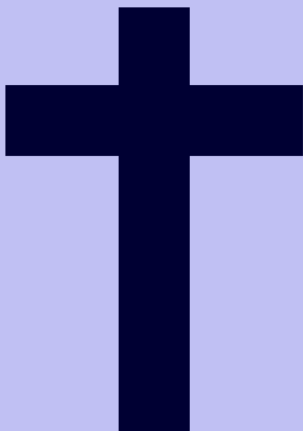

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	84
SAN LUCAS	133
SAN JUAN	216
LOS HECHOS	275
ROMANOS	346
1 CORINTIOS	383
2 CORINTIOS	420
GÁLATAS	444
EFESIOS	458
FILIPENSES	471
COLOSENSES	480
1 TESALONICENSES	488
2 TESALONICENSES	495
1 TIMOTEO	500
2 TIMOTEO	510
TITO	517
FILEMÓN	522
HEBREOS	524
SANTIAGO	555
1 SAN PEDRO	564
2 SAN PEDRO	575
1 SAN JUAN	582
2 SAN JUAN	590
3 SAN JUAN	591
SAN JUDAS	593
EL APOCALIPSIS	596

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

¹ Yái cuyàluta icàlidaca Jesucristo yàawirináimi ípidená. Yái Jesucristoca yàcata nataquérinámi, yái rey David, Abraham nacái.

² Abraham ìiri ípidenáté Isaac. Isaac ìiri ípidenáté Jacob. Jacob ìiri ípidenáté Judá. Judá, nía nacái yéenanái once namanùbaca, níacata israelitanái yàawirináimi. ³ Judá yéenibe aslanái náipidenáté Fares, Zara nacái. Náatúa uípidenáté Tamar. Fares ìiri ípidenáté Esrom. Esrom ìiri ípidenáté Aram. ⁴ Aram ìiri ípidenáté Aminadab. Aminadab ìiri ípidenáté Naasón. Naasón ìiri ípidenáté Salmón. ⁵ Salmón ìiri ípidenáté Booz. Booz yáatúa uípidenáté Rahab. Booz ìiri ípidenáté Obed. Obed yáatúa uípidenáté Rut. Obed ìiri ípidenáté Isaí. ⁶ Isaí ìiri ípidenáté rey David. Rey David ìiri ípidenáté Salomón. Salomón yáatúa, úacata Urías yàacawéetúami quéechatécáwa.

⁷ Salomón ìiri ípidenáté Roboam. Roboam ìiri ípidenáté Abías. Abías ìiri ípidenáté Asa. ⁸ Asa ìiri ípidenáté Josafat. Josafat ìiri ípidenáté Joram. Joram ìiri ípidenáté Uzías. ⁹ Uzías ìiri ípidenáté Jotam. Jotam ìiri ípidenáté Acáz. Acáz ìiri ípidenáté Ezequías. ¹⁰ Ezequías ìiri ípidenáté Manasés. Manasés ìiri ípidenáté Amón. Amón ìiri ípidenáté Josías. ¹¹ Abéeri néená Josías yéenibeca aslanái ípidenáté Jeconías, yáté camuí Babilonia yàasu cáli néeséeyéi náibàacaalíté israelitanái natécáténá nía presoíri iyú Babilonia néré.

¹² Néeseté idècunitàacá israelitanái ìyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, Jeconías idènlacaté ìiriwa ípidenéeri Salatiel. Salatiel ìiri ípidenáté Zorobabel. ¹³ Zorobabel ìiri ípidenáté Abiud. Abiud ìiri ípidenáté Eliaquim. Eliaquim ìiri ípidenáté Azor. ¹⁴ Azor ìiri ípidenáté Sadoc. Sadoc ìiri ípidenáté Aquim. Aquim ìiri ípidenáté Eliud. ¹⁵ Eliud ìiri ípidenáté Eleazar. Eleazar ìiri ípidenáté Matán. Matán ìiri ípidenáté Jacob. ¹⁶ Jacob ìiri ípidenáté José. Yái José yeedácaté ìiriwa María, uái Jesús yáatúaca. Wáimaca Jesús ìwali Mesíascani, ìimáanáca wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí, wía israelitaca, icùacaténá wía.

¹⁷ Iná waputàaca catorce namanùbaca Abraham itaquénáinámi ìyéeyéicaté Abraham yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta rey David imusúacatalétaté iicá èeri. Néese rey David idénáami, nàycaté catorce namanùbaca David itaquénáinámi ìyéeyéicaté David yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta Babilonia yàasu cáli néeséeyéi natécatalétaté israelitanái presoíri iyú Babilonia néré. Néeseté idécanáamité israelitanái nàyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, néese Mesías yàawirináimi catorce namanùbaca nàycaté, nadènlacaté nacái néenibewa àta Mesías imusúacatalétaté iicá èeri, yái wacuèrinásàiri ípidenéerica Jesucristo.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Siúcade nucàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali yái imusúanacaté iicá èeri: Yáatúa María idècunitàacá ucúaca ucásàanápínatéwa José yáapicha, càmiíchúaca iimá yáapicha. Quéwa, udéericuca sùmai, Espíritu Santo ìwiitáise iyú. ¹⁹ Néese José, cayábéerica ìwiitáise, càmitaté iwàwa ibáiniadaca úa áibanái yàacuésémi. Iná ìináidacawa imàacáanápíná ìichawa úa ibàacanéeri iyú càmicáiná ìiri yái udéericuírca. Càmitaté José iwàwa icháawàaca uináwaná ìwali ìyacàle minaná

irí ipíchanáté nanúaca úa. ²⁰ Yá José íináidacátéwa imàacáanápíná íchawa úa, quéwa abéeri ángel Dios néeséeri yàanàaca José yàatalé. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irícuíse. Yá ángel íimaca José irí: “José, rey David itaquérinámi, picá cáalu peedáca María piacawéetúapínáca úara, udéerícucáiná sùmai Espíritu Santo ííwítáise iyú. ²¹ Sùmàiquéera yái imusuérípinácawa María íicha. Pimàni íipidená Jesús. Íipidenápíná càì yáacáiná iwènúadapíná yàasu wenàiwicanái ííwítáisewa nabáyawaná íichawa, ipíchaná Dios yúuwichàidaca nía nabáyawaná íwalísewa”, íimaca yái ángelca.

²² Càité ángel icàlídaca José íríní macáita ichàbáanápínátéwa càide iyúwaté profeta icàlídáanáté Dios itàacái wenàiwicanái irí. ²³ Bàaluitécáiná Dios yàasu profeta íimacaté nalí Dios inùmallicuise:

“Abéechúa mànacàu càmicíhuácawaca iimá asìali yáapicha, udéerícupínácawa.

Imusúapínácawa uícha abéeri sùmai, namàniiripíná íipidená Emanuel”, íimacaté yái profetaca. (Yái íipidená Emanuel íimáanàca: “Dioscata wáapicha”).

²⁴ Néeseté José icawàacawa, yá imànicaté càide iyúwa Dios yàasu ángel ichùulianáni. Yáté èerica yeedácaté úái Maríaca yàacawéetúapínácawa.

²⁵ Càmirítacá quéwa José iimá úapicha àta uírí imusúacatalétaté iicá èeri yái idàbàanéerica uíríca. Yá José imànicaté íipidená Jesús.

2

La visita de los sabios de Oriente

¹ Jesús imusúacaté iicá èeri Belén iyacàlená irícu, Judea yàasu cáli íinata, rey Herodes icùacaalíté yái cálica. Néenialíté abénaméeyéi asìanái cáalíacáiyéi nàanàaca Jerusalén iyacàlená irículé. Déecúiséeyéi nàanàaca, Oriente yàasu cáli néeséeyéi, yéewáidéeyéicawa nacái dùlupùta íwali. ² Nasutáca néemíawa Jerusalén iyacàlená mìnánái:

—¿Alénásica judío icuèrinápíná siùquéerica tàacáwa imusúaca iicá èeri? Wáalíacawa idéca asáicani waicáacáinaté áiba dùlupùtaca ímáanàca idéca imusúaca iicá èeri, yái picuèrinápínácuéca, piacué judíoca. Iná wadéca wàanàaca wàacaténá icàaluíníná —námica.

³ Yá rey Herodes yéemíaca cáalíacáiyéi iináwaná, íná máiní cáaluca íináidacawa, càmicáiná iwàwa áiba yeedáca íicha yái cálica. Jerusalén iyacàlená mìnánái nacái cáaluca nía canánama, càmicáiná nawàwa Herodes yàasu úwinái namànica úwi náipunita íwalíse yái nacuèrinápínáca wàlisàica. ⁴ Néese rey Herodes iwacáidaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Herodes imáidaca nía isutácaténá yéemíawa nía alénápínácaalíté Mesías imusúaca iicá èeri, yái judío icuèrinápíná Dios ibànuerica nalí. ⁵ Yá námica Herodes irí:

—Belén iyacàlená néenipínáca imusúaca iicá èeri, Judea yàasu cáli íinata, yáacáinaté Dios yàasu profeta itànàaca càiri tàacáisi Dios inùmallicuise bàaluité. Dios íimacaté:

⁶ Píca, Belén iyacàlenáca, Judea yàasu cáli íinatéeri iyaca, caináwanàca píca áiba yàcalé íicha canánama íyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, yáacáiná Nacuèriná imusúapínácawa Belén iyacàlená irícu icuèripíná nùasu wenàiwica, níái Israel itaquénáinámica’, càité itànàaca tàacáisi yái profetaca Dios inùmallicuise —námica.

⁷ Néese Herodes imáidaca cáalíacáiyéi ibàacanéri iyú áibanái íicha. Imáida isutáca yéemíawa nía yáalíacaténáwa cayába cainácaalíté èeri idàbacaté naicáca

úái dùlupùtaca uchanàacawa. ⁸ Néese Herodes idécanáami yéemìacani, yá íimaca nalí:

—Piacuéwa picutáca cayábani, yáara sùmàica; néese pidécanáamicué pianàacani, yá picàlidacué nulí iináwaná, yéewanápiná nùacawa néré nubàlùacawa nùlulù ipùata iyúwa irí nùacaténá nacái icàaluíniná —meedáta càí íimaca nalí, ichíwáidacáita nía meedá Herodesca. Yá ibànùaca nía Belén iyacàlená nérépiná.

⁹ Idécanáami néemiaca Herodes itàacái, yá nàacawa íicha níái cáaliacáiyéica. Yá néese, dùlupùta yàacawa napíchalépináta, úái dùlupùta naituéechúacaté nàyacaalíté nàasu cáli néeseewa. Yá uchanàacawa yàcalé iwicáu yái sùmài iyacatáca. ¹⁰ Néese naicáciná dùlupùta, yá casímáica nía manuísíwata. ¹¹ Yá nawàlùacatéwa caplí iriculé. Naicáca sùmài néré yáatúa María yáapichawa. Yá nabàlùacawa irí nàululù ipùata iyúwa nàacaténá sùmài icàaluíniná. Néese nàacùaca nàasuwa nàacaténá irí oro, incienso nacái, mirra nacái, níái cawèniyíei puménica isàni. ¹² Néese Dios yàlàaca nía nàamacani iricúsewa ipíchaná nèepùacawa Herodes yàatanabàa. Ináté nèepùacawa áiba àyapu iricubàata Herodes íicha nàasu cáli nérépináwa.

La huida a Egipto

¹³ Néese idécanáamité nàacawa níái cáaliacáiyéica, yá Dios ibànùaca ángel yàanápínátéwa José yàatalé. Yái ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani iricúse. Yá ángel íimaca irí: “Pimichàawa, pichùnia piasuwa pianáwa, pitéca yái sùmàica yáatúa yáapichawa, piacàatétawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Piya néréwa àta numáidacataléta piawa, Herodescáiná icutápiná inúawa yái sùmàica”, íimaca yái ángelca.

¹⁴ Néese, José imichàacawa táiyápi, itécani yái sùmàica, yáatúa yáapichawa. Yá yàacàatécatawa nàapicha Egipto yàasu cáli nérépiná. ¹⁵ Nàyacaté néré àta Herodes yéetacatalétatéwa. Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmallicúse: “Numáidaca Nuiriwa yàacaténáwa Egipto yàasu cáli íicha”, íimacaté yái Diosca.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Néeseté Herodes yáaliacawa naináwaná lwali níái cáaliacáiyéica càmítatè neebáida itàacái, yá calúaca báawanamani yái Herodesca. Iná Herodes ibànùaca yàasu úwínáwa nanúacaténá macái sùmanái asianái Belén iyacàlená iricuíyéica, áiba yàcalé nacái iyéyéica mawíenibàa Belén irí. Nanúacaté macái sùmanái asianái idènièyéica àta pucháiba camuí, níacáináté cáaliacáiyéica nacàlidacaté Herodes iríni nadàbacaté naicáca dùlupùta pucháiba camuí ipíchawáiseté nàanàaca Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁷ Càité ichàbacawa càide iyúwaté profeta Jeremías itànàanaté tàacáisi Dios inùmallicúse. Jeremías íimacaté:

¹⁸ “Náicháanipíná cachàini manuísíwata níái Ramá iyacàlená mìnanaíca, Raquel itaquénáinámica. Náicháanipínáca, máini achúmaca nawàwa néenibe íinináwa. Canácata yáaliméeripíná isíimáidaca níawa, néenibemi yéetácináwa náicha”,

íimacaté yái profetaca Jeremías.

¹⁹ Néese idécanáamité Herodes yéetáca, Dios ibànùaca ángel yàacaténáwa José yàatalé Egipto yàasu cáli néré. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani iricúse. Yá ángel íimaca José irí: ²⁰ “Pimichàawa, pité yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pèepùawa Israel itaquénáinámi yàasu cáli nérépiná. Nadéca néetáca nìara iwàwéyéicaté inúacani”, íimaca yái ángelca.

²¹ Yá néeseca José imichàacatéwa, itécani yái sùmàica yáatúa yáapichawa Israel yàasu cáli nérépiná. ²² Quéwa, José yéemiaca Arquelao iináwaná ìwali icùaca judionái yàasu cáli yáanirimi Herodes yáamiricubàamiwa, iná cáaluca José yàacawa néré. Yá nàacawa Galilea yàasu cáli néré ángel icàlidacáiná José iríni yáamacani iricúise nàanápínáwa Galilea yàasu cáli néré. ²³ Nàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá nàacawa nàyacaténá Nazaret iyacàlená irícu. Nàyacaté néré càide iyúwaté profetanái íimáanáté Jesús ìwali. Profeta íimacaté náimáanápínáté Jesús ìwali Nazaret iyacàlená néeséericani.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Néeseté madécaná camuí idénáami, néenialité Juan el Bautista idàbaca icàlidaca Dios itàacái alé manacúali yùucubàa càinàwàiri iyéerica Judea yàasu cáli íinata. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé, néemiàcaténá itàacái. Yá íimaca nalí: “¡Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita!” íimaca yái Juanca.

³ Yái Juan el Bautista, yácata yái asíalica profeta Isaías itànèericaté tàacáisi iináwaná ìwali Dios inùmalicúise. Isaías itànàacaté yái tàacáisca:

“Abéeri aslali icàlidapíná nalíwani cachàiníri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnlacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnlaça píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábèeri iyúni. Pichùnlaçué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéça pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná íimaca”,

càité itànàaca tàacáisi yái profeta Isaíasca.

⁴ Yái Juan idènlacaté ibàlewa wáluma cáucuiri camello ichùna iwálumalená. Idacùacaté nacái ìwaliabàawa pirái íimamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirlichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁵ Néese manùbéeyéi Jerusalén iyacàlená mìnánái, madécaná nacái Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jordán inanába yàasu cáli néeséeyéi nacái nàacatéwa Juan el Bautista yàatalé néemiàcaténá itàacái. ⁶ Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namànírica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁷ Quéwa Juan iicaca manùbéeyéi fariseo, saduceo nacái manùba nàanàaca yàatalé ibautizacaténá nía, yá Juan yáaliacawa càmitaté nawènúada náiwitáisewa báawéeri íicha báisíri iyú, iná Juan yàalàaca nía cachàiníri iyú. Iima nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàapíná mesúnamáita, yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéça píalimáaná pichùuliacawa íicha, yái yùuwichàacáisica, píibautizácaalícáitawa, éwitacué camicánita piwènúada píiwitáisewa báisíri iyú píbáyawaná íichacuéwa. ¡Càmitacué nucàlida pirí càiri chiwái! ⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéça píiwitáisewa báisíri iyú Dios irípiná. ⁹ Picácué píima piríwa: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué càì píima. Péemiàcué cayábani, éwita Dios imàaláida macáitacué pia píbáyawaná ìwalisewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámipíná iyútá Dios yàasu wenàiwicapíná nía píamiricubàamicuéwa. ¹⁰ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisi Dios imàaquéeripínáca yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí

wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemlacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéi irí iyacaná cayába weemácaténá nía quichái iricu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái iricu cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Báisita nubautizácué pía úni yáaculé, píasáidacaténá pidéca piwènúadaca piwítáisewa Dios iripiná, quéwa mesúnamáita áiba yàanáca núamirícubàawa. Yátacué ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéicué péená irí ibautizácaténá náiwítáise Espíritu Santo ichàini iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Aibanáicué péená quéwa càmíiyéica yeebáida itàacái, ibautizápináca níawa quichái iyúwa, nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máini cachàiníri íiwítáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani. ¹² Péemlacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica natécaalí nàasu palawa nacáapi irícuwa masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwíralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirícubàa yàanáca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwítáisewa, íseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmíiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuúri capíi iriculé ituínási yáaluca, càita nacái yái yàanèeripináca iwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituínási iwíralèmi manuúri quichái iricu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná macáita càmíiyéica yàasu wenàiwica quichái iricu, càmíirica ichacáwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Juanca.

Jesús es bautizado

¹³ Néeseté Jesús yàacatéwa Galilea yàasu cáli íicha yàanácaténá Juan yàatalé Jordán inanába néré, yéewacaténá Juan ibautizácani, yái Jesúsca. ¹⁴ Néese quéechatécáwa càmíita Juan iwàwa ibautizáca Jesús, báicáiná íicáca yáawawa Jesús iwéeré. Yá Juan íimaca Jesús irí:

—Nuwàwacutáca pibànùaca nulí Espíritu Santo ibautizácaténá nuíwítáise. Càmíita cayába nubautizá pía úni yáaculé meedá, máinicáiná cachàinica nuícha pía —íimaca yái Juanca, yáaliacáinatéwa canáca Jesús ibáyawaná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Siúcade iwàwacutáca pibautizáca núa, cayábacáiná wamànica macáita càide iyúwa Dios ichùullaná, yéewanápiná macáita náaliacawa nuebáidaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Inaté Juan ibautizácani. ¹⁶ Néeseté idécanáami Jesús ibautizáca, yá imichàacawa úni yáacuise. Yáta capíraléeri cáli yàacùacawa, yá Jesús íicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali Dios yàatanáise càide iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹⁷ Néese néemlaca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé caináwàiri yéewacaténá Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná ibáyawanáwa, quéwa Jesús càmíita yeebá Satanás irí. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri, catá nacái. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa. Yá máapicani. ³ Néese Satanás yàacawa Jesús yàatalé yáalimáidacaténá Jesús imànínápiná ibáyawanáwa. Yá íimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná píá, yá pichùulà níái íbaca nawènúanápínáwa pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Càmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacási iwali Dios íicha. Néese iwàwacutácué weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàníri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica — íimaca yái Jesúsca, càmíicáinaté iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníri náicha canánama. ⁶ Néese Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná íbáyawanáwa. Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná píá, pipisíawa templo íicha cáli íinatalépiná, yácáiná Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái piínáwaná iwali. Profeta íimacaté: ‘Dios ichùullapínáca yàasu ángelnáíwa nacúanápiná píá. Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúa píawawa íba iwéré’, càité profeta itànàaca Dios itàacái piínáwaná iwali —íimaca yái Satanásca.

⁷ Néese Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca nacái walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dioswa asáisi icùacaalí píá’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese àniwa Satanás itéca Jesús chènuníri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá macái cáli èeri iricúiyéi, nachàini yáapicha nacái, nàasu cawèníri nacái. ⁹ Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapínáca piríwa macáitani pibàlùacaalíwa nulí piùlù ipùata iyúwa piàcaténá nucàaluíniná —íimaca yái Satanásca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—¡Càmíiri! Píawa nuícha, Satanás. Càmita nù picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Inaté Satanás yàacawa Jesús íicha, yá abénaméeyéi ángelnáí yàanàaca néré nayúudàacaténá Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹² Jesús yéemlacaté áibanái náucacaté Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé, íiná Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli nérépiná. ¹³ Quéwa càmita iyamáawa Nazaret iyacàlená iricu, néese yàacatéwa iyacaténá Capernaum iyacàlená iricu, iyéerica Galilea icalisaniná idùlepiré, Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yàasu cáli nacái. ¹⁴ Jesús imànicaté càì yéewacaténá macáita ichàbacawa càide iyúwa profeta Isaías itànàanaté tàacáisi Jesús iináwaná iwali. Isaías íimacaté Dios inùmalicuise:

¹⁵ “Píacué israelita iyéeyéica Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yáapicha, yái cáli iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Galilea icalisaniná idùlepiré, alé càmíiyéi israelita iyacataléca, Galilea yàasu cáli.

¹⁶ Píacué catéeyéica íiwitáise, càmíiyéica yáalía Dios iwali, áiba yàanàapínácué píatalé amalácaténácué imànica píiwitáise. Yéewáidapínácué píá, piyacaténácué Dios icamaláná iricu, píacué canéeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, iyéeyéica siúcade iyúwa yéetáními”,

íimacaté yái Isaiásca. ¹⁷ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí: “Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapiná macáita”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁸ Néeseté Jesús yèepunicawa Galilea icalisaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asianái. Ibèeri íipidená Simón, áibaalí íipidená Pedro nacái. Iméeréeri íipidená Andrés. Cubái inuérinánáica nía needácáténá nalíwa nàasu platawa. Nàucaca nàacawa nàasu tarayawa nèepunicawa calisáacubàa. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Aqualécué síisaara, piacuéwa núapicha iyúwa nuéwáidacalénái. Pidécuéca píibaidaca píibaacaténacué cubái, quéwa siúcáisede nùacuéca píri wàlisài píibaidacalépiná píwacáidáanápínacué nulí wenàiwica yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa Jesús yáapicha.

²¹ Néese nàacawa àniwa callsa idùlepiré, yá Jesús iicáca áibanái asianái pucháiba: Ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri íipidená Juan. Zebedeo yéenibeca nía. Nachùnìaca nàyaca nàasu chinchorrowsa barca írìcu nàaniri yáapichawa. Yá Jesús imáidaca nía, nàanápínawa yáapicha, iyúwa yéewáidacalénái. ²² Yá caquialéta namàacaca barca, nàaniri nacáiwá, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús enseña a mucha gente

²³ Jesús ipáchiaca yèepunicawa macái Galilea yàasu cáli íinatabàa. Macái yàcalé írìcu nacái yéewáida yèepunicawa judíonái yéewáidacàlu írìcu. Yá icàlidaca nalí yái tàacáisi cayábéerica náalíacaténáwa càinacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Yúucaca náicha nacái macái uláicái íiwitáaná. ²⁴ Macái Siria yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Jesús iináwaná, yá natéca néenánáiwá Jesús yàatalé, macái yùuwichéeyéicawa uláicái iyú, cáiwíiri iyú nacái. Natéca nacái wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise, naté nacái áibanái idènièyéica tēwacáimi nacái, mápínéeyéi nacái. Yá Jesús ichùnìaca nía macáita.

²⁵ Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáapicha: Galilea yàasu cáli néeséeyéi, áibanái nacái yàanèeyéica diez namanùbaca yàcalé néese Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca, áibanái nacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, Judea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áibanái nacái iyéeyéica abéemàalé Jordán ínanába íicha.

5

El sermón del monte

¹ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéiwa yàatalé néemìacaténá itàacái, yá yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. Yéewáidacalénái nàacawa yàatalé. ² Yá idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí:

La verdadera dicha del hombre

³ “Cawinácaalí wenàiwica càmiyéica cachàini iicáca yáawawa, yáaliéyéi nacáiwá nawàwacutáaná Dios iyúudàaca nía, casímáica nía Dios icùacáiná nía.

⁴ “Cawinácaalí wenàiwica achúmèeyéica iwàwa ibáyawaná ìwaliwa siúcade, èeri mìnánái ibáyawaná ìwali nacái, casímáipínaca nía yácáiná Dios isímáidapíná nía.

⁵ “Cawinácaalí wenàiwica càmiyéica cáimacái iicáca yáawawa, itàaníyéi nacái casalíníiri tàacáisi iyú éeréeri iyú nacái, casímáipínaca nía, yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha èeri írìcuíri macáita.

⁶ “Cawinácaalí wenàiwica máiníyéica iwàwa imànica abéerita cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, casímáica nía, yácáiná Dios imànipiná nali macáita yái cayábéerica nawàwéerica imànica nali.

⁷ “Cawinácaalí wenàiwica iiquéeyéica áibanái ipualé, casímáica nía, yácáiná Dios iicápiná napualé nacái.

⁸ “Cawinácaalí wenàiwica masaquéeyéica íiwitáise, casímáica nía, níacáiná iicápiná Dios natuí iyúwa.

⁹ “Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéeyéica áibanái íiwitáise nalíwáaca nàyacaténá matuíbanáiri iyú náapichawáaca, casímáica nía, Dios yéenibecáiná nía.

¹⁰ “Cawinácaalí wenàiwica yúuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái, casímáica nía yácáiná Dios imàacapiná nacúaca yáapicha macáita.

¹¹ “Píacué nuéwáidacalénáica, áibanái icuísacaalícué pía peebáidacáinacué nutàacái, yá namànicaalícué pírí báawéeri nùwalíise, yá nacháawàacaalícué piináwaná ìwali macái íiwitáaná nachíwa báawéeri iyúwa, peebáidacáinacué nutàacái, néese casímáipínacuéca píawa. ¹² Casímáicué píwàwa, piyanídacué nacáíwa manuísíwata, yácáiná Dios imàacapínacué pírí cawèníiri manuísíwata pìanàpinácaalícué chènuniré. Casímáicué píwàwa, nàawirináimicáiná namànicaté báawéeri Dios yàasu wenàiwica profetanái irí, níái pípichaléeyéimicuéca íibaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué piyáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Sal y luz del mundo

¹³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa iwidùma cháí èeri irícu. Yái iwidùma puiwaca imànica yàacàsi, yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita idé puiwaca àniwani, yái iwidùmaca. Yá canápinéerica meedáni. Wáucacani bàacháwalé, néese wenàiwica nàipínáanica íinatabàami. Càitacué nacái iwàwacutá piyaca machacàníiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacásica.

¹⁴ “Péemiácué áiba comparación: Càicuéca píade iyúwa camalási cháí èeri irícu. Càide iyúwa camalási icànacaalí catéeri irículé, càita nacáicué iwàwacutá picàlidaca yái báisíiri tàacásica èeri mìnánái irí amalácaténá náiwitáise, níái catéeyéica íiwitáise, càmiyéica yáalí Dios ìwali. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa manuírí yàcalé íyéerica dúli ipùatalícu. Càide iyúwa macáita náalimácaalí naicáca manuírí yàcalé, càita nacái iwàwacutácué pimàacaca áibanái iicáca piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹⁵ Péemiácué áiba comparación: Watùcuníacaalí lámpara, càmita wabàani yàalusi irículé. Néese wamàacaca icànaca chènunibàa, yá icànaca nàwali macáita íyéeyéica capíi irícu.

¹⁶ Càita nacái iwàwacutácué pimàacaca picamalá icànaca áibanái íiwitalícu: piyacué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná, náalíacaténáwa ìwali yái cayábéerica pimàníirícuéca, yéewanápiná nacái nàaca icàaluíníná, Píaniri Diosca chènuníiserica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Jesús íimaca: “Picácué píináidawa nùanàaca numáalàidacaténá tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, nía nacái profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Picácué càì píináidacawa nùwali. Càmita nùanàa numáalàidacaténá yái tàacásica. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa íimáanáca yái tàacásica icàlidéerica nuináwaná ìwali.

¹⁸ Péemlacué cayábani: Máini cachàiníricani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànericaté Dios inùmallicuise. Macáita ichàbapinácawa càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aiba èeriwa Dios imáalàidapiná capíraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Quéwa canácatáita yúucawa yái itàacái bàaluisàimica, ibatàa abéeri letra achúmèerína piná, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapinàwa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. ¹⁹ Máinicáiná cachàinírica macái tàacáisi natànericaté Dios inùmallicuise, íná iwàwacutá wenàiwica neebáidaca macáitani. Canácata canéeri iwèni tàacáisi. Aibacaalí càmíiri yeebáida abéeri tàacáisi natànericaté, càmicaalí nacái yéewáida áibanái neebáidáanápíná yái tàacáisisa, yá canáca yéewanáwa iwàlùacawa Dios iyacàle iriculé icùacatalé macáita chènuniré. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica yái tàacáisi Moisés, profetanái nacái natànericaté Dios inùmallicuise, yá yéewáidacaalí wenàiwica neebáidáanápínáni, yásí máiníripiná cáimiétacanéeri yái wenàiwicaca Dios iyacàle iricu icùacataléca macáita chènuniré. ²⁰ Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseoca nacàlidaca naináwaná iwaliwa namàninása macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùullaná namànica. Báisita namànica madecaná. Quéwa núumacué pirí: Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná máini cachàiníwanái náicha níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, náicha nacái fariseonáica. Càmicaalícué pimàni máini cachàiníwanái náicha, yá càmítacué yéewa Dios yéenibeca pía, Dios icùacaténácué pía”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el enojo

²¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca néewáidaca pía càide iyúwaté profeta Moisés íimáanáaté Dios inùmallicuise. Íimacaté píawirináimi irí: ‘Píca pinúa wenàiwica. Pinúacaalí wenàiwica, yá iwàwacutá péetácawa pibáyawaná iwálisewa’, íimacaté yái Moisésca. ²² Siúcade núumacué pirí àniwa áibacaalí calúa íicáca áiba wenàiwica, yásí yéetápinácawa ibáyawaná iwálisewa. Aibacaalí itàani báawéeri iyú áiba wenàiwica irí, yásí Dios yúuwichàida báawanamani, càide iyúwa Junta Suprema israelita íiwacanánái nàuwichàidáaná cabáyawanéeri wenàiwica. Aibacaalí icuísca íichawa áiba wenàiwica báawéeri iyú, yásí Dios yúuwichàidacani infierno iricu, yái quichái càmíirica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²³⁻²⁴ “Píwàwacaalí pité ofrenda altar néré piacaténá Dios icàaluíniná, yá cayábéeriquéi pimànináca càì. Quéwa ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná, píinádawa cayába asáisi cawàwanáta pimànicaalíte báawéeri áiba wenàiwica irí. Pimànicaalíte báawéeri áiba irí, yá piacàatétawa yàatalé ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná. Yá pisutá wenàiwica íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa íicha yái báawéerica pimàníricaté irí. Néese píalimá piaca Dios icàaluíniná matuìbanáiri iyú. Càmicaalí càì pimàni, yá caná iwèni Dios íicáca yái píanáca icàaluíniná.

²⁵ “Pisutá píawawa Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yúuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios iyaca pirí càide iyúwa piùwide. Péemia comparación: Piùwide itécaalí pía icháawaacaténá píináwaná iwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàanica yáapicha éeréta àyapulcubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái nàucapina píawa presoíyéi ibànalliculé, nacapèedáidacaténá píawa. ²⁶ Péemia cayábani: Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna iricuise àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacàlewa macáita, àta abéeri centavo piná yái centavo

namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripináta”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Jesús ímaca: “Pidécuéca péemíaca tàacáisi nacàlidéericaté: ‘Picá piimá áiba wenáiwica yáapicha càmfichúaca píinusíwa, càmfíríca nacái pinírísíwa’, càité náimaca. ²⁸ Siúcade quéwa núumacué pírí áibacaalí iicáida inanái irí, yá capicúlecaalíni iwàwacáiná iimáca úapicha, yá idéca imànica ibáyawanáwa úapicha iwàwalicúsewa, íná cabáyawanáca Dios iicácani.

²⁹ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí yéewápuwáiséechúa iyúwa, piicáanápíná wawási càmfíríca Dios iwàwa piicáca, néese piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenáiwica imusúadacaalí íchawa ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápíná pidènlaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica. ³⁰ Càita nacái piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi yéewápuwáiséechúa iyúwa, néese piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenáiwica iwichúacaalí íchawa icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápíná pidènlaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica càmfíríca íchacàwa càiripinérita iyaca”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

³¹ Jesús ímaca: “Pidécuéca péemíaca tàacáisi nacàlidéericaté íméerica: ‘Aibacaalí iwàwa imàacaca íchawa ínuwa, iwàwacutá yàaca ulí cuyàluta icàlidéerica áibanái irí imàacacaté uèpuncíwa ícha’, càité náimaca. ³² Quéwa siúcade núumacué pírí càmiccaalí uimá áiba asíali yáapicha càmfíríca unírísíwa, càmita yéewa uníri imàacaca íchawa úa. Quéwa yúucacaalí meedá úa, yá imàacaca umànica ubáyawanáwa idàbáanéeri uníri íríwa, uedácaalí ulíwa áiba asíali unírípinácawa ániwa. Aiba asíali yeedácaalí íinupínáwa abéechúa náuquéechúami, yá imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná áiba asíali ínu yáapicha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Jesús ímaca: “Pidécuéca nacái péemíaca tàacáisi nacàlidéericaté plawirínáimi irí íméerica: ‘Pimàni macáita machacàníri iyú càide iyúwa picàlidáaná báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa pimàninápinása’, càité náimaca. ³⁴ Quéwa núumacué pírí, picácué píima: ‘Báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa’. Picácué nacái càí píimaca capíraléeri cáli ípidená íwali, Dios iyacáiná chènuniré. ³⁵ Picácué nacái càí píimaca cáli ípidená íwali, Dios iyacáiná cháí èeri írícú nacái. Picácué nacái càí píimaca Jerusalén iyacaléná ípidená íwali, yácáiná Wacuèriná Dios cachàiníri yàasu yàcalécani. ³⁶ Picácué nacái càí píimaca píiwita íwaliwa yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca píiwita ibáiná iwènúacawa cúulíri iyú, cabalèeri iyú áiba. ³⁷ Píimacaalícué ‘báisíta’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Píimacaalícué ‘càmita’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Báawéeriquéi píimáanácuéca ‘Báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa’ ”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la venganza

³⁸ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté piawirináimi irí, íiméerica: ‘Cawinácaalí imusúadéerica áiba wenàiwica ituí, iwàwacutácué pimusúadaca ituí, yái imànírica báawéeri áiba irí, càita nacái cawinácaalí imalèeri áiba iyéi, iwàwacutácué pimalàaca iyéi nacái, yái imànírica báawéeri áiba irí’, càité náimaca. ³⁹ Quéwa siùcade núumacué pirí: Picácué pipélia íipunita cawinácaalícué imànírica pirí báawéeri. Aiba inúacaalí pinàni ìwali, yá pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. ⁴⁰ Aibacaalí iwàwa icháawàaca pináwaná ìwali pimawènlacáinása íicha camisa, yá pimàaca iríni, yái camisaca. Yá pimàaca irí nacái plasu ruanawa. ⁴¹ Uwinái nachùuliacaalí pitéca nàasu abéeri kilómetro idècuni, yá pité nàasu pucháiba kilómetro idècuni, nawàwacaalí càì pimànica. ⁴² Cawinácaalí isutéerica píicha wawàsi, pimàaca iríni. Picá piwènuwa íicha cawinácaalí isutéerica planápiná ichàba wawàsi. Pia ichàbani”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

⁴³ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi áibanái icàlidéericaté piawirináimi irí, íiméerica: ‘Cáininá piicáca piacawéeyénawa. Báawa nacái piicáca piùwidenáíwa’, càité náimaca. ⁴⁴ Quéwa núumacué pirí: Cáininácué nacái piicáca piùwidenáíwa. Pisutácué nalí Dios imàníinápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica piwali chàwicùli. Pimànicué cayábéeri nalí cawinácaalícué báawéyéica iicáca pía. Pisutácué nalí Dios mamáalàacata cawinácaalícué icháawéeyéica piináwaná ìwali báawanama nachíwa iyúwa, cawinácaalícué nacái imàníyéica pirí báawéeri nùwalíise, peebáidacáinacué nutàacái. ⁴⁵ Càipiná pimàacacué náalíacawa Wáaniri Dios chènuníiséeri yéenibecuéca pía. Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios imàníiná: Dios imàacaca èeri icànaca báawéeyéi ìwali, cayábéeyéi ìwali nacái. Imàaca nacái unía yúuwàacawa nabànacale ìwali, níái imàníyéica cayábéeri, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa. ⁴⁶ Cáininácaalícué piicáca níawamita wenàiwica cáininéeyéicuéca iicáca pía, néese Dios càmita imàacacué pirí cawèníri chènuniré, níacáiná macái èeri mìnánái namànica càì. Nía nacái báawéyéica íiwtáise yeedéyéica plata yéenánái íichawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná, cáinináca naicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéeyéica iicáca nía. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁷ Pitàidacaalícué nacái cayábéeri iyú níawamita péenánáíwa, néese càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, níacáiná macái èeri mìnánái namànica càì. Nía nacái càmiyéica judío, càmiyéica yáalia Dios ìwali, nía nacái namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁸ Báisícaalícué Dios yéenibeca pía, néese iwàwacutácué cayábéeyéi píiwtáise náicha canánama èeri mìnánái. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa Wáaniri Dios chènuníiséeri iyáaná, imànírica cayábéeri nalí canánama, níái cáininéeyéica iicáca Dios, nía nacái càmiyéica cáininá iicáca Dios”, íimaca yái Jesúsca.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níái yéewáidacaléca: “Picácué piibaida Dios irípiná wenàiwica iicápiná meedá náinàidacaténacué piwali cayábanameyéicuéca piíwtáise. Pimànicaalícué càì, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri càmita yàapiná pirícué plasu cawèníri chènuniré, canásíwa.

² “Iná piyúdàacué catúulécanéeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái irí ìwali yái pimànínáca. Aibanái pucháibéeyéi íiwtáise nacàlidaca

naináwanáwa manùbéeyéi wenàiwica yàacuésemi, náimaca nadécase nayúudàaca catúulécanéeyéi. Aibanái nacái nabàlùacawa bàacháwalé, yá nàaca plata catúulécanéeyéi irí macái wenàiwica iicápiná, yéewacaténá wenàiwicanái icàlidaca naináwaná cayábéeri iyú. Péemiacué cayábani, cawinácaalí imàniyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú, quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawènírica iyéerica chènuniré. ³Néese piacué nuéwáidacaléca, piyúudàacué catúulécanéeyéi, quéwa picacué picàlida áibanái iríni, ibatàa iripíná yái piacawéerináca cayábéeri náicha canánama, picacué picàlida iríni. ⁴Piyúudàacué catúulécanéeyéi ibàacanéri iyú. Yásí Wáaniri Dios, yái iiquéerica càinácaalícué pimàníinaca ibàacanéri iyú, imàacapínacué pirí piasu cawèníri piànàacaalípiná chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña a orar

⁵Jesús íimaca: “Pisutácué piawawa Dios íicha, quéwa picacué pimàni càide iyúwa pucháibéeyéi ííwítáise imàníiná. Nawàwa wenàiwicanái iicáca nía meedá idécunitàaca nasutáca Dios íicha. Iná máini nawàwa nabàlùacawa manùbéeyéi yàacuésemi judiónái yéewáidacàlu irícu, bàacháwalé nacái wenàiwicanái yàacuésemi nasutácaténáwa Dios íicha wenàiwicanái iicápiná meedá. Péemiacué cayába, cawinácaalí imàniyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawènírica iyéerica chènuniré. ⁶Néese pisutá piawawa Dios íicha, quéwa piwàlùawa picapèe imàdàaná iriculéwa, yá pibàlla inuma, néese pisutá piawawa Wáaniri Dios íicha iyéerica piápicha néré. Néese Wáaniri Dios yái iiquéerica macáita pimànírica ibàacanéri iyú, yàapíná pirí piasu cawèníri chènuniré.

⁷“Pisutá Dios íicha, quéwa picá píima canéri iwèni tàacáisi madécaná yàawíríca càide iyúwa càimíyíi judío imàníiná càimíyéica yáalíá Dios ìwali, nía nacái iyúunáidéeyéica Dios yéemlaca nalí nasutácaíná íicha déecuiri iyú.

⁸Picacué píináidawa càì, Dios yáalíacáináwa piwalícué càinácaalí pimáapuèrica ipíchawáise pisutácuéca íichani. ⁹Iwàwacutácué pisutáca Dios càì:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná.

¹⁰Pimàaca péenáíwaná yàanàaca caqualéta yái èerica pidàbacatáipínáta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánái namànica càide iyúwa piwàwáaná cháì èeri irícu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

¹¹Pia wayáapíná wamáapuèrica siùcade.

¹²Pimàaca piwàwawa wabáyawaná íicha, yái báawéerica wamàníríca càide iyúwa wamàcáaná wawàwawa nabáyawaná íicha cawinácaalí imàniyéica walí báawéeri.

¹³Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipícháná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasáa wía báawéeri Satanás íicha. Piácáiná icuèripínáca macáita, pía cachàiníríca ííwítáise náicha canánama, icànéerica mèlumèlúiri iyú càiripínáta. Báisíta, amén’,

càì pisutácué piawawa Dios íicha.

¹⁴“Pimàacaalícué piwàwawa nabáyawaná íicha cawinácaalícué imàniyéica pirí báawéeri, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri imàacapínacué iwàwawa pibáyawaná íichawa. ¹⁵Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa áibanái ibáyawaná íicha, néese càmitacué nacái Wáaniri Dios imàacapíná iwàwawa pibáyawaná íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ Jesúš íimaca: “Pimàacacaalícué píchawa piyáacaléwa pisutácaténácué piawawa Dios íicha manuíswata, picácué cáimiétaquéri iyú pimànica piawawa wenàiwica iicápiná meedá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàniná. Nawàwa áibanái wenàiwica naicáca nía cáimiétaquéri iyú, íná cáimiétaquéri iyú namànica níawawa wenàiwica iicápiná meedá yéewacaténá macáita náaliacawa namàacaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha. Péemiácué cayábani, cawinácaalí imàníyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹⁷ Quéwa píá pimàacacaalí píchawa piyáacaléwa pisutácaténá piawawa Dios íicha manuíswata, yá pípiá cayába píwita íbáináwa aceite iyú, píiba nacái pinàniwa. ¹⁸ Càita pimàni, ipíchaná áibanái náaliacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa pisutácaténá piawawa Dios íicha. Abéerita Wáaniri Dios, yái iyéerica píapicha, yáaliacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa, íná Dios yàapíná pirí píasu cawèníiri chènuniré”, íimaca yái Jesúscá.

Riquezas en el cielo

¹⁹ Jesúš íimaca: “Picácué píwacáida piríwa manùba cawèníiri wawàsi cháì èeri írícú. Cuwée iyáaca meedá cawèníiri bàlesi. Aíba wawàsi nacái namáalàacáitacué píchawa. Cayéedéeyéi nacái nawàlùacawa needácaténácué píchani. ²⁰ Cayába cachàini pirícuéni pimàninácuéca càide iyúwa Dios iwàwáaná pidèniacaténácué píasu báisíiri cawèníiriwa iyéerica chènuniré, aláera càmicatalé cuwée iyáacué píchani, càmicatalé nacái cawèníiri imáalàawa, càmita nacái cayéedéeri iwàlùawa néré. ²¹ Pimàacacaalícué piwàwawa píasu ìwaliwa cháì èeri írícúrica, yásí píináidapínácuécawa ìwali mamáalàacata. Quéwa pí-icácaalícué iyúwa cawèníiri yái cayábéeri wawàsi Dios yèeripínácué piríwa chènuniré áiba èeriwa, yásí píináidapínácuécawa ìwali mamáalàacata. Íná pimànicué càide iyúwa Dios iwàwáaná peedácaténácué piríwani yái cawènírica iyéerica chènuniré. Càita píináidapínácuécawa ìwali mamáalàacata”, íimaca yái Jesúscá.

La lámpara del cuerpo

²² Jesúš íimaca: “Pitúí iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca píicáca. Cayábacaalí pituú, yásí amalánamaca píicáca. ²³ Quéwa báawacaalí pituú, yásí catáca píicáidaca. Néese yái píináidéericawa piwàwalícuísewa iyaca càide iyúwa catuúri íiwitáise. Íná picúa cayába piwàwawa masaquèeri iyú, picá cáininá píicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiuitáise. Néese báawacaalí píiuitáise, yái píináidéericawa piwàwalícuísewa, yásí jmáiní catáca píiuitáise báawanamal Càmita píalápiná cayábéeri ìwali báawéeri íichaná”, íimaca yái Jesúscá.

Dios y el dinero

²⁴ Jesúš íimaca: “Péemiácué comparación: Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica machacàniri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùulláná imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínánáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios írípínáwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué píicáca plata”, íimaca yái Jesúscá.

Dios cuida de sus hijos

²⁵ Jesús íimaca: “Péemlacué cayábani: Picácué achúma pínáidááníacawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, piwalicaténácué pibàlewa. Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca, wainá nacái cawèníri, íná wáallacawa yàanápiná walí yái càmírica máini cawènica cháí èeri írìcu, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁶ Piicáidacué nacái nalí, níái màsibèe yáaléeyéicawa chènunibàa. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Wáaniri Dios chènuníiséeri yàaca nayáacalépiná. Néeni, ímáinícuéca cawèníyéica pía náicha níái màsibèeca! Íná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁷ Néese, éwitacué pínáidáánícaalíwa piwàwawa báawanama, cáicáaníta càmítacué píalímá cáala pímanícuéca picáucawa pidènièrica piyacaténácué mamáalàacata cháí èeri írìcu, ibatàa abéeri horapíná càmítacué píalímá càì. Càmicáinácué píalímá pímaníca càiri achúmèeri wawàsi, ínácué canéeri iwèni meedá pínáidááníacawa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁸ “¿Cánácué pínáidawa piwàwawa mamáalàacata ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca pibàlepináwa? Piicáidacué càinácaalí iyú íiwinási nadàwinàacawa manacúalibàa: càmita náibaida, càmita nacái needá sáawálí namàníripíná nabàlewa. ²⁹ Quéwa núumacué píri nadèniaca náiwínáwa cayábèeri íicacánáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomón. ³⁰ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri íicacánáwa, éwita masicái nàyacáaníta malèné èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenáiwica neemàcni quichái iyú. Dios imànica cayábèeri írì yái masicái waiquèrica iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué píawa nacái. ¿Cánácué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápinácué pía? ³¹ Íná picácué pínáidawa piwàwawa mamáalàacata. Picácué càì pisutá péemlawa píawáaca: ‘¿Cawiná wayáa? ¿Cawiná wabàle wàwalíripíná?’ picácué píma. ³² Macái èeri mìnánái càmiyéica yáalí Dios ìwali, achúmaca nánáidááníacawa nawàwawa nàwali macáita yái wawàsica. Quéwa pidèniacué Wáaniri Dios chènuníiséeri yáalíerica càirínácaalícué wawàsi pímanípuèrica. ³³ Íná píalímáidacué pímaníca càide iyúwacué Dios ichùulláná pímaníca macái pichàini iyúwa, yásí Dios imàacacué píri macáita yái píamápuèrica. ³⁴ Siùca èeri, picácué achúma pínáidáániwa piwàwawa mamáalàacata pípíchaléwa, táwíhacáiná pidèniacué áiba èeri pínáidáánápináwa táwíhèeri wawàsi ìwali. Macái èeri idèniaca yàasu wawàsi càulenéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

7

No juzgar a otros

¹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa: “Picácué máini picháawàa áibanái iínáwaná ìwali mamáalàacata ipíchanácué Dios yúuwichàidaca pía. ² Piwàwacaalícué piúuwichàidaca áibanái caquialéta manuísíwata, yásí Dios yúuwichàidacué píawa manuísíwata. Néese piicácaalícué áibanái ipualé, yásí Dios íicácué pipualé nacái. ³ Pía idènièrica ibáyawaná manuírìwa, picá pínáidawa máini cayábaca pía áiba wenáiwica íicha idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemlacué comparaciòn: Pibáyawaná manuírì, càicanide iyúwa manuírì àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí írìculé. Néese áiba achúmèeriwanái ibáyawaná, càicanide iyúwa imuluísí achúmèeri yúuwàacaalíwa

itúi iriculé. ⁴ Càmicáiná pialíawa cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píchawa áiba wenáiwica idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemiácué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pitúi iriculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenáiwica itúi iricúsetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá píma áiba wenáiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pírí pibáyawaná lwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píchawani’, picá càì pímaca irí. ⁵ Píacáiná pucháibaca píiwitáise piyaca. ¡Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píchawa quéeacháwa yái pibáyawanáwa manuíríca. Yásí pidéca pialáaca áiba wenáiwica imàacáanápíná líchawa ibáyawaná achúmèeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ “Picácué picàlida mamáalàacata Dios itàacái mabáyawanéeri áibanái irí áuli nacáiyéi íiwitáise máiníyéica báawaca iicáca Dios. Péemiácué comparación: Wàacaalí cayábèeri wawàsi áulinái irí, yásí nawènúa naamíaca wía, namàdáida nacái wainá. Wáucacaalí nacái perla cawèníiri íba marranonái irí, yásí nabawàida meedáni nàabàli yáapiréwa. Càita nacái, picácué picàlida mamáalàacata mabáyawanéeri Dios itàacái áuli nacáiyéi íiwitáise irí, marrano nacáiyéi íiwitáise nacái, níara wenáiwica máiníyéica báawaca iicáca Dios, casaquèeyéica íiwitáise nacái, ipíchanácué máiní calúaca nía piápicha, néese namàncuèica pírí báawéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

⁷ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa mamáalàacata Dios íicha, yásí imànicuèica píríwani. Péemiácué comparación: Picutácué mamáalàacatani, yásí pianàacuèicani. Pimáidacué mamáalàacata caplí inùma néeni, yásí yàacùacuèica píríwani. ⁸ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàpinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata caplí inùma néeni, nàacùaca irí caplí inùma. Càita nacái cawinácaalí wenáiwica isutéerica mamáalàacata Dios íicha, Dios imànipiná iríwa càide iyúwa isutáaná.

⁹ “Péemiácué comparación: Pidèniacaalícué píiriwa, càmitacué pia irí íba isutácaalí píicha pan iyáapínáwa. ¹⁰ Càmitacué pia iyáapíná àapi isutácaalí píicha cubái. ¹¹ Ewítacué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuèica piicáca péenibewa, píalimácué nacái placa nalí cayábèeri wawàsi. Néeni, çcàmitasicué píalíawa cayábèeri íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Íná iwàwacutácué píalíacawa Dios imàninápinácué pírí cayábèeri, pisutácaalícué íicha mamáalàacata!

¹² “Íná pimànicuèi áibanái irí cayábèeri càide iyúwa piwàwáaná namànica píricué cayábèeri. Pimànicaalícué càì, yásí pimànipinácué machacàniri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá piawirináimi Dios inùmalícuíse, càide iyúwaté nacái profetanái natànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

¹³ Néeseté Jesús íimaca nalí: “Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nulí yéewacaténá nùasu wenáiwicacuèica pía. Càulenáca wenáiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé, càide iyúwa càulenácaalí nawàlùacawa máucuírí caplí inùma iricubàa. Yácáiná èeri mìnánái íiwitáise báawéeri iyaca càide iyúwa cáucuírí caplí inùma, cáucuírí àyapu nacái, màulenácatalé manùbéeyéi wenáiwica nàacawa iricubàa. Quéwa èeri

mìnanái ìiwitáise báawéeri itéca wenàiwica yéetácáisi iriculé, aláera infierno iriculé. Mäulenáca nâyaca càide iyúwa èeri mìnánái ìiwitáise iyáaná cháí èeri iricu, íná yéewa manúbéeyéi nâyaca èeri mìnánái ìiwitáise ìwali càide iyúwa manúbéeyéi nawàlùacaalíwa cáucuíri capli inùma iricubàa, cáucuíri àyapu nacái. ¹⁴ Quéwa càica núade iyúwa capli inùma máucuíri. Nutáacái nacái càicanide iyúwa máucuíri àyapu, máinicáiná càulenáca neebáidaca nulí, càulenáca nacái nâyaca càide iyúwa núumáaná nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé. Íná càmita máini madécaná yàawa néré”, ìimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

¹⁵ Néeseté Jesús ìimaca nalí àniwa: “Picácué píchawa áibanái cachìwéeyéica. Náimaca nàwaliwa nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmallicuse. Càica níade iyúwa caluéyí cuwèesi lobo ìwaliyéica oveja ìimamimi nachìwáidacaténá ovejanái nanúacaténá níai ovejaca. Níai cachìwéeyéica natàanica càide iyúwacué pitàaníná nawàlùacaténácuéwa pèewiré, nawàwacáiná naméeràidacuéca pía Dios íicha, namáalàidacaténácué pía. ¹⁶ Píalimápinácué píalíacawa cachìwéeyéica nía píicácaalícué càinácaalí namànica. Péemiacué comparaciòn: Wáalíacawa macái àicu ìwali waicácaalí iyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, néese báawéericani. Càmita weedá cayábéeri uva iyacaná áwa yúuba íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri higuera iyacaná tuírí íicha. ¹⁷ Macái cayábéeri àicu idènlaca iyacanáwa cayábéeriwa, yá nacái macái báawéeri àicu idènlaca iyacanáwa báawéerita nacái. ¹⁸ Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idènlaca iyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idènlaca iyacanáwa cayábéeri. Càita nacái píalimácué píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, píicácaalícué càinácaalí namànica. ¹⁹ Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéica irí iyacaná cayába, weemácaténá nía quichái iricu, càita nacái Dios yúuwichàidapíná nía quichái iricu cawinácaalí wenàiwica càmiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càitacué píalimápiná píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, píicácaalícué càinácaalí namànica”, ìimaca yái Jesúsca.

No todos entrarán en el reino de Dios

²¹ Jesús ìimaca: “Madécaná wenàiwica náimaca nulí: ‘Wáiwacali’, quéwa càmita macáita nawàlùapínáwa Dios iyacàle iriculé Dios icùacatalé macáita chènuniré. Cawinácaalí wenàiwica imàniyéica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná níawamita yáalimápiná iwàlùacawa néré. ²² Imáalàacaalípináwa yái èeriquéi, yá madécaná náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, wacàlidacaté nalí pitáacái. Wàucacaté demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali. Wamànìcaté nacái píipidená ìwali madécaná wàwasi càmiiri wenàiwica idé imànica’, càipíná náimaca nulí. ²³ Quéwa núumapíná nalí: ‘Càmìta núalíacué nuicáca pía. Píacuéwa nuícha, píacué imàniyéica ibáyawanáwa’, càipíná núumaca nalí”, ìimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

²⁴ Jesús ìimaca: “Péemiacué comparaciòn: Cawinácaalí wenàiwica yéemièrica nutáacái, imànicaalí nacái càide iyúwa núumáaná, yái wenàiwica iyaca càide iyúwa cáalíacáiri aslái imànírica icapèewa. Quéechacáwa íicaca depuúwalé. Yá aslái yàanáca manuúri íba iyéerica depuúwalé cáli iricu ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Yá imànica icapèewa íba íinata. ²⁵ Néese unía yúuwàacawa àta inanába yéesacatalétawa. Yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capli ìwali, yá cachàiníri cáuli ipùaca ìwali yái caplica. Càmiiri quéwa yúuwàawa yái caplica

ibàlùacáináwa íba íinata. Càide iyúwa capli ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadèniapíná nacáucawa càmlíri imáalàawa. ²⁶ Néese cawinácaalí yéemiérica nutàacái, quéwa càmita imàni càide iyúwa númáaná, yá càicanide iyúwa máiwitáiséeri wenàiwica imàniirica icapèewa càina íinata meedá. ²⁷ Yá unía yúuwàacawa. Néese inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capli íwali, yá cachàiníri cáuli ipùaca íwali yái caplica. Néese yúuwàacawa yái caplica, yá imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capli imáalàacaalíwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmlíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Idécanáamité Jesús imáalàidaca icàlidaca nalíni, yá macáita wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa néemíaca itàacái manuísíwata yéewáidacáiná nía cáalíacáiri iyú. ²⁹ Jesús yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idèniérica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicúse. Càmita yéewáida nía càide iyúwa néewáidáaná, níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo írícu Dios itàacái íwali, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté.

8

Jesús sana a un leproso

¹ Jesús írícùacatéwa dúli ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa yáapicha. ² Néese abéeri asíali cacháunéeri íimami lepra iyú yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús írì yàacaténá Jesús icàaluíníná, yéewacaténá catùlulècanáca Jesús íicácani. Yá íimaca Jesús írì:

—Nuíwacali, núalíacawa píalímá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —íimaca. ³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa cacháunéeri íwali. Jesús íimaca írì:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ⁴ Jesús íimaca írì:

—Péemíaca cayába. Picá picàlida áibanái írìni, nuchùníaná pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá íicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Píté nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios írì nachùniacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un capitán romano

⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa Capernaum iyacàlená írículé, yá abéeri romanonái yàasu úwi íiwacalíná yàacawa Jesús yàatalé isutácaténá Jesús íicha wawàsi imàníinápíná írì cayábéeri. ⁶ Yá íimaca Jesús írì:

—Nuíwacali, nùasu wenàiwica írìlawa nucapèe írícu. Càmlíri yéewa imichàanícawa. Yúuwichàacawa manuísíwata cáíwíri iyú —íimaca. ⁷ Jesús íimaca írì:

—Uwé, wàawa. Nuchùniacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa úwi íiwacalíná íimaca Jesús írì:

—Nuíwacali, canáca yéewanáwa nuedáca nùataléwa pía, máinicáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca nùawawa piwéré. Pichùuliacáita ichùníanápínáwa pitàacái iyúwa, yáara nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁹ Núalíacawa píalímá pichùniacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái núa. Núa nacái nuchùulla nùasu úwináíwa. Nuchùuliacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùuliacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imàníinápíná áiba wawàsi, yáta

imànicani. Iná yéewa núaliacawa píalimá pichùnlaca nùasu wenàiwica nacái pitàacái iyúwa —íimaca.

¹⁰ Idécanáami Jesús yéemlacani, yá cayábaca íináidacawa yéemlaca úwi íiwacalíná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái wenàiwicaca yéeyéicawa yáamiwáise:

—Péemiacué cayábani, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuúsiwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápináta, càmitàacá nùanàa càiri.

¹¹ Núumacué nacái piri, manùbaca áibanái wenàiwica íiwitáaná nàanàpiná áiba cáli néese. Nàwacáidáyacacawa nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé icùacataléca macáita chènuniré. Néré nàypináca piawirináimicué yáapichawa, níái Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ¹² Píatacué quéwa, Dios imáidéeyéicaté quéechatécáwa, càmitacué piyapíná Dios yáapicha chènuniré, éwitacué Abraham itaquénáinámicáanítacué pía, càmicáinacué peebáida nulí. Dios yúucacué íichawa píawa catácatalé. Néré pícháanípínácuéca, píamíapínácuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa —íimaca yái Jesúscá. ¹³ Néese Jesús íimaca úwi íiwacalíná irí:

—Pèepùà picapèe néréwa, yácáiná idéca ichùniacawa piasu wenàiwicaca iyúwa peebáidáaná nulí —íimaca yái Jesúscá. Yáta idéca cayábacani, yái úwi íiwacalíná yàasu wenàiwicaca.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Néeseté Jesús yàacawa Pedro icapèe iriculé. Iicáca néré Pedro iyéeru iculuéchúawa mecuní iyú, iriéchúawa yàalubái íinatawa. ¹⁵ Iná Jesús imàacaca icáapiwa ucáapi íwali, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Yá umichàacawa, udàbaca ùaca nayápiná.

Jesús sana a muchos enfermos

¹⁶ Néeseté catácaalí yàacawa, yáta yàcalé mìnánái natéca néenánáwa Jesús yàatalé, manùbéeyéi wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise. Jesús ichùuliácáita demonionái abéeri palabra iyú nàanápináwa wenàiwica íicha. Cáita Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha. Ichùnlaca nacái macáita níái cáuláiquéeyéica. ¹⁷ Iná Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Isaías íimacaté Dios yàasu wenàiwica íwali: “Ichùnlaca wía, wía machawàaqueeyéica, yeedáca wáicha uláicái”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyaquéeyéicawa itéese, iná ichùullaca yéewáidacalénáwa itéenápináni Galilea icalisaníná abéemàalé barca iricu. ¹⁹ Ipichawáiseté nawàlùacawa barca iriculé, abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo iricu yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí píawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca yái wenàiwicaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pínáidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemia comparación: Yàlidunái idèniaca ibànawa, cuipiranái nacái nadèniaca namùlubèwa, nùacata quéwa, yái asiali Dios néeseérica, càmita nudèniaca nuimácatáipináwa —íimaca yái Jesúscá. ²¹ Néese áiba néená, níái Jesús yéewáidacaléca, íimaca Jesús irí:

—Nuúwacali, píamàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta nùaniri yéetácatalépinátawa, néese idécanáami nubàllacani, yási nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ²² Néese Jesús íimaca irí:

—Piawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé. Pimàaca nabàliaca níawáacata, caw-inácaalí iyéeyéica matuibanáita Dios íicha càide iyúwa yéetáními —íimaca yái Jesúsa.

Jesús calma el viento y las olas

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nadàbaca nàacawa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha. ²⁴ Jesús iimáca íchawa barca iricu. Yáta manuiri cáuli idàbaca ipùaca calisa iwali. Máiníri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá úni ipuníadaca yàacawa barca. Quéwa Jesús iimáca mamàalàacata. ²⁵ Iná yéewáidacalénái nacawàidacani, yái Jesúsa, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, piyúudàa wía! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. ²⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánacué máini cáaluca pía? ¿Cánacué càmita manuí píiníadacawa piwàwawa núwali? —íimaca nalí. Idécanáami icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa, ichùullaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca.

²⁷ Néese níái yéewáidacaléca náiníadacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá nasutáca néemíawáa níawáaca. Náimaca:

—¿Cawínásica yái aslìlica ichùulìerica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulláná nía? —náimaca nalíwáaca.

Los endemoniados de Gadara

²⁸ Néeseté Jesús yàanàaca abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, Gadara yàasu cáli néré, yéewáidacalénái yáapichawa. Idécanáami yàanàaca néré, yá pucháiba aslanái demonio idacuèyéi íiwitáise nàacawa yéetáními icàliculèená néese. Máiníyíe calúaca nía iyúwa caluèyéi cuwèesi, càmita nabatàa áiba wenàiwica ichàbawawa néenibàa àyapulicubàa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. ²⁹ Yá demonionái nadàbaca néemíanicawa aslanái isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica walí wawàsi, Jesús, yái Dios Iirica! ¿Pìanàsica piùwichàidacaténá wía ipíchawáise wénáiwana yàanàaca? —náimaca.

³⁰ Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuniwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa néenibàa. ³¹ Néese demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi. Náimaca:

—Piúcacaalí wía aslanái íicha, yá pimàaca wàacawa marranonái idèericulé —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Piacuéwa —íimaca yái Jesúsa. Yá demonionái yàacawa aslanái íicha, yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yáta macáita marranonái nadàbaca napiacawa iyúwa máiwitáiseeyéi demonio íiwitáise iyú. Napiacawa nacalàacawa quíratàli íinatáise. Yá nacalàacawa calisa yáaculé, nàisicòmawaca macáita, níái piráica càmiyéica Dios imàaca wadèniaca, wía judíoca, casacàacáiná walí marrano iiná.

³³ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi napiacawa yàcalé nérépiná. Nàanàacaté néré, yá nadàbaca nacàlidaca yàcalé mìnánái íirini, macáita yái nàyàanáca, níái aslanái demonio idacuèyéicaté íiwitáise. ³⁴ Iná macáita yàcalé mìnánái namusúacawa yàcalé íicha, yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicàcani, yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepunápináwa nàasu cáli íicha.

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénáí yáapichawa, yá nachàbacawa abéemàalé Galilea icalisaniná ícha. Yá nàanàaca Capernaum iyacàlená néré, yáí Jesús iyacàleca. ² Yá abénaméeyéí wenàiwica natéca cáuláiquééri asialí Jesús yàatalé, abéeri máapinéeri iiná macáita, càmirica yáalimá imichàanicawa, irièricawa yàalubáí ínatàwa, iiméerica íinata. Néese Jesús yáalíacáiná náíwítáise manuía náináidacawa nawàwawa Jesús íwali ichùnlánápináni, íná Jesús íimaca cáuláiquééri irí:

—Pía, nùacawéerináca, picá achúma piwàwa. Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca.

³ Abénaméeyéí yéewáidéeyéí wenàiwica templo iricu nàyaca néré. Néemiaca Jesús itàanica cáuláiquééri irí, íná nadàbaca náináidacawa Jesús íwali càì: “Yáí asialí Jesús itàanica báawéeri iyú Dios íwali, yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanáí ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios”, náimaca náináidacawa naliwa nawàwalicúsewa. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa náináidàanàcawa. Íná isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánacué yéewa píináidacawa càì máíní báawéeri iyú? ⁵ Máíní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanáí yáalimá iicáca asáísí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máíní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, píipina’, áibanáí wenàiwica náalimácáiná naicáca asáísí wadécaalí wachùnlacani watàacáí iyúwa, yáí máapinéerica. ⁶ Íná núa, asialí Dios néeséerica, nuchùnlápiná yáí máapinéerica píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùuliaca núa numàacáanápiná nuwàwawa wenàiwicanáí ibáyawaná ícha cháí èeri iricu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yáí Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yáí Jesúsca. ⁷ Néese yáí máapinéeri imichàacawa, yá yàacawa icapèe néréwa. ⁸ Níáí wenàiwica iyéeyéica néré, naicáca iyúwa iyáaná, yá cáaluca nía. Nàaca Dios icàaluíná ímàacacáiná ichàiniwa abéeri wenàiwica irí ichùnlacaténá cáuláiquéeyéí.

Jesús llama a Mateo

⁹ Jesús yàacatéwa caplí ícha, yá iicáca núa, núa Mateoca, yáawinéericawa aléera nuedácatálécate plata nuénánáí judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Néese Jesús íimaca nuli:

—Aquialé, píawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca nuli yáí Jesúsca. Yá numichàa nùacawa Jesús yáapicha.

¹⁰ Néese Jesús idècunitàacá iyáaca iyáacaléwa nucapèe iricu, yá madécaná wenàiwica nàanàaca néré, áibanáí yeedéeyéica plata néenánáí judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná, áibanáí cabáyawanéeyéí nacáí. Yá náawinacawa Jesús yáapicha, wáapicha nacáí, wía Jesús yéewáidacaléca, nayáacaténá nayáacaléwa wáapicha. ¹¹ Néese fariseonáí naicáca nía, íná náimaca walí, wía Jesús yéewáidacaléca:

—Yáí yéewáidéericuécá píá, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níáí yeedéeyéica wáicha plata romanonáí yàasu gobièrno irípiná, nía nacáí cabáyawanéeyéica wenàiwica? —náimaca. ¹² Quéwa Jesús yéemlacani, yá íimaca fariseonáí irí:

—Péemlacué comparaciòn: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanáí idènièyéica uláicáí nawàwacutácani, yáí ichùnièripináca nía. Càita nacáí wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita

nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri ícha. ¹³ Càmitacué péewáidawa cayába Dios itàacái iwali. Piacué péewáidacawa càinácaalí ímáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios ímacaté: ‘Ewitacué pinúacáaníta madécaná pipirawa iyúwa sacrificio piacaténacué núcàaluíníná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca culto pimáníricuécá càmicaalícáwa piicáca áibanái wenàiwica ipualé, piyúudàacaténacué nía’, ímaca yái Diosca. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níai cabáyawanéyéica, nuicácaténá napualé. Càmicáiná nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa —ímaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁴ Néeseé Juan el Bautista yéewáidacalénái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemlawa Jesús. Náimaca irí:

—Wamàacaca wáichawa wayáacaléwa manùba yàawiría, fariseonái nacái, wasutácaténá wíawawa Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, níai péewáidacaléca, nasutácaténá níawawa Dios ícha? —náimaca.

¹⁵ Néese Jesús ímaca nalí:

—Péemlacué comparación: Asìali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéyéináwa aslanái naicácaténá icàsàacawa casímáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, càmita yéewa achúmaca nawàwa. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. Quéwa áiba èeriwa, áibanái itéca náichawani. Néese namàacapíná náichawa nayáacaléwa, níai yàacawéyéinámica achúmácáiná nawàwa néenialípiná. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

¹⁶ “Péemlacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wamànicaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuícá icháuná. ¹⁷ Càita nacái càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé. Wamànicaalí càì, yásí uva ituní idàbaca isàacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, néese éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imu-lacàacawa yàacawa. Yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi iriculé. Yásí wacùaca nía cayába, yái uva ituníca, íimamisi nacái. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya càide iyúwa fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ímáaná”, ímaca yái Jesúsca.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

¹⁸ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá abéeri judío íiwacalíná yàanàacaté Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùului ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíníná. Néese judío ímaca Jesús irí:

—Nuídu idéca yéetácawa siùcasíwatàcáwa. Quéwa piacaalíwa ùatalé pimàacacaténá picáapiwa ùwali, yásí cáuca úa àniwa —ímaca.

¹⁹ Jesús yàacawa yàapicha, wía nacái yéewáidacalénái wàacatéwa Jesús yàapicha. ²⁰ Abéechúa inanái ùacawa manùbéyéyi wenàiwica yèewi. Cáluláicacaté úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uái inanáica ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí, manùbéyéyi wenàiwica yèewi. Yá udunùaca ibàle

ipùata ìwali. ²¹ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yási báisíta cayábaca nùatá”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicúsewa. ²² Quéwa Jesús iwénúá iicáidaca ulí, yá ìimaca ulí:

—Picá achúma piwàwa. Pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali —ìimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úa uláicái ìicha.

²³ Néese Jesús yàanàca judío ìiwacalíná icapèe néré, yá iicáca áibanái ipùlièyéi iwa. Nàwacáidáyacacatéwa nabàllacaténá yéetèechúamiwa. Áibanái nacái náicháanica úiwitáise, néemánica nacáíwa cachàiníri iyú càide iyúwa judío ìiwitáise iyáaná. ²⁴ Jesús yáaliacawa icáucàidáanápínaté úái yéetèechúamicawa, iná ìimaca nalí:

—Pimusúacuéwa macáita, úacáiná sùmàuca càmíichúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —ìimaca yái Jesúsca, yáaliacáináwa icáucàidáanápínaté úa. Néese níái wenàiwicaca naicáanica Jesús iquíníná, náaliacáináwa báisíri iyúcani uetácatéwa. ²⁵ Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama caplí ìicha. Néese iwàlùacawa sùmàumi ìriacatalécawa. Yá ìibàaca ucáapi ìwali úái yéetèechúamicawa, yá umichàacawa, cáuca úa àniwa. ²⁶ Néese técáwa macáita wenàiwica iyéeyéica mawiénita ìrí yái yàcaléca néemlàcaté uináwaná ìwali Jesús imichàidáanaté úa yéetácáisi ìicha.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Jesús imusúacatéwa nacapèe ìicha, yá pucháiba matuíyéi nàacawa yáamíse. Yá náimaca ìrí cachàiníri iyú:

—¡Pía rey David itaquérínámica, Dios ibànùèrica walí wacuèrinápiná, wía judíoca, piicá wapulé! —náimaca ìrí. ²⁸ Jesús iwàlùacawa caplí ìriculé, néese níái matuíyéica nàacawa yàatalé. Yá Jesús isutáca yéemlàwa nía:

—¿Peebáidasicué nùalimá catuica numànicuéca pia? —ìimaca yái Jesúsca. Náimaca ìrí:

—Báisíta, Wáiwacali, weebáida càì —náimaca. ²⁹ Néese Jesús imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yá ìimaca nalí:

—Pichùnìacuéwa càide iyúwa peebáidáanacué —ìimaca yái Jesúsca. ³⁰ Yási cayábaca natuí. Yá Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú. Ìimaca nalí:

—Picácué pimàaca áibanái náaliacawa cawínácaalicué ichùnìaca pituí —ìimaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa namusúacanacáitawa caplí ìicha, yáta nacàlidaca Jesús iináwaná ichùnìaca nía nalí níái nayaquewéeyéicawa.

Jesús sana a un mudo

³² Néese té idècunitàacá matuíyéimi namusúaca nàacawa caplí ìicha, yá áibanái natéca matàacáiri asiali Jesús yàatalé. Demonio idacùaca matàacáiri ìiwitáise, iná càmita yáalimá itàanica. ³³ Yá Jesús yúucaca demonio asiali iwàwalicúse. Néese matàacáiri idàbaca itàanica. Yá áibanái wenàiwica iyéeyéica néeni nánáidacawa manuísiwata naicáidaca Jesús ìrí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácaté waiquéricáwa càiri wawàsi cháí wàasu cáli Israel néenibàa! —náimaca. ³⁴ Quéwa abènaméeyéi fariseo náimaca Jesús ìwali:

—Demonio ìiwacalínáquéi idacùaca ìiwitáise yái asialica Jesús. Iná yéewa yúucaca demonio wenàiwica ìicha demonio ìiwacalíná ìiwitáise iyú —náimaca Jesús ìwali.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Jesús yàacaté ipáchiaca macái manuiri yàcalé ìriculé, púubéeri yàcalé ìriculé nacái. Yá yéewáidaca wenàiwicanái macái judónái imanùbaca

yéewáidacàlu irìcu. Yá icàlìdaca nàlì cànàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Ichùnlà nacáí cúláiquéeyéi wenàiwica, cáiwíiri íicha nacáí, macáí íiwitáaná. ³⁶ Catúulécanáca Jesús iicáca nía máinicáiná achúmaca nawàwa nàuwichàacáinátéwa madécaná yàawiríá. Càica níade iyúwa ovejanáí canéeyéica icuèriná, iméeréeyéicawa meedá, canácáináte abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, náí wenàiwicawa. ³⁷ Iná Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemlacué comparaciòn: Càica níade iyúwa bànacalé ituiná quíiréeri yéenáíwaná yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacalewa. Quéwa máisibáanatacué píá, icàlìdeeyéipiná nàlì nutàacái. ³⁸ Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlìdacaténá wenàiwicanáí irí nuínáwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nulí. Yásí wàwacáidaca nía Dios yàasu wenàiwicanáipíná càide iyúwa wenàiwica needácaalí nabànacale ìyacanáwa —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía, wía docéeyéica imanùbaca yéewáidacaléca. Yá imàacaca walí íiwitáisewa wáucacaténá demonio wenàiwicanáí íicha, wáucacaténá náicha nacáí macáí uláicái íiwitáaná, cáiwíiri nacáí.

² Wía docéeyéica imanùbaca apóstolca íipidenéeyéica càì: quéecha Simón, íipidenéeri nacáí Pedro; yá nacáí iméeréeri íipidenéeri Andrés; nía nacáí Zebedeo yéenibeca, ibèeri íipidenéeri Santiago, yá nacáí iméeréeri íipidenéeri Juan; ³ yá nacáí Felipe; Bartolomé nacáí; Tomás nacáí; núa nacáí Mateo, núa yái yeedéericaté plata nuénánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná; yá nacáí Santiago, yái Alfeo íirica; Tadeo nacáí; ⁴ yá nacáí Simón, íipidenéeri nacáí celote; yá nacáí Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús ìyuwidenáí nàibàcaténáni, nanúawani.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁵ Jesús ibànùacaté wía doce wamanùbaca wacàlìdacaténá itàacái. Càì yàalàaca wía: “Picácué plawa càmíiyéi judío yàasu cáli íínatalé, picácué nacáí piwàlùawa yàcalé irìculé ìyéeyéica Samaria yàasu cáli íínata. ⁶ Plácué nàatalé nfawamita Israel itaquénáináimica ìyéeyéica càide iyúwa ovejanáí iméeréeyéiwa, canéeyéica icuèriná, nawènùadacáiná náíwítáisewa Nacuèriná Dios íichawa, canáca nacáí abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali. ⁷ Plácué picàlìdaca nalíni Dios icùanápíná macáita mesúnamáita. ⁸ Pichùnlacué cúláiquéeyéi wenàiwica, pimicháidacué nacáí yéetéeyéimiwa yéetácáisi íicha, pichùnlacué nacáí cacháunéeyéi íimami lepra iyú, piúcacué demonio wenàiwica íicha. Nudéca numàacacuéca pírí nuíwítáisewa mawèníiri iyú, íná picácué picobra nía cawinácaalí wenàiwica pichùnìeyéica.

⁹ “Picácué pité iwèni pìasu bolsa irìcuwa, orocáaníta, plata nacáí, cobre nacáí. ¹⁰ Picácué pité saco, pucháiba bàlesi nacáí; picácué peedá píríwa wàlisàí costiza nacáiri, àicu nacáí. Cawinácaalí wenàiwica piyúudéeyéipínacuéca iwàwacutá nàaca piyáapínacuéwa.

¹¹ “Plácuéwa yàcalé irìculé, picutácué abéeri cáimiétacanéeri iwàwéerica yéemlaca picàlìdàanacué nàlì nutàacái. Yá piyamáacuéwa icapèe irìcu àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuise. ¹² Piwàlùacuéwa icapèe irìculé, yá

pitàidacué wenàiwicanáí iyéeyéica néré, pisutácué nalí Dios imànnínápiná nalí cayábéeri. ¹³ Cayábacaalí náiwitáise níái capíi iricuíyéica, yásí Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipiná nalí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa, càmicaalícué nawàwa needáca nàataléwa pía, càmita nacáí nawàwa néemiaca picàlidáanacué nalí nutàacáí, néese pimusácuéwa capíi iricuíse, yàcalé iricuíse nacáí, yá pichùplacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, píasáidacaténacué nalí Dios yúuwichàidáanápiná nía. ¹⁵ Péemiacué cayábani, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yúuwichàidápiná báawéeyéi wenàiwica, yásí yúuwichàidápiná níawa càmiíyéicué yeedáca yàataléwa pía máini yáwanáí Sodoma iyacàlená mìnánáimi íicha, Gomorra iyacàlená mìnánáimi nacáí”, íimaca walí yái Jesúsa.

Persecuciones

¹⁶ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “¡Péemiacué cayábal Nubànùacué pía néesiré níara èeri mìnánáica cuwéesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica íicaca Dios, báawéeyéi nacáí íicaca Dios yàasu wenàiwica. Piyápinácuéa néesibàa càide iyúwa oveja càmiíyéi yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwéesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja. Iná iwàwacutácué cáaliacáica píiwitáise, piicácué píichawa piùwidenáicawa, càide iyúwa cáaliacáiri àapi íicáaná íichawa yúuwidenáíwa ipíchaná áibanáí ichíwáidacuéca pía. Quéwa iwàwacutácué mabáyawanáca pía, càmitacué nacáí píamàni áibanáí irí báawéeri. Piyacué càide iyúwa unùcu càmiíchúwa imàni áibanáí irí báawéeri. ¹⁷ Picácué píichawa áibanáicáiná náibàapínacuéca píawa nacháawàcaténacué piínáwaná íwali yàcalé íiwacanánáí irí, nacapèedáidacaténacué nacáí píawa judíonáí yéewáidacàalu iricu. ¹⁸ Yá natépinácuéca píawa nacháawàcaténacué piínáwaná íwali nacuèrinánáí iríwa, náiwacanánáí irí nacáíwa, níái icuèyéica cáli, peebáidacáinácué nutàacáí. Càita píalimápinácué picàlidaca nalí nuínáwaná íwali, níái èeri mìnánáí icuèrinánáica, nía nacáí càmiíyéica judío. ¹⁹ Náibàapínacué natéwa pía nacháawàcaténacué piínáwaná íwali nacuèrinánáí iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa íwali yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nalí, càinácaalí iyú nacáí yéewanápiná picàlidaca piínáwaná íwaliwa. Néeseacué péenáíwaná yàanàacaalíwa picàlidáanápiná piínáwaná íwaliwa, yásí Dios imàacacué píaliacawa càinácaalí iyú iwàwacutáaná picàlidaca nalíni. ²⁰ Càmicáinácué pía yái càí icàlidéeripínacani, néese Espíritu Santo Wáaniri Dios ibànùerica imàacapínacué pitàaníca Dios inùmalícuíse.

²¹ “Néenialípiná wenàiwicanáí nacháawàapíná néenánáisiwawa áibanáí irí néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacáí. Áibanáí nasèenái nacáí nacháawàapíná néenibewa néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacáí. Áibanáí néenibe nacáí nawènúadapíná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáíwawa. ²² Macáí èeri mìnánáí báawapínacué naicáca píawa peebáidacáiná nutàacáí, quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacáí mamáalàacata àta néetáacatalétawa, Dios iwasaápiná níawa yàasu yúuwichàacáisi íichawa. ²³ Namànicaalícué píri báawéeri abéeri yàcalé iricu, néese pípiacuéwa áiba yàcalé iriculé. Péemiacué cayába, núa asialí Dios néeséerica nùanáapíná ipíchawáise pímalàidacué picàlidaca nuínáwaná íwali macáí yàcalé iricu iyéeyéica Israel yàasu cáli íinata.

²⁴ Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidacalé càmita yéewa cachàinica íicha yái yéewáidéericani, càmita yéewa nacáí áiba íibaidéeri cachàinica íiwacalí íichawa.

Càitacué nacái càmita yéewa cachàinica pía nuícha. Wenàiwica nàináidacawa piwalicué càide iyúwa nàináidáanáwa nùwali. ²⁵ Píacué nuéwáidacaléca, iwàwacutácué piwàwaca piyaca càide iyúwa nùyáaná, yái yéewáidéericuéca pía, càide iyúwa yàasu wenàiwica iwàwáaná iyaca càide iyúwa íiwacali íyáaná. Aibanái càmíiyéi yeebáida nutàacái nàimaca nùwali Beelzebúcasa núa, yái demonio íiwacalináca. Iná nùlàacuéca pía náicha, nàimáanápínacué piwali càiri báawéeri tàacáisi nacái, piyacáinacué càide iyúwa nupapée írìculyéica, nuénánáisiwa”, íimaca walí yái Jesúscá.

A quién se debe tener miedo

²⁶ Jesús íimacaté walí: “Iná picácué cáalu pía èeri mìnanáí íicha, càmícaíná nàalimá nabàaca nabáyawanáwa càiripináta. Aiba èeriwa macáita nàaliacawa ìwali. ²⁷ Càita nacái, picácué píbaaca náicha nutàacái. Yái nucàlidéericuéca pírí ibàacanéeri iyú, iwàwacutácué picàlidaca nalíni amalánama. Yái nucàlidéericuéca pírí ìwali meetàuculé áibanái íicha, piacué picàlidaca cachàiníiri iyúni àta macái néemiàcatalétani. ²⁸ Picácué cáalu pía èeri mìnanáí íicha yáaliméeyéica inúacuéca pía quéwa càmítacué nàalimá nanúacuéca piwàwa cáuri. Néese, iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténacué pía nacái infierno írìculé, yái quichái càmíríca íchacàwa càiripínéerita iyaca.

²⁹ Péemiàcué comparación: Aibanái nawéndaca pucháiba màsibèe púubéeyéi abéeri moneda ìwalíná càmícaíná cawèni màsibèe púubéeyéica. Quéwa éwita càmíyeyéicáaníta cawèni nía, càicáaníta Wáaniri Dios yáaliacawa nàwali, icúa nacái nía. Càmita yéewa abéeri màsibèe achúméeri yéetácawa càmicaalícáwa Dios imàacaca yéetácawa. ³⁰ Càita nacái Dios icúacuéca pía. Yáallacuéca macáita piwali, àta càisimalénacaalícué piwita íbáiná, yáallá nacáíwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abéerinamata; càita Dios yáaliacawa piwalicué. ³¹ Iná picácué cáalu pía wenàiwicanái íicha, cawènicáiná Dios iicácuéca pía náicha níái màsibèe púubéeyéica manùbéeyéica”, íimaca walí yái Jesúscá.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

³² Jesús íimacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri íríwa. ³³ Quéwa cawinácaalí càmíríta icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri íríwa”, íimaca walí yái Jesúscá.

Jesús, causa de división

³⁴ Jesús íimacaté walí nacái: “Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypapíná matúibanáita náapichawáaca nudécáaníta nùanàaca. ¡Càmíríta! Néese, càmítapíná abédanama náíwítáise nùwali. ³⁵ Nudéca nùanàaca, íná asianái nàuwídeca namànipínáca nániríwa, inanái nacái nàuwídeca namànipíná náatúawa, nayéeru nacáíwa. ³⁶ Càita macáita nàuwídeca namànipíná nēenánáisiwawa, níacáiná abénaméeyéi neebáidapíná nulí, quéwa áibanái càmita neebáida nulí.

³⁷ Cawinácaalí cáiníerica iicáca nuícha yáaniri, yáatúa nacáíwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. Aibacaalí nacái cáiníerica iicáca nuícha ìririwa, ìidu nacáíwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁸ Iwàwacutá nùasu wenàiwica matúibanáiri iyú imàaca áibanái nàuwichàidacani nùwalíse,

naicáani nacái iquíniná, éwita nanúacaalíni cruz ìwali yeebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái imànica macáita càide iyúwa nuchùulianá. Cawinácaalí càmírica imàni càì, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁹ Aibacaalí càmírica iwàwa yeebáida nutàacái ipíchaná yùuwichàacawa nulípiná, canáca irí icáuca càmíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata nutàacái, éwita nanúacaalíni, yácata idènièripiná icáuca càmíri imáalàawa”, ímaca walí yái Jesúsa.

Premios

⁴⁰ Néeseté Jesús ímaca walí àniwa: “Cawinácaalí yeebáidéericuéca pitàacái, yeebáidapiná nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáidapiná nacái itàacái, yái Dios ibànuerica núa aléi. ⁴¹ Aibacaalí wenàiwicanái yeebáida Dios yàasu profeta itàacái, namànicaalí nacái profeta irí cayábéeri profeta icàlidacáiná nalí Dios itàacái, yásí Dios yàapiná nalí cawènliri càiride iyúwa Dios yàaná cawènliri yàasu profeta iríwa. Aibanái wenàiwica neebáidacaalí itàacái cayábéeri íiwitáise, namànicaalí nacái irí cayábéeri cayábacáiná íiwitáise, yásí Dios yàapiná nalí cawènliri càiride iyúwa Dios yàaná cawènliri cayábéeri íiwitáise irí. ⁴² Cawinácaalí imànírica cayábéeri nuéwáidacalénái càmíiyéi cachàini irí, nùasunáicáiná nía, Dios yàapiná irí cawènliri iyúudàacáiná níai yeebáidéeyéica nutàacái. Ewita yáalimácàaníta yàaca nàiraca meedá asalíniri úni, càicàaníta Dios yàapiná irí cawènliri iyúudàacáiná nùasunái”, ímaca walí yái Jesúsa.

11

Los enviados de Juan el Bautista

¹ Néeseté Jesús idécanaamité yàalàaca wía docéeyéi yéewáidacaléca, yá yàacawa yéewáidacaténá wenàiwicanái áibanái ìyacàle irícu, yàara cálica, icàlidaca nacái nalí yái cayábéeri tàacáisica.

² Néenialité Juan el Bautista, iyéerica presoíyéi ibànalícu, yéemíaca ìwali yái Cristo imànírica. Néese Juan ibànùaca yéewáidacalénáíwa abénaméeyéi nàacaténáwa Jesús yàatalé. ³ Juan iwàwacaté nasutáca néemíawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànueripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yání, yá iwàwacutá nacùaca áibata yàanàaca.

⁴ Néese Jesús ímaca nalí: “Pèepùacuéwa Juan yàatalé. Picàlidacué Juan iríni pidéénacuéca piicáca numànica, pidéénacuéca nacái péemíaca nucàlidaca wenàiwicanái irí. ⁵ Picàlidacué Juan iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáaníca, cacháunéeyéimi ímami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái fícha, màuwíyéimi nacái nadéca néemíaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi fícha, catúulécaneeyéi nacái nadéca néemíaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ⁶ ¡Casímáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata!” ímaca yái Jesúsa.

⁷ Néese idécanaamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús fícha, yá Jesús idábaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Bàaluité placatécué piicáca wenàiwica yèepuníricawa chuñri cáli ínata, yàara Juanca. Càmíritaté machawàaca íiwitáise yái aslali piiquéricatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ⁸ ¿Càinásicué piicaté néré? Càmíritaté aslali cawènliri ibàle yái piiquéricatécué. Píalíacuécawa

cawinácaalí cawèníyéica ibàle iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri caplí irícu càide iyúwa reynáí iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ⁹ Néese piacuécawa bàaluté manacúali yùuculé caináwàiri piicácaténáté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuise. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníri cachàinica áibanái profeta ícha canánama. ¹⁰ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté iwalí tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios íméericaté líri iríwa. Dios ímacaté:

‘Nuchùllapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnánápiná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pianàacaalíwa nàatalé’, ímacaté yái Diosca. ¹¹ Péemlacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníri Juan ícha nèewíse macái èeri mìnánái. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siùcáisede, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipíná nía Juan ícha, éwita càmicáaníta máiní cachàinica nía Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

¹² “Bàaluté Juan el Bautista idàbacaalíté icàlidaca Dios itàacái àta siùca nacáide, èeri mìnánái namànica báawéeri Dios yàasu wenàiwicanái irí, yá náalímáidaca namáaláidaca cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái, iwàwéeyéica Dios icùaca nía. ¹³ Macái tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalicuise, áiba tàacáisi nacái Dios ichùllièericaté profeta Moisés itànàanápiná, macáita yái tàacáisica icàlidacaté walíni cànàacaalí iyú Dios icùanápínaté yàasu wenàiwicawa. Càité nacàlidaca Dios itàacái àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. ¹⁴ Cawàwanátacué pialímá peebáidaca yái tàacáisica: Juan el Bautista, yácata profeta Elías nacáiri, yái iwàwacutéericaté yàanàaca ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca. ¹⁵ Cawíwíyéicaalícué pía, péemlacué nutàacái.

¹⁶ “Nucàlidacué pírí cainá píiwitáise, piacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. Péemlacué comparación: Càicuéca piade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapullucubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa: ¹⁷ ‘Wadéca wapùllacuéca pírí iwa, quéwa càmitacué pilabàa; néese wadéca wacántàacuéca pírí canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa iwalí, quéwa càmitacué pícháaní’, càì náimaca. ¹⁸ Càita nacái pidécuéca pimànica. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacaca íchawa iyáacaléwa isutácaténá yáawawa Dios ícha manuísíwata, càmita nacái líra uva ituní. Quéwa pímacatécué Juan iwalí demoniosa iyaca iwàwalícu. ¹⁹ Siùcade nudéca nùanàaca, núa asìali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuíra nacái uva ituní. Néese pímacuécua nùwali camùnirícasà núa, cànáirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita pímacuécua nùwali càmicáinacué piwàwa peebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi, nutàacái nacái, náasáidaca Dios idéca imàacaca cáalíacáica nía báisíri iyú”, ímaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

²⁰ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú níai yàcalé mìnánáica aláera Jesús imànicatalécaté batéwa macáita yái càmlírica wenàiwica idé imànica. Yàalàaca nía cachàiníri iyú càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Yá Jesús ímaca nàwali: ²¹ “¡Máinícué piùwicháapínacawa, piacué israelitaca

iyéeyéica Corazín iyacàlená irícu, Betsaida iyacàlená irícu nacái! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmírica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. Piyúunáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, iyéeyéica méetáuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmítaté máini báawaca nía píchacué. Càmítaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caqualéta Dios irípinátá, càmícáináté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, yá nacái nàwalicaté nabàlesámiwa báawéeri iicacánawatá, napusúa nacái nàwalísewa catáli náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ²² Quéwa núumacué pírí, áiba èeriwa Dios yúuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yási piùwichàapínacuécawa máini cachàiniwanái náicha, níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, máinicáinacué báawéeyéica náicha pía. ²³ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírirta! ¡Néese Dios yúucapínacué píawa irículé yáara utàwi máiníri depuúwaca, máinicátalé depuúwaca náicha canánama! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmírica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená irícu. Quéwa càmítaté máini báawa nía píchacué. Càmítaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàacué. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caqualéta Dios irípinátá, càmítaté nacái Dios imáalàidaca níatá, yá nacái nàyacàlemi Sodoma iyacáté mamáalàacatatá àta siuca nacáide, càmícáináté máini báawéeyéi nía iyúwacué pía. ²⁴ Iná núumacué pírí, áiba èeriwa Dios yúuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yási piùwichàapínacuécawa máini cachàiniwanái náicha níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená yàasu cáli ínata, máinicáinacué báawéeyéica náicha pía”, ímaca yái Jesúsca.

Vengan a mí y descendan

²⁵ Néenialíté Jesús ímaca Yáaniri Dios iríwa: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pírí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita níai iyéeyéica chènuniré, cháí èeri irícuíyéica nacái. Nùaca pírí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níai yeebáidéeyéica pítacái càide iyúwa sùmanái púubéeyéi neebáidáaná, yéewanápiná áiba èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacáica càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. ²⁶ Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàáaná pimànica”, ímaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca nùaliacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái Íirica. Abéerita núa, yái Íirica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, abéerita nacái cawínácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáaliaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàáaná, yái Íirica. ²⁸ Aquialécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, píacué macáita chamàléeyéica. Pidéca píibaidaca cachàiníiri iyú pimànicaténacué macáita càide iyúwa áibanái ichùulínanacué pimànica càulenéri wawási Dios irípiná. Píacué nacái achúméeyéica íináidacawa iwàwawa íbáyawaná ìwaliwa, aquialécué nùatalé, yá numàacacué piyamáidaca píawawa càulenéri wawási ícha, numàacacué nacái nuwàwawa pibáyawaná ícha. ²⁹ Peebáidacué nutàacái,

pimànicué nacái càide iyúwa nuchùllianácué pía. Pimàacacué nuéwáidaca pía, piyacaténácué càide iyúwa nùyyáaná, núa càmlírica caluéri íiwitáise, núa càmlírica cáimacái íicá yáawawa. Nùacawéeridapínácué pía, wáibaida nacái wáapichawáaca. Càitacué píalimápiná piyamáidacawa pibáyawaná íichawa, íicha nacái yái càulenéri wawási áibanái ichùllièricuécá pimànica Dios irípiná. ³⁰ Càmita máini càulenácué pícha peebáidáanápínácué nutàacái, pimànlinápinácué nacái càide iyúwa nuchùllianácué pía, nùacawéeridacáinácué pía, numàacapínácué nacái casímáica pía”, íimaca yái Jesúsca.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néenialité áiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulicubàa bànacalé yèewibàa, wáapicha wía yéewáidacaléca. Yá mápica wía, íná weedáca achúmáanata trigo ituíná bànacalé íicha wayáapínáwa, judío íiwitáise imàacacáiná wenáiwica needáca nayáapínáwani achúmáanata iyaná áibanái ibànacale yéená, mápicaalí nía. ² Fariseonái naicácaté weedáca bànacalé iyaná, yá naicáca yái wamàníríca iyúwa íibaidacalési ínáté náimaca Jesús irí:

—Piicáca yái namànínáca. Péewáidacalénái náibaidaca siùca sábadó wayamáidacatáicawa. Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca irí. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuécá Dios itàacái irícuíse wàawirimi rey David íwali, bàaluité mápicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi aslanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuírí caplíma íimamisíri irículé, yái israelitanái isutácatáipíná Dios íicha. Yá iyáaca pan namànírícaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapíná. Ewita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca, càicáaníta càmitaté yùuwichàida David, nía nacái aslanái yèepuniyéicatéwa yáapicha, mápicaínáté nía, ínáté catùulécánaca Dios íicáca nía. ⁵ Pidécuéca piimáichaca nacái áiba tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse. Moisés íimacaté sacerdotenái càmita namàni nabáyawanáwa éwita náibaidacáaníta templo irícu sábadó wayamáidacatáicawa. Máini iwàwacutáca náibaidaca Dios irípiná templo irícu namànicaténá macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cachàinica templo sábadó íicha iwàwacutáicáiná wenáiwica nàaca Dios icàaluíná èeri imanùbaca, sábadó nacái. ⁶ Quéwa núumacué pirí, núa iyéerica cháí pèewi, cachàiníríca núa templo íicha. ⁷ Càmitacué péemíca càinàcaalí íimáaná áiba tàacáisi profeta Oseas itànèericaté Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté: ‘Ewítacué pinúacáaníta madécaná pipírawa iyúwa sacrificio piacaténácué nucàaluíná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca yái culto pimànírícuécasa nulí càmicaalícáwa piicáca áibanái ipualé, piyúudàacaténá nía’, íimaca yái Diosca. Báisícaalícué péemíacaté càinàcaalí íimáaná yái tàacáiscatá, yá càmitacué picháawàa naináwaná íwali báawéri iyútá, níai nuéwáidacaléca càmlíyéica imàni ibáyawanáwa. ⁸ Iná Dios idéca ichùullaca núa, asialí Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenáiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná, èeri imanùbaca, yái sábadó nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁹ Néeseté Jesús yàacawa, yá iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu irículé, iyéerica néré. ¹⁰ Iyacaté néeni abéeri asialí icáapi ituwièricawa íicha. Abénaméeyéi

fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisi imànicaalípinaté áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíse, fariseonái náimacáinaté ìbaidacalésicani yái Jesús ichùnlánáca wenàiwicanái. Iná nasutáca néemlawni, náalimáidacaténá naicáwani. Yá náimaca Jesús irí:

—Wawàwa wáaliacawa càinácaalí píináidacawa. ¿Dios imàacasica wachùnlaca cáuláiqueyéi wenàiwica sábadu írìcu wayamáidacatáicawa? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ¹¹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Péemiacué comparación: Pidènlacaalícué pipirawa oveja, néese yúuwàacaalíwa utáwi nacáichúa írìculé namusúadacatáise úni, ¿cámítasicué pimúsúadacani caquialéta, éwita sábadu írìcucáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? ¹² Néeni, máiníiri cawènica wenàiwica oveja ícha. Iná ¿cánácué cámita píalíawa Dios imàacaca wamànica cayábèeri áibanái irí siùca sábadu írìcu? —ímaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús ímaca irí yái asiali icáapi ituwèiricawa ícha:

—Piducúa picáapiwa —ímaca yái Jesúsca. Yá asiali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi càide iyúwa abéemàa icáapi. ¹⁴ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judionái yéewáidacàalu ícha, yá nadàbacaté náináidacawa càinápínacaalíté iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa náiwitáise nawàwáanaté nanúacani, yá Jesús yàacawa náicha, manùba quéwa wenàiwica yàacawa yáamiwáise. Jesús ichùnlaca macáita cáuláiqueyéi wenàiwica yàanèyécáté yaatalé. ¹⁶ Yá yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná ìwali manùbéyéi wenàiwica irí ichùnlánaté nía. ¹⁷ Càité Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali Dios inùmalícuise. Dios ímacaté:

¹⁸ “Yácata nùasu wenàiwica ìbaidéerica nulípiná, nuedéerica ìbaidáanápíná nulí. Yácata cáininéerica nuicáca, yácata caslímarica nuicáca. Yá numàacapíná irí Espíritu Santo icùacaténá íiwitáise. Yá icàlidapíná nutàacái càmiyéi israelita irí, náalíacaténáwa nuwàwaca nàyaca machacàníiri iyú.

¹⁹ Càmita itàanípíná ùlèeri tàacáisi iyú, càmita nacái yéemíanicawa. Canáca nacái yéemièri itàacái imáidáidáaná cachàiníiri iyú calle írìcubàa bamuchúami yàcalé.

²⁰ Imànipíná cayábèeri machawàaqueyéi irí, iicápiná nacái napualé, cawinácaalí iwàwéyéica yéetácawa, àta imawènladacataléta macáita báawéeri.

²¹ Càmiyéi israelita yeebáidapíná itàacái, yàasu wenàiwica nacái nía”, ímaca yái Diosca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²² Néeseté natéca matuíri asiali Jesús yàatalé, abéeri matuíri, matàacáiri, demonio idacùacáiná íiwitáise. Yá Jesús yúucaca demonio asiali ícha, iná catuíca àniwani, itàaní nacái àniwa. ²³ Néese macáita wenàiwica náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá nasutáca néemlawa níawáaca: “¿Yátasica rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica wacuèrinápíná, wía judíoca?” náimaca nalíwáaca.

²⁴ Néese fariseonái néemlacáináni, yá náimaca nalí: “Yái asiali Jesúsca idènlaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²⁵ Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Iná íimaca fariseonái irí: “Péemlacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí ípunitawáaca, yásí náasu cáli imáalàacawa. Càita nacái yàcalé minanáí, áibanái néenánái nacái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaaca náapichawáaca. ²⁶ Càita nacái, canácatáita Satanás yúuca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha. Satanás yúucacaalí demonio wenàiwica íichatá, yá ipéliaca meedá yáawatá. Yásí imáalàacawa nacái yái ichàinicatá, yái Satanásca. Iná ¿cánacué càmita píalíawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú? ²⁷ Pidécuéca píimaca núucacasa demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú. Picháawáacaalícué nuináwaná iwali càí mamáalàacata, yásí iwàwacutácué picàlidaca nulíni cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué náucaca demonio wenàiwicanái íicha. Píaliacuéwa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná nàta péewáidacalécuéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná iwali báisiíri iyú. ²⁸ Núucaca demonio wenàiwica íicha Espíritu Santo íiwitáise iyú, iná nudéca núsáidacuéca pírí Dios icúaca abéechúanaméeyéi wenàiwica péewibàa.

²⁹ “Núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwítáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás íicha. Péemlacué áiba comparación: Càide iyúwa cayéedéeri iyáaná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa iriculé áiba cachàiniíri asiali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicàalíicáwa cayéedéeri idacúa íichawa yái cachàiniíri asialica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri imànica càí, yéewacaténá iyéedùaca cachàiniíri asiali yàasu. Càita nacái núalimá nudacúaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá íicha wenàiwica. Pidécuéca pitàanica báawéeri iyú Espíritu Santo iwali.

³⁰ “Píacué càmiyíéca abédanamata íiwitáise núapicha, piùwídecuéca pímanica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeráidacaténá wenàiwica Dios íicha meedá.

³¹ “Iná péemlacué cayába. Dios imàacapiná iwàwawa íichéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica itàaníríca, itàaníríca nacái Dios iwali báawéeri iyú, nawènùadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Quéwa wenàiwica itàanicaalí báawéeri iyú Espíritu Santo iwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha. ³² Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asiali Dios néeseéerica, néese iwènùadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yásí Dios imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha. Quéwa itàanicaalí báawéeri iyú Espíritu Santo iwali, néese càmita quirínama Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha cháí èeri irícu, càmita nacái wàlisàipiná èeri irícu”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

³³ Jesús íimacaté fariseonái irí: “Péemlacué comparación: Cayábéeri àicu yàaca walí cayábéeri yàacási. Báawéeri àicu idèniaca iyacanáwa báawéeri. Càita wáaliacawa macái àicu iwali. Càita nacái píalimacué píaliacawa nùwali piicáciná cainácaalí numànica. ³⁴ ¡Píacué càiyéide iyúwa àapi iculále! Càide iyúwa àapi imusúadàaná iculálewa inùma irícuísewa, càita nacái càmitacué píalimá pitàanica cayábéeri wawàsi iwali báawacáinacué píiwitáise. Iná yái báawéeri tàacáisi pitàanírícuéca, pídecuéca pímusúadacani piwàwalícuísewa, yácáinacué piwàwa idéca ipuníacawa báawéeri tàacáisi iyú. ³⁵ Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàanica nacái cayábéeri wawàsi iwali, yácáiná íiwitáise cayábéeri iyaca iwàwalicu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàanica báawéeri wawàsi iwali, yácáiná íiwitáise báawéeri iyaca iwàwalicu. ³⁶ Núumacué pírí, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa, yá

yùuwichàidapíná nía ìwálíse macáí tàacáisi canéerica iwèni náiméericaté.
³⁷ Càide iyúwa pitàanlíná, yásí Dios iicáanáca pía, yácáiná pitàacái yáasáidaca cànácaalí piíwítáise. Pitàanícaalí cayábéeri wawàsi ìwali, yásí cayábaca Dios iicáca pía iyúwa mabáyawanéeri, cayábacáiná piíwítáise, yá càmíta Dios yùuwichàidapíná pía. Quéwa pitàanícaalí báawéeri wawàsi ìwali, yá báawaca Dios iicáca pía, cabáyawanéeri, báawacáiná piíwítáise, yá Dios yùuwichàidapíná pía”, ìmaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

³⁸ Néeseté abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu náimaca Jesús iri:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wawàwa waicáca pimànica wawàsi càmíríca wenàiwica idé imànica —náimaca. ³⁹ Jesús ìmaca nalí:

—Píacué báawéeyéica íiwítáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwítáisewa Dios íícha, pídecuéca písutáca nuícha numànlínápiná piicá yái càmíríca wenàiwica idé imànica, quéwa càmíta numànicué pírí càiri wawàsi. Numàacacíta piicáca numànlínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanaté. ⁴⁰ Càide iyúwaté Jonás iyamáanátéwa manuúri cubái idèerícu máisiba èeri, càita nacái núa asiali Dios néeséerica nùypíná cáli irícu máisiba èeri. ⁴¹ Níara càmíyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená iricu namichàapínácawa yéetácáisi íícha èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica. Nabàlùupínáwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, cànínacalí báawéeri namànlíricaté. Píacué israelita iyéeyéica siúcade píimichàapínácué nacáíwa. Yásí Nínive iyacàlená mìnánámi nacháawàacuéca piináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive mìnáná nawènúadaca náiwítáisewa Dios irípiná néemíacáinaté profeta Jonás icàlidaca nalí tàacáisi Dios inùmalícuíse. Néese, éwita nùyacáaníta pèewibàa siúcade, núa cachàinírica íiwítáise profeta Jonás ichàini íícha, càicáaníta càmítacué pèebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía. ⁴² Ua nacái Sur yàasu cáli íiwacalumi càmíichúa israelita umichàapínácawa yéetácáisi íícha ucháawàacaténácué piináwaná ìwali, píacué israelítaca èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéimi. Bàaluitécáiná ùanàaca máini déecuíse cháí wàasu cáli íinatalépiná uémíacaténaté rey Salomón itàacái máini cáaliacáica, úaliacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáaliacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanítacué pèewibàa, núa cachàinírica íiwítáise rey Salomón ichàini íícha, càicáaníta càmítacué pèebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía —ìmaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

⁴³ Jesús ìmaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica íícha, yásí demonio iméeràacawa chuúri cáli íinata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmicáalí demonio yàanàa iyamáacatáipínáwa, yásí ìmaca íináidacawa iríwa: ⁴⁴ ‘Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yàara wenàiwica nudécatáiseca nùacawa íícha’, ìmaca iríwa. Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwítáiséeri càide iyúwa cayábéeri capíi máiséeri natunuéerica, nachùnìerica nacái cayába. ⁴⁵ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiniyéi báawaca íícha. Yá macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwàlculé, nadacùacaténá íiwítáise. Yásí namànica irí báawéeri máini íícha yái báawéerica idábàanéeri demonio imàníricaté irí quéechácawa. Càita nacái píacué wenàiwicaca báawéeyéica piùwichàapínácuéacawa máini cachàiníri íícha yái quéechéericaté piùwichàanácuéacawa”, ìmaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Idècunitàacá Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, néese yáatúa yàanàaca néré, Jesús yéénánái yáapicha nacái, nawàwacáináté natàanica Jesús yáapicha. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capli íicha. ⁴⁷ Iná áiba íimaca Jesús iri:

—Píatúa, péenánái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwa natàanica píapicha —íimaca. ⁴⁸ Quéwa Jesús íimaca irí yái asiali icàlidéerica irí naináwaná:

—Péemla yái númáanàca nùatúa lwaliwa, nuénánái lwali nacáwi —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Jesús iicáidaca walí wía yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha, yá imichàidaca icáapiwa wapualé. Yá íimaca:

—Níai wenàiwicaca nuicáca nía iyúwa nùatúanáwi, nuénánái nacáwi.

⁵⁰ Yáacáiná cawinácaalí wenàiwica imánírica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníseeri iwàwáaná, yácata nuiquéerica càide iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáwi, nùatúa nacáwi —íimaca yái Jesúsca.

13

La parábola del sembrador

¹ Néeseté yáta èericaté Jesús imusúacawa capli íicha yàacaténáwa Galilea icalisaniná néré. Yá yáawinacawa càina íinata. ² Yá máini manùbaca wenàiwicanái nàwacáidáyacawa yàatalé, iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yá yáawinacawa barca irícu. Níai manùbéeyéi wenàiwicaca nayamáacawa càina íinatata.

³ Néese Jesús yéewáidaca nía manùba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asiali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yá yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Yàaca icasáaca yàacawa, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulcubàa, yá màsibèe yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁵ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacácawa ráunamáita, càmícaíná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese èeri imusúacawa, yá icànaca cachàini, yeemáca yái bànacalé, yá chuicani canácaíná ipichu cayába cáaléeri, iná yéetácawa. ⁷ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha, quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmíta ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Quéwa áiba ituínási yééná yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca, áibanái yéetaná nadèniaca natuínáwa sesenta namanùbaca, áibanái nacái nadèniaca treinta namanùbaca ituíná. ⁹ Càuwíyéicaalícué pla, péemlacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa Jesús yàatalé, yá wasutáca wéemlawani cáná yéewa icàlidaca wenàiwicanái iríni comparación iyú.

¹¹ Jesús íimaca walí: “Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáaliacawa, níai manùbéeyéi càmíiyéica yeebáida itàacái. ¹² Wenàiwica íináidacaalíwa cayába nutàacái lwali, yá nacái yéemlacaalí càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáaliacawa mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái lwali, yásí íimáicha nacái yái achúméerica yáaliéricatéwa lwali. ¹³ Iná nuéwáidacáita nía comparación iyú, níacáiná éwita naicáacánita numànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, càicacánita càmita nawàwa náaliacawa nùwali,

cawinácaalí núa. Ewita néemlacaáníta nutàacái nàuwí iyúwa, càicáaníta càmíta nawàwa néemlaca càinácaalí ímáaná yái nutàacáica. ¹⁴ Iná nàyaca càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios ímacaté israelitanái írí:

‘Ewítacué péemlacaáníta mamáalàacata piùwí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínacuéwa càinácaalí ímáaná. Ewítacué piicácaníta madécaná wawási pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínáwa càinácaalí ímáaná yái píiquéericuéwa’,

ímaca yái Diosca. ¹⁵ Néeseté Dios ímaca israelitanái íwali:

‘Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámi, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Máuwica nía, càmíiyéi iwàwa yéemlaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmíiyéi iwàwa yáaliacawa càinácaalí ímáaná yái nutàacáica, ipíchana nawénúadaca náiwitáisewa báawéri ícha nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íchawa’,

ímaca yái Diosca.

¹⁶ “Quéwa piacué nuéwáidacaléca, Dios imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata píalíacáinacué piicáca yái píiquéericuéca pituí iyúwa, pídecué nacái péemlaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi péemièricuéca piùwí iyúwa. ¹⁷ Péemlácué cayába, madécaná profetanái, áibanái nacái cayábéeyéi íiwitáise nawàwacaté naicáca núa, yái píiquéericuéca, quéwa càmítaté naicá núa. Nawàwacaté nacái néemlaca yái nutàacái péemièricuéca, quéwa càmítaté néemlani”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ Jesús ímaca walí: “Péemlácué yái ímáanáca, yái comparación ibànéeri íwali. ¹⁹ Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicaca, quéwa càmíta neebáidani, càica níade iyúwa bànacalé yúuwèericawa àyapulicubàa. Yá Satanás yàanáca, yá imàacaca naimáichaca Dios itàacái. ²⁰ Yái ituínási yúuwèericawa cáli íinata íba yéewiré ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemlacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani casímáiri iyú. ²¹ Néeseta quéwa, càmíicáiná neebáida Dios itàacái báisíiri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipichu cayába, íná neebáida itàacái maléená èeri, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios írípiná, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namánínápiná nabáyawanáwa, yási nayamáidaca neebáidaca Dios itàacái. ²² Yái bànacaléca yúuwèericawa tuíri yéewiré ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemlacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái íwali, quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu íwaliwa, cháí èeri írlicúrica. Cáiníná nacái naicáca nàasu cawéníiriwa, nawàwacáiná cásuca nía. Macáita yái cháí èeri írlicúrica ichíwáidaca nía, càmíta íbatàa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa bànacalé idàwinàcaalíwa báawata, quéwa canácatáita cayàcanáni, càita nacái níái wenàiwicaca. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmíirita quéwa nawàwallícuísewa, íná càmíta máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²³ Quéwa yái bànacaléca yúuwèericawa cayàbacatái cáli ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemlacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani tàí íméeri iyú. Yá namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata ìyacanáwa cayábéeri. Abénaméeyéi namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí cien namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Áibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí sesenta namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná

imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí treinta namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiacué càinacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Iyaca càide iyúwa asiali ibànacaalí yèepunicawa ibànacalewa. Ibànaca cayábanaméerita trigo ituíná. ²⁵ Néese táiyápi, yái bànacalé íiwacali yùuwide yàanàaca trigo ibànacalená yùuculé, yá ibànaca manùba báawéeri masicái íimi trigo nacáiri iicacánáwa, cayábéeri trigosiwa íinatabàa. Yá yèepùacawa íicha, yái yùuwideca. ²⁶ Iná yéewa macáita nadàwinàacawa, néese nadèniacaalí nàyacanáwa, átata báawanaméeri masicái yáasáidaca iyacanáwa báawéeri meedá. ²⁷ Néese bànacalé íiwacali yàasu wenàiwica naicáca báawéeri masicái, yá nàacawa náiwacali yàataléwa nacàlidacaténá írini yàasu bànacalé íináwaná ìwali. Náimaca írì: ‘Wáiwacali, pibànacaté cayábanaméerita ituínási. ¿Sísáaná yàanàa yái báawéeri bànacaléca imusuéricawa yèewibàa?’ náimaca. ²⁸ Yá náiwacali íimaca nalí: ‘Nùuwidequéra còi ibànaca néenibàa báawanaméeri ituínási trigosiwa yèewibàa’, íimaca nalí. Néese yàasu wenàiwicanái íimaca írì: ‘¿Piwàwasica wàaca wacacàaca íicha yái báawéerica?’ náimaca írì. ²⁹⁻³⁰ Quéwa náiwacali íimaca nalí: ‘Càmíirita. Picácué picacàa yái báawanaméerica, ipíchanacué picacàaca yáapichata yái cayábéeri trigoca. Tàacá idàwinàacawa abédanamata trigo yáapicha àta weedàcatalépináta yái bànacaléca trigoca. Néese yàasu èeri tàacáwa, nuchùllapíná nùasu wenàiwicawa yeedéeyéi bànacalé iyacaná needáanápíná yái báawéerica bànacaléca quéechacáwa, nadacùadánápíná ibàpi iyúnama nía, yéewanápíná weemáca nía. Néese nuchùllapínáca needáanápíná yái cayábéeri trigoca nùasu manuírì capì iriculé, trigo ituíná yàalu’, íimaca yái bànacalé íiwacalica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwicanái áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Péemiacué càinacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa, càicanide iyúwa mostaza íimi, asiali ibanéerica ibànacale yèewiwa. ³² Ewita achúméerínacáaníta yái mostaza íimica, càicáaníta idécánámi idàwinàacawa, yá manuícani macái bànacalé íicha, yá idàwinàacawa manuícani iyúwa àicusíwa. Iná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

³³ Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicanáiwa càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inaná yèewiàdaca levadura másibàawiríacatái harina yèewi, àta macáita íbesi iníisàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwicanái macái wawàsi ìwali comparación iyú. Yéewáidaca níai manùbéeyéi wenàiwicaca comparación yáawami iyúta. ³⁵ Jesús yéewáidaca nía còi imànicaténá càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanáté yàacási Jesús inùmalicuíse. Yáté Jesús íimaca: “Nucàlidapíná nalíwani comparación iyúwa; nucàlidapíná nalí manùba wawàsi ìwali, càmíyécáwa wenàiwica yéemla íináwaná ìwali, Dios idàbacatáiseté èeriquéi àta siùca nacáide”,

íimaca.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Néeseté Jesús isutáca náicha wawàsi nèepùanápínáwa nacapèe néréwa, níai manùbèeyéi wenàiwicaca. Yá Jesús iwàlùacawa capli iriculé wáapicha, wía yéewáidacaléca. Néese wàacawa Jesús yàatalé. Wasutáca wéemlawni cànácaalí ímáaná yái tàacáisi icàlitéerica walí báawéeri masicái iwali. ³⁷ Yá Jesús íimaca walí: “Núa, asìali Dios néeséerica, núacata yái ibànéerica cayábéeri ituínási. ³⁸ Yái bànacalé yàalupináca ímáanáca càicanide iyúwa cháí èeriquéi. Yái cayábéeri ituínásica ímáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu wenàiwica, yeebáidéeyéica itàacái. Yái báawéeri masicáica ímáanáca càicanide iyúwa báawéeri Satanás yàasu wenàiwica. ³⁹ Yái núuwide ibànéerica báawéeri masicái, yácata Satanás. Yáta nacái èerica needácatáipináca bànacalé iyacaná, yácata èeripiná ímáalàacatáipináca yái èeriquéi. Níai yeedéeyéica bànacalé iyacaná, níacata Dios yàasu ángelnái. ⁴⁰ Càide iyúwa needácaalí báawéeri masicái, neemáanápíná nía quichái iricu, càipiná nacái iyaca ímáalàacalípináwa yái èeriquéi. ⁴¹ Núa, asìali Dios néeséerica, nuchùllapiná nùasu ángelnáiwa nàwacáidánápíná nùasu wenàiwicanái nèewíse macáita ichiwáidéeyéica wenàiwica namànínapíná nabáyawanáwa, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata. ⁴² Néese nùasu ángelnáiwa yúucapiná báawéeyéi wenàiwica manuúri quichái iriculéwa. Néré wenàiwica náicháanípíná, yá naamíapíná nayéiwa nàuwicháacái iyúwa. ⁴³ Cawinácaalí imàníyéica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùllaná, nacànapínáwa mèlumèluúri iyú càide iyúwa èeri icamaláná Wáaniri Dios iyacàle iricuwa. Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué cayába nutàacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Jesús yéewáidacaté wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cawèníri wawàsi, áibanái wenàiwica ibèericaté cáli iriculé. Néese asìali yàanàcani, yá ibàllaca àniwani. Néese, casíimáiri iyú, yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, yá iwèniaca iríwa yái cáli bànacalé yàalupináca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cacharrerósàiri, icutéerica yàacawa perla púubèeyéi iba cayábanaméeyéi cawèníyéi. ⁴⁶ Néese asìali yàanàca perla máini yáwanáichúa cawènica, yá yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, néese iwèniaca iríwa úai perla cawèníchúa yáwanáica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la red

⁴⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa chinchorro náibèeri iyú cubái. Yá aslanái yúucaca chinchorro manuúri úni yáaculé. Yá náibàaca macái cubái íiwitáaná. ⁴⁸ Idécánáami ipuníacawa yái chinchorroca, yá aslanái iwatàidacani úni yáaculé càina ínatalépiná. Yá náawinacawa nacutáca nèewíse níai cayábanaméeyéi cubáica. Needáca cayábanaméeyéi cubái nàalu iriculéwa. Quéwa náucaca náichawa méetàuculé níai báawanaméeyéica cubáica. ⁴⁹ Càita nacái èeri ímáalàacalípináwa, yásí ángelnái namusúacawa chènuníse naseríacaténá báawanaméeyéi wenàiwica cayábèeyéi wenàiwica íicha. ⁵⁰ Yá

náucapíná báawéeyéi wenàiwica manuírí quicháí iriculé. Néré wenàiwica náicháanípináca, naamíapíná nacái nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, ímaca yái Jesúsca.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Néeseté Jesús isutáca yéemíawa wía:

—¿Péemlasicué càinácaalí ímáaná yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí? —Ímaca walí yái Jesúsca. Néese wáimaca irí:

—Báísita, Wáiwacali, wáaliacawa càinácaalí ímáaná —wáimaca irí. ⁵² Néese Jesús ímaca walí:

—Péemíacué comparación: Abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo iricu, idécanámi yéewáidacawa càinácaalí iyú Dios icuaca yàasu wenàiwicawa, càide iyúwa nucàlidáaná, yásí yáalimá yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái bàaluisàimi iyú, wàlisài iyú nacái, càide iyúwa caplí íiwacali imusúadacaalí yàasu cawèníriwa icuèrica icapèe iricuwa, yái cawèníri bàaluisàimica, yá nacái cawèníri wàlisàica —ímaca yái Jesúsca.

Jesús en Nazaret

⁵³ Néeseté Jesús idécanáamité icàlidaca níai comparaciónca, yá yàacawa. ⁵⁴ Yá yàanáca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Néese idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu iricu, iyéerica Nazaret iyacàlená iricu. Níai wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata néemíaca icàlidáaná nalíni. Yá náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Càmita báisí imàni yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ⁵⁵ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imànírinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Simón nacái, Judas nacái. ⁵⁶ Yéenanái inanái nàyaca wèewibàa meedá. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáalíawa cayába —náimaca. ⁵⁷ Ináté càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmallcuise. Níawamita yàasu cáli néeséeyéi, yéenanái nacái, icapèe iricuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe iricuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —ímaca yái Jesúsca. ⁵⁸ Càmitaté Jesús imàni néré madécaná yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càmicáinaté neebáida itàacái.

14

La muerte de Juan el Bautista

¹ Néenálité rey Herodes, yái romanosàiri icuèricaté Galilea yàasu cáli, yéemíaca wenàiwicanái icàlidaca Jesús iináwaná iwali. ² Yá Herodes ímaca yáapichéeyéi iríwa: “Yácata Juan el Bautistami, Juancáiná idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná yéewa yáalimá imànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica”, ímaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamicani, yái Jesúsca.

³ Càica Herodes ímaca ichùllacáinaté yàasu úwínáíwa náibàanápínaté Juan nadacùcaténáni cadena iyú, yá natéca náucacani presoíyéi ibànaliculé. Herodes imànicaté càì isímáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, caluéchúa iicáca Juan. Uái Herodíasca, úcata Herodes yéenasàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenasàiri íichawa. ⁴ Ináté Juan

yàalàaca rey Herodes. Juan íimacaté: “Báawéeriquéi peedáanáca péenásàiri yàacawéetúawa”, íimaca yái Juanca.

⁵ Yá rey Herodes iwàwacaté inúaca Juan isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, quéwa cáaluca Herodes iicáca wenàiwicanái iiquéeyéicaté Juan iyúwa profeta itàaníríca Dios inùmalícuise. ⁶ Quéwa áiba èerité rey Herodes imànica manuírí fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá Herodías íidu iwàlùacawa aslanái iyàacàalu írículé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata aslanái yàacuésemi naicácaténá úa, níái aslanái rey Herodes imáidéeyéica fiesta néré. Herodes iicáciná ulabàaca, yá usíimáidaca Herodes iwàwa manuísíwata. ⁷ Iná Herodes íimaca ulí báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí cànacaalí wawàsi usutéerica íicha. ⁸ Néese úacawa utàanica úatúa Herodías yáapichawa quéechacáwa. Néese úái mànacàuca uèpùacawa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca írí:

—Pia nulí Juan el Bautista quírápieli írícu —úumaca, úacáiná úatúa Herodías uwàwacaté uicáca Juan íiwita utufí iyúwa úalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca yéetácawa, yái Juanca.

⁹ Yá achúmaca rey Herodes iwàwa, quéwa iwàwacutácaté imànica càide iyúwa íimáanaté mànacàu írí, níacáiná yáapichéeyéi néemíacaté íimáaná ulí báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa. Yá Herodes ichùullaca úwinái nanúanápínaté Juan nàacaténaté ulí íiwitami. ¹⁰ Herodes ichùullacaté abéeri úwi yàaca iwíchùaca Juan íicha íiwita presoíyéi ibànalícu. Càité Juan yéetácawa. ¹¹ Yá natéca Juan íiwitami quírápieli írícu. Yá nàaca ulíni úái mànacàuca. Néese utécani úatúa yàataléwa.

¹² Néese Juan yéewáidacalénáimi yàanàaca presoíyéi ibàna néré natécaténá Juan ichéecami. Yá nabàllacani. Néeseté nàaca nacàlidaca Jesús íríni.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹³ Idécanaamité Jesús yéemíaca Herodes iyúunáidaca Juan el Bautistami-cani, yái Jesúsca, yá Jesús yàacawa barca írícu abéemàalé Galilea icalisaníná íicha. Wía yéewáidacaléca wàacawa nacái yáapicha áibalé canácatalé wenàiwica. Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús iináwaná íwali yàanáwa néré, íná nàacawa cáli íinatabàa nérépiná manùba yàcalé íicha. ¹⁴ Néese Jesús imíchàacawa barca íicha, yá iicáca madécaná wenàiwica néré. Catúulécanaá iicáca nía, yá ichùullaca cáuláiquéeyéi wenàiwica natéeyéica yàatalé. ¹⁵ Catáca yàacawa wàwali íná wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús írí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. Iná pichùullá nèepùanápínáwa nawènlacaténá nayáapínáwa yàcalé írícu —wáimaca írí.

¹⁶ Jesús íimaca walí:

—Càmita iwàwacutá nèepùacawa. Píatacué yàa nayáapíná —íimaca walí.

¹⁷ Néese wáimaca írí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadènlaca cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imidecaná meedá —wáimaca írí. ¹⁸ Jesús íimaca walí:

—Pitécué nulí nía —íimaca walí.

¹⁹ Yá néese Jesús ichùullaca náawinacawa masicái íinata macáita níái wenàiwicaca manùbéeyéi. Néese yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi írículéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Néese iicáida chènuniré, yàaca Dios írí cayábéeri íwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, yàaca walíni wía yéewáidacaléca, yái yàacàsica. Néese wawacùaca nalíni, níái wenàiwicaca.

²⁰ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá weedáca doce mapíiri imanùbaca

yàacàsi yéenáimi imàaqueericawa. ²¹ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cinco mil namanùbaca asianái. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyàacaléwa náapicha.

Jesús camina sobre el agua

²² Néeseté Jesús ichùullaca wawàlùanápínáwa barca iriculé wía yéewáidacaléca, wachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha. Iwàwacaté wàacawa ipíchalépiná idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa íicha. ²³ Néese idècanáamité ibànùaca íichawa nía, yá yàacawa dúlì íinatalé abéerita isutácáténá yáawawa Dios íicha. Catácanáami ìwali, yá iyamáacawa abéerita néré. ²⁴ Quéwa wía yéewáidacaléca wàyaca barca iricu déeculé cáli íicha. Màladàca yàacawa wàasu barca iwéré cachàini, cáulicáiná ipùa wáipunita. ²⁵ Néese táiyápiwanái, amalácaalí yàacawa wawicáu, Jesús yàacawa mawiénita walí, yèepuníriwa úni inàniacubàa. ²⁶ Néese wía yéewáidacaléca waicáca yàacawa úni inàniacubàa, yá cáaluca wía báawanama, càmicáináté wáalía waicácani, yá wéemíaníca wacalùniwa:

—¡Iwàwanásimica! —wáimaca. ²⁷ Yáta Jesús itàanica walí. Íimaca walí:

—¡Cayábacani, núaqueí, picácué cáalu píá! —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca írí:

—Nuíwacali, báisícaalí píacani, yá pimáida núa nùacaténáwa píatalé úni inàniacubàa —ímaca yái Pedroca. ²⁹ Néese Jesús íimaca írí:

—Aquialé —ímaca yái Jesúsca. Néese Pedro imusúacawa barca iricúise, yá idàbaca yàacawa yèepunícawa úni inàniacubàa Jesús yàatalépiná. ³⁰ Quéwa ipíchawáiseté Pedro yàanàca Jesús yàatalé, yá íicáca cachàiníri cáuli ipùaca ìwali, íná cáaluca Pedro íináidacawa iwàwawa. Cáalucanacáitani, yá idàbaca isawíacawa. Íná yéemíaníca wacalùniwa Jesús írí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —ímaca yái Pedroca. ³¹ Yáta Jesús iducúa icáapiwa Pedro írí, yá íibàaca Pedro icáapi ìwali, imichàidacani úníacúise. Yá íimaca Pedro írí:

—¿Cáná càmita píibàa piwàwawa nuwéré tàì íiméeri iyú? Pidàbacanacáitaté píináidacawa piwàwawa càmlínápináté nuyúudàa píá, yáta pidàbacaté pí-sawíacawa —ímaca yái Jesúsca.

³² Nawàlùacanacáitawa barca iriculé, yáta wiúca cáuli canánama, Jesúscáiná iwàlùacatéwa wàatalé barca iriculé. ³³ Néese wía iyéeyéica barca iricu, wabàlùacawa wàului ipùata iyúwa Jesús írí, wàacaténá icàaluíniná. Wáimaca írí:

—¡Báisíta Dios Íirica píá! —wáimaca írí.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ Wachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, yá wàanàca Genesaret yàasu cáli néré. ³⁵ Genesaret yàasu cáli néeséeyéi náalía naicáca Jesús, íná nàaca nacàlidaca íinàwaná ìwali macái néenánái íríwa iyéeyéica macái yàcalé iricu Genesaret yàasu cáli. Yá natéca macái cáulíiquéeyéi wenàiwica Jesús yàatalé. ³⁶ Yá nasutáca íicha wawàsi imàacáanápíná nadunùacáita ibàle ipùata ìwali nachùnìacaténáwa. Yá macáita idunuèyéica ibàle ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa fariseonái yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemiawani. Náimaca Jesús irí:

² —¿Cáná péewáidacalénái càmita namàni càide iyúwa wàawirináimi judío yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa ínà casacáaca Dios icáca níái péewáidacaléca —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nali:

—Báisíta càmita namàni yáara canéeri iwèni wawàsi càide iyúwaté plawirináimicué yéewáidáaná, càmíríca Dios ichùullaca wamànica. Quéwa pimànicuéca áiba wawàsi báawéeri cachàiniwanái: Pidécuéca pimàacaca píchawa Dios itàacái pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná.

⁴ Bàalutécáiná Dios íimaca: ‘Píà píaniri íimétacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì íimaca yái Diosca. Yá nacái íimacaté: ‘Áibacaalí itàanica báawéeri iyú yáaniri íwaliwa, càmicaalí nacái, yáatúa íwaliwata, yási iwàwacutácué pinúacani’, càì íimaca yái Diosca. ⁵ Quéwa píacué fariseoca péewáidacuéca wenàiwica cayábacasa càì náimaca nàaniri iríwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca píà; nudéca nucùaca Dios irípináni, yái nuèripinámica píri, ínà canáca nulí cayába nuyúudèripiná iyú píà’, càì náimaca nasèenái iríwa. ⁶ Càita péewáidacuéca wenàiwica càmitas a iwàwacutá nayúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáíwa idécanáimi càì náimaca nasèenái iríwa. Iná píacué fariseoca píasáidacuéca píucaca píchawa Dios itàacái pimànicaténácué iyúwa píiwitáise íimáaná meedá. ⁷ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Profeta Isaías icàlidacatécué píwali machacàníri iyú Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

⁸ ‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíná, quéwa càmita cáininá naicáca núa nawàwalicuisewa.

⁹ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwicanái nutàacái iyú, néese néewáidacáita nía náíiwitáise iyúwa’, càì íimaca yái Diosca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús imáidaca yàataléwa áibanái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Yá íimaca nali:

—Péemlacué nutàacái, píacué macáita. Píalimáidacué píaliacawa péemlaca càinacaalí íimáaná yái númèeripínácuéca píri: ¹¹ Càinacaalí yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùmaliculé, càmita yéewa casacáaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Quéwa tàacáisi báawéeri imusuèricawa nanùmalicuise, yácata casaquèeri imànica náíiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca. ¹² Néese wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca iri.

—¿Càmitasica píaliawa máini báawaca fariseonái néemlaca yái píimáanáca? —wáimaca. ¹³ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Péemlacué comparación: Càide iyúwa bànacalé íiwacali iwataàacaalí báawéeri yéetaná imusuèricawa ibànacale yéewi, càita nacái Núaniri Dios chènuníseeri yúucapiná íichawa cawináacaalí càmíyéica itàaní Dios inùmalicuise báisíri iyú, càmicáiná Dios ibànua nía. Dios imáaláidapiná nacái nàasu tàacáisi cachiwéeri. ¹⁴ Picácué píináidawa píwàwawa fariseonái itàacái íwali. Níacata matuíyéi íiwitáise meedá, càmíyéi yáaliawa báisíri tàacáisi, ínà càmita náalimá néewáidaca wenàiwica machacàníri iyú Dios íwali. Néewáidacáita áibanái càmíyéi yáaliawa, ínà càica níade iyúwa matuíri itéerica áiba matuíri. Néese pucháibanama náuwàacawa utàwi irículé. Càita nacái níara fariseoca naméeràidaca áibanái càmíyéi yáaliawa —íimaca walí yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Picàlida walí càinacaalí ímáaná yái tàacáisica picàlidéerica yàacàsi ìwali — íimaca yái Pedroca. ¹⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái píalíá píemíaca càinacaalí ímáaná? ¹⁷ ¿Càmitasicué píalíawa macáita yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùma iriculé yàanàaca idèèriculé, néese imusúacawa íicha? ¹⁸ Quéwa tàacáisi báawéeri imusuèricawa wenàiwica inùma iricuise, imusúacawa iwàwa iricuise. Yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. ¹⁹ Yácáiná macáita báawéeri íiwitáisesi imusúacawa wenàiwica iwàwa iricuise. Càita báawéeri íiwitáisesi: Nanúaca wenàiwica; naimáca áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírca nanlrisíwa nacái; naimáca áibanái yáapicha ipíchawáise needáca nalíwa nía; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmlíná Dios ibatáa wenàiwica imànica; nayèedúaca áibanái yáasu; nachìwáidaca wenàiwica, nacàlida nacái nachìwawa; natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali. ²⁰ Yái báawéeri wawàsica wenàiwicanái imànírca, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha; néese, càmicaalí wamàni culto nacáiri wáibáaná wacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise ímáaná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, càmita casacàa imànica wáiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²¹ Yá Jesús yàacatéwa náicha yàacaténáwa Tiro iyacàlená yàasu cáli néré, Sidón iyacàlená nacái. ²² Néese inanái yàanàaca néré, cananeasàatúa, càmlíchúaa israelita, iyéechúaa néré. Uacawa Jesús yàatalé. Yá umáidaca, úumaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica israelita icuèrinápiná, píicá nupualé! ¡Uacáiná nuíduca úuwicháacawa demonio iyacáiná uwàwalicu! —úumaca. ²³ Jesús quéwa masànata uíchani. Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí:

—Pichùulla úa wáicha meedá, uémíanicáiná uacawa wáamiwáise —wáimaca. ²⁴ Jesús íimaca:

—Dios idéca ibànúaca núa nuyúudàacaténá níawamita Israel itaquénáinámi iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha càide iyúwa ovejanái naméeràacaalíwa náucacawa canácaalí nacuèriná. Nudéca nùanàaca numáidacaténá núa, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios iripiná —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Quéwa úái inanáica uacawa Jesús yàatalé. Yá ubàlúacawa úulu ipùata iyúwa Jesús irí uacaténá icàaluíniná, yá úumaca irí:

—¡Nuíwacali, piyúudaa núa! —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Péemia comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapiná; càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué càmlíyéica israelita —íimaca ulí, yáalimáidacaténá íicáwa úa, asáisi uebáidacaalí Dios imànínápiná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁷ Néese úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái iyáacaalí yàacàsi yéénáimi yúuwèericawa náiwacali yáasu mesa yáapiré, càita nacái nuwàwa Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡Pía inanái, pidéca peebáidaca nulí manuísíwata! Yá nudéca numànica càide iyúwa pisutáaná nuícha —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úái inanái íiduca, demoniocáiná yàacatéwa uícha.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Néeseté Jesús yàacawa náicha, yá yàanàaca Galilea icalisaniná icàinalená néré. Néesecáwa yàacawa dúli ínatalé, yá yáawinacawa néré. ³⁰ Manùba

wenàiwica yàanàaca yàatalé, natéca náapichawa wenàiwica éeruýéi yàabàli, matuíyéi nacái, cacháunéeyéi nacái, matàacáiyéi nacái, áibanái cáuláiquéeyéi nacái manùbéeyéi. Yá natéca nía, namàacaca nía cáli íinata Jesús ípunita. Yá Jesús ichùnàaca nía macáita. ³¹ Iná níai manùbéeyéi wenàiwicaca náináidacawa manuúsiwata naicáidaca Jesús irí, imànicáinaté cayábéeri wawàsi íiwitáise iyúwa. Néemiaca matàacáiyéimi itàanica cayába. Naicáca nacái cacháunéeyéimi íiná cayábaca nía; níai éeruýéimi yàabàli nacái nàipínàanica cayába; nía nacái matuíyéimica naicáidaca cayába. Yá nadàbaca nàaca Dios irí cayábéeri, yái Dios Israel itaquénáinámi yéerica icàaluíná.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

³² Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—Catúlécánaca nuicáca níai wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba éeri, idéca nacái imáalàacawa náicha nayáacalé. Càmita nuwàwa nubànùaca nía máapíiyéica nacapèe néréwa, ipíchaná nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wáimaca irí:

—Quéwa, càmita wáalimá weedáca yàacàsi cayába nayáapináwa, níai manùbéeyéica cháí, canácatáica yàcalé —wáimaca. ³⁴ Néese Jesús isutáca yéemiawa wía:

—¿Càisimalénacué pan ìya píri? —íimaca walí. Néese wáimaca irí:

—Siete namanùbaca pan, máisibáanata cubái imèdeacaná pùbéeyéi nacái —wáimaca.

³⁵ Néese Jesús ichùulàca náawinacawa cáli íinata níai wenàiwicaca. ³⁶ Néese yeedáca siete namanùbaca pan icáapi iriculéwa, cubái nacái. Yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadacani, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca. Néese wawacùaca wenàiwicanái íríni. ³⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani, yá weedáca siete mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaqueéricawa. ³⁸ Níai iyéeyéicaté yái yàacàsica, cuatro mil namanùbaca asianáica. Càmita waputàa ínanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa asianái yáapicha. ³⁹ Néeseté Jesús imàacaca wenàiwicanái nèepùacawa íicha. Yá iwàlùacawa wáapicha barca iriculé. Néese wàacawa Magadán yàasu cálré, iyéerica abéemàalé Galilea icalisaniná íicha.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé saduceonái yáapicha. Yá nadàbaca natàanica Jesús yáapicha, càmiyéi yeebáida Dios néeséericani yái Jesúsca. Yá nawàwacaté náalimáidaca naicáwani imànicaténá áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca íináwaná ìwali ìwalíse. Yá nasutáca íicha imànínápiná naicá áiba wawàsi ichàini iyúwa, áiba wawàsi càmirica wenàiwica idé imànica, yàasáidacaténá báisíiri iyúcani Dios néeséericatani.

² Quéwa Jesús íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Táicacaalícué pìwali cháí Israel yàasu cáli íinata, yá píimacuéca: ‘Táwicha cayába èeri waicácáiná quíiréeri acalèe siùca èeri’, càicué píimaca. ³ Néese áibaalícué amalácaalí piwicáu, yá píimacuéca: ‘Siùcata báawéeri èeri waicácáiná quíiréeri acalèe cháí Israel yàasu cáli íinata’, càicué píimaca. ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píalíacuécawa càinacaalí íimáná yái capíraléeri cáli íicacánáwa. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáwa càinacaalí íimáná yái numànínaca siùcade pèewibàa, quéwa picàlidacáitacué pichíwawa càmitasa píalíacuéwa cawinácaalí núa. ⁴ Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènùadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha,

pidécuéca pisutáca nuícha numànnínápiná piicá yái càmlírica wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué piri càiri wawàsi. Numàacápinácué piicá abéerita numànníná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté”, ímaca yái Jesúsca. Néese Jesús yèepùacawa náicha.

La levadura de los fariseos

⁵ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca, watéca wàacawa Jesús Galilea icalisaníná abémàalé, quéwa waimáichacaté watéca pan wayáapínáwa. ⁶ Yá Jesús ímaca walí:

—Péemíacué cayába comparación: Piicácué píchawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese wía yéewáidacaléca càmita wéemla càinácaalí ímáaná yái comparación Jesús icàlidéerica walí íná wáimaca walíwáaca:

—Ídèca càì ímaca walí càmicáiná waté pan wayáapínáwa! —wáimaca. ⁸ Jesús yáaliacawa wáináidáanáwa, íná ímaca walí:

—¿Cánácué píima canácasa piri pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¿Cánácué càmita píibaa piwàwawa nuwéré! ⁹ ¿Cánácué càmita pee báida nulí nùalímáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué píimápuèrica? Iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíte iyáaná nuwacùacaalíte wenàiwicanái irí pan nayáapíná. Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná níái cinco mìl namanùbaca aslanáica, yácué piwacáidacaté madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaqueericawa. ¹⁰ Néese àniwa idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná níái báinúaca mìl namanùbaca aslanáica, yá piwacáidacatécué madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaqueericawa. Íná ¿cánácué càmitaácáwa píaliáwa nùalímáca nùaca piyáapíná? ¹¹ ¿Cánácué càmita píaliáwa càmita nutàaní pan ìwali? Péemíacué comparación: Piicácué píchawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái, ipíchanácué báawaca namànica píiwitáise nacái —ímaca yái Jesúsca.

¹² Ináté átata wáaliacawa Jesús càmita yàalàa wía pan yàasu levadura íchaná. Néese yàalàaca wía íchaná yái fariseonái yàasu tàacáisi cachiwéerica, saduceonái yéewáidáaná nacái. Yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica, càicanide iyúwa levadura. Càide iyúwa levadura imànníná ibàacanéri iyú, imàacaca macáita íbesi inísàcawa, càita nacái fariseonái, saduceonái nacái néewáidaca wenàiwica nachíwa iyúwa, quéwa ibàacanéri iyúta. Wenàiwicanái càmita náaliáwa cachiwéerica nàasu tàacáisi. Càita fariseonái iméeráidaca madécaná wenàiwica Dios ícha namànicaténá nabáyawanáwa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹³ Jesús idécanáamité yàanàaca Cesarea de Filipo iyacàlená itéese, yá isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca. Yá ímaca walí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwica? ¿Cawinása núa, núa asiali Dios néeséerica? —ímaca yái Jesúsca. ¹⁴ Yá wáimaca irí:

—Abénaméeyéi ímaca piwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juan idécasa ícáucàcawa. Áibanái ímaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íméericaté ìwali ibànùnápínáté àniwani. Áibanái ímaca profeta Jeremíasaca pía, imichèericasawa yéetácáisi ícha, càmicaalí nacái, náimaca áiba profetaca pía nacái, itàanírícaté Dios inùmallicuise bàaluité —wáimaca. ¹⁵ Néese Jesús ímaca walí:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —ímaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Simón Pedro ímaca irí:

—Mesíasca pía, yái cáuri Dios Iirica, yái icuèripináca wía, Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —ímaca yái Pedroca. ¹⁷ Néese Jesús ímaca Pedro irí:

—Dios idéca imànica pírí cayábéeri, Simón, Jonás iirica. Canácata wenàiwica yáaliméeri imàacaca píaliacawa nùwali cawinácaalí núa. Abéerita Núaniri Dios chènuníseeri idé imàacaca píaliacawa nùwali. ¹⁸ Siùcade núumaca pírí Pedrocata píipidenáca ímáanáca “achúméeri íba”. Quéwa péemia comparaciòn: Yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa píimaca píimaca nùwali iyaca càide iyúwa cachàiníri íba manuiri nabàlùadéeripiná ínata manuiri capíi. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nàypiná càide iyúwa manuiri capíi ibàlùacaalíwa, abédanamapináta náiwitáise neebáidaca iyúwa píimáaná nùwali Mesíasca núa, yái Dios Iirica. Péemia comparaciòn: Càide iyúwa canáaná yáaliméeri imáalàidaca manuiri capíi ibàlùericawa cachàiníri íba ínata, càita nacái canácata yáaliméeri imawènladaca càiripináta nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, éwita yéetácáisi piná, canácata yáaliméeri imáalàidaca nía, canásíwata. ¹⁹ Numàacapiná picàlidaca nutàacái wenàiwicanái irí, nawènúadacatená náiwitáisewa Dios iripiná, yéewanápiná nawàlucawa Dios iyacàle iriculé Dios icuacataléca macáita chènuniré. Píalàapiná nùasu wenàiwicanái namànlínápiná cháí èeri iricu càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái iyéerica chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese Jesús yàalàaca wía, wía yéewáidacaléca ipíchaná wacàlidaca áibanái irí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Néenialité Jesús idàbaca icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, iwàwacutáanáté yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Jesús ímaca israelita icuèrinánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu nàuwichàidáanápínaté manuísíwatani, yá nanúanápináténi yái Jesúsca. Quéwa Jesús ímaca imíchàanápínátéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri iricu. ²² Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta wáicha, yá idàbaca yàalàaca Jesús cachàiníri iyú ipíchaná icàlidaca càiri. Yá Pedro ímaca irí:

—¡Nuíwacali, Dios càmita iwàwa picàlidaca càiri wawàsi! ¡Canácatáita yéewa piùwichàacawa cà! —ímaca yái Pedroca. ²³ Quéwa Jesús iwènúacawa Pedro ícha. Yá ímaca Pedro irí:

—¡Píawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise, píalimáidacáiná núa, numànlínápiná nubáyawanáwa! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná —ímaca yái Jesúsca.

²⁴ Néeseçáwa Jesús ímaca walí macáita, wía yéewáidacaléca:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa nùapícha iyúwa nuéwáidacalé, néese càmita yéewa pímanica yái piwàwéerica pímanica. Iwàwacutá nacái pímanica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulíaná pía. Iwàwacutá matuúbanáiri iyú pímanica áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanicaalí nacái piquíníná, éwita nanúacaalí píawa cruz íwali peebáidacáiná nutàacái. ²⁵ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càimíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniápiná nacáucawa càimíri imáalàawa. ²⁶ Éwita wenàiwica yeedácaalí íríwa macáita cháí èeri yáasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa ícaucawa càimíri imáalàawa camicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá íríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica íríwa. Canáacáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá íríwa ícaucawa càimíri imáalàawa, idécanáami yúucaca íchawani.

²⁷ Núacáiná, asiali Dios néeséerica, nùanàpiná àniwa Núaniri Dios íiwitáise yáapichawa mèlumèluíri iyú, Dios yàasu àngelnáí yáapicha nacáíwa. Yá nùapiná macáí èeri mìnánáí iwèni iwalíise yáí namànírica. ²⁸ Péemiàcué cayábani, abénaméeyéicué péená íyeyéica cháí siùcade, càmita néetápináwa ipíchawáise numàacaca núawawa naicáca núa càide iyúwa abéeri nacuèrinàsàiri, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yáí Jesúsca.

17

La transfiguración de Jesús

¹ Néeseté seis èeri natàanícadénáami càí, yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacáí, Juan nacáí yáí Santiago iméeréerica. Yá Jesús yàacawa wáicha dúli chènuníiri íinatalépiná, itéca máisiba wéená. ² Néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Yá mèlumèluwaca inàni icànaca càide iyúwa èeri icànaná, ibàle nacáí iwènúacawa cabalèewaca càide iyúwa camalási. ³ Yáta níái máisiba wéená íyeyéica néré naicáca profeta Moisés, profeta Elías nacáí natàanica Jesús yáapicha. ⁴ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéí wàyáanáca cháí! Piwàwacaalí, yásí numànica máisiba caplí yáana wawàwalínápinácué píá, abéeri pirípiná, áiba nacáí Moisés irípiná, áiba nacáí Elías irípiná —íimaca yáí Pedroca.

⁵ Néese idècunitàacá Pedro itàanica, yá mèlumèluíri acalèe ibàllaca nía catámèeri iyú. Yá néemiàca Dios itàacáí acalèe yèewáise. Càí íimaca: “Yácata Nùiri nuwàwèeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemiàcué itàacáí”, íimaca yáí Diosca. ⁶ Néemiàcanacáitani níái yéewáidacaléca máisiba, yá náuwwà naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita nàacaténá icàaluíná. Yá cáaluca nía báawanama. ⁷ Néese Jesús yàacawa nàatalé. Yá imàacaca icáapiwa nàwali. Íimaca nalí:

—Pimichàacuéwa; picácué cáalu píá —íimaca nalí. ⁸ Naicáidaca néré, yá canácata naiquèeri áibanáica, abéerita Jesús naicá. ⁹ Néese idècunitàacá nal-icúacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía. Íimaca nalí:

—Picácué picàlida áibanáí iríni yáí péemièricuéca, píiquèericuéca nacáí, yáí yéenáíwanási nacáirica àta numichàacatalépinátawa yéetácáisi íicha, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yáí Jesúsca. ¹⁰ Néese Jesús yéewáidacalénáí máisiba nasutáca néemiawani. Náimaca irí:

—Níara yéewáidéeyéica wenáiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása pro-feta Elías yèepùa yàanàaca quèechacáwa aléí èeri irículé àniwa ipíchawáise is-raelita icuèrinápiná yàanàaca, yáí wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càí náimaca, níái yéewáidéeyéica wenáiwica templo irícu? —náimaca.

¹¹ Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami iináwaná íwali:

—Báisíta, iwàwacutácaté profeta Elías nacáiri yàanàaca quèechatécáwa. Yá iwènúadaca wenáiwicanáí íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemiàca itàacáí yáí israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. ¹² Quéwa núumacué pirí abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yáí Juan el Bautistamica, quéwa càmitaté náalí íwali Elías nacáiricaténi. Yáté namànica irí báawèeri càide iyúwaté nawàwáaná. Càita nacáí núa, asiali Dios néeséerica, nùuwichàapinácawa namànicaalípiná nulí báawèeri —íimaca yáí Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yéewáidacalénáí náalíacatéwa Jesús icàlidaca iyaca nalí Juan el Bautistami iináwaná íwali.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

¹⁴ Nàanàacaté wenàiwicanáí yàatalé, yá abéeri asìali yàacawa Jesùs yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulùì ipùata iyúwa Jesùs irí yàacaténá Jesùs icàaluíná. Yá ímaca Jesùs irí:

¹⁵ —Núiwacali, piicácáwa nuìri ipualé, demoniocáiná idacùaca íiwitáise cachàinìri iyú, yá yùuwichàacawa báawanama, yáí nuìrica. Madécaná yàawiria yùuwàacawa quicháí iriculé, úni yáaculé nacái. ¹⁶ Nudéca nutécani péewáidacalénáí yàatalé nachùnìacaténáí, quéwa càmita nadé náucaca íicha demonio —ímaca. ¹⁷ Néese Jesùs ímaca nalí:

—¡Píacué càmiyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca piápicha quirita? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pírí quirita? Píanàidacué cháni, yáí ùuculìrica —ímaca yáí Jesùsca.

¹⁸ Néese Jesùs yàalàaca demonio cachàinìri iyú. Yá yúucaca demonio ùuculìri íicha. Yáta cayábaca yáí ùuculìrica.

¹⁹ Néesetécáwa wía Jesùs yéewáidacaléca watàanica Jesùs yáapicha méetàucuta wenàiwicanáí íicha. Yá wasutáca wéemìawani:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —wáimaca. ²⁰ Néese Jesùs ímaca walí:

—Càmicáinácué peeabáida Dios macái pichàini iyúwa. Péemìacué cayába, peeabáidacalícué Dios, éwita achúmácaníta càide iyúwa achúmèerìina mostaza íimi, yásí píalimácué pichùullaca dúli isirùacawa méetàuculéta càì: ‘Pimichàawa, pía pibàlùacawa áibacatalé’, yásí dúli yàacawa. Báisicaalícué peeabáidaca Dios, yásí píalimácué pimànica macáita. ²¹ Quéwa máinícué càulenaca piúcaca yáí demonio íiwitáanaca. Iwàwacutácué pisutá Dios quéechacáwa, pimàacacué píchawa nacái piyáacaléwa, pidéenápinácué piúcacani wenàiwica íicha —ímaca yáí Jesùsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

²² Néeseté idècunitàacá Jesùs yèepunícawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Galilea yàasu cáli íinatábàa, yá icàlidaca walí yáí tàacáisica. Ímaca walí:

—Aiba wenàiwica presopináca namànica núa namàacacaténá áibanáí asianáí inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica. ²³ Yá nanúapináca núa. Quéwa máisiba èeri irícu yásí núcáuacacawa àniwa —ímaca yáí Jesùsca. Néese wéemìacanámi yáí tàacáisica, yá achúmaca wawàwa manuísíwata.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Néeseté Jesùs, wía nacái yéewáidacaléca wàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Nàyaca néré abénaméeyéi iwacáidéeyéica plata camuí imanùbaca nachùnìacaténá judionáí yàasu templo. Yá nàacawa natàanica Pedro yáapicha. Yá nasutáca néemìawani:

—Yàara yéewáidéerica pía, ¿càmitasica ipáyaida íichawa camuí imanùbaca nachùnìacaténá templo? —náimaca.

²⁵ —Báisita, ipáyaidèeri —ímaca yáí Pedroca. Néese Pedro iwàlùacanacáitawa capíi iriculé, yáta Jesùs càì ímaca irí quéechacáwa:

—Simón, ¿càinásica píináidacawa? ¿Cawiná íicha needá plata níara icuèyéica cáli cháí èeri irícu? ¿Needásica plata néenibe íichawa, áibanáí íichatasica? —ímaca yáí Jesùsca. ²⁶ Pedro ímaca irí:

—Áibanáí íicha —ímaca. Néese Jesùs ímaca irí:

—Iná néenibe càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawa. Càita nacái càmita iwàwacutá nupáyaidaca nachùnìacaténá Núaniri Dios icapèewa, yáí temploca, Iiricáiná núa. ²⁷ Quéwa càmita wawàwa báawaca wamànica nawàwa.

Piawa Galilea icalisaniná néré. Piúca néré puíwi. Peedá yái idàbáanéerica pibaláca cubáica. Yási pianàaca moneda cubái inùmalicu, abéechúa moneda cawèníchúa pipáyaidacaténá nalí nulípináni, pirípiná nacáíwa. Pidécanaami pianàaca yái plataca, yá pitéca nàataléni pipáyaidacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

18

¿Quién es el más importante?

¹ Néenialíté, wía Jesús yéewáidacaléca, wàacawa Jesús yàatalé. Yá wasutáca wéemlawani:

—¿Cawínásica wéená máini cachàinipiná náicha canánama icùacaténá macáita èeri mīnanái piapicha? —wáimaca. ² Néese Jesús imáidaca yàataléwa abéeri sùmai ibàlùacaténáwa wèewi. ³ Yá Jesús íimaca walí:

—Càmítacué pínáidawa machacàniri iyú. Péemiacué cayába, càmicaalícué piwènúda piwítáisewa ániwa pínáidacaténáwa càide iyúwa sùmai ínáidáanáwa, càmíri cáimacái iicáca yáawawa, néese canácatáita yéewa Dios yéenibecuéca pía, Dios icùacaténácué pía. ⁴ Cawínacaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwítáisewa ínáidacaténáwa càide iyúwa yái sùmai yána ínáidáanáwa, càmíri cáimacái iicáca yáawawa, yácata mániripiná cachàini náicha canánama áiba èeriwa Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ⁵ Pimànicaalícué cayábéeri nuípidená iwali sùmai irí, càiride iyúwa yái sùmaica peeбайдacáiná nutàacái, yási nuicáca yái cayábéerica pimánirica sùmai irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁶ Jesús íimaca: “Aibacaalí iméeráidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níai púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yási Dios yúuwichàidapiná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeráidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuiri íba icanápi iwálíse, náucacaténáni manuiri úni yáaculé isawíacaténáwa, yási íisicúmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irícu, néese iméeráidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yúuwichàapínacawa áibanái íicha infierno irícu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeráidaca púubéeyéi. ⁷ ¡Máini nàuwichàapínacawa níai èeri mīnanáica, nàyacáiná madécaná wawàsi cháí èeri irícu imàaquéerica wenàiwica ínáidacawa namànínapiná nabáyawanáwa! Macái èeri imanúbaca iyaca càiri wawàsi, quéwa ¡máini Dios yúuwichàidapiná cawínacaalí wenàiwica yáalimáidéerica áibanái namànínapiná nabáyawanáwa!

⁸ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, piabàli iyú nacáíwa pianápináwa aléera càmicalé Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa piwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwíchùacaalí icáapiwa, yàabàli nacáíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa, yàabàli iyú nacáíwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa piwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidènlaca picáucawa càmíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuiri quicháica, càmíríca icacháwa, càiripínerita iyaca. ⁹ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi càmíríca Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa piwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái

iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmliri imáaláawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuiri quicháica”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ Jesús íimaca walí: “Picácué piicá níái sùmanáica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni meedá, picácué nacái pimàni nali báawéeri. Núumacué pirí Dios yúuwichàidapíná cawinácaali càì imànírica, níacáiná Dios yàasu àngelnái icuèyéica níái sùmanáica náalimá nàacawa Núaniri Dios chènuníseeri yàatalé chácátáinápinácaali nawàwa naicàcani, natàanícáténá Dios yáapicha.

¹¹ Iwàwacutácué cawènice piicáca sùmanái, núacáiná, asiali Dios néeseérica, nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé nuwasàacáténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, níái iméerèyeyéicawa Dios fícha.

¹² “¿Càinácué plínáidacawa ìwali yái comparaciónca? Asiali idèniacaali cien namanùbaca ipira ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa íiwacali fíchawa, yásí náíiwacali imàacaca ipiranáíwa noventa y nueve namanùbaca dúli inàliméeri yèewiré, yásí yàaca icutáca yái yúuquéricawa fícha. ¹³ Yàanàacaalíni, yásí iyanídacawa ipira ìwaliwa manuísíwata fícha yái iyanídàanácawa noventa y nueve namanùbaca ìwali, níái càmlíyéica iméeràawa fícha. ¹⁴ Càitacué nacái Píaniri Dios chènuníseeri cáinináca iicáca níái púubeyéica. Càmita iwàwa áiba yúucacawa fícha, ibatàa abéeripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Cómo se debe perdonar al hermano

¹⁵ Jesús íimaca walí àniwa: “Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pía pitàaníca yáapicha abéerita. Picàlida írini machacàniri iyú, yái imànírica pirí báawéeri. Yeebácaali pitàacái, yásí abédanamata íiwitáise píapicha àniwa.

¹⁶ Quéwa yái imànírica pirí báawéeri, càmicaali yeebá pirí, yá pimáida áiba wenàiwica, cawàwanáta pucháiba wenàiwica nacái, nàacáténáwa píapicha yàatalé náalíacáténáwa íbáyawaná ìwali. ¹⁷ Néese càmicaali nacái yeebá nali, yái imànírica pirí báawéeri, néese picàlida iináwaná nali níái iwacáidáyaquèyeyéicawa yéemièyeyéica Dios itàacái. Néese càmicaali yeebá mamáalàacata, yá iwàwacutá piicàcani càiride iyúwa wenàiwica càmliri yeebáida Dios itàacái, càita nacái càiride iyúwa wenàiwica yeedéeri plata yéénánái judío fíchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno iripíná. Iná iwàwacutá càmita píwacáidáyacacawa yáapicha.

¹⁸ “Péemlacué cayábani, càinácaali wawàsi càmliricuéca pimàaca namànica cháí èeri írìcu, yáta nacái Dios chènuníseeri càmliri imàaca namànica. Càinácaali wawàsi nacái pimàaquéricuéca namànica cháí èeri írìcu, yáta nacái Dios chènuníseeri imàaquérica namànica.

¹⁹ “Núumacué pirí pucháibacaalícué pía cháí èeri írìcu abédanamacaalícué píiwitáise píapichawáaca pisutàanápínacué Dios fícha iyúudàanápíná píalàaca péenásàiriwa, yásí Núaniri Dios chènuníseeri imànicué pirí càide iyúwa pisutàanacué Dios fícha. ²⁰ Ata alénácaali nàyaca pucháiba yeebáidéyeyéica nutàacái, iwacáidáyaquèyeyéicawa nuípidená ìwali, áibaali nacái málisiba nàwacáidáyacacawa nuípidená ìwali, yásí nùyaca néré náapicha, iná Núaniri Dios yéemlacué pisutàaná fícha”, íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese Pedro isutáca yéemlawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿càisimaléná yàawiría iwàwacutá numàacaca nuwàwawa íbáyawaná fícha càinácaali báawéeri áiba wenàiwica imànírica nulí?

¿Numàacastica nuwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiríasica? —Íimaca yái Pedroca. ²² Jesús íimaca írí:

—Càmita núuma pirí pimàacáanápíná piwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiría. Néese núuma pirí, pimàaca piwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiría setenta imanùbaca ímàanáca cuatrocientos noventa imanùbaca yàawiría iwàwacutá pimàacaca piwàwawa ícha càinácaalí báawéerica imàníirica pirí — íimaca yái Jesúscas.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Jesús íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa abéeri nacuerínásàiri imàníiná. Yái nacueríná iwàwacaté yàasu wenàiwicanái ipáyaidaca íchawa imawèniacálecawa. ²⁴ Néese idàbáanéeri asìali needéerica nacueríná yàataléwa, imawèniaca icueríná íchawa manùba millones. ²⁵ Néese càmicáiná yáalimá ipáyaidaca íchawani, íná nacueríná ichùuliaca nawéndaca asìali áibanái írí, yàacawéetúa yáapichawa nacái, yéenibe yáapichawa nacái, macáita yàasumi nacái yéewanápíná nacueríná yeedáca íríwa ániwa achúmáanata yéená yái platami yàasu wenàiwica imawèniérica ícha. ²⁶ Néese yái íibaidéerica yéemiacaalíni, yá ibàlùacawa yùulù iyúwa yàacaténá icueríná icàaluínánáwa, yéewanápíná icueríná iicáca ipualé. Yá isutáca icueríná íchawa manuísíwata cà: ‘Nuíwacali, picùacáwa quiríta matuìbanáitàacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, íimaca. ²⁷ Néese catúulécanáca icueríná iicácani. Yá iwasàacani, imàaca nacái iwàwawa asìali imawèniacále ícha, yéewanápíná càmita quirínama iwàwacutá ipáyaidaca íchawani. Néese icueríná imàacaca asìali yàacawa matuìbanáita.

²⁸ “Yái íibaidéerica idécanáami yàacawa icueríná íchawa, yá yàanàca inacáiriwa íibaidéeri imawèniérica ícha achúmáanata plata. Néese idàbáanéeri asìali íibàaca inacáiriwa icanápi ìwalíise cachàiníiri iyú, batéwa inúacani. Yá íimaca inacáiri íríwa: ‘Pia nulí nùasu plata yái pimawèniérica nuícha’, íimaca írí. ²⁹ Néese yái inacáiri ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa yàacaténá icàaluíná, yái idàbáanéeri asìalica, isutácaténá iicáanápíná ipualé. Yá íimaca: ‘Picùacáwa quiríta matuìbanáitàacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, íimaca írí. ³⁰ Quéwa yái idàbáanéeri íibaidéerica càmirita iwàwa cà, yá yúucaca inacáiriwa presoíyéi ibànaliculé àta ipáyaidacataléta íchawa yái imawèniacálecawa. ³¹ Aibanái íibaidéeyéi naicácaté càinácaali iyáaná, yá máiní achúmaca nawàwa ìwalíise. Yá nàaca nacàlidaca iináwaná ìwali nacueríná íríwa. ³² Íná nacueríná imàidacani yàataléwani yái idàbáanéerica yàasu wenàiwicaca. Yá nacueríná íimaca írí: ‘Pia nùasu wenàiwica báawéeri ìiwitáise meedá. Numàacacaté nuwàwawa ícha macáita yái pimawèniacálemica, pisutácáinaté nuícha manuísíwata. ³³ Nuicácaté pipualé, íná iwàwacutáca piicáca áibanái ipualé nacái, càide iyúwa nùyáaná’, íimaca yái nacuerínáca. ³⁴ Yá máiní calúaca yái nacuerínáca, yá yúucaca asìali presoíyéi ibànaliculé nàuwichàidacaténáni mamáalàacata ipáyaidacaténá íchawa càiripínata yái imawèniacálemicawa”, íimaca yái Jesúscas. ³⁵ Néese Jesús íimaca:

—Càita nacái Núaniri Dios chènuníséeri yùuwichàidapínacué pía canánama càmicaalícué pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha báisíiri iyú, càinácaalí báawéerica áibanái imàníiricuéca pirí — íimaca walí yái Jesúscas.

¹ Idécanaámité Jesús icàlidaca nalíni, yá yàacawa Galilea yàasu cáli ícha wáapicha, wía yéewáidacaléca. Yá wàanàaca Judea yàasu cáli ínatalé, yái cáli iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába ícha. ² Yá madécana wenàiwica yàacawa yáamíse, nàwacáidáyacacawa yàatalé. Yá ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica néré.

³ Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani itàanínápiná báawéeri iyú yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwallíse. Yá nasutáca néemiawani:

—¿Pimàacasicasí asialí imàacaca íchawa ínuwa àta càinàcaalí wawàsi ìwallíse iwàwéerica imàacaca úa meedá? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piléeca Dios itàacái profeta itànèericaté, quéwa càmitacué piwàwa peebáidacani. Profeta itànàcaté tàacáisi ímèerica Dios idàbacaté wenàiwicanái quèechatécáwa. Dios ‘idàbacaté idàbáanéeri asialí, idàbáanéechúa inanái nacái’, càì itànàca yái profetaca. ⁵ Dios íimaca nacái: ‘Iná asialí yàacawa yáaniri íchawa, yáatúa ícha nacáwa iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa, yási nuicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica’, íimacaté yái Diosca. ⁶ Iná idécanaámi asialí iimáca úapicha, yá càmita quirínama Dios íicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios íicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica. Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaqueeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese nasutáca néemiawa Jesús àniwa:

—Quéwa, Dios imàacaca asialí yúucaca íchawa ínuwa, yácáiná profeta Moisés ichùulicaté asialí yàanápiná cuyàluta ínu iríwa, abéeri cuyàluta icàlìdéerica áibanái irí idéca yúucaca úa, náalíacaténáwa manírica úa. Yá idécanaámi yàaca ulíni, yá yáalimá ibànùaca íchawa úa —náimaca. ⁸ Jesús íimaca nalí:

—Yái profeta Moisés càmitaté ichùulla náucáanápiná náichawa náinuwa, néese bàaluité imàacacué pibànùaca pìchawa pínuwa máinícaalí báawaca píicáca úa, ipíchanácué pimànica ulí báawéeri cachàiníwanái mamáalàacata máinícaínácué báawaca píiwitáise píacué israelitaca. Quéwa quèechatécáwa Dios idàbacaalíte wenàiwica, càmitaté ibatàa namàacaca náichawa náinuwa, íná báawacuéca Dios íicáca yái píucáanácuéca pínuwa siùcade. ⁹ Siùcade núumacué pírí, asialí imàacacaalí íchawa ínuwa càmiíchúacáwa iimá áiba asialí yáapicha càmirica unírísiwa, yá yeedácaalí áiba ínupináwa, imànica ibáyawanáwa idàbáanéechúa ínu iríwa. Áiba nacái yeedácaalí ínupináwa abéechúa náuquéchúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná úapicha, úái áiba asialí ínuca —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese wía Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa asialí yúucaca íchawa ínuwa, yá máiní càulenáca náichani. Cayába cachàini nalítáni càmicaalí needá náinupináwa —wáimaca. ¹¹ Jesús íimaca walí:

—Báisiíta, quéwa càmita macái wenàiwica náalimá nàyaca abéerita, níawamita Dios imàaqueeyéica iyaca càì casíimáiri iyú. ¹² Abénaméeyéi càmita náalimá naduica, namusúacáináwa càì, íná càmita needá nalíwa. Áibanái nacái càmita náalimá naduica, áibanáicáiná náiriadacaté nía báawéeri iyú. Áibanái nacái nadéca náináidacawa nàyáanápiná càiripináta càide iyúwa wenàiwica càmiyíyí yáalimá iduica yéewacaténá nàyaca matulbanáiri iyú èeri ícha, náibaidáanápiná abéerita Dios irípiná. Cawinácaalí yáaliméeyéica iyaca càì abéerita casíimáiri iyú

íibaidacaténá càiripináta Dios irípiná, yá cayábéeriquéi iyáanáca càì —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néeseté áibanái natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutácacaténá nalí Dios imànnínápiná nalí cayábéeri. Quéwa wía Jesús yéewáidacaléca, wadábaca wacuíscaca níái itéeyéica yéenibewa, wáimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Néese Jesús íimaca walí:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanía nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Yá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios. Néesecáwa yàacawa áibalé wáapicha wía yéewáidacaléca.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁶ Néeseté abéeri ùuculliri yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemlawa Jesús:

—Pía, cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càirínásica cayábéeri iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁷ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá pínáidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáinaté asiali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Piwàwacaalí piyaca càiripináta Dios yáapicha, yá iwàwacutá piyaca càide iyúwa profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi bàaluité Dios inùmalicúise —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese yái ùuculliri íimaca Jesús irí:

—Moisés ichùullacaté namànica madécaná wawàsi. ¿Càiríná wawàsi pitàani ìwali? —íimaca yái ùucullirica. Néese Jesús íimaca irí:

—Dios itàacái íimaca: 'Picá pinúa wenàiwica, picá píimá áiba inanái yáapicha càimíchúaca píinusíwa, áiba asiali yáapicha nacái càimírira pinírísiwa, picá piyéedúa, picá picàlida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái. ¹⁹ Néese pía pianiri íimietacanáwa, píatúa nacáíwa, cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa, pimànicaténá nalí cayábéeri', càì íimaca Dios —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese ùuculliri íimaca:

—Nudéca numànica macáita càiri wawàsi càide iyúwa Dios ichùullaná wía. ¿Càinásica áiba iwàwacutá numànica quiríta? —íimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Piwàwacaalí piyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná, pía piwénda macáita píasuwa, píacacaténá iwènináami catùulécaneeyéi irí. Càita pidèniápiná píasu cawèniiriwa chènuniré. Néese pèepùawa píacacaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái ùuculliri idécánáami yéemlacani, yá achúmaca iwàwa, càasucáináni, yá yàacawa Jesús íicha, càmicáinaté iwàwa yàaca macáita yàasuwa áibanái irí.

²³ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Péemlacué cayábani, máiní càulenáca càasuiri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni. ²⁴ Núumacué pirí àniwa, càide iyúwa camello càimíná yáalimá iwàlucawa siduwíapi ituí yáapuí iricubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuiri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni, máinícáiná cáinináca càasuiri íicáca yàasuwa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Wía yéewáidacaléca idécánáami wéemlacani, yá wáináidacawa manuísíwata wéemlacani, càmicáiná wáalíawa càinácaalí íimáaná. Yá wasutáca wéemlacani:

—Néeni, ¿cawinápinásica yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha? —wáimaca. ²⁶ Néese Jesús iicáidaca walí, yá ímaca walí:

—Càmita yéewa wenàiwicanáí nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía —ímaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Pedro ímaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía. Néeni, ¿càinásica wadènlapíná chènuniré? —ímaca. ²⁸ Néese Jesús ímaca walí:

—Péemíacué cayábani, áiba èeriwa Dios iwàlisàidapíná macáita. Néese núa, asiali Dios néeséerica, núawinapínáwa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri ínatawa, nucuacaténá macáita. Píacué nacái nuéwáidacaléca, píawinapínacuécawa doce namanùbaca yàalubáisi ínata picùacaténacué doce namanùbaca Israel itaquénáinami yàawiría. ²⁹ Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íchawa nacàlidacaténá áibanái irí nutàacái. Áibanái péenacué nacái nàapínáwa néenánái íchawa, càmicaalí nacái néenánái inanái íchawa, càmicaalí nacái nàaniri íchawa, càmicaalí nacái nàatúa íchawa, càmicaalí nacái néenibe béeyéi íchawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íchawa nacàlidacaténá nutàacái. Quéwa Dios yàapínacué pírí cien imanùbaca yàawiríapíná cayábéeri wawàsi. Pidènlapínacué nacái picáucawa càmliri imáalàawa. ³⁰ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máníiyéica cachàinica siùcade, càmita mání cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi nacái wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa càmlíyéica mání cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí mání cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái ícha —ímaca yái Jesúsca.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Néeseté Jesús ímaca walí, wía yéewáidacaléca: “Dios imànipíná nalí cayábéeri, cawinácaalí íbaidéeyéica irípiná. Péemíacué yái tàacáisi comparaciónca: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa bànacalé íiwacalí imàníná. Yái íiwacalica yàacawa mapisáisiwata icutácaténá wenàiwica íbaidéeyéipíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ² Néese idécanaámi itàanica abénaméeyéi wenàiwica yáapicha ipáyaidacaténá nía abé èeri iwènicatái, yá ibànùca nía náibaidáanápíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ³ Néese a las nueveta mapisáita, yàacawa àniwa, yá iicáca áibanái ibàluèyécawa bàacháwáise nacùaca nàyaca néré íbaidacalési. ⁴ Yá ímaca nalí: ‘Píacué píibaidaca nacái nùasu uva ibànacalená yèewiré, yásí nupáyaidacué pía cayába càide iyúwa píibaidáaná’, ímaca nalí. Iná nàacawa náibaidaca irí. ⁵ Néese machacànicaalí èeri, yá bànacalé íiwacalí yàacawa àniwa. Yá itàanica áibanái yáapicha íbaidéeyéipíná irí. Yá nàacawa náibaidaca irí bànacalé yèewiré. Yá néese a las tresta táicalé, yá itàanica áibanái yáapicha àniwa náibaidacaténá irí bànacalé yèewiré nacái. Yá nàacawa néré. ⁶ Néese a las cincota táicalé àniwa, yá yèepúa iicáca áibanái icutéeyéica íbaidacalési. Yá ímaca nalí: ‘¿Cánacué píbàlùawa èeríapinama cháí canéeyéi meedá íbaidéeri?’ ímaca nalí. ⁷ Náimaca irí: ‘Wàya cháí canácáiná imáidéeri wía wáibaidacaténá’, náimaca irí. Néese ímaca nalí: ‘Placué nacáíwa píibaidaca nulí nubànacale yèewiré’, ímaca nalí. Yá nàaca náibaidaca.

⁸ “Catácaalí nàwali, yái bànacalé íiwacalí ímaca yàasu wenàiwica iríwa ipáyaidéerica wenàiwica: ‘Pimáida níara íbaidéeyéica, pípayáidáaná níawa.

Pipáyaida quéecha níái yàanèyèica náamiwáise macáita, néese pipáyaida níái yàanèyèicaté napíchalécáwa, àta níara idàbàanèyèicaté yàanaaca', ímaca yái íiwacalica. ⁹ Néese nàanàaca néré níái idàbèyèicaté íibaidaca a las cincota táicalé, yá ipáyaidaca nía abé èeri iwènicatái. ¹⁰ Néese napáyaida nàacawa macáita àta nàanàacataléta néré níái idàbèyèicaté íibaidaca mapisáisiwata, yá nayúunáidaca ipáyaidapínaca nía manuí yáwanáita. Càita quéwa ipáyaidaca nía macáita abé èeri iwènicatáita. ¹¹ Needacánáami yái plataca, yá nadàba natàanica báawèeri iyú bànacalé íiwacali ìwali. ¹² Náimaca irí: 'Níacata yàanèyèicaté a las cinco táicalé, nadéca náibaidaca abéeri hora meedá. Yá pipáyaidaca nía abédanamata wáapicha, wía yúuwichèyèicawa íibaidaca ùulèeri yáapiré èeríapinama', náimaca irí. ¹³ Yá bànacalé íiwacali itàanica àniwa yáapicha abéeri néená íibaidèyèicaté èeríapinama. Yá ímaca irí: 'Pía, nùacawéerináca, càmita numàni piri báawèeri. Mapisáita bàwina nutàanicaté piapicha, yá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca nupáyaidacaténá pía abé èeri iwènicatái. ¹⁴ Peedá piasu platawa piacaténáwa matuìbanáita. Nuwàwa nùaca irí yái yàanèericaté a las cincota táicalé càitade iyúwa nupáyaidáaná pía. ¹⁵ Nùalimá numànica nùasu yáapichawa càide iyúwa nuwàwáaná. Picá báawa piicáca núa ìwalíise yái numànínáca cayábèeri áibanái irí mawèníiri iyú', ímaca yái bànacalé íiwacalica. ¹⁶ "Càita nacái, piacué idàbèyèicaté íibaidaca nulí quéechatécáwa, áibanái nacái íibaidèyèipíná nulí píamiwáise, numànipíná canánama irí cayábèeri càide iyúwa nuwàwáaná numànica nalí cayábèeri", ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

¹⁷ Jesús idéca idàbaca yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Iná itéca wía yéewáidacalécawa doce wamanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yá ímaca walí:

¹⁸ —Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Áibanái presopináca namànica nùawa, núa asiali Dios néesèerica, natécáténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, núa nacái yéewáidèyèica wenàiwica templo irícu. Yá nachùullaca áibanái nanúanápíná núa. ¹⁹ Yá natépiná núa presoíri iyú càmiyèi judío yàatalé naicáanicaténá nuquíniná, yá nacapèedáidapíná núa, yá natàtàapíná núa cruz ìwali nuétátacaténáwa. Quéwa máisiba èeri irícu, yá numichàapínacawa yéetácáisi íicha —ímaca walí yái Jesúsca.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

²⁰ Néeseté Zebedeo yéenibe yáatúa ùacawa Jesús yàatalé uénibe yáapichawa níái Santiago, Juan nacái. Yá ubàlùacawa ùlulù ipùata iyúwa Jesús irí usutátacaténá íicha wawàsi imànínápíná ulí cayábèeri. ²¹ Yá Jesús ímaca ulí:

—¿Càinásica piwàwa numànica piri? —ímaca yái Jesúsca. Néese úumaca irí:

—Pimàaca nuénibe pucháiba náawinacawa piápicha nacùacaténá piápicha macái wenàiwica áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píuwitáise cachàiníiri iyúwa. Pimàaca náawinacawa piápicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáulicúise piri nacùacaténá piápicha macái èeri mìnánái —úumaca. ²² Quéwa Jesús ímaca nalí níái Santiago, Juan nacái:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutàanápíná pimànica Dios imàacacaténacué piri yái pisutèericuécua nuícha, picùanápínacué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa yéewacaténacué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáalimèeri wamànica —náimaca. ²³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapinácawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, quéwa Dios càmita ibatàa numàacapinácué piáwinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicuíse nulí, picùacaténácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Núaniri Dios imàacapiná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawinàanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Wía, Jesús yéewáidacaléca diez wamanùbaca, wémìacaté yái nasutáanáca Jesús íicha wawàsi, yá calúaca wía náapicha, níái pucháiba Zebedeo yéenibeca.

²⁵ Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa wía. Yá íimaca walí:

—Píalíacuécawa càinácaalí iyú càmíyíi judío imànica icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa; casímáica nacùaca wenàiwica cachàiníri iyú. Píalíacuécawa nacái casímáica náiwacanánái nachùulíaca macái wenàiwica. ²⁶ Quéwa iwàwacutácué càmita piya càide iyúwa nàyaná. Néese cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ²⁷ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuéca píri macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacalí íríwa. ²⁸ Iwàwacutácué càì pímaníca, núacáiná, núa asíali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalícaaná núa, càicáaná càmita nùaná náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanáca nuíibaidacaténá áibanái wenàiwica íripiná, numàacacaténá nacái núcáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái yàanèeripináca nàwali nabáyawaná íwalíisewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a dos ciegos

²⁹ Néeseté wamusúacawa Jericó íyacàlená íicha, yá manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamíise. ³⁰ Yá pucháiba matuíyéi nàyaca néeni, yáawinéeyéicawa àyapu idùlepi isutéyéica plata náicha níái wenàiwicaca ichàbéeyéicawa néenibàa. Matuíyéi isutáca náicha plata yéewanápíná nawèniaca nayáapínáwa. Náalíacáináwa Jesús iináwaná ichàbáanáwa chábàì, yá namáidaca Jesús írí:

—¡Wáiwacalí, rey David itaquérínámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápíná, piicá wapualé! —náimaca.

³¹ Manùbéeyéi wenàiwica nacuísaca níái matuíyéica masàanáapíná nía, quéwa namáida quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú. Náimaca:

—¡Wáiwacalí, rey David itaquérínámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápíná, piicá wapualé! —náimaca. ³² Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá imáidaca níái matuíyéica. Néese isutáca yéemiawa nía:

—¿Càinásiacué piwàwa numànica píri? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca írí:

—Wáiwacalí, wawàwa pímaníca catuíca wía —náimaca. ³⁴ Catúulécánaca Jesús iicáca nía, yá imàacaca ícáapiwa natuí íwali. Yáta matuíyéimi iicáidaca àniwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

21

Jesús entra en Jerusalén

¹ Wàanàacaté mawíenita Jerusalén íyacàlená írí; quéechatécáwa wàanàaca Betfagé íyacàlená néré, íyéerica dúli íwali ípídenéechúa Olivos, yái olivo inàlìmanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalépináwa pucháiba wéená wía yéewáidacaléca. ² Ipíchawáise Jesús ibànùaca nía, yá íimaca nalí:

—Piacuéwa iriculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Nérécué pianàapináca burro nadacuèchúa néré, ibáluèchúawa uiri yáapichawa. Piwasàacué úa, pitécué nulí níawa. ³ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa càinácaalícué pimàni, picàlidacué iríwani nuwàwacutáca níai burroca, núa Píiwacalícuéca, nubànànapíná nacái wenàiwica natécaténá irí nía àniwa caquialéta —ímaca yái Jesúsca. ⁴ Càité Jesús imànica càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalícué. Dios ímacaté:

⁵ “Picàlidacué nalíni níai iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, áibaalí ípidenácatalé Sión: ‘Piicácué, Picuèriná yàanàaca píatalécué, càmliri cáimacái iicáca yáawawa, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéeriwa burro wàlisài íinata, uirica abéechúa pírái itéechúa yàasusi’, càicué píimaca nalíwa”;

ímacaté yái Diosca. ⁶ Níai pucháiba yéewáidacaléca nàacawa, yá namànicaté càide iyúwa Jesús ímàanaté nalí. ⁷ Natéca úai burroca, uiri nacái. Yá walladaca wàasu ruana nacáiriwa nawaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani. Yá Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Manùbéeyéi wenàiwica iyaca néré wáapicha. Abénaméeyéi natéca nàasu ruana nacáiriwa nàuquéeri nàwalísewa, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, burro lipínacaténá íinatabàa càide iyúwaté judío íiwitáise nàanà nacuèriná icàaluíníawa. Aibanái nacái nawichùaca wisiri nacáiri ibáiná, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, nàasáidacaténá casíimáica naicácani. ⁹ Níai yéeyéicawa Jesús ipíchalé, níai nacái yéeyéicawa yáamiwáise namáidáidaca casíimáicáiná nía. Náimaca:

—¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Wàaca píri cayábéeri, pía Dios chènuníseerica! —náimaca.

¹⁰ Jesús iwàlùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá macáita wenàiwica namusúacawa nacapèe íichawa naicácaténáni. Manùbéeyéi nasutáca néemíawa wenàiwica yéeyéicawa Jesús yáapicha. Yá náimaca:

—¿Cawínásica yái wenàiwicaca? —náimaca. ¹¹ Néese níai wenàiwicaca yéeyéicawa Jesús yáapicha náimaca nalí:

—Yácata profeta Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeseerica, yàanèerica Galilea yàasu cáli néese, itàníirica Dios inùmalícué —náimaca.

Jesús purifica el templo

¹² Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá imusúadaca wenàiwicanái templo ibàacháwalená irícué, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwèniéyéica yàasusi templo ibàacháwalená irícu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níai icambiéyéica plata wenàiwica fícha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica níai iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹³ Yá Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca péemíaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícué. Dios ímacaté yàasu templo iwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácaalupínáca nuícha’, ímacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinacué plata wenàiwica fícha pichíwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi matuíyéi, áibanái nacái éeruýyéi yàabàli nàacawa Jesús yàatalé templo irícu. Yá ichùniaca nía. ¹⁵ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu báawaca naicáca Jesús imàníníaca yái càmlirica wenàiwica idé imànica, cayábacáiná wenàiwicanái iicáca náicha

Jesús. Néemlaca nacái sùmanái isàna imáidéeyéica casímáiri iyú templo iricu; sùmanái ímaca Jesús iwali: “¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí Wacuèrinápiná!” náimaca níai sùmanáica. Iná calúaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, yácaíná yái tàacáisi sùmanái icàlidéerica ímáanaca Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Néese sacerdotenái ímaca Jesús irí:

—Picá pimáaca nacàlidaca piwali yái tàacáisica. Pichùulia masànanápiná nía, ipíchaná áibanái nayúunáidaca Mesíasca pía —náimaca. Yá Jesús ímaca nalí:

—Casímáica nuémilaca yái náimáanaca. Pidécuéca piléeca tàacáisi Dios yàasu profeta itànèericaté nuináwaná iwali, íméerica sùmanái nacàlidáanápinaté nuináwaná cayábéeri iyú. Profeta ímacaté:

‘Pía Wacuèriná Dios, pidéca pimáacaca púubanaméeyéi sùmanái, quiràsiinái nacái nàaca pirí cayábéeri’,

cài ímacaté nùwali yái profetaca. ¿Cánacué càmita péemla càinacaalí ímáaná yái Dios itàacái piléericuéca? —ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha. Yá imusúacawa wáapicha Jerusalén iyacàlená íicha, wía yéewáidacaléca. Néese macáita wàacawa Betania iyacàlená néré, yá waimáca néré.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹⁸ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús, wía nacái yéewáidacaléca, idècunitàacá wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná àniwa, yá maaapicani, yái Jesúsca. ¹⁹ Néese íicáca higuera yéetaná ibàluèricawa àyapu idùlepi. Yá Jesús yàacawa higuera yéetaná yàatalé icutácaténá iyacaná. Quéwa canáca iyacaná, íicá ibáiná meedá. Néese Jesús ímaca àicu irí:

—¡Càmita quirínama càyacanaca píawa! —ímaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá walí Dios yùuwichàidáanápinaté israelitanái. Yáta ichuìdacawa macáita yái higuera yéetanámica, yá yéetácawa. ²⁰ Néese wía, Jesús yéewáidacalénái waicacáinani, yá wáináidacawa manuísíwata waicáidaca higuera yéetanámi irí. Yá wasutáca wéemíawa Jesús:

—¿Càiná yéewaná ichuìdacawa abéericúseta, chuìcani yái higeraca yéetanámica? —wáimaca. ²¹ Néese Jesús ímaca walí:

—Iwàwacutácué peebáidaca tàì íméeri iyú Dios imàníinápinácué pirí càinacaalícué cayábéeri pisutéerica íicha imàníinápinácué pirí. Péemlacué cayába, píibàacaalícué piwàwawa Dios iwéré tàì íméeri iyú, yásí píalímácué pímaníca càide iyúwa númáaná higuera yéetanámi irí. Píalímápinácué nacái pímaníca cachàiniwanái. Píimacaalícué yái dúli irí: ‘Pimichàawa, pícaláawa manuírí úni yáaculé’, càicaalícué píima, yásí yàacawa càide iyúwacué píimáaná irí, báisícaalícué peebáidaca Dios imàníinápinácué piríni. ²² Númacué pirí nacái, macáita càinacaalí cayábéeri pisutéericuéca Dios íicha imàníinápinácué pirí, yá peebáidacaalícué tàì íméeri iyú Dios imàníinápinácué piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani —ímaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²³ Néeseté Jesús iwàlúacawa templo iriculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemíawani:

—¿Cawiná ibànà pía pimusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená iricúse níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadánápiná nía? —náimaca Jesús irí. ²⁴⁻²⁵ Néese Jesús ímaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùulìericaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùullaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca. Néese nadábaca natànica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmitaté peebáidani?’ càipíná íimaca walí. ²⁶ Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan, cáalucáiná wíá wenàiwicanái fícha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté Dios inùmalícuíse”, càì náimaca nalíwáaca. ²⁷ Iná náimaca Jesús irí:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacuí nucàlida piríni cawinácaalí ichùullaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Jesús isutáca yéemíawa judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái:

—¿Càinácué píináidacawa ìwali yái comparaciónca? Péemíacuéni. Abéeri asíali idèniacaté yéenibewa pucháiba aslanái. Yá íimaca abéeri néená irí, yái idàbáanéerica: ‘Núiri, siúcade píá píibaidaca nùasu uva ibànacalená yèewiré’, íimaca yái nánirica. ²⁹ Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Càmita nuwàwa nuibaidaca’, íimaca. Néeseta quéwa iwènúadaca íiwitásewa, yá yàaca íibaidaca néré. ³⁰ Néese nániri yàacawa ímáidacaténá ìiri áibawa. Yá ichùullaca íibaidaca uva ibànacalená yèewiré. Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Yá, pápa. Yáca nùacawéera’, íimaca. Quéwa càmita yàawa néré —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese Jesús isutáca yéemíawa judío íiwacanánái, nía nacái sacerdote íiwacanánaica. Yá íimaca nalí:

—¿Càiríná náicha níái asíali yéenibe pucháiba imànica càide iyúwa yáaniri iwàwáaná? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Yái idàbáanéerica —náimaca. Néese, Jesús yèepùá íimaca nalí:

—Péemíacué cayába yái nutàacáica. Báisíta áibanái yeedéeyéicaté plata yéenánái íichawa romanonái yàasu gobièrno irípiná, nía nacái inanái íiméeyéicaté aslanái yáapícha plata íwalínápiná, nadéca nawènúadaca náiwitásewa Dios irípiná, yá idéca Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios icùacaténá nía. Quéwa, píatacué càmita Dios yàasunáica. ³² Yácáiná Juan el Bautistami yàanàcaté yéewáidacaténácué píá piyáanápínácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càmitacué quéwa peebáida iríni. Néese áibanái yeedéeyéicaté plata yéenánái íichawa romanonái yàasu gobièrno irípiná, nía nacái inanái íiméeyéicaté aslanái yáapícha plata íwalínápiná, níata yeebáidacaté Juan el Bautista itàacáimi. Yáté nawènúadaca náiwitásewa nabáyawaná íichawa. Quéwa píacué, éwita píicáacáanítacué neebáidaca, néese càmitacué quéwa piwènúada píiwitásewa Dios irípiná peebáidacaténá càide iyúwaté Juan el Bautistami icàlidáaná Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malos

³³ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Abéeri asíali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva yàalupíná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Ichùniaca nacái utáwi nacaíchúá uva iyacaná yàalupíná, napisùacatalépiná

uva ituní. Néese imànica chènunliri capli naicáidacatáise piná macáita uva ibànacalená yàalu. Yá imàacaca áibanái icuèyéipíná irí yái yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutátaté nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná, yàasu èerita needácatáipínaté iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá néese yàacawa náicha áibalépiná. ³⁴ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicanáwa néré nacutácaténá icuèyéi íicha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. ³⁵ Quéwa níái icuèyéica bànacalé náibàaca nía; nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanùaca áibanái, néese nanùaca abénaméeyéi wenàiwica íba iyú. ³⁶ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicanáwa áibanái, manùba yáwanái idàbàanéeri yàawiría íicha. Quéwa càita nacái níái icuèyéica bànacalé namànica nalí báawéeri mamàalàacata.

³⁷ “Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, íináidacáináwa íriwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàaca nuìri íimétacanáwa’, íimaca íináidacawa íriwa.

³⁸ Quéwa níái icuèyéica bànacalé naicáca ìiri yàacawa napualé, yá náimaca naliwàaca: ‘Yàara bànacalé íiwacalica yéetácaalipínáwa, yá yàaca bànacalé ìiri íriwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca.

³⁹ Càita náibàacani, yá nawatàidacani bànacalé yéewíse, yá nanúacani.

⁴⁰ “Siúcade pímacué nulí: Yái uva ibànacalená íiwacalica, yàanàacaalipíná nàatalé, ¿càinásica imànipíná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé?” íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái wenàiwica iyéeyéica templo írìcu náimaca Jesús írì:

—Inúapíná níái báawéeyéica, càmita nacái catùulécana íicáca nía. Néese imàacapíná áibanái cayábéeyéi íiwitáise icuèyéipíná irí yái uva ibànacalenáca, ibànuyéipíná irí yàasu uva iyacaná yéénápiná needácaalí bànacalé iyacaná — náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta. Pidécuéca piléca nacái comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. ¿Cánácué càmita pee báida itàacái? Itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ibànùanápínaté nacuèrinápíná, níái israelitaca, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité profeta íimaca:

‘Níái imàniyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máinliri iwàwacutácawa capli írìpináni yái íba náuquericaté. Càita Dios idéca imànica, íná wàaca Dios írì cayábéeri’,

càité profeta íimaca nùwali, núa càiride iyúwa íba, núa israelita icuèrinápínáca.

⁴³ Iná núumacué pirí, càicuéca píade iyúwa báawéeyéi icuèyéica bànacalé. Càmitacué picúa cayába israelitanái càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmitacué nacái pèewáida nía, íná càmita namàni cayábéeri. Siúcáise Dios càmita quirínama ibatàacué picúaca yàasu wenàiwica, níái israelitaca. Yá Dios imàacapíná áibanái íbaidaca írìpiná, yéewáidéeyéipíná nía cayába, namànicaténá cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁴⁴ Iyaca nacái áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwéeyéicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalícaténáwa Dios yúuwichàidáanápíná manuísíwata cawinácaalí càmiyéica yeebáida Jesús itàacái.

⁴⁵ Níái sacerdote íiwacanánáica, fariseonái nacái, idécanáami néemlaca comparación Jesús icàlidéerica, yá náalíacawa icàlidacaténí nàwali yái tàacáisica.

⁴⁶ Inaté nawàwaca náibàacani náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé. Quéwa cáaluca nía manùbéeyéi wenàiwicanái íicha, níacáiná manùbéeyéi wenàiwica neebáidaca Jesús itànica Dios inùmalicuise. Iná càmita nadé náibàaca Jesús.

22

La parábola de la fiesta de bodas

¹ Néseté Jesús idábaca yéwáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nali: ² “Péemiacué comparación: Yái Dios icùanaca wenàiwica càicanide iyúwa abéeri nacuèriná imànníná iwàwéerica imànica manuiri fiesta liri irípináwa, yàasu casamientopináwa, liri yeedácáiná iriwa yàacawéetúapináwa. ³ Yá nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáwa nàaca namáidacaténá wenàiwica nacuèriná icàlidéeyéicaté irini quéecha. Quéwa càmita nawàwa nàwacáidáyacacawa néré. ⁴ Néese nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáwa áibanái. Ipíchawáise nàacawa, yá íimaca nali: ‘Piacué picàlidaca nalini, níara numáidéeyéica, nudéca nuchùnìaca yái nayáapínaca. Nùasu wenàiwica nadéca nanúaca nupira pacá walibèeyéi, áiba nacái nupira walibèeyéi. Macáicata idécawa canánama yái nayáapínaca. Pisutácué nàanápínáwa aléi fiesta casamiento nérépiná’, íimaca yái nacuèrináca. ⁵ Néese nacuèriná yàasu wenàiwica namáidaca nía àniwa quéwa caná iwèni wenàiwicanái iicáca nacuèriná itàacáíwa. Abéeri néená yàaca iicáca ibànacalewa. Áiba yàacawa yàcalé néré iwéndacaténá yàasuwa. ⁶ Yá áibanái náibàaca nacuèriná yàasu wenàiwicawa. Yá nacuíscaca nía, namànica nali báawéeri, àta nanúacataléta nía nacái. ⁷ Yá néese máini calúacani yái nacuèrináca. Yá ibànùaca néré yàasu úwináíwa, yá úwinái nanúaca níai inuéyéicaté meedá nacuèriná yàasu wenàiwicawa, yá úwinái yeemáca nàyacàlemi. ⁸ Néese àniwa nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iriwa: ‘Macáicata idéca ichùnìacanáca canánama fiesta casamientopiná quéwa níara numáidéeyéicaté quéechatécáwa, canáca yéewaná nàanàaca, càmicáináté neebá numáidáaná nía. ⁹ Iná piacué picutáca mamáalàacata wenàiwicanái bamuchúamibàa yàcalé, àyapulicubàa nacái pimáidacaténácué nía macáita pianéeyéica’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁰ Néese níai yàasu wenàiwicanái nàacawa bamuchúamibàa yàcalé àyapulicubàa, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica nàanéeyéica néenibàa, cayábanaméeyéi, báawanaméeyéita nacái. Iná yéewa idéca capli ipuniacawa madécaná wenàiwica iyú, yái manuiri capli imàdàaná casamiento yàaluca.

¹¹ “Néseta quéwa yái nacuèriná iwàlùacawa néré itàidacaténá wenàiwicanái yàanéeyéica néré nayáacaténá nayáacaléwa, yá iicáca abéeri asiali nèewi ibàlesíami yáapichawa meedá. Càmitaté iwali ibàlewa wàlisàíwa, yái bàlesi cayábéerica nacuèriná iwacuèricaté macái wenàiwica irí, fiesta casamiento ibàlénápiná. ¹² Yá nacuèriná íimaca irí: ‘¿Néeni? ¿Cánásica yéewaná piwàlùacawa aléi, éwita càmicáaníta piwàli pibàlewa fiesta casamiento ibàlénápiná, yái bàlesica nuèrica nali?’ íimaca yái nacuèrináca. Yá masànacani icalùniwa nacuèriná íicha, yái asialica. ¹³ Néese nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iriwa, níai iwacuèyéica yàacàsi wenàiwicanái iri: ‘Caquialéta, pidacúacué yái asialica icáapi nacái, yàabàli nacái. Yá piúcacué wáichani aléera catéeri iriculé. Wenàiwicanái náicháaníná manuísíwata néré, yá naamíapíná nayéíwa nàuwichàcái iyúwa’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁴ Dios imáidacáiná manùbèeyéi wenàiwica, quéwa càmita yeedá macáita yàasu wenàiwicapínáwa nía”, íimaca yái Jesúsca.

El asunto de los impuestos

¹⁵ Nésetécáwa, abénaméeyéi fariseo nàwacáidáyacacawa natàaníca nàapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàalimáidáanápíná naicáwa Jesús icàlidacaténá áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawáaca

iináwaná ìwali romanonái yàasu gobiernonái irí. ¹⁶ Iná nabànùaca abénaméeyéi néenáwa Jesús yàatalé náapicha nacái áibanái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Yá náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenáiwica, wáalíacawa pitàanica báisíri iyú, péewáidaca nacái wenáiwica báisíri iyú nàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. Wáalíacawa nacái piicáca macái wenáiwica abédanamata, iná càmita pibatàa áiba wenáiwica caináwanéeyéi iwènùadaca píiwitáise cayábéeri íicha. ¹⁷ Iná picàlida walíni càinácaalí píináidacawa: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca. ¹⁸ Quéwa Jesús yáallíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, ¿cánácué píalimáida piicáwa núa picháawàcaténá nuináwaná ìwali nutàacái ìwalíse? ¹⁹ Néeni, píasáidacué nuicá moneda càichúaca nachùuliacuéca pipáyaidaca iyú nía —íimaca yái Jesúsca. Yá natéca irí denario, yái cawèníri monedaca abé èeri iwènicatáica. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Cawíná yéenáiwáná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawíná nacái íipidená ichanàawa ìwali? —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Yá náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwáná nacái ichanàawa ìwali, yàara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri m̀nánái —náimaca. Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá nàináidacawa manuísíwata néemíaca Jesús íimáaná, càmícaíná náalímá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese namàacacani, yá nàacawa íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²³ Néese yáté èerica àniwa abénaméeyéi saduceo nàacawa Jesús yàatalé. Níái saduceo náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenáiwicanái iicáanica Jesús iquíníná, iná nasutáca néemíawa Jesús, náalímáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁴ —Pía, yéewáidéerica wenáiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamàníinápiná cà: Asíali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumiwa yàacawétúapínáwa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenáiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁵ Uwé, áibaalíté nàyaca wèewi siete namanùbaca yéenánái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. Méenibecáináni, iná íiméeréeri yeedáca úai íbèeri íinunicawa. ²⁶ Càita nacái ímèeréerimi yéetácawa uícha méenibeta. Néese ímèeréeri yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ²⁷ Néese úanama yéetácawa náami nacái. ²⁸ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa idé icáucàacawa áibaalípinátá, càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalímápiná náalíacawatá macáicáinátá nàinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíníná. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíri tàacáisi íicha càmícaínácué píalíawa càinácaalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càmitacué nacái píalíawa Dios íiwitáise cachàiníri ìwali imicháidáanápiná

wenàiwica yéetácáisi ícha. ³⁰ Aiba èeriwa yéetéeyéimiwa nacáucàapinácawa, quéwa càmita nacásàapináwa, níái aslanáica, inanái nacái, nàypinácáiná càide iyúwa chènunlíséeyéi àngel iyáaná càmlíyéica icásàawa. ³¹ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áiba èeriwa, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, iná ¿cánácué càmita péemi càinácaalí ímáaná? ³² Dios ímacaté: ‘Núcata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité ímaca yái Diosca. ¡Dios càmita icúa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùlaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialácawa cáuca nía Dios yáapicha siúcade, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita nêetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalácawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —ímaca yái Jesúsca. ³³ Néese wenàiwicanái nadécanáami néemiacani, yá naináidacawa manuísíwata néemíaca Jesús yéewáidáaná nía.

El mandamiento más importante

³⁴ Néeseté fariseonái idécanáami néemíaca Jesús iináwaná imawèniadacaté saduceonái yáasu tàacáisi, yá fariseonái nàwacáidáyacacawa. ³⁵ Néese abéeri fariseo yéewáidéeri wenàiwica templo írícu, íináidacawa yáalimáidáanápíná iicáwa Jesús icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri nacháawàcaténá iináwaná ìwali ìwalíse. Yá ímaca Jesús írí:

³⁶ —Pia yéewáidérica wenàiwica, nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulíèrica wamànínápínáca. ¿Càiríná wawàsi máiníri cachàinica náicha canánama wamànínápíná? —ímaca. ³⁷⁻³⁸ Néese Jesús ímaca írí:

—Yái Dios ichùullanáca máinírica cachàinica náicha canánama wamànínápíná càí ímaca: ‘Cáiníná piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalicúsewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái píiwitáise iyú nacáíwa’, càí ímaca. ³⁹ Iyaca walí áiba inacáiri nacái, yái pucháibáanáca. Yá ímaca: ‘Cáiníná piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinínáaná piicáca píawawa’, càí ímaca yái Diosca. ⁴⁰ Canáca áiba tàacáisi cachàiníri náicha níái pucháiba ichùullacanásica. Macáita tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, profetanái nacái icàlidéericaté Dios inùmalicúise, macáita yái tàacásica yéewáidaca wía cáinínáanápíná waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái —ímaca yái Jesúsca.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Néese idècunitàacá fariseonái iyaca Jesús ípunita, yá Jesús isutáca yéemíawa nía. ⁴² Ímaca nalí:

—¿Cáinácué plínáidacawa Mesías ìwali, yái picuèrinápínácuéca Dios ibànuèripínácuéca pírí, piacué israelitaca? ¿Cawiná itaquérinámíni? —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús írí:

—Rey David itaquérinámícani, yái Mesíasca —náimaca. ⁴³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisíta rey David itaquérinámícani yái Mesíasca. Quéwa rey Davidcaté ímaca áiba wawàsi nacái Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápínáca. David icàlidacaté Espíritu Santo inùmalicúiseni, yá David ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacalí’. Càité David ímaca:

⁴⁴ ‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacalí írí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca pícha macái píuúwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,

càité ímaca yái Davidca. ⁴⁵ Yái rey Davidca ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacalí’, iná éwita rey David itaquérinámícanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá

náimaca ìwali rey David ìiwacali nacáicani —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

⁴⁶ Canácata néená yáaliéri áiba tàacáisi náaliméerica namawèniadaca iyú Jesús, ibatàa abéeri tàacáisi piná, càmita náaliawa, canásiwata. Iná cãluca nasutáca néemiawa Jesús àniwa, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

¹ Néeseté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, áibanái nacái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. ² Yá íimaca walí: “Níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseoca nacàlidacuéca pírí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté bàaluité Dios inùmalicuise. Néewáidacuéca pía píaliacaténacuéwa cainácaalí íimáaná yái Dios itàacáica. ³ Iná néewáidacaallicué pía Dios itàacái iyú, néese peebáidacué yái nacàlidáanáca, pimànicué nacái macáita càide iyúwa nacàlidáaná Dios itàacái iricuise. Quéwacué picá pimàni càide iyúwa namàniná, nacàlidacáinacué pírí cayábéeri wawàsi, quéwa namànica áiba wawàsi méetàuculéeri, báawéeri meedá. ⁴ Nadèniaca nàasu tàacáisi nacáwa, méetàuculéeri Dios itàacái íicha. Iná nachùullaca wenàiwicanái namànica wawàsi máiniri càulenáca náicha, náimacáiná Dios iwàwacasa wenàiwicanái imànicani. Quéwa càmita wenàiwica yáalimá ìideniàcani, néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica càmita nawàwa nayúudàaca nía, càmita nacái namàni càide iyúwa nachùullaná áibanái imànica. ⁵ Macáita yái namàniirica, yá namànicani wenàiwicanái iicápiná meedá, yéewacaténá wenàiwica nàaca náimiétacaná meedá. Nawàwacué piyúunáidaca cáinináca naicáca Dios itàacái níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Iná nadacuaca nàwaliwa Dios itàacái yéená napùdàlicuwa, nàanàa ìwali nacáwa, càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, wía israelitaca, quéwa nadacuàcani cáucuiri iwaalibapi iyú yéewacaténacué piicàcani ráunamáita, iná piyúunáidacuéca cáinináca naicáca Dios itàacái, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Cálaca namànica nàasu chílanásiwa nasucuéri nabàle ipùata ìwaliwa yéewacaténacué piyúunáidaca nàaca Dios icàaluíniná macái nawàwallicúsewa. ⁶ Nawàwa nàawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa macái wenàiwicanái yàacuésemi nayáacaalí nayáacaléwa náapicha, namànicaalí culto nacái judionái yéewáidacàalu iricu, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁷ Nawàwa macái wenàiwica natàidaca nía cáimietaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi naicácaténá nía. Máini fariseonái iwàwacué pitàidaca nía cà: Píamisiàcawa yéewáidéerica wía”, íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Quéwa piacué nuéwáidacaléca, picácué piwàwa áibanái íimáaná pírí ‘pía, yéewáidéerica wía’, nuwàwacáinacué macáita piicáyacacawa càide iyúwa abémisana. Núacata yái abéericata yéewáidéericuéca pía. ⁹ Picácué píima áiba irí ‘Pía, Wàaniri, icuèrica wía’ cháì èeri iricu pidèniacáinacué abéerita Píaniriwa Dios iyéerica chènuniré. ¹⁰ Picácué piwàwa áibanái íimaca pírí ‘pía, Wáiwacali, yéewáidéerica wía’, abéericáináta núa Cristo Píiwacallicué. ¹¹ Cawinàcaallicué péená iwàwacutácué íibaidaca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná ìiwacali iríwa. ¹² Níacáiná macáita cachàiniyéica iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueeyéipiná báica nía, càmiyéica nacái

cachàini. Néese cawinácaalí càmíiyéica cachàini iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueyéipíná cachàinica nía”, íimaca walí yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yàalàaca fariseonái cachàiníiri iyú, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Íimaca nalí: “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica ííwítáise meedá! Péemíacué comparación: Càicué píade iyúwa wenàiwica íbàliyéica capí inùma, néese càmíta nawàlùawa capí irículé, càmíta nacái namàaca áibanái iwàlùacawa. Càitacué pía, éwítacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmítacué piwènúada pííwítáisewa peeбайдáanápínáni, càmíta nacái píimàaca áibanái yeeбайдacani, ipíchaná Dios yàasu wenàiwicaca nía. ¹⁴ ¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica ííwítáise!, píyédúacáinacué náicha nacapéemi, náasumi nacái, níái catúulécanéeyéi inanáica inírimi yéetéeyémicawa lícha. Néese, písutácuéca Dios déecuíri iyú, yéewacatená áibanái iyúunáidacuéca cayábaca pííwítáise. Dios yúuwichàidapínacué píawa cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica.

¹⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica ííwítáise!, piacáinacuéwa áiba cáli néré manuíri úni abéemàalé piwènúadacatenacué abhéiwenéyéica ííwítáise!, piyédúacáinacué càide iyúwa péewáidáaná nía. Néese pídecánámicué piwènúadaca ííwítáise plasu tàacáisi iyúwa, yási péewáidacuéca imànica íbáyawanáwa pucháiba yàawiriéricatái yáwanái lícha yái báawéerica pímaníiricuéca, píacué yéeyéipínáwa infierno irículé, yái quichái càmírica íchacàwa càiripinéerita ìyaca.

¹⁶ “¡Dios yúuwichàidapínacué píawa! Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píimacáinacué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios íwali, quéwa càmítacué báisi píalíacawa Dios íwali. ¡Cáanáica péewáidacuéca wenàiwica chìwái iyú nachìwáidacatená áibanái! Píacué fariseoca, pídecuéca càì píimaca nalí: ‘Píimacaalí báisi báisisíwatasa templo íipidená íwali pímanínápíná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pímanìcani machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmíta iwàwacutá pímanìcani, càmícaíná máiní cachàinírica yái templo íipidenáca; quéwa picàlidacaalíni templo yàasu oro íipidená íwali, yási iwàwacutá pímanìca macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yúuwichàidaca pía, máinícaíná cachàinírica oro templo lícha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái. ¹⁷ ¡Píacué fariseoca, càmíiyéica yáallíawa, matuíyéi nacái ííwítáise! ¿Càmítasicué píalíawa cachàinica templo oro lícha? Bàaluitécáiná Dios ichùulíaca wàawirináimi namànínápínáté irípiná yái temploca, íná yéewa cachàinica templo imànica oro. Iná iwàwacutácué pímanìca macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanacué Dios yúuwichàidaca pía. ¹⁸ Càita nacái, píacué fariseoca, pídecuéca càì píimaca altar íwali: ‘Píimacaalí báisi báisisíwatasa altar íipidená íwali pímanínápíná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pímanìcani machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmíta iwàwacutá càì pímanìcani, càmícaíná máiní cachàinírica altar íipidená; quéwa picàlidacaalíni ofrenda íipidená íwali, yái píraí nanuérimica iyúwa sacrificio nàacatená Dios icàaluíná, yási iwàwacutá pímanìca macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yúuwichàidaca pía, máinícaíná cachàinica ofrenda altar lícha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái, píacué fariseoca. ¹⁹ ¡Píacué fariseo matuíyéica ííwítáise! ¿Càmítasicué píalíawa cachàinica altar ofrenda lícha?

Bàaluitécáiná Dios ichùullàca wàawirináimi namànfínápináté irípiná yái altarca, íná yéewa cachàinica altar imànica ofrenda. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ²⁰ Píacué fariseoca. Càmitacué péewáida wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Núumacué píri cawinácaalí íiméerica ‘báisi báisísíwata altar íipidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca náipidená ìwali cawinácaalí ofrenda iyéerica altar íinata. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáaté áibanái irí. ²¹ Yá nacái cawinácaalí íiméerica ‘báisi báisísíwata templo íipidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios íipidená ìwali, Dios imàacacáiná íiuitáise iyamáanápináwa templo írìcu. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáaté áibanái irí. ²² Yá nacái cawinácaalí íiméerica ‘báisi báisísíwata capíraléeri càlì íipidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios yàalubái íipidená ìwali iyéerica chènuniré, idéca nacái càì íimaca Dios íipidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáaté áibanái irí. Canáta yéewaná ichìwáidaca áibanái càide iyúwacué péewáidáaná nía pichíwa iyúwa, píacué fariseoca.

²³ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiuitáise! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios írì, abéerinama néená níai diyéica imanùbaca píànacaleca púubéeyéica, níai menta, anís nacái, comino nacái, càide iyúwaté Dios ichùullánácué pimàacaca írì bànacalé ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picùa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmitacué nacái píicá áibanái ipualé, càmitacué nacái píaca Dios ícàaluíniná. Iwàwacutácué càì pimànica, quéwa píacácué piyamáida pimàaca plasu cawèníriwa ofrenda iyú Dios írìpiná. ²⁴ ¡Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píacué fariseoca, píimacáinácué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisi píalíacawa Dios ìwali! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ichàbáidéerica íirapínáwa úni wáluma yéewibàa imàacacaténáwa néeni awàsa, ipíchaná íiraca írìwa casaquèeri única, néese ráunamáita meedá iwetuaca manuírì camello casaquèeri. Càitacué pía, pimànicáinácué cáaliacáiri iyú púubéeri wawàsica iyúwa píawirináimi íiuitáise íimáaná, quéwa matuáibaníiri iyú meedá píimáichacuéca Dios itàacái máinírìca iwàwacutáca weebáidaca.

²⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiuitáise! Pimànicuéca madécaná wawàsi cáaliacáiri iyú càide iyúwaté píawirináimi yéewáidáaná, yá nacái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiuitáise. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica íinatabàawa. Quéwa máinícué báawaca píiuitáise píwàwalicu càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedáicáinácué píríwa manùba wawàsi píyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ²⁶ ¡Píacué fariseo matuíyéica íiuitáise! Iwàwacutácué masacàaca pimànica píiuitáisewa píwàwalicusewa quéechacàwa. Masacàacaalícué pimànica píiuitáisewa, yásí masacàaca Dios íicápiná macáita yái pimàníricuéca.

²⁷ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiuitáise! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càliculími nabàdéerica íinatabàa cayábawa cabalèeri iyú. Cayábéeyéi íicacánáwa íinatabàawa càliculímica, quéwa ipuniacawa yéetánimi yáapi iyú, macái íiuitáaná casaquèeri iyú

nacái. ²⁸ Càitacué pía nacái piacué fariseoca: Macái wenàiwica nayúunáida cayábacuéca píiwitáise, quéwa máinicué píiwitáise pucháibéeri idéca ipuniadacuéca piwàwa báawéeri iyú.

²⁹ “¡Piacué fariseoca, piacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yúuwichàidapínacué píawa, piacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pidécuéca pimànica cayábanaméeyéi capli profetanáimi yàasu càlicullimi iwicáulé piwàwalicáinásacué níái Dios yàasu profetamica, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Pidécuéca pichùnìaca cayábéeri iyú nacái nàasu càlicullimica áibanái cayábéeyéimica íiwitáise. ³⁰ Néese pidécuéca càì píimaca: ‘Wáyacalíté bàaluité wàawirináimi yàasu èerimité, yá càmítaté wayúudàa nanúaca Dios yàasu profetanáimicatá’, càicué pidéca píimaca. ³¹ Iná pidécuéca picàlidaca piináwanáwa píalíacawa piawirináimicuéca nía, níara inuényéicaté Dios yàasu profetanáimica. ³² ¡Siüca nacáide mesúnamáita pimáalàidapínacué pimànica yái báawéerica piawirináimi idábéericaté imànica!

³³ “¡Piacué àapi nacáiyéica íiwitáise! ¡Piacué caculáléeyéica íiwitáise! ¡Càmítacué píalimá pichúuliacawa íicha yái yúuwichàacáisi lyéerica infierno iricu! ³⁴ Iná nubànùapínacué píataléwa nùasu wenàiwicawa icàlidéeyéipíná tàacáisi nunùmalicúise, nùasunái profetanái, nùasunái cáaliacáiyéi nacái, nùasunái yéewáidéeyéi wenàiwica nacái. Quéwa, núaliacawa pinùapínacuéca abénaméeyéi néená, pítatàapínacué abénaméeyéi néená cruz iwali, picapèedáidapínacué abénaméeyéi nacái judiónái yéewáidacàalu iricu, pipiadáidapínacué nía yàcalé íicha áiba yàcalé nérépiná. ³⁵ Iná Dios yúuwichàidapínacué píawa, piacué israelitaca, nàwallise macáita cayábéeyéimica íiwitáise piawirináimicué inuényéicaté, nanúacatáiseté Abel, yái cayábéericamica íiwitáise, àta nanúacatalétaté nacái Dios yàasu profeta Zacarías, yái Berequías ìirimicaté, piawirináimicué inuéricaté templo ibàacháwalená iricubàa, bamuchúamibàa náicha altar; templo nacái. ³⁶ Péemiacué cayábani, Dios yúuwichàidapínacué píawa, piacué israelitaca iyéeyéica siücade iwálise macáita yái báawéerica pimànìiricuéca nalí, níái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³⁷ Néese Jesús íimaca: “¡Piacué Jerusalén iyacàlená mìnánáica, piacué inuényéica Dios yàasu profetanái, pinúacuéca áibanái nacái íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànùeyéica icàlidaca pirícué tàacáisi inùmalicúise! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí ucùaca uénibewa ubáiná yáapiréwa! Quéwa càmítacué piwàwa nucùaca pía. ³⁸ Iná péemiacué cayába, máiséeyéipíná picapèemicuéca, idécanaámi piùwidenái imànucuéca ùwicái píipunita. ³⁹ Yá núumacué nacái pirí, siücáisede càmítacué píicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios íipidená iwali, Dios ibànùerica walí!’ càipínacué píimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Néeseté Jesús yàacawa templo íicha. Idècunitàacá yàacawa, wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha mawiénita irí. Yá wadàbaca watàanica irí templo iwali, nàwali nacái cayábanaméeyéi caplica iyéeyéica templo itéese.

² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Péemiacué cayába yái núuméeyéicuéca piri íwali, níai capliica. Báisíta áiba éeriwa canácata capli yáasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Macáita níai temploa itéeseéyéica namáalàapináta nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néese Jesús yáacawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús yáawinacawa néré. Néese wía yéewáidacaléca wàacawa yàatalé wataánicatená yáapicha méetàucuta áibanái íicha. Yá wáimaca irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí chácataínácaalí ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo íwali. ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica péenáiwaná pìanàanápíná àniwa, èeri nacái imáalàanápínácawa? —wáimaca. ⁴ Néese Jesús íimaca walí: “Píicacué plichawa cayába ipíchaná áibanái ichíwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapinácawa. ⁵ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichíwawa. Nàimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachíwawa. Càipíná nàimaca: ‘Núacata yái Mesíasca ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápíná’, càipíná nàimaca namànica nachíwawa. Yá nachíwáidapíná manùba wenàiwica. ⁶ Nacàlidapínacué piri madécaná ùwicái iináwaná íwali, áibanái imànínása úwi mawiénita, déecubàata nacái. Quéwacué, píicacué cáalu píawa iwàwacutácáiná còi namànica, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi. ⁷ Manùbacáiná áiba cáli néeseéyéi ipéliapíná áiba cáli néeseéyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipínáca ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá manùbéeyéi wenàiwica néetápinácawa máapicái iyú, cáli nacái icusúapínácawa madécaná cáliwa. ⁸ Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbàanéerica yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanáí idàbacaalí yùuwichàacawa úasu èeri umusúadacatená íicá èeri.

⁹ “Néese náibàapínacué píawa nacháawàacatenácué piináwaná íwali náiwacanánái iríwa peebáidacáinácué nutàacái. Yá namànipínacué piri báawéeri, yá nanúapínacué píawa. Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁰ Néenialípiná manùbéeyéi wenàiwica nawènúadapíná nuícha náiwitáisewa namànicatená nabáyawanáwa. Yá báawapíná naicáyacacawa, nacháawàayacacawa. ¹¹ Madécaná iwicùlidéeyéi cachiwéeyéi yàanàapínáca icàlidéeyéi ichíwawa. Nàimapíná nataánínása nacái Dios inùmalicúise, yásí nachíwáidapíná madécaná wenàiwica. ¹² Néenialípiná iyaca madécaná báawéeriwa, íná batéwa macáita càmitapíná cáininá naicáyacacawa. ¹³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetacatalétawa, nuwasàapíná níawa Dios yáasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yá nàapínácawa macái cáli ínatalé nacàlidacatená yái tàacáisi cayábéerica íméerica Dios icùuca yáasu wenàiwicawa yéewacatená macái èeri mìnánái néemiacani; néese èeri imáalàapínácawa macáita.

¹⁵ “Bàaluité profeta Daniel itanàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise icàlidéerica walí áiba báawéeri casaquèeri wawàsi iináwaná íwali abéeri wenàiwica imàníripínáca templo írìcu, aléde càmicataléca Dios íbatàa wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacatená imànica templo Dios íicha. Píicàcaalípinácué yái báawéerica iyéeripínáca templo írìcu—píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemiacué cayábaní—íná píicàcaalípinácué yái wenàiwica iyaca néré, yásí iwàwacutácué pipiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁶ Yásí cawinácaalí iyéeyéica cháí Judea yáasu cáli íinata, iwàwacutá napíacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁷ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàluacawa

nacapèe iriculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁸ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmíta nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmíta nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁹ Nàuwichàapínáwa manuísiwata cawinácaalí inanái idéericuýéica, nía nacái inanáica yéeyéica quírasí líra línisi, càmícáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái nëenibewa nàuwichàacawa! ²⁰ Pisutácué Dios fícha ipíchanácué iwàwacutá pipiacawa uníabépi, máinicáinácué càulenáca piacawa, càmíta nacái sábadó irícu judíonái iyamáidacatáicawa, ipíchaná nabàllacuéca pícha yàcalé iwáiná inùma pimusúacatáisepináwa yàcalé fícha. ²¹ Néenialípíná wenàiwica yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái fícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siuca nacáide. Càmíripínáta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeri fícha càiripínátawa cháí èeri írícu. ²² Càmicaalí Dios imàaca maléenéeripínání yái yùuwichàacáisicatá, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripínácani cáininácaína iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²³ “Néese néenialípíná áibanái ímapíná piríwa: ‘Aquialécué piicáca, chácata iyaca yái Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Píicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa, picácué peebáida nalíwani. ²⁴ Manúbacáiná cachíwéeyéi yàanàapíná, icàlidéeyéipíná ichíwawa Mesíasca nía, judío icuèrinápinása; áibanái íwicùlidéeyéi nacái nàanàaca icàlidéeyéipíná ichíwawa. Náimapíná natàanínása Dios inùmallicúise. Yá namànipíná yái càmírica wenàiwica idé imànica. Càita náasáidapíná nachàiniwa nachíwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachíwáidaca nacái Dios yàasu wenàiwica, níái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá fíchawa cayábani, yásí cachíwéeyéi náalimá nachíwáidaca nía nacái. ²⁵ Nudéca nùlàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínácawa. ²⁶ Iná náimacaalícué pirí: ‘Aquialécué piicáca Cristo iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri’, picácué píawa néré. Náimacaalícué nacái pirí: ‘Piicácué chácataníira Cristo iyaca capíi imàdàaná írícu, ibàacawa’, picácué peebáidani. ²⁷ Nùacáiná nùacaalípínáwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicáca nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capíraléeri cáli íwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càicata nacái nùapínácawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáwa, núa asíali Dios néeséerica. Càmíta nùawa ibàacanéeri iyúwa. ²⁸ Mäulenéeri iyú piicápinácué chábàanácaalí nùacawa càide iyúwacué píalíánáwa alénácaalí yéetéerimiwa íríawa piicácaínácué manúbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁹ Jesús íimaca walí: “Néenialípíná ichàbacanacáitawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri icamaláná, yá nacái quéeri càmítapíná amalá icànaca. Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ³⁰ Néese macái èeri mìnánái iicápiná abéeri wawàsi chènuníise imàaquéeripínáca náalíacawa nùanàanápíná, núa asíali Dios néeséerica. Yá náicháanápíná nacalúniwa níái macáita èeri mìnánáca. Néese naicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníri nuíwítáise iyúwa, mèlumèlúri iyú nucuàcaténá macáita. ³¹ Yá nubànùapíná nùasu àngelnáíwa napùllacaténá trompeta cachàiníri iyú nàwacáidacaténá macáita wenàiwica nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Càipíná

nùwacáidaca nuliwa nía àta alénácaalí nàya macái cáli imanuíca cháí èeri irícu, èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacatalécawa.

³² “Péemiacué cayába comparación higuera yéetaná iwali: Càisinàcaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píaliacuécawa mawiénica camuí.

³³ Càita nacái piicácaalípinacué ichàbacawa macáita yái nucalidéericuécawa píri iwali, yási píaliacuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asiali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli inùma irícu, iwàlùanápínáwa capli iriculé. ³⁴ Péemiacué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucalidacuécawa píri iwali, macáita ichàbàanápínacawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínaca néenaliwa. ³⁵ Yái capiraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínacawa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imàalàapínáwa. Macáita ichàbapínacawa càiwade iyúwa nucalidáaná píri.

³⁶ “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápínacaalí yái èerica, chènuníseeyéi ángel nacái càmita náaliwa, núa nacái Dios Írica, càmita nùaliwa chácataínápínacaalí èeri, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³⁷ “Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàcatáipínáta àniwa, núa asiali Dios néeséerica, yási wenàiwicanái nàypínaca càide iyúwaté èeri mìnánái iyáanaté Noé yàasu èerité. ³⁸ Bàaluité èeri ipíchawáiseté úni yéesacawa macáita cáliquéi, macái èeri mìnánái nàycaté matuíbanáita Dios íicha; nayáacaté nayáacaléwa, nàiracaté nacái nàiracaléwa. Needacaté nacái nàinupínáwa. Càité namànica àta Noénái iwàlùacatalétéwa arca iriculé. ³⁹ Càmitaté èeri mìnánái yeebáida mawiénicani yái yùuwichàacáisica. Néeseté yáta manuúri yéesacái yàanàaca, yá macáita néetácawa càmíyéicaté iwàlùawa arca iriculé Noénái yáapicha. Càita nacái yùuwichàacáisi yàanàapínáwa ráunamáita èeri mìnánái iwali áiba èeriwa nùanàcatáipínáta àniwa, núa asiali Dios néeséerica. ⁴⁰ Néenaliípiná pucháiba asianái yéepuníyéipínacawa manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asiali, abéeripíná nacái imàacawa néenita. ⁴¹ Yá pucháiba inanái namulúapínaca nàya ituinási. Angelnái itépiná abéechúa, abéechúapíná nacái imàacawa néenita.

⁴² “Picùacáitacué nùanàaca, càmícáinacué píaliáwa nuénáiwana nùanàcatáipíná, núa Píiwacalícuéca, chácataínápínacaalí nùanàaca àniwa.

⁴³ Péemiacué cayába comparación: Capli íiwacali yáaliacaalíwa càinacaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa táiyápitá, yá càmita capli íiwacali íimácatá, càmita nacái ibatàa nawàlùacawa icapèe iriculé nayéedúacaténá yàasutá. Càmita quéwa capli íiwacali yáaliáwa càinacaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa.

⁴⁴ Càicata nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténacué nùacawa néese, núa asiali Dios néeséerica, nùacáináwa néese àniwa càmícatáipínátacué picúa nùanàa”, íimaca walí yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴⁵ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Péemiacué comparación: Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa capli íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéerica nacái íiwacali itàacáíwa machacàníri iyú. Iná yái capli íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴⁶ Néesecáwa capli íiwacali yéepùacaalípináwa néese àniwa, yá casímáica yàasu wenàiwica imànicaalícawa càide iyúwa íiwacali íimáanaté irí. ⁴⁷ Péemiacué cayábani, capli íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidacaté cayába

íiwacali irípináwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁸⁻⁵⁰ Quéwa capli íiwacali yàasu wenàiwica báawacaalí íiwitáise, yá iyúunáidacaalí íiwacali idècuniacawa càiripinàta, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéi, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacatená manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icámáanápíná nacái icáméeyéi yáapicha, yáta íiwacali yèepùapínaca yàanàaca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, abéeri hora nacái càmíiri yáaliwa ìwali íiwacali yàanàanápíná. ⁵¹ Yásí capli íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica. Yá yùuwichàacawa càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise nàuwichàanáwa infierno iricu. Yásí náicháanápíná báawanama, naamiapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsa.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wía comparación iyú, yá íimaca walí: “Néenialípiná, ipíchawáise Dios icùaca macáita wenàiwicanái, yá abénaméeyéi nacùapíná nùacawa néese, quéwa áibanái càmita nacua nùacawa néese. Càica níade iyúwa diez namanùbaca mànanacánái. Péemlàcué comparación: Mànanacánái needáca nàasu lámparawa nàacatenáwa fiesta casamiento néré. Yá nabàlùacawa bàacháwáise capli íicha, nacùaca abéeri asiali yàanàaca idècanáami yeedáca iríwa yàacawéetúawa, yéewanápíná nawàlùacawa náapicha fiesta iriculé. ² Cinco namanùbaca mànanacánái máiwitáiseeyéi. Aibanái cinco namanùbaca cáaliacáiyéi nacái. ³ Níái máiwitáiseeyéica meedá natéca nàasu lámparawa, quéwa càmita naté lámpara ituní napuníadánápíná àniwa nàasu lámparawa. ⁴ Níái cáaliacáiyéica natéca ituní yàalupíná nàasu lámpara yáapichawa. ⁵ Néese idècuniacatéwa yái asiali yeedéericaté yàacawéetúawa, ìnà iwàwacutá mànanacánái icùaca níá máadáiní. Yá cadapùleca macáita mànanacánáica. Néese naimáca náichawa. ⁶ Néeseta quéwa catá bamuchúami yáta mànanacánái yéemlàca áibanái íimáidaca nalí cachàiníiri iyú. Yá naimaca mànanacánái irí: ‘Aca níara, piacué píipunitáidaca níá’, naimaca. ⁷ Yá nacawàacawa macáita níái mànanacánáica. Yá nachùnìaca nàasu lámparawa. ⁸ Níái máiwitáiseeyéica meedá naimaca cáaliacáiyéi irí: ‘Piùcùacué walí achúmáana ituní, wàasu lámparacáiná ichacàca yàacawa’, naimaca. ⁹ Quéwa cáaliacáiyéi íima nalí: ‘Càmíirita, canácáiná walí cayába wàasupíná, pirípinácué nacái. Piacué picutáca piriwa aléera nawéndacataléca’, naimaca nalí. ¹⁰ Néese idècunitàacá máiwitáiseeyéi nàacawa nawènìacatená nalíwa lámpara ituní, yá asiali yàanàaca yái yeedéericaté yàacawéetúawa. Néese níái cáaliacáiyéica mànanacánáica ichùnìeyéicaté yàasuwa, nawàlùacawa náapicha fiesta casamiento néré. Yá nabàllaca capli inùma. ¹¹ Néese níái máiwitáiseeyéica nàanàaca néré. Yá namáidaca capli inùma néeni. Naimaca: ‘Wáiwacali, piacua walíni yái capli inùmaca’, naimaca irí. ¹² Néese quéwa íimaca nalí: ‘Péemlàcué cayábani, càmìtacué nùalía nuicáca píá’, íimaca nalí”, íimaca yái Jesúsa.

¹³ Néese Jesús íimaca walí iyéeyéica yáapicha: “Càita nacái iwàwacutácué picùaca nùanàaca néese àniwa. Picùacué cayába nùanàaca néese àniwa, núa, asiali Dios néeséerica, càmicáinácué píalíawa chácátáinápinácaalí èeri nùawa, càinácaalípiná hora iricu nacái, càmìtacué píalíawa”, íimaca yái Jesúsa.

La parábola del dinero

¹⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca wía áiba comparación iyú. Yá íimaca walí: “Néenialípiná ipíchawáise Dios icùaca macáita, càicanide iyúwa càasuíri asiali

idènièrica yàasu wenàiwicanáíwa. Péemiàcué comparación: Ipíchawáise càasufrí asiali yàacawa áiba cáli nérépiná, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá yàaca nachàba yàasu platawa nacúanápiná iríni. ¹⁵ Yá náiwacali yàaca abéeri ichàba cinco mil namanùbaca moneda máiníyí cawènica. Yàaca nacái áiba ichàba pucháiba mil namanùbaca. Yàaca nacái áiba ichàba abéeri mil namanùbaca. Yái náiwacali yàaca nachàba càide iyúwa náalimáaná náibaidaca, namànicaténá nàasu wawàsiwa náiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yàacawa náicha áiba cáli néré. ¹⁶ Yái asiali idènièrica cinco mil namanùbaca, yàacawa caquialéta imànicaténá yàasu wawàsiwa íiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yeedáca áiba cinco mil namanùbaca moneda íiwacali irípináwa ipualé yái plata íiwacali yèericaté ichàba. ¹⁷ Càita nacái imànica yái áiba asialica idènièrica pucháiba mil namanùbaca imàniripiná iyú yàasu wawàsiwa. Yá yeedáca áiba pucháiba mil àniwa íiwacali irípináwa. ¹⁸ Quéwa yái asiali idènièrica abéeri mil meedá yàacawa, yá íicaca cáli yèewiré, yá ibàlìaca plata cáli iriculé. Càita ibàacaca íiwacali yàasu platawa.

¹⁹ “Madécaná èeri idenáami, yá yèepùacawa néese àniwa yái náiwacalica. Néese imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níai yeedéeyéicaté íicha plata, yáalíacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ²⁰ Quéechacáwa yái asiali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái idènièricaté cinco mil namanùbaca moneda, yá yàaca diez mil namanùbaca moneda íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piàcaté nuchàba cinco mil namanùbaca. Siùcade pidèniaca áiba cinco mil namanùbaca àniwa nuedéerica pirípiná’, íimaca irí. ²¹ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca piíbaidaca nulí cayába, machacànìiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca piíbaidaca nulí machacànìiri iyú achúmèerìina iyú, ínà numàaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí. ²² Néese àniwa, yái asiali yàanàaca nacái íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba pucháiba mil namanùbaca moneda, yá yèepùadaca báinúaca mil namanùbaca íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piàcaté nuchàba pucháiba mil namanùbaca. Nudéca nuedáca pirípiná pucháiba mil namanùbaca àniwa’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca piíbaidaca nulí cayába, machacànìiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca piíbaidaca nulí machacànìiri iyú achúmèerìina iyú, ínà numàacaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí.

²⁴⁻²⁵ “Néese nacái yái asiali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba abéeri mil namanùbaca moneda. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, núalíacawa piwàli caluérica píiwitáise, peedáciná piríwa yàacàsi càmicataléca píbàna, piwacáida nacái piríwa càmicataléca piíbaida. Iná cáaluca núa, yá nùaca nubàlìaca píasu plata cáli iriculé. Siùcade nuèpùada pirí àniwa píasu plataca’, íimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Báawéeri píiwitáise, càmita piíbaida nulí cayába, ínuca pía nacái. Píináidacaalíwa nùwali nuedáaná yàacàsi càmicataléca nubàna, nùwacáidáaná nacái nulíwa càmicataléca nuíbaida, néese ñcánáté càmita píimàaca nùasu plata caja néré, yéewanápiná inísàacawa nulípiná achúmáana quirítatá àniwa?’ íiwacali íimaca irí. ²⁸ Néese náiwacali íimaca yàasu wenàiwicanáí iríwa: ‘Peedácué íicha níai abéeri mil namanùbaca monedaca. Píacué iríni yái idènièrica diez mil namanùbaca’, íimaca yái náiwacalica. ²⁹ ‘Níacáiná macáita líbaidéeyéica cayába nulípiná, yá numàacáanápiná nacùaca madécaná mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmfíyéica líbaida cayába, càmita numàaca náibaidaca nulípiná quirínama. ³⁰ Píacué piúcaca yái wenàiwica canéerica iwèni meétàuculé máinìiri catácatalé. Wenàiwicanáí náicháanápiná manuísíwata, yá

naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa’ ”, íimaca yái Jesúscá.

El juicio de las naciones

³¹ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: “Núa aslali Dios néeséerica, nùanàapíná cachàiníri iyú, nucamalá írìcuwa, cáimiétaquéri iyú nacái, cachàiníri nùiwitáise nacái nucùacaténá macáita èeri mìnánái. Yá nùanàapíná nacái àngelnái yáapichawa. Yá núawinacawa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri íinatawa nucùacaténá macáita. ³² Nàwacáidapíná nùatalé macái èeri mìnánái. Yá nùwacáidapíná náichawáaca nía pucháiba yàalusipíná càide iyúwa pírái icuèriná iwacáidacaalí ipíra ovejanáíwa cabranái íicha. ³³ Yá nùwacáidapíná nulípináwa nùasunái ovejaca nuéwápuwáise mawiénita nulí, quéwa nùwacáidaca cabranái nuíchawa apáuwáiseipíná meedá. ³⁴ Néese núa, yái icuèrica macáita, nùumapíná nalí iyéeyéica nùapicha nuéwápuwáise. Yá nùumapíná nalí: ‘Aqualécué nùapicha, piacué Nùaniri Dios yàasunáica, Dios imàaqueeyéica casímáica. Peedácué píriwa yái cayábéeri yàaléca wamànírìcatécué píripíná wadàbacaalíté èeriquéi, yái yàcalé picùacatalépinácuéca macáita wenàiwica. ³⁵ Bàaluitécáiná, máapicaalíté núa, piacatécué nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, piacatécué nuìrapíná úni. Nùacaalítéwa déecuise nùasu cáli íichawa, peedácatécué pìataléwa núa. ³⁶ Canácaalíté nubàle, piatécué nubàlepiná. Cálúicacaalíté núa, picùacatécué núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànalículé, pianàacatécué písímáidaca núa’, càipíná nùumaca nalí. ³⁷ Néese níai cayábanaméeyéica íiwitáise náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapica pía, yáté wàaca piyáapíná? ¿Càicaalínáté waicá macàlaca piwàwa, yáté wàaca píiraca úni? ³⁸ ¿Càicaalínáté waicá piacawa déecuise píasu cáli íichawa, yáté weedáca wàataléwa pía? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle, yáté wàaca pibàlepiná? ³⁹ ¿Càicaalínáté nacái waicá cúlúicaca pía, yáté wàaca pía? ¿Càicaalínáté nacái piyaca presoíyéi ibànalícu, yáté wàaca wasímáidaca pía?’ càipíná náimaca nulí. ⁴⁰ Néese núa, yái icuèrica macáita, nùumapíná nalí: ‘Péemiacué cayába. Pimànicáinátécué cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níai càimíyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái pimànírícuéca nalí càide iyúwacué pidéca nacáicaalí pimànica nulíni’, càipíná nùumaca nalí.

⁴¹ “Néese nùumapíná nalí níai iyéeyéica apáuwáise nuícha: ‘Piacuéwa nuícha, piacué báawéeyéica Dios íicáca íiwitáise. Piacuéwa quichái írìculé càimíríca íichawà càiripinéerita iyaca Dios imàníríca nalípiná, yái Satanásca, nía nacái Satanás yàasu àngelnáica. ⁴² Bàaluitécáiná máapicaalíté núa, càmitatécué pía nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, càmitatécué pía nuíra úni. ⁴³ Nùacaalíté déecuise nùasu cáli íichawa, càmitatécué peedá pìataléwa núa. Canácaalíté nubàle, càmitatécué pía nubàlepiná. Cúlúicacaalíté núa, càmitatécué picùu núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànalículé, càmitatécué pía písímáidaca núa’, càipíná nùumaca nalí. ⁴⁴ Néese náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapicaté pía, macàlacaalíté piwàwa nacái, cúlúicacaalíté pía nacái? ¿Càicaalínáté waicá piacawa déecuise píasu cáli íichawa? ¿Càicaalínáté waicá piyaca presoíyéi ibànalícu nacái? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle? ¿Càicaalínáté càmita wayúudàa pía?’ càipíná náimaca nulí. ⁴⁵ Néese nùumapíná nalí: ‘Péemiacué cayába, càimicáináté pimànì cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níai càimíyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái càimínácuéca pimànica nalí cayábéeri càide iyúwacué càimicaalí nacái pimànì nulítáni’, càipíná nùumaca nalí. ⁴⁶ Néese níai báawéeyéica íiwitáise nàapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi írìculé, yái yùuwichàacáisi càimíríca

imáalàawa. Níata quéwa cayábanaméeyéica íiwitáise nawàlùapinácawa yàcalé iriculé nadèniacataléca nacáucawa càmlíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Idécanaámíté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá íimaca walí:

² —Píaliacuécawa iyaca wapíchale pucháiba èeri ipíchawáise namànica Pascua yàasuná culto. Yánica abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái natàtàaca núa cruz iwali, núa asiali Dios néeséerica — íimaca yái Jesúsca.

³ Néenialité sacerdote íiwacanánái nàwacáidáyacacawa judío íiwacanánái yáapicha Caifás icapèe manuíri iriculé, yái sacerdote íiwacaliná íipidenéericaté Caifás. ⁴ Yá nánáidacawa, natàanica nacái, namànica wawàsi nàapichawáaca náibàanápínaté Jesús ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. ⁵ Quéwa macáita náimaca naliwáaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níai manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé iricu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

⁶ Néeseté Jesús iyaca Betania iyacàlená iricu, Simón icapèe iricu, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra íicha. ⁷ Néese abéechúa inanái ùacawa Jesús yàatalé. Udènica achuméechúa catù cawèníri iba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa sèenási pumèníri iyú, máiníri cawènica. Idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa, yá ùucùaca yái sèenási pumènírica Jesús íiwita iwali. ⁸ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca, waicáciná yái umànírira, yá calúaca wía. Yá wadàbaca wáimaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanáca meedá canéeri iwèni iyú yái pumènírica isàni cawènírimica. ⁹ ¿Cánaté càmita uwéndani, manùba platapinácáinatani, uyúudàanápíná catúulécaneéeyéi wenàiwicatá? —wáimaca. ¹⁰ Jesús yéemíaca yái wáimáanáca, yá íimaca walí:

—Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Yái umànírira nulí máiníri cayábacani. ¹¹ Catúulécaneéeyéi wenàiwica nàypinacué píapicha mamáalàacata càiripináta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmlírita iyapíná píapichacué càiripináta cháí èeri iricu. ¹² Udéca ùucùaca perfume nùwali, nusànipíná nabàliacaténá nuínámi, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ¹³ Péemiacué cayábani, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri iricu íiméerica nuwàwaca nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacàlidapíná uináwaná iwali úái inanáica, umànicáiná nulí cayábèeri, yá nawàwalipíná úa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁴ Néeseté abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca docenacaté wamanùbaca, íipidenéerica Judas Iscariote, yàaca itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha.

¹⁵ Judas íimaca nalí:

—¿Càinacué imanùbaca pia nulí nutécaalícué pía Jesús yàatalé píibàacaténacuéni? —íimaca yái Judas Iscariotoca. Néese nacàlidaca írini nàanápínaté írí treinta namanùbaca moneda, níai plata cawèníryéica, báinúaca quéri iwènicatái. ¹⁶ Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càinacatáinápíná yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹⁷ Idàbàanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto Pascua yaalí, nayáacatáica pan càmiri idènià levadura. Yátè èerica, wía Jesús yéewáidacaléca wasutáca wéemíawa Jesús. Yá wáimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapíná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténá wáapichani? —wáimaca. ¹⁸ Yá íimaca walí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacaléná iriculé, abéeri asiali icapèe néré, càide iyúwacué númáanátè pirí. Píimacué irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía íima pirí: Mawiénica nùasu èeri nuétáanápínáwa. Yá nùacawa picapèe néré nuyáacaténá yàacàsi Pascua pinéerica nuéwáidacalénái yáapichawa, càì íimaca pirí’, càicué píimaca iríwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese abénaméeyéi wééná wía yéewáidacaléca nàacawa néré, yá namànica càide iyúwa Jesús ichùullanátè nía. Yá nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

²⁰ Néese catáca wàwali, yá Jesús iyaca mesa iwéré wáapicha wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca. ²¹ Idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, yá íimaca walí:

—Péemiacué cayábani, abéeri péenacué itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá idàbaca achúmaca wawàwa manuísíwata, yá wadàbaca wasutáca wéemíawani abéerinamata:

—Nuíwacali, ¿núasica? —wáimaca. ²³ Jesús íimaca walí:

—Yái yáapúadéerica núapicha pan quirápieli iriculé, yácata itéeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²⁴ Iwàwacutá nuétácawa càide iyúwaté profetanái itàndàanátè tàacáisi nuínáwaná ìwali Dios inùmalicúise, núa asiali Dios néeseerica; quéwa, imáiniripíná yùuwicháacawa yái asialica itéeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayábatésica irítáni càmicaalítè imusúa íicá èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Néese Judas yái íináidéericatéwa itéenápíná Jesús yùuwidenái náibàacaténái, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿núasica? —íimaca yái Judasca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báísita, píacatani —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, Jesús yeedáca pan ícáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca walíni. Íimaca walí:

—Peedacué piyáawani, yácata nuíná yái —íimaca walí.

²⁷ Néese yeedáca copa ícáapi iriculéwa, abéchúa copa idènièchúa irícuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáidaca walíni, yá íimaca walí:

—Macáitacué píiracuéní. ²⁸ Yácáiná yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripínacawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéerica nacáí báisíiricani yái wálisài wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapicha iwásàanápíná níawa Dios yàasu yùuwicháacáisi íicha. Nuétácawa yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ²⁹ Quéwa núumacué pirí càmita nuèpùà nuìrapínaca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripíná nuìracataléta wálisài uva ituní píapichacué yàcalé irícu Núaniri Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁰ Néese idécanaamité wacántàaca máisibáwanáita salmos, yá wàacawa dúli néré íipidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³¹ Jesús íimaca walí:

—Macáitacué piwènúadapíná nuícha píiwitáisewa yáta catáquéi, néese pimàacapínacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànnàná tàacáisi Dios íiméericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapíná yái icuèrica nupíra ovejanáíwa, néese nupíra ovejanái napíapínácawa nacàlàlìacawa’, íimacaté yái Diosca. ³² Quéwa nudécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yá nùapínacuécawa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yási nuípunitáidacuéca píá néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Pedro íimaca írí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita càì numànica —íimaca yái Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca írí:

—Péemla cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawíríla càmínáca píalíawa nùwali, ipíchaná nanúaca píá núpícha —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Quéwa Pedro íimaca:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmitanica nucàlida nuchíwawa càmínáca nùalíawa píwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita wía Jesús yéewáidacaléca càì wáimaca nacái Jesús írí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Néese Jesús yàanàaca wáapícha wía yéewáidacaléca bànacalé inàlìmaná néré ípídenácatalé Getsemaní. Yá íimaca walí:

—Píawínacuéwa cháì idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, nía nacái Zebedeo yéenibeca pucháiba ípídenéeyéica Santiago, Juan nacái. Yá Jesús yùuwichàacawa manuísíwata achúmáciná iwàwa, cáalucáiná íináidacawa, yái Jesúsca. ³⁸ Néese íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicuíséwa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué píimá piyaca. Nuwàwacué piacawéeridaca núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yàacawa napíchalé achúmáanata. Yá Jesús yúuwàa írìacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá íimaca Dios írí: “Núaniri, cayábacaalí piwasàanáca núa íicha yái manuiri nùuwichàanápínácawa, yá piwasàaca núa. Quéwa càmicaalí cayába piwasàaná núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca isutáca yáawawa Dios íicha yái Jesúsca.

⁴⁰ Néescáwa Jesús yèepùacawa àniwa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía íiméeyéicáita. Yá Jesús íimaca Pedro írí:

—¿Cánácué càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná piacawéeridacaténácué núa? ⁴¹ Picácué píimá piyaca. Pisutácué píawawa Dios íicha píachaná Satanás yáalimáidacuéca píá pimànínapínácué píbáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué píiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Néese àniwa Jesús yàacawa náicha pucháibáaná yàawíríapíná. Yá isutáca yáawawa Dios íicha. Íimaca: “Núaniri, càmicaalí cayába piwasàaná núa íicha yái yùuwichàacásica, yási pimàni nulí càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús yèepùa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yá íicáca nía íiméeyéica àniwa máinícáiná cadapùleca nía báawanama. ⁴⁴ Yási Jesús ímàacaca nía càita, yá yàacawa náicha àniwa isutátaténá yáawawa Dios íicha máisiba yàawíríanápíná àniwa càide iyúwa idéénaté isutácáwaca. ⁴⁵ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa. Yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánacué piimá piyaca mamáalàacata? ¿Cánacué piyamáidacáitacuéwa? Idéca nùasu èeri yàanàaca, núa asiali Dios néeseérica, presocatáipiná namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi inúaca núa. ⁴⁶ Pimichàacuéwa wàanàacuéwa. Aca néese yái asialica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idécunitàacá Jesús itàaníca, yá Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica wía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Naté espada machete nacáiri, àicu nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipináca Jesús. ⁴⁸ Judas, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalí quéecha càinàpinàcaalí iyú yàasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asiali nutàidéeripináca nusùsuèeripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Yá piibàacuéni”, càité íimaca nalí yái Judasca. ⁴⁹ Iná Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá Judas íimaca Jesús irí:

—¡Catámiquéera, Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa wáiwitáise iyáaná watàidáanà wenàiwica càininéerica waicáca, wía judíoca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—Pía nùacawéerináca, pimàni caquialéta yái piwàwéerica pìanàaca pimànica —íimaca yái Jesúsca. Néese níái yèeyéicawa Judas yáapicha nàacawa Jesús yàatalé, yá náibàacani. Yá nacùacani presoíri iyú.

⁵¹ Néese abéeri wééná wía Jesús yáapichéeyéica iwatàaca yàasu espadawa machete nacáiri. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatátani espada iyú abéeri sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita yùuwi abémàa.

⁵² Néese Jesús íimaca yéewáidacalé iríwa:

—Piiyàa pìasu espadawa yàalu iriculéwa. Càmita cayába càì pimàniníca, níacáiná macáita wenàiwica ipéliyéica espada machete nacáiri iyú néetápiná nacáíwa espada iyúwa. ⁵³ ¿Càmita píalíawa nuwàwacaalí nusutáca Núaniri Dios íichawa iyúdàanàpiná nútátá, yási ibànùaca nulí sesenta mìl ichàbaníseta àngelnáicatá iyúudèeyéipiná nútátá? ⁵⁴ Quéwa nupéliacaalí, nusutácaalí nacái Dios íicha yàasu àngelnái, yá càmita nùalimá nùuwichàacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicúise —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁵ Néese Jesús isutáca yéemiawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwica espada, àicu nacái piibàacaténá núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicàinacué nupéliapiná piipunita. Macái èeri imanùbaca nudéca nùyaca templo iricu, nuéwáidacaalíté wenàiwica, yáté càmitacué piibàa núa néeni. ⁵⁶ Quéwa píalimácué piibàaca núa siúcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanà tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicúise —íimaca yái Jesúsca. Néese macáita wía Jesús yéewáidacaléca wamàacaca Jesús abéerita. Yá wapiàcawa náicha.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵⁷ Níái íibèeyéicaté Jesús natécani Caifás icapèe néré, yái sacerdote íiwacaliná. Nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, judío íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacatéwa Caifás icapèe iriculé. ⁵⁸ Pedro yàacawa náamiwáise déecúseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa iriculé yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro iyamáacawa néré íicacaténá càinácaalí ichàbacawa yái Jesús.

⁵⁹ Sacerdote íiwacanánái, nía nacái Junta Supremanái israelita íiwacanánáica nacutáca cachíwéeri wawási Jesús ìwali, namàacáanápíná úwinái nanúaca Jesús. ⁶⁰ Quéwa canáta nàanèeri ìwali wawási nanúanápíná Jesús éwita madécaná nacàlidacáaníta nachìwawa nacháawàcaténá Jesús iináwaná ìwali. Atata nàanàaca pucháiba wenàiwica icàlidéeyéipínáté ichìwawa. ⁶¹ Náimaca:

—Yái asìali íimacaté: 'Núalimá numáalàidaca Dios yàasu templo, yási nubàlùadapínání àniwa máisiba èeri írìcu', càì íimaca —náimaca. ⁶² Néese yái sacerdote íiwacaliná imichàa ibàlùacawa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita pitàaní? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica píwali nacháawàanaca piináwaná ìwali? —íimaca. ⁶³ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náichani mamáalàacata, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca irí àniwa:

—Nuchùulia pía càuri Dios íipidená ìwali picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni. Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrinápínáca, yái Dios lírica? —íimaca. ⁶⁴ Jesús íimaca irí:

—Yáca núa yái càide iyúwa píimáaná. Núumacué nacái piri áibaalípiná píicápinácuéca núa, núa asìali Dios néeséerica. Píicápinácuéca núa yáawinéericawa Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírica náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá píicápinácuéca nacái nùanàaca àniwa acalée yéewíise chènuníise —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁵ Néese yái sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemlaca yái Jesús íimáanaca Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¡Yái asìali itàanica báawéeri iyú Dios ìwali! ¡Càmita iwàwacutá wéemlaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! Pidécuéca péemlaca itàanica báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios líricasani. ⁶⁶ ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Néese náimaca:

—Cabáyawanácani. Iwàwacutá yéetácawa —náimaca. ⁶⁷ Néese abénaméeyéi nàpísáidaca Jesús inàni. Nacapèedáidacani nacái. Aibanái nanúadáidaca nacái inàni ìwali. ⁶⁸ Nabàlía nacái ituí, yá náimaca irí:

—Píasa Mesíasca, yái wacuèrinása Dios ibànuèrisa walí, ¡piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí níai inúadáidéeyéica pía! —náimaca naicáanica iquíniná.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁹ Pedro yáawinacawa ìyaca bàacháwáise, yá inanái íibaidéechúa néré ùacawa Pedro yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníritéwa Jesús yáapicha, yái Galilea néeséerica —úumaca.

⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa nèewi macáita níai wenàiwicaca. Yá íimaca: —Càmita núalíawa ìwali yái pitàanírira nulí ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáinání, ipichaná nanúacani Jesús yáapicha.

⁷¹ Néesecáwa Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Yá áiba uicáca néréni, yá úumaca áibanái irí níai ìyéeyéica néré:

—Yái asìaliquéi yèepunítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret néeséerica —úumaca nalí. ⁷² Yá Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa báisí báisícata càmínása yáalía íicáca Jesús. Íimaca:

—¡Càmita núalía nuicácani yái asìalica! —íimaca yái Pedroca, ipichaná náibàacani. ⁷³ Achúmàana tàacáwa àniwa, áibanái ìyéeyéica néré nàacawa Pedro yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báisíta píaca néená níai Jesús yéewáidacaléca pitàanícáiná càide iyúwa Galilea yàasu cáli néeséeyéi —náimaca irí. ⁷⁴ Néese Pedro idàbaca icàlidaca

ichìwawa báawéeri tàacáisi iyú báawanama báisi báisísíwata Dios yáaliériwa. Pedro íimaca:

—¡Càmita núalía nuicácani yái asìalica! —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. Yáta cawámai itàaca. ⁷⁵ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íiméericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmínáca plálíawa nùwali’, càité íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro yàacawa náicha. Yá íicháaníca cachàiníri iyú.

27

Jesús es entregado a Pilato

¹ Amalácaalíte nawicáu, yá macáita sacerdote íiwacanánái abédanamata náiwitáise náapicha níai judío íiwacanánái béeyéica nanúanápíná Jesús. ² Yá nadacuàca náichawa Jesús. Néese natécani Pilato yàatalé, yái gobernador romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

La muerte de Judas

³ Néeseté Judas, yái itéericaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Judas iicáca natéca Jesús nadacuèrimi, gobernador romanosàiri yàatalé nasutácaténá gobernador ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. Iná Judas, iicácáiná nanúanápínaté Jesús, yá achúmaca Judas íináidacawa iwàwawa, báawaca iicáca yái imànínacaté. Yá Judas iwàlùacawa nàatalé níai sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Yá Judas iwàwacaté yèepùadaca nalí yái plataca nèericaté irí itéenacaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, níai treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi báinúaca quéri iwènicatáica. ⁴ Judas íimaca nalí:

—Nuèpùadacué pirí yái plataca ipíchaná cabáyawanáca núa ìwalíise. Nudéca numànica nubáyawanáwa nutéénacué pía yàatalé píibàacaténáni pinúanápínacuèni, yàara asìali mabáyawanéerica —íimaca yái Judasca. Quéwa náimaca Judas irí:

—¡Canápináta walíni cabáyawanáanáca pía! ¡Plasu wawàsicatéera! —náimaca.

⁵ Iná Judas yúucaca íichawa níai monedaca templo iriculé. Néese yàacawa. Yá idacuàca ícanápi ìwalísewa yéénúlusi iyú idacuèricaté chènuníise. Yá ipisìacawa chènuníise, yéewacaténá yéénúlusi isidùá ícanápi, yá yéetácawa.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái ìwacáidaca níai monedaca Judasmi yúuquèericaté íichawa templo iriculé. Yá náimaca:

—Ídéca yeedáca iríwa yái plata imàacacaténá nanúaca asìali, iná casacàaca Dios iicáca yái plataca. Canátacué yéewaná wamàacaca Dios iríni ofrenda iyú —náimaca.

⁷ Iná náináidacawa nawèlianápiná cáli Judasmi yàasu plata iyú, abéeri cáli ípidenéeri Campo del Alfarero (íimáanáca “yàasu cáli, asìali imàníríca mapuwaá”). Néese nadécanámi nawèliacani, yá namàacaca yái cáli nabàliacatalépiná yéetéeyéimiwa càmíiyéica judío. ⁸ Iná Jerusalén ìyacàlená mìnánái néemiácáinaté cànícaalíte namànica Judas yàasu platami iyú, yá nàaca ípidená yái cálica Campo de Sangre (íimáanáca “Írái yàalu”) Judasmi yeedácáinaté iríwa yái plataca imàacacaténaté nanúaca asìali. Mamáalàacata càí náimaca ìwali yái cálica, àta siùca nacáide. ⁹ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànanáté tàacáisi Dios inùmalicúise, abéeri néená níai profeta ìyèyéicaté profeta Jeremías yéetácadénámitéwa. Yái profeta íimacaté: “Needáca treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi, yái asìali iwènináami càide iyúwa israelita íiwacanánái ipáyaidáaná nawèliacaténá asìali

nàasu wenàiwicapinácawa. ¹⁰ Yá nawèniaca cáli platami iyú, yàasu cáli yái asìali imànririca mapuwáa, càide iyúwa Wacuèriná Dios ichùulianá núa”, càì ímacaté yái profetaca Dios inùmalicúise.

Jesús ante Pilato

¹¹ Néeseté natéca Jesús gobernador romanosàiri yàatalé, yá gobernador isutáca yéemlawa Jesús. Gobernador ímaca Jesús irí:

—¿Platasica judío icuèrinápiná? —ímaca. Néese Jesús ímaca:

—Báisita, núacani, pidéca càì píimaca —ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica idècunitàacá nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata, yá masànacata náicha Jesús, éwita càmicáanítatè imàni ibáyawanáwa iyúwa nacháawàaná iináwaná ìwali. ¹³ Iná yái Pilato gobernadorca isutáca yéemlawa Jesús. Yá ímaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa? Péemìa nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwalíse —ímaca yái Pilatoca.

¹⁴ Masànata quéwa yái Jesúsca, càmita icàlida iináwanáwa gobernador irí, ibatàa abéeri tàacáisi pináta. Iná yái Pilato gobernadorca íináidacawa manuísíwata íicáidaca Jesús irí.

Jesús es sentenciado a muerte

¹⁵ Camuí imanùbaca judiónái imànicaalítè Pascua yàasuná culto, yátè gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judiónái irípiná càirínácaalí presoíri nawàwéeri. ¹⁶ Néenialítè iyaca caináwanéeri presoíri ípidenéricatè Jesús Barrabás. ¹⁷ Néese idècanáami judiónái nàwacáidáyacacawa Pilato yàatalé, yá Pilato isutáca yéemlawa nía:

—¿Càirínácaalícué náicha piwàwa nuwasàaca pirí, Barrabástasica, càmicaalí nacái, Jesús áibatasica, yái náiméerica ìwali Mesíascani, yái nacuèrinàsáirica Dios ibànùérica nalí? —càì ímaca yái Pilatoca.

¹⁸ Pilato icàlidaca nalíni, yáaliacáinátéwa báawaca judío íiwacanánái íicáca Jesús, máinícáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca Jesús, iná judío íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador irí.

¹⁹ Néese idècunitàacá Pilato yáawinacawa iyaca néré yàasu manuíri yàalubáisi íinatawa, yá Pilato yàacawéetúa ibànùaca irí tàacáisi. Yá úmaca irí: “Piwasàa caquialéta yàara asìali mabáyawanéerica, núamacanicáiná táiyápi bàwina. Yá núamacani irícuíse máini cáaluca núa manuísíwata Jesús ìwalíse, ipícháná pimànica irí báawéeri”, càì ubànùaca tàacáisi ùacawéeri Pilato iríwa.

²⁰ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánáica nawènúdaca manùbéeyéi wenàiwicanái íiwtáise nasutáanápíná Pilato íicha iwasàacaténá nalípiná Barrabás, ichùulíaca nacái yàasu úwináíwa nanúanápíná Jesús.

²¹ Néese gobernador Pilato isutáca yéemlawa nía àniwa:

—¿Càiríná asìali pucháibéeyéica íicha piwàwacué numàaca yèepunícawa pirícué? —ímaca. Néese náimaca:

—¿Piwasàa walí Barrabás! —náimaca. ²² Pilato isutáca yéemlawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásícué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali, Mesíascani, yái picuèrinápináca? —ímaca. Néese macáita náimaca:

—¿Pitàtàacuèni cruz ìwali! —náimaca. ²³ Néese Pilato isutáca yéemlawa nía:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri idé imànica? —íimaca yái Pilatoca. Quéwa nèepùa néemianícawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²⁴ Atata Pilato yáalíacawa càmita yáalimá iwènúadaca náiwitáise, iicáca nacái máini calúaca nía cachàiniwanái mamáalàacata nawàwáanápínaté namànica úwicái gobierno ìpunita yàcalé ìricu. Iná Pilato ichùullaca yàasu wenàiwicawa itéenápiná ìrì úni. Yá Pilato íibaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica naicápiná yáasáidacaténá nalí yáawawa càide iyúwa canáca nacáiri ibáyawaná Jesús ìwalíise, quéwa cabáyawanéeri mamáalàacatani yái Pilatoca. Yá Pilato íimaca nalí:

—Canáca nubáyawaná pinúanácué yái asialica. Piasu wawàsítacué pinúani —íimaca yái Pilatoca. ²⁵ Macáita wenàiwicanái náimaca ìrì:

—¡Wía cabáyawanéeyéica ìwalíise, wéenibe nacái! —náimaca. ²⁶ Iná Pilato iwasaaca nalí Barrabás. Néese ichùullaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiniíri cabèesi iyú. Nadécanámi nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa fícha, yá Pilato yèepùadacani úwinái ìrì natàtànápínáni cruz ìwali.

²⁷ Néese gobernador yàasu úwinái natéca Jesús Pilato icapèe manuúri néré, bàacháwa ìrìculé. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináica nàwacáidáyacaténáwa Jesús itéese. ²⁸ Needáca Jesús ibàle. Yá náucaca ìwalíise cáaléeri ruana nacáiri quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèriná naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná.

²⁹ Néese namànica tuúri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyáaca corona Jesús íiwita ìwali. Namàacaca sitùa Jesús icáapi yéewápuwáiséeri ìrìculé càide iyúwaté romano icuèriná idèñaná yàasu àicu oroíriwa. Néese nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa Jesús ìrì càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná quéwa naicáanícáita meedá iquíniná. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca ìrì:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

³⁰ Nàapísáidacani, yá needáca sitùa icáapi fícha, yá nanúadáidaca íiwita ìwali sitùa iyú. ³¹ Idécanámi càì naicáanica Jesús iquíniná, yá needáca fícha yái ruana nacáiri quíiréerica. Néese náiyáaca ìwali ibàle, yá natéca natàtáacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

³² Nàacanámiwa caplí fícha, càmita yéewa Jesús iwáacutaca yàasu cruz, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná icapèedáidacani báawanama. Iná úwinái íibàaca asialí ìpidenéerica Simón, Cirene iyacàlená néeséeri. Yá nachùullaca Simón iwáacutaca cruz Jesús ìrìpiná.

³³ Natéca Jesús méetàuculé Jerusalén iyacàlená fícha. Nàanàacaté Gólgota néré (íimáanáca “íiwitasi yáapimi iyacatalé”). ³⁴ Yá nawàwacaté nàaca Jesús iira uva ituní ipuúri, nèewiadéerica dabé yéewi ìpidenéeri hiel wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máini yúuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa, idécanámi yáalimáidaca achúmáanata, yá càmlírita líra náichani.

³⁵ Idécanámi úwinái natàtáaca Jesús cruz ìwali, yá náibàaca ibàlemi, náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁶ Néese úwinái iyamáa yáawinacawa néré nacùacaténáni ipíchaná áibanái yàanàaca yàatalé. ³⁷ Nachanàidaca tàacáisi cruz ìwali Jesús íiwita iwicáubaa. Yái tàacáisi icàlidacaté

cána yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Yácata Jesús, yái judío icuèrináca”, íimacaté yái tàacáisica.

³⁸ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi cruz ìwali mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáuwáise Jesús irí. ³⁹ Níái ichàbéeyécawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná.

⁴⁰ Yá náimaca irí:

—¡Piata imáalàidéeripinása templo, imichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irícu, pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! ¡Báisicaalí Dios íirica pía, yá piricúawa cruz íicha! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴¹ Càita nacái naicáaníca Jesús iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Náimaca nalíwáaca:

⁴² —Ichùniacaté áibanái ipíchanaté néetácawa, quéwa càmita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha. Báisicaalí Israel itaquénáinami icuèrinácátani, ¡yásí yáalimá iricúacawa cruz íichatá, weebáidacaténá itàacái!

⁴³ Íimacaté manuícasa íináidacawa iwàwawa Dios ìwali, íibàacaténása nacái iwàwawa Dios iwéré Dios icuànápináténi báawéeri íicha. Quéwa báisicaalí cáinínaca Dios íicacátani, ¡yá Dios ichàiniadacátani yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa! ¡Iná càmita yéewa Dios íiricani càide iyúwaté icàlidáaná ichìwawa! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴⁴ Nía nacái cayéedéeyéica natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca nacái ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

⁴⁵ Néeseté machacànicaalíté èeri, yá catáca macáita cháí èeri irícu máisiba horapíná catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁶ Yási horaquéi a las tres Jesús imáidaca cachàiníri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?”, íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

⁴⁷ Abénaméeyéi néená níái ibàluèyécawa néré néemìacáináni, yá náimaca nalíwáaca:

—Yái asíali imáidaca iyaca profeta Elías —náimaca.

⁴⁸ Yá abéeri náicha yàaca yeedáca esponja wáluma nacáiri íisapiadacaténáni uva ituní iyú càaméeri líracaná. Yá idacúaca esponja isàbéerica sitúa ipùatalícu. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrúacani.

⁴⁹ Aibanáita quéwa yáapichéeyéi náimaca irí:

—Tàacáwa, wacúacuécani waicáwa Elías yàanàacaalí yeedácani cruz íicha —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁵⁰ Néese àniwa Jesús imáidaca cachàiníri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. ⁵¹ Jesús yéetácanacáitawa, yáta manuírí yáawàanáca templo iricúirica icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. Cáli icusúaca nacáwa. Yá íba manuínaméeyéi nacái nasubèriacawa cáli icusúacái iyú. ⁵² Yáta madécaná càliculí inùma nàacúacatéwa, yá nacáucàacawa madécaná yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, níái yéetéeyéimicatéwa. ⁵³ Néesetécáwa namusúacawa càliculí irícuése idécanámité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. Yá nawàlùacatéwa Dios yàasu yàcalé iriculé, yái Jerusalén iyacàlenáca, yáté madécaná wenàiwica naicáca nía néré.

⁵⁴ Néese úwi íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica icuèyèicaté Jesús, naicácáiná cáli icusúacawa, yái áiba wawási ichàbàaná nacáíwa, yá cáaluca nía báawanama. Yá náimaca naliwáaca:

—¡Báiscata yái asàlica Dios Iirica! —náimaca.

⁵⁵ Nàyaca nacái néré manùba inaná íicáidéeyéica iyaca Jesús irí déecúseta quéwa. Nái inanáica nayúudáacaté Jesús yéepunicaalítéwa Galilea yàasu cáli íicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁶ Uyaca nèewi María Magdalenaca. Aiba María nacái ìya néré úái náatúaca, nái Santiago, José nacái. Aiba inaná nacái ìya néré úái Zebedeo yéenibe yáatúaca.

Jesús es sepultado

⁵⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá abéeri càasuíri yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea iyacàlená minali. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái. ⁵⁸ Yá José yàaca iicáca Pilato gobernador yàatalé. Yá isutáca Jesús iinámi Pilato íicha. Néese Pilato ichùuliaca namàacaca José itéca Jesús iinámi. ⁵⁹ Inaté José yàacawa cruz néré, yeedáca Jesús iinámi, yá yéepuacani masaquèeri wáluma linoíri iyú, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ⁶⁰ Yái José idèniaca yàasu càliculli wàlisàíwa. Yá iriadaca Jesús iinámi càliculli iriculé. Yái càlicullica áibanái líquéericaté dúli íbàlàí iricu, yéewacaténá càliculliani, càide iyúwa capíi imàdáaná. José, áibanái nacái idécanáami nabàliaca càliculli inùma manuíri íba iyú, yá nàacawa íicha. ⁶¹ Quéwa María Magdalena, áiba María nacái nayamàacawa néré, náawinacáwacawa abémàawáise càliculli íicha.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Néeseté mapisáita àniwa, yái sábadó judíonái iyamáidacatáicawa, sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nàacawa Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté nàasu cáli. ⁶³ Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, pía icuèrica wía, wadéca wawàwalica yái íimáanácaté yàara cachiwéerica idècunitàacá cáucani. Imacaté imichàanápínacatéwa yéetácáisi íicha málisiba èeri iricu. ⁶⁴ Iná pichùulla úwinái nacùaca cayábani yái càlicullica àta imáalàacatáitawéi málisiba èeri ipíchaná yéewáidacalénái yàanàaca táiyápi yá nayeedùaca iinámi càliculli iriculé, ipíchaná nacái nacàlidaca nachiwawa wenàiwicanái irí idéénaca imichàacawa yéetácáisi íicha. Níacáiná yéewáidacalénái nacàlidacaalí iináwaná idécasa imichàacawa yéetácáisi íicha, yásí máini yáawanáica báawaca íichani yái quéechéeri chiwáica yái nacàlidàanacaté nachiwawa ìwali Mesíasasani, yái judío icuèrinápínaca —náimaca. ⁶⁵ Néese Pilato íimaca nali:

—Pidèniacuéca úwinái pichùuliyéepíná icùaca càliculli. Piacué pibàliacani picuacué píalimáanáta cayábani, yái càlicullica, ipíchaná áibanái yàanàaca néré —íimaca yái Pilatoca.

⁶⁶ Néese nàacawa càliculli néré. Yá nachanàidaca sello íyanási nacáiri íba ìwali, yái manuíri íba nabàlìerica iyú càliculli inùma. Canáca yéewaná wenàiwica iwàlùacawa càliculli iriculé càmicaalícáwa imàdáida sello quéechacáwa, yái sello íyanási nacáiri nachanàidéerica càliculli inùma ìwali. Yá namàacaca néré nacái úwinái icuèyèepínaca càliculli ipíchaná áiba wenàiwica iwàlùacawa néré.

28

La resurrección de Jesús

¹ Néese sábadó ichàbacatéwa judíonái iyamáidacatáicawa. Yáté amaláca yàacawa domingo, yá María Magdalena, áiba María úapicha nacái nàaca

naicáca càliculli nérépiná. ² Yáta cáli icusúacawa cachàinfiri iyú, ángel Wáiwacali néeséeri yàanàacáiná chènuníse. Yàanàaca càliculli néré, yá yeedáca manuiri íba càliculli inúma íicha, yá yáawinacawa íba íinata. ³ Yái ángel icànaca càide iyúwa énu icamaláná icànaaná. Idèniaca nacái ibàlewa cabalèeri, mèlumèluiri càide iyúwa nieve. ⁴ Uwinái naicácani, yá natatáca nacaalúniwa, yá náuwàa naliacawa cáli ínatalé càide iyúwa yéeteyéimiwa. ⁵ Néese ángel ímaca inanái irí:

—Picácué cáalu pía nuicha. Núaliacawa picutácuéca piacawa Jesús iinámi, yái natàtèericaté cruz íwali. ⁶ Canáca chání, idéca imichàacawa yéetácaisi íicha càide iyúwaté íimáaná. Aquialécué piacuéwa piicáca aléi càliculli iriculé naliadacatáimicani. ⁷ Néese piacatétacuéwa picàlidaca yéewáidacalénái iríni. Càicué píimaca nali: “Wáiwacali idéca imichàacawa yéetácaisi íicha. Siúcade yáacawa pipíchalécué Galilea yáasu cáli néré. Nérépinácué piicáni”, càicué píimaca yéewáidacalénái iríwa. Yácata tàacáisi iwàwacutèericuéca nucàlidaca piri —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níai inanáica napiacawa càliculli íicha, yá cáaluca nía quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Yá napiacawa nàcaténá nacàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. ⁹ Yáta Jesús imàacaca yáawawa naicácani, yá itàidaca nía. Yá nàacawa Jesús yàatalé, náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita, náibàaca yàabàli íwali nàcaténá icàaluíniná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹⁰ Yá Jesús ímaca nali:

—Picácué cáalu pía. Piacué picàlidaca nuénánái iríni nàcaténáwa Galilea yáasu cáli néré, yásí néréca naicápiná núawa —íimaca yái Jesúsca.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Néeseté níai inanáica idècunitàacá nèepùaca nàacawa càliculli íicha, yá abénaméeyéi néená níai úwináica icuèyéicaté càliculli nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nacàlidaca sacerdote íiwacanánái iríni macáita yái ichàbáanacatéwa. ¹² Néese sacerdote íiwacanánái nàaca natàanica judío íiwacanánái béeyéi yáapicha. Yáté abédanamacata náiwitáise. Néese nàaca madécaná plata úwinái irí masànacaténá níai úwináica. ¹³ Yáté náimaca úwinái irí:

—Picàlidacué áibanái iríni, táiyápi bàwina idècunitàacá píimácuéca piyaca, yásasí níai Jesús yéewáidacalénáimica nàanàcaté needáca ichéecami, càicué píimaca wenáiwicanái iríwa. ¹⁴ Néese gobernador yéemíacaalícué píináwaná íwali càmíinacué picúa cayába yái càlicullimica, yásí watàanícuéca yáapicha piwicáu ipíchanácué inúaca pía —náimaca nachùuliaca úwinái nacàlidáanápíná nachíwawa.

¹⁵ Néeseté úwinái needáca naliwa yái plataca, yá nàacawa nacàlidaca nachíwawa càide iyúwa sacerdotenái ichùulianáté nía. Càita nacái madécaná judionái nacàlidaca càiri cachíwéeri tàacáisi Jesús íwali àta siúca nacáide.

El encargo de Jesús a los discípulos

¹⁶ Inaté wía Jesús yéewáidacaléca once wamanúbaca, wàacatéwa Galilea yáasu cáli néré, áiba dúli néré Jesús icàlidéericaté walí íwali, wàwacáidáyacacatáipinácawa. ¹⁷ Waicácaté Jesús, yá wàaca icàaluíniná, quéwa abénaméeyéi wéená càmítatécáwa neebáida báisica Jesús yái naiquéerica. ¹⁸ Néese Jesús yáacawa wàatalé. Yá ímaca walí:

—Dios idéca imàacaca nulí íiwitáisewa nucàanápíná macáita iyéerica chènuniré, cháí èeri írìcu nacái. ¹⁹ Piacuéwa macái cáli ínatalé, péewáidacué macái wenáiwicanái neebáidáanápíná nutàacái. Pibautizácué nacái

cawinácaalí yeebáidéeyéica Wáaniri Dios, núa nacái yái Dios Iirica, Espíritu Santo nacái. ²⁰ Péewáidacué wenàiwica namànicaténá macáita càide iyúwa nuchùulianácué pía. Núatacué nacái píapicha, nùacawéeridapinácué píawa càiripináta àta yái èeriquéi imáalàacatalépinátawa, nùanàapinácaalí àniwa — íimaca yái Jesúsca.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

¹ Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica wálí Jesucristo ìwali, yái Dios Íirica. Yái tàacáisi idàba còi: ² Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios íiméericaté Íiri írìwa. Dios íimacaté:

“Péemìà cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínácawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náíwítáísewa yéewanápíná natàidaca pía cayábéeri iyú pìanàacaalípíná nàataléwa.

³ Icàlidapíná naliwani cachàiníri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nali: ‘Càide iyúwa wenàiwicanáí ichùnìacaalí àyapu Náiwacali írípínáwa, càitacué nacáí iwàwacutácué pichùnìaca plíwítáísewa Wacuéríná Dios írípíná, pítàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué plíwítáísewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa iwàwàaná’, càipíná íimaca yái nùasu wenàiwicaca”,

íimacaté yái Diosca.

⁴ Inaté macáita ichàbacaawa càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanáí néenibàa. Yàalàaca nía nawènùadánápíná náíwítáísewa Dios írípíná, nabautizáanápíná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yái báawéerica namànírica, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íícha. ⁵ Néese manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemiàcaténá itàacáí, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jerusalén iyacàlená mìnánáí nacáí. Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namànírica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁶ Yái Juan idènlaca ibàlewa cáucuíri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idènlaca nacáí ìwallabàawa píráí íimamimi. Iyáa nacáí iyáacaléwa wirìichu nacáiyéi, mába ituní nacáí Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁷ Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàaca núamiricubàa, máiníri cachàinica ííwítáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíri cachàini náicha canánama máinícáiná cayábéerica nuíchani. ⁸ Nudéca nubautizácuéca pía úni yáaculé, yáta quéwa ibànuèripínácué píri Espíritu Santo ibautizácaténácué plíwítáise Espíritu Santo ichàini iyú”, íimaca nali yái Juanca.

Jesús es bautizado

⁹ Néenialité Jesús yàanàaca Nazaret iyacàlená néese, iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Jesús yàanàaca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yáaculé. ¹⁰ Idécanáami Jesús imichàacawa úni yáaculé, yáta íicáca capiraléeri cáli yáacùacawa. Yá íicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹¹ Yá néemiàca Dios itàacáí chènuníise. Dios íimaca Jesús írì: “Píacata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, íimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

¹² Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri. ¹³ Jesús iyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yáalimáida

Jesús imànnínápiná ibáyawanáwa, quéwa càmita Jesús yeebá. Yá Jesús iyaca cuwéesinái yèewibàa. Angelnái nacái yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néese eté áibanái wenàiwica náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunicawa yái tàacáisi cayábéerica Dios inùmalicuise. ¹⁵ Jesús íimaca: “Idéca yàanàca yéénaiwaná Dios icuàcaténá canánama mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná íichawa, peebáidacué nacái yái tàacáisi cayábéerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Néese Jesús yèepunicawa Galilea icalisaníná icàinalená ínatabàa. Yá iicáca pucháiba aslanái. Ibèeri ípidená Simón, iméeréeri ípidená Andrés. Yúuquéeyéi yàasu tarayawa yèepunicawa calisáacubàa, náibàacáiná cubái needácaténá nalíwa nàasu platawa. ¹⁷ Yá Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué síisaara, piacuéwa núapicha yéewacaténá nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubái píwacáidacaténácué nía, quéwa siúcáisede nuéwáidapínácué píawa píwacáidáanápiná nulí wenàiwica yéewanápiná nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunicawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacái Zebedeo yéenibe pucháiba aslanái, ípidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùniyéi yàasu chinchorrawa, nàasu barca iricuwa. ²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialéta namàacaca nániriwa barca irícu, yàasu wenàiwicanái yáapichawa íibaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàca Capernaum iyacàlená néré. Néese áiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu iriculé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica. ²² Yá nàinàidacawa néemíaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judiónái yéewáidáaná wenàiwica, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ²³ Néese iyaca nàasu néewáidacàalu irícu abéeri asiali idènièrica demonio iwàwalicuwa, abéeri demonio casaquèeri íiwitáise. Yái demonio idacùaca asiali íiwitáise. ²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemíanicawa asiali isàna iyú. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisáiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica? ¿Planásica pimáalàidacaténá wía? Nùaliacawa nuicáca pía, nùaliacawa píwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníri iyú. Yá íimaca demonio irí:

—¡Masàna pía! ¡Pimusuàwa íicha yái asialica! —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri íiwitáise itatáidaca asiali cachàiníri iyú, yá demonio yàacawa asiali íicha, yá demonio íicháaníca yàacawa cachàiníri iyú.

²⁷ Néese macáita iyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemíawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanáca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùuliaca demonio nacái íiwitáise cachàiníri iyúwa. Ichùuliaca demonio casaquèeyéica íiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùulianá nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeseéyeyéi náaliácawa Jesús ináwaná lwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécanaámité namusúacawa judiónái yéewáidacàalu iricúise, Jesús yàacawa Santiago yáapicha, Juan nacái. Yá nawàlùacawa Simón icapèe iriculé, Andrés iyacatalé ibèeri Simón yáapichawa. ³⁰ Néenialité Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadénáamiwa nacapèe iriculé, yáta nacàlidaca iri uculúanáwa. ³¹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, íibàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Néese ùaca nayáapiná.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé mìnánái natéca macái néenánáíwa cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuéyeyéi íiwitáise. ³³ Yá macáita nàwacáidáyacacawa capii inùma néeni Jesús iyacatái. ³⁴ Jesús ichùniacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái íiwitáaná íicha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái íicha, càmita quéwa ibatàa demonionái icàlidaca ináwaná lwali, náaliácáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Néese táiyápicáwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé iricúise yàacatenáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios íicha. ³⁶ Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapichawa nacutáca Jesús. ³⁷ Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús irí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái iyacàle néré iyéeyéica mawíenibàa nucàlidacatená nalíni yái tàacáisi cayábérica. Nudéca nùanàaca nucàlidacatená nalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Iná Jesús yàacawa macái yàcalé iyéeyéica Galilea yàasu cáli ínata. Icàlidaca nalíni nàasu néewáidacàalu imanùbaca iricu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanái íicha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asiali, cacháunèeri íimami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulul ipùata iyúwa Jesús irí, yàacatená Jesús icàaluíná, yéewacatená catùulécanáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Núaliácawa píalimá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —íimaca. ⁴¹ Yá catùulécanáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa lwali, yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asiali íicha. Yáta cayábaquéi asialica. ⁴³ Quéwa Jesús ichùuliaca asiali yèepùanápináwa íicha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asiali cachàiníri iyú. ⁴⁴ Jesús íimaca asiali irí:

—Péemla cayába. Picá picàlida áibanái íríni nuchùnláná pía. Néese, píawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáaliacatenáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá, cayábacáiná pía, yéewanápiná macái wenàiwica yáaliácawa pidéca pichùniacawa —íimaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yái asìalica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús iináwaná ichùnniánani. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé iriculé madécánacáiná wenàiwica nawàwa naicácani. Iná yèepunícawa náicha manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yàcalé mìnánai nàacawa yàatalé naicácaténáni.

2

Jesús sana a un paralítico

¹ Néseté cawàwanáta máisiba èeri idénáami, yá Jesús yèepùa iwàlùacawa Capernaum iyacàlená iriculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná iyaca capìiricu. ² Yá madécáná wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé iná napuniadaca capìi, inùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. ³ Néese báinúaca asianái yàanàaca itéeyéica asìali máapinéeri iiná macáita, càmlírica yáalimá imichàanicawa, irìericawa yàalubái ínatata, iiméeri iricu. ⁴ Càmita náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máini wenàiwicanái néré, iná náiríacawa escalera iwàlibàa capìi ínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca nénéibàani, yéénúlusi ìwali, yái máapinéerica iiná yàalubái ínatata. ⁵ Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnniánápináni, yá Jesús ímaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —ímaca yái Jesúscá.

⁶⁻⁷ Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàani càì yái asìali Jesúscá? Itàanica iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canáciná asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsi”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwallcuísewa. ⁸ Yáta Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá ímaca nalí:

—¿Cánácué yéewa píináidacawa càì? ⁹ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisi báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, plìpina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisi wadécaalí wachùnniacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ¹⁰ Iná nùa, asìali Dios néeséerica, nuchùnnápiná yái máapinéerica, píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùullaca numàacáanápiná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cháì èeri iricu, cayábacaténá náapicha Dios —ímaca yái Jesúscá. Néese ímaca máapinéeri irí:

¹¹ —Pía asìalica, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —ímaca yái Jesúscá.

¹² Néese yái cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáíwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca irí. Iná macáita náináidacawa naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Levi

¹³ Néseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalísaniná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía. ¹⁴ Nésecáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yái Alfeo ìirica. Yái Leví yáawinéerica aléra

yeedácatálécate plata yéénánái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná. Yá Jesús íimaca irí:

—Aquialé. Piawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

¹⁵ Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe irícu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manúbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néénánái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manúbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécanácáiná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níái macáita cabáyawanéeyéica wenàiwica. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái cabáyawanéeyéica wenàiwica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús yéemiàcani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemlacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái cáuláiqueeyéi nawàwacutácani, yái ichùnièripiná nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita ncutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènuádeèripiná náiwitáise báawéeri ícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàa numáidacaténá wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, nawènuádaanápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènuadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸ Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise iyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise iyáaná nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni, ¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha? —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Péemlacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa aslanái naicácaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, yá casíimáica nía, iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. ²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibanái itéca náichawani. Idécanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemlacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí còi, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná. ²² Péemlacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé. Wamànicaalí còi, néese uva

ituní isáacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yási éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yási yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi iriculé. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali —íimaca yái Jesúscá.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituiná nayáapináwa, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmáanata ìyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íibaidacalési, yái Jesús yéewáidacalénái imànìirica, iná fariseonái íimaca Jesús irí:

—Péemla, ¿cáná péewáidacalénái íibaida siùca sábadó wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca fariseonái irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irícuise wàawirimi rey David ìwali. Bàaluté David iwàwacutáca yàacási, máapicáináni, áibanái nacái aslanái íyeyéica yáapicha. ²⁶ Abiatar yàasu èerité, yái sacerdote íiwacalínaca, néese David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuúri capliima íimamisíiri mabáyawanéeri iriculé, israelitanái isutacatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namànìiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Dios itàacái imàacacaté níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacái yáapichéeyéi iríwa nayáacaténá nacái. Dios càmita yùuwichàida nía, máapicáiná nía, iná catúulécánaca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúscá. ²⁷ Jesús íimaca fariseonái irí nacái:

—Dios idéca imàacaca walí yái èeri sábadó wayamáidacatáicawa iyúdàacaténá wenàiwicanái, catúulécánacáiná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmiiritaté idàba wenàiwica sábadó irípiná. ²⁸ Iná Dios idéca ichùullaca núa, aslali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, yái èeri sábadó nacái wayamáidacatáicawa, wía judioca —íimaca yái Jesúscá.

3

El hombre de la mano tullida

¹ Néese àniwa Jesús iwàlùacawa judiónái yàasu yéewáidacàalu iriculé. Iyaca néeni abéeri aslali icáapi ituwièricawa íicha. ² Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisi Jesús ichùnìacaalípinaté aslali sábadó irícu nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, ìwalíse yái imànìínaca sábadó irícu Dios ichùullacáinaté judiónái iyamáidacawa macái sábadó imanùbaca. Néese fariseonái náimacaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnlanáca wenàiwicanái. ³ Néese Jesús íimaca irí yái aslálaca icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuésemi —íimaca yái Jesúscá. ⁴ Idécánámi aslali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemlàwa fariseonái:

—Siùcata nusutacué nuémíawa pí: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábadó wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, wamàacasica néetácawa? —íimaca yái Jesúscá. Quéwa masànata nía Jesús íicha. ⁵ Iná Jesús

iicáidaca nali, níai iyéeyéica itéesebàa. Máini maséeca íináidacawa iwàwawa, yái Jesúsca, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacái càmíciná fariseonái iwàwa yeebáidaca itàacái. Yá Jesús íimaca asíali irí:

—Piducúa picáapiwa —ímaca yái Jesúsca. Yá asíali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi. ⁶ Quéwa fariseonái namusúacanáitawa judíonái yéewáidacaalu íicha, yá nàacawa caquialéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosáiri icuèrica Galilea yàasu cáli. Yá natàaníca náapicha cànápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Néeseeté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalisaníná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeseéeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise. ⁸ Aibanái néemiácáiná iináwaná imàníná madécaná yái càmírica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicácaténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeseéeyéi yàacawa, Jerusalén iyacàlená néeseéeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeseéeyéi nacái, áiba cáli néeseéeyéi nacái iyéerica abéemáise Jordán inanába íicha, Tiro iyacàlená néeseéeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeseéeyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa. ⁹ Manùbacáiná wenàiwica néré, íná Jesús ichùullaca yéewáidacalénáíwa icùanápíná barca yàacaténáwa úni yáacubàa wenàiwicanái íicha déecuìsetatá callisa icàinalená íicha, ipíchaná wenàiwicanái iwesíaca iwéré. ¹⁰ Iwàwacutá càì imànica ichùnìacáinaté manùba wenàiwica, íná madécaná cúláiquéeyéi nawesíaca Jesús iwéré, namàacacaténá nacáapiwa iwali, yéewacaténá nachùnìacawa.

¹¹ Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa Jesús irí nàacaténá icàaluíná. Yá demonionái náimaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—¡Píacata yái Dios Íirica! —náimaca irí. ¹² Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiníri iyú, ipíchaná nacàlidaca cawinácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Néeseeté Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa cayábéeyéi Jesús iicáca íiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé. ¹⁴ Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápíná Dios itàacái. Yàaca náipidenápíná apóstolnái. ¹⁵ Imàaca nacái nali íiwitáisewa náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. ¹⁶ Níai docéeyéica imanùbaca íipidenéeyéica càì: Simón, yái asíali Jesús yàaca íipidenápíná wàlisàì, Pedro. ¹⁷ Nía nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri nacái íipidená Juan. Jesús yàaca wàlisàì náipidenápíná Boanerges (ímáanáca “Caluéyí íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì ímáanáca). ¹⁸⁻¹⁹ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo lírica, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí íipidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²⁰ Néese Jesús iwàlùacawa capli írìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capli írìcu, íná càmìta náalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca. ²¹ Néese Jesús yéenánái yéemíaca iináwaná iwali, yá nàacawa

Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná ìwali máíwítáiseacasani, yái Jesúsca.

²² Nàyaca néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, yàanèeyéicaté Jerusalén iyacàlená néese. Yá náimaca Jesús ìwali: “Beelzebúca, yái demonio ìiwacalínaca, yáquéi idacùaca ìiwítáise yái asíalica Jesús. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú ìiwítáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Íimaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha. ²⁴ Càide iyúwa wenàiwicanái iyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. ²⁵ Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca abéeri capii iricu. ²⁶ Càita nacái, Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichàinicatá. Iná iwàwacutácué píalíacawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás ìiwítáise iyú.

²⁷ “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwítáise iyúwa, cachàiníacáiná núa Satanás íicha. Péemlácué comparación: Càide iyúwa cayéedéeri imáníná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa iriculé áiba cachàiníiri asialí icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalíacawa cayéedéeri idacùaca íichawa yái cachàiníiri asialica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asialí yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàcaténá wenàiwica Satanás íicha. Pidécuéca pitàanica báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²⁸ “Péemlácué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa íichéi macái ìiwítáaná báawéerica wenàiwica imàníríca, itàaníríca nacái Dios ìwali, nawènúadacaalí náiwítáisewa nabáyawaná íichawa. ²⁹ Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, néese cabáyawanáca càiripínátani èeri càmlíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Càita Jesús íimaca nalí níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, náimacáinaté Jesús ìwali demoniosa idacùaca ìiwítáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, yéenánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capii íicha. Yá nachùullaca áiba imáidacaténá Jesús. ³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawíenita Jesús íri náimaca íri:

—Piatúa, péenánái nacái, péenánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía —náimaca. ³³ Néese Jesús íimaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemlácué yái núumáanáca nùatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níái yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá íimaca:

—Piicácué, níái wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa nùatúanáíwa, nuénánái nacáíwa. ³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuíquéri càiride iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáíwa, nùatúa nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

¹ Jesús idábaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalisaniná idùlepiré. Idècunitàacá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé iyéechúa calisa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyécawa calisa icàinalená íinata. ² Néese idábaca yéewáidaca nía madécana wawàsi iwali. Icàlidaca nali comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nali:

³ “Péemliacué comparación: Abéeri asiali ibàncaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bàncalé. ⁴ Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca bàncalé íimi. ⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bàncalé íimi ibacáacawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca pùubéeyéi bàncalé, néese chuica nía, canáacáiná napìchu cayába cáaléeri, iná néetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bàncalé yèewibàa, iná yái bàncaléca càmita idàwinàawa cayába, canáca nacái bàncalé iyacaná. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idènlaca nacái iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idènlaca iyacanáwa sesenta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idènlaca cien namanùbaca iyacaná”, iimaca yái Jesúsca.

⁹ Jesús íimaca nacái: “Càuwíyéicalícué pía, péemliacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

¹⁰ Néesetécáwa Jesús iyaca abéerita, yá níái yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemliawani càinácaali íimáaná yái comparaciónca. ¹¹ Yá Jesús íimaca nali: “Dios imàacacué píaliacawa càinácaali iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáaliacawa. Néese áibanái càmfíyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalia néemliaca càinácaali íimáaná. ¹² Iná éwita naicáacáaníta yái numàníirica, càicáaníta càmita náaliawa iwali càinácaali íimáaná. Ewita néemliacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náaliawa néemliaca càinácaali íimáaná. Iná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios iripíná yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná lícha”, iimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Jesús íimacaté nali: “¿Cánásícué càmita píalía péemliaca càinácaali íimáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué píaliawa péemliacani, yásí càulenápinácuéca pílichawa macáita comparación nucàlidéeripínácué piríwa. ¹⁴ Yá íimáanáquéera yái comparaciónca: Yái yéerica icasáaca yàacawa ituínási íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica icàlidacaali Dios itàacái áibanái irí. ¹⁵ Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulicubàa: Néemliaca Dios itàacái, quéwa idécanaami néemliacani, yá Satanás yàanàacàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibànacanéerimica nawàwalliculé. ¹⁶ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemliaca Dios itàacái, yá neebáidaca casíimáiri iyúni. ¹⁷ Néese quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái tàì íiméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaali bàncalé ipìchu cayába, iná neebáidaca Dios itàacái maléená èeri meedá, càide iyúwa bàncalé yéetácaaliwa ráunamáita. Iná idàbacaali áibanái yúuwichàidaca

nía Dios ìwàlìise, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namànínapíná nabáyawanáwa, yásí naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái. ¹⁸ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibàncanéerimica tuíri yèewiré; néemlaca Dios itàacái. ¹⁹ Quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawèníri ìwaliwa, yái èeri ìricúrica wawàsi meedá. Cáinínaca naicáca cawèníri, yái ichiwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca nalíwa macái cawèníri nàasupináwa. Iná náináidacáináwa ìwali macáita yái cawènírica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí ibatàa bàncalé idènlaca iyacanáwa, càita nacái níái wenàiwicaca. Náináidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawèníri ìwaliwa, iná càmita namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwàaná. ²⁰ Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibàncanéerimica cayábéeri cáli ìriculé. Néemlaca Dios itàacái, yá neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bàncalé idènlacaalí iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bàncalé idènlacaalí iyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bàncalé idènlacaalí iyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bàncalé idènlacaalí iyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹ Jesús ìmacaté nalí nacái: “Péemlacué comparación: Càmita watùcunlía lámpara watécatenáni capli ìriculé wabàacatenáni yàalusì ìriculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica ìinata. Càmita càì wamàni. Néese watéca lámpara capli ìriculé, yá wamàacaca chènunibàani, icànacaténá capli ìriculiyéi ìwali. ²² Yái lámparaca ìimáanáca càicanide iyúwacué piyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàancanéeri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara itàacáali wenàiwica ìwali, naicàcaténá cayába. Dios iwàwa náaliacawa ìwali macáita yái tàacáisi càimírícáwa náaliáwa ìwali. ²³ Càuwíiyéicaalícué píá, yá péemlacué nutàacái”, ìimaca yái Jesúsca.

²⁴ Jesús ìimaca nalí nacái: “Pínáidacuéwa cayába ìwali yái nucàlidéericuécawa piri. Cayábacaalícué píináidawa nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píaliacawa cayába ìwali, yái númèericuécawa piri. Yá imàacapínacué píaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. ²⁵ Wenàiwicacáiná ìináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yáaliacaalí yéemlaca càinácaalí ìimáná, yásí Dios imàacaca yáaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita ìináidawa cayába nutàacái ìwali, yá ìimáichapíná nacái càinácaalí achúmèeri wawàsi yáaliéricatéwa ìwali”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. Ìimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asiali ibànacaalí ituínási cáli yèewiré. ²⁷ Idécanaami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa ìimàcaténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca ìimáca. Canácata imaníníri ituínási ìrì, quéwa yái ituínási ibacácawa, néese bàncalé idàwinàacawa cayába, éwita asiali càmicáaníta yáaliáwa càinácaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa. ²⁸ Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinàcani yái bàncaléca, néese capùutunàcani,

néese càyacanácani. ²⁹ Néese quéwa mísicaalíni, yá asiali yeedáca iyacaná, yácaíná ibànacale iyacaná yàasu èeri idéca yàanàca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Jesús íimacaté nalí nacái: “Siúcade nucàlidacué pirí cànínacalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ³¹ Yái Dios icùanaca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza íimi wenàiwica ibànérica cáli yèewiré. Yái mostaza íimica máini achúméeérínacani. ³² Ewita achúméeérínacáanítani yái mostaza íimica, càicáaníta idécánámi nabànacani, yási idàwinàcawa manuúripíná náicha canánama bānacaléca. Idèniaca yāanawa manuúnaméeyéi, yási māsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ìwali manùba comparación iyú càide iyúwa yái tàacáisica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemlaca. ³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yāawami iyúta. Néeseta idècunitàcá iyaca abéerita yéewáidacalénái yāapichawa, yá icàlidaca nalí macáita cànínacalí náimáaná náíi comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yáté èerica catácáiná yāacawa, íná Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: —Wachàbacuéwa abéemàlé Galilea icalisaníná íicha —íimaca nalí. ³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica íicha. Nawàlùacawa barca iriculé, natéca Jesús yāawinacawa náapicha barca irícu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irícu, māsibáwanáita quéwa barcaca. Néesecáwa Jesús íimáca íichawa. ³⁷ Néese manuúri cáuli ipùaca nàwali. Máiníri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàcawa barca iriculé, yá úni ipuniàdaca yāacawa barca. ³⁸ Jesús íimácáita quéwanáta. Abéeri íimamisi iríacawa barca yāapùa néese, Jesús irièri yāacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? —náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàiníri iyú, yá íimaca nacái màladàca irí:

—¡Wíú pía! —íimaca yái Jesúsca. Yáta wíuca yái cáulica, màladàca nacái.

⁴⁰ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánácué máini cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuú pínáidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Máini cáaluca nía. Yá náimaca nalíwàaca:

—¿Cawínásica yái asialica ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yási neebáidaca càide iyúwa ichùulíaná nía? —náimaca nalíwàaca.

5

El endemoniado de Gerasa

¹ Néeseté nàanàca abéemàlé Galilea icalisaníná íicha, Gerasa yàasu cáli néré. ² Néese idècunitàcá Jesús imichàacawa barca irícuíse cáli íinatalépiná, yáta asiali yāanàca Jesús yāatalé, abéeri asiali demonio idacuéri íiuitáise. Yái asiali yāacawa yéetánimi icàliculèená néese. ³ Yái asiali iyacaté yéetánimi icàliculèená yèewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá. ⁴ Ewitaté yàcalé mìnánái nadacùacáanítani madécaná yāawiría, yāabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdàidacaté íichawa cadena, yá

naçái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásiwata. ⁵ Yái asiali yèepunícawa yéemíanicawa táiyápinama, èeríapinama naçái yéetánimi icàliculèená yèewiré, dúli yèewiré naçái. Yá inúadáidaca yáawawa íba iyú. ⁶ Quéwa iicáciná Jesús déecuise, yá iplacawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yүүлui ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíná. ⁷ Yá demonio yéemíanicawa asiali isàna iyú. Íimaca Jesús irí:

—¡Picá pisáiwica nulí wawàsi, Jesús Dios Íirica yái Dios chènuniséeri náicha canánama. Nusutáca píicha wawàsi Dios íipidená ìwali picá piùwichàida núa! — íimaca yái demonioca. ⁸ Càì demonio íimaca, Jesús íimacáinaté irí:

—Pía, demonio casaquèeri íiwitáiseca, piawa asiali fícha —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca demonio irí:

—¿Cawiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—Núipidená Legión, íimáanáca “Cawàwanáta cinco mil namanùbaca”, máinicáiná madécánaca wía —íimaca yái demonioca.

¹⁰ Néese demonionái isutáca Jesús fícha wawàsi manuísiwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé fícha yái cálica. ¹¹ Mawiénita nalí dúli ìwali madécáná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa. ¹² Iná demonionái nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísiwata:

—Pichүүлacaténá wàanápináwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèericulé —náimaca. ¹³ Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asiali fícha. Yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Naplacawa máiwitáisewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quìratàli íinatáise calisa yáaculé, yá nàisicùmacawa macáita, níái piráica càmíiyéica Dios imàaca judionái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

¹⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naplacawa, yá nàaca nacàlidaca marrano iináwanámi manuírí yàcalé irícu, yàcalé pùbéeyéi irícu naçái iyéeyéica mawiénibàa. Iná madécáná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá cainácaalí iyáaná. ¹⁵ Néese nàanàca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asiali madécaneyéi demonio idacuèricaté íiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwicaca. ¹⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi, iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái iríni, cainácaalíté iyú Jesús ichùnìlacani, yái asialica demonio idacuèricaté íiwitáise. Nacàlidaca nalí naçái marranonáimi iináwaná ìwali. ¹⁷ Iná nadàbaca nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísiwata yèepùanápínáwa nàasu cáli fícha.

¹⁸ Yá Jesús yèepùacawa barca yàatalé, nèese yái asiali demonionái idacuèricaté íiwitáise isutáca Jesús fícha wawàsi manuísiwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. ¹⁹ Quéwa Jesús càmíta imàaca asiali yàacawa yáapicha. Néese Jesús íimaca asiali irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábéerica Wacueríná Dios imànírica pirí, iicá naçái pipualé manuísiwata — íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese yái asiali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé irícu iyéeyéica Decápolis yàasu cáli íinata. Icàlidaca Jesús imànicaté irí cayábéeri, yá macáita néemiacaalíténi, yá nàináidacawa manuísiwata néemiacani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Néeseté idécánámi Jesús ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaníná fícha barca irícu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica

ìwacáidáyacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calisa icàinalená íinata. ²² Néese áiba asíali yàanàaca, abéeri néená níai judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái, íipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa írìacawa inùmáawawa Jesús írì, yàacaténa Jesús icàaluíná, yéewanápiná Jesús iicáca ipualé. ²³ Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata. Jairo íimaca Jesús írì:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uetácawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nucapèe néréwa, pímaaca picáapiwa ùwali, ípíchaná uetácawa —íimaca.

²⁴ Néese Jesús yàacawa Jairo yáapícha yéewáidacalénái yáapíchawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícaíná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ²⁵ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yéewi. Cáluláicacaté úa doce camuí, úiraná imusúacawa uícha mamáalàacata. ²⁶ Uuwichàacatéwa báawanama idècunitàacá manùba cadèpiacáiyéi idèpiaca úa. Ewitaté úucacáaníta úasu platawa macáita upáyaidacaténa cadèpiacáiyéi, càicáaníta càmíta cayába úa, mamáalàacata quéwanáta cáuláicaca yáwanái úa. ²⁷ Uémíacaté Jesús iináwaná ichùnlaná wenàiwica, íná ùaca nacáíwa manùbéeyéi wenàiwica yáapícha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawíénita írì manùbéeyéi wenàiwica yéewi, yá udunùaca Jesús ibàle ìwali. ²⁸ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapínaca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicuísewa. ²⁹ Udécanacáita udunùaca ibàle ìwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úalíacawa uwàwalicuísewa udéca uchùnìacawa uláicái íicha. ³⁰ Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalicuísewa ichùnìacaté áiba wenàiwica íiwitáise iyúwa. Iná iwènùacawa iicáidacaténa manùbéeyéi wenàiwica írì. Néese Jesús isutáca yéemiawa nía. Íimaca nalí:

—¿Cawíná idunùa nubàle ìwali? —Íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese yéewáidacalénái íimaca írì:

—¿Càmíta píicá níai madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Canásica yéewa pisutá péemiawa cawínácaalí idunùa píwali? —náimaca Jesús írì.

³² Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicacaténa yái wenàiwica idunuèricaté ìwali. ³³ Iná uái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yéewíise. Yá ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, úalíacawa uchùnìacatéwa. Yá ubàlùacawa ùululì ipùata iyúwa Jesús írì ùacaténa icàaluíná. Yá ucàlidaca írì macáita uináwanáwa báisíiri iyú. ³⁴ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía, inanáica, pímaacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pídéca pichùnìacawa. Piawa matuìbanáita. Pídéca pimusúacawa càiripináta íicha yái uláicáica —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacalì icapèe néese. Yá náimaca Jairo írì:

—Píidumica yéetáwa. Picá písàiwica quirínama írì wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ³⁶ Jesús yéemiaca nataáníiná, quéwa càmíta itàanì náapícha. Jesús itàanicáita abéerita Jairo yáapícha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús íimaca írì:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese càmíta Jesús imàaca áibanái nàacawa náapícha Jairo icapèe nérépiná. Imàaca nàacawa náapícha níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago iméeréeri nacái, íipidenéeri Juan. ³⁸ Yá néese nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacalì icapèe néré, yá Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníiyéi isàna, íichàaníyéica báawanama, nacántàa canción cachàiníiri iyú yéetáními ìwali,

càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³⁹ Jesús yáalíacawa icáucàidáanápíná úa yéetéechúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe iriculé, íimaca nalí:

—¿Cánacué pimàni písanawa báawanama, píchhánicué nacái máiní? Uara sùmàuca cànichúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáalíacáináwa icáucàidáanápínaté úa.

⁴⁰ Néese naicáaníca Jesús iguíniná, náalíacáináwa báisíiri iyúcani uétácátéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi íicha. Néese itéca yáapichawa yéetéechúami yáaniri, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha. Yá nawàlùacawa sùmàumi irìacatalécawa. ⁴¹ Néese ìibàaca ucáapi ìwali, úái yéetéechúamicawa, yá íimaca ulí:

—Talita, cum (íimáanáca judíonái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì íimáanáca) —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uìpina nacái. Yá nàináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níái wenàiwicaca iyéeyéica néré.

⁴³ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipichaná nacàlidaca áibanái iríni, icáucàidáanaté úa. Néese ichùulíaca nacái nàaca uyáapíná, úái sùmàuca.

6

Jesús en Nazaret

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená yàasu cáli íicha, yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáiwa yáapicha. ² Yá sábadu irícu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irícu. Manùbèeyéi wenàiwica yéemíacáináni, yá báawaca nàináidacawa nawàwallicúsewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáaliawa cayába. Càmita báisi imàni yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ³ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imànírinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níái Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéénánái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá —náimaca nalíwáaca. Iná càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. ⁴ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmallicúse. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéénánái nacái, icapèe iricuíyéi nacái, nìawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nupapèe iricuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càmicáiná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cawláiquéeyéi ìwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùnàaca nía. ⁶ Yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata càmicáiná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néeseté Jesús yéepuníca yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irìcubàa iyéeyéica mawíénita Nazaret iyacàlená irí. ⁷ Jesús imáida yàataléwa níái doce namànùbaca yéewáidacalécawa. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamato nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha. ⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulicubàa. Càmita imàaca natéca saco, yàacàsi nacái, plata nacái. ⁹ Imàacaca nàwalica nàasu

costiza nacáiriwa nàabàli ìwaliwa, quéwa càmita imàaca nadèniaca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá. ¹⁰ Yá Jesús ímaca nalí:

—Piwàlùacuéwa abéeri capíi iriculé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé iricúse. ¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlùacawa, càmicaalí nacái nawàwa néemìaca picàlidacuéca nalí nutàacái, yá iwàwacutácué piacawa náicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli ìchawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténacué nalí Dios yùuwichàidáanápíná níawa—ímaca yéewáidacalénái íríwa, yái Jesúsca.

¹² Iná yéewáidacalénái nàacawa nàalàacaténá wenàiwica nawènúadánápíná náiwitáisewa Dios irípiná. ¹³ Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái ìicha. Nàucùaca olivo iséená manùbéeyéi cáuláiqueeyéica ìwali, yá nachùniaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Néeseté rey Herodes yéemìaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca ìwali, yái Jesús imàníníaca, cainácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes ímaca Jesús ìwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, iná yéewa yáalimá imànica yái càmirica wenàiwica idé imànica—ímaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani yái Jesúsca. ¹⁵ Aibanái ímaca Jesús ìwali:

—Yácata profeta Elías yàanèrica àniwa—náimaca. Aibanái íma:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléeyéimi—náimaca. ¹⁶ Quéwa rey Herodes yéemìacaalíté nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes ímaca:

—Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca ìicha íiwita. Idéca icáucàacawa—ímaca yái rey Herodesca.

¹⁷ Càica Herodes ímaca ichùullacáináté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa iicáca Juan, úai Herodes yàacawéetúa íipidenéechúaca Herodías. Yá úwinái nadacùacaté Juan cadena iyú presoíyái ibànalícu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenàsàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenàsàiri ìchawa. ¹⁸ Iná Juan ímacaté rey Herodes iri: “Báawéeriquéi peedáanáca péenàsàiri yàacawéetúawa”, íimacaté yái Juanmica.

¹⁹⁻²⁰ Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalimá unúacani, cáalucáiná rey Herodes iicáca Juan, yáallacáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmícaníta yáaliíwa cainácaalí iwàwacutáaná imànica macái èerita idécanámité yéemìaca Juan icàlidaca írì Dios itàacái, càicáaníta casímáica rey Herodes yéemìaca Juan itàacái. ²¹ Quéwa áiba èerité Herodías úalimáca umànica Juan írì càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuúri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudèeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánáica, nía nacái yàacawéeyéinaca asianáca caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacaténá nayáacaléwa yáapicha, namànicaténá yáapicha nacái manuúri fiesta. ²² Yá Herodías úidu iwàlùacawa asianái iyáacàlu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asianái yàacuésemi naicácaténá úa. Naicáciná ulabàaca, iná usíimáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía

naçái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes ímaca mànacàu irí:

—Pisutá nuícha cainácaalí piwàwéerica. Yási nùaca piríwani —ímaca ulí.

²³ Yá Herodes ímaca ulí àniwa pucháiba yàawiríata báisi báisisíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí cainácaalí wawàsi uwàwéerica ícha, éwitasa uwàwacaalíté ícha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yási yàanápínasa ulítáni báisíta, ímaca. ²⁴ Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá ícha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá ícha Juan el Bautista íwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáinaté uicáca Juan íwita utuí iyúwa úalíacaténáwa báisíri iyúcani Juan yéetácawa. ²⁵ Néese úái mànacàuca uèpua uwàlùacàatétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siúcata nuwàwa piaca nulí Juan el Bautista íwita quírápieli irícu —úumaca irí.

²⁶ Néese, éwita achúmácaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yéemàcáiná usutáana ícha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisanlaca uíchani, ímacáinaté ulí nàacuéssemi níai wenàiwicaca yàanápínasa ulí cainácaalí wawàsi usutéerica ícha. ²⁷ Yá rey Herodes ichùullaca úwisàiri iwichùanápíná Juan ícha íwita, itécaténáni rey Herodes irí. ²⁸ Néese úwisàiri yàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá iwichuaca Juan ícha íwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íwitami quírápieli irícu. Yá yàaca íwitami ulí úái mànacàuca. Néese úái mànacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíri iyúcani Juan yéetácátéwa.

²⁹ Néese Juan yéewáidacalénái yéemaca iinàwanámi, yá nàacawa presoíyéi ibàna néré needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabállawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepua iwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namàníricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái. ³¹ Jesús ímaca nalí:

—Wàacuéwa wàanàcuéwa walínáamitawa áibalé canácatalé wenàiwica, yéewanápiná wayamáidacawa achúmáanacáwa —ímaca nalí, madécanácáiná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áibanái nacái yèepuacawa yàacawa náicha, iná càmita yéewa nayamáidacawa, ibatàa nayáanápíná nayáacaléwa, càmita nàalimá. ³² Iná Jesús yàacawa barca irícu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaniná ícha, canácataléca wenàiwica. ³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanàwa, nàalía nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé ícha, yá napiacawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchalé néré. ³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca irícuise néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalí abéeri yéewáidéeripíná nía Dios íwali, iná catúulécanáca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi íwali. ³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácátáica yàcalé. ³⁶ Pichùulia nèepuánápináwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé irículé nacái iyéeyéica mawiénita nawèniacaténá nayáapínáwa —náimaca. ³⁷ Quéwa Jesús ímaca nalí: —Píatacué yàa nayáapíná —ímaca nalí. Néese yéewáidacalénái ímaca irí:

—¿Càmita píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènicatái? Éwita wadèniacaalí yàara platatá, càicáaníta càmita wáalimá

wawèniaca cayába pan wèeripináca nayáapinátá, níái manùbéeyéi wenàiwicaca —náimaca. ³⁸ Jesús íimaca nalí:

—¿Càisimalénacué pan pidèniá? Picutácuécáwani —íimaca nalí. Néese idécánáami náalíacawa, yá náimaca írí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imidecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùullaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawinánápináwa nàwacacawa ipulèeri masicái íinata. ⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipiná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áibanái nacái. ⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios írí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái íríwa nawacùacaténá wenàiwicanái íríni. Néese iwacùaca cubái imidecaná nacái yéewáidacalénái íríwa macáita. ⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani. ⁴³ Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéericawa. ⁴⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Yáta Jesús ichùullaca yéewáidacalénáiwa nawàlùanápináwa caquialéta barca iriculé nachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaníná íicha nàanàacaténá Betsaida iyacàlená néré. Iwàwa nàacawa ipíchalé idècunitàacá íimacaca wenàiwicanái yèepùacawa íicha. ⁴⁶ Néeseté idécánáami ibànùaca wenàiwicanái yèepùanápináwa íicha canánama, yá Jesús yàacawa dúli íinatalé isutátacaténá yàawawa Dios íicha. ⁴⁷ Néese idécánáami catáca nawicáu, Jesús yéewáidacalénái nàyaca barca iricu bamuchúami calisa. Yá Jesús iyaca abéerita cáli íinatáiscéwa. ⁴⁸ Néese iicáca mādáini natenáca cachàiníri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmita náalimá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníriwa úni inàniacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàníri iyú. ⁴⁹ Quéwa naicáca lìpinánica úni inàniacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicani. ⁵⁰ Yá néemíanicawa macáicáiná naicácani. Cáaluca nía báawanama, càmicáiná náalía naicácani. Yáta quéwa Jesús íimaca nalí:

—¡Matuìbanáicué pía, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca iriculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca iriculé. Yá nàináidacawa manuísíwata naicáidaca írí. ⁵² Càmitàacáwa nadé náalíacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicáacáníta imàníná pan iyú yái càmiirica wenàiwica idé imànica, càulenácáiná náicha náalíanápináwa néemiaca càinácaalí íimáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³ Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, yá nàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré. ⁵⁴ Namichàacanacáitawa barca iricuíse, yá wenàiwicanái náalía naicáca Jesús. ⁵⁵ Yá wenàiwicanái naplàcawa macái yàcalé iriculé iyéeyéica néré nacàlidacaténá nalí Jesús yàanàca. Néese manùbéeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubái íinatawa náalfacataléca Jesús iyaca. ⁵⁶ Néese àta alénácaalí Jesús yàawa achúméeri yàcalé iriculé, manuiri yàcalé iriculé nacái, manacúaliré nacái, yá natéca nalladaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa Jesús ichàbacatabàapináwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús íicha imàacáanápiná

nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái ícha.

7

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacawa abénaméeyéi fariseo yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé. ² Naicacaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca nayáaca nayáacaléwa càmiyéicáwa íiba icáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. Càmita Jesús yéewáidacalénái imàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa fariseonái imàníiná. Iná fariseonái itàanica Jesús yéewáidacalénái ìwali, náimaca casacàacasa Dios iicáca Jesús yéewáidacalénái. ³ (Níai fariseoca, áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàníiná. Càmicaalícáwa náiba nacáapiwa éeréeri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmitàacá nayáa nayáacaléwa, canásiwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícáwa namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. ⁴ Idécánáami nacái nawèniaca yàacási yàaléricu, yá nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapídaánápiná náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madécaná càide iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, iná namànica culto nacáiri náibacaténá éeréeri iyú macái íiwitáaná bacàa, catùà nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama nacái, naiméerica íinata.) ⁵ Iná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Níai péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi ichùullianáté wía wamàníinápiná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, iná casacàaca Dios iicáca níai péewáidacaléca —náimaca. ⁶ Jesús íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacási machacàniri iyú piwalicué, piacué pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacási piináwaná ìwalicué Dios inùmalicué. Dios íimacaté:

‘Níai israelitaca náimacáita meedá nàacasa nuchàaluíná, quéwa càmita cáininá naicáca núa báisíiri iyú nawàwalicuéséwa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàniricaca nulí. Càmita néewáida wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise iyúwa’,

càica íimaca yái Diosca. ⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píchawa Dios itàacái, peebáidacaténacué wenàiwicanái yàasu tàacási meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máini báawéeri wawàsi, pimàacacáinacué píchawa Dios itàacái, pimànicaténacué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná. ¹⁰ Profeta Moisés íimacaté Dios inùmalicué: ‘Pia pianiri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa’, íimaca yái Diosca. Yaté íimaca nalí àniwa: ‘Aibacaalí itàanica báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanicaalí báawéeri iyú yáatúa ìwaliwa, yá iwàwacutácué pinúacani’, íimacaté yái Diosca. ¹¹ Quéwa piacué fariseoca, pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayábacasa càì náimaca nàaniri írriwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía. Nudéca nucùaca Dios iripiná yái platata, yái nuèripinámica pirí, iná canáca nulí cayába

nuyúudèeripiná iyú píá', càì nàimaca nasèenái iríwa. ¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmítasa iwàwacutá nayúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáíwa, nàimacaalí càì nasèenái iríwa. ¹³ Iná pidécuéca píasáidaca piúcaca pííchawa Dios itàacái, peebáidacáinacué piawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú wenàiwicanái Dios itàacái íicha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càyéí wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níái wenàiwicaca ibàluyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemlacué nutàacái píacué macáita. Píalimáidacué píalíaca péemlaca cànínacaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéeripinácuéca piriwa. ¹⁵⁻¹⁶ Macái yàacàsi iwàlùeriwa wenàiwica idèericulé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Abéerita wenàiwica íbáyawaná, yá nacái itàacái báawéerica imusuéricawa iwàwallícué, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanái íicha, yá iwàlùacawa capíi irículé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemlawni cànínacaalí íimáaná yái tàacáisisa Jesús icàlidéerica yàacàsi íwali. ¹⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, càmítasicué nacái píalí péemlacani yái nucàlidéerica? ¿Càmítacué píalíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha? ¹⁹ Yái yàacàsi càmíta iwàlùawa wenàiwica iwàwa irículé. Iwàlùacáitawa idèericulé. Néese yàacawa íicha meedá —íimaca nalí yái Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi íwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macái íiwitáaná yàacàsica, masacàacáiná macáita nía. ²⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Yái nabáyawaná namànírica, yá nacái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wenàiwica iwàwa irícué, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha. ²¹ Macáita íiwitáisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa irícué. Càita báawéeri íiwitáisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmíná Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedüaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica; ²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càmíchúaca náinusíwa, càmírica nacái nanírisíwa; mání nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachíwáidaca áibanái wenàiwica; mabáíníri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa máléquéeri iyú áibanái wenàiwica yàacuésemi; báawaca naicáca áibanái wenàiwica íwalíse yái cawènírica áibanái idènièrica; natàanica báawéeri iyú áibanái íwali; mání cachàinica naicáca níawawa; càmíta náalí cayábéeri íwali báawéeri íichaná. ²³ Macáita yái íiwitáaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa irícué. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli íicha yàanàcaténá Tiro iyacaléná yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capíi irículé. Idècunitàacá iyaca néré, càmíta iwàwa yàcalé mīnanái náalíacawa alénacaalí iyaca. Càmíta quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa. ²⁵ Ráunamáita abéechúa inanái uémíaca iináwaná íwali iyaca capíi irícué. Udènia uíduwa demonio idacuèchúa íiwitáise. Uái inanáca uacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùlulù ipùata iyúwa Jesús íipunita, usutácaténá íicáanápíná upalé. ²⁶ Càmíchúata israelita uái inanáca. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús íicha wawàsi yúucáanápíná demonio uídu íicha. ²⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Péemla comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéeachacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca piacué càmfíyéica israelita —íima ulí, yáalimáidacatená iicáwa úa, asáisí uebáidacaalí Dios imànínápiná ulí cayábéeri éwita càmícáníta israelita úa. ²⁸ Yá úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíise, sùmanái yúucacatená nayáapíná yàacàsi yéénáimi, càita nacái nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmícáníta israelita núa —úumaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacái iyúwa peebáidaca nulí, íná càmita iwàwacutá pisutáca nuícha quirínama nuyúudàanápiná píawa. Yá numàaca pèepùacawa picapèe néréwa, demoniocáiná idéca yàacawa píidu íicha —íimaca ulí yái Jesúsca. ³⁰ Néese uèpùacawa ucapèe néréwa, yá ùanàaca uíduwa iriéchúawa matuíbanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepùa yàacawa Tiro iyacàlená yàasu cáli íicha. Yá ichàbacawa Sidón iyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacái diez namanùbaca yàcalé Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Yá yàanàaca Galilea icalisaníná néré. ³² Néese áibanái natéca asiali Jesús yàatalé, abéeri asiali màuwíiri, càmliri yáalimá itàanica machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápiná icáapiwa màuwíiri ìwali ichùnìacaténáni. ³³ Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanái íicha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitàcanama icáapi ipùata asiali yùuwiápuná iriculé pucháibanama. Néese Jesús yàapisaca icáapi ipùata ìwaliwa, yá idunùaca asiali inène ìwali icáapi ipùata iyúwa. ³⁴ Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalésawa. Yá íimaca asiali irí: “¡Efata!” (ímáanáca hebreo itàacái iyú: “¡Yàacùacawéi piùwica!” ímáanáca.)

³⁵ Yá yáalimá yéemlaca cayába yái asállica, yá cayábaca nacái inène, yáalimá itàanica machacàníiri iyú. ³⁶ Néese Jesús yàalàaca níái wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái irí iináwaná ichùnìanáni, quéwa éwita ichùullacáaníta nía manùba yàawiría, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata. ³⁷ Macái wenàiwica yéemièyéica Jesús iináwaná ìwali nánáidacawa manuúsiwata néemlacani. Yá náimaca naliwáaca: “Imànica macáita cayábéeri iyú. ¡Imàacaca màuwíiyéi yéemlaca! ¡Imàacaca nacái matàacáiyéi itàaníca!” náimaca Jesús ìwali.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

¹ Aiba èerité madécana wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripíná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa. Yá íimaca nalí:

² —Catúulécanáca nuicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri. Siúcade canáca nalí nayáapíná. ³ Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèe nérépináwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abénaméeyéi nàanàacáiná déecuise —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese yéewáidacalénái nímaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapíná cháí, canácatáica wenàiwicanái ibànacale —náimaca. ⁵ Jesús isutáca yéemlawa yéewáidacalénáwa:

—¿Càisimalénácué pan iya pirí? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶ Néese Jesús ichùuliaca wenàiwicanái yáawinacawa cáli íinata. Yá yeedáca níai siete namanùbaca panca icáapi iriculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénái iríwani. Néese, yéewáidacalénái iwacùaca pan wenàiwicanái irí. ⁷ Iyaca nacái nalí cawàwanáta máisiba cubái imìdecaná púbéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùuliaca nacái yéewáidacalénáiw iwacùanápínani wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni. ⁸ Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacási yéenáimi imàaquéricawa. ⁹ Batéwa báinúaca mil namanùbaca aslanái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita naputàa inanáinái, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa ícha, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. ¹⁰ Yá Jesús iwàlùacàatétawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalisaníná ícha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàanica cachàiníri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imàinínápiná áiba wawàsi báawéeri. Yá nasutáca ícha imàinínápiná naicáca wawàsi íiwitáise iyúwa càmlírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeséericatani. ¹² Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníri iyú máinícáiná báawaca íináidacawa iwàwawa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánacué pisutá numàinínápiná càì? Pidécuéca piicáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemlacué cayába, càmitacué núsáida piicáca càiri wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yèepùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaníná ícha.

La levadura de los fariseos

¹⁴ Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca náapichawa nayáapináwa. Nadènacáita abéeri pan meedá náapichawa barca iricu. ¹⁵ Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo iyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemlacué cayába comparación: Piicacué píichawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá yéewáidacalénái càmita náalíawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi ícha, rey Herodes íiwitáise ícha nacái. Iná yéewáidacalénái náimaca nalíwàaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan —náimaca. ¹⁷ Jesús yáalíacawa nánáidáanáwa, iná íimaca nalí:

—¿Cánacué píima canáaca pirí pan? Càmita nutàani pan ìwali. ¿Cánacué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapíná càinàcaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinísica càulenáca píichani? ¹⁸ Pidèniatacué pitúiwatátá. ¿Cánacué càmita píalía péemiaca ìwali yái piíquérica? Pidèniatacué nacái piùwiwatátá. ¿Cánacué càmita píalía péemiaca càinàcaalí íimáaná yái númèericuéca pirí? Báisíta iwàwacutacué piwàwalica càinàcaalíté iyáaná nuwacùacaalíté pan wenàiwicanái irí nayáapiná. ¹⁹ Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapiná, níai cinco mil namanùbaca aslanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa —náimaca. ²⁰ Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná, níái cuatro mil namanùbaca aslanáica, ¿càisimalená mapíiri imanùbaca iyamáawa yéénáimi piwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéericawa —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánacué càmitàacáwa píalíawa núalimá nùaca piyáapíná? —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Néeseté nàanàaca Betsaida iyacàlená néré. Yá Betsaida mìnánái natéca matuíri asíali Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús íicha wawási manuísíwata ichùnianápináni. ²³ Néese Jesús itéca matuíri icáapi íwali, yá imusúadacani yàcalé iricuise. Jesús yáapisáidaca icáapi iriculéwa, néese ipusúa yáawiruníwa matuíri ituí íimami íwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri íwali. Yá isutáca yéemíawa matuíri asáisi yáalimácaalí iicáidaca. ²⁴ Néese yái matuírica idàbaca iicáidaca, yá íimaca Jesús irí:

—Nuiquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, lipínáníiyéi quéwa —íimaca. ²⁵ Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí íwali. Asáita iicáca cayába yái asialica, idéca ichùniacawa, íná idé iicáca macáita cayába ituí iyúwa. ²⁶ Néese Jesús ichuullaca asíali yèepùanápináwa icapèe néréwa. Yá íimaca asíali irí:

—Picá piwàlùawa yàcalé iriculé —íimaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Néeseté Jesús yàacawa Betsaida iyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé iyéeyéica mawíénita Cesarea de Filipo iyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idécunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, yá Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáiwa. Íimaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca píwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idéca ícaucáacawa. Aibanái íimaca profeta Elíasaca pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté íwali ibànùanápináté àniwani. Aibanái àniwa náimaca píwali áiba profetanái yéénácasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàcáisi bàaluité Dios inùmalicuise —náimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté íwali wàawirináimi israelitanái irí, Dios ibànùanápinaté wálí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchana nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáiwa náalíacaténátéwa iwàwacutáanaté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asíali Dios néeséerica. Iwàwacutácaté nacái yùuwidenái íicàcani iyúwa canéeri iwèni, càmita nacái neebáida itàacái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote iyewanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iriwni náalíacaténátéwa iwàwacutáanápinaté yùuwidenái inúacani, quéwa máisiba èeri irícu, yá ícaucàanápinátéwa. ³² Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú, ipíchana icàlidaca càiri wawási. ³³ Quéwa

Jesús iwènúá iicáidaca yéewáidacalénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníri iyú. Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Piawa nuícha, pía núuwide Satanás nacáiri íiwitáise! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri m̀nánái íiwitáise iyáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníyécawa náapicha. Yá íimaca nalí:

—Abéericaalí péenacué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz iwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùuláná pía. ³⁵ Níacáiná cawinácaalí càmíyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái inúacaalí nía, nadènapíná nacáucawa càmíiri imáalàawa. ³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa ícáucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ³⁷ Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa ícáucawa càmíiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íichawani. ³⁸ Cawinácaalí wenàiwica báiyéica icàlidaca cayábéeri núwali, nutàacái ìwali nacái èeri m̀nánái irí, níái èeri m̀nánái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita núumapíná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asíalí Dios néeseéerica, nùanàpinácaalí Núaniri Dios íiwitáise iyúwa icamaláná mèlumèluíri írìcu, mabáyawanéeyéi ángel yáapicha nacáíwa, nucuàcaténá macáita —íimaca yái Jesúsca.

9

¹ Jesús íimacaté nalí nacái:

—Péemíacué cayába, abénaméeyéicué péená iyéeyéica cháí siùca, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa íiwitáise iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁻³ Néesetécáwa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènuníri íinatalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiníri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máini íicha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca cà. ⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái iyéeyéicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníyéica iyaca Jesús yáapicha. ⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máini cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siùcade wamànica máisiba capíi yàana wawàwalínápinácué pía, abéeri píasupíná, áiba nacái Moisés írìpiná, áiba nacái Elías írìpiná —íimaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro íimaca máiníicáiná cáaluca níái yéewáidacaléca máisiba, íná Pedro càmita yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná íimaca Jesús irí. ⁷ Yáta acalèe írìcuacawa, yá ibàlaca nía catámèeri iyú. Néese néemíaca Dios itàacái acalèe yèewíse. Íimaca nalí: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemíacué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níái yéewáidacaléca. Yá canácata naiquèeri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Nésetetéáwa idècunitàacá nalicùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái íríni, yái naiquéericaté dúli íinatalé, àta Jesús imichàacatalétawa yéetácáisi íicha, yái asiali Dios néeseérica. ¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái íríni, quéwa nasutáca néemlawa níawáaca ìwali càinácaalí íimáná yái tàacáisi íiméérica icáucàanápínasawa. ¹¹ Néese nasutáca néemlawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nàimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quéechacáwa aléi èeri írìculé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì nàimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu? —nàimaca.

¹² Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami ìwali:

—Báisita, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechacáwa. Yá iwènùadaca wenàiwicanái ííwítáise Dios írìpiná àniwa, yéewanápiná néemlaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Aiba wawàsi nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué píináidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèericaté nuínáwaná ìwali, núa asiali Dios néeseérica. Natànàcaté tàacáisi nuínáwaná ìwali píalícaténácuéwa iwàwacutáanápíná nùuwichàacawa manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicàanápíná núa, báawapíná nacái naicáca núa. ¹³ Quéwa núumacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté írì báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi íináwaná ìwali càinácaalíté iyàanápíná —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Néseté Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu. Níái yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàanica nàyaca nalíwáaca ùlèeri wawàsi iyú. ¹⁵ Néese wenàiwicanái íicáca Jesús, yá macáita napíacawa íipunita natàidacaténáni, máiníiyéi íináidacawa íicáidaca Jesús írì.

¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemlawa yéewáidacalénáwa:

—¿Càinácué ìwali pítàaní piríwáaca chàinisíiri iyú, píacué nacái nía nacáide? —ímaca nalí.

¹⁷ Yá abéeri néená níái wenàiwica iyéeyéica néré íimaca Jesús írì:

—Nuíwacali, nudéca nutéca píatalé nuíriwa demonio idacuèri ííwítáise. Yái demonioca masànaca imànica nuíri. ¹⁸ Ata alénácaalí nuíri iyaca, yá demonio yàaca írì tèwacáimi, yá yúucaca nuíri cachàiníiri iyú cáli íinatalé, yá cacàlica inùmalicuise yái nuírìca, yá nacái yaamiadaca iyéiwa, yá pumùluca íiná macáita. Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucàanápíná demonio nuíri íicha, quéwa càmita náalimá náucaca íichani —ímaca yái yáanirica. ¹⁹ Néese Jesús íimaca:

—¡Píacué càimíyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapícha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuécá pirí quiríta? Píanàidacué nùataléni yái ùuculírìca —ímaca yái Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculírì Jesús yàatalé. Quéwa demonio íicàcanáami Jesús, yá demonio yàaca tèwacáimi ùuculírì írì. Yá ùuculírì yúuwàacawa cáli íinatalé. Yá italináicawa, cacàlica inùmalicuise. ²¹ Néese Jesús isutáca yéemlawa ùuculírì yáanirì:

—¿Càisimaléná èeri idé idènlacani íisacadénáamini? —ímaca yái Jesúsca. Néese yáanirì íimaca Jesús írì:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca íisacani bàaluité. ²² Manùba yàawiría nacái demonio yúucacani quichái iriculé, úni yáaculé nacái inúacaténani. Quéwa, pidécaalísica pichùnìacani, nèese piicá watúlulécaná, yá piyúudàaca wía —íimaca yái yáanirica. ²³ Jesús íimaca irí:

—¡Picá càì píimaca ‘pidécaalísica’! Iwàwacutá manuica plínáidacawa piwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànipiná irí macái íiwitáaná cayábéerica —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá ùuculliri yáaniri íimaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca piri. ¡Piyúudàa nuebáidacaténá piri cachàiníri iyú mamáalàacata! —íimaca yái yáanirica.

²⁵ Nèese Jesús iicácáiná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caqualéta, íná yàalàaca demonio cachàiníri iyú. Jesús íimaca demonio irí:

—Pía demonio, matàacáirica màuwírica nacái imànica wenàiwica, piawa íicha yái ùucullirica. Picá pèepúa piwàlùacawa àniwa iwàwaliculé —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Yá demonio yéemáníca, yàaca tèwacáimi ùuculliri irí àniwa, yá imàacaca ùuculliri itatáca cachàiníri iyú àniwa. Nèese yàacawa ùuculliri íicha, yá ùuculliri irìcáitawa cáli ínatalé càide iyúwa yéetéerimiwa. Íná madécaná náimaca ùuculliri yéetácasawa. ²⁷ Quéwa Jesús íibàaca icáapi ìwali imichàidacaténani. Yá ibàlùacawa yái ùucullirica.

²⁸ Nèesetécáwa Jesús iwàlùacawa capì iriculé yéewáidacalénái yáapichawa mèetàucuta áibanái íicha. Yá nasutáca néemíawa Jesús:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —náimaca. ²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios íicha quéechacáwa, pimàacacué píchawa nacái piyáacaléwa, pidéenápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Nèese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunícawa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáalíacawa alénacaalíni.

³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalíni:

—Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asialí Dios nèeséerica. Yá nanúapiná núawa. Quéwa máisiba èeri irícu, yásí nucáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

³² Quéwa níái yéewáidacaléca càmita náalía néemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemíawani ìwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Nèeseté nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Yá nawàlùacanámiwa capì iriculé, yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiná wawàsi íwalicué pitàanì siùcatàacáwa idècunitàacá pèepunícawa àyapulicubàa? —íimaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús íicha báicáiná nía náiwitáise báawéeri íwalíisewa, natàanícáinaté chánacaalí néená máiníri cachàinica áibanái íicha canánama.

³⁵ Nèese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa. Yá íimaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicácani iyúwa cachàinírica áibanái íicha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa càmlíri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúudàaca nía áibanái canánama —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmàì ibàlùadacaténàni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmàì yàanaliculéwa. Yá íimaca yéewáidacalénàì iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmàì irí nuípidená ìwali, càiride iyúwa yáì sùmàica, yásí nuicáca yáì cayábéerica imànirica sùmàì irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yáì Diosca ibànuerica núa —íimaca yáì Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néeseté Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacalí, wadéca waicáca áiba yúuquéeri demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali íimacáiná pimàacasaca càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica íicha —íimaca yáì Juanca. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué píalàa wenàiwica càminápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itàanica báawéeri iyú nùwali idécanáami imànica nuípidená ìwali yáì càmirica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iináwanáwa imànínáa càì nuíwítáise iyú. ⁴⁰ Macáicáiná càmfíyèita yúuwedica imànica wía, nayúudàaca wía. ⁴¹ Péemiácué cayába, áibacaalícué iyúudàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca píiraca ùni yáawami, càicáaníta Dios imànipiná irí cayábéeriwa —íimaca yáì Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús íimacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níai púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yúuwichàidapináca manuísíwatani. Cayába cachàini irítàni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuiri íba icanápi íwalíise náucacaténàni manuiri ùni yáaculé isawíacaténáwa, yásí íisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháì èeri irícu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yúuwichàapínacawa áibanái íicha infierno irícu, yáì manuiri quicháica. Íná cayába cachàini irítàni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁴³ Íná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca píichawa píiwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwíchùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica íbáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa píiwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái placawa infierno iriculé, yáì manuiri quicháica càmfírica ichacàwa càiripinèerita iyaca. ⁴⁴ Infierno irícu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níai cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁵ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa píabàli iyúwa, pianápináwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa placawa, yá piúca píichawa píiwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwíchùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica íbáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa píiwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yáì manuiri quicháica càmfírica ichacàwa càiripinèerita iyaca. ⁴⁶ Infierno irícu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níai cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁷ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi càmfírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píichawa píiwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa

wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pia infierno iriculé, yái manuiri quicháica càmfirica ichacàwa càiripinéerita iyaca. ⁴⁸ Infierno iricu canácatáita cawi yéetáwa néré, níai cawi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapíná quichái nàwali macáita. ⁵⁰ Péemiácué comparación: Cayábéeri iwidùma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puiwa yái iwidùmaca, yá càmitacué píalimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutacué càinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwidùma puiwacaalí imànica walí wayáacalé. Càininácué piicáyacawa yéewanápinácué piyaca matuìbanáiri iyú píapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái iyéerica oriente iwéré èeri imusúadacáisewa, abéemàalé Jordán inanába íicha. Néré manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. ² Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápíná áiba wawási báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca iináwaná iwali itàacái iwalisewa. Yá nasutáca néemlàwani asáisi cayábacaalí asiali imàaca íichawa íinuwa. ³ Jesús íimaca nalí:

—Picàlidacué nulí càinàcaalíté profeta Moisés ichùuliaca plàwirináimi imànínápiná bàaluité —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese náimaca irí:

—Profeta Moisés imàacacaté asiali yúucaca íichawa íinuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asiali itànàaca cuyàluta iricu cáná yéewaná iwàwa yúucaca íichawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái iríni, náaliacaténáwa manùrica úa. Yá ichùuliaca ùanápínáwa íicha —náimaca irí.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Bàaluité profeta Moisés imàacacué pimànica càì mánicáinácué báawaca píiwitáise, piacué israelitaca, càmfiyéica iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullanácué pía. Imàacacatécué pibànùaca píchawa píinuwa báawacaalícué piicáca úa, ipíchanácué piùwichàidaca úa cachàiniwanái mamáalàacata. ⁶ Quéwa bàaluité Dios càmitaté ibatàa wenàiwicanái imànica càì. Iná báawaca Dios iicáca yái piúcáanácuéca píinuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté càinàcaalíté iyáaná bàaluité Dios idàbacaalíté wenàiwica. Moisés itànàacaté: ‘Dios idàbacadé idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái. ⁷ Iná siùcade, asiali iwàwacaalí icàsàacawa, yási yàacawa yáaniri íichawa, yátúú íicha nacáíwa, iyacaténá abédanamata íinu yáapichawa. ⁸ Iná idécánáami asiali iimáca úapicha, càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica’, càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmita quirínama pucháibaca nía, néese abéerica nía. ⁹ Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níai Dios imàaqueeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néeseté nàyaca capli iricu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemlàwani íwali àniwa yái tàacáisca. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Asiali imàacacaalí íchawa ínuwa, yá yeedácaalí nacái íríwa ínuwínáwa áibata, yásí imànica ibáyawanáwa ulí, úái idàbáanéechúaca ínuwawa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmfíchúaca ínusíwa. ¹² Càita nacái inanái umàacacaalí uíchawa uníriwa, yá uedácaalí uníripináwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa írí yái idàbáanéeri uníríwawa, uimácáiná áiba asiali yáapicha càmfíríca unírísíwa — ímaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacatená icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios ícha imànínápiná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacuúsaca wenàiwica itéyeyéca sùmanái, yéewáidacalénái ímaca sùmanái nasàiwicasa Jesús írí wawàsi. ¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imànínáca, íná báawaca iicáca náiwitáise. Yá ímaca yéewáidacalénái íríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanà nàanàca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nániri itàacáiwa. ¹⁵ Péemlacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéyeyéi sùmanái yeebáidáaná nániri itàacáiwa. Càmicaalí càì wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —ímaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca níái sùmanáica yàanalículéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios ícha imànínápiná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacadé yèepunícawa àniwa, yá abéeri asiali yàanàca ipíacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulul ipùata iyúwa Jesús írí yàacatená Jesús icàaluíníná. Yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásiwa iwàwacutá numànica nùyacatená càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —ímaca. ¹⁸ Jesús ímaca írí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába iwali yái píimáanáca, càinácaalí ímáaná yái tàacáisi íméerica cayábéericasa núa, canáacáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —ímaca írí yái Jesúsca, iwàwacáiná asiali yeebáidaca iwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús ímaca írí àniwa:

¹⁹ —Píaliacawa Dios itàacái iwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càité ichùullíca nía: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmfíchúaca píinusíwa, áiba asiali yáapicha nacái càmfíríca píinírísíwa, picá piyéedúa, picá picàlida pichíwawa, picá nacái pichíwáida áibanái, néese pía píaniri ímíétacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì itànàacaté yái Moisésca —ímaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese asiali ímaca Jesús írí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùulláná wamànica sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —ímaca. ²¹ Yá Jesús iicáidaca írí, càinínáca nacái Jesús iicácani, yá Jesús ímaca írí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca pímanica: Pía piwéndaca macáita píasuwa. Néese pía iwènináami catùulécanéyeyéi írí. Càita pidènapíná píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa píacatenáwa núapícha iyúwa nuéwáidacalé —ímaca yái Jesúsca.

²² Yái asialica, idécanámi yéemlacani, yá máini achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús ícha, máinícáiná càasuani, càmicáináaté nacái iwàwa yàaca áibanái írí macáita yàasuwa. ²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica írí ibàlùeyéicawa itéese, néese ímaca yéewáidacalénái íríwa:

—¡Máiní càulenáca càasuíyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní náináidacawa néemíaca Jesús itàacái, càmicáinátécáwa néemia càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáica, ¡máiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawinácaalí imàaquéeyéica iwàwawa yàasu cawèníri ìwaliwa! ²⁵ Càide iyúwa camello càmíiná yáalimá iwàlúacawa siduwiapi ituí yáapu! irícubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios isùmàirecaténáni, máinícáiná cáinináca càasuíri íicáca yàasuwa Dios íicha — íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Idécánáami yéewáidacalénái yéemíacani, yá máiní cachàiniwanái náináidacawa Jesús itàacái ìwali, yá nasutáca néemíawa níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca nalíwáaca. ²⁷ Néese Jesús íicáidaca nalí, yá íimaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapícha iyúwa péewáidacalénái —íimaca yái Pedroca. ²⁹⁻³⁰ Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri mìnánái irí. Aibanái péenácué nacái nàapínacawa néenánái íichawa, càmicaalí nacái nàatúta íichawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapínacué pírí cháí èeri irícu cien imanùbaca yàawiríapíná àniwa picapèepínacué, manùbéeyéi nacái wenàiwica ííeyéipínacué pírí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe nacái, pídeníapínacué nacái píbànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalícué píawa cháí èeri irícu, peebáidacáinacué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa píyapínacué càiripínáta èeri imáalàacanáamiwa. ³¹ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái ííquéeyéica iyúwa máiníiyéica cachàinica siúcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái ííquéeyéica iyúwa càmlíyéica máiní cachàini siúcade, áiba èeriwa yási máiní cachàiniwanái cachàinica níawa áibanái íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Néeseté nadábaca nàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icalúadacawa manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yéeyéicawa náamiwáise, cáaluca náináidacawa ìwali yái yùuwichàacáisica yàanèeripínacátéwa nàwali Jerusalén iyacàlená irícu. Néese Jesús iwènúacawa, imáidaca yàataléwa níái yéewáidacalécawa doce namanùbaca méetàucuta áibanái wenàiwica íicha. Yá idábaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imàninápináté irí Jerusalén iyacàlená irícu. Yá íimaca nalí: ³³ “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa natécáténá núa sacerdoté íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, núa asíali Dios néeséerica. Yá nachùllapíná càmlíyéi judío nanúanápíná núa. ³⁴ Néese naicáanípíná nuquínínáwa, yá nacái nàapísáidapíná núawa, nacapèedáidapíná

núa, yá nanúapináca núa. Quéwa másiba èeri irícu, yá numichàapinácawa yéetácáisi ícha”, ímaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe ípidenéeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábèeri càide iyúwa wasutàanápíná píchawa wawàsi siùcade —náimaca. ³⁶ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànicuéca pirí? —ímaca. ³⁷ Náimaca irí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapicha wacùacaténá macái wenàiwica píapicha áiba èeriwa picùacaalípíná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa píapicha, abèeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abèeri nacái yáawinacawa apáulicúise pirí wacùacaténá píapicha macái èeri mìnáná —náimaca. ³⁸ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmítacué píalíawa càinácaalí iwàwacutàanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutèericuéca nuícha, picùanápínácué núpicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuetàanápínáwa yéewacaténácué cachàiniyéica pía càide iyúwacué pisutàaná nuícha? —ímaca yái Jesúsca. ³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapinácawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápínácuéwa càide iyúwa nuetàanápínáwa. ⁴⁰ Quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núpicha abèericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicúise nulí, picùacaténápínácué núpicha macái wenàiwica, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawínácaalí wenàiwicanái Dios ínádíéeyéicátéwa nàawinánápínáwa núpicha wacùacaténá macái wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemiacaalíté càinácaalí nasutáaná Jesús ícha wawàsi, yá calúaca nía pucháiba aslanái yáapicha, níai Santiago, Juan nacái. ⁴² Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá ímaca nalí:

—Píalíacuécawa naináwaná ìwali, níai càmíiyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casímái nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacué nacáíwa casímáica náiwacanánái nachùullaca áibanái wenàiwica. ⁴³ Quéwa iwàwacutácué càmita píya càide iyúwa nàyáaná. Néese cawínácaalí péenácué iwàwéerica Dios íicàcani càiride iyúwa cachàiníirica íiwitáise, iwàwacutá iyúddacuéca pía macáita. ⁴⁴ Cawínácaalí péenácué iwàwéerica Dios íicàcani càiride iyúwa cachàiníirica áibanái ícha, iwàwacutá íibaidacuéca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ⁴⁵ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalicáaná núa, càicáaná càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nùibaidacaténá áibanái wenàiwica irípíná, numàacacaténá nacái núcàcawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha yàanèripinácawa nàwali nabáyawaná ìwalísewa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàcaté Jericó iyacaléná néré. Néesetécáwa Jesús yàacawa yàcalé irícué, yá yéewáidacalénái yàacawa yáamiwáise, manùbèeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asiali iyaca néeni, ípidenéeri Bartimeo, ímáanáca Timeo iiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái ícha

ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápiná iwèniaca iyáapináwa. ⁴⁷ Bartimeo yéemlaca náimaca Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús irí:

—Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, pi-icá nupualé! —íimaca. ⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masànaanápináni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá íimaca wenàiwicanái irí:

—Pimáidacué nùataléni —íimaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca irí:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pianáwa yàatalé; imáidaca iyaca pía —náimaca. ⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúquéri ìwalisewa, yéewacaténa iplacawa, yá ipisiaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé.

⁵¹ Jesús isutáca yéemlawni:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. Yá matuíri íimaca:

—Nuíwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa —íimaca. ⁵² Jesús íimaca irí:

—Piawa matuibanáita, Dios idéca ichùniaca pía peebáidacáiná nuchùnianápiná pía —íimaca yái Jesúsca. Yáta matuírimi iicáidaca àniwa, yá yàacawa Jesús yáapicha àyapullcubàa.

11

Jesús entra en Jerusalén

¹ Jesús yàanàacaté néré yéewáidacalénái yáapichawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé íipidenéeyéica Betfagé, Betania nacái, iyéeyéica mawiénita dúli irí íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Jesús ibànùaca ipícháléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nali:

² —Piacuéwa iriculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pianàapinacué burro nadacuèrica néré, canéeritàcáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nuliwani. ³ Aibacaalicué isutá yéemlawa piawa cánacué yéewa piwasàacani, picàlidacué iríwani nuwàwacutàcani, núa Piíwacalicuéca, nubànùanápíná nacái wenàiwica natécaténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Néese níai yéewáidacaléca pucháiba nàacawa yàcalé iriculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle iricubàa, mawiénita capíi inùma irí. Yá nawasàacani. ⁵ Abénaméeyéi wenàiwica iyéeyéica néeni nasutáca néemlawa nía:

—¿Càinacué pimàni cháí? ¿Cánacué piwasàa burro? —náimaca.

⁶ Yá yéewáidacalénái icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús íimáanaté nali, ínà wenàiwica imàacawa natéca burro. ⁷ Naliada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imíchàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Idécunitàacá Jesús yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchálé àyapullcubàa nàacaténá Jesús icàaluíniná. Aibanái nacái iriada wisíri nacáiri ibáiná àyapullcubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocáténá lìpina íinatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápíná nacuèriná icàaluínináwa. ⁹ Yá macáita wenàiwica yéeyéicawa Jesús ipíchálé, áibanái nacái yéeyéicawa yáamiwáise namáidaca casíimáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¹⁰ ¡Dios imànica irí cayábéeri yái yàanèrica icùacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icùanáté wàasu cáli! ¡Wàacué irí cayábéeri, yái Dios chènuníseérica! —náimaca namáidaca nàacawa casímáica nía.

¹¹ Jesús iwàlùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá yàacawa templo néré. Ilicáca macáita yái namàninínáca templo irícu. Néese yàacawa Betania iyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáináté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania iyacàlená ícha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca. ¹³ Yá iicáca déecuise higuera yéetaná idènièrica ibáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutácaténá iyacaalí higuera iyacaná nacái. Quéwa canáca iyacaná, idènlacáita ibáiná meedáwa, camicáiná higuera yàasu èeri càyacanánápinátáni. ¹⁴ Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¡Càmita quirínama càyacanána píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yúuwichàidánápináté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yeemíaca tàacáisi Jesús icàlidéerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàacaté Jerusalén iyacàlená iriculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená iriculé, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irícu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níai icambiéyéica plata wenàiwica ícha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndawa yàasusi templo ibàacháwalená iricubàa. ¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Íimaca nalí:

—Píaliacuécawa tàacáisi iwali profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Dios íimacaté yàasu templo iwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácaalupínáca nuícha, macái èeri mìnánáica’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái temploca, piyéedúacáinacué plata wenàiwica ícha pìchíwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu néemíacáiná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani. Yátè nadàbaca nàináidacawa càinápinácaalí iyú nàalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicácani, máníicáiná cayába macái wenàiwica yéemíaca Jesús yéewáidánáca nía íiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁹ Quéwa catácáináté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé iricúise yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néeseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa mawíénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca àicumica chuìcani báawanama macáita, ipìchumi nacái. ²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacalí, píicá higuera yéetanámi piùwichàidéerimica. Idéca chuìcani —íimaca yái Pedroca. ²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imànínápinácué pírí càinácaalícué cayábéeri pisutéericuéca ícha. ²³ Péemíacué cayába, cawínácaalí càì íimaca yái

dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuíri úni yáaculé’, ímacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios ícha wawási, yásí Dios imànica iríwani. ²⁴ Iná núumacué pirí càinácaalí cayábéeri wawási pisutéeerícuéca Dios ícha imànnínápínacué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuécá piríni, yásí Dios imànicaa piríwani. ²⁵ Pisutácaalícué piacawa Dios ícha, yá áiba wenàiwica imànicaalíte pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa ícha yáí báawéerica imànníricaté pirí, yéewanápínacué Píaniri Dios chènunníseeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná íchacuéwa. ²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa ícha yáí báawéerica áibanái imànníricuécá pirí, càmitacué nacái Wáaniri Dios chènunníseeri imàaca iwàwawa pibáyawaná íchawa —ímaca yáí Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néeseté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús ìpináaníca templo irícu, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca nèemiawa Jesús. ²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànù pía pimusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadánápíná nía? —náimaca. ²⁹⁻³⁰ Néese Jesús ímaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùullaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáísica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùullaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawínácaalí ichùulíaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yáí Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàaníca nalíwàaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemiawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?’ càipíná ímaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan”, càí náimaca nalíwàaca, cáalucáiná nía wenàiwicanái ícha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté báisíiri iyú Dios inùmalícuíse. ³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida piríni cawínácaalí ichùulíaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yáí Jesúsca.

12

La parábola de los labradores malvados

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Abéeri asialí idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacalená yàalupíná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéseebàawa. Yá ícaca íba irículé imànicaténá utáwí nacáichúa uva iyacaná yàalupíná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànicaté chènunníri caplí naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu, ipíchaná cayeedéeri iwàluacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyéipíná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéenápíná yàasu èerita, needácatáipínaté iyacaná. Idécanáami imànica náapicha càiri wawási, néese yàacawa náicha áibalépiná. ² Néeseté uva yàasu èeri yàanàaca

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáaliacawa pitàaníca báisíiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica íicha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca piíwitaíse cayábeeri íicha, néese pèewáidaca wenàiwica báisíiri iyú náyacaténá càide iyúwa Dios ichùullaná náyaca. Iná picàlida walíni báisíiri iyú íwali yái wasutéeripínaca wéemiawa piawa: ¿Cayábasica wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yáasu gobièrno íiwacanáiná icuèyéica

wàasu cáli, càmiccaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásica wapáyaidaca wáichawa níara romanoca, càmitasica iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

¹⁵ Quéwa Jesús yáaliacawa càmita báisi nawàwa náaliacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná ìwali meedá itàacái ìwalíise. Iná íimaca nalí:

—¿Cánacué píalimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná ìwali ìwalíise yái núuméerica? Néeni, pitécué nuli moneda nuicácaténáni —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Yá natéca iríni. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa, cawiná nacái íipidená ichanàawa moneda ìwali? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yái romano íiwacalináca, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. ¹⁷ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùullianacué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwàanacué pimànica —íimaca yái Jesúsca. Yá máini náináidacawa néemlaca manuísíwata Jesús íimáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenáiwanaí icáanica Jesús iquíniná, iná nasutáca néemlawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise íiméerica wíacué judíoca iwàwacutáca còi wamànica: Aslali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéénásàiri yeedáca iríwa yéénásàiri íinumiwa yàacawéetúapináwa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiquyéepiná iyúwa yéetèerimiwa yéenibemi yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéepiná yéetèerimiwa yáasu cáli. ²⁰ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéénaná. Yá nabèeri yeedáca íinupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta.

²¹ Yá iméeréerimi yeedáca úa íinupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. Càita nacái iméeréerimi àniwa yeedáca iríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta.

²² Càité níai sietéeyéica imanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uetácawa átata náami. ²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níai sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náaliacawa macáicáináta náinucaté úa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué píalíwa càinácaalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalicúise. Càmitacué nacái píalíwa Dios íiwitáise ìwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetáacái íicha. ²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacáucàapinácawa, quéwa càmita nacásàpináwa, níai aslanáica, inanái nacái, nàypinácáiná càiwade iyúwa chènuníiséeyéi ángel lyáaná càmfíyéica icásàawa. ²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áibaalípiná, quéwa pidécuéca píléca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, iná ¿cánacué càmita píalía péemlaca càinácaalí íimáaná? Moisés ibàlùacatéwa Dios íipunita mawiénita maléenéeri àicu irí yeeméericawa quichái iyú, yá Dios íimacaté Moisés irí: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité íimaca yái Diosca. ²⁷ ¡Dios càmita icúa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icúaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píaliacawa cáuca nía Dios yáapicha, níai Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita

néetácaánítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáaliacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áibaalípíná. Pidécuéca piméerāacawa máiní déeculé báisíiri tàacáisi ícha —ímaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu yéemlācaté sa-
duceonái isutáaná yéemlāwa Jesús, yá nacái yáaliacawa Jesús icàlidācaté nalíni
cayábéeri iyú. Néese yāacawa Jesús yāatalé, yá isutáca yéemlāwa Jesús:

—Nāyaca madécaná wawāsi Dios ichùulièrica wamànínápínáca. ¿Càiríná
náicha máiníiri cachàinica náicha canánama wamànínápíná? —ímaca. ²⁹ Néese
Jesús ímaca irí:

—Yái Dios ichùullanāca máiníirica cachàinica náicha canánama
wamànínápíná cāi ímaca: ‘Péemlācué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita
Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios. ³⁰ Cāiníná piicāca Picuèrināwa Dios macái
piwāwalicúsewa, macái picāuca iyú nacáiwa, macái píiwitáise iyú nacáiwa,
macái pichàini iyú nacáiwa’, cāi ímaca yái Dios ichùullanāca máiníirica
cachàinica náicha canánama wamànínápínáca. ³¹ Yá pucháibāaná tàacáisi Dios
ichùullanāca máiníiri cachàinica náicha canánama wamànínápíná cāi íma:
‘Cāiníná piicāca áibanái wenàiwica càide iyúwa cāinínāalí piicāca piawawa’,
cāi ímaca yái Diosca. Canāca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níái pucháiba
tàacáisica —ímaca yái Jesúsca. ³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo
irícu ímaca Jesús irí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidāca
walí báisíiri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata ícha áiba. ³³ Yá nacái
cāinínācalí waicāca Dios macái wawāwalicúsewa, macái wáiwitáise iyú
nacáiwa, macái wachàini iyú nacáiwa, yá nacái cāinínāalí waicāca áibanái
wenàiwica càide iyúwa cāinínāaná waicāca wíawawa, yásí máiní cawènica Dios
iicācāni náicha macái pírái íiwitāaná wanuéyéica Dios irí iyúwa sacrificio,
macái ofrenda íiwitāaná nacái wamāaquéerica Dios irí neemācaténá sacrificio
altar íinata —ímaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemlāca icàlidānācāni, yái yéewáidéerica wenàiwica
icàlidācāināténi cáaliacáiri iyú, íná Jesús ímaca irí:

—Yá batéwata pimāaca Dios icūaca pía —ímaca yái Jesúsca. Néese cáaluca
macáita níái Jesús yūuwideca. Càmita nawāwa nasutāca néemlāwa quirínamani,
yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicāwani, yéewanápíná nachāawāca iināwaná
íwali itācái íwalísewa. Cáaluca nasutāca néemlāwani, ipichaná báica nía nacái
wenàiwicanái yāacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

³⁵ Idècunitācá Jesús yéewáidāca wenàiwicanái templo irícu, yá ímaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu càmita néewáida nía macái
tàacáisi iyú Dios itācái icàlidéerica Mesías íwali, yái Picuèrinápínācuéca Dios
ibànueripínācuéca píri, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquèrināmicāni.
Quéwa rey David ímacaté áiba wawāsi nacái Mesías íwali. ³⁶ Espíritu Santo
imāacatē David itānāca yái tàacáisica:

‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwāpuwáise picūacaténá
núapicha macáita, idècunitācá numawèniādacā pícha macái
piūwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,
càitè ímaca yái Davidca.

³⁷ Yái rey David íimacaté Mesías ìwali ‘Núiwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liiwacali nacáicani —ímaca yái Jesúscá, icàlidaca nalí ìináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Idécunitáacá Jesús yéewáidaca nía, yá íimacaté nalí: “Piicácué píichawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Picácué pìyaca càide iyúwa nàyaaná. Casíimáica nèepunicawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná casíimáica Dios iicáca nía. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. ³⁹ Máiní nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi judíonái yéewáidacáalu irícu. Nacutá nacái cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéri yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníyéica cachàinica. ⁴⁰ Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nayéedùaca nacái nacapèemi, nàasumi nacái, náicha níái catúulécaneéeyéi inanái inìrimi yéetéeyimímicawa íicha. Néese nasutáca Dios íicha déecuírí iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca yái Jesúscá.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo irícu, abéemàalé ofrenda yàalu íicha wenàiwica iwàlúadacataléca plata namàaqueérica Dios irí. Yá iicáca wenàiwicanái iríadaca yàasu platawa ofrenda yàalu irículé namàacacaténáni Dios irí. Yá iicáca madécaná càasuíyéi naliadaca néré manùba plata. ⁴² Néese inanái yàanàca néré, catúulécaneéchúa, inìrimi yéetéechúamicawa íicha. Yá ulíadaca moneda ofrenda yàalu irículé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiíyéica máiní cawènica. ⁴³ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa. Yá íimaca nalí:

—Péemiácué cayába, úái maníríchúami catúulécaneéchúaca udéca umàacaca àasu ofrendawa Dios iiquéri iyúwa manuírí iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irículé. ⁴⁴ Macáita níái áibanái nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníri íichawa, quéwa úái catúulécaneéchúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yái udènièrimica uwèñanápináca uyáacaléwa —ímaca yái Jesúscá.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Jesús imusúacatéwa templo íicha, yá abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, ipiicácáwa níái templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacái capíi manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicácanáwa templo itéeséeyéica! —ímaca. ² Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemia cayába yái núuméeyéica pírí ìwali, níái capíi manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capíi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Macáita níái capíi templo itéeséeyéica namáalàapináta nacáwa —ímaca yái Jesúscá.

Señales antes del fin

³ Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná. Uái dúli íyéechúaca abéemàise templo íicha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, Andrés nacái nàacawa yàatalé méetàucuta áibanái íicha. ⁴ Nasutáca néemíawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yái wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo íwali, càinàcaalí iyú nacái nadépináté nàaliacawa templo imáalaanápinácatéwa mesúnamáita.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichiwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalaapinácawa. ⁶ Manùbacáiná wenàiwica nàanàpiná icàlidéeyéipiná ichiwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachiwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeerica Jesu-cristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachiwawa. Yá nachiwáidapiná manùba wenàiwica.

⁷ “Picácué cáalu piwàwa péemlapinácaalícué áibanái itàanica ùwicái iináwaná íwali, namànfínása ùwicái mawíénita, déecubàata nacái. Càita iwàwacutá namànica, quéwa càmitàacá imáalaapináwa yái èeriqueí. ⁸ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá canánama cáli icusúapinácawa. Yá nacái manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú. Quéwa macáita yái yùuwichàacáisca, yátanica idábáanéeri yùuwichàacáisca meedá, càide iyúwa inanái idábacaalí yùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Piicácué píchawa áibanáicáiná judiónái náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná íwali nàyacàle icuèrinánái íríwa. Áibanái icapèedáidapinácué píawa judiónái yéewáidacàalu írícu. Yá áibanái náibàapinácué píawa nacháawàacaténá piináwaná íwali càmiyéi judío icuèrinánái írí, reynái írí nacáiwa peebáidacáinácué nutàacái. Càipiná Dios imàaacacué namànica pírí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacái. ¹⁰ Ipíchawáise imáalaapinácawa yái èeriqueí, yá iwàwacutápiná macái èeri mìnánái yéemíaca nutàacái cayábéeri. ¹¹ Néenialípiná náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué pía náiwacanánái íríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa íwali càinàcaalí iyú píalimá picàlidaca nalí nutàacái. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nalí càinàcaalí tàacáisi Dios ichùulièripinácuéca picàlidaca nalí, càmicáinácué picàlidapiná nalí plasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nalí nutàacái Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píaliacawa. ¹² Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapiná néenánáisiwawa áibanái írí, néenánái néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Áibanái nacái nasèenái nacháawàapiná néenibewa néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Áibanái néenibe nacái nawènúadapiná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ¹³ Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalaacata àta néetáacatalétawa, níacata nuwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

¹⁴ “Aibaalípiná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo írícu, aléde càmicataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios íicha —piácué iléeyéica yái tàacáisca, péemíacata cayábani—íná piicápinácaalícué yái wenàiwica íjala néré, yásí macáita wenàiwica íléeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁵ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita

nèepùà nawàlùacawa nacapèe iriculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise naplacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁶ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise naplacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁷ ¡Nàuwichàapínácawa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerícuíyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quírasí líra línisí!, camicáiná náalímá naplacawa ráunamáita, naicápiná nacái nëenibewa nàuwichàacawa. ¹⁸ Pisutácué Dios fícha ipíchánacué iwàwacutá pipiacawa unlabépi, máinícáinácué càulenáca piacawa. ¹⁹ Néenialípiná wenàiwicanái yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái fícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmlíripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái fícha càiripináta cháí èeri írìcu. ²⁰ Càmicaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéeripínátáni yái yùuwichàacáisi, yási macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripínácani cáinínacáiná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²¹ “Néese néenialípiná áibanái ímapínácué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata iyaca yái Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa picácué peebáida naliwani. ²² Manúbacáiná cachìwéeyéi yàanàapínáca, icàlídéeyéipíná ichiwawa, náimapíná Mesíascasa nía, judío icuèrinápiná; áibanái iwicùlídéeyéi nacái nàanàapíná icàlídéeyéi ichiwawa. Náimapíná natàanínása Dios inùmalícuíse. Namànipíná yái càmlíríca wenàiwica idé imànica. Càipíná náasáidaca nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalímáidapíná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá fíchawa cayábani, yási cachìwéeyéi náalímá nachìwáidaca nía nacái. ²³ Iná ¡piicácué píchawa cayábani! Nudéca nucàlídacuéca piríni, macáita yái iwàwacutéericuéca píalíacawa ipíchánacué nachìwáidaca pía. Nudéca nùlàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínácawa”, ímaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Jesús ímacaté nali àniwa: “Néenialípiná idécanáami ichàbacawa yái yùuwichàacáisi, yá catápináca èeri, quéri nacáíwa càmita amalá icànaca. ²⁵ Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníse. Yási cachàiniyíwí wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ²⁶ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná acalée yéewíse cachàinírí nuíwítáise iyúwa, nucamaláná mèlumèlúrí írìcuwa nucàcaténá macáita. ²⁷ Nubànùapíná nùasu àngelnáíwa, yá nàwacáidapíná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yéewíse àta alénacaalí nàyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri írìcu.

²⁸ “Péemíacué cayába comparación higuera yéetaná iwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawíénica camuí. ²⁹ Càita nacái piicápinácaalícué ichàbacawa macáita yái nucàlídéericuéca pirí iwali, yási píalíacuécawa mawíénica núa, nùanàapínáwa néese àniwa, núa asìali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa caplí inùma írìcu, iwàlùanàpínáwa caplí írìculé. ³⁰ Péemíacué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlídacuéca pirí iwali, macáita ichàbàanàpínácawa ipíchawáise nëetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipíná néenialíwa. ³¹ Yái capíraléerí cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa nucàlídàanacué piríni.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápinácaalí yái èerica, chènuníseeyéi ángelnái nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios Írica, càmita núalíawa chácataínápinácaalí yái èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picùacué piyacani, yái èeripináca, pisutácué nacái Dios Ícha, càmicáinácué píalíawa chácataínápinácaalí nuénáíwaná yàanàaca. ³⁴ Péemíacué comparación: Nuénáíwanápiná íyaca càide iyúwa asíali yàacaalíwa ipáchiacaténá déeculá. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íchawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá ichùuliaca nacùanápiná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nalí náibaidéeripináca. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icuèripiná capli inuma ipíchaná iimáca, ituíyàanápiná mamáalàacata àta náiwacali yàanàacataléta àniwa. ³⁵ Iná núumacué pírí, picùacué cayába nùanàaca àniwa, càmicáinácué píalíawa nuénáíwaná, núa íyéerica càide iyúwa capli íiwacali, chácataínápinácaalí nùanàaca àniwa, nùanàapínácaalí táicalé, càmicaalí nacái catá bamuchúami, càmicaalí nacái cawámai itàacaalí, càmicaalí nacái mapísáita. ³⁶ Picùacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapínácaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuéca píá meedá càmiíyéica íibaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá. ³⁷ Yái númériuécá pírí, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica íríwa: Picùacué cayába nùanàaca àniwa”, íimaca yái Jesúsca.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Iwàwacutáté pucháiba èeri ipíchawáise judíonái yàasu culto ípidenéri Pascua, nayáacaalíé pan càimíri idèña levadura. Sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápiná náibàaca Jesús ibàacanéri iyú nanúanápináni. ² Abénaméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha náí manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicáí yàcalé írìcu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania íyacaléná néré, yá iwàlùacawa Simón icapèe írìculé, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra ícha. Néese idècunitàacá Jesús iyaca mesa idaní iyáacaténá iyáacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catùu ucáapi írìcuwa, abéechúa catùu cawèníri íba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumèníri isàni iyú, ípidenéri nardo, máníri cawènica. Yá ubacáca catùu inuma, yá ùucùaca séenási Jesús íiwita íwali, yái séenási pumènírica isàni. ⁴ Néese abénaméeyéi néená náí íyeyéica néeni, yá calúaca nía íwalíse yái umàinínaca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanaca meedá yái pumènírica isàni cawènírimica.

⁵ Yái pumènírica isàni iwèníri trescientos ichàbaníseta denario, cawèníyeyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánácawa càmita uwéndani ùacaténá iwènináami catùulécanéeyéi írì? —náimaca nalíwáaca. Yá nacuísaca náichawa úái inanáica. ⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéeri. ⁷ Catùulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripináta, íná yéewa píalímá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicacacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càimírira íyapíná píapichacué càiripináta cháí èeri írìcu. ⁸ Uara inanáica udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica

umànica. Udéca ùcùcàca nùwali perfume nusànipiná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápiná nabàllaca núa, càide iyúwa judionái imàníná yéetáyéimiwa irí. ⁹ Péemiacué cayába, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irícu, yái tàacáisi ímérica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná ìwali càinàcaalí iyú úái inanáica umànínáté nulí cayábéeri. Càipiná nawàwalica úawa —ímaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níái docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha, itéenápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ¹¹ Níái sacerdote íiwacanánáica néemiacaalíni, yá máini casímáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí nàanápináté irí plata itéenápináca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. Néese Judas idàbaca icutáca wawási càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹² Idàbàanéeri èeri yàanàacaté judionái yàasu culto yaalí íipidenérica Pascua nayáacaalíté pan càmíiri idènià levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisài iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemiawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìlacaténá piyáapiná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténáni wáapicha? —náimaca irí. ¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténá nía. Yá íimaca nalí:

—Píacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé. Abéeri asialí íipunitáidapinácué píawa, itéerica úni catùalícu. Píacuéwa yáamiwáise, ¹⁴ àta iwàlùacatalétawa capíiriculé, néese píimacué capíi íiwacalí irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemiawa píá alénácaalí capíi imàdàaná iya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹⁵ Néese yáasáidapinácué píriwani, capíi imàdàaná manuírí iyéerica chènunibàa cáli inàni fícha, nachùnìerica cayába. Pichùnìlacué walíni néré wayáapiná Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese nàacawa Jesús fícha níái yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimàanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica. ¹⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàaca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa. ¹⁸ Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, abéeri péenácué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siùcade, itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca nalí.

¹⁹ Yá idàbaca achúmaça nawàwa, iná nadàbaca nasutáca néemiawani abéerinamata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca. ²⁰ Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenácué docenácué pimanùbaca píá, yái yáapúadéerica pan núapicha quirápieli iriculé, yácata itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²¹ Báisita núa, asialí Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalícuise; quéwa ímáiníripiná yùuwichàacawa yái asialica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayába cachàinitésica írítáni càmicaalíté imusúa iicáca èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yáaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacúaca nalíni. Ímaca nalí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —ímaca nalí.

²³ Néese yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa iricuwa uva ituní. Yá yáaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituní. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani. ²⁴ Jesús ímaca nalí:

—Yái uva ituní, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaqueeri nacái báisíricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapícha iwasàacaténá níawa Dios yáasu yùuwichàacáisi ícha. ²⁵ Péemíacué cayába, càmita nuèpùà nuìrapináca quírinamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisài uva ituní yácalé irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Néeseté idècanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná ípidenéchúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná. ²⁷ Jesús ímaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapíná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapínácué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yáasu profeta itànàanà tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios ímacaté: ‘Nunúapíná yái icuèrica nupíra ovejanáíwa, néese nupíra ovejanái napíapíná nacàlèliacawa’, ímacaté yái Diosca. ²⁸ Quéwa idècanáami numíchàacawa yéetácáisi ícha, yásí nùacuéwa pípíchalé Galilea yáasu cáli néré, yá nuípunitáidapínácué píá néréwa —ímaca yái Jesúsca. ²⁹ Néese Pedro ímaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píícha íiwitáisewa, càicáaníta càmita numànipíná càì —ímaca yái Pedroca. ³⁰ Jesús ímaca irí:

—Péemí cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapíná, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawirí, píimapíná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca píá núapícha —ímaca yái Jesúsca. ³¹ Quéwa Pedro ímaca irí cachàiníri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapíchawa, càicáaníta càmita núcàlida nuchíwawa càmlínása nùalía píwali —ímaca yái Pedroca. Yá macáita níái áibanái càì náimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néeseté nàanàaca bànacalé inàlima néré ípidenácataléca Getsemaní. Yá Jesús ímaca yéewáidacalénái íríwa:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios ícha —ímaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapíchawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idàbaca icalùadacawa báawanama, máiní achúmaca iwàwa ínáidacawa icalùniwa. ³⁴ Yá ímaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalícuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué píimá píyaca —ímaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirúacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa iríacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios ícha wawàsi asásí cayábacaalí iwasàanápíná Jesús yùuwichàacáisi ícha, yái yùuwichàacásica yàanèeripinácatéwa ìwali mesúnáitáté. ³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha: “Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná píwasàaca núa ícha yái nuuwichàanápínácawa yàanèeripinácawa nùwali siúcade;

quéwa, càmicaalí cayábani yái piwasàanàca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca isutáca Dios ícha yái Jesúsca.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàca nía iiméeyéicáita. Néese ímaca Pedro irí:

—Simón, ¿cáná piimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná? ³⁸ Picácué piimá piyaca, pisutácué nacái piawawa Dios ícha yéewacaténácué pimawèniadaca píchawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapínácué pía pimàníinápiná pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatué piiná meedá —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yèepùà yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùà isutáca Dios ícha càide iyúwa idéenáté isutácáwaca. ⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yási yàanàca nía iiméeyéicáita àniwa, máinícáiná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawáidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré. ⁴¹ Yá Jesús yèepùà iwènuacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios ícha àniwa. Néese yèepùà yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawiríinápiná. Yá Jesús ímaca nalí:

—¿Cánácué piimá piyaca? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca piimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánáciná idéca yàanàca presocatáipínaca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa, núa aslái Dios néeseérica. ⁴² Pimichàacuéwa, wàanàcuéwa; áca néese yái aslálca itéérica nuuwidenái náibàacaténá núa —ímaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴³ Idècunitàacá Jesús itàaníca, yáté Judas yàanàca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái nabànucacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipínaca Jesús. ⁴⁴ Judasca, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa cainápinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas ímaca nalí quéechatécáwa: “Yái aslali nutàidéeripínaca, nususuèripínaca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pitécué piacawa cachàiníiri iyúni”, càité ímaca nalí yái Judasca. ⁴⁵ Inaté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá ímaca Jesús irí:

—¡Nuíwacalí! —ímaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa judío íwitáise iyáaná natàidáaná wenàiwica cáininéérica naicáca. ⁴⁶ Néese níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacùacani presoíri iyú.

⁴⁷ Quéwa abéerita néená níái yéewáidacaléca íyèeyéica néré Jesús yáapicha iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatató, yá inúacatató abéeri aslali ìwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yùuwi abémàa, yái sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwicaca. ⁴⁸ Néese Jesús isutáca yéemlawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánácué planàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténácué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa píicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica, càmicáinácué nupéliapíná píipunita. ⁴⁹ Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irícu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca

núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanà tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicúise —íimaca yái Jesúsa.

⁵⁰ Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napiacawa. ⁵¹ Núa Marcos quéwa, ùculliricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuiri wáluma meedá, núquéericaté nùwalisewa. Néese níái wenáiwica náibàaca núa. ⁵² Quéwa numusucàatécatawa nùasu wálumami íchawa, yá nuplacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néeseté natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Néese nàwacáidáyacacawa macáita sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, níai nacái yéewáidéeyéica wenáiwica templo iricu. ⁵⁴ Yá Pedro yàacawa Jesús yáamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa iriculé, yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenaca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote íiwacanánái, níai nacái macáita Junta Supremanái israelita íiwacanánái nacutáca wawási Jesús ìwali namàacáanápiná úwinái inúacani. Quéwa càmitaté náalimá nàanàaca báisíiri wawási ìwali. ⁵⁶ Yáciná éwita manùbéeyéi wenáiwica nacàlidacáaníta nachìwawa Jesús ìwali, càicáaníta càmita abédanama natàanica. ⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachìwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemlaca càì íimaca: ‘Numáalàidapíná yái temploca aslanái imàníirica, néese máisiba èeri iricu, yá numichàidapíná áiba templo càmirita aslanái imàni’, càì íimaca —náimaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàanica àniwa. ⁶⁰ Néese sacerdote íiwacaliná imichàacawa ibàlùacawa nàacuéssemi. Yá isutáca yéemlawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piináwanáwa? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica piwali nacháawàanaca piináwaná ìwali? —íimaca Jesús irí.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsa, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná isutáca yéemlawa àniwani. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica yái Mesíasca, yái judío icuèrinápináca, yái cayábéeri Dios íirica? —íimaca. ⁶² Jesús íimaca irí:

—Báisíta, yáca núa yái. Yá áibaalípiná piicápinácué núawa, asiali Dios néeséerica. Piicápinácué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàiníirica náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácué nacái nùanàaca àniwa acalèe yéewíse chènuníise —íimaca yái Jesúsa.

⁶³ Néese sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemlaca yái tàacáisi Jesús íiméerica Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¿Càmita iwàwacutá wéemlaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! ⁶⁴ Pidécucéca péemlaca itàanica báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios íiricasani. ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Yá abédanamata náiwitáise macáita cabáyawanáca naicácani, iwàwacutáanása nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapsáidaca Jesús inàni, nabàlia nacái ituí, yá nacapèèdàicacani, náimaca irí:

—¿Piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yái inúadáida píal! —náimaca irí, naicáanica iquíniná. Yá nacái úwinái icuèyéica templo nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro iyacaté capii yàapumàalicubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàaca néré, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁶⁷ Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca írí. Néese úumaca írí:

—Pía nacái yèepuníiritéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret iyacàlená néeseérica — úumaca. ⁶⁸ Pedro quéwa imànica ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús iwali. Yá íimaca ulí:

—Càmírita nùalía iwali. Càmita nacái nùalía càinàcaalí iwali pitàanica pìyaca — íimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeseérica. Néese cawámai itàaca. ⁶⁹ Néese úái íibaidéechúaca uicáca Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro íinàwaná iwali wenàiwicanái írí iyéeyéica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asàliquéí abéeri néená níai Jesús yáapichéeyéica — úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa càminása yáalía Jesús iwali ipíchaná náibàacani nacái, yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitacáwa àniwa áibanái iyéeyéica néeni náimaca Pedro írí àniwa:

—Báisíta píaca abéeri néená níai Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeseéricáiná nacái píá — náimaca. ⁷¹ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa cachàiníri tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa. Yá íimaca nalí:

—¡Càmita nùalía iwalíra asàli pitàanírícuéca iwali! — íimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

⁷² Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiríapíná. Néese Pedro iwàwatica tàacáisi Jesús íiméericaté írí: 'Ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapíná, yá pímanipíná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmitasa píalía nùwali', càité idéca íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íicháaná cachàiníri iyú.

15

Jesús ante Pilato

¹ Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níai sacerdote íiwacanánáica, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írícu, nía macáita Junta Supremanái, israelita íiwacanánáica, nánáidacaténáwa càinàcaalí namànlínápináté Jesús írí. Yá nadacúaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemlaca Jesús íinàwaná iwali, ichùulianápiná úwínái inúaca Jesús. ² Néese Pilato isutáca yéemlawa Jesús:

—¿Báisísica judío icuèrinásàirica píá? — íimaca. Néese Jesús íimaca írí:

—Báisíta, núacani. Pidéca càì píimaca — íimaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánái nacháawàaca Jesús íinàwaná iwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri. ⁴ Iná Pilato isutáca yéemlawa Jesús àniwa. Yá íimaca Jesús írí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piinàwanáwa càinàcaalí pidéená pímanica? Péemia nacháawàaná piinàwaná iwali manùba wawàsi iwali — íimaca yái Pilato.

⁵ Canácata quéwa Jesús íimáaná írí, iná Pilato íináidacawa manuísíwata íicáidaca Jesús írí, càmita Pilato yáalíawa íináidéeripínáwa Jesús iwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái írípiná, càirlínàcaalí

presoíri nawàwéerica. ⁷ Néenialité ìyaca asìali ìpidenéerica Barrabás presoíyéi ibànalicu, náapicha áibanái wenàiwica inuényéicaté wenàiwica ùwicái iricuná, namànicaalité ùwicái romanonái yàasu gobierno ìpunita. ⁸ Iná áibanái wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato ìicha wawàsi iwasaanápíná nalí abéeri presoíri càide iyúwaté ìwiitáise ìyáaná. ⁹ Yá Pilato ìimaca nalí:

—¿Pìwàwasicué nuwasàaca pìri Jesús, yái judío icuèrináca? —ìimaca yái Pilatoca Jesús ìwali. ¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemlawa nía, Pilato yáalíacáinátéwa báawaca sacerdote ìiwacanánái ìicáca Jesús, máinícáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, iná sacerdote ìiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá ìináwaná ìwali Pilato irí. ¹¹ Quéwa sacerdote ìiwacanánái nawènuadaca wenàiwicanái ìwiitáise Jesús ìicha nasutácaténá Pilato ìicha wawàsi iwasaanápíná nalí Barrabás. ¹² Pilato isutáca yéemlawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pìri Barrabás, ¿càinásicué pìwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali judío icuèrinásàirica? —ìimaca yái Pilatoca. ¹³ Yá náimaca Pilato irí néemíanicawa:

—¡Pitàtàacuèni cruz ìwali! —náimaca madécaná yàawirí. ¹⁴ Pilato ìimaca nalí:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri imàni? —ìimaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemíanicawa àniwa:

—¡Pitàtàacuèni cruz ìwali! —náimaca. ¹⁵ Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapicha, níai judíoca, iná iwasaaca nalí Barrabás. Yá ichùullaca yàasu úwináíwa icapèedáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta ìimami ichalàacatalétawa ìicha, yá Pilato yèepùadacani úwinái irí natàtàacaténáni cruz ìwali.

¹⁶ Néese úwinái natéca Jesús bàacháwáise capíi ìicha, yái Pilato icapèe manuírca. Yá namáidaca macáita néenáníwa úwinái nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ¹⁷ Néese náucaca ruana Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icáyuwaniá càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús ìiwita ìwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná. ¹⁸ Yá nadàbaca néemíanicawa irí. Náimaca:

—¡Casíimái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano ìwiitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

¹⁹ Néese nanúadáidaca Jesús ìiwita ìwali àicu iyú. Yá nàapísáidacani. Néese nabàlùacawa nàulúi iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàacaalí icàaluíninátá, quéwa naicáanícáita Jesús iquíniná meedá. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. ²⁰ Idécanáami càì naicáanica Jesús iquíniná, yá nawatàaca ìicha ruana nacáiri cáaléeri quíiréerica. Néese nàwalica Jesús ìwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé ìicha, natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

²¹ Néeseté abéeri asiali Cirene ìyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, ìpidenéerica Simón, yái nàanirica níai Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulicubàa yái Simónca, néese úwinái ìibàacani, nachùullaca iwàacutaca cruz Jesús irípiná, càmicáináté Jesús yáalimá iwàacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwinácáiná nacapèedáidacaté báawanamani.

²² Natéca Jesús Gólgota néré méetauculé Jerusalén ìyacàlená ìicha. (Yái ìpidená Gólgota ìimánáca: “Ìiwitasi yáapimi ìyacatalé”.) ²³ Yá nawàwa nàaca Jesús ìira uva ituní ipuúri, nèewlàdéerica dabé yèewi ìpidenéeri mirra wéebacaténá Jesús ìiná ipíchaná máini yúuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa

càmírita líra náichani. ²⁴ Néese natàtàca Jesús cruz ìwali. Yá úwinái ibàlùadaca cruz utàwi irìculé. Yá úwinái náucaca náichawa suerte náallacaténá chánácaalí néená yeedápiná írìwa Jesús ibàle yéénámica, càiyéinácaalí néená úwinái namànùbaca nawàwacani, yái ibàlemica.

²⁵ Mapisái yáwanái tàacáwa a las nueveta mapisáita, yáté natàtàca Jesús cruz ìwali. ²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlidéerica càná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi ímaca: “Judío icuèriná”, ímaca yái tàacáisica. ²⁷ Natàtàca nacái pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuise Jesús irí. ²⁸ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànaanáté tàacáisi Dios inùmallicuise Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànaacaté: “Yá nàuwichàidapínacani báawéeyéi yáapicha”, ímacaté yái profetaca.

²⁹⁻³⁰ Aibanái wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàanica Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná. Yá náimaca irí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripínása templo, pimichàidéeripínása nacái àniwani máisiba èeri irìcu, ¿cáná càmita pichàiniada píawawa yéetácáisi ícha ipíchaná pèetácawa, yá piriçùawa cruz ícha? —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná.

³¹ Càita nacái naicáanica iquíniná níai sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanái ipíchanaté néetácawa, quéwa càmírita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi ícha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ³² Náimaca nacái Jesús irí:

—¡Piriçùawa cruz ícha, píasa Mesíasca, yái Israel itaquénáinámi icuèrinácasa, yéewacaténá waicáca, yásí weebáidaca pítàacái! —náimaca naicáanica iquíniná. Nía nacái pucháiba aslanái natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàanica ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalí èeri, yáté catáca macáita cháí èeri irìcu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé. ³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiníri iyú itàacái iyúwa. Yá ímaca Dios irí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” ímaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi ímáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimáaca núa abéerita?” càì ímáanáca.) ³⁵ Abénaméeyéi ibàlùèyéiwa néré néemlaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná:

—Péemiacué, imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca naicáanica iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipiaca ísapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càméeri íiracaná. Yá idacùaca esponja sitùu ipùatalìcu, yái wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. Néese yái aslálíca ímaca yáapichéeyéi írìwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàcaalí yeedácáténáni cruz ícha —ímaca, iicáanica Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiníri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íchawa. Càité yéetácawa. ³⁸ Yáta manuúri yáawàanáca templo irìcúrica icanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí ícha. Yáta icanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. ³⁹ Néese úwi íiwacaliná

romanosàiri ibàlùericawa Jesùs yàasu cruz òipunita iicácáináté càinàcaalí iyú Jesùs yéetáanátéwa, ínáté òimaca:

—Báisiiricata Dios òiricaténi yáí asìalica —òimaca yáí úwi òiwacalináca.

⁴⁰ Nàya nacáí néré abénaméeyéi inanái, iicáidéeyéica òiyaca Jesùs irí déecuìseta quéwa. Nàyaca nèewi níái òipidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacáí, úái náatúaca òuculliri Santiago, José nacáí. Áiba inanái nacáí ubàlùacawa néeni, òipidenéechúaca Salomé. ⁴¹ Níái inanáica, Jesùs yéewáidacaléca nacáí nía, nayúudàacaté Jesùs yéepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli òinata. Nàyaca náapicha néré nacáí manùba inanái yàanèyéicaté Jesùs yáapicha Jerusalén òyacàlená néré.

Jesús es sepultado

⁴² Catáca yàacawa yáté èerica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judíonái yàasu sábadò idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàllaca yéetéeyéimiwa sábadò ipíchawáise. ⁴³ Áiba asìali yàanàca òipidenéerica José, Arimatea òyacàlená mìnali. Yáí Joséca, abéeri néená nacáicani, níái Junta Supremaca, israelita òiwacanánáica. Máini cáimiétaquéri iyú wenàiwica iicáca yáí Joséca, iwàwéerica nacáí Dios icùuca macáita. Yá José yàacawa macàaluínináta Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato òicha Jesùs iinámi. ⁴⁴ Yá Pilato yéemìacáiná Jesùs yéetácatéwa, òiná Pilato imáidaca úwi òiwacaliná isutácaténá yéemìawani, asáisi báisícaalíté Jesùs yéetáwa. ⁴⁵ Yá úwi òiwacaliná icàlidaca òiríni báisícani Jesùs yéetácatéwa, ínáté Pilato imàacaca José yeedáca Jesùs iinámi cruz òicha. ⁴⁶ Néese José iwènlaca manuìri wáluma lino yáawamírica. Yá yeedáca Jesùs iinámi cruz òicha. Yá yéepùacani wáluma linoiri iyú, càide iyúwaté judío òiwitáise òyáaná. Néese òriadaca Jesùs iinámi càliculli òiriculé. Yáí càlicullica áibanái òicacaténi dúli òbéeri ibàlài òiricu, yéewacaténá càlicullicani càide iyúwa capii imádáaná. Yá José ibàllaca càliculli inùma manuìri òiba iyú. ⁴⁷ María Magdalena, áiba María nacáí, úái José yáatúaca, naicácaté alénàcaalí nallada Jesùs iinámi.

16

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté sábadò idénáami, judíonái iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacáí, úái Santiago yáatúaca, áiba inanái nacáí òipidenéechúaca Salomé, nawèniaca pumèniiri isàni nacàlìllacaténáni Jesùs iinámi òwalíise, càide iyúwaté judío òiwitáise òyáaná. ² Yá domingo mapisáisiwa tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculli nérépiná mapisáisiwata idécanaámité èeri imusúacawa. ³ Yá náimaca naliwáaca idécunitàacá nàacawa àyapulicubàa:

—¿Cawinásica iyúudàapiná wía weedácaténá manuìri òiba càliculli inùma òicha? —náimaca naliwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuìri òiba càimíri ibàlùawa inùma òiricu. Náinàidacawa manuísíwata naicáidaca òiba irí máinícáiná manuìricani yáí òbaca. ⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càliculli òiriculé. Naicáca néré òuculliri yáawinéericawa néewápuwáise cabalèeri inàawani cáalèeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica. ⁶ Quéwa òimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuicha. Nùaliacawa picutácuéca píacawa Jesùs, Nazaret òyacàlená néeséericaté, yáí natàtèericaté cruz òwali. Yáta idéca icàucàacawa. Canáca chání. Píicácuéca cháí nalladacatáimicani. ⁷ Píacué picàlidaca yéewáidacalénái òiríni, Pedro irí nacáí. Càicué píimaca nalí: ‘Jesùs yáapínacuéwa

pipíchalé Galílea yàasu cáli néré. Yá piicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanácué piríni', càicué píimaca nalí —ímaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa napíacawa càliculli íicha, cáalucáiná nía. Yá quéechacáwa càmita nacàlida áibanái iríni, cáalucáínaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imíchàacatéwa yéetácáisi íicha domingo irícu amalácaalíté yàacawa. Yáté èerica, quéechacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicàceni, úái inanái Jesús yúuquéechúacaté íicha siete namanùbaca demonio idacuèyèicaté uíwítáise.

¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníyèicatéwa Jesús yáapicha, achúmèyèica iwàwa, íicháaníyèica iyaca nacái. ¹¹ Néemíaca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicàceni nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicàceni, pucháiba wenàiwica yèepuníyèicatéwa iyaca àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená íicha, manacúalibàa. ¹³ Nadécadénáami naicàceni, yá nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái iríni. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicàceni, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiníri iyú càmicáínaté neebáidacáwa icáuacacatéwa, càmicáínaté nacái nawàwa nèewáidacawa, càmicáínaté nacái neebáida nëenánái itàacáwa, níái iiquéeyèicaté Jesús idècanáamité icáuacacawa. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Píacuéwa macái cáli íinatalé. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica irí, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

¹⁶ Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, ibautizéeyéica nacáwa, níacata nuwasèeyéipináca Dios yàasu yúuwichàacáisi íichawa. Aibanái càmiyèica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yúuwichàidapiná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁷ Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipiná yái càmíríca wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá báisírícani, yái tàacáisica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipiná namànica nuíwítáise iyúwa nasutácáiná níawawa nuícha: Náucapiná demonio wenàiwica íichawa nuípídená ìwali; natàanípíiná áiba tàacáisi iyú, càmiyèicáwa náalíawa ìwali. ¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwídenái nàacaalí nàiraca iculále, càmita néetáwa iyú. Namàacapiná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácáténá nalí Dios íicha, yá nachùniapiná cáuláiquéeyéi, nuípídená ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néeseté Wáiwacali Jesús idècanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itèceni náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icúacaténá yáapicha macáita. ²⁰ Néesetécáwa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, nacàlidacaténaté Jesús itàacái macái cáli íinata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái càmíríca wenàiwica idé imànica, náasáidacaténaté áibanái irí báisírícani yái Dios itàacáica.

SAN LUCAS

Prólogo

¹ Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá cainácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu. ² Jesús yáapichéeyéi naicácaté natuí iyúwani macáita yái Jesucristo imànírica. Néese Díos ichùuliacaté nía nacàlidáanápíná áibanái iríni yái báisíiri tàacásica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáté nía. ³ Núa, Lucas, nubànua piri cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máini cáimiétacanéeri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí piri tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníiri iyú. ⁴ Iná nutànàaca piri yái cuyàlutaca yéewanápiná píaliacawa cayába yái báisíiri tàacásica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanái yéewáidáaná pía.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bàaluité rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí iyacaté sacerdote ípidenéri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yéená, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níai Abías itaquénáinámica íbaidéeyéicaté Díos irípiná templo irícu. Zacarías yàacawéetúa uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa. ⁶ Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàníiri iyú càide iyúwa Díos iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Díos ichùullianá israelitaná imànica, iná canácata yáaliméeri icháawàca naináwaná ìwali. ⁷ Quéwa méenibeca nía càmicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máini nacái béeyéica nía.

⁸ Yái sacerdote Zacaríasca íbaidacaté Díos irípiná imanùbaca yáapichawa templo irícu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Díos irípiná templo irícu nàacaténá Díos icàaluíná. ⁹ Càide iyúwaté sacerdote íiwtáise iyáaná, náucaca náichawa suerte náaliacaténátéwa chánácaalí néená iwàluèripináwa templo iriculé. Yá needáca Zacarías iwàlúanápináwa yeemácaténá pumèníiri isàni Díos yàasu templo irícu. ¹⁰ Iná Zacarías iwàlùacawa templo iriculé. Idècunitàacá yeemáca pumèníiri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Díos fícha templo ibàacháwalená irícu. ¹¹ Néese abéeri ángel Díos ibànùèri chènuníise imàacaca yáawawa Zacarías iicácani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica íinata pumèníiri isàni. ¹² Iicáciná ángel, yá Zacarías íináidacawa iicáidaca íri manuíswata, máini cáalu nacáicani, yái Zacaríasca.

¹³ Quéwa ángel íimaca íri:

—Píca cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemiaca pisutáaná fícha. Placawéetúa Elisabet quéenibéechúapíná píriwa abéeri sùmàíwa; pímaní ípidená Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máini casímáica píwàwa, cayábasíwata píicácani. Casímáipíná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máinicáiná cachàiníirica píiri íiwtáise Díos ìwali. Càmíripináta ìira ipuiri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapíná íiwtáise càiripináta, icùapíná íiwtáise nacái ipíchawáise imusúaca iicá èeri. ¹⁶ Néese iwènúadapíná náiwitáise àniwa Nacuèriná Díos irípináwa, níai manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Díos itàacáíwa.

¹⁷ Yáí pìirica Juanca icàlìdàpiná naliwa Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máini cachàinliri íiwitáise yáí pìirica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènuàdàpiná nasèenái íiwitáise càininácaténá naicáca néenibewa. Iwènuàdàpiná nacái náiiwítáise, níái càmíiyéica yeebáida Dios itàacái, náaliácaténáwa cànínacaalí iwàwacutáanà namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáanà. Càita pìiri iwènuàdàpiná wenàiwicanái íiwitáise yéewacaténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —íimaca yáí àngelca. ¹⁸ Néese Zacarías isutáca yéemlawa àngel:

—¿Càinásica yéewaná núaliáacawa asáisi báisícaalí yáí tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinícatà béerica núa, càita nacái nuàcawéetúa béeruta nacái úa —íimaca yáí Zacaríasca. ¹⁹ Yá àngel íimaca irí:

—Núacata Gabriel, nuibáida nacái Dios irípiná. Dios idéca ibànùaca núa nutàanícáténá píapicha nucàlìdàcaténá pìrì yáí tàacáisi cayábéerica. ²⁰ Quéwa siúcade càmita yéewa pitàanica àta pìiri imusúacatalétawa, yási yéewa pitàanica àniwa, càmíicáiná peebáida yáí núumáanaca pìrì. Néese, yáí núumáanaca pìiri ìwali píiquéeripinácawa yéenáiwana yàanàacaalíwa —íimaca yáí àngelca. Néese àngel yàacawa Zacarías íicha.

²¹ Idécunitàacá Zacarías itàanica àngel yáapicha, áibanái wenàiwica bàacháwáiséeyéica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidacawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacàatétawa templo iricúise. ²² Atata Zacarías imusúacawa, yáté càmita yéewa itàanica náapicha, íná náaliáacawa iicácaté yéenáiwana náicáiri Dios néeséri templo iricu, itàanícáiná náapicha icáapi iyúwa, càmíicáiná yéewa itàanica. Yá matàacáica mamáalàacatani.

²³ Idécanáamité imáalàidaca imànica íibaidacaléwa Dios irípiná templo iricu, yá Zacarías yèepùacawa icapèe néréwa. ²⁴ Néesecáwa yàcawéetúa Elisabet udéerìcuca sùmai. Yá cinco quéeri càmíchúata imusúawa icapèe iricúisewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quírínama wenàiwicanái iicáanica nuquíniná méenibéenaca núa”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udènlàcaté seis quéeri udéerícúuná, yáté Dios ibànùaca àngel íipidenéri Gabriel yàanápináwa Nazaret iyacàlená néré, iyéerica Galilea yáasu cáli ínata. ²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlìdàcaténá tàacáisi abéechúa mànacàu irí, íipidenéechúa María, càmíchúacáwa iimá asiali yáapicha, quéwa imàníchúacaté matrimonio ùyacàle mìnanaí yàacuèsemi. Uacawéeripiná íipidená José, abéri rey David itaquérinami. ²⁸ Yáí àngel yàanàaca María yàatalé, yá íimaca ulí:

—Péemla cayába, Dios imànipiná pìrì cayábéeri manuí. Dios iyaca píapicha. Dios iyúudàpiná píawa manuísíwata áibanái inanái íicha canánama —íimaca yáí àngelca.

²⁹ María iicácaalí àngel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémíaca íimáaná ulí. Yá uínáidacawa cànínacaalísica íimáaná yáí tàacáisi àngel itàidéerica iyú úa. ³⁰ Néese àngel íimaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu pía nuícha, cayábacáiná Dios iicáca píiwiitáise. ³¹ Iná péemla cayábani, mesúnamáita pidéerìcuca. Pidènlàpiná píiriwa. Pimàni íipidená Jesús. ³² Nacuèrinápinácani, cachàinliri íiwitáise, icùapiná níawa. Náimapiná ìwali Dios chènuníiséeri íiricani. Wacuèriná Dios imàacàpiná pìiri icùaca Israel itaquénáinami càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanáté nía. ³³ Icùapiná nía

càiripináta, níai Israel itaquénáinámica. Càmfiripináta iyamáida icùaca nía — íimaca yái ángelca. ³⁴ María íimaca ángel irí:

—¿Càinásica yéewaná quéenibeca núa càmlíchúacáwa iya asiali yáapicha? — úumaca úái Maríaca. ³⁵ Yá ángel íimaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapiná pìataléwa. Dios chènuníseeri íiwtáise iyamáapinacawa piwicáulé iyúwa acalée. Iná yéewa yái sùmai pimusúadéeripináca iicá èeri íipidená Mabáyawanéeri. Iipidená nacái Dios líri. ³⁶ Ua nacái péenásàatúaná íipidenéechúaca Elisabet udèniapiná uìriwa, éwita máinícaánita béeruca úa. Uái nacálidéechúacaté iwali càmlíchúasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéericuca sùmai seis quéri siùcade udécadénáami udéericuca. ³⁷ Dios yáalimácáiná imànica macáita, íná canácata máiníri càulenáca Dios íicha —íimaca yái ángelca. ³⁸ Iná María íimaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáaná nulí —úumaca úái Maríaca. Néese, ángel yèepùacawa uícha.

María visita a Isabel

³⁹ Néenialité María ùacàatécatawa áiba yàcalé néré iyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. ⁴⁰ Yá María uwàlùacawa nacapée írìculé, níai Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. ⁴¹ Elisabet uémìacanaacáita María itàidaca úa, yá mùlìmùlicani yái sùmai achúméerínaca Elisabet idéericuírca. Yá Espíritu Santo icùaca Elisabet íiwtáise. ⁴² Néese Elisabet úumaca cachàiníri iyú María irí Espíritu Santo inùmalicúise:

—¡Dios idéca imànica pírí cayábéeri áibanái inanái íicha canánama! ¡Idéca nacái imànica cayábéeri pìiri irí! ⁴³ Càmita nùalíawa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùanàaca nùatalé upáchiaca núa. ⁴⁴ Nuémìacanaacáita pítàidaca núa, yáta nuìri imùlìmùliacawa nudéericu casímáicáináni. ⁴⁵ ¡Dios imàacaca casímáica piwàwa peebáidacáináte imànínápiná pírí cayábéeri càide iyúwa íimáaná pírí! —úumaca úái Elisabetca.

⁴⁶ Néese María íimaca:

“Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná iwali, máiní cayábéericani;

⁴⁷ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwàsèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁴⁸ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica càmlíchúa máiní cachàini. Yá siùcáise de macái wenàiwica nacálidapiná nuináwaná iwali Dios idéca imàacaca casímáica núa.

⁴⁹ Casímáica núa, yácáiná yái Dios Cachàinírca náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. ¡Yácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

⁵⁰ Dios iicáca napualé càiripináta cawinácaalí wenàiwica yèeyéica icàaluíná.

⁵¹ Dios imànipiná madecaná ichàini manuírí iyúwa. Imawènladapiná wenàiwica cachàiníyéica iicáca yáawawa.

⁵² Níai icuèyéica èeri mìnánai, Dios yúucapiná níawa nàalubái íinatáise, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirínama. Yá Dios imichàidapiná áibanái càmiyèi máiní cachàini icuèyéipináca wenàiwica náamiricubàami.

⁵³ Dios yàapiná madecaná cayábanaméeri wawàsi máapíyèi wenàiwica irí. Ichùullapiná cásuiféi wenàiwica nèepùnàpináwa íicha. Yásí nèepùacawa íicha canéyèi irí wawàsi icáapi írìcuwa.

⁵⁴ Dios iyúudàapináca wíawa, wíwa yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica. Càmfiripináta iimáicha iicáca wapualé icùacaalipiná wíwa.

⁵⁵ Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipiná càiripináta càide iyúwaté ímáaná nálí, yá Abrahamca, wía nacái itaquénáinámica”, úumaca úái Maríaca.

⁵⁶ Maríá iyamáacawa Elisabet yáapicha másiba quéeri, néese másiba quéeri idénáimi, yá Maríá uèpùacawa ucapèe nérèwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Néeseté yàanàca Elisabet yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uñiwa. ⁵⁸ Néese uyaquewéeyéi, uénánái nacái néemíaca uináwaná ìwali Dios iicacaté upualé manuísíwata. Iná nàaca napáchiaca úa, nàacawéeridacaténa úa casíimáiri iyú. ⁵⁹ Néeseté yái sùmåica idènlacanámité ocho èeri, yá natécani namànicaténaté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica ípidená Zacarías càide iyúwa yáaniri ípidená. ⁶⁰ Quéwa yáatúa ímaca nálí:

—Càmíirita, néese ípidenápiná Juan —úumaca nálí. ⁶¹ Yá náimaca ulí:

—¿Cáná? Canámíta péenánái càiri ípidená —náimaca.

⁶² Néese natàanica nacáapi iyúwa sùmåi yáaniri irí nasutacaténa néemíawani cànínacaalí iwàwáaná yàaca ípidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúméeri tablero itànàacatápiná sùmåi ípidená. Yá itànàacani: “Ípidenápiná Juan”, ímaca itànàaca. Yá macáita nánáidacawa naicáidaca manuísíwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itànica yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábèeri. ⁶⁵ Néese cáaluca nánáidacawa macáita níai nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica iyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata nacàlidaca nalíwáaca cànínacaalíté Zacaríasnáí ichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemièyéica naináwaná ìwali nánáidacawa nawàwalicúsewa manuísíwata, náimaca nalíwa: “¿Càínásica imànipiná béericaalíni, yái sùmåica?” càì nánáidacawa. Báisícáináta mamàlálacata Dios iyúudàacani manuísíwata íwiwtáise cachàiníiri iyúwa.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Néeseté Espíritu Santo icùaca Zacarías íwiwtáise, yái sùmåi yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmallicúse. Yá ímaca:

⁶⁸ “¡Wàacué irí cayábèeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàpinácáiná wàatalé iwasàacaténa wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wía yàasu wenàiwicaca!

⁶⁹ Dios ibànùpiná walí abèeri cachàiníiri íwiwtáise iwasèeripiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yái yàanèeripiná wàatalé, yácata rey David itaquèrinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité.

⁷⁰ Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmallicúse.

⁷¹ Nacàlidacaté Dios iwasàanàpinaté wía wàuwidenái íchawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía.

⁷² Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicàanàpinaté wàawirináimi itúulécaná, yá nacái càmita iimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníricaté wàawirináimi yáapicha.

⁷³ Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máini cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí:

⁷⁴ Iwasàapiná wíawa wàuwidenái íchawa wáibaidacaténa irípiná macàaluínináta,

⁷⁵ wàyacaténa nacái Dios iicápiná machacàiníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu.

⁷⁶ Néese pía, nuírca, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníiséeri, cachàiníiri náicha canánama, ímapiná píwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná

wenàiwicanáí irí Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanáí ìiwitáise, nacúanápiná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, neebáidáanápiná Wáiwacali itàacái.

⁷⁷ Péewáidapíná Wáiwacali yàasu wenàiwica náálíacaténáwa Dios imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná íicha, iwasàanápiná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁷⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísíwata, yá nacái ibànùapíná walíni chènuníse yái ichàiniadéeripínáca wawàwa càide iyúwa èeri icamaláná isíimáidacaalí wawàwa èeri imusúacanáamiwa amalácaténá wawicáu àniwa.

⁷⁹ Yácata yàanèeripíná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica ìiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wàyacaténá machacániíri iyú yéewanápiná matuìbanáica wía”,

ímaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmaica idàwinàacawa, cachàinica nacái ìiwitáise Dios ìwali. Néese béericanáami yái Juanca, yáté iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùullacataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuìse israelitanáí irí.

2

Nacimiento de Jesús

¹⁻² Néenialité, Cirenio icùacaalíte Siria yàasu cáli, néese emperador Agosto idàbacaté ichùullaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía. ³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi iyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata. ⁴ Ináté José yàaca nacáíwa Nazaret iyacàlená íicha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén iyacàlená iriculé, rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ináté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén iyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá ìipidenáwa María yáapicha úai yàacawéetúapínáca. Idéerichúacáwa úai Mariaca. ⁶ Néese idècunitàacá nàyaca Belén iyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéenáíwaná umusúadánápiná iicá èeri. ⁷ Canáca nalí naimácatáipíná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén iyacàlená iriculé. Atata nàanàaca pírái yàalu, naimácatáipíná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbáanèerica ulrica. Yá uèpùacani wáluma iyú. Néese ulladaca ulriwa pírái iyàacàalu iriculé, canácáiná áiba naimácatáipíná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén iyacàlená irí nàyacaté abénaméeyéi aslanái icuèyéicaté ipìranáíwa oveja. Nàyaca manacúalibàa táiyápinama, nacúacaténá napìranái ovejawa. ⁹ Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icànaca natéese, yá máini cáaluca nía. ¹⁰ Quéwa ángel íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha, nutécáinacué pírí cayábèeri tàacáisi, isíimáidéeripíná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹ Siuca èeri idéca imusúaca iicá èeri, yái iwasèeripínácuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Belén iyacàlená iricu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yái Wáiwacalica, yái Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹² Pianèeripínácué néepuèri wáluma iyú, iriacawa pírái iyàacàalu iricu, píalíacaténácuéwa càiríníacaalíni yàara quírasíica —ímaca nalí yái ángelca.

¹³ Yáta madécaná ángelnái namàacaca níawawa chènuníse aslanái iicácaténá nía ángel yáapicha, yèeyéica Dios irí cayábèeri. Náimaca:

14 “¡Piacué Dios chènuníseeri irí cayábéeri! ¡Máiní matuíbanáiri iyú nàyaca cawinácaalí èeri mìnáná casímáiyéica Dios iicáca íiwitáise!”

náimaca ángelnáica.

15 Idécánáamité ángelnáí nèepùacawa náicha chènuniré, néese níái icuèyéica ovejanáí náimaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén iyacàlená néré waicácatená càinácaalí iyáaná, Wacuèriná Dios icàlidéerica walí iináwaná ìwali —náimaca nalíwáaca níái icuèyéica ovejanáí.

16 Yáté nàcàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacáí, quíraslí nacáí irièriwa píráí iyáacaalu irícu. 17 Néese naicácáináni, íná nacàlidaca áibanáí iríni yái tàacáisi ángel icàlidéericaté nalí quíraslí ìwali. 18 Yá macáita wenáiwica yéemièyéica quíraslí iináwaná, náináidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nacàlidéerica quíraslí ìwali, níái icuèyéica ovejanáí. 19 Mariáta quéwa, canácatáita uimáicha quírínama càinácaalíte náimáaná uírí ìwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi ìwali. 20 Néese níái icuèyéica ovejanáí nèepùacawa náicha napíranáí yàatalépináwa. Casímáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná ìwali cayábéericani, nàaca nacáí Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái naiquéerica, néemiaca nacáí, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté ángel íimáaná nalí.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 Ocho èeri imusúacadénáamiwa yái sùmåica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca íipidená Jesús, càide iyúwaté ángel icàlidáanáté Mariá irí íipidenápiná, ipíchawáiseté udéericuca sùmåi.

22 Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté israelitanáí imànica Dios inùmalicúse, masacàcatená Dios iicáca nía ániwa, nasutáanápíná Dios íicha ániwa templo irícu. Iná natéca sùmåí Jerusalén iyacàlená néré, yáasáidacatenáni Dios irí. 23 Càité namànica yácáiná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalicúse: “Asíalicaalí idàbáanéerica uíríca, yásí Dios yàasu wenáiwicapínacani yái sùmåica”, càí itànàacaté profeta Moisés. 24 Ináté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápíná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùulláná judíonáí imànica catúulécanaácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu púubéeyéí, càmicaalí nacáí, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéí yéenibe. Ináté José, Mariá nacáí namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécanaáciná nía.

25 Néenialíte iyaca asíali Jerusalén iyacàlená mìnali íipidenéeri Simeón. Yái asíali máiníri cayábaca íiwitáise, iyéerica machacàníri iyú, yèeri nacáí Dios icàaluíná, icùa nacáí Dios iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacáí íichawa. Espíritu Santo nacáí yàacawéeridaca Simeón. 26 Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáallacawa camínápináté yéetáwa àta idécataléta iicáca Mesías, yái asíali Dios ibànuèripínacaté israelita icuèrinápináca. 27 Néese Espíritu Santo ichùuliaca Simeón yàanápínáwa templo néré. Yáté Simeón iyaca templo irícu nàanàacaalíte néré níái sùmåí iséenáica, yái sùmåica íipidenéerica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itaacáí israelitanáí imànínápiná néenibe aslanáí iríwa. 28 Simeón yeedáca Jesús yàanaliculéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón íimaca:

29 “Pía, Nucuèriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimáanáté nulí; yásí cayábaca píimàacaca nuétácawa matuíbanáiri iyú, núa píasu wenáiwicaca.

³⁰ Nudéca nuicácani nutuí iyúwa, yái iwaseèripináca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha,

³¹ càide iyúwa pichùullianá imànica macái èeri mìnánai yàacuésemi.

³² Amaláca imànipiná náiwitáise, níara càmfíyéica israelitaca, náaliacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa piwàwáaná. Càimiétacanápina nacái imànica wíawa, wía píasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”,

íimaca yái Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca náináidacawa néemiaca manuísíwata yái tàacáisica Simeón icàlidéerica sùmai íwali. ³⁴⁻³⁵ Néese Simeón isutáca nali Dios íicha imànínápiná nali cayábèeri. Yá íimaca María irí àniwa úai Jesús yáatúaca:

—Péemla cayábani Dios idéca ibànùaca yái sùmaica yéewanápiná Israel itaquénánámi néemiacani. Quéwa néemiacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláapinácawa Dios íicha càmicáiná neebáida itàacái, yái sùmaica. Quéwa áibanái manùbéeyéi nawènúadapiná náiwitáisewa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, yái piirica. Dios idéca ibànùacani yàasáidacaténá nali càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwideca namànipinácani. Càita yàasáidapiná càinácaalí íwali manùbéeyéi wenàiwica náináidacawa nawàwallcuisewa. Quéwa pía, piicápiná iyúwa macáita ichàbàanáwa, yási achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutáaca pía —íimaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inanái templo irícu icàlidéechúa tàacáisi Dios inùmalicuise íipidenéechúa Ana. Uanirimi íipidenáté Fanuel, abèeri Aser itaquérinámi. Máini béeruca úai Anaca. Ucàasàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa. ³⁷ Néeseté yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo irícu ochenta y cuatro camuí idécandámité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo íicha, uíbaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios íicha, ùacaténá icàaluíniná. ³⁸ Yáté Ana yàanáca néré. Uicácanacáita yái sùmai Jesúsca, yá udàbaca ùaca Dios irí cayábèeri íwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná íwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyéicaté Dios iwasàanápina Jerusalén iyacàlená mìnánai nàuwichàacái íichawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenái namàalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullianá israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa, íipidenácatalé Nazaret. ⁴⁰ Néese yái sùmai idàwinàacawa cachàiníripiná, cáalíacáiri yáwanái nacái. Dios nacái imànica irí cayábèeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiwitáise iyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua. ⁴² Jesús idèniacáinaté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén iyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise iyáaná Pascua yàasuná culto íwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yái sùmai Jesús iyamáacawa Jerusalén iyacàlená irícuta. Isèenái quéwa càmita náaliwa iyamàanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúnáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, íná nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbacaaná yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáwa. ⁴⁵ Néese, càmicáinaté nàanàa Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén iyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri irìcu, yá nàanàaca Jesús átata templo irìcu. Yái Jesús yáawinéeriwa nèewi níái yéewáidéeyéicaté wenàiwica Dios itàacái iyú templo irìcu. Yéemlaca iyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemlawa núa nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús ímáaná, yá náináidacawa néemlacani manuísíwata, máináicáiná cáaliácicani, yáaliácáiná nacái icàlidaca nalíni cáaliácáiri iyú, nasutácaalí néemlawni Dios itàacái iwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá María ímaca Jesús irí:

—Nuìri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca píá máadáini, máini nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa píwali —úumaca.

⁴⁹ Jesús ímaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri irípináwa icapèe irìcu? —Ímaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quéwa náalia néemlaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret iyacálená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùullanáni. Quéwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalicúsewa ìwali, yái wawàsica. ⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáaliácáica yáwanái nacáicani. Casímái nacái Dios iicáca íiwitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Idécanáamité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéená camuí irìcu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca iyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca iyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéénàsàiri ípidenéri Felipe icùaca iyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisnias icùaca iyaca Abilinia yàasu cáli. ² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote íiwacanánáica. Néenialité Dios ichùuliaca Juan el Bautista icàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái irí. Iyacaté manacúali yùucubàa càinàwàiri yái Juanca, Zacarías ìrimica. ³ Ináté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába irí. Yá icàlidaca wenàiwicanái irí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírìca, nabautizáca nacáíwa neebáidacatená Dios itàacái, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha, yái báawéerica namànírìcaté. ⁴ Bàaluité profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicuse Juan el Bautista irí. Càité Isaías itànàaca:

“Abéeri asìali icàlidapíná nalíwani cachàiníri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná ímaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìlacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càita nacái iwàwacutácué pichùnìlaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacatenácué cayábéeri iyúni. Pichùnìlacué píiwitáisewa yéewacatená yéewáidacuéca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Pichùnìlacué píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùnìlacaalí àyapu Náiwacali irípináwa yéewacatená yàanàaca nàatalé. Napuníadaca macái manuínaméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macái dúli, sàabadacatená nía. Machacànica namànica macái éeruiri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

⁶ Yá macái èeri m̀nanáí naicápiná yái wenàiwica Dios ibànuèrica aléi èeri iriculé iwasàcaténá èeri m̀nanáí Dios yàasu ỳuwichàacáisi íicha', càipiná íimaca",

íimacaté yái profeta Isaíasca.

⁷ Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néesewa, yá nasutáca Juan íicha ibautizáanápíná nía. Quéwa Juan yáaliacawa abénaméeyéi càmita nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa báisíiri iyú, ínáté Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Íimaca nalí: "¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri ỳuwichàacáisi yàanàaca mesúnamáita ỳuwichàidacaténá wenàiwicanáí. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa íicha, yái ỳuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmicaánita piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íichacuéwa. ¡Càmita nucalídacué píri càiri chìwái! ⁸ Iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios iripíná. Picácué càì píima píriwáaca: 'Canácatáita Dios ỳuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!' picácué píima. Péemiácué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalisewatá, càicáanita Dios yáalimá iwènúadaca níái ibaca Abraham itaquénáinámipíná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapíná nía píamirìcubàacué. ⁹ Máiní mawiénica yái ỳuwichàacáisica Dios imàaquéeripíná yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu ỳuwichàacáisica. Péemiácué comparaciòn: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri iyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios ỳuwichàidapíná wenàiwica quichái irìcu, cawínacaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná", íimaca yái Juanca.

¹⁰ Ináté manùbéeyéi wenàiwica yàanèyeyéicaté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemiawa Juan. Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí. ¹¹ Juan íimaca nalí:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, piacué abéeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, piacué nayáapíná, canéeyéica irí yàacàsi —íimaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánáí judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemiawa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan íimaca nalí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonáí ichùulianá peedáca —íimaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwináí nacái nasutáca néemiawa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan íimaca nalí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyèedúacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná ìwali pichiwa iyúwa, peedácaténá píriwa nàasu. Casíimáicué nacái piicáca piwèniwa romanonáí yàasu gobièrno yèericuécacá píri —íimaca yái Juanca.

¹⁵ Níái wenàiwicaca náináidacawa cawàwanáta Dios imàninápináté naicá áiba wawàsi máiníiri cachàinica. Náináida nacáíwa nawàwalicúsewa Juan ìwali cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànuèrica nalí.

¹⁶ Quéwa Juan íimaca macái wenàiwicanáí irí: "Báisita nubautizácuéca pía

úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapíná Espíritu Santo abénaméeyéi péenacué irí ibautizácáténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripínáca. Quéwa áibanái péenacué càmiyéica yeebáida itàacái, ibautizápíná níawa quichái iyú nàuwichàacáténáwa càiripínáta. Máini cachàiníríca íiwitáise nuícha. Nuiwacalícani, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmiríca cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi iricuwa, masacàacáténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacáténá nacái trigo iwíralèmi, càita nacái yái yàanèeripínáca núamirícubàa yàanàaca iwàlisàidacáténá yàasu wenàiwica íiwitáise, iseríacáténá nacái nía náicha áibanái càmiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuiri capli iriculé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripínáca ìwacáidapíná yàataléwa yàasu wenàiwicanáiwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwíralèmi manuiri quichái iricu, càita nacái yái yàanèeripínáca yùuwichàidapíná nía quichái iricu, càmiyéica yàasu wenàiwica; yùuwichàidapíná nía quichái iricu càmiríca ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni. Yàalàaca nía déecuiri iyú icàlidacáténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulíerica icàlidaca nalí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàiníri iyú, Herodes imelùdacáináté yéenasáiri Felipe ínuwa, ípidenéechúa Herodías, Herodes imànicáináté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica áiba wawàsi máiníri báawaca náicha canánama: Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànàlliculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànàlliculé, Juan ibautizácáté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca, idècunitàacá isutáca yáawawa Dios ícha, yáta capíraléeri cáli yàacùacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús íwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemìlaca Dios itàacái chènuníise. Dios íimaca Jesús irí:

—Píacata Nuiri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —íimaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idèniacaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José íirimicatèni, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri ípidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri ípidenáté Matat. Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Jana. Jana yáaniri ípidenáté José. ²⁵ José yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Amós. Amós yáaniri ípidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri ípidenáté Esli. Esli yáaniri ípidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri ípidenáté Maat. Maat yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Semei. Semei yáaniri ípidenáté Josec. Josec yáaniri ípidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri ípidenáté Joanán. Joanán yáaniri ípidenáté Resa. Resa yáaniri ípidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri ípidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri ípidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Adi. Adi yáaniri ípidenáté Cosam. Cosam yáaniri ípidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri ípidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri ípidenáté Josué. Josué yáaniri ípidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri ípidenáté Jorim. Jorim yáaniri ípidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri

ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Simeón. Simeón yáaniri ípidenáté Judá. Judá yáaniri ípidenáté José. José yáaniri ípidenáté Jonam. Jonam yáaniri ípidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri ípidenáté Melea. Melea yáaniri ípidenáté Mena. Mena yáaniri ípidenáté Matata. Matata yáaniri ípidenáté Natán. ³² Natán yáaniri ípidenáté rey David. Rey David yáaniri ípidenáté Isai. Isai yáaniri ípidenáté Obed. Obed yáaniri ípidenáté Booz. Booz yáaniri ípidenáté Sala. Sala yáaniri ípidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri ípidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri ípidenáté Admin. Admin yáaniri ípidenáté Arni. Arni yáaniri ípidenáté Esrom. Esrom yáaniri ípidenáté Fares. Fares yáaniri ípidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri ípidenáté Jacob. Jacob yáaniri ípidenáté Isaac. Isaac yáaniri ípidenáté Abraham. Abraham yáaniri ípidenáté Taré. Taré yáaniri ípidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri ípidenáté Serug. Serug yáaniri ípidenáté Ragau. Ragau yáaniri ípidenáté Peleg. Peleg yáaniri ípidenáté Heber. Heber yáaniri ípidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri ípidenáté Cainán. Cainán yáaniri ípidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri ípidenáté Sem. Sem yáaniri ípidenáté Noé. Noé yáaniri ípidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri ípidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri ípidenáté Enoc. Enoc yáaniri ípidenáté Jared. Jared yáaniri ípidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri ípidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri ípidenáté Enós. Enós yáaniri ípidenáté Set. Set yáaniri ípidenáté Adán, yái asiali Dios idàbéericaté.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába íicha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé caináwàiri. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imànínapíná ibáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yáté máapicani. ³ Néese, Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Càmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wáyaca machacàniri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica — íimaca yái Jesúsca, càmicáiná iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuníiri dúli íínatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús íicá aquialénamata macái cáli èeri irícúrica. ⁶ Yá Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapíná piríwa macáita iyéerica cháí èeri irícu cawènírica, yá picùapíná macái cáliwa; nùacata yèeri canánama nuwàwéeyéi iriwa nùacáináta icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaaliwa nulí piùlù ipùata iyúwa placaténá nucàaluíniná, yásí plaspupíná macáitani —íimaca yái Satanásca. ⁸ Jesús íimaca irí:

—Núa, càmírita yàa picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: ‘Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéiníná’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íínatalé chènuníiri náicha canánama. Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná píá, pipisiawa templo ícha cáli íinatalépiná. ¹⁰ Yácaíná Dios itàacái profeta itànèericaté càì íimaca píwali:

‘Dios ichùulipiná yàasu àngelnáíwa nacúanápiná píá.

¹¹ Namichàidapiná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré’,

càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —íimaca yái Satanásca.

¹² Quéwa Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Cámíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté càì íimaca walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dios asáisi icuacaalípiná píá’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Inaté idécanáami Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná macái íiwitáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús ícha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icuaca Jesús íiwitáise. Néese macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi néemlaca Jesús iináwaná ìwali. ¹⁵ Jesús yèepunícatéwa yéewáidaca wenáiwica judiónái yéewáidacáalu iricubáa yàcalé imanúbaca. Macáita wenáiwica nacálidaca Jesús iináwaná ìwali cayábéerica íiwitáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret iyacàlená néré, yái yàcalé isèenái idàwinàacatáicaténi. Yá sábadu irícu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacáalu iriculé càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. Néese ibàlùacawa wenáiwicanái yàacuésemi iléecaténa nali Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténa iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièricaté itànàawa profeta Isaías yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmalicuise. Jesús yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús íimáanápinácaté ìwaliwa, yái Dios yàasu wenáiwicaca. Càita íimaca ìwaliwa:

¹⁸ “Espíritu Santo, Dios ibànùerica nulí, yàacawéeridaca núa siùca, ichùuliacáiná nucálidáanápiná cayábéeri tàacáisi catuúlécaneeyéi irí. Idéca ibànùaca núa nucálidacaténa wenáiwicanái iríni Dios iwàwaca iwasàaca nía nabáyawaná íchawa. Ibànùaca núa catuúcaténá numànica matuíyéi, nuwasàacaténa wenáiwica nàuwichàacái íchawa nacái,

¹⁹ nucálidacaténa nacái nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca nía siùcade”, càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús ìwali.

²⁰ Néese idécanáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèepùadaca cuyàluta asáli irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús yáawinacawa nèewi yéewáidacaténa nía. Macáita iyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata.

²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenáiwicaca Dios itàacái icàlidéericaté iináwaná ìwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irícu —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná ìwaliwa. ²² Macáita níai wenáiwicaca natàanica cayábéeri iyú ìwali. Náináidacawa manuísíwata néemlaca icàlidaca nalíni máini cáaliacáiri iyú. Náimaca nalíiwáaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìrimi meedá yái —náimaca. ²³ Inaté Jesús íimaca nalí:

—Báisiita piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacáisica: ‘Báisiicaalí píalimá pichùnìaca cáuláiquéeyéi, néese pichùnìaca píawawa waicápiná, yási weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinacué piicáca numànica yái

càmírica wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacái píimaca nuli: ‘Báisiicaalí pimànicaté yái càmlírica wenàiwica idé imànica Capernaum iyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemlaná nacàlidaca piináwaná ìwali, néese pimàni nacái càiri wawàsi cháí, pìasu cáli íinatawa, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nuli, càmicáinacué piwàwa peebáidaca nutàacái báisíiri iyú —íimaca nalí yái Jesúsca. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Báisíta, núaliacawa càmlínápinacué peebáida nutàacái, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemlaca profeta itàacái nàasu cáli néeséericaalíni. ²⁵⁻²⁶ Quéwa, péemlacué cayába, Dios imànipiná cayábéeri áibanái wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara càmlíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái, càide iyúwaté Dios imàníná nalí cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, iyacaté nacái manuúri máapicái cháí Israel yàasu cáli imanúica. Ewitaté nàyacáaníta manùbéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha cháí Israel yàasu cáli íinata, càicáaníta Dios càmitaté ibànùta profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùtacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamiwa íicha, càmlíchúa israelita, Sarepta iyacàlená minalu, iyéechúacaté mawiénita Sidón iyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli íicha. ²⁷ Càita nacái profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacái manùbéeyéi cacháunéeyéi íimami lepra iyú cháí Israel yàasu cáli íinata, quéwa Dios càmitaté ichùnia nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùnia nía. Néese ichùnlacaté áiba càmlíri israelita, íipidenéeri Naamán, Siria yàasu cáli néeséeri. Càita nacái Dios imànipiná cayábéeri nalíwa áibanái wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, càmlíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Níái israelitaca, néemlaca Jesús íimáaná càmlíyéi israelita ìwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níái iyéeyéica judíonái yéewáidacàalu irícu, báawacáináté naicáca càmlíyéi israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàiníri iyú yàcalé íicha. Nawatàidaca Jesús quíratàli ipùta nérépiná, yái quíratàli nàyacàle iyéerica íinata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènuníri quíratàli íinatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu irícu. ³² Yá nàináidacawa manuúswata néemlaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiníri íiuitáise, Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwicanái.

³³ Iyacaté áiba asiali néewáidacàalu irícu. Yái asiali demonio idacuèrica íiuitáise. Yá demonio yéemianíacawa asiali isàna iyú. Yá íimaca cachàiníri iyú Jesús irí:

³⁴ —¡Pèepùta píichawa! ¡Picá pisàiwica walí wawàsi, pía Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséeri! ¿Pianáasica pimáalàidacaténá wía? Núaliu nuicáca pía, núaliacawa píwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníri iyú. Yá Jesús íimaca demonio irí:

—¡Masànata píal! ¡Pimusuáwa íicha yái asíalica! —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asiali cáli íinalaté macái wenàiwicanái yàacuésemi, néese yàacawa asiali íicha. Canáta demonio imàníná asiali irí. ³⁶ Macáita wenàiwica

iyéeyéica néeni, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca naliwáaca:

—¿Càinásica yái yéewáidáanaca? ¡Yái asìali Jesús yàalàaca demonionái cachàiníri iyú íiwitáise cachàiníri iyúwa, yá ichùulàacaalí nía nàanápínáwa wenàiwica íicha, yáta nàacawa! —náimaca naliwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeseéyèi nacàlidaca Jesús iináwaná iwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néeseté Jesús imusúacawa néewáidacàalu irícuise, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe iriculé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwíri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús íicha ichùniánápiná úa. ³⁹ Néese Jesús yàacawa àatalé, yá yáawica íicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàiníri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacà èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáwa idènièyéica macái uláicái íiwitáaná. Jesús imàacaca ícáapiwa nàwali macáita, yá ichùniaca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi íicha. Yá demonionái náimaca néemánicawa cachàini:

—¡Píacata yái Dios íirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú, níai demonioca, càmita ibatàa natàanica, nàalíacáináwa iwali Mesíascani, yái judío icuèrinápiná Dios ibànùERICA nali.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalitè nawicáu àniwa, Jesús imusúacatèwa yàcalé irícuise, yá yàacawa canácatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náicha. ⁴³ Quéwa Jesús íimaca nali:

—Iwàwacutá nucàlidaca nali cayábèeri tàacáisi áibanái ìyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi íiméERICA càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáwa, Dioscáiná ibànùaca núa numànicaténá càì —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái tàacáisica judíonái yéewáidacàalu irícubàa, iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata.

5

La pesca milagrosa

¹ Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalisaniná yàasu càina íinatalé, áibaalí íipidenèeri Galilea icalisaniná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemíaca Jesús icàlidaca nali Dios itàacái. Máini manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese Jesús íicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina íinatalé. Canáca wenàiwica barca irícu namusúacáinátèwa barca irícuise níai aslanái íibéeyéica cubái, náibacaténá nàasu chinchorrowná. ³ Jesús iwàlùacawa barca iriculé, Simón yàasu barcaca. Néese isutáca Simón íicha wawàsi iwesíanápiná barca àanama íicha. Néese Jesús yáawinacawa barca irícu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irícuise. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús íimaca Simón irí:

—Piwesía barca depuíwacatalé calisa. Piúcacué piasu chinchorrowná píibàcaténá cubái —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa pialácáiná núa, íná nuchùuliaca náucaca chinchorro àniwa —íimaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús ímáaná nali, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Íná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéica áiba barca irícu nàacaténá nayúudàaca nía. Néese nàanàaca Simónnái yàatalé, yá napuniádaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níái barcaca. ⁸ Quéwa Simón Pedro iicácáiná madécaná cubái, yá cáaluca íináidacawa íbáyawaná ìwalísewa, yá íbàlùacawa yùulù iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—Ílìwacutá piacawa nuícha, Nuíwacali, cabáyawanácáiná núa! —íimaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón íimaca Jesús irí cáalucáiná Simón íbáyawaná ìwalísewa, yáaliacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise. Cáaluca nacái níái Simón Pedro yáapichéeyéica, naicácáiná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbacaanáca nabáyawaná ìwalísewa níái íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níái Zebedeo yéenibeca, náaliacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise. Quéwa Jesús íimaca Simón irí:

—Píca cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siùcáise quéwa piwacáidapíná nulíwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Íná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èerité, Jesús iyacaté áiba yàcalé irícu, néese asíali yàanàaca néré cacháunéeri íimami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúlécanaéca Jesús iicácani. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuíwata:

—Nuíwacali, núaliacawa píalímá pichùnìlaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìlaca núa —íimaca yái asíalica. ¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìlaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ¹⁴ Néese Jesús ichùulìlaci. Íimaca irí:

—Píca picálida áibanái iríni nuchùnìlaca pía. Néese piawa caquialéta sacerdoté yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáaliacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulìericaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí ofrenda iyú nachùnìlacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáaliacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùulìlacaánítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacáidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica irí. Yá madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemiacaténá Jesús itàacái, ichùnìlacaaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíté Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái íicha isutácaténá yáawawa Dios íicha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàanàacaté néré, madécaná yàcalé mìnánái nacái iyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli

ínata nacái. Aibanái nàanàaca Jerusalén iyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica Dios íiwitáise cachàiníri iyú. ¹⁸ Néese áibanái aslanái nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asiali irièricawa yàalubái ínatatawaa iiméerica íinata. Nawàwa natéca asiali capli iriculé, naliadacaténáni Jesús íipunita, Jesús ichùniacaténáni. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàluacawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máini wenàiwicanái néré. Iná náiriacawa escalera ìwalibàa capli ínatalé, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capli ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicuàdaca cáuláiquéeri asiali yàalubái ínatatawaa yéénulusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuéssemi macáita wenàiwica iyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáaliacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùniánápináni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri iri:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ìicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseonái nadàbaca náináidacawa. Náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicuésawa: “¿Cáná yéewa itàaní càì yái asiali Jesúsca? Itàaníca iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta asiali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ìicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì náimaca náináidacawa nalíwa. ²² Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanácawa. Yá isutáca yéemlawa nía:

—¿Cánácué píináidawa càì? ²³ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri iri: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ìicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisí báisicaali cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri iri: ‘Pimichàawa, piipina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisí wadécaali wachùniacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asiali Dios néeséerica, nuchùniapiná yái máapinéerica píaliacaténácuéwa Dios idéca ichùullaca núa numàacáanápiná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ìicha cháì èeri iricu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca nalí yái Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri iri:

—Pía, nùacawéerináca, nùuma píri, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asialica imichàacawa nàacuéssemi, yá yeedáca yàalubáíwa irièricatéwa íinata, néese yàacawa icapèe nérépináwa, casímáiri iyú, yàaca Dios iri cayábéeri idècunitàacá yèepunicawa. ²⁶ Macáita iyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús iri, nàaca nacái Dios iri cayábéeri. Cáaluca nacái náináidacawa, yá náimaca:

—Siúca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imàníríca càmlíricáwaca waicá quéechacáwa —náimaca.

Jesús llama a Levi

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capli iricuise. Yá iicáca asiali íipidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéénánái judío ìichawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Yái Leví yáawinéerica aléera yeedácatalécaté plata wenàiwica ìicha. Néese Jesús íimaca iri:

—Aquialé, píawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùullaca yàasu wenàiwicanáíwa nachanàacaténá manùba yàacàsi icapèe iricu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví

yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús ímíétacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Aibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré.
³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo írìcu nataánica báawéri iyú Jesús yéewáidacalénái íwali. Yá náimaca Jesús yéewáidacalénái írí:

—¿Cánacué piyáa piyáacaléwa náapicha, níái cabáyawanéeyéica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? — náimaca. ³¹ Quéwa Jesús ímaca fariseonái írí:

—Péemiacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutáca abéeri ichùnièripiná nía. ³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéri ícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa —ímaca yáí Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca írí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawíríca nasutácaténá Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamáalàacata —náimaca. ³⁴ Jesús ímaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asìlali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icàsàacawa caslímáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yái nàacawéeríná imànírica matrimonio, caslímáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanái itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénái, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —ímaca yáí Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacái áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisàì bàlesi ícha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisàì bàlesimi. Yá nacái wàlisàì yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani.

³⁷ Péemiacué áiba comparación: Càmita wàucua wàlisàì uva ituní éwisàimi ímamisì írìculé yáacáiná wàlisàì uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yásí éwisàimi ímamisì icacanácawa, càmíciná yáalimá imu-lacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, ímamisì nacái. ³⁸ Iná iwàwacutá wàucua wàlisàì uva ituní wàlisàì ímamisì írìculé. Càita nacái níái nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái wàlisàì, càmita nàya piasu bàaluisàimi tàacáisi íwali, piacué fariseoca. ³⁹ Aiba wawàsì nacái, péemiacué comparación: Idécanáami wenàiwica líraca éwisàimi uva ituní ipuírí, yá càmita iwàwa líraca wàlisàì uva ituní càmíríca ipuí ímacáiná: ‘Cayábéeri yáwanái yáí ipuíríca’, càì ímaca. Càita nacái piacué: Piyacáinácué éwisàimi

tàacáisi ìwali, íná piyúunáidacuéca cayábéericani wàlisàì tàacáisi ícha. Iná càmítacué piwàwa peebáidaca yái nutàacái wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néeseté áiba sábadu judionái nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunícawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yéewibàa. Yá yéewáidacalénái needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiría trigo ituíná nacáapi irìcuwa needácaténá ícha íimi nayáacaténáni, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmanamata iyacaná áibanái ibànacale yééná määpicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénái imànníná, yá fariseonái iicácani iyúwa íbaidacalési. Iná fariseonái íimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué píibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmíta imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuíse wàawirimi rey David ìwali, bàaluité määpicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi aslanáica.

⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu íimamisíri capíima mabáyawanéeri irìculé, yái israelitanái isutácatáipiná Dios ícha. Yá David yeedácaté pan namànniricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapináwa. David iyáaca pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapináwa nacái, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Dios càmítaté yùuwichàida Davidnái, määpicáiná nía, ínáté catúulécanáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí àniwa:

—Dios idéca ichùuliaca núa, núa asìali Dios néeseérica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwàaná èeri imanùbaca, siùca èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Áiba sábadu judionái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu irìculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa ícha. ⁷ Nàyaca nacái néeni abénaméeyéi yéewáidéyéica wenàiwica templo irìcu, áibanái nacái fariseonái. Naicáidaca Jesús irí mamàalàacata naicácaténá asáisi ichùnìacalípiná asìali, sábadu irìcu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nachàawàaca Jesús iinàwaná ìwali, fariseonáicáiná náimacaté íbaidacalésicani yái Jesús ichùnìanàca wenàiwicanái. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanàwa. Yá Jesús íimaca asìali irí icáapi ituwièricawa ícha:

—Pimichàawa, píbàlùawa nàacuésemi —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali imichàa ibàlùacawa. ⁹ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Siùcata nusutácué nuémìlawa pía: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wéetáidasica wenàiwica? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita iyéeyéica itéese. Yá néeseca iwènúacawa asìali irí àniwa, yái báawéerica icáapi. Yá Jesús íimaca irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali imànica iyúwa Jesús íimáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonái máini calúaca nía. Nadàbaca nasutáca néemìlawa níawàaca càinácaalí náalimáanápináté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialité Jesús yàacawa dúli ínatálé. Iyamáacawa néenibàa isutácáténá Dios ícha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalacánáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa canánama. Yeedáca néeséeyé doce namanúbaca Jesús yéeyéica ípidenápiná apóstolnáí. ¹⁴ Níái docéeyéica náipidená càì: Simón, yái aslali Jesús yéerica ípidenápiná nacái Pedro; yá nacái Andrés, yái Simón iméeréerica; Santiago nacái; Juan nacái; Felipe nacái; Bartolomé nacái. ¹⁵ Yá nacái Mateo; Tomás nacái; Santiago nacái, yái Alfeo ìirimica; yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri celote; ¹⁶ Yá nacái Judas, yái Santiago yéenásàirica; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yúuwidenái náibàacáténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli ínatáise yéewáidacalénáí yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúalibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanéeeyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén iyacálená néeséeyéi nacái, Tiro iyacálená néeséeyéi nacái, Sidón iyacálená néeséeyéi nacái, níái yàcalé iyéeyéica manuúri úni idùlepi. Níái manúbéeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemíacáténá Jesús itàacái, yúucacáténá náicha nacái uláicái. Yáté ichùnìaca nía. ¹⁸ Aibanái nacái yúuwichéeyéicawa demonio idacùacáiná náíwítáise, Jesús ichùnìaca nía nacái. ¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìacáiná nía canánama íwítáise iyúwa, níái cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénáí íríwa. Yá íimaca nalí:

“Casíimáipinacuéca piwàwa, piacué catùulécaneeyéica, pimàacacáinácué Dios icùaca pía siùcáisee.

²¹ “Casíimáipinacuéca nacái píawa, piacué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapinacué piyáapiná cadénama.

“Casíimáipinacuéca nacái píawa, piacué achúméeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapinacué casíimáica píawa.

²² “Casíimáipinacuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náucacaalícué nacái pía náichawa, nacuísacaalícué pía nacái, nataánícaalícué báawéeri iyú píwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa aslali Dios néeséerica.

²³ Casíimáicué piwàwa manuúsiwata, piyanídacuéwa casíimáiri iyú namànicaalícué píri càì, yácáiná Dios imàacapinacué píri manuúsiwéeri cawèníiri pianàacaalípinacué chènuniré, bàaluitécáiná níái wenàiwica yàawirináimica namànicaté báawéeri nacái profetanái írí, níái Dios yàasu wenàiwica profetanái íbaidéeyéicaté Dios írípiná càide iyúwacué piyáaná”, íimaca yái Jesúsca yéewáidacalénáí íríwa.

²⁴ Néese Jesús íimaca áibanái wenàiwica írí: “Quéwa, ¡máinicué piùwichàapinacawa, piacué càasuíyéica! Yácáiná Dios yúuwichàdapinacué píawa, néese càmitacué quirínama casíimái piwàwa píasu cawènírimi ìwaliwa, yái pídenìerìcuéca siùca.

²⁵ “¡Máinicué piùwichàapinacawa, piacué iyéeyéica iyáacaléwa cadénama, mesúnamáicáináta piùwichàapinacué máapicái!

“¡Máinicué piùwichàapinacawa piacué iicáaníyéica siùca. Aiba èriwa pícháanipinacuéca achúmacáiná piwàwa!

26 “¡Máinicué piùwichàapinácawa pitàanicáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càmliri Dios itàacái, iná yéewa macái èeri mìnánái càmlíyéica iwàwa Dios natàanicuéca piwali cayábéeri iyú. Càité nacái piawirináimicué itàanicaté cayábéeri iyú áibanái cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàaníyéicasa Dios inùmallcuíse, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

27 Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái piri piacué yéemiéyéica nulí: Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nalí cayábéeri cawinácaallicué báawéeyéica iicáca pía. 28 Pisutácué nalí Dios íicha imàninápiná nalí cayábéeri, cawinácaallicué ibànuéyéica piwali chàwicùli. Pisutácué nalí Dios íicha cawinácaallicué icuíséeyéica pía. 29 Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàwáise àniwa. Aiba yeedácaalí píicha piasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. 30 Aiba isutácaalí píicha wawàsi, pimàaca iríni; imelùdacaalí píicha piasu, picá pisutá yèepùadánápiná piríni. 31 Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica piri cayábéeri.

32 “Cáininácaallicué piicáca níawamita cáininéeyéicuéca iicáca pía, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnánái namànicáiná cà, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica cà. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. 33 Càita nacái pimànicaallicué cayábéeri nalí níawamita imàniyéicuéca piri cayábéeri, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnánái namànicáiná cà, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namàni cà. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. 34 Píacaallicué nacái áibanái ichàba piasuwa níawamita píináidéeyéicuéca nèepùadánápiná piri cawèníiri àniwa, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha macái èeri mìnánái namànicáiná cà, nía nacái báawéeyéica íiwitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needácaténá náicha cawèníiri àniwa. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. 35 Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nalí cayábéeri, piacué nacái nachàba piasuwa, éwita càmicaalí nèepùada pirícuéni. Yásí Dios imàacapinácué piri cawèníiri manuísíwata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéenibepinácuéca piawa, yái Wáaniri Dios chènuníseérica, imànírica cayábéeri èeri mìnánái irí, éwita càmicááníta nàaca irí cayábéeri, níái báawéeyéica íiwitáise. 36 Iwàwacutácué catúlécánáca piicáca áibanái wenáiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúlécánáaná iicáca pía”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

37 Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàaca áibanái iináwaná ìwali mamáalàcata, néese Dios càmitacué yùuwichàida piawa. Picácué píináidawa piùwichàidáanápíná áibanái imàniyéica piri báawéeri, néese Dios càmitacué yùuwichàida piawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná íicha, yásí Dios imàacacué iwàwawa piáyawaná íicha. 38 Píacué áibanái irí càinácaalí wawàsi namáapuèrica píicha, yásí Dios yàacuéca piríwa càinácaalí wawàsi píimáapuèrica. Péemlacué comparación: Càide iyúwa wenáiwica cayábéeri íiwitáise ipuníadacaallicué cayába piasu saco ituínási iyú, icusúa nacáicani, icàbadàa nacái néréni yéewanápiná ipuníadaca saco àta ituínási itúadacatalétawa saco inùma irícuíse, càita nacái Dios imànicuéca piríwa cayábéeri manuísíwata. Pimànicaallicué áibanái irí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuéca piríwa

cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri achúméeri meedá, néese Dios imànicuéca nacái piri cayábéeri achúamáana meedá”, ímaca yái Jesúsa.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá ímaca nali: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapulcubàa, ipíchaná pucháibanama nàuwàacawa utàwi iriculé. Càita nacái càmitacué yéewa matuíyéica píiwitáise, iwàwacutáciná pèewáidaca wenàiwica matuíyéi íiwitáise náaliacaténá càinàcaalí iyú náalimá nàyaca machacànìiri iyú. ⁴⁰ Cawinàcaalícué wenàiwica pèewáidéeyéica, càmitacué yéewa cáaliacáica pìcha nía, néese idécanáamicué pèewáidaca nía, yási náaliacawa abéerita yái píaliéricuécawa. Iná iwàwacutácué máini cáaliacáica pía yéewacaténá piyúdàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuiriwa, picá píináidawa máini cayábaca pía áiba wenàiwica ícha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemiàcué comparación: Pibáyawaná manuiri càicanide iyúwa manuiri àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí iriculé. Néese áiba achúméeriwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúméeri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí iriculé. ⁴² Máiníciná cabáyawanáca pía manuísíwata, iná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemiàcué comparación: Manuiri àicu yúuwàacaalíwa pituí iriculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí iricuísétá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càì píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca piri pibáyawaná ìwali, nuyúdàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí; pucháibaca píiwitáise piyaca. ¡Pidéca píimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái báawéeri manuíríca pimàníríca. Yási pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íchawa achúméeri báawéeri imàníríca”, ímaca yái Jesúsa.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Ímaca nali: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idèniàca iyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idèniàca iyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáaliacawa macái àicu ìwali, waicácaalí iyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, yá báawéericaní. Càmita weedá cayábéeri higuera iyacaná tuíri ícha. Càmita nacái weedá cayábéeri uva iyacaná áwa yúuba ícha. ⁴⁵ Càita nacái wáalimá wáaliacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yási itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise cayábéeri iyaca iwàwallicu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yási itàaníca báawéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise báawéeri iyaca iwàwallicu. Wáalimá wáaliacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali wéemiàcaalí càinàcaalí wawàsi natàaníca ìwali yácáiná nawàwa idéca ipuníacawa iyú, yái cayábéerica, càmicaalí nacái, yá báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácué cayábéeri píiwitáise píwàwallicuisewa, yéewanápinácué pèewáidaca wenàiwicanái báisìiri tàacáisi iyú”, ímaca yái Jesúsa.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús ímaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanácuéca nùwali ‘Wáiwacalí’, càmicaalícué pimànicué càide iyúwa nùumáaná piri. ⁴⁷ Siùcade nucàlidacué piri comparación píaliacaténáwa càinàcaalí wenàiwica iyaca yeebáidéerica nulí, yéemièrica nacái nutàacái, imàníríca nacái càide iyúwa nuchùllianáni. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asiali imàníríca capli. Quéechacáwa íicaca depuìwalé. Yá asiali yàanàaca manuiri íba iyéerica depuìwalé cáli iricu,

ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Idécanáami imànica icapèewa íba íinata, yá inanába yéesacawa. Yái yéesacái yàacawa cachàiníri iyú asìali icapèe ìwali. Càmita idé quèwa yéesacái icusúadaca capìi, asìali imànícáináté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capìi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái caw-ínácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènlapíná nacáucawa càimíri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quèwa yéemìlacaalí nutàacái, néese càmita imàni càide iyúwa númáaná írí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imànírira icapèewa cáli íinata, canéeri írí íba ibàlùèripínáwa íinata, yái capìica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capìi ìwali. Yá caquialéta capìi yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capìi imáalàanáwa, càita nacái cawínácaalí wenàiwica càimíyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càimíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanái íríni, yáté yàacawa Capernaum iyacàlená néré. ² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná, idèniérica yàasu wenàiwicawa cáininéerica íicáca. Cúláicaca úwi íiwacaliná yàasu wenàiwica, iwàwéeri yéetácawa íiwacali íichawa. ³ Néese úwi íiwacaliná yéemìlaca Jesús íináwaná ìwali ichùnláná wenàiwica, yá ibànùaca abénaméeyéi judío íiwacanánái nasutácáténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanàanápíná ichùnlaca yàasu wenàiwica. ⁴⁻⁵ Néese judío íiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús írí:

—Cayábaca piyúdàacani, yáara úwi íiwacalináca, cáininácáiná íicáca wía judíoca. Ipáyaidacáináténi namànicaténá walí wàasu wéewáidacaalu —náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quèwa mawiéniacaalíté Jesús iyaca úwi íiwacaliná icapèe írí, yá úwi íiwacaliná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacaténá Jesús írí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pírì wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinícáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa píwéré. ⁷ Báica nuicáca núawawa píwéré, íná càmitaté nua nucutáca pía, máinícáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùullacáita ichùnlánápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnlacawa. ⁸ Núalíacawa píalimá pichùnlacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái nua. Nua nacái nuchùulla nùasu úwináwa. Nuchùullacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàca. Nuchùullacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínápíná ába wawàsi, yáta imànicani. Íná yéewa núalíacawa píalimá pichùnlacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁹ Yá cayábaca Jesús íináidacawa yéemìlaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíse.

—Péemìlacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, íbatàa Israel itaquénáinámi yéenápínáta, càmitàacá nùanàa càiri —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi íiwacaliná ibànùeyéicaté nèepùacawa úwi íiwacaliná icapèe néré, yá nàanàca yàasu wenàiwica idéená cayábacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Nàin iyacàlená nérépíná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha.

¹² Jesús iyacaalíté mawiénita yàcalé írí, yá íicáca manùba wenàiwica

namusúacawa ípunita yàcalé irícuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàliacaténáni. Yácata abéerita uírca úái yáatúaca inírmi yéetéechúamicawa íícha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé irícuíse nacái nàacawéeridacaténá úa. ¹³Yá Wáiwacali iícáca uícháanica, yá catúulécánaca iícáca úa. Yá íimaca ulí:

—Picá pícháani —íimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴Néese Jesús yàacawa nàatalé, níai itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái íwali, chéecáisi iriériwa íinata. Yá wenàiwicani náyamá nabàlúacawa. Yá néese Jesús íimaca yéetéerimi iríwa:

—Pía ùuculírca, núuma píri: ¡Pimichàawa! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵Néese yái ùuculírca imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàanica àniwa. Néese Jesús itéca ùuculíri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani. ¹⁶Macáita naicáca cáucani, yá cáluca nía, nàaliacáináwa Jesús idénlaca Dios íiwitáise cachàiníri. Yá nàaca Dios íri cayábéeri. Náimaca nalíwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníri profeta icàlidéerica Dios itàacái — náimaca Jesús íwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía —náimaca.

¹⁷Néese macáita iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, nía nacái iyéeyéica áiba yàcalé irícu mawíeníiyéica néemlaca Jesús iináwaná íwali, icáucàidacaté yéetéerimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸Juan el Bautista iyacaté mamáalàacata presoíyái ibànalícu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca íri macáita yái Jesús imànírica. Yáté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutacaténá néemlawa Jesús asáisi báisicaalí Dios néeséericaní, yái wenàiwica Dios ibànùeripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yáníí, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰Níai Juan ibànùeyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca íri:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutacaténá wéemlawa pía, asáisi Dios néeséericaalí pía, yái iwàwacutéericaté yàanàpináca, quéwa càmicaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? —náimaca.

²¹Idécanáamité Jesús yéemlaca natàacái, yáta èerica Jesús ichùnùlaca madécaná cáuláiquéeyéi nàuwichàacái ííchawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái iyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica íícha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái. ²²Néese Jesús íimaca nalí níai Juan ibànùeyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan íríni pidéénacuéca piicáca, péemlaca nacái. Picàlidacué íríni matuíyéimi idéca íicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàiplnàanica, cachàunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íícha, màuwíyéimi nacái nadéca néemlaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íícha, catúulécánéeyéi nacái nadéca néemlaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íícha. Picàlidacué Juan íríni yáaliacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ²³¡Casímáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íícha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná íwali. Jesús íimaca: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica iyéericaté manacúali yúucubàa càinàwàiri, yàara Juanca. Càmirítaté machawàaca íiwitáise yái asáli piiquéericatécué, càide

iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ²⁵ ¿Càinásicué piicá néré bàaluité? Càmlíritaté asiali cawèníiri ibàle yái piiqueéricatécué. Píaliacuéwa cawinácaalí cawèniyéica ibàle, iyéeyéica nacái càasuiri iyú, nàyaca cayábéeri capli irícu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manúbéeyéi wenàiwica. ²⁶ Bàaluité piacuécawa manacúali yùuculé càinawàiri piicacáténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuise. Báisita profetacani, yái Juanca, quéwa máiníri cachàinica áibanái profeta ícha canánama. ²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté iwali tàacáisi Dios inùmalicuise. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméericaté líri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùuliapíná pipíchale nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáiwa. Yá yáapínacawa pipíchale yàalàacaténá wenàiwica nachùnianápiná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pianàacaaliwa nàatalé’, íimacaté yái Diosca. ²⁸ Péemiacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníri Juan ícha nèewíse macái wenàiwica imusuéyéicawa inanái ícha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siùcáisede, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínaca nía Juan ícha, éwita càmicááníta máiní cachàinica nía Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manúbéeyéi wenàiwica yéemiéyecaté Juan itàacái, abenáméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná, nawènúadacaté náiwitáisewa nabáyawaná íchawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náaliacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníri iyú. ³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, càmitaté namàaca Juan ibautizáca nía, càmicáínaté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica nalí.

³¹ “Nucàlidacué pírí càiná píiwitáise, piacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. ³² Péemiacué comparación: Càicuéca piade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa, ‘Wadéca wapùllacuéca pírí íwa, quéwa càmitacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca pírícué canción càide iyúwa nacántàanái yéeteyéimiwa iwali, quéwa càmitacué pícháaní’, càì nàimaca. ³³ Càita nacái píimànicuéca. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacacaté íchawa iyáacaléwa isutácaténá Dios ícha manuísíwata, càmita nacái líra uva ituní. Quéwa píimacuéca Juan iwali demoniosa iyaca iwàwalícu. ³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asiali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuíra nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnírírica núa, càanáirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímáicaca nacái nucàmaca, nùacawéeridàanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmicáínacué piwàwa peeбайдaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáaliacáica nía báisíri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo ípidenéri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápiná iyáacaléwa yáapícha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèe irículé, yá yáawinacawa iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, iyéechúa yàcalé irícu, íiméechúacaté nacái asianái yáapícha plata iwalínápiná. Uémiacaté Jesús íináwaná iwali iwàlùanáwa fariseo icapèe irículé iyáacaténá iyáacaléwa. Íná ùanàaca néré utéca catúa ucáapi irícuwa, abéechúa catúa cawèníchúa alabastro icatùalená, ipuniéchúawa perfume pumèníri isàni iyú. ³⁸ Uícháanica

ùacawa ubáyawaná ìwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawiénita yàabàli irí. Néese udábaca uibaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuidaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa, usùsùaca nacáí Jesús yàabàli càide iyúwaté judío íiwitáise nàanáté náiwacali icàaluínináwa. Néese ùucùaca perfume puménírica isàni yàabàli ìwali. ³⁹ Néese yái fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, iicácáiná inanái imànírica Jesús irí, íná fariseo íimaca íínáidacawa íriwa iwàwalicúsewa: “Báísicaalí profetasíwa yái asialitá, yá yáaliacawa càinácaalí uíwitaísetá úái imàaqueéchúaca icáapiwa ìwali, úái imàníichúaca ibáyawanáwa”, íimaca íínáidacawa íriwa yái fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáaliacawa Simón íínáidáanáwa iwàwalicúsewa. ⁴⁰ Iná Jesús íimaca fariseo irí:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pírí wawàsi —íimaca yái Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica —íimaca yái fariseoca.

⁴¹⁻⁴² Néese Jesús íimaca fariseo irí:

—Péemía comparación. Iyacaté asíali yèerica plata áibanái ichàba malééná èeripiná. Néesetécáwa iwàwacutá nèepùadaca irí àniwani. Nàyacaté pucháiba aslanái imawènièyéica íícha plata. Abéeri imawèniaca íícha quinientos namanùbaca denario. Aíba imawèniaca íícha cincuenta namanùbaca denario. Càmicáiná náalímá napáyaidaca náichawa yái namawèniacálecawa, íná catúlulécánaca iicáca nía, yá imàacaca iwàwawa namawèniacále íícha, yéewacaténá càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawiná náicha cáininéeripiná yáwanái iicáca asíali yèerica wenàiwica ichàba plata? —íimaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Cawàwanáta yáara asíali imawènièricaté íícha manùba plata íícha áiba asíali imawènièricaté. Yácata cáininéerica yáwanái iicácani, cawàwanáta —íimaca yái Simónca. Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, iicáca upualé, úái inanáica, yá íimaca Simón irí:

—¿Piicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca piatalé picapèe iriculé, quéwa càmita pité nulí úni nuibacaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca uibaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuidacani uíwita ibáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita písùsua nunàni ìwali pitàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécanaámi nuwàlùacawa capli iriculé, càmita uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíniná, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁴⁶ Càmita piùcua mawèníri olivo isééná nuíwita ìwali píasáidacaténá casímaíca piicáca núa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùucùaca cawèníri perfume puméníri isàni nùabàli ìwali. ⁴⁷ Iná núuma pírí nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná íícha, yái ubáyawanáca manuífica, máinicáiná cáinináca uicáca núa; quéwa pía iyúunáidéerica càmita máini cabáyawanáca càmita máini cáinináca piicáca núa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íícha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadábaca náimaca naliwáaca:

—Càmírita Dios yái, íná canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná íícha —náimaca náináidacawa naliwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús íimaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha, peebáidacáiná nulí. Piawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunicawa yàcalé manùbéeri irìculé, manuiri yàcalé, pùubéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níái doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapicha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa nàapicha nacái, Jesús yúuquéeyéica ícha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néená ípidenéechúa María Magdalena, úai Jesús yúuquéechúacaté ícha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa nàapicha nacái Cuza yàacawéetú ípidenéechúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùulíaca rey Herodes yàasu wenàiwica íbaidéeyéica Herodes icapèericu; áiba inanái ípidenéechúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi inanái nàacawa nàapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néeseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nalí comparaciòn yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: ⁵ “Péemiacué comparaciòn: Abéeri asìali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulcubàa, néese áibanái wenàiwica nabawàidaca ituínási. Néese màsibèenái yàanàca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha. Quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanàamiwa, yá idèniaca iyacanàwa manùba. Madècaná yéetaná nadèniaca natuínàwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewáidaca nía. Néese Jesús íimaca nalí cachàiníri iyú: “¡Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemiawani càinàcaalí íimáaná yái comparaciònca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué píalíacawa càinàcaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yàalíacawa. Nucàlida quéwa áibanái íríní comparaciòn iyú, yéewanápiná càmita náalímá náalía néemlacani càinàcaalí íimáaná. Ewita naicácaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náalía íwali càinàcaalí íimáaná. Ewita néemlacánita nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemliaca càinàcaalí íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹⁻¹² Jesús íimaca nalí: “Yácata íimáanáca yái comparaciònca. Yái ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulcubàa íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemliacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemliacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca casíimáiri iyúni, quéwa neebáidaca maléená èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa maléená èeri, néese yéetácawa canácaná ipìchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái maléená

èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namànlínápiná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái íicha, yá nawèñadaca náiwitáisewa Dios íicha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemlacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa càmita máini namàni cayábèeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàawa cayába dàalacáiná tuíri iyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu ìwaliwa, yái èeri iricúrica. Náináidacawa nacái plata ìwali meedá càasucatená nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isíimáidéeripináca nía chái èeri iricu. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càimírìta quéwa nawàwalicúsewa, iná càmita máini namàni cayábèeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁵ Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábèeri cáli íinata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábèeri íiwitáise néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú náiwitáise cayábèeri yáapichawa machiwéeri nacái. Néese namànica cayábèeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèñlacaalí mamáalàacata cayábèeri iyacanáwa manùba”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunìà lámpara wabàacatenáni yàalusi iriculé, càmita nacái wabàà lámpara wàasu cama yáapiréwa, yái waiméerica íinata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacatená icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyéicawa capli iriculé. ¹⁷ Yái lámpara íimáanáca càicanide iyúwacué piyáaná, piacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué pèewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanèeri píaliericuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwaca nàaliacawa ìwali macáita yái tàacáisi càimírìcàwaca nàaliàwa ìwali.

¹⁸ “Iná péemiàcué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemièricuéca núcàlidaca pirí. Píináidacaalícuéwa cayábèeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píaliacawa mamáalàacata. Quéwa càmicaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáichacuéca nacái àta càinácaalí wawàsi piyúunáidéericuéca píaliacawa ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, Jesús yéénánái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa capli iriculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰ Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá íimaca Jesús irí:

—Píatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péénánái yáapicha. Nawàwa naicáca pía —íimaca. ²¹ Quéwa Jesús íimaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàniyéica nacái càide iyúwa Dios íimáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúaníwa, nuénánái nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²² Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá íimaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha —íimaca. Iná nàacawa.

²³ Idècunitàacá nachàbacawa calisa ìwaliabàa, yá Jesús íimáca íichawa. Yáta

manuíri cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuniàdaca barca úni iyú, yá nasawíaca nàacawa. ²⁴ Iná nacawàidaca Jesús, yá nàimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¡Wasawíaca wàacawa! —nàimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵ Néese cáwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué càmita manuí plínàidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, nàináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Cawináica yái asílica, ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —nàimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàcaté abéemàalé Galilea icalìsaniná fícha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemàise Galilea yàasu cáli fícha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca iricúise cáli ínatalé, yá asiali imusúacawa yàcalé fícha, demonio idacuèrica íiwitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asílica. Càmita iya capirícu. Néese iyaca yéetáními ícaliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asiali íicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíáníacawa asiali isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènúnisèeri Iirica! Nusutáca pícha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús fícha càì, yá cainá Jesús ichùullaca iyaca demonio yàanápínáwa asiali fícha. Demonio idacùacaté asiali íiwitáise manùba yàawiría. Yá éwita áibanái idacùacáaníta asiali cadena iyú, ícáapi, yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, cáicáaníta imàdàidacaté fíchawani yái cadenaca. Yá demonio ipiàdàidaca asiali manacúali yùuculépiná càinàwàiri canácatalé wenàiwica.

³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemíawa demonio:

—¿Càiná pípidená? —íimaca yái Jesúscá. Néese demonio íimaca:

—Nuípidená Legión, íimáanaca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” —íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanácáiná demonio nawàlùacatéwa iwàwaliculé, yái asílica. ³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùuliaca nàacawa depuìwéeri utàwi iriculé nàuwichàacatalépináacawa. ³² Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli íwali. Iná demonionái isutáca Jesús fícha wawàsi imàacáanápíná nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asiali fícha. Yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Néese macáita marranonái napiacawa iyúwa máiwitáiseeyéi demonio íiwitáise iyú, nacaláacawa quíratàli íinatáise calisa yáaculé. Yá macáita nàisicòmawaca, níái píráica càmíyéica Dios imàaca judiónái idènlaca, casacàacáiná nalí marrano íiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicácaalíté marranonái yéetáanáwa, yá napiacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé iricu, nalí nacái áibanái wenàiwica iyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé fícha naicácaténá nàyanáa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asiali demonio yèericatéwa fícha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mnanáica. ³⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mnanái irí Jesús ichùnliacaté asiali demonionái iyéericaté iwàwalicu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata yèepunápináwa náicha, máinícáiná

cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèepùacaténáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yái asiali demonio yèericatéwa íicha isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùullacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús íimaca irí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái iríwa ìwali yái cayábéerica Dios imànírica pírí —íimaca yái Jesúsca. Néese, yái asiali yàaca icàlidaca macáita iyacàle minanái iríwani, Jesús imàníináté irí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanaámíté ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha barca irícu, yá madecaná wenàiwica itàidacani casímáiri iyú, nacùacáináté Jesús yàanàca néré. ⁴¹ Néese aiba asiali yàanàca Jesús yàatalé, íipidenéeri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu íiwacalìcani, yái Jairoca. Yá yúuwàa iriacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápíná Jesús íicáca ipualé. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanápínáwa icapèe néré. ⁴² Jairo idènlacáiná abéechúata íiduwa, idènièchúwa doce camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúwa yéetácawa Jairo íicha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madecaná wenàiwica yéewi. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, iná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúwa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yéewi. Cálalìcaca úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùnìlaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamíse mawiénita irí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta uíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yéemìlawa níai wenàiwica:

—¿Cawíná idunùwa nùwali? —íimaca nalí. Yá macáita náimaca càmìtasa nadunùwa ìwali. Iná Pedronái íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesíaca nàacawa pía macái píwalíseta. ¿Cáná pisutáca péemìlawa cái? —íimaca yái Pedroca.

⁴⁶ Quéwanáta Jesús íimaca mamáalàacata:

—Aibanáica níara idunùwa nùwali. Nùalìacawa nuchùnlaná wenàiwica nuíwítáise iyúwa cawínàcaalí idunuèrica nùwali —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese úái inanáica uémìlacani, yá úalìacawa càmìta udé ubàacawa uináwanáwa Jesús íicha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùulúi ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidacani nàacuésemi macái níai iyéeyéica néeni càná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnìlanáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía inanáica, pidéca pichùnìlacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Plawa matùibanáita —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inanái iríni, yá aiba wenàiwica yàanàca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo irí, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalìca. Yá asiali íimaca Jairo irí:

—Pídumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —íimaca. ⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemìlacani, yá íimaca Jairo irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yásí cayábaca píidu àniwa —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàacaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca caplí irícu madecaná wenàiwica íicháaníyéica

báawanama yéetéechúamiwa íiwitáise, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Quéwa Jesús yáaliacawa icáucàidáanápínaté úa, íná Jesús íimaca nalí:

—Càmita iwàwacutácué pícháanica. Uái mànacàuca, càmicnúata yéetáwa. Uimácáita ùyaca —íimaca yái Jesúsca. ⁵³ Néese naicáanica Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisícata uetátacéwa. ⁵⁴ Néese Jesús íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa. Yá íimaca ulí:

—¡Pía, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí. ⁵⁵ Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uinà iriculé àniwa. Yáta upisíaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùullaca nàaca uyáapíná. ⁵⁶ Néese usèenái nàináidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicácáiná cáuca úa, quéwa casíimáica nawàwa manuísíwata. Jesúsca quéwa yàalàaca nía píchaná nacàlidaca áibanái irí icáucàidacaté úa.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàiniwa náucacaténá macái demonio íiwitáaná wenàiwicanái íicha, náucacaténá nacái náicha macái uláicái. ² Jesús ibànùaca nía nacàlidacaténá wenàiwicanái irí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacaténá nacái cáuláiquéeyéi. ³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Picácué peedá piriwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacási nacái, iwèni nacái. Picácué pité pucháiba bàlesi. ⁴ Píacuéwa yàcalé iriculé, néese càirínácaalícué capí piwàlùawa iriculé, píimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irícuíse. ⁵ Aibalé càmicaaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé iriculé, néese piacuéwa íicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía — íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese nàacawa Jesús íicha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yái tàacásica íiméerica Jesús iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacási íicha. Nachùnìaca nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷ Néeseté rey Herodes yéemíaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imànìirica. Íná càmita Herodes yáaliawa íináidéeripínáwa, máiní càulenáca íichani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamìcani, nàináidacawa Juanmì icáucàacatéwa. ⁸ Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíascani, yèepuèricasa yàanàaca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàaluisàimi profetanáimi yéenàcani, imichèericasawa yéetácáisi íicha. ⁹ Quéwa Herodes íimaca:

—Nuchùullacaté nùasu úwináwa nawichùanápíná Juan íicha íiwita yéetácáténátéwa. ¿Cawínásica yàara asíalica nuémìerica nacàlidaca ìwali madécana? —íimaca yái Herodesca. Inaté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰ Néeseté apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús irí ìwali yái namànìiricaté. Néese Jesús itéca nía méetàuculé áibanái wenàiwica íicha, Betsaida iyacàlená néré. ¹¹ Quéwa madécana wenàiwica yáaliacawa Jesús yàanàaná néré, yá nàacawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnìaca nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca írí:

—Pichùulla wenàiwicanái nèepùanápináwa nacutácaténá naimácatáipíná, nayáacatáipíná nacái yàcalé írìculé, bànacalé iyacatalé nacái iyéeyéica mawiénita. Wàyacáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapíná —náimaca.

¹³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Piatacué yàa nayáapíná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca írí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèña cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imidecaná nacái. ¡Càmita wáalimá wàaca wawènlaca nayáapíná, níai madécanéeyéi wenàiwicaca! —náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mìl namanùbaca aslanái. Càmita naputàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa:

—Pichùllacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese nachùullaca càí nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi írìculéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios írí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái írìwani, yéewacaténá nawacuàca yàacàsi wenàiwicanái írí. ¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha méetàuculé wenàiwicanái íicha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapicha. Yá isutáca yéemlàwa nía:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese yéewáidacalénái íimaca írí:

—Abénaméeyéi íimaca piwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idéCasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíasca pía, yèpuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápinaté àniwani. Aibanái íimaca nacái piwali bàaluisàimi profetanái yéénáca pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, níai profetami itàanfiyéicaté Dios inùmalicúise —náimaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemlàwa nía:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íimaca írí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápiná Dios icàlidéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái írí, ibànùanápinaté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipichaná nacàlidaca iináwaná áibanái írí, Mesíascaná.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa aslali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, náucapíná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapíná núawa, quéwa máisiba èeri írìcu nucáucàapínáwa —íimaca yái Jesúsca.

²³ Néese Jesús íimaca nalí macáita wenàiwica iyéeyéica néré:

—Abéericaalí péenacué íiàwa yàacawa nùapicha iyúwa nuéwáidacalé, càmita yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwacutá matuìbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicàanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali

peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulíiná píá. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càmíiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipícháná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadènlápiná nacáuca càmíiri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí íríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa ícáuca càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canérica iwèni meedá íríni macáita yái cawènírica yeedéerimica íríwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái írí, nutàacái íwali nacái, càmita nùumapíná íwali nùasu wenàiwicacani, núa asialí Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníiri iyú nacamalá írícu, yái Núaniri Dios, nía nacái mabáyawanéeyéi ángel, nucuacaténá macáita èeri mìnánái. ²⁷ Péemlàcué cayába, abènaméeyéi péenàcué íyeyéica cháí siuca èeri, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca cainácaalí iyú Dios icúuca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néeseté abéeri semana natàanicadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúli ínatálé isutácaténá yáawawa Dios íicha. Másiba asianái nàacawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios íicha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicácanáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icànéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asianái namàacaca níawawa apóstolnái iicácaténá nía. Pucháiba nabàlúa natàanica Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níái pucháiba asianáca cacamalánáca nía chènuníiséeri camalási iyú. Natàanica naliwáaca Jesús yáapicha cainácaalí iyú Jesús yùuwichàanápinátéwa, yéetáanápináté nacáiwa Jerusalén iyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàacawéeyéinaca, càmitàacá máini naimásiwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníiséerica. Naicá nacái níái pucháiba asianáca íbaluèyécawa yáapicha. ³³ Néese idècanáamité nàacawa Jesús íicha níái pucháiba asianáca, yá Pedro íimaca Jesús írí:

—Wáiwacalí, ¡cayábéeriquéi wàyanáca cháí! Siúcata wamànica másiba capíi yáana wawàwallínápinácué píá, abéeri píasupíná, áiba nacái Moisés írípíná, áiba nacái Elías írípíná —íimaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita íináidawa cayába ipíchawáise itàanica.

³⁴ Yá idècunitàacá Pedro itàanica, yáta acalèe yàanàaca nàatalé. Yá acalèe íballaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níái Pedronáica. ³⁵ Néese néemlàca Dios itàacái acalèe yèewíse, yá íimaca nalí: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemlàcué itàacái”, íimaca yái Diosca.

³⁶ Idècanáami néemlàca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús íbaluèericawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níái Pedronáica. Néenialité càmíiyéi icàlida áibanái íríni, yái naiquéricaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néeseté mapisáináami àniwa idècanáami nalicùacawa dúli ínatáise, yá madècaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacaténá Jesús. ³⁸ Yá áiba asialí iyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Íimaca cachàiníiri iyú Jesús írí:

—Píá, yéewáidéerica wía, pimàni nulí cayábéeri, pla píicá nuiri, yácáináta abéerita nuiricani. ³⁹ Demonio idacùuca nuiri íiwitáise, yàaca írí tèwacáimi, yá imàaca yéemíanicawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmalicuise. Imàaca

naçái nuìri inúadáidaca yáawawa cachàinìiri iyú, càmfiri iwàwa iwasàaca nuìri.
⁴⁰ Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri íicha, quéwa càmita náalimá nachùnìiacani —íimaca. ⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—¡Píacué càmfíyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinacué èeri iwàwacutá nùycuécá píapícha quiríta? ¿Càinacué èeri iwàwacutá numànicuécá pírí quiríta? —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asiali irí:

—Pianáida cháni, yái píirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùuculìiri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùuculìiri càli íinatalé itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàinìiri iyú, ichùullaca demonio yàacawa ùuculìiri íicha. Càita Jesús ichùnìaca yái ùuculìirica, yèepùadacani yániri iríwa nacái.
⁴³ Yá macáita iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idèniacáiná Dios íiwitáise manuíri.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita iyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàanica nàyaca náapichawáaca ìwali yái Jesús imàníirica, quéwa Jesús itàanìcaté yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái íicha. Íimaca nalí:

⁴⁴ —Péemiacué cayábani, picácué píimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica pre-sopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái aslanái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quéwa náalíá néemìaca càinàcaalí íimáaná yái tàacásica Jesús icàlidéerica nalí càmicáiná Dios imàaca náalíaca néemìaca càinàcaalí íimáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús íicha wawàsi icàlidáanápíná nalíni càinàcaalí íimáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialíté Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàanica náapichawáaca ùuléeri wawàsi iyú, chánacaalí néená máinìiri cachàini áibanái íicha canánama.
⁴⁷ Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài mawiénita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànìirica sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànùerica núa. Yái péená píiquéericuécá càiride iyúwa càmfiri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios íiquéerica càiride iyúwa máinìiri cachànica náicha canánama níai péenáca. Iná yéewa yái cayábéerica pimànìiricuécá sùmài irí càmfiri cachàini náicha canánama, yá nuicápiná càinide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

⁴⁹ Néese Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asiali yúuquéri demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali íimacáiná pimàacasa càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapícha, iná wadéca wàalàacani cachàinìiri iyú ipichaná yúucaca demonio wenàiwica íicha —íimaca yái Juanca. ⁵⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué pichùulla càmlínápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmfíyéica yúuwide imànica wía, nayúudáaca wía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Mawiénicaté Jesús yéénáiwáná yàanàaca imichàacatáipínátéwa chènuniré, ínáté Jesús íináidacawa iwàwalicúsewa yàanápínáwa Jerusalén iyacàlená nérépíná. ⁵² Yá ibànùaca ipichaléwa tàacáisi aslanái yáapicha. Yá nawàlùacawa yàcalé iriculé Samaria yàasu cáli íinata nacutácaténá irí naimácatáipíná. ⁵³ Quéwa, báawaca samaritanonái iicáca judiónái íná níái samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle iriculé náaliacáináwa Jesús yàanápínátéwa Jerusalén iyacàlená nérépíná. ⁵⁴ Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemìacani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, žpiwàwasica wachùullaca quichái yúuwàanápínáwa chènuníse nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanáté quichái yúuwàanápínáwa chènuníse imáalàidacaténáté báawéeyéi wenàiwica? — náimaca. ⁵⁵ Quéwa Jesús iwènùna iicáidaca nalí, yá yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Yá íimaca nalí:

—Càmítacué pínáidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵⁶ Càmita nuwàwa nùuwichàidaca nía, núa asiali Dios néeseérica, càmícáiná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé iriculé.

Los que querían seguir a Jesús

⁵⁷ Idécunitàacá nèepúníaca àyapulicubàa, áiba asiali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí píawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca irí:

—Pínáidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemla comparación: Yàlidunái idènlaca ibànawa, cuipiranái nacái nadèniaca namùlubèwa, nùacata quéwa, yái asiali Dios néeseérica, càmita nudèniaca nuimácatáipínáwa —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁹ Néese Jesús íimaca áiba irí:

—Píawa nùapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca. Quéwa yái asiali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, píamàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta nùaniri yéetacatalépinátawa, néese idécanáami nubàllacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawàacata, cawinácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha. Píata quéwa, pía picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pímaní nulí cayábéeri, píamàaca nuèpùacawa quéechacáwa nucapèe néréwa, nùcàlidacaténá nùanàwa nuénánái íríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —íimaca irí. ⁶² Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla comparación: Aibacaalí idàbaca íibaidaca ibànacale yàalunápínáwa, néese íináidacaalíwa imánínápíná áiba wawàsi, yá iwènùacawa íibaidacalé íichawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita íibaida machacàníiri iyú. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwènuéyécawa nuícha idécanáami nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanáwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

¹ Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáíwa áibanáí setenta y dos namanúbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macáí yàcalé iriculé, wenàiwicanáí iyacatái nacáí, níái yàcaléca iwàwacutácataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénáí iríwa: “Báísíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiácué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituiná yàasu èeri yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacale iyacanáwa, quéwa máisibáanatacué pía, icàlídéeyéipiná nálí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápiná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá nálí nuináwaná íwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipiná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni. ³ Píacuéwa. Péemiácué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánáí yéewiré cuwèesi lobo nacáíyèí ííwitàise, bàawéeyéica íicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanáí yéenibe, càmiyéica yáalimá ipéliaca caluéyèí cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe. ⁴ Píacué pité saco, moneda yàalu nacáí, áiba píasu costizapiná nacáíwa. Píacàatétacuéwa, píacué píyamáa píbalùacawa déecuíri iyú àyapulicubàa pitàanícacaténá áibanáí yáapicha. ⁵ Píwàlùacuéwa nacapèe iriculé, yá pitàidacué nía quéeachacáwa. Càicué píimaca nalíwa: ‘¡Nusutáca Dios íicha imànínápinácué pírí cayábèeri, píacué íyèeyéica caplí irícu!’ càicué pitàidaca níawa. ⁶ Cayábacaalí náíwitàise níái caplí irícuíyéica, yásí Dios imànica nalíwa cayábèeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náíwitàise, néese Dios càmita imànipiná nálí cayábèeri. ⁷ Píimácué nacapèe irícu. Píyáacué nacáí píyáacaléwa náapicha àta càirínácaalí yàacàsí nadènièrica nawacùacaténácué píasu, yácáiná cawínácaalí wenàiwica íibaidèerica, iwàwacutá namàacaaca yeedáca iríwa íibaidacalé iwèniwa. Píacué píchàbawa áibanáí icapèe iriculé, pícutácaténácué cayábèeri yáwanáí yàacàsí, píyacatáipiná nacáí. ⁸ Píacuéwa áiba yàcalé iriculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá píyáacué píyáacaléwa náapicha àta càirínácaalícué yàacàsí nèerica píyáapiná. ⁹ Píchùnìacué nacáí càuláiquéeyéí wenàiwica íyèeyéica néenibàa. Càicué píimaca nalíwa: ‘Dios icùaca wenàiwica íyèeyéica mawiénita píricué’, càicué píimaca nalíwa. ¹⁰ Quéwa, píànàacaalícué áiba yàcalé iriculé, néese càmita nawàwa nèemiaca pítaàcái, pímusúacuéwa caplí irícuíse calle iriculé. ¹¹ Yá píimácué nalí: ‘¡Càmita wawàwa wàyaca píapichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacàsí yàanàaca wàwali nacáí! ¡Iná wàacuécawa píicha, wachùpiaca cáli ichùmalé wàabàli íichawa, yái píyacale yàasu calle ichùmaléca, càide iyúwacué wáíwitàise iyáaná, wía judíoca, wàasáidacaténácué pírí Dios yùuwichàidáanápinácué píawa! Quéwa péemiácué cayába quíríta, Dios icùaca wenàiwica íyèeyéica mawiénita píricué’, càicué píimaca nalíwa. ¹² Núumácué pírí, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapiná bàawéeyéí wenàiwica, yásí yùuwichàidapiná níawa càmiyéicué yeedáca yàataléwa pía máíní yáwanáí Sodoma iyacàlená mìnánáími íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “¡Máinícué píùuwichàapínacawa, píacué israelitaca íyèeyéica Corazín iyacàlená irícu, Betsaida iyacàlená irícu nacáí! Ewítacué píicáacáníta numànica pèewibàa madécaná yái càmíríca wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita píwènúada pííwitàisewa píbáyawaná íichacuéwa. Píyúunáidacuéca máiníyéica cayábaca pía náicha níara càmiyéica israelítami

iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli fícha. Quéwa càmítaté máini báawaca nía píchacué. Càmitaté naicá áiba imànica nëewibàa càide iyúwa numàniná pëewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmícáináté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesiámiwa báawéeri iicacánwatá, nàawinaca nacáíwa catáli yëewirétá náasáidacatenáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yási piùwichàapínacuéwa máini cachàiniwanái náicha níara càmíiyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, máinicáinacué báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimietacanaca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírita! ¡Néese Dios yúucapínacué píawa irículé yàara utàwi máiníri depuúwaca, máinícatalé depuúwaca náicha canánamal” càì yàalàaca nía cachàiníri iyú yái Jesúscá, càmícáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, íimaca yái Jesúscá. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanaami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáidacalénái setenta y dos namanùbaca nëepùacawa Jesús yàatalé, casíimáica nawàwa manuísíwata. Yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái fícha, wachùuliacáináté demonio píipidená ìwali nàanápínáwa wenàiwica fícha! —náimaca. ¹⁸ Jesús íimaca nalí:

—Núalícatéwa pimawèniadàanápínacué Satanás, piúccaténacué yàasu demonionái wenàiwica fícha, bàaluitécáiná nuicáca Satanás icaláacawa chènuníse càide iyúwa énu icamaláná icaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuníse. ¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápínacué píipínaca àapi ínatábàa, chália íinatábàa nacái, canátacué pícháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawèniadàanápíná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú. ²⁰ Quéwa, picácué piyanídawa ìwali yái píalimáanaca piúcaca demonio wenàiwica fícha. Néese, piyanídacuéwa Dios itànàcáináté píipidená yàasu cuyàluta irícuwa yái cuyàluta iyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúscá.

Jesús se alegra

²¹ Yáté Espíritu Santo imàacaca casíimáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús íimaca Dios irí: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pírí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita iyéeyéica chènuniré, cháí èeri irícuíyéica nacái. Nùaca pírí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa píubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápíná áibanái èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacaca, càmita náalimá nàalíacawa píwítáise ìwali. Báisíta, Núaniri, pídéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúscá.

²² Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núaliacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíri iyú nùwali, yái lírica. Abéerita núa, yái lírica, yáaliéri báisíri iyú Núaniri íwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáaliaca Núaniri íwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái lírica”, íimaca yái Jesúsca.

²³ Néeseacáwa Jesús iwènúacawa, icàlidaca yéewáidacalénái iríwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nalí: “Dios idéca imànicuécá pírí cayábéeri manuísíwata, imàacacáinácué piicáca yái numànírica. ²⁴ Péemíacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuerínánái nawàwacaté naicáca yái piíquericuécá, quéwa càmítaté naicáni. Nawàwacaté néemíaca yái péemíericuécá, quéwa càmítaté néemíani”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Néese iyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanicaténá yáapícha, yáalimáidacaténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús irí: —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿cáinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripínata Dios yáapícha chènuniré? —íimaca. ²⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca píléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Picàlidaca nulí cáinácaalí íimaca yára —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinínaca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái pichàini iyú nacáíwa, macáita pííwítáise iyú nacáíwa. Iwàwacutá nacái cáinínaca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinínáaná piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. ²⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacáisica íimáaná, yá pídeníapíná picáucawa càmíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níái áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Néeni, cawínásica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicasa cáinínaca nuicáca? —íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca iríni comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri aslali judío yàacatéwa àyapulcubàa Jerusalén iyacàlená íicha yàanàcaténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abénaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelúdaca íicha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa íicha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca. ³¹ Néeseacáwa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàca irícu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái asialica máinírica, yá sacerdote ichàbaca yàacawa íicha déecubàata abémàabàa àyapu íicha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita íibaidéerica templo irícu yàanàca néré, yá iicácani, yái inacáiricawa judíoca máinírica, néese levita ichàbaca yàacawa abémàabàa àyapu íicha. ³³ Néese áiba aslali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judíonái iiquéeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata càmíri judío yàacawa nacái irícubàa yái àyapuca. Yái asialica samaritanosàiri iicáca judío máinírica, yá catúlécánaca iicácani. ³⁴ Yá yàacawa máiníri yàatalé. Yá idèplaca íicha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàliaca icháuná wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipíra

finataléwa. Yá itécani áiba capli néré, naimácatáipiná. Yá icùacani táiyápinama.
³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yái Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca capli
 fiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèniyéi yáawami plata quíramenlíri,
 pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri ímaca capli fiwacali irí: ‘Picùà
 cayába yái máinírira. Piúcacaalí plata mamáalàacata ícha yái nuèrica piri
 picùanápínatani, yási nupáyaidaca pia àniwa yái piúquéerica nùanàcatáipínata
 àniwa’, ímaca yái Samaria yàasu cáli néeséerica”, ímaca yái Jesúsca. ³⁶ Néese
 Jesús ímaca irí yái yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba aslanái iicáca yái máinírira asialica àyapulicubàa. ¿Chánácaalí néenà
 cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yái asiali cayéedéeyéi imànírica irí báawéeri?
 —ímaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yái yéewáidéerica wenàiwica ímaca Jesús irí:

—Yáara asialica iiquéericatè ipualé —ímaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Piawa, pimàni mamáalàacata càita, áibanái irí nacái càmliyéica péenánái —
 ímaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùà yèepunícawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá
 nàanàaca áiba yàcalé iriculé. Inanái ùyacaté néré ípidenéchúa Marta. Uedáca
 núa ucapèe iriculéwa, ùacaténà nayáapiná uenánái yáapichawa. ³⁹ Marta idèniaca
 yùuchawa ípidenéchúa María. Uái Mariaca úawinacawa mawíénita Jesús yàabàli
 irí uémiacaténà yéewáidáaná yéewáidacalénáiwa. ⁴⁰ Martata quéwa máini
 càulenáca úa, uíbaidacáiná nayáacalé. Máadáini uíbaidaca nayáapiná. Néese
 ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbaidaca nulínáamitawa macáita
 wayáapiná? Pichùulia uyúudáanápiná núa —úumaca úái Martaca. ⁴¹ Quéwa
 Jesús ímaca ulí:

—Marta, péemia cayába, ¿cáná máini maséeca plínáidacawa piwàwawa,
 achúma nacái piwàwa manùba wawàsi ìwalíise? ⁴² Iyaca abéerita wawàsi
 iwàwacutéeriwa wenàiwicanái irí, yái nutàacáica. Piùcha María udéca
 uínáidacawa uémianápiná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi ícha canánama.
 Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —ímaca yái Jesúsca.

11

Jesús y la oración

¹ Aiba èerité Jesús iyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios ícha. Idécanáami
 isutáca Dios ícha, néese abéeri yéewáidacalé ímaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápiná Dios ícha càide iyúwaté Juan el
 Bautista yéewáidáanáté yéewáidacalénáiwa nasutáanápínaté Dios. ² Jesús ímaca
 nalí:

—Pisutácué Dios ícha, yá càicué píimaca pisutácawa:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná.
 Pimàaca péenáiwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipínata
 picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánái namànica càide iyúwa piwàwáaná
 cháí èeri iricu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica
 chènuniré.

³ Pía wayáapiná wamápuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pimàaca piwàwawa wabáyawaná ícha, wíacáiná nacái wamàacaca wawàwawa
 nabáyawaná ícha cawínácaalí imàníyéica walí báawéeri. Picá pimàaca

áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese pi-wasàa wía báawéeri Satanás ícha', càicué píimaca Dios iríwa", íimaca yái Jesúsca. ⁵⁻⁶ Jesús íima nacái yéewáidacalénái iríwa:

—Péemiacué comparación: Aiba asiali idèniaca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá bamuchúami. Yá isutáca íicha mamáalàacata: 'Pia nùacawéeriná, pia nuchàba máisiba pan yácaíná áiba nùacawéeriná idéca yàanàaca nucapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripiná iyáapiná', íimaca irí. ⁷ Néese yái iyéerica capli irícu càmita íima irí: 'Picá pisáiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàliaca capli inùma. Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmita nùalimá numichàacawa nùacaténá pirí quirínamatani', càmita càì íima irí. ⁸ Néese nùumacué pirí, éwita càmicáaníta imíchàawa yàacaténá iríni yàacawéerinácaanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuèrica, isutácaíná íicha mamáalàacata cachàiníri iyú. ⁹ Càita nacái nùumacué pirí: Pisutácué mamáalàacata Dios íicha, yásí imànicuéca piríwani. Càide iyúwa comparación íimáaná, picutácué mamáalàacatani, yásí piànàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capli inùma néeni, yásí yàacuécua piríwani. ¹⁰ Yácaíná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapínácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capli inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios íicha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáaná.

¹¹ "Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué píiriwa, càmitacué pia irí íba isutácaalí píicha pan iyáapináwa. Càmitacué pia iyáapiná àapi isutácaalí píicha cubái. ¹² Càmitacué pia iyáapiná chália isutácaalí píicha cawámai yéewé. ¹³ Ewítacué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pia, càicáaníta cáininácuéca píicéca péenibewa, píalimácué nacái placa nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábáaná íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníseerica? ¡Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios ibànùanápiná nalí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéyeyéica Dios íichani! —íimaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asiali íicha. Yái demonio mataàcáica imànicaté asiali. Néese demonio yàacadénáamiwa asiali íicha, yáta asiali yáalimá itàanica àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuúsiwata naicáidaca Jesús irí íwalíise yái imànináca. ¹⁵ Quéwa abènaméeyéi náimaca: "Yái asiali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú", náimaca Jesús íwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asáisi idèniacaalí Dios íiwitáise, íná nasutáca íicha imàninápiná yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáalíacawa náináidáanáwa nawàwáaná náalimáidaca naicáwani. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá náyaca abéeri capli irícu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yáasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuéca nùumaca pirí píimacáinácué nùwali nùucáanása demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú, yái demonio íiwacalináca.

¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná ìwali mamáalàacata núucáanása demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí cawinácaalí íchàini iyú péewáidacalénáicué yúucaca demonio wenàiwica ícha. Píalíacawa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica ícha Dios íiwitáise iyú. Iná nudéca núsáidacuéca pírí Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica péewibàa.

²¹⁻²² “Núucaca demonio wenàiwica ícha nuíwítáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás ícha. Péemiácué comparación: Cachàinicaalí asiali, idèniacaalí cayába icáapisàíwa, yásí icùaca icapèewa cachàiníiri iyú, yàasu nacáíwa iyéerica icapèe irícu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá íchani. Quéwa cawàwanáta áiba asiali yàanàaca cachàiníirica caplí íiwacali ícha, néese imawèniadaca íchawa caplí íiwacali, yásí imelùdaca ícha icáapisàimi, yàasumi nacáí yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacáí Satanás idacùaca wenàiwica íiwitáise, cachàiníiri iyú ipíchaná namusúacawa ícha. Quéwa núata iwasáaca wenàiwica Satanás ícha cachàinicáiná núa Satanás ícha.

²³ “Píacué càmiyéica abédanama íiwitáise núapícha, piùwideduécá pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios ícha meedá”, íimaca yái Jesúscá.

El espíritu impuro que regresa

²⁴ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica ícha, yásí demonio iméeràacawa chuiri cáli íinata, yá icutáca iyamáacatáipináwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipináwa, néese íimaca íináidacawa iríwa: ‘Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yàara wenàiwicaca nùacatáiseocatéwa ícha’, íimaca iríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiseeri càide iyúwa cayábèeri caplí natunuérica, nachùnìerica nacáí cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiniyíéi báawaca ícha. Néese macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwalículé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica irí báawéeri máini ícha yái idàbàanéerica demonio imàníiricaté irí quèechacáwa”, íimaca yái Jesúscá.

La felicidad verdadera

²⁷ Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníiri iyú:

—¡Casíimáica pìwali úara inanáica imàaquéechúacaté pimusúaca piicá èeri, úara idàwìnèechúacaté pía! —úumaca. ²⁸ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—¡Báisíta, quéwa cachàini yáwanái casíimáica uícha nía, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacáí càide iyúwa íimáaná! —íimaca yái Jesúscá.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidáyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níái wenàiwicaca íyèeyéica siúcade; nasutáca nuícha numànínápiná naicá yái càmiirica wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànínápiná nalí càiri wawàsi. Numàacacáita naicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás íyáaná. ³⁰ Càide iyúwaté Nínive ìyacaléná mìnánáimi náalíánáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacáí numàacapíná wenàiwica náalíacawa nùwali, núa asiali Dios néeséerica,

numànipinácáiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáaté. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yúuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí níái wenàiwicaca iyéeyéica siùcade nabàlùapináwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami càmfichúa israelita umichàapinácawa ucháawàacaténá naináwaná ìwali níái israelitaca iyéeyéica siuca. Bàaluitécáiná ùanàca máini déecuise wàasu cáli ìnatalépiná uémìacaténaté rey Salomón itàacái máini cáaliácáica, ùaliácáinátéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáaliácáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáaníta nèewibàa, níái israelitaca, núa cachàinírìca ííwitàise rey Salomón ichàini fìcha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacái càmiyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená írìcu namichàapinácawa èeri imàalàacaalíwa Dios yúuwichàidapinácaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níái israelitaca iyéeyéica siuca nabàlùapináwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Yásí Nínive iyacàlená mìnánáimi nacháawàapiná israelitanái iináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive iyacàlená mìnánáimi nawènúadaca náíwitàisewa Dios írìpiná néemiácáináaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmalicúise. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siùcade, níái israelitaca, núa cachàinírìca ííwitàise profeta Jonás ichàini fìcha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná máini cabáyawanáca Dios iicáca nía”, ìimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús ìimaca nalí: “Péemiacué comparación: Watùcuniacaalí lámpara, càmita wabàani catàcatalé, càmita nacái yàalusi írìculé. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái írì iwàluèyécawa néré. ³⁴ Pituí nacái iyaca piri càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituí, yásí amalánamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituí, néese catáca picáidaca. ³⁵ Néese, yái píináidéericawa piwàwalicúisewa iyaca càide iyúwa catuúiri ííwitàise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca aiba wawàsi Dios fìcha, ipíchana catáca piíwitàise. ³⁶ Amalácaalí piíwitàise, canásíwacaalí catá piíwitàise, yásí píalíaca piicáca cayábèeri báawéeri fìchaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí pìwali”, ìimaca yái Jesúsca.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécanaamité Jesús icàlidacani wenàiwicanái írì, yá abèeri fariseo imàidaca Jesús iyáacaténá iyáacaléwa. Inaté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe írìculé, yá yáawinacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo ìináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús írì iicáciná Jesús càmita imàni culto nacáiri ìbacaténá icáapiwa éerèeri iyú, iyúwa fariseonái ííwitàise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali ìimaca írì:

—Píacué fariseoca, pimànicuéca madécaná wawàsi éerèeri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáanacué pía, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca piíwitàise. Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica ìnatabàa. Quéwa máini báawaca piíwitàise piwàwalicúisewa càide iyúwa bacàa ipuníechúacawa casaquèeri iyú, peedácinácué piriwa manùba wawàsi piyèede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ⁴⁰ ¡Píacué càmiyéica yáaliaw! ¿Càmitacué píalíawa Dios yáalimá iicáca piwàwaliculéwa càide iyúwa iicáaná nacái macái wawàsi wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica piíwitàisewa piwàwalicúisewa quèechacáwa yéewanápinácué píaca

catúulécaneéyeyí irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimànirícuéca.

⁴² “¡Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué fariseoca! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níai diyéeyica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níai menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùullianacué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picùu wenàiwicanái machacànirí iyú, càmitacué nacái cáininá piicáca Dios. Máinícué iwàwacutá càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca píasu cawèñiríwa Dios irípiná ofrenda iyú.

⁴³ “¡Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué fariseoca!, iwàwéeyéica máiní yáawinacawa macái wenàiwica yàacuésemi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacáalu irícu pimànicaténacué culto, yéewacaténacué naicáca pía iyúwa máiníyéica cachàinica. Casímáicuéca piwàwa nacái natàidacáinacué pía máiní cáimíetaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténacué natàidaca pía.

⁴⁴ “¡Dios yúuwichàidapínacué píawa! Péemíacué comparaciòn: Càicuéca píade iyúwa càliculli càmiyeyí wenàiwica yáaliawa alénácaalí càliculli iyaca, néese wenàiwica nàipínaca càliculli íinatábàa, quéwa càmita náaliawa nàipínaca casaquéri íinatábàa. Càita nacái áibanái néemíaca péewáidàanacué nía quéwa càmita náaliawa casacàacuéca píiwitáise”, íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Iná abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái irí, íná pitàanica piyaca wàwali nacái báawéeri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu —íimaca. ⁴⁶ Quéwa Jesús íimaca:

—¡Dios yúuwichàidapínacué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu! Péemíacué comparaciòn: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulíeyéica wenàiwica iwáacutáidaca máiní imíeri wawási, néese càmita nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúmeeríina iyúpináta, càmita nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùulliacuéca wenàiwica namànínápiná madécaná càulenéri wawási píimacáinacué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmitacué pimàni càide iyúwa pichùullaná áibanái imànica.

⁴⁷ “¡Dios yúuwichàidapínacué píawa!, píacué imàníyeyéica cayábanaméeyeyí iicacánáwa capíi profetanáimi yàasu càliculíimi iwicáubàa, piwàwacáinásacué piwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanámica piawirináimi inuéyeyicaté.

⁴⁸ Iná píasáidacuéca abédanama píiwitáise piawirináimi yáapichawa, cayábaca piicácuéca yái namàníricaté; nanúacáinaté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càliculíimi.

⁴⁹ “Iná Dios íimaca cáaliacáiri iyú: ‘Nubànùpiná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái irí. Néese israelitanái namànìpiná báawéeri abénaméeyeyí irí, nanùpiná nacái áibanái néená’, càité íimaca yái Diosca. ⁵⁰ Yácáiná Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwallise yái piawirináimicué inúanacaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáiseocaté èeriquéi àta siùca nacáide. ⁵¹ Yàara idàbàanéerica nanúacaté íipidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyeyí. Yàara nanuéricaté namàalàidàaná canánama íipidenaté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená irícu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná númeracué pirí, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwallise yái piawirináimicué inúanacaté profetanái, icàlidéeyeyicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse.

⁵² “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèyéica capii yàasu llave, néese càmita nawàlùawa capii iriculé, càmita nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewitaqué píalíacáanítawa càinàcaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmítacué piwènúada píiwitáisewa peebáidacaténáni, càmita nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, íimaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanaami càì Jesús íimaca nalí, yá calúaca nía báawanama, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutàca néemlawa Jesús manùba wawàsi ìwali nasàiwicacaténá irí wawàsi.

⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani íimáanápiná áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Néenialité madécana mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácaténáni. Máinícáiná dàalaca néré wenàiwica, íná nabawáidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéeacháwa yéewáidacalénái iríwani. Yá íimaca nalí: “Píacué píchawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura íimáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanácué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ² Càmítacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa ìwali. ³ Íná macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali catéeri iricu, áibaalípiná macáita néemlápínáca amalánama ìwali. Macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali ibàacanéeri iyú áibanái íicha, picapée imàdàaná irícuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capii ipùatalículé, yá nacàlidapínacani cachàiníri iyú macái yàcalé mìnánái irí”, íimaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pirí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri mìnánái yáaliméeyéica inúacuéca pía, quéwa idécanaamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pirí báawéeri. ⁵ Quéwa nucàlidacuéca pirí ìwali caw-inácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía íicha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía infierno iriculé. Báisíta, iwàwacutácué cáaluca pía íicha manuísíwata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa, píacaténácué nacái icàluíniná.

⁶ “Péemiácué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púubéeyéi màsibèe pucháiba moneda ìwalínápiná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita iimáicha nía ibatàa abéeripiná, càmita Dios iimáichani, yái màsibèeca. ⁷ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáalíacuécawa macáita piwali, àta càisimalénàcaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáíwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Íná picácué cáalu píináidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawèníri yáwanái náicha macái púubéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸ Jesús íimaca nalí: “Núumacué pirí, cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái, aslali Dios néeséerica, nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Dios yàasu àngelnái yàacuésemi. ⁹ Aibacaalí quéwa càmita icàlida iináwanáwa yeebáidaca

nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, néese nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu àngelnái yàacuésemi.

¹⁰ “Aibacaalí itàani báawéeri iyú nùwali, núa asiali Dios néeséerica, néese iwènùadacaalí íwiwtáisewa báawéeri íicha, yásí Dios imàacapíná iwàwawa ibáyawaná íicha. Quéwa áibacaalí itàani báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha.

¹¹ “Náibàapínacué píawa nacháawàcaténacué piináwaná ìwali judíonái yéewáidacàlu írìcu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé íiwacanánái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma píináidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéeericuéca picàlidaca nalí. ¹² Iwàwacutácaalípiná picàlidaca piináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápiná picàlidaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

¹³ Néeseté áiba asiali ibàlùericawa wenàiwicanái yèewi íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pichùulla nuénàsàiri yàaca nulí nùasupíná wáaniri yàasumi yéená —íimaca. ¹⁴ Jesús íimaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imànlíná nuémìacaténá wenàiwicanái nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseriacaténá nàaniri yàasumi yèewi —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nacái:

—Piicácué píchawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata cawènlíri wawási. Wáalíimaca wáyaca casímáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawènlíri. Ewita wenàiwica idènlacaalí yàasuwa madécaná cawènlíri, càicáaníta càmita yáalímá yáalíacawa asáisi iyacaalípiná madécaná camuí —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá íimaca nalí: “Péemìacué comparación: Iyacaté càasufrí asiali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuité càasufrí yeedáca manùba iyacanási ibànacalewá íichawa. ¹⁷ Néese càasufrí íináidacawa, yá íimaca íríwa: ‘¿Càinástica iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capli imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacalewá íichawa’, íimaca íríwa. ¹⁸⁻¹⁹ Néese íimaca íríwa àniwa: ‘Siùca nùalíacawa càinácaalí numànlínápiná. Nucàlállapíná nucapèewa nuchùnìacaténá àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalicu macáita yái nubànacalewa nuedéerica, macáita nùasu nacáwa. Néesecáwa, yásí nùumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidèniaca manùba cawènlíri picuèrica pirípináwa piyacaténá iyú madécaná camuípiná. Iná piyamáida píawawa, piyáa piyáacaléwa, píira nacái, casímái nacái piwàwa’, íimaca íríwa yái càasufríca. ²⁰ Quéwa Dios íimaca irí: ‘Pía asiali máiwitáiseerica. Yáta catáquei péetáwa. Néese macáita yái píwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná naliwani macáita, áibanái wenáiwica càmfíyéica píalíá ìwali’, íimaca yái Diosca. ²¹ Càita iyaca cawínácaalí wenáiwica iwacáidéericáita íríwa meedá cawènlíri yàasupínáwa, càmlíri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái íríwa: “Péemìacué cayába: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténacué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca píbàlepináwa, píwalicaténacué píbàlewa. ²³ Máinliri cawènica wacáuca yàacàsi

ícha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi ícha. Dios idéca yàaca wacáuca cháí èeri írìcu, wainá nacái cawèníri íná yéewa wáallacawa yàanápíná walí wawàsi càmírica máini cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁴ Piicáidacué nali níai cuipiraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyaanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayaápiná. Néeni, ¡máinicuéca cáinínáca Dios icáca pía náicha níai màsibèeca! Íná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácúé pía nacái. ²⁵ Néese, éwitacué pílnáidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmítacué píalimá cáala pímanícuéca picáucawa, ibatàa abéeri hora piná, càmítacué píalimá càì. ²⁶ Càmicáinácúé píalimá pímaníca càiri achúmèeri wawàsi, íná canéeri iwèni meedá pílnáidacaalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué cáinícaalí íiwinási nadàwinàcawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàníripíná nabàlewa. Quéwa núumacué píri nadèniaca náiiwináwa cayábèeri iicacánáwa rey Salomón ibàle ícha, éwitaté máinicáaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicacánáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléená èeri meedá manacualibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemàcani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri masicái írì waiquéerica càiride iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué píalíacawa Dios yàanápínácúé píbàlepiná nacái. ¿Cánácúé càmita manuí pílnáidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápínácúé pía? ²⁹ Picácué pílnáidáaníwa mamáalàacata càinacaalícué iyú yéewanápíná peedáca piyáacaléwa. Picácué máini achúmaca pílnáidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macái èeri múnanái càmíyèica Dios yéenibeca náináidáanícaawa nawàwawa ìwali, yái wawàsica. Quéwa iyaucé píri Wáaniri Dios yáaliéerica càirínacaalí wawàsi pímaapuèricuéca. ³¹ Píalimáidacué pímaníca càide iyúwacué Dios ichùullaná pímaníca, macái pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué píri nacái macáita càinacaalícué pímaapuèrica”, íimaca yái Jesúsca.

Riqueza en el cielo

³² Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa: “Picácué cáalu pía, píacué nùasu ovejanáica; máisibáwanáitacué pía, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca pía imàacáanápínácúé yàasunáica pía, icùacaténácúé pía. ³³ Píwéndacué píasuwa. Píacué iwènináami catúulécaneéyèi írì. Yásí pídenlápínácúé cawènisíwèeri càmírica imáalàawa Dios yèeripínácúé píri chènuniré, aléera càmicataléca éwisàimipínácúé píchani, càmicatalé cayéedèeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacái cuwée imàaláidacuéca píchani. ³⁴ Yásí píasucué cawènírisíwa iyapíná chènuniré, íná piwàwapínácúé píyaca chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa: “Pichùnìacué píiwitásewa picùacaténácúé nùacawa néese. Péemìacué comparaciòn: Píyacué càide iyúwa wenàiwica idécanáami ìwalica ibàlewa, ipucúadaca nacái yàasu lámparawa. ³⁶ Picùacué nùacawa néese càide iyúwa áibanái íibaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèepùacawa casamiento néese, áibanái imànicatalé fiesta nacàsàacadénáamiwa. Nacùaca náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléta casamiento néese, yéewanápíná nàacùaca írì capii inùma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yái náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmíyèica iimá, yásí casímáica yàasu wenàiwicanái. Péemìacué cayàba, yái náiwacali ichùnìlapínáca yàasuwa iwacùacaténá nali nayaápiná. ³⁸ Casímáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmíyèi iimá, éwita yàanàacaalí néré catá

bamuchúami, càmiccaalí nacái, cacámalaaléwa nacái. ³⁹ Péemlacué comparación: Capli íiwacali yáalíacaalítéwa càinácaalípiná hora írìcu cayéedéeri yàanàcatá, néese càmita íbatàa nàacùaca capinúma nayéedùanápíná ícha yàasutá. Càmita quéwa capli íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora írìcu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asialí Dios néeseérica, nùacáináwa néese càmicatáipínátacué picùa nùanàa”, íimaca yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemlawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿picàlidásica yái comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmiccaalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —Íimaca yái Pedroca.

⁴² Néese Wáiwacali íimaca: “Péemlacué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capli íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái íiwacali itàacáíwa machacànìiri iyú. Iná yái capli íiwacali, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Néesecáwa íiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casíimáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa íyaca càide iyúwa íiwacali íimáanáté írì. ⁴⁴ Péemlacué cayába, yái íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yáacáiná yàasu wenàiwica íibaidaca cayába íiwacali írìwa, idècunitàacá canáca yái íiwacali. ⁴⁵⁻⁴⁶ Quéwa yái íiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí íiwacali idècuníacawa mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéíwa íibaidéeyéica, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icámáanápíná nacái, yáta íiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, áiba hora nacái càimíri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. Yásí íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càimíyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáalíeyéicawa càinácaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càimíyéica icùa íiwacali yàanàaca, càimíyéica yeebáida nacái íiwacali itàacáíwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawiría cachàiníiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néeseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica càimírìca yáalíawa cayába càinácaalí íiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí íbáyawanáwa, yásí íiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáalíeyéicawa cayába, iwàwacutá namànica máiní machacànìiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica íiwacali imàaquéeyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máiní cayábéeri iyú náicha áibanái càimíyéica icùa manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri írìculé, iná càulenéeri wawàsi yàanàapínáca macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá máiní nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráunamáita! ⁵⁰ Íiwàwacutápiná nùuwichàacawa cáíwíiri yùuwichàacáisi iyú, yá máiní báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siùcade àta numáaláidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué plínáidawa wenàiwicanái nàypapíná matuìbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri írìculé. ¡Càmírìta! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siúcáise nàyacaalí cinco namanùbaca néenánái, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita

nacái, càmita abédanama pucháiba íiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asiali yùuwidewa imànipiná ìriwa. Iiri nacái yùuwidewa imànipiná yáaniriwa. Inaná ùuwidewa umànipiná uiduwa. Uidu nacái ùuwidewa umànipiná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwidewa umànipiná uiníruwa. Uiníru nacái ùuwidewa umànipiná ucuíruwa, níacáiná abénaméeyéi néená neebáidapiná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapiná nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Péemíacué comparación: Chái Israel yáasu cáli íinata, piicáacálicué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlàcatáisewa, yásí píimacuéca piriwáaca: ‘Aca úníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli ipùacaalí sur néese, yásí píimacuéca ùuleca camíná walíwa. Yásí ùulecani. ⁵⁶ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píalíacuécawa càinàcaalí íimáaná yái acalèe iicácanáwa, cháí cáli nacái. Iná píalíacuéca nacáíwa càinàcaalí íimáaná yái Dios imànírica siùca, quéwa picàlidacáitacué pichíwawa càmitasacué píalíawa cawinácaalí núa”, ímaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús ímaca nalí: “¿Cánacué càmita píináidawa machacàníri iyú pimànínapínacué cayábéeri? ⁵⁸ Pisutá Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios iyaca piri càiride iyúwa piùwide. Péemí comparación: Piùwide itécaalí pía ícháawàcaténá piináwaná íwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàanica yáapicha éeréta àyapulcubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànaliculé, nacapèedáidacaténá píawa. ⁵⁹ Péemí cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna iricúise àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacàlewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yáasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta”, ímaca yái Jesúsca.

13

Importancia de la conversión

¹ Néenialíté abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús írini, Pilato gobernador imàacacaté yáasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yáasu cáli néeseéeyéi. Yáté Galilea néeseéeyéi íiranámi yèewìacawa napíra íiranámi yèewiwa, níai píráimica nanuéyéicaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíná. Uwinái inúacáiná nía mawiénita iri yáni nanúacatái napírawa, iná yéewa náiranámi yèewìacawa napíra íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús ímaca nalí: “Níara Galilea yáasu cáli néeseéeyéica néetátetéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli íinata. ³ Númacué piri, càmitaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicaalícué piwènúada plíiwitáisewa Dios íripíná, yásí péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios íicha. ⁴ Péemíacatécué nacái naináwaná íwali áibanái dieciocho namanùbaca yéetéeyéicatéwa Silóé néré chènuníri capíi yúuwàacáinatéwa náinatabàa. Picácué píináidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén iyacàlená mìnanáica. ⁵ Númacué piri, càmitaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicaalícué

piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí macáita péetápinácué nacáíwa méetáuculé Dios ícha”, ímaca yái Jesúscá.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalícaténáwa mesúnamáita Dios yúuwichàidáanápínaté israelitanái. Yá ímaca nalí: “Aiba asiali idèniacaté higuera yéetaná yàasu uva ibànacalená yéewiréwa. Yàaca íicacaténá idènièricaalí iyacanáwa yái àicuca, quéwa canáca yàanèeri iyacanáca. ⁷ Iná bàncalé íiwacali ímaca yàasu wenàiwica iríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Píicá yái àicuca. Nudéca nucutáca iyacaná máisiba camuí imanùbaca. Yá canáca iyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri’, ímaca. ⁸ Quéwa yái icuèrica bàncalé ímaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapíná nacái píraí iyami cayábaténá irí cáli. ⁹ Yá cawàwanáta càyacanàcani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcacani’, ímaca íiwacali iríwa”, ímaca yái Jesúscá.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Aiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu irícu. ¹¹ Uyaca néeni cáuláiqueéchúa inanái. Demonio yúuwichàidacaté yá dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásíwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹² Néese Jesús íicáca úa, yá ímáidaca yàataléwa úa. Ímaca ulí:

—Pía inanái, nuwasàaca pía uláicái ícha —ímaca yái Jesúscá.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úalímáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali íicáca Jesús ichùnianá úa càide iyúwa íibaidacalési, íná calúacani Jesús yáapícha Jesús ichùnìacáiná úa sábadó irícu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali ímaca wenàiwicanái irí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipíná. Iwàwacutácué pìanàaca quéechacáwatá ichùnìacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábadó wayamáidacatáicawa —ímaca. ¹⁵ Néese Jesús ímaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, péemlàcué comparación: Macáitacué piwasàaca pípiranáiwa pacá itéeyéica yàasusi, burro nacái pitécaténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶ Néeni, ¿cánácué càmita píbatàa uèpunícawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuéchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —ímaca yái Jesúscá.

¹⁷ Idécánáami Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yùuwidenái wenàiwicanái yàacuésemi. Quéwa macáita wenàiwica casíímáica nawàwa naicácinaté yái Jesús imàníríca íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái càmríca áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸ Jesús ímaca nalí nacái: “Siúcade nucàlidacué píri càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹ Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméeríina mostaza ími, asiali ibànèerica ibànacale yéewiwa. Máiní achúméeríinaca yái ímíca, quéwa idàwinàacawa manuírípiná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máiníri manuícani, íná

yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús íimaca nali nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú píallacaténacuéwa càinácaali iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inanái yèewiádaca levadura máisibàawiríacatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

²² Néeseté idècunitàacáwa Jesús yèepunícawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá ichàbawaca áibanái iyacàle iricubàa imanùbaca, manuínaméeri, pùbéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿máisibáwanáitasica wenàiwica níara Dios iwàsèyèyipínáca yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —Íimaca. ²⁴ Jesús íimaca irí:

—Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nutàacái. Máini càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle iriculé, càide iyúwacué càulenáná wawàlùacawa máucúiri capii inùma iricubàa. Núumacué pirí madécaná wenàiwica nawàwapíná nawàlùacawa Dios iyacàle iriculé iyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita náalimápiná, càmicáináté neebáida nutàacái báisíiri iyú. ²⁵ Numànipíná càide iyúwa capii íiwacali imàníiná. Nudécanáami nubàllaca capii inùma chènuniré, yási piacué iyéeyéica méetàuculé capii íicha, pìanàapínácuéca inùma néré, yá pimáidapínácuéca nuliwa: ‘Wáiwacali, piacua walíni’, càipínácué píimaca nuli. Quéwa núumacuéca píriwa: ‘Càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía’, càì núumacuéca píri. ²⁶ Néese píimápinácuéca nuli: ‘Wayáacaté wayáacaléwa piápícha. Péewáidacaté wía wàyacàle yàasu calle iricubàawa’, càipínácué píimaca nuli. ²⁷ Quéwa núumápinácué píri àniwa: ‘Nudéca núumacuéca píri, càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía. Piacuéwa nuícha macáita piacué imàníiyéica ibáyawanáwa’, càipínácué núumaca píri. ²⁸ Yá píicháanínácuéca néenibàawa, píamíadapínácuéca piyéiwa piùwìchàacái iyúwa, píicácáinácué piawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nàyaca Dios iyacàle iricu, icùacataléca macáita chènuniré, piacué quéwa píucapínácuéca méetàuculé. ²⁹ Madécanáiná wenàiwica nàanàapíná néréwa, macái calí néeséeyéica, norte néeséeyéi, sur néeséeyéi nacái, este néeséeyéi nacái, oeste néeséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios iyacàle iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ³⁰ Néese abénaméeyéi càimíiyéica máini cachàini siùcade cháí èeri iricu áiba èeriwa máini cachàinica níata áibanái íicha. Áibanái nacái cachàiníiyéica siùcade, áiba èeriwa càmita máiníiyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abénaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, piacàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inùaca pía —náimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca nali:

—Piacuéwa rey Herodes yàatalé, yàara cachíwéerica. Píimacué irí càì: ‘Péemia cayába, malééná èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái íicha, nuchùnia nacái cáuláiqueeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica

nuibaidacaléwa', còi pímacué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunícawa malééná èeri quirítàacáwa àta nùanàacataléta Jerusalén iyacàlená iriculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén iyacàlená irícu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétácawa néenibàa.

³⁴ “¡Píacué Jerusalén iyacàlená mìnanaíca, píacué inuényéica Dios yàasu profetanái, inuényéica nacái wenàiwica íba iyú, níai wenàiwica Dios ibànuyéica icàlidacaténacué pírí tàacáisi inùmallícu! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapísewa! Quéwa càmítacué piwàwa nucùaca pía. ³⁵ Iná péemíacué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuécá idécanáami piùwidenái imànicuécá pílpunita ùwicái; nùumacué nacái pírí, càmítacué piicá núa quirínama àta pímacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèrica Wacuèriná Dios ípidená íwali, Dios ibànuerica walí!’ càipínacué píimaca nùwali —ímaca yái Jesúsca.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Aiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacaténá iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacaliná icapèe irícu. Nàyaca néenibàa áibanái fariseo nacái íicáidéyéica íyaca Jesús irí, naicácaténá asáisi imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripiná íináwaná íwali íwalíse. ² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús ílpunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita íwalísewa. ³ Néese Jesús ísutáca yéemíawa níai yéwáidéyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseonái. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué píináidacawa? ¿Dios imàacasica wachùnìlaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siùca èeri sábadó wayamáidacatáicawa? —ímaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masànta lícha nía meedá. Néese Jesús imàacaca ícáapiwa íwali yái cáuláiquéerica, yá íchùnìlacani. Yá Jesús imàacaca asìali yèepùacawa náicha matulbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pírí comparación: Abéericaalícué píiri, càmicaalí nacái, pípira pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa iriculé namusúadacatáise úni, ¿càmítasicué pimúsúada caquialétani, éwita sábadocáníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánacué càmita píalíawa Dios imàacaca wachùnìlaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábadó nacái? —ímaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca írínì, Jesús imawèniadacáináté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níai aslanái fariseo imáidéyécáté néré nacutáca náawinacatáipináwa cáimiétacanéyeyí yàasu yàalubáisi íinata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéeri iyú. Jesús íicáicáiná namàníná, iná yàalàaca nía comparación iyú. íimaca nalí:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiétacanéyeyí yàasu yàalubáisi íinata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capíi íiwacali imáidéerica néré, cachàiníríca píicha. ⁹ Néese capíi íiwacali, yái imáidéericuécá pía pucháiba, yàanàpiná platalé, yá íimapínáca píriwa: ‘Pimàaca áiba yáawinacawa platalé’, càipíná íimaca pírí. Néese báica pía meedá naicáicáiná piwàwacutáaná placa píawinacawa yàalubáisi

ínata namáalàidáaná canánama, càmlíyèi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, déeculé capli íiwacali íicha. ¹⁰ Iwàwacutá càì pimànica: Namáidacaalí píá, yá piáwinawa yáalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmlíyèi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, yéewanápiná capli íiwacali yàanàaca néré, yásí íimaca píri: ‘Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa’, càipiná íimaca píri. Càita áibanái yáawinéeyéicawa píapicha mesa iwéré naicápiná capli íiwacali íicáca píá cáimiétaquéri iyú. ¹¹ Cawinácaalí wenàiwica cáimacáiyéica íicáca yáawawa, Dios imàacapiná báica nía, càmlíyèi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica cáimacái íicáca yáawawa, Dios imàacapiná cáimiétacaná nía, cachàini nacái —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús íimaca capli íiwacali írì imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacaténá nayáacaléwa píapicha, picá pimáida piacawéeyéináwa, nía nacái péenánáíwa, nía nacái piawiría yéénaca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawlénita píri; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca nàataléwa píá nacái piyáacaténá piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca píá yàacási iwalíná pièricaté nalí. Quéwa càmita cayába càì pimànica. ¹³ Néese pichùnìacaalí manùba yàacási áibanái iyáapíná, yá pimáida catúulécanéeyéi wenàiwica, báawéeyéi iiná nacái, éeruíyèi yàabàli nacái, matuíyèi nacái. ¹⁴ Yásí casímáipináca piwàwa càmicáiná náalimá napáyaidaca píá àniwa. Yásí Dios imàaca píriwa cayábasíwéeri cawènlíri chènuníseerica áiba éeriwa namichàacaalípináwa yéetácáisi íicha macáita wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la gran cena

¹⁵ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacaténá iyáacaléwa náapicha íimaca Jesús írì:

—¡Casímáipinácani cawinácaalí wenàiwica iyéeripináca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios iyacàle írìcu Dios icuàcateléca macáita chènuniré! —íimaca. ¹⁶ Néese Jesús íimaca írì:

—Péemìa comparación: Càasuíri aslali ichùnìacaté madécaná yàacási icapèe írìcuwa iwacùacaténá manùbéeyéi wenàiwica yéewi nayáapínáni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica. ¹⁷ Néese yéénáíwaná yàanàaca nayáanápiná nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa icàlidacaténá nalíni níai wenàiwicaca càasuíri aslali imáidéeyéicaté. Yá íimaca nalí: ‘Aquialécu macái, nudéca nuchùnìaca macáita’, íimaca nalí. ¹⁸ Néeseta quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá nàacawa néré. Yái idàbáanéerica íimaca: ‘Nudéca nuwènlàca cáli bànacalé yàalupíná. Iwàwacutá nùacawa néré nuicácaténá néréni. Pimàni nulí cayábéeri picàlidaca píiwacali írìwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca írì. ¹⁹ Aiba íimaca írì nacái: ‘Nudéca nuwènlàca diez namanùbaca pacá íibaidéeyéipíná. Iwàwacutá nùacawa néré núalimáidacaténá nía asási náibaidacaalí cayába. Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali írìwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca írì. ²⁰ Aiba íimaca írì àniwa: ‘Nudéca nuedáca nùacawéetúapínáwa, íná càmita núalimá nùacawa néré’, íimaca írì. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca írì naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica írìwa: ‘Piàcàtétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi írìcubàa, àyapu púubanaméeyéi írìcubàa nacái. Pimáida catúulécanéeyéi yàanàacaténá nupapèe néré, nía nacái éeruíyèi yàabàli, nía nacái yàana ituwiéeyéicawa íicha, nía nacái macàwéeyéica’, íimaca yái íiwacalica.

²² Néese yàasu wenàiwica imáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Núiwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí, quéwa càmitàacá ipuníawa yái picapèeca’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Piawa macái àyapu imanùbaca chuitaliré yàcalé íicha, ànalímalé nacái àta alénácaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese wenàiwica nawàlúanápináwa, yéewanápiná ipuníacawa yái nucapèeca’, íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbáanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, númacuécá pírí, canácata néená iyáápiná iyáacaléwa nuchùnièrica nucapèe írìcuwa”, íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèepunicatéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécáténá nía. Yá Jesús iwènúá iicáidaca nalí. Íimaca nalí: ²⁶ “Piwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca pianiricuéwa, píatúa nacáíwa, piacawétúa nacáíwa, péenibe nacáíwa, péenánái nacáíwa, íichacué nacái yái cáinináanáca piicáca picáucawa. Càmicaalícué cáininá piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca núa, néese càmitacué yéewa nuéwáidacalécúeca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué piacawa núapicha iyúwa yéewáidacalé, iwàwacutácué matuìbanáiri iyú pimàacaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawinácaalí yéetéeypínacawa cruz iwali. Iwàwacutácué nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulíanácué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmitacué píalímá nuéwáidacalécúeca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asáisi píalímácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemiácué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capli, quéechacáwa yáawinacawa iputáaca cayába capli iwènipiná yáalíacaténáwa asáisi idèniacaalí iwènipiná imáalàidacaténá imànica capli. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imàni, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacaténá capli íba íinata, càmita yáalímá imáalàidaca imànica capli. Yásí macáita wenàiwica líiquéeyéica capli yéenami, nadàbapiná naicáaníca asiali iquíniná. ³⁰ Yá náimapínaca ìwali: ‘Yái asiali idàbacatè imànica chènuníiri capli, néese càmita yáalímá imáalàidaca imànicani’, càipiná náimaca, naicáaníca iquíniná. ³¹ Péemiácué áiba comparación: Aiba nacuèrinásàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli íipunita, quéechacáwa yáawinacawa íináidacaténáwa cayába asáisi yàasu úwinái diez mil namanùbaca náalímácaalí namawèniadaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalímá imawèniadaca íichawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemíawani càisimalénácaalí iyú iwàwacutá ipáyaidaca íichawani, yéewanápiná imàacaca nàyaca matuìbanáita. ³³ Càita nacái iwàwacutácué píináidacawa cáalíacáiri iyú asáisi píalímácaalícué pimànica càide iyúwa nuchùulíaná pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha macáita píasumica, néeseecu canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Cuando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús íimaca nalí: “Péemiácué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacái cayábèeri. Càica níade iyúwa cayábèeri iwíiduma, puiwèerica imànica yàacási yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwíidumaca, yá càmita yáalímá puiwaca àniwani. ³⁵ Canèeri iwèni meedáni yái iwíidumaca. Càmita cayába

cáli iríni. Càmita cayába irí nacái yání nàwacáidacataléca pírái iyami. Wáuca meedáni, yái iwidùmamica. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacànìri iyú, pìmanícué cayábèeri nacái, piacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisìiri tàacásica. Càuwíyíecaalícué pía, péemiácué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

¹ Néenialíté madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná, áibanái nacái báawéeyéi íiwitáise, nàcawa Jesús yàatalé, néemiácaténá itàacái. ² Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, natàaníca báawéeri iyú Jesús íwali. Náimaca Jesús íwali:

—Yái asílica itàidaca cayába báawéeyéi íiwitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapícha —náimaca.

³ Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: ⁴ “Péemiácué comparación: Abéeri péenácué idèniacaalí cien namanúbaca ipíra ovejanáíwa, yá abéeri oveja íméeràacaalíwa, yásí náiwacalí imàacaca ipiranáíwa noventa y nueve namanúbaca manacúlibbà yàacaténá icutáca oveja yúuquéericawa íicha àta yàanàacatalétani. ⁵ Néese yàanàacaalíni, yásí casíimáiri iyú imíchàidaca oveja iwàacutaléwa. ⁶ Néese yàanàaca ícapèe néréwa, yá iwacáidaca yàacawéeyéináwa, áibanái nacái iyaquewéeyéicawa. Yá íimaca nalí: ‘Casíimáícué píwàwa núapícha, nudéca nùanàaca yái nupíra ovejawa yúuquéericatéwa nuícha’, càipíná íimaca yái oveja íiwacalínáca”, íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí: “Péemiácué cayába. Càita nacái abéeri wenàiwica iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, yásí ángelnái íyeyéica chènuniré nayanídacawa abéeri wenàiwica íwali manuíswata íicha yái nayanídaánacawa noventa y nueve namanúbaca íwali íináidéeyéicawa mabáyawanáca, íináidéeyéica nacáíwa càmita iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha càide iyúwacué píináidáanáwa píwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níái yáaliéyéicawa cabáyawanáca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Inanái idèniacaalí diez namanúbaca moneda máiníyéi cawènica yáawamíyéi plata quíramenìri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutácaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe irícubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawèníchúaca. ⁹ Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéináca inanáica. Yá úumaca nalí: ‘Casíimáícué píwàwa núapícha, nudéca nùanàaca cawèníchúaca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha’, úumaca nalí. ¹⁰ Núumacué pírí, càita nacái casíimáica Dios yàasu ángelnái abéeri wenàiwica íwali, cawínácaalí báawéericaté íiwitáise iwènúadéerica íiwitáisewa báawéeri íicha Dios irípiná”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Càasuíri asíali idèniacaté yéenibewa pucháiba asíanái. ¹² Néese íméeréeri íimaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, pía nùasu yééná yái píasucawa píèripínáca nulí

péetácaalípináwa', ímaca yáaniri iríwa. Yá néese náaniri iwacùaca macáita yáasu yèewiwa nalí. ¹³ Néeseecáwa cawàwanáta máisiba èeri idenáami, iméeréeri iwéndaca íchawa yáaniri yáasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yáasu platawa iyacaténá máini máiwitáiséeri iyú. ¹⁴ Néese idécanaami yúucaca macáita, yá idábaca canáca nayáacalé cacháiníri iyú néenibáa. Yá iméeréeri idábaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca íbaidacalépináwa áiba aslali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái aslali ichùullaca iméeréeri yàacawa yáasu manacúaliré yàacaténá ipira marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máini iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéénaca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculíri idábaca íináidacawa cáalíacáiri iyú àniwa. Yá ímaca iríwa: 'Núaniri idèniaca yáasu wenàiwicawa manùbèeyéi. Nadèni nayáacaléwa cayábata, imàacaca nacáíwa nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuetácawa máapicái iyú. ¹⁸⁻¹⁹ Siùcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumapiná iríwa: Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade càmita quirínama cayábaca nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápíná pirí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa píasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pirí, càipíná núumaca núaniri iríwa', ímaca íináidacawa iríwa yái iméeréeri. ²⁰ Íná yàacawa, yèepùacawa yáaniri icapèe néréwa.

"Quéwa déecuísacaalí tàacáwani, yá yáaniri íicácani. Yá catúulécanáca íicáca líriwa. Yá yáaniri ípiacawa ípunitáidaca líriwa. Yá yàanalícuca líriwa itáidaca cayábani. Isùsùaca líri inàni íwaliwa càide iyúwa náiwitáise natáidáanà wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái líri iméeréeri ímaca yáaniri iríwa: 'Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade càmita quirínama cayába nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápíná pirí núanirica píata', ímaca. ²² Yáanirita quéwa ímaca yáasu wenàiwicanái iríwa: 'Caquialétacué, peedácué ibàlepiná cayábanaméeri áiba bàlesi ícha. Píwalícué íwalini. Píwalícué anillo ícáapi íiduná íwali. Píwalícué nacái izapatonipíná yàabàli íwali. ²³ Peedácué nacái pacá íidu walíibèechúaca. Pínúacué wayáapináni. Siùcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuíríca, nuyúunáidéericaté yéetácatéwa nuícha, siùca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacatéwa nuícha, quéwa siùca nudéca nùanàca àniwani', ímaca nalí yái yáanirica. Néese nadábaca namànica fiesta.

²⁵ "Idècunitàacá namànica fiesta, yá líri béeri íbaidaca yèepunícawa yáaniri yáasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa caplí nérépiná, yásí yéemlaca namànica música, abénaméeyéi nacái nalabàaca casímáiri iyú. ²⁶ Yái líri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íbaidéeri. Yá isutáca yéemlawa càinácaalí namànlíná caplí irícu. ²⁷ Yá íbaidéeri ímaca irí: 'Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréeri, íná pianiri idéca ichùullaca nanúanápíná wayáapiná pacá íidu walíibèechúwa yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàca cayábata', ímaca irí. ²⁸ Néese calúacani, yái líri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa caplí irículé, íná iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutácaténá ícha iwàlùanápínáwa néré náapicha. ²⁹ Quéwa líri béeri càmita yeebá, yá ímaca yáaniri iríwa: 'Nudéca nuíbaidaca pirí madécaná camuí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùullaná numànica. Canácatáita pía nulí ibatàa abéeri cabra achúméeríinapínáta, numànicaténá fiesta nùacawéeyéná yáapichawa. ³⁰ Siùca idéca yàanàca yái píirica, yúuquéericaté macáita píasu platamí málaléquéeri iyú nalpíná inanáca íiméeyéica asianái yáapicha plata íwalínápíná, yá pidéca pínúaca irí iyáapíná pacá íidu walíibèechúwa', ímaca yái líri béerica.

³¹ “Néese yáaniri íimaca irí: ‘Nuñri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripináta. Piasucata macáita yái nudènièrica. ³² Siùcade quéwa máini cayábaca wamànináca fiesta, casíimáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetéerimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa nuícha, yá wadéca wàanàaca àniwani’, íimaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ibáyawaná fíchawa”, íimaca yái Jesúsca.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáíwa comparación iyú. Íimaca nalí: “Iyacaté abéeri náiwacali càasuñri. Idènlaca yàasu wenàiwicawa ícuèrica càasuñri yàasu cawèñiri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica íináwaná iwali yái wenàiwicaca ícuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiseeri iyú. ² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali íimaca irí: ‘Nudéca nuémíaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siùcade pichùña nùasuwa picàlidacaténá nulí macáita píibaidacalé iwaliwa càmicáiná nubatáa picùaca nùasu quirínama’, íimaca yái íiwacalica. ³ Néese yái asiali yàacawa íiwacali fíchawa. Yá íimaca iríwa: ‘¿Càináica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubànacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái fícha nuwènièripiná iyú nuyáapináwa. ⁴ Uwé, siùca núalíacawa càinácaalí numànínapiná àniwa yéewanápiná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa’, íimaca iríwa. ⁵ Néese yái asiali imáidaca wenàiwica imawèniyéica íiwacali fícha plata nàanánápiná abéerinamata namanùbaca iyúwa. Yá íimaca idàbáanéeri irí: ‘¿Càisimaléná pimawèniá nuíwacali fícha?’ íimaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica íimaca: ‘Numawèniá piíwacali fícha cien namanùbaca yàalu olivo iséená’, íimaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: ‘Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná írìcu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta ibáiná írìcu cincuenta namanùbaca pimawèniánápiná nuíwacali fícha meedá. Yási iwàwacutá pèepùadaca írì cincuenta namanùbaca meedá’, íimaca irí. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca íimaca áiba irí: ‘¿Néeni pía? ¿Càisimaléná pimawèniá?’ íimaca irí. Yái áiba asiali íimaca irí: ‘Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná’, íimaca irí. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: ‘Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná írìcu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta ibáiná írìcu àniwa ochenta namanùbaca pimawèniánápiná fícha meedá. Yási iwàwacutá pèepùadaca írì ochenta namanùbaca meedá’, íimaca irí. Càita imànica náapicha macáita wenàiwica imawèniyéica íiwacali fícha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáalíacawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise ícuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawèniacále. Nudéca nucàlidacuéca píri yái comparaciónca píalíacaténáwa máiniyíi cáalíacáica èeri mìnánáica càmiyéica yeebáida Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyéi yáapichawa, cáalíacáica nía píichacué, píacué yeebáidéeyéica Dios itàacái.

⁹ “Iná núalàacuéca pía pimànínapínacué cayábéeri áibanái írì píasu plata iyúwa, yéewanápinacué cáinináca naicáca píawa. Néesecáwa, plata imáalàacaalípináwa píichacué, yási needacué nàataléwa pía aléera chènuniré nàyacatalé càmirica imáalàawa.

¹⁰ “Aiba wenàiwica icùacaalí achúmèeri wawàsi machacànìiri iyú, yá icùapiná cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idèniacaalí achúmanamata, yá imànipiná ibáyawanáwa nacái idèniacaalí manùba. ¹¹ Iná càmicaalícué pimàni cayábèeri plasu plata iyúwa chái báawèeri èeri irìcu, néese càmitacué namàacapiná picùaca báisiiri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹² Néese àniwa càmicaalícué picùaca áibanái yàasu machacànìiri iyú, néese càmita nàacué pírí plásusiwapináwa.

¹³ “Péemiacué comparación: Canácata yàasu wenàiwica yáalimèeri imànica machacànìiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùulílaná imànica, báawacáiná iicáca abèeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapiná íiwacali áiba icàaluínináwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué píicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi fariseo cáininéeyéica iicáca plata, néemiacáiná macáita Jesús íimáaná plata íwali, iná naicáanica Jesús iquíniná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Pidécucá picàlidaca píináwaná íwaliwa wenàiwicanái irí cayábáanása píiwitáise. Neebáidacué nacái pichiwa. Quéwa Dios yáaliacuécawa píiwitáise íwali, cáinacaalí iyáaná. Casíimáica èeri mìnánái iicácuéca píiwitáise báawèeri, quéwa Dios iicácuéca píiwitáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá”, íimaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ Jesús íimaca: “Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi Dios inùmallicuise, iyúwa nacái profetanái itànàanáté Dios itàacái. Càité iyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái írini yái cayábèeri tàacáisica náaliacaténáwa càinacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Siuca madécaná wenàiwica nawáwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica yái tàacáisica.

¹⁷ “Quéwa máinìiri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmallicuise. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapiná capiralèeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese càmiripináta itàacái bàaluisàimi imáalàapináwa, íbatàa abèeri letra achúmeeríina pináta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹⁸ Jesús íimaca: “Asìali imàacacaalí íichawa íinuwa, néese yeedácaalí iríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmlíchúaca íinusíwa. Aiba asìali yeedácaalí íinupináwa abéechúa namàaqueechúami, imànica ibáyawaná nacáiwa, iimácáiná úapicha, úara áiba asìali íinuca”, íimaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

¹⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá íimaca nalí: “Iyacaté càasuíri asìali. Cayábanamèeri ibàle iicácanáwa cawèníri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máinìiri cawènica. ²⁰ Iyacaté nacái catúlécaneéri asìali cachàunèeri ìwalíse íipidenèeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càasuíri icapèe inùmallicu.

²¹ Yái catúlécaneerica iwàwacaté iyáaca àta càinacaalí yàacàsi ituériwa càasuíri yàasu mesa ínatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèrùacaténá

icháuná ituí yái catúulécanéerica. ²² Aiba èerité, catúulécanéeri yéetácawa. Yá ángelnái itécani iyacaténá paraíso irícu, aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càasuírí yéetácawa. Yá nabàllacani, yái càasuírímicá.

²³ “Yái càasuírímicá yùuwichàacawa mamáalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetacaalíwa, ípidenacatalé infierno. Càasuírímicá iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, iyéeyéica Dios yáapicha paraíso irícu. ²⁴ Iná yái càasuírímicá imáidaca cachàiníri iyú Abraham irí. Yá ímaca Abraham irí: ‘¡Nùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànù sísia Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháí quichái irícu’, ímaca. ²⁵ Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Pía nutaquérínámica, iwàwacutá piwàwalica piyáanáté máini cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro iyacaté máini catúulécanéeri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro iyaca cayába cháí, piata quéwa yùuwichèeríwa iyaca néenibàa. ²⁶ Càmita nùalimá nubànùaca piatalé Lázaro, iyacáiná manuírí yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái síisaara, càmitacué píalimá piacawa síisa nacáira’, ímaca yái Abrahamca.

²⁷⁻²⁸ “Néese càasuírímicá ímaca àniwa: ‘Uwé, néese pimàni nulí cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi íicha, yá pibànù Lázaro nùaniri icapèe nérépíná. Nàyaca néeni cinco namanùbaca nuénánái. Pichùulla Lázaro yàalàanápíná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi irículé’, ímaca yái càasuírímicá. ²⁹ Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Péénánái nadèniaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité, profetanái itànèericaté nacái Dios inùmalicúise. Iwàwacutá péénánái yeebáidaca natàacái’, ímaca yái Abrahamca. ³⁰ Néese yái càasuírímicá ímaca: ‘Báisita, quéwa iwàwacutácawa nalí áiba wawási quiríta. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi íicha imàcacaténá yáawawa naicácani, yásí nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha’, ímaca yái càasuírímicá. ³¹ Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanáté, néese càmita nacái neebáidapíná Dios itàacái, éwita yéetèerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha yàalàacaténá nía’, ímaca yái Abrahamca”, ímaca yái Jesúsca.

17

El peligro de caer en pecado

¹ Néeseté Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Macái èeri imanùbaca iyaca madécaná wawási imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, ¡máini Dios yùuwichàidapíná cawínacaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! ² Aibacaalí wenàiwica iméeráidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácalíwatá ipíchawáise iméeráidaca wenàiwica. Aibanái idacùacaalí manuírí íba ícanápi ìwalíise, náucacaténáni manuírí úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí lìsicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irícu, néese iméeráidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yùuwichàapínacawa áibanái íicha infierno irícu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácalíwatá ipíchawáise iméeráidaca púubéeyéi. ³ ¡Piicácué píchawa cayába piméeráidacáichacué púubéeyéi Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa!

“Aibacaalí imàni pírí báawéeri, pitàani yáapicha ìwali. Néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica imàníríca

pirí. ⁴ Ewita imànicaalí pirí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri irícu, yá yàanàacaalí pìatalé siete imanùbaca yàawiría nacái, yá ímacaalí pirí: ‘Càmita quirínama numàni pirí báawéeri àniwa’, càicaalí íma pirí, iwàwacutá pìmàacaca piwàwawa ícha yái báawéerica imànírira pirí”, ímaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali ícha wawàsi. Náimaca irí:

—Piyúudaa wía manuicaténá wáináidacawa wawàwawa pìwali cachàiníri iyú mamáalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali ímaca nalí:

—Càmitàcàwacué manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúmèeríina iyúpináta. Manuícálícué pínáidacawa nùwali achúmèeríina iyútá, càide iyúwa mostaza ímíinaca achúmèeríina iyáaná, yásí yéewanápinácué càì píimaca irí yái manuírí morera yéetanácata: ‘Píwatàa píawawa cáli ícha, néese pibàna píawawa manuírí úni yáaculé’, yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná íritá —ímaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá ímaca nalí: “Abéeri náiwacali idènlacaalí yàasu wenàiwicawa ichùnièrica bànacalé yáapíse, cawàwanáta nacái icùaca íiwacali ipírawa, néese idècanáami íbaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa íiwacali icapèe iriculéwa. Néese, íiwacali càmita íma yàasu wenàiwica íríwa: ‘Caquialèta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa’, càmita càì íma. ⁸ Néese íiwacali ímapiná irí meedá: ‘Pichùnla nuyáapiná. Pìwali cayába pibàlewa pitécaténá nulí nuyáapiná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néesecáwa idècanáami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa’, càipiná ímaca yái íiwacalica yàasu wenàiwica íríwa. ⁹ Càmita nacái íiwacali yàaca cayábèeri tàacáisi yàasu wenàiwica íríwa idècanáami imànica càide iyúwa íiwacali ichùullánáni, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, íná iwàwacutá íbaidaca íiwacali íríwa càide iyúwa ichùulláná imànica. ¹⁰ Càita nacái idècanáamicué pìmànica macáita càide iyúwa Dios ichùullánácué píá, picácué cáimacái píicáca píawawa íwalíse, néese píimacué Dios irí: ‘Wíacata píasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùulláná wamànica’, càicué píima Dios íríwa”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérèpiná, yá yèepunícawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái. ¹² Jesús yàanàacaté mawíénita áiba yacalé irí, yá diez namanùbaca aslanái cacháunéeyéi íimami lepra iyú nàanàaca Jesús ípunita. Dècúiseta quéwa nabàlùacawa Jesús ícha, càmícáiná judíonái ibatàa nàanàaca mawíénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—¡Píá Jesús, Wáiwacali, catúulècaná píicáca wía! —náimaca Jesús irí. ¹⁴ Jesús íicáca nía, yá ímaca nalí:

—Píacué pìmàacaca sacerdotenái íicáca píimami náalícaténáwa pidécuéca pichùnìacawa —ímaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbawaca náicha yái uláicáca. ¹⁵ Yá abéeri néná níái cacháunéeyéimica íicacáiná masacàaca íimami lepra ícha, íná yèepùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèepùacawa, yàaca cayábèeri Dios irí cachàiníri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùululì ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàacaténá Jesús icàaluíná,

yàacaténá nacái irí cayábéeri. Yái asìali Samaria yàasu cáli néeséerica, càmlírica judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús íimaca yéwáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùniacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Níara nueve namanùbacaca càmita nèepùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàacaténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái càmlírica judío yèepùacawa nùatalé yàacaténá cayábéeri Dios irí —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese Jesús íimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Pìawa. Uláicái idéca ichàbacawa pícha, pee báidacáiná nulí —íimaca yái Jesúsca.

Cómo llegará el reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemiawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué pìalimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmita náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmita nacái náimapiná: ‘Aiba cáli ínata nacái Dios icùaca wenàiwica’, càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéwáidacalénái iríwani:

—Máadánícuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica pìalimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asìali Dios néeséerica. Máinicué piwàwapiná piicáca nùanàaca nucùacaténá macáita, quéwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachiwawa, náimapiná nudéca nùanàaca. Náimapináca: ‘Mesías idéca yàanàaca cháí’; áibanái náimapinácué piri: ‘Mesías idéca yàanàaca néré’. Quéwa picácué piawa néré, picácué nacái piawa náapícha. ²⁴ Pèemiácué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáíwa, núa asìali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa.

²⁵ Quéwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quéechacáwa, yá iwàwacutá èeri mìnánái iyéeyéica siùca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipiná àniwa, núa asìali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypiná càide iyúwaté èeri mìnánái iyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuibanáicaté nàyaca Dios íicha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté nàinupináwa, àta Noénái iwàlùacatalétawa arca iriculé. Yáté manuírí yéesacái yàanàaca, yá neetácatéwa macáita wenàiwica càmlíyéicaté iwàlùawa Noénái yáapícha arca iriculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma iyacàlená mìnánái nàyacaté matuibanáita Dios íicha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawènia nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawènda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quéwa idécanáamité Lotnáí namusúacawa Sodoma iyacàlená íicha, yáté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacatéwa chènuníise Sodoma mìnánái ìwali. Yáté neetáca nua macáita.

³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái ìwali áibaalípiná numàacacalípiná nùawawa naicáca núa, núa asìali Dios néeséerica.

³¹ “Néenialípiná áibacaalí iyamáidapináwa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatabàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capli iricu, iwàwacutá càmita yèepùa iwàlùacawa icapèe iriculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise

ipiàcawa Jerusalén iyacàlená íicha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúalibàa, iwàwacutá càmíta yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipiàcawa Jerusalén iyacàlená íicha. ³² Piwàwalicué cainácaalitè Lot ínumi yéetácawa, cainínechúacaté iicáca yàasumiwa èeri iricuíríca, úái yéetèechúamicatéwa camicáinaté upiàcawa yàcalé íicha càide iyúwaté Dios yàalàaná úa. ³³ Cawinácaalí càmíríca yeebáida nutàacái iwàwacáiná icúaca icáucawa cháí èeri irícu, yúucapíná icáucawa càmírí imáalàawa, quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idèniapíná icáucawa càmírí imáalàawa.

³⁴ “Néese núumacué pírí nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama irícu. Angelnáí itépiná abéeri wenàiwica, áibapíná nacái imàacawa néenita. ³⁵ Yá pucháiba inanái namulúapínáca nàyaca ituínási. Angelnáí itépiná abéechúa inanái, abéechúapíná nacái imàacawa néenita. ³⁶ Pucháiba asíanái yèepuníyèipínácawa manacúalibàa. Angelnáí itépiná abéeri asíali, abéeripíná nacái imàacawa néenita —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yéewáidacalénái nasutáca néemiawa Jesús:

—Wáiwacalí, ¿chábàanáasca nàanàa needácáténá nía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Màulenéeri iyú piicápinácué chábàanácaalí nàacawa càide iyúwacué píalíanáwa chábàanácaalí yéetéerimiwa iríawa piicácaalí manùbéeyéí wáchuli nàwacáidáyacacawa —íimaca yái Jesúsca.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náalíacáténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios íicha mamáalàacata, yàalàacáténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios íicha. ² Yá Jesús íimaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé irícu. Càmita yàa Dios icàaluíná. Càmita nacái yàa wenàiwica íimíetacaná. ³ Uyacaté nacái yàcalé irícu abéechúa inanái inìrimi yéetèechúamicatéwa íicha. Aiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez íicha wawàsi manùba yàawíríca iyúudàanápíná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulla nàuwichàidàanápíná nuícha nùuwídeca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴⁻⁵ Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná íicha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemlaca usàna. Yá íimaca iríwa: ‘Éwita camicáaníta núa Dios icàaluíná, éwita nacái camicáaníta núa wenàiwicanái íimíetacaná, càicáaníta siùcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha úuwíde, máinicáiná usàiwicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétácatalétawa’, càica íimaca iríwa yái juez báawéerica íiwitáise”, íimaca nalí yái Jesúsca.

⁶ Yá Wáiwacalí íimaca nalí àniwa: “Pidécuéca péemlaca itàacái yái juez báawéerica íiwitáise. Éwita báawéericáaníta íiwitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca maníríchúami. ⁷ Néeni, ¿càmítasicué píalíawa cayábéeri Dios íiwitáise? Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios iyúudàapíná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa íicha manuísíwata mamáalàacata èeríapínama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawèniadapíná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècunìapínáwa déecuírí iyú iyúudàanápíná nía. ⁸ Núumacué pírí, Dios iyúudàapíná nía caquialéta, imawèniadapíná náicha nàuwidenái. Núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná

àniwa aléi èeri iriculé, quéwa càmita nùanàpiná manùbéeyéi yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Néseté Jesús yéewáidaca abénaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiniyéica iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, íná báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús ímaca nalí: ¹⁰ “Pucháiba aslanái nàacatéwa templo iriculé nasutátaténá níawawa Dios ícha. Abéeri fariseo, áiba aslali nacái yeedéeri plata yéénánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno iripíná. ¹¹⁻¹² Yái fariseo ibàlùacawa abéerita méetàucuta áibanái ícha, isutáca yáawawa Dios ícha. Càì ímaca: ‘Pía Dios, nùaca piri cayábéeri nùacáiná càmirica iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Nùa nacái càmita nuyéedù. Càmita báawa nuíwítáise nacái. Càmita nuimá áiba inanái yáapicha càmişúaca nuínusiwa. Càmita numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàníiná yái aslali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno iripíná. Nùa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana ìwali nusutátaténá Dios ícha. Macái néená níái diyéica wawàsi nuedéerica nuliwa, numàaca abéeri néená Dios iripíná ofrenda iyú’, càì ímaca ìwaliwa yái fariseoca. ¹³ Néseta quéwa yái aslállica yeedéerica plata yéénánái judío íchawa romanonái yàasu go-bierno iripíná, yata ibàlùacawa déecuíseta fariseo ícha. Máinicáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéré ibáyawaná ìwalísewa, íná càmita iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùucutawa mamáalàacata icáapi iyúwa máinicáiná achúmaca iwàwa ibáyawaná ìwaliwa. Yá ímaca mamáalàacata Dios irí: ‘Pía Dios, piicá nupualé, cabáyawanéerica nùaquéi’, càì ímaca isutáca Dios ícha”, ímaca yái Jesúsca. ¹⁴ Néese Jesús ímaca nalí àniwa: “Núumacué piri, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná ícha, yái aslali yeedéerica plata yéénánái íchawa romanonái yàasu gobierno iripíná, néese aslali yèepùacawa matuìbanáita icapèe néréwa. Quéwa yái fariseoca, càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha, níacáiná caw-inácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa máinínása cayábaca nía áibanái ícha, Dios imàacapíná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íchawa ibáyawanáwa, Dios imànipíná irí cayábéeriwa”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Néseté àniwa áibanái natéca néenibewa púubéeyéi Jesús yàatalé yéewacaténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutátaténá nalí Dios ícha imànínapíná nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacuísaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁶ Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanápínáwa yàatalé. Yá ímaca yéewáidacalénái íríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanla nàanàca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. ¹⁷ Péemlacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. Càmicaalí wenàiwica neebáida càì, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —ímaca yái Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸ Néseté abéeri judío ìwacalíná isutáca yéemíawa Jesús. Yá ímaca Jesús irí:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁹ Jesús íimaca írí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisica íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca yái Jesúsca, iwàwacáiná asiali yeebáidaca Dioscani yái Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús íimaca írí àniwa:

—Píaliacawa Dios itàacái ichùulianá wía: ‘Picá píimá áiba inanái yáapicha càimíchúaca píinusiwa, áiba asiali yáapicha nacái càimíríca píinírísiwa; picá pínúa wenàiwica; picá piyéedù; picá nacái pichíwáida áibanái; pía náimíétacaná píaniri, píatúa nacái’ —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese asiali íimaca írí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios íimáaná sùmacatáiseté núa àta siuca nacáide —íimaca. ²² Jesús yéemlacani, yá íimaca írí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pímanica quiríta: Pía piwéndaca macáita píasuwa, pía nacái iwènináami catùulécaneéyeyí írí. Càipiná pidèniaca píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa placaténáwa núapicha nuwáidacalécáténá pía —íimaca yái Jesúsca.

²³ Yái asiali quéwa, yéemlacanáami, yá máini achúmaca iwàwa máinícáiná càasucani, càmicáiná nacái iwàwa yàaca áibanái írí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalíacáiná achúmaca iwàwa yái asialica, íná Jesús íimaca yáapichéeyeyí íríwa:

—¡Máini càulenápináca càasuíyeyí yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! ²⁵ Càide iyúwa camello càmlíná yéewa iwàlùacawa siduwlapi ituí yáapuí írícubà, càita nacái càulenáca càasuíri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Níái yéemièyeyíca Jesús íimáaná, náimaca Jesús írí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Canáca yéewaná wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca Jesús írí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía —íimaca. ²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemlacué cayába, píacué nuwáidacaléca yeebáidéeyeyíca nutàacái. Numáidacué abénaméeyeyí péená nàanápináwa nacapèe íichawa namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Áibanái péenacué nacái nàapináwa maléená èeri nàacawéeri íichawa, càmicaalí nacái néenánái íicha nacáíwa, càmicaalí nacái nasèenái íicha nacáíwa, càmicaalí nacái néenibenái béeyeyí íicha nacáíwa, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁰ Yásí Dios yàapinacué píri madécaná wenàiwica píiquéeyéipiná càiyéide iyúwa péenánáíwa cháí èeri írícú. Néese, èeri imáalàacaalípináwa, yásí Dios yàacué picáuca càmlíri imáalàawa chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³¹ Yaté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa doce namanùbaca mèetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca nalí:

—Siùdec wàacawa Jerusalén iyacaléná nérépiná. Namànipiná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali, núa asiali Dios néeséerica. ³² Yá presopináca namànica núawa namàacacaténá càmlíyeyí judío inúaca núa, yá naicáanípiná nuquíniná, yá natàanípiná báawéeri iyú núwali, yá

nàapìsáidaca núawa. ³³ Nanúadáidapíná nacái núawa, yásí nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irícu núcáucàapínáwa —íimaca yái Jesúscá.

³⁴ Quéwa, Jesús yéewáidacalénái càmita náalíá néemíaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisica, càmita nacái náalímá náallacawa íwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

³⁵ Néeseté, Jesús iyaca mawiénita Jericó iyacàlená irí, yá matuíri asiali iyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái ícha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwènlaca iyáapínáwa. ³⁶ Yái matuírica yéemíaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yá isutáca yéemiawa nía, cawinácaalí yàawa náapicha néeni. ³⁷ Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret iyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì. ³⁸ Iná yái matuírica imáidaca:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.

³⁹ Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé nacuíscaca náichawani, yái matuírica, masàanáapínáni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.

⁴⁰ Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yá Jesús ichùulíaca natéénápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yá Jesús íimaca irí:

⁴¹ —¿Càináscica piwàwa numànica piri? —íimaca yái Jesúscá. Néese matuíri íimaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —íimaca. ⁴² Jesús íimaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnlanápiná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —íimaca yái Jesúscá.

⁴³ Yáta matuírimi íicáidaca àniwa. Yá yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca nacái Dios irí cayábèeri. Néese áibanái íiquéeyéicani, nàaca nacái Dios irí cayábèeri.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó iyacàlená iriculé. Ichàbacáitawa néenibàa.

² Abéeri asiali càasuíri iyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, íipidenéeri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalicaní, níái yeedéeyéica plata yéénánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno iripíná. ³ Yái Zaqueo iwàwa íicáca Jesústàatá, yáaliacaténá íicáca Jesús. Quéwa, càmita yáalímá íicàcani, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri nacái yái Zaqueoca, iná càmita yáalímá íicáca Jesús. ⁴ Iná yái Zaqueo iplacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íiriacawa sicómoro yéetaná yàana íwalibàa yéewanápiná idéca íicáca Jesús. Yái àicu ibàluèricawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapínacawa. ⁵ Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá íicáidaca chènuniré. Íicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalícu. Néese Jesús íimaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapèe néré —íimaca yái Jesúscá.

⁶ Yá Zaqueo iricucàatétawa néese. Yá casíimáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa.

⁷ Néese áibanái, naicáciná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàanica báawèeri iyú Jesús íwali. Yá náimaca nalíwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèerículé asialiquéi báawéerica, cáanáiricasa íbáyawaná, yái Zaqueoca. ⁸ Néesecáwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuèsemi. Yá Zaqueo íimaca Jesús irí:

—Péemlácáwa, Nuíwacali, macáita yái nudènièrica, nùapináca yéema catúulécaneéyeyi iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchíwa iyúwa, nuèpùadapíná naliwani báinúaca yàawiriéricatái yáwanái ícha yái platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —íimaca. ⁹ Yá Jesús íimaca irí:

—Siúca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa —íimaca yái Jesús. Néese, Jesús iwènúacawa íimaca áibanái irí:

—Yácáiná asíalica, Abraham itaquérinámiquéi nacái, éwitaté iméeràacáanítawa Dios ícha. ¹⁰ Núacáiná, núa asíali Dios néeséerica, núdéca nùanàaca nucutácaténá níai cabáyawanéeyéica, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanáami wenàiwicanái yéemlaca Jesús íimáaná, yá Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Icàlidaca nalíni yái comparaciónca Jesús iyacáinaté mawiénita Jerusalén iyacaléná irí ínáté nayúunáidaca Jesús icuèyéipinaté israelitanái caquialétatá.

¹² Yá íimaca nali: “Péemlacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripinácátéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yási yèepuanápinátéwa néese icùacaténá nía.

¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanúbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá íimaca nali: ‘Piacué pimànicaténá piasu wawásiwa iyú yái plataca àta nùanàacataléta àniwa’, íimaca nali. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeséeyéi máini báawaca naicácani. Yá nabànúaca áibanái wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacaténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuerinápiná yái asíalica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáiwá, níai yeedéeyéicaté ícha plata, yáaliacaténáwa náicha càisimalénácaali needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yái yàasu wenàiwicaca idàbàanéerica yàanàaca íiwacali yàataléwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawásiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanúbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca.

¹⁷ Néese náiwacali íimaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàniri iyú achúméerína iyú càide iyúwa nuwàwáaná, ínà yéewa siúcade numàaca picùaca diez namanúbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawásiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté pirípiná cinco namanúbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁹ Néese náiwacali íimaca irí nacái: ‘Numàaca picùaca cinco namanúbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica.

²⁰⁻²¹ “Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, yáca piasu platéi. Nuépùacaténí wáluma iyú nucáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máinícáiná caluéri píiwitáise, peedáca yái càmíricaté píibaida piríwa. Peedáca piríwa nacái áibanái ibànacale, càmíricaté píibàna piríwa, íimaca. ²²⁻²³ Iná náiwacali íimaca irí: ‘Pía, nùasu wenàiwica báawéerica íiwitáise, pitàacái iyúwa nucháawàaca piináwaná ìwali nùuwichàidacaténá píawa. Píaliacaalítéwa caluérisa núiwitáise, píaliacaalíté nacáíwa nuedáaná nuliwa yái càmíricaté nulbaida nuliwa, nuedáaná nacái

áibanái ícha nabànacale càmlíricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmita pimàaca nùasu plata caja néré inísàacaténátéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?” ímaca yái náiwacalica. ²⁴ Néese náiwacali ímaca áibanái irí iyéeyéica néeni: ‘Peedácué ícha yái plataca. Píacué iríni yái asialica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, ímaca nalí yái náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali iríwa: ‘Wáiwacali, ¿cánásica càì pimàni? Yái asiali idéca idèniaca diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, náimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese náiwacali ímaca nalí: ‘Péemíacué cayába. Cawinácaalí íbaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápíná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmlíyéica íbaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Niata quéwa, nùuwidenáica càmlíyéicaté iwàwa núa nacuèrinápináwa, píacué píbbàaca nía. Peedácué nía nùatalé chátá, yá pinúacué nía’, ímaca nalí yái nacuèrináca”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité càì Jesús ímaca nalí, yá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yéewáidacalénái yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca iyacatái pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé ípidenéeri Betfagé, áiba nacái ípidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúlì ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanaca. Yá Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami càì ímaca nalí:

³⁰ —Píacuéwa iriculé yái yàcaléca iyéerica wapíchale. Piwàlùacuéwa néré, yá pianàapínácué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa ínata. Piwasàacuéni, pitécué nuliwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca —ímaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níai pucháiba yéewáidacaléca nàacawa ícha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús ímáanáté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánácué piwasàa wapíra? —náimaca. ³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái irìadaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imíchàa yáawinacawa burro ínata. ³⁶ Idècunitàcá Jesús yàacawa burro ínata Jerusalén iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi nallada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchale áyapulicubàa burrocáténá lípina ínatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápíná nacuèrinàsàiri icàaluínáwa. ³⁷ Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos yàasu dúlì yàasu yàawa iriculé, yá canánama nía Jesús yéewáidacaléca, níai nacái yèepuníyécawa yáapicha, macáita nadàbaca namáidaca casímáiri iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáináté Jesús imànica madécaná íwiwtáise iyúwa yái càmlírica wenàiwica idé imànica.

³⁸ Nacàlidaca nèepunícawa:

—¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànùerica walí icùacaténácué wía! ¡Píacué canánama iyéeyéica chènuniré, casímáicué piwàwa! ¡Wàaca píri cayábéeri, pía Dios chènuníserica! —náimaca. ³⁹ Néese abénaméeyéi fariseo yèepuníyécawa náapicha wenàiwicanái yèewi náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, píalàa nía cachàiníri iyú níai péewáidacalécawa, masàanápíná nía, nacàlidacáin píináwaná íwali Dios inacáiricasa pía —náimaca. ⁴⁰ Yá Jesús ímaca nalí:

—Péemíacué cayába, masànacaalí níai nuéwáidacalécata, yáta níai íbaca nacàlidaca nuináwaná íwali Diosca nùatá —ímaca nalí yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesúš iyamáa ibàlùacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén, néese ícháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca, catúulécánacáiná iicáca yàcalé mìnánái, yácaíná Jesúš yáaliacatéwa manuírí yùuwichàacáisi yàanànapínaté nàwali. ⁴² Yá íimaca: “¡Máini nuwàwa píaliacuécawa siùca èeri càinacaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténácué píapicha Dios! Cayábacaalícué píapicha Diostá, néese càmitacué yàanàa píwali yàasu yùuwichàacáisitá. Quéwa càmitacué píaliáwa càinacaalí iwàwacutáaná pimànica. ⁴³ Yàanàpinácué pírí báawéeri èeri. Píuwidenáicué namànipinácué iwáiná piyacàle itéesebàa macáita, ipíchanácué pimusuáacawa yàcalé ícha. Macáitacué nàawapinácuéca píawa. Yá namànipiná úwicái píipunitacué pitéesebàa macáita. ⁴⁴ Yásí namáalàidacué piyacàle macái, nanúpiná macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu. Nacàlálápinácué picapèe. Càmita namàacapiná capíi yàasu íba yáawinacawa áiba íba íinata, yá nacàlálácuéca macáita yái piyacàlecuécawa. Píicácaínácué càiride iyúwa canéeri iwèni pírí yái nuénáiwánáca siùca èeri Dios ibànùacatáita núa píatalécué, nuwasàacaténácué píá yàasu yùuwichàacáisi ícha”, íimaca yái Jesúšca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Néeseté Jesúš iwàlùacawa templo ibàacháwalená irículé. Yá idàbaca imusúadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená irícu. ⁴⁶ Yá íimaca nalí:

—Pidécuéca péemíaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicuíse; Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupináca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi ícapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica ícha pichíwa iyúwa —íimaca yái Jesúšca.

⁴⁷ Néese èeri imanùbaca Jesúš yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái, náináidacawa nàyaca càinápínacaalí iyú nàalimá nanúaca Jesúš. ⁴⁸ Càmitàacá quéwa nàalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemíaca Jesúš itàacái.

20

La autoridad de Jesús

¹ Aiba èerité Jesúš iyaca templo irícu. Yá yéewáidaca iyaca wenàiwicanái, icàlidaca nalí nacái Dios itàacái cayábéerica, yái tàacáisi íiméerica Jesúš iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yá sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesúš yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànùa píá pimusuáadánápiná nía templo ibàacháwalená irícuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulía píá pimusuáadánápiná nía? —náimaca. ³ Néese Jesúš íimaca nalí:

—Nuwàwa nusutácuéca nuémíawa píá nacái. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínacaalí náicha ichùulíaca Juan ibautizáanápínaté wenàiwica —íimaca yái Jesúšca.

⁵ Nadàbaca natàanica nalíwáaca. Yá náimaca nalíwáaca: “¿Càinásica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùulíacani’, yásí isutáca yéemíawa wía, ‘Cánácué càmita peeбайдani?’ càipiná íimaca walí. ⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwicacaté

ichùullaca meedáni', yási wenàiwica macáita nanúaca wía íba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tái íméri iyú Juan itàanicaté Dios inùmalicúise", còi natàanica naliwáaca. ⁷ Néese nacàlidaca Jesús írini càmítasa náaliáwa cawinácaalí ichùullaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica. ⁸ Néese Jesús ímaca nali:

—Càita nacái càmita nucàlidacué piríwani cawinácaalí ichùullaca núa numusúdaanápíná nía templo ibàacháwalená írícúise, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparaciòn iyú. Yá ímaca nali: “Abéri asiali ibànacaté uva ibànacená. Yá imàacaca áibanái icuèyèipíná írì yàasu uva ibànacená, quéwa iwàwacutá nabànùaca írì yàasu uva iyacaná yéenápíná, yàasu èeripíná needácatáita iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá yàacawa náicha áibalé madécaná èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá iyacaná, yá bānacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva iyacaná yéenápínáwa icuèyèi íicha. Quéwa níái icuèyèica bānacalé nacapèedáidacani, yái náiwacali yàasu wenàiwicawa. Yá nachùullaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacaná. ¹¹ Néese bānacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa natàanica írì báawéri iyú, nacapèedáidacani. Yá nachùullaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacaná. ¹² Néese bānacalé íiwacali yèepù ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níái icuèyèica uva ibànacená cacháunáca namànicani. Yá náucacani méetàuculé bānacalé yàaluná íicha.

¹³ “Néese yái uva ibànacená íiwacali íimaca íináidacawa írìwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànà nuiriwa, yái cáinínerica nuicáca. Cawáwanáta náaca íimétacaná’, íimaca íináidacawa írìwa. ¹⁴ Quéwa níái icuèyèica uva ibànacená naicácani, yá náimaca naliwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripíná írìwa uva ibànacená yáaniri yéetácaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá waliwa yàasu bānacalé’, náimaca naliwáaca. ¹⁵ Iná náibācani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bānacalé yàaluná íicha. Yá nanúacani”, íimaca nali yái Jesúsca.

Néese Jesús ímaca nali níái wenàiwicaca: “¿Càinásicué píináidacawa? ¿Càinásica uva ibànacená íiwacali imànipíná nali níái icuèyèicaté írìpiná bānacalé? ¹⁶ Siùcade nucàlidacué piríni: Yàanàapíná nàatalé, yá inúapíná níawa. Yási imàaca áibanái icùaca írìpiná yàasu uva ibànacená —íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanámi néemlacani, yá náimaca Jesús írì:

—¿Càmírìta, canácatáita Dios imànipíná walí càì! —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús íicáidaca nali, yá íimaca:

—Néeni, càmicalicué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca píá, néese iwàwacutácué píináidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái írì nacuèrinápíná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité íimaca:

‘Níái imàniyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéri íba méetàuculé náichawa, caná iwénicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiníri iwàwacutáca capli írìpiná yái íba náuquéericaté’,

cài itànàacaté profetaca”, íimaca nali yái Jesúsca, yéewacaténá náaliacawa yái íba ímáanáca càicanéca iyúwa Jesús, yái nacuèrinápíná Dios ibànùérica judíonái írì.

¹⁸ Néese Jesús ímaca nali àniwa:

—Péemlacué áiba comparaciòn íba íwali: Cawinácaalí wenàiwica yùuwèyèicawa iwéré yái íbaca, yási wenàiwica isubèriacawa. Néese íba

yúuwàacaalíwa áibanái íinatabàa, yási náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúscá, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidáanápínaté manuísíwata cawinácaalí càmíiyéica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, núa nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nawàwaca náibàaca Jesús yáté èerica náucacaténáni presoíyéi ibànàlliculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmíiri nadé náibàaca quèwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níái yéemièyéica Jesús itàacái casíimáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùullíaca áibanái aslanái nàacawa Jesús yàatalé, natàanicaténá cáimiétaquéri iyú Jesús yáapícha, iyúwa cayábéeyéi íiwitáise iwàwéeyéica yéemíadaca Dios itàacái. Quéwa cachíwéeyéica nía meedá, nàacawa néré náalimáidacaténá Jesús itàanínápiná báawéri iyú romanonái yàasu gobierno ìwali yéewanápináta meedá náibàacani nacháawàcaténá íináwaná ìwali gobernador romanosàiri irí. ²¹ Iná nasutáca néemiawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Píá, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisíiri tàacáisi iyú càiripínáta. Wáalíaca nacáíwa píicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulláná nàyaca. ²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáalíaca náíwítáise báawéri nawàwáaná nacháawàaca íináwaná ìwali itàacái ìwalíise. Yá íimaca nalí:

²⁴ —Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáíwaná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái íipidená ichanàawa ìwali? —íimaca yái Jesúscá. Yá náimaca Jesús irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáíwaná nacái ichanàawa ìwali, yàara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mínanái —náimaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pípáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùullánácué pípáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúscá. ²⁶ Iná canácata báawéri tàacáisi Jesús íiméerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápiná nacháawàaca íináwaná ìwali. Néese náináidacawa néemiaca manuísíwata Jesús íimáaná, yá masànacáicata nía íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmítasa yéetéeyéimiwa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái íicàaníca Jesús iquíníná, íná nasutáca néemiawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁸ —Píá, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùullánácué wía judíoca wamànínápíná cà: Asíali yéetácaalíwa méenibeta, néese iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumiwa yàacawétúapínáwa yéewacaténá idènlaca úapícha yéenibewa naiquéeyéipíná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁹ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenánái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. ³⁰ Inaté íméeréerimi yeedáca ibèeri íinumicawa. Néese yéetáca

uícha méenibeta. ³¹ Néese iméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níai sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái. ³³ Uwé, báisícaali yéetéeyéimiwa icáucàcawa áibaalípínatá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, ¿càinápínásica unìri náicha níara sietéeyémica? Càmita náalimápiná náaliacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáaníca Jesús íquíniná. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Chái èeri írìcu, aslanái, inanái nacái nacásàacawa. ³⁵ Quéwa cawinácaali wenàiwicanái Dios imàaquéeyéipínaca icáucàcawa áiba èeriwa nàacaténáwa chènuniré, aslanái, inanái nacái, càmita nacásàapínáwa. ³⁶ Càmita nacásàapínáwa càmicáiná náalimá néetácawa quirínama, nàypínacáiná càide iyúwa àngelnái iyáaná. Níacáiná Dios yéenibepínaca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácáisi íicha. ³⁷ Profeta Moisés nacái yáasáidacaté walí yéetéeyéimiwa nacáucàanápínacawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáaliacaténáwa maléenéeri àicu ìwali yeeméericatéwa iyaca quichái iyú, Dios iyacáinaté néré, yaté Moisés yéemíaca tàacáisi íiméerica: Yái Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níai wàawirinámica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ³⁸ ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimi ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píaliacawa cáuca nía Dios yáapicha sìuca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná yéewa wáaliacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese áibanái yéewáidéeyéi wenàiwica templo írìcu náimaca Jesús írì:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níai Jesús yùuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemíawani quirínama, ipichaná báica nía wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién desciende el Mesías?

⁴¹ Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píaliáwa cayába Mesías ìwali, yái picuèrinápínacuéca Dios ibànùèripínacuéca píri, píacué judíoca. Píimacáitacué rey David itaquérinámica meedáni. Quéwa rey David íimacaté nacái áiba wawàsi Mesías ìwali. ⁴² David itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos írìcuise. Càité David íimaca:

‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali írì: Píawinawa nuéwápuwáise picuàcaténá nùapicha macáita,

⁴³ idècunitàacá numawènladaca píicha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’, càité íimaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, iná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David íiwacali nacáicani —íimaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái iyéeyéica néeni néemíaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa: ⁴⁶ “Píicacué píichawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu. Picácué pìyaca càide iyúwa nàyáaná. Casíimáica nèepunicawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasíimáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máini nawàwa náawinacawa

yàalubáisi íinata náawinacatáicawa níara cáimiétacanéeeyéica wenàiwicaca judíonái yéewáidacàalu írícu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁴⁷ Nayéedua nacái náicha nacapèemi, nàasumi nacái níai catúulécaneéeyéi inanáica manírliyéimica. Néese nasutáca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàideéeyéipiná cachàiníri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeeyéica”, íimaca nalí yái Jesúsca.

21

La ofrenda de la viuda pobre

¹ Jesús ìyacaté templo írícu, yá iicáidaca wenàiwica írí iriadéeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu írículé namàacacaténá Dios íríni. Yá iicáca cásulyéi naliadaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máini catúulécaneéchúa, inírimi yéetéechúamicatéwa íicha. Yá uliadaca úasu ofrendawa ofrenda yàalu írículé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, camíiyéica máini cawénica. ³ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—Péemiacué cayába, úai catúulécaneéchúa manírlichúamica udéca umàacaca plata Dios írípiná ofrenda iyú Dios iiquéeri càiride iyúwa manuíri iwèni náicha canánama, níai yúuquéeeyéica plata ofrenda yàalu írículé. ⁴ Macáita níai áibanái nàaca ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníri íichawa; úata quéwa éwita catúulécancáaníta úa, càicáaníta ùaca macáita yái udènièrimica uwènianápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái nataánica nàacawa templo ìwali cayábéeri iicacánáwani, yàasu cawèniyéi íba ìwali nacái, áiba cawèníri wawàsi nacái wenàiwica imàaquéerica Dios írípiná ofrenda iyú. Néese Jesús íimaca nalí:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piquéerica yái temploca. Yási canácata capíi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Namáalàidapiná macáita —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca nëemlawa Jesús. Yá náimaca írí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica yéenáiwana, yái templo imáalàacatáipinácawa? —náimaca.

⁸ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicacué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàacawa. Manúbacáiná wenàiwica nàanàapiná icàlídéeyéi ichìwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachìwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachìwawa. Aibanái nacái náimapiná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icúacaténá macáita’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida naliwani. ⁹ Nacàlidapinácué pírí ùwicái ìináwaná ìwali, náimapiná nacái namànínása ùwicái nacuèrinánái ípunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéeacháwa, quéwa camitàcá imáalàapináwa yái èeriquéi”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Aiba calí néeséeyéi napéliapiná áiba calí néeséeyéi ípunitawa. Aibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái go-bierno ípunitawa. ¹¹ Yá calí icusúapináwa cachàiníri iyú madécaná yàcalé.

Manùbéeeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeseéeyéi. Capiráléeri cáli iricuwa naicáwa wawàsi icalùadéeripiná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínaméeyéi yáasáidéeyéipináca èeri mìnánái irí mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa.

¹² “Quéwa ipíchawáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapínacué píawa, namànipínacué pirí báawéeri peebáidacáinacué nutàacái. Nawatàidapínacué píawa judionái yéewáidacáalu néréwa nacháawàcaténacué piínáwaná ìwali. Yá náucapínacué píawa presoíyéi ibànaliculé. Natépinacué píawa nacháawàcaténacué piínáwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáíwa peebáidacáinacué nulí. ¹³ Càita Dios imàacapínacué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. ¹⁴ Ipíchawáise náibàacuéca pía, picácué péewáidawa càinácaalípinacué picàlidáanà nalí piínáwanáwa. ¹⁵ Néenialcáiná numàacapínacué pitàanica máini cáalíacáiri iyú, yéewanápiná càmítacué piùwidenái nadé namawènladacuéca plasu tàacáisi. ¹⁶ Quéwa, pisèenáicué, péenánáisiwacué nacái, piawiría yéenánái nacái, piacawéeyéiná nacái, nacháawàapínacué piínáwaná ìwali nacuèrinánái iríwa. Nanúapínacué abénaméeyéi péenáwa. ¹⁷ Yásí macái èeri mìnánái báawacuéca naicáca píawa peebáidacáinacué nutàacái. ¹⁸ Quéwa càmítacué yúucapínáwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúmèerína pináta, càmíta yúucapínáwa nuícha. ¹⁹ ¡Peebáidacué mamáalàacata tàì ìmèeri iyú, piideniacué piùwichàanáwa nacái matuìbanáiri iyú, yéewacaténacué peedáca piríwa picácuéca càimíri imáalàawa!

²⁰ “Piicácaalípinacué úwinái ibàlùacawa Jerusalén iyacàlená itéese, yásí píaliacuécawa mesúnamáita namáalàidàanápíná yái Jerusalénca. ²¹ Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica iyéeyéica cháì Judea yàasu cáli ìnata naplacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu iwàwacutápiná naplacawa yàcalé iricuise. Cawinácaalí nacái iyéeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmíta nèepùawa Jerusalén iyacàlená iriculé. ²² Néenialcáiná Dios yàasu manuírí yùuwichàacáisi yàanàpiná israelitanái ìwali. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté profetanái itànàanà tàacáisi Dios inùmalicuise. ²³ ¡Néenialípiná inanái nàuwichàapínáwa manuísíwata, cawinácaalí idèericuìyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quíraslì ìiraca ìinisil, càmicáiná náalimá naplacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. Yá nàuwichàapínacawa báawanama níái Israel yàasu cáli néeseéeyéica, yácáiná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàpiná nàwali. ²⁴ Abénaméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái ìibàapíná áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca ìnatalépiná. Néese càmiyéi judío namáalàidapíná Jerusalén iyacàlená, yá nacùapínacani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripíná nalí nacùanápínáni, ipíchawáise yèepùadacani judionái irí àniwa, yái Jerusalénca”, ìimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵ Jesús ìimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capiráléeri cáli iricuwa, manuínaméeyéi wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, èeri ituírícu, quèeri nacáíwa, dùlupùta nacáíwa náalíacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa. Chái èeri iricu nacái, èeri mìnánái máini cáaluca nánáidapínáwa, càmíta náalíwa càinácaalí iwàwacutàanápíná namànica, manuírí únícáiná imànipíná isànawa cachàini, manuínaméeyéi màladàca nacái ipìapínacawa cachàiníri iyú. ²⁶ Néenialípiná achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná nánáidapínacawa idècunitàacá nacùaca yàanàaca

yái manuiri yùuwichàacáisi yàanèeripinácawa èeri mìnánái ìwali. Níacáiná cachàiniyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré, nacusúacawa macáíwa. ²⁷ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asíali Dios néeseérica, nùanàapíná acalée yèewíse cachàiníri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèmèluíri irícuwa nucuacaténá macáita. ²⁸ Idàbacaalípiná ichàbacawa macáita yái wawàsica, yási pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwitáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapínáca nuwasàacuéca pía”, ímaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá ímaca nalí: “Piicácué higuera yéetaná, áibanái àicu íiwitáaná nacái iyéeyéica cháí Israel yàasu cáli íinata. ³⁰ Piicácaalícué àicu imusúadaca ibáináwa, yási píaliacuécawa mawiénica camuí. ³¹ Càita nacáicué piicácaalípiná ichàbacawa yái nucàlidéericuéca píri ìwali, yási píaliacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³² “Péemiacué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuéca píri ìwali, macáita ichàbàanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéica néenialíwa. ³³ Yái capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínáwa íbaalípiná, néese nutàacái càmíta imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càide iyúwa nucàlidáanacué píri.

³⁴ “Piicácué píichawa cayába ipíchana píwènuadacuéca nuícha píiwitáisewa pimànlínápínácué píbayawanáwa, picàmaánápíná nacái, píináidáanápíná nacáíwa mamáalàacata èeri irícuíri wawàsi ìwali. Picácué còi pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa. ³⁵ Yáacáiná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa trampa íbàaná cuwèesi isicúasiwata. ³⁶ Pichùnìacué cayába píiwitáisewa. Pisutácué Dios ícha mamáalàacata cachàinacaténácué píiwitáise píidenlanápínácué macáita yái ichàbàanápínácawa, yéewacaténácué pianàaca píbàlùacawa nuípunita, núa asíali Dios néeseérica”, ímaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenialité Jesús yéewáidaca wenàiwica èeríapinama templo irícu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré ípidenácatalé Ólivos, yái olivo inàlìmanáca. ³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo irículé mapisáisiwata néemiacaaténá Jesús itàacái.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Mawiénicaté judonái yàasu culto ípidenéeri Pascua nayáacaalíte pan càmíri idènia levadura. ² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nacutáca càinápínácaalí iyú yéewanápíná nanúaca Jesús, ibàacanéeri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái ícha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwalículé, ichùullaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái ípidenéerica Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacaléca docenátaté nía. ⁴ Néese Judas yàacawa itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeniyéica. Yá Judas itàanica náapicha Jesús ìwali yéewanápíná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁵ Yá casímaíca nawàwa, náimaca irí nàanápínaté irí plata itèenápíná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁶ Cayábaca Judas yéemiaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinàcaalícatáipínáta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmícataléta máiní manùba wenàiwica iyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáiwana yàanàaca judiónái imànicatáica yàasu cultowa ípidenéeri Pascua, nayáacatáita pan càmíiri idènia levadura. Yáté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaali. Càita judiónái iwàwalica càinácaalíté iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli ícha. ⁸ Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá íimaca nalí:

—Piacué pichùniá walípiná yàacàsi Pascua pinéerica wayáacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Yá nasutáca néemiawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —náimaca. ¹⁰ Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá pìanàapínacuéca asiali iwàacutéeri úni catùalicu. Piacuéwa asiali yáamíise aléera iwàlùacataléca. ¹¹ Píimacué capíi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemiawa pía, alénácaalí capíi imàdàaná ìya iyáacatáipíná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacaléná yáapichawa’, píimacué irí. ¹² Néese yáasáidapínacué píriwani, manuírí capíi imàdàaná iyéerica chènunibàa cáli inàni ícha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walí wayáapíná néeni Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴ Néesecáwa catàcanáami nàwali, iwàwacutácaalíté nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha. ¹⁵ Néese, Jesús íimaca nalí:

—¡Máadání nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuétáca! ¹⁶ Càmicáiná nuyáapíná quirínamani àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Pascua íimáaná, yási nuyáapíná àniwani píapichacué, Dios iyacàle iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi iriculéwa, idènièchúa irìcuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá íimaca nalí:

—Peedácuéni, píiracuéni, piwacùacué píwaliwáacawani; ¹⁸ càmicáiná nuìrapíná quirínamani yái uva ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese íimaca nalí:

—Yácata nuiná yái, yéetèeripínacuécawa píichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía píbáyawaná ìwalisewa. Piyáacué yái panca piwàwalicaténácué nuétáanacuéwa píichawalíná —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néesecáwa idécanáami nayáaca yái yàacàsi Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuérìpinácawa nuíchawa cruz ìwali píripínacuéwa, ipíchanacué Dios yùuwichàidacuéca pía píbáyawaná ìwalisewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca píri báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha nuwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, nuíranáciná imusúapínácawa nuíchawa nalípináwa.

²¹ Quéwa, siúcata yái asialica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa, yácata yái yáawinéeríacawaca iyáaca iyáacaléwa nùupícha. ²² Núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, nuetápinácawa càide iyúwaté profetanái itànaná tàacáisi nuínáwaná ìwali. ¡Quéwa máini yùuwichàapínácawa yái asialica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa! —íimaca yái Jesúsca.

²³ Néese Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nasutáca néemiawa níawáaca chánácaalísica néená yái còi itéeripinacaté Jesús yúuwidenái náibàacaténáni, càmícáinátécáwa náaliawa càinácaalí Judas imàniinápinaté.

Quién es el más importante

²⁴ Néese níái yéewáidacaléca natàanica naliwáaca ùuléri wawàsi iyú chánácaalí néená wenàiwicanái iiquéeripinaté càiride iyúwa máiníri cachàini áibanái ícha canánama. ²⁵ Quéwa Jesús ímaca nali: “Chái èeri írìcu, càmíiyéi judío icuèrinánái nacùaca nàasu cáli néeséeyéiwa cachàiníri iyú, nachùulla nacái nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéi wacuèrinsàirica, imàníríca walí cayábéeri’, còi nachùullaca nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná. ²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmíta pìya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicàcani càiride iyúwa cachàiníríca náicha canánama, néese iwàwacutá iicàca yàawawa càiride iyúwa máiníri càmíta cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, libaidáanápíná áibanái írì canánama. Cawinácaalícué péená nacái iwàwéerica Dios imàacaca ichùullaca áibanái wenàiwica, iwàwacutá libaidacuéca pírì canánama càide iyúwacué pìasu wenàiwica imàníná. ²⁷ Chái èeri írìcu níara máiníiyéica cachàini áibanái ícha nàawinacawa mesa iwéré nayaacaténá nayaacaléwa, néese áibanái càmíiyéi cachàini náibaidaca nali, natéca nali nayaapínáwa. Quéwa càmítacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èeri minanái icuèrinánái imàníná. Nudéca núsáidacuéca pírì càinácaalí iwàwacutáanácué pìyaca. Núa, Píiwacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càmíri cachàini, iyúwa wenàiwica libaidéerica áibanái írì canánama.

²⁸ “Pidécuéca pìyaca nùapícha mamáalàacata, pìideníacuéca nacái nùapícha nùuwichàacái. ²⁹ Iná numàacapínácué picùaca nùapícha wenàiwicanái càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanaté nucùanápíná wenàiwicanái. ³⁰ Yá pìyáapínácuéca pìyáacaléwa nùapícha Dios iyacàle írìcu nucùacatalépináca macáita. Néenialípiná pìawinacuécawa pìasu yàalubáisi ínatawa picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawíríca”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Néese àniwa Jesús ímaca Pedro írì:

—Simón, péemia cayábani. Satanás idéca isutáca Dios ícha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalimáidacuéca iicáwa pia cachàiníri iyú. ³² Quéwa, nudéca nusutáca pírì Dios ícha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese idécanáami pìwènúadaca pìwítáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níái péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì íméri iyú —ímaca yái Jesúsca. ³³ Néese Simón ímaca Jesús írì:

—Nuíwacali, abédanama nuíwítáise píapícha nùanápíná presoíyéi ibànalículé píapícha, éwita iwàwacutácaalí nutàcawa nacái píapíchawa —ímaca yái Simón Pedroca. ³⁴ Jesús ímaca Pedro írì:

—Pedro, péemia cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawírí, píimapíná càmítasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca píá nùapícha —ímaca yái Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Néese Jesús isutáca yéemla nía:

—Bàaluité nubànùacué píá picàlidacaténá nali nutàacái, yáté càmítacué nubatàa pítéca saco, plata yàalu nacái, áiba costiza nacáripíná nacái. Néeni,

¿iwàwacutéeerisícuéwa pírí quirítani néenialíté? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Cámíiri —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siùca péemíacué comparación: Siùcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapichawani, itéca nacái plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri iwálisewa, iwèniacaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca nucàlidacuéca pírí yái comparaciónca pialíacaténácuéwa càulenápináca píicha yái ichàbàanápinácawa mesúnamáita iwàwacutácáiná namànica nulí macáita iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuise. Abéeri profeta íimacaté nùwali: ‘Yá nàuwichàidapinàcani báawéeyéi yáapicha’, càité itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali. Macáita tàacáisi natànèericaté nùwali Dios inùmalícuise, iwàwacutá ichàbacawa càitade iyúwaté natànàan —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, iyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca watàanica —íimaca yái Jesúsca, càmicáinaté náalía néemíaca càinacaalíté íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén iyacàlená irícuise. Càide iyúwaté íiwitáise iyáaná néenialíté, yàacawa táiyápi dúli néré, ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàaca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios íicha, càmicínápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asialí yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùlulú ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios íicha. ⁴² Yá Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápinácawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicàcani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa. ⁴⁴ Máini Jesús yúuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios íicha manuísíwata. Yá isìabèdeca imusúacawa íicha iyúwa iráí idupíacaaliwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idècanáami Jesús isutáca Dios íicha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca núa íiméeyéicáita máinicáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué píimá piyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íichawa. Pisutácué píawawa Dios íicha, càmicínápiná imàaca Satanás yáalimáidaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàanica nalí, yá madécaná wenàiwica yàanàaca nàatalé. Judas yàacawa náiwitápu, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsúacaténá Jesús inàni ìwali càide iyúwaté náiwitáise iyáaná natàidàanáté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yáasáidacaténá nalí cawinácaalíni, yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Judas, ¿cána picháawaa núa nùuwidenái iríwa iyú yái pisùsùanáca nunàni ìwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa aslali Dios néeséerica? — ímaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Níái yéewáidacaléca iyéeyéica Jesús yáapicha naicácáiná càinácaalí Judas imànnínápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúca nía espada iyú? —náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níái yéewáidacaléca iwataaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita aslali yùuwi yéewápuwáiséechúa.

⁵¹ Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélicia —ímaca yái Jesúsca. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yùuwi ìwali yái aslállica, yá ichùnliacani. ⁵² Néese Jesús isutáca yéemíawa sacerdote íiwacanánái, nía nacái úwinái icuèyéica templo, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica yàanèeyéicaté náibàacaténái. Jesús íimaca nalí:

—¿Cánacué pianàa nùatalé cacáapisáiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapiná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécué píapicha templo irícu, quéwa càmitatécué píibàa núa, ibatàa pidunànapínacué nùwalita, càmitacué píibàa núa. Quéwa, siùcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri ichùullacatáicuéca píiuitáise catéeri —ímaca yái Jesúsca.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pedro yàacawa náamiwáise déecuìseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái napucúadacaté quichái bamuchúami bàacháwalicu. Níái úwinái náawinaca nàanabàca quichái. Néese Pedro yàanàaca néré yáawinaca nacáíwa yàanabàca nàapicha. ⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yáawinacawa iyaca yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá aslaliquéí Jesús yáapichéeri —úumaca nalí. ⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmita nùalía ìwali —ímaca yái Pedroca, cáalucáinani. ⁵⁸ Néese áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —ímaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmírita, aslali, càmirica néená nùaquéí —ímaca yái Pedroca, ipíchana náibàacani. ⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa cachàiníri iyú:

—Báisíta, yáapichéerimicani yái aslállica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri nacáicani —ímaca nalí Pedro ìwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, aslali, càmita nùalíawa càinácaalí ímáanáca yái píiméerica —ímaca yái Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàanáca nalí, yáta cawámai itàaca. ⁶¹ Néese Jesús iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté irí: “Ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéí, yá pimànipiná pichìwawa máisibàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí.

⁶² Yá Pedro imusúacawa náicha, yá íicháanica cachàiníri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níái úwica icuèyéica Jesús, naicáanica iquíniná, nanúadáidaca nacái Jesús. ⁶⁴ Nabàllaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni ìwali. Néese náimaca Jesús irí:

—Piwicùlida, picàlida walíni, ¿cawínásica níara inúadáidéeyéica píá? — náimaca, naicáanica iquíniná. ⁶⁵ Yá natáanica ìwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata naicáanica Jesús iquíniná, nabáiniadacaténáni.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema yàatalé iwacáidáyayéeyéicawa, judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu. Yá nasutáca néemíawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànuèripinacaté walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pírí núacatáni, néese càmítacué peebáida nulítáni.

⁶⁸ Nusutácaalícué nuemíawa píatá, càmítacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asialí Dios néeséerica, núawinapínawa yéewápuwáise yái Dios cachàiníríca náicha canánama, nucúacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemíawani:

—Néeni, ¿Dios íirisica píá? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Canácata iwàwacutáaná wéemíaca áiba icháawèeri iináwaná ìwali quirínama! ¿Wadéca wéemíaca itàacái báawéeri, icàlidaca ìwaliwa Dios íiricasani! —náimaca nalíwáaca.

23

Jesús ante Pilato

¹ Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli. ² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali Pilato írì, yá náimaca Pilato írì:

—Wadéca wàanàaca yái asialica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi íiwitáise namàinínápiná ùwicái gobièrno íipunita. Íimaca càmítasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Íiméerica ìwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrinácasca —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús írì:

—¿Píatasica judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca írì:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote íiwacanánái írì, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná, yái asialica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàinírì iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macái wenàiwica íiwitáise nánáidáanápíná namànica ùwicái gobièrno íipunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéi. Idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siúcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén iyacàlená írìcu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemíaca nalíni, íná isutáca yéemíawa nía asáisi Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yái Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáaliacawa Galilea néeséericani, yá Pilato ichùlliaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icùacáináté Galilea yàasu cáli. Néenialité Herodes iyaca Jerusalén iyacàlená írìcu iicácaténá náapicha Pascua yàasuná culto. Iná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicácaíná Jesús, yá casíimáica Herodes iwàwa, madécaná èericáináté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes

yéemlácáináté Jesús iináwaná ìwali, ínáté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi ìwiitáise iyúwa, càmlíríca wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemlawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús càmlíríca itàaní. ¹⁰ Néese sacerdote ìiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írícu iyéeyéica néeni, nacháawàca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníri iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacái yàasu úwinái yáapichéeyéica namànica Jesús írí báawéeri nabáiniadacaténáni, natàanica nacái ìwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús ìwalíse, cawèníri nacái càide iyúwa romano icuérinà ibàle, nacuérinàsàiri naicácaténásatáni, yái Jesúsca. Càité úwinái imànica naicáanícáténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùullaca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná. ¹² Quéechatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwídeca namàniyéicacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato ìwacáidaca sacerdote ìiwacanánái, judío ìiwacanánái nacái, madécanáca áibanái wenàiwica náapíca néeni. ¹⁴ Yá Pilato ìimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùatalé yái asialica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàca iináwaná ìwali pìmacáinácué yéewáidacasa wenàiwica namàniínápiná ùwicái gobierno ìpunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémìawani placuésemicué, yá canácata nuiquéeri ìwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàanà iináwaná ìwali. ¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri ìwali ibáyawaná, íná Herodes idéca ibànucani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca píicáca canácata ìwali ibáyawaná wanúanápínatáni. ¹⁶ Íná siúcata nuchùullaca nacapèedáidáanápínáni. Idécanáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ìimaca yái Pilatoca. ¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbacata, iwàwacutá Pilato iwasaaca nalí abéeri presoíri yèepunícáténáwa casíimáicáténá judíonái. Ináté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús yàacawa. ¹⁸ Quéwa, macáita néemíanicawa macáita namanùbaca iyúwa:

—¡Pinúacuéní! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

¹⁹ Iyacáináté presoíri ìpidenéerité Barrabás imànírícaté ùwicái yàcalé írícu gobierno ìpunita, íná náibàacaténí, inúacáináté nacái wenàiwica. ²⁰ Néese Pilato itàanica judíonái yáapíca àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa.

²¹ Néemíanicawa quéwanáta máiní cachàiníri nasàna iyúwa. Càica náimaca:

—¡Pinúacuéní! ¡Pitàtáacuéní cruz ìwali! —náimaca.

²² Néese Pilato itàanica náapíca máisiba yàawiríanápíná itàanica náapíca. Ìimaca nalí:

—Néeni, ¿càinásica ibáyawanácué pirí? Canácata nuiquéeri ibáyawanáca numàacáanápíná nanúacatáni. Siúcata nuchùullaca nacapèedáidacani. Idécanáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ìimaca yái Pilatoca.

²³ Néemíanicawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato fícha ichùullánápíná úwinái inúanápíná Jesús. Máinícáiná néemíanicawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalí átata, càide iyúwa nasutáanà fíchani. ²⁴ Càité Pilato iwènúadaca ìiwitáisewa imàacáanápíná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáanà fíchani. ²⁵ Íná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutéerica Pilato fícha, iyéericaté presoíyéi ibànalícu imànicáináté ùwicái yàcalé írícu, inúacáináté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepuadaca nalí Jesús namànicaténá írí càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

²⁶ Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca aslali Cirene iyacàlená néeseérica, ípidenéeérica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùuliaca Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáináté báawanamani.

²⁷ Madécana wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náichánica manuísíwata Jesús íwali, máinicáiná achúmaca nawàwa.

²⁸ Néese, Jesús iwènúa iicáidaca nalí, níái inanáica. Yá íimaca nalí:

—Píacué inanái Jerusalén iyacàlená mìnánái. Picácué pícháaní nùwali. Néese pícháanicué píwaliwata, péenibe íwali nacáíwa. ²⁹ Aibaalípiná piùwichàacuéwa báawanama. Yá píimapínacué píriwáaca: ‘Casímáica cawínácaalí inanái càmlíyéica yáalimá quéenibeca. Casímáica nacái cawínácaalí càmlíyécáté idéericuca. Casímáica nacái cawínácaalí càmlíyécáté yàaca quíraslí líra línisi’, càipíná píimacuéca píriwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípínaca néenibemi íwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenacué náimapíná manuínaméeyéi dúli írí: ‘¡Picaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipíná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli írí: ‘¡Pibàlliacué wía!’ càipíná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéeérica siúca èeri càmicatái namàni úwi. ¡Cáanáica nàuwichàidapínacué píawa namànicaalípiná úwicái píipunitacué! —íimaca yái Jesúsca.

³² Níái úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha. ³³ Néese nàanàaca aléera ípidenacataléca La Calavera, ímáanáca “íiwitasi yáapimi iyacatalé”. Yá natàtàaca Jesús cruz íwali. Natàtàaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca máisiba cruz nàasu utàwi írìculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicúise Jesús írí. ³⁴ Idècunitàacá úwinái natàtàaca Jesús, yá Jesús íimaca Dios írí:

—Núaniri, píimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha càmicáiná náalíawa cawínácaalí núa yái nanuérica —íimaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁵ Madécana wenàiwica nabàlùa naicáidaca Jesús írí. Níata nacái judío íiwacanánái iicáánica Jesús iquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi ícha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànùérica walí, néese ¿cáná càmita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? —náimaca nalíwáaca, naicáánica Jesús iquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái iquíniná, nabáiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawíénita írí, namichàidaca mawèníiri uva ituní càaméeri íiracaná mawíénita inùma írí náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nàicáircasani. Càita namànica naicáanicaténá Jesús iquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa íirapíná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús írí:

—¡Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá píchàiniada píawawa yéetácáisi ícha ipíchaná péetácawa! —náimaca Jesús írí, naicáánica iquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Máisiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanáca: “Yái ibàlùericawa cháí, yácata judío icuèrináca”, ímáanáca yái tàacáisica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz íwaliwa, mawíénita Jesús yàasu cruz írí, itàánica báawéeri iyú Jesús írí. Íimaca Jesús írí:

—Báisícaalí Mesíasca píá, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi íicha ipíchaná wéetácawa — íimaca. ⁴⁰ Néese áiba báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiníri iyú. Íimaca:

—¿Cáná càmita càalu piicá Dios?, píá nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asíalica. ⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùuliacawa wamànicáináté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asíaliquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús íicha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá piápicha pidàbacaalípiná picùaca canánama wenàiwica —íimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca íri:

—Péemla cayába, siùca èeri piyapináca nùapicha paraíso irìcuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalíté èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri irìcu. Máisiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuiri yáawàanáca templo iriculírica icanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièerica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwica ituí íicha. Yá icanácawa chènuníise cáli iwérénama yái manuiri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníri iyú Dios íri:

—¡Núaniri, nubànù nucáucawa pirí aléera picáapi iriculé! —íimaca yái Jesúsca. Idécánáami càí íimaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi íiwacalínáca romanosàiri iicácáináté càinácaalí ichàbàanáwa, yá yàaca Dios íri cayábéeri. Néese íimaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asíalimica —íimaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni idécánáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, máiní achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níái yáaliyéica Jesús íwali, nía nacái inanáica yèeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca íri déecuìseta naicácaténá càinácaalí ichàbàanápinátéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰⁻⁵¹ Iyacaté áiba asiali cayábéeri íiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, íipidenéeri José, Arimatea iyacàlená minali, yái yàcalé iyéerica Judea yàasu cáli íinata. Yái José abéeri néenáca, níái judío íiwacanánáica, Junta Supremanáica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Ináté càmita yéewa abédanama José íiwitáise judío íiwacanánái yáapicha iwàwéeyéicaté inùaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato íicha wawàsi yàanápiná íri Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José íríni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá iricùadaca Jesús iinámi cruz íwalíise, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculli iriculé. Yái càliculli áibanái naicácaténi dúli ibàlàiricu yéewanápiná càlicullicani, iyúwa capli imàdàaná. Yái càliculli wàlìsàicataácawa, canácatái nabàlièericáwa. ⁵⁴ Yaté èerica viernesca nachùnìlacatáipiná yàacàsi sábadò piná, ipíchawáise sábadò judionái iyamáidacatáicawa. Catácalicubàa yàacawa, yá idàba sábadò nayamáidacatáipináwa. Ináté iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càliculli iriculé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yèeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càliculli, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi

càliculli iriculé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùnlaca pumènfiri isàni, pomada nacáiri nacái napusúadacaténáni Jesús iinámi ìwali, càide iyúwa judíonái imànlíná yéetèrimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadò iricu càide iyúwaté Dios ichùulláná judíonái.

24

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté, domingo iricu, níai inanáica nàacatéwa càliculli nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumènfiri isàni nachùnièricaté. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ² Nàanàaca càliculli néré, yá naicáca íba ibàlùericawa méetàucuta càliculli inùma fícha, nabàlianáca càliculli inùma. ³ Yá nawàlùacawa néré, yá canáta naiquéri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴ Cáaluca nía, càmita náaliawa càinácaalí ímáaná. Yáta naicáca pucháiba asíanái mèlumèluyéi ibàle ibàluyéicawa mawiénita nalí. ⁵ Máini cáaluca níai inanáica, yá naicáidaca cáliculé. Quéwa níai asíanáica náimaca nalí:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetánimi yèewiré?

⁶ Canáca chání. Idéca icáucàacawa. Piwàwalicué yái tàacáisi icàlidéericatécué pirí idècunitàacá iyaca Galilea yàasu cáli néese. ⁷ Íimacatécué pirí iwàwacutáanápínaté presoca namànicani namàacacaténáté cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtaacani cruz ìwali yéetátacaténátéwa, yái asíali Dios néeséerica. Íimacatécué pirí nacái icáucàanápínátéwa másiba èeri iricu —náimaca.

⁸ Yá inanái nawàwalica yái tàacásica Jesús icàlidéericaté nalí. ⁹ Néese nèepùacawa càliculli fícha. Nacàlidaca nalíni níai oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰ Níai inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yáatúa nacái, ípidenéechúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái. ¹¹ Quéwa, apóstolnái càmita neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéri iwèni tàacásica meedáni.

¹² Quéwa Pedro ipiacawa càliculli néré. Néese yáawiaca iicáidaca càliculli imàdàaná iriculé, yá iicáca níawamita ibàlemi nèepùanaté Jesús iinámi. Néese Pedro yèepùacawa icapèe néréwa. Íináidacawa iwàwalicúsewa càinácaalísica ichàbàanátéwa.

En el camino a Emaús

¹³ Yáté èericaté pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni iyaca Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁴ Natàaní nàacawa nalíwáaca ìwali yái Jesús yéetáanácawa. ¹⁵ Idècunitàacá natàaníca nàacawa nalíwáaca Jesús iináwaná ìwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí àyapulicubáa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶ Ewita naicácaánítani, càicáaníta càmita náalía Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemiàwa nía:

—¿Cáiná ìwalicué pitàaní piacawa àyapulicubàa? —Íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yá nayamáa nabàlùacawa, achúmaca nawàwa. Abéeri néená ípidenéeri Cleofas íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa ìwali yái namànfiricaté Jerusalén iyacàlená iricu áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía càmirita yáaliawa nèewíse macáita íyeyéica Jerusalén iyacàlená néeni? —Íimaca. ¹⁹ Jesús isutáca yéemiàwa nía:

—¿Cáinaté iyaca néeni? —Íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Wadéca wataàníca waliwáaca Jesús iináwaná ìwali yái Nazaret iyacàlená néeséerica, abéeri profeta icàlidéerica Dios itàacái cáimiétacawaca macái wenàiwica irí, imànírica nacái nalí yái càmírica wenàiwica idé imànica. ²⁰ Wataàníca nacái sacerdote íiwacanánái ìwali, judío íiwacanánái ìwali nacái, yái presonáca namànicani namàacacaténá romanonái inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz ìwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacái watuiyáacaté Jesús iwasàanápínaté wía, wía Israel itaquénáinámica, wàuwidenái ìchawa. Siùca èeri idéca idèniaca máisiba èeri nanúacadénáamini. ²² Quéwa abénaméeyéi inanái iyéeyéica wèewi siùca èeri nacalúadaca wía bàwinacáiná mapisáisiwata nàaca naicácaténá càliculli néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús iinámica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnái yéenáiwánási nacáiri iricúise. Ángelnái náimaca inanái irí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanái aslanái wáapichéeyéi nàacawa càliculli néré, yá nàanàca néeni càide iyúwa inanái icàlidáanaté walíni, càmíritàacá quéwa naicá Jesús —náimaca Jesús irí.

²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—jCàmíyícué yáaliawa pía, máinicué càulenáca píchani, peebáidáanápínacué macáita tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalicúise! ²⁶ Nacàlidacatécué píriní machacàníiri iyú iwàwacutáanápínaté Mesías yùuwicháacawa ípichawáiseté wenàiwica nàaca icàaluíniná, yái judío icuèrinápínaca —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalicúise. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús ìwali, áibanái profeta nacái icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicúise. Yéewáidaca nía náaliacaténá néemiaca càinácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Mesías ìwali, yái judío icuèrinápínaca.

²⁸ Néeseté nàanàca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha nacapèe iriculé. Yá náimaca irí:

—Piyamáawa wáapicha máinicáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlúacawa nacapèe iriculé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yái panca. ³¹ Yáta náalíaca naicácani, yá náalíacawa Jesúscani. Yáta ichalíacawa natuí íicha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báiscata Jesúscani. Yácata Jesús yái càí icàlidéerica walíni càinácaalí íimáaná Dios itàacái àyapulcubàa, íná yéewa wawàwa yáalanícatéwa iyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmíta nayamáawa nacapèe iricuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé iwacáidáyacquéeyéicawa, áibanái yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níái pucháiba yàanéeyéica nàatalé:

—Báisíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níái pucháiba Emaús iyacàlená néeséeyéica nacàlidaca nalí càinácaalíté ichàbáanáwa àyapulcubàa. Nacàlidaca nacái nalíni náalíacatéwa Jesúscani isubèriadacaalíté pan.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàanica, yáta Jesús yàanàaca iyaca nèewi. Yá íimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuĩbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yái càì naicáca.
³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué cáalu pía? ¿Cánácué càmita peebáida núacani? ³⁹ Piicácué yái núcáapica, nùabàli nacái, útuwi yáami, núacata yái. Pimàacacué picáapiwa nùwali piicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacái, quéwa núa, cáapica núa, caináca nacái núa, ínácué yéewa píalimá píaliacawa cáuca núa — íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Idécanaámi icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáiwa, útuwi yáami. ⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesúsca ni máinícáiná nayanídacawa casíimáicáiná núa. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Pidèniasicué yàacàsi? —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yá nàaca irí cubái imidecaná yéená, mába ituní nacái nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Idècunitàacá nùyaca píapichacué, núcàlidacatécué pírí macáitani càinàcaalitè nuchàbàanápínátèwa. Iwàwacutátè numànica càitade iyúwatè profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná iwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùullanátè itànàaca. Profetanái nacái, aibanái nacái itànèyèicaté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuináwaná iwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwatè natànàaná —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca náaliacawa cayába càinàcaalí íimáaná yái Dios itàacáica. ⁴⁶ Yá íimaca nalí àniwa:

—Natànàacaté tàacáisi íiméerica iwàwacutàanápínátè nuétácawa, núa Mesíasca, judío icuèrinápináca. Quéwa, náimacaté numichàanápínátèwa yéetácáisi íicha másiba èeri iricu. Bàaluitè profetanái itànàacaté nacái tàacáisi íiméerica iwàwacutàanápínácué picàlidaca nuináwaná iwali canánama èeri mìnánái irí. ⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutácué picàlidaca nalíni cháì Jerusalén iyacàlená iricu. Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái írini neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yái báawéerica namànírica yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yái numànírica. ⁴⁹ Aibaalípiná nubànúacuéca Espíritu Santo piwàwa iriculé càide iyúwa Núaniri Dios íimáanátécué pírí, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén iyacàlená iricu. Picácué pimusúawa íicha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwaliculécué, yèeripínácué pichàini chènunísiéerica —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Néesetécáwa Jesús itéca núa méetaculé Jerusalén iyacàlená íicha. Yá nàanàaca Betania iyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios íicha imàníinápiná nalí cayábèeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios íicha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíná, néese nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé casíimáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo iricu, yèyèica Dios irí cayábèeri.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Jesucristo iyacaté bàaluité ipíchawáise idàbacawa yái èeriquéi. Yái Jesucristoca, yácata Tàacáisi imàaquéerica wáaliacawa Dios iwali. Iyacaté abédanaméeri íiwitáise Dios yáapicha, yái Dios yáapichéerica Jesucristo. Yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, bàaluité èeri, siuca nacáide. ² Yái Jesucristoca, yaté iyaca Dios yáapicha èeri ipíchawáise. ³ Dios imàacacaté Jesucristo idàbaca macái wawàsi. Canácata wawàsi iyéerica càmírité Jesucristo idàba, canásiwa. Yácata imàníricaté macáita. ⁴ Yái Jesucristoca, yácata yèerica nacáuca, macáita yái iyéerica. Yái Jesucristo yèerica macái wawàsi ícauca, yácata nacái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníri iyú báisíri tàacáisi iwali càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca amaláwaca. ⁵ Yái Jesucristoca imàacaca wáaliacawa iyaca càide iyúwa camalási icànéeri catéeri iriculé. Yàanàcaté aléi èeri iriculé amalácaténá imànica wenàiwicanái íiwitáise yéewanápiná càmita quirínama namàni càide iyúwa catéeri íiwitáise Satanás ichùullaná nía. Satanás càmítaté idé imawèniadaca lichawa Jesucristo.

⁶ Néeseté idècunitàacá Jesucristo iyaca cháí èeri irícu, néenialité iyaca asiali Dios ibànuericaté ípidenéri Juan el Bautista. ⁷ Dios ibànucaté Juan icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliçuise, icàlidacaténá nacái wenàiwicanái irí Jesucristo yàanàcaté, yái amaléerica imànica wenàiwicanái íiwitáise náaliacaténáwa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníri iyú. Dios ibànucaté Juan, yéewacaténá wenàiwicanái neebáidaca Jesucristo itàacái idècanáamité néemiaca Juan icàlidaca Jesucristo iináwaná iwali. ⁸ Yái Juanca càmítaté amalá imànica wenàiwica íiwitáise. Quéwa Dios ibànucaté Juan icàlidacaténá Jesucristo iináwaná iwali, yái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníri iyú. ⁹ Yái Jesucristoca, yácata abéerita amaléerica imànica macái wenàiwica íiwitáise yeebáidéeyéica itàacái náaliacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníri iyú; yácata yàanèericaté aléi èeri iriculé.

¹⁰ Yái báisíri Tàacáisica ípidenéerica Jesucristo yèepunicatéwa cháí èeri irícu. Ewita Dios imàacacáanítaté Jesucristo idàbaca canánama cháí èeri irícuíríca, càicáaníta èeri mìnanaí càmítaté náaliawa cawinácaalíni, càmita nacái cayába naicácani. ¹¹ Jesucristo yàanàcaté aléi èeri iriculé idàbéericaté iripináwa, néese níai wenàiwica Jesucristo imàníyécaté càmítaté natàida cayábani.

¹² Quéwa cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica Jesucristo, yeebáidéeyéi nacái itàacái, yá Jesucristo imàacaca Dios yéenibeca nía. ¹³ Dios yéenibeca nía, quéwa càmita càide iyúwa wenàiwica imàníná yéenibewa, càmita nacái iyúwa wenàiwica iwàwáaná imànica iiná iyúwa. Dios càmíri imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Dios yeedácaita nía yéenibepináwa iyúwata iwàwáaná imànica.

¹⁴ Yái báisíri Tàacáisica ípidenéerica Jesucristo, yàanàcaté aléi èeri iriculé, yá yèepunicatéwa iyúwa asiali. Yá yèepunicatéwa wáapicha achúma èerínata, idènéeri abéerita cayábéeri íiwitáisewa, icàlidéeri nacái abéerita yái báisíri tàacáisica. Wadéca waicáca máiníri cachàinica íiwitáise, icànéeri icamaláná chènuníseeri iyúwa, yácáináta abéerita Dios Iirica, yái Jesucristoca. ¹⁵ Juan

el Bautista icàlidacaté cachàiníri iyúni Jesucristo iináwaná ìwali. Juan íimaca: “Yácata nucàlidéericatécué pirí ìwali núumacaalíté áiba máiníri cachàinica nuícha yàanàanápínáté núamircubàa. Cachàiníríca nuíchani, iyacáináté bàaluitésíwa nupíchawáise, ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri”, íimaca yái Juanca.

¹⁶ Máini cayábéeri íiwitáise, yái Jesucristoca, yá imànica walí madécaná cayábéeri quéwanáta mamáalàacata, macáita wía yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁷ Dios imàacacaté profeta Moisés yéewáidaca wàawirináimi israelitanái namànicaténáté càide iyúwa Dios ichùulianá nía quéwa Jesucristo idéca yáasáidaca walí cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Jesucristo yéewáida wía nacái macái Dios itàacái báisíri iyú. ¹⁸ Canácataacá áiba Jesucristo íicha iiquéri Dios, quéwa Jesucristo, yái Dios líri abéerita, yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, cáininéerica Dios iicáca; yái Jesucristo yácata abéerita imàaquéerica wáalíaca Wáaniri Dios ìwaliwa, càinacaalí Dios íiwitáise ìyaca.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹ Bàaluité Juan el Bautista icàlidacaté Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese judío íiwacanánái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená írìcu nabànùaca wenàiwica Juan yàatalé, abénaméeyéi sacerdote, levita nacái íibaidéeyéica templo írìcu. Nabànùaca nía nasutácáténá néemíawa Juan cawinácaalíni. ²⁰ Yá Juan icàlidaca nalí iináwanáwa machacànita báisíri iyú. Íimaca nalí:

—Càmíta Mesías núaquéi, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèripiná walí, wía israelitaca —íimaca yái Juanca. ²¹ Néese nasutáca néemíawa àniwani:

—Néeni, ¿cawiná píá? ¿Profeta Elíassica píá yàanèerica àniwa càide iyúwaté áiba profeta íimáaná? —náimaca. Néese Juan íimaca nalí:

—Càmíta núa yái —íimaca yái Juanca. Néese náima irí mamáalàacata:

—Néese, ¿píasica profeta Dios ibànùèripináca walí càide iyúwaté profetanái íimáaná wàawirináimi irí? —náimaca. Néese Juan íimaca:

—Càmíri —íimaca yái Juanca. ²² Néese náimaca irí:

—Néeni, ¿cawiná píá? Iwàwacutá wáalíacawa machacàníri iyú wacàlidacáténá nalíni, níai ibànùeyéica wía. ¿Càina píimaca píwaliwa? —náimaca irí. ²³ Néese Juan íimaca nalí:

—Núaca yái aslali icàlidéerica nalí cachàiníri iyúni, manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná tàacáisi Dios inùmallicúise. Yá núumaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí machacàníri àyapu Nàiwacali írìpináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios írìpiná, pitàidacáténácué cayábéeri iyúni’, càì núumaca nalí —íimaca yái Juanca. ²⁴ Níai wenàiwica yéeyéicatéwa Juan yàatalé, fariseonái ibànùacaté nía. ²⁵ Yá nasutáca néemíawa Juan:

—Néeni, càimicaalí Mesías píá, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèripináca walí, wía israelitaca, càimicaalí nacái profeta Elías píá, yàanèerica àniwa, càimicaalí nacái profeta píá Dios ibànùèripinácaté walí càide iyúwaté profeta Moisés íimáaná wàawirináimi irí, néese, ¿cáná pibautizá wenàiwica? —náimaca. ²⁶ Juan íimaca nalí:

—Nubautizá wenàiwica úni yáaculé, quéwa ìyaca pèewi áiba càimírícuéca píalía ìwali. ²⁷ Yàanàaca núamircubàawa. Máini cachàiníri íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèèripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani —íimaca yái Juanca.

²⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni aléera ípidenácataléca Betania, iyéerica abéemáale Jordán inanába ícha, Juan ibautizácatalé wenàiwica.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Néeseté mapisáináami àniwa Juan iicáca Jesús yàacawa ipualé. Juan íimaca Jesús íwali: “¡Piicacué Dios yàasu Cordero, yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná íwalísewa. Yácata yùuwichèeripinácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná íwalíse! ³⁰ Nudéca nucàlidacuéca pírí iináwaná íwali núumacaalítécué pírí: ‘Aiba yàanàapinácawa núamirìcubàawa, yácata cachàiníri nuícha, iyacáináté bàaluité nupíchawáise ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri’, càité núumacué pírí. ³¹ Núa nacái càmitaté núalía càirínacaalíni, yái Dios ibànuèripinácaté walí, quéwa nudéca nùanàaca nubautizácáténá wenàiwica úni yáaculé yéewanápiná Israel itaquénáinámi náalía naicácani”, íimaca yái Juanca.

³² Néese Juan el Bautista íimaca àniwa: “Nudéca nuicáca Espíritu Santo iricùacawa chènuníse càiride iyúwa unùcu iicácanáwa, yá Espíritu Santo iyamáacawa íwali. ³³ Néese càmitàacáwa núalíawa mamáalàacata cawinácaalíni, quéwa Dios, yái ibànuèrica núa nubautizáanápiná wenàiwica úni yáaculé íimaca nulí: ‘Piicápiná Espíritu Santo iricùacawa iyamáacawa abéeri asíali íwali, yásí píaliacawa yácata yái ibànuèripináca Espíritu Santo wenàiwicanái íri, yái Espíritu yàacawéeridéeripináca níawa, ibautizácáténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, càì íimaca nulí yái Diosca. ³⁴ Nudéca nuicáca càide iyúwa Dios íimáanáté nulí íwali, íná nucàlidacué píríni, Dios íiricani”, íimaca yái Juanca.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Néeseté mapisáináami àniwa, Juan el Bautista iyaca néeni àniwa pucháiba yéewáidacalé yáapichawa. ³⁶ Juan iicáca Jesús yèepunicawa néenibàa, yá Juan íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—¡Piicacué Dios yàasu Cordero yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná íwalísewa! —íimaca yái Juanca.

³⁷ Néese níai pucháiba Juan yéewáidacaléca idécanáami néemiaca Juan íimáaná nalí, yá nàacawa Jesús yáamísewa. ³⁸ Néese Jesús iwènúa iicáidaca nalí, nàacawa yáamísewa, yá íimaca nalí:

—¿Càinásicué piwàwa? —íimaca nalí. Néese náimaca írí:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿alénásica picapèe? —náimaca írí. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Wàacué waicáca —íimaca nalí. Íná nàacawa yáapicha, yá naicáca alénácaalí íya. Yá nayamáacawa yáapicha yáté èerica déecucáiná èeri a las cuatrota táica nàanàacaalíté néré.

⁴⁰ Abéeri néená ípidená Andrés, níai pucháiba yéemièyéica Juan el Bautista íimáaná néese nàacawa Jesús yáamísewa. Yái Andrésca, yácata Simón Pedro iméeréerica. ⁴¹ Néese Andrés yàacawa caquialéta icutáca ibèeriwa Simón. Yá Andrés íimaca Simón írí:

—Wadéca wàanàaca yái Mesíasca (ímáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuerinápiná Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —íimaca yái Andrésca.

⁴² Néese Andrés itéca Simón Jesús yàatalé. Yá Jesús iicáidaca Simón írí, yá íimaca írí:

—Píacata Simón, Juan íiri. Quéwa siùcade numàaca píipidená Cefas (ímáanáca Pedro griego itàacái iyú) —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús iwàwa yàacawa Galilea yàasu cáli néré, yá Jesús yàanàaca Felipe. Yá íimaca Felipe irí:

—Aquialé, piawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yái Felipe Betsaida iyacàlená néeséeri alé nacáide Andrés, Pedronái iyacataléca. ⁴⁵ Néese Felipe yàaca icutáca Natanael, yá Felipe íimaca Natanael irí:

—Wadéca wàanàaca yái aslali profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali. Yácata Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeséerica náiméerica ìwali José ìirimica —íimaca. ⁴⁶ Néese Natanael íimaca:

—Canáca cayábéeri wenáiwica Nazaret iyacàlená iricu —íimaca yái Natanaelca. Quéwa Felipe íimaca irí:

—Aquialé, piaca piicácani —íimaca. ⁴⁷ Néese Jesús iicáca Natanael yàacawa ipualé, yá Jesús íimaca Natanael ìwali:

—Aca néese israelitasiwa, iyéerica machacàniri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, canácatáita ichiwáida áibanái —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Natanael íimaca Jesús irí:

—¿Càinásica pidééná pialía nùwali? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Nuicácaté pía ipíchawáise Felipe imáidaca pía pìyacaalíté higuera yéetaná yáamibàa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Natanael íimaca irí:

—Nuìwacali, ¡Dios ìirica pía! ¡Píacata yái icuèripináca wía, wía Israel itaquénáinámica! —íimaca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—¿Peebáidasica nutàacái núumacáinácáita piri nuicácaté pía higuera yéetaná yáamibàa? Mesúnamáita piicápiná áiba wawási cachàiniwanái —íimaca yái Jesúsca. ⁵¹ Jesús íimaca nacái:

—Péemlàcué cayába, áibaalípiná piicápiná capìraléeri cáli yàacùacawa, yásí Dios yàasu ángelnái namichàacawa nuícha, nalicùacawa àniwa nùwali, núa aslali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Néesetécáwa máisibáaná èeri iricu, abéeri aslali icásàacawa áiba yàcalé iricu íipidenacatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinata. Yá namànica irí fiesta. Jesús yáatúa iyaca fiesta néré. ² Néese Jesús iyaca nacái néeni wáapicha, wía yéewáidacaléca, namáidacáiná wía wàacaténá waicáca náapicha fiesta. ³ Néese uva ituní imáalàacawa náicha, yá Jesús yáatúa úumaca irí:

—Idéca imáalàacawa náicha uva ituníca —úumaca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Núatúa, ¿càinásica càì plimaca nulí? Càmitàacá nuénáiwana yàanàa —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Quéwa Jesús yáatúa íimaca nalí níai iwacuèyéica nalí yàacàsi:

—Pimànicué macáita iyúwata ichùllanácué pía —úumaca. ⁶ Nàyacaté néré seis namanùbaca catúa manuínaméeyéi íba icatùalená, nàucùacaténá naliculé úni, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iwàwacutácáiná judionái imànica culto nacáiri náibacaténá nàasuwa, nacáapi nacáíwa ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa masacàacaténá Dios iicáca nía. Abénaméeyéi catúa manuínaméeyéi náalimá napuníacawa cincuenta litro imanùbaca úni iyú, áibanái setenta litro imanùbaca iyú náalimá nacái napuníacawa. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí níai íibaidéeyéica néré:

—Pipuníadacué níai catúa úni iyú —íimaca yái Jesúsca. Yá napuníadaca nía macáita, àta catúa inùma nérénama. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca peedácué achúmanamata catùà iricúise, yá pitécuéni fiesta íiwacali irí, yáalimáidacatenáni —íimaca yái Jesúsca. Yá namànica iyúwata Jesús íimáaná.

⁹ Yá fiesta íiwacali yáalimáidaca ùni iwènuericatéwa uva ituní iyú, quéwa càmita yáaliawa sisáanácaalitè needá yái uva ituníca. Níawamita íibaidéeyéica néré náaliacawa ìwali napuniadacáinátè catùà yáawami ùni iyú. Néese fiesta íiwacali imáidaca yàataléwa yái asiali wàlisàiri cáinuca imàníiricatè matrimonio.

¹⁰ Yá fiesta íiwacali íimaca irí:

—Aibanái namànicaalí fiesta, yá nàaca nàirapiná quéeacháwa cayábéeri yáwanái uva ituní, néese idécanáami nàiraca madécaná, yá yàaca nàirapiná áiba báawatéerita. Quéwa pidéca pidèniaca yái cayábéeri yáwanái àta siùca nacáide —íimaca.

¹¹ Yái cayábéeri wawàsi Jesús imàníirica nalí Caná iyacàlená néré Galilea yàasu cáli íinata, yácata idàbáanéeri cayábéeri imàníirica càmlírica wenàiwica idé imànica. Càita yáasáidaca nalí íiwtáise chènuníiséeriwa. Inátè wía yéewáidacaléca weebáidaca itàacái cachàiniwanái.

¹² Néesecháwa Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré. Jesús yáatúa ùacawa yáapicha, yéenanái nacái, wía nacái yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. Yá wàyaca néeni máisiba èeritasica.

Jesús purifica el templo

¹³ Néenialité mawiénica judionái yàasu culto íipidenéeri Pascua wawàwalicaténá cainácaalitè iyú Dios iwasàaca wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Wàacawa Jesús yáapicha Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁴ Néese Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé, yá íicáca wenàiwicanái iwéndéeyéica pacá, oveja nacái, unùcu nacái. Nawéndaca pírái wenàiwica irí iwàwéeyéica imànica sacrificio Dios irí nabáyawaná ìwalísewa, ofrenda piná nacái. Nàyaca nacái áibanái icambiéyéica plata wenàiwica íicha. Yáawinéeyéicawa yàasu mesa iwéréwa nacambiataténá náicha plata. ¹⁵ Néese Jesús iwacáidaca íyanási, yá imànica cabèesi nacáiri, yá icaluadaca namusúawa macáita wenàiwica templo ibàacháwalená iricúise, nàasu pírái yáapichawa, ovejanái, pacá nacái. Néese níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata, yá Jesús yúucaca nàasu moneda canánama cáli íinatalé, yá nacái itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama. ¹⁶ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níái iwéndéeyéica unùcu:

—¡Pitécué yái yàasusi templo íicha! ¡Picácué pimàni Núaniri Dios icapèe iyúwa nawéndacàalul! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese wía yéewáidacaléca wawàwalicatè tàacáisi rey David itànèericaté Dios líri inùmalicúise cuyàluta Salmos iricu. Íimacaté: “Máini báawa nuicáca yái namàniínáca báawéeri wawàsi plasu templo iricu, pia Nucueríná Dios; namànipiná nulí báawéeri máinicáiná cáinináca nuicáca picapèe”, íimacaté yái Dios lírica. ¹⁸ Néese abénaméeyéi judío íiwacanánái ibàluèyéicawa néeni náimaca Jesús irí:

—¡Canáca yéewaná pimusúadaca nía templo ibàacháwalená íicha! Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca, néese pimàni waicá áiba wawàsi càmlírica wenàiwica idé imànica píasáidacaténá pidèniaca Dios íiwtáise —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Ewitanica pimáalàidacáanítacué yái temploca, càicáaníta numichàidapiná ibàlùawa àniwani máisiba èeri iricuwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái judío íiwacanánái náimaca irí:

—Nadéca náibaidaca cuarenta y seis camuí namànicaténá yái temploca. Càmita pidé pimichàidaca ibàlùawa àniwani màisiba èeri iricu —nàimaca irí.

²¹ Quéwa Jesús itàanicaté iyaca ìwaliwata iyúwa templo. ²² Iná idécanaámite Jesús imichàacawa yéetácáisi ìcha, néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté yái tàacáisi Jesús icàlidéericaté nalí, ínáté weebáidaca manuísíwata Dios itàacái profetanái itànèericaté Jesús ìwali. Weebáidacaté nacái Jesús itàacái.

Jesús conoce a todos

²³ Idècunitàacá Jesús iyaca Jerusalén iyacàlená néeni iicácaténá náapicha judionái yàasu culto Pascua, yáté madécanaá neebáidaca Mesíascani, yái Jesúsca, israelita icuèrinápiná Dios ibànùérica nalí, naicácáinaté Jesús imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica. ²⁴ Quéwa Jesús yáaliacawa càmita neebáida itàacái báisíri iyú yáaliacáiná macáita náiwitáise. ²⁵ Càmitaté iwàwacutá áibanái icàlidaca Jesús irí nàwali náí wenàiwicaca, yácáiná Jesús yáaliacawa macáita wenàiwica íiwitáise.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Iyacadé fariseo ípidenéeri Nicodemo, abéeri judío íiwacanánái yéená máiníri cáimiétacanáca. ² Yái Nicodemo yàacawa ipáchiaca Jesús yàatalé táiyápi itàanicaténá yáapicha. Nicodemo yàacawa néré táiyápicáwa ipíchaná yàacawéeyéiná fariseo náaliacawa ìwali ipáchianá Jesús. Yá Nicodemo íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, wáaliacawa pìwali Dios idéca ibànùaca pía péewáidáanápíná wía. Còi wáaliacawa càmicáiná yáalimá áiba imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, càide iyúwa pimáníná, càmicaalí Dios yàacawéerida nía —íimaca yái Nicodemoca. ³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla cayábani, càmicaalí Dios imàaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú, néese càmita yéewa yáaliacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Nicodemo isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Càinásica béeri aslali yáalimá imusúacawa wàlisài iyú àniwa? ¿Yáalimásica iwàlùacawa yátúta idèericuléwa imusúacaténá iicá èeri wàlisài iyú àniwa? — íimaca yái Nicodemoca. ⁵ Jesús íimaca irí:

—Péemla cayábani, macái wenàiwica namusúaca naicá èeri idàbáanéeri yàawiría úni nacáiri yèewi. Néeseta quéwa iwàwacutá Espíritu Santo imàacaca wàlisài náiwitáise, nadèniacaténá nacáucawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí. Càita yéewa Dios yàasunáica nía, Dios icùanápíná nía. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imusuéricawa inanái ìcha, idèniaca iináwa cháí èeri iricúrica, quéwa cawinácaalí wenàiwica Espíritu Santo imàaqueérica wàlisài íiwitáise, idèniaca Espíritu Santo. ⁷ Píalimáida péemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi númèerica pirí: ‘Iwàwacutá Dios imàacaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú’, còi númaca pirí. ⁸ Péemla comparación: Cáuli ipùaca àta alénácaalí Dios imàacaca cáuli yàacawa. Yá péemíaca cáuli isàna quéwa càmita píaliawa síisáanácaalí yàawa yái cáulica. Càmita nacái píalía ìwali alénácaalí yàawa. Càita nacái càmita píalimá píaliacawa càinácaalí iyú Espíritu Santo wàlisài imànica wenàiwica íiwitáise, nadèniacaténá nacáucawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Nicodemo isutáca yéemíawa Jesús àniwa:

—Néeni, ¿càinásica yéewaná càicani? —íimaca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—Píacata caináwanéeri yéewáidéerica Israel itaquénáinami, ¿cáná càmita píaliáwa iwali yái númáanáca? ¹¹ Péemla cayábani, wataánica iwali yái wáliérica iwali, wacálidacué nacái piríni, yái waiquéerica, quéwa càmítacué peebáida wataacái. ¹² Càmicaalícué peebáida nucàlidacaalícué pirí iwali yái Dios imànírica cháí èeri irícu, néese, ¿càinásicué píalimá peebáidaca nucàlidacaalícué pirí iwali yái Dios imànírica chènuniré?

¹³ “Canáca áiba nuícha cháí èeri irícu iyéericaté chènuniré icàlidacatená cainácaalí iyáaná néré, abéerita núa yái irícuèricatéwa chènuníse, núa asíali Dios néeséerica, núa chènuníseerica. ¹⁴ Péemlacáwa comparación: Bàaluité madécaná wàawirináimi iwàwacaté yéetácawa àapi iyú àpinái yaamiacáinaté nía manacúali yùucubàa caináwàiri. Néese profeta Moisés imànicaté àapi yéenáwaná bronze imànicaná. Néeseté Moisés imicháidaca àapi yéenáwaná áicu cáaléeri iwali yéewanápinaté macáita wenáiwica naicáidaca irí, níái àapi yaamiyéyicaté. Naicáidacaalíté yéenáwanási irí, yáté cáuca nía iculále ícha. Càita nacái iwàwacutá wenáiwicanái imicháidaca núa chènuniré cruz iwali, núa asíali Dios néeséerica, yéewanápiná macái wenáiwica naicáidaca nulí. ¹⁵ Càita Dios imàacapiná namànica nulí yéewanápiná macáita cawinácaalí wenáiwica yeebáidéeyéica nutáacái càmita náucawa Dios ícha càiripináta, néese nadènlaca nacáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha —ímaca yái Jesúsca.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ “Máini cainínaca Dios iicáca macái èeri mīnanái íná càì imànica nalí: ibànùaca nalí Iiriwa abéerita yéewanápiná macáita cawinácaalí wenáiwica yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái càmita náucawa Dios ícha càiripináta, néese nadènlaca nacáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha. ¹⁷ Càmicáinaté Dios ibànùa Iiriwa aléi èeri irículé yùuwicháidacatená èeri mīnanái nabáyawaná iwalíse. Néese Dios ibànùacaté Iiriwa iwasàacatená nía Dios yàasu yùuwichàacási ícha.

¹⁸ “Càmita Dios yùuwicháidapiná càiripináta cawinácaalí wenáiwica yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. Quéwa Dios idéca ínáidacawa yùuwicháidáanápiná càiripináta cawinácaalí càmíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái, yái Dios Iirica abéerita, càmíciná neebáidani. ¹⁹ Dios idéca ínáidacawa yùuwicháidáanápiná nía, cawinácaalí càmíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái. Péemla comparación: Yái Dios Iiri iyaca càide iyúwa camalási cháí èeri irícu, imàaquéri waíaca cayába yáacáiná Dios Iiri yáasáidaca wenáiwicanái irí cabáyawaná nía. Quéwa níái èeri mīnanáica càmíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái casímáica namànica nabáyawanáwa catácáiná náiwitáise, íná càmita cayába naicá Dios Iiri yáasáidéerica cabáyawanáca nía. ²⁰ Péemla comparación: Cawinácaalí wenáiwica imàníyéica ibáyawanáwa càmita nàawa camalási yàatalé ipíchaná áibanái naicáca yái báawéerica namànírica, càita nacái cawinácaalí càmíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái báawaca naicáca Dios Iiri manuísíwata, náuca nacái náichawani, ipíchaná yáasáidaca áibanái iicá nabáyawaná. ²¹ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica báisiri tàacási càmita càì namàni. Néese, namàacaca áibanái iicáca macáita namànírica yéewacatená áibanái náalíacawa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Néeseté Jesús yàacawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Judea yàasu cáli ínatalé. Yá wàyaca néeni máisibáwanái èeri. Yá Jesús imàacaca wabau-tizáca wenáiwicanái, nàasáidacatená nawènúadacaté náiwitáisewa Dios iripiná.

²³ Juan el Bautista ibautizácaté yàacawa wenàiwica nacái Enón iyacàlená néré mawiénita Salim iyacàlená irí iyacáiná néeni manùba úni. Inaté wenàiwica yàanàaca néré. Yá Juan ibautizáca nía. ²⁴ Càité imànica ipichawáiseté romanonái icuèyécáté wàasu cáli náucaca Juan el Bautista presoíyí ibànaliculé.

²⁵ Néese abénaméeyéi néená Juan yéewáidacalénái, abéeri judío nacái nadàbaca natàanica nalíwàaca ùuléri wawàsi iyú, iwali càirínácaalí ibautizá cayábáwanái, Juan el Bautistasica, càmicaalí nacái Jesús yéewáidacalénáisica.

²⁶ Iná Juan yéewáidacalénái yàacawa Juan yàatalé. Yá náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, yáara asiali iyéericaté píapicha abéemàalé Jordán inanàba ícha, yái picàlidéericaté walí iwali, siuca macáita nàacawa yàatalé nabautizácaténáwa, yá nàacawa yáapicha, yéewáidacalécáténá nía —náimaca.

²⁷ Néese Juan ímaca nalí:

—Dios imàacaca walí íbaidacalési iyúwata iwàwáaná imàacaca wáibaidacalépiná, iná yéewa wáaliacawa Dios idéca imàacaca cachàiníríca nuíchani, yái Jesúsca. ²⁸ Bàaluité péemíacuéca nucàlidáanáté nalí machacànírí iyúni càmlíríta Mesías núa, yái wacuérínápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca. Néese, núumacatécué pirí núata yái wenàiwica Dios ibànuèrica Mesías ipíchalé. ²⁹ Péemíacué comparaciòn: Asiali yeedácaalí yàacawétúapínáwa, yá natéca úa ùacawéeri yàataléwa, yá casímáica iwàwa, itàanica casímáiri iyú náapicha. Néese yái asiali yàacawéeriná ibàluèricawa néeni, máini casímáica yéemíaca yàacawéeriná itàacáíwa. Yá casímáica íináidacawa yàacawéeriná iwaliwa mànacàu yàanàcáiná ùyacáténá ùacawéeri yáapichawa. Càita nacái núa. Casímáica nuináidacawa wenàiwica nàacáináwa Jesús yàatalé, yàasunácaténá nía. ³⁰ Iwàwacutá macáita nuéwáidacalé manùbéeyéi nàacawa nuícha nàacáténá Jesús icàaluíná cachàinícáiná nuícha càiripínátani —ímaca yái Juanca.

El que viene de arriba

³¹ Juan el Bautista ímaté nacái: “Yái Dios líri yàanèerica chènuníse, yácata cachàinírí náicha canánama. Quéwa núa, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa macái wenàiwica lyáaná, nùyaca cháí èeri írícu càide iyúwa asiali lyáaná meedá, nucàlida nacái iwali yái wawàsi Dios imàaquéerica núaliacawa iwali cháí èeri írícu. Quéwa yái Dios líri yàanèerica chènuníse, yácata cachàinírí náicha canánama. ³² Icàlida nacái iwali yái iiquéerica chènuniré, yá nacái yéemièrica quéwa máisibáwanáita nía càì yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios líri itàacái, yái wenàiwica yáasáidaca yeebáidaca Dios itàanica báisírí iyú. ³⁴ Yái Jesús Dios ibànuèrica itàanica Dios inùmallicuise, Dioscáiná idéca yàaca irí Espíritu Santo manuísíwata, càmita Dios imáisanla Espíritu Santo Jesús ícha. ³⁵ Cáinináca Wáaniri Dios iicáca líriwa, idéca nacái Dios imàacaca líri icuánápiná macáita. ³⁶ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios líri itàacái, idèniaca icáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí càmlíríca iwàwa yeebáidaca Dios líri itàacái, canáca icáuca càmlíri imáalàawa, néese yùuwichàapínacawa manuísíwata Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú”, ímaca yái Juanca.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹⁻² Néeseté fariseonái náaliacawa Jesús idèniaca yéewáidacalénáíwa manùbéeyéi Juan el Bautista ícha: Náalícaté nacáíwa Jesús imàacaca

wabautizáca manùbéeyéi wenàiwica Juan el Bautista ícha. Jesús càmitaté ibautizá wenàiwica, néese imàacaca wabautizáca nía. ³ Jesús yáaliacawa fariseonái íináidacawa caluéri iyú ìwali, iná Jesús yàacawa Judea yàasu cáli ícha. Yá yèèpùacawa yàacawa Galilea yàasu cáli nérèpiná.

⁴ Jesús iwàwacutácaté ichàbacawa Samaria yàasu cáli ínatalé. ⁵ Iná yàanàaca wàapicha, wía yéewáidacaléca, Sicar iyacàlená néré Samaria yàasu cáli ínata. Yái yàcaléca iyaca mawiénita Jacob yàasu cáli irí, yái cálica Jacob yèericaté ìiri iríwa ípidenéericaté José. ⁶ Iyaca néeni utàwi nacáiri nàisèeri irícuise úni ípidenèeri Jacob yàasumi. Jesús yàanàaca néré chamàléeri yàacawa àyapu iyú, yá yáawinacawa mawiénita utàwi nacáiri irí, yái nàisèerica irícuise úni. Wàanàacaté néré batéwacaalíté machacànica èeri. ⁷⁻⁸ Néese wàacawa yàcalé irículé, wía Jesús yéewáidacaléca, wawèlñacaténá wayáapináwa. Néese inanái Samaria yàasu cáli néeséechúa ùanàaca uisàacaténá úni. Yá Jesús íimaca ulí:

—Pia nuira úni —íimaca ulí.

⁹ Quéwa càmita cayába judionái, samaritanonái nacái naicáyacacawa. Càmita nacái nàira náapichawáaca bacàa irícuise úni. Iná uái Samaria yàasu cáli néeséechúaca úumaca Jesús irí:

—Píacata judíosàiri, ¿cáná pisutá nuícha úni, núa Samaria yàasu cáli néeséechúaca? —úumaca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca ulí:

—Càmita píalíawa ìwali yái cayábéerica Dios iwàwéerica imànica pírí. Càmita nacái píalíawa cawinácaalí núa, núa isutéerica píicha úni. Píalíacaalí cawinácaalí núatá, yási pisutáca nuícha unitá, yá nùaca pírí cáuri unitá —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Néese úumaca irí:

—Néeni, canáca pírí úni yàalu peedácaténá úni, máini depuìwalécani yái única. ¿Sísíaaná peedápiná cáuri úni? ¹² Wàawirimi Jacob imàacacaté walí yái utàwica wàisèeripiná irícuise úni. Yeedácatáicaté ìirapináwa úni. Càita nacái Jacob yéenibe, ìlpranáí nacái nàiracaté úni cháí. ¿Píasica cachàiníiri wàawirimi Jacob ícha? —úumaca. ¹³ Néese Jesús íimaca ulí:

—Cawinácaalí wenàiwica ìiréeyéica yái única iyéerica cháí, mamáalàacata nèèpùaca macàlaca nawàwa àniwa. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí ìiréerica úni nuèrica irí càmita quirínama yèèpùaca macàlaca iwàwa àniwa. Néese úni nuèrica irí, imichàapinácawa mamáalàacata iwàwalcu yàacaténá irí icáuca càmiiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Uái inanáica úumaca Jesús irí:

—Uwé, pia nulí única yéewanápiná càmita nuèpùawa macàlaca nuwàwa àniwa, càmita nacái iwàwacutá nuèpùaca nuisàaca úni àniwa —úumaca. ¹⁶ Jesús íimaca ulí:

—Pia píamáidaca píacawéeriwa. Pité néeseni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese úumaca irí:

—Canácata nunìri —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca picàlidaca nulí báisíiri iyúni canáca pinìri. ¹⁸ Pidéca pidèlñaca cinco namanùbaca pinìrináíwa, yá pidéca piúcaca píchawa macáita nía. Asíali piyéerica yáapicha càmiirita pinìri. Iná pidéca picàlidaca nulí báisíiri iyúni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese uái inanáica idécanáami uémìacani, yá úumaca irí:

—Siúca nuínáidacawa cawàwanáta profetaca pía, icàlidéerica tàacáisi Dios inumàllicuise. ²⁰ Wàawirináimi samaritano nàacaté Dios icàaluíná cháí manuíri dúli ínata, quéwa píacué judíoca, píimacuéca iwàwacutáanása macái wenàiwica nàaca Dios icàaluíná Jerusalén iyacàlená néenibàata —úumaca.

²¹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Péemla nuli cayába, peebáida nutàacái. Mesúnamáitacué piápiná Wáaniri Dios icàaluíniná, quéwa càmítacué iwàwacutápiná pianàaca aléi dúli finatalé, càmítacué nacái iwàwacutá piacawa Jerusalén iyacálená iriculé. ²² Píacué samaritanoca càmítacué píalíá Dios ìwali pièricuécá icàaluíniná. Quéwa wía judíoca wáalíaca Dios ìwali yái wèerica icàaluíniná, yácáiná judíosàiricani yái iwàsèripináca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi lícha. ²³ Quéwa máini mesúnamáita, siuca èeri nacái, cawinácaalí báisiyéica iwàwa yàaca Wáaniri Dios icàaluíniná nàapiná icàaluíniná báisiiri iyú manuísíwata macái nawàwallícuésewa càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Wáaniri Dios iwàwa càì wenàiwica yàaca icàaluíniná. ²⁴ Canáca Dios iiná càide iyúwa wenàiwica iiná èeri iricúfrica íná càmíta idé wenàiwica iicáca Dios. Càita nacái càmíta wáalimá waicáca watuí iyúwa cainácaalí iyú wenàiwica yàaca Dios icàaluíniná, nàacáiná icàaluíniná nawàwallícuésewa. Iwàwacutá wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná báisiiri iyú macái nawàwallícuésewa, càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná —íimaca yái Jesúscá. ²⁵ Néese úái inanáica úumaca:

—Núalíacawa Mesías yàanàanápiná (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripiná walí. Mesías yàanàacaalípiná, yásí icàlídaca walíwa macáita, wáalíacaténá wéemíaca cayába —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Núacata yái, itàaníríca píapícha —íimaca yái Jesúscá.

²⁷ Idécanacáita càì Jesús íimaca, wíacata Jesús yéewáidacaléca wàanàaca néré, yá wáináidacawa waicáidaca Jesús irí itàanícáiná inanái yáapícha. Quéwa cáaluca wasutáca wéemíawani íná canáca wéená isutéeri yéemíawa Jesús cáná yéewaná itàaní úapícha. ²⁸ Néese úái inanáica umàacaca úasu úni yàaluwa, yá uèpùacàatécatawa yàcalé iriculé. Yá úumaca wenàiwicanái irí:

²⁹ —Aquialécué, píicá abéeri asialiquéi icàlidéerica nuli macáita nudéená numànica. ¿Píináidasicué cawàwanáta Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí? —úumaca. ³⁰ Néese namusúacawa yàcalé iricúise, yá nàacawa Jesús yàatalépiná. ³¹ Quéwa ipíchawáiseté yàcalé mìnánái nàanàaca Jesús yàatalé, yá wía, yéewáidacaléca wasutáca Jesús lícha wawàsi manuísíwata. Yá wáimaca irí:

—Wáiwacali, piyáa piyáacaléwa —wáimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Nudènia nuyáapínáwa áibata càmíricuécá píalíawa ìwali —íimaca yái Jesúscá.

³³ Néese wía yéewáidacaléca wáimaca walíwáaca:

—¿Cawàwanáta áibanái idéca yàaca iyáapíná? —wáimaca. ³⁴ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Casíimáipináca núa idécanáami numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa, idécanáami numáalàidaca numànica yái íibaidacalésica Dios ichùulíericaté numànica, càide iyúwacué casíimáiná píá pidécanáamicué piyáaca piyáacaléwa. ³⁵ Péemlacué comparación: Píacué píima piríwáaca: ‘Iwàwacutèeri báinuaca quèeri àta needácataléta bànacalé iyacaná’, píacué píima. Núumacué pirí, píicacué macáita níái wenàiwica yàanèyéica wàatalépiná. Càica níade iyúwa bànacalé iyacaná quíiréeri, mesúnamáicáináta neebáidapíná nutàacái, yásí wàwacáidaca níá nulípiná nùasunáicaténá níá, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná. ³⁶ Cawinácaalí ìwacáidéerica nuli wenàiwica nùasunáipíná, càipíná nùaca iwèniwa: Numàacaca casíimáicani iicáináca wenàiwica neebáidaca nutàacái. Cawinácaalí wenàiwica yéebáidéeyéica nutàacái needápiná naliwa nacáucawa càmíri imáaláawa. Péemlacué comparación: Bànacalé íiwacali ichùullíaca yàasu wenàiwicanáíwa náibaidáanápiná bànacalé yùucubàa. Abéeri wenàiwica ibànacaalí ituíná, yásí

casíimáipinácani áiba íbaidéeri yáapicha yeedéeripiná ìyacanási quíiracaalíni. Càita nacái cawinácaalí icàlidéerica nutàacái idàbáanéeri yàawiría wenàiwicanái irí, yá nacái áiba wenàiwica iwènúadéerica nulípiná náiwitáise, yá casíimáica nawàwa abédanamata, níai pucháibaca íbaidéeyéica nulí. ³⁷ Báisíta ìyaca càide iyúwa comparaciòn íimáaná watàacái iyú: ‘Abéeri náiwacali yàasu wenàiwica ibàna ituíná, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needáca bànacalé ìyacaná quíiracaalíni’, íimaca yái comparaciònca. ³⁸ Càita nacái nudéca nubànùacuéca pía piwènúadánápiná nulí wenàiwica íiwitáise nùasunáicaténá nía, càide iyúwa náiwacali yàasu wenàiwicanái yeedácaalí bànacalé ìyacaná aléera náiwacali yàasu wenàiwica áibanái ibànacatalécaté. Càide iyúwa comparaciòn íimáaná: Náiwacali yàasu wenàiwica idéca ibànaca ituínási, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needápiná bànacalé ìyacaná quíiracaalíni. Càita nacái píacué: Uái inanáica udéca ucàlidaca yàcalé mìnánái irí nuínáwaná ìwali, càide iyúwa udéca nacáicaalí ubànaca ituínási, néeseucé piwènúadapiná nulíwa náiwitáise, níai yàcalé mìnánáica. Yási piwacáidacué nulí níawa nùasunáipiná càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé ìyacaná quíiracaalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Uái inanáica ucàlidacaté Jesús iináwaná ìwali nalí níai ìyéeyéica yàcalé írìcu ìyéerica Samaria yàasu cáli íinata. Uumaca nalí: “Idéca icàlidaca nulí macáita núdeená numànica”, úumaca. Iná yéewa madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái Mesíascani, yái nacuèrinápiná Dios ibànùèripinacaté nalí. ⁴⁰ Inaté níai samaritanoca idécanáami nàanàaca Jesús yàatalé, yá nasutáca íícha wawàsi iyamánápináwa náapicha. Jesús iyacaté náapicha pucháiba èeri. ⁴¹ Yá madécaná áibanái yeebáidaca Jesús itàacái néemlàcáiná icàlidáaná nalíni. ⁴² Yá náimaca ulí uái inanáica:

—Siúca weebáidaca Jesús itàacái càmíirita abé pitàacái ìwalíise, néese wadéca wéemlàca itàacái. Yá wáallacawa báisíiri iyú Jesús ìwali Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànùèrica walí, yái iwàsèeripináca èeri mìnánái Dios yàasu yúuwichàacáisi íícha —náimaca.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Néeseté idécanáami Jesús ìyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli íícha, yá idàbaca yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná. ⁴⁴ Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeséeyéi càmita neebáida profeta itàacái, yái itàaníríca Dios inùmalicúise, càmita nacái naicácani cáimiétaquèeri iyú. ⁴⁵ Jesús yàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá níai ìyéeyéica néeni natàidaca Jesús cayábéeri iyú nàyacáináté Jerusalén ìyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, iná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imànírícaté néenibàa, yái càmíirica áiba wenàiwica idé imànica.

⁴⁶ Néese Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré íipidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinatalé imàacacataléca ùni iwènúacawa uva ituní iyú. Áiba yàcalé íipidenácatalé Capernaum ìyaca mawíénita Caná ìyacàlená irí. Iyacaté Capernaum ìyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiníri cachàinica íbaidéerica rey irí, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica líri. ⁴⁷ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemlàcanacáita Jesús iináwaná ìwali yàanàanáté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli íícha, yá yàaca íicáca Jesús. Isutáca Jesús íícha wawàsi yàanápináwa icapèe néré ichùniacaténá líri iwàwèeri yéetáca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái éwita càmíicáaníta piicá numànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Quéwa, càmítacué piwàwa peebáidaca nulí àta

piicácaalitacué numànica áiba wawàsi imàaquéricuécá plínáidacawa piicáidaca nulí —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Quéwa gobierno yàasu wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Nuiwacali, piacàatétawa nupacpée néré ipichaná nuiri yéetácawa —íimaca.

⁵⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pèepùawa picapée néréwa. Cáuca pìirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha —íimaca yái Jesúsca. Yá asiali yeebáidaca Jesús itàacái, ínà yèepùacawa icapée nérépináwa. ⁵¹ Néese mawiénicaaliténì icapée iríwa, yá yàasu wenàiwicanái namusúacawa icapée iricuise náipunitáidacani. Yá náimaca irí:

—¡Cayábaca pìirica! ¡Cáucáani! —náimaca. ⁵² Néese isutáca yéemíawa nía càinacaalíté hora iricu idé mecuní ichàbacawa íicha. Yá náimaca irí:

—Táquicha a la unata táicalé mecuní ichàbacawa íicha —náimaca.

⁵³ Néese yáaniri yáaliacawa hora íwali, yáta horaca Jesús íimacatáicata irí: “Cáuca pìirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha”, càité íimaca yái Jesúsca. Yá yeebáidaca Jesús itàacái, macái yéénánái yáapichawa.

⁵⁴ Yácata pucháibáaná wawàsi Jesús imàníirica, yái càmlírica wenàiwica idé imànica idécanaámité yèepùacawa Judea yàasu cáli íicha Galilea yàasu cáli néré.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Néeseté àniwa judionái namànica áiba culto Jerusalén iyacàlená iricu, ínà Jesús yàacawa néré àniwa. ² Jerusalén iyacàlená néeni iyacaté abéeri úni yàalu manuiri náiquéericaté cáli yèewiré mawiénita Jerusalén iwáiná inùma irí, abéeri inùma íipidenéeri Ovejanái yàasu. Yái úni yàalu manuírìca íipidenéeri Betzata hebreo itàacái iyú idèniéri itéesewa cinco namanùbaca caplíma nacáiyéi manuínáméeyéi. ³ Madécana cáuláiquéeyéi wenàiwica nàyaca macái caplíma iricu mawiénita úni yàalu manuiri irí. Nàyaca néeni matuíyéi, éeruúyéi yàabáli nacái, máapínéeyéi nacái. Yá naliacawa cáli ínata natuiyàacatená úni icusúaníacawa. ⁴ Yáciná áibaalíté ángel iricùacawa chènuníise yèewladacatená úni. Néese cawinácaalí idàbáanéeri cáuláiquéeri iricùacawa úni yáaculé, yásí cayábacani, yá uláicái ichàbacawa íicha càinacaalí uláicái wenàiwica idèniérica. ⁵ Néese iyaca cáuláiquéeri asiali cáuláiquéeyéi yèewi. Cáuláicacatèni treinta y ocho camuí. ⁶ Néeseté Jesús yàanàaca néré, yá iicáca yái cáuláiquéeri irièricawa néenibàa. Jesús yáaliacáinatéwa iináwaná íwali yái cáuláiquéerica yùuwichàacatéwa madécana camuí, ínà Jesús íimaca irí:

—¿Piwàwasica cayábaca pía àniwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Yái cáuláiquéerica íimaca irí:

—Néeni, canáca nulí áibanái itéénápiná núa úni yáaculé icusúacaalíwa yái única. Macái yáawiríata nuwàwacaalí nuliçucacawa néré, yá áiba iricùacawa nupíchalé —íimaca. ⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimichàawa. Pichùnia pialubáíwa, pianáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yáta cayábaca yái asialica. Néese yeedáca yàalubáíwa, yá idàbaca yèepuníacawa. Quéwa Jesús ichùnìacani sábadò iricu judionái iyamáidacatáicawa.

¹⁰ Iná abénáméeyéi judío íiwacanánái náimaca irí yái cáuláiquéerimica:

—Siùca sábadò wayamáidacatáicawa, ínà càmita wàawirináimi íiuitáise imàaca pèepunídaca pialubáíwa —náimaca. ¹¹ Néese yái asiali íimaca nalí:

—Yàara ichùnìerica núa íimaca nulí: ‘Pichùnia pialubáíwa, pianáwa’, íimaca nulí —íimaca yái cáuláiquéerimica. ¹² Néese nasutáca néemíawani:

—¿Cawiná ichùulla pichùnìaca pialubáíwa, pianápináwa? ¿Cawiná càì íimaca piri? —náimaca. ¹³ Quéwa yái asiali càmita yáaliawa cawinácaalíni yái

ichùnièricatèni madécanácáiná wenàiwica ìyaca néeni, Jesús nacái yàacatéwa ìficha. ¹⁴ Néesezáwa Jesús yàanàaca yái asìalica templo ìricu. Yá Jesús ìimaca ìrì:

—Péemia cayába. Idéca cayábaca pía uláicái ìficha. Picá pimàni pibáyawanáwa quirínama ipíchaná áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái yàanàaca pìwali —ìimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái asiali yàacawa icàlidaca judío ìiwacanánái ìrì Jesús ìináwaná ìwali ichùniacatèni. ¹⁶ Iná níái judío ìiwacanánáica nàuwidaca namànica Jesús, nasàiwicaca ìrì wawàsi nacái mamáalàacata ichùniacáinaté wenàiwica sábadò ìricu judíonái ìyamáidacatáicawa. ¹⁷ Quéwa Jesús ìimaca nalí:

—Núaniri Dios ìibaidaca mamáalàacata, càita nacái nuíbaidaca —ìimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Iná níái judío ìiwacanánáica máini cachàiniwanái nawàwaca nanúacani. Yá báawaca naicàceni ichùniacáiná wenàiwica sábadò ìricu judíonái ìyamáidacatáicawa. Icàlidaca nacái ìináwaná ìwaliwa càide iyúwa abéeri Dios ìinacáiri, ìimacáiná Dios ìwali yáaniricani.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Néeseté Jesús ìimaca judío ìiwacanánái ìrì: “Péemlàcué cayábani, núaquéi Dios ìiri càmìta yéewa numàni wawàsi nulínáamitawa. Numànica abéerita yái nuíquérica Núaniri Dios ìmànica. Macáita yái Núaniri Dios ìmànìrìca, càita nacái numànica, núa Dios ìirica. ²⁰ Cáininácáiná Núaniri Dios ìicáca núa, ìná yásáidaca nulí macáita yái ìmànìrìca. Yásáidapíná nacái nuicá wawàsi cachàiniwanái, ìmàaquéeripínacué plínáidacawa píicáidaca nulí. ²¹ Càide iyúwa Núaniri Dios ìmichàidáaná wenàiwica yéetácáisi ìficha yàacaténá nacáuca àniwa, càita nacái numànica, núa Dios ìirica: Nùaca nacáuca cawinácaalí nuwàwéeyéica idènlaca icáuca. ²² Canácatáita Núaniri icàlida wenàiwica ìináwaná ìwali yùuwichàidáanápíná núa nabáyawaná ìwalisewa, Dioscáiná idéca ìmàacaca nucàlidáanápíná naináwaná ìwali macáita wenàiwica báawéeyéica, nuuwichàidáanápíná núa nabáyawaná ìwalisewa, núa Dios ìirica. ²³ Idé càì Núaniri Dios ìmànica yéewacaténá macái wenàiwica nàaca nucàaluíná, núa Dios ìirica, càide iyúwa nàaná Núaniri Dios icàaluíná. Cawinácaalí wenàiwica càmìrica yàa nucàaluíná, càmìta nacái nàaca Núaniri Dios icàaluíná, yái ìbànuèrica núa.

²⁴ “Péemlàcué cayábani, cawinácaalí yéemièrica nutàacái cayábéeri iyú, yeebáida nacái Dios itàacái, yái ìbànuèrica núa, yái wenàiwicaca idènlaca siùcáise de icáuca càmìri imáalàawa, yá ìyapíná càiripínáta Dios yáapicha. Iná càmìta ìwàwacutápiná nuémìlaca áibanái icháawàanaca ìináwaná ìwali càinàcaalíte ìmàni ìbáyawanáwa, ìyacáiná càide iyúwa wenàiwica ìmichèericawa yéetácáisi ìficha, idènlacáiná siùcáise de icáuca càmìri imáalàawa. ²⁵ Péemlàcué cayábani, máini mesúnamáita wenàiwicanái canéeyéi icáca càmìri imáalàawa néemlanápíná nutàacái. Yá néemìlaca nàyaca nutàacái siùca, núa Dios ìirica. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, nadènlapíná nacáuca càmìri imáalàawa Dios yáapichawa. ²⁶ Càide iyúwa Núaniri Dios idènláiná ichàiniwa yàacaténá nacáuca càmìri imáalàawa, càita nacái idéca ìmàacaca nudènlaca nuchàiniwa, núa ìirica, nuacaténá nacáuca càmìri imáalàawa. ²⁷ Núaniri Dios idéca ichùulica nucàlidaca èeri mìnánái ìináwaná nuuwichàidáanápíná núa nabáyawaná ìwalisewa, núa Dios ìirica, wenàiwicacáiná nacái núa, núa asìali Dios néeséerica. ²⁸ Picácué plínáidawa máini càulenéericani yái tàacáisi nucalidéericuécá pirí, yácáiná áiba èeriwa macáita yéetéeyéimiwa néemìlapíná nutàacái, núa Dios ìirica, numáidacaalípíná níawa. ²⁹ Néemìlacaalípíná

numáidáaná nía, yási namichàacawa càliculì irìcuise. Cawinácaalí imàniyéicaté cayábéeri, namichàapínacawa nàyacaténà càiripináta Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí imàniyéicaté ibáyawanáwa, namichàapínacawa nàuwichàacaténáwa càiripináta”, ìimaca yái Jesúsca.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Jesús ìimacaté judío ìiwacanánái irí: “Càmìta yéewa numànica wawàsi nulínámitawa. Nucàlidapíná wenàiwicanái ìináwaná ìwali nùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalisewa càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná. Nucàlidapíná nacái naináwaná ìwali machacànìiri iyú nùuwichàidáanápíná níawa, càmicáiná numàni càide iyúwa nuwàwáaná. Néese numànica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná yái ibànuèrica núa aléi èeri iriculé. ³¹ Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwà mánìiná cachàinica nùatá, yási yéewaná piyúunáidacuéca canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. ³² Quéwa iyacaté áiba icàlidéericaté nuináwaná ìwali cawinácaalí núa, yácata Juan el Bautistami. Yá nùalíacawa icàlidacaté nùwali báisìiri iyú. ³³ Pibànùacatécué wenàiwica nasutácaténáté néemlawa Juan el Bautista càinácaalíté ìimaca nùwali. Yaté icàlidaca nuináwaná ìwali báisìiri iyú. ³⁴ Quéwa càmfiri mání iwàwacutéeeriwa nulí wenàiwicanái itàacái. Nucàlidacáitacué pirí ìwali yái tàacáisi Juan icàlidéericaté nùwali yéewanápínacué peebáidaca nutàacái nuwasàacaténacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ³⁵ Péemiacué comparación: Juan iyacaté càide iyúwa lámpara ipucuéricawa, icànèeri wenàiwicanái ìwali. Càita Juan yéewáidacatécué pía amalácaténacué piíwítáise piyáanápínacué machacànìiri iyú. Yaté achúma èerita casíimáicatécué piwàwa péemlaca Juan itàacái. ³⁶ Quéwa iyaca áiba wawàsi cawènìiri Juan itàacái fícha. Yái numànìirica càmfirica áiba wenàiwica idé imànica, càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná numànica, yácata yáasáidaca báisìiri iyúcani Dios idéca ibànùaca núa. ³⁷ Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, yácata nacái imàaquéericaté profetanái itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios imàacacáináté natànàaca itàacái, éwitacué càmicáaníta píalimá péemlaca Núaniri Dios itàanica, càmitacué nacái píalimá piicácani. ³⁸ Quéwa càmitacué piwàwa peebáidaca Dios itàacái Dios ibànuèricatécué pirí, càmicáinacué piwàwa peebáidaca nutàacái, núa aslali Dios ibànuèrica. ³⁹ Pidécuéca péewáidacawa cayábéeri iyú Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmallicuise piyúunáidacáinacué piyapínaca càiripináta ìwalíise yái péewáidáanacuécawa meedá Dios itàacái ìwali, quéwa Dios itàacái icàlidaca nuináwaná ìwali. ⁴⁰ Quéwa éwita Dios itàacái icàlidacáanita nùwali, càicáanítacué càmita piwàwa peebáidaca nulí pidènìacaténacué picáucawa càmfiri imáalàawa Dios yáapicha.

⁴¹ “Càmìta nucutá mamáalàacata wenàiwicanái naicáanápíná núa càiride iyúwa mánìirica cachàinica cháí èeri iricu. ⁴² Nùalíacuéca nuicá piíwítáise. Yá nùalíacawa càmitacué cáiníná piicáca Dios. ⁴³ Núaniri Dios idéca ibànùacuéca núa píatalé, quéwa càmitacué pitàida núa cayába, càmitacué nacái peebáida nutàacái. Quéwa áibacaalí péenacué yàanàa icàlidéeri yàasu tàacáisiwa meedá, yási peebáidacuéca itàacái nutàacái fícha. ⁴⁴ Càmitacué píalimá peebáidaca nutàacái, piwàwacáinacué meedá pimànica iyúwa pinacáiyéi iwàwáaná cayábacaténacué naicáca pía. Càmitacué piwàwa pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái abéerita Diosca, yéewacaténacué casíimáica iicáca pía. ⁴⁵ Picácué píináidawa nucháawàanápínacué piináwaná ìwali Núaniri Dios iríwa. Càmita iwàwacutá nucháawàacuéca piináwaná ìwali, iyacáiná áiba icháawèericuéc

piináwaná iwali, yái profeta Moisés itànèericaté tàacáisi pibáyawaná ìwalicué, éwitacué piyúunáidacáaníta Moisés yàasu tàacáisi iwasàanápínacué pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ⁴⁶ Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nuináwaná iwali Dios inùmalicuése. Quéwa càmitacué peebáida Moisés yàasu tàacáisi báisíiri iyú. Báisíicalicuése peebáidaca Moisés yàasu tàacáisitá, yá peebáidacuéca nutàacái nacáitá Moiséscaíná itànàacaté nuináwaná iwali. ⁴⁷ Quéwa càmitacué peebáida tàacáisi profeta Moisés itànèericaté nuináwaná iwali, íná càmita nacáicué peebáidapíná yái tàacáisi nucàlidèeripínacuéca piri”, íimaca yái Jesúsca.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹ Néesetécáwa, Jesús yàacawa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, áibaalí íipidenéri Tiberias. Wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamiwáise àta alénácaalí yàawa, naicácáináté imànica madécaná yái càmiirica wenàiwica idé imànica ichùnìacaténá cúláiquéeyéi. ³ Néese Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa wáapicha wía yéewáidacaléca. ⁴ Mawíenícaté Pascua yàasu èeri judíonái imànicatáicaté yàasu cultowa máiníiri iwàwacutácawa nalí íipidenéri Pascua. ⁵ Néese Jesús iicáidaca nalí níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yàatalépiná. Iná Jesús íimaca Felipe irí:

—¿Alénásica yéewa wawèniaca nayáapíná níái manùbéeyéi wenàiwicaca? — íimaca yái Jesúsca. ⁶ Jesús isutáca yéemlawani yáalimáidacaténá iicáwa Felipe, yáaliacaténáwa càinacaalí Felipe íináidáanáwa, Jesúscáiná yáaliacatéwa càinacaalí imànínápináté wàacaténá wenàiwica iyáapíná. ⁷ Néese Felipe íimaca:

—Càmita wáalimí wàaca nayáapíná. Ewita wadèniacaalí doscientos denario imanùbacatá, yái doscientos èeri iwènicatái, càicáaníta caná yéewanáwa wawèniaca pan cayába yáaliméeripíná wàaca nayáatá, ibatàa púubanamáanápínatá —íimaca. ⁸ Néese abéeri wéená, wía yéewáidacaléca, íipidenéri Andrés, yái Simón Pedro iméeréerica, íimaca Jesús irí:

⁹ —Iyaca cháí abéeri sùmài idènièri cinco namanùbaca cebadéeri panca, pucháiba cubái imidecaná nacái, quéwa càmita náalimá níái manùbéeyéi wenàiwicaca —íimaca yái Andrésca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Pichùullacué náawinacawa canánama —íimaca yái Jesúsca. Iyacatái madécaná masicái, yá náawinacawa. Nàyaca cawàwanáta cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita waputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái. ¹¹ Néese Jesús yeedáca níái panca icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese isubèriadaca nía, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yéewacaténá wawacùaca wenàiwicanái íríní, níái yáawinéeyéicawa néeni. Càita nacái Jesús imànica cubái imidecaná yáapicha, yá wawacùaca nalíni, càinacaalíté imanuíca nawàwa nayáaca. ¹² Idécanáami nayáaca cadénama, yá Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Piacué peedá yéenáimi imàaquéericawa, ipíchaná yúucacawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Iná wàaca weedáca pan yéenáimi imàaquéericawa, yá wapuniadaca doce namanùbaca mapíiri pan yéenáimi iyú, yái imàaquéericawa cinco namanùbaca cebadéeri pan íicha. ¹⁴ Níái wenàiwicaca naicácáiná Jesús imànica yái càmiirica áiba wenàiwica idé imànica, íná náimaca naliwáaca:

—Báisíta yácata yái profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuése, yái wacuèrinápiná càide iyúwaté profeta Moisés itànàanáté tàacáisi iwali yàanèeripínacaté aléi èeri iriculé —náimaca. ¹⁵ Quéwa Jesús yáaliacawa

nawàwáaná náibàacani cachàinliri iyú namàacacaténá Jesús iyúwa nàasu rey icùanápíná nía, íná Jesús yàacawa náicha dúli ínatale iyacaténá abéerita.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶ Táicacaalíté yàacawa, néese wía yéewáidacaléca walicùu wàacawa Galilea icalisaníná néré. ¹⁷ Néese wawàlùacawa barca iriculé, yá wadàbaca wachàbaca wàacawa abéemàalé calisa fícha wàanàacaténá Capernaum iyacàlená nérépiná. Idé catáca wàwali quéwa Jesús càmíiritàacá yàanàa wàatalé. ¹⁸ Néese manuúri màladàca imichàacawa cáulicáiná ipùu wía cachàini. ¹⁹ Néese mǎadání watenácaté cawàwanáta cinco kilómetro, seis kilómetro idècuni cawàwanáta, yá waicáca Jesús yèepuníriwa úni inàniacubàa, mawiénita yàacawa wàasu barca írí. Yá cáaluca wía báawanama, càmíicáiná wáalía waicácani. ²⁰ Quéwa Jesús íimaca walí:

—¡Núaquéi, picácué cáalu píal! —íimaca walí. ²¹ Néese casímáiri iyú weedáca Jesús barca iriculé, yáta barca yàanàca wawàwacataléca wàacawa.

La gente busca a Jesús

²² Mapisáita ániwa níai manùbéeyéi wenàiwicaca wamàaquéeyéicaté abéemàalé Galilea icalisaníná fícha nawàwacaté nacutáca Jesús. Náaliacawa càmítaté Jesús yàawa wáapicha, wía yéewáidacaléca táicalémi watécaalíté yái abéeri barcaca iyéericaté néeni. ²³ Quéwa abénaméeyéi wenàiwica Tiberias iyacàlená néeseéeyéi nàanàca barca írìcu mawiénita cáli írí yái cálica wenàiwica iyáacatáicaté pan idécanáamité Wáiwacali yàaca Dios írí cayábéeri. ²⁴ Néese wenàiwicanái càmíicáinaté nàanàa Jesús, càmíicáiná nacái nàanàa wía, wía Jesús yéewáidacaléca, ínaté nawàlùacawa madécaná barca iriculé nachàbacaténá calisa nàanàanápíná Capernaum iyacàlená néré nacutácaténáni, yái Jesúsca. Yá nachàbaca calisa.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Idécanáamité nàanàca abéemàalé calisa fícha, yá nàanàca Jesús. Náimaca írì:

—Pía, yéewáidéerica wía, ¿càicaalínaté pianàa aléi? —náimaca. ²⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayába, càmítàacáwa píalía péemíaca cànínacalí ímáaná yái numànírica càmírita áiba wenàiwica idé imànica. Píaliacáitacuéwa piyáacaté piyáacaléwa cadénama meedá, íná picutácuéca núa yàacàsi ìwalínápíná meedá. ²⁷ Picácué máini cáinináca piicáca piyáacaléwa cháí èeri írìcu imáaláapínacáináwa meedá caquialéta yái yàacàsica. Néese, iwàwacutácué cawènírica piicáca yái yàacàsica yèerica picáuca càmíri imáalàawa, yái Dios yúuleca nuèripínacuéca píri, núa asiali Dios néeseerica. Yáicáiná Núaniri Dios idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa nùacaténácué picáuca càmíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese náimaca Jesús írì:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná? —náimaca. ²⁹ Jesús íimaca nalí:

—Dios iwàwacué peebáidaca nutàacái, núa wenàiwica Dios ibànùerica —íimaca yái Jesúsca. ³⁰ Néese nasutáca néemlàwani:

—¿Càiríná wawàsi áiba wenàiwica càmíri idé imànica pimàníripíná waicá yéewanápíná weebáidaca pitàacái? ¿Càinásica píalimá pimànica?

³¹ Wàawirínáimi nayáacaté pan nacáiri èeri imanùbaca ípidenéericaté maná nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Salmos írìcu: ‘Imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa

chènunlìse èeri imanùbaca nayáapíná', càì profeta itànàacaté Moisés iináwaná ìwali —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, Moisés càmitaté yàa nayáapíná pan chènunlìséeri. Yácata Núaniri Dios yèericaté nalíni, èeri imanùbaca, quéwa siùcáise de yàacué pirí yái báisiri yàacàsi chènunlìséerica. ³³ Núacata yái Dios yúule cáurica Dios yèericuéca pirí, núa iricuèricawa chènunlìse, yá núaca nacáuca càmliri imáalàawa níai èeri mìnánáica —íimaca yái Jesúsca. ³⁴ Néese nasutácani:

—Uwé, pla wayáa yái yàacàsica mamáalàacata —náimaca. ³⁵ Jesús íimaca nalí:

—Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwicanái icáuca càmliri imáalàawa. Ewita piyáacáanítacué piyáacaléwa èeri iricuèri yàacàsi, càicáaníta mápítacué pía àniwa, macàlacué nacái piwàwa àniwa. Quéwacué peebáidacaalí nulí, pimànicaalícué nacái càide iyúwa nuwàwáaná, yásí matuìbanáicuéca piwàwa Dios yáapicha càiripínáta, càide iyúwa caslímánái wenàiwica càmlíyéica máapi, càmlíyéi nacái macàla iwàwa. ³⁶ Quéwa nudéca nucàlidacuéca piríni, éwitacué piicáacáaníta yái numànírira, càicáanítacué càmita peebáida nutàacái mamáalàacata. ³⁷ Cawinácaalí Núaniri Dios imàaquéeyéica nùasunáipíná, níata yeebáidapíná nutàacái. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái, canácatáita núuca nuíchawa nía. ³⁸ Càmita nùanàa chènunlìse numànicaténá meedá iyúwa nuwàwáaná. Néese nudéca nùanàa numànicaténá càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. ³⁹ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa càmita iwàwa yúucacawa nuícha abéeri nùasu wenàiwicanái yéená, Dios imàaquéeyéica yeebáidaca nutàacái. Néese Dios iwàwa numichàidaca nía yéetácáisi lícha èeri imáalàacaalípínáwa. ⁴⁰ Yácaíná Núaniri Dios iwàwa nadèniaca nacáuca càmliri imáalàawa Dios yáapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Dios lírica núa, yeebáidéeyéi nacái nutàacái. Néese numichàidapíná níawa yéetácáisi lícha èeri imáalàacaalípínáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níai judío íwacanánáica nadàbaca natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali íimacáináté: “Núacata yái Dios yúuleca chènunlìséeri Dios yèericuéca pirí, nùacaténácué picáuca càmliri imáalàawa”, íimaca. ⁴² Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús meedá, yái José íirimica! Wáalíaca waicáca isèená, yáanirimi, yáatúa nacái. ¡Ichìwaca meedá yái icàlidacáiná iricuàcasawa chènunlìse! —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué càì pitàaní piríwáaca. ⁴⁴ Abéerita Núaniri Dios imàaquéeri wenàiwica neebáidaca nutàacái, yéewanápiná nùasu wenàiwicaca nía. Yá numichàidapíná níawa yéetácáisi lícha èeri imáalàacaalípínáwa. ⁴⁵ Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càitè íimaca: ‘Dios yéewáidapíná macái wenàiwica’, càì itànàaca. Iná yéewa macáita yéemièyéica Núaniri Dios itàacái, yéewáidéeyéi nacáiwa ìwali, neebáidapíná nutàacáiwa.

⁴⁶ “Canácatàacá àiba nuícha iiquéeri Núaniri Dios. Abéerita núa, yái Dios ibànuèrica chènunlìse, nudéca nuicácani. ⁴⁷ Péemiacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái idèniaca siùcáise de icáuca càmliri imáalàawa. ⁴⁸ Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwica icáuca càmliri imáalàawa. ⁴⁹ Plawirináimicué nayáacaté nayáacaléwa èeri imanùbaca, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná Dios ibànuèricaté nalí chènunlìse idècunitàacá nèepunícawa manacúali yúucubàa càinàwàiri. Nayáacaté maná èeri imanùbaca, quéwa béeyéicalítè nía, yátè nèetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa. ⁵⁰ Quéwa nucàlidacué pirí nùwaliwa, núacata yái yàacàsica iricuèricawa chènunlìse: Cawinácaalí wenàiwica iyéerica yái yàacàsica, iyapíná càiripínáta Dios yáapicha. ⁵¹ Núacata yái yàacàsi cáurica iricuèricawa chènunlìse:

Cawinácaalí iyéerica yái yàacàsi cáurica, idèlápíná icáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha. Yái yàacàsi nuèripínáca nálí, yácata nuíná yái. Yá numàacapíná nuínáwa nuétácáténáwa yéewanápíná èeri mìnánái nadèniaca nacáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca yéewáidacáténá nía imàacáanápínaté icáucawa.

⁵² Néese níái judío iíwacanánáica nadàbaca natàaníca naliwáaca chàinisíiri iyú. Yá néemiánícawa, náimaca naliwáaca:

—¡Canáca yéewaná yàaca wayáa iínáwa yái asialica! —náimaca. ⁵³ Jesús íimaca nálí:

—Péemiacué cayábani, càmicaalícué piyáa nuíná, núa asiali Dios néeséerica, càmicaalícué nacái píira nuíraná, càmítacué pidèlápíná picáucawa càmíiri imáalàawa. ⁵⁴ Cawinácaalí iyéerica nuíná, lírèeri nacái nuíraná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmíiri imáalàawa; néese numichàidapínácani yéetácáisi fícha èeri imáalàacaalípínáwa. ⁵⁵ Cayábèeri yàacàsi yái nuínáca. Cayábèeri nacái nuíraná wenàiwica íirapíná. ⁵⁶ Cawinácaalí iyéeri nuíná, lírèeri nacái nuíraná, lyaca abédanamata núapícha, núa nacái nùyaca abédanamata yáapícha. ⁵⁷ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa lyaca càiripínáta. Núa nacái nùyaca càiripínáta Núaniricáiná yàaca nuáuca. Càita nacái cawinácaalí iyéerica nuíná, yá nùaca nacái icáuca càmíiri imáalàawa. ⁵⁸ Nucàlidacué píri nùwaliwa yái yàacàsica iricuèricawa chènuníise. Yái yàacàsica càmíiricata càide iyúwa maná yái pan nacáirica píawirináimi iyéericatécué, quéwaté béeyéicaalí nía, yá néetácátéwa càmíicáiná yéewa maná yàaca nacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica nuèripínáca írí, idèlápíná icáucawa càmíiri imáalàawa —cái Jesús icàlidaca nálí comparación, yéewáidacáténá nía iwàwacutáanápínaté imàacaca icáucawa yéewacáténá yàasu wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmíiri imáalàawa.

⁵⁹ Càité Jesús yéewáidaca judíonái nàwacáidáyacacaalítéwa néewáidacaalu írìcuwa Capernaum iyacàlená néeni.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Néeseté manùbéeyéi néená níái yèepuniyíicatéwa Jesús yáapícha quéechatécáwa, idècanáamité néemiaca Jesús itàacái yéewáidéerica iyú nía, yá náimaca naliwáaca:

—Máiní càulenáca weebáidaca yái tàacáisi icàlidéerica walí. ¡Càmíita wawàwa weebáidaca itàacái! —náimaca. ⁶¹ Quéwa Jesús yáalíacawa natàaníca báawèeri iyú itàacái lwali. Yá íimaca nálí:

—¿Canácué báawa péemiacanani, yái nucàlidéericuéca píri? ⁶² Néese, ¿càinásicué píináidacawa píicáacalícué núa, asiali Dios néeséerica, numichàacawa chènuniré àniwa, aléera nùyacataléca bàaluité? ⁶³ Abéerita Espíritu Santo yèeri wenàiwica icáuca càmíiri imáalàawa. Canácaalí Espíritu Santotá, yásí canéerica iwèni meedá yái nuínácatá. Yái comparación nucàlidéericuéca píri yàacàsi lwali íimáanáca Espíritu Santo yàacuéca picáuca càmíiri imáalàawa peebáidacaalícué nutàacái báisiiri iyú. Càmíita íimáaná iwàwacutácué piyáaca nuínásiwa. ⁶⁴ Quéwa nàyaca abénaméeyéi pèewi càmíiyéipíná idèniaca icáucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná neebáida nutàacái —íimaca yái Jesúsca. Càí Jesús íimaca yácáiná idàbacatáiseté imáidaca yéewáidacalénáíwa quéechatécáwa, yáté yáalíacawa cawinácaalí nía càmíiyéipínácaté yeebáida itàacái, yáalí nacáíwa chánácaalí wéná itéeripínácaté Jesús yùuwidenái náibacaténáni. ⁶⁵ Néese Jesús íimaca nálí nacái:

—Iná nudéca nucàlidacuéca píriní canácata yáalimèeri nùasu wenàiwicapíná càmicaalícáwa Núaniri Dios imàaca yeebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁶ Néese madécaná néená níái yèepuníyíecatéwa quéechatécáwa Jesús yáapicha nèepùacawa ícha. Càmita quirínama nàacawa yáapicha. ⁶⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa wíá, wíá yéewáidacaléca, doce wamanùbaca. Yá ímaca walí:

—¿Néenicué nacái pía yèeyéipínata nacáiwa? —ímaca yái Jesúsca. ⁶⁸ Quéwa Simón Pedro ímaca írí:

—Wáiwacalí, canácata áiba yéewáidéeri wíá. Abéerita pía icàlidéeri walí cànínacaalí iwàwacutáaná wamànica wadèniacaténá wacáuacawa càmíiri imáalàawa. ⁶⁹ Weebáidaca pitàacái. Wáalíaca nacái mabáyawanéeri Mesíasca pía, yái wacuèrináca, yái cáuri Dios íirica —ímaca yái Pedroca. ⁷⁰ Jesús ímaca walí:

—Nudéca nuedácuéca pía, píacué docéeyéica imanùbaca. Quéwa abéeri péenácué Satanás yàasu —ímaca yái Jesúsca.

⁷¹ Càité Jesús icàlidaca Judas íwali, yái Simón Iscariote íirimi. Ewita abéeri wéenácánítani, wíá yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càicáaníta Judas itéenápinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Néese Jesús yèepunícatéwa Galilea yàasu cáli ínatábàa. Càmitaté iwàwa iyaca Judea yàasu cáli ínata, níacáiná judío íiwacanánái nawàwacaté nanúacani.

² Quéwa mawíenicaté judíonái yàasu culto abéeri semanéerica ípidenéeri Enramadas, nàyacaténáté capíima íricu. ³ Iná Jesús yéénánái náimaca írí:

—Píca piyamáawa cháí, néese plawa Judea yàasu cáli néré yéewacaténá plasu wenáiwica iyéeyéica néeni naicáca yái pimàníricasa càmíirica áiba wenáiwica idé imànica. ⁴ Aiba iwàwacaalí manùba wenáiwica náalía naicácani, néese càmita imàni wawàsi ibàacanéeri iyú. Báisícaalí píalimá pimànica yái càmíirica wenáiwica idé imànica, yá iwàwacutá pimànicaní manùba wenáiwica yàacuésemi —náimaca. ⁵ Càica Jesús yéénánái icàlidaca íríni, càmicáiná nacái neebáida írí. ⁶ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmitàacá nuénáiwaná yàanàa, quèwacué píalimá píibaidaca plasu wawàsiwa macái èeri imanùbaca. ⁷ Aibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida nutàacái càmítacué yéewa báawaca naicáca pía, quèwa báawaca naicáca núa numàacacáiná náalíacawa nabáyawaná íwaliwa. ⁸ Píacuéwa culto néré, núa quèwa càmitàacá nùawa siùca, càmicáinátaacá nuénáiwaná yàanàa cayába —ímaca yái Jesúsca. ⁹ Néese idécanáami càl icàlidaca nalíni, yá Jesús iyamáacawa náicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Néeseté idécanáami Jesús yéénánái yàacawa, yá Jesús yàacawa nacái Jerusalén iyacàlená nérépiná. Càmita quèwa yàawa manùba wenáiwica yáapicha; yàacawa batéwa ibàacanéeri iyú. ¹¹ Néese judío íiwacanánái nacutácani culto yaalí, Jerusalén iyacàlená íricu. Yá nasutáidaca néemíawa wenáiwicanái:

—¿Alénásica yáara asìalica? —náimaca. ¹² Nía nacái wenáiwicaca natàaníca ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús íwali: “Cayábéeri íwiwtáise”, náimaca. Quéwa áibanái náimaca: “Càmíirita cayába, ichiwáidacáiná wenáiwica meedá”, náimaca. ¹³ Quéwa macáita natàaníca Jesús íwali ibàacanéeri iyú cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái, níái báawéeyéica iicáca Jesús. ¹⁴ Idècunitàacá namànica culto semana íwallabàacatái, yáté Jesús íwalíuacawa templo íriculé. Yá idàbaca yéewáidaca

wenàiwica néré. ¹⁵ Níái judío íiwacanánáica náináidacawa manuísíwata néemiaca Jesús yéewáidáaná. Yá náimaca ìwali:

—¡Canéeri iwèni meedá yàasu tàacáisi càmicáináté yéewáidawa wàasu escuela irìcu! —náimaca nawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Jesús íicha. ¹⁶ Néese Jesús íimaca nali:

—Yái nuéwáidéericuéca pía ìwali càmlírira nùasu tàacáisi. Nucàlidacué piri yàasu tàacáisi yái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa. ¹⁷ Aibacaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yáí yáallacawa nuéwáidaca nía Dios yàasu tàacáisi iyú; náalía nacáíwa càmita nuéwáida nía nùasu tàacáisi iyúwa meedá. ¹⁸ Cawinácaalí itàanírira íiwitáise iyúwa meedá iwàwa wenàiwicanái yàaca íimíetacaná, quéwa núa iwàwéeri wenàiwicanái yàaca Núaniri Dios íimíetacaná, yái ibànuèrica núa. Iná nutàanica báisíiri iyú, núacáináta yái báisírira, càmita nacáí nuchiwa.

¹⁹ “Profeta Moisés icàlidacaté piawirináimicué iríni càinácaalí Dios iwàwáanacué pimànica. Quéwa canácatacué pèewi áiba imànírira càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¿Cánácué piwàwa pinúaca núa? —ímaca yái Jesúsc. ²⁰ Néese níái wenàiwicanáica náimaca iri:

—¡Demonio iyaca piwàwalicu idacuèri píiwitáise, iná máiwitáiseca pía meedá! ¡Canácata iwàwéeri inúaca pía! —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nali:

—Macáitacué píináidacawa manuísíwata piicáidaca yái numànlíricaté áiba sábado bàaluité piyamáidacatáicuécawa, nuchùnicaalíté cáuláiqueeri asiali, iná báawacuéca piicáca núa numànicáiná yái wawási píiméericuéca ìwali càmlíricasa Dios imàaca wamànica sábado irìcu judiónái iyamáidacatáicawa. ²² Quéwa Dios imàacaca wáibaidaca sábado irìcu iwàwacutácaalí wamànica áiba cayábéeri wawási Dios ichùulíerica wamànica. Càita iyaca circuncisiónca. Profeta Moisés yéewáidacaté nía circuncisión ìwali, càide iyúwaté wàawirináimi imànlínáté circuncisión néenibe aslanái iríwa madécaná camuí Moisés ipíchawáise. Yái Moisés yéewáidacaté nía iwàwacutáanacué pimànica circuncisión sùmài irí abéeri semana idenáami imusúaca iicá èeri éwita iyacáaníta sábado piyamáidacatáicuécawa. Iná pimànicuéca circuncisión péenibe aslanái iríwa càinácaalí èeri iwàwacutácatáicué pimànicaní, yéewacaténacué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùullaná. ²³ Càita pimànicuéca càide iyúwa profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi Dios inùmalicuise, yá pimànicuéca circuncisión péenibe aslanái iríwa éwitacué iwàwacutácaníta pimànicaní sábado irìcu wayamáidacatáicawa, idènlacaalí abéeri semana yái sùmàica. Néese, ¿cánácué báawa piwàwa núapicha ìwalíise yái nuchùlianáca macái iiná yàara asialica cáuláiqueerimica sábado piyamáidacatáicuécawa? ²⁴ Picácué picháawàa wenàiwica iináwaná ìwali ipíchawáisecué píalía nàwali cayába càinácaalí namànfiná. Iwàwacutácué píináidacawa cáallíacáiri iyú ipíchawáise picàlidacuéca naináwaná ìwali. Néese, pítanícué báisíiri iyú —ímaca yái Jesúsc.

Jesús habla de su origen

²⁵ Idécanáamité néemiaca Jesús íimáaná, néese abénaméeyéi iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni nadàbaca náimaca naliwáaca:

—¡Yácata Jesús, yái asiali judío íiwacanánái nacutéerica nanúacaténání!

²⁶ Piicácué yái, itàanica iyúwa iwàwáaná itàanica macái wenàiwica yàacuéssemi, quéwa wáiwacanánái càmita nàalàa cachàimíiri iyúni. Cawàwanáta wáiwacanánái náináidacawa ìwali Mesíascani, wacuèrinápiná wía judíoca, Dios ibànuèrica walí. ²⁷ Quéwa càmita yéewa Mesíascani, wáallíacáináwa ácatáiseericaalí yái asialica, quéwa Mesías yàanàcaalípiná, yá canáca

yáaliéripiná ìwali sísisáanéericaalíni —náimaca. ²⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwica templo iricu, yá yéemíaca yái náiméerica ìwali. Néese Jesús ímaca cachàiníri iyú:

—Piyúunáidacuéca pialíacawa nùwali. Piyúunáidacué nacái pialíacawa sísisáanéericaalí núa. Quéwa càmita nùanàa numànicaténá càide iyúwa nuwàwáanà, néese nudéca nùanàca Dios ibànùacáiná núa, yái Dios báisíríca, càmirícué pialíá ìwali. ²⁹ Nùalíaca Dios ìwali nùanàacáiná yàatanáise. Ibànùa nacái núa néese —ímaca yái Jesúsca.

³⁰ Néese judío íiwacanánái nawàwa náucaca Jesús presoíyéi ibànaliculé, quéwa càmitaté náibàani càmicáinàtàacá Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipinacaténí. ³¹ Quéwa madécaná wenàiwica neebáidaca Mesíascani, yái judío icuérinápínaca Dios ibànuerica nalí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá Mesíascani yái asialica imànicáiná macái íiwitáaná yái càmiríca áiba wenàiwica idé imànica càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuise, yái Mesías yàanèeripinacaté icùacaténá wía, wía israeli-taca —náimaca.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Néeseté abénaméeyéi fariseo néemíaca wenàiwicanái itàníca ibàacanéri iyú naliwáaca Jesús ìwali. Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái yáapicha nabànùaca nàasu úwináíwa icuèyéica templo náibàacaténá Jesús náucanápínáni presoíyéi ibànaliculé. ³³ Iná Jesús ímaca:

—Nùyacué pèewi achúma èerita. Néese nuèpùacawa Dios yàataléwa yái ibànuericaté núa. ³⁴ Néese picutápinácué núawa, quéwacuè càmita pidé pianàaca núawa càmicáinácué yéewa pianàaca néré nùycatalépináca —ímaca yái Jesúsca.

³⁵ Néese judíonái náimaca nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Alénásica yàawa yái asialica càmicatalépinácasa wadé wàanàacani? Cawàwanáta yàacawa wéenanái yàatalé iyéeyéica càmiyéi judío yéewiré yéewáidacaténá càmiyéi judío. Quéwa canápináta meedá yàacawa, càmicáiná neebáida itaacái. ³⁶ ¿Càinásica ímáaná? ‘Picutápinácué núawa quéwacuè càmita pidé pianàaca núawa càmicáinácué yéewa pianàaca néré nùycatalépináca’, càì ímaca —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

Ríos de agua viva

³⁷ Aiba èerité namáalàidáanápíná namànica culto, máiníri iwàwacutácawa nalí yái èerica. Yá Jesús ibàlùacawa nàacuésemi, yá ímaca cachàiníri iyú, icàlidaca nalí comparación:

—Piwàwacaalícué picáucawa càmiíri imáalàawa càide iyúwa macàléeyéi iwàwa nawàwacaalí úní, néese peeabáidacué nutaacái. Yásí nùacué picáuca càmiíri imáalàawa, càide iyúwa wàacaalí nàiraca úní, cawinácaalí macàléeyéica iwàwa.

³⁸ Càide iyúwa Dios itaacái ímáaná profeta itànèericaté Dios inùmalicuise, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutaacái, idènlápiná cáuri úní iwàwalicuwa, yái úní cáurica yèerica icáuca càmiíri imáalàawa càide iyúwa cayábéeri únibàa depuífèeri canácatáita chuini —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús icàlidaca nalí yái comparaciónca yéewáidacaténá nía Espíritu Santo ìwali, yái icuérinacaté náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús itaacái. Yái úní cáurica ímáanáca cáicanide iyúwa Espíritu Santo. Quéwa néenialité càmitàacá Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri iriculé càmicáinátécá Jesús yéetáwa, càmicálitécá nacái imichàawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha. Inaté càmitàacá yéewa Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri iriculé.

División entre la gente

⁴⁰ Néesetë abénaméeyéi néená níái wenàiwicaca idécanáami néemlaca Jesús itàacái, yá náimaca:

—Báiscata profetacani yái Jesúsca, càide iyúwa profeta Moisés itànàanaté tàacáisi profeta ìwali yàanèeripinacaté yéewáidacaténá wía —náimaca.

⁴¹ Aibanái ìimaca:

—Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànùèrica walí, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái ìima:

—Càmita yéewa wacuèrinápiná Mesías yàanàca Galilea yàasu cáli néese.

⁴² Iwàwacutá rey David itaquérinámicani yái Mesíasca, càide iyúwaté Dios itàacái ìimáaná profetanái itànèericaté. Iwàwacutá nacái imusúaca iicá èeri Belén iyacàlená irìcu, yái yacaléca David imusúacatalécaté iicá èeri. Quéwa yái aslálca Jesús, Nazaret iyacàlená néesèeri meedá. Iná càmita yéewa Mesíascani —náimaca, càmíicáinaté néemlaca Jesús iináwaná ìwali imusúacaté iicá èeri Belén iyacàlená irìcu, rey David itaquérinámi nacáicani, yái Jesúsca. ⁴³ Càita nàináidacawa Jesús ìwali, iná càmita abédanama náiwitáise náapichawáaca níái wenàiwicaca. ⁴⁴ Aibanái nawàwa náibàacani quéwa càmítaté náibàani.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Néesetë úwinái icuèyèica templo nèepùacawa fariseonái yàatalé, sacerdote ìiwacanánái nacái. Yá náimaca úwinái irí:

—¿Cánacué càmita pité néeseni? —náimaca. ⁴⁶ Néese úwinái ìimaca nalí:

—¡Canátàacá áiba wenàiwica itàanlírica àta siùca nacáide càide iyúwa itàanlíná yáara aslálca! —náimaca. ⁴⁷ Néese fariseonái náimaca nalí:

—¿Pimàacasicué ichlìwáidaca pía nacái càide iyúwa ichlìwáidáaná áibanái?

⁴⁸ Canácata wéená wía náiwacanánáica, wía nacái fariseoca, canácata wéená yeebáidéeri itàacái. ⁴⁹ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, canéeyéica iwèni meedá nía, càmíiyéi yáaliawa Dios itàacái ìwali, Dios yúuquéeyéipíná ìichawa meedá —náimaca.

⁵⁰ Néese Nicodemo yái fariseo ipáchiéricaté Jesús yàatalé áiba catá iyaca néeni fariseonái yèewi, judío ìiwacanánái nacái. Yá Nicodemo ìimaca nalí:

⁵¹ —Dios itàacái càmita ibatàa wanúaca wenàiwica àta wéemlacataléta icàlidaca iináwanáwa, wáallícaténáwa ìwali yái imànínáca —ìimaca yái Nicodemoca. ⁵² Néese náimaca Nicodemo irí:

—¿Píatasca Galilea yàasu cáli néesèeri nacái? Pitàanica máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa canéeyéi iwèni Galilea yàasu cáli néeséeyéica. Pía péewáidacawa Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté, yásí píalíacawa canáca profeta imusuéricatéwa Galilea yàasu cáli néese —náimaca naimáichacáinaté abénaméeyéi profeta nàanàacaté Galilea yàasu cáli néese. ⁵³ Néese nèepùacawa macáita nacapèe nérèwa.

8

La mujer adúltera

¹ Quéwa Jesús yàacatéwa dúli néré ípidenéechúa Olivos, ìimáanáca olivo inálmaná. ² Néese mapisáita ániwa amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yèepùacawa templo néré. Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa yàatalé, yá Jesús yáawinacawa yéewáidacaténá nía.

³ Néese abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu, fariseonái nacái natéca inanái Jesús yàatalé, abéechúa inanái caniríchúa. Nàanàacaté úa

idècunitàacá uimáca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. Yá nabàlùadaca úa nàacuésemi níái ìyèyèica néeni. ⁴Yá náimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wenàiwica, wadéca wàanàaca úái inanáica idècunitàacá uimáca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. ⁵Dios itàacái profeta Moisés itànèericatè Dios inùmalicúise íimaca iwàwacutáanápíná wanúaca úa íba iyú cawínácaalí inanái íimèechúaca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. Néeni pía, ¿càinásica píimaca ùwali úái inanáica? —náimaca.

⁶Nasutáca néemíawa Jesús yéewanápiná náalimáidaca naicáwa Jesús nacháawáacaténá iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali icáapi ipùata iyúwa. ⁷Quéwa nasutáca néemíawa Jesús mamáalàacata. Néese Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa, yá íimaca nalí:

—Néeni, cawínácaalícué péenáquéí mabáyawanéeri, yásí iwàwacutá idàbaca inúaca úa íba iyú —íimaca yái Jesúsca.

⁸Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali àniwa icáapi ipùata iyúwa. ⁹Quéwa idécánáami néemíacani, yá nadàbaca nawàwalica macái báawéeri namànlírica, Dios imàacacáiná nawàwalica nabáyawanáwa. Yá nàacawa náicha abéerinamata namanùbaca iyúwa. Níái béyèica náicha canánama, yá idàbaca nàacawa náicha quèechacáwa, néese ùculliyéí nàacawa náicha. Idécánáamité fariseonái macáita nèepùacawa náicha, yá Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa. Yá iicáca úái inanáica ibàlùèchúacawa abéechúata. ¹⁰Néese Jesús isutáca yéemíawa úa:

—¿Néeni níái ícháawèyèica piináwaná ìwali? ¿Canátasica iwàwéeri inúaca pía pibáyawaná ìwalísewa? —íimaca yái Jesúsca. ¹¹Néese úumaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canácata iwàwéeri yùuwichàidaca núa —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Uwé, núa nacái càmita nùuwichàida pía. Siùcade piawa, picá pimàni pibáyawanáwa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús, la luz del mundo

¹²Néeseté wenàiwicanái iwacáidáyacacawa Jesús yàatalé àniwa, yá íimaca nalí:

—Péemíacué comparación: Càica núade iyúwa camalási cháí èeri írìcu nuéwáidacáiná èeri mìnánái náalíacaténá Dios ìwali. Cawínácaalí yeebáidéyèica nutàacái càmita nèepuniwa catèeri náíwítáise yáapichawa iyúwa wenàiwica càmlíyèica yáalía Dios ìwali, íná càmita namàni mamáalàacata nabáyawanáwa. Néese, amaláca numànica náíwítáise, náalíacaténá Dios ìwali, nùacáiná nacáuca càmlíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³Néese fariseonái náimaca Jesús irí:

—Canéeri iwèni meedá pitàacái picàlidacáiná piináwaná ìwaliwata, íná caná yéewaná wenàiwica yáalíacawa asáísí báisícaalíni —náimaca. ¹⁴Jesús íimaca nalí:

—Cawèníriquéí yái nucàlidéerica éwita nucàlidacáaníta nuináwaná ìwaliwani, nùalíacáináwa síisáanácaalí nùanàa, nùalía nacáíwa alénácaalípiná nùawa. Quéwa càmítacué pialíawa síisáanácaalí nùanàaca, alénácaalí nacái nùapínáwa. ¹⁵Pidécuéca píimaca áibanái ìwali iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa píináidacuéca meedáwa èeri mìnánái ííwítáise iyú. Néese càmita càì nuínáidacawa. Càmita nacái nuémía naináwaná ìwali cháí èeri írìcu nùuwichàidacaténá nía. ¹⁶Quéwa núumacaalí siùca nàwalitá iwàwacutáaná nùuwichàidaca níatá, yásí nùuwichàidaca nía machacàníiri iyútá, càmícáiná nuínáidawa nuínáamitawa nùuwichàidáanápíná níatá, néese nuínáidacawa abédanamata Núaniri Dios yáapichawa càide iyúwa iwàwáaná.

¹⁷Dios itàacái profeta Moisés itànèericatè bàaluité íimaca: Abédanamacaalí pucháiba wenàiwica ííwítáise náapichawáaca nacàlidáanápíná áibanái iináwaná

ìwali, yásí cawènica natàacái. ¹⁸ Uwé, nàyaca pucháiba icàlidéeyéica nuináwaná ìwali cawinácaalí núa: Núacata icàlidéerica nuináwaná ìwaliwa, yácata nacái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, icàlida nacái nuináwaná ìwali cawinácaalí núa. Yá abédanamacata wáiwitáise wáapichawáaca, íná yéewa cawènírica watàacái pucháibacáiná wía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese náimaca Jesús irí:

—Wadéca wéemíaca piináwaná ìwali càmita píalíawa cawinácaalíté píanirimica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núalíacawa càmitacué píalíawa cawinácaalí núa, càiná nacái nuíwitaíse. Núalíacawa nacái càmitacué píalía Núaniri Dios ìwali. Píalíacaalícuéwa cawinácaalí núatá, yá píalíacuécawa nacái Núaniri Dios ìwalitá —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Càité Jesús íimaca idècunitàacá yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu, mawíenita ofrenda yàalu irí náucacataléca nàasu platawa namàaquéericaté Dios iripiná ofrenda iyú. Quéwa càmitaté náibàani càmicáinátécáwa Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipináténi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níai judío íiwacanánáica:

—Yá núacawa mesúnamáita, néese picutápinácué núawa, nuwasàcaténácué pía yúuwichàacáisi íicha, quéwa càmitacué pidé pianàaca írí, íná péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha píbáyawaná yáapichacuéwa. Núacawa aléera canácatalépináca yéewanácué piwàlùacawa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese judío íiwacanánái náimaca nalíwáaca:

—Cawàwanáta inúapináca yáawawa íná càì íimaca yàanápináwa alénácaalí caná yéewaná wawàlùacawa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Eeri mìnanaícuéca pía, quéwa núaqueí chènuníseéri. Piyacuéca cháì èeri irícu quéwa càmita èeri mìnali núa. ²⁴ Íná nudéca núumacuéca pírí péetáanápináca méetàuculé Dios íicha píbáyawaná yáapichawa. Càmicaalícué peebáida iyúwa núumáanácué pírí cawinácaalí núa, yásí péetácuécawa píbáyawaná yáapichawa —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Cawiná pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Nudàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, nucàlidacatécué píríni mamáalàacata nuináwanáwa cawinácaalí núa. Siùcade canápináta meedá nutàanícuéca píapícha càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ²⁶ Iyaca madécaná wawàsi nucàlidacaténácué pírí péemíacaténácué píbáyawaná ìwaliwa. Quéwa yái ibànuèrica núa itàanica báisiiri iyú, yá nacái tàacáisi nucàlidéerica èeri mìnanaí irí yácata tàacáisi nuèmièrica icàlidaca, yái ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Quéwa níai judío íiwacanánáica càmita náalíawa Jesús icàlidaca iyaca Yáaniri Dios ìwaliwa. ²⁸ Íná Jesús íimaca nalí:

—Pimíchàidacaalípinácué núa cruz ìwali pinúacaténácué núa, núa asíali Dios néeséerica, yásí píalíacuécawa nùwali núacata yái càide iyúwacué núumáaná pírí. Píalíapinácué nacáíwa càmita numàni wawàsi nulínáamitawa, néese, nucàlidaca càide iyúwa Núaniri Dios yéewáidáaná núa. ²⁹ Yái Núaniri Dios ibànuèrica núa iyaca núapícha. Càmita Núaniri imàaca núa abéerita numànicáiná mamáalàacata càide iyúwa iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Jesús idécanáami càì íimaca, yá madécaná wenàiwica neebáidaca itàacái.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Néeseté Jesús íimaca nalí abénaméeyéi judío icàlidéeyéica neebáidáanása itàacái:

—Peebáidacaalícué mamáalàacata nutàacái pimànicaténácué càide iyúwa nuchùullánácué pía, yásí nuéwáidacalécuéca pía báisíiri iyú. ³² Yásí píalíacuécawa ìwali yái nutàacái báisíirica. Yá nutàacái báisíirica iwasàapínácué píawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca írì:

—Wíaquéi Abraham itaquénáinámi, canácatáita áibanái yàasu wenàiwica wía. ¡Canáca yéewaná píimaca walí piwasàanápínása wíawa! —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemlacué cayába, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, namànica meedá càide iyúwa nabáyawaná ichùulláná núa, càide iyúwa áibanái wenàiwica libaidáaná mawèñliri iyú náiwacalí írwa, yàasu wenàiwicacáiná núa. ³⁵ Náiwacalí càmita íima yàasu wenàiwica ìwaliwa: ‘Nuénásàiriquéi’, càmita íima. Néese íimaca yéenibe ìwaliwa: ‘Nuírca yái’, càì íimaca. ³⁶ Iná núa Dios írca, nuwasàacaalícué pía pibáyawaná íichawa, yásí càmítacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa pibáyawaná ichùullánácué pía, Dios yéenibecáinácué pía báisíta. ³⁷ Nùalíacawa Abraham itaquénáinámícuéca pía, quéwa piwàwacué pinúaca núa càmícáinácué peebáida nutàacái. ³⁸ Nucàlidacué píri ìwali yái báisíiri tàacáisica Núaniri Dios yáasáidéerica nulí. Quéwa nùalíacawa pimànicuéca càide iyúwa píaniri íimáanácué píri —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Náimaca Jesús írì:

—Abrahamquéi wàawirimica, canáca áiba wáaniri —náimaca. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Abraham itaquénáinámica pía piwàwalícuésewatá, yá pimànicuéca càide iyúwaté Abraham imànínatá. ⁴⁰ Quéwa éwita nucàlidacánítacué píri báisíiri iyúni càide iyúwa Dios yéewáidáaná núa, cáicáníta piwàwacué pinúaca núa meedá. ¡Càmítaté Abraham iwàwa inúaca wenàiwica Dios ibànuèyéicaté Abraham yàatalé! ⁴¹ Pimànicuéca meedá càide iyúwa píaniri imàníiná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús írì:

—Càmíyéica wáatúa yéenibe úalani írícuise wíaquéi. Wadènia abéerita Wáaniriwa wèerica icàaluíniná, yái Diosca. Càmita wáuca wáichawani wàcaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Diosquéi píaniricatá, yásí cáinínácué piicáca nùatá, Dios néeseéricáiná núa, íyéerica cháí. Càmita nùanàa nùasu wawàsi ìwaliwa meedá, néese Dioscata yái ibànuèrica núa numànicaténá càide iyúwa iwàwáaná. ⁴³ ¿Cánácué càmita píalimá píalíaca péemlaca yái nucàlidéericuéca píri? Nùalíacawa càmítacué meedá piwàwa peebáidaca nutàacái, íná càmítacué píalimá píalíaca péemlaca càinácaalí íimáaná. ⁴⁴ Píanirícué yácata Satanásca. Píacué nacái yàasu wenàiwicaca. Piwàwacué nacái pimànica càide iyúwa iwàwáaná. Satanás idéca iwàwaca inúaca wenàiwica mamáalàacata éeri idàbacatáisewa àta siùca nacáide. Càmita íináidawa báisíiri tàacáisi ìwali, báawacáiná Satanás íicácani. Itàanica yáawamita chiwái mamáalàacata càide iyúwa íiwitáise iyáaná, cachíwéericáiná meedáni. Yácata chiwái yáanirica, yái Satanásca, imàacacáiná wenàiwica itàanica chiwái. ⁴⁵ Quéwa nucàlidacáinácué píri báisíiri tàacáisi, íná càmítacué peebáida nutàacái. ⁴⁶ Macáitacué píalíacawa nùwali mabáyawanéerica núa. Nucàlidacué píri báisíiri iyúni, íná ¿cánácué càmita peebáida nutàacái? ⁴⁷ Dios yéenibe neebáidaca itàacái quéwa càmítacué Dios yéenibe pía, íná càmítacué piwàwa peebáidaca itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús írì:

—Báísíta wacàlidacaté pìwali machacànìiri iyúni wáimacaalíté pìwali samaritanosàirica pía, càmìiri judío ìiri meedá. Iyaca nacái demonio piwàwallicu idacuèrica piíwitaíse, íná máiwitaíseca pía meedá —náimaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—Canáca demonio nuwàwallicu. Yái numànìirica numànicani núasáidacaténá cayábéerica Núaniri Dios yéewanápiná wenáiwicanái yàaca icáaluíniná. Quéwa càmítacué piicá núa cáimietaquéeri iyú. ⁵⁰ Càmita nucutá wenáiwica nacàlidacaténá cayábéeri nùwali, quéwa Núaniri Dios iwàwaca wenáiwicanái yàaca nulí cayábéeri, yá Dios yáasáidapiná cawinácaalí cabáyawanéeyéi. ⁵¹ Péemlacué cayábani, cawinácaalí wenáiwica imànìirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idènlaca siúcáise de icáucawa càmìiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

⁵² Néese judío íiwacanánái íimaca írí:

—Siúca wáallacawa báisìiri iyú demonio iyaca piwàwallicu. Néetátatéwa macáita profetaca icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmallicuise bàaluité, Abraham nacái yéetátatéwa. Néese, ¿cáná càì píimaca: ‘Cawinácaalí imànìirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idènlaca siúcáise de icáucawa càmìiri imáalàawa’, cáná càì píimaca? ⁵³ ¡Píia càmìiri cachàini íicha yái wàawirimi Abrahamca! Abraham yéetátatéwa, núa nacái profetaca néetátatéwa nacái. Càmita yéewa cachàinìiri náicha pía. ¡Càmita máiní cachàinìirica pía càide iyúwa piyúunáidáaná! —náimaca. ⁵⁴ Jesús íimaca nalí:

—Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa cayábéerica núatá, yásí canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. Quéwa Núaniri Dios icàlidaca nùwali cayábéerica núa, yácata Dios picàlidéericué ìwali Picuèrinásacué Dioscani. ⁵⁵ Quéwa càmítacué píalía Dios ìwali cànínacaalí íiwitaíse iyaca. Núcata yái yáaliéerica Dios ìwali. Núumacaalí càmítasa nualía Dios ìwalitá, yásí nucàlidaca nuchìiwatá càide iyúwacué pía. Quéwa nualíaca Dios ìwali báisìiri iyú, nuebáida nacái càide iyúwa íimáaná. ⁵⁶ Plawirimicué Abraham casíimáica iwàwa bàaluité Dios imàacacáináté Abraham yáallacawa nuenáiwánápiná ìwali, nùanàacatáipináté aléi èeri iriculé. Yáté Abraham yáallacawa nùanàanápínáté, íná yéewa casíimáicaté Abraham iwàwa manuísíwata —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁷ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús írí:

—Càmitàacá pidènlà cincuenta camuí. Càmita yéewa pidé piicáca wàawirimi Abraham, Abrahamcáiná ìyacaté néese siúca dos mil camuí —náimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca nalí:

—Péemlacué cayábani, núcata yái ìyéericaté càiripinátá ipíchawáiseté Abraham imusúaca íicá èeri, núcáiná yái Diosca —íimaca yái Jesúsca icàlidacaténá íináwanáwa Dioscani, yái càmìirica imáalàawa.

⁵⁹ Néese náibàaca íba nanúacaténá Jesús íba iyú quéwa Jesús ibàacawa náicha. Yá imusúacawa templo iricúise. Yá yàacawa manùbéeyéi wenáiwica yèewibàa; càité Jesús ichàbacawa náicha.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yèepunícawa áibalépiná wáapicha wía yéewáidacaléca, yá íicáca matuúiri asiali. Quéwa yáta asínáni matuúirita. ² Néese wasutáca wéemlawa Jesús, wía yéewáidacaléca. Wáimaca írí:

—Wáiwacali, ¿cánásica imusúawa matuúiri iyú yái asialica? ¿Isèenái íbáyawaná ìwalíisesica càì matuúica yái asialica, càmicaalí nacái, íbáyawaná ìwalíisetasicawa? —wáimaca. ³ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmita ibáyawaná ìwalìisewéera, càmita nacái isèenái ibáyawaná ìwalìisewéera. Yái asìalica imusúacawa matuúri iyú yéewanápiná macái wenàiwica yáaliacawa Dios ichùniacani, naicácáténá Dios cáimiétaquéri iyú. ⁴ Péemiacué comparación: Iwàwacutá wenàiwica náibaidaca èeríapi idècunitàacá amaláca nawicá. Catácaalí nàwali, yá càmita náalimá náibaidaca. Càita nacái iwàwacutácué wamànica cayábèeri siuca èeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. Nuénáiwáná yàanàaca mesúnamáita nuétácatáipináwa, néese càmita yéewa nuibaidaca. ⁵ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri iricu, yá càica núade iyúwa camalási icànéeri wenàiwica ìwali, amalácáiná numànica náiwitáise náaliacáténá Dios ìwali —íimaca yái Jesúsa.

⁶ Néese Jesús idécanáami càì íimaca, néese yàapisáidaca cáli yèewiré. Yá yèewiadaca cáli isàbecaténáni. Néese ipusúaca cáli matuúri ituí íimami ìwali. ⁷ Néese Jesús íimaca irí:

—Píla píibaca pituúwa úni yáaculé namusúadacatáiseca úni íipidenéri Siloé náiquéericaté cáli yèewiré —íimaca yái Jesúsa. (Yái íipidenéerica Siloé íimáanáca: “Ibànuèri”). Néese matuúri yàaca íibaca yáawawa néré. Néese idécanáami yèepùacawa icapèe néréwa, yá catuúcani. ⁸ Néese áibanái wenàiwica matuúrimi imanùbacanái naicácani. Aibanái nacái náaliaca naicácani naicácáinaté isutáca plata wenàiwica íicha yéewanápiná iwènlaca iyáapináwa. Néese níái yáaliyéica iicácani nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Càmitasica yái asìalica matuúri yáawinéericatéwa àyapu idùlepi isutácaténá plata wenàiwica íicha yéewanápiná iwènlaca iyáapináwa? —námaca.

⁹ Abénaméeyéi íima:

—Yácata yái —námaca. Aibanái náima:

—Càmíiri, áibacata yái, quéwa càiride iyúwa iicácanáwa —námaca. Quéwa yái asìali íimaca:

—Núacata yái matuúrimica —íimaca. ¹⁰ Néese námaca irí:

—¿Néeni? ¿Cáná yéewa catuúca píla? —námaca. ¹¹ Yá íimaca nalí:

—Yáara asìali íipidenéerica Jesús yèewiadaca cáli yáawiruní yèewiwa. Yá ipusúaca cáli nutuú íimami ìwali, yá íimaca nulí: ‘Píawa úni yáalu néré namusúadacatáiseca úni íipidenéri Siloé, yái manuúri yáaluca náiquéericaté cáli yèewiré. Píiba pituúwa úni iyú’, íimaca nulí. Yá núacawa néré. Yá idécanáami nuibaca nutuúwa, yá nuicáidaca —íimaca yái asìalica. ¹² Néese nasutáca néemíawani:

—¿Alénásica yáara asìalica? —námaca. Yá íimaca nalí:

—Càmita núalíawa —íimaca.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Sábado yáté èerica, judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèewiadacaalíté cáli catuúcaténá imànica matuúri. Iná abénaméeyéi wenàiwica natéca matuúrimi fariseonái yáatalé. ¹⁵ Néese fariseonái nasutáca néemíawa matuúrimi cáná yéewaná iicáidaca. Yá íimaca nalí:

—Idéca ipusúaca cáli nutuú íimami ìwali. Néese nuibaca nutuúwa, yá nuicáidaca —íimaca. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo námaca irí:

—Yáara asìali imàníríca càì càmita yéewa Dios néeséericani, íibaidacáiná sábado wayamáidacatáicawa, wía judíoca —námaca. Quéwa áibanái fariseo námaca:

—Cabáyawanácaalítáni, néese càmita yéewa imàniquéi càmíríca wenàiwica idé imànicatá —námaca. Iná càmita abédanama náiwitáise Jesús ìwali, níái fariseoca. ¹⁷ Yá nasutáca néemíawa matuúrimi àniwa. Yá námaca irí:

—¿Néeni pía? ¿Càiná píimaca ìwali yáara asìali catuíríca imànica pía? — náimaca irí. Néese íimaca nalí:

—Númacuè pirí profetacani, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmallicuise —íimaca. ¹⁸ Quéwa judío íiwacanánái càmita neebáida matuínáani, néese catuícani íná namáacaca matuírími yáacawa náicha, néese namáidaca matuírími isèenái.

¹⁹ Nasutáca néemiawa matuírími isèenái:

—¿Píirisica yáara asìalica? ¿Idésica imusúacawa matuúwaca? Néeni, ¿cáná yéewa catuú siùcanide? —náimaca. ²⁰ Néese isèenái náimaca nalí:

—Wáaliacawa wàiriquéera. Wáaliaca nacáíwa imusúacatéwa matuúwaca. ²¹ Quéwa càmita wáaliawa càinácaalí iyú yéewaná catuúca siùcanide. Càmita nacáí wáaliawa cawinácaalí ichùnlà ituí. Pisutácué péemlawani. Béericáináni íná yáalimá icàlidacuéca piríni —náimaca.

²² Càité isèenái náimaca, cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái. Níái judío íiwacanánáica abédanamata náiwitáise náucacaténá wenàiwica judiónái yéewáidacàalu fícha, cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Mesíascani yái judío icuérinápínaca Dios ibànuèrica. ²³ Íná matuírími isèenái náimaca: “Pisutácué péemlawani béericáináni”, càì náimaca. ²⁴ Néese judiónái namáidaca matuírími àniwa. Náimaca irí:

—Picàlida walí báisíiri iyúni Dios iicápiná. Wáaliacawa cabáyawanéerica yáara asìalica Jesús —náimaca. ²⁵ Néese íimaca nalí:

—Càmita núaliawa ìwali cabáyawanéericasicani mabáyawanéericaalíni. Abéerita núaliawa báisíiri iyú matuúricaté núa quéwa siùcade catuúca núa —íimaca. ²⁶ Néese náimaca irí àniwa:

—¿Càiná imàni pirí? ¿Càiná imàni ichùnlacaténá pituú? —náimaca. ²⁷ Yá íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni, néese càmítacué peebáida. ¿Cánácué piwàwa nucàlidaca pirícué iináwaná ìwali àniwa? Cawàwanáta piwàwacué piacawa yáapícha nacáí yéewáidacalénáipíná —íimaca iicáanica naquíniná. ²⁸ Néese nacuísaca náichawa matuírími báawéeri iyú, yá náimaca irí:

—¡Píacata yáara asìali yéewáidacaléca meedá! Wía quéwa, profeta Moisés yéewáidacaléca wía. ²⁹ Wáaliacawa Dios itàánica Moisés yáapícha bàaluité, quéwa càmita wáaliawa síisáanéericaalí yáara Jesúsca, cawinácaalí íiwitáise iyú nacáí imàni wawási, íná càmita yéewa idé yàanàca Dios néese —náimaca. ³⁰ Néese yái matuírími íimaca nalí, iicáanica naquíniná:

—¡Yéé, canácatàacá nuemièri càiri wawàsi àta siùca nacáide! Píatacué icàlidéeyéica iináwanáwa píalánásacué Dios ìwali, siùca píimacuéca càmítasacué píaliawa síisáanéericaalí Jesús, cawinácaalí íiwitáise iyú nacáí imàni wawási, quéwa idéca ichùnlaca nutuú, nuicáidacaténá àniwa. ¿Cánácué càmita píaliawa? ¿Dàalasicué píiuita? ³¹ Wáaliacawa cayábéeri iyú Dios càmita yéemia cabáyawanéeyéi isutáaná fícha. Yeebáida abéta nasutáaná fícha cawinácaalí yéeyéica icàaluíniná, imàníyéi nacáí càide iyúwa Dios iwàwáaná.

³² Canácatàacá wéemièri àta siùca nacáide áiba wenàiwica iináwaná ìwali cháí èeri írícu yáaliméeri ichùnlaca wenàiwica imusuéricawa matuúri iyú. ³³ Càmicaalí yàanàa Dios yàatanáisetá, néese càmita idé imànica càiri wawàsitá —íimaca.

³⁴ Néese judío íiwacanánái nacuísaca náichawa matuírími báawéeri iyú àniwa, yá náimaca irí:

—Pía cáanáiri ibáyawaná, imusuériwa cabáyawanéeri, canáca yéewaná péewáidaca wía, wía yáaliéyéica madécaná píicha —náimaca. Yá náucacani néewáidacàalu fíchawa.

Ciegos espirituales

³⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa matuírimi iináwaná ìwali, judío íiwacanánái náucacani néewáidacáalu íichawa. Iná Jesús yàanàca yái matuírimica, yá íimaca írí:

—¿Néeni, peebáidasica Dios Iiri itàacái, yái asìali Dios néeséerica? —íimaca ìwaliwa yái Jesúsca. ³⁶ Yá asìali íimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, picàlida nulí cawinácaalíni yáara asìalica Dios néeséerica, nuebáidacaténá itàacái —íimaca. ³⁷ Jesús íimaca írí:

—Pidéca piicácani. Núaca yái Dios néeséerica, yái itàaníríca píapícha —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese asìali ibàlùacawa yùululù ipuata iyúwa Jesús írí yàcaténá Jesús icàaluíníná. Yá íimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái —íimaca. ³⁹ Néese Jesús íimaca:

—Nudéca nùanàca aléi èeri iriculé nùasáidacaténá cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, cawinácaalí nacái càmíiyéica yeebáida. Nùanàca catuícáténá numànica náiwitáise cawinácaalí yáaliyéica cabáyawanáca. Néese cawinácaalí iyúunáidéeyéica catuícá íiwitáise, càica níade iyúwa matuíyéi càmíiyéi yáalimá íicáidaca nayúunáidacáiná mabáyawanáca nía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese abénaméeyéi fariseo ibàluèyéicawa mawiénita Jesús írí néemiàcani, íná náimaca Jesús írí:

—Wíata quéwa càmíiyéi matuí íiwitáise, wía yéewáidéeyéica wenàiwica Dios ìwali —náimaca. ⁴¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué càmíta píalíawa pibáyawanáwa ìwalitá, yásí càmíta máiní cabáyawanácuéca píatá, quéwa éwitacué píalíacáanítawa pibáyawaná ìwaliwa, càicáanítà càmítacué peebáida nutàacái, íná cabáyawanácuéca píá —íimaca yái Jesúsca.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Néeseté Jesús íimaca: “Péemiàcué cayába comparación. Aibanái iwàwacaalí iwàlùacawa oveja icorralni iriculé càmíirica nàasu, càmíta nawàlùawa corral inùma iricubàa, néese náiríacawa meedá iwáiná ìwali. Yá wáimaca nàwali cayeedéeyéica nía. ² Quéwa áiba iwàluèriwa inùma iricubàa, yá wáimaca ìwali pastor, yái icuèrica ipíra ovejanáíwa. ³ Aiba wenàiwica icuèrica corral inùma, yàacùaca inùma yéewacaténá oveja icuèriná iwàlùacawa. Yàasu ovejanái yéemiàca nacuèriná itàacáiíwa. Yá ímáidaca yàasu ovejanáíwa náipidená ìwali. Yá yeedáca nía corral iricuíse. ⁴ Idécánáami yeedáca macáita yàasu ovejanáíwa corral iricuíse, néese yàacawa napíchalé. Yàasu ovejanái nàacawa yáamíise náalíacáiná néemiàca isàna. ⁵ Càmíta nàawa yáamíise yái càmíirica náalía néemiàca itàacái. Napíanícawa meedá íicha càmíicáiná náalía néemiàca itàacái cawinácaalí càmíirica náalía naicá”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ Càité Jesús yéewáidaca nía comparación iyú quéwa càmíta náalía néemiàca càinàcaalí íimáaná.

Jesús, el buen pastor

⁷ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Péemiàcué cayába nucàlida píriní càinàcaalí íimáaná yái comparaciónca: Càica núade iyúwa corral inùma ovejanái íyacatáica. Níái ovejaca íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nùasunáipíná. ⁸ Macái cachìwéeyéi yàanèeyéicaté

nupíchatécáwa icàlidéeyéicaté ichìwawa Dios ibànùacasa nía, càica níade iyúwa cayéedéeyéi meedá, quéwa nùasu wenàiwica càmítaté néemla nálí, càide iyúwa ovejanái càmicaalí neebáida itàacái càmírica nacuèriná. ⁹ Càica nùade iyúwa corral inùma. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nuwasàapiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yásí nucuápiná nùasu wenàiwicawa, yá nàypiná matuúbanáita càide iyúwa ovejanái imusúacaalíwa èeríapi, yá nàanàaca nayáapináwa cayábéeri, néese nèepùa nawàlùacawa táiyápi nayamáidacaténáwa.

¹⁰ “Aibanái cachìwéeyéica càica níade iyúwa cayéedéeyéi, yàanèeyéica iyéedùaca, nanúacaténá nacái, namáalàidacaténá nacái ovejanái. Càita nacái cachìwéeyéi nawàwaca namànica báawéeri áibanái irí. Quéwa nudéca nùanàaca nùacaténá èeri mìnánai ícauca càmíri imáalàawa yéewanápiná nàyaca casíimáiri iyú. ¹¹ Càica nùade iyúwa cayábéeri pastor icuèrica yàasu ovejanáwa, nucuácíná nùasu wenàiwicawa yeebáidéeyéica nutàacái. Yá nacái numàacapiná nucuáucawa nùasu wenàiwicanái íchawalínáwa. ¹² Quéwa áiba íibaidéeri icuèrica áibanái irí napíra ovejanái yeedácaténá íríwa plata meedá, càmita icúa oveja cayába. Néese iicácaalí caluéri cuwèesi lobo yàanàaca, yá imàacaca ovejanái, yá ipíacawa náicha icalùniwa càmíciná oveja icuèrináni, càmita nacái náiwacalini. Néese caluéri cuwèesi lobo íibàaca abéeri oveja, yá áibanái oveja napía nacàlálacawa. ¹³ Yái aslali ipíacawa náicha íibaidacáiná meedá plata íwalínápiná. Càmita nacái cáininá iicáca ovejanái. Càita nacái nàyaca abénaméeyéi icàlidéeyéica iinàwanáwa nawàwàanása nacùaca nùasu wenàiwica. Càmita namàaca nacáucawa nùasu wenàiwicanái íchawalíná.

¹⁴⁻¹⁵ “Núacata yái cayábéeri pastor icuèrica cayába yàasu wenàiwicanáwa. Càide iyúwa Núaniri Dios yáalláná iicáca núa, càide iyúwa nacái nùaláná nuicáca Núaniri Dioswa, càita nacái nùalía nuicáca nùasu wenàiwicanáwa, nàalía nacái naicáca núa. Yá numàacapiná nucuáucawa nùasu wenàiwicanái íchawalínáwa. ¹⁶ Nudènia nacái nùasu wenàiwica áibanái càmíyéica israelita, iwàwacutéeyéica nacái nuedáca. Yá neebáidapiná nutàacáwa, yásí nùwacáidaca níawa abédanamacaténá macáita náiwitáise náapichawáaca níái nùasu wenàiwicaca yéewanápiná abéerita núa icuèripiná nía.

¹⁷ “Cáinináca Núaniri Dios iicáca núa numàacapínacáiná nucuáucawa nùasunái íchawalínáwa, yéewanápiná nuedáca nuliwa nucuáucawa àniwa, nucuáucàcaténáwa. ¹⁸ Canácata yáaliméeri inúaca núa àta numàacacalíta nanúaca núa. Quéwa numàacapiná nanúaca núa. Dios idéca ichùullaca numàacáanápiná nucuáucawa. Nudènia nacái nuchàiniwa nuedáanápiná nuliwa nucuáucawa àniwa, nucuáucàcaténáwa Núaniri Dioscáiná idéca ichùullaca numàinínápiná càí”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese judíonái idécanámi néemlaca yàasu tàacáisi, yáté càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. ²⁰ Madécana náimaca:

—¡Picácué péemla irí! Demonio idacùaca íiwitáise íná máiwitáise cani — náimaca. ²¹ Quéwa abénaméeyéi íimaca:

—Demonio idacùacaalí íiwitáisetá, néese càmita yéewa itàaní cáalíacáiri iyútá, càmita nacái yáalimá ichùniwa matuúyéitá —náimaca.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Néeseté àniwa unìabépi, Jerusalén iyacàlená mìnánai namànicaté culto nawàwalicaténá áiba èerimité masacàcatái namànicaté templo Dios íripiná.

²³ Yá Jesús iyaca templo íricu, íipínaca abéeri imàdàaná íricubaa íipidenacatalé

Pórtico de Salomón. ²⁴ Néese judío íiwacanánái nàwacáidáyacacawa, nabàlùacawa Jesús itéesebàa. Yá náimaca írí:

—Picá máini pídecuniacawa picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni cawinácaali pía. Báisícaali Mesíasca pía, yái wacuèrinápiná Dios ibànuerica walí, néese picàlida walí amaléeri iyúni —náimaca írí. ²⁵ Jesús íimaca nali:

—Nudéca numàidacué pírii quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Yái numànírica Núaniri Dios íiwitáise iyúwa, yáasáidaca amaléeri iyúni cawinácaali núa. ²⁶ Quéwa càmitacué peebáida nutàacái càmicáinácué nùasu wenàiwica pía. ²⁷ Nùasu wenàiwicanái náalía néemlaca nutàacái càide iyúwa ovejanái náalíaná néemlaca nacuèriná itàacáíwa. Nùalía nacái nuicáca nía, yá namànica càide iyúwa nuchùullaná nía. ²⁸ Yá nùaca nacáuca càmfiri imáalàawa, íná càmita namáalàapínáwa. Canácata áiba yáaliméeri yeedáca núa núcáapi írícúise. ²⁹ Cachàiníiri náicha canánama yái Núaniri Dios, yái yèerica nulí nùasu wenàiwicanái. Yá canácata yáaliméeri yeedáca núa Núaniri icáapi írícúise. ³⁰ Càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, càita nacái nùyaca —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese judío íiwacanánái náibàaca íba àniwa nanúacaténá Jesús íba iyú.

³² Quéwa Jesús íimaca nali:

—Nudéca numànica madécaná wawàsi cayábéeri píacuéseemicué Núaniri Dios ichàini iyúwa. ¿Càirínacué ìwalíise píwàwa pinúaca núa íba iyú ìwalíise yái numàníinaca? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Judío íiwacanánái íimaca írí:

—Càmita wanúa pía ìwalíise yái pímaníníaca cayábéeri, néese wawàwa wanúaca pía pítaanícáiná báawéeri iyú Dios ìwali. Eeri mìnalicáiná meedá pía quéwa picàlidaca píináwaná ìwaliwa Dioscaca pía —náimaca. ³⁴ Néese Jesús íimaca nali:

—Pídecuéca picàlidaca píináwanáwa píléecasa Dios itàacái. Uwé, yái cuyàluta profetanái itànéericaté Dios inùmalicúise íimaca: ‘Núumacatécué píri càicuéca píade iyúwa Dios iyáaná’, càité íimaca yái Diosca israelitanái írí, yàacaalíté nali itàacáíwa. ³⁵ Wáalíacawa canácata yáaliméeri imáalàidaca Dios itàacái, néese báisícatai càiripináta. Yáté Dios íimaca càica níade iyúwa Dios iyáaná, níái wenàiwicaca Dios yèeyéicaté íri itàacáíwa nacàlidacaténá áibanái íríni. ³⁶ Càita nacái núa. Dios idéca imàacaca nuíbaidaca iripíná, yá ibànùaca núa aléi èeri írículé nuyúudàacaténá èeri mìnánái. Íná, ¿cánacué yéewa càì píimaca nùwali nutàanínása Dios ìwali báawéeri iyú núumacáiná Dios írírica núa? ³⁷ Càmicaali numàni càide iyúwa Núaniri Dios imànínátá, néese càmitacué iwàwacutá peebáidaca nutàacáitá. ³⁸ Quéwa numànicáiná càide iyúwa Núaniri Dios imàníná, íná iwàwacutácué peebáidaca nutàacái ìwalíise yái numànínáca éwitacué càmicáanáta peebáida yái tàacáisi nucalidéerica. Néese peebáidacaalícué nutàacái ìwalíise yái numànínáca, yásí píalíacuécawa amaléeri iyú càica núade iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái càicanide iyúwa núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá nawàwa náibàacani àniwa, quéwa càmita nadé náibàacani Jesús yàacáináwa náicha.

⁴⁰ Néese Jesús yèepùacawa abéemàalé Jordán inanába fícha. Yá iyamáacawa néré Juan el Bautista ibautizácatalécaté wenàiwica. ⁴¹ Madécaná wenàiwica yàacawa néré néemlacaaténá Jesús itàacái. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ewitaté càmicáanáta Juan imànica yái càmfíraca wenàiwica idé imànica, càicáanáta báisírírica macáita tàacáisi Juan icàlidéericaté ìwali yái asíalica —náimaca Jesús ìwali. ⁴² Yá madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái idécunitàacá yéewáidaca nía néenibàa.

11

Muerte de Lázaro

¹ Néese iyacaté áiba asiali iculuériwa ípidenéeri Lázaro, abéeri Betania iyacàlená mĩnali. Nàyaca néeni nacái Lázaro yéénánái inanái pucháiba. Uucha ípidenéchúa María, ubèeru ípidenéchúa nacái Marta. ² Uái Maríaca, úacata Lázaro yéénasàatúa, yùucuechúapínacaté pumèñiri isàni Wáiwacali yàabàli ìwali. Yá uchuidaca yàabàli úiwita ibáiná iyúwa. ³ Níái Lázaro yéénánái pucháibaca nabànùaca tàacáisi Jesús irí iyéerica abéemalé Jordán inanába íicha. Náimaca:

—Wáiwacali, piacawéeriná iculúacawa —íimaca irí. ⁴ Idécánámi Jesús yéemiacani, yá íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Yáara mecuní càmita inúapínái. Néese mecuní yáasáidapíná wenàiwicanái iicá Dios íiwitáise cachàinìiri, nàacaténá Dios icàaluíniná; yáasáidapíná nacái wenàiwicanái iicá nuíwítáise cachàinìiri, núa Dios íirica —íimaca yái Jesúsca.

⁵⁻⁶ Ewita Jesús cáininéeyéicáníta iicáca Martaná, Lázaro nacái, càicáaníta idécánámi yéemíaca iináwaná iculúacawa yái Lázaro, yá Jesús iyamáacawa néeni pucháiba èeri, abéemalé Jordán inanába íicha. ⁷ Yá néese íimaca walí wía yéewáidacaléca:

—Wàacuéwa Judea yàasu cáli néré àniwa —íimaca walí. ⁸ Néese wáimaca irí:

—Wáiwacali, táquicha tàacáwa judío íiwacanánái iyéeyéica néeni nawàwacaté nanúaca pía íba iyú. ¿Cáná piwàwa piacawa néré àniwa? —wáimaca irí. ⁹ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemíacué comparación: Iyaca doce imanùbaca hora camalási èeri imanùbaca; wenàiwica yèepunícaalíwa èeríapi, yá càmita yúuwàawa amalácáiná iicáca cháí èeri irícu. ¹⁰ Quéwa yèepunícaalíwa táiyápi, yásí yúuwàacawa càmicáiná asái iicáidaca —íimaca walí yái Jesús wáaliacaténáwa judío íiwacanánái càmítaté nàalimápiná nanúacani àta Dios imàacacatalépináta nanúacani. ¹¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Yái wàacawéerináca Lázaro iimáca iyaca, quéwa nùacawa néré nu-cawáidacaténáni —íimaca walí yái Jesúsca, yáaliacáináwa yéetácéwa yái Lázaro. ¹² Néese wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí, wayúunáidacáiná Lázaro iimácáita meedá:

—Wáiwacali, iimácaalí iyaca, yásí mecuní ichàbacawa íicha —wáimaca irí. ¹³ Quéwa Jesús iwàwaca wáaliaca wéemíaca Lázaro yéetácéwa, néese wayúunáidaca Jesús itàaníca iimácái ìwali meedá. ¹⁴ Yá Jesús íimaca walí amaléeri iyú:

—Lázaro idéca yéetácawa. ¹⁵ Casíimáica nuwàwa, canácáiná néeni núa nuchùnìacaténáni idècunitàacá cáucani, cayábacáiná cachàini píricuéni, yéewanápinacué peebáidaca nulí manuísíwata. Quéwa, wàacué waicácani —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Iná Tomás, áibaalí náiméerica ìwali Gemelo, íimaca walí wía Jesús yéewáidacaléca áibanái:

—Wàacué nacái wéetácawa yáapicha yái Wáiwacalíca —íimaca yái Tomásca.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Néeseté wàacawa Jesús yáapicha Betania iyacàlená néré. Yá wàanàacaté néré, wéemiaca Lázaromi iináwaná írìacawa báinúaca èeri càlicullí irícu. ¹⁸ Yái Betania iyacàlená iyaca mawíénita Jerusalén iyacàlená íicha, másiba kilómetro idècuni iyaca íichawáaca. ¹⁹ Madécáná judionái nàanàacaté nàacawéeridacaténá María, Marta nacái yéetácáináitéwa náicha néenásàirimica. ²⁰ Yá nacàlidaca

Marta irí Jesús yàanàaca. Yá Marta imusúacawa capìiricúise ùaca uípunitáidaca Jesús. María uyamáacawa capìi irìcuta. ²¹ Yá Marta íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, piyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénàsàirimica. ²² Quéwa núaliacawa Dios imànnínápiná pirí siùcade macáita iyúwata pisutáanàca íichawa, éwita nuénàsàiri idéca yéetácawa —úumaca. ²³ Jesús íimaca ulí:

—Péénàsàiri yèèpùapíná cáuca —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Marta íimaca: —Báisíta, núaliacawa yèèpùanápíná cáuca àniwani namichàacaalípináwa macái yéetéeeyéimicawa èeri imáalàacaalíwa canánama —úumaca. ²⁵ Jesús íimaca: —Núacata yái imichàidéeripínáca yéetéeeyéimiwa. Núacata yái yèeripínáca nacáucawa èeri imáalàapínácaalíwa. Cawínácaalí yeebáidéerica núa, éwita yéetácaalíwa, càicáaníta yèèpùapínáta cáuca àniwa èeri imáalàapínácaalíwa. ²⁶ Néenialípiná macáita cáuyéicáwaca yeebáidéeyéica núa, èeri imáalàacatáipínáwa, canácatáita néetápináwa. ¿Marta, peebáidasica nutáacái? —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yá úumaca:

—Báisíta, Nuíwacali, nuebáidaca pitáacái. Núaliacawa Mesíasca pía, judío icuèrinápínáca, yái Dios lírica, wacuèricaté Dios ibànuèripínáca walí aléi èeri iriculé —úumaca.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Néeseté utàanicadénáami Jesús yáapicha, yá Marta yàacawa umáidaca uénàsàatúa Mariawa. Yá úumaca ulí ibàacanéeri iyú:

—Wáiwacali iyaca aléde, iwàwacutáca pía —úumaca ulí.

²⁹ Néese María uémíacaalíni, yá ùacawa uípunitáidacani, yái Jesúsca. ³⁰ Quéwa Jesús càmita iwàlùawa yàcalé iriculé, iyacáwaca alé Marta íipunitáidacatáicani. ³¹ Néese níai judío úapichéeyéica iyéeyéica capìi iricu, naicácanacáita umusúacawa capìi iricúise, yá nàaca nacáíwa úamiwáise nayúunáidacáiná ùacawa càliculíi nérépiná uícháanícáténá néenibàa. ³² Néese María ùanàaca Jesús yàatalé, yá ubàlùacawa ùului ipùata iyúwa irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, piyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénàsàirimica —úumaca irí. ³³ Jesús íicácáiná uícháaníca úái Mariaca, nía nacái judío úapichéeyéica, yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata, yái Jesúsca. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—¿Aléná nabàliani? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Wáiwacali, aquialé, pía piicáca néréni —náimaca irí. ³⁵ Néese Jesús ituíyáa imusúaca nacáíwa. ³⁶ Iná judiónái náimaca nalíwáaca:

—Piicácué, cáininacaté íicáca yáara yéetéeerimicawa —náimaca. ³⁷ Quéwa áibanái judiónái yééná náimaca:

—Yái ichùnièricaté matuíri, ¿cáná càmita ichùnià Lázaromi ipíchanaté yéetácawa? —náimaca nalíwáaca.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Néese, máini báawaca Jesús yéemíaca natáacái. Yá máini báawaca iwàwa. Yá yàacawa càliculíi yàatalé, yái utáwi nabàlièrica inùma manuíri íba iyú. Yái càliculíi naicacaté dúli ibàlàì iricu, yéewanápíná càlicullicani, càide iyúwa capìi imàdàaná. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Peedácué íba càliculíi inùma íicha —íimaca yái Jesúsca. Uái Martaca, yéetéeeriwa yéénàsàatúamica, úumaca Jesús irí:

—Wáiwacali, yáaséeriquéera, idèniacáiná báinúaca èeri yéetácadénáamiwa —úumaca. ⁴⁰ Jesús yàalàaca úa:

—Núumacaté pírí, peebáidacaalí núa, yásí piicáca Dios íiwitáise cachàiníri — íimaca yái Jesúscá.

⁴¹ Néese needáca manuírí íba càliculí inùma íicha. Jesús iicáidaca chènuniré, íimaca Dios irí:

—Núaniri, nùaca pírí cayábéeri peebácáiná nulí iyúwa nusutáaná píicha. ⁴² Nùaliacawa báisíri iyú peebáca càiripináta nulí iyúwata nusutáaná píicha. Quéwa càí núumaca pírí yéewacaténá níái wenàiwica neebáidaca pídeca pibànùaca núa —íimaca yái Jesúscá. ⁴³ Néese Jesús idécanáami càí íimaca Dios irí, yá iicáidaca càliculí iriculé. Yá íimaca cachàiníri iyú:

—¡Lázaro, pimusúawa síisaara! —íimaca yái Jesúscá.

⁴⁴ Yá yéetéerimiwa imusúacawa nadacuèri macáita ìwalíise wáluma iyú, yàabàli, icáapi nacái, néepuèri nacái inàni wáluma iyú, càide iyúwa judíonái yéepùaná yéetéerimiwa. Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwasàacué íichani. Pimàacacué yèepunícawa —íimaca yái Jesúscá. Yá nawasàaca íicha yái néepùanàcani.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵ Idécanáamité naicáca Jesús imichàidaca Lázaro yéetácáisi íicha, yá madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái, níái judío yàacawéridéeyéicaté María, naicáca nacái yái Jesús imànírica. ⁴⁶ Quéwa abénaméeyéi nàacawa fariseonái yàatalé, yá nacàlidaca fariseonái irí ìwali yái Jesús imànírica. ⁴⁷ Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nàwacáidayacawa Junta Suprema yáapicha, níái israelita íiwacanánáica béeyéica. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yéewa wamànica? Yáara asialica imànica ìyaca madécaná wawàsi cachàiníri càmlíri áiba wenàiwica idé imànica. ⁴⁸ Wamàacacaalí imànica càí mamáalàacata, yásí macáita wàasu càli néeséeyéi neebáidapíná Mesíascani, yái wacuèrinápináca wía judíoca. Néese namànipiná ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa, iná romanonái nàanàpiná wáipunita, yásí namáalàidaca wàasu templo, wàasu càli néeséeyéi nacái —náimaca. ⁴⁹ Quéwa abéeri nénéá íipidenéeri Caifás, yácata sacerdote íiwacaliná yáté camuícá, íimaca nalí:

—Píacué càmlíyéita yáaliawa, dàaléeyéicuéca íiwita píá meedá. ⁵⁰ Càmitacué nacái píalíawa cayábáanápiná cachàini píricuèni wanúacaalí abéeri asiali ipíchaná macái wàasu càli néeséeyéi imáalàacawa —íimaca yái Caifásca.

⁵¹ Quéwa yái Caifásca càmita icàlida càiri tàacáisi íiwitáise iyúwata, néese iyacáinaté sacerdote íiwacaliná yáté camuícá, ináté Dios imàacaca Caifás icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica Jesús yéetáanápinátéwa judíonái íichawalíná. ⁵² Càmita yéetáanápinátéwa abéta judíonái íichawalíná, néese macái èeri mìnánái íichawalíná yéewanápiná nàyaca Dios yéenibe macái càli íinatabàa.

⁵³ Iná yáté èerica judío íiwacanánái nàináidacawa nanúanápináté Jesús.

⁵⁴ Iná Jesús càmita yèepuníwa judíonái yèewibàa, néese yàacawa Judea yàasu càli íicha wáapicha wía yéewáidacaléca. Yáté wàacawa Efraín iyacàlená néré iyéerica mawíénita manacúali yùucu càinàwàiri, canácatalé máiní wenàiwica. Jesús iyamáacawa néeni wáapicha wía yéewáidacaléca.

⁵⁵ Mawíénicaté judíonái yàasu culto Pascua, iná madécaná yàcalé mìnánái nàacawa Jerusalén iyacàlená néré namànicaténá quéechacáwa áiba culto nacáiri masacàanápiná Dios iicáca núa, ipíchawáiseté namànica Pascua yàasuná culto. ⁵⁶ Yá macái wenàiwica nacutáca Jesús Jerusalén iyacàlená iricubàa. Nabàlùacawa templo iricu, yá nasutáca néemiawáaca. Yá náimaca:

—¿Càiná plínáidacawa? ¿Yàanàsica aléi iicácaténá culto, càmitasica yàanàa? —náimaca. ⁵⁷ Fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nachùulíacaté macái wenàiwica nacàlídánápiná nalíni náaliacaalí alénácaalí iya Jesús, náibàacaténáni.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

¹ Seis èeri ipíchawáiseté judiónái yàasu culto Pascua, Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yái yàcaléca iyacatáiquéi Lázaro, yái asiali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha. Wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàapicha. ² Aibanái imànica yàacàsi Jesús iyáacalépiná. Uái Martaca uwacùaca nalí nayáapíná. Lázaro abéeri néená níai yáawinèeyéicawa iyáaca iyáacaléwa Jesús yàapicha mesa iwéré. ³ Néese María itéca catúa idènièchúa trescientos gramos, batéwa medio litro yái séenásica pumènírica isàni yáawamíri íipidenéeri nardo, quéwa máiníri cawènica. Yá ùucùaca pumèníri isàni Jesús yàabàli íwali. Néese uchuidaca yàabàli àniwa uíwita íbáiná iyúwa. Yá macáita wenàiwica capli iricúiyéi namíaca isàni pumèniwaca. ⁴ Néese Simón ìirimi íipidenéeri Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacalé yéená itéeripinacaté Jesús yùuwidenái, náibàacaténáni, íimaca Jesús irí:

⁵ —¿Cáná pimàaca úucaca plata meedá máiwitáiséeri iyú? ¿Cánaté càmita pichùulia uwéndacani yái séenási pumènírimica trescientos denario ìwalínápiná, yái abéeri camuí iwènicatáica, yéewanápiná wayúudàaca catúulécaneeyéi? —íimaca yái Judas Iscariote.

⁶ Yái Judas quéwa càmita catúulécana íicáca wenàiwica. Cayéedéericáita meedáni, iwàwéeri iyéedùaca plata wàasu plata yàalu iricúise, Judascáiná icùacaté wàasu plata, wía Jesús yéewáidacaléca, yaté áibaali iyéedùaca yàacawa wàasu plata púubanamataté. ⁷ Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Pimàaca umànica iyúwa uwàwáaná. Picá pisàiwica ulí wawàsi. Udèniacaté yái pumènírica isàni ùucùacaténá nùwalini nusànipiná nabàliacaténá nuinámi càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁸ Catúulécaneeyéi wenàiwica nàyacuéca píapicha mamáalàacata càiripináta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacatué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmlírita iyapíná píapichacué càiripináta cháí èeri iricu —íimaca yái Jesúsca.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Madécana judío yáaliacatéwa Jesús iyaca Betania iyacàlená iricu. Nàacawa néré naicácaténá Jesús, yá nawàwacaté naicáca Lázaro nacái, yái asiali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha. ¹⁰ Iná sacerdote íiwacanánái náináidacawa nanúanápiná Lázaro nacái. ¹¹ Madécanaicáiná judío nayamáidacaté neebáidaca sacerdote íiwacanánái itàacái, neebáidánápiná Jesús itàacái. Càité neebáidaca Jesús itàacái naicáicáiná cáuca Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² Madécana wenàiwica nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá Pascua yàasuná culto. Néese mapisáita àniwa néemiaca tãacáisi Jesús iináwaná íwali yàanánápinaté Jerusalén iyacàlená néré. ¹³ Iná nawichùaca wisiri nacáiri íbáiná, yá natéca báinási nacáapi iricuwa náasáidacaténá casímáica nía Jesús íwali. Yá namusúacawa Jerusalén iyacàlená iricúise náipunitáidánápiná Jesús natáidacaténáni. Yá namáidaca nàacawa casímáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànùérica walí, icùacaténá wía! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, wía Israel itaquénánámica! —náimaca.

¹⁴ Jesús yàanàaca burro, yá yáawinacawa burro ìinata, iwàlùacaténáwa Jerusalén iyacàlená iriculé, càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios ìimacaté:

¹⁵ “Picácué cáalu píá, píacué iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu, áibaalí ìipidenacatalé Siòn. Piicácué, Picuèriná yàanàaca platalécué, cáimiétacanéri, matulbanári iyú nacái, yáawinéericawa burro wàlisàì ìinata”,

ìimacaté yái Diosca. ¹⁶ Quéechatécáwa, wía Jesús yéewáidacaléca càmitaté wáalía wéemiaca càinácaalíté ìimáaná yái wenàiwicanái imànírica Jesús irí. Quéwa nèesecáwa idécanáamité Jesús imichàacawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha, átata wawàwalica profetanái itànàacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicúise càinácaalíté wenàiwica namànipináca Jesús irí.

¹⁷ Néese níái wenàiwica iyéeyéicaté Jesús yáapicha imáidacaalíté Lázaro càiculí iricuise, imichàidacaténáni yéetácáisi íicha, yá nacàlidaca áibanái irí Jesús ìináwaná, yái naicáanacaté Jesús icáucàidaca Lázaro. ¹⁸ Iná manúbéeyéi wenàiwica nàaca nàipunitáidaca Jesús nèemiácáináté ìináwaná Jesús imàníná yái càmirica áiba wenàiwica idé imànica. ¹⁹ Quéwa fariseonái náimaca nalíwáaca:

—¿Cánácué pidècuniawa mamáalàacata? Iwàwacutá wamáalàidacani caquialéta. Piicácué, ¡macái èeri mìnánái yàacawa yáapicha! —náimaca.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Manúbéeyéi wenàiwica yàanàacaté nàacaténá Dios icàaluíná Pascua yàasuná culto yaalí Jerusalén iyacàlená iricu. Nàyaca nèewi abènaméeyéi Grecia yàasu cáli nèeséeyéi, càimíyéi judío. ²¹ Yá nàacawa natàanica Felipe yáapicha yái Betsaida iyacàlená minalica Galilea yàasu cáli ìinatéerica iyaca. Yá nasutáca Felipe íicha wawàsi manuísíwata. Náimaca irí:

—Néeni, pimàni walí cayábéeri, pité wía Jesús yàatalé watàanicaténá yáapicha —náimaca. ²² Yá Felipe yàacawa icàlidaca naináwaná Andrés irí. Néese Felipe, Andrés nacái nàaca nacàlidaca Jesús iríni. ²³ Néese Jesús ìimaca nalí:

—Nuénáíwaná idéca yàanàaca nuétàanápínáwa yéewacaténá Dios imàacaca cáimiétacanérica núa chènuniré, núa asàlica Dios nèeséerica. ²⁴ Péemiácué comparación. Càica núade iyúwa trigo ituíná ìimi. Càimicaalí ituíná yúuwàawa cáli yéewiré iyacaténá iyúwa yéetéerimiwa, nèese iyaca abéerita càiripináta. Quéwa iwàlùacaalíwa cáli yéewiré iyúwa yéetéerimiwa, yásí idàwinàacawa needácaténá manùba iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái núa, iwàwacutá nuétàacawa yéewacaténá madecaná wenàiwica nadèniaca nacàucawa càmiri imáalàawa. ²⁵ Cawinácaalí càmirica iwàwa yeebáidaca nutàacái càininácáiná ìicáca icáucawa cháì èeri iricu, imáalàidaca íichawa icáucawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái éwita nanúacaalíni cruz ìwali càmicáiná càininá ìicáca nuícha icáucawa, idènlapíná icáucawa càmiri imáalàawa Dios yáapicha càiripináta. ²⁶ Aibacaalí iwàwa ìibaidaca nulípiná iwàwacutá yeebáidaca nutàacái imànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná. Cawinácaalí ìibaidéerica nulípiná ìyapíná nùapicha nùyacatalé chènuniré. Cawinácaalí ìibaidéerica nulípiná, Núaniri Dios imàacapíná cáimiétacanéricani, yái wenàiwica ìibaidéerica nulípiná —ìimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Néeseté Jesús íimaca: “¡Siùca máini cáaluca nuínáidacawa nuwàwawal ¿Càinásica núumapiná Núaniri Dios íríwa? ¿Núumasica írí: ‘Núaniri, piwasàa núa ícha yái yùuwichàacáisica’, núumasica írí? ¡Càmírita! Nudéca nùanàaca nùuwichàacaténáwa”, íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Jesús íimaca Dios írí: “Núaniri, pimàaca wenàiwica náalíacawa máiníri cachàinica píá”, íimaca yái Jesúsca. Néese níai wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa néemíaca tàacáisi chènuníise. Yá tàacáisi íimaca: “Nudéca numàacaca wenàiwica náalíacawa cachàinica núa, yá càì numàacapiná náalíacawa àniwa”, íimaca yái tàacáisica.

²⁹ Néese áibanái wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa idécanaami néemíaca tàacáisi, yá náimaca néemíacasa énu nacáiri isàna, càide iyúwa tiríricaalí èeri isàna. Abénaméeyéi quéwa náimaca:

—Angel itàanica yáapicha —náimaca. ³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Dios idéca itàanica nulí, éwita núalíacáanita yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná ícha, quéwa itàanica nulí píalíacaténacuéwa Dios yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná ícha. ³¹ Mesúnamáita Dios yùuwichàidapiná macái èeri mìnanaí càmíiyéi yeebáida nutàacái, yásí Dios yúucapiná méetàuculé báawéeri Satanás, yái ichùulièrica èeri mìnanaí íiwitáise siùcade. ³² Yá namichàidacaalípíná núawa cruz ìwali chènunibàa, yásí wenàiwica macái cáli néeséeyéi neebáidapiná nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

³³ Càité Jesús icàlidaca walíni wáalíacaténáwa yéetáanápínátéwa cruz ìwali.

³⁴ Níai wenàiwicaca náimaca Jesús írí:

—Wadéca waléeca Dios itàacái profetanái itànèericaté Mesías ìwali Mesías iyáanápíná càiripínata, yái wacuèrinápínaca Dios ibànuèrica walí wía judíoca. Quéwa pidéca picàlidaca píwaliwa, yái asiali Dios néeséericasa, iwàwacutáanápínása nanúaca píá cruz ìwali. ¿Cawínásica yáara asiali Dios néeséericaca? —náimaca. ³⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Achúma èeritacué nuéwáidaca píá amalácaténacué píiwitáise. Peebáidacué nutàacái siùcata. Picácué pichàbáida péenáiwánáwa, ipíchanacué piucacawa méetàuculé Dios ícha càiripínata. Cawínacaalí càmíiyéica yeebáida nutàacái, catáca náiwitáise, càmita náalíawa náucáanápínacawa càiripínata. Càica níade iyúwa wenàiwica yèepuníiriwa catéeri írìcu, càmíiri yáalíawa alénacaalí yàawa.

³⁶ Núata càiride iyúwa camalási ínà peebáidacué nutàacái idècunitàacá nùyaca píapicha, amalácaténacué píiwitáise, pèepuníinápíná Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca. Jesús idécanaami icàlidaca nalíni, yá yàacawa náicha. Iyamáacawa náicha ibàacanéri iyú.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Éwita Jesús imànicaanítaté madécana yái càmíirica wenàiwica idé imànica judionái yàacuèsemi, càicáanita manùbéeyéi càmita neebáida itàacái. ³⁸ Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías itànàanáté tàacáisi Dios inùmallcuise. Isaías íimacaté:

“Píá, Wacuèriná Dios, canácata yeebáidéeri walí wàasu tàacáisi wacàlidéerica nalí pinùmallcuise. Canácata yáalièriwa píiwitáise ìwali, càmíciná neebáida pitàacái”,

íimaca yái Isaíasca. ³⁹ Isaías icàlidacaté cáná yéewa càmita náalimá neebáidaca. Isaías íimacaté:

⁴⁰ “Dios imàacacaté matuíca náiwitáise, càmíiyéi nacái yáalíawa. Iná càmita náalimá náalíaca néemíaca itàacái càinácaalí íimáaná, càmita nacái

neebáida báisíri iyú; càmita náalimá nawènúadaca náiwitáisewa Dios írípiná, íná càmita Dios iwálisàida nawàwa”, ímocaté yái Isaiasca. ⁴¹ Càité Isaias icàlidacaté nalíni, iicácinaté yéenáiwánási nacáiri ímáanáca Jesús íyáanápínaté cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha chènuniré. Yáté Isaias icàlidaca tàacáisi Jesús íwali.

⁴² Quéwa madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái. Abénaméeyéi judío íiwacanánái neebáida nacái quéwa íbàacanéeri iyúta, cáalucáiná naicáca nanacáiyéiwa fariseo ipíchaná náucaca nía judiónái yéewáidacáalu íicha.

⁴³ Náimaca nawàwáanása cayábaca Dios iicáca náiwitáise, quéwa máini cachàiniwanái nawàwaca cayábaca nanacáiyéi iicáca nía, íná nabàaca naináwanáwa neebáidáaná Jesús itàacái, ipíchaná nanacáiyéi báawaca naicáca nía Jesús íwalíse.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Jesús ímocaté cachàiníri iyú: “Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, càmita yeebáida abéerita nutàacái, néese yeebáida nacái Núaniri Dios itàacái yái ibànuérica núa aléi. ⁴⁵ Cawinácaalí yáaliérica núwali càinácaalí núiwitáise iyaca, yáaliaca íwali nacái yái Núaniri Diosca, yái ibànuérica núa aléi. ⁴⁶ Càica núade iyúwa camalási. Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé yéewanápiná amaláca náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yéewacaténá càmita nàya càide iyúwa wenàiwica càmiyéi yáalia Dios íwali.

⁴⁷ Aibacaalí yéemà nutàacái quéwa càmiíri yeebáida, càmitàcá nùuwichàida siùcanide, càmicáiná nùanàa aléi èeri iriculé nùuwichàidacaténá wenàiwica, néese nudéca nùanàaca nuwasàacaténá wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁸ Aibacaalí báawa iicáca núa, càmiíri nacái yeebáida nutàacái, iyaca áiba wawàsi yáasáidéeripiná cabáyawanàcani: Yái tàacáisi nucàlidéerica, yácata yáasáidéeripiná cabáyawanàcani, èeri imàalàacaalípináwa. ⁴⁹ Càmicáiná nutàani nùasu wawàsiwa. Núaniri Dios yái ibànuérica núa aléi, yácata ichùulìerica núa nucàlidáanápíná tàacáisi inùmalicuise, nuéwáidáanápíná nacái wenàiwica. ⁵⁰ Yá nùaliacawa nadènanápiná nacáucawa càmiíri imàalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica iyúwa Núaniri Dios ichùulianá. Íná yái nucàlidéericuécá pirí, yá nucàlidacuécá piríni càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá núa”, ímaca yái Jesúsca.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Iwàwacutácaté abé èeri ipíchawáise judiónái imànicaté nàasu cultowa ípidenéri Pascua. Jesús yáaliacawa yéenáiwáná yàanàcaté yàanápínáwa èeri íicha yèepùacaténáwa Yáaniri Dios yàataléwa. Cáininácaté Jesús iicáca wái, mamàalàacata manuísíwata, wía yàasu wenàiwica íyeyéica cháí èeri írìcu, càita nacái cáininácaté iicáca wía àta yéetácatalétawa.

²⁻⁴ Satanás imàacacaté Judas íináidacawa itéenápiná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. Yái Judas, Simón Iscariote íiricani.

Jesús nacái yáaliacatéwa yàanàcaté Dios yàatanáise, yáaliacaté nacáíwa yèepùanápínatéwa Dios yàatalé àniwa. Jesús nacái yáaliacatéwa Dios imàacacaté Jesús icùaca macáita Dios íiwitáise iyú. Néese idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa wáapicha, wía yéewáidacaléca, yá yàacawa mesa íicha, imàacaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéri íwalísewa. Yá idacuàca wáluma íwalíabàawa. ⁵ Néese Jesús yùucùaca úni ponchera iriculé. Yá imànica walí

cayábéeri, idàbaca íbaca wàabàli, wía yéewáidacaléca, yá ichuìdaca wàabàli wáluma iyú, yái wáluma idacuèrica ìwaliabàawa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná wía judíoca, càmicáináaté wamàni waliwáaca yái cayábéerica. ⁶ Yàanàca Simón Pedro yàatalé íbacaténá Pedro yàabàli, quéwa Pedro ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, ¡càmita cayába píiba nùabàli, càmicáiná nùasu wenàiwica pía! — ímaca yái Pedroca. ⁷ Jesús ímaca irí:

—Siuca càmita píalía péemíaca càinácaalí ímáaná yái numànírica píricué quéwa áibaalípiná yásí píalía péemíacani —ímaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa Pedro ímaca irí:

—¡Canácatáita nubatàa píibaca nùabàli! —ímaca yái Pedroca. Jesús ímaca irí:

—Càmicaalí nuíba piabàli, néese càmita nùasu wenàiwica pía —ímaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Simón Pedro ímaca irí:

—Iyá, Nuíwacali, piapidáida núa, píiba nùabàli, núcáapi nacái, nuíwita nacái macáita, numàncáiná núbáyawanáwa núcáapi iyúwa, nuíwitáise iyú nacáíwa — ímaca yái Pedroca. ¹⁰ Quéwa Jesús ímaca irí:

—Péemia comparación: Aibacaalí yàapidáanica quéechatécáwa, yá masacàacani. Casacàaca meedá yàabàli, ìpinacáiná àyapulicubàa, íná íbacáita yàabàliwa. Càita nacái píacué. Nudéca nùapidáidacuéca píiwitáise masacàacaténacué Dios íicáca pía, numàacacáináaté nuwàwawa píbáyawaná íichacué peebáidacáináacué nutáacái. Néese pímanícaalícué píbáyawanáwa áibaalí àniwa, iwàwacutácué picálidaca píichawani nuíbacaténacué píicha yái báawéerica pímanírica áibaalípiná cháí èeri írìcu, càide iyúwa wáibacaalí wenàiwica yàabàli. Quéwa abéeri péenacué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata —ímaca yái Jesúsca. ¹¹ Jesús yáalícatéwa chánacaalí wéená itéeripináaté yùuwidenái náibàacaténáni, ínaté Jesús ímaca: “Abéeri péenacué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata”, càí ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese idécánámi Jesús íibaca wàabàli, yá yúucaca ìwalíisewa yàasu ruana nacáiriwa àniwa. Yá yáawinacawa mesa iwéré àniwa. Ímaca walí:

—Siúcade nucálidacué píriní càinácaalí ímáaná yái nuíbáanácuéca piabàli.

¹³ Píimacuéca nùwali yéewáidéeri wía, Wáiwacali nacái. Yá cayábéeriquéi píimáanácuéca càì nùwali, núacáináta càiri. ¹⁴ Núa, yái yéewáidéericuéca pía, Píiwacalícuéca nacái, nudéca nuíbaidaca píripínacué càiride iyúwacué píasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama íibaidéericuéca píripíná, numànicaténacué píri yái cayábéerica nuíbáanácuéca piabàli. Nudéca nuíbaidacuéca píripíná càide iyúwa píasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama íibaidéericuéca píri, éwitacué Píiwacalícaaníta núa, íná iwàwacutácué píibaidaca píripínáwáaca pímanícaténacué píriwáaca cayábéeri. ¹⁵ Nudéca càì nùasáidacuéca píriní pímanícaténacué cayábéeri píriwáaca càide iyúwa numànínacuéca píri. ¹⁶ Péemíacué comparación: Canáca yàasu wenàiwica cachàíníri íiwacali íichawa. Íná picácué píináidawa cachàiniyéicuéca nuícha pía. Càide iyúwa nuíbaidáanácuéca píripíná, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca píripínáwáaca. ¹⁷ Píalíacaalícué péemíaca càinácaalí ímáaná yái núméericuéca píri, píibaidacaalícué nacái píripínáwáaca càide iyúwa nuchùullanácué pía, yásí casíimáicuéca píwàwawa.

¹⁸ “Càmita macáicué càì núumaca píwaliwa. Núalíacawa nàwali níai nuedeyéica nùsunáipináwa. Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàaná tàacáisi nùuwide ìwali Dios inùmalícuíse bàaluité. David ímacaté: ‘Yái nùacawéeriná iyéericaté iyáacaléwa núapicha, yácata idé yùuwideca imànica núa, imànicaténá nulí báawéeri’, ímacaté yái Davidca.

¹⁹ Yá nuchàidacuéca piríni ipíchawáise nùuwide imànica nulí báawéeri. Néese idécanáami càì imànica nulí, yásí peebáidacuéca nutàacái, Diosca núa, yái càmlírica imáalàawa. ²⁰ Péemlàcué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nùasu wenàiwica itàacái, yeebáida nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáida nacái Dios itàacái yái Dios ibànuèrica núa aléi —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, néese máiní achúmaca iwàwa. Yá íimaca walí amaléeri iyú:

—Péemlàcué cayába, abéeri péenàcué itéeripiná nùuwidenáí náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese wía yéewáidacaléca waicáidáidaca walíwáaca. Càmita wáalláwa càirínácaalí yái càì Jesús íimaca ìwali. ²³⁻²⁴ Núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, nùawinacawa nùyaca mawiénita Jesús irí. Iná Simón Pedro yúucaca icáapiwa nulí nusutáanápíná nuémíawa Jesús càirínácaalí yái càì Jesús íimaca ìwali. ²⁵ Iná nùawiacawa Jesús ipualé, nusutácaténá nuémíawani. Yá núumaca irí:

—Núiwacali, ¿càiríná yái càì píimaca ìwali? —núumaca irí. ²⁶ Jesús íimaca nulí:

—Yácata yái nùapúadéerica irípiná pan quírapieli iriculé —íimaca yái Jesúsca. Iná idécanáami yáapúadaca pan, yá yàaca Judas iríni, yái Simón Iscariote ìirica. ²⁷ Néese Judas yeedácanacáita iríwa pan yéená isàbéeri, yá Satanás iwàlluacawa Judas iwàwaliculé ichùuliacaténá Judas ìiwitáise. Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Yáara wawàsi pimàníripínáca, pía pimànica ráunamáitani —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Yáté èerica canáta wéénáquéi yáaliériwa cáná yéewa Jesús icàlidaca Judas iríni. ²⁹ Abénaméeyéi wééná nayúunáidaca Jesús ichùullaca Judas iwénlanápináté yàacási wamáapuèrica Pascua piná. Aibanái wééná nayúunáida nacái Judas yàacaténá plata catúulécanéeyéi irí. Judascáiná icuèrité wàasu plata.

³⁰ Iná Judas idécanáami iyáaca iríwa pan yéená isàbéerica, yá imusúacawa wáicha machacànita. Yá catáca ìwali.

El nuevo mandamiento

³¹ Ináté idécanáami Judas yèepùacawa wáicha, yá Jesús íimaca walí:

—Siúcáisede wenàiwica naicápiná núa cáimiétaquéeri iyúwa, núa asíali Dios néeseerica. Núasáidapíná nalíwa nacái cachàinica Dios ìiwitáise. ³² Càide iyúwa núasáidáanápíná nalíwa cachàinica Dios ìiwitáise, càita nacái Dios yáasáidapíná nalíwa cachàinica nacái núiwitáise, núa asíali Dios néeseerica. Càicatanica Dios imànipíná mesúnamáisiwata. ³³ Péemlàcué nulí pía nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, nùyacué píapicha achúma èerita. Yá picutápinácué núawa quéwa núumacué pirí càide iyúwa núumáanáté judío ìiwacanánái irí: Càmitacué yéewa píacawa núapicha siúca aléera nùacatalépinácawa. ³⁴ Nuchùullacué pía pimàníinápiná áiba wawàsi wàlisáita: Cáininácué piicáyacacawa. Càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía, càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. ³⁵ Cáininácaalícué piicáyacacawa, yásí macái èeri mìnánái yáallíacuécawa píwali nuéwáidacalécuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁶ Néese Simón Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Núiwacali, ¿alénápinásica piawa? —íimaca yái Pedroca. Yá Jesús íimaca irí:

—Aléera nùacatalépinácawa càmita yéewa piácawa núapicha siùca, quéwa áibaalípiná yásí piácawa núami néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Yá Pedro íimaca írí:

—¡Càmírita, Nuíwacali! Núalímáca nùacawa píapicha siùcasíwata. Ewita iwàwacutáca nuétácawa píchawalíná, yá cayábaca nuétácawa —íimaca yái Pedroca. ³⁸ Néese Jesús íimaca írí:

—¿Báísitasica pimàacaca nanúaca pía nuíchawalíná? Cà mírita, máinícáiná càulenáca píchani. Péemí cayába, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ Néeseté Jesús íimaca walí wía yéewáidacaléca: “Picácué cáalu pía. Manuícué píináidaca piwàwawa Dios íwali, nùwali nacái. ² Núaniri Dios icapée iyéerica chènuniré idènlaca imàdàanáwa madécaná wenàiwica iyacatáipíná. Canácaalí iyéeri nérétá, yá càmitacué nucàlida piritáni. Yá nùacawéera nuchùnliacaténácué piyacatáipíná. ³ Nudécanáamicué nùacawa píicha, yá nuchùnliacuéca nacái piyacatáipíná, yásí nuèpìacawa néese àniwa, yá nutécué pía núapichawa, yéewacaténácué piyapínáca núapicha aléera nùyacataléca. ⁴ Píalíacuécawa alénácaalí nùawa. Píalíacué nacáiwa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica placaténácuéwa néré nacái”, íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Tomás íimaca Jesús írí:

—Wáiwacali, càmita wáaliáwa alénácaalí piawa. Iná càmita yéewa wáaliácawa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàacaténáwa néré —íimaca. ⁶ Jesús íimaca írí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái placaténácuéwa Núaniri Dios yàatalé. Núaliácawa, nuémìlaca nacái macáita báisìiri tàacáisi Dios íwali. Nùacata yái yéerica nacáuca cà míri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Canácata yáaliméeri yàacawa Núaniri Dios yàatalé àta yeebáidacaalíta nutàacái. ⁷ Píalíacáinácué nùwali, iná píalíapínácué nacáiwa Núaniri Dios íwali, yá siúcáise de píalíacuécawa Dios íwali. Piicátacué Dios madécaná èeri, iná píalíacuéca íwali —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Néese Felipe íimaca írí:

—Wáiwacali, pimàacaca waicáca Pianiri Dios, yásí casímaíca wawàwa. Yácata abéerita wawàsi iwàwacutáwa walí —íimaca. ⁹ Jesús íimaca írí:

—Felipe, nudéca nùyacuéca píapicha madécaná èeri. ¿Cáná càmitàacáwa píaliáwa cawínácaalí núa? Cawínácaalí wenàiwica yáaliéerica nùwali yáalía nacái Núaniri Dios íwali. Iná iwàwacutá càmita pisutá nuícha numàacáanápínácué piicáca Núaniri Dios. Pidécuéca piicácani. ¹⁰ Iwàwacutá peebáidaca nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Yái nucalidéericuéca píri càmita nutàaní nunùmaliçuésewa. Néese nutàanica Núaniri Dios inùmaliçuésewa. Càmita nacái numàni nùasu wawàsiwa cháí èeri írìcu, néese Núaniri Dios iyaca nuwàwalicu, yácata imànírìca iyúwa iwàwáaná imànica. ¹¹ Peebáidacué nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Càmicaalícué píalímá peebáidaca yái nùumérica píricué nùyáaná iyúwa Núaniri Dios iyáaná, néese peebáidacué piicáciná yái numànírìca cà mírita áiba wenàiwica idé imànica. ¹² Péemíacué cayába, cawínácaalí yeebáidéerica nutàacái, imànìpíná càide iyúwa numàníná. Imànìpíná nacái cachàinírì fìcha yái numànírìca nùacáináwa

Núaniri Dios yàataléwa. ¹³ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínacué Dios íicha nunùmalicúise càide iyúwa nuwàwáaná nuchùullacáinacué pisutáanápíná Dios íichani, yá numànipínacuéca piriwani yéewacaténá núa yái Dios íirica núsáidaca macái wenàiwica irí máiní cachàinica Núaniri Dios íiwitáise. ¹⁴ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínacué núicha càide iyúwa nuwàwáaná, yá numànipínacuéca piriwani —íimaca yái Jesúsca.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí: “Báisícaalicué cáinináca píicáca núa, yásí pimànicuéca càide iyúwa nuchùullaná píá. ¹⁶ Yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa ibànùanápínacué piri áiba Yàacawéeridéeripínacué píawa, yái Espíritu Santo yéewáidéeripínacuéca píá báisíiri tàacáisi iyú Dios íwali, yàalèeripínacué píá nacái. Yásí Espíritu Santo yàacawéeridacué píawa càiripínáta. Canácatáitacué imàaca píawa. ¹⁷ Quéwa èeri mìnánái càmiyéi yeebáida nutàacái, càmita náalimá needá nawàwaliculéwani, yái Espíritu Santoca, càmicáiná náalimá naicácani, càmlíri nacái náalía íwali, quéwa píalíacué íwali iyacáinacué píapícha siùca. Yásí mesúnamáita iyamáacuéwa piwàwalicuwa càiripínáta icùacaténacué píiwitáise.

¹⁸ “Càmita numàacapínacué píá abéerita iyúwa canéeyéi isèenái. Nuèpùà nùanàaca nùyacaténacué píapícha àniwa. ¹⁹ Achúma èeri áibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida nutàacái, càmitanica naicápiná núawa quirínama, quéwacué píicácata núa àniwa. Yásí cáuca núa àniwa íná yéewa picáucàapínacuéca nacáiwá. ²⁰ Néenialípiná idécanaámi Espíritu Santo yàanàaca, yásí píalíacuécawa nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, píyacué abédanamata nacái nùapícha, nùya nacái piwàwaliculéué. ²¹ Cawinácaalí yeebáidéerica iyúwa nuchùullanáni, yá nacái imànírica càide iyúwa nùumáaná, yácata yáasáidéerica báisíiri iyú cáinináca íicáca núa. Núaniri Dios nacái cáininéeripíná íicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéerica íicáca núa. Yá nacái cáinináca nuicápinácani, yá nùanàapínáca yàatalé numàacacaténá yáalíaca nùwali báisíiri iyú”, íimaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Judas, (càmírita quéwa Iscariote), íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica pimàacapíná píawawa waicácaténá píá, quéwa càmita pimàacapíná píawawa èeri mìnánái naicácaténá píá? —íimaca irí. ²³ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicáiná cáininá naicáca núa. Cawinácaalí cáininéerica íicáca núa, yeebáidaca nutàacái; Núaniri Dios nacái cáininéeripíná nacái íicácani. Yá nacái Núaniri Dios, núa nacái wàanàapínáca wáyacaténá yáapícha. ²⁴ Quéwa, cawinácaalí càmlírica cáininá íicáca núa, càmita nacái yeebáida nutàacái. Yái tàacáisi péemièricuéca nucálidaca piri, càmlírita nutàacái, néese Núaniri Dios itàacáicani, yái ibànuèrica núa.

²⁵ “Nucálidacuéca piri macáita yái tàacásica idècunitàacá nùyaca píapícha.

²⁶ Quéwa nudécanaámicué nùacawa píícha, yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa, yásí ibànùacué piri yái Yàacawéeridéeripínacuéca píawa, yái Espíritu Santoca, iyúudàanápínacué píá nulpíná, yàalèeripínacué píá nacái. Yá Espíritu Santo yéewáidapínacuéca píawa píalíacaténáwa macáita wawàsi íwali. Yá imàacapínacuéca piwàwalica macáita yái nucálidéericuéca piri.

²⁷ “Nùacaalípináwa, yá numàacacué matuñbanáca piwàwa càide iyúwa matuñbanáiná nuwàwa, càmita càide iyúwa áibanái èeri mìnánái iyáaná càmiyéica yeebáida nutàacái. Picácué achúma píináidacawa piwàwawa, picácué nacái cáalu piwàwa. ²⁸ Nucálidacué piri nùanápínacuéwa píícha,

néese nuèpùapinácué nùyaca píapicha àniwa. Báisícaalícué cáinináca piicáca núa manuísíwatatá, yásí casímáicuéca piwàwatá péemlácáinácué nùanápínáwa Núaniri Dios yàataléwa cachàinacáiná nuícha Núaniri Dios. ²⁹ Nucàlidacuéca píríni ipíchawáise nùacawa yéewanápiná idécanaami nùacawa, yásí peebáidacuéca yái nucàlidéericuécá pírí.

³⁰ “Siùca canáca nulí èeri nutàanínápinácué déecuírí iyú píapicha, Satanáscáiná yàanàca mesúnamáisíwata, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise càmiyéica yeebáida nutàacái. Quéwa Satanás càmita yáalimá imawènladaca íichawa núa. ³¹ Néese, éwita Satanás càmicáaníta yáalimá imawènladaca núa, càicáaníta numàacapíná càì imànica, nùasáidacaténá macái èeri mìnánái irí cáinináca nuicáca Núaniri Dioswa, numàni nacái càide iyúwa ichùulláná núa. Pimichàacuéwa. Wàanácuéwa —íimaca walí yái Jesúscá.

15

La vid verdadera

¹ Idècunitàacá wàacawa, Jesús íimacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Péemlácué comparaciòn: Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná máníiri cawènica. Núaniri Dios iyaca càide iyúwa icuèrica abéyéeri uva yéetaná. ² Cawinácaalí yeebáidéyéica nutàacái càica níade iyúwa abéya yàana. Macái wenàiwica càmiyéica imàni càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná càica níade iyúwa abéya yàana màyacanéeri. Néese Núaniri Dios yúucaca nía méetàuculé càide iyúwa wawichùacaalí yàana abéya íicha, macái yàana màyacanéerica. Néese cawinácaalí wenàiwica imàniyéica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, càica níade iyúwa abéya yàana càyacanéeri. Níái yeebáidéyéica nutàacái, Dios itéca náicha càinácaalí báawéeri iyaca nalí, namànicaaténá cayábéeri cachàiníwanái, càide iyúwa wawichùacaalí cáaléeri yàana ipùata cayábéeri yàana íicha masacàacaténá yái yàanaca yéewanápiná idènlaca iyacanáwa cayábéeri manùbéeri nacái. ³ Siùcáisede masacàacuéca píiwitáise, Núaniri Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa píbáyawaná íichacué, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴ Picácué piwènúada píiwitáisewa nuícha yéewanápinácué nùyaca piwàwalicu mamáalàacata. Péemlácué comparaciòn: Abéya yàana càmita yéewa càyacanáni méetàuculé abéya íicha. Càita nacái càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná pínáidacaalícuéwa nuícha.

⁵ “Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná. Píatacué càiyéide iyúwa abéya yàana. Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata, yá nùyaca iwàwalicu, yásí imànica madécana cayábéeri. Càmicáinácué píalimá pimànica cayábéeri méetàuculé nuícha. ⁶ Cawinácaalí càmiirica yeebáida nutàacái mamáalàacata, Núaniri Dios yúucapíná méetàuculèni, càide iyúwa wàucacaalí yàanami méetàuculé, macáita yàana màyacanéeri àta músicatalétani, néese wenàiwica yeedáca yàanami náucacaténá nía quichái iriculé neemácaténani.

⁷ “Peebáidacaalícué nutàacái mamáalàacata, càmicaalícué nacái píimáicha tàacáisi nuéwáidéeri iyú píá, yá písutacué nuícha numànínapínácué pírí càinácaalí cayábéeri piwàwéericuécá, yá numànicuécá píríwani. ⁸ Pimànicaalícué madécana cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí áibanái naicápiná Núaniri Dios cáimiétaquèeri iyú. Càita nacái píasáidapínácuéca nuéwáidacalécuéca píá. ⁹ Cáininácuéca nuicáca píá càide iyúwa cáinináaná Núaniri Dios iicáca núa, íná peebáidacué mamáalàacata nutàacái píasáidacaténácué cáinináca piicáca núa càide iyúwa cáinináanácué nuicáca píá. ¹⁰ Pimànicaalícué iyúwa nuchùulláná

pía, yási cáininácuéca nuicáca píawa càide iyúwa cáinináaná Núaniri iicáca núa numànicáiná iyúwa ichùullaná núa.

¹¹ “Càicuéca núumaca pírí casímáicaténácué piwàwa núapicha, yéewanápiná nacái casímáicuéca pía manuísíwata. ¹² Nuchùullacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacawa càide iyúwa cáinináanácuéca nuicáca pía. ¹³ Péemlàcué comparación: Aibacaalí imàacaca icáucawa yàacawéeriná íchawalínáwa, yási wáallacawa báisíiri iyú cáinináca iicáca yàacawéerináwa macái íwàwalicuísewa. Càita nacái numàacapiná nucáucawa píchawalínácué cáinináacáinácué nuicáca pía. ¹⁴ Néese, pimànicaalícué mamáalàacata iyúwa núumáaná, cáininácaténácué piicáyacacawa, yási nùacawéeyéinácuéca pía. ¹⁵ Càmitacué quirínama núuma píwali nùasu wenàiwicacuéca pía, càmicáiná yàasu wenàiwica yáallíawa ìwali yái íiwacali imànínáca. Néese núumacué píwali nùacawéeyéinácuéca pía nùalidacáinácué pírí macáita yái Núaniri Dios ímáanáca nulí. ¹⁶ Càmitaté peedácué núa píwacalipináwa. Néese nuedácatécué pía nùasunáipináwa, yá nudéca nuchùullacuéca pía pimànínápiná cayábéeri, yéewacaténácué nacái yái cayábéerica pimànírícuéca iyamáacawa càiripináta. Yási Núaniri Dios imànicuéca píriwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéeripinácuéca ícha nunùmallicuise, pisutácaalícué càide iyúwa nuwàwáaná. ¹⁷ Iná nuchùullacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacacawa”, ímaca walí yái Jesúscá.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ Jesús ímacaté walí: “Aibanái èeri mìnanáì càmlíyíi yeebáida nutàacái báawapiná naicácuéca píawa, iná piwàwalícué báawáanáte naicáca núa quéechaté ipíchawáiseté báawaca naicácuéca pía. ¹⁹ Piyacaalícué càide iyúwa èeri mìnanáì iyáanáta, yá cáininácuéca èeri mìnanáì iicáca píatá, càide iyúwa cáinináaná naicáyacacawa. Quéwa nudéca nuedácuéca pía èeri mìnanáì yéewíise, peebáidacaténácué nutàacái, iná báawaca naicácuéca pía càmicáinácué piya càide iyúwa nàyáaná. ²⁰ Piwàwalícué yái núuméericatécué pírí: ‘Canáca yàasu wenàiwica cachàiníiri íiwacali íchawa’, càite núumaca. Càita nacái càmita yéewacué cachàinica nuícha pía. Iwàwacutácué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanáwa. Abénaméeyéi nàuwideca namànica núa, iná nàuwidecuéca nacái namànica píawa. Quéwa áibanái yeebáidaca nutàacái, iná neebáidapiná nacái iyúwa péewáidáanácué nía. ²¹ Quéwa áibanái càmlíyíi yeebáida nutàacái namànipiná pírí báawéeriwa peebáidacáinácué nutàacái càmicáiná nálíia Dios ìwali, yái ibànuèrica núa aléi.

²² “Càmicaalíte nùanáta nùalidacaténá wenàiwicanái irí nutàacáiwatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalíisetá. Quéwa siùcáisede canáca yéewaná náimaca càmlínápinása cabáyawaná nía nùwalíise néemlacáináté núumaca nalí nudéca nùanáca Dios yàatanáise. ²³ Máiníyíi cabáyawanáca níara wenàiwicaca càmlíyíica yeebáida nutàacái, yácainá cawínácaalí báawéerica iicáca núa, idéca báawaca iicáca núa báawacáináté iicáca Núaniri Dios quéechatécáwa. ²⁴ Càmicaalíte numàni nàacuésemi yái càmlíríca áiba wenàiwica idé imànicatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalíisetá. Quéwa éwita naicácaníta càì numànica, càicáaníta báawaca naicáca núa, báawa nacái naicáca Núaniri Dios. ²⁵ Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté rey David icàlidáaná tàacáisi nunùmallicuise bàaluité. David ímacaté: ‘Máiní báawacaté naicáca núa éwita canácaníta ìwalíise báawáanápiná naicáca núa’, càì ímacaté nunùmallicuise yái Davidca.

²⁶ “Quéwa nudécanáami nuèpùacawa Núaniri Dios yàataléwa, yási nubànùacué píriwa Espíritu Santo, yái Espíritu Dios yàatanáiseerica, itàaníríca báisíiri iyú,

yái Yàacawéeridéericuéca pía. Espíritu Santo yàanàpiná, yásí yéewáidacuéca píawa nùwali yéewanápinácué picàlidaca nuináwaná ìwali. ²⁷ Pidécuéca pìyaca nùapicha mamáalàacata nudàbacatáiseté nuéwáidaca wenàiwica àta siùca nacáide, íná picàlidapínácué nuináwaná ìwali èeri mìnánái íríwa”, ímaca walí yái Jesúscá.

16

¹ Jesús ímaca walí àniwa: “Nudéca nucàlidacuéca piríni ipíchaná piwènúadacuéca píiwitáisewa nuícha isicúata, nadàbacaalípiná nàuwidaca namànicuéca pía. ² Yásí náucacué píawa judíonái yéewáidacàalu ícha, càmitacué quírínama nabatàa piwàlùacawa néré àniwa. Aibaalípiná nayúunáida nacái náibaidaca náyaca Dios írípíná nanúacaalícué píawa. ³ Yá namàpinácué pirí báawéeri càmicáiná náalíá Núaniri Dios ìwali, nùwali nacái. ⁴ Nucàlidacuéca piríni siùcata yéewanápinácué nadàbacaalípiná namànicuéca pirí báawéeri, yásí piwàwalicuéca nudéca nucàlidacuéca piríni”, ímaca yái Jesúscá.

Lo que hace el Espíritu Santo

Jesús ímacatè walí àniwa: “Idàbacaalítè nuéwáidaca wenàiwica, càmitatè nucàlidacué piríni piùwichàanápinácuéwa nulípiná, nùyacáinátécué píapicha. ⁵ Quéwa siùcàade yá nùacawa nùyacaténá yáapicha yái Dios ibànuericatè núa aléi. ¿Cánácué càmita pisutá péemiawa núa siùcade ìwali yái nùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa? Iwàwacutácué casímáica piwàwa nùapicha. ⁶ Quéwa, máiní achúmacuécá piwàwa siùca nucàlidacáinácué piríni. ⁷ Quéwa, péemiácué cayába. Cayába cachàiniwanái píricuéni nuèpùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa. Càmicaalí nuèpùawa Núaniri Dios yàataléwa, néese càmita yàanàa yái Yàacawéeridéeripínácuéca pía, yái Espíritu Santoca. Quéwa nùacaalípináwa, yá nubànùacuéca piríwani. ⁸ Espíritu Santo yàanàpiná, yásí imàacaca èeri mìnánái náalíacawa cabáyawanáca nía. Imàacapíná náalíacawa nacái nudéca nùyaca machacàníri iyú Dios iicá. Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa nacái càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica nàyacaténá machacàníri iyú. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica. ⁹ Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa cabáyawanáca nía càmicáiná neebáida nutàacái. ¹⁰ Yá Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánái náalíacawa nudéca nùyaca machacàníri iyú Dios iicá íná yéewa nùacawa Núaniri Dios yàataléwa. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníri iyú Dios iicá, càmicáinácué piicá núa cháí èeri írícu. ¹¹ Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánái náalíacawa nacái Dios yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta. Càipíná náalíacawa Dioscáiná idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná Satanás càiripínáta, yái ichùulìerica èeri mìnánái íiwitáise.

¹² “Iyaca madécaná nucàlidéeripínácué pirí, quéwacué siùca càmita píalimá píalíaca péemíaca macáita, càinácaalí ímáaná. ¹³ Quéwa Espíritu Santo yàanàpiná, yái itàaníríca báisíri iyú, yásí yéewáidacuéca píawa macái báisíri tàacáisi ìwali, càmicáiná icàlidapíná yàasu wawàsiwa, néese icàlidapíná macáita càinácaalí tàacáisi Dios icàlidéeri írí. Néese Espíritu Santo imàacapínácué píalíacawa càinácaalí ichàbàanáwa áiba èeriwa. ¹⁴ Espíritu Santo imàacapíná wenàiwica náalíacawa cachàináca nùíwítáise, icàlidacáinácué pirí nutàacái péemíacaténácué càinácaalí ímáaná. ¹⁵ Macáita yái Núaniri Dios idènièrica nudèniata nacái yáapichani, íná núumacué pirí Espíritu Santo icàlidapínácué piríwa nutàacái, imàacacué nacái píalíaca péemíacani, càinácaalí ímáaná.

16 “Achúmáanatàacá càmítacué piicápiná núa, néese mesúnamáita piicápinacué núa àniwa nùacáiná Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsa.

La tristeza se cambiará en alegría

17 Néese abénaméeyéi wéenánái wía yéewáidacaléca, náimaca naliwáaca:

—¿Càinásica ímáaná yái tàacásica? Idéca íimaca walí achúmáanatàacá càmínápinása waicáni, néese mesúnamáitasa yèepùa waicápináca àniwani, yàacáináscáwa Yáaniri Dios yàataléwa. 18 ¿Càinásica ímáaná yái tàacásica ‘achúmáanatàacá’? Càmita wáaliáwa càinácaalí ìwali itàaní —náimaca.

19 Néese Jesús yáaliácawa wawáwaca wasutáca wéemíawa ìwalini. Yá íimaca walí:

—Nudéca núumacuéca pirí achúmáanatàacá càmítacué piicápiná núawa, néeseué mesúnamáita piicápinacué núa àniwa. ¿Pisutásicué péemíawa píawáaca ìwali yái tàacásica? 20 Péemíacué cayábani. Achúmáanatàacá pícháanínacuéca, yá achúmapínacuéca piwáwa nanúacaalí núawa, quéwa áibanái èeri mìnánái càmíyeyi yeebáida nutàacái, casímáipínáca nawáwa. Quéwa éwita achúmacáanítacué piwáwa malééná èeri nuétácái ìwalíise, càicáaníta mesúnamáita casímáicuéca piwáwa nuétácái ìwaliwa.

21 Péemíacué comparación: Achúmaca inanái iwáwa ùasu èericaalí yàanáca umusúadánápiná iicá èeri. Yá achúmaca uwáwa ùuwichàacáináwa cáiwíiri iyú, quéwa idécánáami asáica uùri, yásí uimáichaca yái cáiwírira, máinícáiná casímáica uwáwa umusúadacáiná iicá èeri. 22 Càita nacái siùcade achúmacuéca piwáwa. Quéwa nuèpùapínacawa nuicácuéca píá àniwa, yásí máinícué casímáica piwáwa, yá canácata yáaliméeripíná achúmaca imànicuéca piwáwa àniwa.

23 “Néenialpíná càmítacué iwàwacutá pisutáca péemíawa núa, yácáiná Espíritu Santo yéewáidapínacué píawa. Péemíacué cayába, Núaniri Dios imànipínacué piríwa càinácaalí cayábèeri wawàsi pisutéericuéca imànínapíná pirí, pisutácaalicué Dios íicha nunùmálicuíse càide iyúwa nuwàwáaná.

24 Càmitàacá pisutacué Núaniri Dios íicha nunùmálicuíse imànínapínacué pirí cayábèeri càide iyúwa nuwàwáaná. Pisutacué Dios íicha nunùmálicuíse imànínapíná pirí cayábèeri, yásí imànicuéca piríwani càide iyúwa nuwàwáaná, yéewacaténacué casímáica piwáwa manuísíwata —íimaca walí yái Jesúsa.

Jesucristo, vencedor del mundo

25 Jesús íimacaté walí àniwa: “Nudéca nuéwáidacuéca píá càulenéri comparación iyú. Quéwa áibaalípináwa càmítacué nutàaní pirí comparación iyú. Néese nutàanínacué pirí amaléeri iyú Núaniri Dios ìwaliwa, píalíacaténacué péemíaca ráunamáitani, càinácaalí ímáaná. 26 Néenialpíná pisutápinacué Dios íicha nunùmálicuíse imànínapínacué pirí cayábèeri càide iyúwa nuwàwáaná, yá càmita iwàwacutá nusutáca Dios íicha manuísíwata pirípinacué. 27 Cáinínacáiná Dios iicácuéca píá, íná càmita iwàwacutá nusutáca Dios íicha manuísíwata pirípinacué. Cáinínacuéca Dios iicáca píá cáinínacáinácué piicáca núa, pee báidacuéca nacái nùanácaté Dios yàatanáise. 28 Nudéca nùacawa Núaniri Dios yàatanáisewa nùanácaténá aléi èeri iriculé. Siùcáade nuèpùacawa èeri íicha nuacaténáwa àniwa Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsa.

29 Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Siùca pitàaníca pìyaca amaléeri iyú, càmita picàlida pìyaca càulenéri comparación. 30 Siùca wáaliácawa píalíacawa macáita wawàsi. Càmita iwàwacutá wasutáca wéemíawa píá píalíacáinátawa càinácaalí wáináidáanáwa

wawàwalicuìsewa píaliacáináwa wáiwitáise ìwali. Iná weebáidaca pìanàacaté Dios yàatanáise —wáimaca irí. ³¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Piyúnáidacuéca peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú macái piwàwalicuìsewa, quéwa càmitàacáwa cachànicué píiwitáise nùwali. ³² Mesúnamáisíwatacué pipiacuécawa picàlaliacawa nuícha, yá pimàacapínacuéca núa abéeritawa. Quéwa càmita máini abéerisiwa núa, Núaniricáiná iyaca nùapicha. ³³ Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica yéewacaténacué matuñbanáica pía peebáidacáinácué nutàacái. Chái èeri irícu piùwichàapínacawa, quéwa pichàiniadacué piwàwawa. Nudéca numawèniadaca Satanás íiwitáise cachàiníri, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise namànínápiná nabáyawanáwa, iná yéewacué píalimápiná pimawèniadaca píchawa Satanás nacái —íimaca walí yái Jesúsca.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Néeseté idécánáami Jesús icàlidaca walíni, yá iicáidaca chènuniré, yá íimaca Dios irí: “Núaniri, idéca nuénáiwana yàanàaca. Pimàaca èeri mìnánái náaliacawa cachàinica nuíwítáise, núa Píirica, yéewanápiná numàaca nacái náaliacawa cachàinica píiwítáise. ² Pidéca pimàacaca nulí píiwítáise núcànanápiná èeri mìnánái canánama, nùacaténá nacáuca càmíri imáalàawa, níai pièyéica nulí nùasunáipíná, núa Píirica. ³ Nadèniapíná nacáuca càmíri imáalàawa níai yáaliyéica wàwali, pía abéerita Dios báisírica, núa nacái Jesucristo yái pibànuerica aléi èeri irículé.

⁴ “Nudéca nùasáidaca nalí cachàinica píiwítáise cháì èeri irícu, iná nudéca numàalàidaca numànica macáita càide iyúwaté pichùullaná numànica. ⁵ Iná Núaniri siùcade pimàaca cáimietacanéerica núa píapicha chènuniré càide iyúwaté nùyáan píapicha bàaluitésíwa èeri ipíchawáise.

⁶ “Pidéca peedáca níai wenàiwicaca èeri mìnánái yèewíse píacaténá nulí núa nùasunáipíná. Yá nudéca numàacaca náaliaca píwali iyúwa piyáaná. Quéechatécáwa píasunáica núa, yá pidéca píaca nulí núa nùasunáipíná, nadéca nacái namànica càide iyúwa pichùullaná núa. ⁷ Siùca náaliacawa macáita yái numànírica, yá nacái tàacáisi nuéwáidéerica iyú núa, nudéca numànicani pichàini iyú, yái pichàini pimàaquéerica nulí. ⁸ Nudéca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica pièricaté nulí, yá neebáidaca nulíni. Náaliacawa báisíri iyúcani nùanàacaté píatanáise. Neebáida nacái pibànùanáté núa.

⁹ “Nusutáca nalí píicha manuísíwata. Càmita nusutá píicha áibanái èeri mìnánái irípiná càmíiyéi yeebáida nutàacái. Néese nusutáca píicha nalí níai pièyéica nulí píasunáicáiná núa. ¹⁰ Macáita níai nùasunáica níacata píasunái nacái. Macáita níai píasunáica níacata nùasunái nacái. Nàyacáiná machacàníri iyú, iná nùasáidaca cachàinica nuíwítáise.

¹¹ “Siùcáade càmita nuyamáawa cháì èeri irícu, quéwa nayamáapínacawa cháì èeri irícu, idècunitàacá nùyaca píapicha. Pía, Núaniri mabáyawanéerica, picúa núa píirípináwa pichàini iyúwa neebáidáanápiná mamàalàacata pitàacái, níai pièyéica nulí nùasunáipíná, yéewacaténá abèdanamaca náiwítáise náapichawáaca càide iyúwa abèdanamáanán nuíwítáise píapicha. ¹² Idècunitàacá nùyaca náapicha cháì èeri irícu, yá nucùacaté núa píirípiná pichàini iyú, níai pièyéica nulí nùasunáipíná. Canácata néená yúuquériwa nuícha, abéerita meedá yáara

yúuquéricatéwa quéechatécáwa. Iná yéewa macáita ichàbapinácawa iyúwa profetanái itànàanáté tàacáisi ìwali pinùmallicúise bàaluité.

¹³ “Siùcáade nùacawa platalé, Núaniri. Quéwa idècunitàacá nùyaca cháì èeri irìcu, yá nusutáca pìicha nàlì casímáicaténá nawàwa manuísíwata càide iyúwa casímáiná nuwàwa. ¹⁴ Nudéca nucàlidaca nàlì pitàacái quéwa báawaca èeri mìnánái ìicáca nía càmíciná nàya càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná, càide iyúwa núa nacái càmíliná nùya càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná. ¹⁵ Càmita nusutáca pìicha pitéénápiná nía èeri ìicha, néese nusutáca pìicha picùanápíná nía Satanás ìicha yái báawéerica. ¹⁶ Càide iyúwa càmíliná nùya èeri mìnánái ìiwitáise ìwali, càita nacái níái yeebáidéeyéica nutàacái càmíiyéita nacái iya èeri mìnánái ìiwitáise ìwali. ¹⁷ Masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisìiri iyúwa náibaidacaténá pirí càide iyúwa piwàwáaná. Báisìiri tàacásica yái pitàacáica. ¹⁸ Càide iyúwa pibànànaté núa èeri mìnánái yèewiré càmíiyéica yeebáida nutàacái. ¹⁹ Yá siùcáade numàacapínáca núcáucawa náichawalíná numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná yéewanápiná masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisìiri iyúwa náibaidacaténá piripíná càide iyúwa piwàwáaná.

²⁰ “Càmita nusutáca pìicha abéta nàlì níái yeebáidéeyéica nutàacái, néese nusutáca pìicha nacái áibanái iripíná yeebáidéeyéipíná nutàacái áibaalípiná nèemlàaalípiná nuéwáidacalénái icàlidaca nàlìni. ²¹ Núaniri, nusutáca pìicha pimàacáanápíná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca macáita manuísíwata, càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. Càide iyúwa piyáaná nùapicha, nùyáaná nacái píapicha, càita nacái pimàacaca abédanamaca náiwitáise náapichawáaca nàyacaténá abédanamata wáapicha, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái neebáidaca pidéca pibànùaca núa aléi. ²² Pidéca pimàacaca nùasáidaca nàlì cháì èeri irìcu cachàinica píiwitáise. Núa nacái, nudéca numàacaca náasáidaca áibanái irí cachàinica píiwitáise yéewanápiná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. ²³ Nùyaca nawàwalicu, píá nacái iyaca nuwàwalicu abédanamacaténá náiwitáise náapichawáaca manuísíwata, yéewanápiná èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái náalíacawa pidéca pibànùaca núa, yéewanápiná nacái náalíacawa cáinináca piicáca níái nùasunáica càide iyúwa cáinináaná piicáca núa.

²⁴ “Núaniri, pidéca piaca nulí nía nùasunáipíná. Nuwàwaca nàyaca nùapicha aléera nùyacatalépiná naicácaténá pimàacáaná macáita naicáca núa cáimiétaquéri iyú nùyacaalípiná píapicha chènuniré, cáinináacáinaté piicáca núa bàaluitésiwa èeri ipichawáise. ²⁵ Píá, Núaniri mabáyawanéeri, áibanái èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái càmita náalíca piwali, quéwa nùalíaca piwali. Níái nacái nùasunáica náalíacawa pibànùacaté núa aléi. ²⁶ Nudéca numàacaca náalíacawa píiwitáise ìwali. Yá numàacapíná mamàalàacata náalíaca piwali càiripínáta yéewanápiná cáinináca naicáyacacawa càide iyúwa cáinináaná piicáca núa, yéewanápiná nacái nùyaca nawàwalicu”, ìimaca yái Jesúsca isutáca walípiná Yáaniri Dios ìichawa.

18

Arrestan a Jesús

¹ Jesús idècánámi isutáca walípiná Dios ìicha, yá yàacawa wáapicha wía yéewáidacaléca, wàacaténáwa abéemàalé únibàa ìicha, ìipidenéeri Cedrón. Iyaca néeni bàacalé inàlìmaná. Yá Jesús iwàlùacawa néré wáapicha wía yéewáidacaléca. ² Judas, yái yèericatéwa wáicha itécaténá Jesús yuúwidenái

náibàcaténáni, yáalíacawa ìwali yái bànacaléca, Jesús ìyacáináté néeni wáapicha madécaná yàawiría, wía yéewáidacaléca. ³ Iná Judas yàanàaca bànacalé inàlìmaná néré, itéeri yáapichawa madécaná romanonái yàasu úwinái, áibanái nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo. Sacerdote ìiwacanánái, fariseonái nacái nabànùacaté nàasu úwináwa Judas yáapicha. Nadèlìaca nacáapisaíwa. Naté nacái nàasu béeriasiwa, lámpara nacái nacamalápináwa, catácáiná nàwali. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càinàcaalí namànlínápináté irí, iná imusúacawa náipunita, yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Cawinácué picutá? —ímaca yái Jesúsca. ⁵ Náimaca irí:

—Jesús Nazaret ìyacàlená néeseérica wacutá —náimaca irí. Néese Jesús ímaca nalí:

—Núaquéi —ímaca yái Jesúsca. Judas, yái itéerica Jesús yùuwidenái náibàcaténáni, ibàlùacawa néeni úwinái yáapicha. ⁶ Idété Jesús ímaca: “Núaquéi”, yáta cáaluca nía Jesús ícha, yá néerúacawa ícha, yá náuwàacawa cáli ínalaté nactalìniwa. ⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Cawinácué picutá? —ímaca. Néese náimaca àniwa:

—Jesús Nazaret ìyacàlená néeseérica wacutá —náimaca irí. ⁸ Iná Jesús ímaca nalí àniwa:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni nuináwanáwa núaquéi. Picutácáinacué núa, néese pimàacacué nèepùacawa níai núapichéeyéica —ímaca yái Jesúsca.

⁹ Yá macáita ichàbacawa càide iyúwaté Jesús ímáanáté: “Núaniri, níai pièyéica nulí nùasunáipiná canácata néená yúuquériwa nuícha”, càité ímaca yái Jesúsca, iwàwacáináté icùaca wía yùuwichàacáisi ícha, wía yéewáidacaléca.

¹⁰ Néese Simón Pedro, idènièrica espada machete nacáiri, yá iwatàaca espada yàalu iricùsewa, yáalimáidaca ipélicatatá quéwa isasàacáita meedá asiali yúuwi yéewápuwáiseechúa yái ípidenéerica Malco, sacerdote ìiwacalíná yàasu wenàiwicaca. ¹¹ Quéwa Jesús ímaca Pedro irí:

—Píiyàa pìasu espadawa yàalu iriculéwa. Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná —ímaca yái Jesúsca.

Jesús ante Anás

¹² Néeseté níai úwinái, náiwacali yáapichawa, nía nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo náibàaca Jesús. Yá nadacùaca náichawa icáapi.

¹³ Néese quéechacáwa natéca Jesús Anás icapèe néré. Caifás icuíricani yái Anásca. Néenialité sacerdote ìiwacalínàcani yái Caifásca. ¹⁴ Yái Caifás, yácata icàlidéericaté judío ìiwacanánái irí cayábàanápináté cachàiníwanái nalíni abéeri asiali yéetácaalípinátéwa macái wenàiwicaca íchawalíná, ipíchaná romanonái inúaca macáita judíonái.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ Néese Simón Pedro, núa Juan nacái, wàacawa Jesús yáamiwáise déecuta. Wàanàaca sacerdote ìiwacalíná icapèe néré, yá namàacaca nuwàlùacawa Jesús yáamiwáise capli ibàacháwalená iriculé, yácaíná sacerdote ìiwacalíná yáalía íicáca núa. ¹⁶ Pedro ibàlùacawa bàacháwáiseeri inùma ícha. Iná nùacawa bàacháwa ícha nutécáténá Pedro núapichawa bàacháwa iriculé. Yá nusutáca wawàsi inanái ícha icuèchúaca capli inùma bàacháwáise umàacáanápiná Pedro iwàlùacawa. Yá umàacaca iwàlùacawa. ¹⁷ Néese usutáca uémíawa Pedro:

—¿Pìasica nacái abéeri néená níai Jesús yéewáidacaléca? —úmaca Pedro irí. Néese Pedro ímaca ulí:

—Càmita nùani —ímaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

¹⁸ Néese casalinicaté nàwali níai sacerdote yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni, úwinái nacái icuèyéica templo, íná napucúadacaté quichái, yá nàanabàca. Pedro yàanabàca nacái náapicha quichái.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹ Idècunitàacá Pedro iyaca bàacháwáise manuiri capii fícha, yá capii irícu sacerdote íiwacaliná idàbacaté isutáca yéemiawa Jesús wàwali macáita wía yéewáidacaléca. Isutáca yéemiawa Jesús nacái càinàcaalí ìwali yéewáida wenàiwica. ²⁰ Jesús íimaca irí:

—Càmita nuéwáida nía ibàacanéeri iyú. Nudéca nucàlidaca tàacáisi macái wenàiwica yàacuése. Nudéca nuéwáida wenàiwica mamáalàacata judionái yéewáidaàalu irícu, templo irícu nacái, aléde nàwacáidáyacataléca macái judioca. ²¹ ¿Cána pisutá péemiawa núa? Pía pisutáca péemiawa áibanái yéemièyèicaté nutàacái càinàcaalíté ìwali nuéwáidaca nía. Nàaliacawa ìwali yái nucàlidéerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ²² Idècanáami Jesús càì íimaca nalí, néese abéeri néená níai úwi icuèyéica templo inúaca Jesús inàni ìwali. Yá íimaca Jesús irí:

—Picá càì pitàanica sacerdote íiwacaliná irí —íimaca. ²³ Jesús íimaca irí:

—Nutàanicaalí báawéeri iyú, picàlida nulíni càinàcaalí báawéeri nutàani. Quéwa càmicaalí nutàani báawéeri iyú, néese canácata yéewaná picapèedáidaca núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese Anás ichùullaca úwinái natéca Jesús nadacuèrimi Caifás yàatalé yái áiba sacerdote íiwacaliná.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Idècunitàacá Pedro ibàlùanica yàanabàca iyaca, yá áibanái iyéeyéica néeni nasutáca néemiawani:

—¿Càmitasica pía nacái abéeri néená níai Jesús yéewáidacaléca? —náimaca. Quéwa Pedro imànica ichiwawa àniwa. Yá íimaca nalí:

—Càmírita núa —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná náibàacani.

²⁶ Néese sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica, abéeri yéenasàiriná yái asiali Pedro isasèericaté yùuwi, yácata isutáca yéemiawa Pedro nacái. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Càmitasica pía yái nuiquèericaté Jesús yáapicha bànacalé inàlimaná néeni? —íimaca. ²⁷ Yá Pedro imànica ichiwawa àniwa, íimaca càmitsa yáalía Jesús ìwali, yáta cawámai itàaca.

Jesús ante Pilato

²⁸ Néeseté natéca Jesús Caifás icapèe fícha gobernador romanosàiri icapèe nérépiná. Amaláca yàacawa nawicáu, íná càmita nawàlùawa gobernador càmíri judío icapèe iriculé, náimacáiná càmitsa nawàwa casacàaca nía Dios fícha ìwallise yái nawàlùanácawa càmíri judío icapèe iriculé. Càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá nía, casacàacaalí Dios iicaca nía yáté èerica, yá càmita nàalimá nayáaca nayáacaléwa Pascua yàasuná culto yaalí. ²⁹ Iná gobernador Pilato imusúacawa icapèe íichawa itàanícáténá náapicha. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué ibáyawaná pirí yái asialica? —íimaca. ³⁰ Néese náimaca irí:

—Càmicaalí imàni ibáyawanáwatá, néese càmita waté pialatétáni —náimaca.

³¹ Pilato íimaca nalí àniwa:

—Pitécuéni piùwichàidacuéni càide iyúwa piàwirinàimi íiuitáise íimáaná —íimaca yái Pilatoca. Níai judioca náimaca Pilato irí àniwa:

—Píacué romanonái icuèyéica wàasu cáli càmitacué pibatàa wanúaca wenàiwica cruz ìwali, wía judíoca —náimaca írí.

³² Càité namànica càide iyúwaté Jesús icàlidáanáté ìwaliwa nanúanápínaténí cruz ìwali, níái càmiyéica judío. ³³ Pilato yèepùa iwàlùacawa icapèe manuiri iriculéwa. Yá imáidaca yàataléwa Jesús. Pilato íimaca Jesús írí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. ³⁴ Jesús íimaca írí:

—¿Pisutásica péemlawa núa pínáidacáináwa pisutáanápíná péemla núa, càmicaalí nacái, pisutásica péemlawa núa áibanái icàlidacáiná píriní? —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Pilato íimaca írí àniwa:

—¡Núa càmirita judío! Péenánái judíonái, núa nacái sacerdote íiwacanánái nadéca natéca pía nùatalé nacháawàcaténá piináwaná ìwali. ¿Càiná báawéeriquéi pimànica? —íimaca. ³⁶ Néese Jesús íimaca írí:

—Càmita nucua wenàiwica càide iyúwa èeri mìnánái icuàná yàasu wenàiwicawa cháí èeri írìcu. Nucùacaalí càì nùasu wenàiwicawatá, yá nudèniaca nùasu úwináiwatá imàniyéipíná úwi ipíchaná nùuwidenái ìbàaca núa presoíri iyú natécaténá núa judío íiwacanánái yàatalétá. Quéwa càmita nucua nùasunáíwa èeri mìnánái íiwitáise ìwali —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese Pilato isutáca yéemlawa Jesús àniwa:

—¿Néeni, píatasica abéeri nacuèriná? —íimaca. Néese Jesús íimaca.

—Báisíta, núaqueí càide iyúwa píimáaná. Nacuèrináca núa. Numusúacaté nuicá èeri nucàlidacaténá nalí báisíiri tàacáisi. Cawinácaalí wenàiwica iwàwéyéica yáaliacawa báisíiri tàacáisi ìwali, néemlaca cayába nucàlidáanáca nalíni —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese Pilato íimaca Jesús írí:

—Canácata yáaliméeri yáaliacawa càirínácaalíni, yái píiméerica ìwali báisíiricasa tàacáisica —íimaca yái Pilatoca.

Jesús es sentenciado a muerte

Néese Pilato idécanáamité càì isutáca yéemlawa Jesús, yá Pilato imusúacawa icapèe íichawa àniwa itàanícáténá judíonái yáapicha. Íimaca nalí:

—Càmita nuicá ìwali íbáyawaná yái asialica. ³⁹ Quéwa, càide iyúwacué píiwitáise iyáaná, nuwasáapínacué píríwa abéeri presoíri Pascua yàasuná culto yaalíwa. ¿Píwàwasicué numàacaca yèepunícawa pírí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca. ⁴⁰ Néese macáita néemíanicawa:

—¡Càmírita! ¡Píwasàa walí Barrabás! —náimaca néemíanicawa. Yái Barrabásca abéeri presoíri imàníricaté úwicái romanonái yàasu gobierno íipunita.

19

¹ Néeseté Pilato ichùullaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Yá nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha. ² Néese úwinái namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaníná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, naicáanícáténá meedá Jesús iquíníni. Néese náucaca ruana nacáiri Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri càaléeri quíiréeri nacái càiride iyúwa romano icuèriná íbàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni. ³ Néese nàacawa yàatalé abéerinamata namanúbaca iyúwa, càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíníná, quéwa naicáanícáita iquíníná meedá, càmita báisíiri iyú nàa icàaluíníná. Yá náimaca írí:

—¡Casíimái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica!
—náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa,
naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Yá nanúadáidaca Jesús ináni ìwali.

⁴ Néese Pilato imusúacawa àniwa itàanícáténá judíonái irí. Yá íimaca nalí:

—Piicácué yái, nudéca nutécuéca píataléni, yéewacaténácué píalíacawa càmita
nuicá ìwali ibáyawaná, canásiwa —íimaca.

⁵ Néese namusúadaca Jesús capli írícúise idènièri tuíri culèpi nacáiri
icàyuwaniná íiwita ìwaliwa, idènièri ìwalísewa bàlesi quíiréeri nacái. Yá Pilato
íimaca nalí:

—¡Piicácuéni, yácata yái asàlica! —íimaca.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judíonái yàasu úwi icuèyéica templo,
naicácanacáita Jesús, yá nadábaca néemíanicawa. Náimaca:

—¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca. Néese Pilato íimaca nalí:

—Píatacué ité itàtàawani cruz ìwali, càmicáiná nuicá ìwali ibáyawaná, canásiwa
—íimaca. ⁷ Níái judíoca náimaca:

—Wadèniaca wàawirináimi yàasu tàacáisiwa íiméerica iwàwacutáaná
yéetácawa icàlidacáiná iináwanáwa Dios líricasani —náimaca.

⁸ Néese idécanáami Pilato yéemíaca natàacái, yá cáaluca manuísíwatani.

⁹ Yèepúa iwàlúacawa icapèe manuíri írículéwa àniwa, yá Pilato isutáca yéemíawa
Jesús:

—¿Sísíéeríná pía? —íimaca. Quéwa Jesús càmirita itàaní. ¹⁰ Néese Pilato
íimaca irí:

—¿Cáná càmita pitàaní nulí? Píalíacawa núalimá nuchùulíaca natàtàaca
pía cruz ìwali, iná iwàwacutá picàlidaca nulí piináwanáwa numàacáanápíná
pèepuníacawa càmicáalí piwàwa pèetácawa —íimaca. ¹¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa pimànica càide iyúwa iwàwáanátá, yá canácata
píaliméeri pimànica nulítá, iná yàara wenàiwica ibànùericatè núa presoíri iyú
píatalé, máiní yáwaná ibáyawaná píicha —íimaca yái Jesúsca.

¹² Yáta Pilato icutáca càinápínacaalí iyú yáalimá imàacaca Jesús yèepuníacawa,
quéwa judío íiwacanánái néemíanicawa:

—¡Pimàacacaalí yèepuníacawa yái asàlica, néese càmita quirínama cayába
piápicha emperador romanosàirica, yái píiwacalísiwa icuèrica macái cáli
imanùbaca! ¡Cawinácaalí wenàiwica iwàwéerica icùaca wenàiwica iyúwa
nacuèriná, yùuwidaca imànica píiwacali emperador! —náimaca.

¹³ Néese, idécanáami Pilato yéemíaca natàacái, yá ichùulíaca úwinái
natéanápíná Jesús capli írícúise. Yá Pilato yáawinacawa yàasu yàalubáisi ínatawa
yéemíacataléca wenàiwica iináwaná, íipidenácatalé Gabata hebreo itàacái iyú,
áibaalí íipidenácatalé iba sàabadanaméeyéi. ¹⁴ Yáté èerica Pascua yàasuná culto
ípíchawáiseri, yáté judíonái nachùniaca yàacási nayàacaténá nayàacaléwa
Pascua yaalí, càmicáiná yéewaná náibaidaca Pascua yàasuná culto yaalí. Néese
mawiénicaalíté machacànica èeri, yá Pilato íimaca judíonái irí:

—¡Piicácué yái picuèrináca! —íimaca. ¹⁵ Quéwa néemíanicawa:

—¡Pinúacuéní! ¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca. Pilato íimaca
nalí:

—Càmita cayába nutàtàacué picuèriná cruz ìwali —íimaca. Quéwa sacerdote
íiwacanánái náimaca:

—¡Canáca áiba wacuèriná emperador romanosàiri fícha! —náimaca.

¹⁶ Ináté Pilato yèepùadaca nalí Jesús natàtàacaténáni cruz ìwali. Yá natécani.

Jesús es crucificado

¹⁷ Néeseté natéca Jesús yàcalé íicha. Jesús itéca yàacawa yàasu cruzwa. Néese nàanàaca néré ípidenácatalé La Calavera ímáanaca “Íiwitasi yáapimi iyacatalé” (áibaalí ípidenácatalé Gólgota hebreo itàacái iyú). ¹⁸ Néese natàtàacani cruz ìwali. Yá natàtàaca nacái áibanái cruz ìwali. Nabàlùadaca abéeri cruz Jesús inanàcubàa, abéeri cruz nacái abeemàawáise. Yá nabàlùadaca Jesús yàasu cruz bamuchúamibàa nalí. ¹⁹ Pilato gobernador ichùuliacaté nachanàidaca tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali. Yá tàacáisi íimaca: “Jesús, Nazaret iyacàlená néeséeri, yái judío icuèrináca.” ²⁰ Yá madécaná judío iléeca tàacáisi úwináicáiná natàtàacaté Jesús cruz ìwali mawiénita Jerusalén iyacàlená irí. Yá náalimá naléeca tàacáisi natànàacáináté máisiba tàacáisi iyúni: hebreo itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, griego itàacái iyú nacái. ²¹ Ináté judíonái yàasu sacerdote íiwacanánái nàacawa Pilato yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báawéeriquéi meedá yái tàacáisica pichùulièrica natànàaca íiméerica ‘Judío icuèriná’, íná pichùulla natànàaca áibata àniwa. Pichùulla càì natànàanápíná: ‘Yái íiméerica ìwaliwa judío icuèrinácasani’, càì pichùuliaca natànàanápínáni — náimaca. ²² Quéwa Pilato íimaca nalí:

—Numàacaca càitanide iyúwa natànàanácani —íimaca.

²³ Néese idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá nàwacáidaca ibàlemi, naseríaca báinúacanama nàwaliwáacani, yá macái úwisàiri imanùbaca yeedáca iríwa abéeri yéená. Néese úwinái yeedáca ináawanimi cáaléeri càimíri isucúacaná, yái wáluma ináawaniná iyàacanéeri chènuníise àta cáliaculénama.

²⁴ Iná úwinái náimaca nalíwáaca:

—Picácué wacacanáidani, waseríanápíná wàwaliwáacani. Cayába wáucaca wáichawa suerte íwalinápíná wáaliacaténáwa cáinacaalí wéená yeedéeripíná wáichani —náimaca. Càita namànica càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Jesús inùmalicúise bàaluité. Càité íimaca “Naseríaca nàwaliwáaca nubàlemi, yá náucaca náichawa suerte nunáawanimi íwalinápíná nacái, cáinacaalí néená yeedéeripíná iríwani”, càì profeta itànàacaté tàacáisi Jesús inùmalicúise. Càité namànica níái úwináica.

²⁵ Jesús yáatúa ibàlùacawa mawiénita Jesús yàasu cruz irí, uénásàatúa nacái. Uyaca náapicha nacái María, úái Cleofas yàacawéetúaca. María Magdalena iyaca náapicha nacái. ²⁶ Jesús iicáca yáatúawa ibàlùechúacawa núapicha mawiénita cruz irí, núa yéewáidacaléca cáininéerica Jesús iicáca, yá Jesús íimaca yáatúa iríwa:

—Yái nuéwáidacaléca, piicá càinide iyúwa pìiriwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca nulí, núa Juanca:

—Picúa úa càide iyúwa píatúawa —íimaca yái Jesúsca. Yá nucúacaté úa nuénánái yáapichawa nucapeerícuwa idécanáamité Jesús yéetácawa.

Muerte de Jesús

²⁸ Néeseté Jesús yáaliacawa imáalàidacaté imànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá imànica, íná Jesús íimaca:

—Macàlaca nuwàwa —íimaca nalí imànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái bàaluité.

²⁹ Uyaca néeni catúa ipuniéchúawa uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá náisapiaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú. Yá nadacúaca wáluma nacáiri isàbéeri hisopo yéetaná yàana ipùatalicu, yái hisopo sitúa nacáirica. Néese namichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá ibèrùacani. ³⁰ Yá Jesús ibèrùaca achúmanamata íisapiacaténá inùmawa iyú yái uva ituníca càaméeri ìiracaná, yéewacaténá itàanica cachàiníri iyú. Néese Jesús íimaca:

—Nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullianá numànica —íimaca yái Jesúsca. Néese icuàdaca íiwitawa, yá imàacaca icáuca yàacawa iinà íichawa.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Yáté èerica viernes ipíchawáiseté judionái iyamáidacawa Pascua yàasuná culto yaalí. Iná judionái càmitaté nawàwa yéetéeýéimiwa ichéecami ichanàacawa cruz iwali nàasu sàbado írìcu nayamáidacatáicawa. Yáté èerica nayamáidacatáicawa máinírìca iwàwacutácawa nalí namànicaténá nàasu cultowa ípidenéri Pascua. Iná nasutáca Pilato íicha wawàsi ichùullianápiná úwinái inúaca imalàawa nacàwa yáapi, níái ichanèeyéicawa cruz iwali néetacaténáwa ráunamáita, yéewacaténá áibanái nalicuàdaca nachéecami cruz íicha. ³² Iná úwinái yàaca inúaca imalàawa icàwa yáapi yái idàbàanéerica nàanàaca. Namalàata nacái icàwa yáapi yái áiba natàtèerica mawiénita Jesús írì. ³³ Quéwa nàacawa Jesús yàatalé, yá naicáca yéetacatéwa, iná càmita nanúa namalàawa icàwa yáapi.

³⁴ Quéwa abéeri úwi isutàaca Jesús ibàlài írìcu ùlibàna iyú. Yáta íiranámi imusúacawa icháuná írìcuíse úni nacáiri yéewi. ³⁵ Nudéca nucàlidacani iyúwaté nuicáanáténi, núa Juanca, nuicácináté Jesús yéetacatéwa ipíchawáiseté úwi isutàaca ibàlài írìcu ùlibàna iyú. Iná yéewa nucàlidacuéca pírì báisíiri iyúni. Núaliacawa nucàlidacuéca pírì báisíiri iyúni, peebáidacaténacué nacái Jesús itàacái. ³⁶ Namànicaté macáita Jesús írì càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse Mesías iwali, yái judío icuèrinápiná Dios ibànueripinacaté nalí. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Picácué pimalàa yáapi, yái oveja wálisàica pinuéricuéca Pascua yàasuná culto piná”, íimacaté yái Diosca. ³⁷ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse Mesías iwali. Profeta íimacaté: “Naicáidapiná írì, yái asíali nasutèericaté”, càité itànàaca yái profetamica.

Jesús es sepultado

³⁸ Néesetécáwa José, abéeri Arimatea iyacàlená mìnali, yàacawa Pilato gobernador yàatalé, yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái quéwa ibàacanéri iyúta quéechacàwa cáalucáináté José judío íiwacanánái íicha. Yá Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi, iná José yàaca yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ³⁹ Nicodemo nacái, yái yèericatéwa áiba catá itàanicaténá Jesús yáapicha, yàanàaca néré itèeri nacái treinta kilo pumèníiri isàni, yèewladéericaté pucháiba pumèníiyéi isàni íiwitáaná iyú, ípidenéeýéi mirra, áloe nacái áiba. ⁴⁰ Càité Nicodemo yeedáca Jesús iinámi José yáapicha. Yá néepuacani cáalèeri wáluma iyú náisapièricaté pumèníiri isàni iyú, Nicodemo itèerica. Namànicaté càide iyúwa judionái imàníná yéetéeýéimiwa írì ipíchawáise nabàliaca nía. ⁴¹ Iyacaté bànacalé inàlimaná mawiénita írì yái nanúacatáica Jesús. Bànacalé inàlimaná yéewi iyaca wálisài càliculli canácawa nabàlièri yéetèerimiwa néré. Yái càlicullica áibanái íicacaté dúli ibàlài írìcu yéewanápiná càlicullicani, capli imàdàaná nacáiri. ⁴² Naliadaca Jesús iinámi càliculli írìculé mawiénicáiná cruz írìni yái càlicullica, catácáiná nacái yàacawa yáté èerica viernesca, ipíchawáise sàbado judionái iyamáidacatáicawa.

¹ Mapisáisiwata domingo irícu, María Magdalena ùacatéwa càliculli néré catácatái tàacáwa. Yá uicáca manuírí íba ibàluèricawa méetàucuta càliculli inùma íicha, yái íba nabàlianáca càliculli inùma. Yái càlicullica áibanái íicacaté dúli ibàlài irícu yéewanápiná càlicullicani, capíi imàdàaná nacáiri. ² Néese upíacawa wàatalé, yái Simón Pedro, núa Juan nacái yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús íicáca. Yá úumaca walí:

—¡Nadéca needáca Wáiwacali iinámi càliculli irícuíse, yá càmita wáaliáwa alénacaalí náucani! —úumaca.

³ Néese Pedro, núa nacái Juan, wàaca waicácaténá càliculli nérépiná. ⁴ Wía aslanái wapiacawa pucháibanamata. Nupíacawa cachàini Pedro íicha. Yá idàba nùanàaca càliculli néré. ⁵ Yá núawia nuicáidaca càliculli iriculé, yái càliculli náiquéericaté dúli ibàlài irícu iyúwa capíi imàdàaná. Nuicáca ibàlemi, yái néepùanacaté Jesús iinámi. Càmita quéwa nuwàlùawa càliculli iriculé. ⁶ Néese, Simón Pedro yàanàa núamiwáise, yá iwàlùacawa càliculli imàdàaná iriculé. Pedro nacái íicáca yái ibàlemica. ⁷ Íicáca nacái wáluma néepuèricaté iyú Jesús íiwitami. Méetàucuta irílawá áiba wáluma íicha ituwièriwa cayába. ⁸ Néese núa Juan, yái idàbàanéerica yàanàaca càliculli néré, nuwàlùacawa nacái nuicácaténá néré. Nuicáca iyúwa iyáaná, yá nuebáidaca Jesús imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ⁹ Camicáináté wáalia wéemiaca cayába quéechatécáwa cáinacaalíté Dios itàacái íimáaná íiméericaté íwali iwàwacutáanápínáté Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁰ Néese, wía pucháiba yéewáidacaléca wèepùacatéwa wacapèe néréwa.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Quéwa María Magdalena uyamáacatéwa mawiénita càliculli irí. Idècunitàacá uícháanica, yá úawia uicáidaca càliculli imàdàaná iriculé. ¹² Yá uicáca pucháiba ángel cabalèenaméeyéi ibàle yáawinéeyéicawa Jesús iinámi iríacatáicawa. Abéeri yáawinéeriwa Jesús íiwitami néeni. Aiba nacái yáawinéeriwa yàabàlimi néeni. ¹³ Níái ángelca náimaca ulí:

—Néeni, ¿cáná pícháaní? Càmita iwàwacutá pícháanica —náimaca. Yá úumaca nalí:

—Nadéca natéca Nuíwacali iinámi, yá càmita núaliáwa alénacaalí náucani —úumaca úái María Magdalenaca.

¹⁴ Udécanacáita càì úumaca, néese uwènúaca uicáidaca uemaléwa báawata, yá abéeri wenàiwica ibàlùacawa néeni. Càmita quéwa úaliáwa Jesúscani. ¹⁵ Néese Jesús íimaca ulí:

—¿Néeni? ¿Cáná pícháaní? Càmita iwàwacutá pícháanica. ¿Cawiná picutá? —íimaca yái Jesúsca. Uyúunaidéeri meedá icùaca bànacalé inàlimaná càliculli iyacatáica. Iná úumaca irí:

—Píatasica idéca itécani, néese pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni alénacaalí piriadani, nutécaténáni —úumaca irí. Yá uwènúacawa íicha àniwa.

¹⁶ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡María! —íimaca ulí. Yá uèpùa uwènúa uicáidaca irí àniwa, yá úumaca irí hebreo itàacái iyú:

—¡Raboni! —úumaca irí (íimáanáca “Nuíwacali”). Yá úuwàa ulíacawa unúamáwawa Jesús irí, ubàaca yàabàli íwali ùacaténá icàaluíniná, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—¡Picá píibàa nùwali!, iwàwacutáciná numichàacawa Núaniri Dios yàataléwa. Píawa picàlidacaténá nuénánái iríni, níara nuéwáidacaléca, siùcasíwata numichàapínacawa Núaniri Dios yàataléwa, Píaniri Dios yàataléué nacái —íimaca

yái Jesúsa. ¹⁸ Iná María Magdalena ùacawa ucàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. Yá úumaca walí:

—¡Wáiwacali quéi nudéca nuicáca siùcasíwataàcáwa! —úumaca walí. Ucàlidaca nacái walí yái íimáanáca ulí.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Néeseté idécanáami catáca walí yái domingomica, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa capli irícu. Yá wabàllacaté macái capli inùma llave iyú cáalucáiná wía ipíchaná judío íiwacanánái nanúaca wía nacái. Yáta Jesús iyaca wèewi. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsa.

²⁰ Idécanáami càì íimaca walí, yá yáasáidaca waicá icáapiwa, útuwi yáami, ibàlàirícu nacáiwa ùlibàna yáami. Yá casíimáica wawàwa waicácáiná báisícata Wáiwacalicaní. ²¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Matuíbanáicué pía. Càide iyúwa Núaniri Dios ibànùanáté núa, càita nacái nubànùapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa nuchùulianá —íimaca walí yái Jesúsa.

²² Néese Jesús ipùa icalésawa wapualé yáasáidacaténá wadèñianápiná wacáucawa wàlisàíwa. Yá íimaca walí:

—Peedácué nuícha Espíritu Santo, icuèripínacué píiwitáise. ²³ Aibanái iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca píricué núiwitáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. Quéwa cawinácaalí càmíyéica iwènúada íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca píricué núiwitáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios càmita imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha —íimaca walí yái Jesúsa.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Tomás áibaalí íipidenéeri Gemelo, abéeri wéná wía Jesús yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càmítatè ìya wáapicha Jesús yàanàacaalíté wèewiré.

²⁵ Néese wía Jesús yéewáidacaléca áibanái wáimaca Tomás irí:

—Wadéca waicáca Wáiwacaliwa —wáimaca. Quéwa Tomás íimaca walí:

—Càmicaalícáwa nuicá icáapi icháuná útuwi yáamica, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapi ipùatawa néeni útuwi yáami irícu, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapiwa ibàlàì icháunálicu ùlibàna yáami, yá càmitàacá núalimá nuebáidaca cáucani —íimaca.

²⁶ Néeseté abéeri semana idénáami, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa àniwa capli irícu. Tomás iyacaté néeni wáapicha. Néese éwita wabàllacáanítatè capli inùma llave iyú, macái capli inùma, càicáaníta Jesús yàanàaca néré, ibàlùacawa wèewi. Yá itàidaca wía. Íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsa. ²⁷ Néese Jesús íimaca Tomás irí:

—Pimàaca picáapi ipùatawa nucáapi icháuná irícu útuwi yáamica, yá picáida nucáapi irí. Pimàaca picáapiwa nubàlàì icháuná irícu, ùlibàna yáamica. Picá pílináidawa mamáalàacata càide iyúwa wenàiwica càmíiri yeebáida, néese jpeebáida nudéca numichàacawa yéetácáisi íicha! —íimaca yái Jesúsa. ²⁸ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, píacata Nucuèriná Dios! —íimaca yái Tomásca. ²⁹ Jesús íimaca irí:

—Tomás, siùca peebáidaca átata píicácáiná núa. Casíimáipínaca áibanái yeebáidéeyéipíná nutàacái éwita càmíyécáaníta íicá núa —íimaca yái Jesúsa.

El porqué de este libro

³⁰ Wía Jesús yéewáidacaléca waicácaté Jesús imànica madécaná wawàsi ñiwitáise cachàiníri iyúwa. Quéwa càmita nutànaa macáita cháí cuyàluta irícu.

³¹ Nudéca nutànaaca yái tàacásica peebáidacatenácué Jesús itàacái Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànüericaté walí, Dios íiricani, yéewanápinácué pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa chènuniré, piácué yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Néeseetécáwa àniwa Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wía yéewáidacaléca Galilea icalisaniná néeni, áibaalí íipidenéeri Tiberias icalisaniná. Càité imànica:

² Siete wamanùbaca wía íyeyéicaté néeni: Simón Pedro; Tomás nacái, áibaalí íipidenéeri Gemelo; Natanael nacái, Caná iyacàlená minali, Galilea yàasu cáli íinatéeri yàcaléca; wía nacái Zebedeo yéenibe pucháibaca; áibanái nacái Jesús yéewáidacalé pucháiba. ³ Yá Simón Pedro íimaca walí:

—Nüacá nuibàaca cubái —íimaca yái Pedroca. Néese wáimaca irí:

—Uwé. Wàata nacáíwa piápicha —wáimaca. Yá wàaca wawàlùacawa barca iriculé. Yá mādáiní wacamáaca wèepunícawa táiyápinama. Quéwa canácata wacaméerica. ⁴ Néeseeté amalácaalí yàacawa, yá Jesús imàacaca yáawawa waicácani càina íinata idècunitàacá wàyaca úni yáacubaa barca irícu. Quéwa wía yéewáidacaléca càmitaté wáalía waicácani. ⁵ Néese Jesús imáidaca walí calisa icàinalená íinatáise. Íimaca walí:

—¡Néenicué, nüacawéeyéinál! ¿Canátacué picaméeri? —íimaca imáidaca walí. Néese wáimaca irí:

—Canáca wacaméeri —wáimaca irí. ⁶ Néese Jesús íimaca walí:

—Piúacué piasu chinchorrowni yéewápuwáise barca íicha, yásí píibàacuéca nía —íimaca. Néese wamànica càide iyúwa ichùulianá wía, quéwa càmita wáalimá weedáca wàasu chinchorrowni úni yáacuise manùbacáiná níai cubáica íyeyéica irícu. ⁷ Néeseeté núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús íicáca, núumaca Pedro irí:

—¡Yácata báisi Wáiwacali! —núumaca. Simón Pedro yéemìacanaacáita Wáiwacalicaní, yá íwalica ibàlewa iwatàacáinaté íichawani idècunitàacá íibaidaca. Yá Simón Pedro ipislacawa úni yáaculé, yá imàlacawa càina íinatalépiná yàanàcaténá Jesús yàatalé ráunamáita wapíchalépiná. ⁸ Wía yéewáidacaléca áibanái wàanàaca càina néré barca irícu. Yá wawatàidaca chinchorro ipuniériwa cubái iyú barca yáamísewa. Càmita máiní déeculé wía càina íicha, cawàwanáta wàyaca cien metro idècuni càina íicha weedácaalíté níai cubáica. ⁹ Wamusuàcanámiwa barca irícuise, yá waicáca abéeri cubái iriadéeri quichái imení íinata pan yáapicha. ¹⁰ Jesús íimaca walí:

—Peedácué néená níai cubáica píibèeyéica —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Yá Simón Pedro iwàlùacawa barca iriculé, yá iwatàidaca chinchorro càina íinatalé, yái chinchorro ipuniéricawa manuínaméeyéi cubái iyú. Yá waputáaca nía, ciento cincuenta y tres namanùbaca manuínaméeyéi cubáica. Ewita manùbacáaníta nía, càicáaníta càmita namàdá chinchorro. ¹² Néese Jesús íimaca walí:

—Aquialé, plácué piyáaca piyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca. Yá canácata wéená wía yéewáidacaléca isutéeri yéemìawa cawinácaalíni wáalíacáináwa Wáiwacalicaní. ¹³ Néese Jesús yàacawa quichái néré, yá yeedáca pan icáapi

iriculéwa, yá iwacùaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá iwacùaca nacái walí yái cubáica.

¹⁴ Yácata máisibáaná yàawiría Jesús imàacaca yáawawa waicácani wía yéewáidacaléca, idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Néeseté wadécanáami wayáaca wayáacaléwa, yá Jesús íimaca Simón Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa náicha? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, pialíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Péewáida nùasu wenàiwica siùquéeýeica tàacáwa idàba yeebáidaca nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cáininéeri iyú, níái oveja piùbanaméeyéi yáanaca —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemlawa Pedro àniwa. Jesús íimaca irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, pialíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Picùa nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cayábéeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemlawa àniwani máisiba yàawirianápiná. Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cayábasica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá achúmaca Pedro iwàwa, Jesús isutácáiná yéemlawni máisiba yàawiría cáinináaná iicácani. Yá Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, pialíacawa macáita ìwali. Pialíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Péewáida nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Péewáida nía nutàacái iyú càide iyúwa oveja icuèriná icutácaalí ipira iyáapínáwa. ¹⁸ Péemla cayába. Bàaluité ùuculírícaalíté pía, yáté piwalica pibàlewa, yá piacatéwa àta alénácaalíté piwàwa piacawa, quéwa béericaalípiná pía, yási piducúaca pianawa, yá áibanái nadacùapíná piwallabàa, yá natépiná piawa càmicatalé piwàwa piacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Jesús icàlidaca Pedro iríni wéemlacadéná Pedro yéetáanápínátéwa cruz ìwali, yáasáidacadéná èeri mìnánái irí cachàinica Dios íiwitáise Pedro yéetácaalípinátéwa Jesús ìwali yeebáidacáiná Jesús itàacái. Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Píawa núamiwáise! —íimaca yái Jesúsca.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Néeseté Pedro iwènúacawa iicáidaca íinataléwa, yá iicáca nùacawa náamísewa, núa Juanca. Nùacata yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Nùacata yái yáawinéericatéwa mawiénita Jesús irí wayáacaalíté wayáacaléwa Pascua yaali Jesús yáapicha; nùacata yái isutéericaté yéemlawa Jesús: “Nuíwacali, ¿cawiná yái itéeripínaca piùwidenái náibàacaténá pía?” nùumacaté Jesús irí.

²¹ Néese Pedro iicáca núa, yá isutáca yéemlawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿néeni yái asialica? ¿Càinácaalí ìyáanápíná? —íimaca yái Pedroca.

²² Jesús íimaca Pedro irí:

—Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa núíwítáise. Iwàwacutá pëebáidaca nutàacái mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca.

²³ Iná áibanái yëebáidéeyéica Jesús itàacái nayúunáidaca càminápiná nuétáwa. Quéwa Jesús càmita càì íima. Néese íimacaté: “Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa núíwítáise”, càité íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Nùacata yái Juanca, Jesús yéewáidacalécaté, yái icàlidéerica Jesús iináwaná ìwali. Nudéca nutànàacuéca piríni. Macáita wáalíacawa nudéca nucàlidaca báisíiri iyúni.

²⁵ Jesús imànicaté manùba càmlíiri nutànàa ìwali. Natànàacaalí macáita yái Jesús imàníricatá, yá cuyàluta napuníadaca macái cháí èeritá.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

¹ Nubànù pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máinliri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca pirí yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca nucàlidacaténa pirí macáita Jesús imànínáté, yéewáidáanáté nacái quéechatécáwa.

² Nucàlidacaté piríni nùasu idàbáanéerité cuyàluta irícu càinácaalíté Jesús imànica yèepunicaalítéwa cháí èeri irícu àta imichàacatalétatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri íicha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáwa, íibaidéeyéipináté iri yáamiricubáa. Néese Espíritu Santo íiwitáise iyú, Jesús yàalàaca nía náalíacaténa cainácaalípináté iwàwacutáaná namànica. ³ Jesús yéetácadenáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Yá imàacaca yàawawa apóstolná íicacani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yàawawa naicácani náalíacaténatéwa báisíiri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá iyaca yàasu apóstolná yáapichawa, yáté Jesús yàalàaca nía ipíchanáté namusúacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Íimacaté nalí:

—Pícuacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núaniri Dios íiméericaté íwali ibànùanápínacué píriwani, càitade iyúwa núumáanacuéca pirí. ⁵ Báisíta Juan el Bautista ibautizácaté wenáiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùacué píriwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca píawa, ibautizácaténacué píiuitáise Espíritu Santo ichàini iyú —íimaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnáí náimaca nasutáca néemiawani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái íicha, wía judíoca, yéewacaténa píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? —náimaca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué iwàwacutá píalíacawa càiná èeri irícucaalí Núaniri Dios imànipínacué píri wawàsi. Abéerita Núaniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái íríni càiná èeri irícucaalípináni. Càmitacué iwàwacutá píalíacawa. ⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínacué piwàwaliculéwa, yái yèeripínacuéca pichàiniwa chènuniséericawa, yéewanápínacué pía picàlidaca nuináwaná íwali, ipíchanacué cáaluca piicáca wenáiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná íwali Jerusalén iyacàlená irícu, Judea yàasu cáli néenibàa nacáiwa, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, cháí èeri irícu —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁹ Idècanáamité càí íimaca, idècunitàacá naicáidaca irí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalèe yéewiré, càmita quirínama nadé naicácani.

¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamísewa chènuniré. Yá pucháiba asíanái cabalèenaméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnáí íicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnáí irí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánacué píbàlùu piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquéerica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewísecué, yàanàapíná àniwa acalèe yéewíse càide iyúwa pidéénacué piicácáwa imichàacawa —náimaca níái ángelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli ínatáise, ípidenéechúa Olivos, olivo inàlimanáca. Yá nàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechuacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená ícha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judiónái íiwitáise imàacáaná nèepunícawa sábadò írìcu nayamáidacatáicawa. ¹³ Nàanàacaté yacalé néré, yá macáita nayamàacawa abéeri capli imàdàaná írìcu iyéerica chènunibàa cáli inàni ícha. Once namanùbaca níái aslanáica iwàluèyèicawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái, Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo írìca, Simón nacái, áibaalí ípidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéénasàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios ícha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéénánái nacái.

¹⁵ Néenialíté Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuésemi, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca iwacáidáyaquéeyéicawa néré. Yá ímaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmalicúise. Bàaluitécáiná David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná iwali, yái yèericatéwa náiwitápu níái úwinái íibèeyéicaté Jesús presocaténáté namànicani. ¹⁷ Yèepunícáinatéwa wáapicha, yái Judasmi. Íibaidacaté nacái Dios írì wáapicha”, ímaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote íwacanánái iwèniacaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté írì platamica imànírìicaté iwálíise ibáyawanáwa. Imulacàacatéwa yái Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa iwaliabàawa balánamái, iyapicúami imusúacawa ícha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén iyacàlená mìnánái yéemlacaalíté Judasmi iyáaná, yá nàaca ípidená yái cálica Acéldama, ímáanáca natàacái iyú: “Írái yàalu”. ²⁰ Pedro itàanica nalí àniwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pedro ímaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi iwali cuyàluta Salmos írìcu. David ímacaté:

‘Máisapináca icapèemica, canácata iyéeripiná icapèemi írìcu’,
càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa:

‘Aiba wenàiwica àniwa íbaidapiná yáamirìcubàami’,
càité David itànàaca Salmos írìcu”, ímaca yái Pedroca.

²¹ Pedro idécanáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná iwali, yá ímaca nalí àniwa: “Iyèeyéica wèewi níái aslanáica yèepuníiyéicatéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús iyaca wáapicha. ²² Yèepuníiyéicawa wáapicha Juan íbautizácatáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànanáté tàacáisi íiméerica: ‘Aiba wenàiwica àniwa íbaidapiná yáamirìcubàami’, càita nacái iwàwacutá abéeri íbaidaca Dios írìpiná wáapicha Judas yáamirìcubàami icàlidacaténá Jesús iináwaná iwali idéca imichàacawa yéetácáisi ícha”, ímaca yái Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbèeyéi needáca nèewísewa pucháiba aslanái. Abéeri ípidená José, áibaalí ípidená Barsabás, áibaalí ípidená nacái Justo, másibaca ípidená. Yá nacái yàacawéerináca ípidená Matías. ²⁴⁻²⁵ Yá macáita nasutáca níawawa Dios ícha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yái yáalíerica macái wenàiwica íiwitáise. Píasáida walí càirínácaalí néená níái pucháiba aslanáica píwàwéeri íbaidaca píri iyúwa apóstol Judas yáamirìcubàami, yái Judas íbaidacalémica Judas yúuquéericaté

íichawa ibáyawaná ìwalísewa, yàcaténátéwa yùuwichàacatalépinácawa, yái infiernoca”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío ìiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íba, náalíacaténátéwa càiríníacaalí néená Dios yeedéericaté íbaidéeripináté Dios írí náapicha níái apóstolca. Yá needáca náicha Matías, íbaidéeripiná Dios írí náapicha. Yácata doce apóstol yéenáca, yái Matiasca.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Néenialité judionái namànicaté nàasu cultowa íipidenéerica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri capíi írìcu. ² Yátaté néemiaca manuírì sànasi chènuníséeri càide iyúwa wéemlaná cachàinírì cáuli isàna. Macáita yáawinéeyéicawa capíi írìcu néemiaca yái sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùa manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùa iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita náí wenàiwicaca. ⁴ Yá Espíritu Santo ìwàlùacawa nàwàwalculé canánama, icùacaténá náiwitáise. Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicúise áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú, yái tàacáisica càimíritécáwa nadé náalíaca natàaníca iyú, càide iyúwa Espíritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialité áibanái judío iyaca néeni Jerusalén iyacàlená írìcu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáaliacáiri iyú.

⁶ Judionái yéemiacanacáita yái sànasi chènuníséerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capíi néré. Néemiaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemiaca itàacáíwa. Náináidacawa manuísíwata néemiaca natàacáíwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capíi néré. ⁷ Yá judionái nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeséeyéicáaníta nía canánama, càicáaníta natàaníca watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú?

⁹ Manùba cáli néeséeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeséeyéi nacái, iyéeyéica mawíenita Cirene yàasu cáli írì, Roma iyacàlená mìnanáí nacái ipáchíeyéica iyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosíwanái, áibanái nacái càimíyéica judío iwènúadéeyéicaté ìiwitáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosíwanái, Creta yàasu cáli néeséeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Manùba cáli néeséeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemiaca natàaníca watàacái iyú nacàlidaca ìwali yái Dios imàníníaca cayábéeri ìiwitáise cachàinírì iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmitaté náalíawa càinácaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàaníca madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeséeyéi yéemiaca itàacáíwa. Nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàaníca? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanícáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¡Càméeyéica nía meedá! —náimaca naicáaníca.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níái docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yèewíse, níái ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica iríni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàiníri tàacáisi iyú. Íimaca nalí: “Píacué, nuénánái judíoca, macáitacué pía nacái Jerusalén iyacàlená mīnanáica, péemiacué cayábani yái nucàlidéeripinácuéca piriwa. ¹⁵ Píyūnàidacuéca nacámaca níái wenàiwicaca. ¡Càmírita! Canácata icáméeri mapísái yáawanàitàacáwa a las nueveta. ¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo càide iyúwa profeta Joel icàlidáanáténi bàaluité, itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçué nacái. Dios íimacaté:

¹⁷ ‘Mawíénicaalí yái èeri imáalàacatáipináwa, yá nubànùapiná Espíritu Santo wenàiwicanái irí canánama, yàacawéeridacaténá núa; Iná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçué; nubànùapiná tàacáisi ùculliyéi irí yéenáiwánási nacáiri iyú, bèeyéi irí nacái náamacani iríçuésewa.

¹⁸ Néenialípiná nubànùaca Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iwàwaliculéwa, yàacawéeridacaténá núa, aslanái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçué.

¹⁹ Capiráléeri cáli irícuwa nùasáidapiná naicá wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, íinata nacái cáliquéi—irái, quichái, acalée nacáiri íisaca nacái.

²⁰ Yái èeri icamaláná catéeripináwa, quéeri nacáíwa naiquéechúapiná quíirawaca càide iyúwa waicáaná irái, ipíchawáise nùasu èeri máini cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.

²¹ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápiná napualé, nuwasàapiná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa’,

íimacaté yái Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçué.

²² “Iná péemiacué cayábani yái nucàlidéeripinácuéca piriwa, píacué israelitaca: Píaliacuécawa machacàníri iyú cànínacalíte iyáaná pèewibàa, yái Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséerica. Dios idéca yáasáidacuéca piriwi, píaliacaténáwa Jesús íwali, abéeri Dios néeséericani, yái Jesúsca. Dios imàacacaté Jesús imànica máiníri cayábanaméeri wawàsi, càmírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténácué piri Dios ibànùacani. ²³ Ewítacué píaliacáanítatéwa íwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténi, pinúacaténáni. Quéwa bàaluitésíwa Dios íináidacatéwa imàacáanápiná áiba wenàiwica iyúudáacuéca píibàaca Jesús presoíri iyú, yéewanápinácué píimàacaca báawanaméeyéi aslanái itàtáacani cruz íwali. ²⁴ Quéwa Dios íwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yáté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmícáiná yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ²⁵ Yáté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús íwali Dios inùmaliçué. Jesús íimacaté Dios irí:

‘Nucuériná Dios, nùalíacawa píyáanápiná núapicha càiripináta, píacawéeridaca nacái núa. Iná canácata yáaliméeri imàacaca nucaláacawa píicha, pía Nucuériná Diosca.

²⁶ Iná yéewa casímáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casímáiri iyú. Yá máini manuíca nuínáidapinácawa nuwàwawa píwali,

²⁷ càmícáiná píimàacapiná núa càliculí irícu. Càmita nacái píimàacapiná íbadácawa yái nuínáca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

²⁸ Pidéca píimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapinácawa nùyacaalípináta píapicha’, íimacaté yái Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

²⁹ “Píacué nuénánáica, macáitacué wáaliacawa wàawirimi rey David yéetacatéwa, yáté nabàliacani. Siúcade macáita wía judíoca wáaliacawa

alénácaalí David yàasu càliculíimi ìyaca cháí wèewibàa. ³⁰ Profetacaté yái rey Davidmica, yá yáaliacatéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha cáimiétacanèeri iyú imàacáanápínaté rey David itaquérinámi icùaca israelitanái David yáamirìcubàami. ³¹ David icàlidacaté yái tàacáisi Dios inùmalicuise, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yái ichàbàanápínacawa. Iná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi ìmèerica Mesías icáuacáanápínatéwa, yái israelita icuèrinápínaca. David ìmacaté nacái Mesías càmílinápínaté iyamáawa càliculli irìcu, càmílinápínaté nacái iinámi ibadáwa. ³² Yái Jesúsca, Dios idéca icáuacàidacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. ³³ Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu Santo. Siuca èeri pidécuéca péemlaca, piicáca nacái cainácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanái ìwiitáise. ³⁴ Wáaliacawa Mesíascani yái Jesúsca, Dios ibànùèripínacaté icùacaténá wía, yácáiná rey David càmítaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuise. David ìmacaté:

‘Wacuèriná Dios ìmacaté Nuíwacali irí: Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáíwa, ìimaca yái Diosca’, càité David ìimaca.

³⁶ “Píacué macái Israel itaquénáinámica, iwàwacutácué píaliacawa báisírìcani: Yái Jesúsca, pinuéricatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquéerica Wáiwacalipíná, Mesías nacái, yái wacuèrinápínaca, wía judíoca”, ìimaca yái Pedroca.

³⁷ Néese níai wenàiwica iwacáidyaquéeyéicawa néré, néemiácáiná Pedro yàasu tàacáisi, iná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemiawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenánáica, ¿cáinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ³⁸ Néese Pedro ìimaca nalí:

—Piwènúadacué píiwiitáisewa Dios iripíná. Pibautizácué nacáíwa Jesu-cristo ìpidená ìwali píasáidacaténácué peebáidaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná ìicha. Ibànùapínácué pirí Espíritu Santo icùacaténácué píiwiitáise. ³⁹ Yái Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuéca yàaca pirí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná Dios ibànùapíná Espíritu Santo nalí canánama, cawínácaalí Wacuèriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yáasunáipínáwa —ìimaca yái Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuírì iyú, yàalàa nacái nía. Ìimaca nalí:

—Piwènúadacué píiwiitáisewa ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca píá náapicha níai cabáyawanéeyéi wenàiwicaca —ìimaca yái Pedroca.

⁴¹ Inaté níai yeebáidéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizáca. Tres mil namanùbaca níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái yáté èerica.

⁴² Nàwacáidayacacawa náapicha áibanái yeebáidéeyéica néemiacaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàiniwaca. Abédanamata nacái náliwiitáise, náaca nacái nalíwáaca náasuwa. Nàwacáidayacacawa nasutácaténá níawawa Dios ìicha, nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùnìlaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios ìwiitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachàiníri iyú càmíri

wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén iyacàlená mìnánáí cáaluca nawàwa nàináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái naliwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa cànácaalí nadènièrica nawacùacaténá iwènináami catùulécaneéyèi irí yeebáidéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo iriculé nàacaténá Dios irí cayábèeri. Nàwacáidáyaca nacáíwa nacapèe iriculéwa nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicatená Jesús yéetacatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casímáiri iyú nawàwalicúsewa. ⁴⁷ Jerusalén iyacàlená mìnánáí cáimiétaquèeri iyú naicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yáasu yùuwichàacáisi ícha néenánáicatená núa, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

3

Un cojo es sanado

¹ Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná nasutáca níawawa Dios ícha èeri imanùbaca. ² Macái èeri imanùbaca iyacaté néré abèeri asiali éeruiri yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itècani templo inùma nérépiná, yái templo inùma ípidenácataíca Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái ícha, níái iwàluèyéicawa templo iriculé. Isutáca náicha plata iwèniacaténá iyáapináwa. ³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo iriculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca irí. Pedro ímaca irí:

—Piicáida walí —ímaca yái Pedroca. ⁵ Yái asiali éeruiri yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapináca irí plata. ⁶ Quéwa Pedro ímaca irí:

—Canáca nulí plata, orocáanita canácata nulíni. Numànica piriwa yái núaliméerica numànica. Núumaca piri Jesucristo Nazaret iyacàlená néesèeri inùmallcúse, yái ichàiniadéerica núa, nuchùniacaténá pía, pimicháawa píipíná —ímaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro íbàaca asiali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asialica. Idècunitàacá imichàacawa yái asialica, yáta cachàinica yàabàli. ⁸ Yá ipisia ibàlùacawa. Yá idàbaca lipinaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo iriculé, ipisianica nacái yàacawa, yàaca Dios irí cayábèeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica iyéeyéica templo iricu naicáca lipinánica. Néemla nacái itàacái yàaca Dios irí cayábèeri. ¹⁰ Nàináidacawa manuúiwata naicáidaca irí, cáalu nacái nàináidacawa nawàwawa iwali, yái asiali ichàbàanácawa, náalíacáinatéwa Dios íiwitáise iyaca néré, náalíacáiná naicàcani yái asialica, náalíacáiná nacáíwa iwali yáawináníirimicawa isutáca náicha plata templo inùma néré ípidenácataíca Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asiali éeruircaté yàabàlimi, ichùnièricatéwa, càmita iwàwa nàacawa ícha yái Pedroca, Juan nacái. Nabàlùacawa abèeri imàdàaná néeni templo iricúiri. Yái imàdàanáca ípidenácaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica nàináidacawa manuúiwata néemíaca Pedronái iinàwaná, iná napiacawa néré naicácaténá núa. ¹² Néese Pedro iicáciná nàwacáidáyacacawa, yá ímaca nalí: “¿Cánásicué míní pínáidacawa manuúiwata piicáidaca walí, píacué israelitaca? Picácué pínáidawa wadéca wachùnlaca yái asialica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmírita! Càmita nacái wadé wamàacaca lipinaca iwàlìse yái

wamànnínáca culto Dios irí. ¹³ Achúmatàacáwa nucàlidacué piríwani càinàcaalí yéewaná lipínaca. Péemliacué cayába quéechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàaluíná, yácata imàaquéerica Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú náicha canánama, íbaidéerica Dios irípiná. Yái Jesúsca presocatécué pimànicani, pimàacacaténaté càmíiyéi judío inuacani, níái icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacalíté iwasàaca Jesús, yá pitàanicatécué báawéeri iyú Jesús ìwali, iná càmítatécué pimàaca Pilato iwasàacani. ¹⁴ Càmitacué pisutá Pilato iwasàanápínaténi, yái Jesús mabáyawanéerica imànníríca càide iyúwa Dios ichùullaná. Néeseté pisutáacuéca Pilato ícha iwasàanápínatécué pirí abéeri inuéricaté wenàiwica. ¹⁵ Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacaténi yéetácáisi ícha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúsca. ¹⁶ Siùcade yái asialí piiquéericuéca cháí, píaliéricué nacái piicáca, idéca ichùniacawa cachàinacaténáni Jesús ípidená ìwali, lipínacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùniacani cayába, càide iyúwa píicàanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷ “Píacué nuénánáica, núaliacuécawa píwali, píiwacanánái nacái pinúacaalítécué Jesús, càmítacué báisíiri iyú píaliacawa cawinácaalí yái pinuéricatécuéca. ¹⁸ Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmallicúse ìwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutàanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca. ¹⁹ Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitásewa Dios irípiná yéewacaténacué imàacaca iwàwawa pibáyawaná ícha. Piwènúadacaalícué píiwitásewa pibáyawaná íchawa caquialéta, yá cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapínacué píyaca matuìbanáiri iyú. ²⁰ Piwènúadacué píiwitásewa Dios irípiná yéewanápinacué Dios ibànùaca platalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íináidacawa imàacàanápínacué picuèrinápínacani, píacué israelitaca. ²¹ Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamàacawa chènuniré àta Dios ichùniacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái íimáaná Dios inùmallicúse, níái Dios yàasu profetaca íbaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²² Càité profeta Moisés íimaca wàawirináimi irí: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínacué pirí profeta péenátacuéwa, nuíwítáise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùullaná pimànica. ²³ Macái cawinácaalí càmíiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùullanápíná, Dios yùuwichàidapíná níawa càiripínáta’, ímacaté yái Moisésca.

²⁴ “Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yáamísàna nacàlidacaté Mesías yéenaiwaná ìwalipínaté. ²⁵ Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmallicúse ímèericaté Dios ibànùanápínacué platalé picuèrinápíná. Siùca idéca ibànùacuéca plataléni càide iyúwaté íimáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimiétacanéeri iyú wàawirináimi yáapicha imànnínápínacué pirí cayábéeri, píacué nataquénáinámica. Siùcade idéca imànicuéca pirí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná. Yácáiná Dios íimacaté wàawirimi Abraham irí: ‘Pitaquénáinámi ìwallise numànipíná cayábéerica macái èeri mìnánái irí’, càité íimaca yái Diosca. ²⁶ Idécanámité Dios imichàidaca Iiríwa yéetácáisi ícha, yá ibànùaca wía wacàlidacaténacué pirí iináwaná ìwali quéechatécáwa, imànicaténacué pirí cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápiná macáitacué piwènúadaca píiwitásewa pibáyawaná íchawa”, íimaca yái Pedroca.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Idècunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacaliná, níai úwi icuèyéica templo, abènaméeyéi saduceo nàanàaca nàapicha nacái. ² Calúaca nía yácaíná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú íimérica Dios idéca yáasáidaca báisíiri iyú icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa, Dios icáucàidacáináté Jesús. ³ Yá úwinái nàibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía presoíyéi ibànalicu, máinícáiná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manùbéeyéi néená yéemièyéicaté Pedro icàlidáaná nàlíní, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namanùbaca níawami aslanáita. Càmita naputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús.

⁵ Néese mapisáinámi àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nàwacàidáyacacawa Jerusalén iyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalináca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái, Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéénánáisiwa macáita. ⁷ Néese nachùuliaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemlàwa Pedronái. Náimaca Pedronái írì:

—¿Cawiná íiwitáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawinácué ichùulia pimànica càiri wawàsi? —náimaca. ⁸ Néese Espíritu Santo icùaca Pedro íiwitáise. Yá icàlidaca nàlíní:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemlàwa wía ìwali yái wamànnínaca cayábèeri cáuláiquéeri írì, píalíacaténácuéwa càinacaalí yéewaná asialí ichùniacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué piríní yéewanápiná macáita Israel itaquénánámi náalíacawa. Yái asialica iyéerica cháì macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùniacawa Jesucristo Nazaret iyacàlená néeséeri íipidená ìwali, Jesús ichùuliacáiná wachùniacani, yái Mesíasca Dios ibànùerica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécué Jesús cruz ìwali, quéwa Dios icáucàidacaténí. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécué píicáca Jesús, piyúunáidacáinacué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máiní cachàiníri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imànníyéica íba icapèená. Nayúunáidaca báawaca abèeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máiní iwàwacutácawa capli írípíná áiba íba íicha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiníri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáaníta canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús íicha yáalimèeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, canácáiná áiba Jesús íicha cháì èeri írìcu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemlàca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluínínátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái nàináidacawa manúsiwata néemlàca Pedronái itàanica cáalíacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náalíacawa càmitaté Pedronái yéewáidawa judionái yàasu escuela írìcu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèpunícatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴ Yái éeruicaté yàabàlimi nacái ichùnièricatéwa ibàlùacawa néré nàapicha, íná judío íiwacanánái càmitaté náalimá natàanica báawèeri iyú

Pedronái ìwali. ¹⁵ Néeseté níái ìwacáidáyacquéeyécawa nachùullaca úwinái namusúadaca Pedronái méetàucuta náicha achúmáanata. Yá namusúadaca Pedronái. Néese sacerdotenái natàanica náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cáinápínásica wamàni nalí, níara aslanáica? Macáita Jerusalén iyacàlená mīnanái náalíacawa nadéca namànica yái càmírica wenàiwica idé imànica. Iná càmita yéewa wáimaca càmitasá namàni càiri wawàsi. ¹⁷ Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca siùcáise de Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca nalíwáaca mamáalàacata aslali iináwaná ìwali, yái éeruícáté yàabàlimi nachùnièrica —náimaca.

¹⁸ Néese namáidaca Pedronái àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacái néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali. ¹⁹ Quéwa Pedro, Juan nacái náimaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamàninápiná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. Néese píallacuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacái Dios itàacái íicha. ²⁰ Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yái waiquérica, wèemìeri nacái —náimaca níái Pedronáica.

²¹ Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiníiri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápíná Pedronái càmicaalí namàni càide iyúwa nachùullaná nía. Néese namàacaca Pedronái namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronái yácáiná macái wenàiwica yàaca Dios írì cayábèeri ìwali yái aslali ichùnlanácawa. ²² Yái aslali ichùnièricatéwa Dios íiwitáise iyú idènicatè cuarenta camuí ichàbaníise.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Néeseté Pedro, Juan nacái idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronái icàlidaca nalí macáita yái sacerdoté ìwacanánái íimàanacaté, nía nacái judío icuèrinánái béeyéica.

²⁴ Néemìacanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios íicha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama, píacata yái imàníricaté capiraléeri cáli, chá nacái èriquéi, manuíri ùni nacái, canánama wawàsi nacái íyéerica. ²⁵ Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca plasu wenàiwica rey David íiwitáise, yáara wàawirimica, yéewacaténaté icàlidaca tàacáisi pinùmalicúise. David íimacaté:

‘Canápináta meedá càmíiyéi israelita namànica ùwicái Dios íipunita.

Canápináta meedá israelitanái nàináidacawa namàninápiná ùwicái, càmíicáiná náalimá namawènladaca náichawa Dios.

²⁶ Aibanái èeri mīnanái icuèrinánái, náiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacái yái Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànùeripínaca icùacaténá israelitanái’,

càité íimaca yái Davidca.

²⁷ “Báisita macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicúise: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacái nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén iyacàlená írìcu náapicha níái càmíiyéica israelita, israelitanái nacái, nanúacaténá Píiri Jesús, plasu wenàiwica mabáyawanéerica, yái Mesíasca píbanùèricaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide iyúwaté píináidánáwa iwàwacutáanápínaté ichàbacawa. ²⁹ Siùcade pía Wacuèriná Diosca, péemla natàacái yái nabáulianáca nàuwichàidáanápíná wía. Pichàiniada wía, wía plasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacái mamáalàacata, macàaluínínatani

naçái yái Jesúš iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùnlaca cáuláiqueeyéi pichàini iyúwa. Pimàaca naçái wamànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica Jesúš ípidená iwali weebáidacáiná yái Píiri Jesúš mabáyawanéerica, íbaidéerica naçái píripíná”, càì nasutáca níawawa Dios íicha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca níawawa Dios íicha, yá icusúacawa yái caplíca nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacái macàaluínáta.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níai manùba wenàiwica yeebáideeyéica Jesúš itàacái. Canácata nëená imáisanieri yàasuwa áibanái íicha, áibanái imáapùacaalíte wawàsi. ³³ Apóstolnái naçái namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca naçái Wáiwacali Jesúš iináwaná iwali icáucàacatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí macáita manuísíwata. ³⁴⁻³⁵ Canácata nëewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáiná cawinácaalí idènièyéicaté bànacalé yàaluná, capíi naçái, nawéndaca nía, yá natéca iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catùulécaneeyéi irí, àta càisimalénacaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité iyaca nëewi abéeri levita ípidenéerica José, íbaidéericaté Dios yàasu templo írìcu, abéeri Chipre yàasu iwàwata nëeséeri. Apóstolnái nàacaté naçái ípidená Bernabé. (Yái ípidená Bernabé ímáanáca: “Yái aslali ichàiniadéerica wawàwa” ímáanáca). ³⁷ Yái Bernabé idèniacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúudàcaténá catùulécaneeyéi wenàiwica yeebáideeyéica Jesúš itàacái.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Quéwa, iyacaté áiba aslali ípidenéericaté Ananías, yàacawéetúa naçái ípidenéchúa Safira. Náináidacawa nawéndaanápiná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yái aslali yeedáca írìwa iwènináami yéená, yá itéca naçái yéená apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catùulécaneeyéi irí, icàlidaca naçái nalíni idécasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa naçái úalíacawa iwali úacawéeri yeedáanáca írìwa yéená. ³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùullaca píiwitáise pimànicaténá pichíwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca walí piináwanáwa pitécasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca píriwa iwènináami yéená yái piwéndéerica pìasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica pìasusíwataté, càmitaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càì piwàwa. Néese pidécanáamité piwéndacani, yáté pìasusíwata yái iwènináamica. Càmitaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càì piwàwatá. ¿Cáná yéewa píináidacawa pimànica yái báawéerica? Càmitaté pimàni pichíwawa abéta wenàiwicanái írìta, nëese pidéca pimànica pichíwawa Dios irí naçái —íimaca yái Pedroca.

⁵ Yéemíacanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàllucawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abènaméeyéi ùuculiyéi yàanàaca, yá nëepùaca ichéecami wàluwa iyú. Yá natéca nabàliawani.

⁷ Máisiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàaca uwàllucawa néré nàwacáidacàalu írìculé. Càmlíchúaca yáalíawa yái ichàbáanáca. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemíawa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwéndacaaalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwènináamica picàlidéerimicué walíni? —íimaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwènináamica weedéerica —úumaca. ⁹ Néese Pedro íimaca ulí:

—¿Cánacué yéewa abédanamata plíwítáise píapichawáaca pialimáidáanápínacué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuèrica walfi? Aca néese níara siùquéeyéica tàacáwa yàaca ibàliaca piacawéerimi. Siùca nacáide natépiná nabàliawa pía —íimaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uetácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculiyéica, yá nàanàaca uchéecami. Yá natéca nabàliawa úa ùacawéerimi idanibàawa. ¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita nacái áibanái yéemièyéica yái ichàbàanácawa, yá cáaluca nía manusiwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwítáise iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdàaná iriculé templo iricúrica. Yái imàdàanáca íipidenácaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi cáaluca nèepunicawa apóstolnái yáapicha. Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái cáimiétaquéri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica neebáidacaté Wáiwacali itàacái, aslanái, inanái nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná nèepunída nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa. Néese nàawinàidaca cáuláiquéeyéi yàalubáisi íinata, naliadaca nacái nía cusiduma nacáiri íinata. Nacùaca Pedro ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa nàwali, càmicaalí nacái Pedro itàaná ichàbawa nàwalíse, yéewacaténaté uláicái ichàbacawa náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca iyéeyéica mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, natéca nacái néenánaiwa cáuláiquéeyéi, nía nacái wenàiwica demonio yùuwichàidéeyéica. Yá macáita cáuláiquéeyéi nachùnìacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néese té sacerdote íiwacaliná, nía nacái saduceo yéenaca iyéeyéica yáapicha, calúaca naicáca apóstolnái, cayábacáiná wenàiwica naicáca apóstolnái sacerdotenái íicha. ¹⁸ Yá sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá nàucaca nía presoíyéi ibànaliculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàaca yàacùaca presoíyéi ibàna inùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel íimaca nalí: ²⁰ “Piacuéwa templo iriculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasaaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanaami néemiacani, yá nawàlùacawa templo iriculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Idècunitàcá nàyaca néré, néese sacerdote íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàaca templo néré, áiba imàdàaná iriculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níai israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùullaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoíyéi ibàna iricúise, natécaténá nía sacerdotenái yàatalépiná. ²² Uwináita quéwa nàanàaca presoíyéi ibàna néré, yá canáca néeni níai apóstolca. Yá úwinái yèepùa icàlidaca náiwacanánái iríwani. ²³ Uwinái íimaca nalí:

—Wàanàaca presoíyéi ibàna ibàlièricawa cayába yái inùmaca. Níai úwi nacùaca cayábani, yái inùmaca. Quéwa, wàacùaca waicáwa presoíyéi ibàna inùmaca, yá canáca iyéeri iricu —námica níai úwica.

²⁴ Idécanaami néemiacani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níai úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmita

náalimá náalíacawa ìwali càinácaalí íimáaná, yá nasutáca néemíawa níawáaca càinácaalísica apóstolnái iyáaná. ²⁵ Néese áiba asíali yàanáaca. Yá íimaca nalí:

—Níara asíanáica pibàlièyéicatécué presoíyéi ibànalícu, nabàlúacawa áiba imàdàaná írícu, cháí templo írícuíríca. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo írícu —íimaca.

²⁶ Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapícha. Yá yeedáca níái apóstolca. Càmita quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái íicáca wenàiwica, ípíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷ Natéca apóstolnái Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca apóstolnái írí:

²⁸ —Wadéca wachùullacuéca pía machacànita cachàiníri iyú càmlínápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asialimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén ìyacàlená mìnánái canánama. Piwàwacué nacái picháawáaca waináwaná ìwali cabáyawanácasa wía ìwalíse yái yéetáanácawa, yáara asialimica —íimaca nalí. ²⁹ Quéwa Pedro, apóstolnái yáapichéeyéi nacái náimaca sacerdotenái írí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùullacáaníta càmlínápiná còi wamàni. ³⁰ Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi íicha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. ³¹ Quéwa Dios idéca imàacaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàacaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénáináimica. Dios nacái imàacaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáisewa wabáyawaná íichawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. ³² Wáalíacawa báisírícani yái tàacáisica, wacálida nacái wenàiwicanái íríní, waicácináni watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Wacálida ìwali yái waiquéerica. Espíritu Santo nacái íicátaté macáita yái ichàbàanácátéwa, iná yéewa wacálidacani Espíritu Santo inùmalicúse, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca nalí yái Pedroca.

³³ Néese, idécanáimi judío íiwacanánái néemíacani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. ³⁴ Iyacaté quéwa judío íiwacanánái yéewi áiba asíali fariseonái yéena, íipidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànèericaté. Cámiétacanéeri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlúacawa. Yá ichùullaca úwinái namusúadaca náichawa níái apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái. ³⁵ Néese, Gamaliel íimaca judío íiwacanánái írí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáináimica. Péemíacué cayába. Cayábacué, píináidacuéwa cayába ìwali quéechacáwa, yái píináidéericuéca pimànlínápiná nalí, níara aslanáica. ³⁶ Piwàwalicué yáara asialimica Teudas. Yàacatéwa icálidaca ìwaliwa máinírísa cachàinícani, iná áibanái aslanái cuatrocientos namanúbaca nèepunícawa yáapícha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yáté imáalàacawéi wawàsica. ³⁷ Néese àniwa, nèenialíté watànàacaalíté wáipidenáwa gobièrno írí, naputàacaténá wía, ìyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli nèeséeri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapícha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níái yáapichéeyéimica. ³⁸ Iná nùalàacuéca pía, pimàacacué matufbanáica níara aslanáica apóstolca. Picácué písàiwica nalí wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaalí meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáisecaalíni, yá càmitacué palímá pimáalàidacani. Iná cayábacué nuénánái,

ipíchanácué pimànica ùwicái Dios ípunita —íimaca nalí yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàalàanà nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawiría nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùullaca apóstolnái càmínápiná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níái apóstolca nēepuacawa judío íiwacanánái fícha. Casíímáica nawàwa, nàaca nacái Dios írí cayábéeri, Dios iicácáináté nía cáimiétaquéri iyú, imàacáanápínáté nàuwichàacawa Jesús irípiná, neebáidacáinà itàacái. ⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida nēewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná ìwali, yái Mesíasca Dios ibànùericaté icuàcaténà israelitanái. Nēewáidacaté wenàiwica èeri imanùbaca templo irícu, wenàiwicanái icapèe irícu nacái.

6

Se nombra a siete diáconos

¹ Néenialité manùbáwanái nàacawa mamáalàacata níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judiónái itàaníyéica griego itàacái iyú nàanàacaté áiba cáli néese naicácaténáté judiónái yàasu culto Jerusalén iyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús ìwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nēewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa fícha, íná canáca nalí nayáapíná. Apóstolnái iwacuàcaté nayaápiná èeri imanùbaca níái imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutácaté quiríta yàacàsi níái itàaníyéica griego itàacái iyú. Íná níái itàaníyéica griego itàacái iyú natàaníca áibanái judiónái ìwali báawéeri iyú, itàaníyéica hebreo itàacái iyú. ² Néese níái doce namanùbaca apóstol nawacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái íimaca nalí:

—Càmita cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí wawacuàcaténà yàacàsi catùulécanéeyéi irí. ³ Íná piácué wéenánáica, picutácué siete namanùbaca aslanái pēewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíyeyi áibanái icháawàa ibáyawaná ìwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icuàca náiwitáise. Yásí wachùulla nawacuàanápíná yàacàsi catùulécanéeyéi irí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios fícha mamáalàacata, wēewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná ìwali —náimaca níái apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama ìwali yái apóstolnái icàlidéerica nalí ìwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuísíwata, Espíritu Santo icuèri nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía iyacàlená mìnalica, abéeri càmíri israelita quéwa iwēnúadéericaté íiwitáisewa Dios irípiná yeebáidacaténà càide iyúwa judiónái yeebáidáanà. ⁶ Néese natéca níái siete namanùbaca aslanái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nalí Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi ìwali náasáidacaténà macái wenàiwica irí náibaidáanápínáté Dios irí, níái sietéeyéica imanùbaca diáconoca.

⁷ Néeseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí cachàiniwanái mamáalàacata. Yá máiní manùbaca nía mamáalàacata Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manùbéeyéi nacái sacerdotenái judiónái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, ípidenéericaté Esteban, itàaníiri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùnlaca cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càmírica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú. ⁹ Nàyacaté Jerusalén iyacàlená írìcu abénaméeyéi Esclavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Alejandria iyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàanica Esteban yáapicha, chàinisíiri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemlawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáináté náasáidaca càmítasa báisíiritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quéwa, canácata yéewaná namawèniadaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanicáiná cáaliacáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néeseté nàaca áibanái írì plata nacàlidáanápíná nachìwawa néemlacasa Esteban itàanica báawéeri iyú profeta Moisés ìwali, Dios ìwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén iyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá naplacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá natécani nacháawàcaténá ìináwaná ìwali, Junta Suprema yàacuésemi, níái judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanicaténá nachìwawa Esteban ìwali. Yá náimaca Esteban ìwali:

—Yái asialica itàanica mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo ìwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ¹⁴ Wadéca wéemlaca icàlidáaná Jesús Nazaret iyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènùadapínása nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái ìicha —náimaca namànica nachìwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáawinéeyéicawa néré naicáidaca Esteban írì. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa ángel inàni icànaná.

7

Defensa de Esteban

¹ Néeseté, sacerdote íiwacaliná isutáca yéemlawa Esteban asáisi báisícaalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban ìináwaná ìwali. ² Néese Esteban íimaca nalí: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemlacué nulí: Wacuèriná Dios icànéeri máini mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéericaté yáawawa wàawirimi Abraham íicáani Abraham iyacaalíté Mesopotamia yàasu cáli íinata, ipíchawáiseté yàacawa iyacaténá Harán iyacàlená írìcu. ³ Dios íimacaté Abraham írì: ‘Pimàaca plasu cáliwa, péenánái nacáíwa. Piawa áiba cáliyé nùasáidéeripíná pírí’, íimacaté yái Diosca. ⁴ Néese Abraham yàacatéwa Caldea yàasu cáli ìicha, yàacawa iyacaténá Harán iyacàlená írìcu. Néese Abraham yàaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham íinatalépiná yái cáliquéi cáicuéca pìyacuéca siùcade. ⁵ Quéwa Dios càmítaté imàaca Abraham idènìlaca yái cálica, íbatáa íbàlùacatáipínáwa yàabàli iyúwa, càmítaté Dios yàaca cáli Abraham írì. Dios íimacáita Abraham írì yàanápínaté írìni, yéewanápiná Abraham itaquénáinámi idènìlaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwitaté méenibecáanitàacáwa yái Abrahamca yáté èerimicaté. ⁶ Dios icàlidacaté Abraham írìni nacái itaquénáinámi nàyanápínaté iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli íinata. Dios íimacaté nàyanápínaté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapínaté nía, yá nacái yàara cáli néeséeyéica nàuwichàidáanápínaté Abraham itaquénáinámi cuatrocientos camuúpinaté. ⁷ Quéwa Dios íimacaté Abraham írì: ‘Nùuwichàidapíná níara íyéeyéica áiba cáli íinata imàniyíéipínáca yàasu wenàiwicawa pitaquénáinámi. Yá pitaquénáinámi namusúapínáwa ìicha

yáara cálica, yási nàapíná nùcàaluíníná cháí Canaán yàasu cáli', càité ímaca yái Diosca. ⁸ Dios imànicaalíte wawàsi Abraham yáapicha, yáté ichùullaca Abraham imànnínápiná circuncisiòn yéenibe asianái iríwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yèeyéica icàaluíníná. Iná idécanáamité Abraham ìri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisiòn Isaac irí Isaac idènicàalíte ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisiòn ìri iríwa ípidenéericaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisiòn yéenibe asianái iríwa doce namanùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirináimica, wía doce wamanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca.

⁹ “Wàawirináimica níai Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméeréeriwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái irí natécaténái Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéericaté José Egipto yàasu cáli néeni. ¹⁰ Yáté Dios iwasaaca José yùuwichàcáisi ícha. Dios imàacaca cáalíacáicani, yái Joséca, iná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapicha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuiri.

¹¹ “Néeseté máapicái ìyacaté Egipto yàasu cáli imanúica, cháí wàasu cáli íinata nacái, ípidenácatalécate Canaán. Yá macái wenàiwicanái yùuwichàcatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmítaté nàanàa nayáapináwa cháí nàasu cáli íinatawa. ¹² Quéwa Jacob yéemíacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níai wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanáté nàacawa. ¹³ Néeseté nàacawa néré pucháibáanáté yàawiríapíná, yáté José icàlidaca iináwanáwa yéénánái iríwa néenásàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáalíacawa nacái José íwali, càníacaalí íiwitáanà wenàiwicacani. ¹⁴ Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob iríwa itéénápináté yáapichawa yéénánáiwa macáita Egipto yàasu cáli nérépináté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca asianái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. ¹⁵ Càité Jacob yàacawa iyacaténá Egipto yàasu cáli íinata. Jacob yéetácawa néré máinícaalíte béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicaalíte nía, yá neetáté nacáiwa Egipto yàasu cáli íinata. ¹⁶ Néeseté Jacob yáapimi natéacawa Siquem néréni nabàliacaténái càliculí írú, yái càliculí Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe ícha níai Siquem mìnánáica.

¹⁷ “Mawíénicaalíte néenáiwaná Dios imànicatáipináté càide iyúwaté íimáaná Abraham irí, yáté madécanáca nía, níai Israel itaquénáinámica Egipto yàasu cáli néré. ¹⁸ Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetácawa, yá áiba nacuèriná Egipto mìnali idàbaca icùaca Egipto yàasu cáli càmíricaté yáalíawa José iináwanámi íwali. ¹⁹ Néese nacuèriná ichíwáidacaté wàawirináimi. Yáté imànica nalí báawéeri. Ichùullaca náuca néenibewa quíraslinái néetácáténéwa. ²⁰ Yáté èerica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quíraslica. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe írúcuwa. ²¹ Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón íidu yàanàaca yái sùmàica, yá uedácani uiripináwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uirisíwa. ²² Càité Moisés yéewáidacawa macái wawàsi íwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáalíanácawa. Yá Moisés itaanáca cáalíacáiri iyú, cachàiníri nacái íiwitáise.

²³ “Néese idécanáamité idènicà cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéénánái yàataléwa, níai israelitaca. ²⁴ Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàacaténá catúulécaneeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. ²⁵ Moisés

iyúunáidacáiná yéénánái yáalíacawa Dios imàacáanápínaté Moisés iwasàaca nía nàuwidenái íichawa, níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Càmitaté quéwa càì nánáidacawa, níái israelitaca. ²⁶ Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliayaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Ábémisianacuéca pía, ¿cánacué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. ²⁷ Néese yái aslali imàníricaté báawéeri yéénásàiri íríwa iwesiáaca íichawa Moisés. Yá íimaca Moisés írí: ‘¿Pía càmirita icùa wía! ¿Cána yéewaná pialàa wáichawáaca wía? ²⁸ ¿Càmita pialímá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto mìnali táquicha!’ íimaca. ²⁹ Néese Moisés yéemíacaalíni, yá ipíacawa Egipto yàasu cáli íicha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawéetúapínáwa. Yá idèniaca yéénibewa pucháiba aslanái.

³⁰ “Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yáté Moisés iyaca manacúali yúucubàa càinàwàiri mawíenita manuírí dúli írí ípidenéeri Sinaí. Yá Moisés íicáca Dios càiri íicacánàwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés íicàcàni quichái yèewíse, maléenéeri àicu yèewíse, yeeméeriwa quichái iyú. ³¹ Yá Moisés icalùadacawa íicáca yái yéénáiwánási nacáirica. Néese yàacawa mawíenita íicacaténá cayábani, yá yéemíaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés írí: ³² ‘Núacata yái Dios píawirinái yèerica icàaluíná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatàcawa icalùniwa. Yá cáaluca íicáidaca néré. ³³ Néese Wacuèriná Dios íimaca írí: ‘Píwatàa píichawa pizapatoníwa píacaténá nucàaluíná, píbàlùacáináwa nuípunita, núa mabáyawanéerica. ³⁴ Báisíta nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níái wenàiwica cáininéeyéica nuicáca íyeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuémíaca nasàna náicháanica manuísíwata. Iná nudéca nulicúacawa nuwasàcaténá nía nàuwidenái íichawa. Iná aquialé, nubànùapíná pía Egipto yàasu cáli néré’, íimaca yái Diosca.

³⁵ “Ewitaté canácáaníta iwèni naicáca Moisés náimacaalíté írí: ‘¿Pía càmirita icùa wía, canáca yéewaná pialàa wáichawáaca wía!’ càì náimacaté, càicáaníta Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuèrinápínáca iwasèeripínacaté nía nàuwidenái íichawa. Yái Dios càiri íicacánàwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés íicàcàni maléenéeri àicu yèewíse yeeméericawa quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasàcaténaté, icùaca nacái níái israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasàcaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú càmiri idé áiba wenàiwica imànica, iwasàcaténaté israelitanái. Càité Moisés imànicani Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuírí úni néré nacái, manacúali yúucubàa càinàwàiri nacái idècunitàacá nèepuníacawa chuiri cáli íinatabàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi írí nacái: ‘Aibaalípíná Wacuèriná Dios ibànùapínacué piríwa profeta péenátacuéwa, nuíwitàise nacáirica’, íimacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái íyéericaté Israel itaquénáinámi yáapicha íwacáidáyaquéeyéicawa chuiri cáli néré néemíacaténá Dios itàaníca nalí. Moisés itàanícaté Dios yáapicha càiri íicacánàwade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuírí dúli ipùataliculé, yá Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmallculse wàawirináimi írí. Yácata Moisés nacái yéemíericaté Dios itàacái icàlidéerica càinácaalí iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmiri imáalàawa, yéewacaténá Moisés icàlidaca walíni yái tàacáisica.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmitaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto

yàasu cáli néré. ⁴⁰ Ináté idècunitàacá Moisés iyaca Dios yáapicha Sinaí yàasu manuúri dúli ipùataliculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yá Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipíná icuèyèipíná wía, càmicáiná wáaliáwa càinácaalí iýáaná yáara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli íicha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéenáiwáná, nàasu cuwáásairipínáwa. Yá nanúaca napirawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténá cuwáásairi icàaluíniná. Yá casímáiri iyú namànicaté manuúri fiesta ídolo irípiná, nàacaténá cayábéeri nàasu cuwáásairi iríwa, yá ídolo namàniricacaté nacáapi iyúwa. ⁴² Ináté Dios iwènúadaca íwiwtáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíniná yéewacaténá nàuwichàacawa nabáyawaná íwalisewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicúse. Dios íimacaté:

‘Píacué israelitaca, bàaluité càmítacué pía cayába núcàaluíniná sacrificio iyú, offrenda iyú nacái, idècunitàacá pèepunicawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càináwàiri:

⁴³ ¡Càmírita! Nùaliacatéwa píacuéca mamáalàacata cuwáásairi Moloc icàaluíniná, yá nacái cuwáásairi Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáiná yéenáiwáná pimàniyèicacatécué picáapi iyúwa, pimànicaténácué nuícha culto nalípiná. Iná núucapínacué píawa píasu cáli íichawa, máini déeculé Babilonia iyacàlená íicha’,

íimacaté yái Diosca.

⁴⁴ “Manacúali yùucubàa càináwàiri, wàawirináimi nadènlacaté Dios yàasu manuúri caplíma mabáyawanéeri íimamisíri, yái nasutácatáipínáca Dios íicha. Nacúacaté pucháiba íba sàabadéeyéi caplíma írìcu, níái íbaca Dios itànèyèicacaté ìwali itàacáíwa. Namànicaté Dios yàasu manuúri caplíma íimamisíri càide iyúwa Dios ichùullanaté Moisés. Yáté Moisés ichùullaca namànicaní càide iyúwa íicàanaté yéenáiwánási nacáiri írìcuise Dios imàaqueéricaté Moisés íicáca Sinaí yàasu manuúri dúli ipùataliculé. ⁴⁵ Néeseté wàawirináimi yéedáca Dios yàasu caplíma nasèenáimi íichawa. Néese wàawirináimi yàanèyèicacaté Josué yáapicha, natéca Dios yàasu caplíma aléi wàasu cáli íinalaté idècanáamité namawèniadaca áibanái wenàiwica wàasu cáli íicha. Níara áibanái wenàiwicanái íiwitáanáca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli íicha yàacaténaté nàasu cáli wàawirináimi irí. Wàawirináimi nadènlacaté yái manuúri caplíma íimamisíri àta rey David yàasu èeripínaté. ⁴⁶ Néeseté Dios imànica cayábéeri rey David irí, cayábacáiná íicáca David íiwitáise, íná David iwàwacaté imànica wálisái caplísiwa Dios iyacatáipíná, yái Dios Jacob itaquénánáimi nèericaté icàaluíniná, níái wàawirináimíca. ⁴⁷ Quéwa Dios imàaquénacaté rey David írì Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuníiséeri càmita ìya templo írìcu wenàiwicanái imàníríca íicáapi iyúwa. Càité Dios yàasu profeta Isaías íimacaté Dios inùmallicúse. Dios íimacaté:

⁴⁹ “Núacata yái Dios ìyèerica chènuniré, máini nacái achúmèeri nuícha èeriquéi.

Canácata wenàiwica yáalimèeri imànica nupapèe, nuyamáacatáipínáwa,

⁵⁰ núacáiná máini manuúri náicha macáita yái wawàsi nudàbéericaté’, íimacaté yái Diosca”, íimaca nalí yái Estebanca.

⁵¹ Yá Esteban icàlidaca nalíni ániwa níái judío íiwacanánáica: “Píacué quéwa, mamáalàacatacué càmita piwàwa peebáidaca Dios itàacái. Càmitacué piwàwa péemlaca Dios itàacái. Píináidacuéca piwàwallicúsewa càide iyúwa wenàiwica càimíyèi yáaliáwa Dios ìwali. Piùwidécuéca pimànica Espíritu Santo càiripínáta. Píináidacuécawa càide iyúwa piawirináimi nánáidáanáwa

bàaluité. ⁵² Pìawirináimicué namànicaté báawéeri macáita Dios yàasu profetanái irí, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Pìawirináimicué nanúacaté wenàiwica icàlidéeyéicaté tàacáisi íiméericaté Jesús yàanàanápínaté yái mabáyawanéerica. Néese siùcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo, yáté pinúacuécani. ⁵³ Péemlācatécué Dios itāacái āngelnái icàlidéerica wāawirināimi irí, quéwa cāmītacué peebáida yái tāacáisica”, íimaca yái Estebanca.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Néeseté idécānāami judío íiwacanānái yéemlāca Esteban icàlidāanā nalīni, yá mání calúaca nía. Yá naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. ⁵⁵ Quéwa Espíritu Santo icúaca Esteban íiwitáise, yá Esteban íicáidaca chēnuniré, yá íicaca Dios iyacāle iriculé icānéerica Dios icamalá iyú. Esteban íicaca nacái Jesús ibālūericawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban íimaca:

—Piicácué nacái nūapichani. Nuicá capīraléeri cālī yāacuēricawa. Nuicá nacái yái asīali Dios néeséerica ibālūericawa Dios yéewápuwáise —íimaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío íiwacanānái nabāllācāita meedā nāuwiwa nacāapi iyúwa Esteban itāacái íicha. Néemīānicawa quēwanāta cachāinīri iyú. Yá napiaca náibāaca Esteban. ⁵⁸ Yá namusúadacani yācalé íicha. Néese níái ichāawēyēica Esteban íināwanā íwali náucaca náichawa nāasu ruana nacāiriwa. Abéeri asīali íipidenéeri Saulo icúaca nalīpinā nāasu ruana nacāiri. Yá nadābaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idēcunitāacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutāca yāawawa Jesús íicha mamāalāacata, íimaca Jesús irí: “Nuíwacali Jesús, peedācātéta nucāuca”, íimaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yūuwāa ibālūacawa yūululū ipūata iyúwa, yá íimaca cachāinīri iyú: “¡Nuíwacali, pimāaca piwāwawa nabáyawanā íicha yái nanūanāca nua!” íimaca yái Estebanca. Idécānāmītē cālī íimaca, yá yéetācawa Estebanca.

8

Saulo persigue a la iglesia

¹ Yái Saulo abédanamata íiwitáise náapicha, níái inuényéicaté Esteban. Yáté èerica manúbéeyéi nāuwidēca namānica wenāiwica yeebáidéeyéica Jesús itāacái Jerusalén iyacālenā iricu. Nadābaca namānica ūwicái cachāinīri iyú yeebáidéeyéi íipunita. Inā macáita yeebáidéeyéica Jesús nēepūacawa Jerusalén iyacālenā íicha Judea yāasu cālī nérēpinā, Samaria yāasu cālī nérēpinā nacái. Níawamita apóstolnái cāmīyēi yēepūawa Jerusalén íicha. ² Abénamēeyéi asīanái yeebáidéeyéi Dios itāacái cāaliacāiri iyú natéca nabāllāwa Estebanmi. Yá náichāanīca íiwitáise cachāinīri iyú. ³ Quéwa Saulo iwāwacaté imāalāidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itāacái. Yá itéca ūwinái, iwālūacawa nacapēe iriculé macáita íibāacatēnā asīanái, inanái nacái, yá ūwinái iwatāidaca nía nacapēe iricūisewa, yá Saulo ibānūaca nía presoíyēi ibānaliculēpinā.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwāwacutēeyéicaté ipīacawa Jerusalén iyacālenā íicha, nāacatēwa nacālālīlacawa madēcānā yācalé néré, yá āta alénācaalítē nāacawa nacālīdaca yái tāacáisi íiméerica Jesús iwasāaca wenāiwica Dios yāasu yūuwichāacāisi íicha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néenā níái imusuéyēicatéwa Jerusalén iyacālenā íicha, yāacawa manuiri Samaria iyacālenā néré. Yá idābaca

icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali. ⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacawá néré, yá néemiaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicácáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmfirica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica ícha. Yá demonionái yàacawa yéemíaniyéiwa wenàiwicanái ícha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná màapinèeyéi iiná, àibanái nacái éeruyéi yàabáli. ⁸ Iná yéewa casímáica nawàwa manuísuata níai Samaria iyacàlená mìnanaíca.

⁹ Quéwa iyacaté néeni abéeri aslali ípidenéerica Simón. Quéechatécáwa imànicaté imàliyédewa yàcalé iricu, yácáiná camàliqueéricani, yái Simónca. Ichìwàidacaté Samaria iyacàlená mìnanaí, ímacáinaté ìwaliwa màinírisa cachàinica ííwitàise. ¹⁰ Quéechatécáwa macáita Samaria iyacàlená mìnanaí, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwáaca: “Yácata náiméerica ìwali idènièricasa Dios ííwitàise manuírì”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéechatécáwa néemiaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwàidacáinaté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí. ¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, íméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níai aslanáica, inanáí nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón íináidacáináwa manuísuata iicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuísuata madécaná wawàsi càmfiri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu, néemiaca naináwaná Samaria iyacàlená mìnanaíca neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànuaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria iyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria iyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùnápíná Espíritu Santo nawàwaliculé. ¹⁶ Càité apóstolnái isutáca Dios ícha càmicáinácáwa Espíritu Santo yàanàa Samaria iyacàlená mìnanaí ìwali, ibatàa abéeri ìwalipíná, càmitàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níai Samaria iyacàlená mìnanaíca. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaalíté nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichàinica. ¹⁹ Simón íimaca nalí:

—Piacué nacái nulí yái pichànicawa yéewanápiná nacái numàacacaalí núcáapiwa cawinácaalí ìwali, yásí yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —íimaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Pía imàalèeripinácawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènúada piíwitàisewa báawéeri ícha, piyúunáidacáiná píalimápiná piwènlaca Espíritu Santo ichàini píasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yéerica wenàiwicanái irí mawèníri iyú. ²¹ Canáca yéewaná peedápiná píriwani, càmicáiná cayába piíwitàise Dios ícápiná. ²² Píúca píchawa yái piíwitàiseacawa báawéerica. Písutá píawawa Dios ícha manuísuata. Cawàwanáta imàaca iwàwawa píbáyawaná ícha, yái píináidàanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali. ²³ Núallacáináwa ípisíríca píwàwa lúasi iyú càide iyúwa ípisíri culáli, yá nacái piíwitàise báawéeri idacùaca pía —íimaca yái Pedroca. ²⁴ Yá Simón íimaca nalí:

—Písutacué Dios ícha nulípiná ípíchaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —íimaca.

²⁵ Néese níái apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái, nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé iricubàa Samaria yàasu cáli ínatéeyéica iyaca. Càitè nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néeseté àniwa Wáiwacali yàasu ángel ímaca Felipe irí: “Píawa sur iwéré àyapu iricubàa yèericawa Jerusalén ìyacàlená ícha Gaza ìyacàlenámi nérépiná”, ímaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé caináwàiri, canácatalé wenàiwica. ²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca asìali àyapulicubàa, Etiopía yàasu cáli néeséeri. Yácata nàasu wenàiwica cachàiníri, gobiernosàiri, íbaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinàsàatúa irí, icùaca ùasu cawèiníri. Quéechatécáwa yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré yàacaténá Dios icàaluíniná. ²⁸ Néeseté yái asìali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro iricuwa, caballonái iwataidéerica yèepunicawa yáamiwáisewa. Yáawinéerica yaca yàasu carro iricuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta iricu.

²⁹ Yá Espíritu Santo ímaca Felipe irí àniwa: “Píawa yàatalé yái carroca”, ímaca yái Espíritu Santoca. ³⁰ Iná Felipe ipìacawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemìaca etiopesàiri itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta iricu. Yá Felipe isutáca yéemìawani:

—¿Péemìasica cainácaalí ímáaná yái piléerica? —ímaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri ímaca irí:

—Càmita yéewa nuemìaca cainácaalí ímáaná canácáiná yéewáidéeri núa — ímaca. Yá isutáca Felipe ícha wawàsi iwàlùanápíná yáawinacawa yáapicha carro iriculé Felipe yéewáidacaténáni. ³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté ímaca: “Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ovejawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalíwa nàacuésemi níái idaluéyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nali báawéeri iyú, níái imànìyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísu lichawa núa.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáanica iquíniná. Ewita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápíná nanúacáináni”,

càitè itànàaca yái profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yái gobierno icuèriná etiopesàiri ímaca Felipe irí:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawinácaalí wenàiwica ìwali profeta icàlidaca yái tàacáisica. ¿Icàlidasica ìwaliwata, áiba ìwalitasica nacái? —ímaca.

³⁵ Néese Felipe icàlidaca irí yái cayábéeri tàacáisi Jesús ìwali. Quéechatécáwa Felipe icàlidaca írini cainácaalí ímáaná yái tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise íméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa ùni néenibàa, yá gobierno icuèriná ímaca Felipe irí:

—Piicá ùni; ¿cayábasica pibautizáca núa? —ímaca. ³⁷ Néese Felipe ímaca irí:

—Uwé, peeabáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalicúisewa —ímaca yái Felipeca. Néese asìali ímaca:

—Nuebáidaca Dios íiricani yái Jesucristoca —ímaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùullaca nayamáidaca carro, yá nalicuacawa ùni yáaculé, yá Felipe ibautizàcani. ³⁹ Namichàacatéwa ùni yáacúise, yáta Espíritu

Santo Wáiwacali ibànuèrica, itéca Felipe. Gobierno icuèriná càmita quirínama iicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepùa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casimáica iwàwa manuísíwata. ⁴⁰ Yáta Felipe yàanàaca Azoto iyacàlená néré, yá icàlidaca nalíni yái tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná iwali. Néese Felipe ipáchiaca yèepunícawa macái yàcalé iricubàa iyéeyéica àyapu ìwalibàa, yá icàlidaca macái yàcalé iricuni àta yàanàacatalétaté Cesarea iyacàlená néré.

9

Conversión de Saulo

¹ Quéwa Saulo icutácáté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote ìiwacaliná yàatalé. ² Saulo isutáca íicha ibànünápiná tàacáisi Damasco iyacàlená néré, judiónái yéewáidacàalu imanùbaca ìiwacanánái irí, namàacacaténá Saulo ìibàaca yeebáidéeyéi, aslanái, inanái nacái, iyéeyéica Damasco iricu, itecaténá nía presoíri iyú Jerusalén iyacàlená néré. ³ Idécánáamité Saulo yeedáca iríwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco iyacàlená nérépiná. Iyacaalíté mawíénita Damasco irí àyapulicubàa, yáta camalási chènuníseeri icànacaté Saulo itéese máini mèlumèluíri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa iríacawa cáli ìnatalé, yéemlaca tàacáisi. Yái tàacáisi ìimaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” ìimaca yái tàacáisica.

⁵ Saulo isutáca yéemlawni: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” ìimaca yái Sauloca. Yái tàacáisi ìimaca Saulo irí: “Núacata yái Jesús. Núacata yái piùwidéerica pimànica. Catúulécanáca pimànica piawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí càiréeri ipùatalicu”, ìimaca yái Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatácawa icalùniwa. Néese ìimaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” ìimaca yái Sauloca. Néese Wáiwacali ìimaca irí: “Pimichàawa pianáwa yàcalé iriculé. Nérénica nacàlidaca piriwani càinàcaalí iwàwacutá pimànica”, ìimaca yái Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica aslanáica cáaluca nía báawanama néemlácáiná sànasí quéwa canéeyéita ìiquéeri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli íicha. Yá yàacùaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi iwali Damasco iyacàlená iriculépiná. ⁹ Saulo iyaca Damasco iyacàlená iricu máisiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmirita iyáa iyàacaléwa, ìbatàa únipiná ìira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco iyacàlená mìnali ìipidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicàcani yéenáíwanási nacáiri iricúise. Yá ìimaca Ananías irí: “¿Ananías!” ìimaca yái Jesúsca. Néese Ananías ìimaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” ìimaca yái Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali ìimaca Ananías irí: “Piawa iricubàa yái àyapuca ìipidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèericulé. Pisutá íichani, pitàanínápiná áiba aslali yáapicha, Tarso iyacàlená néeseeri, ìipidenéeri Saulo. Siùca isutáca iyaca yáawawa Dios íicha. ¹² Idéca iicáca áiba aslali yéenáíwanási nacáiri iricúise ìipidenéeri Ananías, iwàluèricawa imàacaca icáapiwa iwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, ìimaca yái Jesúsca.

¹³ Quéwa Ananías, idécánámi yéemlacani, yá ìimaca: “Nuíwacali, madécana nacàlidaca nulíni iináwaná iwali, yáara asialica. Nadéca nacàlidaca nulíni iwali imànica báawéeri nalí níara yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén iyacàlená néeni. ¹⁴ Sacerdote ìiwacanánái nadéca nachùuliaca yàanàanápiná aléi itecaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa píicha”, ìimaca yái Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali íimaca Ananías irí: “Píawa matuñbanáiri iyú; nudéca nuedáca yái asialica icàlidacatená nuínáwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeseéyeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núsáidapíná iríwa nuíwitaísewa càinácaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capíi néré, Saulo iyacatalé iyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ìwali. Yá Ananías íimaca Saulo irí:

—Nuénásàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicàcani àyapulicubàa, yáquéi ibànùaca núa platalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espíritu Santo icùaca plíiwitaíse —íimaca yái Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái íimami nacáiri itùacawa Saulo ituírìcuíse, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizáca. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamàacawa néeni máisibáwanáita èeri náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iyéeyéica Damasco iyacàlená irícu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idábaca yèepunícawa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàlu irícu. Icàlidaca nalíni Dios íiriquéi Jesúsca. ²¹ Macáita yéemiéyeyéica Saulo icàlidáaná, náináidacawa manuísíwata néemiaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwàaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asialica yùuwidecaté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsni iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni. Yácata yái yàanèericaté aléi nacái itécáténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote íiwacanánái yùuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsni iináwaná ìwali? —náimaca nalíwàaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiniwánái. Yéewáidaca wenàiwica náalíacaténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànueripinacaté nalí. Itàanica cáalíacáiri iyú yái Sauloca, iná judíonái Damasco iyacàlená minanái càmitaté yéewa namawèniadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmiyíeyí yáalíawa náimèeripinái irí. Iná masànacáicata nía fícha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetécawa madécaná èeri idenáami, yá judío íiwacanánái natàanica náapichawáaca ibàacanèeri iyúta quéwa, abédanamacaténá náiwitaíse nanúanápinaté Saulo. ²⁴ Quéwa Saulo yáalíacatéwa nawàwaca nanúacani. Nachùullaca nàasu wenàiwicawa nacúanápiná yàcalé inuma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái nanúacaténá Saulo. ²⁵ Iná níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchua mapíiri iriculé. Yá táiyápi nalicuadaca Saulo mapíiri irícu yéénúlusi ìwali chènuníiséeri ventana iricubàa yàcalé iwáiná íinatáise, yàanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé fícha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, yá iwàwacaté iwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicàcani, càmicáiná neebáida iwènúadacaté íiwitaísewa báisíiri iyú yeebáidáanáca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yásáidacaténái apóstolnái irí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicacaté Wáiwacali àyapulicubàa, Wáiwacali itàanícaté nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluínínatani yái tàacásica Jesús iináwaná ìwali Damasco iyacàlená irícu. Iná idécanáamité apóstolnái yéemiaca Bernabé icàlidaca nalí

Saulo iináwaná, yáté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén iyacàlená irícu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiniíri iyúni macàaluíniná Wáiwacali iináwaná iwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaniyéica griego itàacái iyú, càmiyéica yeebáida Jesús iwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiniíri iyú macàaluíniná. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náaliácáináwa áibanái nawàwaca nanúaca néenásàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea iyacàlená néré. Yá nabànùacani Cesarea ícha yàacaténáwa Tarso iyacàlená nérépiná.

³¹ Ináté yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanuíca, Galilea yàasu cáli néeseeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeseeyéi nacái, nàyaca matuñbanáiri iyú. Cachàiniwanái náiwitáise Dios iwali, neebáidaca itàacái tái íiméeri iyú, nadáwináidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíniná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápinaté áibanái íiwitáise Wáiwacali iripiná, íná yéewa manubáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialité Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái iyéeyéica Lida iyacàlená irícu. ³³ Pedro yàanàaca áiba asiali íipidenéeri Eneas. Irianíricáitawa yàalubái íinatawa ocho camuí, máapínacáináni, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro íimaca irí:

—Eneas, siúcade Jesucristo ichùnłaca píawa. Pimichàawa peedá pìalubáíwa — íimaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida iyacàlená mìnánái, Sarón iyacàlená mìnánái nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náiwitáisewa Wáiwacali iripiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Joep iyacàlená irícu yeebáidéechúa Jesús itàacái, íipidenéechúa Tabita, (íimáanáca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté, idècunitàacá Pedro iyaca Lida iyacàlená néeni, yá cúláicaca Dorcas, yá uetácawa. Néese abénaméeyéi inanái nàapidáidaca uínámi, yá nàwalica úwali ubàlemi, yá nalladaca úa capíi imàdáná íriculé iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. ³⁸ Yái Joep iyacàlená iyaca mawiénita Lida iyacàlená irí, Pedro iyacataléca. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái náaliacatéwa Pedro iyaca Lida iyacàlená irícu, yá nabànùaca pucháiba aslanái yéeyéipiná imáidaca Pedro. Náimaca irí: “Aqualé Joep iyacàlená néré aqualésíwata”, náimaca.

³⁹ Yáté Pedro yàacawa náapicha. Idécánáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi iriacataléca. Madécaná inanái inírimi yéetéeyéimicatéwa ícha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, íicháaniyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàniyéicaté nalí, uái Dorcasmica idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùulłacaté macáita namusúacawa capíi imàdáná íricuíse. Yá ibàlùacawa yùululú ipùata iyúwa, yá isutáca Dios íicha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa irí. Yá íimaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —íimaca yái Pedroca. Yáta ùacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íibàaca ucáapi iwali, yá imicháidaca úa. Imáidaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái maníriyéimica, yáasáidacaténá nalí úa, cáuca úa àniwa. ⁴² Macáita Joep iyacàlená mìnánái néemłaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca íiwitáisewa Wáiwacali

irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope ìyacàlená irícu madécaná èeri. Pedro ìyaca icapèe néeni áiba asiali ìpidenéeri Simón ichùnièrica pìràí ìimamimi iwéndacaténá nía.

10

Pedro y Cornelio

¹ Aiba asiali càmlíri judío ìpidenéeri Cornelio ìyacaté Cesarea ìyacàlená irícu. Yái Cornelioca, náiwacalicaní níái romanonái yàasu úwinái yéénaca ìpidenéeri el Italiano. ² Yái Cornelioca yàaca Dios icàaluíná cáaliacáiri iyú, macáita yéénánái yáapichawa. Imàaca nacái manùba plata ofrenda iyú iyúudàacaténá judiónái. Isutéeri yáawawa Dios ícha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéénaiwanási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlucawa Cornelio yàatalé. Yá ìmaca Cornelio irí: “¡Cornelio!” ìmaca yái ángelca. ⁴ Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá ìmaca ángel irí: “¿Càinásica piwàwa numànica pirípiná?” ìmaca yái Cornelioca. Néese ángel ìmaca irí: “Dios idéca yéemlaca yái pisutáanaca ícha, cayába nacái iicáca yái piyúudàanaca catúulécaneeyéi wenàiwica. ⁵ Siùcade pibànù wenàiwica Jope ìyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí ìpidenéeri Pedro. ⁶ Yái Pedroca ìyaca áiba asiali icapèe irícu ìpidenéeri Simón ichùnièrica pìràí ìimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuúri ùni idùlepi. Yái Pedroca icàlidapíná pìríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ìmaca yái ángelca.

⁷ Idécanáami yàacawa yái ángel itàaníríca yáapicha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacái abéeri úwi íbaidéeri Cornelio irí, yèerica Dios icàaluíná manuísíwata, Cornelio yáalièrica cayábaca ìiwitáise imàninápiná cayábéeri. ⁸ Cornelio icàlidaca nalíni macáita yái ángel icàlidéericaté irí. Yá Cornelio ibànùaca nía Jope ìyacàlená nérépiná.

⁹ Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta machacànicaalíte èeri, yá nàyaca mawiénita Jope ìyacàlená irí. Yáta hora nacái Pedro, iyéerica Simón icapèe irícu, yàacawa caplí ipùata saabadéeri ìnatalé, machacànicaalíte èeri. Pedro yàacawa néré isutácaténá yáawawa Dios ícha. ¹⁰ Máini máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa idècunitàacá namànica iyáapíná, Pedro iicáca yéénaiwanási nacáiri. ¹¹ Yá iicáca capíraléeri cáli yàacucawa, yá áiba wawàsi iricucawa chènuníse cáli ìnatalépiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuúri sámana idacucanéeri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. ¹² Chái sámana irícu nàyaca néeni macái cuwéesinái ìiwitáaná, pìràí nacái, àapínái nacái, cuipìranái nacái, macái ìiwitáaná ìyeyéica cháí èeri irícu. ¹³ Néese Pedro yéemlaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi ìmaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía”, ìmaca. ¹⁴ Néese Pedro ìmaca: “Càmíri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níái casaquèeyéica waiçaca, profeta Moisés ichùullicáináté wía judioca pinùmallicúise ipíchaná wayáaca nía”, ìmaca yái Pedroca. ¹⁵ Néese tàacáisi ìmaca irí àniwa: “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píma ìwali casacàacani”, ìmaca yái tàacáisca.

¹⁶ Máisiba yàawiriaté Pedro iicáca sámana nacáiri iricucawa, yéemla nacái tàacáisi. Néese sámana yèepùa imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷ Pedro ìnàidacawa manuísíwata iwàwalicúsewa càinácaalí ìmàaná yái yéénaiwanási nacáirica, máinícáiná càulenáca íchani. Idècunitàacá ìnàidacawa ìwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanái nàanàaca caplí inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemiawa alénacaalí Simón icapèe iya. ¹⁸ Nàanàaca néré, yá namáidaca

cachàini nasutácáténá néemlawa asáisi iyacaalí néeni áiba aslali ípidenéeri Simón, ípidenéeri nacái Pedro.

¹⁹ Idècunitàacá Pedro íináidacawa mamáalàacata ìwali yái yéenáiwánási nacáirica, yá Espíritu Santo ímaca írí: “Píicá, máisiba aslanáica níara icutá pía.

²⁰ Pimichàawa, píawa nàatalé pèepuníináwa náapicha. Picá achúma píináidacawa piwàwawa, néese manuí píináidaca piwàwawa; nudéca nubànùaca nía píatalé”, ímaca yái Espíritu Santoca. Iwàwacutáté Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàalutécáiná profeta Moisés ichùuliacaté judiónái càmíinápíná nèepuníwa càmíiyéi judío yáapicha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa.

²¹ Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá ímaca nalí:

—Núaquéi picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica píripíná? —ímaca yái Pedroca. ²² Náimaca írí:

—Cornelio ibànùaca wía, abéeri úwi íiwacalíná, iyéerica machacàníri iyú Dios íicá, yéeri nacái Dios icàaluíná. Macái judiónái naicáca càmíetaquéeri iyúni, yá nacái cáinináca naicácani. Dios yàasu ángel ichùuliacaté Cornelio ibànùanápíná wenàiwica namáidacaténá pía, yéewacaténá píacawa icapèe néré yéewanápíná Cornelio yéemiaca yái picàlidéeripínáca írí —náimaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá. Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Jope iyacàlená minanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàaca Cesarea iyacàlená néré, cháí Cornelio icuacatáica nàanàaca. Ípíchawáiseté nàanàaca, yáté Cornelio imáidaca néré yéenanáwiwa, yàacawéeyéiná nacáwiwa cáininéeyéica Cornelio íicáca.

²⁵ Pedro yàanàaca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa ípunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùulul ipùata iyúwa Pedro írí yàacaténá icàaluíná. ²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá ímaca írí:

—Pimichàa píbàlùacawa. Aslalicata nacái núaquéi càide iyúwa pía —ímaca yái Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàaníca yáapicha, yá iwàlùacawa íicáca madécaná wenàiwica iwacáidáyacquéeyéiwa néré, càmíiyéi judío. ²⁸ Néese Pedro ímaca nalí:

—Píalíacuécawa judío íiwitáise càmíta íbatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué càmíiyéica judío, íbatàa wawàlùanápínátawa picapèe írículé, càmítasa cayába càì wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càmíinápíná quirínama casacàaca nuicáca áibanái, càmíta nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios írípíná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíté núa, yá nùanàaca néese aquialéta, càmíta báawa nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Iná siùcade nuwàwa nùalíacawa càiná ìwalicaalícué píamáida núa —ímaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio ímaca írí:

—Báinuaca èerica néese siùcáade, chácátáicaté èeri càide iyúwa siùcade, nuyacaté cháì nucapèe írícua, imàaquéeri íichawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios íicha táicalénama. Yáté áiba aslali mèlumèluírì ibàle imàacaca yáawawa nuicácani. ³¹ Ímaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemiaca yái pisutáanáca íicha. Cayábaca Dios íicáca yái piyúudàanáca catúulécanéeyéi wenàiwica. ³² Píbànù wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese áiba aslali ípidenéeri Simón, ípidenéeri nacái Pedro. Yái Pedro iyaca áiba Simón icapèe írícua, yàara ichùnièrica píráí íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuírì únì idùlepì’, càì ímaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita nacutáca pía, yá pídéca pímánica nulí cayábéeri píànàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháí Dios íicápiná, yá wawàwaca wéemiaca macáita tàacáisi Wacuéríná Dios ichùulièrica picàlidàanápíná walíni —ímaca yái Cornelio.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá ímaca nali:

—Siúcade nùaliácawa báisíri iyú Dios càmita iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica íiwitáaná yéeyéica icàaluíná, imàníyéica nacái cayábéeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáinámica. Dios icàlidaca walí yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Jesucristo imàacáanápíná wáyaca Dios yáapicha matuíbanáiri iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái íiwacali. ³⁷ Píaliacuécawa cayába càinácaalíté iya judiónái yàasu cáli imanúica. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáaná wenàiwicanái íibautizácawa, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios iripíná. Néeseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli íinata. ³⁸ Píaliacué nacáíwa Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús iwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica. Píaliacué nacáíwa Jesús yèepunicaté imànica yàacawa cayábéeri wenàiwicanái íirí, ichùnlacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yùuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imàníricaté Judea yàasu cáli íinata, Jerusalén iyacàlená írìcu nacái. Néese natàtàacani cruz iwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néeseté máisiba èeri írìcu idécánáamité nanúacani, yá Dios icàucàidacani. Néese Dios ibànùacaté Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáaliacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmitaté imàaca yáawawa macái wenàiwica iicácani. Néeseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios íinàidéeyécátéwa iwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúsca. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécánáamité imichàacawa yéetácáisi íicha. ⁴² Néeseté Jesús ichùullacaté wacàlidáanápíná israelitanái írìni, yái tàacáisi íiméerica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi íináwaná iwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yùuwichàidacaténá níawa càiripináta nabáyawaná íwalíisewa, èeri imàalàacaalípínáwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri írìculé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté íináwaná iwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái íibáyawaná íicha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná íwalíise, cawínácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca yái Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néeseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo írìcùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níái yéemiéyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níái judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, náináidacawa manuísíwata naicàidaca càmiyéi judío írì Dios yàacáináté Espíritu Santo càmiyéi judío írì nacái. ⁴⁶ Judiónái yéemlaca nacái càmiyéi judío itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmiíri èeri mìnánái itàacái, nàaca nacái Dios írì cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro íimaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níái càmiyéica judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisanlaca náicha nabautizáanáwa —ímaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùullaca yáapichéeyéiwa íibautizáca níái càmiyéica judío Jesucristo íipidená iwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níái càmiyéica judío nasutáca Pedro íicha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Néeseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéicaté Judea yàasu cáli íinata néemlaca càmiyéi judío iináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judíonái yeebáidáanaté. ² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa, néese abénaméeyéi judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàaníca ìwali yái Pedro imànnínáca càmiyéi judío yáapicha. ³ Náimaca Pedro irí:

—¿Cánaté pia pipáchiaca nàatalé níara càmiyéica judío? ¿Cáná piyáa piyáacaléwa náapicha? —náimaca. ⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idábáanacaté ichàbacawa. Yá íimaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope iyacàlená irícu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios íicha, yá nuicácaté yéénáiwánási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuúri sábara iricùacawa chènuníise, idacùacanéri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. Yaté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácaténá cainácaalí wawàsi ìya sábara irícu, yá nuicáca macái pírái íiwitáaná, cuwèesinái nacái, ápinái nacái, cuipíranái nacái, macái íiwitáaná iyéeyéica cháí èeri irícu. ⁷ Yaté nuémíaca tàacáisi. Íimaca nulí: ‘Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía’, íimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: ‘Càmíiri, Nuiwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùuliacáináté wía judíoca pinùmalicúise ipíchaná wayáaca nía’, càì núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuníiseérica íimacaté nulí àniwa. Íimaca nulí: ‘Masacàcaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima ìwali casacàacani’, íimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sábara nacáiri iricùacawa, nuémíaca nacái tàacáisi. Yaté macáita yèepùa imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta máisiba asíanái Cesarea iyacàlená néeseeyéi nàanàcaté nucapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nàcutáanápíná núa. ¹² Yaté Espíritu Santo ichùuliaca nùacawa náapicha, ipíchaná achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Níai seis namanùbaca wéénánái nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlucatéwa áiba asiali icapèe iriculé. ¹³ Yái asialica icàlidaca walíni íicácaté ángel icapèe irícu. Yá ángel íimacaté irí: ‘Pibànua wenàiwica Jope iyacàlená nérépiná namáidacaténá néese Simón íipidenéri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapíná píriwani cainácaalí iyú píalimá piwasàaca piawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, pia nacái, péenánái nacái’, íimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néeseté idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacaténá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanáté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néeseté nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Íimacaté: ‘Báisíta Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapínacué píriwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca pia, ibautizácaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càmiyéi judío irí càide iyúwaté yàanaté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáíwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios íipunita, canáca yéewaná wamáisanlíca náichani, yái Espíritu Santoca — íimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, nadécanáami néemíaca yái tàacáisica, yá càmita quirínama natàaníca báawéri iyú Pedro ìwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—¡Dios idéca ibatàaca càmlíyeyí judío nawènúadaca nacái náiwitáisewa írípíná yéewacaténá nacái nadènlàca nacáucawa càmlíri imáalàawa, càide iyúwa wàyáaná, wía judíoca! —náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén iyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica ùwicái yeebáidéeyeyí ípunita canánama. Iná naplàcatéwa áibalépiná. Abénaméeyeyí yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía iyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo iináwaná ìwali abéta judíonái írì. Càmita nacàlida càmlíyeyí judío írìni. ²⁰ Aibanáita yeebáidéeyeyí Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeseeyeyí, Cirene iyacàlená mìnánái nacái áibanái, nàanàacaté Antioquía iyacàlená írìculé. Nadàbacaté nacàlidacani càmlíyeyí judío írì. Nacàlidaca nalí Jesús iináwaná Wáiwacalìciani. ²¹ Wáiwacali íiwitáise cachàinlíri iyacaté nalí, ínáté yéewa manùbéeyeyí wenàiwica namàacaca náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyeyíca Jesús, Jerusalén iyacàlená néeniyeyíca néemlàca Antioquía iyacàlená mìnánái iináwaná. Yá nabànúaca Bernabé yàacaténáwa Antioquía iyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáalíacawa Dios imànica nalí cayábéeri. Iná casíimáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca níai, íchàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàiníinápiná náiwitáise neebáidáanápiná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì ímèeri iyú. ²⁴ Cayábéericáiná íiwitáise yái asíalica, yái Bernabéca, Espíritu Santo icuàcáiná íiwitáise. Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì ímèeri iyú. Càita áibanái manùbéeyeyí àniwa néemlàca Bernabé icàlidáaná nalíni, yá nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso iyacàlená írìculé icutácaténá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía iyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níai yeebáidéeyeyíca Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía iyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyeyí ípidenápiná cristianonái, ímáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyeyí nacái ímáanáca.

²⁷ Néenialíté abénaméeyeyí profeta itàaníyeyíca Dios inùmalícuíse nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, yá nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. ²⁸ Abéeri néená, ípidenéeri Agabo, ibàlúacawa nàacuèsemi, níai yeebáidéeyeyíca Jesús itàacái. Yá Espíritu Santo icuàca Agabo íiwitáise icàlidacaténá nalí taaacísi Dios inùmalícuíse. Yá icàlidaca nalíni iyáanápináté maaapicái cachàinlíri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécawa idècunitàacá emperador romanosàiri Claudio icuàca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyeyíca Jesús itàacái nánáidacatéwa nabànùanápináté plata iyúwa ofrenda nayúudàacaténá áibanái yeebáidéeyeyíca Jesús iyéeyeyíca Judea yàasu cáli íinata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níai Bernabé, Saulo nacái natécaténái ancianonái írì icuèyeyíca wenàiwica yeebáidéeyeyíca Jesús itàacái Judea yàasu cáli íinata, nayúudàacaténá catúulécaneeyeyí wenàiwica yeebáidéeyeyí Jesús itàacái.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Néenialité rey Herodes idàbaca yùuwidaca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená néeniyéica iyaca. Herodes idàbacaté yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùullaca úwinái iwichùaca Santiago ícha íiwita, yéetácáténátéwa, yámi Juan ibèerimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáaliacawa casímáica judío íiwacanánái íwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, íná ichùullaca úwinái íibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judionái yàasu culto Pascua yaalí nayáacaalíté pan càmíiri idènia levadura. ⁴ Idécánáamité náibàaca Pedro, néese Herodes ichùullaca nacùaca Pedro presoíyéi ibànalicu. Ichùullaca nacùacani, níái úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nàyaca báinúacana úwinái macái náiwitáaná imanùbaca. Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judionái íri nanúnápináni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro iyaca presoíyéi ibànalicu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios ícha Pedro íripiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipináta Herodes ichàbáidapínaté Pedro judionái íri, nanúnápináni, yá Pedro íimáca iyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàluèyèiwa presoíyéi ibàna inùma néeni nacùaca presoíyéi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷ Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro íri. Yá camalási ipunlada presoíyéi ibàna iriculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài íwali icawàidacani. Yá íimaca Pedro íri: “¡Caqualéta, pimichàawa!” íimaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi ícha. ⁸ Yá ángel íimaca Pedro íri: “Píwali pibàlewa, pizapatoní nacáíwa”, íimaca yái ángelca. Idécánáami Pedro imànica càide iyúwaté ángel íimáaná íri, yá ángel íimaca íri àniwa: “Peedá píasu ruana nacáiriwa, píuca píwalíisewani. Píawa nùamiwáise”, íimaca íri yái ángelca.

⁹ Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáaliawa asáisi báisícaalíni, ángel imusúadánacani presoíyéi ibàna iricuise. Pedro iyúunáidaca yéenaiwanási nacáiri càì íicáca meedá. ¹⁰ Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi ícha, néese nachàbacawa áibanái ícha àniwa icuèyéica presoíyéi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuúri inùma yáawami hierroírita, namusúacatáipínacawa carretera iriculé yacaléricu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawásitawa meedá. Yá namusúacawa ícha. Nèepunícanáamiwa abéeri carretera irìcubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹ Néese átata Pedro yáaliacawa imusúacatéwa náicha. Yá íimaca íriwa: “Siúcade núaliacawa báisiiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes ícha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, íimaca íriwa yái Pedroca.

¹² Idécánáami íináidacawa íwali macáita iyáaná, néese yàacatéwa María icapèè néré, uái Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí íipidená Marcos. Quéechatécawa madécaná wenàiwica iwacáidáyacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios ícha.

¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa màncàu íipidenéechúa Rode umusúacawa capíi ícha, àcatéwa mawiénita iwáiná inùma íri uémíacaténá néré cawínácaalí càì isàna néese. ¹⁴ Ualiaca uémíaca Pedro itàacái, quéwa càmita àcàua íri iwáiná inùma, máinícaíná casímáica úa íná upíacawa capíi irìculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanàwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—¡Máiwitáiseca pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícātani. Néese náimaca: —Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càì péemliaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacatēni.

¹⁶ Idēcunitāacá natāanica capii iricu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalāacata bàacháwáiséeri iwáiná inúma. Néese nāacūaca bàacháwáiséeri iwáiná inúma, yá naicáca Pedro ibàluericawa néeni. Yá nāināidaca manuísiwata naicáidaca irí. ¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masānacatēná nía. Yá icàlidaca nalíni cāinācaalítē iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyēi ibàna iricúise. Yá íimaca nacái nalí:

—Picàlidacuē Santiago iríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacuē nacái nalíni, níara yáapichéeyēica yeebáidéeyēica Jesús itāacái —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro yāacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néesetē mapisáita àniwa, cāanáica úwinái naplānicawa presoíyēi ibàna iricubāa nacutáca Pedro, néemíanica nacáíwa nalíwāaca lúasi iyú, cāmícáiná nadé nāanāaca Pedro. ¹⁹ Herodes ichūullacaté nacutācani, quéwa cāmīta nāalimá nāanāacani. Iná Herodes isutāca yéemliawa naináwaná, níái úwi icuèyēicatē Pedro presoíyēi ibàna iricu. Yá ichūullaca yāasu wenāiwicawa nanūanāpiná níái úwica. Néese Herodes yāacatēwa Judea yāasu cáli íicha iyacatēná Cesarea iyacālená iricu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néesetē calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro iyacālená mīnanáica, Sidón iyacālená mīnanái nacái. Iná níai pucháiba yācalé mīnanáica natāanica nāapichawāaca, yá abédanamata namānica náiwitáisewa nāanāpināwa Herodes yāatalé natāanīcatēná yáapicha éeréeri iyú, yéewacatēná cayābaca iicāca nía àniwa. Nāaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máníiri cachāini, nawāwacāinátē Blasto itāanica nawicáu Herodes yáapicha, yéewanāpiná Herodes ibatāa nāyaca matuībanáita. Iwāwacutācatē nāyaca cayāba Herodes yáapicha nawēniacatēnatē yāacási áiba cáli néeni Herodes icuèricaté.

²¹ Herodes imāacaca nalí abé èeri nāwacáidāyacāanāpināwa yāatalé. Idéca èeri yāanāaca, yá Herodes iwālica ibāle cawēnīriwa. Néese yāacawa wenāiwicanái yāacuēsemi, yá yāawinacawa yāasu yāalubáisi chēnuníiri íinatawa. ²² Yá idābaca icàlidaca nalíni. Néese níai wenāiwica yéemièyēica Herodes irí nadābaca càì namáidáidaca: “¡Yái icàlidéerica walíni cāmíirita aslali, néese abéeri chēnuníisēericani!” càì namáidáidaca mamáalāacata, Dioscáinásatāni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yāta Wáiwacali yāasu ángel ibānūaca uláicái Herodes iwāli, cāmícáiná Herodes yāa Dios icāaluíná, néese imāacacáita wenāiwicanái yāaca irí cayábéeri, Dioscáinásatāni, yái Herodesca, náimaca. Néesetē Herodes yéetācawa cáiwíiri iyú, enisi nacáiyēi iyācáiná iyapicúa iricúise ipichawáisetē yéetācawa.

²⁴ Quéwa níai wenāiwica yeebáidéeyēica Jesús itāacái nacàlidaca nāacawa Dios itāacái mamáalāacata áibanái wenāiwica irí. Yá manúbeyēi neebáidacani macái yācalé.

²⁵ Idécānāmítē Bernabé, Saulo nacái namáalāidaca namānica náibaidacaléwa Dios irípiná, yátē nèepūacawa Jerusalén iyacālená íicha. Yá natéca nāapichawa Juan, íipidenéeri nacái Marcos.

¹ Madecaná Antioquía iyacàlená mìnánái neebáidacaté Jesús itàacái. Abénaméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenáiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yéewi. Càica náipidená: Bernabé; Simón nacái, áibaalí íipidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èeri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali írí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo ímacaté nali: “Peedácué pèewísewa nulípiná níai Bernabé, Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, ímaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios ícha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali, níai Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacaténaté Dios írípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Seleucia iyacàlená néré, mawiéníiri iyaca manuírí úni írí. Néenita nawàlùacawa nave írículé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata ínatálé íipidenácatálé Chipre. ⁵ Idécanaámité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina iyacàlená írículé. Yá nadàbaca nacálidaca nali Dios itàacái judiónái yéewáidacàalu írícu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacaténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanuíca macáita yàcalé imanùbaca iyéerica iwàwata íinata. Yá nàanàacaté Pafos iyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri íipidenéerica Barjesús. Yácata camàliquéeri. Itàanica ichiwawa. Ímaca iwaliwa itàanicasa Dios inùmaliçúseta, quéwa ichiwa meedá. ⁷ Yái camàliquéeri iyaca gobernador yáapicha, yái gobernador íipidenéerica Sergio Paulo, abéeri cáaliacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenáiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáinaté yéemiaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéerica, íipidenéerica Elimas griego itàacái iyú, yùuwideca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènùadaca gobernador íiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, íipidenéeri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri íiwitáise, yá iicáidaca machacàníiri iyú Elimas írí. ¹⁰ Yá ímaca írí:

—Pía cachíwéerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri íiwitáise, pía, nàuwideca canánama cayabéeyéi íiwitáise. ¿Cáná càmita piyamáida piwènùadaca Dios itàacái pichiwa iyúwa? ¹¹ Iná siùcade Dios yùuwichàidapíná piawa. Matuípínaca piawa maléená èrita. Càmita píalimá piicáca èeri ícamaláwa —íimaca yái Pabloca. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenáiwica itécáténáni icáapi iwali, càmicáiná yáalimá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanaámi gobernador iicáca càinàcaalí iyáaná, yá yeebáidaca, íináidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini iwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Néeseté Pablo iwàlùacawa nave írículé iyéerica Pafos ídalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuírí úni yáacubàa Perge ídalutalená néré, iyéerica Panfilia yàasu cáli íinata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ¹⁴ Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbàcatéwa Perge iyacàlená ícha, nàacawa machacànita Antioquía iyacàlená írículé. Yái yàcalé iyaca Pisidia yàasu cáli íinata. Yá nawàlùacatéwa judiónái yéewáidacàalu írículé, sábado, judiónái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemiàcaténá naléeca Dios itàacái. ¹⁵ Néese judiónái yéewáidacàalu

fiwacanánái naléeca nali Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái irí. Yá náimaca Pablonái irí:

—Wéenánái, pidèñasicué tàacáisi pialèeripinacué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái irí.

¹⁶ Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nali icáapiwa masànaanápíná nía. Yá íimaca nali: “Péemiacué, piacué israelitaca, piacué nacái càmíiyéica judío, yèeyéica Dios icàaluíná. ¹⁷ Yái Dios icuèrica Israel itaquénáinami yeedacaté wàawirináimi yàasunáipináwa. Dios imàacacaté madécánaca nía idècunitàacá nàyaca Egipto yàasu cáli íinata, càmíirica nàasu cáli. Néeseté Dios iwasàaca nía ichàini iyúwa íicha yàara cálica. ¹⁸ Ewitaté nawènùadacáaníta náiwitáisewa Dios íicha, càicáaníta icuàcaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunicawa chùiri manacúali yùucubàa càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. ¹⁹ Néeseté Dios imáalàidacaté siete namanùbaca wenàiwica íiwitáaná iyéyèicaté Canaán yàasu cáli íinata yàacaténaté nàasu cáli wàawirináimi irí. ²⁰ Càité Dios imànica wàawirináimi irí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nali náiwacanánáipíná nacùacaténaté nía àta profeta Samuel yàasu èeripinaté. ²¹ Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápínaté nali abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nali rey icuèripinacaté nía cuarenta camuí. Yái idàbáanéeri reyca íipidenacaté Saúl, yái Cis íirica, Benjamín itaquérinámi. ²² Néeseté Dios càmita quirínama ibatàa Saúl icuàca israelitanái. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripinaté israelitanái Saúl yáamirícubàami. Dios íimacaté David ìwali: ‘Yái Davidca, Isaí íirica, cayába nuicáca íiwitáise. Núaliacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càì íimaca yái Diosca. ²³ Yái rey Davidca idènàca itaquérinámiwa, íipidenéeri Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwasàacaténá Israel itaquénáinami Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios icàlidáaná bàaluité. ²⁴ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macái Israel itaquénáinami irí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanaté nawènùadaca náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáiwa, nàasáidacaténá nawènùadacaté náiwitáisewa báawéeri íicha. ²⁵ Néese mawíénicaté Juan yàasu èeri yéetáanápínátewa, yá íimaca: ‘Núa càmíiri Mesías, icuèripiná israelitanái càide iyúwacué píináidáanáwa nùwali, néese áiba yàanàpiná núamirícubàawa máiníiri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani’, íimacaté yái Juan el Bautistaca.

²⁶ “Piacué nuénánáica, Abraham itaquénáinami, piacué nacái càmíiyéica judío yèeyéica Dios icàaluíná, Dios idéca ibànùacuéca pirí yái tàacáisi pialacaténacuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué piríni. Níara Jerusalén iyacàlená mìnánáica, nía nacái náiwacanánáica, càmítaté nàaliawa cawinácaalíni yái Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmita náalía nèemiaca càinàcaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Jesús iináwaná ìwali, éwita naléecáanítani néewáidacàalu írìcuwa sábado imanùbaca nayamáidacatáicawa. Iná nachùullacaalíté úwinái inícuwa Jesús, yáté judíonái namànicaté macáita càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. ²⁸ Ewitaté càmíicáaníta nàanàa Jesús ìwali ibáyawaná nanuérípiná ìwalíiseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador íicha wawàsi ichùullanápínaté úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali. Càité

yéetácawa. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica irí macáita càide iyúwaté Dios itàacái icàlidadáanacani Jesús iwali, yáté áibanái nalicùadacani cruz iwaliise. Yá nabàliacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi íicha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani níái yèepuníyéicatéwa yáapicha Jerusalén iyacàlená néré Galilea yàasu cáli íicha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iinàwaná iwali wenàiwicanáí irí.

³² “Càita wacàlidacué pirini yái cayábéeri tàacáisica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlidadáanaté càmíetacanéeri iyúni wàawirináimi irí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénáinámica càide iyúwaté icàlidadáaná tàacáisi wàawirináimi irí, íiméerica imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha. Yái rey Davidca nacái itànàacaté tàacáisi Jesús iinàwaná iwali pucháibáaná salmo írìcu, David itànàacáinaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios íimacaté Iiri írìwa: ‘Píacata Nuírìca; siùcade nudéca numàacaca èeri minánái nàaliacawa Nuírìca píá’, càì íimacaté yái Diosca. ³⁴ Dios icàlidadacaté walíni imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha ipíchaná iinámi ibadácawa. Càité Dios íimaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios íimacaté israelitanái irí: ‘Nucàlidacaté rey David irí tàacáisi mabáyawanéeri, càmíetacanéeri iyú machìwéeri nacái, íiméerica numàninápinaté irí cayábéeri. Yá numànipínacué piri macáita yái cayábéerica nucàlidéericaté iwali David irí’, íimacaté yái Diosca. ³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté íimáaná, càmítaté ímàaca Jesús iinámi ibadácawa, ínáté rey David itànàaca áiba salmo Dios Iiri inùmalicúise. Dios Iiri íimacaté: ‘Càmita pimàacapíná ibadácawa yái nuínáca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica’, íimacaté yái Dios Iirica. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáaliacawa rey David icùacaté israelitanái càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yái Davidmica, yá nabàliacani yàawirináimi yàasu càliculli írìculéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yái Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha, càmítaté iiná ibadáwa. ³⁸⁻³⁹ Iná píacué nuénánáica, wacàlidacué piri yái tàacáisica: Peebáidacaalícué Jesús itàacái, yásí Dios imàacacué iwàwawa píbáyawaná íichawa. Bàaluité profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái, yái tàacáisica icàlidéericaté nalíni cànácaalíté Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacái. Quéwa, éwita wamànicaalí macáita càide iyúwa Moisés itàacái íimáanátá, càicáaníta càmíta Dios íicá wía iyúwa mabáyawanéerítá. Néese, siùcade weebáidacaalí Jesús itàacái, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, mabáyawanáca íicáca nacái wía, éwita càmícáaníta mabáyawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánái, ipíchanacué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca píwali càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios íimacaté:

⁴¹ ‘Péemlacué cayába, píacué báawéeyéica íicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesunamáicáináta nubànùacué píwali manuírì yùuwichàacáisi, càulenéeripíná peebáidaca iinàwaná iwali, éwita áibanái icàlidadáaníta píricué yùuwichàacáisi iinàwaná iwali’, càité íimaca yái Diosca”, íimacaté nalí yái Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judionái yéewáidacàalu írìcuise, yá càmíyeyí judío nasutáca Pablo íicha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténe nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopinaté nayamàidacatáicawa. ⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu íicha, yá namúbéeyéi judionái yàacawa náapicha níái Pablo, Bernabé nacái; áibanái nacái càmíyeyí judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judionái yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa

Pablonái yáapicha. Yá Pablonái yàalàaca nía neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nali cayábèeri.

⁴⁴ Nèese áiba sábadò àniwa judiónái iyamáidacatáicawa, batéwa macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu nàwacáidáyacacawa néré néemlacaténá Pablonái icàlídáanà nali Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío íiwacanánái naicácáiná madécaná wenàiwica íwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níái judío íiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica íicáca náicha Pablonái, níái apóstolca. Yá judío íiwacanánái nadàbaca natàanica casaquèeri iyú Pablo íwali. Natàaní nacái báawèeri iyú íwali, yái tàacáisi Pablo icàlídéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judiónái iríni macàaluínináta. Yá nàimaca:

—Quécháwanáimi iwàwacutáté wacàlidacuéca piríni, piacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca piwítáisewa Dios itàacái íicha, càmíicáinácué piwàwa picáucawa càmíiri imáalàawa. Iná péemlacué cayába, siúcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùuliaca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali íimacaté: ‘Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá càmíiyéi israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalíacaténáwa nùwali. Picàlídáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macái èeri mìnánái iyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’,

íimaca walí yái Wáiwacalica —nàimaca níái Pablonáica.

⁴⁸ Nèese idécanáami càmíiyéi judío yéemlacani, yá casímáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábèeri itàacái íwali. Yá macáita wenàiwica Dios yéeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica iyéeyéica Pisidia yàasu cáli íinata néemlaca Wáiwacali itàacái. ⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàanica báawèeri iyú Pablonái íwali. Judiónái itàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judiónái. Càita judiónái nawènúadaca yàcalé íiwacanánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica apóstolnái. Yáté namusúadaca Pablonái nàasu cáli íichawa. ⁵¹ Nèese, Pablonái nachùplaca cáli ichùmalé nàabàli íichawa judiónái íicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, náasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínaté níái judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio iyacàlená néré. ⁵² Níacata quéwa Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casímáica nawàwa manuísíwata, Espíritu Santo nacái icùaca náiwitáise.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Néeseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio iyacàlená iriculé, yá nawàlúacawa judiónái yéewáidacàalu iriculé. Yá nacàlidaca nali Wáiwacali itàacái cáalíacáiri iyú, iná yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío. ² Aibanáita quéwa judío càmíiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnánái íiwitáise, càmíiyéica judío, nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Iná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisíwata. Nacàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú Wáiwacali inùmalícuíse. Yá Wáiwacali imàacaca nali ichàiniwa nachùnìacaténá càuláiquéeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Inaté yéewa macáita náalíacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse, báisíiri iyú. ⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu

càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapicha. ⁵ Néeseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmlíyeyi judío natàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca náináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náaliacawa naináwaná iwali, ináté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré ípidenéeyéi Listra, Derbe áiba íyeyéica Licaonia yàasu cáli ímata. Ináté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca íyeyéica mawiénibàa Listra, Derbe nacái ícha. ⁷ Nacáidaca yái cayábéeri tàacáisica, íméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Iyacaté áiba Listra iyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, càmlíri idé íipinánica. Yáawinánicawa meedá yácáináta imusúanáwa yáatúa íchawa. Canácatáita íipinánái. ⁹ Yái asiali yéemiaca tàacáisi Pablo icàlidéerica. Néese Pablo icáidaca írí. Yá Pablo yáaliacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápíná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo ímaca írí cachàiníri iyú:

—Pimichàawa pibàlùacawa machacàníri iyú piabàli iyúwa —ímaca yái Pabloc. Yáta éeruiri yàabàli ipisia imichàa ibàlùacawa. Yá idàbaca íipinánica. ¹¹ Níái wenàiwica idécánámi naicáca yái Pablo imànírìca, yá néemíanicawa cachàiníri iyú. Néemíanicawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—¡Cuwáináica níái wenàiwicaca! ¡Nadéca nalicùacawa chènuníse wàatàna iyúwa aslanái! —cài náimaca Pablonái iwali.

¹² Náimaca Bernabé iwali cuwáisàiricasani ípidenéerica Zeus. Náimaca Pablo iwali cuwáisàiricasani ípidenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái írí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo íyéerica mawiénita yàcalé inùma írí, yái nasutácaaluca nàasu cuwáisàiriwa ípidenéri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa íiwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái nacái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténáté Pablonái icàaluíniná naicácáináaté Pablonái iyúwa chènuníseeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanaçáita náaliacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíniná, yá Pablonái ica-canáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise íyáaná máinicaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipiacawa wenàiwicanái yèewiré, namáidáidaca napíacawa. Náimaca wenàiwicanái írí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué cài pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanáaca wacàlidacaténácué pírí tàacáisi cayábéeri íméerica iwàwacutácué piwènúadaca píiwitáisewa ícha, yái canéerica iwèni wawásica písutacaténácué píawawa cáuri Dios ícha, yái imànírìcaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupùta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuíri úni nacái, macáita nacái íyéerica cháí èeri írìcu. ¹⁶ Bàaluté Dios imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécué pírí cayábéeri imàacacaténácué píaliacawa cawinácaalíni. Ibànuèri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri írìcuwa. Yèeri nacái wayáapíná casíimacaténá wawàwa —náimaca níái Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáaníta nalíni, níái wenàiwicaca, càicáaníta mamáalàacata máiní wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái írí nàacaténá apóstolnái icàaluíniná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquía iyacàlená néese, iyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. Aibanái judío yàanàaca Iconio iyacàlená néese nacái. Yá natàanica nawèñuadánápiná yàcalé minanáí íiwitáise Pablo íicha nanúanápínáni íba iyú. Ináté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténáni. Nayúunáidaca néetáidacaténí, íná nawatáidacani yàcalé írícúise, yái Pabloca. ²⁰ Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepùa iwàlùacawa yàcalé írículé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàacatéwa Bernabé yáapicha Derbe iyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe iyacàlená írícú yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacali Jesús itàacái. Idécanaami nacàlidacani Derbe írícú, yáté nèepùa napáchiaca Lистра iyacàlená néré, Iconio iyacàlená néré nacái, Antioquía iyacàlená néré nacái, iyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàinínápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacali írípínáwa manùba yàawiría ipíchawáise wawàlùacawa Dios iyacàle írículé, Dios icùacataléca macáita chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlùadaca ancianonái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nacuèrinánápiná, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacali íicha nalípíná icùanápíná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfilia yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái írì Perge iyacàlená írícú. Néeseté Pablonái yàacawa Atalia ídalutalená néré. ²⁶ Atalia néeni nawàlùacatéwa nave írículé, yá nàacawa manuírì úni yáacubàa àta nàanàacatalétaté Antioquía iyacàlená néré, namáalàidacáinaté imanùbaca macáita náibaidacaléwa Dios írípíná. Antioquía néesecáinaté áibanái ibànùacaté nía, nasutácanáamité Dios íicha Pablonái írípíná, náibaidáanápínaté írì. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía iyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía minanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanaté nacái càmiyíei judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri nàapicha, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Néenialíté abénaméeyéi aslanái nàacatéwa Judea yàasu cáli íicha. Yáté nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía iyacàlená minanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása càmiyíei judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianaté judíonái imànica, néese, càmicaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, náimaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàinírì iyú báawacáiná Pablonái yéemlaca nàasu tàacáisi. Néese macáita náimaca nalíwàaca chàinisírì tàacáisi iyú. Atata níái Antioquía iyacàlená minanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo,

Bernabé nacái, áibanái nacái náapicha nàanápínáwa Jerusalén iyacàlená néré. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemlawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén iyacàlená mīnanái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemlawa nía cāinācaalí Pablonái iwàwacutāanā ichūullāca cāmīyíei judío namānica circuncisiōn īwali.

³ Inátē Antioquía iyacàlená mīnanái yeebáidéeyéica Jesús itāacái nayūdāaca Pablonái nāasu āyapupínā, yā nabānūaca nía. Pablonái nāacatéwa nachābacawa Fenicia yāasu cālī īnatalé, Samaria yāasu cālī nacái. Yā nacālidacaté nalīni cāmīyíei judío īnāwanā īwali namāacacaté nāichawa nāiwitāise bāluisāimiwa neebáidacaténā Dios itāacái. Macáita wenāiwica yeebáidéeyéica Jesús itāacái, idécānāmi néemlacani, yā casīmāica néemlaca yāi tāacāisica.

⁴ Néese Pablo, Bernabé nacái nāanāacaté Jerusalén iyacàlená néré. Yā macáita wenāiwica yeebáidéeyéica Jesús itāacái Jerusalén iyacàlená mīnanái, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenāiwica yeebáidéeyéica Jesús itāacái, macáita natāidaca Pablonái cayábēeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacālidaca nalīni Dios iyūdāacaté nía manūisīwata. ⁵ Quéwa abénamēeyéi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itāacái namichāacawa. Yā nāimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutācué wamānica circuncisiōn cāmīyíei judío irí yeebáidéeyéica Jesús itāacái. Iwàwacutācué nacái wachūullāca namānīnāpínā càide iyúwaté profeta Moisés ichūullānátē wāwirināimi imānica —nāimaca nīái fariseoca.

⁶ Inā apóstolnái, ancianonái nacái nāwacāidāyacacawa natānīcaténā īwali yāi wawāsica. ⁷ Idécānāmi natāanīca nalīwāaca déecuīri iyú, néese Pedro imichāacawa itāanīca nalí. Yā īimaca nalí:

—Pīacué nuēnānāica, pīalīacuēcawa bālūité Dios yeedāca nūa pēewīsecué nucālidacaténā tāacāisi cāmīyíei judío irí, yāi cayábēeri tāacāisica īmēerica Wāiwacalī iwasāaca wenāiwica Dios yāasu yūuwichāacāisi fīcha, yéewanāpínā neebáidaca Jesús itāacái. ⁸ Néese Dios, yāi yāaliērica wenāiwica īiwitāise, yāasāidacaté walí cayābaca īicāca cāmīyíei judío iwēnūadēeyéica īiwitāisewa Dios irīpínā. Càité Dios yāasāidaca walīni yāacāinátē nalí Espīritu Santo yāacawēeridacaténā nía càide iyúwaté yāanā walí Espīritu Santo. ⁹ Dios īicāca macáita wenāiwica abédanama, wīa judíoca, nía nacái cāmīyéica judío. Cāica wāalīacawa Dios imāacacāinā iwāwawa nabāyawanā fīcha neebáidacāinā Wāiwacalī itāacái, inā masacāca Dios īicāca nāiwitāise ēwita cāmīcāanīta namāni macāita iyúwaté profeta Moisés ichūullānā wāawirināimi imānica.

¹⁰ Cayābaca Dios īicāca nía, inā ¿cānāsīcué pīwāwa pīmānica iyūwa Dios cāmīlīnā iwāwa? Pīchūullācaalīcué namānica circuncisiōn, nīara cāmīyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itāacái, pīchūullācaalīcué nacái namānica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichūullānā wāawirināimi, yāsī pīalīmāidacuēca pīicāwa Dios, Dios imāacacāinátē iwāwawa nabāyawanā fīcha ēwita cāmīcāanīta namāni iyūwa Moisés yāasu tāacāisi īmāanā, yāi cāulenēeri wawāsica cāmīrica wāalīmā wamānica cayāba, wāawirināimi nacái cāmītatē nāalīmā namānica cayābani.

¹¹ Cāmītacué cayāba cāi pīmānica, macāicāināta wīa judíoca weebáidaca Wāiwacalī Jesús idēca imānica walí cayábēeri mawēnīri iyú, iwasāanāpīnatē wīa Dios yāasu yūuwichāacāisi fīcha īwalīse yāi weebáidāanāca Jesús, càide iyūwa nacái iwasāanā nīara cāmīyéica judío —īimaca yāi Pedroca.

¹² Néese masānacata nía macáita. Yā néemlācāta Bernabé, Pablo nacái nacālidaca nalīni Dios imāacacaté nalí ichāiniwa nāyacaalītē cāmīyíei judío yēewi namānicaténā madécānā wawāsi cāmīri āiba wenāiwica idē imānica.

¹³ Idécānāmi natāanīca, yā Santiago īimaca nalí macáita:

—Píacué, nuénánáica, péemiacué nulí: ¹⁴ Simón Pedro idéca icàlidaca walíni cainácaalíté iyú Dios imànica cayábéeri càmíyéi judío irí quéecháwanáimi yeedácaténá nêewíse nacái yàasunáipináwa, neebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁵ Càita nacái Dios yàasu profetanái náimacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmallcuíse. Dios íimacaté:

¹⁶ ‘Néenialipíná nuèpùawa néese àniwa, yá numàacapíná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷ yéewanápiná israelitanái imàaqueeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmíyéi israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níái wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸ Núa, Picuèrinácué Dios, núumacatécué piríni, yá báisíta numànipíná macáita càide iyúwaté núumáaná bàaluité’,

íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Iná nuúnáidacawa càmita cayába wachùulla namànica circuncisión, yá nacái iyúwa profeta Moisés ichùullanáté, níara càmíyéica judío imàaqueeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. ²⁰ Iwàwacutácáita watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàacaténácué nía ipichaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo iripíná, yái cuwáiná yéenáiwánaca; càmínápiná nacái naimá áiba yáapicha càmíchúaca náinusíwa, càmíríca nacái nanlrisíwa; càmínápiná nacái nayáa iinási càmíríca íiraná imusúawa íicha; càmínápiná nacái nayáa irái. ²¹ Néese nawàwacaalí nêewáidacawa íwali yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmallcuíse,

yá cayábaca nêewáidacawa íwali, yácáiná idàbàanátátéwa bàaluitémi áibanái judío nadéca nêewáidaca wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá siùca nacáide macái yàalé imanùbaca naléca Moisés yàasu cuyàluta nêewáidacàalu írìruca sábadò imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa —íimaca yái Santiagoca.

La carta a los no judíos

²² Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái nacái iwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, macáita nánáidacawa needáanápiná nêewísewa abénaméeyéi nabànùacaténá nía Antioquía iyacàlená néré náapicha níái Pablo, Bernabé nacái. Yá needáca Judas, áibaalí íipidenéeri Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba aslanái cáimietacanéeyéi nêewi níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ²³ Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yáté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánáicuéca Jesucristo íwalíisená, wawàwalicué pía wéenánái càmíyéica judío iyéeyéica Antioquía iyacàlená írìcu, Siria yàasu cáli íinata nacái, Cilicia yàasu cáli íinata nacái. ²⁴ Wadéca wéemíaca áibanái iináwaná íwali, càmíyéica wabànùacué píatalé, nasàiwicacuéca píri wawàsi náasu tàacáisi iyúwa. Iná càmítacué píalíawa cànácaalícué iwàwacutáanápiná pímanica, nacàlidacáinacué piríni iwàwacutáanásacué pímanica circuncisión. Náima nacái iwàwacutáanása pímanícuéca càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi imànica, wía judíoca, éwita càmícaaníta wachùulla nêewáidáanápinácué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵ Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápiná aslanái wéewísewa nàacaténácué naicáca pía, náapicha níái wéenánáica Bernabé, Pablo nacái máníiyéica cáinínaca waicáca. ²⁶ Níái Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacaténá írìpiná, éwita áibanái iwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷ Iná wabànùacué píatalé Judas, Silas nacái natàanínápinácué píapícha, nacàlidáanápinácué píri machacàníiri iyúni macáita yái watànèericuéca píri cuyàluta írìcu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espíritu Santo yáapícha

càmíínápinácué wachùulia pimànica madécaná càulenéri wawàsi méetàuculé fícha yái máinírica iwàwacutácuéca pimànica: ²⁹ Picácué piyáa iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irí, yái cuwáinái yéenáiwána. Picácué nacái piyáa irái. Picácué nacái piyáa iinási càmlírica íraná imusúawa fícha. Picácué nacái piimá áiba yáapicha càmlíchúaca piínusiwa, càmlírica nacái pinìrisíwa. Piicáaalícué píchawa yái báawéerica, yási piyapínacué machacáníri iyú. Yácata imanùbaca. Wawàwalicúéca pía macáita”, càité ímaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité natàanica Jerusalén mìnánái yáapicha, yáté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía iyacàlená néré cuyàluta yáapicha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenáiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yáté casímáica nawàwa manuísíwata cuyàluta ichàiniadacáinaté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacási Dios inùmalicúise. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái iwàwa manuísíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía iyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néeseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namàacacaténá nèepùacawa náicha matuúbanáiri iyú Jerusalén iyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíní níái ibànuèyéicaté nía. ³⁴ Silas quéwa íináidacatéwa iyamáanápínacawa Antioquía iyacàlená irícu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía iyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenáiwica, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná ìwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo ímaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéenanáíwa yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca wacàlidacatalécaté Wáiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca càinàcaalí nàyaca —ímaca yái Pablocá.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapicha Juan áibaalí ípidenéri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càmlíínápiná cayába natécani, Marcos yèepùacáinatéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá càmítaté iyamáawa náapicha íibaidacaténaté Dios irípiná náapicha, nacàlidacaalíte nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níái Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náíwitáise, canásiwa, iná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yáté nawàlúacawa nave iriculé nàacaténáwa manuiri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudàanápíná nía, yá nabànúaca náichawa Pablonái, náibaidàanápínaté Dios irípiná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli ínatalé, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iwacáidayaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Néeseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré ípidenéeyéica Derbe, Lистра nacái. Néréte nàanàaca áiba úucullíri yeebáidéeri Jesús itàacái ípidenéri Timoteo. Yáatúa judíosàatúa, yeebáidéechúa Jesús itàacái. Yáanirimi quéwa griegosàiri, càmlírica judío. ² Lистра iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio iyacàlená mìnánái nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná ìwali, cayábéerica ííwitáise. ³ Yáté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapicha.

Yá itéca Timoteo namànicaténá irí circuncisión báawacáicha judióná iicáca Timoteo, níai judíoca iyéeyéica yàcalé irícu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná nàaliacatéwa Timoteo yáanirimi iwali griegosàirimicani, càmfiri judío. ⁴ Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénácaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta irícuirí tàacáisi nali níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén minanáca natànèericaté cuyàluta irícu, nàalàacaténáté càmfíyeyí judío. ⁵ Iná yéewa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemlaca Pablonái yàalàaná nía, yá neebáidaca cachàiniwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamàlàacata nawènùadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Néeseté Espíritu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu càli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu càli ínatalé, Galacia yàasu càli nacái. ⁷ Néese nàyacaalíté mawiénita Misia yàasu càli irí, yá nàináidacatéwa nawàlúanápináwa Bitinia yàasu càli ínatalépiná quéwa Espíritu Santo Jesús ibànuèrica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸ Néese nachàbacatéwa Misia yàasu càli ínatalé. Yá nalicùacawa Troas ídalutalená néré. ⁹ Yá táiyápi Pablo iicácaté yéenáiwánási nacáiri, Dios néeséeri. Yá iicáca asiali Macedonia yàasu càli néeséeri. Yái asiali ibàlùacawa isutáca Pablo ícha wawàsi manuísiwata. Yá ímaca Pablo irí: “Aquialé Macedonia yàasu càli ínatalé, piyúudáa wía”, ímaca. ¹⁰ Néese Pablo iicácináté yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìlaca wàasuwa àyapu piná caquialéta wàacaténáwa Macedonia yàasu càli néré, wàalíacáináwa báisíiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlidáanápíná nali cayábéeri tàacáisi Jesús iináwaná iwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Néeseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlùacatéwa nave irículé, iyéerica Troas ídalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuíri úni yáacubàa iwàwata néré ípidenéchúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata ínata. ¹² Wàacawa càli ínatabàa Neápolis iyacàlená ícha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená irículé, nàyacataléca níai manùbéeyéi romanosíwa. Yái yàcaléca máiniiri cachàinica Macedonia yàasu càli yéená ínata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³ Aiba sábadó judiónái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé ícha. Yá wàacawa inanábalé wéemlacináté judiónái iináwaná iwali nasutáca níawawa Dios ícha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios ícha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nali Dios itàacái. ¹⁴ Abéechúa néená ípidenéchúa Lidia, Tiatira iyacàlená minalu. Uái Lidia iwéndéchúa cawèniiri wáluma cúlúiri capiráléwaca iicacánáwa. Uái inanái, yéechúa Dios icàaluíniná, uémìlaca wacàlidáaná nalíni. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nali. ¹⁵ Yá ubautizácawa, áibanái nacái ucapèe irícuíyéica. Néese úumaca walí:

—Pínáidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisíiri iyú, yási aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cài úumaca walí mamàlàacata àta wàacatalétéwa wayamáacawa nacapèericu.

¹⁶ Néesetécáwa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácaténá wíawawa Dios ícha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenáiwicanái ipáyaidaca

uwicùlidacaténá. Uíwacanánái needácaté naliwa manùba plata ùwalíse úái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷ Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wàamiwáise, wía Pablonáica. Yá uémíaníca ùacawa:

—Níái aslanáica, náibaidaca chènuníseeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacaténacué pirini Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa —úumaca wàwali, wía Pabloca.

¹⁸ Uémíanícawa ucàlidacani madécaná èeri àta maséecataléta Pablo yéemíaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá íimaca demonio irí idacuèrica uíwítáise:

—Jesucristo inùmalicuíse nuchùulia piacawa uícha —íimaca yái Pabloca. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹ Néese mànacàu íiwacanánái náalíacawa canácata quirínama needápináté naliwa plata ùwalíse, íná náibàaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía yàcalé íiwacanánái yàatalé, yàcalé mìnánái nàwacàidacàalu. ²⁰ Yá nacháawàaca Pablonái iináwaná íwali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái íwali:

—Níái aslanáica judiónái meedá. Calúaca namànica wàyacàle mìnánái. ²¹ Néewáidaca wía wèepuníinápínawa càide iyúwa áiba íiwítáisesi íimáná méetàuculérica wáiwítáise íicha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, íná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²² Íná yàcalé mìnánái canánama nadàbaca néemíanicawa báawéeri iyú Pablonái íwali, yá jueznái nachùuliaca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadádaca Pablonái àicu iyú manùba yàawiría àta náiraná imusúacatalétawa nàwalíse. ²³ Idécanáami nanúadádaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ibànaliculé. Yá nachùullaca yái icuèricaté presoíyéi ibàna icùanápíná nía cayába. ²⁴ Yeebáca yái nachùullanácani, íná yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca iwàlùadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ibànaná irìculé alé imáalaanácawa. Yá icàbàadaca nacàwa pucháiba tabla imiéyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵ Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios íicha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemíaca natàacái. ²⁶ Néese yáta cáli icusúacawa cachàiníri iyú, íná yái presoíyéi ibànaca icusúacawa macáita cachàiníri iyú. Yá presoíyéi ibàna inùma imanúbaca nàacùacawa macáita, cadena nacái nadacùanáca nía nacaláacawa náicha macáita níái presoíyéica iyéeyéica presoíyéi ibànalicu. ²⁷ Néeseté, yái asiali icuèrica presoíyéi ibàna icawàacawa. Yá iicáca presoíyéi ibàna inùma canánama yàacùacanéerica, yá imusúadaca yàasu espada machete nacáiriwa, inúacaténá yàawawa, iyúunáidacáiná nachùuliacatéwa íicha, níái presoíyéica. ²⁸ Quéwa Pablo imáidaca irí:

—¡Picá pinúa piawawa! ¡Wàyaca macáita! —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna ichùullaca yàasu wenàiwicawa itéenápíná irí quichái lãmpara nacáiri, yá ipia iwàlùacawa Pablonái yàatalé itatácawa yàacawa icalúniwa. Yá ibàlùacawa yùulul ipùata iyúwa Pablonái irí. ³⁰ Yá imusúadaca nía presoíyéi ibàna irìcuíse, níái Pablonáica. Yá isutáca yéemíawa nía:

—Píacué aslanáica, ¿càináica iwàwacutá numànica yéewanápíná Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —íimaca nali. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, nía nacái picapèe irìcuíyéica —náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nali nacái iyéeyéica icapèe iricu, yái icuèrica presoíyéi ibàna. ³³ Yá néese, yaté horaca, bamuchúami catá, yái

icuèrica presoíyèi ibàna íbaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía áicu iyú. Yá ibautizácawa, yéénánái canánama nacái nabautizácawa. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyèi ibàna itéca nía icapèe iriculéwa. Yá yàaca nayáapíná. Yá cayábaca iwàwa, yéénánái nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté yàacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyèi ibàna néré nachùullicaténá nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyèi ibàna ímaca Pablo irí:

—Níara juezca nachùullica nuwasàacuéca pía, íná pimusúacuéwa matuíbanáita —ímaca Pablonái irí. ³⁷ Quéwa Pablo ímaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía áicu iyú, wía romanosiwaca wenàiwicanái yàacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná ìwaliwa. Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná nàuwichàidéeripíná wía ìwallise. Yá nadéca náucaca wía presoíyèi ibànaliculé. Siúcade nawàwa nawasàaca wía ibàacanèeri iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni càì. Piacué picàlidaca nalí níani juezca níacaténáta iwasàa wía —ímaca yái Pabloca.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Íná cáaluca jueznái néemiaca naináwaná ìwali romanonáicáiná níai Pablonáica. ³⁹ Néese níai juezca nàacawa presoíyèi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái ícha wawàsi namàacáanápíná nawàwawa ícha yái báawéerica jueznái imàniricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía presoíyèi ibàna ícha. Néese nasutáca Pablonái ícha wawàsi manuísíwata nèepùanápínáwa yàcalé ícha. ⁴⁰ Pablonái namusúacawa presoíyèi ibàna ícha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis ìyacàlená iricubàa, Apolonia ìyacàlená nacái. Yáté nàanàaca Tesalónica ìyacàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu. ² Càide iyúwaté Pablo íiwitáise ìyáaná, iwàlùacawa nèewáidacàalu iriculé sábadò imanùbaca, máisiba sábadò irícu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàaníca náapicha, icàlidaca nacái nalíni cáinácaalí íimáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuíse. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuíse Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápínáca Dios ibànùèripinacaté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutácaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutácaté nacái icáuacawa. Yá Pablo ímaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuéca pírí íináwaná ìwali, yácata yái Mesíasca Dios ibànùèripinacaté walí Wacuèrinápíná, wía judíoca —ímaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yáté nèepunícawa Pablonái yáapicha. Madécaná griegonái yèyèi Dios icàaluíná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida nacái. ⁵ Quéwa áibanái judío càmiyèi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemiaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyéi íiwitáise, níai machawàaquéeyéica ìyèeyéica calle iricubàa, nawenúadánápíná yàcalé mìnánái íiwitáise canánama calúacaténá naicáca Pablonái. Yá wenàiwicanái ìplacawa, néemíancawa, yá nawàlùacawa cachàiniiri iyú Jasón icapèe iriculé nacutácaténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéénápíná nacái nía yàcalé íiwacanánái yàatalé

nacháawàacaténá Pablonái iináwaná ìwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níái Pablonáica, íná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatàidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé ìiwacanánái írì. Yá náimaca néemíanicawa:

—¡Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namànica macái èeri mìnánái ìiwitáise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! ¡Iná càmita èeri mìnánái nàyaca matuìbanáiwaca! ¡Siùca Pablonái nadéca nawàlùacawa wàyacàle iriculé nacái! ⁷ ¡Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe iriculéwa! Macái namànica máiní méetàuculéeri wawási emperador itàacái íicha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná ìyacasa áiba wacuèrinápiná, yáara ìpidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécanáamité néemíacani, yá báawaca nánáidacawa nawàwawa, níái wenàiwicaca, nía nacái yàcalé ìiwacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái iyéeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé ìiwacanánái càide iyúwa yàcalé ìiwacanánái ichùulínaná napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepunicawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níái Tesalónica ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàacaténáwa táiyápi Berea ìyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlùacawa judionái yéewáidacàalu iriculé. ¹¹ Abénaméeyéi judío iyéeyéica Berea ìyacàlená írìcu cáimiétacanéeyéica nía Tesalónica ìyacàlená mìnánái íicha, íná néemíaca cáaliacáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea ìyacàlená mìnánái yéewáidacawa tàacáisi ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicúise, náaliacaténáwa asáisi báisiiricaalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madecaná nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesús itàacái. Aibanái nacái griegonái manùbéeyéi neebáida nacái, madecaná wenàiwica cáimiétacanéeyéi, inanái, aslanái nacái. ¹³ Quéwa abénaméeyéi judío Tesalónica ìyacàlená néeseeyéi néemíacaté Pablo iináwaná ìwali icàlidáaná Dios itàacái Berea ìyacàlená írìcu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé mìnánái ìiwitáise nawàwacaténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacaténá nía. ¹⁴ Yásí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná iyéerica manuiri ùni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea ìyacàlená írìcu. ¹⁵ Níái itéeyéicaté Pablo nàacawéeridacani àta nàanàacatalétaté Atenas ìyacàlená néré. Néese nèepùacawa íicha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacaténá Silas, Timoteo nacái nàanápínátéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶ Inaté Pablo ìyaca Atenas ìyacàlená írìcu. Icùaca ìyaca nàanàaca néré níái Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáiná yéenáíwaná ibàlùeyéicawa néenibàa, Atenas ìyacàlená mìnánái isutéeyéica yáawawa íicha. ¹⁷ Iná Pablo itàaníca judionái yáapicha néewáidacàalu írìcu, náapicha nacái áibanái yéeyéica Dios icàaluíná. Icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná ìwali. Nasutáca néemíawani nacái. Eeri imanùbacata nacái Pablo itàaníca áibanái yáapicha cáiyéinácaalí ibàlùeyéicawa yàcalé bamuchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái. ¹⁸ Nàyaca néeni abénaméeyéi aslanái yéewáidéeyéiwa epicureonái yàasu tàacáisi ìwali.

Aibanái asianái nacái yéewáidéeyéiwa estoiconái yàasu tàacáisi ìwali. Aiba èeri nàanàaca Pablo. Yá nasutáca néemlawa níawáaca:

—¿Càinásica ìwali itàani mamáalàacata yái asialica? —náimaca naliwáaca. Quéwa áibanái íimaca Pablo ìwali:

—Cawáwanáta itàanica áibanái cuwáinái inùmalicuése áiba íiwitáaná cuwáinái wàasu cuwáinái íicha —náimaca ìwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná ìwali imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ¹⁹ Iná namáida natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa íipidenácataléca Areópago, náiwacanánái ìwacáidáyacacatalécawa, cáaliacáiyéi nacái. Yá nasutáca néemlawa Pablo:

—¿Cawinásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica? ²⁰ Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi càmíricáwa wáaliáwa ìwali. Iná wawàwa wáaliacawa càinàcaalí íimáaná yái tàacásica —náimaca Pablo írí.

²¹ Càité náimaca Pablo írí níacáiná Atenas iyacàlená mìnánáica, áibanái nacái iyéeyéica nèewi, casíimáica néemlaca natàanica èerlápina macái wàlisài tàacáisi ìwali.

²² Iná Pablo yàa ibàlùacawa nàacuésesemi níái ìwacáidáyaquéeyéicawa Areópago néeni. Yá íimaca nalí:

“Píacué, Atenas iyacàlená mìnánáica, núaliacuécawa piináwaná ìwali pianácué cuwáinái icàaluíná manuísíwata. ²³ Nuchàbacáinaté nuicáca níara manùbéeyéi pisutácátáicuéca, yá nùanàaca áiba altar tàacáisi ichanèericawa ìwali. Yá tàacáisi íimaca: ‘Dios iripiná, yàara càmírica wáaliáwa ìwali’, íiméeri. Quéwa péemlacué cayábani. Yái Dios pièricuécá írí cayábéeri càmíricuécá píalía ìwali, yáca Dios yái nucàlidéericuécá pírí iináwaná ìwali.

²⁴ “Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita wawàsi iyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chènuníseeyéica, yá nacái caliquéi. Càmita Dios iya templo iricu wamàníríca wacáapi iyúwa. ²⁵ Canáca ímápuèri wáicha wamànírípiná írí. Abéerita Dios yái yèerica wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita wàasu.

²⁶⁻²⁷ “Dios idàbacaté abéeri asiali, abéechúa inanái nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnánáica canánama, iyéeyéica macái cáli. Dios ichùullacaté wàwali macáita càinápínacaalí wàasu èeri, càinápínacaalí nacái wàasu cáli, wacutácáténá wáaliacawa Dios ìwali, éwita càmícaníta wáalimá waicácani watuí iyúwa. Quéwa càmita càulená wáaliacawa ìwali. ²⁸ Dios yèericáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica tàacáisi íiméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, càì natànàaca. ²⁹ Dios yéenibecáiná wía, iná càmita cayába wáináida Dios yéenáiwánaca yái ídoloca, yái yéenáiwánási wenàiwica imàníríca oro íicha ídolopiná, yá nacái platéechúa ídoloca, íbèechúa ídoloca nacái iyúwa nayúnáidáaná Dios yéenáiwánacani. ³⁰ Bàaluité èeri, càmitaté wàawirináimi yáaliáwa, iná Dios ìidenícaté yái namànínáca. Quéwa siúcade ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa wabáyawaná íichawa, wamàacacaténá wáichawa yái wabáyawaná wamàníríca. ³¹ Dios idéca ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé èeripiná icàlidáanápiná báisíri iyú èeri mìnánái íbáyawaná ìwali, yéemlacaténá naináwaná ìwali cáaliacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asiali icàlidáanápiná naináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càirínácaalíni, yái Jesúsca, Dios imichàidacáinaté Jesús yéetácáisi íicha”, íimaca nalí yái Pabloca.

³² Néese Atenas mìnánái idécanáami néemlaca iináwaná imichàanáwa yéetácáisi íicha, yá abénaméeyéi nèewi naicáanica Pablo íquíniná. Quéwa áibanái íimaca Pablo írí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná —náimaca Pablo irí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebáidaca iríni. Abéeri ípidená Dionisio, abéeri néenáca, níái Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, úpidená Dámaris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús itàacái.

18

Pablo en Corinto

¹ Néeseté Pablo yàacawa Atenas iyacàlená íicha Corinto iyacàlená nérépiná.

² Corinto iyacàlená irícu Pablo yàanàaca abéeri judío ípidenéeri Aquila, abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila yáapichawa. Iwàwacutácaté namusúacawa Italia yàasu cáli íicha, yácáiná emperador romanosàiri Claudio, icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùulìacaté macái judionái imusúacawa Roma iyacàlená íicha. Ináté níái Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli íicha, néese nàanàacaté Corinto iyacàlená néré. Yá Pablo ipáchiaca níái Aquilanáica. ³ Pablo iyamáacatéwa íibaidacaténá náapicha náibaidacáiná yái wawàsi Pablo yáaliérica íibaidaca, capìima íimamisíirica. ⁴ Néese sábado imanùbaca judionái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlùacawa néeswáidacàalu iriculé. Yá icàlidaca nalí Jesús iinàwaná iwali. Iwàwacaté nacái iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, níái judíoca, nía nacái càmíiyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íichawa yàasu íibaidacalésíwa capìima íimamisíirica icàlidacaténá mamàalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judionái íiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuèrinápínaca Dios ibànuericaté judionái irí. ⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwídeca namànica Pablo, yá nadàbaca natàanica iwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínáté nía. Yá íimaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná iwalíisecuéwa. Canácata nubáyawaná iwalíse yái piùwichàanápínacuécawa, nùlàacáinácué pía yùuwichàacáisi íichaná. Siúcade nùacawa nucàlidacaténá yái tàacásica càmíiyéi judío irí —íimaca yái Pabloca.

⁷ Yá Pablo imusúacawa judionái yéewáidacàalu irícuíse. Yá iwàlùacatéwa áiba asíali icapèe iriculé càmíiri judío, ípidenéerica Ticio Justo. Yái asíali yèericaté Dios icàaluíná. Idèniaca icapèewa judionái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸ Iyacaté áiba judío ípidenéeri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéenanái yáapichawa. Madécaná Corinto iyacàlená mīnanái nacái néemiaca Jesús iinàwaná iwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáíwa, náasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹ Néese áiba catá Wáiwacali íimaca Pablo irí yéenáíwanási nacáiri irícuíse: “Picá cáalu pía. Picàlida nalí nutàacái mamàalàacata, picá masàna pía. ¹⁰ Nùacáináta píapicha íná canácata yáaliméeri imànica píri báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenáiwicawa judionái yeebáidéeyéipíná nutàacái yá yacaléquéi”, íimaca yái Wáiwacalica. ¹¹ Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto iyacàlená irícu. Yá yéewáidaca wenáiwicanái Dios itàacái iyú.

¹² Quéwa néenialíté Galión gobernador icuacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca

Pablo nacháawàacaténá iináwaná ìwali Galión gobernador irí. ¹³ Yá náimaca gobernador irí:

—Yái asialica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíná iyúwa càmíná romanonái ibatàa wamànica — nàimaca.

¹⁴ Néese Pablo batéwa idàbaca itàanica, quéwa yái Galión íimaca judiónái irí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica irí wawàsítá, càmicaalí nacái, imànicaalí ibáyawanáwa manuísíwatatá, yási báisíta nuidenlaca quiríta nuèmlacaténácué cayába písàna picháawàanácué iináwaná ìwali, píacué judíoca. ¹⁵ Quéwa písasu wawàsicué meedáni, pitàanicaténácué piriwáaca chàinisíri iyú, canéeri iwèni tàacáisi ìwali, náipidená ìwali nacái, ìwali nacái yái pichùulianácuéca. Pichùniacué píawamitani yái wawàsica càmicáiná nuwàwa nuèmlacuéca písasu wawási iináwaná ìwali —íimaca yái gobernadorca.

¹⁶ Yá yúucaca ìchawa nía caplí iricúse, yái caplí imàdàanáca gobernador yéemlacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. ¹⁷ Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judiónái yéewáidacàalu íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matuìbanái meedá Galión íicaca yái namàníríca.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto iyacàlená irícu madécana èeri mamáalàacata. Néese itàanica náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacaténá nalí iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matuìbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé náapicha níai Priscila, Aquila nacái yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Quéechatécáwa nàanàaca Cencrea íidalutalená néré. Yá nayamáidacawa néré maléená èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave iriculé àniwa, Pablo ídalúaca íiwita ibáináwa imàalàidacáináté imànica áiba íibaidacalési càide iyúwa icàlidáanáté Dios íríni, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁹ Néeseté nàacawa àniwa manuíri úni yáacubàa àta nàanàacataléta Efeso íidalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níai Priscila, Aquila nacái iwàlùacaténáwa judiónái yéewáidacàalu iriculé. Yá itàanica judiónái yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa néré. ²⁰ Yá nasutáca Pablo íicha wawási manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmítatè iwàwa iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá íimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén iyacàlená irícu áiba èeriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namànírípináca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yási nuèpùacué nupáchiaca pia àniwa”, íimaca yái Pablocá. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé, yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso iyacàlená íicha. ²² Idécánámi Pablo yàanàaca Cesarea íidalutalená néré, yátè yàacawa cáli íinatabàa Jerusalén iyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécánámité itàidaca nía néré, yátè yàacawa Antioquía iyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunícáténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatabàa, Frigia yàasu cáli íinatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialítè áiba judío íipidenéeri Apolos, Alejandría iyacàlená néeséeri yàanàacaté Efeso iyacàlená néré. Yái Apolos yáaliaca icàlidaca Dios itàacái

cáaliacáiri iyú, yéewáidacaté nacáíwa cayábéeri iyú tàacáisi ìwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmallicuise, íná yéewa yáaliacawa ìwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ìwali icàlidéerica càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná wàyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali manuísíwata macái iwàwallicuise. Yéewáida wenàiwicanái amaláwaca Jesús ìwali, éwita yáaliacáanítawa abéerita ìwali yái Juan el Bautista ibautizáanáté wenàiwica iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios iripiná. ²⁶ Yá Apolos idábaca icàlidaca macàaluíninátani judiónái yéewáidacáalu iricu. Quéwa Priscila, Aquila nacái idécanaamité néemíaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca irini macáita yái Wáiwacali iináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacái Acaya yàasu cáli néré. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànuaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanái iri yeebáidéeyéica Jesús itàacái Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápínani cayábéeri iyú, yái Apolosca. Yàanàacaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísíwata, níái Dios imàniíyéica iri cayábéeri mawèníiri iyú imàcáanápíná neebáidaca Jesús itàacái. ²⁸ Yácáiná Apolos icàlidacani macái wenàiwica yàacuésemi, cachàiniiri iyú nacái imawèniadaca nàasu tàacáisi níái judíoca. Icàlidacaté nalí machacàniiri iyúni càinácaalí íimáaná tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmallicuise, yáasáidacaténá Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápíná Dios ibànuèricaté nalí.

19

Pablo en Efeso

¹ Idècunitàacá Apolos iyaca Corinto iyacàlená iricu, yá Pablo yàacawa ichàbacaawa dūlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso iyacàlená iriculé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá íimaca nalí:

—¿Dios ibànuasicué pirí Espíritu Santo, peebáidacaalífécué? —íimaca yái Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíiri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná — náimaca. ³ Néese Pablo isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Càirínácaalícué tàacáisi peebáidaté ìwali, nabautizácáténácué píá? — íimaca yái Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yái tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadánápínáté wáiwitáisewa Dios iripiná — náimaca. ⁴ Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizácaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios iripiná. Juan icàlidacaté nalí nacái iwàwacutáanápínáté neebáidaca áiba itàacái, yái yàanèeripinacaté Juan yáamiricubàa, yái Jesúsca —íimaca yái Pabloca.

⁵ Idécanaami néemíacani, yá nabautizácawa Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, neebáidacáiná itàacái. ⁶ Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàaca yàacawéeridacaténá nía, yá nataáníca áiba tàacáisi iyú, càmiiri èeri minanái itàacái. Nacàlidaca tàacáisi Dios inùmallicuise. ⁷ Cawàwanáta doce namanúbaca aslanáica níái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái.

⁸ Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso iyacàlená néré máisiba quéeri. Eeri imanúbaca icàlidaca nalíni judiónái yéewáidacáalu iricu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacái náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹ Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemíaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nawàwa neebáidacani.

Natàanica wenàiwicanái irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yái cayábéeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmita quirínama icàlida nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Itécaté nacái yáapichawa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu irículé. Yáté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacái èeri imanùbaca. ¹⁰ Pablo icàlidacaté nalíni pucháiba camuí. Ináté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi néemlaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judíonái, nía nacái càmíyeyéica judío néemlata nacái. ¹¹ Yá Dios imàacaca Pablo ichùnliaca manùbéeyéi máiniyeyéi cáuláicaca. ¹² Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacái cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùnìacawa níai cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanái fícha nacái.

¹³ Quéwa áibanái judío yàanàcaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanái fícha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica fícha Wáiwacali Jesús ípidená iyú. Yá náimaca demonionái irí: “Jesús inùmalicuise wachùullacuéca piacawa, yái Jesúsca Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴ Càité siete aslanái judíonái imànica. Nániri ípidenáté Esceva, abéeri sacerdote íiwacalináca. ¹⁵ Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio aslali fícha, yá demonio íimaca nalí: “Núaliaca nuicáca Jesús. Núalia nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalia nuicáca pía”, íimaca nalí yái demonioca.

¹⁶ Yáta yái aslali demonio idacuèri íiwitáise, ipisiacawa nàwali, níai sietéeyéica imanùbaca aslanáica. Yá inúadáidaca nía cachàiníri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáiwíri iyú, àta nèepùacatalétawa napiacawa caplí irícuise, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷ Néese macáita Efeso iyacàlená mìnánai, judíonái canánama, càmíyeyéi judío nacái, néemlacadé naináwaná ìwali, níai sietéeyéi aslanáica, íná yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísíwata, yá naináidacawa cáimiétaquéri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸ Madécaná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nabàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namànirícaté.

¹⁹ Madécaná nacái camàliqueeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yái cuyàluta icàlidéerica sapii ìwali, namàlica ìwali nacái. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso iyacàlená mìnánai íicápiná nàasáidacaténá nawèniadacaté náiwitáisewa namàlica íichawa. Aibanái napatàacaté nawèni níai cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mil namanùbaca dracma, yái cincuenta mil èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemlaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbawaca yái wawàsica, yá Pablo íináidacatéwa ipáchianápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténáwa àniwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Íimacaté nacái idécanáamité ipáchiaca Jerusalén iyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápináté yàacawa Roma iyacàlená néré, íimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyùdèeyéicani nàacaténáwa ipíchalépiná Macedonia yàasu cáli néré. Níai yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idécunitàcá nèepunicawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialité áibanái nadàbaca natàanica báawéeri iyú nàwali níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abénaméeyéi Efeso iyacàlená mìnánai báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái naináidacawa. ²⁴ Abéeri aslali ípidenéri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnánai íiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imàniríté platéeri

yéenáíwanási cawèníiri. Imànicaté achúméeri capli platéeri, templo nacáiyéi iicacánáwa nasutàcàlu níawawa nàasu cuwáísàatúa íchawa ípidenéechúa Artemisa. Aibanái imàniyéi achúmanaméeyéi capli platéeri, càasuca máini nía Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná Demetrio iwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàniyéica platéeri wawàsi, yá ímaca nali canánama: “Píacué asíanáica, píalacuécawa wáyaca càasuiri iyú iwálise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécueca píicáca, péemíaca nacái yára Pablo icàlidéerica yèepunicawa tàacáisi. Itàaníríca wáibaidacalé iwali, níái ídolo cuwáinái yéenáíwaná wamàniyéica, Pablo ímaca càmitasa báisi Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica íiwitáise cuwáinái ícha cháí Efeso iyacàlená írícu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiniíri báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmicáiná quirínama wenàiwica iwènlapíná yái ídoloca wamàniíríca. Ua nacái wasutàcàlu iináwaná imáalàapínáca wáicha, úara manuichúa temploca wasutàcàlu wíawawa wàasu cuwáísàatúa ícha ípidenéechúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíná, úái macái wenàiwica yèechúaca icàaluíná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli íinatéeyéica iyaca, macái èeri mìnánái nacái”, ímaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemíaca Pablo iináwaná, yá máini báawaca nawàwa iwálise. Yá nadàbaca néemíanicawa cachàiniiri iyú, néemíanicawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáísàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnánáica!” còi néemíanicawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica naplacawa néemíaca nasàna àta máiwitáiseacataléta madécaná Efeso iyacàlená mìnánái. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái, níái Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Yá naplacawa nawatáidaca nía manuiri nàwacáidacàlu írículéwa, iyéerica Efeso iyacàlená írícu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténáni manùbéeyéi wenàiwica írí. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmita nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánáica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo írí isutácaténá ícha wawàsi manuísíwata ipíchanaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacàlu írícu abénaméeyéi néemíanicawa nàyaca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemíanicawa nàyaca áiba wawàsi nacái máiwitáiseacáiná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nèewi càmita náalíawa càinápínacaalí wawàsi iwali nàwacáidáyacacatéwa. ³³ Néese abénaméeyéi judío íyéeyéica néeni náibàaca nawesíaca asialí ípidenéri Alejandro, ibàlùacaténáwa macái wenàiwica yàacuésemi. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro írí. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica írí masànacaténá nía, Alejandro iwàwacáinaté icàlidaca judionái iináwaná iwali manùbéeyéi wenàiwica írí náalíacaténáwa canácasa judionái imàniíri íbáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica náalíacawa judíocani, yái Alejandroca, yá nadàbaca néemíanicawa. Pucháiba hora néemíanicawa mamáalàacata macáita namanùbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáísàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnánáica!”, còi náimaca néemíanicawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso iyacàlená mìnánái icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá ímaca nali: “Píacué Efeso mìnánáica. Macái èeri mìnánái náalíacawa wáyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyéica cayába templo wasutàcàlu wíawawa wàasu cuwáísàatúa Artemisa íchawa, náalí nacáiwa wacùaca Artemisa uenáíwanámi, yára náiméerica iwali yúuwèericasawa chènuníse bàaluité cuwáinái yàasu cáli ícha. ³⁶ Macái èeri mìnánái náalíacawa

báisicani, iná matuĩbanáicué pía. Picácué máiwitáise píawa, pimánicáichacué wawási máiwitáiseeri iyú. ³⁷ Níacáiná aslanáica pitéeyéicuéca aléi, càmita nayéedùa wawási iricúise, yáara wasutácàalu wíawawa Artemisa íicha, càmita nacái natàani báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái libaidéeyéica yáapicha nawàwacaalí nacháawàaca naináwaná ìwali jueznái irí, yá iyaca jueznái yéemìripiná nataacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníri iyú yàcalé iwacanánái irí. ³⁹ Piwàwacaalícué áiba wawási, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawási níara yàcalé íiwacanánáica, nàwacáidáyacapínácaalíwa, càide iyúwa wacuèrinánái romanonái ichùullaná wamànica. ⁴⁰ Máiníri báawaca yái pimàníricuéca cháí. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná ìwali, wía Efeso iyacàlená mìnánáica, náimapiná wamànicaasa ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa. Náiwacanánái yéemiacaalí càinácaalícué pimàníliná cháí bàwina, yásí nasutá néemíawa núawa cánácué yéewaná pimàni máini máiwitáiseeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlidaca nalíwani”, íimaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùullaca nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàalu iricúisewa, yá nàaca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso iyacàlená mìnánái imànífináca máiwitáiseeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níai wenáiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàcaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanùbaca iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuiri iyú níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri. Néeseté mawiéncia yéenáiwana iwàlunápinátéwa nave iriculé yàacaténáwa manuiri ùni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemíaca judionái iináwaná nàináidáanawa namànínapíná irí báawéeri. Iná iwènúadaca íiwitáisewa, yá íináidacawa yèepùanápinátéwa cáli íinatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli íinatalé. ⁴ Nàa nacáíwa yáapicha áibanái íipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro írira, Berea iyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níai pucháiba aslanáica Tesalónica iyacàlená mìnánáica; Gayo nacái, Derbe iyacàlená mìnalic; Tímoteo nacái; Tíquico nacái, Trófimo nacái, níai pucháiba aslanáica Asia yàasu cáli néseeyéica. ⁵ Níai aslanáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas íidalutalená néré. ⁶ Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judionái iyáacaalíté pan càmíiri idènia levadura, yaté wàacawa Filipos íidalutalená íicha manuiri ùni yáacubàa nave iricu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níai wáapichéeyéicawa Troas íidalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Néeseté domingo iricu, wàwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacùacaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápinaté Pablo yàacawa náicha mapisáita, iná icàlidaca nalí àta bamuchúamicataléta catá. ⁸ Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdàaná iriculé iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuèyéicawa nacamalá piná. ⁹ Néese abéeri ùculliiri íipidenéeri

Eutico yáawinéeriwa iyaca ventana irícu. Pablo itàanicáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùucullirica. Yá iimáca íchawa yáawinacawa. Néese icálàacawa ventana irícuise, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetácawa. ¹⁰ Pablo iricùacawa ùuculliri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùucullirimi irí, yá Pablo yeedácani yùucutaléwa. Yá íimaca nalí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Néeseté Pablo yèepùa iwàlùacawa nàwacáidacàalu iriculé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icálidacaté nalí mamáalàacata, àta amalácataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹² Néese yái ùucullirica, yèepùacawa yéénánai yáapichawa, icàucàcáinátéwa, íná yéewa casíimáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Néeseté wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave irícu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacatalétaté Aso ídalutalená néré wáipunitáidacatená Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáináté yàacawa néré cáli íinatabàa.

¹⁴ Wàanàaca Pablo Aso ídalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave iriculé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene ídalutalená néré. ¹⁵ Néeseté wàacawa Mitilene ícha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos ídalutalená néré, idécanaámíté wayamáidacawa Trogilio ídalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèepùa wàacawa. Yá wàanàaca Mileto ídalutalená néré.

¹⁶ Càité wèepunícawa càmicáináté Pablo iwàwa idècunìacawa manùba èeri Asia yàasu cáli íinata. Càmitaté nacái iwàwa yàacawa Efeso iyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén iyacàlená néré iwàwacáináté iicáca náapicha judiónai yàasu culto ípidenéerica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo iyaca Mileto ídalutalená néré, yáté ibànùaca tàacáisi Efeso iyacàlená néré imáidacatená ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso iyacàlená mìnánai. ¹⁸ Idécanaámíté ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo íimaca nalí: “Píaliacuécawa nuináwaná iwali, càinácaalíté nùycuécá pèewi èeri imanùbaca nùanàacatáiseté Asia yàasu cáli íinalaté àta siuca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nùyaca pèewi íibaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca núawawa. Máini achúmacaté nuwàwa nàwali níara càmiyíecaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáíwa cáiwíiri iyú judionái nawàwacáináté imànica nulí báawèeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmitaté numáisanía píchacué tàacáisi iyúudèeripínacuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáisipínata idècunitàacá nùcáidacuéca pirini nàwacáidacàalu néré, nacapèe irícu nacái. ²¹ Nùalàacaté níara judíoca, càmiyíéi judío nacái. Núumacaté nalí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná neebáidáanápiná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Íná siúcade nùacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùullaca nùanápináwa néré, càmita quéwa núalíawa càinápinácaalí namànica nulí néré. ²³ Núalíacáitawa abéeri wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icálidaca nulíni náucáanápiná núa presoíyéi íbanalículé, nùuwichàanápiná nacáíwa madécana yàawiría. ²⁴ Quéwa càmita nuicá nùcáucawa iyúwa máiniíri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casíimáiri iyú, yái nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulièrica numànica,

nucàlidáanápíná tàacáisi wenàiwicanái irí, yái cayábéeri tàacáisi ímérica cáinináca Dios iicáca wenàiwica.

²⁵ “Siúcade nùaliácawa báisiri iyú càmítacué piicá núa quirínama, piacué nucàlidéeyéicaté irí yái tàacáisica icàlidéerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná siúcade nuwàwacué nucàlidaca piríni, canáca nùbáyawanácué piwalíse, péetácaalícuéwa pibáyawaná yáapichawa, nùlàacáinátécué pía. ²⁷ Nucàlidacátécué pirí macái tàacáisi Dios iwàwéericuécá píaliácawa ìwali; càmítacué nubàa pícha tàacáisi, ibatàa abéeripináta, càmítacué nubàa píchani. ²⁸ Iná piicácué píchawa cayába, picùacué píiwitáisewa báawéeri ícha. Picùacué nacái macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa piyacàle nérécué, yácáiná Espíritu Santo imàacacué picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènièyéicaté Iiri íraná iyúwa. ²⁹ Nùaliaca nacáwa nùacanáamiwa píchacué, yásí áibanái nàanàaca píatalécué iwàpéeyéica iwènúadacuécá píiwitáise Wáiwacali íchawa càide iyúwa caluéyéi cuwèsi lobo namáalàidacaalí ovejanái. ³⁰ Abénaméeyéi péenacué, áiba èeriwa néewáidaca wenàiwicanái nachíwa báawéeri iyúwa, nachíwáidacatená wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacatenáwa cachíwéeyéi yáapicha. ³¹ Iná piicácué píchawa cayába. Piwàwalicué cayába nùlàacátécué pía máisiba camuí èeríapi, táiyápi nacái. Nùlàacátécué pía macáita manuísíwata, nuícháanicaté nacái píwalicué.

³² “Siúcade nuénánái numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápínacué nacáíwa tàacáisi ìwali, yái nucàlidéericatécué pirí ímérica cáinináca Dios iicáca èeri mīnanái. Dios itàacái yáalimácué ichàiniadaca píiwitáise Dios ìwali, yáalimácué nacái imàacaca píaliácawa cayába ìwali yái cawènírica Dios yèeripínacuécá piríwa áiba èeriwa, náapicha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanái yàasu plata, nabàle nacái. ³⁴ Píaliacuécawa nuíbaidacaté cachàiníiri iyú nucáapi iyúwa nuwèniacatenáté càinácaalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacái, nùapichéeyéi nacái. ³⁵ Nucàlidacátécué pirí càiripináta iwàwacutáanacué wáibaidaca, wayúudáacué nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. Piwàwalicué Wáiwacali Jesús itàacái. Yá íimacaté walí: ‘Casímái cachàini wía wàacaalí áibanái irí yái namáapuèrica, ícha yái nàanáca walí cawèníiri’, càité íimaca yái Wáiwacalica”, íimaca yái Pablocá.

³⁶ Idécánáami Pablo icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa yùululú ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios ícha náapicha. ³⁷ Néese macáita náicháanica achúmaca nawàwa Pablo yàacáinátéwa náicha. Yá asianái nàanalicuca Pablo nasúsua nacái inàni ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise íyáaná, namàacacaalí yèepùacawa náicha wenàiwica cáininéeri naicáca. ³⁸ Yá máini achúmaca nawàwa Pablo íimacáináté nalí càmínápináté yèepua iicáca núa quirínama. Néese nàaca nàcawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Wàacanáamitéwa náicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wawàlùacawa nave iriculé. Néese wàacawa manuíri úni yáacubáa machacaníta Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapisáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara íidalutalená néré. ² Néese idècunitàacá wàyaca Pátara íidalutalená néré, yáté wàanàaca nave yèericawa Fenicia yàasu calí nérépiná. Yá wawàlùacawa iriculé. Yá wàacawa náapicha. ³ Wàacawa manuíri úni yáacubáa,

yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise ícha àta wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlùacatéwa Tiro ìdalutalená néré iwàwacutáacínaté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro iyacàlená néré wacutáca áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wayamáacawa náapicha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlìdacaté nàlì Pablo yùuwichàanápínatéwa Jerusalén iyacàlená néré, iná nasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idécánámi wayamáacawa néré siete èeri, yáté wàacawa náicha. Macái níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nàacawéetúanái nacái, néenibe nacái, nàacawéeridacaté wía yàcalé ícha. Néese wabàlùacawa wàulù ipùata iyúwa càina ínatálé wasutácaténá wíawawa Dios ícha néré. ⁶ Néese wacàlìdacaté nàlì wàanápínáwa náicha. Yá wawàlùacawa nave iriculé. Nèepùacawa nacái nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro ìdalutalená ícha manuírì úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida ìdalutalená néré. Yáté wadéca wamáalàidaca wèepuníináwa manuírì úni yáacubàa. Wàanàacaté Tolemaida iyacàlená néré, yá wataìdaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái. Yá wayamáacawa náapicha abé èeri. ⁸ Néeseté mapísáita àniwa Pablo, wía nacái yèepuníiyéicawa yáapicha, wàacawa náicha cáli ínatábàa. Néese wàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Yá wawàlùacawa Felipe icapèe iriculé, yái icàlìdéerica Wáiwacalì itàacái áibanái irí. Yái Felipe abéeri néená níai sietéeyéica imanùbaca díaconoca, iyúudéeyéicaté apóstolnái quèecháwanáimi Jerusalén iyacàlená irícu. Yá wayamáacawa Felipe yáapicha. ⁹ Yái Felipe idèniacaté báinuaca yéenibe inanáíwa maníríyèi. Níai inanáica, profetaca nía, icàlìdéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. ¹⁰ Wayamáacatéwa néré máisibáwanái èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséeri ípidenéri Agabo, icàlìdéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise. ¹¹ Idécánámi Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu cinturón. Néese yái profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáíwa Pablo yàasu cinturón iyù. Yá Agabo íimaca walí:

—Espíritu Santo íimaca: Níara judío Jerusalén iyacàlená mìnánáica idacùapíná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacaténá càmíyèi judío yùuwichàidacani —íimaca yái profetaca.

¹² Wéemlàcáináni, níai nacái Cesarea iyacàlená mìnánáica, iná wasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén iyacàlená néré.

¹³ Néese Pablo íimaca walí:

—¿Cánacué pícháani? ¿Cánacué piwàwa cáaluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacaténá nacái núa Jerusalén iyacàlená néré Wáiwacalì Jesús íwalíise, Dios iwàwacaalí càì namànica —íimaca yái Pabloca.

¹⁴ Yá càmita wáalímá wawènúadaca Pablo íiwitáise, iná masànaca wía. Wáimacáita walíwàaca:

—Wasutácué irí Wáiwacalì íchawa imànínápíná irí càide iyúwa Dios iwàwáanà —wáimaca.

¹⁵ Néese wachùniaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁶ Nàa nacáíwa wáapicha abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea iyacàlená néeséeyéi. Wàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré, yá natéca wía Mnasón icapèe néré, abéeri asialì béerína yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapicha néré.

¹⁷ Idécanaámíté wàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré, néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casímáiri iyú. ¹⁸ Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapicha wapáchiacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén ìyacàlená mīnanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹⁹ Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imānīricatē cāmíyēi judío yèewi Pablo icàlidacaalíté nalí Wáiwacali itàacái. ²⁰ Níái ancianoca idécanaámi néemiācani, yá nàaca Dios iri cayábēeri. Néese náimaca Pablo iri:

—Uwé, wéenàsāiri, pēemīa cayābani, píaliacawa madécana mil namanūbaca judionái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalāacata iwāwacutāanāsa wía judiōca wamānica cāide iyúwatē profeta Moisés ichūullianā wāawirināimi imānica, éwita weebáidacāanīta Jesús itàacái. ²¹ Níái judiōca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadēca néemīaca áibanái cachīwēeyēi icàlidaca piināwanā ìwali pēewáidacasa macái judionái iyēeyéica áiba cālī nayamáidāanāpinā namānica cāide iyúwa profeta Moisés ichūullianatē. Náimaca píalāacasa judionái ipīchanā namānica circuncisiōn néenibe aslanái irīwa, ipīchanā nacái namānica cāide iyúwa wāiwiitāise iyāanā, wía judiōca, náimaca. ²² ¿Cāināsica wamāni? Báisita néemiāpinā piināwanā ìwali píanānā alēi Jerusalén ìyacàlenā iriculé. ²³ Cawāwanāta cayābaca pimānicaalī cāide iyúwa wāalāanā píā. Nàyaca wēewi cháī báinūaca aslanái iwāwacutēeyéica libaidaca Dios irīpinā cāide iyúwatē nacalidāanā iri. ²⁴ Pité nía píapichawa pimānicaténā nāapicha culto cāide iyúwa judío íiwiitāise iyāanā, masacāanāpinācué judionái iicāca píā, piwālūanāpinācuéwa templo iriculé. Piwēniā nacái nalīpinā pírái nawāwacutēerica namāacaca ofrenda iyú sacrificio pinā templo néré. Yásí nāalimā nadalūaca náiwita ibáināwa, nāasáidacaténā nadēca namáalāidaca namānica náibaidacaléwa Dios irīpinā. Cāita macái judionái nāalīpinācawa cāmīnāpinā báisīiri yái néemiēricatē piināwanā ìwali pimānicāinā machacānīiri iyú cāide iyúwatē profeta Moisés ichūullianā wamānica, wía judiōca. ²⁵ Quéwa watānāacatē cuyāluta cāmíyēi judío iri yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nāalīacaténāwa cāmīta iwāwacutā namānica cāide iyúwatē profeta Moisés ichūullianā wamānica wía judiōca. Abēerita iwāwacutā cāmīta nayāa iināsi áibanái imāaquēerica ídolo iri iyúwa sacrificio, yái cuwāinái yēenāiwanāca. Iwāwacutā nacái cāmīta nayāa irái. Iwāwacutā nacái cāmīta nayāa iināsi cāmīrica íiranā imusūawa íicha. Iwāwacutā nacái cāmīta naimā áiba wenāiwica yāapicha cāmīchūaca náinusīwa, cāmīrica nacái nanīrisīwa —íimaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néeseté mapisáita àniwa Pablo itēca níái báinūaca aslanāica. Imānica nāapicha culto nacāiri, nāapida náichawa nacái cāide iyúwa judío íiwiitāise iyāanā masacāanāpinā judionái iicāca nía. Néese iwālūacawa templo iriculé icàlidacaténā sacerdotenái iri cāinā ēeri irīcucaalīpinatē namáalāidaca namānica náibaidacaléwa Dios irīpinā, natēcatāipinācatē nāasu ofrendawa namāacacaténā Dios irīni sacrificio pinā.

²⁷ Iwāwacutācatē nacūaca siete ēeri. Batēwacaalítē namáalāacawa níái si-eteca ēeri, namāacacatāipinātē pírái ofrenda iyú, yá Pablo iyaca templo irīcu. Abēnāeeyēi judío Asia yāasu cālī néesēeyēi naicāca Pablo templo irīcu. Yá natāanica báawēeri iyú Pablo ìwali báawacaténā namānica áibanái wenāiwica íiwiitāise calūanāpinā naicāca Pablo, níái wenāiwica iyēeyéica templo irīcu. ²⁸ Cāitē judionái néemīanicawa wenāiwicanái iri: “¡Píacuē israelitaca,

piyúudàacué wía! Yái aslaliquéi yèepuníriwa macái cálita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái naináidacaténáwa báawéeri iyú Dios itàacái iwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápíná naicáca templo. Idéca nacái itéca càmíiyéi judío aléi templo iriculé casacàcaténá imànica templo Dios íicha, yái Dios yàasu templo masaquèerica”, náimaca Pablo iwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná iwali, naicácináté Pablo Jerusalén iyacàlená iricu, Tróximo yáapicha, Efeso iyacàlená mìnali, càmíirica judío. Iná nayúunáidaca Pablo itecaté yáapichawa Tróximo templo iriculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napiacawa, néemianícawa, máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén iyacàlená mìnánái manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo iricuise. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàliaca íicha templo inúma imanùbaca. ³¹ Idècunitàacá nanúacani, yá romanonái yàasu úwi íiwacaliná yéemlaca naináwaná namànica máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén iyacàlená mìnánái macáita. ³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináíwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicúa napiacawa wenàiwicanái yéewiré. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, naicácanacáita úwi íiwacaliná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo. ³³ Néese úwi íiwacaliná yàacawa nàatalé, yá íibàaca Pablo. Yá ichùullaca úwinái nadacùaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi íiwacaliná isutáca yéemlawa nía cawinácaalíni, cainácaalí báawéeri nacái imànica yái Pabloc. ³⁴ Quéwa níái wenàiwicaca abénaméeyéi néemianícawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Aibanái yéemianícawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáíwa áibalé áiba íicha. Yái úwi íiwacalináca càmita asái yéemlacani, namànicaíná madécaná nasánawa. Yá ichùullaca yàasu úwináíwa natéanápíná Pablo nacapèe iriculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwinái icapèe yàasu yàawa iriculé, yá iwàwacutáca úwinái iwàacutáidaca Pablo nacàcaténá náichani, níái manùbéeyéi caluéyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáínáwa Pablo yáamiwáise néemianícawa mamáalàacata: “¡Pinúacuéní!” náimaca néemianícawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwinái iwàlùadaca Pablo nacapèe iriculéwa, quéwa Pablo itàanica griego itàacái iyú úwi íiwacaliná irí. Pablo íimaca irí:

—¿Càmitasica pimàaca nutàanica píapicha abéeri wawàsi? —íimaca yái Pabloc. Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí:

—Càmita núalía píalía pitàanica griego itàacái iyú. ³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu calí néeséeri, yái itéericaté báinúaca mil namanùbaca aslanái inuéyéica wenàiwica manacúali yùuculé caináwàiri imànicaténá úwi romanonái yàasu gobierno íipunita —íimaca. ³⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená iricu, yái yàcalé máiníri cachàinica Cilicia yàasu calí íinatéerica iyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níái wenàiwicaca —íimaca yái Pabloc.

⁴⁰ Néese úwi íiwacaliná imàacaca Pablo itàanica. Iná Pablo ibàlùacawa escalera íinata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níái manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22

¹ Pablo íimacaté nalí: “Péemlacué, nuénánái, siúcade nucàlidacué pirí nuináwanáwa”, íimaca nalí yái Pabloc.

² Idècanacáita néemìlaca itàanìca natàacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiniwánái nabàlùacawa néemìlaca irí. ³ Íimaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca núaquéi. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená irícu, Cilicia yàasu cáli íinata. Quéwa nudàwinàacatéwa cháí Jerusalén iyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi ìwali Dios ichùlièricaté iyú wàawirináimi. Máini nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siúcade. ⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténá úwinái inúaca nía. Nudacùacaté nía, aslanái, inanái nacái yéewacaténá úwinái itéca nía presoíyéi ibànaliculé. ⁵ Sacerdote íiwacaliná, nía nacái Jerusalén iyacàlená íiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná ìwali nuedacaté náicha cuyàluta judiónái yéewáidacáalu íiwacanánái irípiná, iyéeyéicaté Damasco iyacàlená irícu. Nùacatéwa néré nuibàacaténá nía presoíri iyú nutécaténá nía Jerusalén iyacàlená nérépiná nàuwichàacaténátéwa, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo íimaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulcubàa Damasco iyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènunìsèeri icànaca núa cachàiníri iyú. ⁷ Inaté núuwàacawa nullacawa nucalùniwa cáli íinatalé. Néese nuémìlaca tàacáisi chènuníse. Yá íimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, íimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémìawani: ‘¿Cawiná pia, Nuiwacali?’ núumaca irí. Yá tàacáisi íimaca nulí: ‘Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica núaquéi, yái piùwidéerica pimànica’, íimaca nulí. ⁹ Aibanái núpichéeyéica naicáca camalási, iná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàanírìca núpicha. ¹⁰ Néese núumaca irí: ‘Nuiwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?’, núumaca irí. Yá Wáiwacali íimaca nulí: ‘Pimichàawa, pìanáwa Damasco iyacàlená iriculé; nérénica nacàlidaca piriwani macáita iwàwacutéeripiná pimànica’, íimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuícaté imànica núa, iná núpichéeyéica natéca núa nucáapi ìwaliwa, yá wàanàacaté Damasco iyacàlená iriculé.

¹² “Iyacaté néré áiba aslali íipidenéeri Ananías. Níara judíoca iyéeyéica Damasco iyacàlená irícu, natàanícaté cáimiétaquéri iyú Ananías ìwali, cáaliacáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalliculé. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicátaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá íimaca nulí: ‘Nuénàsàiri Saulo, catuícá piawa’, íimaca nulí. Yáta catuícá núa. Yáté núalimá nuicácani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese íimaca nulí: ‘Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píaliacaténáwa càinàcaali iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemìlaca Jesús itàanìca píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri mìnánái iríwani, yái piiqueerica, yái péemièrica nacái. ¹⁶ Siúcade picá pidècuniawa. Pimichàawa, pibautizáanáwa, pisutá piawawa Wáiwacali fícha imàacáanápina iwàwawa pibáyawaná fícha’, càité Ananías íimaca nulí”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo íimaca nalí àniwa: “Nuèpùacanámítéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá nùacatéwa templo iriculé nusutácaténá núawawa Dios fícha. ¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios fícha, yá nuicáca Wáiwacali yéenáiwánási nacáiri iricuise. Yá íimaca nulí: ‘Pèepùawa Jerusalén iyacàlená fícha caquialéta,

càmicáiná neebáidapiná piríwani, yái picàlidéerica nunùmallicúise', íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁹ Néese núumaca irí: 'Nuíwacali, náaliacawa nuináwaná ìwali nùanátéwa néewáidacàalu imanùbaca iriculé, yáté nuibàaca nutéwa wenàiwica presoíyí ibànaliculé, níai yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùullacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía. ²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmallicúise, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwitaíse náapicha, nucùacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuényéicaté Esteban', càité núumaca Wáiwacali irí. ²¹ Quéwa Wáiwacali íimaca nulí: 'Piawa, nubànùacáiná piacawa déeculé picàlìdacaténá nacái nuináwaná ìwali càmiyíei judío irí', càité íimaca nulí yái Wáiwacalica", íimaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemlacanacáita yái Pablo icàlidéerica càmiyíei judío ìwali, yá càmita quirinama judionái yéemiaca Pablo iríni. Néese nadàbaca néemíanicawa cachàiníri iyú Pablo ìwali. Náimaca néemíanicawa: "¡Pinúacuéni, yái asialica! ¡Cayábéerica yéetacawéi!" náimaca néemíanicawa. ²³ Idècunitàacá néemíanicawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinicáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi íiwacaliná ichùullaca úwinái itéca Pablo nacapèe iriculéwa. Yá ichùullaca nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlìdacaténá nalí iináwanáwa, báisíri iyúta, náalìcaténáwa càná yéewa wenàiwicanái néemíanicawa Pablo ìwali. Úwi íiwacaliná càmitaté yáaliawa càmicáiná yéemia hebreo itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéericaté iyúni wenàiwicanái irí. ²⁵ Quéwa, idécanaami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacaténáni, yá Pablo íimaca áiba capitán irí ibàlùericawa néeni. Pablo íimaca capitán irí:

—Báawéeriquéi picapèedáidáanacuéca núa, romanosàiricáiná núa, càmiricáwaca juez yéemia icàlìdàaná iináwanáwa —íimaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacaliná yàatalé. Íimaca irí:

—Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asialica. Romanosàiriquéi —íimaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacaliná yàacawa Pablo yàatalé, isutácaténá yéemia Pablo. Yá íimaca Pablo irí:

—¿Báisi romanosàirica pía? —íimaca. Néese Pablo íimaca irí:

—Báisíta, núaquéi —íimaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí àniwa:

—Íwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacaténaté romanosàirica núa —íimaca. Quéwa Pablo íimaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenàimi judionái irí, imàacacaté romanonáica nía. Càicata romanonái ìricata núaquéi, íná yéewa romanosàirisíwacata núa —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Níai úwinái idacuèyéicaté Pablo nacapèedáidacaténáni, néemiáciná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasíwa Pablo íicha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalináca, ichùullacáináaté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáináami àniwa, úwi íiwacaliná iwàwacaté yéemia machacàiníri iyú ìwali càná yéewa judionái icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Yá iwasàaca cadena Pablo íicha. Néese ichùullaca nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái, níai judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàlùacawa nàacuèsemi.

23

¹ Néeseté Pablo iicáidaca machacàníiri iyú nalí níái Junta Supremaca. Yá ímaca nalí:

—Píacué nuénánái, Dios yáalíacawa nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá sùmaicaalíté núa àta siùca nacáide —ímaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalináca ichùullíaca áiba ibàluèriwa mawiéníita Pablo irí icapèedáanápíná Pablo inùma. ³ Néese Pablo ímaca irí:

—¡Dios yùuwichàidapíná píawa, pía pucháibéeri íiwitáisea! Báisícaalí píawinawa néré péemíacaténá nuináwaná ìwali càide iyúwaté profeta Moisés ichùullíaná, néese, ¿cáná pichùullia namànica, yái nacapèedáanáca núa? —ímaca yái Pabloca. ⁴ Néese níái iyéyèica néré náimaca Pablo irí:

—¡Píca picuísá píchawa Dios yàasu sacerdote íiwacaliná! —náimaca. ⁵ Néese Pablo ímaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmítaté nùalíawa sacerdote íiwacalinácani, nùalíacáináwa Dios itàacái ímaca: ‘Píacué pitàani báawéeri iyú picuèriná ìwaliwa’, ímaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáalíaca iicáca nía, níái Juntaca. Yáalíacawa saduceonái yéénaca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéénaca áibanái nèewi. Iná Pablo ímaca nalí cachàiníiri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéyèimiwa wenàiwica áiba èeriwa —ímaca yái Pabloca.

⁷ Néese idécanacáita icàlidaca nalíni, yá níái fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemíanicawa nalíwàaca ùulèeri tàacáisi iyú. ⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmítasa yéetéyèimiwa nacáucàapínáwa, canása nacái àngelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemíanicawa nalíwàaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéyèi wenàiwica templo irícu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asíali càmíta imàni báawéeri. Cawàwanáta àngel idéca itàaníca yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliyacacawa, yá icalùadacawa yái úwi íiwacalináca ínáidacawa namàdàidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pabloca. Iná úwi íiwacaliná ichùullíaca yàasu úwináíwa nawasàanápíná Pablo judíonái íicha cachàiníiri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá ímaca Pablo irí: “Píca cáalu pía, iwàwacutáicáiná picàlidaca nuináwaná ìwali wenàiwicanái irí Roma iyacàlená irícu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén iyacàlená irícu”, ímaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca nalíwàaca Dios íipidená ìwali càmínápinaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipiná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápínaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanaté, náimacáinása càì Dios íipidená ìwali, náimaca. ¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbaníise aslanáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote íiwacanánái yàatalé, yàcalé íiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápíná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná piacué, nía nacái Junta Suprema, pisutacué úwi íiwacaliná ícha wawàsi yeedáanápíná piatalé Pablo táwicha. Píimacué úwi íiwacaliná írí piwàwáanacué péemlaca Pablo iináwaná ìwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí wacúacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca piatalécué —námimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéénasàatúa ìrì yéemlacadé nawàwáanaté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapée néré icàlidacaténá Pablo írini. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo íimaca capitán írí:

—Pité yái ùucullirica píiwacali yàataléwa, yáara úwi íiwacalináca, iwàwacutáciná ùucullirica icàlidaca írí wawàsi —íimaca yái Pablocaca.

¹⁸ Yá capitán itéca ùucullirica úwi íiwacaliná yàatalé. Yá íimaca úwi íiwacaliná írí: —Yái Pablo presoíraca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéanápíná piatalé yái ùucullirica. Iwàwacutáca icàlidaca pírí wawàsi —íimaca.

¹⁹ Néese úwi íiwacaliná itéca ùucullirica icáapi ìwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái ícha. Yá íimaca ùucullirica írí:

—¿Càinásica piwàwa picàlidaca nulí? —íimaca. ²⁰ Néese ùucullirica íimaca írí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitásewa náapichawáaca nasutáanápíná píícha wawàsi pitéénápíná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwáanásaca néemlaca Pablo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. ²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáiná cuarenta ichàbaníse aslanáica icuèyéi ibàacanéri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápíná nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siúcade nadéca nachùnìlaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá píícha wawàsi —íimaca.

²² Néese úwi íiwacaliná imàacaca ùucullirica yàacawa ícha. Ichùullìlaca ùucullirica càminápíná icàlida áibanái írini.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacaliná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùullìlaca nàwacáidáanápíná doscientos namanúbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli iyúwa, setenta namanúbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo íinata, áiba doscientos namanúbaca úwi itéyeyéca yàasu ùlibánawa. Ichùullìlaca namusúacawa Jerusalén iyacàlená ícha nàacaténáwa Cesarea iyacàlená nérépiná a las nueve catái catá. ²⁴ Ichùullìlaca nacái nachùnìanápíná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo íinata. Ichùullìlaca macáita nacùanápíná cayábani yái Pablocaca, natéénápínáni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta íimaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiníri cáimíetacanáca Félix gobernador. ²⁷ Níái judíoca náibàacaté yái asialica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémliacanacáita iináwaná ìwali romanosàiricani, yá nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judionái ícha, yái asialica. ²⁸ Néese nuwàwacaté nùalíacawa càiná ìwalísecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali, iná nutécani judionái yàasu Junta yàatalé, níái judío íiwacanánáca. ²⁹ Càì meedá nacháawàaca iináwaná ìwali nàawirináimi íwítáise ìwaliwa, quéwa càmita nàanàa ìwali ibáyawaná nanuéripíná ìwalíiseni, càmita nacái wáuquéeripínáni presoíyéi ibànalículé. ³⁰ Quéwa nuémliacáinaté judionái iináwaná ìwali náináidacatéwa nanúanápínáni, iná nubànùacani piatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawéyeyéca iináwaná ìwali nàanápíná

piatalé nacàlidacaténá piríni càinàcaalí báawéeri wawàsi nadènlaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, ímacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùullanaté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén iyacàlená ícha àta nàanàacataléta Antípatriis iyacàlená néré. ³² Néese mapisáita àniwa, níái úwi yèepuníiyéicawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén iyacàlená iriculé. Aibanái úwi yèeyéicawa caballo íinata nàaca natéca Pablo mamàalàacata. ³³ Nàanàacaté Cesarea iyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemlawa síisáanéericaalí yái Pabloca. Néese gobernador yéemiácáiná Cilicia yàasu cáli néeséericani, yá gobernador íimaca Pablo irí:

³⁵ —Nàanàacaalipiná níara icháawèeyéica piináwaná ìwali, yásí nuémia pi-ináwanáwa —íimaca. Néese gobernador ichùullaca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuúri irícu.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Néeseté cinco èeri idenáami, yáté Ananías, yái sacerdote íiwacaliná, yàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén iyacàlená íiwacanánái yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái íipidenéeri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàcaténá Pablo iináwaná ìwali. ² Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Tértulo íimaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matulbanáiri iyú picùacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúdàacaténá wàasu cáli néeséeyéi. ³ Iná macái wía àta alénacaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càiripináta, pía máiniiri cámiétacanáca Félix. ⁴ Quéwa càmita wawàwa wasáiwicaca pirí wawàsi mamàalàacata, abéerita wasutáca píicha wawàsi pimànínápiná walí cayábéeri péemlanápiná wasàna quiríta. ⁵ Wadéca wáalíacawa máini báawéerica íiwitáise yái asialica. Macái cáli íinata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yebáidèeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise ícha. ⁶ Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios ícha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùullaná wamànica. ⁷ Quéwa yáara úwi íiwacaliná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiniiri iyú. ⁸ Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca piatalé, níái iwàwèeyéica icháawàaca iináwaná ìwali. Quéwa píalimá pisutáca péemlawani, yái úwi íiwacaliná iyéerica Jerusalén iyacàlená irícu, píalíacaténáwa machàcaníri iyú ìwali yái wacháawàanáca iináwaná ìwali, yái asialica —íimaca yái abogado.

⁹ Càita nacái áibanái judío ibàluèeyéicawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali. ¹⁰ Néese gobernador yúucaca icáapiwa Pablo irí yáasàidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo íimaca:

—Caslíimáica nuwàwa nucàlidáanápiná pirí nuináwaná ìwaliwa, càinàcaalí ìwalise nacháawàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camú, pidéca nacái péemlaca waináwaná, íná yéewa píalíacawa cayába càinàcaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹¹ Piwàwacaalí pisutáca péemlawa áibanái, yásí píalíacawa nùwali nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré

doce èeri néese siùcáade, nùacaténáté Dios icàaluíná. ¹² Càmita nàanàa nù itàanírira chàinisíri tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapicha templo iricuta. Càmita nacái nuwènúada wenàiwicanái íiwitáise calúacaténá nía namànínapíná máiwitáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judíonái yéewáidacàalu iricu, áibacatalé Jerusalén iyacaléná iricubàa nacái. ¹³ Níái wenàiwica iyéeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pirí báisícani yái nacháawéerica nuínáwaná ìwali ìwalíise. ¹⁴ Quéwa nucàlida piríni nuíbaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluíná. Yá nuebáidaca càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi íipidenéerica Wàlisài Ayapu, yái tàacáisica níái wenàiwicaca íiméerica ìwali càmlirisa báisíta, quéwa nuebáidaca mamáalàacata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlidéericaté, profetanái nacái natànéericaté Dios inùmalicúise. ¹⁵ Nuebáida nacái Dios icáucàidáanápíná macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyí, báawéeyí nacái, càide iyúwa níái judíoca yeebáidáaná nacái. ¹⁶ Iná nùalimáidaca numànica macáita machacàníiri iyú càiripínata amalácaténá nuíwitaíse wenàiwicanái íicápiná, Dios íicápiná nacái.

¹⁷ “Táquicha tàacáwa, nuèpunicanámiwa áiba cálré máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli íinataléwa nutécaténá plata nuénánái catúulécaneéeyí iríwa, numàacacaténá nacái plata ofrenda iyú Jerusalén iyacaléná néeni. ¹⁸⁻¹⁹ Néese nùycaté templo iricu, numàacacaténáté ofrenda, idécanaamité namànica culto nacáiri, nùapída nuíchawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàacaténá naicáca nù, càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàluacawa templo iriculé. Canáca máini wenàiwica núapicha, càmita nacái wawènúada wenàiwicanái íiwitáise namànicaténá máiwitáiséeri iyú. Néeseté abénaméeyí judío Asia yàasu cáli néeséeyéi nàanàca nùa néré. Níatè báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise calúacaténáté naicáca nù. Iná iwàwacutá níata yàanàca aléi píatalé nacháawàcaténá nuínáwaná ìwali báisícaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa. ²⁰ Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeséeyéica nàanàca, yá píamàca níái judío iyéeyéica cháì nacàlidaca piríni càiríníacaalí nubáyawaná nàanàca nùwali nubàluacaalítéwa judíonái yàasu Junta Suprema yàacuésemi, níái judío icuèrinánái béeyéica. ²¹ Abéerita wawàsi ìwalíise cawàwanáta náalimá nacháawàca nuínáwaná ìwali: Nubàluacaalítéwa Junta Suprema yàacuésemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiníiri iyú: ‘Pidécuéca picháawàca nuínáwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa’, càité nùumaca”, íimaca yái Pablocá.

²² Néese Félix idécanaamité yéemíacani, yá ichùullaca íichawa níái judíoca, yéemíacaténása nacháawàaná Pablo íináwaná ìwali quiríta áiba èeripínása, yácáiná Félix yáalíacatéwa càinàcaalíté nàyaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca íipidená Wàlisài Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucúaca yàanàca yàara úwi íiwacalíná Lisiasca, yásí nuémíacué quiríta ìwali, yái plasu wawàsica —íimaca yái Félixca.

²³ Néese Félix ichùullaca úwisàiri capitán icùanápíná Pablo presoíri iyú, quéwa imàcàanápíná Pablo yéepuncíwaca matuibanáita capíi iricubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéiná napáchiacani, nayúudàacaténáni, càinácaalí wawàsi Pablo íimápuèri.

²⁴ Néeseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùullaca needáca yàatalé Pablo. Yá yéemíaca Pablo icàlidaca nalí Jesucristo íináwaná ìwali, yái tàacáisi íiméerica iwàwacutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái.

²⁵ Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wàyaca machacànñiri iyú, iwàwacutá wacùaca wáiwitáisewa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios yúuwichàidáanápínaca báawéeyéi wenàiwica imáalàapínacaalíwa yái èeriquéi, ínáté cáaluca Félix. Yá ímaca Pablo irí:

—Siúcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca pía àniwa nudèniacaalíta èeri —ímaca yái Félixca.

²⁶ Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasàacaténáni, ínà Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba yàawiría itàanicaténá yáapicha. ²⁷ Néeseté pucháiba camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yàara cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamiricubàa. Félix iwàwacaté cayábaca judíonái iicàcani, ínáté imàacaca Pablo presoíyèi ibànalicu.

25

Pablo delante de Festo

¹ Néeseté Festo yàanàaca Cesarea iyacàlená néré icuacaténá cáli. Yá máisiba èeri idénáami àniwa, Festo yàacatéwa Cesarea iyacàlená íicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ² Idécánáami Festo yàanàaca Jerusalén néré, yá sacerdote íiwacanánái, núa nacái judío máiniyèi cachàinica icháawàaca Pablo iináwaná ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo íicha wawàsi imànínápiná nalí cayábèeri ichùullaca úwinái natéenápiná Pablo Jerusalén iyacàlená néré, níacáiná judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyèica Pablo yàanàaca àyapulicubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté romanonái icùaca Pablo Cesarea iyacàlená néeni, yá nacái Festo yèeripinaté nérèwa mesúnamáita, ímaca. ⁵ Yá Festo ímaca judíonái irí:

—Iná iwàwacutácué piiwacanánái nàacawa núapicha Cesarea iyacàlená néré. Néese báisicaalíte Pablo imànica ibáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca iináwaná ìwali —ímaca yái Festoca.

⁶ Festo iyamàacawa Jerusalén iyacàlená irícu ocho èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepùacawa Cesarea iyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáawinacawa yàalubái íinatawa yéemiacaténá wenàiwicanái iináwaná. Yá Festo ichùullaca úwinái itéca yàatalé Pablo. ⁷ Pablo iwàlùacawa néré, néese níái judío yàanèyèicaté Jerusalén iyacàlená íicha nàacawa Pablo yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; náimaca Pablo imànicasa madécana wawàsi báawèeri, éwita càmicánáta nàalimá nàasáidaca báisicatani, yái náimèerica ìwali. ⁸ Néese Pablo ímaca Festo irí icàlidacaténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmítaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío yàawirináimi íiwitáise íicha, càmita nacái numàni áiba báawèeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmitaté numàni ùwicái emperador romanosàiri íipunita, yái icuèrica macái cáli imanùbaca —ímaca yái Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casíimáica judíonái iicàcani yái Festoca, ínà isutáca yéemíawa Pablo:

—¿Píwàwasica piacawa Jerusalén iyacàlená néré nuémíacaténá piináwaná ìwali néré judío íiwacanánái yàacuèsemi wáallíacaténáwa asáisi iwàwacutácaalí wàuwichàidaca pía ìwalíse yái wawàsi nacháawèerica pía ìwalíse? —ímaca yái Festoca. ¹⁰ Néese Pablo ímaca irí:

—Nùyaca cháí emperador romanosàiri yàasu gobierno ichùullacataléca péemíaca nuináwaná ìwali, wenàiwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa iwàwacutáaná péemíaca nulí, romanosàiricáiná núa. Canáca yéewaná judíonái néemíaca nuináwaná ìwali nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábèeri

iyú canáca nubáyawaná judíonái irí. ¹¹ Báisícaalí numànicaté nubáyawanáwa nanuéripiná ìwalíse nùatá, yá càmíta nusutá nawasàanápíná núa yéetácáisi íchatá. Càmíta quéwa báisi yái nacháawèerica nuináwaná ìwalíse, iná iwàwacutá càmíta pèepùada nalí núa. Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemiaca nuináwaná ìwali —íimaca yái Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàaníca áibanái asíanái yáapícha, níái yáapichéeyéica yàalèyèicani. Festo itàaníca nàapícha, néese íimaca Pablo irí:

—Pidéca pisutáca nuícha wawàsi nubànùanápíná pía emperador yàatalé yéemiocaténá piináwaná ìwali, iná nubànùapíná pía néréwa —íimaca yái Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idénáami, rey Agripa yàanàaca Cesarea iyacàlená néré, Berenice yáapícha. Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yái gobernadorca. ¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, iná Festo icàlidaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo íimaca rey Agripa irí:

—Iyaca cháí abèeri asíali Félix imàaquèericaté presoíyéi ibànalicu, íipidenéerica Pablo. ¹⁵ Nupáchiacaalíté Jerusalén iyacàlená néré, níara sacerdote íiwacanánáica, nía nacái Jerusalén iyacàlená íiwacanánáica, nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàacaca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía romanoca, càmíta wachùullia nanúaca wenàiwica àta íicàcataléta cawínácaalí icháawèeyéica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca iináwaná ìwaliwa nacái, yái wawàsi nacháawèerica iináwaná ìwalíse. ¹⁷ Iná idécanáamité nàanàaca aléi, yáté càmíta núuca èeri. Néeseté mapísáita àniwa núawinacatéwa nùasu yàalubáisi íinatawa nuémiacataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá nuchùullia úwinái needáca nùataléwa yái asíalica. ¹⁸ Néese níái icháawèeyéicaté iináwaná ìwali càmíta nacàlida ìwali báawèeri wawàsi càide iyúwa nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali. ¹⁹ Nacháawàacáitaté iináwaná ìwali meedá ìwalíse yái nàawirináimi íiwitáise. Nacháawàa nacái iináwaná ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asíalimi ìwali íipidenéerimicaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca Pablo icàlidacasa mamáalàacatani cáunásani, yái Jesúsca. ²⁰ Càmicáiná núalíawa càinápínácaalí numàníripíná ìwali yái wawàsica, yá nusutacaté nuémiawa Pablo asáisi iwàwacaalí yàacawa Jerusalén iyacàlená néré nuémiacaténá néré yàasu wawàsi. ²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínái emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuèca íimíetacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemiaca nacháawàaca yái asíali iináwaná ìwali. Iná nuchùullia úwinái icùaca Pablo presoíyéi ibànalicu àta núalimácataléta nubànùacani emperador yàatalé —íimaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuémiaca yáara asíali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Yá Festo íimaca irí:

—Táwícha péemíawani —íimaca yái Festoca.

²³ Néese mapísáináami àniwa Agripa, Berenice nacái nàanàaca máiní cáimiétaquèeri iyú, nabàle cawèníri yáapíchawa, namanùbaca yáapíchawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capíi imàdàaná manuírí iriculé, nàwacáidacàalu néemiacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwí íiwacanánái nawàlùacawa nàapícha, nía nacái Cesarea iyacàlená íiwacanánái máiníyéica cachàini. Néese Festo ichùullia úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, piacué nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa wáapicha. Yácata asialí. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni, cháí Cesarea iyacàlená nacái. Mamáalàacata néemianicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani. ²⁵ Quéwa càmita nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùlièripíná nanúacani ìwalíse. Táquicha tàacáwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínáni emperador yàatalé, yái emperador wèerica ímíetacaná, yéewacaténá emperador yéemíaca yàasu wawàsi, asáisi ìwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmita nùalíawa càinácaalí ìwàwacutáanápíná nutànàaca nuíwacali emperador íríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloca. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácaténá wéemíaca cayábani piacuésemi, pialáacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyáluta emperador írí, wacálidacaténá írí càinácaalí ibáyawaná, yái asialica. ²⁷ Canápináta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalísecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Néeseté rey Agripa íimaca Pablo írí:

—Yá numàacaca picàlida piináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ² “Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná píriní siùcade, pía rey Agripa, máiniiri cáimiétacanáca, nucàlidáanápíná pírí nuináwaná ìwaliwa machacàníri iyú, nucàlidacaténá ìwali yái wawàsi judíonái nacháawèerica núa ìwalíse. ³ Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná píriní, pialíacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judíoca; pialía nacáíwa ìwali yái wawàsica càmirica abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimàninápíná nulí cayábéeri pèebanacaténáca cayába nuináwaná ìwali”, íimaca yái Pabloca.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ Pablo íimacaté nali: “Macái judíonái náalíacawa nùwali càinácaalíté nùyaca sùmàicaalíté núa àta siùca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén iyacàlená írìcu nacái. ⁵ Càmita nawàwa nacàlidaca píriní, quéwa náalía nacáíwa fariseonái yéénaca núa ùculliricatáiseté núa àta siùca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo íiwitáise iyáaná madécaná camuí. Càide iyúwa pialíanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná wàanápíná Dios icàaluíníná. Pialía nacáíwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáaliacáiri iyú cachàiniwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶ Siùcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imàninápíná walí cayábéeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéri iyúni wàawirináimi írí, icàucàidáanápíná yéetéeeyéimiwa áiba èeripíná. ⁷ Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiríla wamanùbaca wacúaca Dios imàninápíná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icàucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíníná, wáibaida nacái írípíná èerílapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawàsiira ìwalíse yái judíonái icháawàaca nuináwaná ìwali siùcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios icàucàidáanápíná yéetéeeyéimiwa. ⁸ ¿Cánásicué càmita peeabáida Dios icàucàidáaná yéetéeeyéimiwa?” íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ Pablo ìmacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáaníta Dios icáucáidáanápínaté yéetéeyéimiwa, càicáaníta nuyúunáidaca iwàwacutáanà nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret iyacàlená néeseérica, càmicáinaté nuebáida icáucáacatéwa. ¹⁰ Càité numànica Jerusalén iyacàlená iricu. Yáté sacerdote ìwacanánái nabànùaca núa, nùucacaténá nía presoíyèi ibànaliculé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíté nía, yá abédanamata nuíwítáise náapicha, níai inuéyéicaté nía. ¹¹ Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía nùalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadánápiná náiwítáisewa Jesús ícha. Càité numànica macái judíonái yéewáidacàalu iricu namanùbaca. Máinícáiná calúaca báawanama nuíwítáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli ínatá, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé iyéeyéica méetàuculé wàasu cáli ícha, nùuwichàidacaténáté nía”, ìmaca yái Pabloca.

Pablo cuenta otra vez su conversión

¹² Pablo ìmacaté nalí nacái: “Nùacatéwa nùuwichàidacaténá nía Damasco iyacàlená néré, idécanámité sacerdote ìwacanánái nabànùaca núa nuibàanápínaté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹³ Péemia cayába, pía rey, nuèpunicatéwa àyapulicubàa machacànicaalíté èeri, yáté nuicáca camalási chènuníse icànèericaté cachàiníri iyú èeri ícha. Yá icànaca núa mèlumlèuwaca, nía nacái núapichéeyéica. ¹⁴ Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli ínatalé, yá nuémiaca tàacáisi. Yá ìmaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáirèeri ipùatalicu’, ìmaca nulí. ¹⁵ Néese núuma irí: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Néese Wáiwacali ìmaca nulí: ‘Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. ¹⁶ Siùcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá nulípiná, picàlidáanápíná nacái wenàiwicanái irí yái siùquéerica tàacáwa píicáca, yá nacái núsáidéeripínáca píri. ¹⁷ Yá nuwasàapínáca píawa judíonái íchawa, càmiyèi judío ícha nacái. Siùcade nubànùa pía picàlidacaténá nutàacái càmiyèi judío irí. ¹⁸ Nubànùapíná píawa nàatalé picàlidacaténá nalí nutàacái, amalácaténá náiwítáise, nàyacaténá Dios icamaláná iricu, ipíchaná nàyaca mamáalàacata càide iyúwa Satanás ichùullaná nía, néese nèepunicaténáwa Dios yáapicha; yéewanápiná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná ícha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeebéeyéica yàasunáipínáwa, neebáidacáiná nutàacái’, càité ìmaca nulí yái Wáiwacalica”, ìmaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ Pablo ìmacaté àniwa: “Iná, pía rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacali ichùullaná numànica iriculse yái yéenáiwánási nacáiri chènuníseérica. ²⁰ Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco iyacàlená mìnánái irí. Néese nucàlidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, macái Judea yàasu cáli imanúica nacái. Nucàlidaca nacái càmiyèi judío írini nawènúadacaténá náiwítáisewa Dios irípiná, namànínápiná cayábèeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Dios irípiná. ²¹ Càiri wawàsi ìwalité judíonái náibáicaté núa templo iricu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siuca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpunicawa Dios itàacái mamáalàacata macái irí, púbéeyéi irí, béeyéi irí nacái. Nucàlidaca nalí abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta Moisés

itànèericaté Dios inùmallicuise, ímèerica càinàcaalí Mesías imàninápinaté, yái wacuèrinápináca Dios ibànueripinacaté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàcaté tàacáisi Dios inùmallicuise ímèerica iwàwacutáanápinaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànueripinacaté walí, wía judíoca. Profetanái ímacaté nacái idecanáamité Mesías yéetácawa, yáté Mesías iyáanápinaté idábáanéeri wenáiwica Dios icáucáidèeripinacaté iyacaténa càiripináta, icàlidèeripinaté tàacáisi judíonái irí, càmiyíey judío irí nacái, yái tàacáisi ímèerica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa”, ímaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idècunitàacá Pablo icàlidaca nalí iináwanáwa, yá Festo ímaca Pablo irí cachàiníri iyú:

—¡Máiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi ìwali íná máiwitáiseca pía —ímaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo ímaca irí:

—Càmírica máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisíri tàacáisi cáiwitáiséeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa, yáaliéricawa cayába ìwali yái wawàsi nutàaníríca ìwali, íná yéewa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápiná iríni, núaliacáináwa báiscata rey Agripa yáaliacawa cayába ìwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi ìwali wenáiwicanái imànírica ibàacanéeri iyú —ímaca yái Pabloca. ²⁷ Néese Pablo icàlidaca ániwa rey Agripa iríni. Pablo ímaca irí:

—Rey Agripa, máiníri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidèericaté Dios inùmallicuise? Núaliacawa peebáidacani —ímaca yái Pabloca.

²⁸ Néese Agripa ímaca Pablo irí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca nuíwitáise ráunamáita meedá yéewanápiná cristianoca núa nuebáidáanápiná Jesús itàacái? —ímaca yái rey Agripaca.

²⁹ Néese Pablo ímaca irí:

—Núalímácaalí nuwènúadaca piíwitáise Jesús irípiná ráunamáita, càmicaalí nacái éeréeri iyú, yásí casíimáipiná nuwàwa, nusutácáinácué pirí Dios, pía rey Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siuca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càminápinácué nadacua pía cadena iyú càide iyúwa nuyáaná —ímaca yái Pabloca.

³⁰ Idécánámi cài Pablo ímaca, yá rey Agripa imichàa ibàlucacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níái yáawinéeyéicawa néré. ³¹ Yá nàacawa méetàucuta natàanícáténá ìwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwàaca:

—Yáara asiali càmita imàni ibáyawanáwa nanuèripiná ìwalíseni, càmiripiná nacái náucacani presoíyey ibànaliculé —náimaca. ³² Néese rey Agripa ímaca Festo irí:

—Càmicaalíté isutá pícha wawàsítá pibànùanápinaté emperador yàataléni, emperador yéemlanápiná iináwaná, yá píalimácaté pimàacaca yèepunicawa matuìbanáiri iyútá —ímaca yái rey Agripaca.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Néeseté nàináidacawa nabànùanápiná wía abéemàalé manuírí úni ícha, Roma iyacàlená nérépiná, iyéerica Italia yàasu cáli íinata. Íná nachàbáidaca presoíyey áiba capitán irí, níái presoíyey Pablo, áibanái nacái presoíyey yáapicha. Yái capitán ípidená Julio, abéeri náiwacali níái úwi ípidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlucacawa nave

iriculé, Adramitio ìdalutalená néré. Yái nave yèeripinácátéwa madécaná ìdalutale nérépiná, iyéeyéica Asia yàasu cáli ìnata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica iyacálená mìnali, yái yàcalé iyéerica Macedonia yàasu cáli ìnata. Yá wadàbaca wàacawa manuiri úni yáacubàa. ³ Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón ìdalutalená iriculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaa yàacawéeyéiná néréwa nàacaténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imápuèri. ⁴ Wamusúacatéwa Sidón ìdalutalená néese, yá wachàbacawa mawiénita Chipre yàasu iwàwata irí, ùyaca apáuwáise wáicha úái iwàwataca. Càité wàacawa cáulicáiná ipùa wáipunita. ⁵ Yá wàacatéwa manuiri úni yáacubàa náaliméerica machacànita níái cáli Cilicia, Panfilia nacái. Yá wàanàaca Mira ìdalutalená iriculé Licia yàasu cáli ìnatéeri iyaca.

⁶ Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandría iyacálená néeseeri, yèeripinátéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichùulica wawàlùacawa nave iriculé, wàacaténáwa nave iricu yáapicha. ⁷ Yaté wàacawa máisibáwanái èerita éérénamata, manuiri úni yáacubàa. Máini càulenáca wàacawa mawiénita Gnido ìdalutalená íicha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamáalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úái iwàwataca ípidenéchúa Creta. ⁸ Máini càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwataca, àta wàanàacataléta ìdalutale néré ípidenàcataléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea iyacálená irí.

⁹ Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápinácaté wàanápinátéwa manuiri úni yáacubàa, mawiénicáinaté uniabé. Iná Pablo yàalàaca nave íiwacanánái.

¹⁰ Pablo íimaca nali:

—Píacué, aslanáica, núalíacawa yái àyapuca máini yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapinácawa wáicha yái naveca, nave íisanái nacáíwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinácawa —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Quéwa capitán yeebáidaca nave íiwacanánái irí Pablo itàacái íicha.

¹² Báawaca yái ìdalutaca uniabépi iná càmitaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manùbèeyéi néená nayúunáidaca cayábapináca wèepùacawa néesetá, yéewanápiná wàanàaca Fenice ìdalutalená néré, Creta yàasu cáli ìnatéeri iyaca. Yái Fenice ìdalutalená iyaca síisíamàade èeri iwàlùacataléca iná càmita cachàini cáuli ipùaca néeni uniabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice ìdalutalená néré uniabépi.

La tempestad en el mar

¹³ Néeseté cáuli idàbaca ipùaca síisade cuculíawa èeri ìwali, iná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáná wàacawa àniwa manuiri úni yáacubàatá. Yá wàacawa ìdalutale íicha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴ Quéwa achúmáanata àniwa cáuli ipùaca nave íipunita àniwa. Yái cáuli máiníri cachàinica ípidenéeri Noreste. Yá cáuli iwesiaca nave déeculé cáli íicha. ¹⁵ Néese cáuli iwesiacáiná yái naveca, yá càmitaté wáalimá wàacawa alénácaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutacaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatáidaca wía. ¹⁶ Yá wachàbacatéwa úamísewa, úái iwàwata achuméechúaca ípidenéechúaca Cauda. Càmita máini cachàini cáuli ipùaca néré, iná yéewa wamicháidaca barca achuméechúa nave iriculé càulenéeri iyú, úái barca achuméechúaca nave itéechúacaté yáamíwáisewa. ¹⁷ Nadécanáami namicháidaca barca nave iriculé, yá nadacúaca nave ìwalíabàa ipichaná nave isubériacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina ìnatálé, yái càina ípidenéerica Sirte, iyéerica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicuadaca macáita vela nave íicha ipichaná cáuli itéca wía Sirte

yàasu càina ínatálé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta. ¹⁸ Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamáalàacata cachàiniíri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawási iyéerica nave irícu úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca. ¹⁹ Mapisáináami àniwa, yá wáucaca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri. ²⁰ Madécaná èerita càmitaté wadé waicáca èeri, òlupùta nacái catácáiná máini íná wayúunáidaca wéetápinácawatá cachàinicáiná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹ Canáca wayéeri madécaná èeri, íná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacaténá walíni. Yá íimaca walí:

—Píacué aslanáica, cayába cachàinitésicué pirítáni peebáidacaalícuécá nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata íchatá, yá càmita yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmita nacái wáuca wàasuwatá. ²² Quéwa siúcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapínacawa, quéwa canáta yéetériwa wéenaca. ²³ Táiyápicáiná bàwina Dios, yái nuibaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíniná ibànùaca ángel imàacáanápiná yáawawa nuicácani. ²⁴ Yá ángel íimaca nulí: ‘Píca cáalu píawa, Pablo, iwàwacutácáiná picàlidaca piináwaná iwaliwa emperador romanosàiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemlaca pisutáaná íicha, íná icùapíná canánama yéetáicási íicha níai píapichéeyéica iyéeyéica nave irícu’, íimaca nulí yái ángelca. ²⁵ Íná píacué aslanáica, manuícué píináidacawa piwàwawa, nuebáidacáiná Dios itàacái, núalíacawa nacái báisiíri iyú macáita ichàbàanápinácawa càiwade iyúwa ángel íimáaná nulí. ²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéréwa—íimaca nalí yái Pabloca.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepuníináwa manuírí úni yáacubàa, yá wàyaca manuírí úni yáacubàa ípidenéri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abéemàalé manuírí úni íicha. Bamuchúamibàa catá níai íibaidéeyéica nave irícu náináidacawa mawiénica wía cáli irí. ²⁸ Náalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuíwaca iyaca treinta y seis metros. Néese achúmáanata àniwa náalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuíwaca àniwa veintisiete metros meedá. ²⁹ Inaté cáaluca nía náináidacawa nave inúanápiná yáawawa íba iwéré iyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiéyéi ancla nave yàapùa néese cáaléeyéi cadena íwali ipíchaná nave yàacawa máini. Yá nasutáca níawawa Dios íicha manuísíwata amaláanápiná nawicáu. ³⁰ Néese níai íibaidéeyéica nave irícu nawàwaca nachúuliacawa nave íicha ibàacanéri iyú ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nalicuadaca achúméechúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicaalí áiba ancla nave íidacua néeni. ³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo íimaca nalí:

—Nachúuliacaalíwa wáicha níai íibaidéeyéica nave irícu, yásí pèetácuécawa macáita—íimaca yái Pabloca. ³² Iná úwinái nadalúaca barca íiyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úai barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápinaté wayáacaléwa. Yá íimaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái piimáaná cayába. ³⁴ Iná nusutácué píicha wawási manuísíwata piyáanápinácué piyáacaléwa achúmáanata, picàinipínácuéwa. Canácata yéetéeripínáwa. Canácatacué nacái picáunáwa—íimaca yái Pabloca.

³⁵ Idécanáami càli íimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi irículéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéri wàacuésemi wía iyéeyéica nave irícu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Íná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá

wayáaca wayáacaléwa nacái. ³⁷ Wamanùbaca wía nave iricuíyéica, doscientas setenta y seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituiná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níái íibaidéeyéica nave iricu, càmitaté náalía naicáca yái iwàwatata. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina íinatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca ancla íiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níái anlámica. Yá nawasàaca manuiri téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave íidacualé, cáuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabàcawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàca càina iwéré yái nave íidacuaca, canásíwa yéewaná imusúacawa càina íicha. Nave yàapùami ibacàcawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Inaté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyéi, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, iná càmita ibatàa úwinái inúaca nía. Néese capitán ichùuliaca cawinácaalí yáaliyéica imàlacawa napsianápináwa nave íicha quéechacáwa namàlacaténátéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùuliaca áibanái nawatàcawa àicu íinata, níái àicu nave yéemamica, cawinácaalí càmiyéica yáalía imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàca cáli iwéré. Canáta wéená yéetánáwa.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Idécanáamité macáita wàanàca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata íipidenéchúaca Malta. ² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuiri quichái, máinicáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá. ³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iríadacani quichái iriculé, yáta àapi ipisla ipíacawa quichái yèewíse. Néese yaamía ichanàacawa Pablo icáapi íwali, yái àapica. ⁴ Níái Malta mìnánica naicácáiná àapi yaamíaca Pablo icáapi íwali ichanàacawa, yá náimaca naliwáaca: “Yá asialiquéi cawàwacanéri inúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuiri úni íicha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmita imàacapiná cáucani”, náimaca naliwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái iriculé icáapi íwalísewa. Yá canácata iyáaná yái Pabloca. ⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pabloca àapi iyú. Nacùaca yéeti yúuwàanápiná yéetàcawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamàalàacata yéetátacánáwa, yá canácata naicá iyáaná. Néese nadàbaca nàinàidacawa áiba wawàsi íwali àniwa, cuwáisàirica camínani, yái Pabloca, náimaca.

⁷ Iyacaté asiali íipidenéri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idèniaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapiná máisiba èeri. ⁸ Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irìerìcàitawa meedá yàasu cama íinatawa, iculúériwa, íisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca íicàca néréni. Idécanáami Pablo ísutáca iri Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri íwali, yá ichùnìacani. ⁹ Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeséeyéi cáuláiquéeyéi nàanàca wàatalé, yá nachùnìacawa. ¹⁰ Iná nàaca walí manùba wàasupiná mawèníri iyú. Néese, máisiba quéri

idénáami, wawàlùacawa áiba nave iriculé àniwa, yá nàaca walí macáita wawàsi wamáapuèrica wàacaténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹ Wàacaté máisiba quèeri Malta yàasu iwàwata íinata. Néeseté wawàlùacawa nave iriculé iyéericaté uniabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandría iyacàlená néeséericani, yái naveca, ípidenéeri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹² Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa íidalutalená iriculé. Yá wàyaca yàcalé irícu máisiba èeri. ¹³ Néeseté wawàlùacawa nave iriculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli irí. Yá wàanàaca Regio íidalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculiawa èeri iwali, yá iwesíaca nave wàacaténáwa manuíri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli íidalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacaténáwa cáli íinatabàa. ¹⁴ Abénaméeyéi wenáiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamáanápínáwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli íinatabàa, Roma iyacàlená nérépiná. ¹⁵ Abénaméeyéi Roma iyacàlená mìnánái, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemìacaté waináwaná iwali. Iná namusúacawa yàcalé íicha náipunitáidacaténá wía àyapulicubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio iyacàlená irícu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas iyacàlená irícu. Pablo íicácáiná nía, iná yàaca Dios irí cayábéeri, yá manuíca íináidacawa iwàwawa. ¹⁶ Wàanàacaté Roma iyacàlená iriculé, néese capitán ichábáida presoíyéi áiba asìali irí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quèwa capitán imàacaca Pablo iyaca méetàuculé presoíyéi ibàna íicha áiba capíi irícuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri úwi icuèripináni.

Pablo en Roma

¹⁷ Idécánáami wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca yàataléwa judío íiwacanánái iyéeyéica Roma iyacàlená irícu. Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo íimaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judíonái irí. Canáca nacái numàníliri áiba wawàsi càmíiri wàawirináimi íiwitáise imàaca wamànica. Ewita canácaníta numàníliri nubáyawanácawa, cáicáníta abénaméeyéi judío Jerusalén iyacàlená mìnánái nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái irí. ¹⁸ Néese romano íiwacanánái nasutáca néemìlawa nuínáwaná iwali, yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmícáináté nàanàa nùwali nubáyawaná nanuérípiná núa íwalíise. ¹⁹ Quèwa càmítaté judíonái iwàwa numusúacawa, ínáté iwàwacutácaté nusutáca romanonái íicha wawàsi nabànùanápínáté tàacáisi emperador irí emperadorcaténá yéemìlaca nucàlidaca íri nuínáwaná iwaliwa. Càmita quèwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái judío íináwaná iwaliwa. Canáca nudeníeri náapicha báawéeri wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuéca nùataléwa pía nucàlidacaténácué píri nuínáwaná iwaliwa, nùalíacaténácué nacáíwa píwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena iyú, nucàlidacáináté nalí Mesías iwali, yái wacuèricaté Dios ibànùanápínáté walí wacuèrinápíná, wía israelitaca —íimaca nalí yái Pabloa. ²¹ Néese níai judío íiwacanánáica náimaca Pablo irí:

—Canácatàacá wéemièri píináwaná iwali, canácaná nabànuèri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái wéénánái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quèwa canáta nacháawèeri walí píináwaná iwali. ²² Wawàwaca wéemìlaca cainácaalí píináidacawa, wáalíacáináwa macái cáli imanùbaca abénaméeyéi

judío natàanica báawéeri iyú nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi íiwitáise íicha —náimaca Pablo iri. ²³ Yá namàacaca abé èeri nàwacáidáyacacatáipinàwa néemiacaténá Pablo icàlidaca iinàwaná iwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa Pablo iyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni èeríapinama, yái tàacáisi íiméerica Dios iwàwaca wenàiwicanái nawènùadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús iinàwaná Mesíascani, yái nacuèrinápínaca Dios ibànueripínacaté nalí, càide iyúwaté Dios ichùulianaté profeta Moisés itànàaca tàacáisi Jesús iwali, iyúwa nacái profetanái itànàanaté tàacáisi Jesús iwali Dios inùmaliçuise. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús iwali. Aibanái càmiyéita yeebáida iríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca íná nadàbaca nèepùacawa Pablo íicha. Iná Pablo íimaca nalí:

—Báisíiri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmaliçuise piawirináimi írícué. Isaías íimacaté:

²⁶ ‘Dios ichùuliaca nucàlidacuéca piríni, yái tàacáisica: Ewitacué péemiacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píaliápinácuéwa càinácaalí íimáaná. Ewitacué piicáacáaníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píaliápiná piicácani. Càì ibànùacuéca pírí tàacáisi yái Diosca. Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níái wenàiwica, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíiyéi, càmita nawàwa néemíaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmiyéi iwàwa yáaliacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènùadaca náiwitáisewa báawéeri íicha, nuwasàcaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa. Càité íimaca nulí yái Diosca’,

íimacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemíacué cayábani, siùcade Dios iwàwaca iwasaaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái càmiyéica judío. Níata yeebáidapínacani yái Dios itàacáica —íimaca nalí yái Pabloca.

²⁹ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá judíonái yèepùacawa íicha, namusúacawa itàaníyéica iríwàaca cachàiníiri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíiri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo iyacaté capíi írìcu. Pablo ipáyaidaca capíi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawínacaalí yèeyéica ipáchiacani. ³¹ Matuíbanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábéeri tàacáisica, íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo iwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo irí wawàsi néré, néese namàacaca itànica matuíbanáita.

ROMANOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo yàasu wenàiwicaca núa, nutànàacué piri cuyàluta. Dios imáidacaté núa, yàasu apóstolcaténá núa, ibànùacaténá núa nuibaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Dios imáidaca núa nucalidacaténá itàacái cayábéeri áibanái irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

² Bàaluité Dios icàlidacaté wenàiwicanái iríni, yái tàacáisi cayábéerica. Yaté Dios imàacaca yàasu profetanái itànàaca inùmalicuèni, yái tàacáisica. ³⁻⁴ Yácata tàacáisi icàlidéerica walí Dios líri ìwali, íipidenéeri Jesucristo, yái Wáiwacalica. Abéeri rey David itaquérinámicani, yái Wáiwacalica, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa wenàiwica. Quéwa éwita wenàiwicacánítani, càicáaníta idèniaca íiwitáisewa mabáyawanéeri càide iyúwa Dios iyáaná. Idécánámité Wáiwacali yéetácawa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Càité Dios yáasáidaca Dios líricani, yái Wáiwacali Jesucristo cachàinírica íiwitáise.

⁵ Jesucristo yéetácatéwa nuichawalíná, íná Dios idéca imànica nulí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú ibànùanápíná núa iyúwa yàasu apóstol nucalidacaténá tàacáisi inùmalicuè. Càité Dios imànica yéewanápíná iyaca wenàiwicanái macái cáli imanùbaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàníyéica nacái càide iyúwa ichùullaná núa. ⁶⁻⁷ Píatacué nacái, peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica Roma iyacaléná iricu. Íná nutànàacué piri cuyàluta. Cáininácué Dios iicáca pía, idéca nacái imáidacuéca pía yéewacaténácué Jesucristo yàasu wenàiwicaca pía. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápínácué piri cayábéeri manuísíwata, mawèníri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuñbanáita.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Quéechacáwa nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué Jesucristo íipidená ìwali, peebáidacáinácué Wáiwacali itàacái. Nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué canánama nuèmiacáiná wenàiwica nacalidacué piináwaná ìwali macái cáli imanùbaca, náimaca peebáidacuéca Jesucristo itàacái. ⁹ Nuibaida Dios irípiná macái nuchàini iyúwa nucalidáanápíná yái cayábéeri tàacáisica Dios líri iináwaná ìwali. Dios yáalíacawa nusutáca íicha pirípinácué mamáalàacata. ¹⁰ Nusutáca Dios íicha mamáalàacata imàacáanápínácué nupáchiaca pía átata bàaluitécáiná nuwàwacaté nupáchiacuéca pía àta siùca nacáide. ¹¹ Nuwàwacáiná nuicácuéca pía nuéwáidacaténácué pía iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná núa peebáidacaténácué mamáalàacata tàì íiméeri iyú cachàiniwanái. ¹² Yá nuchàiniadapínácué piwàwa Dios itàacái iyú, càita nacáicué pichàiniadapíná nuwàwa Dios itàacái iyú, yái peebáidéericuéca, nuebáidéerica nacái.

¹³ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa abéeri wawàsi: Madécáná yàawíríca nuwàwacaté nùaca nuicácuéca pía, quèwaté càmitàacá nudé núalimá. Nuwàwatécué nùacawa píatalé nuéwáidacaténácué pía Dios itàacái iyú yéewanápíná mamáalàacata áibanái walísàna neebáidaca pèewi càide iyúwaté áibanái yeebáidáaná áiba cáli íinata nucalidacaalíté nalí Dios itàacái.

¹⁴ Nudèniaca manuiri numawèniacálewa Dios yáapicha, Dios imànicáiná nulí cayábéeri manuísíwata. Iwàwacutá nuéwáidaca cáimiétacanéeyéi wenàiwica,

nía nacái càmíiyéica cáimiétacaná, nía nacái cáaliácáiyéica, nía nacái càmíiyéica cáaliácái. ¹⁵ Iná máinícué nuwàwaca nuéwáidaca pia nacái ìwali yái tàacáisi cayábéerica, piacué iyéeyéica Roma iyacàlená írìcu.

El poder del evangelio

¹⁶ Càmita báí nucàlidaca yái tàacáisi cayábéerica, Dios ichàini manuírìcáináni, yáaliméerica iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macáita caw-inácaalí yeebáidéeyéica itàacái. Wáaliácawa judíonái írìpinéericani yái tàacáisica, Dios yàasu wenàiwicacáináté nía quéechatécáwa. Quéwa siùca càmíiyéi judío nacái neebáidaca Dios itàacái. ¹⁷ Yái tàacáisi yáasáidaca walí cainácaalí iyú mabáyawanáca Dios iicáca wía. Ewita cabáyawanacánita wía, cáicáinanita mabáyawanáca Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios. Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Yáté íimaca: “Cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái yeebáidáanaca Dios, yácata iyéeripiná càiripináta càmíiri imáalàawa Dios yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Quéwa wáaliácawa Dios, yái iyéerica chènuniré, yùuwichàidapiná manuísíwata macáita wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, imàniyyéica nacái báawéeri áibanái írì. Níái wenàiwicaca imàniyyéica ibáyawanáwa, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa báisíiri tàacáisi íicha, càmícáiná nawàwa neebáidacani. ¹⁹ Nadéca náaliácawa cayába Dios íiwitáise ìwali Dios yáasáidacáináté nalíni, cainácaalí íiwitáise iyaca. ²⁰ Ewita càmícáaníta yéewa wenàiwica iicáca Dios, cáicáaníta yéewa náaliácawa Dios íiwitáise ìwali, ìwalíise macáita yái Dios imànicaléca cháí èeri írìcu. Bàaluité èeri Dios idàbacatáiseté macáita àta siùca nacáide, èeri m̀nanái idéca iicáca amaléeri iyúni yái Dios imànicaléca, iná canáca yéewaná báawéeyéi wenàiwica íimaca càmítasa náaliáwa cachàinírìca Dios càiripináta. ²¹ Ewitaté náaliácáaníta Dios íiwitáise ìwali, cáicáaníta càmítaté nàa icàaluíniná, yái Dios cachàinírìca. Càmitaté nacái nàa írì cayábéeri. Néeseté nadàbacaté nàináidacawa máiwitáiséeri iyú meedá, báawéeri nacái, namàacacáiná nawàwawa canéeri iwèni wawàsi ìwali, yá catéeyéica íiwitáise nía, càmíiyéica yéewa yáaliácawa Dios ìwali. ²² Náimacaté cáaliácáiyéicasa nía, quéwa máiwitáiséeyéica nía meedá. ²³ Càmitaté nawàwa nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàinírìca íiwitáise, icànèeri mèlumèluíri iyú icamaláná írìcuwa, càmírìca yéetáwa. Nàacáita meedá nàasu cuwáinái yéenáiwana icàaluínináwa, wenàiwica yéetéeripináwa yéenáiwana, cuip̀ranái nacái, cuwèesinái nacái, àapinái nacái. Càité nàaca cuwáinái icàaluíniná Dios íicha.

²⁴ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca càì nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi càmírìca Dios ibatàa wenàiwica imànica. Yá nadéca namànica náapichawáaca máini báawéeri iyú. ²⁵ Dios idéca iwènúacawa náicha càmícáiná nawàwa náaliácawa báisíiri Dios ìwali. Nadéca nàaca nacàaluíniná, níara wawàsi Dios idàbéeyéicaté. Càmita nàa Dios icàaluíniná, yái báisíiri Cadàbacáirica, éwita iwàwacutáacáníta wàaca írì cayábéeri càiripináta. Báisíta, amén.

²⁶ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi nainá iyúwa, yái wawàsi càmírìca Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inanái càmita quirínama naimá aslanái yáapicha, néese naimáca inanái yáapicha meedá. ²⁷ Càité nacái aslanái càmita quirínama naimáca inanái yáapicha. Yáté máini nawàwaca naimáca

aslanái yáapicha meedá. Yá aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa, namànica máini báawéeri iyú náapichawáaca. Nadéca naméeràacawa namànicaténá càiri báawéeri, íná Dios yúuwichàidaca nainá manuísiwata.

²⁸ Càmicáinaté nawàwa naicáca Dios cáimiétaquéri iyú, íná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa náinàidacawa casaquéri iyú, canéeri iwèni wawàsi ìwali nacái. Càita namànica wawàsi càmlirica cayába wenàiwica imànlíná. ²⁹ Máini namànica macái báawéeri íwiitáaná. Máini namànica báawéeri áibanái irí. Máini nawàwa needáca naliwa madécaná cawèníri. Máini náinàidacawa mamáalàacata càinápínacaalí náalimá namànica báawéeri áibanái irí. Báawaca naicáca áiba wenàiwica idènièrica cawèníri wawàsica náicha. Nanúaca wenàiwica. Nacuúsáyacaca nacáíwa. Nachiwaídaca nacái áibanái. Nacàlidaca báawéeri tàacáisi áibanái ìwali ibàacanéri iyú náicha. ³⁰ Natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali. Nàuwideca namànica Dios. Càmita nàa áibanái íimiétacaná. Cachàiniyéi iicáca yáawawa áibanái íicha. Canúmaséeca nacái núa. Náinàidacawa mamáalàacata namànicaténá áiba íwiitáaná báawéerica wàlisài. Càmita neebáida nasèenái itàacáíwa. ³¹ Càmita náalíawa Dios ìwali, canásiwata. Càmita namàni càide iyúwa náimáaná. Càmita cáininá naicáca néenánáíwa. Càmita nawàwa namàacaca nawàwawa áibanái ibáyawaná íicha. Càmita catúulécana náicáca áibanái. ³² Níai báawéeyéica náalíacawa amaléeri iyú Dios idéca íimaca iwàwacutáaná néetácawa nabáyawaná ichùullacawa, cawínacaalí wenàiwica imàniyéica càiri báawéeri. Quéwa namànica nabáyawanáwa mamáalàacata. Casíimáica nacái naicáca áibanái imànica càiri báawéeri iyúwa namànlíná.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Íná cabáyawanáca pía nacái, judíocaalí pía, càmicaalí nacái, càmliricaalí judío pía. Pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái íwiitáise. Pidéca picàlidaca nacái iwàwacutáanáca Dios yúuwichàidaca núa nabáyawaná ìwalísewa. Pidéca càì píimaca áibanái ìwali, íná pidéca càì píimaca piwàliwata nacái pimànicáiná pibáyawanáwa càide iyúwata nacái namànlíná. Íná cabáyawanáca pía nacái. ² Quéwa wáalíacawa Dios icàlidaca wenàiwica iináwaná ìwali machacànliri iyú, báisliri iyú nacái. Íná Dios íimacaalí cabáyawanáca wenàiwicanái, iwàwacutáaná nacái nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa, yá wáalíacawa Dios idéca icàlidacani báisliri iyú. ³ Néese pía, pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái, quéwa pidéca pimànica càide iyúwa namànlíná, íná càmita píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ⁴ Máini cayábéeri Dios íwiitáise, iwàwéeri imànica cayábéeri wenàiwicanái irí mamáalàacata. Càmliri yúuwichàida wenàiwica caqualéta namànicaalí nabáyawanáwa néese icùaca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Càì Dios iicáca pipualé iwàwacáiná iwènúadaca piíwiitáise báawéeri íicha. Quéwa caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios imànlirica pirí. ⁵ Càmita piwàwa Dios imànica pirí cayábéeri, càmita nacái piwàwa piwènúadaca piíwiitáisewa Dios iripíná, pimàacacaténá píichawa yái báawéerica pimànlirica. Íná piwacáida piyaca piríwa piùwichàanápínáwa áibaalipíná Dios yúuwichàidacaalipíná báawéeyéi wenàiwica èeri imàlùacaalipínáwa. Néenàlípíná Dios yèemìaca macái wenàiwica imanùbaca iináwaná ìwali icàlidacaténá càinacaalipíná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa. ⁶ Yásí Dios yàaca macái wenàiwica imanùbaca iwèni, ìwalíse yái namànlirica cháì èeri iricu. ⁷ Abénaméeyéi nadéca

namànica cayábéeri mamáalàacata máinícáiná nawàwa nàyaca càiripináta, cáimiétacanéri iyú chènuniré Dios yáapicha, nàyacaténá Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. Dios imàacapíná nadèniaca yáapicha nacáucawa càmlíri imáalàawa. ⁸ Quéwa áibanái càmíta nawàwa Dios icùaca nía, càmíyíei nacái yeebáida báisíri tàacáisi, néese neebáida meedá iyúwa náiwitáise báawéeri ichùulláná nía. Dios yùuwichàidapíná nía manuúiwata báawacáiná iicáca náiwitáise. ⁹ Nàuwichàapínacawa manuúiwata, máinípiná achúmaca nawàwa nacái, macáita níái wenàiwicaca imàníyéica ibáyawanáwa. Macáita wáaliacawa Dios yùuwichàidáanápíná judíonái, quéwa càmíta yùuwichàida abéta nía, néese yùuwichàidapíná càmíyíei judío nacái. ¹⁰ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica imàníyéica cayábéeri, Dios imàacapíná nàyaca yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétaquéri iyú, matuúibanáiri iyú nacái càiripináta. Macáita wáaliacawa càipíná Dios imànica judíonái irí, quéwa càmíta abéta judíonái irí, néese càmíyíei judío irí nacái.

¹¹ Dios yàapíná macái wenàiwicanái iwèni machacàníri iyú càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha. ¹² Iná macáita imàníyéica ibáyawanáwa càmíyéica yáaliawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, néetápinácawa méetàuculé Dios íicha càiripínáta nabáyawaná ichùullacawa, namàníríca méetàuculé Dios itàacái íicha. Nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa éwita náalíacáaná Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, Dios yùuwichàidapíná nía càide iyúwa itàacái íimáaná. ¹³ Càmita mabáyawaná Dios iicá wenàiwica néemíacaalícaíta meedá itàacái. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí imàníyéica càide iyúwa itàacái ichùulláná nía. ¹⁴ Quéwa áibaalí abénameyéyi càmíyíei judío, éwita càmicáaníta náaliawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, càicáaníta áibaalí namànica cayábéeri wawàsi càide iyúwa Dios itàacái ichùulláná wía, áibaalícainá nawàwa namànica càì. Namànicaalí cayábéeri, yá náiwitáise iyaca nali càiride iyúwa tàacáisi ichùulièrica namànica cayábéeri. ¹⁵ Namànicaalí cayábéeri, yá náasáidaca náaliacawa nawàwalícuísewa Dios iwàwaca wamànica cayábéeri. Náaliacáiná cayábéeri ìwali báawéeri íichaná, iná náasáidaca náaliacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wamànica. Náaliapínacawa nawàwalícuísewa nadéca namànica cayábéeri, càmicaalí nacái nadéca namànica nabáyawanáwa. ¹⁶ Càipíná náaliacawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwa nucalídánácué píri Dios itàacái cayábéeri; Dios imàacapíná Jesucristo yéemíaca macái báawéeyéi iináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalíise, yái báawéerica namàníríca ibàacanéri iyú.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Picàlidaca piacawa piínáwanáwa judíoca pía. Píimaca nacái cayábacasa Dios iicáca pía pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Càimacáica piicáca píawawa áibanái íicha nacái píalíacáináwa báisíri Dios ìwali, piacáiná nacái icàaluíná. ¹⁸ Picàlidaca piacawa píalíanásawa càinácaalí Dios iwàwáaná pímaníca. Picàlidaca nacái piínáwanáwa, Dios itàacái idécasa yéewáidaca pía, píalíacaténáwa cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. ¹⁹⁻²⁰ Pidéca manuíca píináidaca píwàwawa píwaliwa píalímácáinása péewáidaca wenàiwica càmíyéica yáaliawa Dios ìwali, càide iyúwa watécaalí matuúí icáapi ìwali. Càita nacái píináidacawa píalímáaná amaláca pímaníca áibanái íiwitáise, iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise catéeri ichùulláná nía namànicáiná nabáyawanáwa. Càita píináidacawa pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yái báisíri

tàacáisi imàaquéerica cáaliacáica nía cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéicani. ²¹ Pía, yéewáidéerica áibanái, ¿cáná càmita péewáida píawawa? Pidéca pialàaca áibanái ipíchaná nayeedù. Néeni pía, ¿cáná piyéedù? ²² Pidéca pialàaca áibanái ipíchaná naimáca áiba yáapicha càmicáhuaca náinusíwa, càmirica nacái nanirisiwa. Néeni pía, ¿cáná pimàni càì? Pidéca picàlidaca báawacasa piicáca idolonái, níara cuwáinái yéenaiwanáca, néese, ¿cáná piwàlùawa ídolo yáasu templo iriculé, wenàiwica isutácàlu nàasu cuwáinái íchawa? Báawéeriquéi piwàlùanácawa néré piyéedùacaténá nàasu cawèníri. ²³ Máini cáimacáica piicáca píawawa áibanái ícha pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, quéwa pidéca píasáidaca caná iwèni piicáca Dios càmicáiná pimàni càide iyúwa itàacái ímáaná. ²⁴ Càité nacái áiba profeta icàlidacaté Dios itàacái machacàníri iyú israelitanái irí. Ímacaté nalí: “Níara càmiyéica israelita naicácáinácué pimànica pibáyawanáwa, íná máini natàanica báawéeri iyú Picuèrinácué Dios íwali pibáyawaná íwalíse, píacué israelitaca”, ímacaté yái profetaca.

²⁵ Báisita, áibacaalí judío yeebáida cayába Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise náicha níara càmiyéica judío cabáyawanéyéica. Quéwa càmicaalí judío imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, néese éwita judiocáanítani, càicáaníta báawaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa cabáyawanéeri càmiri judiocalítani. ²⁶ Néese, áibacaalí càmiri judío imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa judiocalítani, éwita càmicáaníta judíoni. ²⁷ Cawinácaalí càmirica judío yeebáida Dios itàacái, profeta Moisés itànèericaté, yá éwita càmicáaníta judíoni, càicáaníta cayábaca Dios iicáca íiwitáise judíonái ícha càmiyéica imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, éwita nadèniacáaníta Dios itàacái. ²⁸ Càmita Dios iicáca wenàiwica càide iyúwa yàasunáíwa íwalíse meedá yái nadèniacáca nasèenáíwa judíonái, nadèniacáca nacái judíonái iicacánáwa ínatábàawa meedá. ²⁹ Néese Dios iicáca iyúwa yàasunáíwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíri iyú. Canéeri iwèni meedáni judíonái namànicaalí circuncisión càide iyúwa Dios itàacái ichùulílaná judíonái imànica, càmicaalí nawènúada náiwitáisewa Dios iripíná báisíri iyú. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíri iyú, yási Dios iicáca nía iyúwa yàasunáíwa, éwita càmicáaníta judío nía.

3

¹ Iná cawàwanáta áiba iwàwa isutáca yéemíawa nú: “¿Càinásica cayábéeri wawàsi judíonái idèna áibanái wenàiwica ícha? ¿Dios imànicatésica cayábéeri cachàiniwanái judíonái irí imàniyéica circuncisión càide iyúwa Dios ichùulílaná judíonái imànica?” càì áibanái iwàwa isutáca yéemíawa nú cawàwanáta. ² Báisita, Dios idéca imànica madécaná cayábanaméeri wawàsi judíonái irí. Yái wawàsi cayábéeri náicha canánama, yácata Dios itàacái Dios imàaquéericaté quéechatécáwa judíonái irí. ³ Wáaliacawa abènaméeyéi judío nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios ícha. Quéwaté Dios càmiri imáalàida yái wawásica imàniricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité. ⁴ ¡Càmírita! Dios càmiri itàaní chìwái iyúwa. Ewitasica cachìwacaalí macái wenàiwicatá, càicáaníta Dios imànipíná càiripínáta báisíri iyútani, càide iyúwa ímáaná. Càité nacái áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicúise, yá ímaca:

“Pía Dios, áibanái náimaca càmitasa báisi pitàacái, quéwa píasáidapíná macái wenàiwicanái irí báisiricani yái pitàacáica pimànicaalípiná macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná”,

íimacaté yái profetaca.

⁵ Wía èeri mìnánica wamànica wabáyawanáwa cháí èeri irícu, quéwa canáca Dios ibáyawaná, canásíwa. Iná cawàwanáta abénaméeyéi judío báawéeyéi ííwítáise nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa manuísíwata yéewacaténá macái èeri mìnánái náalíacawa máini cayábéeri wáichani, yái Diosca. Càipíná wayúudàaca Dios, Iná càmita Dios icùa wenàiwica machacàníiri iyú yúuwichàidacaalí wía, wayúudàacáináni”, càì abénaméeyéi judío náimaca. Núumacáita meedá càide iyúwa abénaméeyéi íináidáanápínáwa cawàwanáta.

⁶ ¡Càmírita! Báisícaalí càmita Dios imàni wenàiwica irí machacàníiri iyútá, yá canáca yéewaná Dios yúuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísetá.

⁷ Aibanái báawéeyéi nacái nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wachìwawa áibanáicaténá yáalíacawa máini machìwéerica Dios, cayábéeri nacái èeri mìnánái íichani, yái Diosca. Iná canáca yéewaná Dios yúuwichàidaca wía, wayúudàacáináni”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. ⁸ Néese náima àniwa: “Wàacué wamànica báawéeri manuísíwata wayúudàacaténá Dios manuísíwata”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. Aibanái iwàwéeyéica imànica nulí báawéeri, nadéca nacàlídaca nachìwawa nùwali, náimaca nuéwáidacasa wenàiwica càiri cachìwéeri tàacáisi iyú. Quéwa cawínacaalí càiyéica íimaca, Dios yúuwichàidapíná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

Todos somos culpables

⁹ Iná báisíta wía judíoca, càmita cayába wía áibanái íicha. Nudéca núsáidaca cabáyawanáca wía judíoca càide iyúwa macái èeri mìnánái cabáyawanáaná nía. Macáita nacái wabáyawaná idéca idacùaca wía iyúwa presoíyéi. ¹⁰ Càité profetanái natànàacaté Dios itàacái. Náimaca:

“¡Canácata wenàiwica imànírica cayábéeri! ¡Canásíwata, ibatàa abéeri piná!

¹¹ Canásíwata nacái yáaliériwa Dios ííwítáise ìwali, canácata icutéeri yáalíacaténáwa Dios ìwali.

¹² Macáita nacái náucacawa nèepunícawa déeculé Dios íicha. Macáita nadéca nawènúadaca náiwítáisewa cayábéeri íicha, namànicaténá nabáyawanáwa meedá. Canácata imànírica cayábéeri, canásíwata.

¹³ Càica nacanápide iyúwa càiculí yàacuèricawa, nacàlídacáiná casaquèeri tàacáisi càiride iyúwa yáaséeri chéecáimi isàni. Cánáica nachìwa. Namànica áibanái irí báawéeri natàacái iyúwa càide iyúwa àapi yúuwichàidacaalí wía iculále iyúwa.

¹⁴ Cánáica nalúa, nacusíaca náichawa áibanái báawéeri tàacáisi iyú.

¹⁵ Caquialéta nàca nanúaca wenàiwica canéerica ibáyawaná.

¹⁶ Ata alénacaalí nàya nàuwichàidaca wenàiwica.

¹⁷ Càmita náalimá nayúudàaca áibanái iyáanápíná matuíbanáiri iyú nàapichawáaca.

¹⁸ Canásíwacátáita náalíawa iwàwacutá cáaluca naicáca Dios”, càité náimaca níái profetaca itànèeyéicaté tàacáisi Dios inùmallicúise.

¹⁹ Wáalíacawa Dios imàcacaté profetanái itànàaca càiri tàacáisi judíonái irí, wía idèniyéica Dios itàacái wáalíacaténáwa canáca yéewaná wáimaca mabáyawanáca wía, yácáiná Dios itàacái bàaluisàimi yáasáidaca walí cabáyawanáca macáita, wía èeri mìnánica, iwàwacutá nacái Dios yúuwichàidaca

wíá canánama wabáyawaná ìwalísewa. ²⁰ Iwàwacutá Dios yùuwichàidaca wíá canánama canácáiná wenàiwica Dios iiquéeripiná mabáyawanéeri iyú, canácáiná wenàiwica yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa tàacáisi ìmáaná profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Yái tàacáisi bàaluisàimica yáasáidacáita walí cabáyawaná wíá, wíá imàníyéica ibáyawanáwa.

La salvación es por medio de la fe

²¹⁻²² Quéwa Dios idéca yáasáidaca walí áiba wawàsi wàlisài, càinácaalí yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wíá, éwita càmícaníta wáalimá wamànica macáita càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ìmáaná. Wáalíacawa báisicani, yái wawàsi wàlisàica, Dios itàacái bàaluisàimi icàlidacáiná walíni, yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, áibanái profeta nacái. Mabáyawanáca Dios iicáca wíá cawinácaalí wéená yeebáidéerica Jesucristo. Càita Dios imànica abédanamata macái wenàiwica irí cawinácaalí yeebáidéerica, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica ìwiitáaná abédanamata. ²³ Dios imànica abédanamata macáita irí, níacáiná macáita namànica nabáyawanáwa, yá canácata imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía. ²⁴ Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica mawèníri iyú nacái: Mabáyawanáca iicáca wíá. Càita Dios idéca iwasáaca wíá yáasu yùuwichàacáisi ìchawa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús. ²⁵ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wáichawalíná. Cristo yéetácáinatéwa, íná Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ìcha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo yéetácátéwa nabáyawaná ìwalíse. Càita Dios imàalàidacaté wáicha wàuwichàanápínátéwa méetàuculé Dios ìcha càiripínáta. Dios imànicaté càì yáasáidacaténaté imànica macáita machacànírí iyú, éwitaté ìidenlàcáaníta wàawirinàimi namànlíná nabáyawanáwa bàaluité. ²⁶ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wabáyawaná ìwalíse yáasáidacaténá siùcade Dios imànica ìyaca macáita machacànírí iyú, iwàwacutácáinaté mabáyawanéeri wenàiwica yùuwichàacawa Dios yáasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnání ibáyawaná ìwalíse. Mamáalàacata nacái Dios imànica macáita machacànírí iyú mabáyawanácaalí iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús yéetácátéwa nabáyawaná ìwalíse.

²⁷ Càì Dios imànica walí mabáyawanácaténá iicáca wíá. Íná canáca yéewaná wáimaca wadéca wamànica cayábéeri yéewanápinása mabáyawanáca Dios iicáca wíá. ¡Canásíwa! Canáca yéewaná cáimacái waicáca wíawawa áibanái ìcha. Càmita wamàni macáita càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wíá, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. ²⁸ Íná yéewa wadéca wáalíacawa cayábani: Mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo. Càmita mabáyawaná Dios iicá nía ìwalíse yái namànlíná càide iyúwa Dios itàacái bàaluisàimi ìmáaná.

²⁹ Dios càmíríta abéta judíonái icuèrináca. Nacuèrináta nacái níái càmíyéica judío. ³⁰ Yácáiná abéerita yái Diosca. Canácata ìcha áiba, yái Diosca iiquéerica mabáyawanéeri iyú macái wenàiwica yeebáidéerica Jesucristo. Càì Dios imànica judíonái irí, càmíyéi judío irí nacái. ³¹ Quéwa, éwita wáalíacáanítawa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo, càicáaníta càmita caná iwèni waicáca yái tàacáisi bàaluisàimica Dios imàaquéericaté wàawirinàimi irí. Néese wawàwa wáasáidaca màinírí cawènicani.

4

El ejemplo de Abraham

¹⁻² Néese, cawàwanáta abénaméeyéi judío nawàwa náimaca nulí: “Wàawirimi Abraham imànicaté cayábéeri ínáté yéewa cayábaca Dios iicácani”, càì nawàwa náimaca. Quéwa càmítaté Dios iicá Abraham mabáyawanéeri iyú iwalíise yái cayábéerica Abraham imàníricaté. Mabáyawanácaalíté Dios iicáca Abraham iwalíise yái cayábéerica Abraham imàníricatá, yáté yéewa Abraham cáimacáica iicáca yáawawa áibanái líchatá. Quéwa, canácaté yéewaná Abraham cachànica iicáca yáawawa Dios iicá. ³ Canácaté yéewaná Abraham cáimacáica iicáca yáawawa yáciná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham”, càì íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté. ⁴⁻⁵ Uwé, macáita wáalíacawa wenàiwica íibaidacaalí cháì èeri írìcu, yásí nàaca iwèni. Càmita nàa írìni mawèníri iyú, néese iwàwacutá íibaidaca yeedácaténá írìwa plata. Quéwa càmita càì Dios yàaca yàasu wenàiwica iwèniwa. Dios imànica nalí cayábéeri mawèníri iyú. Cawínácaalí yeebáidéerica Dios, yái Diosca iwàwéerica mabáyawanáca iicáca wenàiwica cabáyawanéeyéi, yásí mabáyawanáca Dios iicáca cawínácaalí yeebáidéerica Dios, éwita càmícáanítàacá imàni wawàsi cayábéeri Dios iicáca. ⁶ Càité nacái rey David itànàaca Dios itàacái bàaluité. David íimacaté casíimáica cawínácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú éwita càmícáanítàacá imàni macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁷ Càité David itànàaca:

“¡Casíimáica wenàiwicanái Dios imàaquéeyéica iwàwawa íbáyawaná lícha, càinácaalí bàawéeri namàníricaté!

⁸ ¡Casíimáica wenàiwica càmírica Wacuèriná Dios iicá cabáyawanéeri iyú!”
càité íimaca David.

⁹ David càmítaté icàlida wàwali abéta wía judíoca casíimáiná wía. Néese icàlidacaté nàwalini nacái níai càmíyéica judío, cawínácaalí yeebáidéeyéipínaté Jesucristo. Wadéca wacàlidaca mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. ¹⁰ Mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham ipíchawáiseté namànica Abraham írì circuncisión. ¹¹ Quéechatécáwa mabáyawanáca Dios iicáca Abraham bàaluité Abraham yeebáidacaalíté Dios. Néeseté namànica circuncisión Abraham írì. Càité circuncisión iyú Dios yáasáidaca mabáyawanácaté iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. Cayábacaté Dios iicáca Abraham íiwitáise Abraham yeebáidacaalíté Dios ipíchawáiseté judíocani yái Abrahamca. Iná yéewa yái Abrahamca, càicanide iyúwa nàawirimi macái càmíyéi judío yeebáidéeyéica Dios. Càita mabáyawanáca Dios iicáca càmíyéi judío nacái, neebáidacaalí Dios, éwita càmícáaníta namàni circuncisión. ¹² Yácata judíonái yàawirimi nacái, yái Abrahamca, cawínácaalí judíonái yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná ipíchawáiseté judíocani.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Píalíacuéwa Abraham iyacaté cawàwanáta quinientos camuí ipíchawáiseté Moisés yàasu èerité. Bàaluité Dios icàlidaca Abraham írì cáimiétacanéeri iyúni yàanápínaté Abraham írì macái cáli íyéerica cháì èeri írìcu, itaquénáinámi írì nacái Abraham yáapicha. Quéwaté Dios càmírita icàlida Abraham írì càiri tàacáisi cáimiétacanéeri iyú iwalíise yái Abraham imànínáca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté, bàaluitécáiná canátàacáwa Moisés yàasu cuyàluta Abraham yàasu èerité. Néese Dios icàlidacaté Abraham

iríni Abraham yeebáidacaalíté Dios imànnínápináté Abraham irí cayábéeri. Yáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham. ¹⁴ Abénaméeyéi judío náimaca iwàwacutàanása wamànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta ímáaná yéewanápinása Dios imànica walí cayábéeri, yái cayábéerica Dios icàlidéericatè ìwali Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. Quéwa càmita báisi natacái. Báisicalítáni, yá canéerica iwèni meedátáni, yái weebáidáanáca Dios, canéerica iwèni nacái yái tàacáisi Dios icàlidéericatè Abraham irítá, canácáináta wenàiwica yáaliméeri imànica macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta ímáaná. ¹⁵ Càmita yéewa cayába wáapicha Dios profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yácáiná Dios itàacái yáasáidaca cabáyawanáca wía, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Dios itàacái iyaca cháí èeri írìcu, íná yéewa wáalíacawa cabáyawanáca wía macáita, wía èeri mìnánáca.

¹⁶ Wáalíacawa canácata wéená yáaliméerica imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Íná iwàwacutá Dios imànica walí cayábéeri mawènníri iyú, wía yeebáidéeyéica Dios, yéewacaténá macáita wía Abraham itaquénáinámica, weedáca walíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericatè ìwali cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí, wía judíoca, piacué nacái càmiyéica judío. Yái cayábéerica, càmiiricata abéta walípiná, wía judíoca yeebáidéeyéica Dios itàacái profeta Moisés itànèericatè. Néese Dios imànìpiná cayábéeri càmiyèi judío irí canánawa nacái, cawínacaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Càita Dios iicáca Abraham iyúwa wàawirimi, macáita wía yeebáidéeyéica Dios. ¹⁷ Dios icàlidacatè càiri tàacásica Abraham irí bàaluité. Dios ímacatè: “Nudéca numàacaca píá madécaná wenàiwica íiwítáaná yàawiripíná píá”, ímacatè yái Diosca. Íná mabáyawanáca Dios iicáca madécaná wenàiwica íiwítáaná cawínacaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Yácata Wacuèriná Dios wàawirimi Abraham yeebáidéericatè, yái Diosca ícáuicàidéerica yéetéyèimiwa, yáaliméeri nacái idàbaca wawàsi càmiiricáwa ìya siùca.

¹⁸ Ewitaté máinícáaníta béericani yái Abrahamca, càicáaníta Abraham yeebáidacatè Dios itàacái yéewanápináté idènlaca ìriwa. Ináté “Madécaná wenàiwica íiwítáaná yàawiricant”, yái Abrahamca, càide iyúwaté Dios icàlidáaná iríni: “Manùbéeyéipíná pitaquénáinámica”, ímacatè yái Diosca. ¹⁹ Abraham idènlacaalíté batéwa cien camuì, yáté yeebáidacatè Dios mamáalàacata, éwitaté Abraham yáalíacáanítawa néetáanápinátéwa mesúnamáita, yái Abrahamca, úa nacái yàacawéetúa Saraca. Càité Abraham yeebáidaca Dios, éwita máinícáaníta béeyéica nía nadènnápináté néenibewa. ²⁰ Abraham yeebáidacatè Dios mamáalàacata. Càmitatè Abraham iwènúada íiwítáisewa tàacáisi íicha Dios icàlidéericatè irí cáimiétacanéeri iyú imàcáanápináté quéenibeca Abraham. Yeebáidacatè Dios manúsiwata cachàiníwanái mamáalàacata. Yàacaté nacái Dios irí cayábéeri. ²¹ Yáté Abraham yeebáidaca macái ichàini iyúwa cachàinica Dios, yáaliméericatè imànica macáita càide iyúwaté ímáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ²² Abraham yeebáidacaalíté Dios tàì íiméeri iyú, yá mabáyawanácatè Dios iicácani.

²³ Càmitatè natànàa abéerita Abraham ìwali mabáyawanácatè Dios iicácani. ²⁴ Néese natànàacatè càiri tàacáisi wàwali nacái, mabáyawanáciná Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios, yái Dios imichàidéericatè Wáiwacalí Jesús yéetácáisi íicha. ²⁵ Dios imàacacatè Jesús yéetácawa wabáyawaná ìwalíse iwasácaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néesetè Dios imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía.

5

Libres de culpa

¹ Iná siùcáise de mabáyawanáca Dios iicáca wía, wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacáíwa. Mabáyawanáca Dios iicáca wía, iná cayábaca wáapicha Dios matuìbanáiri iyú Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, Wáiwacali yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. ² Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, iná cayábaca Dios iicáca wía, imànica walí cayábéeri, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacáí. Yá manuìca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, casíimái nacáí wawàwa idècunitàacá wacùaca wàyáanápíná chènuniré Dios yáapicha icamaláná mèlumèlúiri irìcu, cáimiétaquéri iyú nacáí, càide iyúwa Dios iyáaná. ³ Càita nacáí casíimáica wawàwa siùcáise de iwàwacutácaalí wàuwichàacawa. Wáaliacáináwa yùuwichàacáisi yéewáidaca wía yéewacaténá màulenáca wía, cachàini nacáí wáiwitáise Wáiwacali ìwaliwa wàidenianápiná wàuwichàanáwa mamáalàacata. ⁴ Màulenácaalí wía, yásí wáasáidaca weebáidaca Wáiwacali itàacáíwa tàì ìméeri iyú. Idécánáami càì wáasáidaca cachàinica wáiwitáise, yásí máini cachàiniwanáí manuìca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa wáalimàanápíná wàidenlaca wàuwichàanáwa mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. ⁵ Néese manuìcaalí wáináidaca wawàwawa, yá càmita báí wía, yáciná Dios imànipíná walí cayábéeriwa chènuniré càide iyúwaté ìmáaná walí. Wáaliacawa Dios imàninápiná càì ibànùacáináté Espíritu Santo wawàwaliculé, yáí Espíritu imàaquéerica wáaliacawa macáí wawàwallicúsewa cáinináca Dios iicáca wía manuìsiwata.

⁶ Wáaliacawa cáinináca Dios iicáca wía, bàaluitécáiná càmicaalíté wáalimá wawasáaca wíawawa Dios yáasu yùuwichàacáisi ìicha, yáté Cristo yàanàca aléi èeri iriculé yáasu èerité, yáté yéetácawa wáichawalíná, wía bàawéeyéica. ⁷ Máini càulenáca wéetácawa áiba wenàiwica ìchawalíná wayúudàacaténáni, éwita cayábéericáaníta ìiwitáiseni. Quéwa cayábasíwéericaalí ìiwitáise, yá cawàwanáta abénaméeyéi yéetápinácawa ìchawalíná nayúudàacaténáni. ⁸ Quéwa Dios ibànùacaté Cristo yéetáanápínátéwa wáichawalíná éwitaté cabáyawanácáaníta wía. Càité Dios yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. ⁹ Siùcáise de mabáyawanáca Dios iicáca wía Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, iná yéewa wáaliacawa báisiiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yáasu yùuwichàacáisi ìicha, èeri imáalàapínácaalíwa. ¹⁰ Wáaliacawa Dios iwasàanápíná wíawa, bàaluitécáiná idècunitàacá wàuwideca wamànica Dios, yáté cáinináca Dios iicáca wía, iwàwacaté nacáí imànica walí cayábéeri, Dios ìiri yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. Iná yéewa cayábaca wáapicha Dios siùcáise de matuìbanáiri iyú. Néeseté Cristo imichàacatéwa yéetácáisi ìicha, iná yéewa wáaliacawa báisiiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yáasu yùuwichàacáisi ìicha, ìiwitáise cáuri iyúwa, cachàiníri nacáí, cayábacáiná wáapicha Dios siùcáise de matuìbanáiri iyú. ¹¹ Yá nacáí casíimáica wawàwa Dios yáapicha Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, cayábacáiná wáapicha Dios matuìbanáiri iyú Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná.

Adány Cristo

¹² Bàaluité, yáí idàbàanéericaté asllica imànicaté ibáyawanáwa; càité idàbaca wenàiwicanáí imànica ibáyawanáwa cháí èeri irìcu. Càité nacáí idàbaca wéetácawa méetáuculé Dios ìicha nabáyawaná ichùulacawa. Càité nacáí yéetácáisi yàanàca macáí wenàiwicanáí ìwali macáicáináta namànicaté nabáyawanáwa. ¹³ Ipíchawáiseté Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés ìrí israelitanáí irípiná, yáté macáí èeri mìnánáí yàawirináimi namànicaté

nabáyawanáwa. Ináté néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. Càmicaalíté wenàiwica yáalláwa Dios iwàwáaná nàyaca machacàniri iyútá, yá càmítatè cabáyawaná níatá. Quéwa náallacatéwa. ¹⁴ Yáté wenàiwicanái yéetácawa Adán yàasu èericatáiseté àta profeta Moisés yàasu èerité nacái namànicáináté nabáyawanáwa éwita càmicáanítatè nayáa àicu iyacaná càide iyúwaté Adán iyáaná abéeri àicu iyacaná íiwitáaná càmíricatè Dios íbatáa wenàiwica iyáaca. Siúcade wéewáidacuéwa Adán íwali, Cristo íwali nacái, yái yààneripinacaté madécaná camuí Adán idénáami.

¹⁵ Quéwa yái Adán íbáyawanámicatè, máini áiba íiwitáanáde ícha yái cayábéerica Dios imànírira walí mawèníri iyú. Madécaná wenàiwica néetácawa abéeri asiali íbáyawaná íwalíse, yái Adánca, quéwa Dios idéca imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú wía madécaná wenàiwicaca. Dios idéca imànica walí cayábéeri abéeri asiali íwalísená, yái Jesucristoca. ¹⁶ Abéeri asiali íbáyawaná, yái Adánca, máini áiba íiwitáanáde ícha yái cayábéerica Dios imànírira walí mawèníri iyú. Cabáyawanáca macáita wenàiwica Adán íbáyawaná íwalíse quéwa Dios idéca imànica cayábéeri mawèníri iyú wenàiwicanái írí abéeri asiali íwalísená, yái Jesucristoca, mabáyawanácaalíté Dios íicáca wenàiwica imàníyéicatè íbáyawanáwa manuísíwata. ¹⁷ Báisíta wenàiwicanái néetacatéwa abéeri asiali íbáyawaná íwalíse, yái Adánca. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú, íná yéewa wáallacawa báisíri iyúcani, wía Dios íiquéeyéica mabáyawanéeri iyú, wàypiná cáimíetaquéeri iyú, casímáiri iyú nacái wacáuca wálisai yáapichawa abéeri asiali íwalísená, yái Jesucristoca.

¹⁸ Càité Adán íbáyawaná cabáyawanacaté imànica macái wía èeri mìnánáica Dios yùuwicháidáanápínatè wía. Quéwa Jesucristo imànicatè cayábéeri càide iyúwaté Dios iwàwáaná yéetáanápínatéwa wabáyawaná íwalíse yéewacaténá mabáyawanáca Dios íicáca macáita wía. ¹⁹ Íimáanáca cabáyawanáca wía madécaná wenàiwicaca abéeri asiali íbáyawaná íwalíse yái báawéerica abéeri asiali imàníricatè, yái Adánca, càmíricatè imàni càide iyúwaté Dios íimáaná. Càita nacái mabáyawanáca Dios íicápiná wía madécaná wenàiwicaca íwalíse yái cayábéerica abéeri asiali imàníricatè, yái Jesucristoca, yái yeebáidéericatè iyúwa Dios ichùullaná imànica.

²⁰ Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés írí yéewacaténá wenàiwicanái yáallacawa máini cabáyawanáca nía. Quéwa éwita wamànicáanítatè wabáyawanáwa manuísíwata, càicáaníta Dios imànicatè walí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata cachàiníwanái wabáyawaná manuíri ícha.

²¹ Quéechatécáwa wenàiwica néetacatéwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nabáyawaná ichùullacawa. Quéwa siúcáise de Dios, yái cayábéeri íiwitáiseca, ícúaca wía imànicaténá walí cayábéeri mawèníri iyú, yá mabáyawanáca Dios íicáca wía, yàaca nacái wacáuca càmíiri imáalláwa Wáiwacali Jesucristo yéetacái íwalíse.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Cawàwanáta áibanái iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca cayábaca càicaalí wáimaca: “Wamànicué wabáyawanáwa mamáallàacata manuísíwata yéewanápíná macái èeri mìnánái náallacawa máiníri cayábaca Dios íiwitáise néemlacáiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná manuíri ícha”, càì áibanái íináidacawa. ² ¡Càmírita! Wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái

càmita iwàwacutá wamànica wabáyawanáwa quirínama. Péemiácué comparación: Wenàiwica yéetéerimiwa càmita yáalimá imànica quirínama ibáyawanáwa chái èeri iricu. Càita nacái wía. Càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, iná iwàwacutá càmita quirínama wamànica wabáyawanáwa. Wamànicaalí wabáyawanáwa mamáalàacata, càmita wáalimá wáyaca abédanamata Dios yáapicha. ³ ¿Càmitasicué píallíawa wadàbacaté wáyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa? Càité wadàbaca wáyaca weebáidacaalíte Cristo Jesús itàacái wabautizáanápínatéwa wáasáidacatená weebáidaca. Siúcade wáyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, iná iwàwacutá wáyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, càmínápiná quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁴ Yái wabautizáanácawa, yácata yéetácáisi yéenanáwaná nacáiri. Càide iyúwa nabàllacaalí yéetéerimiwa càliculí iriculé, càita nacái walicùacatéwa úni yáaculé càide iyúwa wéetáca nacáicaalíwa Cristo yáapicha wabautizácaalítewa wáasáidacatená weebáidaca Cristo itàacái. Wabautizácaalítewa, yáté wáasáidaca wadàbacaté wáyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa. Wabautizácaalítewa, yáté wáasáidaca Dios yàacaté wacáuca wàlisài yéewanápiná wáyaca wàlisài wáiwitáise yáapichawa càide iyúwaté Wáaniri Dios cachàiníri íiwitáise imichàidáanáté Cristo yéetácáisi íicha.

⁵ Wáyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, iná wadéca wadàbaca wáyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Càita nacái báisíiri iyú wadèniaca siúcáisede wacáuca wàlisàíwa Cristo yáapicha. ⁶ Wáalíacawa Dios idéca ichuìdaca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi íchànica, Cristo yéetácái iwalíse, yái natàtèericaté cruz íwali, yéewanápiná chuica wáicha wabáyawaná, yéewanápiná nacái càmita wamàni mamáalàacata wabáyawanáwa, iyúwa áibanái yàasu wenàiwicanái iwàwacutáaná íibaidaca mawèníri iyú náiwacali íriwa. ⁷ Càide iyúwa yéetéerimiwa càmíná imàni ibáyawanáwa quirínama chái èeri iricu, càita nacái wáyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, iná iwàwacutá càmita quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁸ Wáyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, iná wadéca wadàbaca wáyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Iná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani wáyaca abédanamata Cristo yáapicha. ⁹ Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi íicha, iná yéewa wáalíacawa càmita quirínama yéetáwa àniwa. Càmita quirínama yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ¹⁰ Cristo yéetácatéwa abé yàawiríata ichuidacatená wáicha wabáyawaná càiripináta, yái wabáyawaná íchànica, quéwa siúcáisede Cristo iyaca càiripináta Dios yáapicha imànicatená càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Càitacué nacái pía. Cristo Jesús yéetácatéwa píchawalínacué, néeseté icáuàacawa, iná iwàwacutácué píicáca píawawa iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, píyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Iná píicacué pimàni píbáyawanáwa. Néese píyacué iyúwa cáuyéi wenàiwica Dios irípiná, iyúwa wenàiwica imichèeyéicatéwa yéetácáisi íicha, píyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha píibaidacatenácué Dios irípiná cáimiétaquéeri iyú.

¹² Iná píicacué pimàaca píiwitáise cabáyawanéeri ichuùllaca pía pimàninápiná píbáyawanáwa iyúwa píiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná. ¹³ Píicacué pimàaca píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichuùllaca pía iyúwa píiwacali pimàninápinácué mamáalàacata píbáyawanáwa píiná iyúwa, píiwitáise iyú

naçáíwa. Néese pimàacacué píawawa Dios irí pimànicaténacué cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Bàaluitécáiná piyacatécué déeculé Dios ícha iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawanacué yáapichawa, quéwa siúcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios irí piyacaténacué càide iyúwa píiwitáise wàlisàí ímáaná picáuca wàlisàí yáapichawa, pimànicaténacué cayábéeri macáí píiwitáise iyúwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁴ Bàaluité píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliacatécué pía. Yá Dios ímacaté cabáyawanacuéca pía, iwàwacutáanácué nacáí piùwichàacawa pibáyawaná ichùuliacawa. Quéwa Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri mawèníri iyú imàacáanápínaté iwàwawa pibáyawaná íchacué, íná siúcade iwàwacutácué càmita pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullanacué pía, néese Dios ichàiniadapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa iwàwáaná.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Wáaliacawa Dios idéca imànica walí cayábéeri càí mawèníri iyú: Mabáyawanáca iicáca wía éwita càmicáaníta wamàni macáita càide iyúwa iwàwáaná. Néese siúcade cawàwanáta áibanáí nayúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa Dios imàacacáiná iwàwawa wabáyawaná ícha éwita càmicáaníta wamàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulianá. ¡Càmírita! ¹⁶ Péemiácué comparación: Píaliacuéwa pimàacacaaalícué píawawa áiba wenàiwica irí pimànicaténá càide iyúwa ichùullanacué pía, yásí yàasu wenàiwicaca imànicuéca pía íbaidéeripiná irí mawèníri iyú. Iwàwacutácué nacáí pimànica càide iyúwa ichùullaná pía. Càita nacáí piacué: Pimàacacaaalícué pibáyawaná ichùullaca pía, yásí pibáyawaná yàasu wenàiwicaca imànipínacuéca píawa, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios ícha pibáyawaná yáapichawa. Quéwa pimànicaalícué càide iyúwa Dios ichùullaná pía, yásí Dios yàasu wenàiwicaca imànipínacuéca píawa, yá piyapínacuéca machacàníri iyú. ¹⁷ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri píwalícué. Bàaluité pimànicatécué càide iyúwaté pibáyawaná ichùullanacué pía, quéwa siúcade peebáidacuéca tàí íméeri iyúni yáí tàacáisi cayábéerica Dios ibànuericaté wenàiwica irí néewáidacaténacué iyú pía. ¹⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía píiwacali bàaluisàimi íchawa, yáí pibáyawaná ichàinica ichùulièricatécué pía. Yá pidécuéca pidàbaca piyaca machacàníri iyú càide iyúwacué Píiwacali wàlisàí ichùullanacué pía, yáí Wáiwacali Jesucristoca. ¹⁹ (Nucàlidacuéca nùyaca píríni càide iyúwa wenàiwica itàaníná aliséeri tàacáisi iyú càmicáinacué píalía péemiaca cayábani càinacaalí ímáaná, càulenacáinacué píichani.) Quéechatécáwa pimàacacatécué pibáyawaná ichùullaca pía pimànicaténaté pibáyawanáwa casaquèeri manuísíwata. Quéwa siúcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios irí piyacaténacué machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, píibaidacaténacué Dios irípiná mabáyawanáwaca macáí pichàini iyúcuéwa.

²⁰ Pimànicaalítécué càide iyúwa pibáyawaná ichùullanacué pía, yáté càmítacué píibaida Dios irípiná, ínaté càmítacué pimàni cayábéeri piyacaténacué machacàníri iyú. ²¹ Píaliacuéwa cayába càmítaté piya casímáiri iyú, néese pibáyawanacué itecaté yàacawa pía irículé yáí yéetácáisica càmírica imáalàawa. Báicuéca pía siùca íwallise yáí pimàníricatécué, íná canéerica iwèni píríni yáí iyúwaté piyáaná bàaluité. ²² Quéwa Dios idéca ichuidacuéca pícha pibáyawaná, yáí píiwitáise bàaluisàimi ichàinica. Yá pidécuéca pidàbaca píibaidacuéca Dios irípiná iyúwa yàasu wenàiwica. Yá pidécuéca peedáca píríwa yáí cayábéeri iwènica: Dios imàacacué píibaidaca irípiná mabáyawanéeri iyú cháí èeri irícu,

yá nacái imàacapinácué pìyaca yáapicha chènuniré càiripináta. ²³ Abéericata nawèni needáca naliwa cawinácaalí imàniyéica ibáyawanáwa. Needáca naliwa meedá yéetácaisi. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri mawenìiri iyú, yàaca wacáuca càmlìri imàalàawa Wáiwacali Cristo Jesús yáapicha, wía yeebáidéyéica itàacái.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Píacué nuénánái judíoca, yáaliyéicawa tàacáisi iwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Píaliacuéwa yái tàacáisi ichùuliaca wenàiwica abéta idècunitàacá cáucani yái wenàiwicaca. ² Péemiácué comparación: Dios itàacái ímaca walí, caníríchúa inanái càmita udé uèpùacawa unìri íchawa àta yéetátalétawa uícha, ímacáiná cà yái tàacáisca Dios imàaqueéricaté profeta Moisés irí. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imàalàacawa yái matrimoníoca, yásí canáca ubáyawaná éwita uedácaalí ulíwa áiba àniwa. ³ Iná uimácaalí áiba aslali yáapicha càmlìrica unìrisíwa idècunitàacá cáuca yái unìrica, yá umànica ubáyawanáwa. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imàalàacawa yái matrimonioca. Yásí úalimá ucàsàacawa áiba aslali yáapicha mabáyawanéeri iyú.

⁴ Càita nacái píacué nuénánáica. Bàaluité máini cabáyawanácuéca pía, ínáté càmitacué píalimá pimànica càide iyúwaté Dios itàacái ímáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Quéwa Cristo yéetátatéwa píchawalínácué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ícha. Càmitacué quirínama yáalimá ichùuliaca pía. Siúcáise de Cristo yàasu wenàiwicacuéca pía, yái imichèericatéwa yéetácaisi ícha. Càita wáalimá wamànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Bàaluité wáyaca wabáyawaná yáapichawa, yáté wéemíaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íméerica càinácaalí Dios iwàwaca wáyaca machacànìiri iyú. Wáalíacatéwa càirlínacaalí wawàsi Dios imáisanìericaté wamànica, ínáté máini wawàwacaté wamànica càiri wawàsi. Iná yái wabáyawanáca itécaté yàacawa wía yéetácaisi iriculé méetàuculé Dios ícha càiripináta. ⁶ Quéwa idéca chuíca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi íchàinica, ichùulièricaté wamànica wabáyawanáwa méetàuculé Dios itàacái ícha. Iná Dios idéca iwasàaca wía wáibaidacaténá irípiná wacáuca wàlisà yáapichawa Espíritu Santo yèerica walí. Càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùullaná wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica càmlìri iwàwa wamànica càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yái bàaluisàimi tàacáisca profeta Moisés itànèericaté.

El pecado que está en mí

⁷ Cawàwanáta áibanái wenàiwica iyúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca báawaca meedáni yái tàacáisi Dios imàaqueéricaté profeta Moisés irí. ¡Càmìrita! Néese, máini cayábéericani yái tàacáisca, quéwa nùaliacáinátéwa Dios imáisaníata nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, íná máini nuwàwacaté numànica nubáyawanáwa. Càmicaalíté tàacáisi imáisaníata nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá, yá càmitaté máini nuwàwa numànica nubáyawanáwatá. ⁸ Quéwa máini cachàinícaté mamàalàacata yàacatéwa nubáyawaná ìwalíise yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yái tàacáisi imáisanìericaté nuwàwaca numànica nubáyawanáwa. Yá nubáyawaná yáalimáidacaté núa ìwalíise yái Dios itàacáica, imàacáanápiná nuínáidacawa numànínápiná nubáyawanáwa macái íiwitáaná, macái wawàsi Dios imáisanìerica wamànica. Càmicaalí wáalíawa Dios imáisaníata wamànica

áiba wawàsi báawéeri, néese càmita máini wawàwa wamànica yái wawàsi báawéerica. ⁹ Bàaluité càmita nùalía Dios imáisanlaca wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, ínáté nùyaca matuibanáita, càmita achúma nuínáidacawa nuwàwawa nubáyawaná iwalíwa. Quéwa idécanáamité nùaliacawa Dios càmita iwàwa wáináidacawa wamànínápiná wabáyawanáwa, yá máini cachàinacaté mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná ichàini nuwàwàanápínaté numànica nubáyawanáwa. Yá nùaliacatéwa cabáyawanáca núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùullacawa. ¹⁰ Dios imàacacaté itàacái cayábéeriwa profeta Moisés irí yàasáidacaténá walí càinàcaalí iwàwacutáaná wamànica wàyacaténá casímáiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái Dios yáapicha. Quéwa nubáyawaná ichiwáidaca núa numànínápiná nubáyawanáwa, iná yái tàacáisica imàacacaté nùaliacawa cabáyawanéerica núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. ¹¹ Yáté nubáyawaná yáalimáidaca núa Dios itàacái cayábéeri iwalíise, yáté nubáyawaná ichiwáidacaté núa. Yá nubáyawaná cabáyawanáca imànicaté núa Dios itàacái iyú, nuétáanápínatéwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùullacawa.

¹² Máini cayábéericani, yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí, imáisanlaciná wamànica wabáyawanáwa. Máini cayábéerica nacái yái tàacáisi imáisanéerica wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. Yái tàacáisica yéewáidaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cayábéericani yái tàacáisica iyúudàacáiná wía wàyacaténá casímáiri iyú. ¹³ Yái cayábéeri tàacáisica profeta Moisés itànèericaté, canáca yéewaná wayúunáidaca báawéericani iwalíise yái íimáanáca iwàwacutáca wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta wabáyawaná ichùullacawa. ¡Càmírita! Néese máinícáiná cabáyawanáca núa, iná nùaliacáinátéwa Dios itàacái cayábéeri imáisanlaca numànica nubáyawanáwa, ínáté máini nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, yá iwàwacutácaté nuétáanápínáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Iná yéewa nùaliacawa amaléeri iyúni, máini báawacani yái nubáyawanáca, nubáyawanáciná ichùullaca numànica nubáyawanáwa éwita nùaliacáaníta Dios itàacái cayábéeri imáisanlaca numànica càiri.

¹⁴ Wáaliacawa báisíiri iyú cayábéericani yái tàacáisica profeta Moisés itànèericaté yáciná Espíritu Santo imàacacaté Moisés itànàacani. Quéwa báawéeri meedá nuíwítáise càide iyúwa macái èeri mnanáí nuíwítáise iyáaná: Nubáyawaná ichùullaca núa cachàiníiri iyú numànínápiná nubáyawanáwa, càide iyúwa áiba náiwacali báawéeri íwítáise ichùullaná cachàiníiri iyú yàasu wenáiwicawa íibaidéerica irí mawèníiri iyú càiripináta. ¹⁵ Càmita nùalía cáná yéewa nuíwítáise càica iyaca; càmita numàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese, numànicáita meedá báawéeri wawàsi càmlírica nuwàwa numànica, yái máinírica báawaca nuicáca. ¹⁶ Báawaca nuicáca yái numànírica, càita nudéca núsáidaca nùaliacawa cayábéerica Dios itàacái, báisíirica nacái. ¹⁷ Iná núa, idènièrica wàlisàí íwítáise, càmita nuwàwa numànica nubáyawanáwa. Quéwa éwita càmicáaníta nuwàwa numànica nubáyawanáwa, càicáaníta nuíwítáise bàaluisáimi cabáyawanéeri ichùullaca numànínápiná nubáyawanáwa. ¹⁸ Nùaliacawa canáca irí cayábéeri, yái nuíwítáise bàaluisáimi cabáyawanéerica. Éwita nuwàwacáaníta numànica cayábéeri, càicáaníta càmita nùalimá càì numànica nuchàini iyúwa. ¹⁹ Càmita numàni cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, néese numàni mamáalàacata nubáyawanáwa, yái càmlírica nuwàwa numànica. ²⁰ Iná numànicaalí yái càmlírica nuwàwa numànica, yá

càmita núa yái iwàwéerica imànica ibáyawanáwa, néese nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri, yácata ichùulièrica numàninápiná nubáyawanáwa.

²¹ Còi ichàbaca núa, macái èerita nuwàwacatáita numànica cayábéeri, càmita yéewa numànicani, néese numànicáita yáawami nubáyawanáwa. ²² Máiní cáinináca nuicáca Dios itàacái. ²³ Quéwa iyaca nuwàwalicu áiba chàinisi càmfirica imàaca nuínáidacawa machacàníri iyú, ipéliéri nacái nuíwítáise wàlisài ípunita. Yácata nuíwítáise, yái cachàini, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica, idacuèrica núa iyúwa presoíri.

²⁴ Máiní achúmaca nuwàwa! ¿Cawiná iwasàapiná núa ícha yái nubáyawaná ichànica iwàwéerica itéca núa yéetácáisi iriculé, nuétácaténáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùuliacawa? ²⁵ Abéericata Dios yáaliméeri ichuidaca nuícha nubáyawaná iwalíse yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníricaté nulpíná, iná nùaca Dios irí cayábéeri. Càita nùyaca cháí èri iricu: Nuwàwaca numànica càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, quéwa nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaca núa mamáalàacata numàninápiná nubáyawanáwa. Quéwa Dios idéca ichuidaca nuícha nubáyawaná.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Iná yéewa wáalacawa Dios càmita yùuwichàidapiná wíawa wabáyawaná iwalísewa inferno iricu, yái manuíri quicháica, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Yácáiná Espíritu Santo yàaca wacáuca càmfíri imáalàawa, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Yá Espíritu Santo ichàini ichuidaca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa wabáyawaná ichùullaná wía, yái wáiwítáise bàaluisàimica iwàwéerica itéca wía yéetácáisi iriculé, wéetácaténáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta. ³ Dios imàacacaté itàacáiwa profeta Moisés irí, quéwa wáalimáidacaalíté wamànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, yáté càmita wáalimá wachuidaca wáichawa wabáyawanáwa máinícáinaté wawàwa wamànica wabáyawanáwa, wía èeri mìnanaíca. Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica càmfiricaté wáalimá wamànica: Dios ibànùacaté líriwa càiride iyúwa waicacánáwa, wía èeri mìnanaí imàníyéica ibáyawanáwa. Dios ibànùaca líriwa yéetáanápináwa iyúwa sacrificio wabáyawaná iwalíse. Càité Dios yùuwichàidaca líriwa wabáyawaná iwalíse ichuidacaténá wáicha wabáyawaná. ⁴ Dios imànicaté còi yéewanápiná wáalimá wàyaca machacàníri iyú càide iyúwa ichùullaná wía iriculé yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Iwàwacutáciná càmita wamàni càide iyúwa wáiwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri iwàwáaná, néese iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná wamànica.

⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa íiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, íináidacawa meedá wawàsi ìwali íslímáidéeripínacani báawéeri iyú. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, íináidacawa imànicaténá wawàsi casímáiripínaca Dios íicá. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yá náiwítáise itépiná níawa yéetácáisi iriculé méetàuculé Dios ícha càiripináta nabáyawaná iwalísewa. Quéwa cawinácaalí imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, nadenlaca nacáacawa càmfíri imáalàawa, nàya nacái matuíbanáiri iyú, cayábacáiná náapicha Dios. ⁷ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa

náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, nàuwideca namànica Dios, càmicáiná náalimá namànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, càmita nacái nawàwa namànica cài. ⁸ Iná cawinácaalí iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri ichùullaná nía, càmita náalimá namànica yái caslimáirica Dios iicá.

⁹ Píacué quéwa, càmitacué pìya càide iyúwa bàaluisàimi íiwitáisesi iyáaná, néese núallacué pìyaca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Espíritu Santo iyacué piwàwalicu yàacawéeridacaténacué pía. Cawinácaalí wenàiwica canéerica írí Espíritu Santo Cristo ibànuèrica walí, càmlírica Cristo yàasu wenàiwicacani.

¹⁰ Cristo iyacaallicué piwàwalicu, yá cáuca Espíritu Santo imànica píiwitáise càiripináta, éwitacué yái piináca pidènièricuéca cháí èeri írìcu yéetácáanitawa áibaalíwa, machawàacacáiná wainá macáita íwalíse yái wàawirimi Adán ibáyawanáca. Cáuca Espíritu Santo imànicuéca píiwitáise, mabáyawanacáinácué Dios iicáca pía. ¹¹ Wáaniri Dios icáucàidacaté Jesús yéetácáisi fícha. Néeseté Dios ibànuéca Espíritu Santo iyacaténá wawàwalicu. Espíritu Santo iyacaallicué piwàwalicu, yásí Dios icáucàidapinácué píawa wàlisàì iyú yéetácáisi fícha áibaalípíná càide iyúwaté Dios icáucàidáanáté Cristo yéetácáisi fícha. Yá Dios icáucàidapinácué píawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéericuéca piwàwalicu.

¹² Iná nuénánái, wáallacáináwa Dios icáucàidapíná wíawa, íná iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo ichùullaná wía. Picácué wamàni iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaná wía. ¹³ Pimànicaallicué pìacawa càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaná, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios fícha càiripináta. Quéwa pimàacacaallicué Espíritu Santo iyúudácuéca pichuidaca pìchawa pibáyawanáwa, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica, yá pìyapinácuéca càiripináta.

¹⁴ Macái imàniyéica càide iyúwa Espíritu Santo yàalàaná nía, níacata Dios yéenibe. ¹⁵ Yái Espíritu Santo Dios ibànuèrica walí càmita máini ichùulla wía cachàiníri iyú, càmita nacái cáalu imànica wía, càide iyúwa áiba náiwacalí ichùullaná yàasu wenàiwicawa cachàiníri iyú. Néese Espíritu Santo imàacaca Dios yéenibeca wía, íná yéewa wamáidaca Dios írì: “¡Pía Wáaniri!” càì wáimaca Dios írì. ¹⁶ Yái Espíritu Santoca, yácata icàlidéerica walíni wawàwallicúse, Dios isùmanáireca wía. ¹⁷ Dios yéenibecáiná wía, íná Dios yàapíná walí cawèníri càide iyúwaté íimáaná cáimiétacanéeri iyú. Yá weedápiná yái cawènírica Cristo yáapichawa, wàuwichàacáináwa Cristo írípíná weebáidacáiná itàacái, wàyacaténá cáimiétaquéeri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri írìcu.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Nuicáca iyúwa achúmèerlína meedá yái wàuwichàanácawa cháí èeri írìcu nuínáidacáináwa íwali yái wàyáanápináca cáimiétaquéeri iyú Wáiwacalí yáapichawa chènuniré icamaláná mèlumèluíri írìcu wacuacaténá yáapicha macáita. ¹⁹ Macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri írìcu, capíraléeri cáli íinata nacái, macáita máini natuíyàaca wéenáiwáná yàanàca caquialéta, Dios yáasáidacatápinácata yéenibeca wía. ²⁰ Dios yùuwichàidacaté macáita wawàsi idàbéericaté, íná càmita máini cayábaca nàyaca siùcade, Dios íináidacáinátéwa yùuwichàidáanápináté nía. Quéwa Dios iwàwacaté iwasàaca macáita wawàsi yùuwichàacáisi fícha áibaalípíná. ²¹ Macái wawàsi Dios idàbéericaté, áibaalípíná Dios iwàasàpiná níawa báawéeri fícha, càmita quirínama nacái nabadácawa, néese nàyapíná cayábéeri iyú wáapicha, wía Dios yéenibeca, wàyapínacáiná mabáyawanáwaca, cáimiétaquéeri iyú nacái Dios icamaláná mèlumèluíri írìcu.

²² Wáaliacawa macái wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri irìcu, capìraléeri cáli ìnata nacái, macáita yái iyéerica idéca yùuwichàacawa déecuñri iyú Dios idàbacatáiseté yùuwichàidaca nía àta siùca nacáide, èeri mìnanaí ibáyawaná ìwalìise. Yá macáita nàuwichàacawa, càide iyúwa inanái ùuwichàacaalíwa umusúadacaténá iicá èeri. ²³ Càmita abéta yùuwichàacawa yái macáita wawàsi Dios idàbéerica, wíacáaníta nacái wàuwichàacawa, wía Dios yèeyéicaté irí Espíritu Santo wáaliacaténáwa Dios imànnínápiná walí cayábéeri càide iyúwaté ìmáaná walí. Wàuwichàacawa wáináidacawa wawàwalicuìsewa idècunitàacá watuíyàaca wéenáiwana yàanaaca, Dios yáasáidacatáipináta yéenibeca wía imichàidacaalípiná wíawa yéetácáisi fícha. ²⁴ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, imànicaténá walí cayábéeri áibaalípiná wapíchalécáwa. Imáalàidacaalíté imànica walí yái cayábéerítá, yá càmita iwàwacutá watuíyàacatáni. ²⁵ Quéwa càmitàacá yéewa wáicáca yái cayábéeri watuíyèerica siùcade, íná iwàwacutá watuíyàaca mamáalàacatani, matuíbanáiri iyú, càmita nacái waméyáawa watuíyàacani.

²⁶ Càita nacái Espíritu Santo iyúudàaca wía, ichàiniadaca wáiwitáise, càmicáiná wáaliawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná wasutáca Dios fícha càide iyúwa iwàwacutáaná wáaliacawa. Quéwa Espíritu Santo isutáca walípiná Dios fícha manuísíwata. Isutáca walí Dios fícha tàacáisi iyú càmlíríca yéewa èeri mìnanaí yáalimé icàlidaca nataacái iyúwa. ²⁷ Diosca, yái yáaliéríca wáicáca yái cayábéeri yéemlaca càinácaalí ìmáaná yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica, yácáiná Espíritu Santo isutáca walí Dios fícha càide iyúwa Dios iwàwáaná, wía Dios yéenibeca.

Más que victoriosos

²⁸ Wáaliacawa macáita yái wachàbáanáacawa, wía Dios yàasunáica, Dios idéca imàacaca ichàbacawa, iyúudàacaténá wía, yéewanápiná wàyaca càide iyúwa iwàwáaná, wía cáininéeyéica iicáca Dios, Dios imáidéeyéica càide iyúwaté ìnáidáanáwa imáidáanápináté wía yàasunáipináwa. ²⁹ Dios yáaliacatéwa wàwali bàaluitésiwa, yáté ìnáidacawa imàacáanápináté wadènlaca waicácanáwawa Dios líri iicácanáwa nacáiri, wadènlacaténá nacái wáiwitáisewa càide iyúwa Dios líri íiwitáise iyáaná yéewanápiná wabéericani, yái lírica, icuéríca wía manúbéeyéica. ³⁰ Wía Dios ìnáidéeyéicatéwa ìwali quèechatécáwa imàacáanápináté wàyaca càide iyúwa líri iyáaná, wíacata Dios imáidéeyéicaté yàasunáipináwa. Wía Dios imáidéeyéicaté yàasunáipináwa, wíacata nacái mabáyawanéeyéicaté Dios iicá. Wía Dios ìiquéeyéicaté mabáyawanéeri iyú, wíacata nacái Dios ìnáidéeyéicatéwa ìwali imàacáanápiná wàyaca cáimiétacanéeri iyú yáapícha chènuniré icànéeyéipiná Dios icamaláná mèlumèluíri iyú.

³¹ ¡Íná péemlacué cayábani, nuénánái! ¡Dios yàacawéeridacáiná wía, íná canácata yáaliméerica imáalàidaca wía! ³² Dios càmitaté imáisanlaca wáicha líriwa, càmitaté nacái icùa líriwa yùuwichàacáisi fícha, néese Dios ibànùacaté líriwa yéetáanápinátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalìise. Dios imànicáináaté walí yái cayábéeri manuísiwéerica, íná yéewa wáaliacawa báisiiri iyúcani Dios yàanápiná walíni líri yáapíchawa, macáita yái wamáapuéríca. ³³ ¡Canácata yáaliméeripiná icháawàaca wabáyawanámi ìináwaná ìwali Dios irí, wía Dios yeedéeyéicaté yàasunáipináwa! Yácáiná idéca mabáyawanáca Dios iicáca yéewa. ³⁴ ¡Canácata yáaliméeripiná yúucaca wía infierno irículé wabáyawanámi ìwalìisel, yácáiná Cristo Jesús yéetátatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalìise, imichàacaté nacáíwa yéetácáisi fícha. Yáté yàacawa chènuniré yáawinacaténáwa

Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. Jesucristo isutáca iyaca Dios ícha walípiná mamáalàacata, itàaníca wawicáu Dios yáapicha. ³⁵ ¡Canácata yáaliméeripiná yeedáca wía Cristo ícha, yái cáininéerica iicáca wía! Ewita wàuwichàacaalíwa, éwita nacái mánícaalí achúmaca wáinàidaca wawàwawa, éwita nacái nàuwichàidacaalí wíawa Wáiwacali ìwalíise weebáidacáiná itàacái, éwita mápícaalí wía manuísíwata, éwita catúulécanácaalí wía, éwita mánícaalí nawàwa namànica walí báawéeri, éwita nanúacaalí wíawa, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Cristo ícha, yái cáininéerica iicáca wía. ³⁶ Aiba profeta icàlidacaté Dios itàacái bàaluité íméerica càinácaalí Dios yàasu wenàiwicanái yùuwichàanápinátéwa. Ímacaté:

“Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itécaalí ipírawa oveja alé yàatalé inuérica pírái, càita nacái nawàwa nanúaca wía”,
ímacaté yái profetaca.

³⁷ Quéwa éwita wàuwichàacáanítawa càiri wawàsi ìwalíise, càicáaníta wamawèniadaca wàacawa macái báawéeri íwítáaná, cachàiniwanái mamáalàacata nacái wáiwitáise Wáiwacali Jesucristo ìwaliwa, ichàini iyú nacái, iyúudàacáiná wía, yái Wáiwacalica cáininéericaté iicáca wía, yéetáanápinátéwa wáichawalíná. ³⁸ Nùaliacáináwa báisíiri iyúcani canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha yái cáininéerica iicáca wía. Ewita wéetácaalíwa, éwita wáyacaalí quiríta nacái, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha. Angelnáí nacái, demonio íiwacanánái nacái càmita náalimá needáca wía Dios ícha. Canácata báawéeriquéi yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha, yái báawéerica iyéerica siúcade, càita nacái báawéeri iyéeripiná wapíchalécáwa, canácata yáaliméeripiná yeedáca wía Dios ícha. ³⁹ Ewita wàacaalíwa dùlupùta yàasu cáli néré, càita nacái walicùacaalíwa depuwalé cáli iriculé, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha. ¡Yá canáca áiba wawàsi Dios idàbéeericaté yáaliméeripiná yeedáca wía Dios ícha, yái wáaliéricawa cáinináca iicáca wía ibànùacáináaté Wáiwacali Cristo Jesús yéetáanápinátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Núa, yeebáidéerica Cristo itàacái, núumacué pírí báisíiri iyú, càmitacué nacái nuchíwáida pía. Espíritu Santo imàacacáiná matuíbanáica nuwàwa, íná yéewa núaliacawa nucàlidacani báisíiri iyú. ² Máini catúulécanáca numànica nuwàwawa nuénánái israelitanái ìwaliwa, achúma nacái nuwàwa mamáalàacata nàwali. ³ Máini cáinináca nuicáca nuénánáisiwawa, nùawiría yéénánái, ínáté batéwa nuwàwacaté càmita Cristo yàasu wenàiwica núa Dios yùuwichàidàanápináté núa càiripináta núalimácaalí nuétácawa nuénánái israelita íchawalínáwa, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Quéwa càmita yéewa nuétácawa náichawalíná nabáyawaná ìwalíise, éwita cáininàcáaníta nuicáca nía manuísíwata. ⁴ Israel itaquénáináamica nía. Dios yeedacaté nía yàasunáipináwa iicacaténá nía iyúwa yéenibewa. Bàaluité Dios iyacaté nàacuésemi ica-malánà mèlumuéluri iricuwa. Imànicaté nacái nàapícha wawàsi icuàanápináté nía. Imàacateté nacái itàacáíwa profeta Moisés írí, yéewacaténà israelitanái yáaliacawa càinácaalíté Dios iwàwáaná nàyaca. Dios yéewáidacaté nía nacái namànicaténá culto nàacaténá Dios icàaluíná. Icàlidacaté nacái nalí

cáimiétacanéeri iyúni imànlínápináté nali cayábéeri manuísíwata. ⁵ Níái is-raelitaca, níacata wàawirináimi itaquénáinámica. Néeseté Wáiwacali, yácata is-raelitanái yàasu Mesías, yái nacuèrinápináca Dios ibànuèricaté nali. Wáiwacali yàanàacaté aléi èeri iriculé, yáté imusúaca iicá èeri iyúwa israelitasàiri. Yái Wáiwacali, yácata Wacuèrina Diosca cachàinírira náicha canánama, icuèrica nacái macáita, iná wàacué Wáiwacali írwa cayábéeri càiripináta. Báisita, amén.

⁶ Quéwa éwita càmícaáníta macáita Israel itaquénáinámi neebáida Dios itàacái, càicáaníta Dios càmíta yúuca íchawa itàacáíwa icàlidéericaté nali cáimiétacanéeri iyú, ímèérica imànlínápiná nali cayábéeri. Quéwa càmíta Dios iicá macáita Israel itaquénáinámi iyúwa yàasunáíwa, báisí israelitanáisiwaca, níacáiná abénaméeyéi néená càmíta neebáida Jesucristo itàacái. ⁷ Dios càmíta iicá iyúwa yàasunáíwa macáita Abraham itaquénáinámi, yácáiná Dios càí ímacaté Abraham írri: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa píiri Isaac itaquénáinámi”, càí ímacaté yái Diosca, éwita Abraham idènlacáanítaté yéenibewa áibanái. ⁸ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmíta iicá iyúwa yéenibewa macáita Abraham itaquénáinámi, néese níawamita cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái Dios icàlidéericaté Abraham írri cáimiétacanéeri iyú, ímèérica Dios imànlínápináté cayábéeri Abraham itaquénáinámi írri. ⁹ Dios icàlidacáináté Abraham írri cáimiétacanéeri iyú imàacáanápináté quéenibeca Abraham. Yáté càí Dios ímaca: “Áiba camuúpiná numàacapíná quéenibeca píri úara piacawéetúaca Saraca, yá udènlápináca uúriwa”, ímacaté yái Diosca.

¹⁰ Iyaca áiba wawàsi nacái: Wàawirimi Abraham írri ípidenéericaté Isaac idènlacaté yéenibewa yàacawéetú Rebeca yáapichawa. Pucháiba asianáica níara Isaac yéenibeca. Ibèeri ípidenáté Esaú, iméeréeri nacái ípidenáté Jacob. ¹¹⁻¹³ Quéwa ipíchawáiseté namusúwa naicá èeri, ipíchawáiseté nacái namànica cayábéeri, báawéeri nacái, yáté Dios ímaca Rebeca írri: “Ibèeri íbaidapíná iméeréeri írwa”, càité ímaca yái Diosca. Càité nacái profeta itànàacaté tàacáisi nàwali Dios inùmalicuúse. Dios ímacaté: “Cáininacaté nuicáca Jacob, quéwa càmítaté nuedá Esaú nùasu wenàiwicápináwa”, càité ímaca yái Diosca. Càita wáaliacawa Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicanáipínáwa càide iyúwaté íináidáanáwa. Yásí imáidaca wenàiwica yàasunáipínáwa quéwa càmíta íwalíise yái namànírira.

¹⁴ Iná cawàwanáta áibanái ímaca báawacasa Dios ííwítáise càmícaíná imáida wenàiwica yàasunáipínáwa íwalíise yái namànírira. ¡Càmírira! ¹⁵ Dios ímacáináté profeta Moisés írri: “Nuicápiná napualé cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca ipualé. Càita nacái catúulécanápiná nuicáca cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca itúulécaná”, càité Dios ímaca. ¹⁶ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmíta iicá wenàiwica ipualé íwalíise yái nawàwéérica, íwalíise nacái yái namànírira macái nachàini iyúwa. Néese iicáca napualé ínáidacáináté imànlínápiná nali cayábéeri. ¹⁷ Càité nacái bàaluité Dios ímacaté faraón írri, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Dios ímacaté: “Nudéca numàacaca picúaca plasú cáliwa nùasáidacaténá nuchàiniwa macái èeri mìnánái írri numànicaalípiná píri wawàsi caiyéiminéeri. Iná yéewa macái èeri mìnánái yéemlapíná nuínáwaná íwali”, ímacaté yái Diosca. ¹⁸ Càita wáaliacawa catúulécanáca Dios iicáca cawinácaalí Dios iwàwéeyéica iicáca itúulécaná. Dàalaca nacái imàacaca áibanái ííwítáise dàalacaténá nánáidacawa nawàwallicúsewa.

¹⁹ Cawàwanáta píimaca píináidacawa píriwa: “Dios imànicáiná càí, iná canáca yéewaná Dios yúuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica Dios imàacacáiná

namànica nabáyawanáwa”, càì pínáidacawa cawàwanáta. ²⁰ Picá càì pímica. Wenàiwicacáiná píá meedá, canáca yéewaná pisutáca péemíawa Dios cáná yéewa imàni wawàsi. Péemia comparacón: Canácatáita càì catùa ímaca írí yái imàníríca úa: “¿Cáná càì pimànica núa?”, càmita yéewa úuma úái catùaca. ²¹ Yái imàníríca catùa yáalímá imànica íbái iyúwata iwàwáaná imànicaní. Iná imànica íbái yéená úasíwaná, yéenáta nacái imàni áiba iwásape iyú.

²² Càita nacái báisíri iyú Dios yéewa imànica càide iyúwa iwàwáaná. Dios yéewa yúuwichàidaca manuísíwata ichàini manuírí iyúwa macáita wenàiwica Dios ínáidéeyéicatéwa yúuwichàidáanápíná nía, cawínácaalí imàníyéica íbáyawanáwa. Dios idéca íideníaca yái namànínáca nabáyawanáwa déecuírí iyú. ²³ Càita nacái Dios imànica yeedácaténá wía yàasunáipínáwa. Dios ínáidacatéwa catúulécánáanápínáté íicáca wía, imànínáipínáté nacái walí cayábéeri manuísíwata. Ínáidacaté nacáwa imàcáanápíná wáyaca cáimíetacanéeri iyú yáapícha chènuniré icamaláná mèlumèluírí írìcu. Càì imànica walí yásáidacaténá íiwitáise cachàiníríwa macái wenàiwica írí. ²⁴ Iná Dios idéca imáidaca wía yàasunáipínáwa, abénaméeyéi wéénánái wía judíoca, abénaméeyéi nacái càimíyéi judío. ²⁵ Càité nacái profeta Oseas itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuise. Dios ímacaté:

“Aibanái càimíyéité nucúa bàaluité, nucúapíná níawa áibaalípiná. Nía nacái càimíyéica áibanái iwàwa bàaluité, cáininápináca nuicáca níawa.

²⁶ Alé núumacatalécaté nalí: ‘Càimíyéicué píá nùasu wenàiwica’, alé núumapínáca nàwaliwa nuénibeca nía, núa cáuri Diosca”,

ímacaté yái Diosca. ²⁷ Bàaluité profeta Isaías ímacaté israelitanái íwali: “Ewita manúbéeyéicáaníta níái Israel itaquénáinámica càide iyúwa càina imuluí, cáicáaníta càimíyéipíná manùba nía Dios iwásèeyéipíná yàasu yúuwichàacáisi íichawa. ²⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios imànipíná mesúnamáita macáita càide iyúwaté íimáaná imànínáipínáté cháí èeri írìcu”, càité ímaca yái Isaíasca. ²⁹ Càité nacái profeta Isaías ímaca bàaluité:

“Wacuèriná Dios, cachàinírí náicha canánama, càmicaalíte ichàiniada wéénibe yéetácaisi íichatá, wía israelitaca, yaté càica wíatáde iyúwa pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra nacái, Dios imáaláidéeyéicaté nabáyawaná íwalísewa”,

càité ímaca yái profetaca Isaías.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Péemlacué cayábani. Abénaméeyéi càimíyéi judío, càimíyéicaté nacái icutá Dios cayábáanápíná íicáca nía, mabáyawanáca Dios íicáca nía, cawínácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo. ³¹ Quéwa, israelitanái càmitaté càì namànica. Nadèniacaté tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise icàlídéerica càinácaalíte israelitanái iwàwacutáaná nàyaca machacànírí iyú Dios íicápiná. Néese máimíté nàalimáidaca namànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, náimacáináté mabáyawanáca Dios íicáca nía íwalíse yái cayábéerica namàníricaté. Quéwa càmitaté mabáyawaná Dios íicáca nía. ³² Nucàlidacué píríni siùcade cáná yéewa càmita mabáyawaná Dios íicáca nía: Nawàwacáiná cayábaca Dios íicáca nía íwalíse yái namànínáca cayábéeri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùullanáté nàawirináimi. Càmita nawàwa cayábaca Dios íicáca nía íwalísecáita yái neebáidáanáca Dios. Iná yéewa nacaláacawa Dios íicha Jesucristo íwalíse, báawacáiná naicáca Cristo yéetáanáwa cruz íwali. Càita Jesucristo iyaca nalí siùcade iyúwa manuírí íba wenàiwica yúuwèeriwa iwéré cáiwírí iyú. ³³ Càité nacái áiba profeta itànàacaté

tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuise Jesucristo ìwali. Yái Jesucristoca càicanide iyúwa manuíri íba. Dios ímacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capli dàalanama, càita nacái nubànùapíná abéeri wenàiwica israelitanái iríwa nacuèrinápiná máiníri cayábaca, níara iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu, áibaalí ípidenácatalé Sión. Quéwa abénaméeyéi néená càmitapíná neebáida itàacái, calúa nacái naicápinácani. Quéwa abénaméeyéi néená neebáidapíná itàacái, íná càmita achúma nawàwa neebáidaaná ìwalísewa, yácáiná Dios imànipíná nalíwa macáita càide iyúwaté ímáaná nali”,

ímacaté yái Diosca.

10

¹ Píacué nuénánáica, máiní nuwàwaca Jesucristo iwasàaca israelitanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Íná nusutáca Dios ícha nalípiná mamáalàacata neebáidaanápiná. ² Núalimá nucáidaca nàwali yái cayábéerica: Níái israelitaca máiní nawàwaca nàaca abéerita Dios icàaluíná, quéwa càmita náaliawa cayába càinácaalí Dios iwàwáaná. ³ Càmita nawàwa neebáidaca Cristo yéetácátéwa yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. Nawàwaca meedá namànica nachàini iyúwani, cayábáanápináca Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namàníríca. Càmita nawàwa neebáidaca Cristo càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. ⁴ Abéericata Cristo yái yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. Íná yéewa macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái, mabáyawanáca Dios iicáca nía.

⁵ Bàaluité profeta Moisés itànàcaté càinácaalí wenàiwica náalimáaná nàyaca machacàníri iyú namànicaalí macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná Moisés itànèericaté. Moisés ímacaté: “Cawinácaalí wenàiwica imàníríca macáita càide iyúwa Dios ichùulínaná, yácata iyéeripíná casímáiri iyú”, càité ímaca.

⁶ Quéwa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo. Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ímaca: “Píca càì pínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripíná íríacawa chènuniré’”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo chènuníse iyúudàacaténá wía.

⁷ Moisés ímacaté nacái: “Píca nacái pínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripíná iricùacawa yéetéeyéimiwa yéewiré’”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo yéetácáisi ícha iyúudàacaténá wía. Càmita iwàwacutá wamànica càiri càulenáca wawàsi yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁸ Péemia Dios itàacái íméerica: “Yái tàacáisi iyaca mawiénita píri pinùmalicu, piwàwalicu nacái”, càì ímaca Dios itàacái. Yácata tàacáisi wacáidéerica íméerica iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁹ Picálidacaalí áibanái irí Jesús iináwaná ìwali Wacuéríná Dioscani, peebáidacaalí nacái piwàwalícuísewa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi ícha, yásí Jesucristo iwasàaca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁰ Weebáidacaalí wawàwalícuísewa, yásí mabáyawanáca Dios iicáca wía. Càita nacái wacálidacaalí áibanái irí waináwanáwa weebáidaca Jesucristo itàacái Wacuéríná Dioscani, yásí iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹¹ Aiba profeta itànàcaté Dios itàacái icálidéerica tàacáisi Wáiwacali Cristo ìwali: “Cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, càmita achúma nawàwa neebáidaaná ìwalísewa, yácáiná Dios imànipíná nali macáita càide iyúwaté

íimáaná nali", còi íimaca Dios itàacái. ¹² Cáinínáca Dios iicáca wía abédanamata, judiocaali wía, càmicaali judío wía nacái wadèniacáiná abéerita Wáiwacaliwa, macáita wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Cristo itàacáiwa. Wáiwacali imàni nacái cayábéeri manuísiwata nali macáita yèeyéica icàaluíniná. ¹³ Càicáináté áiba profeta itànàca Dios itàacái Wáiwacali Cristo iwali: "Macáita cawínácaali isutéeyéica Wáiwacali íicha iicáanápíná napualé, yá Wáiwacali iwasàpináca níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha", íimacaté yái profetaca. ¹⁴ Iná yéewa wáalácawa iwàwacutáaná wàaca wacàlidaca Wáiwacali iináwaná iwali áibanái wenàiwica irí, càmícáiná náalimá nasutáca íicha iicáanápíná napualé, yái càmíricáwaca neebáida itàacái. Càmita nacái náalimá neebáidaca iwali yái càmíricáwaca néemla iináwaná iwali. Càmita nacái náalimá néemla iináwaná iwali canácaali áibanái icàlidéeyéipíná nali itàacái. ¹⁵ Càmita nacái wenàiwicanái yàa icàlidaca nali itàacái càmicaali áibanái ibànùu nía. Càité profeta itànàca Dios itàacái bàaluité: "¡Máiní caslíimáica waicáca nàanànáca wàatalé, níái itéeyéica walí cayábéeri tàacáisi!" càité íimaca. ¹⁶ Quéwa càmita neebáida Jesucristo itàacái iwasàcaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càité profeta Isaías itànàcaté Dios itàacái bàaluité. Íimacaté: "Wáiwacali, canácata yeebáidéerica walí wàasu tàacáisi, yái wacàlidéerica nali pinùmalícuíse", càité íimaca yái Isaíasca. ¹⁷ Iná yéewa wáalácawa iwàwacutá wenàiwicanái yéemlaca áiba icàlidaca nali Cristo itàacái yéewacaténá neebáidaca Cristo. ¹⁸ Quéwa nusutáca nuémíawa: ¿Cawàwanáta càmítaté néemla Dios itàacái, yái tàacáisi icàlidéerica Dios iináwaná iwali? ¡Báisíta, nadéerica néemlaquéera! Yácáiná Dios itàacái áiba profeta itànèericaté íimaca:

"Macái èeri mìnánái àta alénácaali nàyaca cháí èeri irícu náalácawa ìyaca abéeri Dios, naicácáiná macáita wawàsi Dios idàbèericaté cháí èeri irícu, capíraléeri cáli íinata nacái",

càité íimaca yái profetaca. ¹⁹ Yá nuèpùu nusutáca nuémíawa àniwa: ¿Càmítasica israelitanái yáalátéwa Dios yeedáanápínáté càmíiyéi israelita yàasunáipínáwa? Báisíta, nadéerica néemlaquéera, yácáiná profeta Moisés itànàcaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

"Píacué israelitaca, piicápinácué numànica cayábéeri càmíiyéi israelita irí, yásí máinícué báawaca píináidacawa, calúacuéca nacái piicáca nía, níái piyúunáidéeyéicuéca càmíiyéica yáalimá yáalácawa Dios iwali",

íimacaté yái Moisésca. ²⁰ Néese càmítaté cáalu profeta Isaías, yá itànàcaté càiri tàacáisica àniwa Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

"Nudéca numàacaca náalácawa nùwali, níara càmíiyéica israelitaca, càmíiyéicaté iwàwa yáalácawa nùwali. Nudéca nacái núsáidaca nuíwítáise cachàiníriwa nali, níara càmíiyéicaté isutá yéemíawa nuináwaná iwali",

càité íimaca yái Diosca, càmíiyéi israelita iwali. ²¹ Isaías itànàcaté Dios itàacái nacái israelitanái iwali. Dios íimacaté: "Mamáalàacata núalimáidacaté nuwènúadaca náiwítáise báawéeri íicha, níái israelitaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía", íimacaté yái Diosca.

11

El Israel escogido

¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íichawa yàasu wenàiwicawa cáinínéeyéica Dios iicáca, níái israelitaca. ¡Càmíirita!, núacáiná nacái israelitaca núa, Abraham itaquérinámi, Benjamín yàawiríla yéénaca núa.

² Bàaluitésiwa Dios yeedáca israelitanái yàasu wenàiwicanáipínáwa, yá siùcade

càmita yúuca íchawa nía. Píaliacuéwa càinácaalí Dios itàacái icàlidáaná profeta Elías íwalité. Elías isutácaté Dios ícha, yáté Elías icháawàaca israelitanái iináwaná íwali Dios írí. Elías ímacaté Dios írí: ³ “Nuíwacali, israelitanái nadéca nanúaca piasu profetanái, nadéca namáalàidaca piasu altar canánama, nàawirináimi nàacatalécaté picàaluíná. Abéericata núa iyaca quiríta. Nawàwata nacái quéwa nanúaca núa”, ímacaté yái Elíasca. ⁴ Quéwa Dios ímacaté Elías írí: “Nudéca nucùaca nía báawéeri ícha, nùasu wenàiwicawa israelitanái siete mil namanùbaca asianái càmiyéica yàa cuwàisàiri Baal yéenáiwana ícàaluíná”, ímacaté yái Diosca. ⁵ Càita nacái siùcade nàyaca mamáalàacata málisibáwanáita israelitanái Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa íináidacáinatéwa imànínapiná nali cayábéeri mawèníri iyú. ⁶ Dios càmita yeedá nía yàasunáipináwa íwalíse yái cayábéerica namànírica írípiná nachàini iyúwa. Néese Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicapináwa iwàwacáiná imànica nali cayábéeri mawèníri iyú. Dios imànicaté nali cayábéeri mawèníri iyú yeedácaalíté nía yàasunáipináwa, éwita càmicáanítaté namàni cayábéeri.

⁷ Iná càica nàyaca: Madécaná israelitanái nawàwacaté Dios iicáca nía mabáyawanéeri iyú, quéwa Dios càmitaté càì imàni. Néese abenáméeyéi israelitanái Dios íináidéeyécátéwa yeedáanápinaté nía yàasunáipináwa, mabáyawanáca Dios iicáca nía. Quéwa áibanáca, dàalacaté Dios imàacaca náiwitáise dàalacaténá nàináidacawa, càulenácáténáté neebáidacani, níai càmiyéica iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁸ Càité nacái profetanái itànàaca Dios itàacái israelitanái íwali. Nàimacaté: “Dios imàacacaté dàalaca náiwitáise, dàalacaténá nàináidacawa, càmiyéipiná yáalá yéemlaca càinácaalí báisíiri tàacáisi ímáaná. Càita nacái nía siùcade. Péemlacué comparación: Càica níade iyúwa wenàiwica idènièyéica ituíwa càmlíri náalimá naicáidaca iyú, idènièyéica nacái yúuwíwa càmlíri náalimá néemlaca iyú”, càité nàimaca níai profetaca. ⁹ Rey David itànàacaté nacái Dios itàacái israelitanái íwali. Ímacaté:

“Nàasu cayábéeri yàacàsi, cawèníri wawàsi nacái ichíwáidapiná nía, nayúunáidacaténá cayábaca náapicha Dios. Néese, ráunamáita Dios yúuwichàidapiná nía nabáyawaná íwalísewa.

¹⁰ Càipináca níade iyúwa matufyéi, càmicáiná náalíawa Dios yúuwichàidáanápiná níawa. Dios imàacapiná báawéeri yúuwàacawa nàwali, yá nàuwichàapinácawa mamáalàacata”,

càité ímaca yái Dios itàacáica.

La salvación de los no judíos

¹¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íchawa judíonái càiripináta nabáyawaná íwalíse, yái càmlínaca neebáida Jesús itàacái. ¡Càmírita! Dios càmitaté imàaca naméeràacawa yúucacaténá íchawa nía meedá càiripináta. Néese Dios iwàwacaté càmiyéi judío yeebáidaca Jesús itàacái yéewanápiná judíonái iicáca càinácaalí càmiyéi judío nàyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá judíonái iwènúadaca íiwitáisewa neebáidacaténá nacái Jesucristo itàacái. ¹² Càmitaté judíonái yeebáida Cristo itàacái, iná Dios idéca imàacaca càmiyéi judío yeebáidaca. Càita càmiyéi judío nadéca nàanàaca cayábéeri wawàsi càmicáiná judíonái yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa Dios imànínapiná mání cayábéeri cachàiniwanái macái èeri mìnánái írí judíonái iwènúadapinácaalí íiwitáisewa Dios írípiná àniwa yéewacaténá manùbéeyéi neebáidaca Cristo itàacái.

¹³ Quéwa siùcade nuwàwacué nucàlidaca pirí wawàsi, píacué càmiyéica judío. Dios idéca ibànúaca núa nucàlidacaténá itàacái càmiyéi judío írí, iná

máiní cawènica nuicáca yái nuíbaidacalécawa, nuwàwaca nacái nuíbaidaca Dios irípiná cachàinliri iyú. ¹⁴ Nuwàwaca nuénánái judiónái iicáca càinacaalícué piyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá nawàwaca neebáidaca Cristo itàacái càide iyúwacué peebáidáaná. Càita cawàwanáta nùalimá nuwènuadaca náiwitáise Cristo irípiná iwasáacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁵ Dios idéca iwènuacawa judiónái fícha càmicáináté nawàwa neebáidaca Cristo itàacái, iná siùcade yáalimá cayábaca Dios macái èeri mīnanái yáapicha. Iná yéewa wáalíacawa Dios imànnínápiná máiní cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata macái èeri mīnanái irí judiónái nawènuadacaalípiná náiwitáisewa Dios irípiná àniwa. ¡Yásí máinípiná cayábaca walíni càide iyú wenàiwica icáucàacaalíwa yéetácáisi fícha! ¹⁶ Péemlacué comparación: Judiónái imànicaalí idàbáanéeri pan ofrenda piná namàacacaténáni Dios irí sacerdotenái iyáapíná, yásí Dios yàasucani, yái idàbáanéeri panca namànnírira íbesi fícha pan-píná. Dios yàasucáináni, yái idàbáanéerica panca, iná Dios yàasuca yái íbesica macáirita. Càita nacái wamàacacaalí àicu ipìchu ofrenda iyú Dios irí, yásí Dios yàasuca nacái àicu yàanaca canánama. Yái comparaciónca ímáanáca càicanide iyúwa judiónái yàawirináimi. Dios yàasu wenàiwicacaté nía idàbáanéeyéicaté, iná yéewa wáalíacawa áibaalípiná Dios yàasu wenàiwicapínaca nacái nataquénánami, níái judíoca.

¹⁷ Péemlacué áiba comparación: Dios iicáca yàasu wenàiwicawa càide iyúwa olivo yéetaná. Quéechatécáwa yàasu wenàiwicaca níái judíoca. Néeseté abénaméeyéi néená nawènuadaca náiwitáisewa Dios fícha. Ináté càmita quirínama Dios yàasu wenàiwica nía, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná fícha. Néese Dios imáidacaté pía, pía càmirica judío yàasu wenàiwicacaténá pía judiónái yáamiricubàa, càide iyúwa wachanàidacaalí áiba íiwitáná olivo yàanata ànalímáiséerica idàbáanéeri yàanamica yáamiriculé càyacanácaténáni olivo yéetaná ìwali. Yái yàanaca ànalímáiséeri wachanàidéerica olivo yéetaná ìwali ímáanáca càicanide iyúwa pía, pía càmirica judío yeebáidéerica Cristo itàacái, yéewacaténá Dios yàasu wenàiwicaca pía, càide iyúwaté judiónái iyáaná quéechatécáwa. ¹⁸ Picá cáimacái piicáca píawawa náicha níái Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéimica, níái judíoca. Piyúunáidacaalí cayábaca pía judiónái fícha, néese piwàwali càmita yéewa cachàinica pía Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéi fícha, níara judiónái yàawirináimi yeebáidéeyéicaté Dios itàacái bàaluité, càide iyúwa àicu yàana càmlíná yéewa càiyacanàcani ichàini iyúwa méetàuculé àicu ipìchu fícha.

¹⁹ Cawàwanáta càì plímaca: “Quéwa Dios iwichùacaté idàbáanéeri yàanami ichanàidacaténá núa olivo yéetaná ìwali. Càita Dios imàacaca yàasu wenàiwicaca núa, iná cayábéerica núa judiónái fícha”, càì piwàwa plímaca cawàwanáta. ²⁰ Cayába, nuénàsàiri, picá càì píináidacawa. Piwàwali Dios yúucacaté fíchawa nía càmlíyéicaté yeebáida itàacái, idéca nacái imàacaca yàasu wenàiwicaca pía peebáidacáiná Jesucristo, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná fícha wachanàidacaténá áiba íiwitáná olivo yàana àicu ìwali. Càité Dios imànica piri cayábéeri, iná picá cachàini piicáca píawawa judiónái fícha, néese píaca Dios icàaluíná, picá píichawa cayába nacái, ipíchaná pímanica píbáyawanáwa. ²¹ Càmicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná fícha níái idàbáanéeyéimica yàanaca, níái judíoca càmlíyéica yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa càmita imàacapíná iwàwawa píbáyawaná fícha pímanicaalí píbáyawanáwa mamáalàacata càide iyúwaté judiónái imànníná.

²² Iná píináidawa cayába Dios ìwali máiníri cayábaca íiwitáise, quéwa máiníri

cachàinica íiwitáise nacái. Dios imànicaté cachàini nalí icaléeyéicatéwa Dios fícha nabáyawaná íwalísewa, néese imànicaté pírí cayábéeri. Quéwa iwàwacutá peebáidaca itàacái mamáalàacata, piwènúadacaténá píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. Càmicaalí càì pìmàni, yásí yúuca íchawa pía càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná ícha. ²³ Quéwa judiónái nawènúadacaalí náiwitáisewa neebáidacaténá Cristo itàacái, yásí Dios yàasu wenàiwicaca nía àniwa, càide iyúwa wachanàidacaalí olivo yàanami àniwa olivo yéetaná íwali wàlisài iyú, cachàiníricáiná Dios imànicaténá càì. ²⁴ Péemla comparaciòn: Wáalimá wamànica càulenéeri wawàsi wachanàidáaná ànalímáiséeri àicu yàana cayábéeri olivo yéetaná íwali idàwinàacaténáwa, íná yéewa wáalíacawa càmlírica máini càulenáca wachanàidaca olivo yàanamisíwa olivo yéetaná íwali, yái yàanamica wawichuèricaté olivo yéetaná ícha. Càita nacái Dios imànica: Dios imàacacaté yàasu wenàiwicaca pía, éwita càmicáaníta judío pía, íná yéewa wáalíacawa imàacáanápíná yàasu wenàiwicapíná nía àniwa níái judíoca, neebáidacaalí Cristo itàacái, idàbàanéeyéicáinaté Dios yàasu wenàiwicaca nía bàaluité.

La salvación final de los de Israel

²⁵ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa wawàsi ibàacanéeri íwali ipíchanácué máini cáimacáica píicáca píawawa israelitanái ícha. Dios idéca imàacaca dàalaca náiwitáise achúma èerita, níái israelitaca. Càipíná israelitanái iyaca àta macáita càmlíyái judío néená neebáidacataléta Jesucristo itàacái, macáita càmlíyái judío Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ²⁶ Idécánáami càì ichàbawaca, yásí Dios iwasàapíná Israel itaquénáinámi canánama Dios yàasu yúuwichàcáisi ícha. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càité Dios ímaca:

“Yái iwasèeripínáca israelitanái yàanàapíná Siòn ìyacàlená néesewa. Yá iwènúadapíná náiwitáise nabáyawaná íchawa, níái Jacob itaquénáinámica.

²⁷ Càipíná numànica nalíwa machacàníri iyúni càide iyúwaté numànínáté wawàsi nàawirináimi yáapícha, numàacáanápínaté nuwàwawa nabáyawaná ícha”,
íimacaté yái Diosca.

²⁸ Siùcade manùbéeyéi judío yéená càmitàacáwa neebáida yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàcáisi ícha, íná Dios iicáca judiónái iyúwa yúuwidenáíwa. Nàuwidecaté namànica Dios, néeseté píacué càmlíyéica judío píðàbacatécué péemla Dios itàacái peebáidacaténácué nàamirícubàa. Quéwa cáinináca Dios iicáca judiónái mamáalàacata imàncáináté wawàsi nàawirináimi yáapícha yeedáanápínaté nía yàasunáipínáwa. ²⁹ Cáinináca Dios iicáca judiónái mamáalàacata càmicáiná Dios yèepùadapíná náichawa yái cayábéeri wawàsica imàníricaté nàawirináimi yáapícha, càmita nacái Dios yúucapíná íchawa nía, níái wenàiwica Dios imàidéeyéicaté yàasunáipínáwa. ³⁰ Bàaluité càmitacué pìmàni càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Quéwa siùcade càmicáiná judiónái imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná catúlulécanáca Dios iicácuéca pía, píacué càmlíyéica judío. ³¹ Càide iyúwacué càmlínaté pìmàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, càita nacái siùcade judiónái càmita namàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa Dios iicáanácué pipualé càmicáinaté judiónái yeebáida, càita nacái Dios iicápiná judiónái ípualé àniwa. ³² Dios iicápiná judiónái ípualé Dioscáiná idéca

cabáyawanáca iicáca macái wenàiwica íiwitáaná, yéewanápiná Dios iicáca macái wenàiwicanái ipualé abédanamata.

³³ ¡Máini manuísíwata Dios iicáca wenàiwicanái ipualé, imànicaténá nali cayábéeri manuísíwata! ¡Máiníri cáaliacáicani áibanái íicha canánama yái Diosca! ¡Máini nacái yáaliacawa macái wawàsi íwali! Canácata yáaliméerica yáaliacawa macáita wawàsi Dios íináidéericawa íwali; cáita nacái canácata yáaliéerica cayába Dios íiwitáise íwali macáisiwata. ³⁴ Càité áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canácata yáaliméerica yáaliacawa cayába càinácaalí Wacuèriná Dios íináidáanáwa. Canácata nacái yáaliméerica yàalàaca Dios. ³⁵ Macáita yái Dios idènièrica, càmitaté áibanái yàaca iríni, íná Dios càmita imawènià áibanái íicha wawàsi, càmita nacái iwàwacutá ipáyaidaca íichawa imawènlacálewa”, íimacaté yái profetaca. ³⁶ Canácata cachàinírica Dios íicha, Dios idàbacáináté macáita wawàsi, yá nacái Dios icùaca macáitani, yá nacái macáita yái íyéerica, íyaca Dios irípiná. ¡Íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripinátá! Báisíta, amén.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Piacué nuénánaica, Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata imànicaténá walí cayábéeri, íná nùlàacué pía manuísíwata pimàacáanápínacué píawawa Dios irí iyúwa cáuri ofrenda, mabáyawanéeri nacái, casíimáiri nacái Dios iicáca. Yácata báisíiri culto Dios iwàwéericuéca pimànica irí, piacaténacué Dios icàaluíniná cáiwitáiséeri iyú. ² Picácué quirínama piyaca càide iyúwa èeri mìnánái íyáaná siúcade, níái càmlíyéica yáaliáwa Dios íwali. Néese piwènuadacué yái píináidáanácawa yéewacaténacué piyaca píiwitáise wálisài yáapichawa, yéewanápinacué nacái píaliacawa Dios íiwitáise íwali, càinácaalí Dios iwàwáanacué pimànica cayábéeri, mabáyawanéeri iyú, casíimáirica Dios iicáca.

³ Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca irípiná. Ichuullaca núa nùlàanápínacué pía. Íná núumacué pirí: Picácué máini cachàini píicáca píawawa càmicaalícué máini cachàini pía. Néese, iwàwacutácué píináidacawa píwaliwa cáiwitáiséeri iyú. Picácué píalimáida pimànica áiba píibaidacaléwa Dios irípiná càmicaalí Dios imàaca pirí càiri chàinisi píibaidacaténá cà. Néese pimànicué píibaidacaléwa Dios irípiná, yái íibaidacalési Dios imàaquéericuéca pirí càiri chàinisi pimànicaténáni, yái chàinisi Dios imàaquéericatécué pirí idàbacaalítécué peebáidaca itàacái. ⁴ Péemlacué comparación: Abéericata yái waináca, quéwa wadèniaca wàwalíiséeriwa madécaná. Iya nacái wáiwita, wacáapi nacái, wàabàli nacái, wàuwí nacái, watuí nacái. Macái wàwalíiséeri imanùbaca nadèniaca náibaidacaléwa méetàucunamata náichawáaca. ⁵ Càita nacái wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Ewita manùbéeyéicáaná wía, cáicáaná wáyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica Cristo ichàini iyú. Yá wáicayacawa càide iyúwa abémisana, càide iyúwa wainá idèniàná íwalíiséeriwa madécaná quéwa abéericata yái waináca.

⁶ Dios imàacacaté walí chàinisi wáalimáwanama méetàucunamata wáichawáaca càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni. Íná iwàwacutá wamànica cayábéeri walíwáaca wayúudàayacacaténáwa, wáibaidáanápíná Dios irí càide iyúwa Dios imàacáanáté walí chàinisi. Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wacálidacaténá tàacáisi inùmalicúise, yási iwàwacutá wacálidaca tàacáisi inùmalicúise càide iyúwa Dios imàacáaná wáaliacani. ⁷ Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wayúudàacaténá áibanái, yási iwàwacutá wayúudàaca nía cayábéeri iyú.

Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté írí chàinisi yéewáidacaténá áibanái wenàiwica Dios itàacái iyú, iwàwacutá yéewáidaca nía cachàiníri iyú. ⁸ Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté írí chàinisi yàalàanápíná áibanái ichàiniadacaténá nawàwa, iwàwacutá imichàidaca áibanái íiwitáise mamáalàacata. Cawinácaalí wéenáca yéerica cawèníri iyúudàacaténá áibanái, iwàwacutá càmírica canùmasée yàasu ofrenda iwaliwa. Cawinácaalí wéenáca icuèrica wía icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá icùaca wía cáaliacáiri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté írí chàinisi iicàcaténá catúulècanéeyéi ipualé iyúudàanápíná nía, iwàwacutá iyúudàaca nía casímáiri iyú.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cáininacué piicáyacacawa báisiri iyú. Pimàacacué píchawa píiwitáise báawériwa. Pimànicué mamáalàacata abéerita yái cayábéerica.

¹⁰ Iwàwacutacué cáinináca piicáyacacawa iyúwa abémisana. Iwàwacutacué piicáyacacawa iyúwa cachàiníyíi íichawáaca, cáimiétaquéri iyú nacái.

¹¹ Cachàinícué píiwitáise, picácué ínu pía. Píibaidacué Wáiwacali írípiná cachàiníri iyú macái picàini iyúwa.

¹² Píyanídacuéwa casímáiri iyú wacùacáinacué wáyáanápíná càiripínáta Dios yáapicha. Píideníacué piùwichàanáwa matuúbanáiri iyúni piùwichàacaalícuéwa Wáiwacali írípiná peebáidacáinacué itàacái. Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha mamáalàacata.

¹³ Píyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái. Pimàacacué nalí yái namáapuèrica. Pitàidacué cayába cawinácaalícué ipáchiyéica pía, níai yeebáidéeyéica Jesucristo, peedácaténacué piataléwa nía.

¹⁴ Aíbanáicaalí imànicué píri báawéri, pisutácué nalí Dios imàníinápíná nalí cayábéeri. Picácué pisutá Dios íicha yùuwichàidàanápíná nía.

¹⁵ Casímáicué píwàwa náapicha cawinácaalí achúméeyéica iwàwa. Píacawéeridacué nacái cawinácaalí achúméeyéica iwàwa.

¹⁶ Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái íicha, néese píacawéeridacué wenàiwica càmíyéica cachàini áibanái íicha canánama. Picácué píináidawa máini cáaliacáica pía áibanái íicha.

¹⁷ Aíbanáicaalí imànicué píri báawéri, picácué pimàni nalí báawéri píipuináwa. Píyacué machacàiníri iyú macái wenàiwica iicápiná. ¹⁸ Pimànicué píalimáanáta piyacaténá matuúbanáiri iyú áibanái yáapicha macáita. ¹⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, áibanáicaalí imànicué píri báawéri, picácué pimàni nalí báawéri píipuináwa, néese, pimàacacué Dios yùuwichàidaca nía. Càité áiba profeta itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Núacata yái yùuwichàidéeripínáca wenàiwica nabáyawaná iwalísewa, yási núaca nawèniwa, macáita imàníyéica báawéri áibanái írí”, íimacaté yái Diosca. ²⁰ Càité nacái Dios íimaca: “Máapicaalí piùwide, pía iyáapíná. Macálacacái iwàwa, pía líra úni. Pimànicaalí írí càí cayábéeri, yási báicani íbáyawaná iwaliwa, yái yùuwidéenáca imànica pía”, íimacaté yái Diosca. ²¹ Picácué píwàwali yái báawéerica imàníricatécué píri, ipíchaná imawènladacuéca píiwitáise cayábéeri. Picácué pimàni írí báawéri àniwa píipuináwa. Néese pimànicué írí cayábéeri pimawènladacaténá íiwitáise báawéri, píacawéeridacaténacué pimànicani.

13

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutacué macái peebáidaca natàacái níai icuèyécuéca píasu cáli, Dioscáiná idéca yàaca nachàini

nacùanápínacué piasu cáli, idéca nacái Dios imàacaca nacùaca wenàiwica. ² Iná cawinácaalí càmliyéica yeebáida yàasu cáli icuèrinánái itàacáwi, nàuwideca namànica Dios yái imàaquéerica nàasu cáli icuèrinánái icùaca wenàiwica. Néese cawinácaalí càmliyéica càì yeebáida, nàuwichàapínacawa. ³ Níái icuèyéica wàasu cáli càmita nàya nacaluàdacaténá wenàiwica imàniyéica cayábéeri, néese nàyaca nacaluàdacaténá wenàiwica imàniyéica báawéeri áibanái irí. Piwàwacaalí piyaca macàaluínínata náicha níái icuèyéica piasu cáli, néese piya machacàniri iyú, yásí cayábaca naicáca piawa, níái icuèyéica piasu cáli. ⁴ Níái icuèyéica piasu cáli, idéca Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái, imànicaténá pirí cayábéeri. Quéwa pimànicaalí báawéeri, yásí iwàwacutá cáaluca pía náicha, Dioscáiná imàacaca nàuwichàidaca wenàiwicanái báawéeyéi fiwitáise. Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái nàuwichàidacaténá machacàniri iyú cawinácaalí imànirica báawéeri áibanái irí. ⁵ Iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa nachùulianá wía, níái icuèyéica wàasu cáli. Càmita meedá weebáidaca nía ipichaná wàuwichàacawa, néese weebáidaca nía wáaliacáináwa wawàwallicuisewa Dios iwàwa wamànica càide iyúwa nachùulianá wía. ⁶ Dios imàacacué nacùaca piasu cáli, iná iwàwacutácué pipáyaidaca nía càide iyúwa gobierno ichùulianácué pipáyaidaca píchawa nía, náibaidacáiná iyúwa Dios imàacáaná náibaidaca.

⁷ Pimànicué macái picuèrinánái iríwa càide iyúwa nachùulianá pía, níái icuèyéicuéca piasu cáli. Pipáyaidacué píchawa níái yeedéeyéica plata gobierno irípiná. Pipáyaidacué nacái níái yeedéeyéica plata piasu cawèniyéi ìwalísecuéwa gobierno irípiná. Càita nacái piacué nacàaluíniná níái iwàwacutéeyéica placa icàaluíniná. Càita nacái placa náimiétacaná níái iwàwacutéeyéica placa ìmiétacaná.

⁸ Picácué pimawèña áibanái ìicha wawàsi mamáalàacata, plata nacái, idécanáamicué pimawèniacále yàasu èeri yàanàca pipáyaidáanápínacué píchawani. Iyacáinacué pirí abéeri wawàsi cayábéeri iwàwacutéericuéwa pimànica, yái cáinináanácucéa piicáyacacawa. Canácatáita wáaliméeripiná wamáalàidaca wapáyaidaca wáichawa macáita yái wamawèniacálecawa cáinináanápíná waicáca áibanái wenàiwica càiripínata càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. ⁹ Càité ìimaca yái tàacásica: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmíchúaca pínusiwa, càmírica pínirisiwa nacái, picá pinúa wenàiwica, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa áibanái ìwali, picá piwàwa plasupínáwa áibanái yàasu”, càì ìimaca yái Dios itàacáica. Nàyaca nacái áiba wawàsi Dios ichùulièyéica wamànica, quéwa macáita yái ichùuliacanásica ìimáanáca abéeri wawàsi, càide iyúwa yái ichùuliacanási maléenéeri ìimáaná: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca piawawa pimànicaténá nalí abéerita cayábéeri”, càì ìimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Cáininácaalí waicá áibanái wenàiwica, càmita wamàni nalí báawéeri, iná cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, yásí wamànica wàacawa macáita càide iyúwa Dios itàacái ìimáaná.

¹¹ Aiba wawàsi nacái, iwàwacutácué piwàwalica máini báawéerica yái èerica wáyáanáca siùcade, iwàwacutá nacái wacawàacawa wadapùle ìichawa wáibaidacaténá cachàiníri iyú Dios irípiná, yácáiná mawíéníwanáica wéenáiwana Wáiwacali iwasàacatáipíná wíawa. Mawíéníwanáica walíni ìicha yàara èerimicaté wadàbàcatáicaté weebáidaca itàacái. ¹² Mesúnamáita imáalàapínacawa wáicha yái èeriquéi, siùcade amaláca yàacawa wawicáu yàara wéenáiwanaipíná Wáiwacali iwasàacatáipíná wíawa, iná iwàwacutá wamàacaca wáichawa wáiwitáise catéeriwa ipichaná wamànica càide iyúwa èeri

mìnanáì catéeyéì fiwítáìse imànlíná. Yá wamànicué cayábéeri màulenácáténá wía Dios icamaláná ìrcu wamànicaténácué cayábéeri macái wenàiwica iicápiná. Càipíná wamànica ùwicái Satanás ìpunita, càide iyúwa úwináì ìwalicaalí quíramenírì bàlesi dàaléeri nabàlùacáténáwa tàì ìméri iyú nàuwidenáì ìpunitawa. ¹³ Yá wamànicué machacànrì iyú macái wenàiwica iicápiná càide iyúwa wenàiwica iyéeyéica Dios icamaláná ìrcu. Picácué wacàma wàyaca. Picácué nacáì wamàni báawéeri fiesta máaléquéeri iyú. Picácué nacáì waimáca náapicha níara iiméeyéica aslanáì yáapicha plata ìwalínápiná; càita nacáì picácué wamàni wáalaniwa. Picácué nacáì wacuisáyacawa chàinisíri iyú. Picácué nacáì báawa waicáca áibanáì nàasu cawènrì ìwalísewa. ¹⁴ Néese piyacué càide iyúwa Wáiwacali Jesucristo ìyáanáté, yásì Wáiwacali icùacué píawa wàuwide Satanás fícha, càide iyúwa úwináì ìbàle dàaléeri icùacaalí úwináì nàuwidenáì fíchawa. Yá picácué picutá písímáidacaténá píwítáìse bàalusàimiwa ipíchanácué pimànica píbayawanáwa.

14

No critiques a tu hermano

¹ Nàyaca abénaméeyéì yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmiyéì cachàini fiwítáìse Wáiwacali ìwali càmicáiná náallawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca, càmita nacáì náallawa cayába ìwali yáì cayábéerica Dios imànlírìca walí mawènrì iyú mabáyawanácáténá iicáca wía. Quéwa picácué báawa piicáca nía càmiyéica cachàini fiwítáìse, néese piacawéeridacué nía. Picácué pitàani náapicha chàinisíri iyú piwènúadacaténá náiwítáìse nàináidáanápínáwa càide iyúwacué píináidáanáwa. ² Níacáiná abénaméeyéì yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàináidacawa cayábacani nayáacaalí macái yàacàsì fiwítáaná, iinási nacáì, quéwa áibanáì yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nayáaca yàawami bànacalé, àicu ìyacaná nacáì, ipíchaná nayáaca iinási áibanáì inuérìmica nàacaténá ídolo icàaluíná, níái cuwáináì yéenáíwanáca. Cáaluca nayáaca iinási càmicáiná cachàini náiwítáìse Wáiwacali ìwali. Càmitáacá manuí nàináidacawa nawàwawa Wáiwacali ìwali. ³ Uwé, cawínácaalí iyéerica macái yàacàsì fiwítáaná, iwàwacutá càmita cachàini iicáca yàawawa yéenasàiri fíchawa, yáì càmlírìca cachàini fiwítáìse Wáiwacali ìwali. Yáì iyéerica macái yàacàsì fiwítáaná iwàwacutá càmita iicáani yéenasàiri iquínináwa, càmita nacáì caná iwèni iicàcni, iyúwa càmlíri yáallawa nacáì. Càita nacáì yáì càmlírìca iyáa macái yàacàsì fiwítáaná iwàwacutá càmita itàani báawéeri iyú ìwali yáì wenàiwica iyéerica macái fiwítáaná, cayábacáiná Dios iicáca fiwítáìse. ⁴ Péemla comparación: Canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba aslali yàasu wenàiwica ìwali. Cayábacaalí fiwacali iicáca yáì libaidacalési yàasu wenàiwica imànlírìca ìrì, càita nacáì báawacaalí iicáca yáì wawàsi yàasu wenàiwica imànlírìca, yácata fiwacali yàasu wawàsica, càmlírìca pìasu wawàsi. Càita nacáì canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Wáiwacali itàacái, Wáiwacali yàasu wenàiwicacáináni, càmlírìca pìasu. Quéwa Wáiwacali yáalimá iyúudàaca yàasu wenàiwicawa imànlínápiná càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná.

⁵ Abénaméeyéì nacáì nàináidacawa máiníri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca áiba èeri fícha canánama. Quéwa áibanáì wenàiwica naicáca macái èeri imanùbaca abédanamata. Iwàwacutá nàalimáwanama náalíacawa machacànrì iyú càinácaalí Dios iwàwáaná namànica. ⁶ Cawínácaalí íináidéerìcawa máiníri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná. Càita nacáì cawínácaalí iiquéerica macái

èeri imanùbaca abédanamata, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná. Cawinácaalí iyéerica macáì yàacàsì ìiwitáaná, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná, yàaca nacáì Dios irí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa. Aiba wenàiwica càmìta iyáa macáì yàacàsì ìiwitáaná ipíchaná iyáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíná, níái cuwáináí yéenáíwanáca. Càmiccaalí iwàwa iyáaca iinási, yá càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná, yàaca nacáì Dios irí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa.

⁷ Wía yeebáidéeyéica Wáiwacaliwa, càmìta wàya walípináwa, càmìta nacáì wéetáwa walípináwa. ⁸ Néese wía yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáíwa, idècunitàacá wàyaca cháì èeri irícu, yá wàyaca wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Càita nacáì wéetácalípináwa, yásì wéetácawa càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. Iná idècunitàacá wàyaca cháì èeri irícu, càita nacáì wéetápinácaalíwa, yá Wáiwacali yàasunáica wía mamáalàacata. ⁹ Wáiwacali yàasunáica wía, yácáiná Cristo yéetácatéwa, yáté nacáì yèepùaca cáuca ániwa Náiwacalicaténáni níara yéetéeyémicawa, nía nacáì cáuyéica cháì èeri irícu.

¹⁰ Iná picá pitàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Jesu-cristo itàacái. Picá nacáì caná iwèni piicácani. Iwàwacutáciná macáita wàacawa áibaalípiná wabàlùacaténáwa Dios ípunita yéewanápiná Dios icálidaca waináwaná ìwali, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáíwa cháì èeri irícu. ¹¹ Wáaliacawa báisíricatani, áiba profetacáiná itànàacaté yái tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

“Péemlacué cayábani, núumacáiná cáimiétacanéeri iyúni, núa Picuèrinácuéca Dios, macáì wenàiwicanái ibàlùapínacawa yùlulù iyúwa nuípunita, yá nàapínaca nulí cayábéeriwa”,
íimacaté yái Diosca. ¹² Iwàwacutápiná macáita wía wacàlidaca waináwaná ìwaliwa Dios irí, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáíwa cháì èeri irícu.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Iná picácué watàanica báawéeri iyú áibanái ìwali yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese píalimáidacué càmílinápiná pimàni áiba wawàsi imàaquéeripíná áibanái imànica ibáyawanáwa. ¹⁴ Núa, yeebáidéerica Wáiwacali Jesús itàacái, nùallacawa báisíri iyúcani càmìta yáalimá casacàaca yàacàsì irínáamitawa, iná càmìta báawa wayáacani. Quéwa áibacaalí wenàiwica casacàacaalí iicáca yái yàacàsica ídolo cuwáináí yéenáíwaná ìwalíise, yá casacàaca iríni, yái yàacàsica, iná báawaca iyáacani. ¹⁵ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái naicácaalí piyáaca yàacàsì casaquèerica naicáca ídolo ìwalíise, níái cuwáináí yéenáíwanáca, nadàbacaalí nacáì nayáacani càide iyúwa piyáaná piyáacaléwa, yá namànica nabáyawanáwa, achúma nacáì nawàwa ìwalíise, nayúunáidacáiná Dios càmìta iwàwa nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá cuwáináí icàaluíná. Yá càmìta pimàni cayábéeri, càmìta nacáì cáiníná piicáca áibanái. ¡Picá pimàni càiri wawàsi imàaquéerica áiba wenàiwica icálàacawa Dios itàacái fícha, piwàwacáiná piyáaca meedá áiba yàacàsì ìiwitáaná! Picá piimáicha Cristo yéetácatéwa íchawalíná nacái. ¹⁶ Ewita càmicáaníta báawa piríni yái wawàsica, càicáaníta càmìta cayába pimànicani áibanáicaalí itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali ìwalíise yái pimànírica. ¹⁷ Dios càmìtaté imáida wía icùacaténá wía iyúwa yàasu wenàíwicanái yéewanápiná meedá wayáaca yàacàsì, wàira nacáì càide iyúwa wawàwáaná. Néese Dios icùaca wía wàyacaténá machacàníri iyú, matuìbanáiri iyú nacáì wáapichawáaca, casímáiri iyú nacáì Espíritu Santo ìwalíise. ¹⁸ Cawinácaalí càì libaidéerica Cristo irípiná,

cayábaca Dios iicácani. Yá nacái áibanái wenàiwicanái iicáca cáimiétaquéri iyúni.

¹⁹ Dios iwàwacáiná càì wàyaca, íná wamànicué wáalimáanáta macái wachàini iyúwa wáyáanápíná matuìbanáiri iyú wáapichawáaca yéewanápiná wachàiniadaca wawàwawáaca, yéewacaténá cachàiniwanái mamáalàacata wáiwitáise canánama Wáiwacali ìwaliwa. ²⁰ Dios imàacaca yàacawa cayábéeri wawàsi péenásàiri iwàwaliculé, yái càmlirica cachàini ìiwitáise Wáiwacali ìwali. Íná picá pimàaca piyáacalé imáalàidaca yái cayábéerica Dios imàaquéerica péenásàiri iwàwaliculé. Báisita masacàaca macái yàacàsi, quéwa abéericaalí wéená icaláacawa Dios ícha wayáacalé ìwalíise, yá wamànica wàacawa írí báawéeri. ²¹ Aiba wenàiwica imànicaalí ibáyawanáwa iicácáiná piyáaca iinási, píira nacái ìiracalési ipuúri, pimàni nacái áiba wawàsi, yá cayába cachàiniwanái pimàacacaalí píchawa macáita yái wawàsica, ipíchaná áiba wenàiwica imànica ibáyawanáwa, icaláacáichawa Dios ícha ìwalíise yái pimànirica. ²² Píalíacaalíwa càmita pimàni pibáyawanáwa piyáacaalí iinási áibanái inuérimica yàacaténá ídolo icáaluíniná, yá cayábaca càì plínáidacawa abéerita Dios iicápiná, quéwa picá canúmasée pía ìwali áibanái yàacuésemi. Casíimáica iwàwa cawínacaalí yáaliéerica càmita imàni wawàsi Dios iiquéerica báawéeri iyú. ²³ Quéwa áiba wenàiwica càmita yáallawa cayába asásí Dios imàacacaalí iyáaca áiba yàacàsi, líra nacái. Néese iyáacaalí yái yàacàsica, yásí cabáyawanàcani, càmicáiná yáallawa cayába iwàwalicuísewa asásí Dios imàacacaalí iyáacani. Wamànicaalí wawàsi càmlirica wáallawa cayába wawàwalicuísewa Dios imàacáaná wamànicaní, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitàacá náallawa cayába, íná càmita máini cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Uwé, wía yeebáidéeyéica tàì ìiméeri iyú, iwàwacutá wàidenlacani matuìbanáiri iyú càmicaalítàacá abénaméeyéi wenàiwica náallawa macáita, wayúudàacaténá nía, níái càmiyéica cachàini ìiwitáise Wáiwacali ìwali. Iwàwacutá nacái càmita wamàni càide iyúwa wawàwáanáwa meedá, wasíimáidáanápíná meedá wíawawa. ² Macáita wía iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná cachànica náiwitáise Wáiwacali ìwali cachàiniwanái mamáalàacata. ³ Cristocáiná càmitaté imàni càide iyúwaté iwàwáaná isíimáidáanápíná meedá yáawawa, néese imànicaté càide iyúwa áiba profeta itànaanáté tàacáisi Cristo inùmalicuíse. Cristo ìmacaté Dios írí: “Níái icuíséeyéica íchawa pía báawéeri iyú, nadéca nacuísaca náichawa núa nacái”, ìmacaté yái Cristoca. ⁴ Macái yái tàacáisi profetanái itànèericaté bàaluíté Dios inùmalicuíse Dios imàacacaté natànàacani yéewáidacaténá wía. Yái tàacáisi yéewáidaca wía, ichàiniada nacái wawàwa wàidenlacaténá wàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú cachàiniwanái, àta wàanàacatalépináta chènuniré. ⁵⁻⁶ Yá nusutáca Dios ícha pirípínacué, yái iyúudéerica wàidenlaca wàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú, ichàiniadéerica nacái wawàwa. Nusutacué Dios ícha pirípíná iyúudáanápínacué piyaca matuìbanáiwaca píapichawáaca, càide iyúwaté Cristo Jesús iyáaná, yéewanápinacué píaca Dios írí cayábéeri abédanamata càide iyúwa wenàiwicanái icántàacaalí abédanamata macáita namanùbaca iyúwa, piacaténacué Dios írí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Iná iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa abémisana éwita abénaméeyéi càmícaánitáacá náaliáwa macáita, Cristocáiná yeedácatécué pía yàasunáipináwa, macáitacué pía, yéewacaténá macáita náaliacawa máini cachàinica Dios, nàanápiná irí cayábéeri. ⁸ Nuwàwacué nucàlidaca piríni Cristo yàanàacaté chènuníse iyúudàacaténá judíonái. Càité Cristo imànica càide iyúwaté Dios icàlidáaná wàawirinámi iríni cáimiétacanéeri iyú. Càité Cristo imànica yàasáidacaténá Dios imànica machacàníri iyúni càide iyúwa icàlidáaná wenàiwicanái iríni cáimiétacanéeri iyú. ⁹ Cristo yàanàacaté yéewacaténá càmíiyéi judío nacái nàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái Dios iicáanáca wenàiwicanái ipualé. Càité profetanái itànàaca tàacáisi Cristo íméricaté Dios irí. Cristo ímacaté:

“Iná nùapíná pirí cayábéeriwa càmíiyéica israelita yàacuésemi, nucántaapíná nacái pílipidená ìwaliwa nucàlidacaténá piináwaná ìwali cáimiétaquéri iyú”,

ímacaté yái Cristoca. ¹⁰ Càita nacái profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicúse. Moisés ímacaté:

“¡Píacué càmíiyéica israelita, casímáicué piwàwa israelitanái yáapicha, Dios yàasu wenàiwicanáical!”

ímacaté yái Moisésca. ¹¹ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicúse. Yáté ímaca:

“¡Píacué Wacuèriná Dios irí cayábéeri, macáitacué pía càmíiyéica israelita!”

ímacaté yái profetaca. ¹² Profeta Isaías itànàacaté nacái tàacáisi Dios inùmallicúse. Isaías ímacaté:

“Isaí líri rey David itaquénáinami nàyaca siùcade iyúwa àicumi yùuquériwa, càmícaína cachàini nía. Quéwa càide iyúwa wàlisàì àicu achùméeri ibacácaalíwa àicu ipìchu yèewíse, idàwinàacaténáwa wàlisàì iyú àniwa, càita nacái abéeri rey David itaquérinami imichàapinácawa icùacaténá càmíiyéi israelita, yásí neebáidapíná itàacáíwa”,

ímacaté yái Isaíasca, icàlidacaténáté Cristo icùanápínáté càmíiyéi israelita.

¹³ Nusutácué Dios ícha pirípinácué yái imàaquérica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali. Nusutáca Dios ícha imàacáanápínácué casímáica piwàwa manuísíwata, matuñbanáicatenácué píiwitáise, píacué yeebáidéeyéica itàacái. Nusutáca Dios ícha imàacáanápínácué manuíca píináidaca piwàwawa ìwali manuísíwata, Espíritu Santo ichàini iyú.

¹⁴ Píacué nuénánáica, nùaliacawa máini cayábacuéca píiwitáise, máini cáalífacáiyéicuéca nacái pía, píaliacué nacái càinácaalí iwàwacutáanácué píalàayacacawa éeréeri iyú. ¹⁵ Quéwa nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyálutaca nucàlidacatenácué pirí abénaméeyéi wawàsi ìwali machacàníri iyú, macàluínináta, ipìchanácué píimáichaca nía. Nudéca càì numànicani Dios imànicáinaté nulí cayábéeri mawèníri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca Jesucristo irípiná. ¹⁶ Dios idéca ichùullaca nuíbaidáanápíná Jesucristo irí nuyúudàacaténá càmíiyéi judío. Nuíbaidaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote imàacacaalí ofrenda Dios irí. Nucàlidaca càmíiyéi judío iríni, yái Dios itàacáica ímérica Jesucristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

Náwinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica nucàlidéerica nalí, càica níade iyúwa nàasu ofrenda numàaquérica Dios irí. Casímáica Dios iicáca nía Espíritu Santocáiná idéca masacàaca imànica náiwitáise, íná Dios iicáca nía iyúwa cayábéeri ofrenda, mabáyawanéeri nacái.

¹⁷ Cristo Jesús idéca iyúudàaca núa, yái Cristo Jesús nuebáidéerica itàacái. Cristo iyúudàacáiná núa, íná càmiyéi judío nadéca neebáidaca itàacái; yá máini casímáica nuwàwa siùcade ìwalise yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁸ Canácatáita nuwàwa nucálidaca nuináwanáwa canúmaséeri iyú, néese nuwàwacáita nucálidaca Cristo iináwaná ìwali, càinácaalí cayábéeri wawási Cristo imánírica nuíbaidacalé ìwalíse, nùasu tàacáisi ìwalíse nacái, iwènúadacaténá càmiyéi judío íiwitáise neebáidacaténá Dios itàacái. ¹⁹ Neebáidaca Cristo itàacái naicácáináté numànica Dios ichàini iyú yái càmirica wenàiwica idé imànica. Càité Cristo imáidaca nía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica. Càita nudéca numáalàidaca nucálidaca nalíni yái tàacáisca íiméerica Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Nudéca nucálidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, nalí nacái iyéeyéica áiba cáli íinata canánama, àta nùanàacatalétaté Iliria yàasu cáli néré. ²⁰ Càité nùalimáidaca macái nuchàini iyúwa nucálidáanápínáté nalíni alé càmicatalécaté néemiatécáwa Cristo iináwaná ìwali náalíacaténáwa Cristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Càmitaté nuwàwa nuéwáidaca wenàiwica alé áibanái yéewáidacatalécaté nía Cristo ìwali, nuwàwacáináté nucálidaca abéta nalíni, cawínácaalí càmiyéicaté yéemlacáwa Cristo iináwaná ìwali. ²¹ Càita nucálidaca nalíni numànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmallicúise. Profeta itànàacaté wenàiwicanái néemianápínáté Cristo iináwaná ìwali: “Níái càmiyéicaté yéemlacáwa iináwaná ìwali, náalíapínaca ìwali; yá néemíapínaca iináwaná ìwali, yái càmiricaté néemiacáwa”, íimacaté yái profetaca.

Pablo piensa ir a Roma

²² Manùba yàawiría máadání nuwàwacaté nupáchiacuéca pía, quéwa càmitaté nùalimá máinicáináté càulenáca núa nuèpunicáinátéwa nucálidaca Cristo iináwaná ìwali. ²³ Quéwa nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Dios irípiná cháí áiba cáli íinata, íná yéewa nupáchiapínacuéca píawa càide iyúwaté nuwàwáaná numànica madécaná camuí. ²⁴ Nuínáidacawa nùalimáanápíná nupáchiacuéca pía nùapínácaaliwa España yàasu cáli nérépináwa. Néese idécanáami nupáchiacuéca pía casímáiri iyú maléená èeripiná, yá nusutácué pícha wawási piyúudàanápínacué núa nùacaténáwa España yàasu cáli nérépináwa. ²⁵ Quéwa siùcade nùacáwacawa Jerusalén iyacàlená nérépináwa nutécaténá nalí plata, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Nutépiná nalí plata néré áibanáicáiná wéénánái càmiyéi judío, Macedonia yàasu cáli néeseeyéi, Acaya yàasu cáli néeseeyéi nacái, nadéca namàacaca plata ofrenda iyú nabànùacaténá nalíni níara wéénánái judío catúulécaneeyéica iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néré. ²⁷ Nadéca nàwacáidaca plata casímáicáiná nawàwa nayúudàanápíná judiónái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata ichùulìericaté nàwacáidáanápíná plata. Néese nadéca namànica cayábéeri, níacáiná càmiyéi judío imawèniaca judiónái íicha cayábéeri. Quéecháwanáimi judiónái neebáidacaté Jesucristo itàacái, néese nàacatéwa nacálidáanápíná càmiyéi judiónái iríni. Càité judiónái iwacùacaté yái cayábéeri wawásica càmiyéi judío irí, nayúudàacaténá càmiyéi judío íiwitáise. Íná càmiyéi judío imawèniaca judiónái íicha cayábéeri, íná siùcade iwawacutú càmiyéi judío iyúudàaca judiónái nàasu wawási iyúwa èeri írìcúrica, níara judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càipíná càmiyéi judío iwacùaca cayábéeri wawási judiónái írìwa, yái plataca iyúudèeripínaca judiónái. ²⁸ Íná

nudécánáami numáalàidaca numànica yái wawàsica nùanápíná nali yái ofrendaca, yási nùacawa España yàasu cáli nérépináwa, yá nupáchiapínacué píawa nùwaliwa ipíchawáise nùacawa España yàasu cáli nérépiná. ²⁹ Nùaliácawa cayába nùapínacaallicuéwa platalé, yá Cristo imànipíná nulí cayábéeri manuísiwata.

³⁰ Píacué nuénánáica, nùaliácawa cáininácuéca piicáca Wáiwacali Jesucristo, nùaliaca nacáíwa Espíritu Santo idéca imàacaca cáinináca waicáyacacawa. Iná nusutácué pícha wawási manuísiwata pisutáanápínacué nulí Dios piyúudàacaténácué numànica ùwicái Satanás ípunita. ³¹ Pisutácué Dios ícha nulípiná icùanápíná núa náicha abénaméeyéica càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái íyeyéica Judea yàasu cáli ínata. Pisutácué nacái Dios ícha yéewanápíná casímáiri iyúca wéénánái judíonái Jerusalén iyacàlená minanáí needáca naliwa yái ofrendaca nutéeripínáca nali. ³² Pisutácué Dios ícha nulípiná imàacáanápínacué nùacawa platalé casímáiri iyú, Dios iwàwacaalí còi numànica, nuicácaténácué pía, wachàiniadacaténá wawàwawáaca. ³³ Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápínacué macáita piyaca matubanáiri iyú. Báisíta, amén.

16

Saludos personales

¹ Siúcade núcàlidacué pirí wéénásàatúa Febe iináwaná íwali, cayábéechúa íwítáise, yeebáidéechúa Jesucristo itàacái. Udéca uibaidaca Dios irípiná nèewiré níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái íyeyéica Cencrea iyacàlená irícu. ² Pitàidacué úa cayába Wáiwacali ípidená íwali iyúwa péénásàatúacué, peedácaténácué plataléwa úa, càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica wéénánái iríwa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piyúudàacué nacái úa càirínácaalí wawási umápuèri, uyúudàacáiná madécaná wéénánáiwa, nùacáaníta nacái.

³ Nuwàwali nacái úara Prisca, ùacawéeri Aquila nacái, níara yàacawéeridéeyéicaté núa wáibaidacaalíté Cristo Jesús irípiná. ⁴ Achúmacaté nèetácawa nawasàacaténá núa áibanái ícha iwàwéeyéicaté inúaca núa. Iná nùaca nali cayábéeri, caita nacái macáita wéénánái càmiíyéica judío nàaca nali cayábéeri, níara wéénánái íyeyéica yàcalé imanùbaca, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càita nacái nuwàwali wéénánái alé iwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto nacapèe irícu, yái nacapèeca Prisca, Aquila nacái. Nuwàwali nùacawéerináwa cáininéerica nuicáca ípidenéeri Epenetoca. Yái Epenetoca, yácata idábáanéeri wenàiwica yeebáidéericaté Cristo itàacái Asia yàasu cáli néeni. ⁶ Nuwàwali nacái María, íbaidéechúaca cachàiníri iyú Dios irípiná pèewi. ⁷ Nuwàwali Andrónico, Junias nacái, nùasu cáli néeséeyéica. Nàyacaté núpacha presoíyí ibànallcu. Apóstolca nía, caináwanéeyéica, namànicáiná cayábéeri manuísiwata. Neebáidacaté Cristo itàacái nupichawáise.

⁸ Nuwàwali Ampliato, nùacawéeriná cáininéerica nuicáca yeebáidéerica Wáiwacali itàacái. ⁹ Nuwàwali nacái Urbano, wàacawéeriná íbaidéerica wáapicha Cristo irípiná. Nuwàwali nacái yáara cáininéerica nuicáca Estaquis. ¹⁰ Nuwàwali nacái Apeles yáasáidéericaté manùbàawiría yeebáidaca Cristo itàacái tòi íméeri iyú yúuwichàacaalítéwa Cristo irípiná. Nuwàwali nacái Aristóbulo yéénánái. ¹¹ Nuwàwali nacái nùasu cáli néeséeri ípidenéerica Herodión, Narciso yéénánái nacái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. ¹² Nuwàwali nacái úara Trifena, úa nacái Trifosa, níara inanái íbaidéeyéica Wáiwacali irípiná. Nuwàwali nacái úara cáininéechúaca waicáca wéénásàatúa

Pérsidaca, íibaidéechúaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ¹³ Nuwàwali Rufo yeebáidéerica Wáiwacali itàacái cayábéeri iyú. Nuwàwali nacái yáatúa imàníichúacaté nulí cayábéeri càide iyúwa núatúasiwa. ¹⁴ Nuwàwali nacái níara asìlanáica Asíncrito, Flegonte nacái, Hermes nacái, Patrobas nacái, Hermas nacái, nía nacái wéenánái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Nuwàwali nacái yáara Filólogo, úara Julia nacái, yái Nereo nacái, yéenásatúa nacái, Olimpas nacái, macáita nacái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶ Pitáidáyacacuéwa cayábéeri iyú. Macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwacáidáyacuéeyéicawa imànica culto yàcalé imanúbaca, nawàwalicuéca pía.

¹⁷ Piacué nuénánáica, piicácué píchawa cayába cawinácaalí icàlidéeyéicuéca pírí áiba tàacáisi càmíricuécacá imàaca abédanamata píiwitáise píapichawáaca, imàaquéericuécacá píseríacawa píchawáaca. Nawàwacué náalimáidaca pía, pimànínapínacué píbáyawanáwa, pitàanicaténacué píwaliwáaca báawéeri iyú. Piicácué píchawa nía, càmíciná namàni càide iyúwa íimáaná yái tàacáisica péewáidéericatécuéwa íwali. Piacuéwa náicha. ¹⁸ Iwàwacutácué piacawa náicha càmíciná náibaida Wáiwacali Jesucristo irípiná. Néese náibaidacáita nasíimáidacaténá níawawa meedá. Nàaca wenàiwica icàaluíná, natàanica éeréeri iyú, cayábéeri tàacáisi iyúca nacái casíimáiri wenàiwica yéemlaca. Càita natàanica nachiwáidacaténá wenàiwica bàsàbàséeyéica íiwita, càmíyéica yáalíawa cayába báisiiri tàacáisi íwali. ¹⁹ Ata alénácaalí nùacawa, yá macáita náalíacuéca píináwaná íwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái, íná casíimáica nuwàwa. Nuwàwacué cáalíacáica pía pimànínapíná cayábéeri mamáalàacata, ipíchanacué pimànica píbáyawanáwa. ²⁰ Pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, càmicaalícué nacái peebáida cachíwéeyéi itàacái, yási yái Dios imàaquéerica wáyaca matuíbanáiri iyú iyúudàapínacué pímaxenladaca píchawa Satanás, machawàacacaténacué píchani, càide iyúwa àapimi píabàli yáapiré. Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha píripínacué imànínápinacué píri cayábéeri.

²¹ Timoteoca, yái nùacawéerináca cháí íibaidéerica núapicha Dios irípiná, iwàwalicuéca pía. Níái nùasu cáli néeséeyéi Lucio, Jasón nacái, Sosípater nacái iyéeyéica cháí núapicha, nawàwalicuéca pía.

²² Núa, Tercio, nutànàaca yái cuyàlutaca Pablo irípiná, nuwàwalicué pía Wáiwacali íipidená íwali, weebáidacáiná itàacái.

²³ Gayo nacái iwàwalicué pía, yái nùyéerica icapèe írìcu, núa Pablocá. Yái Gayoca imàaquéerica nacái icapèewa nàwacáidáyacacaténáwa namànica culto macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Erasto iwàwalicué nacái pía, yái ícuèrica gobièrno yàasu plata cháí yàcalé írìcu. Wéenàsáiri Cuarto iwàwalicué nacái pía. ²⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha píripínacué imànínápinacué píri cayábéeri canánama. Báisíta, amén.

Alabanza final

²⁵ Wàacué Dios írì cayábéeri, yái yáaliméericuécacá dàalanamaca imànica pía, pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi núcàlidéerica wenàiwicanái írì, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Dàalanama Dios imànínápinacué píawa pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi íimáaná nuéwáidéerica iyú wenàiwica Jesucristo íináwaná íwali. Yá núcàlidaca nalíni cànínacalíté Dios íináidáanáwa iwàwacutáanápinaté wamànica. Dios idéca yáasáidaca walíni yái tàacáisi

Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha bàaluitésíwa ipíchawáiseté idàbaca èeri.
²⁶ Quéwa siùcáisede Dios imàacaca wáaliacawa, waléecaalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalcuíse. Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi càide iyúwa Dios ichùuláná wía, yái Dios càmlírica imáalàawa. Yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha icàlidaca càinácaalíté Dios ínáidáanáwa imànlínápinaté. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica macái cáli néeséeyéi yéemíaca yái tàacáisi Dios ibèericaté náicha. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica yeebáidacani.

²⁷ ¡Iyaca abéerita Dios, canáca ícha áiba cáaliacáiri, íná wàacué irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwalíse! Báisíta, amén.

1 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nutànàacué piri cuyàluta. Dios idéca imáidaca núa nuíbaidacatená Jesucristo iripiná iyúwa apóstol, Jesucristo ibànùacatená núa càide iyúwa Dios iwàwáaná nucàlidacatená Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanái irí. Yái wéenàsàiri Sóstenes yeebáidéerica Jesucristo itàacái iyaca nacái núapicha cháí. Yá Sóstenes itànàacuéca piri núapichani, yái cuyàlutaca. ² Nutànàacué piri cuyàluta píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Corinto iyacàlená irícu. Peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacái, ínà piyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá nacái Dios idéca masacàaca imànicuécá píwítáise yàasunáicaténacué pía, ìbaidéeyéipiná abéerita Dios iripiná. Dios idéca imáidacuécá pía yàasunáipináwa, náapicha macáita wenàiwica isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo ícha macái cáli íinata, yái Wáiwacali, Náiwacali nacái. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápinacué piri cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, namàacáanápinacué piyaca matuñbanáiri iyú.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Núa cayábéeri Dios iri pìwalicué mamáalàacata Dioscáiná idéca imànicuécá piri cayábéeri mawèníri iyú Cristo Jesús ìwallise, yái piyéericuécá abédanamata yáapicha. ⁵ Piyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha, ínà Dios idéca càasuca imànicuécá pía madécaná chàinisi chènuníséeri iyú. Iná yéewa píalimácué picàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. Píalíacué nacáíwa cayába ìwali yái tàacáisi báisírica. ⁶ Càita peebáidacuécá tàì íméeri iyú yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali. Peebáidacuécá Cristo itàacái, ínà yéewa piyacuécá siùcade machacàníri iyú Dios íicápiná. Càita píasáidacuécá báisíricani, yái tàacáisca. ⁷ Iná canáta pimáapuéricuécá chàinísica quiríta Dios néeséeri idècunitàacá picùacuécá Wáiwacali Jesucristo yàanàaca àniwa. ⁸ Yá Dios ichàiniadapinacué piwàwawa peebáidacatenácué itàacái àta èeri imáalàacatalépinátawa yéewanápiná canáta yéewanácué nacháawáaca pía Wáiwacali Jesucristo yàanàacaalí àniwa. ⁹ Dios imàni càiripináta càide iyúwa icàlidáaná. Yá idéca imáidacuécá pía yàasu wenàiwicapináwa piyacatenácué abédanamata Dios Iiri yáapicha, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Píacué nuénánáica, nusutácué pícha manuísíwata Wáiwacali Jesucristo íipidená ìwali yàasu wenàiwicacáinacué pía, abédanamacué pimànica píiwítáisewa; picácué quirínama píseríaca píchawáaca. Abédanamacué píiwítáise canánama píapichawáaca, abéeri íiwítáisesi iyúta. ¹¹ Càicuécá núumaca piri, píacué nuénánáica, níacáiná Cloé uénánái nacàlidaca nulíni picuísáyacáanáasacuéwa piyaca. ¹² Nuémíacuécá piináwaná ìwali abénaméeyéi péená íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píchacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Apolos yéewáidacalé píchacué”; càita nacái áibanái náimaca: “Núacata Pedro yéewáidacalé píchacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Cristo yéewáidacalé píchacué”, càì náimaca. ¹³ Quéwa abéericata yái Cristoca, càmlírita wáalimá waseríacani, wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Canáca yéewaná waseríaca

Cristo iiná. Iná báawéeriquéi piseríanácuéca píchawáaca. Núa nacái, Pablo, càmitaté nuétáwa píchawalínácué píbáyawaná ìwalíse. Càmitatécué nacái píbautizáwa nuípidená ìwali. Iná báawéeriquéi picàlìdàanácuéca píwaliwáaca nuéwáidacalécuéca pía áibanái ìcha yeebáideeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁴ ¡Núaca Dios irí cayábéeri canácináté nubautizéerica péenácuéca, ipíchanácué píimaca píwaliwa nuéwáidacalécuéca pía áibanái ìcha! Níawamita Crispo, Gayo, níai nubautizéeyéicaté nùyacaalítécué píápicha. ¹⁵ Iná caná yéewaná náimaca nabautizáanásawa nuípidená ìwali. ¹⁶ Quéwa nubautizácaté nacái Estéfanos yéénánái, quéwa càmita núalimá nuwàwalica asáisi nubautizácaalíté áibanái. ¹⁷ Càmicáináté Cristo ibànúacué núa piyacàle néré nubautizáanápíná madécaná wenàiwica. Néese Cristo idéca ibànúaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Cristo iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ìcha. Quéwa càmita nucàlida cayábanaméeri tàacáisi iyúni càide iyúwa casímáiná èeri mìnánái yéemlaca càmiyéica yeebáida Dios itàacái. Càmita nuwàwa nucàlidacani èeri mìnánái yáaliacái iyú, ipíchanácué wenàiwicanái iimáichaca abéerita yái Cristo yéetáanácawa iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ìcha, yái Cristo yéetéericatéwa cruz ìwali wáichawalíná.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Wacàlidaca wèepunicawa yái tàacáisica: Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali, iná yéewa yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ìcha. Aibanái yéeyéipínáca infierno iriculé néemlacaalí yái tàacáisica, yá naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái, náimaca càmitasa yéewa cáiwitáiséeyéi yeebáidacani. Quéwa wía Cristo iwaséeyéipíná Dios yàasu yùuwichàacáisi ìcha, wéemlaca cáaliacáiri iyúni, yái tàacáisica, wáaliacáináwa weebáidacaalí yái tàacáisi Cristo ìwali, yásí Dios iwàlisàidaca wáiwitáise cayábéeri iyú iitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁹ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái. Dios ímacaté: “Yá numáalàidapíná náicha náaliacái, níai íináideeyéicawa cáaliacáica nuícha nía, cayábéeyéi nacái iicaca èeri mìnánái yáaliacái. Càipíná nacái núasáidaca càmita báisi náaliacawa”,

íimaca yái Diosca.

²⁰ Iná canáca iwèni meedá yái náaliacáica, níai èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Dios, éwita náináidacáanítawa cáaliacáica nía, néewáida nacái áibanái, náalía nacái natàanica èeri yàasu wawàsi ìwali. ¡Dios idéca yáasáidaca canáca iwèni meedá yái èeri mìnánái yáaliacáica càmiyéica yeebáida Dios! ²¹ Máini cáaliacáica Dios áibanái ìcha canánama. Dios íináidacatéwa càminápináté imàaca èeri mìnánái yáaliacawa ìwali náaliacái iyúwa. Néese Dios íináidacatéwa iwasàanápínáté wía yàasu yùuwichàacáisi ìchawa, ìwalíse yái weebáidàanáca tàacáisi ímérica Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Cristo, caná iwèni naicáca yái tàacáisica.

²² Abénaméeyéi judío náimaca neebáidàanápínása Cristo itàacái naicácaalí wamànica áiba wawàsi càmirica wenàiwica idé imànica wáasáidacaténá wadènlaca Dios ichàini chènuníseeri. Nía nacái càmiyéica judío, caná iwèni naicáca yái tàacáisica càmicáiná iya abédanamata náaliacái yáapicha, yái èeri mìnánái yáaliacáica. ²³ Quéwa wacàlidaca yái tàacáisica: Yái Jesucristoca, yácata Mesías, Dios ibànúericaté icuacaténaté judionái. Néese yái Mesíasca yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Judionái yéemlacaalí yái tàacáisica, càmita nawàwa neebáidacani. Nía nacái càmiyéica judío néemlacaalí yái tàacáisica, yá caná iwèni naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái. ²⁴ Quéwa wía Dios imáideeyéica yáasunáipínáwa, judioaalí wía, càita nacái càmicaalí judío wía, weebáidaca yái

Mesíasca, ípidenérica Cristo, yéetéricatéwa cruz ìwali, wáaliácáináwa Cristo idèniaca Dios ichàini manuiri, idèni nacái Dios yáaliácái iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²⁵ Dios ibànùacaalíté Cristo yéetátacénáwa wáichawalíná, yáté caná iwèni èeri mìnánái iicáca yái Dios imàníríca, quéwa Dios imànicaté máini cáaliácáiri iyú macái èeri mìnánái yáaliácái ícha. Naicáté Cristo iyúwa machawàaquèeri wenàiwica, yéetácáinátéwa máini báawèeri iyú cruz ìwali, quéwa wáaliácawa Cristo yàasáidacaté ìyaca walí Dios ichàini máiníri manuica macái èeri mìnánái ichàini ícha. ²⁶ Píacué nuénánáica, iwàwacutacué piwàwalica Dios imáidacatécué pía yàasunáipináwa nàyacaalítécué pèewi máisibáwanáita cáaliácáiri èeri mìnánái íiwitáise iyú, máisibáwanái péenacué nacái ichùulièyéicaté áibanái wenàiwica, càitacué nacái písenánáimi càmitaté máini cáasuca nía, càmita nacái máini cachàinica nía cháí èeri írìcu. ²⁷ Aibanái èeri mìnánái càmlíyéi yeebáida Dios naicácuéca pía iyúwa máiwitáiseyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica íináidéeyéicawa cáaliácáica nía áibanái ícha canánama. Càita nacái èeri mìnánái iicácuéca pía iyúwa machawàaquéyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica cachàiniyéica iicáca yáawawa. ²⁸ Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa, píacué áibanái líquéyéica iyúwa báawéyéica meedá, iyúwa canéyéica iwèni nacái, iyúwa càmlíyéica máini cachàini cháí èeri írìcu, iyúwa wawási càmlíríca ìya. Càita Dios yeedácatécué pía yàasáidacaténá caná iwèni iicáca èeri mìnánái ichàini, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái ícha canánama. ²⁹ Iná canáca yéewaná cachàinica wenàiwica iicáca yáawawa Dios yàacuésemi, ibatàa abéeripiná. ³⁰ Quéwa Dios idéca imàacacué píyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Dios imàaca nacái Cristo yàasáidaca walí Dios íiwitáise cáaliácáiri. Dios nacái mabáyawanáca iicáca wía ìwalíse yái Cristo yéetáanácawa wáichawalíná. Cristo nacái masacáaca imànica wáiwitáise wabáyawaná ícha yéewacaténá wáibaidaca abéerita Dios írípíná, iwasàaca nacái wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³¹ Iná canáca yéewaná cachàinica waicáca wíawawa. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Píca pícalida píináwaná ìwaliwa máinícasa cayábéerica pía áibanái iicátacéná pía cáimiétaquèeri iyú; néese pícalida Wáiwacali íináwaná ìwali, macáita yái cayábéerica Wáiwacali imàníríca píri, yéewacaténá áibanái iicáca Wáiwacali cáimiétaquèeri iyú”, íimaca yái Dios itàacáica.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Quéwacué nuénánái bàaluité nùanàacaalítécué píatalé, nucàlidacatécué píri yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha; siùcáise de Dios imàacaca wacàlidacuéca píri, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté nucàlidacué píri càulenèeri tàacáisi iyú, càmita iyú nacái yái èeri mìnánái yáaliácáica càmlíyéica yeebáida Dios. ² Néeseté nùyacaalítécué píapicha, yáté nuínáidacawa nucàlidáanápínacué píri abéerita Jesucristo íináwaná ìwali, abéerita yái tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetátacéwa cruz ìwali wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³ Càmitaté nucàlidacué píri nuchàini iyúwa nùaliácáinátéwa nuwàwacutáca Dios iyúudàaca núa. Nutatátacéwa nucalùniwa Dios iicá máiníacáináté nuwàwaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá núa. ⁴ Nutàanícaalíté píapichacué, nucàlidacaalíté nacái píri yái tàacásica, càmitaté nuwàwa nuchìwáidacuéca pía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú,

nuwènúadacaténáté píiwítáise. Néese, Espíritu Santoquéi iwènúadéericatécué píiwítáise Dios ichàini iyú pèebáidacaténáté Jesucristo itàacái. ⁵ Càité Dios imàacaca nucàlidacuéca píirini yéewacaténá macáita náaliacawa càmítacué yáalimá èeri m̀nanái yáaliacái iwènúadaca píiwítáise Dios iripíná, néese abéericata Dios ichàini idéca imàacacué pèebáidaca Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Quéwa wacàlidaca tàacáisi yáasáidéerica Dios yáaliacái wenàiwicanái irí wàyacaalí wenàiwicanái yáapicha yeebáidéeyéica Jesucristo tàì íiméeri iyú. Quéwa yái yáaliacáisi wacàlidéerica iyú nalíni, càmíricata èeri m̀nanái yáaliacái, níái càmíyéica yeebáida Dios, càmíricata nacái náaliacái níái icuèyéica yái èeriquéi, imáalèeripínacawa mesúnamáita. ⁷ Néese wacàlidaca nalí tàacáisi yáasáidéerica nalí Dios yáaliacái, yái tàacáisi Dios ibèericaté èeri m̀nanái íicha. Bàaluité ipíchawáiseté Dios idàbaca èeriquéi, néenialité Dios íináidacawa imàacáanápínáté wàyaca yáapicha chènuniré càmíetacanéeri iyú, icànèyéipínaca mèlumèluíri iyú nacái, wacùacaténá yáapicha macáita. Quéwa, quèchatécáwa càmítaté Dios icàlida wenàiwicanái iríni. ⁸ Níara èeri m̀nanái icuèrinánáica inuèyéicaté Wáiwacali cruz ìwali, càmítaté náaliawa Dios íináidacatéwa imàinínápínáté walí cayábéeri. Náaliacaalítéwa ìwalítá, yá càmítaté nanúa Wáiwacalítá, yái máiníríca càmíetacanáca, cachàiníríca nacái íiwítáise, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré, icuèrica macáita Dios yáapicha. ⁹ Quéwa Dios idéca imàacaca wáaliacawa ìwali yái cayábéerica imàinírípináca walí. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica:

“Dios idéca ichùnìlaca nalípiná cayábéeri wawàsi, níái cáininéeyéica iicáca Dios, yái cayábéeri wawàsi càmíricáwaca wenàiwica iicá, càmíricáwaca nacái nèemia iináwaná ìwali, yá nacái càmíricáwaca náináidawa ìwali”, íimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Yácata wawàsi Dios imàaquéerica Espíritu Santo yéewáidaca wía ìwali, yácáiná Espíritu Santo yáaliaca Dios íiwítáise ìwali macáita, àta cànácaalí Dios íináidáanáca iwàwallicúsewa nacái, yái càmírica áiba yáaliá yéemlaca cànácaalí íimáaná.

¹¹ Canáca áiba wenàiwica yáaliériwa cànácaalí áiba wenàiwica íináidáanáwa iwàwallicúsewa. Abéericata yái wenàiwica yáaliéricawa cànácaalí íináidáanáwa iwàwallicúsewa. Càita nacái abéericata Espíritu Santo yái yáaliéricawa cànácaalí Dios íináidáanáwa iwàwallicúsewa. ¹² Dios càmítaté ibànúa wawàwalliculé áiba wenàiwica íiwítáise, néese ibànúacaté walí Espíritu Santo yéewacaténá Dios íiwítáise iyaca wawàwallicu, yéewanápiná wáaliacawa ìwali yái wawàsi cayábanaméerica Dios yèerica walí. ¹³ Wéewáidacué pía píaliacaténácué ìwali yái cayábéerica Dios imàiníríca walí, yá wacàlidacuéca píirini càide iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná wía, yái Espíritu Dios néeséerica. Càmítacué wacàlida píirini èeri m̀nanái yáaliacái iyú yái néewáidéericawa ìwali cháì èeri irícu. Néese wacàlidacué píirini píaliacaténácuéwa Dios íiwítáise ìwali càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáanácué íimaca píri, píacué idèniéyéica iwàwallicuwa yái Espíritu Santo.

¹⁴ Aibanái càmíyéica idènia Espíritu Santo nawàwallicuwa, càmíta neebáida iyúwa Espíritu Santo Dios néeséeri yéewáidáaná wía, caná iwènicáiná naicáca Espíritu Santo yáasu tàacáisi. Càmíta nacái náaliá néemlaca cànácaalí íimáaná, níacáiná níawamata cawínácaalí idèniéyéica Espíritu Santo iwàwallicuwa, níata yáaliá yéemlaca cànácaalí íimáaná yái Espíritu Santo yáasu tàacáisica. ¹⁵ Quéwa wía idèniéyéica Espíritu Santo iwàwallicuwa wáaliaca cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. Canáca yéewaná èeri m̀nanái nayúunáidaca wáináidacawa máiwítáiséeri

iyú wawàwalicúsewa. ¹⁶ Càulenáca náichani, yái iyúwa wáináidáanáwa càmicáiná nadènia Cristo íiwitáise càide iyúwa wadènianá. Càité nacái profeta itànàca Dios itaacái íiméerica: “Canáca wenàiwica yáaliériwa càinácaalí Wáiwacali íináidáanáwa iwàwalicúsewa. Eeri mìnánái nacái càmíta náalimá náalàca Wáiwacali nacàlidacaténá írini càinácaalí iwàwacutáanápíná imànica”, càì íimaca. Quéwa wía yeebáidéeyéca Cristo itaacái, wíata yáaliawa íwali yái Cristo íináidáanácawa iwàwalicúsewa wadèniacáiná Cristo íiwitáise.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Néeni, piacué nuénánáica, ¿cánacué càmítacá pibatàa Espíritu Santo yéewáidaca pía? ¿Cánacué píináidawa mamáalàacata iyúwa èeri mìnánái canéeyéica írí Espíritu Santo? Iná càmítatè nùalimá nuéwáidacuéca pía càulenéri tàacáisi iyú Cristo íwali, néesetè iwàwacutácué nuéwáidaca pía màulenéri tàacáisi iyú càide iyúwa sùmanáicaallicué pía, càmíyéica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná, yái càulenéri tàacáisica. ² Nuéwáidacatécué pía éeréeri iyú càide iyúwa nàacaalí quírasì líraca íinisi càmicáiná yáalimá iyáaca íinási. Nuéwáidacatécué pía màulenéri tàacáisi iyú, càmicáinácué píalía péemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéri tàacáisica. ¡Sìuca nacáide mamáalàacata càmítacué píalía péemíacani! ³ ¡Càmítacué píalía péemíaca càinácaalí càulenéri tàacáisi íimáaná pidèniacáinácué èeri mìnánái íiwitáise mamáalàacata! Nùaliacawa báawacuéca piicáyacacawa píasu cawèníri íwalisewáaca, báawacué nacái piicáyacacawa macáicáiná péenácué iwàwaca áibanái íicàcani iyúwa cachàiníri áibanái íicha canánama ichùuliacaténácué pía macáita. Iná picúisáyacacuécawa píyaca nacái, píseríacuéca píichawáaca nacái. Iná pidèniacuéca mamáalàacata èeri mìnánái íiwitáise, mamáalàacata nacái pímanícuéca piacawa càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná càmíyéica yeebáida Cristo itaacái. ⁴ Abénaméeyéí péenácué íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píichacué”, càì náimaca; áibanái nacái íimaca: “Núacata Apolos yéewáidacalé píichacué”, càicaallicué píimaca, yá pèepunícúecawa càide iyúwa èeri mìnánái íináidáanáwa báawéeri iyú.

⁵ Càmítacué cayába càì píináidacawa, càmíyéicáiná cachàini wía áibanái íicha, núa Pablo, yá nacái Apolos. Dios yáasu wenàiwica wía, íibaidéeyéica íiripíná. Wacàlidacatécué píri Wáiwacali íináwaná peebáidacaténácué itaacái. Wadéca wamànica yái wáibaidacalécawa Wáiwacali imàaquéericatè walí.

⁶ Péemíacué comparacón: Abéeri náiwacali idèniaca ibànacale yàalunáwa. Yá ibànùaca yáasu wenàiwicawa ibànacaténá néré. Néese ibànùaca yáasu wenàiwicawa áiba yùucàcaténá néré úni, ipíchaná chuica cáli. Yá Dios imàacaca bànacalé idàwinàacawa cayába. Càita nacái Wáiwacali ibànùacatè núa píatalécué nuibaidáanápínatè írí pèewibàa nuéwáidáanápínácué pía itaacái iyú quéecháwanáimi; néesetè Wáiwacali ibànùacatè Apolos íibaidacaténá írípiná núamirícubàa yéewáidacaténácué pía mamáalàacata Cristo íwali cachàinacaténácué píiwitáise Cristo íwali. Quéwa abéericata Dios yái imichàidéericuécua píiwitáise. ⁷ Iná núa ibanéericatè Dios itaacái píwàwalicu, Apolos nacái yái icuèricatécué pía núamirícubàa, càmíyéí cachàini wía áibanái íicha, yáacáiná Diosca yái abéericata imichàidéericatécué píiwitáise.

⁸ Apolos, núa nacái wáibaidaca Dios írípiná wáipichawáaca, Dios yáasu wenàiwicacáiná wía. Càmita cachàini abéeri wéená áiba wéená íicha, néese Dios idéca imàacaca walí wáibaidacalépiná méetàucunamata wáichawáaca.

Quéwa Dios yàapíná nawèni cawínácaalí íbaidéeyéica irípiná. Yàapíná nawèni ìwalíse yái namànlínáca náibaidacaléwa Dios imàaqueérica nalí. ⁹ Wíata íbaidéeyéi Dios irípiná wáapichawáaca, quéwa píacué, càicuéca píade iyúwa Dios ibànacale, cáininéérica Dios iicáca, iyúwa nacái cayábéeri caplí Dios imànírica iyaca. Iná Dios ibànùaca wía wáibaidacaténá irípiná wayúudàanápínacué pía. ¹⁰ Péemiacué comparación: Aiba wenáiwica iwàwacaalí imànica cayábéeri caplí íba icapèená, yásí quéechacáwa ibànùaca yàasu wenáiwicawa ìrladacaténá néré cachàiníri íba ibàlùadacatáipínáca ìnata caplí iwáiná. Néese caplí íiwacali ibànùaca yàasu wenáiwicawa áibanái náawináidacaténá cayábanaméeyéi íba caplí iwáinápiná. Nabàlùadaca caplí iwáiná cachàiníri íba ìnata, yái íba idàbáanéeri wenáiwica ìriadéerica. Yái Dios, càicanide iyúwa náiwacali ichùulíerica namànica caplí. Quéechatécáwa Dios ibànùacaté núa yàasu wenáiwica nucàlidacaténá wenáiwicanái irí Jesucristo ìinàwaná ìwali. Siùcade Dios ibànùaca áibanái yéewáidacaténá wenáiwica mamáalàacata. Quéwa cawínácaalí Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenáiwica, iwàwacutá iicáca ìíchawa cayába imànicaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa idàbáanéeri íba cachàiníri naliadéerica cayábéeri iyú nabàlùadacatáipínáca ìnata caplí iwáiná. Yái nuéwáidáanáca wenáiwica Jesucristo ìwali, càicanide iyúwa naliadacaalí cayábéeri iyú idàbáanéeri íba cachàiníri. Canáca yéewaná áibanái yéewáidaca wenáiwica méetàuculé ìicha yái tàacáisica, canácáiná áiba Jesucristo ìicha weebáidéeripíná itàacái iwasàcaténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ìicha. ¹² Wéewáidacaalí wenáiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, nàyacaténá machacàníri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí càica wíade iyúwa wenáiwica ichanàidéeyéica cawèníri wawási caplí iwáinápiná, yái oroca, quírameníri plata nacái, cawèníri íba nacái, yái cayábanaméeri wawási càmírica yéewa quichái imáalàidaca. Quéwa wéewáidacaalí nía canéeri iwèni tàacáisi iyú, càmírica iyúudàa nàyaca machacàníri iyú Dios iicápiná, yásí càica wíade iyúwa wenáiwica ichanàidéeyéica púba caplí iwáinápiná, masicái nacái, sitùa ibáiná nacái, yái wawási quichái imáalàidéeripínáca. ¹³ Aiba èeriwa, èeri imáalàacatáipínátawa, Dios yáasáidapíná amaláwacani yái wáibaidéerica irípiná, quichái yéenáíwaná yàanàapínacaalí. Néesequé quichái yáalimáidapíná iicáwa wáibadacalé wamànírica Dios irípiná cawíná íiwitáanácaalíni. Càipíná Dios yáasáidaca asáisi cayábacaalíni, càmicaalí nacái caná iwèni, yái wéewáidáanáca wenáiwica. ¹⁴ Wéewáidacaalí wenáiwica cayába nàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yái wáibaidéerica Dios irípiná ìidenlápíná quichái, càide iyúwa cawèníri íba icapèená càmírica yeemáwa, yásí Dios yàapínáca wawèniwa, wía yàasu wenáiwicawa. ¹⁵ Quéwa càmicaalí wéewáida wenáiwica cayába nàyacaténá machacàníri iyú Dios iicápiná, yásí quichái imáalàidapíná yái wáibaidéerica, càide iyúwa quichái yeemácaalí caplí idèníerica iwáináwa masicái meedá, yásí yái wáibaidéerica imáalàapínáca wáicha, càmita nacái Dios yàapíná wawèni. Quéwa éwita yái wáibaidéerica imáalàacaalíwa wáicha, càicáaníta cáupíná wíawa quichái ìicha iyúwa wenáiwica ipíacaalíwa quichái ipèrùa yéewíise, yá càmita wamáalàapínáwa.

¹⁶ Abénaméeyéi wenáiwica namànica manuúri caplí íipidenéeri templo, yá nawàlùacawa náacaténá Dios icàaluíná. ¿Càmitasicué píalíawa Dios yàasu temploca pía Espíritu Santo ìyacáinácué píwàwallcu? ¹⁷ Abéerita Dios irípinácué pía, càide iyúwa Dios icapèe. Píacatacué yái Dios yàasu temploca. Iná áibacaalí báawa imànucéca píiwitáise cachíwéeri tàacáisi iyú, yásí Dios yúuwichàidapíná

manuísíwatani.

¹⁸ Picácué píináidawa máiníná cáaliacáica pía. Aibacaalí péenácué íináidawa máiníná cáaliacáicani èeri mīnanái yáaliacái iyú, iwawacutá iwēnūadaca íiwitáisewa íicha yái ínáidáanácawa íicácáténá yáawawa iyúwa cāmíríca cáaliacái áibanái íicha. Càita yáalimá cáaliacáicani báisiiri yáaliacáisi iyú, yái yáaliacáisi yāanēerica Dios nēese. ¹⁹ Caná iwēni Dios íicáca èeri mīnanái yáaliacái càide iyúwaté profeta itànānā Dios itācái íimēerica: “Dios yūuwichàidapíná núa cawínácaalí cáimacáiyéica íicá yáawawa, níai icálidéeyéica náalíanásawa manūba wawási iwali cháí èeri mīnanái íiwitáise iyú. Yái báawēerica nawawēerica namànica áibanái írí, Dios imāacapíná yāanāca nāwali idēcunitācá nachíwáidaca áibanái náalíacái iyúwa”, íimaca. ²⁰ Càité nacái áiba profeta itànāca Dios itācái íimēerica: “Wacuèriná Dios yáaliacawa canáca iwēni meedá yái náináidáanácawa cawínácaalí ínáidéeyéica cáaliacáica èeri mīnanái yáaliacái iyú”, íimaca. ²¹ Iná picácué cachàini piicáca píawawa íwalíise yái áiba wenáiwica yéewáidáanaca pía, náimēerica iwali cayábēericasani áibanái íicha yéewáidéeyéi wenáiwica. Iwawacutácué cayábaca piicáca núa canánama abédanamata Dios imāacacáinácué pirí macáita. ²² Dios imāacacué pirí núa Pabloca, yá nacái Apolosca, yá nacái Pedro wéewáidacaténácué pía. Dios imāacacué pirí yái èeriquéi piyacaténácué cháí èeri írícu. Imāacacué pirípiná nacái yéetácáisi. Imāacacué pirí nacái siūca èeride, macái èerita wapíchalépinácawa nacái. Cáicué Dios imāacaca pirí macáita. ²³ Yá Cristo yāasu wenáiwicacuéca nacái pía, Cristocáiná nacái Dios yāasu wenáiwicaca.

4

El trabajo de los apóstoles

¹ Càita iwawacutácué píináidacawa wāwali, wía apóstolca, íibaidéeyéica Cristo írípiná, Cristo ibānūacáiná wía wéewáidacaténácué pía iyú yái cayábēeri tāacáisica Dios ibèericaté áibanái íicha. Siūcáisede Dios imāacaca wáaliacawa cayábēeri tāacáisi iwali. ² Wenáiwica íibaidacaalí áiba írí, iwawacutá imānica càide iyúwa íiwacali íimāanā írí. ³ Iná cāmíta nuínáidawa iwali yái píimāanácuéca nūwali, píimacaalícué nūwali cāmítasa nuíbaida cayába. Càita nacái cāmíta nuínáidawa iwali yái áibanái íimāanāca nūwali. Núa nacái canáca yéewaná nūmaca nuíbaidacasa cayába Dios írípiná cāmícáiná nūalimá nūlāca nuíwítáisewa càide iyúwa Dios yáalíanāwa. ⁴ Cāmíta nuwāwali asáisi numànicaalíté áiba wawási báawēeri, quēwa cawāwanáta nudéca numànica áiba wawási cāmíríca nūalíawa iwali. Abéericata Wáiwacali yái yáaliéricawa, yácata yái icálidéeripínaca nuínáwaná iwali asáisi nuíbaidacaalíté írípiná cayába, càita nacái canēerica iwēnicaalí meedáni, yái numānírícaté. ⁵ Iná picácué picálda áibanái íināwaná iwali cāmítasa náibaida cayába Dios írípiná. Picúacué Wáiwacali yāanānāpíná, yásí yāasáidapíná amalēeri iyú yái wamāníríca ibāacanēeri iyú. Yāasáidapíná nacái cāinācaalíté wāináidāanāwa wawāwalícuísewa wēpunícaalíté wāibaidaca Dios írípiná. Nēese cayábacaalí Dios íicá yái wamāníríca, yásí Dios icálidapíná wamānicaté cayábēeri.

⁶ Píacué nuénánáica, nūlāacuéca pía càiri tāacáisi iyú nuyúudācaténácué pía, yéewanápinácué nacái piyaca càide iyúwa Apolos yāanā, núa nacái, ipíchanácué picutáca áiba tāacáisi Dios itācái íicha, yéewanápinácué nacái cayábaca píicáca abédanamata macáita wenáiwica íibaidéeyéica Dios írípiná, núa nacái yéewáidéeyéicuéca pía. Báawēeriquéi cachàinínácuéca piicáca píawawa íwalíise yái pidēnlanácuéca áiba yéewáidéericuéca pía píimēericuéca iwali cayábēericasani

áibanái ícha canánama. ⁷ Néeni, ¿cánacué yéewa cáimacái piicáca piawawa áibanái ícha canánama? ¿Càmitasicué pialíawa Dioscata yái yèerica pirí macáita pidènièricuéca? Dios yàacáinacué piríni, néese ¿cánacué yéewa cachàinica piicáca piawawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué peedáca piríwani pichàini iyúwa?

⁸ Piyúunáidacuéca pialíacawa macáita wawàsi Dios íwali. Piyúunáidacuéca piyaca càide iyúwa càasuíyéi idènièyéica manùba cawèniiri, càmiyéica iwàwacutá áibanái iyúudàaca. Piyúunáidacuéca pialíacawa macáita yái iwàwacutèericuéca pialíacawa, íná càmitacué piwàwa wéewáidaca pía quirínama. Piicácuéca piawawa iyúwa èeri mìnanaí icuèrinánái càmiyéica iwàwacutá wayúudàaca. Dios imàacacaalícué picùaca macái wenàiwica cachàiníri iyútá, yá núcúacuéca nía piápichatá. Quéwa càmita nacuèriná núa cháí èeri írìcu, canásiwata. ⁹ Wia apóstolca, càmita yéewa wàya iyúwa èeri mìnanaí icuèrinánái, nuínáidacáináwa cawàwanáta Dios idéca imàacaca wàuwichàacawa manuísiwata, wía apóstolca. Báawaca èeri mìnanaí iicáca wía iyúwa presoíyéi imàniyéica ibáyawanáwa manuísiwata, yéetèyéipinácawa máini báawèeri iyú nabáyawaná íwalísewa. Eeri mìnanaí, ángelnái nacái náináidacawa manuísiwata naicáidaca walí idècunitàacá wàuwichàacawa. ¹⁰ Madécaná wenàiwica naicáca wía iyúwa máiwitáiséyéi wàuwichàacáináwa Cristo írìpiná. Quéwa piicácuéca piawawa iyúwa cáiwitáiséyéi Cristo itàacái íwalíse. Pímacuéca càmitasa pimàni iyúwa máiwitáiséyéi ipíchanacué piùwichàacawa iyúwa wía. Eeri mìnanaí iicáca wía iyúwa machawàaquéyéi càmicáiná wéewáida wenàiwica èeri mìnanaí yáaliacái iyú. Néese piicácuéca piawawa iyúwa cachàiníyéica íwiitáise, cáimiétacanèeyéica nacái, quéwa èeri mìnanaí iicáca wía iyúwa canéyéi iwèni, wía apóstolca. ¹¹ Mamáalàacata àta siuca nacáide wàuwichàaca máapicái, macàlaca nacái wawàwa, canáca nacái wabàle cayába. Aibaalí nacapèedáidaca wía. Canáca nacái wacapèesiwa. ¹² Wáibaida nacái wacáapi iyúwa cachàiníri iyú àta chamàlecataléta wía wawèniacaténá wayáawa. Aibanái icuísaca íchawa wía, quéwa wasutáca nalí Dios imàninápiná nalí cayábèeri. Nàuwideca namànica wía quéwa wàideniaca yái báawèerica namànírica walí. ¹³ Natàanica báawèeri iyú wàwali, quéwa càicáaníta wataànica nalí éerèeri iyú quéwanáta. Mamáalàacata àta siuca nacáide namànica walí càide iyúwa nàucacaalí náichawa báawèeri yáasèerimi, casaquèeri wawàsi natunuérica bàacháwalícuíse.

¹⁴ Càmita núumacué pirí càì nubàiniadáanápínacué pía, néese nuwàwacáita nùalàacuéca pía càide iyúwa nuénibewa, cáinináicáinacué nuicáca pía. ¹⁵ Yáicáiná éwitasica diez mil namanùbaca yàanàacaalí nēewáidacaténacué pía Cristo íwali, càicáaníta càmitacué pidènia madécaná pisèenáíwa. Núcata càide iyúwacué píaniri, bàalutécáiná nucalídacué pirí Cristo Jesús iináwaná, yátè peebáidacuéca itàacái, iwasaanápínacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁶ Íná nusutácué pícha wawàsi manuísiwata pimànicaténacué càide iyúwa numáníná, càide iyúwacué píaniricaalícué núa.

¹⁷ Nudéca nubànùacuéca platalé Timoteo, yái nuiquéerica iyúwa nuíriwa cáininéerica nuicáca Wáiwacali íwalíse. Nùalíacawa Timoteo íwali imàninápiná cayábèeri mamáalàacata càide iyúwa nusutáaná ícha. Nubànùacaté Timoteo iwàwalicatenácué pía cainácaalí nùyaca mamáalàacata càide iyúwa iwàwacutáaná wenàiwica iyaca yeebáidéerica Cristo Jesús itàacái. Càita nuéwáidaca wenàiwica nàyacaténá càì macái níai yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái macái cáli íinata, àta alénácaalí nuèpuníwa. ¹⁸ Abénamèeyéi péenacué cachàinica naicáca níawawa nayúunáidacáiná cáaluca nùaca nupáchiacuéca pía.

¹⁹ Quéwa nuwàwacué nùacawa nuicáca pía mesúnamáita Wáiwacali imàacacaalí numànica cà. Yásí nùacawa nuicácaténá yái náiméerica náalimáanása namànica náibaidacaténása Dios iripíná, náimaca, níara cachàiníiyéica iicáca yáawawa. Càmita nùawa néré nuémlacaténácáita nasàna meedá, náimaca cachàinínása nía. ²⁰ Càmita nuwàwa nuémlaca nacàlidacáicata naináwanáwa, yáciná cawinácaalí wenàiwica Dios icuèyéica náasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca nía idènièyéica Dios ichàini náibaidacaténá Dios iripíná cachàiníiri iyú, nàyacaténá nacái machacàníiri iyú. Càmita nacàlidacáita meedá naináwaná ìwaliwa nadèlianása Dios ichàini. ²¹ Néeni, ¿càinásicué piwàwa numànica? ¿Piwàwasicué nùanàca pìatalé nùuwichàidacaténácué pía pibáyawaná ìwalíisewa, yái cachàinínácuéca piicáca piawawa? Càmicálicué piwàwa nùacawa pìatalé nùuwichàidacaténácué pía, néese piwènúadacué piwitáisewa pínáidacaténáwa machacàníiri iyú, piicácaténácué piawawa iyúwa càmlíyéica cachàini, yéewacaténácué nùalàaca pía éeréeri iyú cáininácáinácué nuicáca pía.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Macáita nacàlidacué nalíwáaca piináwaná ìwali báawéeri iyú iyacáiná abéeri péenácué yeedéericaté iríwa yáatúanáwa, úara yániri yàacawéetúaca. ¡Máini báawéerica yái namànírira pèewi! Ewita èeri mìnáná camicáaníta neebáida Jesucristo itàacái, càicáaníta càmita máini namàni càiri báawasíwéeri wawàsi, càide iyúwacué péená imàníná. ² ¿Cánácué cachàini piicáca piawawa mamáalàacata? ¡Iwàwacutácué máini achúmaca piwàwa manuísíwata pibáyawaná ìwaliwa! Yái asiali imànírira càiri báawéeri, iwàwacutácué piúcaca pèewíisewani yái asialica. ³ Ewita camicáaníta nùyaca piápichacué néré, càicáaníta nuicáca nùawawa iyúwacué abéeri péená. Nudéca nuínáidacawa nùuwichàidáanápíná yái asialica càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué piápicha néré. Yái Wáiwacali Jesucristo idéca ichùullaca núa nucàlidáanápíná càinácaalí iwàwacutáanápíná yùuwichàacawa yái imànírira càiri báawasíwéerica. ⁴ Piwacáidáyacacuéwa, yá piináidacuéwa nùwali càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué piápicha, nùalàacaténácué pía. Yásí Wáiwacali Jesús cachàiníiri íiwitáise iyapínácué piápichawa. ⁵ Iná iwàwacutácué pèepúdaca yái asialica Satanás irí yéewanápíná Satanás imáalàidaca iiná uláicái iyú àta yéetacatalépinátawa ipíchana yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripinátawa Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná àniwa.

⁶ Picácué picàlida piináwanáwa canùmaséeri iyú cayábáanásacué pía idècunitàacá pimàacacué abéeri péená imànica càiri báawéeri. Píalíacuéwa comparación íiméerica: “Nèewiadaacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yá levadura imàacaca macáita íbesi inísáapínacawa”, càì íimaca yái comparacióna wabáyawaná ìwali. Yái levadura ímáanaca càicanide iyúwa wenàiwica ibáyawaná. Iná pimàacacaalícué abéeri péená imànica ibáyawanáwa mamáalàacata, yásí mesúnamáita macáitacué pía pimànìpiná piacawa pibáyawanáwa. ⁷ Iná piúcacué pèewíisewa yàara levadura nacáirica íiwitáise, yái péenácuéca imànírira báawéeri, ipíchánácué báawaca imànica piíwitáise canánama. Yásí píalimácué piyaca wálisàì iyú, mabáyawanéeri iyú nacái. Càicuéca píade iyúwa wálisàì pan, càmlíri idènià levadura, Dioscáiná idéca yúucacué pícha yái báawéerica pimàníríricaté. Càide iyúwa judíonái nanúacaalí oveja wálisàì nàasu culto Pascua yaalíwa nawàwalicaténá iyúwaté Dios iwasàaná nía, càita nacái wàasu Cordero íipidenéerica Cristo yéetátéwa

iwasàacaténá wía, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁸ Judiónái namànica nàasu Pascuawa, yá náucaca náichawa macáita levadura. Càita nacái, wáucacué wáichawa yái levadura nacáirica wáiwitáiseca bàaluisàimica. Picácué wàya quirínama wabáyawaná yáapichawa. Càide iyúwa pan càmicaalí idèna levadura, càita nacái iwàwacutá wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa, watàanicué nacái bàisìiri iyú.

⁹ Bàaluité nutànaacatécué pirí áiba cuyàluta nùlàacaténácué pía ipíchanácué piacawéeridaca wenàiwica iiméeyéica áiba yáapicha càmlíchúaca nàinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa. ¹⁰ Quéwa càmitacué píalía péemíaca cayábani càinacaalíté iimáaná yái núméricatécué pirí. Càmita nuchùuliacué piánápináwa déeculé náicha macái èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, níai iiméeyéica áiba yáapicha càmlíchúaca nàinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa, nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníiri, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo icàaluíníná, yái cuwáinái yéenáiwanáca. Càmitàacá píalimácué piacawa náicha àta pèetácatalétacuéwa piacaténáwa èeri lícha. ¹¹ Càmitaté càì nuchùuliacuéca pía, néese nùlàacatécué pía ipíchaná piacawéeridaca wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidáanása Jesucristo itàacái quéwa namàni nàacawa càiri báawéeri: Naimáca áiba yáapicha, càmlíchúaca nàinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa; nawàwaca needáca naliwa macái wawàsi cawèníiri; nàaca ídolo icàaluíníná yái cuwáinái yéenáiwanáca; natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali, áibaalí nacái nacámaca; áibaalí nacái nayéedùaca, quéwa mamáalàacata nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Picácué piacawéerida nía; picácué piyáa piyáacaléwa náapicha. ¹²⁻¹³ Dios càmitacué ichùulia wàuwichàidaca èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese Diosta yùuwichàidapíná níawa. Quéwa cawínacaalí iyéeyéica pèewibàa, nacàlidacaalí naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa namànica nabáyawanáwa, néese iwàwacutácué picháawàaca naináwaná ìwali, piàlàacaténácué nía cachàiníiri iyú. Iná piúcacué pèewíséwa yái imàníríca ibáyawanáwa.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánacué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái? Báawéeriquéi pimànínacuéca càì. Néese iwàwacutácué picháawàaca iináwaná ìwali Dios yàasu wenàiwica irí, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa, nachùnìacaténácué pirí yái wawàsica. ² Píacué Dios yàasu wenàiwica, píalíacuéwa Dios imàacáanápínacué péemíaca èeri mìnánái iináwaná ìwali èeri imáalàacaalípináwa picàlidacaténácué iwàwacutáaná nàuwichàacawa càiripínátawa nabáyawaná ìwalíséwa. Iná yéewa píalimácué péemíaca piináwanáwàaca achúmèeriina wawàsi ìwali cháì èeri irícu pichùnìacaténácué wawàsi piríwàaca, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Píalíacuéwa nacái wéemlanápiná nacái àngelnái iináwaná ìwali wacàlidacaténá cayàbacaalíni, báawacaalí nacái, èeri imáalàacaalípináwa. Iná màulenáca meedá péemíacuéca piináwanáwàaca cháì èeri irícu, pichùnìacaténácué piríwàacani, yái achúmèeri wawàsica. ⁴ Iná abéeri péenácué yeebáidéerica Jesucristo itàacái cháì èeri irícu imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánacué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí picàlidéeyéica iináwaná canápinéeyéicasa

nía, níara càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái? ⁵ Núumacué pírí càì báicaténacué pía, piwènúadacaténacué píiwitáisewa. ¿Càmitasicué iya abéeri péená yáaliméeri yéemlacuéca piináwaná, ichùniacaténacué píichawáaca yáì wawàsica? ⁶ ¡Báawéeriquéi pipélianacuéca, pícháawàayaca nacáíwa jueznáì irí, quéwa báawéeriquéi cachàiniwanáì pícháawàanacuéca piináwaná ìwaliwáaca jueznáì irí càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái!

⁷ Pícháawàacaalícué piináwaná ìwaliwáaca, yá pídecuéca pimàacaca báawéeri icàbadàacuéca pía, càmitacué nacáì pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, imànicaalícué pírí báawéeri, iyéedùacaalícué píicha píasu nacáì, yá cayába cachàiniwanáì píideniacaalícué piùwichàanáwa masànatatá, ipíchaná èeri mìnánáì càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pipéliayacacawa. ⁸ ¡Quéwacué càmita píideni, néese pimànicuéca càì píbáyawanáwa cachàiniwanáì: Pimànicuéca áibanáì irí báawéeri, piyéedùacuéca nàasu, éwita pimanùbacacáaníta nía!

⁹⁻¹⁰ Píalíacuéwa báawéeyéi íiwitáise càmita nawàlùupináwa Dios iyacàle iriculé, yáì icùacataléca chènuníseérica. Píacué pibatàa áibanáì ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmiíyéipiná iwàlùawa Dios iyacàle iriculé cawinácaalí imàniiyéica yáalaniwa; nía nacáì yéeyéica ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná; nía nacáì íiméeyéica inanái yáapícha càmiíhúaca nàinusíwa, nía nacáì íiméeyéica aslái yáapícha càmiírica nanìrisíwa; nía nacáì aslanái imàaquéeyéica áiba aslái iduica, áibanáì nacáì aslanái íiméeyéica inacáiri yáapíchawa; nía nacáì iyéeduèeyéica; nía nacáì iwàwéeyéica yeedáca iríwa macáì wawàsi cawèníri, nía nacáì icàméeyéica; nía nacáì itàaníyéica báawéeri iyú áibanáì ìwali, nía nacáì ipéliyéica áibanáì nayéedùacaténá nàasu. Nía càmiíyéipináta iwàlùawa Dios iyacàle iriculé chènuniré. ¹¹ Càitécué abénaméeyéi péená iyacaté ipíchawáiseté piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténacué Jesucristo itàacái. Quéwa Dios idéca imàacacué iwàwawa píbáyawaná íicha càide iyúwa idéca nacáicaalícué íibaca píichani. Idéca nacáì yeedácuéca pía yàasu wenàiwicapináwa mabáyawanacaténá íicácuéca pía. Càita Dios idéca imàanicuéca pírí cayabéeri Wáiwacalí Jesucristo íipidená ìwali, yéetácáinátéwa wáichawalíná. Dios idéca imàacacué yàasu wenàiwicaca pía Espíritu Santo ichàini iyú, yáì Espíritu Dios ìbanuèricuéca piwàwaliculé.

La santidad del cuerpo

¹² Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanla numànica áiba wawàsi, yásí cayábaca numànica macáì wawàsi nuwàwéerica numànica”, càì náimaca. Quéwa, núumacué pírí, éwita Dios càmicáaníta imáisanla wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macáì wawàsi iyúudàa wía, áibanáì nacáì. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná càmicaalí báawa yáì wawàwéerica wamànica, quéwa iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná yáì wawàsi wawàwéerica wamànica idacùaca wía cachàiníri iyú àta càmicataléta wáalimá wamàacaca wáichawani. Báawaca wamàacacaaalí áiba wawàsi idacùaca wáiwitáise. ¹³ Nacàlidaca báisíri iyúni náimacaalí yàacàsi ìwali watùra irípinéerica, watùra nacáì wayáacalé irípiná. Báisíta, Dios imàacaca wayáaca macáì yàacàsi wawàwéerica. Quéwa áibaalípiná Dios imáalàidapiná yàacàsi, watùra nacáì càmicáiná iwàwacutá wayáaca wayáacaléwa quirínama. Quéwa wainá càmita iya càide iyúwa yàacàsi; namànicáita nachíwawa meedá náimacaalí cayábacasa waimáca áibanáì yáapícha cawínacaaalí wawàwéeri, càmicáaníta wáinusíwani, càita nacáì càmicáaníta wanìrisíwani. Càmita báisí natàacái, néese, yáì waináca, yácata Wáiwacalí yàasu weebáidacaténá itàacái. Wáiwacalí nacáì

wainá irípinéeri, ichàiniadacaténá wainá, yéewanápiná wáibaidaca irípiná. ¹⁴ Càide iyúwaté Dios imichàidáaná Wáiwacali yéetácáisi íicha, càita nacái imichàidapíná wiawa yéetácáisi íicha íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái chàinisi imichàidéericaté iyú Wáiwacali.

¹⁵ ¿Càmitasicué pialáwa piiná ìwaliwa Cristo iiná ìwaliséericani? Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu. ¡Iná máini báawaca abéericaalí wéená imànica ibáyawanáwa inaná yáapicha iiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalinápiná! ¡Picácué wamàni càiri báawéeri! ¹⁶ ¿Càmitasicué pialáwa aslali iimácaalí inaná yáapicha iiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalinápiná, yási níai pucháibaca abéericata nainá? Càité profeta itànàaca Dios itàacái nàwali cawinácaalí iiméeyéica yáapichawáaca: “Dios iicáca níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca. ¹⁷ Quéwa wenàiwica yeebáidacaalí Wáiwacali itàacái, yási iyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

¹⁸ Iná placuéwa náicha caqualéta cawinácaalí iimáidéeyéicuéca pía pí-imáanápiná áiba yáapicha càmlírìca pinìrisíwa, càmlíchúaca nacái píinusiwa. Macái áiba nabáyawaná íiwitáaná càmita imàni báawéeri nainá írìwa, quéwa cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmlírìca nanìrisíwa, càmlíchúaca nacái náinusiwa, namànica nabáyawanáwa nainá írìwa. ¹⁹ ¿Càmitasicué pialáwa piiná ìwalicuéwa Espíritu Santo yàasu templocani, yái Espíritu Santo Dios imàaqueéricatécué píri, yá nacái Espíritu Santo iyacuéca piwàwalicu? Càmitacué píiwacali píawawa. ²⁰ Yái Diosca, yácatacué Píiwacali, Dioscáiná iwènlacatécué pía cawèníri wawàsi iyú, yái líri íiranáca. Iná picácué pimàni pibáyawanáwa piiná iyúwa, néese piyacué mabayawanéeri iyú yéewanápiná áibanái náalíacawa máini cayábéerica íiwitáise yái Diosca.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ Siùcade nucàlidacué píriní yái písutéeericuéca péemíawa núa ìwali pibànùacaalítécué nulí cuyàluta. Báisíta cayábaca càmicaalí aslanái idunùa inaná ìwali. ² Quéwa madécaná wenàiwica nawàwaca naimáca áiba yáapicha, càmlíchúaca náinusiwa, càmlírìca nacái nanìrisíwa, iná cayábacata macái aslanái yeedáca íinuwa, macái inaná nacái uedáca unìriwa. ³ Iwàwacutá aslali iimáca íinusiwa yáapichawa càide iyúwa iwàwacutáaná imànica. Càita nacái iwàwacutá inaná uimáca unìrisíwa yáapichawa. ⁴ Uái inanáica càmita uiná íiwacalu úa, néese unìri yàasucani. Càita nacái aslali, càmita iiná íiwacalini, néese íinu yàasucani. ⁵ Picácué pimáisanla piináwa píinu íichawa, pinìri íicha nacáíwa, càmicaalícué abédanama píiwitáise píapichawáaca quèechacáwa càmlínápiná píimá píapichawáaca malééná èerita písutáanápínacué Dios íicha manuísíwata. Pídecánáamicué pimáalàidaca pimànica càì, néese iwàwacutácué pèepùa píimá píapichawáaca àniwa ipíchanácué càmita píalimá picùaca píawawa, yá Satanás yáalimáidacuéca pía pimànínápiná pibáyawanáwa áiba yáapicha.

⁶ Càmitacué nuchùulla pía peedáanápiná píriwa placawéeripináwa, quéwa piwàwacalícué picásàacawa, yá cayábacani. ⁷ Macái wenàiwica náalimácaalí nàyaca abéeritatá càide iyúwa nùyáaná canèeri íinutá, yá cayábacatáni, quéwa càmita macái náalimá nàyaca abéerita. Néese Dios imàcacawa lí wáalimáwanama madécaná chàinisi íiwitáaná wáibaidacaténá irípiná, wadèlianápiná wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca.

Dios imàaca abénaméeyéi wéenà nàyaca abéerita casímáiri iyú. Imàaca áibanái wéenà nàyaca nàacawéeri yáapichawa casímáiri iyú.

⁸ Núumacué piri piacué máinuíyéica, maníríiyéi nacái, piacué nacái inírimi yéeteyéimicawa ícha, cayábaca piyamáacaalícuéwa abéerita càide iyúwa nùyáana abéerita. ⁹ Quéwa càmicaalícué pialímá picùaca piawawa ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, yási iwàwacutácué peedáca piníriwa, píinu nacáíwa, cayábacáiná cachàiniwanái picásàacaalícuéwa máinícaíchacué pílnáidáanícawa píimáanápiná áiba yáapicha.

¹⁰⁻¹¹ Quéwa nuchùuliacué pía, piacué cáinuíyéica, piacué nacái caníríiyéica càide iyúwaté Wáiwacali ímáaná walí, càmínápiná inanái imàaca iníriwa, càita nacái càmínápiná aslali imàaca ínuwa. Càmíricata núa meedá yái ichùulièricuéca pía, néese Wáiwacalícatá yái ichùulièricuéca càmínápiná pimàni càí. Quéwa inanái uèpùacaalíwa uníri íchawa, iwàwacutá uyamáacawa abéechúata, canáca yéewaná uedá ulíwa áiba àniwa. Néese càmicaalí quirínama uwàwa ùyaca abéechúata, yá iwàwacutá uníri, úa nacái nawènúadaca náíwítáisewa nalíwáaca nàyacaténá abédanamata náapichawáaca àniwa.

¹² Siúcade nuwàwacué nùalàaca pía quirita càide iyúwa nuínáidáanáwa, piacué áibanái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Càmita Wáiwacali ichùulia núa nùaláanápinácué pía tàacáisi iyú númèeripinácuéca piri, quéwa nuínáidacawa cayábacani. Péemlacué: Abéeri aslali yeebáidéeri Jesucristo itàacái ínuacaalí càmíchúa yeebáida, quéwa uwàwacaalí ùyaca yáapicha, iwàwacutá aslali yeebáidéerica Jesucristo càmita imàaca íchawa úa. ¹³ Càita nacái inanái yeebáidéechúa Jesucristo itàacái unírícaalí càmíri yeebáida, quéwa iwàwacaalí iyaca úapicha, iwàwacutá inanái yeebáidéechúa Jesucristo càmita umàaca uíchawani. ¹⁴ Cayábaca nayamáacawa náapichawáaca, yácáiná Dios íicáca iyúwa yàasu wenáiwicapináwa yái asalíca ùwalíse úái ínuca yeebáidéechúaca Jesucristo. Càita nacái Dios íicáca iyúwa yàasu wenáiwicapináwa úái inanáica ìwalíse yái uníríca yeebáidéerica Jesucristo. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, càmicaalícué piyamáawa piacawéeri yáapichawa càmírica yeebáida, yá cawàwanátacué péenibe càmita neebáida Jesucristo itàacái; néese piyamáacaalícuéwa piacawéeri yáapichawa, péenibe yáapichawa nacái, yási Dios íicácuéca péenibe iyúwa yàasu wenáiwicapináwa. ¹⁵ Quéwa yái uníríca, úa nacái ínuca, càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái máinícaalí nawàwaca nèepùacawa nàacawéeri íchawa yeebáidéerica, pimàacacué nèepùacawa náícha. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá piyamáacawa piacawéeri yáapichawa càmírica yeebáida nawàwacaalí nèepùacawa píchacué càmíciná Dios iwàwa wapéliayacawa, néese Dios idéca imáidaca wía wáyáanápiná matuíbanáiri iyú. ¹⁶ Nawàwacaalícué nèepùacawa pícha, pimàacacué nèepùacawa ipíchanácué pipéliayacawa, càmícinácué píaliwa, piacué inanáica, asásí pialímácaalí piwènúadaca piníri íwítáisewa Dios írípiná. Càita nacái piacué aslanáica, càmitacué píaliwa asásí pialímácaalí nacái piwènúadaca píinu íwítáisewa Dios írípiná.

¹⁷ Píalímáwanama macáitacué iwàwacutáca pìyaca càide iyúwaté Wáiwacali imàacáanátécué piri chàinisi píibaidacaténácué írí. Càmicaalícué báawa yái píibaidacaléca, néese piyacué càide iyúwaté piyáaná Dios imáidacaalítécué pía. Càita nùalàaca macáita wenáiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ¹⁸ Dios imáidacaalí aslali namàníricaté írí circuncisión, càmita iwàwacutá iwènúadaca yàasu circuncisiónwa. Càita nacái Dios imáidacaalí aslali càmíricaté namàni írí

circuncisión, càmita iwàwacutá imàacaca namànica iríni siùcade. ¹⁹ Picácué achúma pínáidáanicawa piwàwawa circuncisión iwali, cáinináciná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. Abéerita pínáidacuéwa pimàninápiná machacàniri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué macáita piyaca càide iyúwa piyáanáté quéecha Dios imáidacaalítécué pía. ²¹ Aibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía líbaidéericaté mawèniri iyú Dios imáidacaalíté pía, picá achúma piwàwa iwali. Quéwa namàacacaalí pèepunicawa matuíbanáita, yá cayábaca pèepunicawa máiwacalináwaca. ²² Cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná áibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía líbaidéerica mawèniri iyú Dios imáidacaalíté pía pèebáidáanápináté Wáiwacali itàacái, néese siùcade éwita áibanái yàasu wenàiwicacánita pía mamáalàacata, càicáanita iwàwacutá piwàwalica Wáiwacali idéca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha píibaidacaténá Wáiwacali irípiná; càita nacái pía yèepunírícatéwa máiwacalináwaca cháí èeri írìcu Dios imáidacaalíté pía, siùcáise de Cristo yàasu wenàiwicaca pía líbaidéeripiná Cristo irí càiripináta. ²³ Dios iwènìlcatécué pía cawèniri wawàsi iyú, yái líri líranáca. Íná picácué pínáidáanicawa iwali yái èeri mìnánái íimáanáca piwali. Picácué nacái cáimacái píicáca piawawa iyúwa èeri mìnánái. ²⁴ Íná piácué nuénánáica, càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué piyaca mamáalàacata càide iyúwa piyáanátécué Dios imáidacaalítécué pía.

²⁵ Siùcade nùlálacué pía nàwali níara càmiyéicáwaca icàsàawa. Wáiwacali càmita imàaca nulí tàacáisi nuchùullanápiná nía quéwa nùalimá nùlálaca nía Dios iyúudàacáiná núa manuísíwata, iicáciná nupualé, yéewanápiná nùlálaca wenàiwica cáallacáiri iyú. ²⁶ Nuínáidacawa cayábaca macáita wenàiwica nayamàacaalíwa càide iyúwa nùyáaná máinuta, manírta nacái macáicáináuca càulenápiná wàasu èeri siùcade, nàuwichàidapínacaalí wía Cristo íwalíse, weebáidacáiná itàacái. ²⁷ Quéwa cáinucaalí pía, picá pimàaca pílichawa úa. Máinucaalí pía, cayábaca càmicaalí peedá píinuwa. ²⁸ Quéwa peedácaalí píinupínáwa, càmita pimàni píbáyawanáwa. Càita nacái mànacáu uedácaalí unírriwa, càmita cabáyawaná úa. Quéwa níái cáinuýéica, nía nacái caníríyéica nàypiná càulenéri iyú cháí èeri írìcu, iwàwacutáciná nàuwichàacawa Cristo irípiná. Íná nùlálacuéca pía ipíchanácué máiní piyaca càulenéri iyú.

²⁹ Píacué nuénánáica càicué nuwàwaca nùlálaca pía: Iyaca wapíchale achúma èerínata meedá, íná siùcade cawinácaalí idèniyéica yàacawéeriwa, iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa nàalimáanáta cachàiníri iyú. ³⁰ Càita nacái cawinácaalí achúméyéica iwàwa yéénánái yéetéyéimiwa iwaliwa iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa càmiyéi achúma iwàwa. Cawinácaalí nacái imàníyéica fiesta iwàwacutá nàyaca cáimiétaqueréi iyú càide iyúwa càmiyéi máiní casíimái iwàwa náibaidacaténá cáallacáiri iyú Wáiwacali irípiná. Cawinácaalí nacái iwènìyéica wawàsi iwàwacutá càmita máiní cáinináca naicáca nàasuwa, néese iwàwacutá nàináidacawa càide iyúwa canéyéica yàasu, náibaidacaténá cachàiníri iyú Wáiwacali irípiná. ³¹ Cawinácaalí nacái imàníyéica yàasu wawàsiwa cháí èeri írìcu needácaténá nalíwa plata, iwàwacutá càmita máiní báawaca nawàwa nàináidáanicawa nàasu cawèniri iwaliwa cháí èeri írìcuírca, yáciná mesúnamáita imáalàapínacawa macáita yái waiquéerica cháí èeri írìcu.

³² Càmitacué nuwàwa pínáidáanicawa báawanama cháí èeri yàasu wawàsi iwali. Máinucaalí asiali, yásí ínáidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi iwali

imànicaténà càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná casímáicaténà imànica Wáiwacali iwàwa. ³³ Quéwa cáinucaalí asìali, yá iwàwacutá íináidacawa cháí èeri yàasu wawàsi ìwali casímáicaténà imànica ínu iwàwawa. Yái asìali càmita yáalimá íbaidaca macái ichàini iyúwa ínu irípináwa, Wáiwacali irípiná nacái. ³⁴ Càita nacái maníríchúa, áiba inanái nacái càmlíchúaca icàsàawa, nàináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi ìwali, casímáicaténà namànica Wáiwacali iwàwa, namàacacaténà naináwa, náiwitáise nacáiwa Dios irí, náibaidacaténà cachàiníri iyú irípiná. Quéwa áiba inanái caníríchúaca iwàwacutá uínáidacawa cháí èeri yàasu wawàsi ìwali usímáidacaténà uníriwa.

³⁵ Càita nùlàacuéca pía nuyúudàcaténácué pía. Càmita numáisaníacué picàsàacawa, néese núumacué píri còi píyacaténácué cáimietaquéeri iyú, píibaidánápinácué nacái Wáiwacali irípiná macái pichàini iyúwa.

³⁶ Quéwa áibacaalí asìali íináidawa càmita cayába imáisaníacaalí mamáalàacata íduwa ucàsàacawa béerucáiná úa, uwàwacaalí ucàsàacawa nacái, yásí cayábaca úaniri imàacacaalí ucàsàacawa. Càmita namàni nàyaca nabáyawanáwa, níái icàsèeyéicawa. ³⁷ Quéwa áibacaalí idènlà íduwa, càmicaalí iwàwacutá ídu icàsàacawa asìali yáapicha, càmicaalí nacái uwàwa ucàsàacawa, úaniri nacái íináidacaalíwa càmlínápiná imàaca ucàsàacawa yáapicha yái asìalica, yá úaniri imànica iyaca cayábèeri wawàsi. ³⁸ Iná cawínacaalí imàaquérica íduwa icàsàacawa imànica cayábèeri wawàsi. Quéwa cawínacaalí càmlírica imàaca ucàsàacawa imànita nacái cayábèeri yáwanái.

³⁹ Uái caníríchúaca canáca yéewaná umàaca uíchawa uníriwa. Iwàwacutá uyamáacawa yáapicha idècunitàcá cáucani. Quéwa yéetácaalíwa uícha, yásí uálimáca udéca ucàsàacawa àniwa yáapicha cawínacaalí asìali máinuírca uwàwérica, quéwa iwàwacutá ucàsàacawa abèeri yáapicha yeebáidéerica Jesu-cristo itàacái. ⁴⁰ Quéwa nuínáidacawa casímáinápiná cachàiníwanái uwàwa càmicaalí uedá uníripináwa àniwa. Càita nuínáidacawa, nuebáida nacái Espíritu Santo Dios néesèeri idéca iyúudàca nuínáidánáwa còi.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ Siúcade nucàlidacué píriní ìwali yái pisutéericuécá péemíawa núa ìwali píasu cuyàluta írìcuwa: yái iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio nàacaténà ídolo cuwáináí yéenáíwaná icàaluíná, càide iyúwa náiwitáise íyáaná, níara áibanáica càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Pidécuéca píimaca cáalíacáicasacué pía macáita. Cayábacué nuénánái, ipíchanácué cáimacáica píicáca píawawa píalíacái ìwalísewa. Cayába cachàiníwanái cáininácaalícué píicáyacacawa, yéewanápinácué píiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú peeбайдacaténácué itàacái tàí íméeri iyú. ² Cawínacaalí iyúunáidéerica yáalíacawa madécaná wawàsi ìwali, càmitàacá yáallawa cayába càide iyúwa iwàwacutáaná yáalíacawa. ³ Quéwa cawínacaalí cáinináca iicáca Dios, yásí Dios yáalía iicáca yái wenàiwicaca, cayábaca Dios iicáca íiwitáise nacái.

⁴ Pisutácatécué péemíawa núa asásí cayábacaalícué píyáaca iinási nanuérica iyúwa sacrificio nàacaténà ídolo icàaluíná, níái cuwáináí yéenáíwanáca. Càitacué núumaca píri ìwali: Báisíta canéerica iwèni meedáni, canáca nacái ichàini yái ídoloca, cuwáisàiri yéenáíwanáca meedáni cháí èeri írìcu, canácáiná áiba báisíri Dios íicha, abéerita yái Diosca. ⁵ Báisíta nàyaca madécaná demonio íiwacanánái cachàiniyéi báawéyéi íiwitáise icuèyéica yàasu cáliwa chènuníseeri cáuli írìcubaa, cháí èeri írìcu nacái èeri mìnánái yéeyéica

lipidená cuwáinái (ímáanáca diosnái). Madécaná wenàiwica nàaca demonio icàaluíniná, wenàiwica icàlìdeeyéica ìwali cuwáináicasa nía. ⁶ Quéwacué canáca walí áiba wèeripiná icàaluíniná ícha yái abéerita Wáaniri Diosca. Wáaniri Dios imànicaté macáita, íná wawàwa wáyaca càide iyúwa iwàwáaná. Iya nacái abéerita Wacuèriná, yái Wáiwacali Jesucristoca, yái idàbéericaté macáita, àta wía nacái, Wáaniri Dios iripiná.

⁷ Quéwa càmitacué macái wéená nàalía néemlaca cayába càinacaalí ímáaná yái tàacáisica. Càmita cachàini náiwitáise Dios ìwali càmicáinácá nàalía cayába. Níái wéenánái yéewánéeyéita yàaca ídolo cuwáisàiri yéenáiwaná icàaluíniná ipíchawáiseté nawènuadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesucristo itàacái. Nayáacaalí nayáacaléwa áibanái yáapicha, nawèniacaalí iinási nacái yàcalé irícu, yá nàaliacawa áibanái nadéca nanúuca yái píraímica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná. Abénaméeyéi wéená iyáacaalí yái iinásica, yá nayúunáidaca càmita báisí Dios imàaca nayáacani. Quéwa nayáacani quéwanáta. Íná nadàbaca nàináidacawa méetàuculé Dios ícha, yá báawaca náiwitáise ìwalíise yái namànináca wawàsi nàináidéerica Dios imáisaníaca namànica. ⁸ Báisíta càmita cayába Dios iicáca wía ìwalíise meedá yái wayéerica, íná càmita cayábáwanái Dios iicáca wía áiba wawàsi ìwalíise wayáacaalíni. Càita nacái càmita báawa Dios iicáca wía ìwalíise yái càmlírica wayáa. ⁹ Quéwacué éwita Dios imàacacáaníta piyáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo cuwáisàiri yéenáiwaná irí, càicáaníta iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchanácué abéeri wéenásàiri càmlírica yeebáida tàì ímèeri iyú imànica ibáyawanáwa iicácáinácué piyáacani, yái iinásica. ¹⁰ Píacáiná yáaliéricawa Dios imàacaca piyáaca yái iinásica, néese píawinacaalíwa piyáacaténá piyáacaléwa ídolo yàasu templo néré, nawacuacataléca iinási nanuérimica iyúwa sacrificio ídolo irí, yá cawàwanáta abéeri wéená càmlíri yeebáida tàì ímèeri iyú iicáca píá néré, néese iwàlùacawa néré nacái iyáacaténá yái iinásica, éwita íináidacáanítawa càmita Dios iwàwa imànica càì. ¹¹ Pidéca píimaca píwaliwa píalíanásawa madécaná, quéwa yái píaliacáica càmita iyúudàa péenásàiri yái càmlírica yeebáida tàì ímèeri iyú, néese pidéca pímaníca irí máini báawéeri píaliacái iyúwa, yá cawàwanáta yéetápinácawa méetàuculé Dios ícha ibáyawaná yáapichawa, yái péenásàirica, éyitaté Cristo yéetácanítawa nacái íchawalíná. ¹² Íná píewáidacalícué péenánáwa càmlíyéica yeebáida tàì ímèeri iyú namàninápiná áiba wawàsi nàináidéerica ìwali càmlírica Dios iwàwa namànica, yá pímanícuéca píacawa píbayawanáwa péenánái iríwa, Cristo irí nacái. ¹³ Íná yái nuyáanáca iinási imàacacaalí nuénásàiri imànica ibáyawanáwa nuyáacalé ìwalíise, yásí cayába cachàiniwanái càmlínápiná quirínama nuyáaca iinási, ipíchaná núalimáidaca nuicáwa nuénásàiriwa àta imànicataléta ibáyawanáwa.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Ewita apóstolcáaníta núa, yái Dios ibànuérica, càicáaníta càmita nuèpuníwa càide iyúwa isímáidáaná núa meedá, néese nuwàwaca nuyúudàaca áibanái. Báisíta Dios imàacacaté núa apóstolpiná, íná canáca ichùulièri núa cháì èeri irícu. Nudéca nuicáca Wáiwacali Jesús. Píacué nacái yáasáidéeyéica apóstolca núa bàaluitécáiná piwènuadacuéca píiwitáisewa Dios iripiná nuíbaidacaalíté Wáiwacali iripiná píewibàa, nucàlídáanápínácué pírí iináwaná ìwali. ² Cawàwanáta áibanái càmita naicá núa càide iyúwa apóstol, yái Dios ibànuérica, quéwa píaliacuéwa báisíiri iyú apóstolca núa, bàaluitécáiná piwènuadacuéca

píiwitáisewa peebáidacaténá Wáiwacali itàacái, nucàlidacaalítécué pírí iináwaná ìwali. Càita Dios yáasáidacuéca pírí apóstolca núa.

³ Natàanícaalí báawéri iyú nùwali, náimacaalí nacái càmítasa apóstolca núa, yásí còi nùma naliwa: ⁴ Dios ibànùacaté núa iyúwa apóstol nucàlidacaténá Wáiwacali iináwaná, íná Dios imàacaca nusutáca nuyáapínáwa wenàiwicanái fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Dios imàaca nacái macái apóstol idèniaca ínuwa yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, imàaca nacái apóstol itéca yáapichawa úa idècunitàacá yèepunícawa icàlidacaténá Dios itàacái, càide iyúwa áibanái apóstol namàníná, nía nacái Wáiwacali yéénánái iméeréerináica, Pedro nacái. Íná nudèniacaalí nuínuwatá, yá cayábaca nutéca nùapichawa úatá. ⁶ Dios imàaca nacái Bernabé, núa nacái wayamáidaca wáibaidaca wacáapi iyúwa, wasutácaténácué pícha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidaca pírícué Dios itàacái. Quéwa éwita Dios ibatàacáaníta wamànica còi, càicáaníta càmítaté wasutácué pícha wayáapínáwa, nèese wíata ipáyaidaténá. ⁷ Péemiácué comparaciòn: Píaliácuéwa úwinái càmíta nawènià nayáapínáwa. Càita nacái wenàiwica ibànacaalí ibànacalewa abéyéeri uva yéetaná, càmíta iwàwacutá ipáyaidaca iyácaténá yáasu uva iyacanáwa. Càita nacái abéeri icùacaalí áibanái ipíra ovejanái, canáca imáisaníeri ìiraca leche yeedéerica ovejanái fícha. Càita nacái Dios imàacaca apóstolnái isutáca iyáapínáwa wenàiwicanái fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Dios ibànùacáiná apóstolnái nàatalé. ⁸ Picácué píináidawa númáanáca càiri tàacáisi nuíwítáise iyúwa meedá, bàalutécáiná Dios còi íimaca imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés írí, Moisés icàlidacaténáté israelitanái íríni. ⁹ Càité Moisés itànàaca tàacáisi bàaluté Dios inùmalícuise: “Picácué pídacua pacá inuma ituínási fícha idècunitàacá ulbaidaca pírí ubawàidaca ituínási, ùulùacaténá ituínási iwíralè, nèese píimáacacúe uyáacani idècunitàacá ulbaidaca uèpunícawa”, íimaca. Dios íimacaté còi walí wáalíacaténáwa catúulécánaca iicáca pacá, quéwa iwàwacutácué wáalíacawa áiba wawàsi quiríta. ¹⁰ Dios íimacaté còi icàlidacaténá walí iwàwacutáanáca wayúudàaca wenàiwica iyúudéeyéica wía. Dios ichùullacaté Moisés itànàanápínaté yái tàacáisi wamànicaténá cayábéeri nalí cawínácaalí yéewáidéeyéica wía Dios itàacái iyú. Péemiácué comparaciòn: Asiali ichùnìacaalí cáli nabànacatáipíná, yá iwàwacutá namàacaca yeedáca yáasupínáwa quiracaalí yái iyacanásica. Càita nacái cawínácaalí yùuluèrica ituínási iwíralè, iwàwacutá namàacaca yeedáca yáasupínáwa. Càita nacái wía yéewáidéeyéicuéca pía, Dios imàacaca wasutácuéca pícha wayáapínáwa. ¹¹ Wabànacatécué Dios itàacái piwàwalicu, íná cayábaca wasutácué pícha weedácaténá wàasupínáwa, yái wayáapíná, wabàlepiná nacái, wayamáacatáipíná nacái cháí èeri írìcu. ¹² Dios imàacacáiná áibanái yéewáidéeyéicuéca pía isutácuéca píchani, yá mání cachàiniwanái Dios imàaca wasutácuéca píchani, wíacáinaté idàbàanéeyéicaté icàlidacuéca pírí Jesucristo iináwaná. Quéwa, éwita Dios imàacacáaníta wasutácuéca pícha wayáapínáwa, càicáaníta càmíta còi wamànica. Nèese wàidenlacaté wàuwichàanáwa wáibaidaca wawèniánápíná wayáawa ipíchanácué báawaca péemíaca Cristo itàacái ìwalíse yái wasutáanácuéca wayáapínáwa pícha.

¹³ Píaliácuéwa naináwaná ìwali, cawínácaalí íibaidéeyéica templo írìcu. Needáca nayáawa templo írìcuíse. Íimáanáca, cawínácaalí inuéyíca pírái iyúwa sacrificio, needáca naliwa iinási yéénáimi, macái pírái yééná nanuérica neemácaténáni altar íinata. ¹⁴ Càita nacái Wáiwacali idéca ichùullaca cayábàanápíná nàyaca náibaidacalé ìwaliwa namànírica Dios

irípiná, cawinácaalí icàlidéeyéica yái tàacáisi cayábéerica, íná cayábaca nasutáca nayáapináwa wenàiwicanái ícha yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Yácata nawèni, níai icàlidéeyéica Dios itàacái. ¹⁵ Quéwa canácatáita còi numànitè nùyacaalítécué píapicha, càmita nacái nutànàacué pírí cuyàluta siüca píacaténácué nulí wawàsi. ¡Máini casímáica nuwàwa nucàlidacué pírí Dios itàacái mawèñiri iyú! ¡Cayába cachàiniwanái nulítáni nuétacaalíwatá ipíchaná nuyamáidaca nucàlidaca Dios itàacái mawèñiri iyú!

¹⁶ Càmita cachàini nuicá núawawa ìwalíse yái nucàlidàanaca Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Néese nucàlidacani Cristo ichùuliacáiná núa. ¡Máini báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripináca nùwali càmicaalí nucàlida yái tàacáisica wenàiwicanái irí! ¹⁷ Íná nucàlidacaalíté yái tàacáisica núiwitáise iyúwa meedátá, yá nuedacaté wenàiwicanái ícha nuwènipinawatá. Quéwa càmita nucàlidani núiwitáise iyúwa, néese Dioscata yái ichùulìerica nucàlidacani. ¹⁸ Yácata nuwèni yái: Casímáica nuwàwa nucàlidacáiná mawèñiri iyúni yái tàacáisica ímèerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càita nucàlidaca mawèñiri iyúni: Ewita Dios imàacacáaníta nusutácué pícha nuyáapináwa nucàlidacáinácué pírí itàacái, càicáaníta càmita còi nusutácuéca píchani.

¹⁹ Ewita càmicaáníta áibanái yàasu wenàiwica núa íbaidéerica mawèñiri iyú, càicáaníta numàacaca núawawa càide iyúwa macái wenàiwicanái yàasu wenàiwica íbaidéerica mawèñiri iyú nuyúudàanápíná áibanái wenàiwica manùbéeyéi nawènúadàanápíná náiwitáisewa Cristo irípiná. ²⁰ Nùyacaalí judónái yáapicha, yá nùyaca càide iyúwa náiwitáise iyáaná nuyúudàacaténá nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná. Càita nacái numànica nùyacaalí náapicha níai càmíyéica judío yeebáidéeyéica tàacáisi Dios imàaqueericaté profeta Moisés iri bàaluité; yá nùaca Dios icàaluíniná náapicha càide iyúwa náiwitáise iyáaná, yéewacaténá néemlaca nucàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali, éwitacué càmicaáníta iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná wàacaténá Dios icàaluíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ²¹ Càita nacái nùyacaalí náapicha níai càmíyéica judío, càmíyéica iya Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yá càmita numàni iyúwa wenàiwica imànìrìrica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, nuwàwacáiná nuwènúadaca náiwitáise Cristo irípiná. Quéwa éwita càmicaáníta numàni càide iyúwa wenàiwica iyéerica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, càicáaníta nuebáidaca mamàalàacata Dios itàacái càide iyúwa Cristo ichùulliná núa. ²² Nùyacaalí áibanái yáapicha càmíyéica yeebáida tàì ímèeri iyú, yá nuèpua nùyaca càide iyúwa abéeri néerá, nuicá nacái cáimietaquéeri iyú yái nàináidàanácawa, càmita nuicáani naquíniná. Càita nùyaca náapicha nuyúudàacaténá neebáidaca Jesucristo itàacái cachàiniwanái. Íná núalimáidaca nùyaca abédanamata náapicha macái wenàiwica íwitáaná numànicaténá àta cainácaalí núalimáanáta numànica nuyúudàacaténá abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²³ Càita numànica yéewacaténá madécaná wenàiwica yéemlaca yái tàacáisi cayábéerica ímèerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, nuwàwacáiná nacái Dios imànica nulí cayábéeri náapicha níai yeebáidéeyéica Cristo.

²⁴ Péemiacué comparación: Píaliacuwa ìwali yái napanífinácawa carrera ìwali, yá macáita napaníacawa, quéwa abéerita yái imawènladéerica áibanái yeedáca iríwa cawèñiri. Càide iyúwa níai ipaníyécawa cachàinìiri iyú carrera ìwali, càita nacái iwàwacutácué píbaidaca Dios irípiná cachàinìiri iyú,

píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànicaténá càide iyúwa ichùulianácué pía. Càicué pimàni peedácaténácué piriwa yái cawèñirica Wáiwacali yèeripináca yàasu wenàiwicanái iriwa chènuniré. ²⁵ Chái èeri iricu macáita iwàwéeyéica isàiwicaca deporte needácaténá naliwa cawèñiri, néewáidacawa cachàiníri iyú yéewacaténá cachàinica nainá; namàacaca náichawa macái wawàsi imàñirica báawéeri nainá iri. Yá néewáidacawa cachàiníri iyú needácaténá naliwa abéeri corona, laurel ibáiná icàyuwaniná. Quéwa báinásíri corona yèepùaca chuica ráunamáita, yá imáalàacawa, néese wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái wáibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali iripináwa weedácaténá waliwa áiba cawèñiri càmírica imáalàawa iyéerica chènuniré. ²⁶ Nùacata càmíri iyúwa matuíri ipianícaaliwa éeruwaca, càmita nacái iyúwa áiba inúadáidéeri cáuli meedá. Néese núallacawa cainácaali Wáiwacali iwàwáaná numànica, yá nuibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali iripiná. ²⁷ Nucùaca núawawa, nuiná nacáwa cachàiníri iyú ipíchaná numànica nubáyawanáwa, ipíchaná nacái numànica áiba wawàsi càmírica iyúudàa áibanái, càmíciná nuwàwa Wáiwacali imáisanlaca nuibaidáanápíná irí quirínama idécánámi nuéwáidaca áibanái.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Píacué nuénánáica, picácué piimáicha macái wàawirináimi israelitanái namusúacatéwa profeta Moisés yáapicha Egipto yàasu calí ícha. Néeseté idècunitàacá nèepunícawa nàacawa manacúali yùucubàa caináwàiri, yáté Dios imàacaca manuiri acalèe yàacawa napíchalépiná yáasáidacaténáté alénacaalí iwàwacutá nàacawa. Macáita nèepunícatéwa acalèe yáapíse, catámèeri iricu ùulèeri ícha. Macáitaté nàacawa Moisés yáapicha, yá nachàbacatéwa chuiri calí ínatabàa Mar Rojo yàasu manuiri úni iwaliabàa. ² Càité macáita abédanama namànicaté náiwitáisewa Moisés yáapicha namànicaténáté iyúwa Moisés ichùulianá nía càide iyúwaté nadéca nacáicaalí nabautizáacawa nèepunícáinatéwa Moisés yáapicha acalèe yáapíse, úni iwaliabàa nacái. ³ Càité nacái macáita nayáacaté chènunísèeri yàacàsi Dios yèericaté nalí, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná. ⁴ Macáita nacái nàiracaté úni Dios imàaquéericaté imusúacawa íba yèewíse. Yái Cristo yàacawéeridéericaté yèepunícawa nía, càicanide iyúwa cachàiníri íba Cristo yàacáinaté nacáuca. ⁵ Quéwaté báawaca Dios íicaca náiwitáise batéwa macáita, ináté Dios inúaca nía, yá nachéecami icàlálíacatéwa manacúali yùucubàa caináwàiri.

⁶ Càité nachàbacawa. Dios yùuwichàidacaté nía yéewáidacaténá wía ipíchaná wawàwaca báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná báawéeri. ⁷ Iná picácué pía ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíná càide iyúwaté abénaméeyéi nanúanaté píraí, nayáaca nacái íinási nàacaténá ídolo icàaluíná. Càité profeta itànàaca Dios itàacái ímérica: “Níara wenàiwicaca náawinacatéwa nayáacaténá íinási, yáté nàiraca nacái, néese namichàacatéwa nasáiwicacaténá náapichawáaca, yá naimáca náapichawáaca”, ímaca. ⁸ Píacué nuénánái, picácué waimá áiba yáapicha càmíchúaca wáinusíwa, càmírica nacái wanírisíwa, càide iyúwaté abénaméeyéi imàñínáté. Yáté veintitres mil namanúbaca néetácawa Dios inúacáinaté nía nabáyawaná íwalíse. ⁹ Picácué nacái wáalímáida waicáwa Cristo càide iyúwaté abénaméeyéi imàñínáté nabáyawanáwa mamáalàacata néese Dios yùuwichàidacaté nía. Yáté néetácawa àapi iyú Dios ibànuyéica nèewiré. ¹⁰ Picácué picuísa píchawa Dios càide iyúwaté abénaméeyéi nacuíáidacaté Dios, yáté Dios ibànúaca yàasu ángelwa inuérica wenáiwica, yá inúacaté nía.

¹¹ Càité ichàbacawa. Dios yùuwichàidacaté wàawirináimi yéewáidacaténá wía ipíchaná wamànica càide iyúwa namànnínaté. Néesetè áibanái profeta natànaacaté Dios itàacái nàalàacaténá wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía iyéeyéica siùcade ipíchawáise èeri imáalàacawa. ¹² Iná pínáidacaalícuéa cachàinica píiwitáise, cáalíacáiri nacái, iwàwacutácué píica píchawa cayába ipíchaná picaláacawa Dios ícha imànicaíchacué pibáyawanáwa. ¹³ Pidàbacaalícué piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, néese piwàwalícué macái èeri mìnánái nachàbaca càiri wawàsi yáalimáidéerica nía namànnínápiná nabáyawanáwa. Quéwa cayábèeri Dios íiwitáise, imàníríca nacái machacànírí iyú càide iyúwa íimáaná, yá iyúudàapínácué pía ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. Iná yéewa píalimácué manuíca pínáidacawa piwàwawa Dios íwali càminápinácué imàaca càulenèeri wawàsi yáalimáidaca pía cachàiniwanái ícha yái píaliméericué píideníaca. Néese càulenèeri wawàsi yáalimáidacaalícué pía pimànnínápiná pibáyawanáwa, yásí Dios iyúudàacué píawa yéewacaténá píideníaca mamáalàacatani ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càipíná Dios iyúudàapínácué píawa, iná càmitacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa.

¹⁴ Iná píacué nuénánái nuwàwéeyéica, picácué píacawéerida wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíníná. Píyacué déeculé náicha cawínácaalí imànníyéica càì. ¹⁵ Nùalíacawa cáiwitáiseacué pía, iná nutàánícué píri nuwàwacáinácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú íwali yái nùuméericué píri. Yásí píalíacuéa báisícātani. ¹⁶ Macái imanùbaca wamànicaalí Santa Cena, yá wasutáca Dios ícha cayábacaténá imànica walí uva ituní, wàa nacái Dios írí íwali cayábèeri, yácáiná uva ituní íimáanáca càicanide iyúwa Cristo íraná imusuérícatéwa ícha cruz íwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wàiracaalí yái uva ituníca, yá wáasáidaca wáyaca abédanamata Cristo yáapícha, yéetácáinátéwa cruz íwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wayáacaalí wáalimáwanama pan yéená wasubèriadéerica, yá wáasáidaca wáyaca abédanamata Cristo yáapícha, Cristo iiná yùuwichàacáinátéwa cruz íwali wáichawalíná. ¹⁷ Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta macáita wayáaca abèeri pan yéená macáita wamanùbaca iyúwa. Càita wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wáyacáiná abédanamata Cristo yáapícha, éwita manùbéeyéicáaníta wía.

¹⁸ Piwàwalícué Dios ichùulíacaté Israel itaquénáinámi bàaluité. Abédanamata namànica náiwitáisewa náapichawáaca nayáacaalíté iínási macáita namanùbaca iyúwa, yái píráimi nanuérícaté iyúwa sacrificio cáuri Dios írí. ¹⁹ Càmita núuma nàaca Dios icàaluíníná cawínácaalí inuényéica pírái iyúwa sacrificio ídolo írí. Càmita báisí cáurica yái ídolo cuwáisáiri yéenáíwanáca, iná canáca iwèni meedá. Yá nacái pírái iínámi neeméerica ídolo írí, càmlíríta cachàini áiba iínási íiwitáaná ícha. ²⁰ Néese nuwàwacué píalíacawa nàwali níara áibanái yéeyéica ídolo icàaluíníná. Namàaca iínási iyúwa sacrificio ídolo írí, quéwa càmita nàa Dios icàaluíníná, néese nàaca demonio icàaluíníná. Iná càmitacué nuwàwa píyáaca náapichani idècunitàacá nàaca ídolo ímíétacaná fiesta írìcu, ipíchanácué píyaca abédanamata demonio yáapícha, náapícha nacái níara yéeyéica demonio icàaluíníná. ²¹ Càmitacué Dios imàaca píiraca uva ituní Santa Cena yaalí Wáiwacali yàasu copa írìcuíse, píiracaalícué nacái demonio yàasu copa írìcuíse. Càita nacái càmitacué Dios íbatàa píyáaca píyáacaléwa Santa Cenaca Wáiwacali yàasu mesa iwéré, píyáacaalícué píyáacaléwa nacái demonio yàasu mesa iwéré, aláera namànicataléca fiesta nadécánáami nanúaca pírái iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíníná.

²² ¡Picácué wamàni càì ipíchanácué máiní báawaca Wáiwacali íicáca

wáiwitáise! ¡Picácué wayúunáida cachàiniwànáica wía Wáiwacali íchawa! Canáca yéewaná wamànica írì càiri báawéeri wawàsi.

La libertad y el amor cristiano

²³ Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanla wamànica áiba wawàsi, yásí cayábaca wamànica càinácaalí wawàsi wawàwéerica wamànica”, càì nàimaca. Quéwa núumacué piri, éwita Dios càmicáaníta imáisanla wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná, càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa càmita macái wawàsi imàaca wáiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú weebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, wayúudàacaténá nacái áibanái neebáidáanápínani. ²⁴ Picácué wacutácáita wasíimáidáanápíná wíawawa meedá, néese wacutácué wayúudàacaténá áibanái nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú àta neebáidacataléta itàacái tàì íiméeri iyú.

²⁵ Piyáacué macáita cawinácaalí iinásica piwènièricuéca nawéndacataléca iinási; picácué pisutá péemlawa nía iwéndéeyéicani píaliacaténácuéwa asásí áibanái inúcaalíté yái píraimica nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa ìwali. Dios imàacacué piyáacani íná piwèniacué matuibanáiri iyúni. ²⁶ Càmitacué iwàwacutá achúmaca piwàwa yàacási ìwali Wáiwacali yàasucáiná macái wawàsi èeri írìcuírca.

²⁷ Néese áibacaalí càmlíri yeebáida Jesucristo itàacái, imáidacaalícué piyáaca piyáacaléwa yáapicha, piwàwacaalícué nacái piyáaca yáapicha, néese piyáacué macáita yàacási yèericuéca piyáa. Picácué nacái pisutá péemlawa nía iinási ìwali píaliacaténácuéwa asásí áibanái inúcaalíté yái píraimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa.

²⁸ Quéwa áibacaalícué càì yàalàaca pía: “Yái iinásica, nadéca nanúacani iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná”, càicaalícué íma piri, néese picácué piyáani pimànicáichacué báawéeri írì yái yàalèericuéca pía ipíchaná iwènúadaca íiwitáisewa Dios íicha, càmicáiná yeebáida tàì íiméeri iyú néese iyúunáidaca Dios imáisanlèrica wayáaca yái iinásica. ²⁹⁻³⁰ Abénaméeyéi càmitàacá neebáida tàì íiméeri iyú, íná machawàacaca nàináidacawa. Cáaluca namànica wawàsi càmlíricué cáalu pimànica, càmicáiná nàaliawa cayába càide iyúwacué píalílanáwa. Nayúunáidaca báawáanápíná Dios iicáca nía yàacási ìwalíse. Quéwa cawàwanátacué piwàwa càì píimaca nulí: “Dios idéca imàacaca numànica càide iyúwa nuwàwáaná càmicaalí báawa yái nuwàwéerica numànica, íná canáca yéewaná áiba imáisanlaca numànicani achúmacáicha meedá iwàwa. Nudéca nùaca Dios írì cayábéeri yàacási ìwali, íná canáca yéewaná áiba itànica báawéeri iyú nùwali nuyáacalé ìwalísewa”, càicué piwàwaca píimaca cawàwanáta. ³¹ Báisíta, quéwa péemlacué nulí, nuénánái. Càinácaalícué wawàsi piyáaca, càinácaalícué wawàsi nacái pimànica, pimànicué abéerita yái imàaquéerica áibanái iicáca Dios càimiétaquéeri iyú. ³² Picácué pimàni wawàsi càì áibanáicaalícué iicá pimànicani yá nacaláacawa Dios íicha, yá namànica nabáyawanáwa, macáita cawinácaalí nía, judíocaalí nía, càmlíyéicaalí judío nía, nía nacái Dios yáasu wenáiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³³ Núa nacái, àta càinácaalí numànica, núalimáidaca nuyúudàaca macái wenáiwica íiwitáaná. Càmita nucutá numànicaténá abéerita yái isíimáidéeripínaca núa, néese nucutáca numànicaténá yái iyúudéeripínaca manùbéeyéi wenáiwica,

yéewanápiná nawènúadaca náiwitáisewa Cristo írípiná iwasàcatená nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

11

Las mujeres en el culto

¹ Piyacué nacái càide iyúwa nùyáaná càide iyúwa nacái Cristo iyáanáté. ² Píacué nuénánáica, iyéeyéica Corinto iyacàlená írìcu, nadéca nacàlidacuéca nulí piínáwaná ìwali. Cayábéeriquéi piwàwallínacuéca núa mamáalàacata, pimànicuécacá nacái mamáalàacata càide iyúwa nucàlidáanátécué pirí tàacáisi. ³ Quéwa nuwàwacué píalíacawa áiba wawàsi: Càide iyúwa Dios ichùullaná Cristo, yá Cristo yeebáidaca Dios itàacái, càita nacái Cristo ichùullíaca macái aslanái yeebáidéeyéica itàacái; néese càide iyúwa Cristo ichùullaná macái aslanái yeebáidéeyéica itàacái, yá neebáidaca itàacái, càita nacái macái aslanái idènièyéica ínuwa iwàwacutá nachùullíaca náinuwa, yá iwàwacutá nacái inanái neebáidaca nàacawéeri itàacáiwa. ⁴ Asíali ibàllacaalí íwiitawa idècunitàacá isutáca yáawawa Dios fícha, icàlida nacái tàacáisi Dios inùmalicúise, càmita yàa Cristo ímíétacaná. ⁵ Quéwa càmicaalí inanái ibàllá uíwítawa idècunitàacá usutáca Dios fícha, ucàlida nacái tàacáisi Dios inùmalicúise, càmita úa uníri ímíétacanáwa, néese càica úade iyúwa inanái nàuwisèechúaca fícha íwítawa íbáiná macáita. ⁶ Càmicaalí inanái ibàllá uíwítawa, iwàwacutá udalúaca uíchawa uíwítawa íbáináwa. Quéwa báicaalí udalúaca uíwítawa íbáináwa macáita, iwàwacutá ubàllíaca uíwítawa. ⁷ Iwàwacutá asíali càmita ibàllá íwiitawa. Dios idàbacatè idàbáanéeri asíali quèechatécáwa iyúwa Dios íicacánáwa, íná iwàwacutá aslanái yásáidaca cachàiníríca Dios íwiitáise. Quéwa iwàwacutá inanái yásáidaca cáimíétacanáca uníri. ⁸ Bàaluitécáiná Dios idàbacaalítè idàbáanéeri asíalíca, càmitatè Dios iwènúada inanái ibàllá yáapi asíali iyú úacawéeripíná, néese Dios yeedátatè asíali ibàllá yáapi, yá iwènúadacatè yáapi inanái iyú asíali yàacawéetúapíná. ⁹ Càmitatè Dios imàni asíali inanái írípiná. Néese Dios imànicatè inanái asíali írípiná. Íná iwàwacutá inanái uebáidaca uníri itàacáiwa. ¹⁰ Dios imànicatè inanái asíali írípiná, íná iwàwacutá inanái ubàllíaca uíwítawa, ángelnái íicacáná úa. ¹¹ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáinináca Dios íicáca wía abédanamata: Aslanái càmita nàya ísicúa canácaalí inanái, càita nacái inanái càmita nàya ísicúa canácaalí asíali. ¹² Ewitatè Dios iwènúadacáaníta asíali ibàllá yáapi idàbáanéechúa inanái iyú, asíali yàacawéetúapíná, càicáaníta siúcade aslanái imusúaca íicá èeri inanái fícha. Quéwa Dios idàbacatè macáita, wía èeri mñanàica.

¹³ ¿Càinásicué píináidacawa? ¿Cayábasica inanái usutácaalí Dios fícha càmicáalíacáwa ubàllá uíwítawa? ¹⁴ ¿Càmitasica macáita wáallíacawa cáalacaalí asíali íwítawa íbáiná idàwinàacawa, yásí báawaca áibanái íicácani? ¹⁵ Quéwa cáalacaalí inanái íwítawa íbáiná idàwinàacawa, yá casímáica uicácani, úallíacáináwa Dios imàacaca ulí uíwítawa íbáiná uépúcatená uíwítawa iyú. ¹⁶ Quéwa abénaméeyéi péenacué iwàwacaalí itàaníca chàinisíiri iyú ìwali yái tàacáisica, cacháináca nawàwa namànica càide iyúwa núumáanacué pirí, yá nùlàaca nía cachàiníiri iyú namánínápiná iyúwa núumáaná. Wía apóstolca, macáita nacái Dios yàasu wenàiwíca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wamàni càiri méetàuculéeri wawàsi, iyúwacué pimáníná.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Siúcade nutànàacué pirí áiba wawàsi ìwali, quèwacué càmita nùalímá núumaca cayábéeri píwali càmicáinácué pimàni cayába. Macái imanúbaca

piwacáidáyacacaalícuéwa, yá pimànicuéca báawéeri piríwáaca, càmitacué piyúudàayacawa. ¹⁸ Quéechacáwa nuwàwacué nutànàaca piríni iyúwa áibanái icàlidáanacué piináwaná ìwali. Càì nàimaca: Piwacáidáyacacuécawa pimànicaténá culto, quéwa càmitacué abédanama piíwítáise, íná piwènúadacuéca piíwítáisewa píchawáaca. Batéwa nuínáidacawa báisicani yái nàimáanacuéca piwali. ¹⁹ ¡Piwènúadacuéca piíwítáisewa píchawáaca cacháinicáinacué piicáca piawawa píchawáaca piwàwacáinacué áibanái nàináidacawa abéericatacué pía níái yeebáidéeyéica Cristo itàacái báisíiri iyú! ²⁰ Piseríacuécawa píchawáaca, íná éwitacué piwacáidáyacacáanítawa, càicáaníta càmitacué pimàni Santa Cena machacàníiri iyú càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²¹ Yàanàacáiná yàasu èericatái piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca ipíchawáise pimànicuéca Santa Cena, yá ráunamáita piyáacuéca piyáacaléwa méetáucunamata píchawáaca, yái yàacási pitéericuéca píapichawa. Néese áibanái catúulécanéeyéica yàanéeyéicué píamísewa canéeyéica írì yàacási natéeripiná, yá máapica nía, quéwa áibanái càasuíyéi nacámaca nàiracáiná manuì uva ituní. ²² Píacué càasuíyéica, ¿cánacué càmita piyáa piyáacaléwa picapèericutawa ipíchawáisecuéca pianàaca? ¿Cánacué báawa piicáca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái? ¿Cánacué píbáiniada catúulécanéeyéi wenàiwica canéeyéica írì yàacási natéeripiná? Piyúunáidacuéca nucalídáanápíná pirí pimànicuéca cayábéeri. ¡Càmírita! ¡Càmítacué pimàni cayábéeri!

La Cena del Señor

²³ Bàaluité Wáiwacali yéewáidacaté núa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica yái Santa Cenaca. Càita nacái nuéwáidacatécué pía: Yátaté catáca, ipíchawáiseté Judas itéca úwinái Wáiwacali Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Wáiwacali yeedáca pan icáapi iriculéwa. ²⁴ Néese idécanáamité yàaca Dios írì cayábéeri pan ìwali, yá isubèriadacani. Yá ìimaca: “Yácata nuíná yái, yéetèeripinacuécawa píchawalíná ipíchánacué Dios yúuwichàidacuéca pía píbáyawaná ìwalísewa. Piyáacuéní yái panca piwàwalíripinacué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, ìimaca yái Wáiwacali. ²⁵ Càité nacái idécanáamité nayáaca nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa írìcuwa uva ituní. Yá ìimaca: “Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripinacawa nuíchawa cruz ìwali pirípinacué, ipícháná Dios yúuwichàidacuéca pía píbáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pirí báisíiricani yái wàlisàì wawàsi Dios imànírìca wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. Macái imanùbaca píiracaalícuéní, piwàwalicué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, ìimacaté yái Wáiwacali. ²⁶ Iná nuénánái, piyáacáinacué yái panca, píiracáinacué nacái yái uva ituníca, íná píasáidacuéca piacawa áibanái írì càinácaalíté iyú Wáiwacali yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali. Pimànicué càì àta Wáiwacali yàanàacataléta àniwa.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Iná macái imanùbaca pimànicaalícué Santa Cena, iwàwacutácué piwàwalica yái pan ìimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iíná, yá nacái uva ituní copa írìcuírìca ìimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali ííraná. Néese abéericaalí péenacué càmita iyáa yái panca càimiétaquèeri iyú, líra nacái yái uva ituníca, yá ìimànica ibáyawanáwa Wáiwacali írì, càmicáiná iicá càimiétaquèeri iyú Wáiwacali iíná, ííraná nacái. ²⁸ Iná ipíchawáise wayáaca pan, wàira nacái uva ituní copa írìcuíse, iwàwacutá wáináidacawa wáalimáwanama wawàwalícuísewa Dios iicápiná asáisi iyacaalí áiba báawéeri wawàsi wamànírìca iwàwacutéerica

wacàlidaca wáichawa quéeachacáwa Dios irí ipíchawáise wayáaca, wàiraca nacái yái Santa Cenaca. ²⁹ Macái imanùbaca wayáacaalí yái panca, wàiracaalí nacái yái uva itunica, iwàwacutá wawàwalica ímáanaca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, íiraná nacái, yéetácáinátéwa wáichawalíná cruz ìwali. Càmicaalí càì wáináidacawa, néese wáalimáidaca Dios yùuwichàidáanápíná wíawa. ³⁰ Manùbéeyéi péenacué nadéca namànica càì, iná càuláicaca nía, machawàacaca nacái nía. Abénaméeyéi nadéca néetacawa. ³¹ Quéwa wáináidacaalíwa wáalimáwanama wawàwalicúsewa cayába Dios iicápiná asáisi iyacaalí áiba wawàsi báawéeri wamánírica iwàwacutérica wacàlidaca wáichawa Dios irí, néese càmita iwàwacutá Wáiwacali yùuwichàidaca wía. ³² Quéwa Wáiwacali yùuwichàidacaalí wía, yá imànica càì yéewáidacatená wía, wawènúadáanápíná wáiwitáisewa báawéeri íicha, ipíchaná Dios yúucaca wía inferno iriculé náapicha áibanái éeri mìnánái càmiyéica yeebáida itàacái.

³³ Iná nuénánái, macái imanùbaca píwacáidáyacacalícúewa piyáacatená piyáacaléwa píapichawáaca, iwàwacutácué picùaca macáita pimanùbacaaná yàanàaca. ³⁴ Máinícaalí máapica abéeri péenacué, néese iwàwacutá iyáaca iyáacaléwa icapèe néenitawa, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía ìwalíse yái càminácuéca piyáaca piyáacaléwa machacàníiri iyú macáita pimanùbaca iyúwa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wenáiwica idènièyéica cayába yàacàsi nayáacáiná nayáacaléwa cadénama ipíchawáise catúulécaneéeyéi yàanàaca. Néeni, nùanàapínacalícué nupáchiaca pía, yá nuchùnìlaca áiba wawàsi, yái pisutéericuéca péemìlawa núa ìwali píasu cuyàluta iricuwa.

12

Los dones espirituales

¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca píri áiba wawàsi píaliacatenácuéwa ìwali yái chàinisica Espíritu Santo imàaquéerica walí wáalimáwanama, wáibaidacatená Wáiwacali írípínáwa.

² Píaliacuéwa cayába bàaluité càmitacué peeabáida Jesucristo itàacái, iná demonionái iméeràidacatécué pía iyúwa máiwitáiseéeyéi píacatenáté madécaná ídolo icàaluíníná, níara cuwáinái yéenáíwanáca, càmiyéica yáalimá itàaníca. ³ Bàaluité càmitacué ídolo iyúudàa pía, iná siùcade nuwàwacué nucàlidaca píriini càinácaalícué píalimá píaliacawa asáisi wenáiwica itàanícaalí Espíritu Santo inùmallícuise: Cawínácaalí itàaníyéica báawéeri iyú Jesús ìwali, náimacaalí nacái càmitasa Dios yái Jesúsca, yásí píaliacuéwa càmita natàaní Espíritu Santo ichàini iyú. Néese áibanáicaalí íima: “Yái Wáiwacali Jesús, yácata Wacuèriná Dios”, càicaalí náima, yásí píaliacuéwa náimaca càiri tàacáisi Espíritu Santo ichàini iyú.

⁴ Càmita abédanama Espíritu Santo imàaca wáalimáwanama wachàini wáibaidacatená Wáiwacali írípínáwa. Quéwa abéerita yái Espíritu Santo imàaquéerica walí ichàiniwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càmita abédanama macáita yái wáibaidacaléca Wáiwacali írípíná, néese wadènlaca wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa abéerita yái Wáiwacali ichùulíerica wáibaidáanápíná irí. ⁶ Wadènlaca chàinisi wáalimáwanama Dios imàaquéerica walí méetàucunamata wáichawáaca, wáibaidacatená Wáiwacali írípínáwa, quéwa abéerita yái Diosca ichàiniadéerica wía canánama, wamànicatená macáita yái iwàwéerica wamànica. ⁷ Dios idéca imàacaca macái wáalimáwanama chàinisi yáasáidéerica wadènlaca Espíritu Santo, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápíná wayúudàayacacawa.

⁸ Espíritu Santo ichàiniadaca abénaméeyéi wéná yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái natàanicaténá cáaliacáiri iyú nàalàacaténá áibanái. Néese Espíritu Santo ichàiniadaca áibanái wéná néeswáidacaténáwá cachàiniiri iyú nacàlidáanápíná Dios itàacái cayábéeri iyú áibanái irí. ⁹ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái abénaméeyéi wéná manuicatená nàinàidaca nawàwawa Dios iwali neebáidacaténá tòi íiméeri iyú. Ichàiniadaca nacái abénaméeyéi nachùnìapíná cáuláiquéeyéi. ¹⁰ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái áibanái wéná namàninápiná wawàsi càmíiri wenàiwica idé imànica. Aibanái wéná nacái Espíritu Santo ichàiniadaca nía nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmallicuise. Espíritu Santo nacái imàacaca áibanái wéná yáaliacawa càirínacaalí wenàiwica icàlidaca iyaca tàacáisi báisiiri iyú Espíritu Santo inùmallicuise, yá nacái càirínacaalí icàlidaca iyaca cachiwéeri tàacáisi demonio inùmallicuise. Aibaalí nacái Espíritu Santo imàaca abénaméeyéi wéná itàanica áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái. Espíritu Santo ichàiniada nacái áibanái wéná yéewanápiná nacàlidaca walíni wataacái iyú càinácaalí íimáaná yái tàacáisica áibanái icàlidéerica càmíirica èeri mìnánái itàacái iyú. ¹¹ Abéerita Espíritu Santo imàaquéerica walí chàinisi wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwá. Yá Espíritu Santo iwacùaca walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Péemiacué comparación: Wainá idèniaca ìwalisèeriwa madécaná: níai wacáapica, wacàwa nacái, wàabàli nacái, watuí nacái, wàuwí nacái, madécaná áiba ìwalisèeri nacái. Quéwa éwita wainá idèniacáaníta ìwalisèeriwa madécaná, càicáaníta abéericatani, yái waináca. Càica íimaca yái comparaciónca. Uwé, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná idèniáná ìwalisèeriwa madécaná, càita nacái iyaca madécaná wéná, madécaná wenàiwica íiwitáaná nacái. ¹³ Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yáciná Espíritu Santo abédanamata imànica wáiwitáise wáapichawáaca, macái wía judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéica judíocaalí wía, càita nacái áibanái yáasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepuníiyéicaalíwá máiwalacalináwaca wía. Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Wabautizáanáwa iyú wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná, iyacáiná abéerita Espíritu Santo iwàluèricatéwa wawàwaliculé macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁴ Péemiacué comparación: Abéeri wenàiwica iiná càmita idèniá ìwalisèeriwa abéerita, néese idèniaca ìwalisèeriwa madécaná. ¹⁵ Cawàwanáta yàabàli íima: “Càmíiricata núa icáapi, íná canéerica iwèni núa meedá, càmíiricata iiná ìwalisèeri”, càì íimaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì íimaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalisèericani. ¹⁶ Càita nacái yúuwicaalí càì íimaca: “Càmíiricata núa ituí, íná canéerica iwèni núa meedá, càmíiricata iiná ìwalisèeri”, càì íimaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì íimaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalisèericani. ¹⁷ Íná ituícaalí macáita yái wainácatá, ¿càináisica wáalimá wéemìaca? Càita nacái yúuwicaalí macáita yái wainácatá, ¿càináisica wáalimá wamíaca pumèniiri isàni? ¹⁸ Quéwa Dios idéica imàacaca macái wainá ìwalisèeyéi alénacaalí iwàwa imàacaca nía. ¹⁹ Abéeri ìwalisèericaalí yái waináca macáitatá, yá canáca wainá macáiritá. ²⁰ Báisíta, éwita wainá idèniacáaníta ìwalisèeriwa madécaná, càicáaníta abéerita yái waináca.

²¹ Canáca yéewaná watuí íimaca wacáapi irí còi: “Càmita nuwàwacutá píá”; còi nací canáca yéewaná wáiwita íimaca wàabàli irí: “Càmita nuwàwacutá píá”. ²² Néese yái wainá ìwalíiséeri waiquéerica iyúwa machawàaquéeri náicha canánama, yácata máiníri wawàwacutáca. ²³ Yá wainá ìwalíiséeri càmíríca máiní cayábaca ìicacánáwa, yáta wamàníríca irí cayábéeri wáiyàanápíná ìwali cayába, cawèníri nací. Yá nací wainá ìwalíiséeri báíríca wamàacaca áibanái ìicá, yáta iwàwacutéerica wamànica irí cáimiétaquéeri iyú cachàiniwanái, wáiyàanápíná ìwali ibàlepiná càiripínáta. ²⁴ Quéwa wainá ìwalíiséeri cayábéerica ìicacánáwa, càmita máiní iwàwacutá wàaca ímiétacaná, íná càmita wáiyàa ibàle. Càita Dios idéca ichùnìaca wainá wamànicaténá cáimiétaquéeri iyú cachàiniwanái irí yái wainá ìwalíiséerica waiquéerica iyúwa càmírí cachàini náicha canánama. Càita íimaca walí yái comparacióncá, wáaliacaténáwa càica wiade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu. ²⁵ Dios imàacaca wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná yéewanápiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, yéewanápiná nací waiçáyacacawa catúulécaneeri iyú, yéewacaténá nací wamànica cayábéeri waliwáaca abédanamata, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Abéericaalí wéená yùuwichàacawa, yá achúmaca wawáwa macáita. Càita nací namànicaalí cáimiétaquéeri iyú abéeri wéená irí, yási casíimáica wía macáita.

²⁷ Iná macáitacué píá, càicuéca píade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu, yá píacué canánama píalimáwanama abéeri Cristo iiná ìwalíiséerica píá, yái Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu. ²⁸ Iná Dios iwàwaca wáibaidaca wáapichawáaca Wáiwacali iripínáwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéechacáwa Wáiwacali ibànùaca abénáméeyéi wéená iyúwa apóstolnái, nèepunícáténáwa áibalé nacàlidacaténá Wáiwacali iináwaná ìwali, yéewanápiná áibanái iwènùadaca íiwitáisewa Jesucristo iripíná; abénáméeyéi wéená yàanàaca apóstolnái yáamirìcubàa, níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Néese Dios imàacaca áibanái wéená yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios imàaca nací áibanái imànica yái càmíríca wenàiwica idé imànica; imàaca nací abénáméeyéi ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica; imàaca nací abénáméeyéi iyúudàaca áibanái; imàaca nací abénáméeyéi wéená icùaca wenàiwica; imàaca nací áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái. ²⁹ Càmita apóstol macái wía, Wáiwacali ibànùeyéica wacàlidacaténá iináwaná ìwali. Càmita nací profeta macái wía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càmita nací macái wéewáida wenàiwica. Càmita nací macái wamànica yái càmíríca wenàiwica idé imànica. ³⁰ Càita nací càmita macái wadèlì Dios ichàini wachùnìanápíná cáuláiquéeyéi. Càmita nací macái watàaní áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái. Càmita nací macái wáalía wacàlidaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi càmíríca èeri mìnánái itàacái. ³¹ Pisutácué Dios íicha manuísiwata imàacáanápínácué píri chàinisi máiníri wamáapùaca náicha canánama, piyúudàacaténácué wía macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéwa iyaca áiba wawàsi máiníri cayábaca cachàiniwanái náicha canánama. Siúcade nuéwáidapínácué píá ìwali.

13

El amor

¹ Iyaca áiba wawàsi cayábéeri náicha canánama chàinisi. Yácata cáinináanáca waiçáca áibanái wenàiwica. Nutàanícaalí áiba èeri mìnánái itàacái iyú

càmíricáwaca nuéwáidawa ìwali, nutàanícaalí nacái àngelnáì itàacái iyú, quéwa càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica, yá canéerica iwèni meedá nutàacái càide iyúwa báawéeri sànasi nanúadáidacaalí lata nacáiri, quírápieli nacái. ² Ewita nucálidacaalí tàacáisi Dios inùmalícuise, éwita nacái núalíacaalí macáì wawàsi ìwali Dios íbèericatè áibanáì íicha; éwita nacái nuémíacaalí cainácaalí íimáaná macáì ííwítáaná Dios yáaliácáica; éwita nacái manuicaalí nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali tàì íiméeri iyú nuedácaténá manuiri dúli yàalu íichawa áibacatalépiná, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica. ³ Ewita nuwacùacaalí macáita nùasuwa catúulècanéeyéì irí, éwita nacái numàacacaalí neemáca núa Dios ìwalíse càmicáiná numéyáawa neubáidaca itàacái, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica.

⁴ Cawinácaalí cáininéerica íicáca wenàiwica, yácata yáaliméerica ìidenlaca yùuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanáì imànicaalí irí báawéeri, càmirícata nacái calúa ráunamáita áibanáì yáapicha. Íicáca áibanáì ipualé iyúudàanápíná nía. Càmirícata nacái báawa íicáca íichawa áibanáì nàasu cawèníri ìwalíse. Càmirícata nacái canúmasée, càmicáiná cachàini íicáca yáawawa. ⁵ Cawinácaalí cáininéerica íicáca wenàiwica, càmirícata cáimacái íicáca yáawawa, càmiríca nacái imàni áibanáì irí báawéeri; càmiríca nacái ichùulla áibanáì cachàiníri iyú namàninápíná abéerita càide iyúwa iwàwáaná namànica. Ewita áibanáì yáalimáidacáaníta íicáwani, càicáaníta càmita calúani, càmita nacái iwàwali mamáalàacata yái báawéerica áibanáì imàníríca irí, néese imàacaca iwàwawa íicha. ⁶ Càmita casímái íicáca wenàiwica namànica nabáyawanáwa nàuwicháidacaténá áibanáì, néese casímáica iwàwa íicáca wenàiwicanáì iyaca machacàníri iyú. ⁷ Cawinácaalí cáininéerica íicáca áibanáì wenàiwica, càmirícata ícháawàa naináwaná ìwali ráunamáita namànicaalí báawéeri, néese imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha; íicá nacái macáita wenàiwica iyúwa cayábéeyéipíná ííwítáise; ituíyàa nacái nawènúadàanápíná náíwítáisewa namànícáténá cayábéeri; yá ìidenlaca macáita càiripínáta matuíbanáiri iyú, éwita càulenáacáaníta íichani.

⁸ Dios iwàwaca cáinináca waicáca áibanáì càiripínáta cháì èeri irícu, áibaalípíná nacái idécanáami èeri imáalàacawa. Yá áibaalípíná càmiripínáta iwàwacutá wenàiwica nacálidaca tàacáisi Dios inùmallícuise. Càmiripínáta nacái natàanica áiba tàacáisi iyú càmiríca èeri mìnánáì itàacái. Càmiripínáta nacái iwàwacutá néewáidaca wenàiwica Dios yáaliácái ìwali. ⁹ Aibaalípíná Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha macáita yái wawàsica, yáciná éwita Dios imàacacáaníta wáaliácawa siúcade, càicáaníta wáalla yéenata meedá. Dios imàacaca abénaméeyéì wéená nacálidaca tàacáisi inùmallícuise, quéwa náalimá nacálidaca yéenata meedá nacái. ¹⁰ Quéwa Cristo yàanàapínácaalí cachàiníri ííwítáise yáapichawa, icamalá irícu nacáíwa icùacaténá macáita, yásí wáaliácawa macáita, yá nacái imáalàapínácawa yái càmlínáca wáaliáwa cayába siúcade.

¹¹ Péemiácué comparación: Sùmàicaalíté núa, yáté nutàaníca sùmàì ííwítáise iyú, càité nacái nuínáidacawa iyúwa sùmàì, quéwa idécanáamité béeerica núa, yáté numàacaca nuíchawéì sùmàináca nuíwítáise. ¹² Càita nacái wía, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháì èeri irícu. Siúcade càmita wáaliáwa Dios ìwali cayába, quéwa áiba èeriwa, yásí wáaliácawa cayába. Siúcade wáalla wéemíaca yéenata meedá cainácaalí íimáaná yái Dios yáaliácáica, càide iyúwa waicácaalí wíawawa samànéechúa inàni chapúaca irículé, quéwa áiba èeriwa waicápiná Dios inàni amaláwaca. Siúcade wáaliácawa yéenata meedá Dios ìwali,

quéwa áiba èeriwa wapíchalépinácáwa, yási wáalíacawa amaláwaca Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Dios yáalíanáwa wáiwitáise ìwali.

¹³ Càide iyúwa núumáaná, macáita yái chàinisi Dios imàaquéerica wali wáibaidacaténá irípiná, áiba èeriwa Dios imàacapiná nachàbacawa wáicha. Quéwa càmíiyéipináta nachàbawa wáicha níái máisiba wawàsica: yái weebáidánáca Jesucristo, yá nacái wáalíanácawa idéca iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, yá nacái cáinináanaca waicáca áibanái. Níái máisiba wawàsica canácatáita nachàbawa wáicha, quéwa cachàinica náicha canánama yái cáinináanaca waicáca áibanái.

14

El hablar en lenguas

¹ Píalimáidacué manuísíwata cáinináanápíná piicáca áibanái. Néese pituyàacué nacái Dios imàacáanápínacué pírí chàinisi píibaidacaténá Wáiwacali irípiná. Cayába cachàiniwanái pituyàacaalícué Dios imàacáanápíná pírí chàinisi picàlidáanápínacué tàacáisi Dios inùmaliçuise pimanùbacaaná itàacái iyúwa, piyúudàacaténacué nía. ² Càì núumacuéca pírí yácáiná áibacaalí itàaní áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, càmita iyúudàa nía yàasu tàacáisi iyúwa, néese itàanicáita Dios yáapicha, canácáiná áibanái yáalíaná yéemlacani càinácaalí íimáaná, éwita néemlacáaníta isàna. Espíritu Santo ichàiniadacani icàlidacaténá càiri tàacáisi ibàacanéeri wawàsi ìwali càmíirica èeri mìnánái itàacái iyú, quéwa itàanica tàacáisi càmíirica yáalia càinácaalí íimáaná. Iná yái tàacáisi càmita iyúudàa áibanái. ³ Quéwa cawinácaalí icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyúcué, yáta iyúudàacué pía yéewáidacáinacué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinínápínacué píiwitáise Dios ìwali. Yái icàlidéericuéca pírí tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyú, yáta imichàidacuéca píiwitáise, ichàiniadacué nacái piwàwa peebáidacaténacué Dios tàì íiméeri iyú. ⁴ Cawinácaalí itàaníríca Dios yáapicha áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, yáta ichàiniadéerica íiwitáisewa Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéericuéca pírí tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyú, yáta iyúudàacué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinícaténacué píiwitáise Dios ìwali, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁵ Macáita péenacué idènlacaalí chàinisi itàanícáténá áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, yá cayábaca casíimáicáiná nuicáca yái pimànináacuéca càì. Quéwa cayába cachàiniwanái nuwàwa picàlidacaalícué tàacáisi Dios inùmaliçuise péenánái itàacái iyúwa. Cayába cachàiniwanái yái picàlidáanacuéca tàacáisi Dios inùmaliçuise péenánái itàacái iyúwa, íicha yái pitàanínacuéca áiba tàacáisi iyú, càmicaalíwaca nacái picàlidacué nalí càinácaalí íimáaná yái tàacáisi picàlidéericuéca. Iwàwacutácué picàlidaca nalíni natàacái iyú, piyúudàacaténacué nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú, cachàinícaténá náiwitáise Dios ìwali. ⁶ Iná nuénánái nupáchiacaalícué pía, yá nutàanícaalícué pírí áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, yá càmítacué píalía péemíaca càinácaalí íimáaná nùasu tàacáisi. Numànicaalí càì, néese nùasu tàacáisi càmita iyúudàacué pía. Iná canéerica iwèni meedá píricuéni, yái nùasu tàacáisi. Quéwa nucàlidacaalícué píriní machacanírí iyú pitàacái iyú, yái tàacáisi Dios imàaquéerica núalíaca ìwali, nuchàlidacaalícué nacái pírí pitàacái iyúni càinácaalí íimáaná yái báisírí tàacáisi, nuchàlidacaalícué nacái pírí tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyú, nuéwáidacaalícué pía nacái Dios ìwali,

yási nùasu tàacáisi iyúudàacuéca pía, yéewanápinácué peebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú.

⁷ Péemlacué comparación: Napùliacaalí flauta íwa nacáiri namànicaténá música, nanúacaalí arpa nacái, càmicaalí namàni música machacànìiri iyú, néese áibanái càmita náalía néemlaca cawinácaalí música íiwitáanàquéi càì namànica. ⁸ Néeni, nucàlidacué pìrì áiba comparación úwicái ìwali: Aiba-caalí ipùlia trompeta imáidacaténá úwinái, càmicaalí ipùlia amaláwaca, néese càmita náaliawa iwàwacutáaná nachùnlaca nacáapisáíwa namànicaténá úwicái. ⁹ Càitacué nacái pía: Càmicaalícué pitàani pitàacái iyúwa péewáidacaténá wenàiwica amaléeri tàacáisi iyú náaliérica néemlaca càinácaalí íimáaná, néese càmitacué náalía néemlaca piasu tàacáisi. ¡Yái tàacáisi picàlidéericuécà nalí càmita iyúudàapíná nía! ¹⁰ Báisìiri iyúcata iyaca madécaná íiwitáaná èeri mìnánái itàacái cháì èeri írìcu. Nía nacái itàaníyeyica càì náaliaca néemlacani, natàacáicáináni. ¹¹ Quéwa càmicaalí nùalía nuémíaca càinácaalí tàacáisi íimáaná áiba wenàiwica icàlidéerica nulí, yási nuínáidacawa ìwali áiba cáli néeséericani nùasu cáli íicha. Càita nacái íináidacawa nùwali càmicáiná nùalía nuémíaca càinácaalí itàacái íimáaná. ¹² Càita nacái pitàanícaalícué áiba tàacáisi iyú, càmlírica èeri mìnánái itàacái, yási áibanái càmita náalimá néemlaca càinácaalí piasu tàacáisi íimáaná, yá càmitacué piyúudàa nía. Iná piwàwacáinacué Dios imàacaca pìrì chàinisi píibaidacaténacué írípíná cachàiníiri iyú, yá pituíyàacué Dios imàacáanápínacué pìrì chàinisi yéewacaténacué piyúudàaca wenàiwica manuísíwata yeebáidéeyeyica Jesucristo itàacái nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios ìwali, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú.

¹³ Iná cawinácaalí wenàiwica Dios imàaquéerica írì chàinisi itàanícaténá áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, iwàwacutá isutáca Dios íicha imàacáanápíná írì chàinisi icàlidacaténáni áibanái írì nataacái iyúwa càinácaalí íimáaná yái tàacásica. ¹⁴ Càita nacái núa: Espíritu Santo imàacacaalí nusutáca Dios íicha áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, yá nusutáca Dios íicha manuísíwata, quéwa càmita nùaliawa càinácaalí nùasu tàacáisi íimáaná. Nutàanícaalí càì, yá càmita nudé nuyúudàaca wenàiwica nùasu tàacáisi iyúwa. ¹⁵ Iná nucàlida pìrì càinácaalí numànínapínaca: Nusutápiná Dios íicha áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, nucántàa nacái Dios írì tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. Quéwa nusutápiná Dios íicha nacái wenàiwica itàacái iyú, nucántàa nacái Dios írì wenàiwica itàacái iyú. ¹⁶ Càita numànica yáciná, wàacaalí cayábéeri Dios írì manuísíwata áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, néese níái áibanái yéemièyeyica wasàna càmicaalí náaliawa néemlacani yái tàacásica, yá càmita yáalimá abédanama náiwitáise wáapicha iyúwa wàaná Dios írì cayábéeri, càmicáiná náalía néemlacani, càinácaalí íimáaná yái wasutéerica. ¹⁷ Cawàwanáta wàaca cayábéeri Dios írì cayábéeri iyú, quéwa áibanái wenàiwica íiwitáise càmita idé idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, càmicáiná náalía néemlaca càinácaalí wàasu tàacáisi íimáaná. ¹⁸ Nùaca Dios írì cayábéeri nutàaníciná Dios yáapicha cachàiníwanái píchacué canánama áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, idècunitàacá nùyaca nulínáamitawa méetàucuta áibanái íicha nusutacaténá nùawawa Dios íicha. ¹⁹ Quéwa culto írìcu, nùyacaalí áibanái yéewi yeebáidéeyeyica Jesucristo itàacái, yási cayába cachàiníwanái nùumacaalí cinco namanùbaca palabra nataacái iyú náaliérica néemlaca càinácaalí íimáaná nuéwáidacaténá nía íicha yái nùumáanáca diez mil namanùbaca palabra áiba tàacáisi iyú càmlírica náalía néemlaca càinácaalí íimáaná.

²⁰ Píacué nuénánáica, picácué piínáidawa càide iyúwa sùmai íináidáanáwa càmíyéi yáallawa cayába. Píyacué càide iyúwa sùmanái càmíyéica yáallawa madécaná báawéri iwali. Quéwa piínáidacuéwa cáaliacáiri iyú càide iyúwa béeyéi, píaliacaténácué péemlaca yái núméricuéca pírí iwali yái tàacáisi càmíríca èeri mìnánái itàacái. ²¹ Bàaluité profeta itànàca tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios íimacaté: “Nutàanipíná israelitanái yáapícha quéwa áiba cáli néeseéyéi itàacái iyú. Nubànùapíná càmíyéi israelitanái nacalídacaténá tàacáisi nunùmalicúise israelitanái irí, quéwa éwita numànicáaníta càì, càicáaníta níái israelitaca càmíta neebáidapíná nutàacáiwa”, íimaca Wacuèriná Dios. ²² Iná watàanícaalí áiba tàacáisi iyú, càmíríca èeri mìnánái itàacái, yá càmíta wáasáida Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini áibanái irí càmíyéica yeebáida Jesucristo iwali. Quéwa wacáidacaalí tàacáisi Dios inùmalicúise watàacái iyúwa, yá càmíta wáasáida Dios ichàini áibanái irí càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²³ Néese culto írìcu, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, macáicaalícué pitàaníca áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái iyú, yá cawàwanáta áiba wenáiwica iwàlùacawa càmíríca yáallawa iwali yái pimàninácuéca, áiba nacái càmíri yeebáida Jesucristo itàacái. Yásí néemiacuéca pisàna, yá nàináidacawa máiwitáiséeyéicuéca pía macáita. ²⁴ Quéwa macáicaalícué picàlida tàacáisi Dios imàaqueérica pírí pitàacái iyúwa, yá nacái áibacaalí wenáiwica iwàlùawa càmíríca yáallawa iwali yái pimàninácuéca, áiba nacái càmíríca yeebáida Jesucristo itàacái, yásí nawàwalica nadéca namànica nabáyawanáwa, náaliacáiná néemlaca macáita yái picàlidéericuéca, natàacái iyúcáináni. ²⁵ Iná néemlácáináni, yá náaliacawa Dios íicaca náiwitáise, iyúwa nàináidáanáwa nawàwalicúsewa íbàacanéri iyú áibanái íicha. Yásí nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa nàacaténá Dios icàaluíniná, nàacaténá nacái irí cayábéeri. Yá nacàlidapínácué piínáwaná iwali nacái Dios iyáanácué píapícha báisíri iyú.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Uwé, piacué nuénánáica, macái imanùbaca pimànicaalícué culto, abénaméeyéi péenácué icántàapíná salmos nàacaténá Dios irí cayábéeri, abénaméeyéi péenácué nacái yéewáida wenáiwica Dios itàacái iyú, áibanái péenácué nacái icàlidaca tàacáisi Dios imàaqueérica náaliacawa, áibanái péenácué itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíríca èeri mìnánái itàacái, áibanái péenácué nacái icàlidaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisca. Quéwa, piicácué píichawa cayába yéewanápiná macáita yái pimànirícuéca culto írìcu iyúudáaca wenáiwica nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú neebáidáanápiná Dios tàì íiméeri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Natàanícaalí culto írìcu áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái, pimàacacué pucháiba itàaníca, áibacaalí iya, néese pimàacacué máisiba wenáiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá nacái áiba iyaca néré píapíchacué icàlidacaténácué pírí càinàcaalí íimáaná, yái tàacáisi nacàlidéerica. ²⁸ Quéwa canácaalí áiba icàlidéeripínácué pitàacái iyúni, càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi áibanái iwàwéerica icàlidaca, iwàwacutá masànaca nía culto írìcu, ipíchaná natàaníca áiba tàacáisi iyú. Iwàwacutá natàaníca Dios yáapícha nàyacaalí nalínáamitawa méetàucuta áibanái íicha. ²⁹ Càita nacái nàyacaalí abénaméeyéi péenácué icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise, pimàacacué pucháibata itàaníca, áibacaalí iya, néese pimàacacué máisiba wenáiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá áibanái

yéemlacani yái nacàlidéerica, náináidacaténáwa cáaliácáiri iyú ìwali, yéewanápiná náaliacawa asáisi báisícaali natàanica Dios inùmallcuise. ³⁰ Quéwa Dios imàacacaali tàacáisi áiba wenàiwica irí yáawinéericawa néré, yási yái idàbáanéeri wenàiwicaca iwàwacutá yáawinacawa imàacacaténá áiba icàlidaca nacái nalíni.

³¹ Càita piacué macáita icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmallcuise, píalimacué picàlidacani abéerinamata yéewanápiná macáita néemlaca càinácaali tàacáisi Dios imàaquéerica píaliacawa, nachàiniadacaténá nawàwawa. ³² Cawinácaali icàlidaca tàacáisi Dios inùmallcuise náalimá masànaca namànica níawawa iyacaali áiba iwàwéerica icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica irí. ³³ Càita iwàwacutácué pimànica culto càmicáiná Dios ibatàa macáita nacàlidaca tàacáisi macáita namanùbaca iyúwa, néese imàaca natàanica abéerinamata. Càmita iwàwa wamànica culto canéerica iwèni iyúwa máiwitáiséeyéi. Iwàwacutácué pimànica nacái càide iyúwa macáita Dios yàasu wenàiwica imàníná, níara áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ³⁴ Iná iwàwacutá masànaca inanái culto iricu. Canáca yéewaná inanái itàanica culto iricu. Néese iwàwacutá nàaca nàacawéeri ìmíétacanáwa, neebáida nacái itàacái, càide iyúwa Dios itàacái ìmáaná profeta Moisés itànèericaté. ³⁵ Néeni, inanái nawàwacaali náaliacawa wawási ìwali, iwàwacutá nasutáca néemlawa nàacawéeriwa nacapèe néenitawa, báawacáiná inanái itàanica culto iricu.

³⁶ Piwàwalicué Dios itàacái càmlírica píapicha idàbatéwa. Càmitacué nacái pía abéta yeebáidani. Iná iwàwacutácué peebáidaca càide iyúwa Dios itàacái ìmáaná. ³⁷ Báisícaalicué píalimá picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí, càita nacái báisícaalicué Espíritu Santo imàacacaté píri chàinisi cáaliácáicaténacué pía, yási píaliacuéwa Wáiwacali ichùulícaté nutàanápinacué píri yái tàacásica. Iná iwàwacutácué peebáidacani. ³⁸ Quéwa nàyacaali abénaméeyéi càmlíyéica iicá nùasu tàacáisi iyúwa Wáiwacali itàacái, picácué péemia nalí, càmicáiná natàaní báisíiri iyú Dios inùmallcuise.

³⁹ Iná nuénánái, pituyàacué Dios imàacáanápinacué píri chàinisi picàlidacaténá tàacáisi inùmallcuise. Picácué pimáisanla áibanái itàanica áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. ⁴⁰ Quéwa iwàwacutácué pimànica macáita machacàníiri iyú culto iricu, pimàacacué wenàiwica icàlidaca tàacáisi abéerinamata, áiba itàaní áiba yáamíise.

15

La resurrección de Cristo

¹ Siúcade piacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidacuéca píri àniwa piwàwalicaténáni yái tàacásica nucàlidéericatécué píri, yái tàacáisi ìméerica Cristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ìcha. Yácata tàacáisi peebáidéericatécué, siüca nacáide peebáidacuéca piyacani tàì ìméeri iyú. ² Yási Cristo iwasàacué piawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìcha peebáidacalicué mamáalàacata yái tàacáisi nucàlidéericatécué píri, báisícaalicué peebáidacaté Cristo itàacái.

³ Quéechaté nucàlidacuéca píri yái tàacáisi cachàiníiri náicha canánama càide iyúwaté Cristo yéewáidáaná núa. Nucàlidacatécué píri Cristo yéetacatéwa wáichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalisewa càide iyúwa Dios itàacái ìmáaná profetanái itànèericaté. ⁴ Nucàlidacatécué píri nacái nabàliacaté Cristo càliculli iriculé, quéwa imichàacatéwa yéetacáisi ìcha máisiba èeri iricu càide iyúwaté ìmáaná nacái Dios itàacái profetanái itànèericaté. ⁵ Nucàlidacatécué píri nacái Cristo imàacacaté yáawawa Pedro

iicácani, néese imàacacaté yáawawa naicácani, níái doce namanùbaca apóstolca, Cristo ibànuèyéicaté nacàlidacaténá itàacái. ⁶ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa naicácani, áibanái quinientos ichàbaníseeyéica yeebáidéeyéica itàacái. Yá batéwa macáita néená iyaca siúcade nutànàacaalícáwa yái cuyàlutaca, quéwa abénaméeyéi néená nadéca néetácawa. ⁷ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa iméeréri iicácani, yái Santiagoca, néeseté macáita apóstolnái naicácaté Cristo nacái.

⁸ Néeseté idécanáami imàacaca yáawawa macái áibanái iicácani, yáté átata imàacaca nacái yáawawa nuicácani. Iná nuicáca núawawa càiride iyúwa sùmai càmíricáwa imusúawa yáasu èeri iricuwa, máinicáináté náamíseca Wáiwacali imáidaca núa ibànùacaténá núa iyúwa apóstol. ⁹ Núacata càmíri cachàini náicha canánama níái apóstolca, Wáiwacali ibànuèyéica nacàlidacaténá iináwaná. Canacaté yéewaná núumaca núwaliwa apóstolca núa nupiadáidacáináté Dios yáasu wenáiwica, núuwichàidacaténáté nía, níái yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁰ Quéwa Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidáanápínáté núa yéewanápínáté apóstolca núa, éwita núuwichàidacáanítaté yáasu wenáiwica manuísíwata. Yá càmita caná iwèni yái imáidáanáca núa, nuíbaidacáiná irípiná cachàiniwánái macái áibanái apóstol íicha. Quéwa càmita càì numànica nuchàini iyúwa, néese Dios yái imàníríca nulí cayábéeri mawèníiri iyú, yácata iyúudèerica núa. ¹¹ Quéwa éwita wáibaidacáiná Dios irípiná, níái áibanái apóstol, núa nacái, càicáaná ita iyaca áiba wawàsi cachàiníiri wáicha canánama, yácata yái tàacáisi wacàlidéericuéca pírí, yái tàacáisi peebáidéericatécué nacái.

La resurrección de los muertos

¹² Wadéca wacàlidacuéca pírí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, quéwa abénaméeyéi péenácué náimaca càmítasa wenáiwicanái imichàawa yéetácáisi íicha. Báawéeriquéi nacàlidáanáca càiri cachíwéeri tàacáisi. ¹³ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese iwàwacutá nacái wáimaca càmítaté báisi Cristo imichàacawatá. ¹⁴ Néese, càmicaalíté báisi Cristo imichàawatá, yá canéerica iwènitáni yái tàacáisica wacàlidéerica. Yá nacái canéerica iwèni meedáni yái peebáidáanáca Jesucristo itàacáitá. ¹⁵ Quéwa iyaca áiba wawàsi báawéeri yáwanái: Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese àta wía apóstolca wadéca wacàlidaca wachíwawa Dios íwalítá, wacàlidacáiná Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi íicha. Quéwa càmicaalípiná Dios imichàida yéetéeyéimiwatá, néese iwàwacutá wacàlidaca càmítaté Dios imichàida Cristotá. ¹⁶ Yácáiná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawatá, néese càmítaté báisi nacái Cristo imichàawatá. ¹⁷ Càmicaalí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íichatá, néese iwàwacutá canéerica iwèni meedátáni yái peebáidáanácuéca Cristo itàacái, yá piyacuéca mamáalàcata pibáyawaná yáapichawatá. ¹⁸ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese áibanái yeebáidéeyéimicaté Cristo itàacái ipíchawáiseté néetácawa nadéca náucacawa Dios íichatá. ¹⁹ Wadéca wawènúadaca wáiwitáisewa íicha macáita yái èeri iricuíríca, weebáidáanápíná Cristo itàacái wacúanápíná cayábéeri éerica yàanèeripínáca, wáilacáináwa wamichàanápínáwa yéetácáisi íicha. Iná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, yá wadéca weebáidaca cachíwéeri tàacáisitá, iwàwacutá nacái áibanái iicáca wía càiyéide iyúwa yúuwichèeyéiwa catúulécanéeri iyú cachàini áibanái íicha canánama.

²⁰ ¡Quéwa Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi íicha báisíiri iyú! Yácata yái idàbàanéericaté imichàacawa yéetácáisi íicha càmlíripiná quirínama yéetácawa àniwa. Càita nacái yácata Cristo idàbàanéerica wamanùbancanái yéénaca, wía manùbéeyéica imichèeyéipinácawa yéetácáisi íicha càide iyúwa bànacalé imusùacaalíwa cáli iricúise wenàiwica yeedácáténá ìyacaná manùba. ²¹ Bàaluité wàawirimi Adán, yái idàbàanéericaté wenàiwica, imànicaté ibáyawanáwa, ínáté yéetácáisi iwàlùacatéwa iriculé èeriquéi. Néese Cristo imànicaté cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa idéca iwàlùacawa aléi èeri iriculé yái wamichàanápínacawa yéetácáisi íicha. ²² Macáita wía Adán itaquénáinami wéetápinácawa wadèniacáiná wàawirimi Adán íiwitáise cabáyawanéeriwa. Càide iyúwa macáita wía wadèniáná abéeri wàawirimi, yái Adánca, càita nacái wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha wamichàapínacawa yéetácáisi íicha wadèniacáiná wacáuca wálisáíwa càmlíri imáaláawa. ²³ Quéwa Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wamichàacawa yéetácáisi íicha Cristo yáamíise: Quéechatécáwa Cristo imichàacatéwa càide iyúwa idàbàanéeri needáca ìyacanásica nabànacale íichawa. Néese Cristo yàanàpiná àniwa, yásí macáita wamichàapínacawa, wía yàasu wenàiwicaca. ²⁴ Néese èeri imáalàacaalípináwa, yásí Cristo imáaláida nachàini, macái èeri mìnáná icuèrinánáica, demonio ìywacanánái nacái. Néese idécanáami Cristo imànica macáita càide iyúwa Dios ichùullanáni, yásí Cristo yèepùadapíná macáita Yáaniri Dios íríwa àniwa, Dios icùacáténá macáita. ²⁵ Iwàwacutácáiná Cristo icùaca macáita siùcáise de idècunitàacá Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái. ²⁶ Yái wàuwide namáalàidáanáca canánama, yácata yái yéetácáisica; yá Dios imawèniadéeripíná, imáalàidapíná nacái yéetácáisi, iwasàapínacaalí wía yéetácáisi íicha. ²⁷ Dios idéca imàacaca Cristo icùaca macáita, íná yéewa wáalíaca ìyaca abéerita càmlírica Cristo ichùulla, yái Yáaniricawa yái Diosca. ²⁸ Aibaalípiná idécanáami Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái, néese Cristo, yái Dios Íirica, imàacapíná yáawawa Dios írí, imànicaténá càiripináta càide iyúwa Dios ichùullaná, yái imàaquéericaté Cristo icùaca macáita. Yásí Dios icùaca macáita càiripináta, macáita yái ìyéerica.

²⁹ Néese abénaméeyéi péénacué nadéca neebáidaca Jesucristo itàacái, nawàwacáiná nadèniaca nacáucawa càmlíri imáaláawa áiba èeriwa néenánáimi yáapichawa, níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Yá nadéca nabautizácawa náasáidacáténá nàyanápiná àniwa néenánáimi yáapichawa áiba èeriwa. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese canéerica iwèni meedátáni, yái wenàiwicanái ibautizáanácawa nàwalíná. ³⁰ Néeni càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese canéerica iwènitáni wèepunicaalíwa wacàlidacáténá Jesucristo íináwaná ìwali áibalé nawàwacataléca nanúaca wía macái èeri imanùbaca. ³¹ Báisita nuénánái, áibanái iwàwaca inúaca núa macái èeri imanùbaca; càita nacái báisita máini casímáica nuicáuécaca pía peebáidacáinácué Wáiwacali Jesucristo itàacái. ³² Chá nacái Efeso ìyacàlená iricu nawàwacaté nanúaca núa, níái áibanái càmlíyéica yeebáida, caluéyéi cuwèesi nacáiyéi íiwitáise, iwàwéeyéicaté imàdáidaca nuèwi. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, yá canéerica iwèni meedátáni yái nùuwicháanácawa Wáiwacali íiripíná. Píicáué pílichawa cawinácaalí càmlíyéica yeebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa, náimacáiná càiri cachíwéeri tàacáisi: “Wàacué wayáaca wayáacaléwa cadénama, wàira nacái manuí, táwichacáiná wéetápinácawa, néese canáca wía, canáca nacái

yùuwichàidéeripiná wíawa wabáyawaná ìwalíse”, náimaca.

³³ Picácué pimàaca nachìwáidaca pía, néese piacuéwa náicha, càide iyúwa áiba tàacáisi íimáaná cáaliacáiri iyú: “Wamàacacaalí báawéeyéi íiwitáise yàacawéeridaca wía, yásí namáalàidaca wáicha wáiwitáise cayábéeri”, íimaca.

³⁴ Piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri íicha plínáidacaténácuéwa cáiwitáiseeri iyú càide iyúwacué iwàwacutáaná piyaca machacàníri iyú; yá picácué pimàni quirínama pibáyawanáwa. Càì nùumacué piri báicatenácué pía, núallacáináwa abénaméeyéicué pèewi càmitàacáwa náalía Dios ìwali báisíri iyú.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Abénaméeyéi péenácué càmita neebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa yéetácáisi íicha, íná namànica naquíniwa ìwali, yá náimaca: “Càmita náalimá nacáucàacawa, níái yéetéeyéimicawa. ¿Càirínásica chéecáisi íiwitáaná iyú namusúapínáwa càliculli irícuíse?” càì náimaca naicáanica. ³⁶ ¡Natàanicáita máiwitáiseeri iyú meedá! Péemiacué comparaciòn: Wabànacaalí bàncalé ìmi cáli iriculé, néese bàncalé ìmi iwàwacutá iyaca càiride iyúwa yéetéerimiwa yéewanápiná iyaca yái bàncaléca. ³⁷ Yái ìmi wabànérica, càmírita ìmi yái imusuéricawa cáli irícuíse. Wabànacáita bàncalé ìmi, cawàwanáta trigo ituíná ìmi, càmicaalí áiba bàncalé ìmi nacái. ³⁸ Yái ibaquéericawa Dios yáa iicacánáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Macái bàncalé ìmi íiwitáaná, Dios idéca imàacaca idèniaca bàncalé iicacánáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁹ Càita nacái iinási càmita abédanamani. Wía èeri mìnánica wadèniaca waináwa áiba íiwitáanáta. Cuwèesiná nadèniaca nacái naináwa áibata. Cuiplra iiná, áiba íiwitáanáta nacái. Cubái iiná, áiba íiwitáanáta nacái. ⁴⁰ Càita nacái níara iyéeyéica chènuniré nadèniaca naináwa áibata íicha yái naináca macáita níái iyéeyéica cháì èeri irícu. Quéwa chènuníséeyéi áibata nadèniaca cayábéeri naicacánáwa èeri irícuíyéi íicha, yácáiná chènuníséeyéi iináca icànaca mèlumèluíri iyú. ⁴¹ Càita nacái níái iyéeyéica capiraléeri cáli íinata. Nadèniaca nacamaláwa áibata. Néese èeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese quèeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese dùlupùta nadèniaca nacamaláwa áibata. Nía nacái dùlupùtaca nadèniaca nacamaláwa mèetàucunamata náichawáaca. Càita íimaca comparaciònca.

⁴² Càipiná nacái namichàacawa níái yéetéeyéimicawa. Idécanáami nabàllaca wainámi cáli iriculé, yá wainámi ibadápínacawa, quéwa wainá imichèeripínacawa yéetácáisi íicha, càmírita yéewa ibadácawa. ⁴³ Yá nabàllaca wainámi càliculli iriculé, chéecáisi báawéeri iicacánáwa, néese wainá icáuquèeripínacawa icànapiná mèlumèluíri iyú, cayábéeri iicacánáwa. Nabàllaca wainámi machawáaquéeri néese cachàinipínacani yái waináca imichèeripínacawa càliculli íicha. ⁴⁴ Nabàllaca wainámi, cháì èeri irícuírica, néese wainá chènuníséeri imichàapínacawa, iyacáiná wainá èeri irícuíri, càita nacái iyaca wainá chènuníséeri.

⁴⁵ Càitè profeta itàanáca Dios itaacái bàaluité: “Idécanáamité Dios imànica wàawirimi Adán iiná, yái idàbàanéericatè wenàiwicaca, yáté Dios cáucatè imànica Adán iyacaténatè cháì èeri irícu iyúwa èeri mìnali”, íimaca yái Dios itaacáica. Quéwa máiní cachàinica Cristo íiwitáise Adán íicha, yácáiná idécanáamité Cristo yéetácawa, yáté imichàacatéwa yéetácáisi íicha yàacaténá wacáuca càmíiri imaalàawa. ⁴⁶ Siùca càmita wadèniaca chènuníséeri iicacánáwa idècunitàcá wáyaca cháì èeri irícu. Wadèniaca èeri irícuíri iicacánáwa quéechacáwa, néesePINÁ wadèniaca chènuníséeri iicacánáwa. ⁴⁷ Dios imànicatè cáli ichùmalé wàawirimi Adán iyú, yái aslali idàbàanéerimica. Yáté èeri minalicani, yái Adánca. Néesetè Cristo yàanàaca, yáté chènuníséericani. ⁴⁸ Wía

iyéeyéica cháí èeri irícu, wadèniaca waináwa cháí èeri irícuíríca càide iyúwaté yáí asialí iiná Dios idábéericaté cáli ichùmalé fícha asialipíná, yáí wàawirimi Adánca. Néese, weebáidacaalí Cristo itàacái wàycaténá chènuniré, yásí wadèniapíná waináwa chènuníséeri càide iyúwa Cristo iyáaná, yáí chènuníséerica.

⁴⁹ Càide iyúwacué wadèniáná iicacánáwa yáí wàawirimi Adán Dios idábéericaté cáli ichùmalé fícha asialipíná, càita nacái wadèniapíná iicacánáwa yáí Cristo yàanèericaté chènuníse.

⁵⁰ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pírí áiba wawàsi: Yáí wainá idènièrica líranáwa cháí èeri irícu càmiripíná yéewa iwàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita, wainá imáalàacáináwa áiba èeriwa. Iná càmita yáalimá iwàlùacawa néré càmicatalépináca imáalàawa.

⁵¹ Quéwacué nuwàwa píaliacawa áiba wawàsi Dios ibéericaté wenáiwicánái fícha, quéwa siùcade imàacaca wáaliacawa. Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wéetápináwa canánama, quéwa Dios iwènùadapíná wíawa macáita wàlisanácaténá waicacánáwa. ⁵² Wéemlapíná trompeta isàna, yáí trompeta namáalàidáanaca canánama, yásí abéericuíseta Dios iwàlisàidapíná waináwa ráunamáita càide iyúwa bàli íimacaalí watuí. Yácáiná wéemlapíná trompeta isàna, yásí namichàacawa càliculli iricuísé macái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái.

Namichàapínáca yéetácáisi fícha nainá wàlisàí yáapichawa, càmiyéipíná yèepùa yéetácawa quirínama. Yásí wíaca nacái cáuyéica Dios iwènùadapíná wíawa wàlisanácaténá waicacánáwa. ⁵³ Yácáiná wainá èeri irícuíríca càmita yéewa iyaca càiripínáta, iná iwàwacutá Dios iwàlisàidaca wainá wadèniacaténá waináwa wàlisàí càimíri imáalàawa. ⁵⁴ Néese idécanáami Dios iwàlisàidaca wainá, wadèniacaténá waináwa wàlisàí càimíri imáalàawa, yásí wàypíná càiwade iyúwaté profetanái itànàanaté Dios itàacái bàaluité. Náimaca: “Yáí yéetácáisi idéca imáalàacawa. Dios idéca imáalàidaca wáichani, yáí wàuwidaca yéetácáisca. ⁵⁵ Pía yéetácáisi, càmita quirínama yéewa pimawèniadaca wía. Pía càliculli, càmita quirínama yéewa piùwichàidaca wía, canácáiná quirínama píwi”, càipíná wáimaca. ⁵⁶ Yáí wabáyawanáca iyaca càide iyúwa yéetácáisi íiwica, yácáiná wabáyawaná iwàlisse, iwàwacutáté wéetáanápínáca méetàuculé Dios fícha càiripínáta. Yá nacái yáí tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írí càicanide iyúwa idéca nacáicaalí yàaca wabáyawaná ichàini, wíacáiná wáaliacaalítéwa càinácaalí wawàsi Dios imáisaníeri wamànica, néese máiníté cachàiniwanái wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. ⁵⁷ Quéwa Wáiwacalí Jesucristo yéetácátéwa wáichawalíná, iná idéca iwasàaca wía fícha yáí wéetáanápínáca méetàuculé Dios fícha càiripínáta; càita nacái Wáiwacalí Jesucristo yéetáaná iwàlisse, Dios iyúudàaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ¡Iná wàacué Dios írí cayábéeri!

⁵⁸ Iná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, cachàinicué píiwitáise, píibaidacué mamáalàacata Wáiwacalí iripíná cachàiniwanái, píaliacáinácuéwa cawèníricani, yáí píibaidéericuéca Wáiwacalí ichàini iyú.

16

La colecta para los hermanos

¹ Siùcade nucàlidacué pírí íwali yáí ofrenda píwacáidéeripínácuéca píbanúacaténácué plata iyúwa ofrenda catúulécaneeyéí írí, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Píwacáidacué ofrenda càide iyúwa nucàlidáanaté nali áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli ínatéeyéica iyaca. ² Domingo imanùbaca

semana iwali, macáitacué pía canánama iwàwacutácué pìwacáidaca yééná yái plata peedéericuéca piriwa. Yá picùacué méetàucutani. Iná nùanàapínacaalí néré, càmítacué iwàwacutá pimichàidaca plata picùacaalícué méetàucutani semana imanùbaca. ³ Néese nùanàapínacaalí néré, yásí nubànùaca wenàiwica natécaténá plata Jerusalén iyacàlená nérépiná, cawinácaalí wenàiwica peedéericuéca pèewisewa natécaténá piasu ofrenda néré. Yá nubànùapíná náapicha cuyàluta nalí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, natàidacaténá nía cayába níái péenácuéca pibànuyéipínacuéca néré. ⁴ Nuínáidacaalíwa cayábaca nùacaalíwa nacái, yásí nàacawa nùapicha.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Nùapínacuéwa pìatalé, yá iwàwacutá nuchàbaca Macedonia yàasu cáli néenibàa. Nudécanáami nuchàbacawa néenibàa, yá nùanàapínacué pìyacàle néréwa Corinto iyacàlená néré. ⁶ Cawàwanátacué nupáchiaca píawa achúma èerita, càmicaalí còi, yá nùyapínacué piapichawa unlabépinama. Néese píalimápinacué piyúudàaca nùa nùwacáidacaténá wawàsi numàluwepínáwa alénacaalí iwàwacutápiná nùacawa. ⁷ Càmítacué nuwàwa nupáchiaca pía malééná èeri meedá, néese nuwàwacuéca nùyaca piápicha madécaná èeri Wáiwacali imàacacaalícué nùyaca piápicha. ⁸ Quéwa nuyamáapínacawa cháí Efeso iyacàlená irícu àta judíonái imànicatalépináta nàasu cultowa ípidenéerica Pentecostés. ⁹ Nuwàwa nuyamáacawa quiritáacáwa cháí, nàyacáiná madécaná wenàiwica iwàwéeyéica yéemlaca Jesucristo iináwaná iwali, iná nuibaidacáwaca cháí Wáiwacali irípiná, éwita nàyacáaníta nacái madécaná wàuwideca, càmíiyéica iwàwa nuéwáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú.

¹⁰ Timoteo yàanàacaalícué pìatalé, pitàidacué cayábani casíimáicaténá iwàwa piápichacuéwa. Pimànicué irí cayábèeri íibaidacáiná Wáiwacali irípiná càide iyúwa nùu. ¹¹ Iná piicácué píchawa cayába ipíchaná abèeri péenácué caná iwèni iicaca Timoteo. Néese piyúudàacué Timoteo yàasu àyapu iwali yàanápínáwa matuìbanáiri iyú nùatalé, nuucáciná yàanàaca náapicha níara áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹² Néeni, nudéca nusutáca wawàsi manuísíwata wéénásàiri Apolos íicha yàanápínacué ipáchiaca pía áibanái wéénánái yáapicha. Quéwa siùca càmítacáwaca iwàwa yàacawa. Néesecáwa ipáchiapínacué píawa idènlacatáita wawàsi.

Saludos finales

¹³ Piicácué píchawa cayába. Peebáidacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué cáalu pía, néese píináidacuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwa bèeyéi aslanái. ¹⁴ Macáita yái pimàníirícuéca, pimànicué cáininéeri iyúni, piyúudàacaténácué áibanái.

¹⁵ Siùcade piácué nuénánáica, píalíacué naináwaná iwali níara Estéfnas yéénánáica iyéeyéicuéca piápicha. Níacata idàbáanéeyéicaté yeebáidaca Jesucristo itàacái Acaya yàasu cáli íinata. Yá nadéca namàacaca níawawa Dios irí nayúudàacaténácué pía, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶ Nuwàwacué pimànica càide iyúwa nàalàanácué pía, níái Estéfnas yéénánáica, cawinácaalí nacái incáiyéica iyúudéeyéica wenàiwica, íibaidéeyéica nacái Wáiwacali irípiná.

¹⁷ Casíimáica nuwàwa níacáiná áibanái péenácué nadéca nàanàaca nùatalé, níái Estéfnas, Fortunato nacái, Acaico nacái. Nadéca namànica nulí

cayábéeri càmliricué píalimá pimànica canácáinácué pía núapicha. ¹⁸ Nadéca nachàiniadacuéca piwàwa, nuwàwa nacái. Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwica lyéeyéica càide iyúwa nàyaná.

¹⁹ Nawàwalicué pía níai ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca cháí Asia yàasu cáli ìinata, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái Aquila, úai nacái yàacawéetúaca Prisca nawàwalicué pía manuísíwata Wáiwacali ìpidená ìwali, náapicha macáita ìwacáidáyaquéeyéicawa nacapèe irìcu namànicaténá culto.

²⁰ Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháí nawàwalicué pía. Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú.

²¹ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerína tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía.

²² Aibanáicaalí càmita cáininá iicáca Wáiwacali Jesucristo, Dios yùuwichàidapiná níawa. ¡Pía, Wáiwacali, piawa sísaara caquialéta!

²³ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ²⁴ Nuwàwalicué pía manuísíwata cáininácáiná nuicácuéca pía Cristo Jesús ìwalíise.

2 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo imáidéericaté yàasu apóstolcaténá núa ibànùcaténá núa càide iyúwa Dios iwàwàaná. Núa Pablo, Timoteo yáapicha, yái wéenàsàiri yeebáidéerica Jesucristo itàacái, wawàwalicué pía. Nubànùacué piri cuyàluta, piacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa Corinto iyacàlená írìcu, piacué nacái Dios yàasu wenàiwica iyéeyéica macái Acaya yàasu cáli ínata. ² Nusutácué Wániri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápinácué piri cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué nacái piyaca matuìbanáiri iyú.

Sufrimientos de Pablo

³ Wàacué cayábéeri Dios írì, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèriná Diosca, Yániri nacái, yácáiná yái Diosca, yácata Wániri iiquéerica watúulécaná, ichàiniadéerica nacái wáiwitáise macái èrita achúmacaalí wawàwa. ⁴ Macái imanùbaca wàuwichàacaalíwa, yásí Dios ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa, cawinácaalí yùuwichèeyéicawa. Yá wachàiniadaca nawàwa càide iyúwa Dios ichàiniadàaná wawàwa. ⁵ Wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa yácáiná éwita iwàwacutácaníta wàuwichàacawa manuísíwata Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, càicáaníta Cristo ichàiniadaca wawàwa manuísíwata nacái yéewacaténá wàideniaca wàuwichàanàwa. ⁶ Siùcade wía apóstolca wàuwichàacawa wacàlidacáinácué piri Jesucristo iináwaná ìwali yéewacaténácué ichàiniadaca piwàwa, iwasàcaténácué pía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Quéwa Dios idéca ichàiniadaca wawàwa, wía apóstolca, yéewacaténá wachàiniadacuéca piwàwa, pialícaténácué nacáíwa Dios iyùudàanápinácué plideniaca piùwichàanàwa piùwichàapínacalíwa càide iyúwa wàuwichàanàwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. ⁷ Manuíca wáináidacawa wawàwawa piwalicué pialimàanápinácué plideniaca piùwichàanàwa Cristo irípiná, wáaliacáináwa càide iyúwa piùwichàanàcuéwa wáapicha Cristo irípiná, càita nacái Dios ichàiniadacué piwàwa siùcade càide iyúwa ichàiniadàaná wawàwa.

⁸ Piacué wéenánáica, wawàwacuéca piwàwalica wàuwichàacatéwa manuísíwata Asia yàasu cáli ínata. Máinícáináte càulenéerica yái wàuwichàanàcawa, yátè càmita wáalimá wàideniaca quirínamani wachàini iyúwa. Yátè wayúunáidaca wéetáanápinacatéwa néré. ⁹ Wía apóstolca waicácaté wíawawa càide iyúwa nacháawèyèi nanuéyéipiná. Quéwa cayábacaté walíni yái wàuwichàanàcawa, wéewáidacáináte wáimínápiná wáibàa wawàwawa wachàini iwéréwa, néese Dios iwérépiná wáibàaca wawàwawa yái Dios icáucàidéerica wenàiwica yéetáacísi ícha. ¹⁰ Dios iwasàcaté wía ícha yái wéetáanápinacatéwa máini báawéeri iyú, wía apóstolca. Iwasàaca nacái wía mamáalàcata siùcade. Manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali iwasàanápiná wíawa madécaná yáawírì. ¹¹ Quéwa iwàwacutácué piyùudàaca wía pisutácué Dios ícha walípiná. Manùbéeyéicaalí isutá Dios ícha walípiná, yásí manùbéeyéi nàapíná nacái Dios írì cayábéeri icùacáiná wía cayábéeri iyú.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Iyaca áiba wawàsi isíimáidéerica wawàwa, wía apóstolca, yái wáallánacawa wawàwalicúsewa wadéca wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa cháí èeri iricu machiwéeri iyú nacái Dios iicá, yá máini cáì wàyacaté wàyacalítécué piápicha. Càmitaté cáì wàyaca wáallácái iyúwa, néese Dios imànicaté walí cayábèeri mawèníiri iyú iyúudàacaté wía wàyáanápínaté cáì pèewibáa. ¹³⁻¹⁴ Macái wàasu cuyáluta iricu watànèericuéa pírí, wacàlidacué pírini machacánfiri iyú, machiwéeri iyú nacái, píleecatenácué pèemlawani màulenèeri iyú càinácaalí íimáaná. Nuwàwacué macáita manuica píináidaca piwàwawa nùwali, càide iyúwa batéwa macáitacué píináidáanáwa nùwali siùcade. Càitacué nuwàwa píináidacawa yéewanápiná casímáica wawàwa macáita. Yáalimápinácué casímáica piwàwa wàwali, wía apóstolca, íwalíise yái wéewáidáanacátécué pía, càide iyúwa yáalimáanápíná casímáica wawàwa píwalicué néenialpíná Wáiwacali Jesús yàanàcaalí àniwa.

¹⁵ Manuicaté nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué, casímáinácué pía núapicha, íná quéechatécáwa nuínáidacatéwa nupáchianápínácué pía pucháibàawiría nuyúudàacatenácué pía. ¹⁶ Quéechatécáwa nuwàwacatécué nupáchiaa pía nuèpunicaalítéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwacaté nacái nupáchiaacuéa pía àniwa nuèpùacaalítéwa Macedonia yàasu cáli néese. Càité nuwàwacatécué piyúudàaca núa nùanápínatéwa Judea yàasu cáli nérépiná. ¹⁷ Néese càmitaté nùu píatalécué càide iyúwaté nucàlidáanácué pírini. Quéwa picácué píináidawa càmitaté nuínáidawa cáimiétacanèeri iyú. Picácué píináidawa nutàanica càide iyúwa èeri mìnali pucháibèeri íiwitáise, íiméerica “báisíta” inùma iyúwa quéwa íináidacáitawa iwàwalicúsewa “càmita”. ¹⁸ ¡Càmíirita pucháiba íiwitáise núaqué! Dios yáallacawa watànínácuéa pírí báisíiri iyú, càita nacái càmitacué wáima pírí “báisíta” wáináidacaalíwa wawàwalicúsewa “càmita”. ¹⁹ Núa Pablo, yá nacái Silvano, áibaalí íipidenèeri Silas, yá nacái Timoteo, wadéca wacàlidacuéa pírí Cristo Jesús íináwaná íwali, yái Dios Íirica. Càmita pucháibèeri íiwitáise yái Cristo Jesúsca. Cristo càmita íima “báisíta” íináidacaalíwa iwàwalicúsewa “càmita”, néese yái Cristo càicanide iyúwa Dios yàasu tàacáisi íiméerica “báisíta”, Cristo icàlidacáiná macáita báisíiri iyú, imàni nacái càide iyúwa íimáaná. ²⁰ Cristo idéca imànica macáita càide iyúwaté Dios icàlidáanaté íwali. Íná macái imanùbaca wàacaalí Dios írí cayábèeri, yá wáimaca “Amén”, Cristo Jesús íwalíise, íimáanáca “báisíta”, weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái. ²¹ Yái Diosca, yácata ichàiniadéerica wía apóstolca, píacué nacái ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Cristo íicha. Dios idéca ibàlùadaca wía yàasunápináwa, wáibaidáanápíná írí. ²² Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, íná yéewa wáallacawa báisíiri iyúcani Dios yàasunáica wía, wáallaca nacáwa Dios imànínápiná walí macáita yái cayábèerica icàlidéericaté walí íwali.

²³ Quéwa éwitaté nucàlidacáanítacué pírí nùanàanápínaté piyacàle Corinto néré nupáchiaacatenácué pía, càicáaníta càmitaté nùawa néré. Siùcade nuwàwaca nucàlidacuéa pírini cáná yéewaná càmitaté nùawa néré. Nucàlidacué pírini Dios yéemiápiná: Càmitaté nuwàwa nùuwichàidacuéa pía cachàiníiri iyú píbáyawaná íwalísewa ipíchanácué máini achúmaca piwàwa nùwalíise. Ínaté nuínáidacawa cawáwanáta cayábáwaná píricuéní càmicaalípinaté nùawa píatalé ráunamáita. ²⁴ Wía apóstolca, wáallacawa peebáidacuéa Jesucristo itàacái tàí íimèeri iyú, íná càmita wawàwa wachùullacuéa pía cachàiníiri iyú peebáidáanápínácué càide iyúwa iwàwacutáanácué peebáidaca. Néese wawàwacáitacué wayúudàaca pía casímáicatenácué piwàwa.

2

¹ Ináté nuínáidacawa càmlínápinátécué nupáchiaa pía caquialéta àniwa ipíchanácué máini achúmaca piwàwa báawanama. Nùacaalítéwa píatalécué ipíchawáiseté piwènúadaca píiwitáisewa píbáyawaná fíchawatá, yá iwàwacutácaté nùuwichàidacuéa pía cachàiníri iyútá. ² Máinícaalícué achúmaca numànica piwàwa, néese càmitacué yéewa wasíimáidáyacacawa. ³ Ináté càmitacué nupáchiaa pía, néeseté nubànàucuéa píri cuyàluta, pichùnìacaténácué wawàsi ipíchawáise nùanàaca píatalécué, càmicáináté nuwàwa nùacawa néré achúmacaténá nuwàwa píwalicué, yácaíná nuwàwacué casíimáica pímaníca nuwàwa. Manuicaté nuínáidacawa nuwàwawa nacái píwalicué casíimáinápináté píicaca nùacawa píatalé casíimáiri iyú. ⁴ Bàaluité nutànàacuéa píri yára quéechéeri cuyàluta nùlàacaténácué pía cachàiníri iyú, néeseté máini achúmaca nuínáidáanícawa nuwàwawa. Catúulécanáca numànicaté nuwàwawa manuísíwata àta nuícháanícataléta. Quéwa càmitaté nutànàacué píri cuyàluta achúmaánápinácué piwàwa, néese nutànàacatécué píri yára cuyàluta píalíacaténácuéwa máini cáinináca nuicácuéa pía manuísíwata.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Yái imànìricaté ibáyawanáwa píatalécué, achúmacaté imànicuéa piwàwa canánama. Càita nacái achúmacaté imànica nuwàwa. Quéwa siùcade càmita nuwàwa nucháawàaca iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníri iyú, néese nuwàwaca numàacaca nuwàwawa ibáyawaná fícha, yùuwichàacáinátéwa manuísíwata. ⁶ Batéwa macáitacué pídéca piúcaca píichawani, íná idéca yùuwichàacawa ibáyawaná ichùullacawa. Càmitacué iwàwacutá piùwichàidaca mamáalàacatani. ⁷ Iná siùcade iwàwacutácué píimàacaca piwàwawa ibáyawaná fícha. Pichàiniadacué iwàwa nacái ipíchaná máini achúmaca iwàwa àta yúucacatalétawa píichacué càiripináta. ⁸ Iná nusutácué píicha manuísíwata píásáidáanápinácué cáinináca píicácani, peedácué pèewiréwa àniwani. ⁹ Nutànàacatécué píri ìwali yái wawàsica nùalimáidacaténácué nuicáwa pía nùalíacaténátéwa asáisi pímanícaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía. ¹⁰ Iná siùcade píimàacacaalícué piwàwawa áiba wenàiwica ibáyawaná fícha, yási nacái numàacaca nuwàwawa fícha. Yá nudéca numàacaca nuwàwawa Cristo iicápiná péenásàiricué ibáyawaná fícha, yái báawéerica imànìricaté nulí, nuwàwacáinácué casíimáica piwàwa macáita. ¹¹ Wamàacacué wawàwawa ibáyawaná fícha ipíchanácué Satanás imawèniadaca wía. Wáallíacáináwa báisíiri iyú Satanás yáalimáidaca wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Nùanàacaté Troas iyacàlená néré nucàlidacaténá nalí Cristo itàacái, yá Dios imàacacaté numànica cachàiníri iyú nuíbaidacaténá Wáiwacali irípiná, nucàlidáanápiná iináwaná madécaná wenàiwica irí. ¹³ Quéwa achúmacaté nuwàwa nuínáidacawa càmicáiná nùanàa nùacawéerináwa Tito yái nuiquéerica iyúwa nuénásàiriwa, yeebáidacáiná Jesucristo itàacái. Néese càmicáináté nùanàa Tito néré, ináté nucàlidaca nuináwanáwa Troas iyacàlená mìnánái irí nùacaténáwa náicha, yá nùacatéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri imawèniadacáiná wáicha wàuwidenái càiripináta, níara càmiyéica iwàwa wacàlidaca Cristo Jesús iináwaná, yái wáyéerica abédanamata yáapicha. Nùaca Dios irí cayábéeri nacái imàacacáiná wacàlidaca itàacái madécaná wenàiwica irí. Yá Wáiwacali iináwaná icàlálíacawa

macái cáli íinata càide iyúwa pumèníri isàni icàlállanáwa. ¹⁵ Yá cayábaca Dios iicáca wacàlidáaná Cristo iináwaná. Càica wíade iyúwa pumèníri incienso isàni Cristo yèerica Dios irí iyúwa ofrenda, Cristo iyacáiná wawàwalicu. Yá Cristo iináwaná icàlállacawa macái wenàiwica íiwitáaná irí. Icàlállacawa wenàiwicanáí irí Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha neebáidacáiná Cristo itàacái. Càita nacái Cristo iináwaná icàlállacawa wenàiwicanáí irí yúuquèeyéipináca Dios íicha càmicáiná neebáida Cristo itàacái. ¹⁶ Yáí Wáiwacali itàacáica càicanide abénaméeyéi íríni iyúwa chéecáisimi isàni inuérica wenàiwica, cawinácaalí yúuquèeyéipináca Dios íicha nàuwichàapinácáináwa càiripináta. Néese yáí Wáiwacali itàacáica càicanide áibanáí íríni iyúwa pumèníri isàni yèerica wenàiwica ícauca càmlíri imáaláawa, cawinácaalí wenàiwica Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha nàypinácáiná Dios yáapicha càiripináta. Quéwa, canácata wenàiwica yáaliméeri icàlidaca Wáiwacali itàacái ichàini iyúwa meedá. ¹⁷ Wacàlida wèepunicawa Dios itàacái quéwa càmita càí wamàni weedácaténá waliwa plata càide iyúwa madécaná áibanáí imànílíná. Néese wacàlidaca Dios itàacái machìwéeri iyú Dios iicápiná càide iyúwa wenàiwica Dios ibànùeyéica báisícáináta wawàwa wamànica càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, wàycáiná nacái abédanamata Cristo yáapicha.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Wadéca càí wacàlidaca waináwanáwa, wía apóstolca, íná cawàwanáta abénaméeyéi péenácué iyúunáidaca wadábaca watàanica wàwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwacué abénaméeyéi péená icháawàanáté wía quèechatécáwa. Quéwa càmita càí wamànica. Càita nacái càmita iwàwacutá wáasáidacuéca pírí cuyàluta áibanáí itànèerica waináwaná ìwali píaliacaténácuéwa Dios ibànùeyéica wía. Càmitacué nacái iwàwacutá wasutáca píicha cuyàluta picàlidáanácué waináwaná ìwali áibanáí irí needácaténá nàataléwa wía. Madécaná áibanáí yéewáidéeyéicué pía nadéca nasutáca píicha càiri cuyàluta, quéwa càmita càí wamànica. ² Canáca iwàwacutácué walí píicha cuyàlutaca piacáinácué càicuéca píade iyúwa cuyàluta icàlidéeripiná waináwaná ìwali áibanáicaalí iwàwa yáaliacawa wàwali asáisi Dios ibànùacaalí wía, bàalutécáiná peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírí iináwaná. Càicuéca píade iyúwa cuyàluta Dios itànèerica wawàwalicu wáaliacaténáwa Dios ibànùacaté wía, wía apóstolca. Macái wenàiwica náaliacawa peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírí iináwaná. ³ Macáita náaliacawa amaléeri iyú càicuéca píade iyúwa cuyàluta Cristo itànèerica wáibaidacalé iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái wacàlidéericuéca pírí. Càmitacué càí píade iyúwa cuyàluta wenàiwica itànèerica tinta iyú. Càmitacué càí píade iyúwa tàacáisi natànèerica íba ìwali càide iyúwaté Dios itànàanáté itàacáíwa íba ìwali profeta Moisés iripiná. Néese cáuri Dios idéca ibànùacuéca Espíritu Santo piwàwa cáuri iriculé yáasáidacaténá Cristo yàasunáicuéca pía. Íná yéewa macáita náaliacawa Dios ibànùacaté núa nucàlidacaténácué pírí itàacái.

⁴ Cristo idéca imàacaca manuica wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali, wía apóstolca, yá wáaliacawa báisíri iyú Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pírí itàacái. ⁵ Càmita wáalimá wacàlidaca Dios itàacái wachàini iyúwa meedá, néese macáita yáí wamàníríca Dios idéca ichàiniadaca wía wamànìcaténáni. ⁶ Dios idéca ichàiniadaca wía wáibaidacaténá iripiná, wacàlidáanápíná yáí tàacáisica icàlidéerica wàlisàí wawàsi ìwali, yáí wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanáí

yáapicha icùanápíná nía iyúwa yàasunáíwa. Yái wawàsi wàlisàì càmírita càide iyúwa wawàsi bàaluisàimica profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali, yái tàacáisi ìmèericaté Dios icùanápínaté israelitanái namànicaalí càide iyúwa ichùulianá nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica Moisés itànèericaté icháawàca wía wéetáanápínáwa càmíciná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa ìmáaná. Quéwa siúcade Dios ichàiniadaca wía wéewáidacaténacué pia wàlisàì wawàsi ìwali Dios imànírira wáapicha wawàwallicuise, yàaca walí Espíritu Santo, yái Espíritu yèerica wacáuca càmíri imáalàawa.

⁷ Bàaluité Dios itànàacaté itàacáíwa íba sàabadéeyéi ìwali, profeta Moisés yéewáidacaténá wàawirináimi israelitanái. Máinícáiná Dios icànaca mèlumèluri iyú, íná yéewa idécanáamité Moisés iyaca Dios yáapicha yeedácaténá Dios ícha yái bàaluisàimi tàacáisica, yáté Moisés inàni icànaca nacái máini mèlumèluri iyú. Israelitanái càmítaté nàalimá naicáidaca Moisés inàni irí máinícáiná inàni icànaca. Quéwaté yái camalásica ichacàcawa yàacawa Moisés inàni ícha. Ewita yái bàaluisàimi tàacáisica yáasáidacáaníta iwàwacutáaná wéetácawa wabáyawaná ichùuliacawa, càicáanítaté yàanàaca aléi èeri iriculé máini mèlumèluri iyú yàanàcáináté Dios néese. ⁸ Íná yéewa wáallacawa Dios imànínápíná walí cayábéeri cachàiniwanái, wía Dios imàniyéica yáapicha wàlisàì wawàsi imàacáanápíná Espíritu Santo iwàlùacawa wawàwalliculé! ⁹ Númacué pirí àniwa; éwita yái bàaluisàimi tàacáisica icháawáacáaníta wía wéetáanápínatéwa wabáyawaná ichùuliacawa, càicáanítaté Dios yáasáidaca wenàiwicanái irí ichàini manuúriwa icànéerica mèlumèluri iyú imàacacaaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí. Íná yéewa wáallacawa máini cayábéericanì cachàiniwanái yái wàlisàì wawàsica Dios imànírira wáapicha iicácaténá wía iyúwa mabáyawanéeyéi, cayábacaténá nacái imànica wáiwitáise! ¹⁰ Báisíta yái tàacáisi bàaluisàimica yàanàacaté mèlumèluri iyú. Quéwa siúcade waicàcani iyúwa càmírica máini cawènica yácáiná wàlisàì wawàsi idéca yàanàaca, máiniri cayába cachàiniwanái quéechéerimi ícha. ¹¹ Càide iyúwaté tàacáisi bàaluisàimi yàanàanáté mèlumèluri iyú éwitaté imáalàapinátéwa, càita nacái cayábéeri cachàiniwanái yái wàlisàì wawàsica iyamàacáináwa càiripináta wáapicha.

¹² Wáallacawa wàlisàì wawàsi iyamàanápínáwa càiripináta, íná wacálidaca Dios itàacái macáaluínináta, càmita nacái wamáisanla Dios itàacái wenàiwica ícha. ¹³ Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa profeta Moisés imànínáté. Idécanáamité Moisés icálidaca Dios itàacái israelitanái irí, yá ibállacaté inàniwa wáluma iyú ipíchaná israelitanái iicáca camalási ichacàca yàacawa inàni ícha, yái camalásica càmírica icàna càiripináta. ¹⁴ Quéwa càmítaté nàalía néemlaca càinacaalí ìmáaná yái Dios itàacáica, matuicáináté náiwitáise. Siùca nacáide naléecaalí yái tàacáisica bàaluisàimica Dios imàaquéericaté profetanái irí, yá mamáalàacata càmita nàalía néemlacani càinacaalí ìmáaná matuicáiná náiwitáise càide iyúwa càucuiri wáluma idéca nacáicaalí ibállaca náiwita. Càmita idé catuía náiwitáise yácáiná abéerita Cristo yáalimá imàacaca nàalía néemlacani, quéwa càmita neebáida itàacái. ¹⁵ Ata siùca nacáide naléecaalí macáita yái cuyàlutaca profeta Moisés itànèericaté, yá mamáalàacata càmita nàalía néemlaca càinacaalí ìmáaná, càide iyúwa càucuiri wáluma idéca nacáicaalí ibállaca náiwita. ¹⁶ Quéwa áibacaalí israelita iwènúada íiwitáisewa Wáiwacali iripíná, yásí Wáiwacali imàacaca yáallaca yéemlaca Dios itàacái, càide iyúwa Wáiwacali idéca nacáicaalí yeedáca càucuiri wáluma wenàiwica íiwita ícha, yéemlacaaténá Dios itàacái. ¹⁷ Wáiwacali iyaca abédanamata Espíritu Santo yáapicha, íná wadèniacáiná Espíritu Santo, yásí Espíritu Santo iwàsàaca wía

wacàlidacaténá Dios itàacái macàaluíniná, wáaliacaténá wéemíaca nacái cainácaalí íimáaná. ¹⁸ Péemíacué comparación: Càmita wabàlía wanàniwa cáucuíri wáluma iyú. Càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wabàa Wáiwacali íiwitáisewa áibanái wenàiwica íicha. Càide iyúwa chapúa íibàacaalí èeri icamaláná quírameníwaca, icànacaténá èeri icamaláná iyú, càita nacái Espíritu Santo imàacaca wáasáidaca áibanái írí máiní cayábéerica Wáiwacali íiwitáise. Càide iyúwa waicáidaca nacáicaalí Wáiwacali yéenáiwana íríwa icanéerica mèlumèluíri iyú chapúa írícúise, càita nacái wamàacaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa, weebáida nacái itàacái, íná yéewa Espíritu Santo imàacaca wáiwitáise iwènúaca yàacawa Wáiwacali íiwitáise iyúwa, wàyacaténá càide iyúwa Wáiwacali iyáaná. Macái yàawíría imanùbaca wadènlaca Wáiwacali íiwitáisewa cachàiniwanái. Càita Wacuèrinásàiri imànica wawàwalicu, yái Espíritu Santoca.

4

¹ Íná wía apóstolca, càmita cáalu wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Càmita nacái waméyáawa, Dios iicácáiná wapualé, imáidaca wía wáibaidacaténá írípíná. ² Càmita wamàni wawàsi báawéeri íbàacanèeri iyú iwàwacutéerica báica wía ìwalíise. Càmita wéewáida wenàiwica cachiwéeri tàacáisi iyú. Càmita nacái wawènúada Dios itàacái wachìwáidacaténá áibanái. Néese wacàlidaca Dios itàacái abéerita, machacàníiri iyú, yái báisíiri tàacáisica. Càita wamànica macáita báisíiri iyú yéewacaténá macái wenàiwica nàalía watàanica báisíiri iyú Dios iicápiná. ³ Wacàlidaca amaléeri iyúni yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwásàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Abénaméeyéi wenàiwica càmita nàalía nèemíaca cayábaní cainácaalí íimáaná, quéwa níawamita yúuquéeyéipínacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁴ Càmicáiná neebáida íná yéewa Satanás idéca matuíca imànica náiwitáise, yái Satanás, nàasu cuwàisàiricani ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise. Càide iyúwa matuíyéimi càmlíná nàalímá naicáca camalási icànèeri mèlumèluíri iyú, càita nacái Satanás matuíca imànica náiwitáise, níái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, ípíchaná nàalíacawa máiní cayábéericani yái tàacáisi wacàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, yái Cristo cachàinírica íiwitáise icanéerica mèlumèluíri iyú, cáimíetacanèeri nàicha canánama, yáasáidéerica walí cainácaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáinani yái Cristoca. ⁵ Wía apóstolca, càmita wacàlida tàacáisi wàwaliwa yéewacaténá cayábaca wenàiwica iicáca wía, néese wacàlidaca Jesucristo ìwali Wacuèriná Dioscani. Wáimacáita nacái wàwaliwa píasu wenàiwacuéca wía wáibaidacaténácué píri cainínacáiná waicáca Jesús. ⁶ Wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, yácáiná Dios idéca imàacaca wáaliacawa ìwali. Bàalutésiwa canácaté camalási cháí èeri írícu. Néeseté Dios ichùulíacaté camalási icànanápinaté catèeri írícúise. Càita nacái Dios idéca imàacaca icamaláwa icànaca wawàwaliculé amalácaténá wáiwitáise yéewanápiná wáaliacawa Dios íiwitáise ìwali máiní cayábéericani. Jesucristo yáasáidaca walí amaléeri iyú cainácaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáinani yái Jesucristoca.

El vivir por la fe

⁷ Yá wadènlaca Dios icamaláná wawàwalicuwa, íná wáaliacawa Dios ìwali. Wadènia nacái ichàini wàyacáiná abèdanamata Jesucristo yáapícha. Yái camalásica, chàinisi nacái càicanide iyúwa wawàsi máiníiri cawènica, cayábèeri nacái iicacánáwa, iwàwacutéeri wacàlidaca ìwali áibanái írí. Quéwa wadènlaca yái cawènírica wawàsica wainá machawàaquèeri írícuwa càiride

iyúwa catùà mawèníchúà, bàcabàquéechúà meedá, ibái icatùalenáca. Càita wáasáidaca Dios néeséericani yái chàinisi manuíríca iyéerica wawàwalicu. Càmita wáibaida wachàini iyúwa. ⁸ Iná éwita máinícáaníta càulenáca namànica walí macái watéesebàa, càicáaníta wáalimá wáibaidaca Dios irípiná. Ewita nacái achúmáacáaníta wáináidáanícawa wawàwawa ìwalíse yái wàuwichàanácawa, càicáaníta càmita wawènúda wáiwitáisewa Dios íicha. ⁹ Napiádáidaca nàuwichàidáanápiná wía, quéwa Dios càmlíríta imàaca wía abéerita. Náucaca wía cáli íinatalé, quéwa càmitàacá namáalàida wía. ¹⁰ Ata alénacaalí wàacawa, yá abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía, iná wàyaca càiripináta càide iyúwa Jesús iyáanáté, yái yáaliérícatéwa yéetáanápinátéwa cáiwíiri iyú. Càita wàuwichàacawa cháí èeri írìcu wáasáidacaténá macái wenàiwica írì cáuca Jesús, yái icuèrica wía báawéeri íicha. ¹¹ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu, yá macái èeri imanúbaca abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía weebáidacáiná Jesús itàacái, wacàlidacáiná nacái iináwaná. Càita wáasáidaca áibanái írì wadèniáná Jesús icáuca càmlíri imáalàawa éwita wainá yéetáacáanítawa áibaalípiná. ¹² Wacàlidacatécué píri Jesucristo iináwaná, iná áibanái iwàwaca inúaca wía, quéwa pidécuéca peedáca píriwa picáucawa càmlíri imáalàawa peebáidacáinácué Jesucristo itàacái.

¹³ Bàaluité profetanái itànàaca tàacáisi Dios inùmallicúise íiméerica: “Nuebáidaca Dios iná nucàlidaca wenàiwicanái írì manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Dios íwali”, càí imaca yái tàacáisica. Càita nacái wía, wadéca weebáidaca Dios càide iyúwaté profetanái yeebáidáaná, iná wacàlidaca nacái áibanái írì Dios iináwaná. ¹⁴ Wacàlidaca Dios iináwaná wáallacáináwa Dios imichàidacaté Wáiwacali Jesús yéetáacáisi íicha. Càita nacái wáallacawa Dios imichàidáanápiná wía yéetáacáisi íicha wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha. Yá Dios itépiná wía yàataléwa, piáacáanítacué nacái. ¹⁵ Wía apóstolca, wàuwichàacawa wayúudàacaténacué pía. Yá manùbéeyéicaallicué pèená nawènúda náiwitáisewa Dios irípiná, yási manùbéeyéi nàapiná Dios írì cayábèeri ìwali yái cayábéerica imàníríca nalí, yéewacaténá manùbéeyéi yáwanái náalimá náalíacawa máini cayábéerica Dios íiwitáise.

¹⁶ Iná càmita waméyáawa wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Ewita wainá máinícáaníta béeri yàacawa, càicáaníta Dios iwàlisáida yàacawa wáiwitáise èeri imanúbaca. ¹⁷ Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata Cristo irípiná madécaná èeri, càicáaníta waicáca wàuwichàanàwa cháí èeri írìcu iyúwa achúmèeri wawàsi ichàbéeripinácawa wáicha ráunamáita máinícáiná manuísíwéerica yái cawènírica wadènièripináca càiripináta chènuniré ìwalíse yái wàuwichàanácawa Cristo irípiná, yáacáiná wàypiná máini cáimiétaquèeri iyú Dios yáapicha chènuniré, icànéeyéi mèlumèlúiri iyú càiripináta. ¹⁸ Iná càmita máini wáináidáanícawa ìwali yái wàuwichàanácawa, càmicáiná cawèni waicá yái wawàsi iyéerica cháí èeri írìcu, yáacáiná macáita yái iyéerica cháí èeri írìcu imáalàapinácawa mesúnamáita. Néese wamàacaca wawàwawa ìwali yái cawèníri chènuníiséerica càmlíricáwaca waicá, iyéerica néré wàyacatalépináca càiripináta, wáallacáináwa yái chènuníiséerica càmlíricáwaca wadé waicáca siùcade iyéeripiná càiripináta èeri càmlíri imáalàawa.

5

¹ Wáallacawa wainá iyaca càide iyúwa capíi wadènièrica cháí èeri írìcu, càide iyúwa nacái caplíma càmlírica iya càiripináta. Néese wéetacaalíwa càide iyúwa capíi imáalàacaalíwa, yá wadènapiná waináwa chènuníiséeri, Dioscáiná idéca ichùnìlaca walípináni, càiride iyúwa wacapèepiná chènuníiséerica

càmírica imáalàawa, càmfirica wenàiwica imànicálé icáapi iyúwa. ² Iná yéewa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá èeri irícuíríca yáapichawa, yá máini wawàwaca wàwalica wainá wàlisàíwa chènuníseérica. ³ Yá wàwalipíná wainá wàlisàíwa néré càide iyúwa wàwalicaalí wabàlewa. ⁴ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, yá achúmaca wawàwa wáináidacawa wainá iwaliwa, wawàwacáíná wàwalica wainá wàlisàíwa, yéewanápiná wainá èeri irícuírí iwènúacawa wàlisàí iyú iwálíse yáí wacáuca càmfirica imáalàawa Dios yèeripíná walí. ⁵ Dios idéca màulenáca imànica wía wàwalicaténá wacáuca wàlisàíwa. Dios idéca nacáí imàacaca walí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá wía yéewanápiná wàaliacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápiná walí wacáuca wàlisàí càide iyúwa ímáanáté walí.

⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios iwali mamáalàacata. Wàaliacawa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, wàyaca càide iyúwa canéeyéí yàasu cáli, càmicáínáca wàya Wáiwacali yáapichawa. ⁷ Càmitàacá wáalimá waicáca Wáiwacaliwa, quéwa weebáidacani wáiwitáise iyúwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu. ⁸ Manuíca nacáí wáináidacawa wawàwawa Wáiwacali iwaliwa. Wàaliaca nacáíwa cayábáanápiná cachàiniwanáí walíni wéetácaalíwa wamusúacaténá wainá íichawa wàcaténá wàyaca chènuniré Wáiwacali yáapichawa. Càita máini wawàwa wàyaca yáapicha. ⁹ Iná wáalimáida wamànica càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná càiripínáta idècunitàacá wàyaca wainá irícuwa cháí èeri irícu, càita nacáí wéetácaalíwa wàcaténá wàyaca Wáiwacali yáapichawa. ¹⁰ Yácaíná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacáí, iwàwacutápiná macáita wabàlùacawa Cristo íipunita áibaalípiná chènuniré, Cristo icàlidacaténá waináwaná iwali, càinácaalíté wamànica wàyacaalíté cháí èeri irícu wainá irícuwa. Wáibaidacaalí cayábéeri iyú Cristo irípiná, yásí yàaca wawèni. Quéwa càmicaalí wáibaida cayába irípiná, càita nacáí canácaalí iwèni yáí wáibaidacaléca, yá canáca wàasu cawèníiri.

El mensaje de la paz

¹¹ Iná wàaliacáínáwa iwàwacutáca wàaca Wáiwacali iyéinináwa, wía apóstolca, íná wáalimáidaca cachàiníiri iyú wáasáidacaténá áibanáí irí watàaníca báisíiri iyú, Dios idéca nacáí ibànùaca wía. Dios yáaliacawa wàwali cayábéeri iyú, iwali nacáí yáí wamànírica. Yá nuwàwacué píaliacawa nacáí Dios idéca ibànùaca wía. ¹² Picácué plínáidawa watàanícáita wàwaliwa cayábéeri iyú meedá càide iyúwaté abénaméeyéí péenácué ícháawàaná waináwaná iwali quéechatécáwa. Càmita cáimacáí waicá wíawawa áibanáí íicha, néese wawàwacáita píaliacuéca cànácaalí wamànica, cànácaalí watàaníca nacáí wawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Càita wacàlidacuéca píriní casíimáicaténácué píicáca wía, wía yéewáidéeyéicatécué píá. Iná áibanáí íimacaalícué pírí càmítasa Dios yàasu apóstol núa, íibaidéerica Dios irípiná, yásí píalimácué píwawènladaca nàasu tàacáisi, níara cachàiniyéica íicáca yáawawa iyúwa cayábéerica íicacánáwa, icàlidéeyéí nacáí máini cayábéeri iyúni, quéwa càmita báisí nawàwa náibaidaca Dios irípiná náiwitáise cayábéeri yáapichawa. ¹³ Abénaméeyéí péenácué nadéca náimaca wàwali máiwitáiseCasa wía máinicáíná wáibaidaca Dios irípiná cachàiníiri iyú, wacàlidacáíná nacáí itàacáí macáí wachàini iyúwa. Quéwa wadéca wamànica càí cànínacáíná waicáca Dios, wawàwa nacáí áibanáí yàaca irí cayábéeri. Néese macáitacué píaliacawa wadéca wéewáidaca píá éeréri iyú, cáimiétaquéri iyú nacáí càide iyúwa cáiwitáiseeyéí. Wadéca càí wamànica wayúudàacaténácué píá. ¹⁴ Wàaliacawa cànínáca Cristo

iicáca wía manuísíwata, íná yéewa máiní wawàwaca wáibaidaca irípiná macái wacáuca iyúwa wáallacáináwa báisíiri iyúcani abéeri wenàiwica, yái Cristoca, idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná. Iná yéewa Dios iicáca macái wenàiwica càide iyúwa nadéca nacáicaalí néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa.

¹⁵ Cristo idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná, yéewanápiná cawínácaalí iyéeyéica cháí èeri írucu yeebáidéeyéica Cristo itàacái càmita nàya càide iyúwa nawàwáanáta meedá, néese iwàwacutá nàyaca càide iyúwa Cristo iwàwáaná, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, imichèericaté nacáíwa yéetácáisi ícha wàwalinápiná. ¹⁶ Iná siúcáise de càmita waicá áibanái càide iyúwa èeri mìnáná iicáaná wenàiwica. Ewita bàaluité canácáaníta iwèni waicáca Cristo, càide iyúwa èeri mìnali meedá, càicáaníta siúcade càmita quirínama wáináidacawa íwali càí. ¹⁷ Iná cawinácaalí wenàiwicaca iyéerica abédanamata Cristo yáapicha, Dios idéca íwalísàidaca íiwitáise. Yái iyúwaté iyáaná quéechatécáwa idéca ichàbacawa ícha, yá idéca idàbaca iyaca wàlisàì iyú.

¹⁸ Dioscata yái imànírica càiri cayábéeri wenàiwicanái irí. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwènúadaca wáiwitáise irípiná, yá siúcáise de cayábaca wáapicha Dios, idéca nacái Dios imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidacaténá itàacái macái wenàiwica irí yéewanápiná neebáidacani, cayábacaténá náapicha Dios nacái. ¹⁹ Yái tàacáisi ímáanáca, Cristo yéetácatéwa èeri mìnáná íchawalíná nabáyawaná íwalíse, yéewanápiná cayábaca náapicha Dios, yá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca ichùuliaca wacàlidáanápiná yái tàacáisi wenàiwicanái irí. ²⁰ Iná Cristo ibànuèyéica wía wacàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Wacàlidacuéca pírí Cristo itàacái Dios imáidacáinacué pía wàasu tàacáisi iyú. Yá wasutácué pícha wawàsi manuísíwata Cristo inùmalcuse piwènúadánápinacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinacué cayábaca píapicha Dios. ²¹ Cristo càmítaté imàni ibáyawanáwa; quéwa Dios yùuwichàidacatèni wáichawalíná càide iyúwa cabáyawaná nacáiricani, yái Cristoca. Dios yùuwichàidacaté Cristo càide iyúwa idéca nacáicaalí macái èeri mìnáná ibáyawaná iyaca íwali, yái Cristo mabáyawanéerica. Càité Dios imànica yéewanápiná mabáyawanáca iicáca wía, wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, Cristo yùuwichàacáinatéwa yùuwichàacáisi iyú yàanèeripinacatéwa wàwali wabáyawaná íwalísewa.

6

¹ Iná siúcade wáibaidacáinacué Dios irípiná píapicha, yá wasutácué pícha wawàsi càmínápinacué píuca píchawa yái cayábéeri Dios imàníricuécá píri mawèníiri iyú iwasàacaténacué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ² Bàaluitécáiná profeta itànaacaté Dios itàacái. Dios ímacaté:

“Nuémílacaté písutáaná nuícha nuwàwacaalíté nuicáca pipualé; yáté nuwasàaca pía nàasu yùuwichàacáisi íchawa nuyúudàacaténá pía”, càí ímaca yái Diosca. Siúcade wéénánái, idéca wéénáíwaná yàanàaca cayábéeri iyú Dios iicácaténá wapualé siúcade, íná iwàwacutá wenàiwica isutáca Dios ícha siúca. ¡Siúca Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha!

³ Wáalimáidaca macái wachàini iyúwa wàyacaténá machacàníiri iyú càiripináta ipíchaná áibanái báawaca naicáca Dios itàacái wacàlidéerica nalí, néese càmita nawàwa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. Wàyaca machacàníiri iyú càmicáiná wawàwa áibanái itàanica báawéeri iyú íwali

yái wáibaidáanáca Dios iripiná. ⁴ Néese càinácaalí wawàsi wamàni, yá wáalimáidaca wáasáidaca Dios yáasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéica iripiná. Càita wáasáidaca Dios yáasu wenàiwicaca wía: Wàideníaca wàuwichàanáwa máiní matuíbanáiri iyú, éwita canácaalí walí wawàsi wamáapùérica, càita nacái áibanáicaalí càulenáca namànica walíni. ⁵ Càita nacái wàideníaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita nacapèedáidacaalí wía, càita nacái náucacaalí wía presoíyéi ibànalículé, càita nacái báawacaalí namànica yàcalé mìnánái íiwitáise àta nàplacatalétawa nàwacáidáyacacawa nanúacaténá wía. Càita nacái wàideníaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita iwàwacutácaalí wáibaidaca cachàiníri iyú àta máinícataléta chamàleca wía, càita nacái càmicaalí waimá cayába táiyápinama wáibaidacaténá Dios iripiná, wasutácaténá ícha nacái, càita nacái màapicaalí wía canáciná wayáapiná. ⁶ Càita wamànica wáasáidacaténá Dios yáasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéica iripiná. Wáyaca masaquèeri iyú; wáaliaca báisíiri tàacáisi; càmita calúa wía ráunamáita áibanái yáapicha, wamàni nacái nalí cayábèeri; Espiritu Santo iyaca wawàwalicu; cáinináca waicáca wenàiwica báisíiri iyú yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita wáasáidaca Dios yáasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéica iripiná. ⁷ Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi báisíirica, wamànica nacái Dios íchàini iyú yái càmiríca wenàiwica idé imànica. Yái wáyáanáca machacàníri iyú, càicanide iyúwa wacáapisài chènuníseérica wapéliéripiná iyú Dios iripiná. Càita wamànica ùwicái Dios iripiná: Wamànica ùwicái Satanás ípunita wawènúadacaalí wenàiwica íiwitáise Dios iripiná. Wáyacaalí nacái machacàníri iyú, yásí wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ⁸ Abénaméeyéi wenàiwica náaca wáimíetacaná. Áibanái nacái caná wawèni naicáca wía. Abénaméeyéi natàanica wàwali cayábèeri iyú; áibanái nacái natàanica wàwali báawèeri iyú. Naicáca wía càide iyúwa cachìwéeyéi éwita wacàlidacáaníta yái báisíiri tàacáisica. ⁹ Namànica walí báawèeri càide iyúwa càmicaalí náalíia naicáca wía, éwita náalíacáaníta naicáca wía cayába. Naicáca wía iyúwa yéetéeyéipináwa, quéwa cáuca wía. Nàuwichàidaca wía manuísíwata quéwacá càmita nanúwa wía. ¹⁰ Naicáca wía iyúwa achúméeyéi iwàwa, yá báisícata áibaalí achúmaca wawáwa, quéwa wayanídacawa mamáalàacata wawàwalícuísewa. Éwita catúulécanácáaníta wía, càicáaníta wadéca wawacùaca yái báisíiri cawènírica madécaná wenàiwica írí, yái tàacáisi íiméérica Jesucristo iwasaaca wenàiwica Dios yáasu yúuwichàacáisi ícha. Wáyaca càide iyúwa canásíwéeyéi yáasu, quéwa Dios yáapicha wadènáca macáita.

¹¹ Píacué wéenánáica Corinto iyacàlená mìnánáica, wadéca wacàlidacuéca pírí macáita iyúwa wáináidáanáwa. Càmitacué wabàa pícha wáiwitáisewa. ¹² Càmita wawènúada pícha wáiwitáisewa, néese cáinináca waicácuéca pía mamáalàacata. Quéwa càmitacué máiní cáininá piicáca wía. ¹³ Iná nusutácué pícha wawàsi càide iyúwa abèeri nàaniri isutáaná yéenibe íchawa wawàsi: Cáininácué piicáca wía báisíiri iyú càide iyúwa cáinináanácué waicáca pía.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Píacué picásàawa náapicha níara càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, càita nacái píacué pimàni wawàsi náapicha, càmicáiná yéewa abédanamacué píiwitáise náapicha; yáciná cawinácaalí iwàwéérica iyaca machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná càmita yéewa abédanama íiwitáise áiba wenàiwica yáapicha càmiríca iwàwa iyaca machacàníri iyú. Càide iyúwa càminá yéewa camalási yàacawéeridaca catéeri, càita nacái càmita yéewa abédanama amaléeri íiwitáise catéeri íiwitáise yáapicha. ¹⁵ Càide iyúwa càminá yéewa abédanamata

Cristo íiwitáise Satanás yáapicha, càita nacái cawinácaalí yeebáidéerica Jesu-cristo itàacái càmita nacái yéewa abédanamata íiwitáise yáapicha abéeri càmlírica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁶ Péemlacué comparaciòn: Canáca yéewaná wenàiwica itéca ídolonái, níai cuwáinái yéenáiwanáca, Dios yàasu templo iriculé, yái capli wenàiwica isutácaaluca Dios íicha, càmicáinacué yéewa wàaca cuwáinái icàaluíná wàacaalí Dios icàaluíná. Píacué, càicuéca piade iyúwa cáuri Dios yàasu templo, cáuri Dios iyacáinacué piwàwalicu. Dios iyacáinacué píapicha, íná canáca yéewaná piyaca abédanamata áibanái yáapicha càmlíyéica yeebáida Dios. Dios idéca càí íimaca wàwali, wía yàasu wenàiwicaca:

“Nùypiná nèewibàa, nuèpunípiná nacáíwa náapicha; núatapiná Nacuèriná Dios, níatapiná nacái nùasu wenàiwica”,

càí íimaca yái Diosca. ¹⁷ Iná Wáiwacalí íimaca walí nacái:

“Pimusuacuéwa nèewise, piacué nacáíwa náicha; picacué pimàni pibáyawanáwa náapicha, níara casaquèeyéica íiwitáise. Néese nuedápinacué piáwa nùasu wenàiwicapináwa.

¹⁸ Núatapiná Píaniricué, píatapinacué nacái nuénibewa”, íimaca yái Wáiwacalica, yái cachàinírica náicha canánama.

7

¹ Iná péemlacué cayába, piacué wéenánái cáininéeyéica waicáca, nudéca nucháidacuéca piríni càide iyúwa Dios íimáanaté cáimiétacanéri iyú imàinínápiná walí. Iná iwàwacutá wacúaca wíawawa masaquèeri iyú méetàuculé báawéeri íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa wainá iyúwa, wáiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutacué wàaca Dios iyéininá, wamàaca irí nacái wíawawa wáalimáidacaténá wáyaca mabáyawanéri iyú.

La conversión de los corintios

² Píacué wéenánáica, wasutacué píicha wawàsi cáinináanápinacué piicáca wía àniwa. Canácatacué báawéeri wamànirité pirí. Càmitaté nacái wawènúadacué píiwitáise cayábéeri íicha. Canátaté wachiwáidáanacué pía. ³ Càmita càí núuma nucháawàcaténacué pía. Càide iyúwaté núumáanacué pirí quèechatécáwa: Cáininacuéca nuicáca pía manuísíwata, idècunitàcá nùyaca cháí èeri irícu, càita nacái wéetácaalíwa. ⁴ Manuíca nuínáidacawa nuwàwawa piwalicué pimàinínápinacué machacàniri iyú càide iyúwa núumáaná. Máini casímáica nuicácuéca pía nacái pimànicáinacué cayábéeri. Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, wía apóstolca, càicáaníta nuchàiniadaca nuwàwawa casímáiri iyú manuísíwata nuémíacáinacué piináwaná íwali.

⁵ Wàanàcatáiseté aléi Macedonia yàasu cáli ínatalé, càmita wadé wayamáidacawa matuìbanáiri iyú, néese namànica walí máini càulenéri iyú àta alénácaalí wàacawa. Abénaméeyéi nawàwaca napéliaca wía. Yá nacái achúmaca wáináidacawa wawàwawa wacalúniwa wawàwalicúsewa. ⁶ Quéwa Dios, yái ichàiniadéerica nawàwa, cawinácaalí achúméeyéica iwàwa, ichàiniadacaté wawàwa nacái Tito yàanàcaalitè wàatalé. ⁷ Càmliritaté abéta Tito íwali casímáica wawàwa yàanàanáca, néese casímáicaté wawàwa pichàiniadacáinacué Tito iwàwa iyacaalítécúe píapicha. Tito icàlidacaté walí máinícúe piwàwa piicáca wía. Icàlidacaté nacái walí achúmáanacué piwàwa nùwalíná, máinícúe nacái piwàwaca pimànica càide iyúwa nùlàanacué pía. Inaté nuémíacáinaté càiri tàacáisi, íná casímáicaté nuwàwa máini cachàiníwanái.

⁸ Ewitaté nùasu quéechéeri cuyàluta nutànèericatécué piri achúmacaté imànicuéca piwàwa, càicáaníta siùca càmita achúma nuwàwa ìwali. Quéechatécáwa achúmaca nuwàwa nùaliácáinátéwa achúmaca nùasu quéechéeri cuyàluta imànicuéca piwàwa achúma èeripinátaté. ⁹ Siùca quéwa casímáica nuwàwa. Càmita casímái nuwàwa ìwali yái achúmáanáciuca piwàwa, néese casímáica nuwàwa piwènùadacáinátécué piwítáisewa Dios irípiná àniwa achúmacáináciuca piwàwa ìwalíse yái báawéerica pimàniricatécué. Achúmacatécué piwàwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, Iná yéewa yáara quéechéeri cuyàlutaca nutànèericatécué piri idéca iyúudáciuca pía. ¹⁰ Achúmacaalí wawàwa wabáyawaná ìwaliwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, yási wawènùadaca wáiwitáisewa báawéri íicha Jesucristo iwasàcaténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Néese càmita quirínama iwàwacutá achúmaca wawàwa ìwalíse. Quéwa áibanái èeri múnánái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, achúmacaalí nawàwa iwàwacutácáiná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa cháí èeri irícu, càmita nawènùada náiwitáisewa Dios irípiná. Iná néetápinácawa nabáyawaná yáapichawa méetàuculé Dios íicha càiripiná. ¹¹ Idéca achúmacuécá piwàwa píbayawaná ìwalicuéwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, jíná Dios idéca imànicuéca piri cayábéeri manuísíwata! Dios idéca imàcacué píináidacawa cáalíicári iyú ìwali yái báawéri wawásica, Ináté pidécuéca pichùnìacani ipíchanáciuca cabáyawanáca pía ìwalíse mamáalàacata. Yá máini calúcatécué píicáca yái báawéri wawásica namàniricaté pèewi. Cáalucatécué nacái pía càmicáináciuca piwàwa Dios yúuwichàidacuéca pía. Néeseté piwàwacuéca píicáca núa. Piwàwacatécué nacái piùwichàidaca péenásàiri imànìiricaté íbayawanáwa. Iná pidécuéca píasáidaca càmita quirínama cabáyawanáca pía ìwalíse yái wawási báawéerica. ¹² Iná nutànàacaalícué piri yáara quéechéeri cuyàlutaca, báisíica nuínáidacatéwa nùyaca ìwali yái wenáiwica imànìiricaté íbayawanáwa, nuyúudàcaténá nacái yái yúuwichèericawa báawéri ìwalíse. Quéwa máini cachàiniwanái nuínáidacatéwa nùyaca piwalicué canánama yéewanápináté píasáidacuéca Dios iicápiná cáinináanáciuca píicáca wía. ¹³ Càita Dios idéca ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá casímáica wía àniwa.

Quéwa máini casímáica cachàiniwanái wawàwa waicáca casímáiná Tito iwàwa, yáciná macáitacué pidéca pichàiniadaca iwàwa manuísíwata. ¹⁴ Ipíchawáiseté Tito yàaca ipáchiacuéca pía, yáté nucàlidaca iríni cayábaca nuicáciuca píiwitáise, càmitaté nacái báí núa píwalísecué. Néese càide iyúwa wacàlidáanáciuca piri abéerita yái báisíiri tàacásica, càita nacái báisíirica macáita yái wáimáanacaté Tito irí wáimacaalíte irí casímáicué waicáca píiwitáise. ¹⁵ Yá cáinináca Tito iicáciuca pía cachàiniwanái mamáalàacata iwàwalicáiná peebáidacatécué itàacái, pitàidacatécué nacái cayábéeri iyúni, càmíetaquèeri iyú nacái. ¹⁶ ¡Yá casímáica nuwàwa nùalimácáiná manuíca nuínáidacawa nuwàwawa piwalicué nùaliácáináwa báisíiri iyúcani casímáináca waicáyacacawa àniwa!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Píacue wéenanáica wawàwacué wacàlidaca píriní siùcade càinácaalí iyú Dios idéca imànica cayábéeri nalí níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeýéicawa cháí Macedonia yàasu cáli ínata. ² Ewita nàuwichàacánítawa manuísíwata Jesucristo irípiná neebáidacáiná itàacái, càicáaníta máini casímáica nawàwa. Máini catúulécanáca nía quéwa nadéca

namàacaca manùba plata Dios iripiná manuiri ofrenda iyú càide iyúwa càasuíeyí. ³ Nudéca nuicáca nutuí iyúwani namàacaca plata Dios iripiná iyúwata nadèniáná. Nùaliacawa nacái nadéca namàacaca ofrenda casímáiri iyú manuísíwata cachàiniwáná íicha yái náalimáanáca namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú, càide iyúwaté nawàwáaná nawàwalicuísewa. ⁴ Nasutacaté wáicha wawási manuísíwata wamàacáanápínaté namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú càide iyúwaté áibanái imàacáanáté ofrenda nayúudàacaténá wéénánái catúulécaneéeyí, yeebáidéeyí Jesucristo itàacái. ⁵ Níái Macedonia yàasu cáli néeseéeyéica nadéca namàacaca manùba plata manuiri ofrenda iyú cachàiniwáná íicha yái watuíyèericaté. Quèechatécáwa namàacaca níawawa Wáiwacali irí namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, neebáidacaté nacái walí namànicaténáté càide iyúwa wàalàaná nía Dios inùmalicuíse, néese namàacacaté plata ofrenda iyú Dios iripiná. ⁶ Iná wadéca wasutáca Tito íicha wawási yàanápínacawa píatalécué àniwa yeedácaténácué píicha yái manuiri ofrenda pidàbéericuécáwaca píaca irí bàaluité. ⁷ Pidécuéca pimànica cayábéeri iyú manuísíwata. Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Pidécuéca nacái picàlidaca Dios itàacái cayábéeri iyú. Pidécuéca píaliacawa Dios itàacái íwali, pidécuéca píibaidaca cayába Dios iripiná. Pidécuéca nacái cáinináca píicáca áibanái manuísíwata càide iyúwa wéewáidàanácúé píá, iná iwàwacutácué pimàacaca manuísíwéeri ofrenda nacái Dios iripiná casímáiri iyú, piyúudàacaténácué catúulécaneéeyí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁸ Càmitacué càì nùumaca pírì nuchùuliacaténácué píá cachàiníiri iyú pimàacáanápínácué plata ofrenda iyú Dios iripiná. Néese nuwàwacáitacué píaliacawa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca namàacaca ofrenda casímáiri iyú, nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise píasáidacaténácué cáinináca píicáca áibanái báisíiri iyú. ⁹ Yáciná píaliacuéwa Wáiwacali Jesucristo imànicaté walí cayábéeri mawèníiri iyú. Ewitaté máníicáaníta càasucani Dios yáapicha icuàcáináté macáita chènuníise, càicáaníta imàacaca íichawa yàasu cawèníiriwa macáita, yá iyacaté cháì èeri írìcu iyúwa canéeri yàasu cáinináciná íicácué píá. Iná yéewa càasucuéca píá siùcáisede cawèníiri chènuníiséeri iyú Wáiwacali itúulécáná íwalíise.

¹⁰ Nuwàwaca nuyúudàacuéca píá, iná nucàlidacué pírì siùcade càinàcaali nuínáidacawa píasu ofrendapíná íwali: Aiba camuúmité pidàbacatécué píwacáidaca píasu ofrendawa, pimàacacatécué plata Dios iripiná casímáiri iyú. ¹¹ Siùca nùalàacué píá píwacáidàanápíná mamàalàacatani càide iyúwacué píalimáanáta àta pimàalàidacatalétacué píwacáidaca yái plata picàlidéericatécué nulí íwali. Pimànicué nacái casímáiri iyúni càide iyúwaté pidàbàanáté pimànicani. ¹² Báisícaali wenàiwica iwàwa imàacaca plata Dios iripiná ofrenda iyú, yásí cayábaca Dios íicáca yàasu ofrenda. Dios càmita isutá wáicha wawási càimíríca wadènià.

¹³ Càmita nuchùulla píá pianápinácué píasuwa macáita piyúudàacaténácué áibanái àta canàcatalétacué pírì yái pimàapuèrica. ¹⁴ Néese nùumacué pírì cayábaca piyúudàacaalícué nía nàyacaténá càide iyúwacué pìyáaná, càimíyéica máníi càasu píicha, càita nacái càimíyécúé máníi catúulécáná píicha. Siùcade pidèniacué píasuwa cayába piyúudàacaténácué catúulécaneéeyí wenàiwica. Néese áibaalípíná nadèniàca nàasuwa cayába, yásí náalimá nayúudàacuéca píá, càmicaalícué pidènià yái pimàapuèrica. Càitacué píalimápiná pìyaca abédanamata. ¹⁵ Cayábaca iyacaalí càide iyúwaté Dios imàníinà israelitanái

irí bàaluité. Dios imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènunfise israelitanái nàwacáidacaténáni nayáapináwa. Yá Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái ìiméerica: “Abénaméeyéi iwacáidacaté manùba maná quéwa càmìtaté nadèna manùba íicha yái namáapuèrica. Càita nacái abénaméeyéi iwacáidacaté achúmáanata maná quéwa nadèniacaté macáita namáapuèrica”, càì ìimaca. Iná iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Nùaca Dios irí cayábéeri imàacacáinaté Tito cáininácuéa iicáca pía càide iyúwa cáininánacué nuicáca pía nacái. Iná yéewa Tito iwàwaca iyúudàacuéa pía. ¹⁷ Iná nusutáaalíté Tito yàanápínacué piatalé, yáté yeebáca nulí casímáiri iyú. Iwàwacáinacué nacái iyúudàaca pía, iná idéca íináidacawa yàanápínacué iicáca pía siùcade.

¹⁸ Iyaca cháí áiba wéénásàiri cayábéeri iináwaná, yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yánica wabànùacani Tito yáapicha. Macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca nacáidaca iináwaná ìwali cayábéeri iyú yái wéénásàirica, ìbaidacáiná cayába Dios irípiná icàlidacaténá yái tàacáisi ìiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁹ Yá nacái níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca needácani yái wéénásàirica yàacawéeridacaténá wía, iyúudàaca nacái watéca ofrenda, yéewacaténá wàaca Wáiwacali ìimiétacanáwa, wásáidacaténá nacái wawàwaca wayúudàaca wenàiwica catúulécaneeyéi, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁰ Wawàwa watéca wáapichawani yái wéénásàirica cayábéeri iináwaná ipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú wàwali ofrenda ìwalíise, yái wàwacáidéerica wàyaca, manuicáináni, yái ofrendaca. ²¹ Wawàwa càì wamànica wáalimáidacáiná wamànica machacàníri iyú macáitani, càmíiricata abéta Wáiwacali iicápiná, néese macái wenàiwica iicápiná nacái.

²² Wabànùaca nacái náapicha áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, yái yásáidéerica walí madécaná yàawiría ìbaidáaná Dios irípiná cachàiníri iyú. Siùca nacái máini cachàiniwaná iwàwaca iyúudàacuéa pía manuicáiná íináidacawa iwàwawa piwalicué manuísíwata, yéemiácáinacué piináwaná piwàwáanacué piyúudàaca áibanái. ²³ Aibacaallicué isutá yéemíawa pía Tito ìwali, yá picàlidacuéni nalí nùacawéerinácani, ìbaidéerica nacái núapicha Dios irípiná wayúudàacaténacué pía. Nasutáaallicué nacái néemíawa pía nàwali níai áibanái wéénánáica Tito yáapichéeyéica, yá picàlidacué nalí càì, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái níaca ibànùa nía, náibaida nacái Cristo irípiná yéewacaténá áibanái yàaca Cristo icàaluíniná. ²⁴ Iná nàanàapínacallicué piatalé, yá píasáidacué nalí cáininácuéa piicáca nía báisíiri iyú, yéewanápiná macáita wenàiwica áiba cáli néeséeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náaliacawa pimànicuéa cayábéeri, náaliacaténá nacáiwa wacáidacatécué piináwaná ìwali machacàníri iyú, watàanicaalíté cayábéeri iyú piwalicué.

9

La colecta para los hermanos

¹ Càmita iwàwacutá nutànàacuéa pirí àniwa ìwali yái piasu ofrendapínaca, piwacáidéeripínacuéa piyúudàacaténacué catúulécaneeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ² Núaliácáináwa cayábacuéa píiwitáise, núaliaca nacáiwa piwàwacué piwacáidaca plata pimàacacaténáni Dios irípiná ofrenda iyú. Càita nucálidacué casímáiri iyú piináwaná ìwali càiripináta nalí

niái Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Nudéca nucàlidacuéca nali piináwaná ìwali, piacué iyéeyéica Acaya yàasu cáli ìnata, pílnáidáanátécué piwacáidaca ofrenda idé abéeri camuica néese. Iná yéewa batéwa macáita iyéeyéica cháí Macedonia yàasu cáli ìnata nadéca namichàidaca náiwitáisewa néemiacáinacué piináwaná ìwali pimàacáanápínacué plata Dios irí ofrenda iyú, iná nawáwaca namàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú nacái. ³ Quéwa nubànàacuéca piatalé niái wéenánaica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ipíchanacué càmitàacáwa pimàni càide iyúwa nucàlidáanátécué piináwaná ìwali cayábéeri iyú piasu ofrenda ìwalipiná. Nuwàwaca báisíta pimàalàidacuéca piwacáidacani ipíchawáise nùanàacuéca piatalé càide iyúwaté nucàlidáaná áibanái irí piináwaná ìwalicué. ⁴ Aibanái Macedonia yàasu cáli néeséeyéi nàanàacaalí nùapicha piatalécué, càmita nuwàwa nàanàacuéca píà càminácáwa piwacáida ofrenda, ipíchaná báica wía ìwalise yái wacàlidáaná manuica wáinàidacawa wawàwawa piwalicué piwacáidáanápínacué ofrenda. Yá nacái báipínacué píawa canácaalícué piasu ofrenda piyúudàacaténacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Iná nudéca nuínàidacawa nusutáanápíná náicha wawàsi niái wéenánaica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàanápínacué napáchiaca píà quéecha nupíchalécáwa, nayúudàacaténacué pimàalàidaca piwacáidaca piasu ofrendawa càide iyúwaté picàlidáaná bàaluité. Iná pimàalàidacanámamicué piwacáidaca piasu ofrendawa cayába, yásí náalíacawa pimàacacué plata Dios irípiná casíimáiri iyú piwàwacáinacué piyúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeni càmicaalícuécáwa pimàalàida piwacáidaca ofrenda, yásí áibanái náinàidacawa càmitacué báisí piwàwa pimàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, nayúunàidapíná nacái weedácuéca píichani cachàiníiri iyú.

⁶ Péemiacué cayába comparación: Aibacaalí wenàiwica ibàna achúmáana, yásí yeedáca yàacási achúmanamata; quéwa ibànacaalí manuí, yásí yeedáca manùba yàacási. Càita nacái pimàacacaalícué achúméeri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pírí achúméerína cayábéeri; quéwa pimàacacaalícué manuíri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pírí cayábéeri àniwa manuísíwata. ⁷ Iwàwacutá macái wenàiwica imanùbaca imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú càide iyúwa ìnàidáanáwa iwàwalicúisewa. Càinináca Dios iicáca wenàiwica imàaqueeyéica ofrenda casíimáiri iyú. Càmita Dios iwàwa wamàacaca plata ofrenda iyú bàawacaalí wawàwa ìwalíse, càide iyúwa áibanái idéca nacáicaalí ichùuliaca wía cachàiníiri iyú. ⁸ Dios yáalimá imànicuéca pírí macái cayábéeri ìiwitáaná manuísíwata càiripináta pidèniacaténacué macáita pimàapuèricuéca, pidèniacaténacué nacái piasuwa cayába piyúudàacaténacué macái ìibaidacalési ìiwitáaná cayábéeri. ⁹ Càité profeta itànàacaté Dios itàacái bàaluité:

“Yái wenàiwica cayábéerica ìiwitáise idéca yàaca catúulécaneeyéi yàasupiná manuísíwata. Imànipiná áibanái ìriwa machacàníiri iyú càiripináta”, càì ìimaca. ¹⁰ Dios yàacuéca walí bànacalé ìimi wabànacaténacué wabànacalewa. Yàacué nacái walí yàacási wayáapíná. Càita nacái Dios yàapínacué pírí macáita yái pimàapuèrica. Dios imàacapínacué pidèniaca piasuwa cayába piacaténacué catúulécaneeyéi yàasupiná. Néese Dios imàacapínacué piasu ofrenda iyúudàaca nía manuísíwata. Yásí Dios imànicuéca píríwa cayábéeri manuísíwata, yéewanápínacué piyúudàaca áibanái àniwa. ¹¹ Càipínacué pidèniapínacué macái cawèniiri ìiwitáaná yéewanápínacué placa catúulécaneeyéi yàasupiná manùba. Pibànùacaalícué piasu ofrendawa nùapicha catúulécaneeyéi irípiná, yásí niái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàapíná Dios irí cayábéeri piasu manuíri ofrenda ìwalíse. ¹² Yáciná watépinacué piasu ofrenda catúulécaneeyéi

irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmlíricata abéta wàa nali yái wawàsica namáapuèrica, néese wachàiniadapíná nawàwawa nacái nàacaténá Dios irí cayábéeri manuísíwata. ¹³ Nàapíná Dios irí cayábéeri, yácáinácué piasu ofrenda yáasáidapíná naliwa peebáidacuéa Cristo itàacái cayábéeri pimànicaténá càide iyúwa Cristo ichùllanácué pía. Nàapíná nacái Dios icàaluíná iwallise yái manuírí ofrenda pimàaqueericuéa piyúudàacaténá nía, áibanái nacái. ¹⁴ Yá nacái nasutápinácué Dios ícha pirípinácué manuísíwata, máiní cáininéeri iyú, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ¹⁵ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri imànicáiná walí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, quéwa máiní manuí cachàiníwanái ícha yái wáaliméeripínáca wacàlidaca èeri mìnánái itàacái iyú!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Núa Pablo, nùalàacué pía manuísíwata, quéwa éeréeri iyúta nacái càide iyúwa Cristo yàalàaná wenàiwica éeréeri iyú, imàni nacái cayábéeri wenàiwica irí. Abénaméeyéi péenácué náimaca nùwali cáalucasa nuicácuéa pía, náimaca nacái nùalàacasa wenàiwica éeréeri iyú idècunitàacá nùyaca piápicha, quéwa náimaca nùyacaalícué déeculé pícha, yá nùalàacuécasa pía cachàiníiri iyú, náimaca. ² Uwé, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, picácué píalimáida piicáwa núa nùacaalípiná nupáchiacuéa pía, ipíchaná iwàwacutáca nùalàaca nía cachàiníiri iyú níara péenácuéa icháawèyeyéica nuináwaná iwali náimacáiná numànicasa càide iyúwa èeri mìnánái imàníná càmlíyeyéica yeebáida Dios. Nudéca nuínáidacawa nùalàanápíná nía cachàiníiri iyú nùyacaalípinácué piápicha càmicaalícáwa nawènúada náiwitáisewa báawéeri ícha. ³ Báisícata iwàwacutá wàyaca cháí èeri irícu càide iyúwa macái èeri mìnánái, quéwa càmíta wamàni úwicái Dios irípiná càide iyúwa èeri mìnánái imàníná úwicái nàuwidenái ípunitawa nacáapisái iyúwa èeri irícuírca. ⁴ Yái wacáapisái càmlírica càide iyúwa èeri mìnánái icáapisái, néese yái Dios ichàinica, yácata wacáapisái yáaliméerica imáalàidaca Satanás imànicale cachàiníirica, yái Satanás idacúanaca wenàiwica íiwitáise. ⁵ Iná yéewa Dios ichàini iyú wáasáidaca cachíwéerica nàasu tàacáisi cawinácaalí ichíwáidéeyéica áibanái ipíchaná neebáidaca Jesucristo itàacái. Wáasáidaca nacái cachíwéeyéica nía, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa, icàlidéeyéica cachíwéeri tàacáisi ipíchaná wenàiwica yeebáidaca Dios. Wadènlacáiná yái wacáapisàicawa, yái Dios ichàinica, iná yéewa wáalimá wawènúadaca wenàiwica íiwitáise Cristo irípiná neebáidacaténá itàacái. ⁶ Càita nacái Dios ichàini iyú wáalimá wàuwicháidaca níara abénaméeyéi péenácuéa càmlíyeyéica iwàwa imànica càide iyúwa wàalàaná nía, pidécanaamicué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa wáimáaná.

⁷ Càmitacué píalimá píináidacawa machacàníiri iyú piicáacáinácué wenàiwica iicacánáwa meedá, ínácué piicáca núa càide iyúwa machawàaqueéri. Aibanáicaalí pèewi icàlida iináwanáwa Cristo yáasunáicasa nía, iwàwacutá nawàwalica Cristo yáasunáica nacái wía, wía apóstolca. ⁸ Cawàwanáta piyúunáidacuéa canùmaséeca núa nucàlidacáiná madécaná iwali yái wachùllanápínácuéa pía, quéwa càmita báipíná núa nutàacái iwalisewa yácáiná núsáidapínácué piríwa amaléeri iyú Wáiwacalí idéca imàacaca wàalàacuéa pía wayúudàacaténácué pidàwináidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinicaténácué píiwitáise Dios iwali. Càmitaté imàaca walí ichàiniwa

wamáalàidacaténácué píá. ⁹ Càmitacué nuwàwa piyúunáidaca nuwàwaca nucalùadaca píá nùasu cuyàluta iyúwa. ¹⁰ Aibanái íimaca nutànàcaca cachàiníri tàacáisi cuyàluta írìcu, nùalàacaténá wenàiwica cachàiníri iyú, quéwa náimaca càmitasa nùalimápiná nutàaníca cayába nùyacaalípinácué píápicha, náimaca nacái càmitasa cachàini nuíwítáise nuchùllianápiná wenàiwica, náimaca. ¹¹ Quéwa níara icàlidéeyéica càì iwàwacutá nàalíacawa cachàinínápiná wáiwítáise wamànicaténá cachàiníri iyú wàyacaalípinácué píápicha càide iyúwa wabànùnàncuéca pírì cachàiníri tàacáisi cuyàluta iyú.

¹² Nàyaca abénaméeyéi pèewi icàlidéeyéica ìwaliwa máiníyéicasa cayábaca nía. Quéwa péemiacué cayábani, càmita báisi cáaliacáica nía. Náimaca cawinácaalí wenàiwica íyéerica càide iyúwa nàyáaná, máiníca cayábaca íiwítáise, náimaca. Iná cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha máinícáinása cayábéerica náiwítáise, náimaca. Càmita numàni càì, báawacáinani. ¹³ Càmita watàani wàwaliwa canùmaséeri iyú. Wacàlidacáita wáibaidacalé iináwanáwa, yái íibaidacalési Dios imàaqueerica walí wamàninápiná írì. Dioscata yái yáasáidéerica walí alénacaalí iwàwa wáibaidaca írìpiná. Imàacacaté wàanàca platalécué Corinto iyacàlená néré. ¹⁴ Inaté càmita wachàbawa íicha yái Dios imàacacatela wáibaidaca írìpiná wàalàacaténácué píá, wàyacaalítécué píápicha. Wiaté idàbàanéeyéi yàanàca platalécué icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. ¹⁵ Aibacaalí íibaidaté Dios írìpiná pèewi icàlidacaténácué pírì Jesucristo itàacái, yá cayábaca. Càmita watàani áibanái íibaidacalé ìwali càide iyúwa wadéca nacáicaalí wamànicani. Càmita nacái wamàni áiba wawàsi íicha yái wáibaidacaléca Dios imàaqueerica wamànica írìpiná. Néese wawàwacué wáibaidaca àniwa Dios írìpiná pèewi wayúudàacaténácué peebaidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Yási píalímacué piyúudàaca wàanápináwa áibalé wáibaidacaténá Dios írìpiná càide iyúwa imàacáaná walí wáibaidacalépiná. ¹⁶ Wawàwa nacái wàacawa déeculé yáwanái píasu cáli íichacué wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yìuwichàacáisi íicha. Càmita quéwa wawàwa wéewáidaca wenàiwica áiba yacalé írìcu áibanái yéewáidacatalécaté nía Jesucristo ìwali, càmicáiná wawàwa watàanica canùmaséeri iyú càide iyúwa wadéca nacáicaalí wéewáidaca wenàiwica néré ipíchawáiseté áibanái yàanàca néré néewáidacaténá nía.

¹⁷ Picácué canùmasée píá pìwaliwa, néese pitàanicué cayábéeri iyú Wáiwacali ìwali. Picàlidacué Wáiwacali idéca imànicuéca pírì cayábéeri. Iwàwacutácué cawènica píicáca yái Wáiwacali icàlidàanaca piináwaná ìwali pidécuéca pimànica cayábéeri. ¹⁸ Wawàwacaalí áibanái iicáca wía cáimiétaquéri iyú, iwàwacutá càmita wáima wàwaliwa máiníca cayábaca wía. Néese iwàwacutácué wamànica càide iyúwa Wáiwacali ichùllaná yéewacaténá Wáiwacali icàlidaca waináwaná ìwali cayábéeri iyú.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ Cawàwanátacué píalímá píidenàca nutàanínáca nùwaliwa achúmáana iyúwa máiwítáiséeri, càide iyúwa canùmaséeri. Píidenlacué achúmáanata. Càmita báisi nuwàwa nutàaníca càì quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pírìni, máinícáinácué ráunamáita piwènúadaca píiwítáisewa báisíri tàacáisi íicha. ² Máinícué cáinináca raunacáca píá càide iyúwa cáinináaná Dios iicácuéca píá. Dios, núa nacái càmita wawàwa piwènúadacué píiwítáisewa Cristo íicha. Péemiacué comparación: Cayábacaalí mànacàu íiwítáise, càmita uimá ùculliri yáapicha. Néese

ucùaca úawawa masaquèeri iyú aslanái fícha àta uedácataléta ulíwa unìriwa cáininácaténá uicáca abéerita yái unìrisíwaca. Càitacué nacái pía: Nuwàwacué picùaca piawawa masaquèeri iyú cachíwéeri tàacáisi fícha yéewanápinácué cáinináca piicáca abéerita Cristo. ³ Quéwa achúmaca nuwàwa nuínáidacawa piwalicué cawàwanáta pimàccáanápínácué Satanás ichíwáidaca pía. Bàaluité Satanás ichacamáiníwaca cáalíacáiri àapi iyú. Satanás icálidacaté cachíwéeri tàacáisi Eva irí, úái idàbáanéechúaté inanáica. Yáté Satanás yáalimáidacaté úa uyáanápínaté abéeri íiwitáaná àicu iyacaná, yái íiwitáaná càmlíricaté Dios íbatàa wenàiwica iyáaca. Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa piwalicué cawàwanáta Satanás yàasu wenàiwica ichíwáidacuéca pía piwènuááanápínácué píiwitáisewa Cristo fícha, piméyáacaténácué cáinináca piicáca abéerita Cristo mabáyawanéeri iyú. ⁴ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa piwalicué, casímáicáinácué péemíaca natàacái cachíwéeri níara yèepuníyéicawa icálidaca áiba tàacáisi Jesús íwali áibalé fícha yái tàacáisisa wacálidéerica. Piwàwacuéca peebáidaca áiba tàacáisi fícha yái tàacáisi wacálidéerica Espíritu Santo íwali càide iyúwacué peebáidaca nacáicaalí áiba yàacawéeridéericuéca pía Espíritu Santo fícha. Casímáica nacái peebáidacuéca áiba tàacáisi méetàuculéeri fícha yái peebáidéericatécué Jesucristo íwali íwasàanáca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. ⁵ Uwé, nuínáidacawa càmita caná nuwèni náicha níara cachíwéeyéica icáidéeyéica íwaliwa apóstolcasa nía, níara peebáidéeyéicuéca irí, piiquéeyéicuéca iyúwa máiníyíéi cayábaca íiwitáise yéewáidaca. ⁶ Báisícata càmita nucárida tàacáisi èeri mìnánái yáalíacái iyú íná píináidacuécawa càmita núalimá nutàanica íbaniéri tàacáisi iyú. Quéwa núalíacawa cayábéeri iyú íwali yái tàacáisi nucáridéericuéca píri. Madécaná yàawírlaté wásáidacuéca píri Dios idéca imàacaca wáalíacawa cayába, piicácaalítécué cáinacaalí wamàni pèewibàa.

⁷ Bàaluité nucáridacatécué píri yái tàacáisi ímèerica Jesucristo íwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, yáté càmita nuchùulia pípayáidáanápínácué núa. Néese nuíbaidacaté nucáapi iyúwa nuwènlacaténaté nuyáapínawa. Quéwa siùcade píimacuéca canácasa iwèni yái tàacáisi nucáridéericatécué píri càmicáinaté nucobracué pía, nùyacáinaté nacái iyúwa càmlírica cachàini píichacué. Íná calúacuéca pía núapícha siùcade càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca píri báawéeri manuísíwata. Quéwa càmitaté nucobracué pía nuwàwacáinaté nuyúudáacuéca pía yéewanápinácué píyaca cáimíetaquéeri iyú Dios yáapícha. ⁸ Aíbanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda nuwènlacaténaté nuyáawa iyú idècunitàacá nuéwáidacatécué pía. ⁹ Néeseté imáalàacatéwa nuícha yái plata idècunitàacá nùyaca píapíchacué, quéwa càmitaté nusutácué píícha plata éwítaté canáccáníta nulí yái numáapuèrica, yá canácaté wenàiwica nusàiwiquéeri irí wawàsi yàanápínaté nuyáapíná, íbatàa abéeri piná. Néeseté aíbanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàanàacaté Macedonia yàasu calí néese, yá nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda, ínaté yéewa nudènlaca yái numáapuèrica. Càité nuwàwaca numànica ipíchanaté nusàiwicacué píri wawàsi píacaténácué nuyáapíná, ipíchanaté càulenácuéca pííchani. Siùca nacáide nuwàwa numànica càí mamáalàacata. ¹⁰ Càide iyúwa núalíánawa báisíiri tàacáisi íwali, yái icálidéerica Cristo íináwaná íwali, càita nacái nudéca nuínáidacawa nucálidáanápíná mamáalàacata Cristo íináwaná íwali mawèníiri iyú aláera píasu cálicué ímanuíca, yái Acaya yàasu cálica, yéewanápiná casímáica nuwàwa íwalíise càiripínáta yái càmlínáca nusàiwicacué píri wawàsi nuedáanápínácué píícha plata nulípináwa. ¹¹ Néeni, ¿canásica nutàaní càí? ¿Càmicáinásica

cáininá nuicácuéca píá? Càmfírira. ¡Dios yáaliacawa cáinináca nuicácuéca píá manuísíwata!

¹² Quéwa nuwàwa nucàlidaca nuèpunicawa mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawénìrì iyú numawénìladacaténá níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa náibaidacasa Dios irípiná càide iyúwa núa. Quéwa nasutácué píicha nawénipináwa, iná càmita báisí náibaida Dios irípiná càide iyúwa núa. ¹³ Níacínáta meedá cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa Cristo yàasu apóstolcasa nía, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¹⁴ Núaliacatéwa namàninápináté càì, namànicáiná càide iyúwa náiwacali Satanás imàniná. Satanás yáalimácáiná imàacaca yáawawa cacamalánéeri iyú wenàiwica iicácaténáni càide iyúwa mèlumèluírì ángel Dios néeséeri ichìwáidacaténá wenàiwica namàninápiná nabáyawanáwa. ¹⁵ Iná yéewa wáaliacawa Satanás yàasu wenàiwica libaidéeyéica irí namànica càide iyúwa Satanás imàniná. Yá náimaca nàwaliwa cayábanaméeyéicasa ìwítáise nía, libaidéeyéicasa Dios irípiná, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¡Iná nàuwichàapinácawa Dios yàasu yúuwichàacáisi iyú càiripináta namànicáiná nabáyawanáwa!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Nusutácué píicha wawàsi àniwa, picácué pínáidawa máiwítáiseca núa. Càmita báisí nuwàwa nutàanica càì nucàlidacaténá máiní nùwaliwa, quéwa iwàwacutá nutàanicuéca pírì iyúwa máiwítáiséeri máinícáinacué piwàwaca piwènúadaca píiwítáisewa Jesucristo íicha. Iná iwàwacutá canùmaséeca núa nacái achúmàanata, càide iyúwa níara áibanái cáimacáiyéica iicá yáawawa. Quéwa càmita báisí nuwàwa nutàanica iyúwa núa. ¹⁷ Wáiwacali càmita iwàwa wacàlidaca wàwaliwa máinícasà cayábaca wía. Quéwa iwàwacutá canùmaséeca núa achúmàanata càide iyúwa máiwítáiséeri piwàwacáinacué péemlaca máiwítáiséeyéi itàacái meedá, níara canùmaséeyéica iicáca yáawawa. ¹⁸ ¡Iwàwacutá canùmaséeca núa nacái, nucàlidacaténá nuináwanáwa máiwítáiséeri iyú càide iyúwa wenàiwica cachàiníri iicáca yáawawa áibanái íicha! Càita iwàwacutá nutàanicuéca pírì nuyúudàacaténácué píá, máinícáinacué piwàwaca péemlaca yáawamita máiwítáiséeyéi itàacái. ¹⁹ Càmitacué máiní cáaliacáicuéca píá càide iyúwa pínáidáanáwa, quéwa piicácuéca píawawa iyúwa máiníyéica cáaliacáica áibanái íicha, iná yéewa plidenlacuéca núa casímáiri iyú níara máiwítáiséeyéica. ²⁰ Iná yéewa casímáica piicáca níara cachìwéeyéica yéewáidéeyéicuéca píá, éwita nachùullacáanítacué píibaidaca nalí, éwita nacái nayáacáanítacué macáita piásu yàacási, éwita nacái nachìwáidacáanítacué píá, éwita nacái nanúacáanítacué pinàni ìwali. ²¹ Càmita wamànicué pírì càiri wawàsi, iná piicácuéca wía iyúwa machawàaqueeyéi càmicáináté wamànicué pírì báawéeri. Yá nacái piwàwacuéca píbáiniadaca wía ìwalíse yái càmlínácuéca wamàni pírì cachàiníri iyú.

Quéwa càmicáiná cáalu níara cachìwéeyéica nacàlidáanápiná nàwaliwa máiní canùmaséeri iyú, iná iwàwacutá canùmaséeca núa macàaluínináta nacái iyúwa máiwítáiséeri éwita càmicáaníta nuwàwa nutàanica càì báawacáináni. Quéwa iwàwacutá núsáidacuéca pírì apóstolcà núa, Dios ibànuèrica yéewáidéeripinácué píá. ²² Níara cachìwéeyéica nacàlidaca hebreoca núa. Núa nacái hebreosàirita, itaanírica hebreo itàacái iyú. Nacàlidaca nacái israelitaca núa. Núacáanítani israelitasàirita, Israel itaquérinámicáiná núa. Nacàlida nacái Abraham itaquénáinámica núa. Núacáanítani Abraham itaquérinámica nacái. ²³ Náimaca náibaidáanása Cristo irípiná. Núacáaníta

naçái máini cachàiniwanái náicha, quéwa càmita báisi nuwàwa nucàlidaca càiri wawàsica nùwaliwa, níacáiná abéta máiwitáiséeyéi natàanica càì canùmaséeri iyú nàwaliwa. Quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca piri càì pialíacaténácuéwa báisícata apóstolca núa, Dios ibànuèrica. Yá nudéca nuibaidaca Cristo iripiná cachàinìiri iyú náicha. Nudéca nùuwichàacawa cachàiniwanái náicha. Nùuwidenái yúucaca núa presoíyèi ibànaliculé manùba yàawiria náicha. Aibanái máini nacapèedáidacaté núa cachàiniwanái náicha. Manùba yàawiria áibanái iwàwacaté inúaca núa. ²⁴ Cinco yàawiriaté judionái nàuwichàidaca núa. Cinco yàawiriaté nacapèedáidaca núa cabèesi iyú treinta y nueve yàawiria. ²⁵ Máisibàawiria nacapèedáidacaté núa àicu iyú. Abé yàawiriaté nanúadáida núa íba iyú nanúacaténaté núa. Máisibàawiriaté nùacawa manuúri úni yáacubàa nave írìcu, yátè nave nasawíacawa wáicha. Abé yàawiriaté batéwa nuiscùmacawa nùyaté táiyápinama, abé èeri nacái manuúri úni yáaculé, nuwatácawa àicu íinata. ²⁶ Nudéca nuèpunicawa madécaná yàawiria, déeculé nacái nucàlidacaténá Dios itàacái. Nudéca nuchàbacawa caiyéininéeri inanàba yáacubàa; iwàwacutacaté nuèpunicawa cayéedéeyéi yèewibàa nacái. Nuicácaté nacái cáalunáiri nùasu cáli néeséeyéi yèewiwa, càmiíyèi nacái nùasu cáli néeséeyéi yèewi. Nuicácaté nacái cayéininéeri yàcalé írìcu, nawàwacataléca nanúaca núa, càita nacái manacúaliré, manuúri úni yáacubàa nacái. Nudéca nuicáca cáalunáiri nèewi nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidacasa Jesucristo itàacái. ²⁷ Nudéca nuibaidaca cachàinìiri iyú. Nudéca nacái nùuwichàacawa càulenéeri wawàsi iyú, nuibaidacaténá Dios iripiná, íná madécaná yàawiria càmita nùalimá nuimáca cayába. Nudéca nùuwichàacawa máapicái iyú macàláaná nacái nuwàwa. Madécaná yàawiria càmita nudé nuyáaca nuyáacaléwa. Nudéca nacái nùuwichàacawa casalínìiri iyú, canácaté nacái nubàle cayába.

²⁸ Nàyaca nacái manùba áiba wawàsi càulenéeri nuícha. Càita nacái macái èeri imanùbaca catúulécanáca numànica nuwàwawa nàwali macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa macái cáli imanùbaca. ²⁹ Aibacaalí càmiíri yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, yá achúmaca nuwàwa máincáiná nuwàwaca nuyúudàaca núa. Aibacaalí icaláawa Dios íicha imànicaténá ibáyawanáwa ìwalíise yái nachìwáidáanácani, yá achúmaca nuwàwa báawanama, báawa nacái nuínáidacawa. ³⁰ Iwàwacutácaalí canùmaséeca núa péemíacaténácué nulí, yá cayába cachàiniwanái canùmaséecaalí núa ìwali yái wawàsi yáasáidéerica machawàacaca nùatá, yéewacaténá macáita náalíacawa abéericata Diosca yái ichàiniadéerica núa. ³¹ Wáiwacali Jesucristo Yáaniri, yái Icuèriná Diosca, yái wèeripináci irí cayábèeri càiripináta, yáalíacawa nucàlidáaná nuínáwanáwa báisíiri iyú. ³² Nùyacaalíté Damasco ìyacàlená írìcu, yái gobernador íbaidéericaté rey Aretas irí ichùullíacaté yàasu úwínáíwa nacùanápinaté macái iwáiná inùmaca, yái yàcalé itéeséerica iwáináca, náibàanápinaté núa. ³³ Quéwa áibanái nayúudacaté núa, yá nalicuadacaté núa manuúri mapíiri írìcu yéénulusi ìwali chènuníiséeri ventana írìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise nùanàcaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càité numusúacawa náicha.

12

Visiones y revelaciones

¹ Canápináta meedáni wacàlidacaalícué waináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú, quéwa níara cachìwéeyéica nacàlidaca canùmaséeri iyú nàwaliwa,

náimaca nadécasa naicáca yéenáiwánási nacáiri Dios néeseéri, íná iwàwacutá nacái nucàlidaca Wáiwacali idéca imàacaca nuicáca yéenáiwánási nacáiri yáasáidacaténá nulí wawási ibàacanéri iyú. ² Catorce camuí néese siúcade, núa, yái yeebáidéerica Cristo itàacái, nùacatéwa chènuniré Dios itécáináté núa aquialénamata àta nùanàacataléta máisibáaná cáli chènuniséeri néré, yái Dios iyacàle chènuniséerica. Càmita nùaliwa asáisi nùacalítéwa néré nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú. Diosta yáaliwa. ³ Nùaliacawa Dios itécaté núa aquialénamata paraíso néré, quéwa càmita nùaliwa asáisi nùacalítéwa nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú nùawa. Abéerita Dios yáaliwa. ⁴ Nùacatéwa paraíso néré, yá nuémìacaté tàacáisi máinírira ibàacanáca íná Dios càmita ibatàa wenàiwica icàlidaca áibanái iríni. ⁵ Ewita máinicáaníta cayábéerica yái nuchàbàanácawa paraíso néré, càicáaníta càmita nuwàwa nutàanica nùwaliwa canùmaséeri iyú, néese nucàlidacáita machawàacáanaca núa cháí èeriquéi. ⁶ Nuínáidacaalíwa nucàlidáanápíná cayába nuináwaná ìwaliwatá, yá càmita nutàaní máiwitáiséeri iyútá, néese nucàlida cáimietaquéri iyútáni, báisicáinátáni, yái nùuméeripinacatá. Quéwa càmita numànipíná càì ipíchaná áibanái iyúunáidaca máiní yáwanáica cachàini núa ícha yái naicáanaca núa, ícha nacái yái nëemlanáca nucàlidaca Dios itàacái. ⁷ Yáara yéenáiwánási nacáiri nuíquericaté, máiní yáwanáiri ichùnica, máiní nacái Dios yáasáidaca nulí wawási ibàacanéri iyú, íná ipíchaná máiní cachàinica nuicáca nùawawa áibanái ícha, yáté Dios imàacaca nulí uláicái. Yái uláicáica cáiwica nulíni càide iyúwa manuúri tuúri iyacaalí wainálicu cáiwíiri iyú. Siúcade Satanás yùuwichàidaca núa mamáalàacata iyú yái uláicáica. Càita Dios imàacaca nùuwichàacawa ipíchaná máiní cáimacáica nuicáca nùawawa càide iyúwa wenàiwica cachàinírira iicáca yáawawa áibanái ícha. ⁸ Máisiba yàawirílaté nusutáca Wáiwacali ícha yeedáanápínáté nuícha yái uláicáica. ⁹ Quéwa Wáiwacali ímaca nulí: “Càmíiri. Quéwa nùata píapicha. Càmita pimáapúa áiba wawási ícha yái cáinináanaca nuicáca pia. Machawàacacaalí pía, yásí wenàiwica naicápiná nuchàini amaléeri iyú cachàiniwanái. Naicácaalí pimànica cachàiníiri iyú éwita machawàacacáaníta pía, yásí nàaliacawa pimànicaní nuchàini iyú”, càì ímaca nulí yái Wáiwacali. Íná casimáica núa machawàacáanaca núa, yéewánápíná Cristo ichàini iyamáacawa nùwali, nùasáidacaténá áibanái irí cachàinírira Cristo íiwitáise. ¹⁰ Íná yéewa cayábaca nuwàwa machawàacáanaca núa, namàniná nacái nulí báawéeri nabáiniadacaténá núa; cayába nacái nuwàwa éwita catùulécanaacalí núa, nàuwichàidacaalí nacái núa Cristo ìwalíise nuebáidacáiná Cristo itàacái, càulenácaalí nacái namànica nulíni. Máinícaalí machawàacaca núa, yásí máiní cachàiniwanái Cristo ichàini iyamáacawa nùwali.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Nudéca nucàlidaca nuináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwa máiwitáiséeri. Càmita báisí nuwàwa nutàaníca càì, quéwa iwàwacutá numànicaní càmicáinácué picàlida nuináwaná ìwali cayábéeri iyú. Cayába cachàinitéscatáni picàlidacaalítécué nuináwaná cayábéeri iyútá, càmicáiná caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica peebáidéeyéicuéca irí icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcaca núa Dios ibànuéyéicasa máiníyéicasa cayábaca áibanái apóstol ícha. Ewita canéeri iwènicáaníta núa, càicáaníta Dios imàacaca cachàinica núa náicha. ¹² Bàaluité nùyacaalícué píapicha, yá numànicaté mamáalàacata báisíiri apóstol ìbaidacalé, yái càmirica wenàiwica idé imànica, ínaté yéewa píaliacuéwa báisíiri iyúcani Dios ibànuérica núa. ¹³ Iyacaté abéeri

wawàsi càmlíricaté numànicué pírí numàníricaté áibanái irí canánama, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái áiba cáli imanùbaca: Yái nusutáanáca náicha nuyáapínáwa, nuimácatáipíná nacái. Inácué cawàwanáta báawacuéca piicáca núa meedá càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pírí báawéeri càmícínáté nusàiwicacué pírí wawàsi ipíchanácué nuínataléca píriní. Báawacálicué piicáca núa, nusutácué pícha wawàsi pimàacáanápínácué piwàwawa ícha.

¹⁴ Siùcade màulenáca núa nupáchiacaténácué pía àniwa máisibàawíríanápíná. Yá mamáalàacata càmítacué nusutápiná nuyáapínáwa pícha, ipíchanácué nusàiwicaca pírí wawàsi. Yácaíná càmíta cáininá nuicácuéca piasu plata, néese cáinináca nuicácuéca pía. Càmítacué nucutá piwacáidáanápíná plata nulípiná, yácaíná nuicácuéca pía càide iyúwa nuénibewa, yá píalíacuéwa sùmanái càmíta nàwacáida plata nasèenái iripínáwa. ¹⁵ Càita nacái núucapíná macáita nùasuwa casímáiri iyú, nuyúudàacaténácué pía. Yá nacái iwàwacutácaalí numàacaca nucáucawa numànicaténácué pírí cayábéeri, yá cayábaca. Càita nuwàwacué nuyúudàaca pía éwitacué pimànicáaníta nulí càide iyúwa càmlíyeyí máini cáinináca iicáca núa, éwita máinicáanítacué cáinináca nuicáca pía.

¹⁶ Báisíta, càmítatécué nusutá pícha nuyáapínáwa, quéwa abénaméeyéi péenácué nacàlidaca nùwali nudéca nuchiwáidacuéca pía nuchiwa iyúwa, càmíta nacái nudéca nuedácuéca pícha plata máalíacanéeri iyú. ¹⁷ Quéwa, píalíacuéwa cayába càmítaté nachìwáidacué pía needácaténá pícha plata nulípiná níai nubànuyéicatécué píatalé. ¹⁸ Nusutácaté wawàsi Tito ícha ipáchianápínátécué pía. Nubànúacaté nacái áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái yàacaténátéwa Tito yáapícha. Píalíacuéwa Tito càmítaté ichìwáidacué pía yeedácaténácué pícha plata nulípiná. Píalíacuéwa báisíiri iyúcani wía pucháibaca, núa Pablo, Tito nacái wadéca wamànicuéca pírí abédanamata abédanamacáiná wáiwitáise wáapichawáaca.

¹⁹ Cawàwanátacué píináidacawa wacàlidacáitacué pírí waináwanáwa càide iyúwa wawàwaca nacáicaalí wáasáidacuéca pírí mabáyawanáca wía. Quéwa càmíta wawàwa wamànica càì, néese watàanica Dios iicápiná Cristo yáasu wenàiwicacáiná wía. Yá macáita yái wacàlidéericuéca pírí cháì cuyàluta írìcu, wadéca wacàlidacuéca píriní yéewanápínácué píðawínàidaca píwítáisewa Dios íwítáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì ímèeri iyú, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca. ²⁰ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanáta càmíta nùanàapínácué píyaca càide iyúwa nuwàwáaná nùanàacaalípinácué nuicáca pía. Càita nacái achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanátacué càmíta píanàapíná núa casímáiri núa píapichacuéwa. Nuínáidacawa cawàwanáta nàyacué abénaméeyéi péená icuísáyaquéeyéiwa, abénaméeyéi nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníri íwalíse, abénaméeyéi nacái caluéyéica, abénaméeyéi nacái cachàiníyéica iicáca yáawawa, abénaméeyéi nacái itàaníyéica báawéeri iyú áibanái íwali, abénaméeyéi nacái icuíséeyéica íchawa áibanái, abénaméeyéi nacái cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái ícha, abénaméeyéi nacái càmlíyeyéica iwàwa abédanaméeri íwítáise áibanái yáapícha. ²¹ Achúmaca nuwàwa nuínáida nacáiwa cawàwanáta Nucueríná Dios imàacapíná báica núa píwalísecué, nùanàacaalípinácué píatalé àniwa, yá nacái cawàwanáta iwàwacutápiná nuicháanícuéca píwali, manùbéeyéicaalí péenácué nadéca nèepùaca namànica nabáyawanáwa àniwa bàaluitéericúise àta siùca nacáide, càmlíyeyéicáwa nacái iyamáida iimáca áiba yáapícha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanírísíwa.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Yácata máisibéeri yàawiríaná nupáchianápinácué pía. Profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái ímérica: Aibanáicaalí iwàwa icháawàaca wenàiwica ibáyawaná nàuwichàidacaténáni, iwàwacutá natéca náapichawa pucháiba wenàiwica nacàlidacaténá iinàwaná càmicaalí máisiba nacái. Uwé, nùapinácuéwa pìataléwa máisibàawiríanápiná nùlàacaténácué pía báawéeri íchaná. Càmicaalícué peebáida, yásí nùuwichàidacué píawa. ² Píacué imàniyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata bàaluité, canánamacué nacái pía. Nùlàacué pía macáita àniwa idècunitàacá nùyaca déculécué píicha càide iyúwaté nùlàanacué pía bàaluité nùyacaalítécué píapicha yái pucháibáaná yàawiríaná. Néeni nupáchiaalícué pìatalé àniwa, yá càmita quirínama numàni nali cayábéeri iyú, níara imàniyéica yàacawa ibáyawanáwa mamàalàacata. ³ Cachàinipiná numànicuéca piriwa picàlidacáinacué piwàwacasa pialácawa asáisi nutàanícaalí Cristo inùmalícué. Cristo càmita yùuwichàidapinácué píawa machawàaquéeri iyú, néese cachàiníri iyúpinácué yùuwichàida píawa. ⁴ Báisíta natàtàacaté Cristo cruz ìwali idècunitàacá iyaca cháí èeri írìcu iyúwa machawàaquéeri. Quéwa siùcáisede iyaca Dios yáapicha, idènlaca nacái macáita Dios íwiwtáise cachàiníri. Càita nacái machawàacaca wía cháí èeri írìcu càide iyúwaté Cristo iyáanaté quéwa wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, íná yéewanápiná wàyaca Dios ichàini iyú, wayúudàacaténácué pía.

⁵ Picácué pialímáida piicáwa wía, néese píináidacuéwa piwàwalícuéwa asáisi báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái. Nuínáidacawa pialíacuéwa Cristo iyacué piwàwalícué. Quéwa, canácaalíni, ínèsecué càmitàacá peebáida Cristo báisíri iyú! ⁶ Nutuiyàaca pialímáanápínácué pialácawa báisíri iyúcani wadéca weebáidaca Cristo báisíri iyú, Cristo idéca ibànùaca wía nacái wáibaidacaténá iripiná iyúwa yàasu apóstolnái. ⁷ Wasutáca Dios ícha pirípinácué nacái ipichanácué pimànica pibáyawanáwa. Càmita wasutá Dios càì píasáidacaténácué wadéca wéewáidacuéca pía cayába, néese wawàwacáitacué pimànica cayábéeri, éwitasica áibanái íináidacawa càmita apóstol wía, càmicáiná wàuwichàidacué pía wásáidacaténá báisírica apóstolca wía idèniyéica Dios ichàini wàuwichàidacaténá báawéeyéi. ⁸ Yácáiná iwàwacutá wamichàidaca wenàiwica íwiwtáise namàninápiná cayábéeri, càide iyúwa Dios itàacái báisíri ímáaná. Canáca yéewaná watuiyàaca namànica nabáyawanáwa yéewanápiná wàuwichàidaca nía. ⁹ Iná wàanàacaalípinácué pìatalé, yá wàanàacaalícué pía yeebáidéeyéi iyaca tàì íméeri iyú, càmicaalí nacái iwàwacutá wàuwichàidacué pía pibáyawaná ìwalísewa, yásí cayábaca wawàwa éwitasica áibanái íicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wásáida Dios ichàini wàuwichàidacaténácué pía. Wawàwacáita peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íméeri iyú, cachàinacaténácué píiwtáise ìwali. Yá wasutácué Dios ícha pirípinácué mamàalàacata ichùnlanápinácué píiwtáise cayábéeri iyú. ¹⁰ Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca ipíchawáise nùacué nuicáca pía. Nùanàacaalícué pía imàniyéi yàacawa ibáyawanáwa nùanàacaalípinácué pìatalé, yásí iwàwacutá numànicuéri pirí cachàiníri iyú, nudèlanáiná Wáiwacali ichàini nùcàacaténácué pía. Iná nutànàacué pirí yái cuyàlutaca quéechacawa piwènúadacaténácué píiwtáisewa báawéeri ícha. Wáiwacali càmita imàaca nulí ichàiniwa nuwènúadánápinácué píiwtáise Dios ícha, néese imàacaca nulí

ichàiniwa nuyúudàacaténácué pía yéewanápinácué cachàinica píiwitáise Dios ìwali.

¹¹ Yáta imanùbaca, píacué nuénánáica. Nuwàwacué pìyaca casímáiri iyú. Picutácué pìyacaténá machacànìiri iyú Dios iicápiná. Pimichàidacué píiwitáisewa peebáidacaténácué iyúwa nùalàaná pía. Abédanamacué pimàni píiwitáisewa píapichawáaca. Piyacué nacái matuìbanáiri iyú píapichawáaca. Yásí yéewapínácué Dios ìyaca píapicha, yái Dios imàaquéerica wàyaca matuìbanáiri iyú, imàaquéerica nacái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. ¹³ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàcái iyéeyéica cháí nawàwalicué pía.

¹⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha imànínápinácué pírí cayábéeri mawèníiri iyú; càita nacái nusutáca Dios ícha imàacáanápinácué píalíacawa piwàwalicuésewa cáininácuéca Dios iicáca pía; càitacué nacái abédanamáanápiná píiwitáise Espíritu Santo yáapicha càiripináta.

GÁLATAS

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùacué pirí cuyàluta. Apóstolca núa, Dios ibànùérica nucàlidacatená itàacái wenàiwicanái irí. Càmitaté wenàiwica níai càì imàaca núa apóstolpiná càmítaté nacái wenàiwica níai càì ibànù núa nucàlidacatená Dios itàacái. Néese yái Jesucristoca yácata ibànùérica núa. Idéca nacái Dios ibànùaca núa, yái Wáaniri Dios imichàidéericaté Jesucristo yéetácáisi íicha. ² Macáita níai wéenánáica nùapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicuéca pía. Nubànùacué pirí cuyàluta piacué macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànílinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú namàcáanápinácué nacái pìyaca matuìbanáiri iyú. ⁴ Yái Jesucristo imàacacaté icáucawa yéetácáténáwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalisewa. Càité Jesucristo imànica iwasàacatená wía íicha yái báawéeri èrica càide iyúwaté Wáaniri Dios iwàwáaná imànica walí, yái Wacuèriná Diosca. ⁵ ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta, yái cachàiníiri íiwitáiseca iyéerica chènuniré cáimíetaquéeri iyú, icànéeri nacái icamaláná mèlumèluíri írìcuwa! Báisífta, amén.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Máinícué achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuémíaca piináwaná ìwali, càulenáca nacái nuebáidaca yái náimáanaca piwalicué piwènúadacasacué piíwítáisewa caquialéta Dios íicha. Dios idéca imáidacuéca pía yéewanápinácué Cristo imànica pirí cayábéeri mawèníiri iyú quéwa pidécuéca piwènúadaca piíwítáisewa peeabáidacatenácué cachíwéeri tàacáisi áibanái íiméerica ìwali iwíwasàanápináacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Quéwa canáca áiba tàacáisi báisíiri iwasèeripínaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nàyaca meedá áibanái píatalécué imènàidéeyéicuéca pía cachíwéeri tàacáisi iyú íná báawaca piíwítáise piápichawáaca. Nawàwa nacái nawènúadaca Dios itàacái báawacatená namànicani, yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Quéwa, péemíacué cayába, áibanáicaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. Càita nacái nucàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidaca núa càiripináta. Càita nacái chènuníiséeri ángel icàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. ⁹ Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa siúcade nucàlidacuéca pirí àniwani: Aibacaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yá Dios yùuwichàidéeripiná càiripináta.

¹⁰ Càmita quirínama nucutá cayábacatená meedá wenàiwicanái iicáca núa, néese nucutáca cayábacatená Dios iicáca yái numànírica. ¡Núalimáidacaalí mamáalàacata numànica meedá càide iyúwa casímáiná wenàiwicanái iicácatá, néese càmita Cristo yàasu wenàiwica núatá!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Piacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí Jesucristo ìwali, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica

Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté èeri mìnánái níái càì ichùnìaca yái tàacáisi náalíacái iyúwa. ¹² Càmitaté wenàiwicanái níái càì imàaca nulí yái tàacáisica. Càmita nacái néewáida núa càì. Néese Jesucristocata yái imàaquéerica nùaliacawa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni.

¹³ Pidécuéca péemìaca nuináwaná ìwali càinàcaalíte numànica bàaluité nuèpunicàalítewa càide iyúwa judíonái yéewáidáná. Píaliacuéwa nuèwuchàidacaté Dios yàasu wenàiwica mamáalàacata, máini báawéeri iyú, níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nunúacaté manùbéeyéi numáalàidacaténá nía. ¹⁴ Nuèpunicáinátéwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáté máini numànica cachàiníiri iyú náicha madécaná nunacáiyéicawa nuénánái judíoca máinicáináté cachàiníwanái náicha numànicaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwa wàawirináimi judío íiwitáise íimáaná. ¹⁵ Quéwa ipíchawáiseté numusúaca nuicáca èeri, Dios yeedácaté núa nuibaidacaténá irípiná. Yá cāinínacāinā Dios iicāca núa, íná imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidāanāpináté núa nuibaidacaténá irípiná. Néese Dios íināidacatéwa imàacāanāpináté nuicāca Jesucristo. Yáté nuicācani. ¹⁶ Dios imàacacaté nùaliacawa Dios líricani yái Jesucristoca, yéewanápiná nucàlidaca yái tàacáisi Jesucristo ìwali càimíyéi judío irí. Idécanāamité Dios imàacaca nuicāca líri, yá cāmitaté nuwāwacutá áibanái wenāiwica yéewáidāanāpináté núa. ¹⁷ Càmitaté nacái nùawa Jerusalén iyacàlená néré nuicācaténá níara apóstolca, Dios imáidéeyéicaté nupichawáise. Càmitaté nusutá nuémìawa nía nùasu tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté nulí. Néeseté nùacatéwa machacànita Arabia yàasu cālì néré. Néesetécāwa nuèpūacawa Damasco iyacàlená néré.

¹⁸ Néeseté māsiba camuí idénāami, yá nùacatéwa átata Jerusalén iyacàlená néré, nupáchiacaténáté Pedro néré, idábāanáté nùacawa yéewanápiná nùaliá nuicáca Pedro. Yáté nuyamāacawa Pedro yáapicha quince èeri. ¹⁹ Quéwa canácata niquéeri áibanái apóstol, abéerita Santiagoquéi nuicá, yái Wáiwacali iméeréerica. ²⁰ Núumacué pírì báisíiri iyú, abéerita Jesucristo yái càì imàaquéericaté nùaliacawa itàacái. Dios yáaliacawa nucàlidacuéca pírì báisíiri iyúni.

²¹ Néese idécanāamité nupáchiaca néré, yáté nùacawa Siria yàasu cālì néré, Cilicia yàasu cālì néré nacái. ²² Níara wéénánái yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái iwacáidāyaquéeyéicatéwa yàcalé imanùbaca Judea yàasu cālì íinata, càimíyéicáwaté yáalía iicāca núa. ²³ Néemiācāitaté nuináwaná ìwali. Càì náimacaté nùwali: “Yáta yùuwichàidéericaté wía bàaluité, yái iwàwéericaté imàalàidaca wía ìwalise yái weebáidāanāca Jesucristo itàacái, siùcade yāaca yāalāaca wenāiwica neebáidāanāpinā Jesucristo itàacái”, càì náimacaté nùwali. ²⁴ Yá nàacaté Dios irí cayábéeri nùwali Dios iwènúadacāináté irípināwa nuíwítáise.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Néeseté catorce camuí idénāami, yáté nuèpūa nùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa Bernabé yáapicha, yá nutécaté Tito nupáchwaca. ² Nùacatéwa néré Dios ichùullacāináté nūanāpināwa néré. Néeseté Jerusalén iyacàlená néenibāa nùacawa nāatalé níara nacuèrinánái cáimiétacanéeyéica, watānānicaténá wāapichawāaca méetāucuta áibanái ícha. Yá nucàlidacaté nacuèrinánái irí yái tàacáisica nucàlidéerica càimíyéi judío irí, íiméerica Jesucristo iwāsāaca wenāiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Nuwāwacaté

cayábaca néemiaca nùasu tàacáisi ipíchanáté canáca iwèni yái íbaidacalésica numàníricaté Dios irípiná, càita nacái yái íbaidacalési numànírica siùcade. ³ Néenialité abénaméeyéi cachìwéeyéica nacàlidacaté iwàwacutáanása namànica circuncisiòn Tito irí, yái núpichéerica griegosàiri, càmlírica judío. Quéwa níai nacuèrinánáica càmitaté nachùulla Tito namànínápiná irí circuncisiòn. ⁴ Níara ichùuliéyicaté namànínápiná circuncisiòn Tito irí, cachìwéeyéica nía meedá icàlidéeyéicaté iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Nawàlùacatéwa wèewiré ibàacanéri iyú. Yá nawàwacaté nacháawàca waináwaná ìwali càmicáináté wamàni macái càulenéri wawàsi profeta Moisés ichùulièricaté israelitanái imànica nàacaténáté Dios icàaluíná. Quéwa Cristo Jesús iwasàacaté wía Moisés yàasu tàacáisi fícha. Càité cachìwéeyéi namànica nawàwacáináté nadacuáca wía wamànínápináté àniwa càide iyúwa Moisés ichùulianá israelitanái bàaluté. ⁵ Quéwa càmitaté weebá nataacái ibatàa abéeri momentopináta, wawàwacáináté wacuacuéca pirípináni yái tàacáisi báisírica íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha mawèníri iyú.

⁶ Níai nacuèrinánái áibanái iiquéeyéica cáimiétaquéeri iyú, càmitaté nachùulla nucàlidáanápiná áiba wawàsi wàlisài càmlíyèi judío irí, néese cayábacaté naicáca nucàlidáanáté Jesucristo iináwaná. Quéwa càmitaté nucutá cayábáanápiná naicáca núa éwita cáimiétacanéeyéicáaníta nacuèrinánáica nía, càmicáiná Dios iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábèeri áibanái fícha. ⁷ Càmitaté nachùulla nucàlidáanápináté áiba wawàsi wàlisài, néese náimacaté nùwali báisíca Dios ichùullacaté nucàlidáanápiná itàacái càmlíyèi judío irí, yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha; càité nacái Dios ichùullacaté Pedro icàlidáanápiná yái tàacáisi judionái irí. ⁸ Dios ibànùacáináté Pedro iyúwa apóstol icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali judionái irí. Càita nacái Dios ibànùaca núa iyúwa apóstol nucàlidacaténáni càmlíyèi judío irí.

⁹ Ináté Santiago, Pedro nacái, Juan nacái, níai áibanái iiquéeyéicaté iyúwa nacuèrinánáwa, níata yáaliacatéwa Dios imànicaté nulí yái cayábèerica mawèníri iyú, imàacacaténáté nucàlidaca itàacái càmlíyèi judío irí. Néeseté náibàaca nacáapiwáca wáapicha, núa, Bernabé nacái náasáidacaténá casíimáica naicáca wía iyúwa nàacawéeyéináwa iyúudéeyéica nía. Yáté abédanamata náiwitáise nacái wáapicha wacàlidáanápináté Jesucristo iináwaná ìwali càmlíyèi judío irí idècunitàacá áibanái apóstol íbaidaca Dios irípiná nacàlidacaténá itàacái judionái irí. ¹⁰ Nasutátaté wáicha abéeri wawàsi meedá wayúudàanápináté catùulècanéeyéi wenàiwica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita nùalímáidaca numànica cáaliacáiri iyú càiripináta.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Quéwa Pedro idécanáamité yàanàaca Antioquía iyacàlená néré, néese nùalàacani cachàiníri iyú imànicáináté yàacawa áiba wawàsi báawèeri. Càité imànica: ¹² Quéechatécáwa Pedro imànicaté cayábèeri, yáté iyáaca iyáacaléwa wéenánái yáapicha, níara càmlíyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeseté abénaméeyéi judío yàanàaca néré nacái, níai judío Santiago ibànùéyicaté néré, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi. Idécanáamité nàanàaca, yá báawacaté naicáca Pedro, yàacawéeridacáináté càmlíyèi judío. Ináté Pedro iwènùacawa càmlíyèi judío fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitaté iyáa iyáacaléwa náapicha càì quirínama cáalucáináté Pedro iicáca níai judío yàanèeyéicaté Jerusalén néese, casacàacáiná judionái iicáca càmlíyèi

judío. ¹³ Néeseté áibanái judío iyéeyéicaté yàcalé iricu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, abédanamata namànica náiwitáisewa Pedro yáapicha, namànicaténá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise. Yáté càmita quirínama Bernabé yàacawéeridaca wéenánái càmíyéi judío. ¹⁴ Nuicácaté càmita namàníná càide iyúwa báisiiri tàacáisi yéewáidáaná wía, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasáaca wenáiwica Dios yáasu yúuwichàacáisi íicha mawèníiri iyú, cawínacáali wenáiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. Ináté nùlàaca Pedro cachàiníiri iyú nàacuésemi macáita níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicatéwa néré. Nùmacaté Pedro irí: “Pía judíosàirica, quèchatécawa placawéeridacaté wéenánái càmíyéica judío càide iyúwa càmíiri judío, píaliacáinatéwa cáinináca Dios iicáca macái wenáiwica íiwitáaná abédanamata, íná ¿cáná pichùulla càì nàyaca càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, níai wéenánái càmíyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái?” càité nùmaca Pedro irí.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

¹⁵ Néeseté nùmaca Pedro irí: “Pía, núa nacái, wíata asáiyéi iyúwa judíonái, càmítaté wamàni iyúwa càmíyéi judío imàníiná, càmíyéica yeebáida Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. ¹⁶ Quéwa éwita judíocáaníta wía, càicáaníta wáaliacawa càmita mabáyawaná Dios iicáca wía íwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. Néese mabáyawanáca Dios iicáca wía abéerita íwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. Iná wía nacái judíoca wadéca weebáidaca Jesucristo yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía íwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo, càmita íwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yáasu tàacáisi íimáaná. Canácáiná wenáiwica Dios íiquéeri mabáyawanéeri iyú íwalíise yái imàníináca càide iyúwa Moisés yáasu tàacáisi íimáaná”, nùmacaté Pedro irí.

¹⁷ Uwé, càita weebáidaca: Mabáyawanáca Dios iicáca wía wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. Iná áibanái judío càmíyéi yeebáida Cristo náimaca wàwali càicasa wíade iyúwa càmíyéi judío cabáyawanéeyéica, càmíciná wachùulla wenáiwica namànica macáita càide iyúwa Moisés yáasu tàacáisi íimáaná. Iná náimaca Cristo idéCasa cabáyawanáca imànica wía. ¡Càmíirita! ¹⁸ Néese cabáyawanáca wía báisiiri iyú wèepùacaali wéewáidaca wenáiwica iwàwacutáanápínása namànica càide iyúwa profeta Moisés yáasu tàacáisi ichùullaná yéewacaténása cayábaca Dios iicáca wía. Wadéca wáasáidaca càmita Dios iicáca wía mabáyawanéeri iyú íwalíise yái cayábéerica wamàníirica. ¹⁹ Yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí yáasáidacaté nulí iwàwacutáanáté nuétácawa nubáyawaná ichùullacawa càmícináté nude numànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. Quéwa Cristo yéetácatéwa cruz íwali nuíchawalíná ipíchaná Dios yúuwichàidaca núa nubáyawaná íwalíisewa. Siúcade nùyaca abédanamata Cristo yáapicha. Iná yái tàacáisi Dios imàaquéericaté Moisés irí càmita quirínama ícháawàca nubáyawaná. Càmita nacái nucutá Dios iwasáaca núa yáasu yúuwichàacáisi íichawa íwalíise yái numàníináca càide iyúwa Moisés yáasu tàacáisi íimáaná. Càité Dios imànica nulí nùyacaténá machacàníiri iyú siúcade càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Siúcáiseide càmita nùya nucáuca iyúwa, néese Cristo ícauca iyúcata càì nùyaca. Iná yéewa idècunitàacá nùyaca cháì èri iricu, yá nuebáidaca Dios líri itàacái, yái cáininéericaté iicáca núa, imàaquéericaté nacái ícaucawa yéetácaténáwa nuíchawalíná. ²¹ Càmita caná iwèni nuicáca yái Dios imàníináca walí cayábéeri mawèníiri iyú, néese nùaliacawa Cristo yéetácatéwa

wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. Néeni, mabáyawanácaalíte Dios iicáca wía ìwalíse yái wamànnínáca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ichùulianá wamànica, yá canáca iwèni meedá yái Cristo yéetáanácawata.

3

La ley o la fe

¹ ¡Píacué Galacia yàasu cáli néeseeyéica, càmitacué pínáidawa cáaliacáiri iyú! Aiba wenàiwica idéca ichìwáidacuéca pía, íná pínáidacuécawa máiwitáiséeri iyú, yá pidécuéca peebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Nucàlidacatécué pírí Jesucristo iináwaná ìwali máini machacàniri iyú. Nucàlidacatécué pírí Cristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Yaté píaliacuéwa cayába amaléeri iyúni cáná yéewaná Jesucristo yéetácátéwa, càide iyúwa nudéca nacáicaalícúe numàacaca piicácani pitui iyúwa. ² Péemlacué cayábani: Píaliacuéwa Espiritu Santo càmitaté iwàlùawa piwàwaliculé ìwalíse yái pimànnínacuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmírita! Néese Espiritu Santo iwàlùacatécué piwàwaliculé peebáidacáinaté yái tàacáisi péemièricatécué, yái Jesucristo iináwanáca, iwasàa wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Íná píaliacatécué amaléeri iyúni Espiritu Santo càmitacué iwàlùawa piwàwaliculé ìwalíse yái pimànnínáca iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. ³ ¿Cánásicué yéewaná máini máiwitáiseca pía? Pidàbacatécué pèepunícawa Cristo yáapicha Espiritu Santo ichàini iyú, íná siúcade, ¿cánacué piwàwa píalimáidaca piyaca machacàniri iyú pichàini iyúcuéwa meedá? ⁴ Yái Espiritu Santo idéca imànicuéca pírí madécaná cayábéeri. ¿Cánacué piwàwa piúcaca píchawa siúcade meedá macáita yái cayábéerica? ¡Nutuylàaca càmínnápinacué pimàni càli! ⁵ Dios idéca imàacacuéca pírí Espiritu Santo, yá siúcade Dios imànica iyaca pèewi yái canáca áiba yáaliméeri imànica. Dios càmitacué imàni pírí càiri cayábéeri ìwalíse yái pimànnínacuéca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Néese Dios imànicuéca pírí yái cayábéerica ìwalíse yái peebáidáanacuéca tàacáisi péemièricatécué Cristo ìwali.

⁶ Abraham yeebáidacaté Dios, yaté mabáyawanáca Dios iicácani. ⁷ Íná iwàwacutacué píaliacawa cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná, Dios iicáca nía iyúwa báisliyéi Abraham itaquénáinami. ⁸ Dios itàacái yáasáidaca walí Dios ínáidacatéwa bàaluité iwasàanápinaté càmíiyéi judío nabáyawaná íchawa, yéewacaténá mabáyawanáca iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéipínacaté Dios. Càité Dios icàlidaca Abraham iríni bàaluité, yái tàacáisi cayábéerica. Dios ímacaté Abraham irí: “Numànipiná cayábéeriwa macái èeri m̀nàni irí yeebáidéeyéica núa càide iyúwa peebáidáaná”, ímacaté yái Diosca. ⁹ Íná yéewa macáita wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica, Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwaté imànníná Abraham iríni, yái yeebáidéericaté Dios nacái.

¹⁰ Abénaméeyéi wenàiwica iwàwaca mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yái namànnínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Quéwa càmita náalimá namànica machacàniri iyú macáita càide iyúwa yái tàacáisi ichùulianá namànica. Íná cabáyawanáca nía, iwàwacutá nacái nēetácawa nabáyawaná ichùuliacawa, yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íméerica: “Iwàwacutá yéetácawa ibáyawaná ichùuliacawa cawinácaalí càmíirica imàni mamáalàacata macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá”, ímaca. ¹¹ Íná wáaliacawa

amaléeri iyúni canácata wenàiwica mabáyawanéeripiná Dios iicáca ìwalíse yái imànlínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái ímérica: “Mabáyawanáca Dios iicáca níawamita yeebáidéeyéica Dios. Nàypiná Dios yáapicha càiripináta”, ímáca yái Dios itàacáca. ¹² Quéwa yái tàacáisi Moisés itànèericaté càmírita ichùulla wenàiwica yeebáidáanápíná Dios, néese yái tàacáisi ímacáita meedá: “Cawinácaalí imànlírica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, yáta mabáyawanéeripiná Dios iicáca”, ímáca. Quéwa canácata èeri mìnali yáaliméeri imànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, ínaté iwàwacutá macáita wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa.

¹³ Cristo idéca iwasaaca wía ícha yái yúuwichàacáisi yàanèeripináca wàwali ìwalíse yái càmínáca wamàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yái tàacáisi Moisés itànèericaté. Dios imàacacaté yàasu yúuwichàacáisi yàanàca Cristo ìwali yéetacáténatéwa wáichawalíná. Wáallacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi yàanàacaté Cristo ìwali yácáinaté áiba profeta itànàacaté Dios itàacái ímérica: “Cawinácaalí nachanàidéerica àicu ìwali yéetacáténáwa, náimapiná ìwali Dios idéca yúuwichàidacani manuísíwata”, ímáca. ¹⁴ Càité Cristo Jesús yéetacátéwa píchawalínacué yéewanápiná Dios imànicuéca nacái pírí yái cayábéerica icàlidèericaté ìwali Abraham irí, piacué càmíyéica judío yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, yéewanápiná nacái macáita wía weedáca Espíritu Santo wawáwáliculéwa càide iyúwa Dios ímáaná weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

La ley y la promesa

¹⁵ Píacué nuénánáica, siúcade nucálidacué pírí comparación nàwali níai cháí èeri irícuíyéica: Asíali imànicaalí wawàsi áiba wenàiwica yáapicha, yá natànàaca nàasu wawàsi íináwaná ìwaliwa cuyáluta irícu. Néese natànàaca náipidenáwa cuyáluta irícu náasáidacáténá cawènlíricani, yái wawàsi namànlírica náapichawáaca. Yá canáca yéewaná áiba wenàiwica yúucaca yái wawàsica, càmita nacái yéewa áiba wenàiwica itùculladaca tàacáisi quirita. ¹⁶ Càité nacái Dios icàlidaca Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànlínápináté Abraham irí cayábéeri, itaquérinámi irí nacái. Yái tàacáisi càmita íma “itaquénánámi”, ímáanáca manúbeyéi, néese íma “itaquérinámi”, ímáanáca abéeri wenàiwica. Yái Abraham itaquérinámi yácata yái Cristoca. ¹⁷ Yácata nuwàwéericuéca núumaca pírí: Dios imànicaté wawàsi Abraham yáapicha, néese cawènlírica Dios imànica yái wawàsi ípidená ìwaliwa máini cáimiétacanéeri iyú. Néeseté cuatrocientos treinta camuí Abraham yàasu èeri idénáamité àniwa, yá Dios imàacacaté itàacáiwa profeta Moisés irí, nalpíná níara israelitaca. Moisés yàasu tàacáisi càmita yéewa canéerica iwèni imànica yái idàbáanéeri wawàsica Dios imànlíricaté Abraham yáapicha. Càmita nacái yéewa Moisés yàasu tàacáisi canéerica iwèni imànica Dios itàacái bàaluitéeri cachàiniwaná Moisés yàasu tàacáisi ícha, Dios icàlidacáinaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú madécaná camuí Moisés yàasu tàacáisi ipíchawáiseté. ¹⁸ Càmita Dios imàni walí cayábéeri ìwalíse yái wamànlínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànlínápináté nalí cayábéeri mawènlíri iyú, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Iná wáallacawa càmita yéewa weedáca waliwa yái cayábéerica ìwalíse yái wamànlínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná.

¹⁹ Siúcade cawàwanáta áibanái iwàwa isutáca yéemlawa núa cánaté yéewaná Dios imàacaca itàacáiwa profeta Moisés irí ichùullacáténaté israelitanái. Uwé, Dios imàacacaté nalí itàacáiwa yéewanápiná wáallacawa cabáyawanáca macái

èeri mìnánáí, càmita nacáí wamàni càide iyúwa Dios ímáaná. Iwàwacutacaté namànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná àta Abraham itaquérinámi yàanàacatalétaté aléi èeri iriculé, yáí Cristoca, Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté Cristo imànica cayábéeri èeri mìnánáí irí. Dios imàacacaté tàacáisi yàasu ángelnáí iríwa nacàlidacaténaté itàacáí Moisés irí, nèese Moisés ichùullacaté israelitanáí namànínápínaté càide iyúwa Dios ímáaná. ²⁰ Quéwa abéerita yáí Dios itàanírícaté Abraham irí, càmitaté Dios ibànùà ángelnáí nacàlidacaténaté Abraham irí Dios imànínápínaté irí cayábéeri mawéníri iyú. Iná yáí wawàsi Dios imànírícaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha, cachàinírícani Moisés yàasu tàacáisi íicha.

El propósito de la ley

²¹ Yáí tàacáisi nucàlidéericuéca pírí càmita ímáaná profeta Moisés yàasu tàacáisi yùuwide imànica Dios itàacáí, yáara wawàsi Dios imànírícaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha. ¡Càmírira! Nèese Dios càmita mabáyawaná iicáca wía ìwalíise yáí wamànínàca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná wía. Iná Moisés yàasu tàacáisi càmita yáalimá yàaca wacáuca càmíri imáalàawa. ²² Càita nacáí Dios itàacáí icàlidaca walíni: Wabáyawaná ichàini idacùuca wía iyúwa presoíyéi, macáita wía èeri mìnánáica. Càica Dios itàacáí íimaca yéewanápiná cawínacaalí yeebáidéeyéica Jesucristo náalimáanápiná needáca naliwa yáí cayábéerica Dios íiméericaté cáimiétacanéeri iyú imànínápínaté nali.

²³ Ipíchawáiseté Jesucristo yàanàaca aléi èeri iriculé, wía judíoca càmitaté yéewa weebáidacani iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yáí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise ichùullacaté wía cachàiníri iyú, idacùucaté wía nacáí iyúwa presoíyéi, cabáyawanácinaté wía. Càité wàyaca, wía judíoca, àta Dios imàacacatalétaté wáalíacawa iwàwacutáanaté weebáidaca Jesucristo. ²⁴ Péemiacué comparación: Càasuíri asíali idènlaca yàasu wenàiwicawa icuèrica íiwacali yéenibewa. Càita nacáí yáí Moisés yàasu tàacáisica, càicaténide iyúwa Dios yàasu wenàiwica icuèricaté wía judíoca àta Cristo yàanàacatalétaté yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yáí weebáidáanaca Cristo. ²⁵ Quéwa Cristo idéca yàanàaca, íná weebáidaca itàacáí. Càmita quirínama profeta Moisés yàasu tàacáisi icùaca wía, càide iyúwa càasuíri yàasu wenàiwica càmita icùà íiwacali yéenibewa, béeyéicaalí nía. Nèese Cristo icùaca wía siúcáisede. ²⁶ Yá nacáí Dios yéenibecuéca pía macáita, píacué càmíiyéica judío peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacáí. Yá píyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²⁷ Bàaluité píbautizácuéca píásáidacaténacué peebáidaca Cristo Jesús, yá pidàbacatécué píyaca abédanamata Cristo yáapicha, píyacuéca nacáí siúcade càide iyúwa Cristo íiwitáise íyáaná. ²⁸ Cáinináca Dios iicáca wía macáita abédanamata. Canácata wenàiwica Dios íiquéerica iyúwa áiba íiwitáaná judíonáí íicha, judíocaalí wía, càita nacáí càmíiyéicaalí judío wía, càita nacáí áibanáí yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacáí yèepunícaalíwa máiwacalináwaca wía, càita nacáí aslanáicaalí wía, càita nacáí inanáicaalí wía, nèese wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata. ²⁹ Yá nacáí Cristo yàasunáicaalícué pía, yásí Dios iicácuéca pía iyúwa Abraham itaquénánámi nacáí. Càipíná nacáí Dios imànicuéca píríwa yáí cayábéerica càide iyúwaté icàlidáanaté Abraham íríni cáimiétacanéeri iyú.

4

1-2 Siùcade nucàlidacué piri comparaciòn pialícaténácuéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi iwali, yái áiba íiwitáanáca tàacáisi Jesucristo itàacái íicha. Caw-inácaalí wenàiwica imàniyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía, càica níade iyúwa càasuíri liri idècunitàacá sùmaiçani. Càmitàacá yéewa idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Iwàwacutá imànica càide iyúwa icuèrinánái íimáaná. Iná càicanide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníri iyú càiripináta. Quéwa yái sùmai yáanirica idéca imàacaca abé èeripiná, béericatalépináta yái liriça. Iná yéewa yàanàcaalí ùuculliri yàasu èeri, yásí namàacaca idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Yái ùucullirica, càicanide iyúwa wía iyéeyéica abèdanamata Jesucristo yáapicha. Wáaniri Dios idéca yàaca walí yái cawènírica: Idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa íwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. ³ Bàaluité càicuéca wíade iyúwa yái sùmai nachùulíricaté. Wàyacaté càide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta, demonionái idacùacáinaté wáiwitáise bàaluité, níara báawéeyéica ángelca icuèyéica yàasu cáli chènuníiséeyéiwa, ichùulíeyéica nacái èeri mìnánái íiwitáise càmiyéica yáalía Dios íwali. ⁴ Quéwa Dios íinàidacatéwa ibànùanápínaté liriwa aléi èeri írículé, iná yéenáíwaná yàanàacaalíté, yáté Dios ibànùaca liriwa imusúcaténáwa abéechúa inánái íicha. Judíósàiricaténi, iná imànicaté càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iyúwa nacái Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùullacaténá judíonái. ⁵ Dios ibànùacaté liriwa iwasàacaténá wía íicha yái càulenéri tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, wía judíoca. Càité Dios liri iwasàaca wía, iwasàacué nacái pía, Dios yeedácaténá wía macáita yéenibepínáwa. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná Dios iicáca wíatá. ⁶ Néese yáasáidacaténá Dios yéenibeca wía, yá Dios ibànùaca walí Espíritu Santo wawàwalículé, yái Espíritu Dios liri ibànùerica. Iná yéewa wáimaca Dios íri Espíritu Santo íiwitáise iyú: “¡Píá, Wáaniri, cáininéerica waicáca!” Iná yéewa wáimaca. ⁷ Càita Dios isùmàireca pía, càmita quirínama demonio idacúa píiwitáise càmicáiná nàasu wenàiwica pía quirínama, néese Dios liri idéca iwasàaca pía náicha. Siùcáiseude Dios isùmàireca pía, iná Dios idéca nacái iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Píacué càmiyéica judío, bàaluité càmitacué píalíawa Dios íwali, yáté càicuéca píade iyúwa demonio yàasu wenàiwica, demonionái idacùacáinácué píiwitáise, placaténaté nacáaluíná, níara cuwáináica, íipidenéeyéica díosnái, bàaluitécáiná píyúunáidacuéca báisiiri Díosca nía. ⁹ Quéwacué siùcade píalíacuécawa Dios íwali. Cayába cachàini núumaca Dios idéca iicácuéca píupalé quéechatécáwa imànicaténácué piri cayábéeri. Iná ¿cánácué píwàwa pèepùacawa Dios íicha peebáidacaténá demonio itàacái àniwa, níái canápinéeyéica càmiyéicué yáalímá iyúudàaca pía? ¿Cánácué píwàwa píimàacaca nadacùaca píiwitáise àniwa? Pidàbacaalícué píimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía, yásí càicuéca píade iyúwa wenàiwica iwàwéeyéica demonio nadacùaca íiwitáise. ¹⁰ Aibanái idéca ichìwáidacuéca pía, iná pídecuéca píðàbaca píimànica macái culto íiwitáaná càide iyúwa judíonái imàníná sábadò írìcu, áiba èeri nacái, quéeri imanùbaca nacái, camuí imanùbaca nacái. Càitacué píimànica madécaná culto cayábáanápínácué máadáiní Dios iicáca pía, píyúunáidacáinácué píiwasàanápíná

piawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha ìwalíise yái pimànlínáca culto. ¹¹ Iná máini achúmaca nuwàwa nuínáidacawa piwalicué cawàwanáta canáca iwèni yái nuéwáidánátécuéca pía. Peebáidacaallicué cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yási canáca iwèni meedá yái nuéwáidánátécuéca pía.

¹² Píacué nuénánáica, nusutacué pícha wawàsi manuísíwata. Piyacué càide iyúwa nùyaná. Càmita numàni mamàalàacata càulenéeri wawàsi judionái imànírica cayábàanápíná náapicha Dios. Néese nuibàaca nuwàwawa abéerita Jesucristo iwéré iwasàacaténá núa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha càide iyúwacué píbàanáté piwàwawa Jesucristo iwéré peebáidacaallicué itàacái quèechatécáwa. Bàaluité nùyacaallicué piápicha, càmitaté pimàni nulí báawéeri. ¹³ Píalíacuéwa nùuwichàacatéwa uláicái iyú quèechatécáwa nucàlidacaallicué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁴ Yái nùuwichàanácawa uláicái iyú yáalimáidacatécué iicáwa pía báawàanápínaté piicáca núa, nùasu tàacáisi nacái, máinicáiná báawaca yái uláicáica. Quéwacué càmitaté báawa piicáca núa uláicái ìwalíise. Càmitaté nacái piúca piíchawa núa, néese pitàidacatécué núa cayábéeri iyú, peedacatécué núa piataléwa càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios yàasu àngel yàanàca piatalécué; ¡pimànicatécué nulí cayábéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí Jesucristo yàanàca piatalécué! ¹⁵ ¿Cánacué càmita casíimái piwàwa núapicha càide iyúwaté quèechatécáwa? Nùalimacué nucàlidaca piináwaná ìwali cayábéeri iyú máinicuéca piwàwacaté piyúudàaca núa, ínáté píalimácaallicué pimusúadaca pitúíwa pimàacacaténacué nutuípínátani, yá pimànicatécué càiritá. ¹⁶ Quéwa siúcade nuínáidacawa cawàwanátacué piicáca núa càide iyúwa piùwidewa, ìwalíise yái nucàlidánátécué pirí báisíiri tàacáisi.

¹⁷ Níara cachìwéeyéica nàacué picàaluíniná, namànicuéca pirí máini cayábéeri iyú nacái cáinináténacué piicáca núa, quéwa càmitacué nawàwa pirí cayábéeri. Nawàwacué báawaca piicáca wía piicacaténacué níata cáimiétaquéeri iyú. ¹⁸ Cayábaca nuémíaca áibanái ìináwaná ìwali namànicaallicué pirí cayábéeri nawàwacáiná nayúudàacuéca pía. Cayábaca nacái namànicaallicué pirí cayábéeri càiripínáta, càmlírita abéta nùyacatáitacué piápicha. ¹⁹ Píacué cáininéeyéica nuicáca càide iyúwa nuénibewa, máinicué achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa piwalicué àniwa càide iyúwa achúmáaná inaná iwàwa ùuwichàacaalíwa cáiwíiri iyú umusúadacaténá iicá èeri. Yá nùuwichàapínáwa nuwàwallicúsewa mamàalàacata àta peebáidacataléta Cristo itàacái tàì íiméeri iyú pidènlacaténacué Cristo íiwitáise manuísíwata. ²⁰ ¡Máinicué nuwàwaca nùyaca piápicha siúcade nutàanáténacué piápicha éeréeri iyúta, càmicáiná nùalía cayába càinácaallicué iwàwacutáaná nùumaca pirí!

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Picàlidacué nulí abéeri wawàsi, píacué càmlíyéica judío iwàwéeyéica idacùaca íiwitáisewa pimànicaténacué càide iyúwa càulenéeri tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùullacaténáté judionái. Báisicaallicué piwàwa pimànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná Dios iwasàanápínacué pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, néese ¿cánacué càmitàacá píewáidawa ìwali cayábéeri iyú píalíacaténacuéwa cáinácaalí íimáaná? ²² Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íimaca: Abraham idènlacaté íinuwa idàbàanéechúa íipidenéechúaca Sara, càmlíchúaca yàasu wenàiwica. Idènlacaté nacái íinuwa íipidenéechúa Agar, úai Sara yàasu wenàiwicaca íibaidéechúaca nalí mawèníiri

iyú càiripináta. Abraham idènlàcaté ìiriwa Ismael Agar yáapicha. Idènlàcaté nacái ìiriwa Isaac Sara yáapicha. ²³ Uái Agarca, nàasu wenàiwica ìibaidéechúaca nalí, udéericucaté, néese umusúadaca iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánáì imàníná. Quéwa úái Saraca, càmíchúataté nàasu wenàiwica, umusúadacaté iicá èeri Dios imànícáináté yái càmírica wenàiwica idé imànica, càmícáináté yáalimá Sara udéericu, quéwa Dios ichàiniadacaté úa udènlàcaténá uiriwa Abraham yáapicha càide iyúwaté Dios icàlidiáná Abraham iríni quéechatécáwa, cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Yái tàacáisi pucháiba inanái ìwalírica yáasáidaca walí comparaciòn. Níai pucháiba inanáica ìmáanaca càicanide iyúwa pucháiba wawàsi Dios imànífiricaté wenàiwicanái yáapicha yàasu wenàiwicacaténáté nía. Abéeri wawàsi yácata yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ichùullacaténá israelitanái náyamáacaalítéwa mawèniita manuiri dúlì irí ìipidenéeri Sinaí, Dios imànícátáicaté nàapicha wawàsi icùanáté nía. Yái Moisés yàasu tàacáisica, càicanide iyúwa Agar, úái nàasu wenàiwica ìibaidéechúacaté mawèníri iyú càiripináta. Péemlacué comparaciòn: Macái sùmai imusuéricatéwa nàasu wenàiwica ìicha iwàwacutátaté ìibaidaca yáatúa ìiwacali iríwa mawèníri iyú càiripináta. Càita nacái cawínacaalí wenàiwica ìiwàwéeyéica islímáidaca Dios ìwalíse yái namànínaca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ìmáaná, càica níade iyúwa áibanái yàasu wenàiwica ìibaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta. ²⁵ Iná Agar ìmáanaca càicanide iyúwa Sinaí yàasu manuiri dúlì, iyéerica Arabia yàasu cáli ìnata. Siùcade Jerusalén iyacàlená mìnánáì càmíyèi yeebáida Jesucristo itàacái càica níade iyúwa Agar yéenibe, úái nàasu wenàiwica ìibaidéechúacaté mawèníri iyú càiripináta, níacáiná judiónáì namànica mamáalàacata càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi ìmáaná Moisés itànèericaté ichùullacaténá israelitanái, quéwa canacátáita náalimá càì nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìicha. ²⁶ Quéwa úái Saraca, càmíchúataté nàasu wenàiwica, ìmáanaca càicanide iyúwa wàyacàlepiná chènuníseeri ìipidenacataléca wàlisàì Jerusalén, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata idacuèri wía iyúwa nàasu wenàiwica ìibaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía ìicha yái càulenéeri tàacáisica Moisés ichùulèricaté iyú israelitanái. ²⁷ Wáallacawa wadèniaca wàyacàlepináwa yái Jerusalén iyacàlená chènuníseerica, yáciná áiba profeta itànàacaté comparaciòn Jerusalén ìwali Dios inùmalicúise. Càica ìmáanaca yái comparaciònca: Píacué Jerusalén iyacàlená chènuníseeri mìnánáica. Áibanái iicácuéca pía iyúwa máisibáanata meedá càide iyúwa abéechúa inanái càmíchúa yáalimá idènlaca yéenibewa. Quéwa, siùcade caslímáicué piwàwa manuísíwata, pímaidacué caslímáiri iyú nacái. Manùbapinacué pía náicha níara imàníyéica mamáalàacata càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ìmáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía, càica ìmáanaca yái comparaciònca. ²⁸ Píacué nuénánáica, càicuéca píade iyúwa Abraham ìiri ìipidenéericaté Isaac. Píatacué Dios iiquéeyéica iyúwa Abraham itaquénáinámi. Píatacué Dios icàlidiéeyéicaté ìwali Abraham irí itaquénáinápínáté nía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁹ Quéwa siùcade áibanái judío càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái namànica walí báawéeri càide iyúwa Agar ìiri Ismael imànínáté báawéeri Sara ìiri irí, ìipidenéericaté Isaac. Yái Ismael imusúacaté iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánáì ìyáaná, quéwa Espíritu Santo imànícaté yái càmírica wenàiwica idé imànica yéewacaténáté Isaac imusúa iicá èeri. Càita nacái Espíritu Santo idéca imàacaca Dios yéenibeca wía. Yá nacái judiónáì imàníyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ìmáaná nàuwichàidaca wía.

³⁰ Dios ímacaté Abraham írí bàaluité: “Pichùulia píchawa úái Agarca, plasú wenàiwicaca íbaidéechúaca pírí mawèníri iyú; pibànù úapicha uíri nacái, nàacaténàwa déeculé pícha; canácáiná yéewanápiná íbaidéechúaca pírí uíri yeedáca plasumi yáapicha yái plíri Isaac, pidènièrica píinu Sara yáapichawa, úái càmíchúaca íbaida mawèníri iyú càiripináta”, càité ímaca. ³¹ Iná píacué nuénánáica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita càí wíade iyúwa Agar yéenibe, íbaidéeyéipináte mawèníri iyú càiripináta càide iyúwa áibanái yàasu wenàiwica meedá. Càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná. Néese càica wíade iyúwa Sara yéenibe, úái càmíchúacaté áibanái yàasu wenàiwica, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía, yéewacaténá Dios yéenibeca wía.

5

Firmes en la libertad

¹ Cristo idéca iwasàaca wía ícha yái càulenéri tàacáisica profeta Moisés ichùulìericaté iyú israelitanái. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná cayábáanápiná wáapicha Dios Cristo yéetácáináte wáichawalíná wabáyawaná íwalise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná cachàinicué píiwitáise pèepunicaténácuéwa macáaluíninawaca. Áibanái iwàwa idacùacuéca píiwitáise àniwa iyúwa nàasu wenàiwica iwàwacutéeyéica íbaidaca cachàini mawèníri iyú càiripináta. Náimaca iwàwacutáanásacué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná cayábáanápiná Dios iicácuéca pía. Picácué peebá nachíwa.

² Péemiácué nulí cayába. Núa Pablo núumacué pírí, píacué càmíiyéica judío, pimàacacaalícué cachíwéeyéi namànicuéca pírí circuncisión piwasàanápinácué píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, néese càmitanica Cristo iwasàacué píawa. ³ Nuwàwa nucàlidacuéca pírí àniwani: áibacaalí asiali imàacacaalí namànica írí circuncisión cayábáanápiná Dios iicàceni, yásí iwàwacutáca imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Moisés ichùullanáté israelitanái. ⁴ Píacué iwàwéeyéica mabáyawanáca Dios iicáca pía íwalise yái pimàínínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Péemiácué cayába: Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo ícha, piúcacáinácué píichawani, yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pírí. ⁵ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa, imàaca nacái weebáidaca mabáyawanánáca Dios iicáca wía. ⁶ Wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, canáta iwèni Dios írí áibanái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namàni walí circuncisión. Abéerita iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái. Báisícaalí weebáidaca, yásí wamànipiná áibanái írí cayábéeri càininéeri iyú.

⁷ Quéechatécáwa peebáidacatécué cayába. ¿Cánácué pimàaca áibanái cachíwéeyéi iwènúadaca píiwitáise ícha yái báisíri tàacáisica? ⁸ Càmírita Dios yái imèniádeericuéca pía; néese Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía ícha yái càulenéri wawàsica. ⁹ Aiba comparación ímaca: “Nèewladacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yásí levadura imàacaca macáita íbesi inisàacawa”, càí ímaca. Càita nacái pimàacacaalícué áiba wenàiwica yéewáidacuéca pía cachíwéeri tàacáisi iyú, yásí mesúnámáita macáita piméeràapínácuéca wáisíri tàacáisi ícha. ¹⁰ Quéwa manuica nuínáidacawa nuwàwawa Wáiwacali íwali càmínápinácué plínáidawa áibalé ícha yái

nuínáidáanácawa. Núlíá nacáíwa Dios yúuwichàidáanápíná abédanama macáita cawínácaalí imèniadéericuécá píá cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹¹ Píacué nuénánáica píalíacuéwa cayába càmíta nuchùulla wenàiwica namàninápiná naliwa circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca nía. Nucàlidacaalí mamáalàacata nalítáni, yásí judíonái càmíta nàuwichàida mamáalàacata núatá nùasu tàacáisi ìwalisewa, níacáiná judíoca nawàwaca macáita namànica circuncisión, náimacáiná càmítasa cayába Dios iicáca wenàiwica càmíiyéica imàni circuncisión. Quéwa báawaca meedá judíonái iicáca nucàlidáaná Cristo ìwali yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. ¹² Quéwa níara imèniadéeyéicuécá píá cachìwéeri tàacáisi iyú pimàacacaténácué namànica pírì circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca píá, néese ¿cáná càmíta nèepùwa píchacué náiriadacaténá naináwatá? Báawacáiná Dios iicáca yái nachùullanácuécá pimànica circuncisión, píacué càmíiyéica judío.

¹³ Néeni píacué nuénánáica, Dios idéca imáidacuécá píá iwasàacaténácué píá yéewanápinácué pèepunicawa matuíbanáiri iyú. Càmítacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa càulenéeri tàacáisi ímáaná Moisés itànèericaté, quéwa picácué pimàni máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná imànica mamáalàacata. Néese piyúdàayacacuécá píasáidacaténácué cáinináca piicáyacacawa. ¹⁴ Macáita tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalluése ímáanáca abéerita wawàsi. Càì ímaca yái abéerita ichùullanásica máiníiri iwàwacutáca weebáidaca: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica, càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càì ímaca. ¹⁵ Picácué picuísáyacawa, càita nacái picácué pitàaní báawéeri iyú píriwáaca càide iyúwa cuwéesiná yaamíayacacaalíwa, nayáayacaca nacáíwa. Pimànicaalícué càiri báawéeri, néese càmítacué quirínama cáinináca piicáyacacawa, yá nacái càmítacué quirínama peebáida Cristo itàacái.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Iná núumacué píri: Píyacué càide iyúwa Espíritu Santo ichùullanácué píá. Picácué pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáanácué pimànica píbáyawanáwa. ¹⁷ Yáacáiná wáiwitáise bàaluisàimi yúuwideca imànica Espíritu Santo. Càita nacái Espíritu Santo yúuwideca imànica wáiwitáise bàaluisàimi iwàwéerica wamànica wabáyawanáwa. Yá máiní nàuwidéyacacawa náipunitawáaca ínà càulenácuécá pimànica cayábéeri càide iyúwa píwàwáaná. ¹⁸ Quéwa Espíritu Santo icùacaalícué píiwitáise, néese càmíta yéewa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi icháawàacuécá píbáyawaná, pimànicaínácué cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullaná.

¹⁹ Macáita wáalíacawa càinácaalí iyú namànica níara yèepuníiyéicawa càide iyúwa náiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaná nía: Naimáca áiba yáapicha càmíichúaca nánusiwa, càmíríca nacái nanírísiwa; namàni nacái nainá iyúwa casaquèeri wawàsi càmíríca Dios ibatàa wenàiwica imànica; namànica macái báawéeri íiwitáaná máléquéeri iyú, mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. ²⁰ Nàaca cuwáiná yéenáíwaná icàaluíná, níái idoloca; namàni nacái namàliyédewa namáidacaténá demonionái iyúdàanápíná nía; nàuwidéyacacawa náipunitawáaca. Nacuísáyacacawa; báawaca naicáyacacawa nàasu cawèníri ìwalisewáaca. Ráunamáita calúaca nía. Namànica macái wawàsi nalípínáwa meedá; càmíta nawàwa abédanaméeri náiwitáise áibanái yáapícha; naseríaca náichawáaca. ²¹ Nawàwa needáca nàasupínáwa áibanái

wenàiwica yàasu; nanúaca wenàiwica; icàméeyéi nacái; camùnica nía, iyéeyéica máini manuí iyáacaléwa; yá namànica macái báawéeri íiwitáaná. Càita nùalàacuéca pía siúca àniwade càide iyúwaté nucàlidáanacué piri bàaluité: Macái wenàiwica imàniyéica iyaca ibáyawanáwa càì mamàalàacata, canáca yéewanápiná nawàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²² Quéwa Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yásí cáinináca waicáca áibanái; cayábaca nacái wawàwa; matuíbanáica nacái wáiwitáise; wàidenlaca nacái wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí walí báawéeri; cayábaca nacái wáiwitáise; wamàni nacái áibanái irí cayábéeri; wamànica macáita machacàniri iyú yéewanápiná manuica áibanái ínàidacawa iwàwawa wàwali. ²³ Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yá càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái íicha; wacùa nacái wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wamàacacaalí Espíritu Santo icùaca wáiwitáise, yásí wamànica wáyaca càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. ²⁴ Càide iyúwaté natàtáaná Jesucristo cruz íwali, càita nacái wía Jesucristo yàasunáica, wadéca wawenúacawa wáiwitáise bàaluisàimi íichawa, càide iyúwa wadéca nacáicaalí watàtáaca wáiwitáise bàaluisàimiwa cruz íwali yéetáténáwa, macáita yái wabáyawanáca wawàwéerica wamànica. Càita iwàwacutá waicáca wíawawa iyúwa yéetéeyéimiwa càmíyéica yáalimá imànica ibáyawanáwa, ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ²⁵ Espíritu Santo idéca yàaca wacáuca wàlisài càmírica imáalàawa, Iná iwàwacutá wamàacaca Espíritu Santo icùaca wáiwitáise wamànicaténá càide iyúwa ichùullaná wía.

²⁶ Picácué cáimacái waicáca wíawawa áibanái íicha. Picácué nacái wáalimáidaca waicá wíawáaca calúanápiná wamàniyacacawa. Picácué nacái báawa waicáyacacawa wàasu cawèníiri ìwalíisewáaca.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Píacué nuénánáica, píaliacaalíwa abéeri péená idéca imànica isicúata ibáyawanáwa, néese abénaméeyéi pèewi Espíritu Santo icuèyéica íiwitáise níata iwàwacutá iyúudàacani iwènúadacaténá íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, nàalàacani nacái imàcáanápiná íichawa ibáyawanáwa. Quéwa iwàwacutácué píalàacani éeréeri iyú. Píicácué píichawa cayába nacái ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía nacái pimànínápinácuéca pibáyawanáwa. ² Piyúudáyacacuéwa piwènúadánápiná píiwitáisewa Dios irípiná àniwa pibáyawaná íichacuéwa. Càipínácué pimànica càide iyúwaté Cristo ichùullaná wía, wía yeebáidéeyéica itàacái.

³ Picácué cachàini waicáca wíawawa áibanái íicha, wíacáiná èeri mìnánái, càmita báisi cachàinica wía. Cáimacáicaalí waicáca wíawawa áibanái íicha, yásí wachìwáidacáita wíawawa meedá. ⁴ Macáitacué iwàwacutá pínáidacawa piwàwalicúsewa íwali yái pimànírícuéca asáisi cayábacaalíni. Néese cayábacaalíni, yásí yáalimácué casímáica pía piwàwalicúsewa íwali yái pimàníríca. Iwàwacutácué càmita cáimacái píicáca píawawa áibanái íicha. ⁵ Macáicáináta wía èeri mìnánáica áibaalí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, canácáiná mabáyawanéeri cháí èeri írícu.

⁶ Cawínácaalcúe yéewáida pía iyú yái Dios itàacái íiméerica Jesucristo iwàsáaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, píacué yàasupíná macái píasu yéenáwa cayábéeri íiwitáaná imanùbaca píacaténácué iwèni.

⁷ Abénaméeyéi cachìwéeyéi náimaca càmìtasa yéewa Dios iicáca yái pimàníricuécá, càmìtasa nacái yùuwichàidapínacué píawa pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa nachìwa meedá. Picácué peebá nalí. Càmitacué yéewa pichìwáidaca Dios, piicáanacáténácáita iquíníná meedá. Péemlacué comparación: Aiba ibànacáalí bânacalé ìimi, yásí yeedáca yái bânacalé ìiwitáaná ìyacanáca yàasu èeri iricu. Càita nacái, càmìnacálicué pimànica, yásí Dios yàapínacué piwèni. ⁸ Cawínácaalí imànìrica ibáyawanáwa càide iyúwa ìiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yéetápinácawa yùuwichàacáténáwa càiripínáta. Quéwa cawínácaalí imànìrica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yeedápináca iríwa icáucawa càmìiri imáalàawa Espíritu Santo yèeripínáca irí. ⁹ Iná iwàwacutá càmìta waméyáawa wamànica cayábèeri, yácáiná càmicaalí waméyáawa wamànica cayábèeri, yásí Dios yàapíná walí wàasu cawèníriwa áibaalípiná yéenáiwáná yàanàacatalépináca. ¹⁰ Iná chácátáinápínácaalí wáalimáca wamànica cayábèeri, iwàwacutá wamànica cayábèeri macái iríta, cachàiníwanái nacái nalí waiquéeyéica iyúwa wéénánáisiwawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái.

Advertencias y saludos finales

¹¹ Piicácué yái manuíri letra nutànèericuécá pirí siùcade nutànàacáténacué pirí yái achúmèeríina tàacáisica nucáapi iyúwa! ¹² Níara ichùuliyéica pimàníinápínacué piríwa circuncisión nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi cayábacáténácáita áibanái judiónái iicáca nía meedá. Càmita nawàwa judiónái yùuwichàidaca nía ìwalíise yái nacàlidáanáca tàacáisi ìiméerica Jesucristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacáténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹³ Níara judíoca càmìta namàni macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá judiónái imànica. Canácata yáaliméerica imànica macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ìimáaná. Nawàwacáita nacàlidaca naináwanáwa píwalicué canùmaséeri iyú meedá; nawàwa nacàlidaca nachùuliacuécasa pía pimànicaténacué circuncisión áibanácaténá yáalíacawa néeswáidacalécuéca pía, níái cachìwéeyéica. ¹⁴ Quéwa càmìta nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú. Néese nuwàwa nucàlidaca abéerita Wáiwacali Jesucristo iináwaná ìwali, yéetácatéwa cruz ìwali iwasàacáténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná, íná nuicáca núawawa nacái càide iyúwa wenàiwica yéetèericatéwa fícha macái wawàsi báawéerica èeri mìnánái iwàwéerica numànica. Canéeri nulí iwèni macáita yái báawéerica, càmìta quirínama nuwàwa numàni càì. ¹⁵ Néese, wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá canéeri walí iwèni wasèenái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namànité walí circuncisión. Abéerita cawènírica walí yái Dios iwàlìsàidáanáca wáiwitáise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nusutácué Dios fícha pirípinacué imàcáanápíná piyaca matulibanáiri iyú, iicáanápínacué pipualé nacái, macáitacué pía yeebáidéeyéica càide iyúwa nucàlidáanacué piríni, macáitacué pía nacái Dios yàasu wenàiwicaca báisiiri iyú.

¹⁷ Siúcáise de càmìta nuwàwa áibanái ìimaca càmìtasa Jesús ibànùu núa, nasàiwicacáténá nulí wawàsi. Yái cabèesi yáaminá nùwalíisèerica yáasáidaca amalèeri iyú nudéca nùuwichàacawa Jesús iripíná yàasu wenàiwicacáiná núa.

¹⁸ Píacué nuénánáica, nusutácué Wáiwacali Jesucristo fícha pirípinacué imànínápíná pirí cayábèeri mawèníri iyú, macáitacué pía. Báisíta, amén.

EFESIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nubànùacué pírí cuyàluta, núa abéeri Jesucristo yàasu apóstol. Jesucristo ibànùaca núa nucàlidadacaténá wenàiwicanáí irí tàacáisi càide iyúwa Dios iwàwáaná, Dios imáidacáiná núa. Nubànùacué pírí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái iyéeyéica Efeso iyacàlená irícu. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pírípínácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pírí cayábéeri mawèníri iyú, namàcáanápínácué nacái pìyaca matuìbanáita.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, Dioscáiná idéca imànica walí cayábéeri Cristo ìwalíse, yái wàyéerica abédanamata yáapicha, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca imànica walí macái cayábéeri íiwitáaná chènuníseeri iyúudèeripíná wáiwitáise, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ⁴ Dios yeedácaté wía yàasu wenàiwicacaténá wía, ipíchawáiseté idàbaca èeri yáaliacáinatéwa Cristo yéetáanápínatéwa wáichawalíná. Dios yeedácaté wía imàacacaténá wàyaca yáapicha chènuniré, wáibaidacaténá nacái abéerita Dios irípiná mabáyawanéeri iyú Dios iicápiná. ⁵ Cáininácáinaté Dios iicáca wía èeri ipíchawáiseté, ínáté íináidawa yeedáanápínaté wía iicácaténá wía iyúwa yéenibewa. Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná càide iyúwaté Dios íináidáanatéwa. Iná Dios iicáca wía iyúwa yéenibewa. ⁶ Iná wàaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata imànicáiná walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú. Càité Dios imànica walí cayábéeri, imàacacaté liri yéetácawa wáichawalíná, yái lirica cáininéerica Dios iicáca. ⁷ Cáininácáiná Dios iicáca wía, íná ibànùacaté liriwa yéetácaténatéwa wáichawalíná. Dios liri íiraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali yéetácaalítéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwasàaca wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, bàaluitécáiná Dios iwàwacaté imànica walí cayábéeri mawèníri iyú. Dios imànicáiná wenàiwicanáí irí cayábéeri manuísíwata càmíri imáalàawa. ⁸ Dios idéca yásáidaca walí cáinináca iicáca wía. Wáaliacawa cáinináca iicáca wía imàacacáiná cáaliacáica wía wáaliacaténáwa macái wawási ìwali, yái iwàwacutéerica wáaliacawa ìwali wàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Dios imàaca nacái wáaliacawa yàasu cayábéeri ìwali, yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica walí, càmírité wenàiwicanáí yáaliawa ìwali quéechatécáwa. Dios íináidacáinaté ibànùanápínaté Cristo aléi èeri iriculé imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁰ Aibaalípiná Dios imànipíná càide iyúwaté íináidáanáwa imànínapíná alétade yéenáíwaná yàanàacatalépináta. Càipíná Dios imànica: Imàacapíná Cristo icùaca macáita iyéerica chènuniré, chá nacái èeri irícu.

¹¹ Dios yeedácaté wía èeri ipíchawáiseté imàacacaténá wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái, yéewanápiná weedáca waliwa yái cawènírica càide iyúwaté Dios íináidáanáwa imàcáanápínaté walíni, yái Dios imànírica macái wawási machacàníri iyú, cayábéeri iyú nacái càide iyúwa iwàwáaná imànicani. ¹² Dios idéca càì imànica walí, wía judíoca, níái idàbáanéeyéicáwaca yeebáidaca Cristo ìwali yéewanápiná wàyaca machacàníri iyú cháí èeri irícu, yéewacaténá áibanái canánama yàaca Dios irí cayábéeri

ìwali yái manuìri cayábéerica Dios imànfirica mawènfiri iyú wenàiwicanái irí. ¹³ Píacué nacái càmlíyéica judío, bàaluité péemlacuéca yái báisíiri tàacáisi icàlidéerica Cristo iwàwaca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá peebáidacatécué Cristo itàacái. Ináté Dios imàacacué pìyaca abédanamata Cristo yáapicha, Dios imàacacué nacái Espíritu Santo iwàlùacawa piwàwaliculé càide iyúwáté Dios íimáaná, píaliacaténacuéwa Dios yàasunáica pía. ¹⁴ Espíritu Santo iyacáiná wawàwallicu íná yéewa wáaliacawa báisíiri iyú Dios imàacáanápíná walí macáita yái cawènfirica càide iyúwa icàlidáaná walíni, áiba èeriwa idécanaami imáalàidaca iwasàaca wía, wía yàasunáica, yéewacaténá áibanái canánama yàapínaca Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéeri manuìrica Dios imànfirica mawènfiri iyú wenàiwicanái irí.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵ Nudéca nuémíacuéca piináwaná ìwali íná yéewa núaliacawa peebáidacuéca Wáiwacali Jesús itàacái. Nudéca nuémíaca nacái cáininácuéca piicáca macái Dios yàasu wenàiwicanái. ¹⁶ Iná nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata piwalicué. Yá nusutacué Dios íicha pirípinácué. ¹⁷ Nusutacué Dios íicha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèrináca, yái Wáaniri Dios cachàinírica íiwitáise, icànéerica mèlumèlúiri iyú. Nusutacué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná cáalláica pía Espíritu Santo yáaliacái iyú, píaliacaténacué péemíaca cayába càinácaali íimáaná yái tàacáisica, píaliacaténacué nacái Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁸ Nusutacué Dios íicha pirípinácué amalacaténá imànica píiwitáise píaliacaténacuéwa ìwali yái cawènfirica Dios imàaqueeripinácuéca pirí. Dios idéca imáidacuéca pía picùanápínacué imàacaca piríni, cawènfiricáináni yái cayábéerica, manuísíwata nacái, áibaalícáiná Dios imàacapínacué pìyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú manuísíwata, máiní mèlumèlúiri iyú nacái, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Nusutacué nacái Dios íicha pirípinácué píaliacaténacuéwa Dios ichàini ìwali máiní manuìri càmlíri imáalàawa nacái, càmlíri nacái yéewa wáalimáidacani, càinácaali imanuíca, yái ichàini manuíríca iyéerica wawàwallicu, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái ichàinica iyéerica wawàwallicu, yácata Dios ichàini manuíríca Dios yáasáidéericaté cachàiníri iyú, manuísíwata nacái imichàidacaalíté Cristo yéetácáisi íicha. ²⁰ Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi íicha cachàiníri íiwitáise iyúwa, néeseté Dios imàacaca ichàini iyúwa Cristo yáawinacaténátéwa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. Yácata Dios ichàini manuíríca iyéerica wawàwallicu. ²¹ Dios imichàidacaté Cristo chènuniré, yá imàacacaté Cristo icùaca macái chàinisi íiwitáaná, macái íiwitáisesi íiwitáaná nacái, macái nacuèrinánái íiwitáaná nacái, macái náiwacanánái íiwitáaná nacái, macái wawàsi iyéerica nacái. Siúcáisede Cristo icùaca macáita, icùapíná macáita nacái áibaali iwàlisàidacaalípíná macáita. ²² Dios idéca imàacaca Cristo irí macái íiwitáise, Cristo icùacaténá macáita. Dios idéca nacái ibàlùadaca Cristo wáiwitápupíná icùacaténá wía macáita, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²³ Wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo íiná cháí èeri irìcu, wáiwitápucáináni yái Cristoca, yái icuèrica macáita, iyaca macáita nacái, yáaliméeri nacái imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná.

¹ Bàaluité piyacatécué iyúwa yéetéeeyéimiwa pibáyawaná ìwalísewa piúcacáinácúewa Dios ícha. ² Pèepunicatécuéwa pibáyawaná yáapichawa, pimànicáinátécúé càide iyúwa èeri mìnánáì imànlíná, iyúwa nacáì Satanás iwàwáaná, yáì ichùulìèrica demonionáì iyéeyéica cáuli írìcu, ichùulìèrica nacáì èeri mìnánáì íiwitáise càmlíyéica yeebáida Dios itàacáì. ³ Càité wàyaca nacáì macáita bàaluité, wía judíoca. Yá wamànicaté macáita càide iyúwaté wawàwáaná wamànica meedá macáita wawàsi Dios imáisanìèrica wamànica. Wamànicaté wabáyawanáwa càide iyúwaté wáiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, iyúwaté nacáì wáináidáaná wamànlínápiná. Báawacáináté wáiwitáise, ínáté iwàwacutáca Dios yùuwichàidaca wía manuísíwata, iyúwa áibanáì èeri mìnánáì canánama càmlíyéica judío. ⁴ Quéwa Dios iicacaté wapualé manuísíwata, yáté máini cáinináca iicáca wía. ⁵ Ewitaté wàyacáanita càide iyúwa yéetéeeyéimiwa, wáucacáinácúewa Dios ícha wabáyawaná ìwalísewa, cáicáanita cáininacaté Dios iicáca wía. Ináté imàacacué wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. Càité Dios yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa. Pidécúeca pimusuácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha Dioscáiná imànicatécué pírì yáì cayábéerica mawènlíri iyú. ⁶ Wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yáì imichèericatéwa yéetácáisi ícha, íná Dios iicáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios imichàidaca wía yéetácáisi ícha, Dioscáiná idéca yàaca wacáuca wàlisàì wàyacaténá machacànlíri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Dios iicáca wía nacáì càide iyúwa wadéca nacáicaalí wáawinacawa Cristo Jesús yáapicha chènuniré wacúacaténá macáita Cristo yáapicha, yáì yáawinéericatéwa néré icúacaténá macáita. ⁷ Càita Dios idéca imànica walí yéewacaténá yáasáidaca càiripináta cáinináca iicáca wía manuísíwata èeri càmlíri imáalàawa, yáasáidacaténá nacáì imànlínáca walí cayábéeri mawènlíri iyú Cristo Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, yáì wàyéerica abédanamata yáapicha. ⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi ícha, Dioscáiná imànicatécué pírì yáì cayábéerica mawènlíri iyú peebáidacáinátécúé Cristo Jesús. Càmitacué pialimá pibaidaca ìwalínápiná peedacaténácúé pírìwani yáì iwasàanácúéca pía. Néese Dioscata yáì yèericuéca pírìni mawènlíri iyú. ⁹ Canáca wáaliméeri wamànica Dios iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, íná càmita yéewa canúmaséeca wía ìwali, cachàinacaténá waicáca wíawawa áibanáì ícha. ¹⁰ Yácáiná Dioscata yáì idàbéerica wía wàlisàì iyú wàyacaténá abédanamata Cristo Jesús yáapicha yéewanápiná wamànica cayábéeri càide iyúwaté Dios íináidáanáwa bàaluité wàwali wamànlínápináté cayábéeri.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Iná piwàwalicué càinácaalíté plyáaná bàaluité. Càmitacué judío pía íná judionáì náimacuéca plíwali “càmíyèi imàni circuncisión”, níacáiná judionáì namànica circuncisión aslanáì ímami ìwali. Yá náimaca naliwáaca “wía imànlíyéica circuncisión”, náimaca. Iná báawaca judionáì iicáca càmlíyèi judío iyúwa casaquèeyéi Dios ícha. ¹² Piwàwalicué càinácaalíté plyáaná: Bàaluité càmitacué pláliwa Cristo ìwali. Càmitacué Israel itaquénáinámi yééná pía. Càmitacué Dios imànité píapicha wawàsi imànicaténáté pírì cayábéeri càide iyúwaté imànlíná wawàsi israelitanáì yáapicha. Piyacatécué cháì èeri írìcu canéeyéitaté icuèriná Dios, càmitaté nacáì pláliwa Dios ìwali. Canátatécúé pírì abéeri iyúudèeripinácúé pía. ¹³ Quéwa Cristo Jesús íiraná imusuácatéwa ícha cruz ìwali, yáté yéetácawa wáichawalíná. Inácúé siúcáise de piyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Píacué càmlíyéica judío,

iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios ícha, Dios idéca imawiénidacuéca iríwa pía, Cristo Jesús yéetácáinátéwa píichawalínacué. ¹⁴ Cristo imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Abéerita wenàiwica íiwitáaná imànica wía, wía judíoca, píacué nacái càmiyéica judío. Cristo imáalàidacaté wáicha nacái canánamani yái wàuwidéyacáanácawa càide iyúwa idéca nacáicaalí imáalàidaca manuiri iwáiná iyéericaté bamuchúambàa wáicha. ¹⁵ Cristo imáalàidacaté iiná iyúwani, yái wàuwidéyacáanácawa yéetácáinátéwa cruz ìwali. Bàaluitécáiná Dios ichùuliaca israelitanái imànínápiná madécaná càulenéri wawàsi masacàcaténáté Dios iicáca náiwitáise. Quéwa Cristo yéetácátéwa imáalàidacatená ichàini, yái tàacáisi bàaluisàimica, íná Cristo idéca iwasàaca macái wenàiwicanái. Yá imàacaca wáyaca càide iyúwa abéerita wenàiwica íiwitáaná wàlisàna, wía judíoca, píacué nacái càmiyéica judío, wàyacatená abédanamata Cristo yáapicha. Càité imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. ¹⁶ Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali, yá imáalàidacaté wàuwidéyacáanáwa, wía pucháiba íiwitáaná wenàiwicaca. Yá Cristo imàacaca cayábaca wáapicha Dios, yá idéca imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica.

¹⁷ Cristo yàanàacaté chènuníse icàlidacatená walí macáita yái cayábéeri tàacáisca wáallacatenáwa càinácaalí yéewa cayábaca wáapicha Dios, píacué càmiyéica judío iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios ícha, wía nacái judíoca, yáaliyéicatéwa Dios iináwaná ìwali. ¹⁸ Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná cayábaca wáapicha Wáaniri Dios, macáita wía, píacué nacái, Espiritu Santo iyúudàacáiná wía macáita. ¹⁹ Íná càmitacué piya iyúwa canéeyéi yàasu cáli, iyúwa nacái càmiyéi wéénánái, píacué càmiyéica judío, néese piyacuéca wáapicha iyúwa wàasu cáli néeséeyéi, wía Dios yàasu wenàiwicaca, yá Dios yéenibecuéca pía wáapicha. ²⁰ Càicué pía wáapicha iyúwa capli ibàluèricawa cachàiníri íba íinata. Níara apóstolca, profetanái nacái, càica níade iyúwa cachàiníri íba capli ibàluèricawa íinata, nacàlidacáináté tàacáisi Dios inùmalicuíse quéechatécáwa, yéewacatená wenàiwicanái yeebáidaca Jesucristo itàacái. Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa capli yàasu íba cachàiníri náicha canánama, máníri iwàwacutácawa capli irípiná, Wáiwacalícináni, yái Jesucristo wáyéerica abédanamata yáapicha. ²¹ Càide iyúwa wenàiwicanái ibàlùadacaalí íba icapèená, càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwàwacutá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca macáita càide iyúwa wamànica nacáicaalí templo abéta Wáiwacali irípináwa, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²² Íná píacué iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, abédamacuè píiwitáise píapichawáaca yéewanápinacué piyaca càide iyúwa templo Dios iyéerica írìcu, Espiritu Santo iyacáinacué piwàwalicu.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníri iyú, píacué càmiyéica judío, íná yéewa presoca núa, núa Pablo, nucàlidacáiná Cristo Jesús itàacái càmiyéi judío irí. ² Nùaliacawa pidécuéca péemliaca nuináwaná ìwali Dios imànínáté nulí cayábéeri mawèníri iyú ichùullanáté nucàlidáanápínacué pirí itàacái, píacué càmiyéica judío. ³ Dios idéca imàacaca nùaliacawa càinácaalíté íináidacawa imànínápiná, càimírité imàaca áibanái yáalía ìwali. Dios idéca imàacaca nùaliacawa, yá nudéca nucàlidacuéca piríni maléenéeri cuyàluta írìcu. ⁴ Piléecaalícuéni, yásí píaliacuéwa nùaliacawa ìwali yái tàacáisi Dios

ibèericaté áibanái fícha, Cristo yáasáidéerica nulí. ⁵ Bàaluité Dios càmita imàaca wenàiwicanái yáaliacawa yái tàacáisi íwali, quéwa Dios idéca imàacaca Espíritu Santo yáasáidaca nalíni, níai Dios yàasu apóstolca, profetanái nacái, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmallicuise siúcade. ⁶ Yácata tàacáisi ibàacanéri: Níai càmlíyéica judío, neebáidacaalí yái tàacáisi cayábéeri ímérica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yá Dios imànipiná naliwa cayábéeri manuísíwata abédanamata càide iyúwa imànlíná cayábéeri judionái irí, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, nàyacáiná iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yái Cristo iináca, judionái yáapicha, Dioscáiná idéca imànica wawàsi nacái càmlíyái judío yáapicha imànlínápiná nali cayábéeri nàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, càide iyúwa Dios imànlíná cayábéeri judionái irí.

⁷ Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníri iyú: Imàacaca nulí baidaca irípiná núcàlidacaténá yái tàacáisica. Càité Dios imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú, ichàiniadaca nacái núa íiwitáise cachàiníri iyúwa. ⁸ Núacata yái càmlírica cachàini náicha canánama Dios yàasu wenàiwicaca, quéwa Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníri iyú: Imàacaca núcàlidaca cayábéeri tàacáisi càmlíyái judío irí, yái tàacáisi icàlidéerica walí máini cayábéerica Cristo íiwitáise, imàni nacái wenàiwica irí cayábéeri manuísíwata. Canácata wenàiwica yáaliméeri iputàaca yái cawènírica Cristo idènièrica, yá nacái cayábéeri manuírca Cristo imànírica wenàiwicanái irí. ⁹ Yácata Dios, yái idàbéericaté macáita, idéca ichùullaca núcàlidáanápíná macái wenàiwica irí càinácaalíté Dios íináidacawa ibàacanéri iyú bàaluitésíwa, yái tàacáisi Dios ibèericaté bàaluitésíwa. ¹⁰ Càité Dios imànica yéewanápiná macái ángel íiwacanánái iyéeyéica chènuniré, demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa cáuli írú, náaliacawa átata cayábéeri iyú máini cáaliacáica Dios áibanái fícha canánama imànicaténá macái íiwitáanata càulenéri wawàsi. Càì nadéca náaliacawa naicácáiná Dios imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹¹ Dios idéca imànica càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté. Yá Wáiwacali Jesucristo idéca imànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná Wáiwacali imànica. ¹² Néese wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, yá macàaluínáta wasutáca wíawawa Dios fícha wamawíenidacaténáni. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios íwali wasutácaténá fícha weebáidacáiná Cristo itàacái. ¹³ Iná nusutácué pícha wawàsi manuísíwata càmlínápinácué píináidáaníwa íwalíse yái nùuwichàanácúewa píwalíse núcàlidacáinaté píricué Dios itàacái. Néese píchàiniadacué píwàwawa, yácáiná yái nùuwichàanácawa imàacaca áibanái íicácuéca pía cáimiétaquéri iyú.

El amor de Cristo

¹⁴ Iná nubàlùacawa nùululú ipùata iyúwa Wáaniri Dios irí nùacaténá icàaluíná. ¹⁵ Macáita Dios yàasunái iyéeyéica cháì èeri írúcu, nía nacái iyéeyéica chènuniré, Dios idéca idàbaca nía. ¹⁶ Yái Wáaniri Dios, máini cachàinica íiwitáise náicha canánama, icànéeri nacái mèlumèlúri iyú mamáalàacata, imàníri nacái walí cayábéeri mawèníri iyú càiripináta càmlíri imáalàawa. Nusutácué Wáaniri Dios fícha píripínacué ichàiniadáanápíná píwítáise manuísíwata Espíritu Santo ichàini manuírí iyú. ¹⁷ Nusutácué Dios fícha píripínacué imàacáanápíná peebáidaca Cristo itàacái yéewanápinácué Cristo iyaca píwàwalícu. Càipínacué cachàinica píwítáise Cristo íwali càide iyúwa manuírí àicu idènlacaalí ipichuwa

depuíwalé cáli iriculé, cáininácaténácué piicáca Dios, áibanái nacái. ¹⁸ Yási pialimácué pialíacawa náapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, bàalutésíwa èeri ipíchawáiseté, àta siùca nacáide, càiripinátawa, càmliri imáalàawa, yácáiná àta alénácaalí wàacawa, néréta nacái cáinináca Cristo iicáca wía. ¹⁹ Iná nusutácué Dios lícha piripiná pialíacaténáwa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, máini manuiri lícha yái wáaliméerica wáalíacawa càinácaalí imanuíca. Càicué nusutáca pirí Dios iyáanápinácué piwàwalicu manuísíwata icùacaténácué piíwitaíse macáita, yái Dios máiníríca cayábaca náicha canánama.

²⁰ Siùcade, wàacué Dios irí cayábéeri, yái cachàiníríca líwitaíse náicha canánama, yáaliméerica imànica walí cayábéeri máinísíwata manuiri cachàiniwanái lícha yái wasutéerica, manuísíwata lícha nacái yái wáináidéericawa, yái Dios ichàiniadéerica wía ichàini iyúwa iyéerica wawàwalicu. ²¹ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, iyéeyéica abédanamata yáapicha! ¡Wàacué irí cayábéeri càiripináta èeri càmliri imáalàawa! Báisíta, amén.

4

Unidos por el Espíritu

¹ Iná núaqueí presoíri nucàlidacáiná Wáiwacali itàacái, nusutácué pícha wawási manuísíwata piyáanápinácué machacàniri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná nàyaca cawinácaalí Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, Dioscáiná idéca imáidacuéca pía. ² Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái lícha. Picácué calúa piíwitaíse, néese iwàwacutácué caslímaíca piíwitaíse áibanái yáapicha. Cáininácué piicáyacacawa plideníacaténácué piùwíchàanáwa matuúbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ³ Píalimáidacué macái pichàini iyúwa yéewanápinácué abédanamata piíwitaíse píapichawáaca, càide iyúwacué Espíritu Santo iyúudàaná pía, yéewanápinácué piyaca matuúbanáiri iyú píapichawáaca iyúwa abéeri wenàiwica. ⁴ Weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái, iná càica wíade iyúwa Cristo iiná, yái abéerita iináca iyéerica cháí èeri irícu. Abéericata nacái yái Espíritu Santoca. Càita nacái Dios idéca imáidaca wía abédanamacaténá wáiwitaíse wacùanápiná abéerita yái iwasàanápináca wíawa yàasu yùuwichàacáisi líchawa. ⁵ Iyaca walí abéerita Wáiwacali. Weebáidaca abéerita tàacáisi. Iyaca abéerita wabautizáanáwa. ⁶ Iyaca abéerita Dios, yái Wáaníríca macáita, yái icuèerica wía macáita, iyúudèerica nacái wía macáita, iyéerica nacái wawàwalicu macáita. ⁷ Quéwa Cristo idéca imàacaca walí wáalimáwanama cayábéeri chàinisi wamanùbaca nacáitawa, càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni, wáibaidacaténá irípiná, wamànicaténá irí wáibaidacaléwa wáalimáwanama. ⁸ Iná càì íimaca yái Dios itàacáica áiba profeta itànèericaté Cristo íwali: “Imichàacatéwa chènuniré, itéeri yáamiwáisewa yùuwidenáíwa, manùbéeyéi presoíyéica idacuèyécawa. Idéca yàaca cayábéeri chàinisi wenàiwicanái irí náibaidacaténá irípiná”, íimaca yái tàacáisica.

⁹ Néeni, ¿píalíasicué càinácaalí íimáanáquéí tàacáisi íiméerica “Cristo imichàacatéwa”? Yá íimáanáca Cristo iwàlùacatéwa quéechatécáwa càliculli iriculé, infierno iriculé nacái. ¹⁰ Yái Cristo iricuèricatéwa, yácata imichèericaté nacáíwa chènuniré Dios yàatalé, yái cáli chènuníséerica náicha canánama,

icùacaténá macáita Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluíri iyú nacái. Càité Cristo imànica ipuniádacaténáté macáita íiwitáise iyúwa. Iná yéewa iyaca macáita, icùaca nacái macáita depuúwalé náicha canánama àta chènuníise náicha canánama nacái, yácáiná Dioscani yái Cristoca. ¹¹ Cristo imàacacaté walí cayábéeri chàinisi wáalimáwanama wáibaidacaténá íripíná. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená apóstolnáipíná nía, íbànùacaténá nía madécaná yàcalé néré nacàlidacaténá iináwaná íwali. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená profetanáipíná nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise; Cristo imàacaca abénaméeyéi wéená icàlidaca yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Cristo iwàsàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Cristo idéca imàacaca abénaméeyéi wéená pastornáipíná nía nacùacaténá wenáiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái abéeri yàcalé mináná. Imàaca abénaméeyéi yéewáidaca wenáiwica Dios itàacái iyú. ¹² Càita Cristo idéca ichàiniadaca wía, wía yàasu wenáiwicaca wáibaidacaténá íripíná, wayúudàacaténá áibanái, wamichàidacaténá nacái náiwitáise níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri írìcu. ¹³ Iwàwacutácué càì wamichàidaca wáiwitáisewáaca àta weebáidacataléta abédanama Dios líri itàacái tàì íiméeri iyú, àta nacái wáaliacatalétawa Dios líri íwali báisíiri iyú càide iyúwa íiwitáise iyáaná. Càipíná cachàini yàacawa wáiwitáise Cristo íiwitáise iyú iyúwa béeyéi wenáiwica àta wáalimácataléta wáyaca machacàníiri iyú, cáaliacáiri iyú nacái càide iyúwa Cristo iwàwáaná wáyaca. ¹⁴ Càicaalí wáyaca, néese càmita wèepunípináwa càide iyúwa sùmanái iwènùadéeyéica ráunamáita íiwitáisewa madécaná yàawírí, càiyéide iyúwa ída cachàiníiri cáuli, màladàca nacái iwatèeyéica. Càmita wamàacapíná macái wàlisàì tàacáisi ímèeràidaca wía Dios íicha càide iyúwa cáuli itécaalí cáli ichùmalé déeculé. Càmita wabatàapíná nachiwáidaca wía níara cachiwéeyéica imàníyéica càide iyúwa cachíwéeri tàacáisi íimáaná. ¹⁵ Néese iwàwacutá cáinináca waicáca áibanái wataànicaténá nalí éeréeri iyú wacalidáanápíná nalí yái báisíiri tàacáisica yéewanápíná wadàwinàidaca wáiwitáisewa Cristo íiwitáise iyú càide iyúwa béeyéi wamànicaténá càide iyúwa Cristo iwàwáaná, wáiwitápucáináni, wía yeebáidéeyéica itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu. ¹⁶ Iná macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái càiyéide iyúwa Cristo iiná, wáyaca abédanamata Cristo yáapicha, wáiwitápucáináni. Abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenáiwica iiná. Yá nacái cachànicaalí macái wéená íiwitáise Cristo íwali, wáibaidacaalí cayába Cristo íripíná nacái, yásì cachànica wáiwitáise yàacawa macáita, wamichàida nacái wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Yácata tàacáisi nùuméericuéca pírí, nuchùuliéricuéca iyú pía nacái Wáiwacali íipidená íwali Wáiwacali ichùuliacáináté nucalidáanápínacué píríni: Picácué píya quirínama càide iyúwa áibanái iyáaná càimíyéica yeebáida Dios itàacái, imàníyéi nacái càide iyúwa íimáaná áiba íiwitáisesi canéerica iwèni. ¹⁸ Catáca meedá náiwitáise nabáyawaná íwalisewa. Canáca nacáuca wàlisàì càimíri ímáalàawa Dios yéerica wenáiwica írì, càmicáiná náalíia Dios íwali. Càmita náalíia Dios íwali matucáiná náiwitáise. ¹⁹ Dàalaca náiwitáise ichàbanamawa, càmita quirínama báica nía nabáyawaná íwalisewa, càmita nacái achúma nawàwa íwali. Càmita quirínama nàináidacawa napíchaléwa nabáyawaná íwaliwa, nadéca namàacaca níawawa namànicaténá nàapichawáaca máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa áibanái yàacuésemi, yá namànica casaquèeri wawàsi macái íiwitáanata máiwitáiséeri iyú nasíimáidáanápíná níawawa.

²⁰ Quéwa càmitatécué pialía Cristo ìwali pìyáanápínacué meedá iyúwa nàyaaná, níái càmiyéica yáallawa. ²¹ Núaliácawa pidécuéca péemlaca Cristo iináwaná ìwali, idéca nacái Cristo yéewáidacuéca pía pialíacaténacuéwa càirínácaalí yái báisíiri tàacáisica. ²² Piúcacué píchawa piíwitáise bàaluisàimiwa yái iyúwaté piyáaná bàaluité, yái piíwitáise yáaséerimica. Bàaluité piwàwacatécué pimànica yái càmlírica Dios íbatáa wenáiwica imànica, ínaté piíwitáise bàaluisàimi íchíwáidacatécué pía. ²³ Pimàacacué Dios iwàlísàidaca piíwitáise piwàwalícú. ²⁴ Piyacué piíwitáise wàlísàí yáapichawa, yái piíwitáiseucuéca Dios idàbéericaté, Dios ííwitáise inacáiripíná piyacaténacué machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái càide iyúwa báisíiri tàacáisi ímáaná.

²⁵ Iná picacué pitàaní pichíwawa áibanái írí. Néese pitàanicué báisíiri iyúta piríwáaca iwàwacutácáiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wíacáiná canánama wáalimáwanama, abéeri Cristo iiná ìwalíséerica wía, yái Cristo iiná iyéerica cháí èeri írícú.

²⁶ Calúacaalícué pía, picacué pimàni pibáyawanáwa, néese piúcacué píchawa pilúawa ipíchawáise èeri iwàlúacawa; pimàacacué caquialéta nacái piwàwawa ícha càirínácaalí báawéeri áibanái imàníiri pirí. ²⁷ Calúacaalícué pía déecuíri iyú, yásí maulénaca Satanás yáalimáidacuéca pía, pimànínápinacué pibáyawanáwa.

²⁸ Cawinácaalí péenacué cayéedéeri, iwàwacutá iyamáidaca iyéedúaca íbaidacaténá machacàníiri iyú ícáapi iyúwa yéewanápiná idènlaca yáasuwa cayába iyúudàcaténá catúulécanéeyéi wenáiwica.

²⁹ Picacué pitàaní báawéeri wawási ìwali, néese pitàanicué cayábéeri wawási ìwali, càirínácaalí wawási iwàwacutéerica wenáiwicanái yéemlaca, abéerita yái wawási iyúudèeripínaca wenáiwica yéemiéyécuéca picàlidáaná, pimichàidacaténacué náiwitáise, yéewanápiná Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú ìwalíse yái picàlidéericuéca nalí. ³⁰ Picacué pitàaní báawéeri wawási ìwali ipíchanacué achúmaca pimànica Espíritu Santo iwàwa, yái Dios mabáyawanéerica. Yái Espíritu Santoca idéca iwàlúacuécawa piwàwalículé yáasáidacaténacué Dios yáasunáica pía. Càipíná Espíritu Santo imànica èeri imàlálacaalípínáwa, Dios iwasàacaalípínacué píawa macái yúuwichàacáisi ícha.

³¹ Piúcacué píchawa yái báawáanáca piicáyacacuécawa. Piúcacué píchawa pilúawa. Picacué picuísáyacacawa, càita nacái picacué pitàaní áibanái ìwali báawéeri iyú; càita nacái piúcacué píchawa macáita piíwitáise báawéeriwa.

³² Néese cayábacué piíwitáise piapichawáaca, càita nacái catúulécanacué piicáyacacawa, pimàacacué piwàwawa ícha càirínácaalí báawéeri péenásàiri imàníirica pirí, càide iyúwa Dios imàacáanáté iwàwawa wabáyawaná ícha Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná.

5

Como deben vivir los hijos de Dios

¹ Píacué Dios yéenibeca, cáininéeyéica Dios iicáca, piyacué càide iyúwa Dios iyáaná. ² Cáininacué piicáyacawa, càita nacái cáininacué piicáca Dios, áibanái nacái, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, yá imàacacaté ícaucawa yéetácáténátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio. Yá casíimáicaté Dios iicáca Cristo cáininácáinaté Cristo iicáca wía imàacáanápínaté ícaucawa wáichawalíná. Dios iicáca Cristo yéetáanáwa iyúwa cayábéeri ofrenda, sacrificio nacái neeméerica pumèníiri isàni yáapicha.

³ Píacué nuénánáica, Dios yàasunáicáinácué pía, íná iwàwacutácué canácatáita piimá áiba wenàiwica yáapicha càmírica pinìrisíwa, càmíchúaca nacái pílinúsiwa. Càita nacái iwàwacutácué canácatáita pimàni casaquèeri wawàsi piiná iyúwa, càita nacái picácué piwàwa piasupinàwa áibanái yàasu. ⁴ Picácué picàlida casaquèeri tàacáisi. Càita nacái picácué picàlida tàacáisi canéeri iwèni càide iyúwa máiwitáiséeyéi. Càita nacái picácué piicáani casaquèeri tàacáisi ìwali. Macái tàacáisi casaquèeri, càmita iyúudàa wenàiwica. Néese, cayába cachàiniwánai piacaalícué Dios iri cayábèeri. ⁵ Dios imàacapíná walí cayábèeri cawènírica, wía Dios yéenibeca áiba èeriwa wawàlùacaalípinàwa chènuniré, yái yàcalé Cristo icuacataléca macáita Dios yáapicha. Quéwa píalíacuéwa canácata néená iwàluèripinácawa néré, ibatàa abéeri néená piná, cawinácaalí càmíyeyéica yeebáida Cristo itàacái, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmírica nanìrisíwa, càmíchúaca nacái nàinusíwa, nía nacái imàníyeyéica casaquèeri wawàsi íiná iyúwa, nía nacái iwàwéeyéica yàasupinàwa áibanái yàasu, Dios iicácáiná nía iyúwa wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwáná icàaluíniná cáininácáiná naicáca cawèníri wawàsi Dios íicha. ⁶ Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwèeri tàacáisi iyú pimànicáichacué càiri báawèeri máiníicáiná báawaca Dios íicáca yái namànírica, yásí yùuwichàida níawa manuísíwata, cawinácaalí càmíyeyéica imàni càide iyúwa Dios ichùullaná. ⁷ Iná picácué piacawéerida wenàiwica imàníyeyéica càiri báawèeri.

⁸ Bàalutè piyacatécué catèeri píiwitáise yáapichawa, pimànicáinatécué pibáyawanàwa, quéwa siúcáisede piyacuéca amalèeri píiwitáise yáapichawa, piyacuéca nacái iyúwa camalási cháí èeri írìcu, piyacáinácué abédanamata Wáiwacali yáapicha, píasáidacáinácué nacái áibanái írì càinácaalí Dios íiwitáise iyaca. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa wenàiwica amaléeyéi íiwitáise, iyéeyéica mabáyawanèeri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ⁹ Wèepunícaalíwa amalèeri wáiwitáise yáapichawa càide iyúwa Dios iwàwáaná wáyaca mabáyawanèeri iyú, yásí cayábèeri wáiwitáise, wáyaca nacái machacàníiri iyú, wèepuní nacáíwa càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ¹⁰ Píalimáidacué pimànica yái casíimáirica Wáiwacali íicáca. ¹¹ Picácué pimàni pibáyawanàwa canéerica iwèni náapicha níara áibanái yèepuníyeyéicawa catèeri íiwitáise yáapichawa, càmíyeyéica yáallawa Dios ìwali, néese píalàacué nía náalícaténàwa báawaca Dios íicáca yái namànírica. ¹² Iwàwacutácué píalàaca nía namàcáanápiná náichawa yái báawéerica namànírica, máiníicáiná báawacani yái namànírica nainá iyúwa ibàacanèeri iyú áibanái íicha, íná báica nataánica ìwali. ¹³ Quéwa píalàacaalícué nía Dios itàacái iyú, yásí náalíacawa namànica nàacawa nabáyawanàwa. ¹⁴ Iná càì íimaca áiba tàacáisi:

“Pía yèepuníricawa íiwitáise catèeri yáapichawa, pimànicáiná pibáyawanàwa matuñbanáiri iyú Dios íicha, càica píade iyúwa wenàiwica iiméerica iyaca, iyúwa nacái yéetèerimiwa; íná iwàwacutá piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawa càide iyúwa wenàiwica icawàacaalíwa idapùle íichawa, iyúwa nacái yéetèerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha, yásí amaláca Cristo imànica píiwitáise piyacaténá machacàníiri iyú Cristo icamaláná írìcu”,

íimaca yái tàacáisi.

¹⁵ Iná piicácué píichawa cayába, picùacué píawawa piyacaténácué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué piya càide iyúwa máiwitáiséeyéi wenàiwica, néese piyacué cáalíacáiri iyú. ¹⁶ Picácué piúca èeri máiwitáiséeri iyú, néese píalimáidacué pimànica cayábèeri èeri imanùbaca,

idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu ipíchawáise èeri imáalàacawa, máinicáiná èeri m̀nanáí imànica ibáyawanáwa siùcade. ¹⁷ Picácué máiwitáise pía, néese pèewáidacuéwa pialíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwàanácué pimànica. ¹⁸ Picácué picàma ipíchanácué pimáalàidaca piáwawa máiwitáiséeri iyú, néese pimàacacué Espíritu Santo icùaca pìiwitáise manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwàaná. ¹⁹ Pitàanicué piacawa piriwáaca Wáiwacali iinàwaná iwali. Pimichàidacué pìiwitáisewáaca salmos iyú, himnos iyú nacái, cantos iyú nacái ichàiniadiéeyéica wáiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú. Picántàacué manuísíwata casímáiri iyú Wáiwacali irí, piacué nacái irí cayábéeri. ²⁰ Piacué mamáalàacata Wáaniri Dios irí cayábéeri iwali yáí macáita imàaquéericuéca piri. Piacué Dios irí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo lípidená iwali, piyacáinácué abédanamata Jesucristo yáapicha.

La vida familiar del cristiano

²¹ Cáimiétaquéri iyúcué piicáyacawa, péemiácué piriwáaca nacái piacaténácué Cristo icàaluiníná.

²² Piacué inanái caniríiyéica, pimànicué càide iyúwa piniri ichùullaná pía, pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali iwàwàaná. ²³ Iwàwacutácué peebáidaca piniri itàacáíwa Dioscáiná idéca imàacaca pìiwitápupináni, yáí pinirica, càide iyúwa Dios imàacáaná wáiwitápupiná yáí Cristoca, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo idéca nacái iwasáaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi lícha, wía càiyéide iyúwa Cristo iinà cháí èeri irìcu. Càica wíade iyúwa Cristo iinà wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²⁴ Néese càide iyúwa iwàwacutáaná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái wamànica càide iyúwa Cristo ichùullaná wía, càita nacái piacué inanái caniríiyéica iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwa piniri ichùullaná pía.

²⁵ Piacué aslanái cáinuíyéica, iwàwacutácué cáinináca piicáca pínuwa, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, wía yeebáidéeyéica itàacái. Yá Cristo imàacacaté icáucawa yéetáanápinátéwa wáichawalíná. ²⁶ Cristo imànicaté càì yeedácaténá wía yàasunáipináwa idécanáamité masacàaca imànica wáiwitáise báawéeri lícha itàacái iyúwa wabautizácaalítéwa wáasáidacaténáté weebáidaca itàacái. ²⁷ Cristo imànicaté càì yéewanápiná imàacaca wabàlùacawa lípunita chènuniré icànéeyéipiná mèlumèlúiri iyú, cayábéeyéi iicácanáwa, canéeyéi ibáyawaná ibatàa achúméerlína piná, néese mabáyawanéeyéi Cristo iripíná, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²⁸ Aslali idèniacaalí línuwa, yá iwàwacutá cáinináca iicáca úa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca línuwa, imànica iyaca iríwa cayábéeri, Dios iicácaná níái pucháibaca iyúwa abéeri wenáiwica. ²⁹ Canáca aslali báawéeri iicáca iináwa, néese icùaca iináwa yàacási iyú, bálesi iyú nacái. Càita nacái iwàwacutá aslali iicáca línuwa càide iyúwa iicáaná iináwa, iclúacaténá úa cáininéeri iyú, càide iyúwa Cristo icùaná wía cáininéeri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³⁰ Cristo icùaca wía wàyacáiná iyúwa iinà cháí èeri irìcu. Wía nacái, càica wíade iyúwa Cristo iinà iwáliséeyéi, wía yeebáidéeyéica itàacái wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha càide iyúwa inanái úyáaná abédanamata uniri yáapichawa. ³¹ Dios itàacái icàlidacaté walíni, yáí tàacási profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise. Ímaca: “Iná aslali yàacawa yáaniri líchawa, yátúta lícha nacáíwa, iyacaténá abédanamata línu yáapichawa. Néese idécanáami aslali iimáca úapicha, yásí Dios iicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenáiwica”, càì ímaca. ³² Máini iwàwacutá wawàwalica yáí cayábéeri tàacásica Dios yáasáidéerica walí aslali

ìwali ìnu yáapichawa, quéwa nuwàwa nuéwáidacuéca pía comparación iyú, Cristo ìwali, yàasu wenàiwicanái yáapichawa nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Iná nucálidacuéca pírí àniwani, iwàwacutácué macáita péená cáinináca iicáca ìnuwa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Càita nacái píacué canìrìiyéica, iwàwacutácué piicáca pinìriwa cáimiétaquéri iyú, pimànicué nacái càide iyúwa ichùullaná pía.

6

¹ Píacué sùmanái, peeбайдacué càide iyúwa pisèenái ichùullanácué pía píasáidacaténácué cáinináca piicáca Wáiwacali, cayábacáiná pimànicaalícué càì. ²⁻³ Iyaca abéri ichùullanási máiníricué iwàwacutá piwàwalica, icàlidéericuéca pírí cáinacaalí Dios ichùullaná pimànica. Dios ímacaté cáimiétacanéri iyú imànínápiná cayábéri nálí cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisca íméerica: “Píacué nacái píaniri ímiétacanáwa, píatúa ímiétacaná nacáiwa, casíimáicaténácué piwàwa, piyacaténácué nacái madécaná èeri cháì èeri írìcu”, càité ímaca yái Diosca.

⁴ Néenicué pía quéenibéeyéica, picácué pichùulla péenibewa lúasi iyú mamáalàcata ipíchanácué píalimáidaca piicáwa nía àta calúacataléta náiwitáise. Néese pidáwináa nía neebácaténá pitàacái. Péewáidacué nía nacái, píalàacué nía, pimichàidacué nacái náiwitáise neebáidacaténá Wáiwacali itàacái, cáininácaténá nacái naicáca Wáiwacali.

⁵ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca íbaidéeyéica mawèníri iyú, peeбайдacué píwacanánái itàacáiwa ichùulléyéicuéca pía cháì èeri írìcu. Píacué náimiétacaná, nacàaluínáa nacái, báisíiri iyú. Píibaidacué nálí cachàiníri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Cristo írìpiná. ⁶ Píibaidacué nálí cayábéri iyú càiripináta, càmlírica abéta naicáidacaalícué pírí cayábaténácaíta naicácué pía meedá, néese píibaidacué iyúwa Cristo yàasu wenàiwica íbaidéeyéica írìpiná, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná macái pichàini iyúwa báisíiri iyú. ⁷ Pimànicué píibaidacaléwa casíimáiri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali írìpiná, càmlírica èeri mìnánái írì meedá. ⁸ Càicué píibaida píalácáinácuéwa Wáiwacali yàanápiná walí cawèniyèi wamanùbaca nacáitawa ìwalíise yái cayábéerica wamànírica, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía íbaidéeyéica mawèníri iyú, càita nacái wèepunícaalíwa máiwacalináwaca.

⁹ Píacué wenàiwica íiwacanánáica, pimànicué cayábéri plasu wenàiwicanái írìwa càide iyúwa nuchùullaná nía náibaidáanápinácué pírí cayába. Picácué píbáulia picapèedáidáanápiná nía náibaidacaténácué pírí cachàiníri iyú. Píwàwalicué Wáiwacali chènuníseeri ichùullacuéca pía, càita nacái ichùullacué plasu wenàiwica, cáininácaalí Wáiwacali iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, càmita nacái iicá abéri wenàiwica iyúwa cayábéri áibanái íicha.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Néese nuénánái, cachàinicué píiwitáise Wáiwacali ìwali, íiwitáise manuírí iyú. ¹¹ Càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí ibàlewa dàaléeri hierro nacáiri ipíchaná yúuwidenái isutàacani, càita nacái picúacué píawawa Dios ichàini iyú macáita. Peedácué pírìwa Dios íicha píiwitáise ibàlianápináwa hierro nacáiri cachàinícaténácué píiwitáise macàaluínáta Satanás íipunita, càide iyúwa úwisàiri ibàluacaalíwa tàì íméeri iyú yúuwidenái íipunitawa. Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise Dios ichàini iyú ipíchaná yái íchàawàidéerica wía íipidenéri Satanás imawènladacuéca pía, yái cachíwéerica yáalimáidéerica wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa. ¹² Càmicáiná wamàni úwi èeri

mìnanái ìpunita, néese wamànica wàacawa úwi náipunita níara canéeyéica iiná, canéeyéica yáapi, demonio ìwacanánáica cáuli iricuíyéica, níai báawéeyéica ángel ichùulièyéica èeri mìnánái catéeyéi ìwiitáise. ¹³ Iná peedácué piríwa píiwitáise ibàllanápínawa hierro nacáiri, Dios imàaquéericuéca pirí cachàinacaténácué píiwitáise cainácaalí báawéeri èeri náalimáidacatáitacué pía. Mäulenácaalícué pimànica píiwitáisewa ùwicái piná, yáí píalimácué píbalúacawa tàì ìmèeri iyú Satanásnái ìpunita yéewanápinácué càmita pimàni píbáyawanáwa.

¹⁴ Càide iyúwa úwisàiri ibàllúacaalíwa tàì ìmèeri iyú yúuwidenái ìpunitawa, càita nacái cachàinica píiwitáise Wáiwacali ìwali mamáalàacata ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. Càide iyúwa úwisàiri idacùacaalí ìwaliabàawa yàasu cinturónwa ipíchaná ibàle hierro nacáiri icaláacawa ìcha, càita nacái picùacué cayába píawawa báisíri tàacáisi iyú. Yáí úwisàiri ìwalica ìwaliabàawa dàalèeri ibàlewa yùucutalícubàawa ipíchaná yúuwidenái isutàacani. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacànìiri iyú mabáyawanéeri iyú nacái picùacaténácué píawawa ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. ¹⁵ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí izapatoníwa yéewanápiná imusúacawa caquialéta imànicaténá ùwicái, càita nacái péewáidacuéwa cayába picàlidacaténácué áibanái irí yáí tàacáisi cayábéerica ìméerica Cristo imàacaca wenáiwica nàyaca matuúbanáiri iyú Dios yáapicha. ¹⁶ Máini iwàwacutá úwisàiri icáapica yàasu manuúri escudowa, yáí wawàsi dàaléerica, cáucuúri nacái úwisàiri itéerica icáapi irícuwa ichacàidacaténá ìchawa ipièerica ipualé chucùlu yeeméericawa ipiacawa ipualé. Càita nacái peebáidacué Cristo itàacái tàì ìmèeri iyú picùacaténácué píawawa Satanás ìcha, yáí báawéerica yáalimáidéerica wía cachàiníiri iyú càide iyúwacué ichàwidàaca nacáicaalí wía chucùlu yeeméeri iyúwa, wamànicaténá wabáyawanáwa, waméyáacaténáwa weebáidaca Cristo itàacái. ¹⁷ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ibàllácalí ìwiitawa dàalèeri càyüwa nacáiri iyú ipíchaná nanúaca ìwita, càita nacái iwàwacutácué piwàwalica Cristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi ìcha, iná éwitacué Satanás icháawàacáníta piínáwaná ìwali Dios irí, càicáaníta càmítacué iwàwacutá pimànica píbáyawanáwa. Néese càide iyúwa úwisàiri yeedácaalí espada machete nacáiri ipéliacaténá yúuwidenáíwa, càita nacái iwàwacutácué peedáca piríwa Dios itàacái, yáí wacáapisàì Espíritu Santo imàaquéerica walí, péewáidacué nacáíwa Dios itàacái ìwali, píalíacaténácuéwa ìwali piwàwalícuísewa, yéewanápinácué picàlidaca áibanái iríni. Càita píalimácué pimànica ùwicái Satanás ìpunita. ¹⁸ Placué pimànica ùwicái Satanás ìpunita èeri imanùbaca: Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios ìcha. Pisutácué Dios ìcha manuúiwata càiripináta, càide iyúwa Espíritu Santo iyúdàanácué pisutáca Dios ìcha. Píicácué píichawa cayába, píchàiniadacué píiwitáisewa, picácué píuca piwàwawa, néese pisutácué Dios ìcha nalípiná, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Pisutácué nacái Dios ìcha nulípiná imàacáanápíná nùalíacawa cainácaalí iwàwacutáaná nùumaca nucàlidacaténá cayába yáí tàacáisi cayábéerica ìméerica Cristo iwasàaca wenáiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi ìcha, nucàlidacaténáni macàaluínináta áibanái irí, yáí tàacáisi Dios ibèericaté wenáiwicanái ìcha bàaluité quéwa yáí imàaquéerica wáalíacawa ìwali siùdec. ²⁰ Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá inùmalícuíse yáí tàacáisi cayábéerica. Siùdec nùyaca presoíri iyú nucàlidacáiná áibanái iríni càide iyúwa Dios ibànùaná núa nucàlidáanápínáni. Iná pisutácué Dios ìcha nulípiná nucàlidáanápíná itàacái macàaluínináta.

Saludos finales

²¹ Yá nubànùacué pìatalé yái Tíquicoca, wéenàsàiri cáininéerica waicáca iyúudèeri cayába nacái wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Tíquico icàlidapínacué pírí nuináwaná ìwali, ìwali nacái yái numànírica. ²² Iná nubànùacué plataléni icàlidacaténacué pírí waináwaná ìwali. Càipiná ichàiniadacué piwàwawa.

²³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pírípinácué Wáiwacali Jesucristo nacái namàacáanápínacué plyaca matuľbanáiri iyú, píacué macáita wéenánáica, cáininácaténacué piicáyacacawa nacái, peebáidacáinacué Jesucristo itàacái.

²⁴ Nusutácué Dios ícha nacái pírípiná imànínápínacué pírí cayábèeri mawèníiri iyú macáitacué pía cáininéeyéica iicáca Wáiwacali Jesucristo mamáalàacata báisíiri iyú càiripináta.

FILIPENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Timoteo yáapicha, Jesucristo yàasu wenàiwicaca wía, íbaidéeyéica írípíná. Watànàacué pírí cuyàluta piacué Filipos iyacàlená mìnánáica, piacué Dios yàasu wenàiwicaca íyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, macáitacué pí yeebáidéeyéica itàacái, piacué nacái ancianonáica, diácononái nacái canánama. ² Nusutacué Wáaniri Dios ícha pírípínacué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínacué pírí cayábéeri mawèníri iyú, namàcáanápínacué piyaca matuíbanáiri iyú.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Núa Nucuèriná Dios íriwa cayábéeri macái imanùbaca nusutacaalí ícha pírípínacué. ⁴ Nusutáca Dios ícha pírípínacué, yá macái yàawiriata mamáalàcata nusutacué Dios ícha pírípíná canánama casimáiri iyú. ⁵ Casimáicué nuwàwa píwali piyúdàacáinacué núa nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná íwali áibanái írí náalícaténáwa iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Piyúdàacatécué núa bàaluité idàbacatáisetacué péemiaca Jesucristo iináwaná íwali àta siuca nacáide. ⁶ Bàaluité peebáidacuéca Jesucristo itàacái, yáté Dios idàbacatécué imànica íbaidacalé cayábéeriwa piwàwallicuise, yáté imàacacué pírí píiwitáise wàlisài pimànicaténacué cayábéeri. Càita nacái núalíacawa báisíiri iyú Dios imànipínacué yái íbaidacalé cayábéeriwa piwàwallicuise mamáalàcata àta imáalàidacataléta ichùnìacuéca píiwitáise cayábéeri iyú néenialípiná Jesucristo yàanàapínacaalí àniwa. ⁷ Cayábéeriquéi nuínáidáanácawa càì piwalicué casimáiri iyú cáininácáinacué nuicáca pía, Dios imànicáinacué pírí cayábéeri nacái càide iyúwa imànìiná nuli cayábéeri siuca idècunitàacá nùyaca cháì presoíyéi ibànalìcu, càita nacái macái yàawiriata nubàlùacaalíwa náipunita nacái níái nacuèrinánáica nucàlidacaténá nalí nuínáwanáwa nuebáidáaná Jesucristo itàacái, núsáidacaténá nacái báisíiricani yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁸ Dios yáalíacawa máini cáinináca nuicácuéca pía macáita Jesucristo imàacacáiná cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata. ⁹ Nusutacué Dios ícha pírípínacué iyúdàanápínacué pía cáininácáténá piicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàcata, imàcáanápínacué nacái cáalíacáca pía manuísíwata píalícaténácuéwa cáinacaalí Dios iwàwáaná pimànica, píalícaténacué piicáca cayábéeri báawéeri íchaná. ¹⁰ Càita nusutacué Dios ícha pírípínacué píalícaténácuéwa piicáca cayábéeri báawéeri íchaná, pimànicaténacué nacái cayábéeri cachàiniwanái mamáalàcata. Càicaallicué pimànica, yási píalimácué piyaca masaquèeri iyú, canácata yáaliméeripíná icháawàacuéca piináwaná íwali Cristo yàanàapínacaalí àniwa. ¹¹ Pimànicué cayábéeri manuísíwata Jesucristo ichàini iyú yéewacaténá áibanái wenàiwica náináidacawa cayába Dios íwali, natànicaténá nalíwáaca cayábéeri iyú Dios íwali nacái.

Para mi la vida es Cristo

¹² Piacué nuénánáica, nadéca náucaca núa presoíyéi ibànaliculé báawacáiná naicáca yái nucàlidáanáca Jesucristo iináwaná íwali. Quéwa nuwàwacué píalíacawa macáita yái nuchàbàanácawa iyúdàaca áibanái wenàiwica nacàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. ¹³ Iná yéewa macáita wenàiwica, nía nacái úwi iyéeyéica nacuèriná icapèe manuúri irícuwa, càita nacái macáita áibanái wenàiwica iyéeyéica cháí yàcalé, náalíacawa nuínáwaná ìwali presoca núa nuebáidacáiná Cristo itàacái. ¹⁴ Nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí yàcalé, batéwa macáita nachàiniadaca náiwitáisewa idécanaámi naicáca núa presoíyèi ibànalicu. Naicácáiná nuidenlaca nuúwichàanáwa matuíbanáiri iyú, íná cachàinica náiwitáise manuúsiwata cachàiniwanái. Càmita cáalu nacàlidaca Dios itàacái, néese náibàaca nawàwawa Wáiwacali iwéré iyúudàanápíná nía nacái.

¹⁵ Báisiíta abénaméeyéi nèewi nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca caináwanáca náicha núa. Nawàwaca namawènladaca núa meedá. Quéwa áibanái nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábèeri náiwitáise yáapichawa. ¹⁶ Nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa, náalíacáináwa Dios idéca imàacaca presoca núa nucàlidacaténá madécaná wenàiwica irí cainácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁷ Quéwa níara báawéeyéica iicáca núa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali caináwanacaténá nuícha nía. Càmita báisi nawàwa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali, néese nawàwa meedá càulenáca cachàiniwanái namànica nulíni presocáiná núa. ¹⁸ Quéwa éwita nacàlidacáaníta Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca núa, càicáaníta càmita achúma nuwàwa ìwali. Néese caslimáica nuwàwa, càide iyúwa caslimáiná nuwàwa nacàlidacaalí Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa.

¹⁹ Yá mesúnamáita caslimáica cachàiniwanái nuwàwa núalíacáináwa macáita yái namáníríca iyúudàanápíná numusúacawa cayába, pisutácáinácué Dios íicha nulípiná, Espíritu Santo nacái iyúudàaca núa, yái Espíritu Jesucristo ibànuèrica yàacawéeridacaténá wía. ²⁰ Núalíacáináwa báisiiri iyú nuwàwalicuúsewa Dios càmínápíná ibáiniada núa ìwalíse yái nuebáidàanáca itàacái nuucàcaténá iyúudàaca nutàaníca nalí; néese núalíacawa iyúudàanápíná núa nutàanicaténá macàaluínínata nàacuésemi macáita. Manuúca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali iyúudàanápíná núa càide iyúwa iyúudàaná núa càiripínata núsáidacaténá cayábèeri iyú cachàiniwanái máini cayábéericani, yái Cristoca, cachàiníiri nacái íiwitáise. Càipíná Dios iyúudàaca núsáidaca cáimiétacanéericani yái Cristoca, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, càita nacái nuétácaalíwa. ²¹ Nuwàwa núsáidaca cachàiníríca íiwitáise yái Cristoca, núcáiná nudéca numàacaca nuwàwa Cristo irí numànicaténá abéerita càide iyúwa iwàwàaná idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu; néese nanúacaalí núa Cristo ìwali nuebáidacáiná itàacái, yá cayába cachàini nulíni íichéi nùyàanáca cháí èeri irícu níacáiná madécaná yáwanái wenàiwica néemlapíná Cristo iináwaná ìwali nuétáaná ìwalíse, yá nacái nùyapínaca yáapicha chènuniré. ²² Quéwa núalíacawa núalimá nuíbaidaca mamáalàacata Cristo irípiná nuyamáacalíacáwa cháí èeri irícu. Iná càmita núaliwa càirínácaalí nuwàwéeri náicha, yái nucáuca cháí èeri irícuíríca, càmicaalí nucáuca chènuníseeri. ²³ Máini càulenáca núalíacaténáwa càirínácaalí náicha nuwàwéeri numànica. Nuínáidacaalíwa abéerita nùwaliwa, yá nuwàwa nuétácawa yéewanápíná nùyaca Cristo yáapicha chènuniré cayábacáiná cachàinica nulíni nùyàanáca néeni íicha èeriquéi. ²⁴ Quéwa, nuwàwalícaalícué píá, yá núalíacawa iwàwacutácué nùyaca píapicha cháí èeri irícu, nuyúudàacaténácué píá. ²⁵ Núalíacáináwa iwàwacutáanácué nuyúudàaca píá quiríta, íná yéewa nuebáidaca nuwàwalicuúsewa nùyàanápínácué mamáalàacata píapicha cháí èeri irícu nuchàiniadacaténácué píiwitáise peebáidacaténácué Jesucristo itàacái

manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata, casíimáiri iyú nacái. ²⁶ Iná nùypinácaalícué píapicha àniwa, yásí cáimiétaquéeri iyúpiná piicáca Cristo Jesús nùwalísená, icùacáiná núa cayába.

²⁷ Péemiácué abéeri wawàsi: Máinícué iwàwacutáca pìyaca machacàniri iyú càide iyúwa Cristo iyáanáté, yéewanápiná áibanái iwàwaca yéemiaca Cristo iináwaná iwali. Càita nùacaalí nupáchiacuéca pía, càmicaalícué nacái nùawa piatalé, yá nuwàwacué nuémiaca piináwaná iwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, abédanamacacué nacái píiwitáise píapichawáaca Espíritu Santo ichàini iyú. Càita iwàwacutácué pimànica ùwicái Dios irípiná: Píibaidacué Dios irípiná cachàiníri iyú píapichawáaca picàlidacaténácué macàaluínináta yái tàacáisica, yéewanápiná áibanái yeebáidaca Jesucristo itàacái, yéewacaténá iwasaaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁸ Picácué máiwitáise pía picàlúniwa piùwidenái iwalísewa, ibatàa abé yàawiripiná. Piùwidenái iicácaalícué píidenlaca piùwichàanáwa Cristo irípiná matuìbanáiri iyú, yásí náalíacawa amaléeri iyú nàuwichàanápinácawa càiripináta nabáyawaná iwalísewa. Càipiná nacái Dios imàacacué píalíacawa Jesucristo idéca iwasaacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁹ Dios idéca imànicuéca pírí yái cayábéerica Cristo iwalísená: Dios imàacacué peebáidaca Cristo itàacái, càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa Cristo irípiná cháì èeri iricu, peebáidacáinácué itàacái. ³⁰ Píacué, núa nacái abédanamata wamànica wàacawa ùwicái Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái: Wàuwichàacawa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. Bàaluité piicácuéca namànica nulí báawéeri nùyacaalítécué píapicha. Pidécuéca péemiaca nuináwaná iwali àniwa namànica nulí báawéeri mamáalàacata cháì. Càita numànica nùacawa ùwicái Dios irípiná.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Píacué nuénánáica, nùalíacawa Cristo idéca imichàidacuéca píiwitáise, pidécuéca pichàiniadaca piwàwawa nacái cáinináacáinácué Cristo iicáca pía. Nùalíacawa nacái Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía. Càita nacái nùalíacawa piicáanácué áibanái ipualé, cáinináca piicácuéca núa nacái.

² Iná yéewa píalimácué casíimáica pimànica nuwàwa pimànicaalícué càì: Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca, píacué macáita. Cáininácué piicáyacawa. Abédanamacué piwàwa píináidacawa, píibaidacué cachàiníri iyú Dios irípiná macáita pimanùbaca iyúwa. ³ Picácué pimàni píríwata cayábéeri yéewanápiná meedá caináwanácuéca pía áibanái íicha; càita nacái picácué cáimacái piicáca píawawa. Néese iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa càmíri cachàini áibanái íicha. Picácué picutá cachàinacaténá pimànica píawawa áibanái íicha, néese piicá áibanái iyúwa cayábéeyéi íiwitáise píicha. ⁴ Picácué pimàni abéerita píríwata cayábéeri, néese picutácué piyúudàacaténá áibanái, pimànicaténácué nalí cayábéeri.

⁵ Píináidacuéwa càide iyúwaté Cristo Jesús íináidáanáwa.

⁶ Càité Cristo Jesús imànica: Ewitaté Dioscáanítani, yái Cristo Jesúsca, càicáaníta càmítate cachàini imànica yáawawa áibanái íicha macáicaténáté yàaca icàaluíniná càiride iyúwa abéeri Dios inacáiri.

⁷ Néese iwàwacáináté imànica càide iyúwaté Dios iwàwáaná, ínáté Cristo Jesús imàacaca íichawa ichàini manuúriwa, yá nacái icamalánáwa icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré Dios yáapicha. Yaté Cristo Jesús

imànica yáawawa iyúwa Dios yàasu wenàiwica íibaidacaténá Dios irí, yá imusúacaté iicá èeri iyúwa wenàiwica.

- 8 Yèepunicatéwa iiná èeri iricuiri yáapichawa, yá iyacaté càide iyúwa càimíri cachàini náicha canánama. Dios ichùullacaté Cristo Jesús yéetáanápínatéwa, yá Cristo Jesús imànicaté càide iyúwaté Dios ichùullanáni. Càmitaté yéetáwa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa, néese yùuwichàacaté yéetácáisi máiníri báawaca, báiri nacái wenàiwica iicáca nanúacáináténi cruz ìwali càide iyúwa nanúaná wenàiwica imàníríca íbáyawanáwa manuísiwata.
- 9 Inaté idécánáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, yá Dios imàacacaté Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú áibanái íicha canánama, yéewacaténá macáita yàaca Jesús iyéininá iyúwa Dios.
- 10 Càité Dios imànica Jesús irí yéewanápiná macáita nàaca Jesús icàaluíná, macáita níara iyéeyéica chènuniré, nía nacái èeri iricúiyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Càipiná nàaca Jesús iyéininá Dioscáiná idéca imàacaca cachàinicaní náicha canánama.
- 11 Yá macáita nacàlidapiná Jesucristo ìwali Wáiwacalicaní, cachàiníríca náicha canánama icuèrica macáita. Càipiná nàaca Wáaniri Dios irí cayábéeri Jesucristo ìwali.

Los cristianos son como luces en el mundo

12 Iná piacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, càide iyúwacué peebáidáanáté nutàacái nùyacaalícué piápicha bàaluité, càita nacái nuwàwacué peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata idècunitàacá nùyaca déeculé pichacué. Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná píalimáidacué macái pichàini iyúwa pímanínápinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná placaténácué iyéininá cáimiétaquéri iyú, ipíchanácué pímanica píbáyawanáwa. 13 Píalimápinácué càì pímanica Dioscáiná idéca imàacacué píri píwítáise cayábéeri yéewacaténácué píwàwaca pímanica cayábéeri, Dios nacái iyúudàacuéca pía pímanícaténácué càide iyúwa iwàwáaná.

14 Picácué pitàaní lúasi iyú, picácué nacái pitàaní píriwáaca chàinisíiri iyú, ìwalíse yái iwàwacutéericuéca pímanica, néese píibaidacué Dios irípiná piápichawáaca. 15 Pímanícué càì, yéewanápinácué canácata áibanái yáaliméeri icháawáaca píbáyawaná, càmitacué nacái pucháiba píwítáise. Dios yéenibecáinácué pía, íná píyacué mabáyawanéeri iyú nèewi níái èeri mìnánái báawéeyéica íiwítáise, iméerèeyéicawa. Càicuéca píade cháì èeri irícu iyúwa dùlupùta ipucuèyécawa catéeri irícu, píalíacáinácué Dios ìwali.

16 Picàlidacué nalí yái báisíiri tàacáisica yéewanápiná nadèniaca nacáucawa càimíri imáalàawa. Iná pímanícaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía, yá casíimáipináca nuwàwa píwalísecué Cristo yàanàacaalípiná nùalíacáináwa cawèníricani yái nuéwáidáanácuéca pía. Cawènírica nacái yái nuibaidacaléca Dios irípiná. 17 Péemíacué comparación: Judíonái imàacacaalí píraí ofrenda iyú Dios irípiná nàacaténá irí cayábéeri, yá nàucùaca quíiréeri uva ituní calí íinatabàa iyúwa sacrificio yéewacaténá cawèníri cachàiníwanái namànica nàasu ofrendawa Dios irípiná. Càita nacái peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píuwichàacuécawa irípiná nacái. Yácatacué píasu ofrenda Dios irípiná. Uwé, cawàwanáta Dios iwàwaca nuétácawa Cristo ìwali càide iyúwa sacrificio íiranámi imusúacáilwa íicha calí íinatabàa. Càita nùalimácué cawènica cachàiníwanái numànica píasu ofrendawa Dios irípiná, yái peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái, píuwichàanácuéwa irípiná nacái. Quéwa éwita nanúacaalí núa, càicáaníta

casíimáica núa, nuyanídacawa piápichacué nacái. ¹⁸ Casíimáicué piwàwa, piyanídacuéwa nacái núapicha.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Wáiwacali Jesús iwàwacaalí còi, yá nuwàwaca nubànùacuéca piatalé Timoteo mesúnamáita ipáchiacaténacué pía, nuwàwacáinacué icàlidaca nulí piináwaná iwali casíimáicaténá nuwàwa. ²⁰ Yá nubànùacué piatalé Timoteo canácáiná núapicha áiba wenàiwica íináidéeriwa abédanamata núapicha, iyúudàacaténacué pía càide iyúwa nuwàwáaná. ²¹ Macáita níara áibanáica náináidacáitawa nàasu wawàsi iwaliwa. Càmita máini nawàwa namànica càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná. ²² Quéwa píaliacuécawa Timoteo iináwaná iwali iyaca machacàniri iyú, íibaida nacái Dios irípiná núapicha, wacàlidacaténá Dios itàacái, yá Timoteo iyúudàaca núa càide iyúwa asiali iyúudàacaalí yáaniriwa. ²³ Iná nuwàwaca nubànùacani iicàcaténacué pía, idécanacáita núaliacawa cainácaalí namàninápiná nulí cháí presonái ibànaná iricu. ²⁴ Quéwa manuica nuináidaca nuwàwawa Wáiwacali iwali nùanápina nuicácuéca pía caquialéta, Wáiwacali iwàwacaalí numàica còi.

²⁵ Càita nacái nuináidacawa iwàwacutáaná nubànùacuéca piatalé wéenasàiri Epafrodito, yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, íibaidéerica núapicha Dios irípiná, wamànicaténá ùwicái Satanás íipunita Jesucristo irípiná. Bàaluité pibànùacatécué nùatalé yái Epafroditoca iyúudàanápínaté núa. ²⁶ Máini Epafrodito iwàwaca iicácuéca pía macáita. Achúmaca iwàwa manuísíwata piwalicé péemiácáinaté iináwaná iwali iculúnátéwa. ²⁷ Báisita iculúacatéwa, batéwa nacái yéetáwaca, quéwa Dios iicácaté ipualé. Dios iicácaté nacái nupualé, iná càmitaté imàaca Epafrodito yéetáwaca máinicáicha achúmaca nuwàwa cachàiníwanái náicha macáita yái wawàsica imàaquéerica achúmaca nuwàwa. ²⁸ Iná máini cachàiníwanái nuwàwaca nubànùacuéca piataléni caquialéta casíimáicaténacué piwàwa piicáca àniwani. Piicácaalípinacué Epafrodito iyaca cayába siuca, yásí matuibanáica nuwàwa. ²⁹ Pitàidacué Epafrodito casíimáiri iyú càiride iyúwa péenasàiri yeebáidacáiná Wáiwacali itàacái; piacué nacái náimiétacaná càiripináta, cawinácaalí cayábéeyéica ííwítáise càide iyúwa Epafrodito iyáaná. ³⁰ Batéwaté yéetáwaca íibaidacáinaté cachàiníri iyú Cristo irípiná. Yúuwichàacatéwa cáalunáiri iyú iyúudàacaténaté núa, imànicaténaté nulí cayábéeri píchawalínacué, yái cayábéerica càmfiricuéca píalimá pimànica nulí déeculécáinacué pía nuícha.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Siúcade nuénánái casíimáicué piwàwa Wáiwacali iwali, yàasu wenàiwicacáinacué pía. Yá casíimáica nuwàwa nutànàacuéca pírí àniwani càide iyúwa nudéénacué nutànàacáwa píríni iwàwacutácáinacué píaliacawa péemiaca cayábani. ² Iná péemiacué cayábani: Piicácué píichawa cayába níara báawéeyéica ííwítáise, yéepuniyéicawa càide iyúwa íibaidacanacáiyéi Dios irí, quéwa namànicáita nabáyawanáwa meedá. Nachùuliaca càmfíyéi judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadalúanápina naináwa circuncisión iyú càide iyúwa judío ííwítáise iyáaná. ³ Picácué péemia nalí, wíacáiná Dios yàasunáisiwaca wía, wía yéeyéica Dios icàaluínáiná báisíiri iyú càide iyúwa Espiritu Santo imichàidáaná wáiwítáise. Yá casíimáica wáyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Càmita nacái cáimacái waicáca wíawawa íwalíise yái wáaliméerica wamànica wachàini

iyúwa. ⁴ Idécaali Dios yàasu wenàiwicaca wía ìwalíise yái wamàníricatá, yáté Dios yàasu wenàiwicaca núa ráunamáita áibanái ícha canánamatá, máinicáiná judíosiwaca núa. ⁵ Namànicaté nulí circuncisió nudeníacaalíté ocho èeri, càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái imànica nawàwalicaténaté Dios yàasu wenàiwicaca núa. Israelitaca núa, Israel itaquérinámicáiná núa, Benjamín itaquénáinami yéénaca núa, yái Israel írimicaté ípidenèricaté Benjamín. Núcata hebreosiwa, hebreosiwacáiná macáita nùawirináimica, càmiyéité icásàawa càmiyéí israelita yáapicha. Nutàanica nacái hebreo itàacái iyú, càmitaté nacái núuca nuíchawa israelita ííwitáise nùyacaténaté iyúwa càmlíri israelita. Yá nuéwáidacatéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, yá fariseocaté núa yeebáidéericaté manuísíwata càide iyúwa fariseonái yéewáidáaná, níai yeebáidéeyéica cachàiníri iyúni náicha canánama. ⁶ Máinicáinaté nuebáidacaté cachàiníri iyú fariseonái yàasu tàacáisi, ínaté nùuwichàidaca nùacawa níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nùyacaté machacàiníri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulianaté wàawirináimi, ínaté canácata yáaliméeri icháawàaca núa Moisés yàasu tàacáisi ìwalíise. ⁷ Bàaluité cawèníricaté nulí nuicáca macáita yái wawàsica quéwa siùcáisede caná iwèni nulí nuicácani, núaliacáináwa càmita yéewa iwasàaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, néese nuwàwaca Cristo icùaca núa. ⁸ Càita nacái nuicáca macái wawàsi càiride iyúwa canéeri iwèni ícha yái Nuíwacali Cristo Jesúsca, máinicáiná cawènica nuicácani, nuwàwa nacái núaliaca ìwali manuísíwata. Nuebáidacáinaté Cristo, yáté yúucacawa nuícha macáita yái wawàsi judío ííwitáise ìwalírica. Siùcáisede nuicáca yái wawàsica iyúwa náuquéerimi wawàsi báawéeri nuwàwacáiná nudeníaca Cristo Jesús Nuíwacalipináwa, nuwàwacáiná nacái núaliaca nùacawa ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata àta nùanàacataléta yàatalé chènuniré. ⁹ Nuwàwa nacái nùyaca abédanamata Cristo yáapicha càiripináta. Núaliacawa càmlíripiná mabáyawaná Dios íicáca núa ìwalíise yái numànináca càide iyúwa itàacái ímáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise; néese manuica nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali mabáyawanáanápíná íicáca núa ìwalíise yái nuebáidáanáca Cristo. ¹⁰ Máini nuwàwaca núaliaca Cristo ìwali, nudeníacaténá ichàini nuwàwalicu, yái chàinisi Cristo idènièrica imichàacáinatéwa yéetácáisi ícha, nùuwichàacaténáwa íripíná nacái nuebáidacáináni, àta nuíwítáise íyacataléta càide iyúwaté Cristo ííwitáise íyáanaté yéetácaalítéwa. ¹¹ Càita nuwàwaca nùyaca càide iyúwa Cristo íyáanaté numichàacaténáwa yéetácáisi ícha càide iyúwaté Cristo icáucàanatéwa.

La lucha por llegar a la meta

¹² Càmitàacá macáita nuíwítáise íya càide iyúwa Cristo Jesús ííwitáise íyáaná. Càmitàacá nacái mabáyawaná núa càide iyúwa Cristo íyáaná. Quéwa núalimáida nùacawa mamáalàacata nùyacaténá càide iyúwa Cristo íyáaná, yáacáiná Cristo Jesús idéca yeedáca núa yàasu wenàiwicapináwa. ¹³ Píacué nuénánáica, núumacué pirí àniwa, càmitàacá núalimá nùyaca càide iyúwa Cristo íyáaná. Néese còi numànica: Numàacaca nuwàwawa ícha macáita yái numàníricaté bàaluité. Yá càmita quirínama nuínáidacawa ìwali, néese nuchàiniadaca nuíwítáisewa numànicaténá yái íyéerica nupíchale núalimáidáanápíná macái nuchàini iyúwa nùyacaténá càide iyúwa Cristo íyáaná. ¹⁴ Nuchàiniadaca nuíwítáisewa, yá núalimáidaca nùacawa mamáalàacata macái nuchàini iyúwa nùyacaténá iyúwa Cristo íyáaná càide iyúwa wenàiwica ípianíricawa carrera ìwali ípíacaalíwa cachàiníri iyú àta yàanàacataléta carrera yàasu imáalàacataléwa néré yeedácaténá íríwa cawèníri premio. Càita

nacái nùapinácaalíwa chènuniré, yá Dios imàacapiná nulí yái cawènírica Dios imáidéerica wía weedáanápíná waliwa Cristo Jesús iwálise, weebáidacáiná itàacái.

¹⁵ Báisícaalícué cachàinica píiwitáise Jesucristo iwali peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, néese iwàwacutácué plínáidacawa càide iyúwa númáanácué pírí. Iyacaalí abéeri wawàsi plínáidéericuécawa iwali méetàuculé nuícha, yásí Dios imàacacué pialíacawa nacái càide iyúwa iwàwacutáanácué pialíacawa. ¹⁶ Quéwa iwàwacutá wàyaca machacàníiri iyú báisíiri tàacáisi iwali càide iyúwa Dios imàacáaná wáalíacawa.

¹⁷ Píacué nuénánáica, pimànicué càide iyúwa nùyáaná. Piicáidacué nali níara wenàiwicaca íyeyéica càide iyúwaté wáyáanácué pèewibàa, wía apóstolca, pialíacaténácuéwa cainácaalí iwàwacutáaná piyaca. ¹⁸ Nudéca nucalídacuécawa pírini madecaná yáawiría, quéwa siuca nucalídacué pírí àniwani nutuíyáa yáapichawa: Madecaná wenàiwica nacalídacawa naináwanáwa neebáidáanása Cristo itàacái báisíiri iyú, quéwa nàuwideca namànica Cristo, canácáiná iwèni naicáca Cristo yéetáanácawa cruz iwali wáichawalíná. ¹⁹ Quéwa èeri imáalácaalípínáwa, yásí nàuwichàacawa càiripináta, níara báaweyéica íiwitáise. Camúnica nía, nayáaca nayáacaléwa máini cadénama, namànicaténá càide iyúwa natúra iwàwáaná meedá. Yá cáimacáica naicáca níawawa nabáyawaná iwaliwa, yái báawéerica namànírica, yái wawàsi iwàwacutéericuécawa báica wamànica. Naináidacawa mamáalàacata èeri írìcuíri wawàsi iwali. ²⁰ Wía quéwa wadèniaca wàasu calíwa chènuniré. Wacúaca nacái Wáiwacali Jesucristo yàanáca chènuníise, yái iwasaéerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ²¹ Néese Wáiwacali Jesucristo iwálisáidapíná wainá machawàaquéerica cayábéeri iyú iyacaténá càide iyúwa iiná chènuníiséeri iyáaná, icanéerica mèlumèluíri iyú. Càipíná imànica ichàini iyúwa, idèniacáiná ichàiniwa icùacaténá macáita.

4

Alégrese siempre en el Señor

¹ Iná peebáidacué Wáiwacali tàì íiméeri iyú, píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca. Máini nuwàwaca nuicácuéca pía àniwa. Píacué cáininéeyéica nuicáca, píatacué isíimáidéeyéica nuwàwa. Càicuéca píade iyúwa yái cawènírica Dios yèeripínáca nulí píasáidacáinácué cawènica Dios iicáca yái nuíbaidacaléca írípíná.

² Nusutáca wawàsi uícha úara Evodiaca, uícha nacái úara Síntiqueca abédanamáanápíná náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abémisana neebáidacáiná Wáiwacali itàacái. ³ Píaca nacái íibaidéerica Dios írípíná núapicha cayábéeri iyú, nusutáca pícha wawàsi piwènúadánápíná náiwitáise nalíwáaca, níara pucháiba ínanáica abédanamacaténá náiwitáise, nayúudàacáináte wamànica úwi Dios írípíná wacalídacaténáté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasaaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, wáibaidacaalíté Dios írípíná Clemente yáapicha, áibanái yáapicha nacái idèniéyéica íipidenáwa cuyàluta írìcu chènuniré, yái cuyàluta idènièrica náipidená canánama wenàiwica Dios yéeyéica íicauca camíiri imáalàawa.

⁴ Casíimáicué piwàwa càiripináta Wáiwacali iwali. Yá núumacué pírí àniwani: ¡Casíimáicué piwàwa! ⁵ Pimànicué áibanái írì éeréeri iyú yéewacaténácué macái wenàiwica náalíacawa cayábéericuécawa píiwitáise. Mawíénica Wáiwacali yéenáiwana yàanácaténá àniwa.

⁶ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa áiba wawàsi ìwali càinácaalícué pichàbáanáwa, néese picàlidacué Dios irí macáita, macái imanùbaca pisutácaalícué píawawa Dios ícha. Pisutácué nacái ícha wawàsi. Píacué nacái irí cayábéeri. ⁷ Yási Dios imàacacué matuíbanáica píiwitáise manuísíwata, manuísíwéeri cachàiniwánái mamáalaacata ícha yái èeri mìnánái yáaliméerica yáaliacawa ìwali. Yá nacái Dios icùapínácué piwàwa, píiwitáise nacái, piyáacínácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Néese, iyaca abéeri wawàsi quiríta nucàlidéeripínácué pírí nuénánái: Píináidacuéwa macái báisíiri tàacáisi ìwali. Píináidacué nacáíwa macái cáimiétacanéeri wawàsi ìwali, píináidacuéwa ìwali nacái macáita yái iwàwacutéerica wamànica wáyacaténá machacàníiri iyú. Píináidacué nacáíwa macái wawàsi ìwali cànírica yáalimáida wenàiwica imànínápiná ibáyawanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iicacánáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iináwaná. Píináidacué nacáíwa ìwali macái cayábéeri íiwitáná, ìwali nacái macáita wacàlidéerica iináwaná cayábéericani.

⁹ Pimànicué càide iyúwaté nuéwáidáanácué pía, càide iyúwa nacái nùlànácué pía. Pimànicué nacái càide iyúwaté nucàlidáanácué pírí, càide iyúwaté nacái píicáanácué numànica. Pimànicué cà, yási Dios yàacawéeridacuéca píawa, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Casímáica nuwàwa manuísíwata Wáiwacali ìwali piwàwalicáinácué núa àniwa. Núaliacawa càmitacué píimáichaté núa, néese càmitaté píalimácué piyúdàaca núa. ¹¹ Nudèniaca siùcade yái numáapuèrica, ínà càmita nutànàa pírí cuyàluta pibànùanápinácué nulí ofrenda àniwa, núacáinà nudéca nuéwáidacawa casímáinápiná nùyaca iyú càinácaalí nudènièrica. ¹² Aibaalí nùyaca catúulécaneéri iyú. Aibaalí nacái nùyaca càasuíri iyú. Nudéca nuéwáidacawa matuíbanáicaténá nùyaca cháí èeri irícu càinácaalí nùyáaná, éwita máapicaalí núa, càita nacái nudèniacaalí cayába nuyáacaléwa, càita nacái nudèniacaalí madécana nùasuwa, càita nacái canácaalí nulí yái numáapuèrica. ¹³ Càinácaalí iyú iwàwacutá nùyaca, núalimá nuidèniaca macáita yácáiná Cristo ichàiniadaca núa. ¹⁴ Quéwa, pidécuéca pimànica nùlú cayábéeri manuísíwata pibànùacaalíté nulí plata, áiba wawàsi nacái numáapuèricaté.

¹⁵ Bàaluité nucàlidacatécué pírí yái tàacásica íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. Néeseté nuèpùacawa píasu cáli íchacué, yàara Macedonia yàasu cálica, nùacaténaté nucàlidaca yái tàacásica áibanái irí. Píaliácuéwa nuèpùacaalítéwa píichacué, píacué Filipos iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàcái, yáté abétacué pía ibànuericaté nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda piyúdàacaténácué núa, piwàwacáinácué píaca Dios irí cayábéeri ìwali yái nucàlidáanácuéca pírí itàcái. ¹⁶ Càita nacái ipíchawáiseté nùacawa Macedonia yàasu cáli ícha, idècunitàcá nùyaca Tesalónica iyacàlená néré, yáté pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda máisibáwanái yàawírí nudèniacaténaté yái numáapuèrica. ¹⁷ Càmita nuínáidawa nùasu ìwaliwa meedá nuedácaténá nuliwa nùasupináwa, néese nuwàwaca Dios imànícuéca pírí cayábéeri manuísíwata piyúdàacáinácué núa. ¹⁸ Nudéca nuedáca macáita yái pibànuericatécué nulí, yá nudèniaca cayábáwanái ícha yái numáapuèrica. Pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái Epafrodito yáapicha, ínà yéewa nudèniaca cayábáwanái ícha

yái numáapuèrica. Yái piasu ofrenda pibànuèricuéca nulí, càicanide iyúwa pumèníri isàni neemérica nàacaténá Dios irí cayábéeri, yá casíimáica Dios iicácuéca yái pimànírica piyúudàacaténácué núa. ¹⁹ Iná Nucuèriná Dios imàacapinácué pírí manuísíwata macáita pimáapuèricuéca cháí èeri irícu, píacué ìyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, Dios idènlacáiná máiní manuísíwata cawèníri chènuniré. ²⁰ ¡Wàacué Wáaniri Dios iríwa cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos finales

²¹ Nuwàwali macáita níara Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica néeni yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Níái wéenánái ìyéeyéica cháí núapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nawàwalicué pía nacái. ²² Macáita níái Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica cháí yàcalé, nía nacái íbaidéeyéica emperador romanosàiri icapèerícu nawàwalicué pía nacái.

²³ Yá nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pírípinácué imànínapínácué pírí cayábéeri mawèníri iyú macáita.

COLOSENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, abéeri Jesucristo yàasu apóstol, Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nubànùacué pírí cuyàluta. Yái wéénásàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái ìyaca núapicha, iwàwalicuéca pía nacái. ² Nutànàacué pírí cuyàluta piácué wéénánáica, Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica Colosas ìyacàlená iricu yeebáidéeyéica Cristo itàacái tàì ìmérii iyú. Nusutácué Wáaniri Dios ícha pírípínacué imàínápináacué pírí cayábéeri mawèníiri iyú, imàacáanápináacué piyaca matuìbanáiri iyú nacái.

La oración de Pablo por los creyentes

³ Macái imanùbaca wasutácaalí Wáaniri Dios ícha pírípínacué, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, yá wàaca irí cayábéeri piwalicué. ⁴ Wadéca wéemlacuéca piináwaná ìwali peebáidacuéca Cristo Jesús itàacái, cáinináacué nacái pi-icáca macáita Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái. ⁵ Píalimácuéca cáinináca piicáca nía píaliacáinacuéwa piyáanápiná chènuniré Dios yáapicha casímáiri iyú. Pidécuéca pidàbaca picùaca piyáanápináacué néré péemlacáinaté yái báisíiri tàacáisi cayábéerica icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yáté peebáidacuécani. ⁶ Yái báisíiri tàacáisica áibanáí icàlidéericatécué pírí, idéca manùbéeyéi yéemlacani, yá neebáidacani macái cáli ínata. Yá macái wenàiwica íiwitáaná nèewi náyaca abémameeyéi yeebáidéeyéica yái tàacáisi càide iyúwacué peebáidáaná, bàaluitécáiná péemlacuéca cáinináca Dios iicácuéca pía báisíiri iyú. ⁷ Wéénásàiri cáininéerica waicáca ípidenéerica Epafras, yéewáidacatécué pía báisíiri tàacáisi iyú. Yái Epafras íbaidaca Dios irípiná wáapicha. Yá siùcade Epafras íbaidaca mamáalàacata Cristo irípiná cachàiníiri iyú. ⁸ Epafras idéca icàlidacuéca walí piináwaná ìwali. Icàlidaca walí Espíritu Santo idéca ichàiniadacuéca pía cáininácaténáacué piicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁹ Ináté wéemlacanacáitacué piináwaná ìwali, yá càmita wayamáida wasutáca Dios ícha pírípínacué imàacáanápináacué píaliacawa càinácaalícué iwàwáaná pimànica, imàacáanápiná nacái cáaliacáicuéca pía, cáiwitáiseocaténá nacái píaliacaténacuéwa cayábéeri ìwali báawéeri íchaná. ¹⁰ Dios imànicaalícué pírí càì, yásí píalimácué piyaca càide iyúwa iwàwacutáaná Wáiwacali yàasu wenàiwica imànica, pimànicaténáacué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná wamànica, pimànicaténáacué píubaidacaléwa macái cayábéeri íiwitáaná Dios irípiná idècunitàacá píaliacucawa Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníiwanáí mamáalàacata. ¹¹ Wasutácué Dios ícha nacái pírípínacué ichàiniadáanápináacué pía íiwitáise chènuníiséeri iyúwa, yái icànéerica mèlumèlúiri iyú. Càitacué píalimá píideniaca macái wawàsi matuìbanáita, tàì ìmérii iyú nacái. ¹² Càita nacái píalimácué pìaca Wáaniri Dios irí cayábéeri casímáiri iyú, yái maülenéericuéca imànica pía cayábéeri iyú, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, peedácaténáacué píríwa yái cawèníirica Dios yèeripináca yàasu wenàiwicanáí iríwa Dios ìyacàle cacamaléeri irícu. ¹³ Dios idéca iwasàaca wía Satanás íiwitáise catéeri ícha, íná càmita quirínama Satanás idacua wáiwitáise; Dios idéca imàacaca líriwa icuánápiná wía, yái lírica

cáininéerica Dios iicáca. ¹⁴ Yái Dios Iirica yéetácátéwa wáichawalíná, ipíchana Dios yúuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalíséwa. Càita Dios Iiri idéca iwasaàca wía íraná iyúwa Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. Iná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Càmita wáalimá waicáca Dios watuí iyúwa, quéwa yái Cristo, yácata Dios yéenáiwana wáaliméerica waicáca. Yácata Dios Iirica, iyéericaté ipíchawáiseté idàbacawa macáita yái iyéerica. ¹⁶ Dios imàacacaté Iiri idàbaca macáita yái iyéerica, macáita iyéerica capiraléeri cáli íinata, cháí èeri írìcu nacái. Idàbacaté macáita yái waiquéerica, yá nacái càmlíricáwa wáalimá waicáca. Dios Iiri idàbacaté macáita ángelnái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi. Dios Iiri idàbacaté irípináwa macáita yái iyéerica. ¹⁷ Cristo iyacaté macái wawàsi ipíchawáise, yá siuca Cristo icùaca macáita namànicaténá càide iyúwa iwàwacutáaná namànica. ¹⁸ Cristo nacái icùaca wía, ichùullaca wía nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. Càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullaná iináwa, càita nacái wáiwitaca yái Cristoca, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná cháí èeri írìcu. Cristoca yái yèerica macái wawàsi icáuca, imàacacaté nacái weebáidaca itàacái. Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácáisi ícha. Iná Cristo icùaca macái wawàsi, cachànicáiná íiwitáise, manuiri íiwitáise nacái náicha macáita yái wawàsica Cristo imàníricaté. ¹⁹ Dios íináidacatéwa iwàwáaná íiwitáise manuiri iyaca Cristo iwàwalícu máini manuísíwata. ²⁰ Dios iwàwacaté nacái Cristo yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali, ipíchana wàuwichàacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalíséwa. Yáté Cristo íraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali. Càité Dios iwàwaca imànica yéewacaténá cayábaca iicáca macái wawàsi, níai macáita iyéeyéica cháí èeri írìcu, nía nacái iyéeyéica chènuníiséeri cáli íinata.

²¹ Quéechatécáwa càmitacué Dios yàasu wenàiwica pía, iyúwa canéeyéi yàasu cáli. Bàaluté Dios yúuwidécúca pía manuísíwata, pímanicáinatécú pibáyawanáwa. ²² Quéwacué Dios idéca cayábaca iicácuéca píwiitáise imàacacáinaté iwàwawa pibáyawaná ícha, Cristo yúuwichàacáinaté yéetácáisi iiná yáapichawa, yái iiná èeri írìcuírìca. Dios idéca càì imànicuéca píri itécáténacué pía ibàlùadánápinacué pía íipunitawa, masaquèeyéipíná íiwitáise, mabáyawanéeri iyú nacái. ²³ Quéwa píwàwacaalícué píyaca Dios yáapicha, iwàwacutacué peeabáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué pímeyáa picùaca Jesucristo iwasaanápíná pía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha, nèese peeabáidacué mamáalàacata càide iyúwa nacàlìdàanátécúé píri cayábéeri tàacáisi. Yácata tàacáisi madécana wenàiwica íiwitáaná yéemièrica macái cáli íinata. Núa nacái Pablo, nudéca nucàlidaca wenàiwicanái írìni.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Siuca casímáica nuwàwa nùuwichàacawa cháì presoíyéi ibànalícu ìwalíise yái nucàlìdàanacuéca píri Jesucristo iináwaná, madécana áibanái wenàiwica írì nacái, nuwàwacáiná núsáidaca áibanái írì càinácaalíté Cristo yúuwichàanáwa náichawalíná imàacacaténá yàasu wenàiwicaca núa, cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, iyéeyéipíná càiwade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri írìcu. ²⁵ Dios idéca ichùullaca nuibaidánápinacué píri, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuyúudàcaténacué pía. Dios ichùullacaté núa nucàlìdàanápíná itàacái wenàiwicanái írì, quéwa iwàwacutáca nucàlidaca itàacái macáita, àta yái tàacáisi

Dios ibèericaté wenàiwicanáí íicha. ²⁶ Bàalutéisíwa, èeri ipíchawáiseté, néenialité Dios ibàacaté yáí tàacáisi macáí ángelnáí íicha. Néeseté idécanáami idàbaca wenàiwicanáí, yáté ibàaca náichani nacáí, yáí tàacáisica. Iná madécaná mil camuí Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide, idéca ibàaca yáí tàacáisica wenàiwicanáí íicha. Quéwa siùca Dios imàacaca yàasu wenàiwicanáí yáaliacawa ìwali. ²⁷ Píacué càmiyéica judío, Dios iwàwacatécué imàacaca píaliacawa ìwali yáí tàacáisi máiníri cayábaca, máiníri nacáí cawènica, Dios ibèericaté áibanáí íicha. Yácata yáí tàacáisica: Dios idéca imàacacué Cristo iyaca piwàwalicu, píaliacaténácuéwa piyáanápíná chènuniré Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluripíná picamalá yáapichawa.

²⁸ Wía apóstolca, wacàlidaca Cristo itàacáí wenàiwicanáí irí. Wàalàaca nía éeréeri iyú macáí wenàiwica íiwitáaná. Wéewáida nacáí macáí wenàiwicanáí macáita Dios yáaliacáí iyú náaliacaténá néemlaca cayábani, càinácaalí íimáaná wawàwacáiná wabàlùadaca nía Dios íipunita cachàiníiyéí íiwitáise Cristo ìwali.

²⁹ Iná nuíbaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú macáí nuchàini iyúwa, yáí chàinisi Cristo imàaquéerica nulí.

2

¹ Nuwàwacué píaliacawa nusutácué Dios íicha pirípiná manuísíwata, píacué Colosas iyacàlená mìnanáica. Càita nacáí nusutáca Dios íicha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnanáica, macáita nacáí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí, càmiyéicáwa íicá núa. ² Nusutácué Dios íicha pirípiná canánama Dios ichàiniadánápinácué piwàwa, yéewanápiná nacáí cáinináca piicáyacacawa abédanamata. Nusutácué Dios íicha nacáí imàacáanápínácué píaliacawa manuísíwata Cristo ìwali. Yáí Jesucristoca, yácata tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanáí íicha, quéwa siùca Dios imàacaca wáaliacawa Jesucristo ìwali.

³ Dios iwàwa wáaliacawa Cristo ìwali, yácáiná Cristo idènlaca macáisíwata Dios yáaliacáí, máiní cayábéerica. Iná wáaliacaaliwa Cristo ìwali, yásí imàaca wáaliacawa macáí wawási ìwali Dios iwàwéerica wáaliacawa ìwali.

⁴ Númacué pirí còi ipíchanácué nachíwáidaca pía cachíwéeri tàacáisi iyú casimáirica wenàiwicanáí yéemlaca, níái càmiyéica yáaliá Dios ìwali.

⁵ Ewítacué canácaníta núa píapicha siùca, càicáanítacué nuwàwali pía mamáalàacata càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha. Yá casimáica nuwàwa nuémíacué piináwaná ìwali abédanamacué píiwitáise píapichawáaca piyacaténácué machacàníri iyú Dios íicápiná, peebáidáanácué nacáí Cristo itàacáí tàí íiméeri iyú.

La nueva vida en Cristo

⁶ Pidécuéca peebáidaca Wáiwacali Jesucristo iwasàanápínácué pía Dios yàasu yúuwicháacáisi íicha, iná iwàwacutácué piyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

⁷ Càide iyúwa manuírí àicu ipíchu ibàlùacaaliwa depuúwalé cáli írìcu, yá canácata yáaliméeri iwataacani, càita nacáí iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacáí mamáalàacata tàí íiméeri iyú càide iyúwatécué néewáidáaná pía. Píacué nacáí cayábéeri Dios irí mamáalàacata.

⁸ Piicácué píichawa cayába ipíchanácué áibanáí iwènùadacuéca píiwitáise báisíri tàacáisi íicha nawàwacáiná nachíwáidacuéca pía nàasu cachíwéeri tàacáisi iyúwa. Càmita nacàlida Cristo itàacáí, càmita nacáí Cristo iyúudaa nía. Néese nacàlidacáita meedá càide iyúwa èeri mìnánáí íiwitáise íimáaná, yá nacáí nàawirináimi yàasu tàacáisica. Nacàlida nacáí demonionáí yàasu tàacáisi, níara demonio ichúuliéyéica èeri mìnánáí íiwitáise namànicaténá nabáyawanáwa.

⁹ Picácué péemla cachìwéeyéi irí yácáiná yái Cristoca, yácata abéerita wenàiwica idènièrica macáita Dios íiwitáise cachàiníri manuísíwata. ¹⁰ Dios íiwitáise cachàiníri idéca ipuniadacuéca piwàwa piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái Cristo ichùulièrica macái ángelnái íiwitáaná, demonionái nacái, macáita icuèyéica yáasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháí èeri írìcu nacái. Iná cachàinírìca náicha canánama yái Cristoca. ¹¹ Péemlacué comparación: Dios ichùuliacaté judiónái namàninápináté circuncisión néenibe aslanái írìwa nawàwalicaténáté Dios yàasunáica nía. Yái circuncisión íimáanáca càicanide iyúwa Dios idéca nacáicaalí idalúaca náicha náiwitáise cabáyawanéeri. Càité Dios iwàwaca judiónái imànica àta Cristo yàanàacatalétaté. Sìuca piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, iná Cristo idéca ichuidacuéca pìcha píiwitáise cabáyawanéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí idalúacuéca pìcha báawéeri. Càitacué Cristo yásáidaca yàasu wenàiwicaca pía. ¹² Càita nacái íimáaná yái pibautizáanácuécawa: Quéechatécué piricùacaalítéwa úni yáaculé, yá píasáidacatécué Cristo idéca ichuidacuéca pibáyawaná machawàacacacaténácué pibáyawaná iyúwa yéetéerimiwa. Iná càicatécué píade iyúwa yéetéeyéimiwa Cristo yáapicha càiculí írìcu, piricùacaalítécuéwa úni yáaculé. Néese pimichàacaalítécuéwa úni yáaculé, yáté píasáidacuéca pidàbacaté piyaca picáuca walisái yáapichawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa yéetácáisi íicha Cristo yáapicha, peebáidacáináté cachàinírìca Dios íiwitáise, yái imichàidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. ¹³ Bàaluité càicuéca píiwitáise iyúwa yéetéeyéimiwa, pimànicáinátécué pibáyawanáwa. Ináté càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa yéetéerimiwa càminá yáalimá imànica cayábéeri, píiwitáise cabáyawanéeri idacùacáinátécué pía. Quéwa Dios idéca càuca imànícuéca píiwitáise piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa macáita wabáyawaná íicha, ìwalíse yái Cristo yéetáanáca wáichawalíná. ¹⁴ Bàaluité càmita wamàni càide iyúwaté Dios ichùullaná wamànica imàacacaalíté itàacáwa profeta Moisés irí. Ináté yái tàacáisi icháawàacaté waináwaná ìwali. Dios itàacái íimacaté iwàwacutáanáte wàuwichàacawa wabáyawaná ichùullacawa. Yái yùuwichàacáisca càicanide iyúwa wamawèniacále manuiri iwàwacutéerica wapáyaidaca wáichawa càiripínata càmicáináté wáalimá wamànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. Quéwa Dios idéca imáalàidaca wáicha yái wamawèniacáleca imàacacáináté iwàwawa wabáyawaná íicha Cristo yéetáacáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá wàuwichàacawa càiripínata wabáyawaná ichùullacawa. Dios idéca iwasàaca wía íicha. ¹⁵ Cristo yéetáacáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná, yáté Dios imawèniadaca demonionái ichàini, nàra demonio íiwacanánáica ichùuliyéica èeri m̀nanái íiwitáise. Yá Dios ibáiniadaca nía macàaluíninata macái chènuníiséeyéi iicápiná. Yá nacái Dios imàacaca Cristo itéca yáamísewa demonio íiwacanánái presoíri iyú, càide iyúwa cachàiníri úwi íiwacalíná itécaalí yáamísewa yùuwidenáíwa idécanámi úwi íiwacalíná imawèniadaca nía.

Busquen las cosas que son del cielo

¹⁶ Iná càmitacué iwàwacutá péemlaca nalí nàra áibanái icháawéeyéica piináwaná ìwali piyáacalé ìwalísewa, ìwalíse nacái yái càminácuéca pimàni judiónái yàasu manuiri culto macái camuí imanùbaca, macái quèeri imanùbaca nacái, macái semana imanùbaca nacái, sábado írìcu, judiónái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Bàaluité Dios ichùuliacaté israelitanái namàninápináté macáita yái wawàsica nánáidacacaténátéwa ìwali nacuèrinápináca Dios

ibànueripináté nali, yái Cristoca. Quéwa Cristo yàanàcaté aléi èeri iriculé, íná càmíta iwàwacutá wamànica wàacawa quirínama yái wawàsica iyúwa áibanái cachìwéeyéi náimáanacué pirí siùca. ¹⁸ Péemlacaalícué cachìwéeyéi irí, yásí nachìwáidacué píawa; picácué péemla nacháawàaná piínáwaná ìwali. Càita nacàlidaca nèepunicawa nàasu tàacáisi cachìwéeriwa: Náimaca iwàwacutáanása wáyaca máini catúulécanéri iyú, wamàacáanása nacái wáichawa wayáacaléwa cayábáanápínása Dios iicáca wía. Náimaca nacái iwàwacutáanása wàaca ángelnái icàaluíniná, wasutáanása náicha wawàsi natàanlinápiná wawicáu Dios yáapicha, cachìwéeyéi ímacáiná càmítasa Dios iwàwa yéemlaca wasutáaná íicha. Nacàlidaca nachìwawa nacái naicácasa yéenáiwánási nacáiri Dios néeséeri. Yá nacái máini cáimacáica naicáca níawawa manuísíwata náiwitáise èeri iricúri ìwalisewa. ¹⁹ Càmita nàya abédanamata Cristo yáapicha, yái icuérica wía, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo ichùullaca wía càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullaná iináwa, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná íyéerica cháí èeri irícu. Cristo ichàiniadaca wawàwa, imàacacué nacái abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái yéetéericatéwa píchawalínácué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa Cristo yáapicha demonionái íicha, níara demonio ichùuliyéica èeri mìnánái íiwitáise. Íná càmítacué quirínama iwàwacutá piyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná. Càmitacué iwàwacutá peebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùullanácué píá. ²¹ Càita nacàlidaca nachìwawa cayábáanápínásacué Dios iicáca píá. Náimaca: “Picácué pidunùu yái wawàsi ìwali; picácué piyáa yái yàacàsica; picácué peedáni picáapi iriculéwa”, náimaca. ²² Macáita yái tàacáisa nacàlidacáita wawàsi ìwali imàalèeripínácawa, íná càmíta iwàwacutá wéemlaca nàasu tàacáisi irí, Dios imànicáináté yàacàsi wayáapíná. Níara cachìwéeyéica nachùullaca wenàiwica, néewáidaca nacái nía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú. ²³ Báisíta madécaná wenàiwica iyúunáidaca cáalíacáica nía cawínácaalí yeebáidéeyéica cachìwéeyéi itàacái, áibanáicáiná nayúunáidaca náalimáaná nàaca Dios icàaluíniná cayábéeri iyú cachàiniwanái náicha canánama namànicaalícaitá cāulenéri wawàsi, nàyacaalí nacái máini catúulécanéri iyú, namàacacaalí náichawa nayáacaléwa, nàuwichàidacaalí nacái naináwa báawanama. Quéwa macáita yái canéri iwèni wawàsica càmíta iyúudàa wía wadacùacaténá wáichawa wáiwitáise báawéerica, yái ichùuliérica wamàninápiná wabáyawanáwa.

3

¹ Íná piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, íná siùca piyacuéca picáuca wálisài yáapichawa, càide iyúwa pídeca nacáicaalícué pimichàacawa Cristo yáapicha yéetácáisi íicha. Íná iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Cristo ichùullaná píá peedácaténácué piríwa yái cayábéeri cawènírica íyéerica chènuniré, Cristo iyacataléca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Píináidacuéwa ìwali yái cawèníri íyéerica chènuniré peedéeripínácuéca piríwa áibaalípiná. Picácué píináidawa mamáalàacata ìwali yái èeri iricúrica. ³ Càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicátéwa Cristo yáapicha. Càide iyúwa yéetéerimiwa cāmíná íináidawa quirínama èeri iricúri ìwali, càita nacái picácué píináidawa mamáalàacata èeri yàasu wawàsi ìwali. Cristo, yái íyéerica abédanamata Dios yáapicha, icùaca iyaca picáuca cāmíri imàalàawa Dios

irípiná ibàacanéri iyú áibanái èeri m̀nanái fícha. ⁴ Piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, Iná abéericata Cristo yái yèericuéa picáuca càmíri imáaláawa. Aibaalípiná Cristo yàanàpiná àniwa, yási piyapínacué icamaláná m̀luml̀luri irícu Cristo yáapicha, picùapíná macáita Cristo yáapicha, yái iyéerica ch̀nùniré m̀iníri cáimietaquéri iyú naicáca, icùacáiná macáita.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Aibaalípiná piyapínacué Cristo yáapicha ch̀nùniré, Iná siuca cháí èeri irícu pimànicué ùwicái cachàiníri iyú ípunita yái píiwitáise bàaluisàimica, yái ich̀uulíericuéa pimànica pibáyawanáwa mamáalàacata: Picacué piimá áiba yáapicha càmírica pinírisíwa, càmíchúaca nacái píinusíwa. Picacué pimàni báawéri piiná iyúwa, yái wawàsi càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picacué nacái pimàni càide iyúwa píiwitáise báawéri iwàwáaná pimànica. Picacué piwàwa pèedáca piríwa mamáalàacata macái wawàsi caẁnìri. Cáinináacalícué piicáca caẁnìri wawàsi, yá piacuéca èeri irícuíri wawàsi icàaluíniná Dios fícha, Iná pimànicuéa càide iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwáná icàaluíniná Dios fícha. ⁶ Cawínácalí imàniyéica c̀i nàuwichàpináawa manuísíwata áibaalípiná Dios yàasu ỳuwichàcáisi caiyèininéri yàanàpinácalí nàwali, càmíciná neebáida Dios itàacái. ⁷ Càitécué pimànica bàaluité píináidacáinátécuéwa íwali yái èeri irícuírica. ⁸ Quéwa siuca pimàacacué píchawa macáita yái báawéerica. Picacué calúa píiwitáise, c̀ita nacái picacué calúa pía ráunamáita. Picacué báawa piicáca áibanái. Picacué picuís píchawa áibanái, c̀ita nacái picacué pitàaní nàwali báawéri iyú. Picacué pitàaní casaquéri tàacáisi iyú. ⁹ Piwènúacatécuéwa píiwitáise bàaluisàimi fíchawa, fícha nacái yái báawéerica pimàníricatécué ipíchawáiseté peebáidaca Jesucristo itàacái, Iná picacué picálida píchiwawa piríwáaca. ¹⁰ Siucade pidèniacuéca wàlisài píiwitáisewa iyéerica càide iyúwa wàlisài wenàiwica. Yá píiwitáisecué wàlisài idàwinàacawa yàacawa Dios íiwitáise inacáripíná, yéewanápinacué píaliacawa cayába Dios íwali, yái Dios idàbéericatécué pía. ¹¹ Weebáidacaalí Cristo itàacái, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata, Cristo íwalise, judíocaalí wía, càmíyéicaalí judío wía nacái, imàniyéicaalí circuncisión wía nacái, càmíyéicaalí imàni circuncisión nacái wía, yàanèeyéicaalí áiba c̀ali néese wía nacái, càmíyéicaalí yáalia wía nacái, áibanái yàasu wenàiwicaalí wía nacái, íibaidéeyéica maẁnìri iyú, nàiwacanánáicaalí wía nacái. Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéri macáita wamànica: Iwàwacutá wadèniaca Wáiwacaliwa abéerita macáita, yái Cristoca. Yá nacái Cristo iyaca wawàwalícu macáita.

¹² Cáinináca Dios iicácuéca pía. Dios idéca yeedáca pía yàasu wenàiwacaténacué pía. Iná piyacué machacaníri iyú. Piicácué áibanái itùulècaná bàisíri iyú. Pimànicué áibanái irí cayábéeri. Picacué cachàini piicá píawawa áibanái fícha, néese iwàwacutácué piicáca áibanái iyúwa cachàiniyéica píicha. Píideniacué piùwichàanáwa matuibanáiri iyú áibanái imànicaalícué píri báawéri. ¹³ Aibacaalí péenacué imàni píri báawéri, yá píideniacuèni, néese pimàacacué piwàwawa fícha, yái báawéerica imàníricuéca píri. Càide iyúwa Wáiwacali imàacáanátécué iwàwawa pibáyawaná fícha, c̀ita nacái pimàacacué piwàwawa fícha yái báawéerica áiba péená imàníricuéca píri. ¹⁴ Iyaca abéeri wawàsi cachàiníri náicha canánama, yái cáinináanácá wáicáyacacawa. Cáininácalí wáicáyacacawa, yási abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca manuísíwata. ¹⁵ Pimàacacué Cristo iyúudáaca pía piyacaténacué matuibanáiri

iyú piápichawáaca yácáiná Dios imáidacatécué pia abédanamacaténácué piíwitaíse piápichawáaca càide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Píacué Dios irí cayábéeri iwali macáita yái cayábéerica Dios imànírícuéca pírí.

¹⁶ Píináidacuéwa mamáalàacata Cristo itàacái iwali piwàwalicuésewa píaliacaténácué péemíaca manuísíwatani. Péewáidáyacuéwa Dios yáaliacái iyú. Píchàiniadacué piwàwawáaca nacái cáaliacáiri iyú. Picántàacué cachàiníiri iyú picaténácué Dios irí cayábéeri. Picántàacué Dios irí salmos iyú, himnos iyú nacái, canciones iyú nacái, iyúwa Espíritu Santo iyúdàanácué picántàaca.

¹⁷ Càinàcaalícué wawàsi pimàni, càinàcaalícué nacái picàlida, pimànicué macáita Wáiwacali Jesús ípidená iwali, píasáidacaténácué íiwitáise áibanái irí. Píacué Wáaniri Dios irí cayábéeri nacái Wáiwacali Jesús ípidená iwali.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Píacué inanái caníríiyéica, peebáidacué piníri itàacáiwa, yácáiná cawínàcaalí inanái yeebáidéechuaca Wáiwacali itàacái iwàwacutá umànica càide iyúwa ùacawéeri ichùullaná úa. ¹⁹ Píacué aslanái cáinuíyéica, cáininácué piicáca pínuwa, pimànicué ulí cayábéeri. Picácué piùwichàida úa. Picácué nacái pitàani ulí ipisíiri tàacáisi iyú.

²⁰ Píacué sùmanáica, peebáidacué pisèenái itàacáiwa macáita casímáicáiná Wáiwacali iicácué pimàni cà. ²¹ Píacué aslanái quéenibéeyéica, picácué píalimáida piicáwa péenibenáíwa àta calúacataléta náiwitáise, ipíchaná achúmaca nawàwa manuísíwata, yá càmita quirínama neebáidacué pitàacái.

²² Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawèníiri iyú píiwacali iríwa, pimànicué macáita càide iyúwa píiwacali ichùullaná pia cháí èeri irícu. Pimànicué cayábani yái píibaidacalécawa, càmlírica abéta píiwacali iicáidacaalícué pírí, cayábacaténácué iicácué pia meedá, néese píibaidacué cayába càiripináta piíwitaíse cayábéeri yáapichawa báisíiri iyú, píasáidacaténácué píaca Dios icàaluíná. ²³ Cawínàcaalícué pimàni, pimànicué cayábani casímáiri iyú càide iyúwacué píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irí, càmlírica wenàiwica irí meedá. ²⁴ Càicué pimàni píaliacáinácuéwa Wáiwacali yàanápínácué pírí yàasu cawèníiri yéenáwa yàacaténácué piwèni áibaalípiná píanaacaalícué chènuniré, píibaidacáinácué Cristo írípíná, yái Píiwacalisíwacué abéerita. ²⁵ Quéwa cawínàcaalí imàníríca íbáyawanáwa, Dios ípáyaidapínáni yùuwichàacáisi iyú, íwalíise yái báawéerica imàníríca, càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica abédanamata.

4

¹ Píacué náiwacanánái iwàwacutácué picùaca píasu wenàiwicawa machacàníiri iyú. Picácué piùwichàida nía máiwitáiséeri iyú, néese pimànicué nali cáaliacáiri iyú. Piwàwalícué pídeníaca Píiwacaliwa chènuníséeri. Yá áibaalípiná iwàwacutácué picàlidaca píináwanáwa irí càinàcaalícué cayábéeri, báawéeri nacái pimàníríca cháí èeri irícu.

² Píacué wèenánáica, picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha. Néese pisutácué píawawa Dios íicha manuísíwata. Yá píacué Dios irí cayábéeri. ³ Pisutácué nacái Wáiwacali íicha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica áibanái irí mamáalàacata, wacàlidacaténá nacái nali yái tàacáisi càmlíricatè wenàiwica yáalía iwali, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasaàca càmlíyèi judío Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná cáaluca núa, nüyacáiná siuca cháí presoíyèi íbànalícu nucàlidacáiná yái

tàacáisica wenàiwicanái irí. ⁴ Pisutácué nulí Dios amalácaténá numànica nali yái tàacáisica yéewanápiná nàaliaca néemiacani, càinàcaalí ímáaná.

⁵ Piicácué píchawa cayába, pimànicué cáaliacáiri iyú, iwàwacutácaalícué pimànica wawàsi nèewi níara áibanái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Càicaalínacaalícué píalimá picàlidaca nali Wáiwacali iináwaná iwali, yá picàlidacué nalíni. ⁶ Iwàwacutácué pitàanica éeréeri iyú càiripináta, cáiwitáiséeri iyú nacái. Iwàwacutácué píalíaca picàlidaca machacàníiri iyú nalíni, macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yéemíawa pía.

Saludos finales

⁷ Wéenásàiri cáininéerica waicáca ípidenéerica Tíquico icàlidapinácué piriwa macáita nuináwaná. Tíquico yàacawéeridaca wía cayába, íibaidaca nacái Wáiwacali irípiná núapicha. ⁸ Iná nubànùacué píataléni icàlidacatenácué piri waináwaná ichàiniadacatenácué píiwitáise Wáiwacali iwali. ⁹ Onésimo yái wéenásàiri cáininéerica waicáca, piyacàle néeséericué nacái, yàapinácawa Tíquico yáapicha. Yásí nacàlidacué piriwa macáita iwali càinàcaalí iyáaná cháí.

¹⁰ Aristarco yái iyéerica presoíri iyú núapicha presoíyéi ibànalicu, iwàwalicuéca pía. Càita nacái Marcos, yái Bernabé yéenásàirináca, iwàwalicuéca pía nacái. Nudéca nucàlidacuéca piri Marcos iwali, ipáchiacaalícué pía, yá pitàidacué cayábéeri iyúni. ¹¹ Aiba wenàiwica ípidenéeri Jesús, áibaalí ípidenéeri Justo, iwàwalicuéca pía nacái. Níacata abéta judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái íbaidéeyéica núapicha, wacàlidacatená càinàcaalí iyú Dios icuaca yáasu wenàiwicawa. Càita nachàiniadaca nuwàwa. ¹² Epafras abéericué piyacàle néeséeri íbaidéerica Cristo irípiná iwàwalicuéca nacái pía. Yá mamáalàacata isutácuéca Dios ícha piriipinácué manuísíwata cachàinacatenácué píiwitáise Jesucristo iwali, pimàacáanápínacué píawawa nacái Dios irí pimànicatenácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹³ Núaliacawa Epafras isutácué Dios ícha piriipinácué manuísíwata, càita nacái Epafras isutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnánáica, Hierápolis iyacàlená mìnánáica nacái. ¹⁴ Lucas nacái yái cadepiacáirica cáininéerica waicáca, iwàwalicuéca pía nacái. Càita nacái Demas iwàwalicuéca pía.

¹⁵ Nuwàwali níara wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Laodicea iyacàlená mìnánái. Nuwàwali nacái Nínfa, nía nacái iwacáidáyaquéeeyéicawa ucapèericulé namànicatená culto. ¹⁶ Pidécanaamicué piléeca yái cuyàluta piriwáaca, yá pibànùacuéni naléecatenáni, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Laodicea iyacàlená mìnánáica. Píacué nacái, piléecué nacái yáara cuyàlutaca nubànùerica nali Laodicea néré. ¹⁷ Píimacué càì Arquipo irí: “Píibaida cayába pimànicatená píibaidacaléwa càide iyúwa Wáiwacali ichùullaná pimànica irípináni”, càì núumaca Arquipo irí.

¹⁸ Núa Pablo nutànàacué piri yái tàacáisi achúméeerínaca nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía. Pisutácué Dios ícha nulípiná presocáiná núa. Nusutácué nacái Dios ícha piriipinácué imànnínápínacué piri cayábéeri mawèníiri iyú.

1 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái nutànàacué pírí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená mìnánái, píacué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pia. Wía apóstolca, wasutáca Dios ícha pírípínacué imànnínápinácué pírí cayábéeri mawènníri iyú, imàcáanápinácué piyaca matuìbanáiri iyú nacái.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Macái imanùbaca wasutácaalí Dios ícha pírípínacué, wàaca irí cayábéeri pìwalicué macáita. ³ Wàaca Wáaniri Dios iríwa cayábéeri mamáalàacata píibaidacáinacué Dios irípiná cachànníri iyú peebáidacáinacué Jesucristo itàacái. Wáalía nacáwa piyúudàacuéca áibanái manuísíwata cáminácáinacué piicáca Dios. Wáalía nacáwa picùacuéca manuísíwata Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa, íná yéewa píidenlàcuéca piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú idècunìtàacá namànicuéca pírí báawéeri ìwallíse yái peebáidàanàcuéca Jesucristo itàacái. ⁴ Píacué wéenánáica, cáinnácuéca Dios iicáca pia. Wáalíaca nacáwa Dios idéca yeedácuéca pia yàasu wenàiwicacaténacué pia. ⁵ Wacàlidacaalítécué pírí Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càmítatè wacàlidacáitacué píríni yàawami tàacáisi iyú meedá, néese wacàlidacatécué píríni Espíritu Santo ichàini iyú, wáalíacaté nacáwa báisíiri iyú báisicani yái tàacáisi wacàlidéerica. Píalíacué nacáwa amaléeri iyú wáyacaté machacànníri iyú pèewibàa, wayúudàacaténacué pia, íná píalíacuéwa wacàlidacaté pírí Dios itàacái báisíiri iyú.

⁶ Wía apóstolca, wáalíacawa Dios yàasunáica píacué, bàaluitécáiná pidàbacué piyaca machacànníri iyú càide iyúwa wáasáidàanátécué pírí, càide iyúwaté nacái Wáiwacali iyáaná. Yá peebáidacatécué Jesucristo itàacái casímáiri iyú, càide iyúwaté Espíritu Santo imàcáanacué casímáica pia, éwítatè áibanái càmíiyéi yeebáida nàuwichàidacáanítacué pia báawanama peebáidacáinacué Jesucristo itàacái. ⁷ Càita píasáidacuéca áibanái irí cainácaalí iwàwacutáaná neebáidaca, macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata, Acaya yàasu cáli íinata nacái. ⁸ Wáalíacawa pimàacacué madécaná áibanái náalíacawa Wáiwacali itàacái ìwali, càmíirica abéta níara iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata, nía nacái iyéeyéica Acaya yàasu cáli íinata, néese macái cáli imanùbaca manùbéeyéi wenàiwica náalíacué pí-ináwaná ìwali. Náalíacawa peebáidàanacué Dios itàacái, íná càmíta iwàwacutá wacàlidacuéca nalí piináwaná ìwali. ⁹ Néese, níata icàlidaca iyaca walí pí-ináwanacué ìwali, íná náalíacawa wapáchíanacué pia bàaluité, pitàidacatécué wía cayába, péemíacatécué nacái wàasu tàacáisi. Piyamáidacatécué piaca ídolo icàaluíníná, níara cuwáinái yéenáíwanáca, yá pimàacacatécué píawawa cáuri Dios irí, yái báisíirica, peebáidacaténacué itàacái, píibaidacaténacué irípiná nacái. ¹⁰ Nacàlidaca nacái walí picùacuéca Jesús yàanàca chènunníse ániwa, yái Dios lírica, Dios imichàidéericatè yéetácáisi ícha. Yácata Jesús iwasèerica wía Dios yàasu manuírí yùuwichàacáisi ícha, yái yùuwichàacáisi yàanèeripínáca èeri imáalàacaalípináwa.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Iná piacué wéenánáica pialíacuéwa Dios imànicatécué piri cayábéeri wapáchiacaalícué pía bàaluité. ² Péemiàcatécué waináwaná iwali, wía apóstolca, ipíchawáiseté wàanàacué piatalé, yáté Filipos iyacàlená mìnánái namànicaté walí máiní báawéeri, natàanicaté nacái wàwali báawéeri iyú idècunitàacá nàuwichàidaca wía iwaliise yái wacàlidàanàca Jesucristo itàacái. Quéwa Dios iyúudàacaté wía wàanàacaténáté piyacàle nérécué wacàlidàanàpinácué pirini macàaluíniná, yái tàacáisica ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, éwitaté áibanái nàuwidécàaníta namànica wía manuísíwata. ³ Càmitaté wacàlidacué piri cachìwéeri tàacáisi, càmita nacái wataànicué piri wachìwáidacaténácué pía meedá, weedàcaténácué pícha plata. ⁴ Néese Dios yáalimáidacaté iicáwa wía asáisi wáibaidacaalí irípiná machacàniri iyú, wía apóstolca. Néese idécanaámíté cayábaca Dios iicáca iyúwaté wáibaidàaná irí, yá ibànùacaté wía wacàlidàanàpináté yái tàacáisi ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná yéewa wacàlidaca wenàiwicanái iríni. Càmita wáalimáida wasíimáidacáita wenàiwica meedá wàasu tàacáisi iyúwa, néese wacàlidaca Dios itàacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái Dios yáaliérica wawàwa. ⁵ Píaliacué nacáíwa càmitaté wachìwáidacué pía cachìwéeri tàacáisi iyú càide iyúwa èeri mìnánái iwàwáaná yéemíaca. Càmitaté wamàni càì weedàanàpinácué pícha cawèniiri. Càmitaté nacái wamàni wawàsi ibàacanéeri iyú weedàcaténácué pícha plata. Càité wàyacué pèewibàa machacàniri iyú Dios iicá. ⁶ Càmitaté wawàwa wenàiwica naicáca wía iyúwa máiniyéica cayába áibanái íicha. Càmitacué wacutá pícha càiri, áibanái íicha nacái, ibatàa abéeri piná, éwita Dios imàacacàaníta walí cáimétacanéeri líbaidacalési, wía apóstolca. Càité nacái, éwita Dios imàacacàaníta walí íiuitáisewa wachùullacaténácué pía cachàiniri iyú, càicàaníta càmitaté wamàni càì. ⁷ Càmitaté wachùullacué pía cachàiniri iyú, éwita Cristo yàasu apóstolcàaníta wía. Néese wataànicatécué piri éeréeri iyú. Wamànicatécué piri càide iyúwa inanái udàwinàacaalí uénibewa, ucùa nacái nía cáininéeri iyú. ⁸ Càité nacái cáinináca waicácuéca pía iná wawàwacaté wacàlidacuéca piri Dios itàacái cayábéeri, yá wáibaidacaté macái wachàini iyúwa wayúudàacaténácué pía. ¡Yá wacàlidacatécué piri Dios itàacái mamàalàacata cáinináciná waicácuéca pía! ⁹ Píacué wéenánáica, pialíacuéwa wáibaidacaté wacáapi iyúwa mamàalàacata cachàiniri iyú wawèniacaténáté wayáapináwa, wàyacaalíté pèewibàa. Càmitaté wawàwa wáinalaléca pirícuéni, iná wáibaidacaté èeriápinama, táiyápinama nacái ipíchánacué wacutáca pícha wayáapináwa idècunitàacá wacàlidacatécué piri Dios itàacái.

¹⁰ Píaliacuéwa amaléeri iyúni wàyacatécué pèewibàa machacàniri iyú piicápinácué, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicá. ¹¹ Píaliacué nacáíwa wàalàacatécué pía, wamichàidacatécué píiuitáise, wachàiniadacatécué piwàwa, píacué abéechúanaméeyéica càide iyúwa nàaniri cayábéeri íiuitáise imàliná yéenibe iríwa. ¹² Wàalàacatécué pía pimàlinàpinácué càide iyúwa iwàwacutàaná Dios yàasu wenàiwica imànica, yái Dios imáidèricuéca pía icùacaténácué pía iyúwa Picuèriná, piyacaténácué nacái Dios icamaláná mèlumèluiri irìcu chènuniré.

¹³ Iyaca áiba wawàsi nacái wèerica Dios irí cayábéeri iwaliise mamàalàacata: Bàaluité péemiàcanáamicué wacàlidaca piri Dios itàacái, yáté peebáidacuécani pialíacáinátéwa Dios itàacáicani báisíiri iyú, càmita càide iyúwa wenàiwica

itàacái meedá. Báisíta Dios itàacáicani, iwàlìsàidéericuéa píiwitáise piwàwalliçúsewa, píacué yeebáidéeyéicani. ¹⁴ Iná píacué wéenánáica, peebáidacáinácué Jesucristo itàacái, ínáté iwalíise píasu cáli néeseéyeyi nàuwichàidacatécué pía, níái càmfíyéica yeebáida. Yá piùwichàacatécuéwa càide iyúwa Dios yàasu wenàiwica nàuwichàanátéwa, níara yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái Judea yàasu cáli ínata, bàaluitécáiná néenánái nacái judíonái nàuwichàidacaté cáli iwalíise yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níara judíoca nanúacaté Wáiwacali Jesús, càide iyúwaté nàawirináimi inúanaté Dios yàasu wenàiwica profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmallicúse. Judíonái yùuwichàidacaté wía nacái, nàucaca wía nacái nàasu cáli íichawa. Càmita namàni càide iyúwa casímáiná Dios iicáca. Nàuwideca namànica macái wenàiwica. ¹⁶ Macái imanùbaca wawàwacaalí wacàlidaca Dios itàacái càmfíyeyi judío irí, yéewacaténa Jesucristo iwàsàaca nía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, judíonái càmita namàaca wacàlidaca Dios itàacái càmfíyeyi judío irí. Càita máini namànica nabáyawanáwa, níái judíoca. Quéwa átata Dios yàasu yùuwichàacáisi máiniíri manuíca idéca yàanàaca mawiéniré nalí, yàanàacaténa nàwali mesúnamáita.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Píacué wéenánáica, achúmacaté wawàwa iwàwacutácáináaté wàacawa píchacué, achúma éeripináté, yáté éwita càmicáanáta waicácué pía, càicáanáta wawàwalicué pía mamàalàacata wawàwalliçúsewa. Iná wawàwacaté wàacawa pìatalécué máinicáináaté wawàwaca wapáchiacuéa pía. ¹⁸ Yáté wáináidacawa wapáchíanápináté píacué. Núa, Pablo nuwàwacaté nupáchiacuéa pía madécaná yàawiría quéwa càulenacaté Satanás imànica nuíchani, ínà càmitaté nùalimá nùanàaca néré. ¹⁹ Wía apóstolca, máinité wawàwaca waicácuéa pía casímáicáinácué pimànica wawàwa wacùacáinácué wabàlùanápináwa píapicha Wáiwacali Jesucristo íipunita áiba éeriwa Wáiwacali yàanàacaalípiná ániwa. Néenialípiná, ímáini casímáipínaca wawàwa pìwalicué peebáidacáinácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú! ²⁰ Báisíta, wacàlidapínacué piináwaná ìwali casímáiri iyú, pimànicáinácué máini cayábéeri.

3

¹ Néeseté máini nuwàwacaté nuémìaca piináwaná ìwalicué, quéwa càmitaté nùalimá nùaca nupáchiacuéa pía. Càmicáináaté nùalimá nuidenlaca mamàalàacata yái càmlínaca nùalíawa, ínáté nuináidacawa nuyamáanápínátéwa abéerita Atenas iyacàlená néré. ² Yáté nubànùaca wéenàsáiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái, ipáchiacaténa cué pía. Yái Timoteo abéeri wéená wía íibaidéeyéica Dios irípiná, wía icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo íináwaná ìwali. Yáté nubànùacué pìatalé Timoteo imichàidacaténa cué píiwitáise, íchàiniadacaténa cué piwàwa nacái, yéewanápínacué peebáidaca Jesucristo itàacái mamàalàacata tàì íiméeri iyú. ³ Nubànùacaté Timoteo pìatalécué yàalàacaténa cué pía, bàawacáichacué piwàwa piùwichàacái ìwalisewa, ipíchanacué piwènuadaca píiwitáisewa Jesucristo íicha. Píaliacuéwa iwàwacutáaná wàuwichàacawa càì, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁴ Càita nacái bàaluité wàyacaalítécué píapicha, yáté wacàlidacué píri áibanái nàuwichàidáanápíná wía, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Siuca píaliacuéwa wadéca wadàbaca wàuwichàacawa càide iyúwaté wacàlidáanácué píriini. ⁵ Iná càmicáináaté nùalimá nuidenlaca quirínamani, yái càmlínacuéa nùalía piináwaná ìwali, yáté nubànùaca Timoteo isutácaténa cué yéemíawa pía

yéewanápiná nùaliácuéca piináwaná ìwali asáisi peebáidacaalícué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ìmèeri iyú. Nubànuàcatécué pìataléni achúmacáináté nuwàwa nuínáidacawa piwalícué cawàwanáta Satanás yáalimáidacatécué pía piwènuádaánápinácué píiwitáisewa Jesucristo ícha. Càita Satanás iwàwa imànica yéewanápiná canáca iwèni, yái wacàlídéericuéca pírí Dios itàacái bàaluté.

⁶ Quéwa siúcade Timoteo idéca yèepùacawa piyacàle néeseceúé, yáara Tesalónica iyacàlenáca. Yá idéca icàlidaca walí cayábáanácué piináwaná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ìmèeri iyú, cáinináacáinácué nacái piicáyacacawa. Idéca icàlidaca walí piwàwalíinácué wía cáininéeri iyú mamáalàacata, máini nacái piwàwacué piicáca wía càide iyúwa wawàwáanácué waicáca pía. ⁷ Iná piácué wéenánáica, éwita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta wadéca wachàiniadaca wawàwawa, wía apóstolca, wéemlácáinácué piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ìmèeri iyú. ⁸ Yá wáalimá wàidenlaca yùuwichàacáisi wéemlácáinácué piináwaná ìwali càminácué piméyáawa peebáidaca Wáiwacali itàacái tàì ìmèeri iyú. ⁹ Càmiripináta wayamáida wàaca Dios irí cayábèeri piináwaná ìwalíisecué, yá nacái pimàninácuéca cayábèeri. Iná yéewa casíimáica wía Dios iicápiná piwalínácué. ¹⁰ Eeríapinama, táiyápinama nacái wasutáca Dios ícha manuísíwata imàacáanápiná waicácuéca pía watuí iyúwa wéewáidacaténácué pía mamáalàacata iwàwacutácáinácué píaliacawa áiba wawàsi ìwali peebáidacaténácué Jesucristo itàacái tàì ìmèeri iyú.

¹¹ Wía apóstolca, wawàwaca Wáaniri Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúdudáca wía yéewanápiná wáalimáca wapáchiacuéca pía mesúnamáita.

¹² Wasutá Wáiwacali ícha píripínácué, imàacáanápinácué cáinináca piicáyacacawa cachàiniwánái mamáalàacata, càita nacái cáinináanápinácué piicáca áibanái wenàiwica canánama, càide iyúwa cáinináaná waicácuéca pía.

¹³ Càita nusutáca Wáiwacali ícha píripínácué ichàiniadàanápinácué píiwitáise, yéewanápinácué mabáyawanáca Dios iicáca pía Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná macáita yàasunái mabáyawanéeyéi yáapichawa èeri imàaláapínacaalíwa. Báisíta, amén.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Siúcade piácué wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wasutácué pícha wawàsi manuísíwata, wàalàacué pía nacái Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. Piyacué machacànirí iyú cachàiniwánái mamáalàacata casíimáicaténácué Dios iicáca píiwitáise càide iyúwacué pidàbáanáté piyaca péemlacanacáitacué wéewáidaca pía.

² Péemlacadécué cayába yái tàacáisi wacàlídéericatécué pírí Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. ³ Dios iwàwacué piyaca mabáyawanéeri iyú píibaidacaténácué abéerita irípiná. Càmita iwàwacué piimáca áiba yáapicha càmiríca pinírísiwa, càmfíchúa nacái píinusiwa. ⁴ Càita Dios iwàwacué piyaca, yéewanápiná cawinácaalí asíali iwàwéerica icásàacawa yáalimá yeedáca iríwa ínupináwa mabáyawanáwaca, iyacaténá úapicha cáimiétaquéri iyú. ⁵ Aibanái wenàiwica càmfíyéica yáaliwa Dios ìwali needáca inanái máinicáiná nawàwacáita naímáca náapicha meedá. Càmita báisi naicáyacacawa cáimiétaquéri iyú. Picácué pimàni cà. ⁶ Picácué nacái piimá áiba asíali ínupináwa yáapicha, càita nacái áiba inanái iníri yáapicha. Pimànicaalícué càiri báawéri áiba wenàiwica

irí, yási Wáiwacali yùuwichàidacué píawa manuísíwata, càide iyúwacué wàalàanáté pía cáimiétaquéri iyú. ⁷ Dios càmita imáida wía wamànlínápiná wabáyawanáwa casaquéri iyú, néese imáidaca wía wáyacaténá mabáyawanéri iyú, yéewanápiná wáibaidaca abéerita irípiná. ⁸ Yái tàacáisi nùlèericuéca iyú pía, càmiirita meedá wenàiwica yàasu tàacáisi, néese Dios itàacáicani, íná cawínacaalí càmirica yeebáida yái tàacáisi, idéca yúucaca íchawa Dios, yái Dios ibànuèricuéca Espíritu Santo piwàwaliculé. Yái Espíritu Santo lípidená ímáanáquéi “Yái Mabáyawanéerica” ímáanáca, Espíritu yàanàacáináté mabáyawanácaténá imànica wía.

⁹ Quéwa càmita iwàwacutá nùlàacuéca pía cáinináanápinácué piicáyacacawa Dioscáiná idéca yéewáidacuéca pía càì, íná nùlálacawa cáininácuéca piicáca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁰ Wáalíacawa cáininácuéca piicáca macáita wenáiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata. Quéwa wasutácué pícha wawàsi manuísíwata, piácué wéenánáica, cáinináanápinácué cachàiniwanái mamáalàacata piicáca macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalimáidacué piyacaténá matuibanáiri iyú áibanái yáapícha. Picácué máini pisutáida péemlawa áibanái yàasu tàacáisi íwali, néese píibaidacué picáapi iyúwa càide iyúwaté wàalàanácué pía. ¹² Píibaidacué cachàiníiri iyú yéewanápiná áibanái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pía cáimiétaquéri iyú, pídeníacaténácué nacái yái pímaapuèrica, ipíchanácué picutáca piyáapínáwa áibanái ícha.

El regreso del Señor

¹³ Píacué wéenánáica, wawàwacué píalíacawa càinácaalí nàyanápiná níara yéetéeeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái achúmacáichacué piwàwa manuísíwata càide iyúwa achúmáaná èeri mīnanái iwàwa càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Achúmaca nawàwa manuísíwata càmicáiná nacúa néenánáimi imichàacawa yéetácaisi ícha. ¹⁴ Wadéca weebáidaca Jesús íinàwaná íwali yéetácatéwa, néese imichàacaté nacáíwa yéetácaisi ícha. Càita nacái weebáidaca Dios imichàidáanápiná yéetéeeyéimiwa yéetácaisi ícha, níái yéetéeeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nacáucami yàanàapíná Jesús yáapícha namichàacaténáwa yéetácaisi ícha Jesús yàanàapínacaalí àniwa.

¹⁵ Íná wacálidacué pirí yái tàacáisi càide iyúwa Wáiwacali yéewáidáaná wía: Wía cáuyéicáwaca mamáalàacata cháí èeri irícu Wáiwacali yàanàacaalípiná, càmita wàawa napíchalé chènuniré níái yéetéeeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁶ Wéemlapiiná chènuníséeri tàacáisi imáidéerica wía cachàiníiri iyú, yá ángel íiwacalíná imáidapíná nacái wíawa, yá nacái Dios yàasu trompeta casànapíná wéemlawa napulíacaalíni. Yási Wáiwacali iricùapínáwa chènunibàata. Néese níái yéetéeeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái, níata idàbapíná icáucàacawa quéechacáwa. ¹⁷ Néese wía cáuyéicáwaca wamichàapínáacawa náapíchawa cáuli iriculé, wawàlùacaténáwa acalée yéewiré wáipunitáidacaténá Wáiwacaliwa capíraléeri cáli ínatalé. Càipíná wáyaca Wáiwacali yáapíchawa càiripínáta. ¹⁸ Íná píchàiniadacué piwàwawáaca iyú yái tàacáisi cayábéerica ipíchanácué máini achúmaca piwàwa péenánái yéetácalíwa pícha.

5

¹ Píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá nutànàaca pirí tàacáisi íwali yái Wáiwacali yéenáíwanáca yàanàacatáipínáta, càisimalénácaalí camuí íya wapíchalé. ² Píalíacuéwa cayába canáca èeri mīnanái yáalíériwa càicaalínápinácaalí Wáiwacali yàanàaca àniwa. Càide iyúwa

cayéedéeri yàanàacaalí táiyápi càmicatáita wenàiwicanáí íináidawa ìwali, càita nacáí Wáiwacali yàapináwa néese àniwa càmicatáita èeri mìnánáí icùa yàanàaca. ³ Néenialípiná wenàiwica nacàlìdapiná càì: “Cayába macáita. Canáca ùwicáí. Wáyaca matuíbanáita”, càipiná náimaca. Néese ráunamáita yùuwichàacáisi yàanàapinácawa nàwali cáiwíri iyú imáalàidacaténá nía, càide iyúwa inanáí idàbacaalí yùuwichàacawa isicúsiwata umusúadacaténá iicá èeri. Yási càmita náalimá naplacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Quéwa piacué wéénánáica càmitacué catá píiwitáise, píaliacáinácuéwa Dios ìwali. Iná càmitacué Wáiwacali yéénáiwana icalùada píawa, yàanàapinácaalí càide iyúwa cayéedéeri icalùadacaalí wenàiwica. ⁵ Amalácáinácué píiwitáise macáita, píaliacáinácuéwa Dios ìwali, picùacáinácué nacáí Wáiwacali yàanàaca. Càmita wàya càide iyúwa catéeyéi íiwitáise iyáaná, càmiyéica yáalía Dios ìwali. ⁶ Iná iwàwacutá wamichàidaca wáiwitáisewa wacùanápíná Wáiwacali yàanàaca. Picácué wàya iyúwa iiméeyéi meedá, càmiyéica icùa Jesús yàanàanápíná. Yá waicáidacué Wáiwacali íipunitawa cáaliacáiri iyú, wacùacaténá wíawawa ipíchaná wawenúadaca wáiwitáisewa Wáiwacali íichawa. ⁷ Aibanáí catéeyéica íiwitáise càmita náalíawa Dios ìwali. Càica níade iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá táiyápinama, iyúwa nacáí wenàiwica icáméeyéica catéeri írìcu. ⁸ Quéwa wía amaléeyéica íiwitáise, icuèyéica nacáí Wáiwacali yàanàanápíná, iwàwacutá wacùaca wíawawa cayába ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacáí, càita nacáí cáininácué waicáyacacawa, càita nacáí manuícué wáináida wawàwawa Jesucristo ìwali iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wamànicaalí càì, yási wacùapíná wíawawa cayába Satanás íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí icàyuwaniwa, ibàle nacáíwa dàaléeri hierro nacáiri icùacaténá yáawawa yùuwidenáí íichawa. ⁹ Dioscáiná càmitatè yeedá wía yàasunáipínáwa imàacáanápíná yàasu manuúri yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali, néese idéca yeedáca wía iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwallíse yáí Wáiwacali Jesucristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁰ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná wàyacaténá yáapicha càiripináta, éwita nacáí wéetácaalíwa, càita nacáí cáucaalícáwa wía áiba èeriwa Jesucristo yàapinácaalíwa néese àniwa. ¹¹ Iná pimichàidacué píiwitáisewáaca mamàalàacata, pichàiniadacué nacáí piwàwawáaca càide iyúwa pimànlínácué píacawa siùcade.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Piacué wéénánáica wasutacué píicha wawàsi manuísíwata, piacué ancianonáí íimétacaná, níái íibaidéeyéica Dios írípíná pèewibáa, nacùacaténácué pía, nàalàacaténácué pía Wáiwacali itàacáí iyú, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí. ¹³ Iwàwacutacué píaca ancianonáí íimétacaná, cáininácué nacáí picáca nía manuísíwata ìwallíse yáí íibaidacalésica namànlírìca Dios írípíná, yáí nacùanácuéca pía. Piyacué matuíbanáita píapichawáaca.

¹⁴ Wachùullacué pía, piacué wéénánáica, píalàacué cachàiníiri iyú níara péená càmiyéica iwàwa íibaidaca. Pichàiniadacué nawàwa nacáí cawinácaalí achúméeyéica íináida iwàwawa, nàuwichàacáí ìwallísewa. Piyúudàacué nacáí níara machawàaquéeyéica íiwitáise, càmiyéicáwaca yeebáida tàì íiméeri iyú. Pimànicué macáita írì ééeri iyú mamàalàacata.

¹⁵ Aibanáicaalí imànicué píri báawéeri, picácué pimàni írì báawéeri nacáí píipuináwa, néese píalimáidacué pimànica cayábéeri píriwáaca càiripináta, macáí wenàiwica írì nacáí.

¹⁶ Cayábacué piwàwa càiripináta. ¹⁷ Pisutácué píawawa Dios ícha mamáalàacata. ¹⁸ Píacué Dios irí cayábéeri càinácaalícué pìyáaná, càicáinácué Dios iwàwa pimànica, píacué yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái.

¹⁹ Càide iyúwa càmicaalí wachacàida cayábéeri quichái iyúudèerica wía, càita nacái picácué pimáalàida píchawa yái cayábéerica Espíritu Santo imàníricuéca piwàwalícué. ²⁰ Picácué caná iwèni piicáca nataacái níai wenàiwica Espíritu Santo ichàiniadéeyéica nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícué. ²¹ Quéwa píináidacuéwa cáalíacáiri iyú ìwali macái tàacáisi péemièricuéca píalíacaténacuéwa asáisi báisícaalí Dios itàacáicani, néese peebáidacué abéerita yái cayábéeri tàacáisica. ²² Piwènúacuéwa macái báawéeri íiwitáaná ícha.

²³ Wasutáca Dios ícha pirípinácué, yái Dios matuíbanáirica imànica wáiwitáise, masacáanápínacué imànica píiwitáise píibaidacaténacué abéerita Dios irípiná, icùanápinácué nacái píiwitáise manuísíwata, piwàwa nacái, píiná nacái mabáyawanéeri iyú àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ²⁴ Càipiná Dios imànicuéca piríni. Yái Dios imáidéericatécué pía yàasunáicaténacué pía, imànipínacué pirí macáita càide iyúwa icàlidáanacué piríni.

Saludos y bendición final

²⁵ Píacué wéenánáica, pisutácué Dios ícha walípiná nacái. ²⁶ Pitàidacué cayábéeri iyú macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Nuchùulíacué pía Wáiwacali inùmalícué, piléecué yái nùasu cuyàlutaca nalí macáita níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁸ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú.

2 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaali ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái, nutànàacué piri cuyàluta, piacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená iricu, piacué iyéeyéica abédanicata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. ² Wasutáca Wáaniri Dios ícha pirípináacué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàninápináacué piri cayábéeri mawéniri iyú, namàacáanápináacué nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Piacué wéenánáica, casímáica wàaca Dios iri cayábéeri càiripináta piwalicué. Yá cayábaca còi wamànica peebáidacáináacué piacawa Jesucristo itàacái manuísiwata cachàiniwanái, yá nacái wáaliacawa cáinináanáacué yáwanái piicáyacacawa mamáalàacata. ⁴ Iná wacàlidacuéca piináwaná ìwali casímáiri iyú áibanái iri Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái yàcalé wapáchiacatabàa. Wacàlidaca nalíni piideníanáacuéca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidáanáacué nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái éwitacué áibanái nàuwichàidacáanítacué pía madécaná yàawirí, éwitacué nacái piùwichàacáanítawa madécaná càulenéeri wawàsi iyú. ⁵ Iná yéewa wáaliacawa amaléeri iyú Dios yàanápiná macái wenàiwica iwèni machacàniri iyú, namànicaalí cayábéeri, càita nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Siùcade piùwichàacuécawa piyaca ìwalíse yái peebáidáanáacuéca iyúwa Dios ichùullanáacué pía, quéwa càmitacué piméyáawa peebáidaca. Iná Dios icàlidápináacué piináwaná ìwali pimànínáacuéca cayábéeri, yá imàacápináacué piwàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca yàasu wenàiwicanáíwa càiripináta chènuniré.

⁶ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacàniri iyú, yùuwichàidápiná nacái níara wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níai yùuwichàidéeyéicuéca pí siùcade. ⁷ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacàniri iyú, imàacápináacué nacái piyamáidacawa piùwichàacái íchawa càide iyúwa imàacáanápiná wayamáidaca nacáiwa. Càipiná Dios imànica walí macáita néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná chènuníse mèlumèlúiri iyú, quichái ipèrùa yèewíse yàasu cachàiniyéi àngel yáapichawa. ⁸ Yá Wáiwacali Jesús yàanàapiná yùuwichàidacaténá wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níai càmiyéica iwàwa yáaliaca Dios ìwali, macáita nacái càmiyéica yeebáida yái tàacáisi íméerica Wáiwacali Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁹ Yá Wáiwacali yúucapiná íchawa nía déeculé, nàuwichàacaténáwa nabáyawaná ìwalísewa càiripináta, èeri càmíiri imáalàawa, yá càmita quirínama naicáca Wáiwacali, yái mèlumèlúirica iicacánáwa, icuérica macáita cáimiétacanéeri iyú, máinícáiná cachànica íiwtáise manuíri. ¹⁰ Càipiná Wáiwacali imànica nalíwa néenialípiná yàanàacaalípiná àniwa. Yàapínacawa nèese àniwa yéewacaténá macáita yàasunái, wía yeebáidéeyéica itàacái, wàaca iri cayábéeri manuísiwata cáimiétaquéri iyú casímáiwica. Núlía nacáiwa piicáanápináacué Wáiwacali yàanàaca, piápináacué nacái iri cayábéeri, peebáidacáináacué iyúwaté wacàlidáaná piri Wáiwacali iináwaná.

¹¹ Wáaliacawa pianápinacué Wáiwacali irí cayábéeri néenialípiná, íná wasutáca Wacuèriná Dios ícha pirípinacué mamáalaacata. Wasutáca Dios ícha iyúudaanápínacué pía piyacaténacué càide iyúwa wenàiwica Dios imáidéeyéica nàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita nacái wasutáca Dios ícha pirípinacué ichàiniadàanápínacué pía íiwitáise cachàiníri iyúwa, pimànicaténacué macái cayábéeri wawàsi piwàwéericuéca pimànica, yá nacái píibaidacalécuéca pimàníríca peebáidacáinacué Jesucristo itàacái.

¹² Càita wasutáca Dios ícha pirípinacué yéewanápiná áibanái nacái nàapínaca Wáiwacali Jesús irí cayábéeri naicácaalípiná ichàiniadacuéca pía pimànicaténá cayábéeri, yéewanápiná nacái píacué iyéeyéica abédanamata Wáiwacali Jesús yáapícha píasáidacuéca áibanái irí cayábéeri íiwitáisevani, yái Wáiwacalica. Píalimápinacué pimànica còi yácaíná Wacuèriná Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudaacuéca pía mawèníri iyú.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Siúcade píacué wéenanáica, píaliacuéwa Wáiwacali Jesucristo yàanàanápíná àniwa. Píaliacué nacáíwa Dios iwacáidàanápíná wíawa Wáiwacali Jesucristo yàatalé. Siúcade wawàwaca wéewáidacuéca pía íwali quiríta. ² Cawàwanáta abénaméeyéi cachíwéeyéi nacàlidapínacué piríni idécasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáíwaná yàacaténáwa néese àniwa. Wasutácué píícha wawàsi manuísíwata ipíchaná piúcáida piwàwawa pícalúniwa caquialéta iyúwa sícuslucíyéi iwàwa. Picácué cáalu pía áibanái cachíwéeyéi náimacaalícué píri nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalicuíse ímérica idécasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáíwaná, càita nacái néewáidacaalícué pía iyú càiri cachíwéeri tàacáisca. Cawàwanáta náasáidapínacué píri cuyàluta náimérica íwali nutànaacasacué piríni, quéwa picácué peebáida nachíwa, picácué nacái cáalu pía. ³ Picácué pimàaca áibanái ichíwáidacuéca pía áiba tàacáisi cachíwéeri iyú, íbatàa abéeri tàacáisi iyúpináta. Ipíchawáise Wáiwacali yéenáíwaná yàanàaca yàacaténáwa néese, yá madécaná wenàiwica nawènuadapíná náiwitáiseva Dios ícha manuísíwata, yá càmíta nawàwapíná Dios icùaca nía. Abéeri asiali nacái yàanàapíná, máníiri cabáyawanáca, Satanás inacáiri íiwitáise, yáalimáidéeripíná èeri mìnánái namànínápíná nabáyawanáwa. Mánípiná báawacani, yái aslálíca, íná Dios idéca íináidacawa imáalàidàanápínáni báisíri iyú. ⁴ Yái asiali yàanèeripínáca, yácata Dios yúuwidesíwaca báawéerica náícha canánama. Yá mánípiná cáimacáica íicáca yáawawa. Icàlidapíná íwaliwa cachàinicasani Dios ícha, cachàinisa nacáicani macái cuwáinái ícha áibanái yéeyéica icàaluíná, íná ichùulípiná èeri mìnánái yàaca icàaluíná Dios ícha. Néese imànipíná càiri báawasíwéeri: Ibàlùadapíná yàasu manuíri yàalubáisiwa Dios yàasu templo írìcu, yá yáawinacawa néré icùacaténá macáita, Dioscáinásani, càipíná ímaca yéewacaténá èeri mìnánái yàaca icàaluíná. Yá icàlidapínáca íinàwanáwa Dioscani.

⁵ Nùaliacawa piwàwalicuéca cayábani yái tàacáisi nucàlidéericatécué píri. Bàaluité nùyacaalítécué píapícha, yáté nucàlidacuéca píri íinàwaná íwali yára máníiri cabáyawanáca yàanèeripínáca áibaalípiná. ⁶ Siúcade píaliacuéca càirínacaalí chàinisi càmíritàacá íbatàa yásáidacawa yára máníiri cabáyawanáca, àta idécatalépináta yéenáíwaná yàanàaca, Dios imàaqueerica irí yàanàacatáipíná. ⁷ Dios imàacaca wáaliacawa Satanás idéca idàbaca iwènuadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios ícha. Quéwa càmítàacá idé Satanás

yáalimá imànica macáita yái báawéerica iwàwéerica imànica, iyacáiná siùcade abéeri imáisanierica Satanás imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná imànica. Aibaalípiná yàapinácawa èeri íicha yái càmlíricáwaca íbatàa Satanás imànica macáita yái iwàwéerica imànica. Idécánáami yàacawa èeri íicha, yásí Satanás yáalimápiná imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná cháí èeri írìcu. ⁸ Néese yáara máiníri cabáyawanáca wenàiwica yásáidapinácawa cháí èeri írìcu, yái aslali Wáiwacali Jesús inuérípináca caquialéta itàacái iyúwa. Wáiwacali yàanàapíná cachàiníri íiwitáise yáapichawa, ícamalá mèlumèluíri írìcu nacáíwa, yá Wáiwacali imáalàidapinácani yáara máiníri cabáyawanáca. ⁹ Quéwa néenialípiná, idècunitàacá iyaca cháí èeri írìcu, yáara máiníri cabáyawanáca, yásí Satanás ichàiniadapinácani manuísíwata idènlacaténá ichàini manuíríwa. Yásí yáara máiníri cabáyawanáca imànipíná madécáná wawási cachàiníri iyú càmlíri wenàiwica idé imànica ichìwáidacaténá wenàiwica. ¹⁰ Imànipíná nacái macái báawéeri íiwitáaná ichìwáidacaténá wenàiwica Dios yùuwichàidèeyéipíná nabáyawaná íwalíse càiripínáta càmicáiná cáiníná naicáca báisíri tàacáisi neebáidacaténáni. Dios yùuwichàidapíná nía càmicáiná neebáida báisíri tàacáisi yéewanápiná Jesucristo iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹¹ Càmicáiná nawàwa neebáidaca báisíri tàacáisi, íná Dios imàacapíná cachìwéeri tàacáisi ichìwáidaca nía, neebáidacaténáni cachàiníri iyú. ¹² Càipíná Dios imànica yásáidacaténá yùuwichàidáanápíná càiripínáta macáita wenàiwica càmlíyéica iwàwa yeebáidaca yái báisíri tàacáisica, néese caslimáica meedá namànica nabáyawanáwa.

Escogidos para ser salvados

¹³ Quéwa wía apóstolca, iwàwacutá wàaca Dios írí cayábéeri càiripínáta píwalícué, píacué wéenánáica cáininéeyéica Wáiwacali íicáca. Wàaca Dios írí cayábéeri bàalutécáiná Dios yeedácuéca pía èeri ipíchawáise iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, Espíritu Santo imàacacáinácué Dios yàasu wenàiwicaca pía, peebáidacáinácué nacái yái báisíri tàacáisica. ¹⁴ Dios iwàwacáináaté iwasàacuéca pía, íná Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué píri yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càita Dios imáidacatécué pía yàasunáicaténácué pía, yéewanápinácué píyaca Wáiwacali Jesucristo yáapícha cáimiétacanéeri iyú, ícamaláná mèlumèluíri írìcu nacái càide iyúwa Wáiwacali íyáaná.

¹⁵ Íná píacué wéenánáica, cachàinícué píiwitáise Jesucristo íwali, peebáidacué itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Píacué píimáicha yái wacàlidéericatécué píri wàyacaalícué píapícha bàaluté. Píacué nacái píimáicha yái tàacáisi wacàlidéericuécá píri cuyáluta írìcu watànèericuécá píri. ¹⁶ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo íicha píripínácué, Wáaniri Dios íicha nacái, yái cáininéerica íicáca wía, imàníríca nacái walí cayábéeri mawèníri iyú. Càita idéca ichàiniadaca wawàwa càiripínáta, imàaca nacái manuíca wáináidaca wawàwawa Dios íwali imànínápíná walí cayábéeri càide iyúwa ícalídáanáaté walíni. ¹⁷ Yá wasutáca Dios íicha píripínácué ichàiniadáanápínácué píwàwa, imàacáanápínácué nacái píimànica cayábéeri mamáalàacata macái íiwitáanáta, pítanáicaténácué nacái yáawamita cayábéeri wawàsi íwali.

¹ Píacué wéenánáica, iyaca nacái áiba wawàsi quiríta wawàwéericuéa wacàlidaca pírí: Pisutácué Dios íicha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca Wáiwacali itàacáíwa áibanái irí caquialéta macái cáli imanùbaca. Pisutácué Dios íicha imàacáanápíná madécana wenàiwica neebáidaca Wáiwacali itàacái cáimiétaquéri iyú càide iyúwacué peebáidáaná. ² Pisutácué Dios íicha nacái cáinápíná wía báawéri íicha, nàyacáiná abenáméeyéi wenàiwica máiniyéica báawaca íiwitáise, iwàwéeyéica imànica walí báawéri càmicáiná macái wenàiwica yeebáida Wáiwacali itàacái. ³ Quéwa Wáiwacali imànica macáita càiripináta càide iyúwa íimáaná, íná yéewa wáallacawa ichàiniadàanápínacué píiwitáise peebáidacaténacué itàacái mamáalàacata, tàì íiméeri iyú, icùanápínacué pía nacái Satanás íicha, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa. ⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali íwaliwa iyúudàanápínacué pía pimànicaténacué piacawa mamáalàacata càide iyúwate wáchuullanacué pía. ⁵ Wasutáca Wáiwacali íicha pírípínacué iyúudàanápínacué cáinínaca piicáca Dios càide iyúwa cáinínáanacué Dios iicáca pía. Càita nacái wasutáca Wáiwacali íicha ichàiniadàanápínacué píiwitáise píidenlacaténacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú càide iyúwaté Cristo lidenlána yùuwichàanáwa.

El deber de trabajar

⁶ Píacué wéenánáica, wachùullacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, picácué piacawéerida cawinácaalí péenacué càmirica iwàwa íibaidaca, càmirica nacái íya càide iyúwa wéewáidàanacué pía. ⁷ Píaliacuéwa càinacaalí iwàwacutàanacué piyaca pimànicaténacué càide iyúwaté wáasáidàanacué pírí wáyacaalítécué piápícha. Néenialí wáyacaalítécué piápícha, wía apóstolca, wáibaidacaté wawènlacaténá wayáapínáwa. ⁸ Càmitaté nacái wayáacué píicha yàacàsi mawèníri iyú. Néese wía apóstolca wáibaidacaté cachàiníri iyú éeríapi, tàiyápi nacái wapáyaidacaténá wayáapínáwa, ipíchanacué piùwichàacawa wàwalíse, càmicáináaté wawàwa wáinatalécuéca píríni, íbatàa abéeri péená irí. ⁹ Ewita Dios imàacáaníta wasutácuéca píicha wayáapínáwa mawèníri iyú wéewáidacáinacué pía, càicáaníta càmitaté wamàni càì. Néese wáibaidacaté cachàiníri iyú wáasáidacaténacué pírí càinácaalí iwàwacutàanacué píibaidaca cachàiníri iyú. ¹⁰ Wáyacaalítécué piápícha, yáté wachùullacuéca pía càiri tàacáisi iyú íiméerica: Aibacaalí péenacué càmita iwàwa íibaidaca, picácué pía iyáapíná. ¹¹ Quéwa wadéca wéemiacuéca piináwaná íwali ínucué pèewibàa abenáméeyéi péená, càmiyéica íibaida íbatàa achúméerína íibaidacalési piná. Càmita nabatàa áibanái íibaidaca, néese nasáiwicaca nalí wawàsi meedá. ¹² Níara ínuyéica, càmiyéica íibaida, wachuulla nía, wasutáca náicha wawàsi manuísíwata nacái Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, náibaidàanápíná matuíbanáiri iyú needácaténá nayáapínáwa.

¹³ Píacué wéenánáica, picácué chamàle pimànica cayábéeri ipíchaná piméyáacawa, néese pimànicué piacawa cayábéeri mamáalàacata. ¹⁴ Aibacaalí péenacué càmita imàni càide iyúwa wachùullanáni cháì cuyàluta írìcu, picàlidacué iináwaná íwali macái wenàiwicanái yàacásemi, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué piacawéeridani, yéewacaténá báicani íbáyawaná íwaliwa. ¹⁵ Quéwa picácué piùwide pimànica yái wenàiwicaca, néese píalàacué éeréeri iyútani, càide iyúwacué píalàaca nacáicaalí péenàsàiriwa.

Bendición final

¹⁶ Wasutáca Wáiwacali íicha pírípínacué, yái imàaquéerica matuíbanáica yàasu wenàiwica iwàwa, imàacáanápíná matuíbanáicuéca piwàwa

càiripináta càinácaalícué pìyáaná. Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinácué yàacawéeridáanápínácué pía manuísíwata.

¹⁷ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúmээрíina tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáínácué pía. Càita nutànàacani macái nùasu cuyàluta irícuwa. Càì nutànàacani pialíacaténácuéwa càinácaalí iicácanáwa, ipíchanácué áibanái ichiwáidaca pía. ¹⁸ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, imànínápínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, piácué canánama.

1 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùaca piri cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuibaidáanápíná irí. Yái Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yái Jesucristo imàaquéerica manuica wáináidaca wawàwawa ìwali imàninápiná wali macáita càide iyúwaté ímáaná wali. ² Nutànàaca piri cuyàluta Timoteo, píacata nuiquéerica càiride iyúwa nuíriwa báisita peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namàninápiná piri cayábéeri mawéníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé namàacáanápíná nacái matuibanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Pimàni càide iyúwaté nùaláaná pía ipíchawáiseté nùacawa pícha Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwaca piyamàacawa aléera Efeso iyacàlená iricu píalàacaténá cachàiníri iyú áibanái wenàiwica néeníyéica iyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú. ⁴ Píalàa nía nacái cachàiníri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachíwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachíwéeri ìwali náiméerica ìwali icàlidacasa càinácaalí nàawirináimi imàniná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita nàawirináimi ípidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemlawa níawáaca mamáalàacata, natàanica náapichawáaca chàinisíri iyú nacái. Yái tàacáisi cachíwéerica càmita iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Dios idéca ichùullaca wía càinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá càì wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri ícha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios irípiná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíri iyú. ⁶ Abénaméeyéi càmita càì nàyaca nawènúacáinatéwa Dios itàacái ícha, yá naméeràacawa déeculé báisíri tàacáisi ícha. Siúcade natàanica náapichawáaca chàinisíri iyú canéeri iwèni wawási ìwalíse meedá. ⁷ Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, quéwa càmita náalía néemlaca càinácaalí ímáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca náalía néemlaca yái tàacásica, íná manuica náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica, quéwa càmita náalía néemlaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸ Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáaliacawa cayábéericani, yái profeta Moisés yàasu tàacásica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yái tàacásica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmita imáisanla wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, càmíyéica nacái iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwidaca namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmita nàa Dios iyéininá, caná iwèni naicáca áibanái yàanaca Dios icàaluíniná; nanúaca nániriwa, náatúa nacáíwa, nanúa nacái áibanái wenàiwica. ¹⁰ Naimáca áiba yáapicha càmíchúaca náinusiwa, càmírica nanírísiwa nacái, aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa,

inanái naimáca nanacáichúa yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalinápíná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca áibanái ìináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaaca imànníyéica macái báawéeri ìiwitáaná méetàuculé ìicha yái yéewáidacalésica machacànìrica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté icháawàaca naináwaná ìwali, ìimaca iwàwacutáanápíná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalìsewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisìrica ìyaca abédanamata yáapicha yái tàacáisi Dios imàaquéerica nulí, nucàlidacaténá áibanái ìrini yéewanápíná náaliacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ìicha, yái Dios mèlumèlùrica ìicacánáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacali Jesucristo ìrí cayábèeri, yái ichàiniadéerica núa. Nùaca ìrí cayábèeri bàaluitécáiná ìicaca núa càiride iyúwa abèeri imànnìripináté càide iyúwa ichùulianá núa, yáté imàacaca nuibaidaca ìrìpiná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yái cayábèerica éwitaté nutàanícáaníta báawéeri iyú Jesús ìwali numèchatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri ìicaca yáawawa áibanái ìicha. Quéwa Dios ìicacaté nupualé càmicáinaté nùaliáwa nùuwichàidáanáté nùacawa yàasu wenàiwicanái ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴ Yá Wáiwacali idéca imànica nulí cayábèeri mawèníri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái ìicaca núa. Càita wáyaca, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵ Nucàlidacué pirí báisísiwéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàacaté aléi èeri ìriculé iwasàacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ìicha. Nùacata yái cabáyawanéerica náicha canánama èeri ìricuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶ Dios ìicacaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténá Jesucristo yásáidaca macáita wenàiwica ìrí máini cayábèerica ìiwitáise, náaliacaténáwa nacái càmita yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icúaca déecuiri iyú yéewanápíná wenàiwica nawènúadaca ìrìpiná náiwitáisewa. Càipíná náaliacawa néemìlapínacaalí nuináwaná ìwali, náaliacaténáwa Dios ìicáanápíná napualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapínáwa càmliri imáalàawa. ¹⁷ ¡Wàacué Dios ìrí cayábèeri manuísíwata càiripináta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéri iyú, yái Wacuèriná Dios càmlìrica imáalàawa, càmliri nacái yéetáwa, càmliri nacái yéewa èeri mñanái ìicaca, yái abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸⁻¹⁹ Néeni, Timoteo, nuíquéri càiride iyúwa nuìriwa, nuchùuliacaté píá píalàanápíná cachànnìri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càì nuchùuliacá píá pimànicaténá cayábèeri ùwicái cachìwéeyéi ìipunita, pimawèniadacaténá nía báisìri tàacáisi iyú. Píalimápíná pimawèniadaca nía peebáidacaalí mamáalàacata yái tàacáisi báisìrica, píwènúadacaalí nacái píiwitáisewa càiripináta píbáyawaná ìichawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abènaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanáté tàacáisi píwali Dios inùmalicuse. Náimacaté píibaidáanápínaté Dios ìrí cáaliacáiri iyú. Áibanái càmitaté nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná ìichawa báisìri iyú, íná nadéca naméyàaca neebáidaca yái báisìri tàacáisica. ²⁰ Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Iná nudéca numàacaca nía yéewanápíná Satanás

yùuwichàidaca nía namàacacaténá náichawa yái natàaníníaca báawéeri iyú Dios ìwali.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Quéechacáwa nuwàwa pialàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutàanápíná Dios fícha macái èeri mìnánái iripíná. Iwàwacutá wasutáca Dios fícha nalípiná, wàaca nacái Dios iri cayábéeri nàwali macáita. ² Iwàwacutá wasutáca Dios fícha nalípiná níái icuèyéica cáli, nalí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanái, yéewacaténá wàyaca matuìbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàaluíná matuìbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwicanái iicápiná. ³ Cayábéeriquéi wasutàanáca Dios fícha nalípiná, casímái nacái Dios yéemlaca yái wasutàanáca fícha nalípiná, yái Dios iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ⁴ Cayábaca Dios yéemlaca wasutàaná fícha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha; Dios iwàwa nacái náaliacawa ìwali yái báisíiri tàacáisica. ⁵ Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàaníca Dios yáapicha èeri mìnánái iwicáu, yái wenàiwica lípidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo fícha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶ Jesucristo imàacacaté icáucawa macái èeri mìnánái fíchawalíná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, càide iyúwaté Dios yáasáidáaná walí iwàwacáináté wáaliacawa. ⁷ Dios imàacacaté apóstolca núa ibànùacaténá núa nucalídáanápíná càiri tàacáisi inùmalicuse Jesucristo iináwaná ìwali. Nùumaca piri báisíiri iyú, càmita nuchiwa: Dios ibànùaca núa nuéwáidacaténá càmiyéi judío báisíiri tàacáisi iyú, neebáidacaténá Jesucristo itàacái.

⁸ Iná àta alenácaalí nàwacáidáyacawa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca aslanái isutáca Dios fícha. Namichàidacaalí nacáapiwa nasutàcaténá Dios fícha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmita calúa nía, càmita nacái natàaní nàapichawàaca chàinisíiri iyú. ⁹ Cayábaca nacái inanái nadènlacaalí nabàlewa iyúwa cáimiétacanéeyéi inanái, ipíchaná aslanái naicáidaca nalí, néese nàináidacawa inanái ìwali báawanama. Cayábaca càmicaalí nachùnà náiwita ibáináwa máini cawèníiri iyú, oro yáapicha, cawèniyéi tùliquichi yáapicha nacái, cawèniíchúa íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalí nàwalica máiniiri cawènica bàlesica. ¹⁰ Càmita cayába inanái náasáidaca meedá nadènlaca madécaná cawèníiri, néese cayábaca inanái náasáidacaalí nadéca namàacaca níawawa Dios iri nàacaténá iyéininá báisíiri iyú. Càì nàalimá náasáidaca náiwitáisewa: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanái irí. ¹¹ Iwàwacutá masànaca inanái culto iricu, néemlacaténá aslanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanái nàaca náimiétacaná, cawinácaalí aslanái yéewáidéeyéica wenàiwicanái. ¹² Càmita numàaca inanái yéewáidaca aslanái Dios itàacái iyú culto iricu macái wenàiwica yàacuèsemi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmita nacái numàaca inanái ichùullaca aslanái, néese iwàwacutá masànaca inanái néemlacaténá aslanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³ Canáca yéewaná inanái ichùullaca aslanái, Dios idàbacáináté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbàanéeyicaté wenàiwicaca, wàawirináimica nía, wía èeri mìnánáica canánama. ¹⁴ Yái Adán càmitaté Satanás ichiwáidani, néese Satanás icálidacaté ichiwawa inanái irí,

yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu ìyacanà càmíricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáaliacawa canáca yéewaná inanái ichùullaca aslanái. ¹⁵ Quéwa níái inanáica namusúapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáanà namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáaliacáiri iyú càide iyúwa cáimiétacanéeeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri íicha, náibaidacaténá Dios irí mabáyawanéeri iyú.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Báisíta cayábaca máinícaalí abéeri iwàwaca íibaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisíta máiní cayábéeri, cáimiétacanéeérica nacái yái anciano íibaidacaléca Dios irípiná. ² Iná cawinácaalí íibaidéeérica Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmíta áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali, ipíchaná náimaca anciano imànica íibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènlaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica íibáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casímáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacaténáwa icapèe irícu, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníyéicawa déeculé icapèe íichawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³ Càmita nacái anciano icàma. Càmita nacái ipélica, néese càmíiri calúa iwàwa, càmíta nacái iwàwa itàaníca chàinisíiri tàacáisi iyú. Càmita icutá mamáalàacata yeedácaténá iríwa manùba plata. ⁴ Iwàwacutá anciano icùaca icapèericuýyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái íimiétacanà manuísíwata. ⁵ Iwàwacutá càì anciano icùaca icapèericuýyéiwa, yácáiná càmicaalí yáalimá icùaca cayába icapèericuýyéiwa, néese càmíta nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶ Iná iwàwacutá anciano càmíirica wàlisàì yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàinica iicáca yáawawa áibanái íicha, yá imànica íibáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàinínáté iicáca yáawawa Dios íicha, yáté imànica íibáyawanáwa, iná Dios yùuwichàidapínacani báawanama càiripináta. ⁷ Iwàwacutá nacái anciano iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná áibanái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Càmicaalí càì anciano iyaca, yá cawàwanáta áibanái itàaníca ìwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànínápiná íibáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmíyéita cachíwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; càmíyéita nacái icàma, càmíyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawàsi báawéeriwa needácaténá naliwa plata. ⁹ Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tàì íiméeri iyú yái tàacáisi báisíirica weebáidéérica, Dios imàaqueérica wáaliacawa ìwali. Iwàwacutá nacái masacàaca diácononái íiwitáise. ¹⁰ Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha asáisi náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacàníiri iyú. Néese càmicaalí namàni nabáyawanáwa, yási náalimáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íibaidéeyéica Dios irípiná iyúwa

diácono. Iwàwacutá nàya cáimiétaquéeri iyú, càmfíyéica itàaní áibanái ìwali báawéeri iyú, càmfíyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacànìiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicani. ¹² Iwàwacutá diácono idènlaca abéechúata ìnuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèericuíyéi nacáíwa. ¹³ Iwàwacutá càì nàya níai diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái ìicaca nía cáimiétaquéeri iyú, yá nacái manuúpináca diácononái ìináidaca iwàwawa, cachàinìiri yáwanái náiwitáise nacàlidacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutuíyaca núalimáanápíná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siùcade nutànaaca pìri cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa platalé mesúnamáita, càicáaníta plálápinácawa càinácaalí iwàwacutáaná wàya, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripináta báisìiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáalíacawa báisìiri iyú, máiní cachàinìirica yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica ìcha bàaluité quéwa siùca Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca: Cristo yàanàacaté aléi èeri iriculé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo ìwali mabáyawanéericani, àngelnái nacái naicácani. Aibanái nadéca nacàlidaca ìináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, iyacaténá cáimiétacanèeri iyú, icamaláná mèlumèluirí irícu nacáíwa.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ìcha, càmita quirínama neebáidapíná itàacái. Néese neebáidapíná demonionái itàacái cachìwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachìwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemlápíná pucháibéeyéi ìiwitáise irí, cachìwéeyéi nacái. Níara cachìwéeyéica náalíapínácawa cabáyawanáca nía, quéwa càmita quirínama báipíná nía nabáyawaná ìwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali, néese namànipíná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachìwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacàsàacawa. Namáisanlaca wenàiwica iyáaca abénaméeyéi yàacàsi ìiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icàsàacawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu ìwaliwa, nanìiri ìwali nacáíwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi ìiwitáaná wayáapíná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéicawa báisìiri tàacáisi ìwali nacái. ⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi ìiwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaléca ìná càmita iwàwacutá wáucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casímáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái ìimacáiná walí cayábacani, yá nacái wasutáaná Dios ìcha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwalíirica, plálàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali

yái tàacáisi icàlidéerica walí cànínacalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidábáanaté peebáidacani àta siùca nacáide. Càicaalí pimànica, yásí píibaidapínà piàcawa Jesucristo irípinà cayábéeri iyú.

⁷ Eeri mìnáná càmíiyéi yáalía Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéerica iwèni, máiwitáiséerica, cachiwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenáiwica irí. Píuca píichawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemìa nalí. Néese péewáidawa cachàiníri iyú piyacaténà machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁸ Cayábaca walíni cachàinicaalí wainá cháí èeri irícu idècunitàacá wàyaca cháí maléénà èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripinàta wàyacaalí machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicaca wáiwitáise siùcade. Néese áiba èeriwa wáyapínaca yáapicha càiripinàta. ⁹ Báiscata yái tàacáisica. Iwàwacutá macái wenáiwica yeebáidacani. ¹⁰ Iná wáibaidaca cachàiníri iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuúcaténà wáináidaca wawàwawa ìwali càiripinàta, yái iwasèerica macái wenáiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, cawínacalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Càita iwàwacutá pichuullaca nàyaca, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacáisica nucàlidéerica pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculliricáaníta pía. Néese píasáida nalí cànínacalí iwàwacutáaná nàyaca machacàníri iyú níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàani abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Piya machacàníri iyú wenáiwicanái iicápiná. Cáininá píicaca áibanái, piyúudáanápíná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca píiwitáise macái bàawéeri íicha. ¹³ Pilée nali Dios itàacái macái imanúbaca nàwacáidáyacacaaalíwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimichàida náiwitáise mamáalàacata neebáidáanápínà cachàiniwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta piatalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa píicha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí píibaidáanápíná irí, bàaluité ancianonái imàacacaaalíte icáapiwa piwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi piwali Dios inùmalicuise íiméerica píibaidáanápínaté Dios irípiná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa núumáaná pirí, yéewacaténà macáita wenáiwica náalimá naicáca pimànica piàcawa cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picúa piawawa wenáiwica ibáyawaná íicha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenáiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí càì, yásí piwasàaca piawawa cachiwéeyéi yàasu tàacáisi íicha. Càita nacái piwasàapíná nía cachiwéeri tàacáisi íicha, níara yéemiéeyéica pirí.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Picá pialàa nía cachàiníri iyú, níara béeyéica aslanáica, néese pialàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pialàaca nacáicaalí pianiriwa éeréta. Pialàa nacái ùuculliyéi càide iyúwa pialàaca nacáicaalí péenásàiriwa. ² Pialàa béeyéi inanái càide iyúwa pialàaca nacáicaalí piatúawa éeréta. Pía ùucullirica, péewáidacaalí mánacanái, píicá nía càyéide iyúwa péenásàatúanái, picúa nacái piawawa càiripinàta ipíchaná pimànica píibáyawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inírimi yéetéeyéimicawa íicha. Piyúudáacué níara maníríiyéimica

canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéénánái iyúudéeyéipíná nía. ⁴ Quéwa maníríichúami idèniacaalí yéenibewa, càita nacái udèniacaalí utaquénáíwa, yási iwàwacutá nayúudàaca úa quéecha nàacaténá uímiétacaná càide iyúwa Dios ichùullaná. Iwàwacutá nayúudàaca úa nèepùadacaténá yái cayábéerica naséenáimi imànríicaté nali, casíimáicáiná Dios íicáca namànica ulí cayábéeri. ⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái maníríiyéimi catúulécánásiwéeyéi, canácáiná néenánái iyúudéeyéipíná nía. Níara maníríiyémica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápíná nía, yá nasutáca níawawa Dios íicha éerlapinama, táiyápinama nacái. Iná iwàwacutácué piyúudàaca nía, píacué Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Quéwa càmitacué iwàwacutá piyúudàaca áiba maníríichúami ùyacaalí meedá càasuíri iyú uslíimáidacaténá úawawa. Càmita uúnáidawa Dios íwali, iná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùullaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyanápiná machacàníri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná íwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita iyúudàa yéénánáíwa, icapèerícuíyéi nacáíwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica íiwitáise áibanái íicha càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba maníríichúami iwàwacaalí íibaidaca abéerita Dios írípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udèniaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríichúamica iníri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa íwalíise yái umànínáca áibanái íri cayábéeri; idàwinéechúa yéenibewa cayába nàyacaténá machacàníri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèerículéwa casíimáiri iyú, ùacaténá nayáapíná; iyúudéechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái uíbaidàanápíná nali càide iyúwa nàasu wenàiwica íbíerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudéechúa nacái cawínacaalí yúuwichéeyéicawa; íimáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri íiwitáaná áibanái íri.

¹¹ Pitànàacaalí inanái ípidená cuyàluta írìcu, náibaidacaténá abéerita Dios írípiná càiripináta, picá pitàna náipidená cawínacaalí maníríiyémica càmiíyèitàacáwa idèña sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi maníríiyéimi nawènúadapíná náiwitáisewa náibaidacalé íichawa náiméericaté íwali namànínápinása Cristo írípiná nawàwacáiná needáca naliwa naníripínáwa àniwa. ¹² Néese namànicaalí càí, yá cabáyawanáca nía càmicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidàanápínása abéerita Dios írípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàcawa meedá capli imanùbaca, yá ínuca náibaidaca meedá; càmita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàanica áibanái íwali báawéeri iyú; máini nawàwaca nàalíacawa áibanái yàasu tàacáisi íwali; néese nacàlidaca áibanái íri tàacáisi càmiírica cayába nacàlidaca nali. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara maníríiyémica, inírimi yéetéeeyémicawa íicha, cawínacaalí inanái càmiíyèitàacáwa idèña sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacua nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàanica báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níacáiná abénaméeyéi maníríiyéimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶ Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udèniacaalí uénánáíwa inanáíwa inírimi yéetéeeyémicawa íicha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca

nía. Yási níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái maniríiyéimi canéeyéica yéenanái iyúudéeyéipiná nía.

¹⁷ Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá ancianonái íbaidéeyéica mamàalàacata Dios irípiná, icuéyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icùacaalí nía cayába, íbaidacaalí cachàiníri iyú Dios irípiná mamàalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamàalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiríricatái ícha yái ofrenda namàaquéerica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápiná anciano idèniaca cayába iyáapináwa, yéenibe yáapichawa. ¹⁸ Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàaluitécainá profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios ímacaté: “Picácué pidacua pacá inùma ituínási ícha, idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawáidaca ituínási ùlùlucacaténá iwíralé, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, ímacaté yái Diosca. Càité nacái Wáiwacali ímaca: “Iwàwacutácué plàca iwèni yái íbaidéericuéca pirí”, ímaca.

¹⁹ Picá péemia irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná ìwali canácaalí pucháiba, càmicaalí nacái máisiba icháawéeyéica anciano iináwaná ìwali.

²⁰ Quéwa cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa mamàalàacata, iwàwacutá pialàaca nía cachàiníri iyú macái wenàiwica yàacuésemi cáalucacaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹ Nuchùuliaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabáyawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimànlínápiná macáita càide iyúwa núumáaná pirí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, pialàa nía cachàiníri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pialàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába piicáca abéeri wenàiwica áibanái ícha, néese pialàa nía macáita abédanamata, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ²² Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita aslali ìwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano icuèrinápiná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picua piicáwani asáisi yèepunícaalíwa machacàníri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái aslálaca idècanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yási cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picua piawawa masacàawaca macái báawéeri ícha.

²³ Nùalíacawa pidéca piyamáidaca piiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèericubàa madécaná yàawirí, íná nùalàaca pía ipíchaná piiraca yàawami ùnita, néese pèewàda achúmanamata uva ituní ùni yèewi piiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴ Píináidawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápiná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenáiwicanái yáaliéricawa ìwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná ìwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéeri iyú, càmita nacái wáalíawa ìwali madécaná èeripiná. ²⁵ Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imàníríca. Áibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéeri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namàníríca.

6

¹ Níara áibanái yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacali icàaluínáwa cáimiétaquéeri iyú náibaidacáiná irí, ipíchaná áibanái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàanica báawéeri iyú

Dios ìwali, ìwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéri iyú mamáalàacata, éwita néenàsàiricànitani Jesucristo ìwalísená. Néese iwàwacutá náibaidaca irí cachàiníwanái mamáalàacata nayúudàacaténani, náiwacalicaíná yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá nacái cáinináca naicàcani, néenàsàiricàinani, Jesucristo ìwalísená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmicaalí nacái abédanama ìwiitáise yeebáidacaténá yái báisíri tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yéewáidéericaté iyú wenàiwica, càmicaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlitéerica cànínacaalí iwàwacutáaná wàyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máini cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái ícha, quéwa càmita báisi yáalíawa, íbatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáalíawa. Cáuilaicaca ìwiitáise máinicáiná iwàwa icuísaca íchawa áibanái canéeri iwèni tàacáisi ìwalíse; yá idécanaami natàanica náapichawáaca chàinisíri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía náimacáiná náalíacasa nacàlidaca máini cáaliacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanamata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacuísáyacacawa máini báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái ìwiitáise canánama. Càmita náalimá manuica náináidaca nawàwawa áibanái ìwali. ⁵ Néese napéliyacacawa mamáalàacata níai báawéeyéica ìwiitáise, càmiiyéica yáalía báisíri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidáanasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisíri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa còi needacaténá nalíwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawènírica iyaca wawàwalicu Dios imàacacáiná casímáica wía cayábacaalí waicáca wàasuwa Dios imàaquéerica walí, matuìbanáicaalí nacái wía cawèníri wawàsi ícha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusuacaalíté waicá éeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa éeri ícha. ⁸ Néese wadèniacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáíwa, yásí yéewa casímáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawinácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namàninápiná nabáyawanáwa, yá nacaaláacawa Dios ícha, yá nabáyawaná íbàaca nía càide iyúwa trampa íbàacaalí cuwèsi ráunamáita. Néese máini nawàwa namànica madécana báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica càmírica iyúudàa wenàiwica, néese iwatáidéerica nía yéetácáisi iriculé, càide iyúwa wenàiwica isicòmacaalíwa depuìwéeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca plata, imànica macái báawéeri ìwiitáaná yeedacaténá iríwa mamáalàacata plata. Abénaméeyéi nacái cáininéeyéica iicáca plata nadéca nawènuadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha nacutácaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca nalíwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siùca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

¹¹ Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íbaidéerica Dios irípiná, íná piúca píichawa macáita yái báawéerica namànírica. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluíniná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicàcani, plidenla piùwichàanáwa mamáalàacata matuìbanáiri iyú. ¹² Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios irípiná. Yácata cayábéeri

ùwicáica: yái picàlidáanáca báisíiri tàacáisi íméeerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Cà iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piriwa picáucawa càmlíiri imáaláawa. Dioscáiná imáidacaté pía pimànicaténá càì. Dios imáidacáináaté pía, íná yéewa picàlidacaté cayába piínáwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. ¹³ Siùcade Dios, yái yéeerica nacáuca, macáita yái iyéeerica, yéemíaca yái nuchùullánáca pía. Jesucristo nacái yéemíaca yái nuchùullánáca pía, yái Jesucristo icàlidéeericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacàníiri iyú Poncio Pilato irí. ¹⁴ Iná nuchùulla pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùulláná pía. Picá piwènúada yái tàacáisica, íbatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca pía cachàiníiri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùulláná pía àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ¹⁵ Dios imàacapiná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáiwana yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáalanáwa, chácaalínápiná èeri irícucaalí. Càipiná Dios imànica abéericáináta Dios máiníiri cayábaca, cachàiníríca nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàiníríca áibanái nacuèrinánái íicha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàiníríca áibanái íiwacanánái íicha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càmlírica imáaláawa, iyéeerica ícamaláná irícuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca mawiéniré irí, máinícáiná mèlumèluírícani. Canácatata èeri mìnali iiquéericaté Dios. Canácatata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. ¡Macáita nàapiná abéerita Dios iyéiníná càiripináta, yái Dios cachàiníríca náicha canánama èeri càmlíiri imáaláawa! Báisíta, amén.

¹⁷ Píalàa níara càasuíyéica idèniyéyíca cháí èeri yàasu cawèníiri. Píalàa nía ipíchaná cáimacái náicáca níawawa áibanái íicha. Iwàwacutá nacái càmita manuú nánáidaca nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, càmicáiná yéewa nàasu cawèníiri icùaca nía báawéeri íicha, yá nacái nàasu cawèníiri imáalàapínacawa áibaalípiná. Néese iwàwacutá manuúca nánáidaca nawàwawa Dios ìwali icùanápiná nía, yái Dios imàaquéeerica walí madécaná wawàsi casíimáicaténá wawàwa. ¹⁸ Píchùulla càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái irí nayúudàacaténá nía. Cayába namànicaalí áibanái irí cayábéeri manuísíwata nadèniacáiná manùba cawèníiri. Iwàwacutá casíimáica nàaca catúulécaneéyeyéi irí càinacaalí wawàsi catúulécaneéyeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyeyéi imànicaalí càì, yásí nadèniapínáca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisíríca càmlírica imáaláawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéeericaté piri picàlidáanápiná yái báisíiri tàacáisica. Picá peebá èeri mìnánái yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Áibanái nacái nawàwa natàanica náapichawáaca chàinisíiri wawàsi iyú nàasu tàacáisi cachíwéeri ìwaliwa. Náimaca cáalíacáicasa nía quéwa càmita báisí náalíacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abénaméeyeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachíwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha.

Nusutácué Dios íicha pirípinácué imànínápinácué piri cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànua pirí cuyàluta. Núcata abéeri apóstol Jesucristo ibànùèrica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Jesucristo ibànùaca núa Dios ímacáináte imàcáanápíná wenàiwica nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa cawínácaalí iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Nubànua pirí cuyàluta, Timoteo cáininéerica nuicáca càiride iyúwa nuíriwa. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápíná pirí cayábéeri mawènlíri iyú, naicáanápíná nacái pipualé, namàcáanápíná nacái pìyaca matuìbanáiri iyú.

Dar testimonio de Cristo

³ Nusutáca Dios ícha pirípiná èeríapi, táiyápi nacái, yá nùaca Dios iri cayábéeri pìwali, yái Dios nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíníná matuìbanáiri iyú nùyacáiná machacàníri iyú càide iyúwaté nùawirináimi yàaná Dios icàaluíníná. ⁴ Macái yàawiría nusutácatáita Dios ícha pirípiná, máini nuwàwa nùaca nuicáca pía, nuwàwalicáiná achúmacaté piwàwa manuísíwata nuèpùacaalítewa pícha. Iná nuwàwa nuicáca pía àniwa casíimáicaténá nuwàwa manuísíwata. ⁵ Yá nùaca Dios iri cayábéeri pìwali nùaliacáináwa peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú macái piwàwalicúsewa. Quéechatécáwa píirumi Loida uípidená, píatúami nacái Eunice uípidená, neebáidacaté Jesucristo itàacái, yá nùaliacawa báisíri iyú peebáidáaná nacái.

⁶ Iná càì nùalàaca pía: Càide iyúwa wapucúadacaalí quichái capèrùacaténáni, càita nacái iwàwacutá picáucàidaca chàinisi Dios imàaqueéricaté pirí numàcacaalíté núcáapiwa piwali; yá pimàni píibaidacaléwa cachàiníri iyú, yái líbaidacalésica Dios imàaqueéricaté pirí, ichùulíèrica nacái pimànica. ⁷ Píalimá pimànica píibaidacaléwa cachàiníri iyú yái líbaidacalésica Dios imàaqueéricaté pirí, Dioscáiná idéca yàaca walí Espíritu Santo. Yái Espíritu Santo càmlírita cáalu imànica wía, néese ichàiniadaca wía wáibaidacaténá Dios irípiná, imàaca nacái cáinináca waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái, iyúudàaca nacái wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yéewacaténá nacái wamànica macáita cáaliacáiri iyú. ⁸ Picá báì picàlidaca áibanái iri Wáiwacali iináwaná. Picá nacái báì pía nùwalíse, yái nuuwichàanácawa presoíri iyú Wáiwacali irípiná nucàlidacáiná iináwaná. Néese píidenla yùuwichàacáisi nùapicha wacàlidacáiná tàacáisi ímèerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Píalimá píidenlaca piùwichàanápínáwa yácáiná Dios yàaca pichàini. ⁹ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Ichùulica wáyaca mabáyawanéeri iyú nacái. Càmitaté iwasàa wía, imáida wía nacái íwalíse yái wamànífrica wachàini iyúwa. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imáida wía nacái ínáidacáinátéwa imànlínápínaté walí cayábéeri mawènlíri iyú, cáininácáináte nacái iicáca wía íwalíse yái cayábéerica Cristo Jesús imàníripínacaté walí. Bàaluitécáiná èeri ipíchawáiseté, néenialité cáinináca Dios iicáca wía. ¹⁰ Siúcade Dios imàacaca wáaliacawa cáinináca iicáca wía, iwàwa nacái imànica walí cayábéeri mawènlíri iyú. Càì yásáidaca walíni: Ibànùacaté Jesucristo, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Jesucristo idéca imáalàidaca wáicha yái yéetácáisica imàaqueeripíná wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta, iná càmita

quirinama iwàwacutá cáaluca waicáca wéetáanápínáwa. Wéetácaaliwa, yá wéetápinácawa Dios icáapiricuta, íná càmita cáalu wía. Jesucristo idéca nacái imàacaca wáaliacawa wáyáanápínacué càiripínáta wacáuca càmíri imáaláawa yáapichawa weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

¹¹ Dios idéca ichùullaca nucàlidáanápíná yái tàacáisica. Yá ibànùaca núa iyúwa apóstol newáidacaténá wenàiwicanái iyú yái tàacáisica. ¹² Iná siùcade nùuwichàacawa presoíri iyú. Quéwa càmita báí núa iwalíise yái nùuwichàanácawa Jesucristo irípiná, nùaliacáiná iwali yái nuebáidéerica, yái Jesucristoca, nùaliaca nacáwa báisíri iyú cachàiniíricani icùacaténá núa yéewanápíná nuebáidaca itàacái mamáalàacata àta yàanàacataléta àniwa.

¹³ Pía picàlidaca machacàníri iyúni yái tàacáisi càide iyúwaté péemlaná nucàlidaca piríni. Peebáida mamáalàacata Cristo Jesús itàacái, cáininá piicáca Dios, wenàiwicanái nacái càide iyúwa Cristo Jesús ichàiniadáná pía. ¹⁴ Picúa cayába yái tàacáisi cayábéerica Dios imàaquéericaté pirí, ipíchaná áibanái iwènúadacani. Picúa cayábani Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéerica wawáwalicu, ichàiniadéerica nacái wía.

¹⁵ Píaliacawa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi nadéca namàacaca núa abéerita. Càita nacái nawènúacatéwa nuícha níara Figelo, Hermógenes nacái, yáté càmita nayúudàa núa quirinama idécanáamité romanonái yúucaca núa presoíyéi ibànàlliculé. ¹⁶ Quéwa Onesíforo idéca iyúudàaca núa, íná nusutáca Dios íicha iicáanápíná napualé, níai Onesíforo icapèericuíséeyéica, yácáiná Onesíforo idéca iyúudàaca núa madécaná yàawiria, yá ichàiniadacaté nuwàwa. Càmitaté báí ipáchiaca núa éwita presocáaníta núa presoíyéi ibànàlicu. ¹⁷ Néese idécanáamité Onesíforo yàanàaca aléi Roma iyacàlená iriculé, yáté icutáca núa mamáalàacata àta yàanàacataléta núa cháí presoíyéi ibànàlicu. ¹⁸ Yá nusutáca Dios íicha iicáanápíná Onesíforo ipualé, imàni nacái irí cayábéeri néenialípiná Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. Píaliaca nacáwa Onesíforo iyúudàacaté wía nacái wàyacaalíté néeni Efeso iyacàlená iricu.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Iná Timoteo, nuiquéerica càiride iyúwa nuíriwa, pimàaca Dios ichàiniadaca piíwitáise Cristo Jesús ichàini iyú, yái imànírira pirí cayábéeri mawèníri iyú piyacáiná abédanamata yáapicha. ² Bàaluté péemlàca nucàlidaca yái tàacáisica madécaná wenàiwica yàacuésemi. Siùcade iwàwacutá péewáidaca áiba aslanái, pichùulla nacái nacàlidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá cayábéeyéica íiwitáise, yeebáidéeyéica tàí íiméeri iyú, imàníiyéica nacái machacàníri iyú càide iyúwa náimáaná. Iwàwacutá nacái náaliaca néewáidaca áibanái wenàiwica iyú yái tàacáisica.

³ Piidenla piùwichàanáwa Jesucristo irípiná wáapicha wía yéewáidéeyéica wenàiwica Jesucristo itàacái iyú càide iyúwa cayábéeri úwisàiri iidenlaná yùuwichàanáwa imànicaténá càide iyúwa íiwacali iwàwáaná. ⁴ Péemla comparación: Uwisàiri càmita íya càide iyúwa càmíiyéi úwi, néese yeebáidaca íiwacali iríwa iwàwacáiná isíimáidaca íiwacaliwa, yái imáidéericani. Càita nacái iwàwacutá pimàacaca píawawa Cristo Jesús irí píibaidacaténá irí cachàiníri iyú. ⁵ Iwàwacutá pímaníca càide iyúwa wenàiwica isàiwicacaalí deporté imawèniadacaténá áibanái. Canáca yéewaná yeedáca iríwa cawèníri premio yái coronaca, càmicaalí isàiwica machacàníri iyú càide iyúwa nachùnlaná deporte. Càita nacái iwàwacutá péewáidacawa cachàiníri iyú, píibaida nacái

machacànîiri iyú pimànicaténá macáita càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná; yási yàaca piriwa cawènîiri piapinácaaliwa chènuniré. ⁶ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica ìbaidacaalí ìbànacalewa cachàinîiri iyú, yá yáalimá iyáaca idàbáanéeri ìbànacale iyaanáwa. Càita nacái iwàwacutá piibaidaca cachàinîiri iyú Jesucristo irí, néese yáapínaca piriwa cawènîiri chènuniséerica. ⁷ Píináidacawa cayába iwalí yái tàacáisi siùquéeerica tàacáwa nucàlidaca piri, yási Wáiwacali imàacaca píalíacawa macáita piwàwacutéeerica píalíacawa iwalí.

⁸ Píalimápiná piideniaca piùwichàanáwa piwàwalicaalí Jesucristo, yái wenàiwica Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha. Yácata rey David itaquérinámi nacái, yái Jesucristoca. Càì nucàlidaca yái tàacásica íiméeerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá nàuwichàidaca núa nucàlidacáiná yái tàacásica. Yá nadéca nadacùaca núa cadena iyú cháì presoíyéi ìbànalicu, càide iyúwa cabáyawanéeri. Quéwa yái Dios itàacáica, càmita náalimá nadacùacani, néese áibanái icàlidaca yàacawa mamáalàacatani. ¹⁰ Iná nuìdeniaca macái yùuwichàacáisi nalípiná níai wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. Càì nùuwichàacawa yéewanápiná neebáidaca Cristo Jesús itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná nàyaca yáapicha cáimiétacanéeri iyú, nacamaláná mèlumèlúiri irícu nacáíwa càiripináta.

¹¹ Báisíiricata yái tàacásica íiméeerica:

Weebáidaca Jesucristo itàacái, yái yéetéeericatéwa wáichawalíná, iná càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeeyéicatéwa ibáyawanámi íichawa. Yá wàypiná nacái Jesucristo yáapicha càiripináta;

¹² wàideniacaalí yùuwichàacáisi Jesucristo irípiná, yá wacùapínaca macáita yáapicha áiba èeriwa; quéwa wáimacaalí càmिता yàasunái wía, càita nacái íimápináca càmita yàasunái wía;

¹³ cawàwanáta wawènúadapíná wáiwitáiseewa íicha, quéwa Jesucristo imànipiná macáita càide iyúwa íimáaná càmíicáiná yéewa iwènúadaca íiwitáiseewa áiba íiwitáisesi iwalí.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Picàlida nalí àniwani, yái tàacáisi nucàlidéericaté piri iwalí, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Píaláa nía Dios íicápiná ipíchaná natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú canéeri iwèni wawàsi iwalí. Canéeerica iwèni yá tàacáisi natàaníríca iwalí. Natàanícaalí càiri canéeri iwèni wawàsi iwalí, càmita nayúudàa wenàiwica, néese báawaca namànica wenàiwicanái íiwitáise, cawínacáali yéemiéyéica náasu tàacáisi, iná càmita neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeeri iyú. ¹⁵ Píalimáida macái pichàini iyúwa piibaidacaténá cayábéeri iyú Dios irípiná, casíimáicaténá Dios íicáca yái pimàníríca, càide iyúwa abéeri yàasu wenàiwica ìbaidacaalí cayába, yá càmita iwàwacutá báicani iwalíise yái imàníríca. Yá picàlidaca machacànîiri iyú nalíni, yái tàacáisi báisíirica Dios itàacái. ¹⁶ Picá pitàaní wenàiwica yáapicha natàanícaalí máiwitáiséeri iyú cháì èeriquéi yàasu tàacáisi cachiwéeri iwalí, méetàuculéeri tàacáisi nacái, níacáiná itàaníyéica máiwitáiséeri iyú càiri wawàsi iwalí naméeeràidaca wenàiwica déeculé Dios íicha, nàyacaténá iyúwa càmíná Dios iwàwa. ¹⁷ Yái náasu tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica máini báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise. Náasu tàacáisi idàwinàacawa wenàiwicanái iwàwalícu càide iyúwa cháúnási íbadéericawa iyáacaalí yàacawa wainá máláiquéerica. Càita néewáidaca wenàiwica níara Himeneo, Fileto nacái. ¹⁸ Nadéca naméeeràacawa báisíiri tàacáisi íicha. Nadéca nawènúadacani. Nacàlidaca nachíwawa meedá càì: Náimaca idécasa ichàbacawa wáicha yái namichàanáacawa yéetácáisi íicha. Càita

nadéca báawaca namànica abénaméeyéi íiwitáise íná càmita neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁹ Quéwa cachàinírìca càiripínàtani, yái Dios itàacái báisírìca, càide iyúwa manuiri íba wabàlùadéeripínaca íinata manuísíwéeri capli. Iyaca nacái tàacáisi íba íwali, yái tàacáisi íiméerica: “Wáiwacali yáaliacawa cawínacaalí níai yàasu wenàiwicaca”, càì íimaca. Yá íimaca àniwa: “Cawínacaalí icàlìdéeeyéica íinàwanáwa Wáiwacali yàasu wenàiwicaca nía, neebáidaca nacái itàacái, iwàwacutáca namàacaca náichawa macái nabáyawanáwa namánírìca”, íimaca.

²⁰ Péemla comparaciòn: Càasuiri icapèe manuiri irìcu nàyaca madécaná quirápieli íiwitáaná. Nadènlaca abénaméeyéi cawèníyéi quirápieli oro imànicaná, quíramenlíri plata imànicaná nacái. Iyaca nacái abénaméeyéi quirápieli càmíyéica cawèni, cáli imànicaná, áicu imànicaná nacái. Yá capli íiwacali icùaca càiripínatá níai cawèníyéica quirápielica, quéwa áibaalípiná yúucaca meedá íichawa quirápieli canéeyéica iwèni. Càita nacái àta alénacaalí nàyaca Wáiwacali yàasunái, yá iyaca nèewi abénaméeyéi càmíyéica yàasu. ²¹ Iná abéeri Wáiwacali yàasu wenàiwica icùacaalí cayába yáawawa masaquèeri iyú ipíchaná imànica íbáyawanáwa, yásí yáalímá íibaidaca cayába Wáiwacali írípiná, imànicaténá àta càináacaalí cayábèeri íibaidacalési Wáiwacali ichùulìerica imànica, càide iyúwa nacùacaalí cawèníri quirápieli abéerita capli íiwacali írípiná.

²² Iná picá pimàni càide iyúwa abénaméeyéi ùuculiyéi iwàwáaná imànica meedá, nèese pimàni cayábèeri macái pichàini iyúwa. Peebáida Jesucristo itàacái. Cáininá piicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Piya matuìbanáiri iyú náapicha cawínacaalí masaquèeyéica íiwitáise isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha. ²³ Picá pitàani náapicha cawínacaalí iwàwéeyéica itàanica canéeri iwèni wawàsi íwali càide iyúwa máiwitáiseeyéi càmíyéica yáaliwa. Píaliacawa natàanicaalí càiri wawàsi íwali, yá nadàbaca natàanica náapichawáaca chàinisíri iyú, tàacáisi ùulèeri iyú nacái. ²⁴ Pía íibaidéerica Wáiwacali írípiná iwàwacutá càmita pipélica piacawa, nèese iwàwacutá càmírìca calúa píiwitáise macái wenàiwica yáapicha. Iwàwacutá nacái píaliaca péewáidaca wenàiwica cayába. Iwàwacutá nacái píidenlaca piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú áibanái imànicaalí piri báawéeri, càmicaalí nacái nawàwa néewáidacawa. ²⁵ Abénaméeyéi nàuwìdeca namànica báisíri tàacáisi. Píalàa nía éeréeri iyú. Iwàwacutá càmita cáimacái piicáca píawawa náicha. Càì iwàwacutá pimànica yéewacaténá cawàwanáta Dios imàacaca nawènúadaca náiwitáiseewa neebáidacaténá yái báisíri tàacásica, ²⁶ yéewacaténá nacái Dios iwasàaca nía Satanás ichàini íicha. Satanás idéca íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèesi. Dios iwasàacaalí nía, yásí náalímá namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Iwàwacutá píaliacawa abéeri wawàsi: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imàalàcawa, yá máinípiná càulenáca wenàiwica nàyaca cháì èeri irìcu. ² Máinípiná cáinináca wenàiwica naicáca níawawa áibanái íicha, cáininápiná nacái naicáca plata, máiní cáimacáica naicápiná níawawa áibanái íicha. Cachàinipíná nacái naicáca níawawa. Natàanípiná báawéeri iyú Dios íwali. Càmita neebápiná nasèenái ichùullacawa. Càmita nàapíná cayábèeri tàacáisi quirínama áibanái írí, Dios írí nacái. Caná iwèni naicápiná áibanái yàanáca Dios icàaluíná. ³ Càmita cáininá naicápiná néenánáíwa. Càmita abédanamata

náiwitáise áibanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Nacàlidapiná nachìwawa báawéeri iyú áibanái ìwali. Càmita nacùapiná níawawa cayába íná namànipiná macái ìwítáaná báawéeri namàlìawalé iyúwa. Caluéyéipiná ìwítáise iyúwa cuwèesiná. Nàuwidepiná namànica macái ìwítáaná cayábéeri. ⁴ Yá nacháawàapiná nanacáiyéiwa nàuwidenái írwa. Ráunamáita namàni nàacawa nabáyawanáwa máiwitáiseeri iyú ipchawáise nàináidacawa ìwali yái namàníripiná. Yá máini cayábapiná naicáca níawawa áibanái íicha. Nawàwapiná namànica meedá càinácaalí wawàsi isíimáidéeripiná nawàwa. Càmita nacutápiná náalícatená Dios ìwali namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Pucháibéeyéipiná ìwítáise, namànipiná càide iyúwa wenàiwica yéeyéica Dios icàaluíná báisíiri iyú, quéwa nachìwa iyúwa meedá. Càmita namàacapiná Dios icùaca náiwitáise nàyacaténá machacàníiri iyú. Piawa náicha cawínácaalí imàniyéica còi.

⁶ Picá placawéerida wenàiwica imàniyéica còi nàyacáiná nèewi abénaméeyéi aslanái ichìwáidéeyéica wenàiwica namàacáanápiná nawàlùacawa nacapèe iriculé. Néese nachìwáidaca máalíawáiseeyéi ínanái, bàsabàseeyéi ìwita, máiniyéi cabáyawanáca, imàniyéica madécaná báawéeri namàlìawalé iyúwa càide iyúwa máiniíná nawàwa namànica. ⁷ Ewita níara ínanáica nèewáidacáanítawa mamáalàacata áiba tàacáisi wàlisài ìwali, càicáaníta canácátáita náalimá náalíaca nèemlaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi báisíirica. ⁸ Níai cachìwéeyéica nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi, càide iyúwaté pucháiba camàliqueeyéi ípidenéeyéicaté Janes, Jambres nacái. Bàaluité nàuwideca namànicaté profeta Moisés, icàlidéericaté Dios itàacái. Siùca nacáide, níai báawéeyéica máini éruca náiwitáise, nàináidacawa abéerita báawéeri ìwali. Caná nawèni Dios iicáca nía càmicáiná neebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁹ Quéwa càmita náalimápiná nawènúadaca wenàiwicanái ìwítáise mamáalàacata macáicáiná wenàiwica náalimápiná náalíacawa máiwitáiseca nía. Néese nachàbapínacawa càide iyúwaté nachàbáanáwa, níara pucháiba yúuwidéeyéicaté imànica profeta Moisés.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Quéwa Timoteo, pidéca peebáidaca cayába càide iyúwaté nuéwáidáaná wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Píalía nacáíwa càinácaalí nùyaca, càinácaalí nacái nuínáidaca numànica. Píalíacawa càinácaalí nuebáidaca Dios, càinácaalí nacái núalimáidaca mamáalàacata nuéwáidacaténá wenàiwica éeréeri iyú. Píalíacawa cáiniínaca nacái nuicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píalíacawa càinácaalí nuidenlaca nùuwichàanácawa Wáiwacali íripiná. ¹¹ Píalía nacáíwa càinácaalíté nùuwichàidaca núa, yá nùuwichàacawa Wáiwacali íripiná nuibaidacáiná írí. Píalíacawa macáita ìwali yái nuchàbáanácátéwa nùuwichàidacaalíté núa Antioquía iyacàlená írìcu, Iconio iyacàlená írìcu nacái, Listra iyacàlená írìcu nacái. Píalíacawa ìwali yái nùuwichàanácátéwa quéwa Wáiwacali iwasàacaté núa náicha canánama. ¹² Báisíta macáita cawínácaalí iwàwéeyéica iyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná nàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá áibanái yúuwichàidapiná níawa Cristo Jesús ìwali. ¹³ Quéwa níai báawéeyéica, nía nacái ichìwáidéeyéica wenàiwica namànipiná nàacawa mamáalàacata nabáyawanáwa cachàiniwanái, yá nachìwáidapiná wenàiwica mamáalàacata, nachìwáidaca nacái níawawa.

¹⁴ Quéwa pía Timoteo, iwàwacutá peebáidaca yái tàacáisica mamáalàacata, pimàni nacái càide iyúwa péewáidáanátéwa, iyúwa nacái píalíanáwa báisíiricata yái tàacáisi péewáidéericawa ìwali, píalíacáináwa nèewáidacaté pía báisíiri tàacáisi iyú, níara yéewáidéeyéicaté pía. ¹⁵ Piwàwali píalíacatéwa Dios itàacái

ìwali sù màicàtáiseta pía àta siùca nacáide, yái tàacáisi profetanái ità nèericaté Dios inù malicúise. Píaliácawa Dios itàacái ìwali íná yéewa cáaliácáica pía. Píalía nacáíwa pee báidacaalí Cristo Jesús itàacái, yá iwasàapíná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Macáita yái Dios itàacáica Dios imàacacaté wenàiwica náaliácawa càinácaalí itàwacutáaná natànàca itàacái inù malicúise. Íná cayábaca wéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú, wàlàaca nía nacái cachàiníri iyú namànicaalí nabáyawanáwa. Yá cayábérica Dios itàacái wéewáidacaténá iyú wenàiwica, wawènúadacaténá náiwitáise Dios irípiná, wáasáidacaténá nacái càinácaalí itàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníri iyú Dios iicá. ¹⁷ Íná itàwacutá wía Dios yàasu wenàiwicaca wéewáidacawa Dios itàacái ìwali yéewacaténá wáaliácawa, yéewacaténá nacái wáalímá wamànica càinácaalí cayábèeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica.

4

¹ Nuchùulia pía manuísíwata Dios iicápiná, Cristo Jesús iicápiná nacái, yái yàanèeripiná icàlidacaténá macái èeri mìnánái iináwaná ìwali, càinácaalí báawéerica namànica, yùuwicháidacaténá nía nabáyawaná ìwalisewa, níái cáuyéica, nía nacái yéetèeyéimicawa. Nuchùuliaca pía manuísíwata Cristo Jesús yàacáináwa néese àniwa icùacaténá macáita. ² Nuchùuliaca pía manuísíwata picàlidàanápiná báisíiri tàacáisi wenàiwicanái irí. Picàlida nalíni mamáalàacata èwita càmicaalí nawàwa néemlàca piríni. Píalàa nía cachàiníri iyú cawínacaalí imàniiyéica ibáyawanáwa, piwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa. Pimicháida náiwitáise namàninápiná cayábèeri. Picá piméyaa péewáidaca nía càmicaalí neebáida caquialéta, néese péewáida nía éerèeri iyú mamáalàacata. ³ Picàlida nalíni siùcade, mesúnamáicáináta càmita wenàiwica nawàwa néemlàca irí yái tàacáisi báisíirica. Néese nacutápiná naliwa meedá máini madecaná yéewáidéeyéipináca nía, icàlidéeyéipináca nalí abéerita tàacáisi nawàwéerica néemlàca, càinácaalí wàlisàità tàacáisi itiquiladáidéeripiná nàui. Nàwacáidapiná naliwa càiyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nawàwacáiná namànica nabáyawanáwa nasíimáidacaténá níawawa. ⁴ Nawènúapinácawa báisíiri tàacáisi íicha, yá càmita quirínama nawàwapiná néemlàcani, néese naméeràacawa meedá neebáidaca èeri mìnánái yàasu tàacáisi cachìwèeri càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inaná icàlidàaná. ⁵ Quéwa pía Timoteo, píináidawa mamáalàacata machacàníri iyú. Piidenia yái piùwichàanácawa. Picàlida mamáalàacata yái tàacáisi íiméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Pimàni cayába macáita píibaidacalécawa càide iyúwa Dios ichùulianá pimànica.

⁶ Itàwacutá píibaidaca cachàiníri iyú Dios irípiná núamirìcubàami, yácáiná nuenáiwana idéca yàanàca nuétacatápináwa Wáiwacali ìwali, íná nuétápináwa càide iyúwa sacrificio Wáiwacali ìwali. ⁷ Nudéca nuíbaidaca Jesucristo irípiná cachàiníri iyú càide iyúwa úwisàiri nímànicaalí cayábèeri úwicái. Nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Jesucristo irípiná càide iyúwa wenàiwica imáalàidacaalí ipianícawa carrera ìwali. Càmitaté nuwènúawa Dios íicha, néese nuebáidaca yái tàacáisi báisíirica mamáalàacata. ⁸ Càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwica irí, yái wenàiwica ipianíricatéwa carrera ìwali imawèniadaca nacái áibanái, càita nacái siùcade iyaca nulí nùasu cawèníri chènuniré, Wáiwacali yèeripináca nulí yàacaaliwa néese àniwa, numànicáiná cayábèeri machacàníri iyú càide iyúwa iwàwáaná. Yái Wáiwacali, cayábérica íiwitáise, icùaca wenàiwica machacàníri iyú, yùuwicháidapiná nacái báawéeyéi. Càmita nulípiná abéerita yàacani, yái cawènírica, néese yàapiná cawèníri macái

wenàiwica irí cawinácaalí máiní iwàwéeyéica iicáca Wáiwacali yàacawa néese àniwa cáininácáiná naicácani.

Instrucciones personales

⁹ Pimàni macáita càide iyúwa iwàwacutáaná pimànica piacaténáwa nùatalé mesúnamáita. ¹⁰ Nuwàwacutáca pía, Demascáiná idéca imàacaca núa abéerita cáininácáiná iicáca èeri mìnánái íiwitáise. Idéca yàacawa Tesalónica iyacàlená néré. Crescente idéca yàacawa Galacia yàasu cáli néré. Tito nacái idéca yàacawa Dalmacia yàasu cáli néré. ¹¹ Abéerita Lucasquéi iya núapicha. Píá picutáca Marcos pitécáténáni píapichawa iyúudàacáiná núa cayábéeri iyú nuibaidacaténá Dios irípiná. ¹² Nuwàwacutáca Marcos iyúudàaca núa nubànùacáiná Tíquico yàacaténáwa Efeso iyacàlená néré. ¹³ Idècunitàacá pianàca nùatalépiná, peedá nuli nùasu ruana nacáiri núuquéeri nùwalisewa, numàaquéericaté Carpo icapèe irícu, Troas iyacàlená néeni. Peedá nacái nùasu cuyàluta imanùbaca iwawanèericawa. Máiní nuwàwacutáca nacái nùasu cuyàluta iwawanèericawa canánama, níái pirái íimamimica namàníríca cuyàluta piná.

¹⁴ Alejandro yái libaidéerica hierro idéca imànica nuli báawéeri manuísíwata. Wáiwacali yùuwichàidapínacani ìwalíse yái báawéerica imàníríca. ¹⁵ Píicá píchawa cayàbani yái asíalica ipíchaná imànica píri báawéeri nacái máinícáina yùuwiwica imànica yái tàacáisi wacàlidéerica.

¹⁶ Quéechatécáwa nubàlùacaalítéwa nàacuésemi níái yàcalé íiwacanánáica, yá núcàlidacaté nali nuináwaná ìwaliwa yái nuuwidenái icháawàanáca nuináwaná ìwali. Yáté canáca áibaquéi yàacawéeridéeripínacaté núa. Macáicata namàacacaté núa abéerita. Nusutáca Dios íicha nalípiná, ipíchaná yùuwichàidaca nía ìwalíse yái namàacáanacaté núa abéerita. ¹⁷ Quéwa Wáiwacali idéca yàacawéeridaca núa, ichàiniadaca nacái nuíwítáise, íná yéewa nudéca numàalàidaca núcàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewacaténáté macáita càmiyéi judío néemiaca Jesucristo íináwaná ìwali. Wáiwacali iwasàacaté núa cáalunáiri íicha càide iyúwa idéca nacáicaalí iwasàaca núa león inùma íicha, cháwi quíiréeri nacáirica. ¹⁸ Yá núalíacawa Wáiwacali iwasàanápíná núawa macái báawéeri íiwitáaná íicha, yá itépiná núawa cayàbatalé chènuniré Wáiwacali icùacataléca macáita. ¡Néese macáita nàapíná irí cayábéeri càiripínáta, yái icuèripínáca macáita cáimiétacanéeri iyú, ica-maláná mèlumlúiri irícuwa càiripínáta! Báisíta, amén.

Saludos y bendición final

¹⁹ Nuwàwali níara Prisca, Aquila nacái, nía nacái Onesíforonáica. ²⁰ Erasto iyamáacatéwa Corinto iyacàlená irícu. Numàacacaté Trófimo iculuéerica Míleto iyacàlená irícu. ²¹ Pimàni macáita iyúwata píalimáanáta, piacaténáwa mesúnamáita nùatalé ipíchawáise uníabéca. Nawàwali píá macáita níái íyeyéica cháí yàcalé, níái Eúbulo, Pudente nacái, Lino nacái, úa nacái Claudia, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²² Píá Timoteo, nusutáca Wáiwacali Jesucristo íicha píripíná ichàiniadáanápíná píiwitáise. Píacué canánama, nusutácué Dios íicha nacái píripínacué imànínápínacué píri cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

TITO

Saludo

¹ Núa, Pablo, nubànù pirí cuyàluta, pía Tito. Núa ìibaidéerica Dios irípiná. Nucàlida tàacáisi nacái Jesucristo inùmalicùse. Numàni càì yéewanápiná macáita wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa neebáidaca Dios itàacái tàì ìiméeri iyú, yéewanápiná nacái nàaliacawa macáita yái tàacáisi yéewáidéerica wía wáaliacaténáwa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca cháì èeri irícu. ² Nuíbaida Dios irípiná, nutàani nacái Jesucristo inùmalicùse nùaliacáináwa báisíiri iyúcani Dios yáalimá imàacaca wàyaca yáapicha càiripináta. Yái Diosca, yái càmírica cachiwa, icàlidacaté tàacáisi bàalutésíwa èeri ipíchawáise. Dios icàlidacaté cáimiétacanéeri iyúni, yàanápiná wacáuca càmíiri imáalàawa. Wáalía nacáíwa imàninápiná càì. ³ Siùcáise de Dios imàacaca wáaliacawa tàacáisi iwali Dios icàlidéericaté. Yá wáaliacawa iwali yái tàacáisica, Dios ibànùacáináté wenàiwica néewáidacaténá wía. Yácata yái tàacáisica Dios ichùulìerica nucàlidaca wenàiwicanái irí, yái Dios iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi ìichawa. ⁴ Nubànù pirí cuyàluta, Tito. Báisita, nuicáca pía càiride iyúwa nùriwa weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Nusutáca Wáaniri Dios ìicha pirípiná, Jesucristo nacái, yái iwasèericaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ìicha, namàninápiná pirí cayábéeri, namàcánápiná nacái piyaca matuìbanáiri iyú.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Numàacacaté pía Creta yàasu iwàwata ìinata pimànicaténá yái ìibaidacalési càmíricáwaca numáalàida numànica nèewi níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Nuwàwa nacái pibàlùadaca ancianonápiná macái yàcalé imanùbaca nacuèrinánápináca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá nacái ancianonái nàyaca càide iyúwaté núumáaná pirí. ⁶ Càita iwàwacutá ancianonái nàyaca: Iwàwacutá anciano iyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca ìináwaná iwali, ipíchaná nàimaca imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènlaca abéechúata ìinuwa. Yéenibe nacái iwàwacutá neebáidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá anciano yéenibe nàyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca naináwaná iwali, ipíchaná áibanái nàimaca anciano yéenibe nawàwáanása namànica meedá macái báawéeri ìiwitáaná, càmitasa nacái neebáida nàaniri itàacáiwa. ⁷ Yácáiná anciano ìibaidaca Dios irípiná, icuàcaténá Dios irípiná yàasu wenàiwica, ìiná iwàwacutá anciano iyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca ìináwaná iwali. Iwàwacutá càmírita canùmasée yái ancianoca, càmíiri cachàini ìicáca yáawawa. Càmita nacái calúa. Càmita nacái icàma. Càmita nacái icuása ìichawa wenàiwica. Càmita ìináidawa mamáalàacata yeedácaténá iríwa plata. ⁸ Néese, iwàwacutá anciano itàidaca wenàiwica cayába, cawinácaalí yèepuníyécawaca déeculé icapée ìichawa, anciano yeedáanápiná yàataléwa nía, nayamáacaténáwa icapèerícu. Iwàwacutá casímáica nacái anciano imànica yáawamita cayábéeri áibanái irí. Iwàwacutá cáimiétacanéeri, cáaliacáiri nacái, yái ancianoca. Iwàwacutá iyaca machacàníiri iyú. Iwàwacutá anciano yàaca Dios icàaluíná. Iwàwacutá anciano icuàca yáawawa ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ⁹ Iwàwacutá nacái anciano yeebáidaca tàì ìiméeri iyúni yái tàacáisi báisíirica wéewáidéerica iyú wenàiwica yéewanápiná anciano

yáalimá yáalàaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú, yéewanápiná nacái anciano yáalimá imawenladaca cachìwéeyéi wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú cawinácaalí cachìwéeyéica yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹⁰ Pibálùada ancianonápiná càide iyúwa númáaná píri, manùbacáiná wenàiwica càmita neebáida nacuerínánái itàacáíwa. Manùba wenàiwica natàanica máiwitáiséeri iyú meedá. Nachìwáidaca nacái áibanái wenàiwica. Abénaméeyéi judío yéewáidéeyéica wenàiwica, máiní cachìwéeyéica nía cachàiníwanái áibanái íicha, náimacáiná iwàwacutáanása càmíiyéi judío imànica circuncisión idécanáami neebáidaca Jesucristo itàacái. Nachìwacáita meedá, níái judío icàlidéeyéica càiri tàacáisica. ¹¹ Cawinácaalí ancianonái pibálùadéeyéica iwàwacutá nachùuliaca masànaanápiná níara icàlidéeyéica càiri cachìwéeri tàacáisica, níacáiná cachìwéeyéica nadéca nawàluacawa abénaméeyéi icapèriculé, néese cachìwéeyéi iméeráidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi íicha, canánama níái capìiricuíyéica. Naméeráidaca áibanái néewáidacáiná nía meedá chìwái iyú, càmíirica báisí tàacáisica, yéewanápiná needáca naliwa plata nachìwa iyúwa meedá.

¹² Iwàwacutá ancianonái ichùuliaca masànaanápiná níara cachìwéeyéica, bàaluitécáiná iyacaté áiba cáalíacáiri Creta yàasu cáli néeséeri. Yá ímacaté yàasu cáli néeséeyéi iwaliwa: “Níái Creta yàasu cáli néeséeyéi nachìwáidaca áibanái wenàiwica mamáalàacata. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèsi. Inuca nacái nía, càita nacái camùnica nía. Nawàwaca nayáaca nayáacaléwa cadénama meedá, napuniadacaténá natúrawa”, ímacaté yái cáalíacáirica. ¹³ Yái cáalíacáirica Creta yàasu cáli néeséeri itàanicaté báisíiri iyú yàasu cáli néeséeyéi iwaliwa. Iná pialàa nía cachàiníiri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái neebáidáanápiná tàì íiméeri iyú abéericata yái tàacáisi báisíirica. ¹⁴ Pialàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeri tàacáisi áibanái icàlidéerica ichíwa iyúwa, judíonái yàawirináimi yàasu tàacáisimica. Pialàa nacái nía ipíchaná neebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùullaná namànica, níái càmíiyéica yeebáida báisíiri tàacáisi.

¹⁵ Pialàa nacái nía cachàiníiri iyú. Cayábacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yási cayábacani macáita yái namàníirica. Néese, báawacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yái càmicaalí neebáida Dios itàacái, yási báawacani macáita yái namàníirica. Càita nàyaca: Náináidacawa báawéeri íwali, càmita báí nía nabáyawaná íwaliwa.

¹⁶ Pialàa nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica. Ewita nacàlidacáaníta naináwaná íwaliwa Dios yàasu wenàiwicacasa nía, càicáaníta náasáidaca càmita Dios yàasu wenàiwica nía. Náasáidaca càmita Dios yàasunáica nía, namànícáiná wawàsi báawéerica Dios íicá, càmícáiná nacái neebáida càide iyúwa Dios iwàwáaná namànica. Canácatáita namàni cayábéeri.

2

La sana enseñanza

¹ Tito, iwàwacutá péewáidaca wenàiwica nàyáanápiná machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ² Péewáida béeyéi asianái ipíchaná nacàmaca, iwàwacutá cáimiétacanáca nía, iwàwacutá nacái nacùaca níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá neebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú. Iwàwacutá cáinináca naicáca Dios báisíiri iyú. Iwàwacutá nacái nàidenlàca nàuwichàanáwa matuñbanáiri iyú áibanáicaalí imàacaca nàuwichàacawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³ Càita nacái péewáida béeyéi inanái. Iwàwacutá nàyaca càide iyúwa inanái iyáaná yeebáidéeyéica Dios

itàacái. Iwàwacutá càmìta natàani báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmìta nàira mamáalàacata ìiracalési ipuíri. Iwàwacutá béeyéi inanái néewáidaca áibanái namànlínápiná cayábéeri. ⁴ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái nàya machacànìiri iyú néewáidacaténá mánacanái canlriiyéica cáinináanápíná naicáca nanlriwa, néenibe nacáíwa. ⁵ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái canlriiyéi nacúanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá nacái càmìta nàináidawa áiba aslali ìwali càmírica nanlrisíwa. Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái canlriiyéi náibaidáanápíná néenánái írípínáwa nacapèericuwa, namànlínápiná nacái cayábéeri áibanái íri, namànlínápiná nacái càide iyúwa unlri ímáaná ulí. Iwàwacutá mánacanái namànica còi ipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali.

⁶ Càita nacái pialàaca ùuculiyéi nacúanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. ⁷ Pimàni abéerita yái cayábéerica yéewanápíná pinacáiyéi ùuculiyéica náalíacawa cànácaalí iwàwacutáaná nàya. Péewáida nía cáimiétacanéeri iyú abéta báisiliri tàacáisi iyú. ⁸ Pitàani nacái báisiliri iyú yéewanápíná áibanái càmìta náalímá nacháawàaca pia ìwalíise, yái pitàanínáca. Pitàani báisiliri iyú càiripínáta, báicaténá piùwidenái càmícáiná nàanàa pìwali wawási nacháawàanápíná pia ìwalíise.

⁹ Néese, pialàa nacái níara áibanái yàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawènliri iyú áiba wenàiwica íri neebáidáanápíná càiripínáta náiwacali itàacáíwa, càide iyúwa ichùulíana nía. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacali iwàwáaná. Pialàa nía nacái ipíchaná natàanica lúasi iyú náiwacali yáapichawa, náiwacali ichùulíacaalípiná náibaidaca. ¹⁰ Pialàa níara íbaidéeyéica mawènliri iyú áibanái íri ipíchaná nayéedùaca náiwacali yàasuwa. Iwàwacutá namànica cayábéeri náiwacali íriwa mamáalàacata, matuíbanáicaténá náapichani, yái náiwacalica. Iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata yéewanápíná áibanái nacái neebáidaca walí yái tàacáisi wacàlidéerica Dios ìwali, yái iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

¹¹ Cawínácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nàya machacànìiri iyú, càide iyúwaté núumáaná píri, Dioscáiná idéca yáasáidaca amaléeri iyú èeri mìnánái írìni náalíacaténáwa iwàwaca iyúudàaca wenàiwica còi. Iwàwaca iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ¹² Dios idéca imànica walí yái cayábéerica, íná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wayamáidaca wamànica macái wawási càmírica Dios iwàwa. Iwàwacutá nacái càmìta wawàwa quirínama wamànica càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica, níai càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese, idècunitàacá wàya cháí èeri írìcu, iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá wamànica cayábéeri, iwàwacutá nacái wàya càide iyúwa Dios iwàwáaná wàya. ¹³ Càita iwàwacutá wàya idècunitàacá wacùaca yàanàaca yái wáalíericawa yàanàanápíná àniwa, yái Jesucristoca. Dios imànica walí cayábéeri Jesucristo ìwalíise. Yái Jesucristo, yácata Wacuèriná cachàinlirica ííwtáise, iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Wacùaca Jesucristo yàanàanápíná àniwa icamalá cachàinliri írìcuwa, cáimiétacanéeri iyú nacái, máini nacái cachàinlirica ííwtáise icùacaténá macái èeri mìnánái. ¹⁴ Jesucristo imàacaté yéetáwawa yéetacaténéwa wáichawalíná, yéewanápíná Dios imàacata iwàwawa wabáyawaná ícha macáita. Jesucristo imàacaté yáawawa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáííwtáise, yéewacaténá nacái yàasu wenàiwicaca wía, yéewanápíná nacái casímáica wamànica cayábéeri càiripínáta.

¹ Iná pía Tito, péewáida wenàiwica iyú yái tàacáisi nutànèerica pírí. Pìalàa níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namànlínápiná càide iyúwa nutànàanà pírí cháí cuyàluta írìcu. Pìalàa cachàiníri iyú cawinácaalí càmíiyéica yeebáida càide iyúwa nuéwáidàanà wenàiwica. Péewáida nía, pìalàa nía cachàiníri iyú, Dioscáiná idéca ibànùca pía, pìalàacaténá nía. Pìcá pimàaca caná iwèni naicáca plasu tàacáisi.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tito, iyaca áiba wawási pimànlíripiná: Pìwàwali nía, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, neebáidàanápiná nacuèrinánái itàacáíwa, nía nacái náiwacanánái áibanái. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacanánái ímáaná nali. Iwàwacutá casíimáica namànica cayábèeri càiripináta. ² Iwàwacutá càmíta quirínama natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmíta nacái natàaní náapichawáaca chàinisíri iyú. Iwàwacutá nacái naicáca áibanái ipualé. Iwàwacutá nacái cáimiétaquèeri iyú naicáca macái wenàiwica càiripináta.

³ Tito, picàlida nali àniwani, namànlínápiná càide iyúwa nutànàanà pírí, bàaluitécáiná wía macáita wamànicaté wabáyawanáwa. Bàaluité máiwitáiseocaté wía meedá, càmítaté nacái weebáida Dios itàacái. Bàaluité weebáidaca cachiwéeri tàacáisi. Bàaluité wawàwaca wamànica mamáalàacata macái báawéeri íiwitáaná càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Mamáalàacataté wáináidacawa wamànlínápiná wabáyawanáwa. Wawàwacaté wàasupináwa áibanái yàasu. Áibanái báawacaté naicáca nacái wía. Wía nacái báawacaté waicáyacacawa. ⁴ Quéwa, éwitaté wamànicaníta còi, càicàanítaté Dios yáasáidaca walí iicáca wenàiwica ipualé, cáinínáca nacái Dios iicáca wenàiwica, yái Diosca iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Yásí Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmítaté iwasàa wía ìwalíise yái cayábèerica wamànlíricaté. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, iicácináté wapualé, imàacacáináté nacái iwàwawa íicha yái báawéerica wamànlíricaté. Espíritu Santo ichàini iyú, Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imàacaca nacái wàyaca wáiwitáise wàlisài yáapichawa, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁶ Dios idéca ibànùca walí Espíritu Santo iyúudàacaténá wía manuísíwata. Dios yáalimá imànica còi yáciná Jesucristo yéetacatéwa wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yéewanápiná weedáca walíwa Dios íicha wacáuca wàlisài càmíri imáalàawa, wía Dios yéenibeca. Manuúca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali yàanápiná walíni, yái wacáuca càmíri imáalàawa, Dioscáiná iicácaté wapualé, mabáyawanácaté nacái iicáca wía.

⁸ Iná báisícáiná nutàacái nutànèerica pírí, iná iwàwacutá péewáidaca nía cachàiníri iyú nùasu tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Dios itàacái. Péewáida nía yéewanápiná náalimáidaca cachàiníri iyú namànicaténá cayábèeri càiripináta. Yái tàacáisi nuéwáidéerica iyú pía, cayábèeri tàacáisica, iyúudàa nacái wenàiwica. ⁹ Iwàwacutá nacái càmíta pitàaní mamáalàacata áibanái yáapicha canèeri iwèni wawási ìwali. Pìcá péemia cachiwéeri tàacáisi írì wàawirinámi judío icàlídèericaté nachìwa iyúwa. Pìcá nacái pitàaní chàinisíri iyú áibanái yáapicha cànínacalí ímáaná tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Pìcá picuísáyacawa áibanái yáapicha ìwali, yái wawàsica. Pitàanícaalí còi

chàinisíri iyú, càmita piyúudàa wenàiwica. Canéeri iwèni meedá walítáni wacuísáyacacaaliwa mamáalàacata ìwali yái tàacáisica.

¹⁰ Néese áibacaalí yéewáida wenàiwica cachiwéeri tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese pichùulla iyamáidáanápíná yéewáidaca nía càì. Néese, càmicaalí iyamáida yéewáidaca nía càì, yá pìalàani abé yàawiría quirita imàacáanápíná ìchawani. Néese, càmicaalí imàaca ìchawani, yá picá pibatàa iyaca náapicha níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píaliacáináwa cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica cachiwéeri tàicáisi iyú, nadéca naméeràacawa báisíri tàacáisi ìcha, íná namànica nabáyawanáwa meedá. Càita náasáidaca cabáyawanáca nía.

Instrucciones personales

¹² Uwé, Tito, iyaca abéeri wawàsi quirita: Nubànùapíná pìalalé Artemas, càmicaalí Tíquico. Yàanàacaalípíná pìalalé, pìacàatétawa píipunitáidacaténá núa Nicópolis iyacàlená néré, nuínáidacáináwa nuyamáanápínáwa néenibàa uniabépinama. ¹³ Piyúudàa nacái yàara abogado ìpidenéerica Zenas, Apolos nacái nachùnìacaténá nàasuwa nèepùanápínáwa Creta yàasu cáli ìcha. Pimàni nalí iyúwa píalimáanáta pimànica, yéewanápíná nadènìlaca macáita càinácaalí namáapuèrica nàacaténáwa. ¹⁴ Càita nacái macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá casíimáica nayúudàaca áibanái nadènìlcaténá yái namáapuèrica. Namànicaalí càì, yásí cawènica Dios iicáca náibaidacalé namànìirica írìpiná.

Saludos y bendición final

¹⁵ Yáta imanùbaca nutànàaca pirí, Tito. Macáita níai núapichéeyéica cháì yeebáidéeyéica Jesucristo, nawàwalica pía. Wawàwali nacái macáita níara píapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáininéeyéica iicáca wía. Wá-sutácué Dios ìcha pirípinácué imànínápínácué pirí cayábéeri, macáitacué pía.

FILEMÓN

Saludo

¹ Núa Pablo ìyéerica presoíri iyú Cristo Jesús irípiná, nucàlidacáiná iináwaná ìwali, nubànù pírí cuyàluta. Wéenàsàiri nacái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yái Timoteoca, iwàwalica pía. Wabànù pírí cuyàluta, pía Filemón, wàacawéeriná cáininéerica waicáca íbaidéerica Dios irípiná wáapicha. ² Wawàwali núa nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto picapèe iricu, úa nacái wéenàsàatúa Apphíaca, yá nacái Arquipo, wàacawéeriná yàacawéeridéerica wía wamànicaténá ùwicái wàuwide Satanás ìpunitawa. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pírípinácué canánama, Wáiwacali Jesucristo nacái, namànínápinácué pírí cayábéeri manuísíwata, namàacáanápínácué nacái matuúbanáica pía.

El amor y la fe de Filemón

⁴⁻⁵ Núa Nucueríná Dios íríwa cayábéeri pìwali macái imanùbaca nusutácaali Dios ícha pírípiná, pía Filemón, nuémíacáiná piináwaná ìwali, cáinináca piicáca Wáiwacali Jesús, peebáidaca nacái Wáiwacali itàacái tàì ímèeri iyú, cáinináca nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Nusutáca Dios ícha pírípiná, pía Filemón, yeebáidéerica abédanamata wáapicha, yéewanápiná píaliacawa machacànìiri iyú ìwali macáita yái cayábéerica wadènièrica weebáidacáiná Cristo itàacái. ⁷ Cayábaca nuwàwa manuísíwata píapicha, pía nuénàsàirica, cáininácainá piicáca núa, íná yéewa manuíca nuínáidaca nuwàwawa; casimáica nuwàwa nacái pichàiniadacáiná nawàwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸⁻¹⁰ Iná éwita Dios imàacacáníta nuchùullaca pía Cristo yàasu apóstolcáiná núa nuchùullacaténá pía ìwali, yái iwàwacutéeripínaca pimànica, càicáaníta nuwàwa nusutáca píicha wawási manuísíwata cáininácainá nuicáca pía. Núa Pablo, máini béerica, presoca nacái núa Cristo Jesús irípiná, nusutáca píicha wawási Onésimo iwicáu, yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa, nuwènúadacáináaté íiwitáise cháì preso ibànalicu yeebáidáanápiná Jesucristo itàacái.

¹¹ Aibaalíte yái Onésimo ìyacaté pírí canéeri iwèni plasu wenàiwica. Quéwa siúcáise de Onésimo yáalimá iyúudáaca pía cayába, càide iyúwa iyúudáaná núa. ¹² Yási nubànùaca Onésimo píatalépiná àniwa, yái Onésimo cáininéerica nuicáca manuísíwata. Pimàni írí cayábéeri càide iyúwa pimàníná nuli. ¹³ Iyamáacaaliwa nùapichatá, yá cayábaca nuwàwatá, yéewanápiná yáalimá iyúudáaca núa mamáalàacata píamirìcubàata, idècunitàacá presoca núa nucàlidacáiná wenàiwicanái írí Wáiwacali Jesucristo itàacái. ¹⁴ Càmita quéwa nuwàwa Onésimo iyamáacawa nùapicha càmicáalí piwàwa numànica càì. Càmicáalí nacái piwàwa Onésimo iyamáacawa nùapicha, yá canáca yéewanáwa iyamáacawa nùapicha. Càmita nuwàwa nuchùullaca pía cachàinìiri iyú pimàacáanápiná Onésimo iyamáacawa nùapicha. Nèese nuwàwaca pimàaca iyamáacawa nùapicha càicaalíta piwàwa. ¹⁵ Cawàwanáta Dios imàacacaté Onésimo yàacawa píicha achúma èerínata, yéewacaténá Dios yèepùadaca pírí càiripínatani. ¹⁶ Càmita quéwa Dios yèepùada pírí Onésimo plasu

wenàiwicapinániwatá meedá. Siùcáise de Onésimo iyaca pírí cayábéeri ícha piasu wenàiwica meedá: Iyaca pírí siùcáise de péenásàirisíwa Wáiwacali íwalíisená. Máini cáinináca nuicácani, quéwa iwàwacutá cáinináca piicácani cachàiníwanái, càmita iyúwa piicáaná áiba wenàiwica meedátá, néese iyúwa piicáaná péenásàirisíwawa Wáiwacali íwalíisená.

¹⁷ Piicácalí núa iyúwa péenásàiriwa Wáiwacali íwalíisená, yá nusutáca pícha wawàsi pitàidáanápíná Onésimo cayábéeri iyú càide iyúwa pitàidáaná núa. ¹⁸ Imànicaalítésica pírí báawéeri, imawèniacaalí pícha plata nacái iyéedùacáináté piasu, yásí nuíchata peedá yái imawènièrica pícha. ¹⁹ Núa Pablo nutànàca píríni núcáapi iyúwani nuipidená yáapichawa nupáyaidapíná píawa Onésimo imawèniacále. Picá piimáicha nucàlidacaté pírí Wáiwacali itàacái, pidèniacaténá picáucawa càmliri imáalàawa. Numànicáináté pírí cayábéeri manuí, íná iwàwacutá pimànica nulí cayábéeri peebá nusutáaná pícha. ²⁰ Báisíta, nuénásàiri, nuwàwaca pimànica nulí cayábéeri peebáidacáiná Wáiwacali itàacái. Pisímáida nuwàwa, pía nuénásàirica yeebáidéerica Cristo itàacái.

²¹ Nutànàca píríni nualíacáináwa báisíiri iyú pimànínápíná càide iyúwa nuwàwáaná. Nualía nacáíwa pimànínápíná cachàiníwanái ícha yái nusutéerica pícha. ²² Aiba wawàsi quiríta, pimàni nulí cayábéeri, pichùnia nulí nùyacatáipínáwa, nucùacáiná Dios imàacáanápíná nùacawa platalécué nùyacaténácué píapicha, càide iyúwacué pisutáaná Dios ícha nulípiná.

Saludos y bendición final

²³⁻²⁴ Yái Epafras iwàwalica pía, yáca nùacawéeriná presoíríca cháí presoíyéi ibànalícu icàlidacáiná Cristo Jesús ináwaná íwali. Nía nacái áibanái iyúudèeyéica nuibaidáanápíná Dios irípiná, yái Marcos, Aristarco nacái, Demas nacái, Lucas nacái, nawàwalica pía.

²⁵ Nusutáca Wáiwacali Jesucristo ícha imànínápínácué pírí cayábéeri ichàiniadacaténácué piwàwa.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Bàaluté Dios imàacacaté yàasunáì wenàiwica profetanáì icàlidaca tàacáisi inùmalicuìse judíonáì yàawirináìmi irí. Profetanáì icàlidacaté Dios itàacáì madécaná yàawiríà idécanáamité néemiaca itàacáì náamacani irìcuìsewa, yéénáìwanáì nacáìri irìcuìse nacáì. Néeseté nacàlidaca Dios itàacáì wàawirináìmi irí, wíà judíoca. Càité Dios itàanícaté wàawirináìmi yáapicha icàlidacaténá nali máisibáawanáita wawàsi ìwali Dios imàñiripinacaté. ² Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa, Dios idéca ichùuliaca liriwa icàlidáanápíná walí tàacáisi Dios inùmalicuìse, yáasáidacaténá walí Dios íiwitáise càinàcaalíté Dios íináidáanà imàñinápíná walí. Bàaluté Dios ichùuliaca liriwa idàbàanápínaté macáì wawàsi. Néese Dios imàacaca liri icùanápíná macáita. ³ Dios liri icànaca Dios icamaláná mèlumèluíri iyú, cachàiníiri íiwitáise nacáì càide iyúwa Dios iyáaná. Macáita yáì Dios liri íiwitáise, yá nacáì macáita yáì Dios liri imàñirica yáasáidaca walí Dios íiwitáise. Iná yéewa wáallacawa báisíiri iyú, Dioscani, yáì Dios lirica, yáì icuèrica, ichùulièrica nacáì macáì wawàsi itàacáì máiníiri cachàini iyúwa, macáita yáì iyéerica cháì èeri irìcu, chènuniré nacáì. Dios liri yéetacatéwa wáichawalíná masacàcaténá imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, yéewanápíná cayábaca wáapicha Dios nacáì. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Yáì Dios liri máiní cachàinírica íiwitáise náicha macáì ángelnáì. Càì wáallacawa Dioscáinà idéca imàacaca liri icùaca macáita, icùà nacáì ángelnáì. Néese càmita Dios imàaca ángelnáì icùaca macáita. ⁵ Canácáinà Dios icàlidáanà ángel irí “Nuìrica píà”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús irí: “Nuìrica píà, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náallacawa Nuìrica píà”, íimaca yáì Diosca. Càita nacáì canáca Dios icàlidáanà ángel ìwali “Nuìricani”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús ìwali càiri tàacáisi. Dios íimacaté: “Núacata Yáaniri, yácata nacáì Nuìri”, íimaca yáì Diosca. ⁶ Quéwa Dios ibànùacaalíté yáì idàbàanéeri liricawa aléi èeri irìculé, yaté Dios íimaca yàasu ángelnáì iríwa: “Placué Nuìri icàaluíninà, macáita píacué nùasu ángelca”, íimaca yáì Diosca. ⁷ Càì Dios íimaca yàasu ángelnáì iináwanà ìwaliwa: “Nudàbaca nùasu wenàiwicawa ángelnáìwa náibaidacaténá nulí, natécaténá tàacáisi caquialénamata càide iyúwa cáuli ipianáwa; nùasu ángelnáì íibaidéeyéica nulí, càica níade iyúwa quicháì ipèrùà”, íimaca yáì Diosca. ⁸ Quéwa Dios íimaca liri iríwa: “Píà Dios, picùapíná macáita càiripínáta, picùapíná nía cayába, machacàníiri iyú nacáì. ⁹ Casíimáica pimànica abéerita cayábéeri. Báawa nacáì piicáca báawéeri. Iná núa Picuèrinà Dios numàacapíná picùaca macáita casíimáiri iyú náicha canánama píapichéeyéica”, íimaca yáì Diosca. ¹⁰ Dios íimaca nacáì liri iríwa:

“Pía, Nuíwacali, bàaluité pidàbacaté yái èeriquéi; piácata imàníricaté macáita iyéerica chènuniré.

¹¹ Yá macáita yái wawàsica namáalàapinácawa macáita, quéwa piyapiná càiripináta. Macáita ísiamipiná nía càide iyúwa bàlesi.

¹² jCàide iyúwa wenàiwica ituwiacaalí ibàlewa, yá pituwiapiná yái pidàbacaléca, cháí èeriquéi, chènuníse nacái, pimànínapiná áiba àniwa wàlisàì iyú! Quéwa pía, canácatáita piwènuadapiná piwítáisewa áiba íiwítáisesi íwali. Néese piyapiná càiripinátawa, càmiripináta imáalàawa”,

íimaca yái Diosca. ¹³ Canácatáita Dios imàacaté ángel icùaca yáapicha macáita, ibatàa abéeri piná. Quéwa Dios idéca íimaca líri íríwa:

“Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenái”,

íimaca yái Diosca. ¹⁴ Iná cachàinica Dios líri íiwítáise náicha ángelnái canánama, níacáiná ángelca, Dios yàasu wenàiwicaca nía meedá, íibaidéeyéica írí. Càuli nacáiyéica nía macáita, càmiyéica yéewa waicáca watuí iyúwa. Dios ibànùaca nía aléi èeri íriculé nayúudàcaténá wía, wía Jesucristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

2

No hay que descuidar la salvación

¹ Dios idéca itàanica walí líri itàacái íricubàawa, yái cachàinlíri íiwítáiseca náicha ángelnái canánama, iná iwàwacutá weebáidaca cayábani, cáaliacáiri iyú nacái yái tàacáisi Dios líri icàlidéerica walí ipíchaná wawènuadaca íicha wáiwítáisewa. ² Bàaluité Dios ibànùaca itàacáíwa ángelnái yáapicha, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írí icàlidacaténáté wàawirináimi israelitanái írí càinácaalíté iwàwacutáaná nàyaca machacánlíri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Cawinácaalíté imànírica ibáyawanáwa, càmiríca nacái yeebáida yái tàacásica, yáté nàuwichàidacani ráunamáita càide iyúwaté Dios yáasáida íimáaná. ³ Càmicáínáté náalimá namusúacawa yùuwichàacáisi íicha, iná yéewa wáaliacawa càmíta wáalimá wachúuliacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha wawènuadacaalí wáiwítáisewa Jesucristo íicha, yái imànírica walí càiri cayábéeri manuísíwata iwasàanápiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái Wáiwacali, yácata idàbéericaté icàlidaca yái tàacásica íiméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese níái yéemiéyécaté icàlidaca nalíni, nacàlidacaté walíni. ⁴ Càita nacái Dios idéca yáasáidaca walí báisiricani yái tàacásica imàacacáínáté íchàiniwa yàasu wenàiwicanái íríwa namànicaténá macái íiwítáanáta cachàinlíri wawàsi càmiríca áibanái idé imànica. Wáaliacawa báisiricani yái tàacásica Dioscáiná idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, yái imàaquéerica walí chàinis wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná, wáibaidacaténá Dios íripiná.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Dios càmíta imàacapiná ángelnái icùaca wàlisàì èeri wacàlidéerica iináwaná íwali, yái wàlisàì èeri Dios imàníripináca wàlisàì iyú. Néese imàacapiná wenàiwicanái icùaca yái èerica. ⁶ Càita íimaca Dios itàacái profeta itànéericaté: “Pía Dios, éwita mánicááníta cachàinica piwítáise, càicááníta pidéca picùaca wenàiwicanái, pidéca nacái piicáca wapualé, wía càmiyéica cachàini.

⁷ Pidéca pidàbaca wía, yá siùcade machawàacaca wía ángelnái íicha achúma èeríinapináta; quéwa áiba èeriwa pimàacapiná máníiyéi cachàinica

wía wacamaláná mèlumèlúiri irícuwa, wacùacaténá macáita yái pidàbacaléca;

⁸ yá pimàacapíná wachùullaca macáita”,

ímacaté yái profetaca, nàwali níái yeebáidéeyéica Dios. Càita Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wacùaca macáita. Canácata áiba wawàsi càmíripíná wacùu, wía yeebáidéeyéica itàacái. Quéwa càmitàacáwa wacùu macáita siúcade.

⁹ Néese wadéca wáallacawa Jesús íináwaná ìwali idéca yàanàaca aléi èeri iriculé, yái Dios imàaquéericaté ìyaca iyúwa machawàaquéri ángelnái íicha achúma èeríinaté. Cáinináca Dios íicáca wenàiwica ínaté iwàwaca Jesús yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná. Jesús yùuwichàacaté yái yéetácáisica, íná Dios idéca imàacaca máiníiri cachàinica Jesús, mèlumèlúiri icamaláná yáapichawa icùacaténá macáita chènuníise.

¹⁰ Macáita yái wawàsi iyéerica ìyaca Dios irípiná, bàaluité nacái Dios idàbacaté macáita. Dios iwàwaca yéenibe macáita nàyaca cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icamaláná mèlumèlúiri irícu. Ínaté iwàwacutá Dios imàacaca Jesucristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yéewacaténaté Jesucristo imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios íináidáanáwa. Íná Jesucristo idéca imànica macáita yéewanápíná Wáiwitápuca yàacawa, iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wía Dios yéenibeca. ¹¹ Jesucristoquéi masaquèrica imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, imàacacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéipíná Dios irípiná. Íná yéewa Dios líri, wía nacái Dios yéenibeca wadènlaca Wáaniriwa abéerita, yái Diosca. Íná càmita báí Dios líri icálidaca waináwaná ìwali, yéenanáica wía. ¹² Càité Dios líri íimaca Yáaniri Dios iríwa. Abéeri profeta itànàacaté yái tàacáisica Dios líri inùmalicúise. Dios líri ímacaté:

“Nucàlidapíná píináwaná ìwali nuénánái iríwa, nucántàapíná nacái himnos nàacuésemi níái yeebáidéeyéica pitàacái”,

ímacaté yái Dios lírica. ¹³ Ímacaté nacái:

“Nuebáidapíná Dios itàacái”,

ímacaté yái Dios lírica. Ímacaté nacái àniwa:

“Cháta nùyaca, náapicha níái nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, níái wenàiwicaca Dios yéeyéica nulí nucuèyéipíná”,

ímacaté yái Dios lírica.

¹⁴ Wía Dios yéenibeca, èeri mìnánáica wía, idènièyéica íináwa, íiraná nacáíwa. Càita nacái Jesús yàanàacaalíté aléi èeri iriculé, imusúaca íicá èeri, idènlacaté íináwa, íiraná nacáíwa càide iyúwa macái èeri mìnánái. Jesús iyacaté cháí èeri irícu iyúwa èeri mìnali, néeseté nanúacani. Càité Jesús yéetácawa wáichawalíná imawènlacacaténaté yái ícháawàidéerica waináwaná ìwali, yái Satanásca, idènièricaté íchàiniwa inúacaténaté wenàiwica. ¹⁵ Jesús yéetacatéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía wacalùni íichawa, wía iyéeyéicaté mamáalàacata iyúwa presoíyéi wacalùni iyúwa idacuèricaté wía, máinícáiná cáalucaté waicáca wéetáanápínatéwa. Siúcáisede càmita iwàwacutá cáaluca waicáca yéetácáisi. ¹⁶ Jesús càmítaté yàanàa aléi èeri iriculé iyúudàacaténaté ángelnáita, néese yàanàacaté chènuníise iyúudàacaténá wía yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios íiquéeyéica càiyéide iyúwa Abraham itaquénáinámi. ¹⁷ Ínaté iwàwacutá Jesús iyaca cháí èeri irícu càide iyúwa èeri mìnalisíwa, yéewanápíná íbàlùacawa Dios íipunita íibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, imàníríca macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, íiquéerica wía nacái catúlécanéri iyú, wía

yeebáidéeyéica itàacái. Jesús íbaidaca ìyaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdoté íwacaliná imànicaténá walí yái cayábéerica: Itàaníca wawicáu Dios yáapicha isutátaténá Dios ícha wawási imàacáanápiná iwàwawa wabáyawaná ícha. Jesús yáalimá càì isutáca Dios ícha wawási Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio wabáyawaná íwallise, yúuwichàacaténátéwa Dios yáasu yúuwichàacáisi iyú wáichawalíná. ¹⁸ Jesús yúuwichàacatéwa manuísíwata càide iyúwa èeri mìnali, Satanás nacái yáalimáidacaté Jesús cachàiníri iyú imànínápináté ibáyawanáwa càide iyúwa Satanás yáalimáidáanáná macái èeri mìnánái, iná siùcáise de Jesús yáalimá iyúudàaca wía, macái imanùbaca Satanás yáalimáidacaalí wía.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Iná piacué nuénánáica, Dios yàasu wenàiwicanái, Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáicaténá pía. Iná iwàwacutácué plínáidacawa cáalíacáiri iyú Cristo Jesús íwali. Yái Cristo Jesús, yácata Dios yàasu apóstol cayábéeri náicha canánama, Dios ibànùérica chènuníse icàlidacaténá walí Dios itàacái. Yácata nacái Dios yàasu sacerdote íwacaliná itàaníríca wawicáu Dios yáapicha isutátaténá Dios ícha wawási imàacáanápiná iwàwawa wabáyawaná ícha, yái Cristo Jesús weebáidéerica itàacái. ² Jesús idéca imànica macáita cayábéeri iyú, machacàníri iyú nacái càide iyúwa Dios ichùulláná imànica, càide iyúwaté profeta Moisés íbaidáanáté cayába Dios irí icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái, càide iyúwa wenàiwica icùacaalí áiba wenàiwica icapèe. ³ Quéwa iwàwacutá waicáca Jesús cáimiétaquéri iyú Moisés ícha, càide iyúwa cawinácaalí imàníríca caplí, cáimiétacanéericaní caplí ícha. ⁴ Macái caplí iyéerica, idéca áiba wenàiwica imànicani, quéwa Dios idàbacadé macái wawási iyéerica cháì èeri irícu, chènuniré nacái. ⁵ Càité nacái Moisés, yái Dios yàasu wenàiwicaca, íbaidacaté cayába Dios irípiná icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái. Iwàwacutácaté Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmálicuise israelitanái irí càinácaalíté Dios ímáanápináté wenàiwicanái irí Moisés idénáami. ⁶ Quéwa Cristo, yái Dios ílirica, icùaca Dios icapèe cayábéeri iyú, càide iyúwa iwàwacutáanáná caplí íwacalí líri icùaca yáaniri icapèewa. Càica wíade iyúwa yái Dios icapèeca, wíacáiná yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios íicáca wía càiride iyúwa icapèewa, weebáidacaalí itàacái mamáalàacata tàì íméri iyú, casímáiri iyú nacái àta wéetacatalétawa, wacùacaténá Dios imànica walí cayábéeri càide iyúwa ímáanáná walí.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Iná iwàwacutá weebáidaca Cristo itàacái, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Espíritu Santo inùmálicuise. Iimacaté:

“Siùcade péemiacaalícué yái tàacáisi Dios ímériica pírí,

⁸ picácué piwènúada plíwítáisewa Dios ícha càide iyúwaté pláwirínáimi israelitanái imàníná nàuwídecaalíté namànica Dios bàaluité, iyúwa nacái náalimáidáanáté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁹ Pláwirínáimicué yáalimáidacaté íicáwa núa, éwítaté naicácaáníta madécaná cayábéeri numàníríca nalí nuíwítáise cachàiníri iyúwa cuarenta camuí bàaluité.

¹⁰ Ináté máini báawaca nuicácaté náiwítáise níara wenàiwicaca, yáté núumaca nàwali: ‘Máini nawàwa naméeràacawa nuícha càiripináta, càmita nawàwa

nucùaca nía, càmita nacái nawàwa náaliacawa nutàacái ìwali nàyacaténá machacànìrì iyú càide iyúwa nuchùullaná nía', càité núumaca.

11 Máinícáináté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú, càmínápináté nawàlùawa ìnatalé yái cálica nuchùnièrica nùasunái irípináwa",

ímacaté yái Espíritu Santoca.

12 Píacué nuénánáica, piicacué píichawa cayába báawacáichacué piwàwa cáuri Dios íicha, piùwedeacáichacué pimànica Dios càmicáinacué peebáida itàacái cayába. 13 Néese pimichàidacué piíwitisewáaca èeri imanùbaca, cachàinacaténacué piíwitisé peebáidáanápínacué Jesucristo itàacái idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu siùcade càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta itànèricaté Dios inùmalcuise. Pimichàidacué piíwitisewáaca ipíchanacué pibáyawaná ichìwáidaca pía, ipíchaná nacái piùwide pimànica Dios. 14 Weebáidacaalí Cristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata àta wéetacatalétawa càide iyúwa weebáidáanáté quéechatécáwa, yásí wadèniaca nacái cayábéeri Cristo yáapichawa, yái cawènìrica Dios imàaquéeripínaca Cristo irí.

15 Iná càì Dios itàacái yàlàaca wía:

“Siùcade, péemiacaalucé yái tàacáisica Dios íiméerica pirí, picacué piwènúada piíwitisewa Dios íicha càide iyúwaté plawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité”,

càì íimaca. 16 Píaliacuéwa profeta Moisés itécaté israelitanái yàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté macáita néemiaca Dios itàacái icàlidacáináté nalí itàacáiwa càinacaalíté iwàwáaná nàyaca machacànìrì iyú, quéwa nàuwidecaté namànica Dios, níara manùbéeyéica, càmitaté nawàwa namànica càide iyúwa Dios ichùullaná nía. 17 Ináté máiní báawaca Dios íicáca náiwitáise cuarenta camuí bàaluité, níái imàniyéicaté yàacawa ibáyawanáwa. Yáté néetácawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. 18 Níái càmíyéicaté imàni càide iyúwaté Dios ichùullaná, Dios icàlidacaté nàwali cáimiétacanéeri iyú càmínápináté nawàlùawa ìnatalé yái cáli íipidenacataléca Canaán Dios ichùnièricaté yàasunái irípináwa. 19 Iná wáaliacawa naináwaná ìwali càmitaté nawàlùawa càmicáináté neebáida Dios itàacái.

4

1 Dios idéca icàlidaca walíni wáaliacaténáwa báisìri iyú imàacáanápíná wawàlùacawa írìculé yái wayamáidacatalécawa wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré, quéwa iwàwacutá waicáca wáichawa cayába ipíchanacué abénaméeyéi péená càmita náalimápiná nawàlùacawa néré ìwallíse yái càmínáca neebáida. 2 Iwàwacutá weebáidaca wéemiacaínáté nacái yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios iwasàaca wenàiwica yàasu yùuwichàacáisi íichawa, càide iyúwaté israelitanái yéemianáté, níara wenàiwica profeta Moisés yáapichéeyéicaté. Quéwaté yái tàacáisica, càmitaté iyúudáa nía, càmicáináté neebáida càide iyúwa áibanái yeebáidáanáté. 3 Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wawàlùapínacawa írìculé yái wayamáidacatalépínacawa, wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré. Càité Dios íimaca ìwali yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa Dios yáapicha. Dios íimacaté:

“Máinícáináté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú càmínápináté nawàlùawa írìculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa nùapicha chènuniré”,

càité íimaca yái Diosca, éwitaté ichùniacáaníta yái nayamáidacatalépínacátéwa. Wáaliacawa Dios imáalàidacaté imànica macáita íibaidacaléwa idécanáamité

idàbaca yái èeriquéi, chènunfise nacái. ⁴ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmallicuise sietená èeri ìwali. Iimacaté:

“Dios iyamáidacatéwa macái íibaidacalé íichawa sietená èeri írìcu”, íimaca. ⁵ Quéwa, càmitaté nawàlùawa, càmicáináté neebáida Dios itàacái, càide iyúwaté áiba profeta itànàaná tàacáisi Dios inùmallicuise. Dios íimacaté:

“Càmita nawàlùapínáwa írìculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

íimacaté yái Diosca. ⁶ Néese áibanái iwàlùapínácawa írìculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha chènuniré quéwa càmita níái idàbáanéeyéicaté yéemíaca yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwasáaca wenáiwica Dios yáasu yùuwichàacáisi íicha càmicáináté neebáida Dios itàacái.

⁷ Iná Dios idéca imàacaca áiba wéenáiwánápiná, yácata siuca èeri yéewacaténá wenàiwicanái iwàlùacawa. Dios imàacacaté rey David icàlidaca tàacáisi inùmallicuise wáallíacaténáwa wéenáiwáná ìwaliwa. Rey David itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicuise madécaná camuí idécanáamité profeta Moisés yáapichéeyéi yéetácawa. Càité David itànàacaté Dios itàacái càide iyúwa núumáanacué pirí siuca tàacáwa cháí cuyàluta írìcu. David íimacaté:

“Siucade péemíacallicué yái tàacáisica Dios íiméerica pirí, picacué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha”,

íimacaté. ⁸ Idécanáamité profeta Moisés yéetácawa, yáté Josué icùacaté israelitanái Moisés yáamiricubàami. Yá Josué itécaté israelitanái Canaán yáasu cáli íinatalé. Quéwa madécaná camuí Josué idénáami, yáté Dios yèepùacaté itànáica áiba néenáiwáná ìwali yáasu wenàiwicanái iwàlùacatalépinácatéwa írìculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha. Càita wáallíacawa càmirita wayamáidacatalépináwa yái cáli Canaán. ⁹ Néese Dios icùaca iyaca mamáalàacatani, yái wayamáidacatalépinácawa chènuniré wàyacaténá Dios yáapicha, wía yáasu wenàiwicaca. ¹⁰ Níacáiná iwàlùèyèipínácawa néré nàyacaténá Dios yáapicha, nayamáidapínácawa náibaidacalé íichawa, nàuwichàacái íicha nacáíwa càide iyúwaté Dios iyamáidáanáwa íibaidacalé íichawa, idécanáamité idàbaca macáita yái èeriquéi, chènunfise nacái. ¹¹ Iná iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái mamáalàacata macái wachàini iyúwa yéewacaténá wawàlùacawa írìculé yái wayamáidacatalépinácawa Dios yáapicha chènuniré ipíchaná wamànica càide iyúwaté níái Moisés yáapichéeyéimica càmfínáté neebáida Dios.

¹² Dios itàacái idèniacáiná cáuri Dios ichàini. Máini cachàiniírira yái Dios itàacáica, càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Quéwa espada yáalimáicáita íríadaca íínási, yáapi nacái, néese cachàiniírira Dios itàacái macái espada íicha yáalimáicáiná iwàlùacawa depuúwalé wawàwaliculé, yáalimá nacái iwàlùacawa írìculé yái wáiwitáise wabèerica áibanái íicha, yá Dios itàacái yáasáidaca asáisi cayábacaalí wáiwitáise, càita nacái báawacaalí wáiwitáise, yái wáináidáanácawa wawàwalicúsewa càmfírira áibanái yáalíawa ìwali. ¹³ Canácata wéená yáaliméeri íbàacawa Dios íicha, wía Dios idàbèeyéicaté, macái wawási nacái Dios idàbèericaté. Dios yáallaca íicaca wáiwitáise macáita amaláwaca. Néese áibaalípiná iwàwacutápiná wabàlùacawa Dios íipunita wacàlidáanápiná írì waináwanáwa.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Yái Jesús, yái Dios Íirica, yácata sacerdote íiwacaliná cachàiniírì íiwitáise. Jesús ichàbacatéwa macái cáli iyéeyéica chènuniré àta iwàlùacatalétawa aléera Dios yàatalé chènuníseerica. Dios Íiri iwàlùacatéwa néré iyúudáacaténá

wía, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Iná weebáidacué Jesús itàacái tòi íméri iyú mamáalàacata. ¹⁵ Yái Jesús, yácata sacerdote íiwacalíná itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, yáaliméerica íicáca watúulécáná, wía càmíiyéica cachàini, Jesús yùuwichàacáinátéwa càide iyúwa wàuwichàanáwa. Jesús yùuwichàacatéwa Satanás yáalimáidacaalíténi quéwa càmítaté Jesús imàni ibáyawanáwa. ¹⁶ Iná wamawiéndiacué Dios wáiwitáise iyúwa macáaluínínawaca wasutacáténá Wacuèriná Dios íichawa, yái cáininéerica íicáca wía. Wasutacué Dios íicha íicáanápíná wapualé, imànínápíná nacái walí cayábéeri mawèníri iyú iyúudàacáténá wía chácaalínacaalí wawàwacutá iyúudàaca wía.

5

¹ Píaliacuéwa judíonái needacaté nèewísewa abéeri néenáwa sacerdote íiwacalínápíná íibaidacáténaté Dios íripíná. Yaté sacerdote íiwacalíná itàanícáté nawicáu Dios yáapicha, imàacacaté nacái ofrenda, inúacaté nacái píraí iyúwa sacrificio judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutacáténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha. ² Aibaalíté sacerdote íiwacalíná imànicaté ibáyawanáwa, wenàiwicacáiná meedáni càide iyúwa wía macáita. Inaté yéewa yàalàaca wenàiwicanái éeréeri iyú namànicaalíté nabáyawanáwa níai càmíiyéica yáalíawa. ³ Sacerdote íiwacalíná imànicáináté ibáyawaná nacáwa, inaté iwàwacutáa inúaca píraí iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, càide iyúwaté iwàwacutáaná nacái imànica sacrificio Dios írí macái judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutacáténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha macáita. ⁴ Canacaté yáaliméeri ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacalíná, wenàiwicanái íicacáténáni cáimietaquéeri iyú, néeseté iwàwacutá Dios imáidacani íibaidacáténaté Dios írí càide iyúwaté Dios imáidáanaté Aarón, yái idàbàanéerité sacerdote íiwacalínáca. ⁵ Càita nacái Cristo. Càmitaté Cristo idé ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacalíná itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, néese Dioscata yái càì imàaqueericaté Cristo sacerdote íiwacalínáswapíná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, yái Cristo waiquéerica cáimietaquéeri iyú. Wáalíacawa Dios idéca imànica càì, Dios íimacáináté Cristo ìwali:

“Nuíríca pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuíríca pía”, íimacaté yái Diosca. ⁶ Càité nacái profeta itànàacaté áiba tàacáisi Dios íiméericaté Cristo írí. Dios íimacaté:

“Sacerdoteca pía càiripínáta, íibaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwícau càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanaté nulípiná”,

íimaca yái Diosca. ⁷ Idècunitàacá Cristo iyacaté cháì èeri írìcu, yaté isutáca yáawawa Dios íicha manuísíwata àta ituíyáa imusúacatalétatéwa ituí íicha. Càité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha, yái Dios yáaliméericaté iwasàacani yéetácáisi íicha, ipíchanaté Jesús yéetácawa ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Yaté Dios yéemíaca Cristo isutáaná, Cristo yàacáináté Dios iyéiníná, yeebáidaté nacái Dios itàacái. ⁸ Càité Cristo, éwitaté Dios íiricáanítani, càicáaníta yùuwichàacatéwa yéewáidacáténatéwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Cristo imànicáináté macáita càide iyúwaté Dios ichùulianáni, iná yéewa Cristo yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripínáta, macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ¹⁰ Yaté Dios imàacaca Cristo sacerdote íiwacalínápínáca, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha càide iyúwa sacerdote Melquisedec imànínáté bàaluité.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Nuwàwaca nucàlidacuéca pirí madécaná tàacáisi Cristo ìwali yái itàanírira wawicáu Dios yáapicha. Quéwa máinícué càulenáca nucàlidaca piríni càmícinácué piwàwa píalíaca péemlacani, càinacaalí íimáaná. ¹² Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái madécaná camuí, íná iwàwacutácué péewáidaca áibanái wenáiwica quéechacáwatá. Quéwa càmítàacá péewáidacué áibanái. Néese iwàwacutá mamáalàacata wéewáidacuéca pía iyú yái wawási màulenéerica yáwanáica Dios itàacái yéewáidéerica iyú wía. Pidécuéca pèepùacawa machawàacaca píináidacawa iyúwa sùmai. Iwàwacutá wéewáidacuéca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa quíraslí ìiracaalí ìinisi càmíciná idé iyáaca dàaléeri íinási. Càicuéca píade càmíciná píalíaca péemlacani càinacaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisisica. ¹³ Cawinácaalí càmíiyéica yáalíaca yéemlacani càinacaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisisica, càica níade iyúwa quíraslí ìiréeyéi ìinisi. Càmita náalíaca cayába macái càulenéeri tàacáisi ìwali Dios íiméerica walí, càmita nacái náalíaca cayábéeri ìwali báawéeri íichaná, càide iyúwa quíraslí càmííná idé iyáaca íinási. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí yáalíerica yéemlacani càinacaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisisica Dios íiméerica walí, càica níade iyúwa béeyéi yáalíeyéica iyáaca dàaléeri yàacási. Nadéca namànica cayábéeri madécaná yàawírí, íná náináidacawa cayába, náalíaca nacái cayábéeri ìwali báawéeri íichaná.

6

¹⁻² Iwàwacutá wéewáidacawa wáináidacaténáwa Dios itàacái ìwali iyúwa béeyéi íiwitáise. Bàaluité wadàbacaté weebáidaca Cristo itàacái, yá wéewáidacatéwa idàbáanéeri tàacáisi ìwali, yái tàacáisi wéemièricaté nacàlidáaná walí. Nacàlidacaté walí iwàwacutáaná wawènúadaca wáiwitáisewa Dios írípiná, iwàwacutá nacái wayamáidaca wamànica wabáyawanáwa, itéericaté yàacawa wía yéetácáisi íriculé, iwàwacutá nacái weebáidaca Dios itàacái. Nacàlidacaté walí nacái cáná yéewaná iwàwacutáca wabautizáca. Nacàlidacaté walí nacái ancianonái namàacaca nacáapiwa wáiwita ìwali wadàbacaalíté weebáidaca Jesucristo itàacái nasutátacaténá walí Dios áibanái yàacuésemi. Bàaluité nacái nacàlidacaté walí Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa, yúuwichàidapíná nacái macái báawéeyéi wenáiwica càiripíná. Bàaluité wéemlacani cayába yái idàbáanéeri tàacáisisica. Iwàwacutá càmita waimáicha yái tàacáisi màulenéerica wéemièricaté quéechatécáwa, quéwa iwàwacutá wachàbacani siúcade wéewáidacaténáwa quiríta càulenéeri tàacáisi ìwali. ³ Siúcade wéewáidacuéca càulenéeri tàacáisi ìwali wadàwinàidacaténá wáiwitáisewa cáalíacáiri iyú Dios imàacacaalí wamànica còi.

⁴ Aibanáicáiná abénaméeyéi wenáiwica nadéca néemlacani báisíiri tàacáisi. Náalíacawa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú imàacáaná iwàwawa wenáiwicanái íbáyawaná íicha. Nadéca naicáca càinacaalí iyú Espíritu Santo icuàca wenáiwica íiwitáise namànicaténá cayábéeri. ⁵ Náalíaca nacáíwa cayábéericani yái Dios itàacáica, náalíaca nacáíwa Dios yáasáidáanápíná íchàiniwa áibaalípíná iwàlísàidacaalí yái èeriquéi. ⁶ Néese nawènúadacaalí náiwitáisewa Jesucristo íicha nèepùacaténá nacaláacawa Dios íicha, yá càmita náalímá nèepùacawa nawènúadaca náiwitáisewa Dios írípiná àniwa, namànicáiná báawéeri Dios Íiri írí àniwa náucacaténá náichawani, càide iyúwa nadéca nacácalí natàtàacani cruz ìwali àniwa, namàacacaténá áibanái íicànicani Dios Íiri iquíniná àniwa. Abédanamata namànica náiwitáisewa báawéeyéi yáapicha inuéyéicaté Dios Íiri. ⁷ Càica níade iyúwa waicáaná cáli ìiracaalí

uníá yúuwàacaaliwa cáli ìwali, Dios imànicáiná cáli irí yái cayábéerica, quéwa cáli idàwinàida báawéeri bànacalé meedá. Péemiàcué comparación: Cáli idàwinàidacaalí bànacalé cayába nali níái ibànèeyéicani, yásí nacüaca cayábani, yái cálica. Càita nacái Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái irí. Neebáidacaalí itàacái, namànicaalí cayábéeri càide iyúwa iwàwáaná, yásí Dios imàaca nali cayábéeri manuísíwira cachàiniwanái mamàalàacata. ⁸ Quéwa áiba cáli idàwinàidacaalí báawéeri tuíri canéerica iwèni meedá, áwa yúuba nacái, yásí caná iwèni cáli íiwacali iicáca yái cálica, yá yeemáca meedá yái báawéerimica. Càita nacái wenàiwica càmíiyéica yeebáida Dios itàacái: Dios íináidapinácawa imaalàidáanápíná nía, yásí mesúnamáita neemápinácawa quichái iyú.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, éwitacué càì nùalàaca pía, càicáaníta càmítacué càì nuínàidacawa piwali, néese nùaliacawa peebáidáanáuécua Jesucristo itàacái iwasàacaténácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁰ Dios icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, íná càmíta iimáichapíná yái cayábéerica pimàníricuécua. Càmíta iimáicha nacái yái piyúudàanáuécua áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasáidacaténá cáinináca piicáca Dios, càide iyúwacué piyúudáaná piacawa nía mamàalàacata nacái. ¹¹ Quéwa máníni nuwàwa macáita cáinináuécua piicáca áibanái mamàalàacata àta imaalàacatalétawa yái èriquéi, yéewacaténácué peedáca píríwa píasu cawèníiriwa macáita, yái cayábéerica Dios imàaqueeripináuécua píríwa. ¹² Càmítacué nuwàwa pèepùu ínucuéca pía àniwa, néese nuwàwa piyacuécua càide iyúwa níara lyéeyéica siüca Dios yáapicha chènuniré yeedéeyéica íriwa yái cawèníirica Dios icàlidéericaté nali ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté nalíni neebáidacáináte itàacái mamàalàacata tàì íiméeri iyú.

¹³ Bàaluité Dios icàlidacaté Abraham irí ìwali yái imànínápínacaté Abraham irí cayábéeri, yásí Dios icàlidacaténí íipidená yáapichawa, cáimiétacanéeri iyú nacái, yéewacaténaté Abraham yáaliacawa Dioscata yái imàníripinacaté irí yái cayábéerica. Càita Dios icàlidacaté Abraham írini íipidená yáapichawa canácáiná áiba cachàiníiri Dios íicha, canáca nacái áiba yáaliméeri imànica càide iyúwa Dios imàníná. ¹⁴ Yáté Dios íimaca Abraham irí: “Báisíricata núuma pírí, numànipiná píríwa cayábéeri manuísíwita. Numàacapíná nacái manùbéeyéipíná níara pitaquénáiná”, íimacaté yái Diosca. ¹⁵ Dios icàlidacáináte càì Abraham írini, íná Abraham icùacaté mamàalàacata matuìbanáiri iyú. Néese càité Dios imànica írini, imàacacaté quéenibeca yái Abrahamca; yá Abraham idèniacaté líriwa íipidenéericaté Isaac, càide iyúwaté Dios íimáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ¹⁶ Péemiàcué comparación: Áiba wenàiwica báawéeri íiwitáise iwàwacaalí áibanái yeebáidaca itàacái, yá icàlidaca nalíni Dios íipidená yáapicha, cachàinicáiná wenàiwica íichani, yái Diosca. Néese idécanáami càì icàlidacani, yásí áibanái càmíta nawàwa náimaca càmínápíná báisí itàacái náimacáiná Dios yùuwichàidapinácasa nía. ¹⁷ Quéwa Dios càmíta imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Néese Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyúni yéenibe íriwa báisíiricani yái itàacáica, wía yàasu wenàiwicaca Dios imàaqueeyéipínáca irí yái cawèníirica càide iyúwaté icàlidáaná walí cáimiétacanéeri iyúni. Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyú walíni, imànínápíná walí macáita machacàníiri iyú, càide iyúwaté íimáaná wáaliacaténáwa càmíripíná iwènúada íiwitáisewa íicha yái wawàsi imàníricaté wáapicha. Inaté Dios icàlidacaténí íipidená yáapichawa

Abraham iri cáimiétacanéeri iyú, Abraham yáaliacaténátéwa báisíri iyúcani Dioscata yái imànliripinacaté iri cayábéeri. ¹⁸ Iná Dios idéca yáasáidaca walíni pucháiba wawási iyú, níái pucháiba wawási camíiyéica idé iwènúacawa, yái Dios itàacáica, yá nacái Dios ípidenáca. Wáaliaca nacái Dios, yái cachàiníríca íiwitáise, camíiri yéewa cachíwa itàacái ìwaliwa, ípidenà ìwali nacáiwa. Iná yéewa wáaliiná manuíca wáináidaca wawáwawa Dios ìwali tàì íméri iyú, yái ichàiniadéerica wawáwa, wía isutéeyéica yáawawa Dios ícha icùanápíná wía yáasu yúuwichàacáisi íchawa. Yá wadéca weebáidaca itàacái, wáaliaca nacáiwa báisíri iyú iwasàanápíná wía yáasu yúuwichàacáisi íchawa. ¹⁹ Néese wáaliacáináwa báisíri iyú Dios iwasàanápíná wía yáasu yúuwichàacáisi íchawa, iná yéewa cachàiníca wáiwitáise weebáidàanápíná Jesucristo itàacái mamáalàacata. Péemiacué comparacón: Càica wíade iyúwa nave lancha nacáiri yéericawa manuiri úni yáacubáa. Yái naveca idèniaca yáasu anla imiériwa yéénulusi ìwalíri úni yáaculé ipíchaná nave iméeràacawa cáuli iyú, màladàca ichàini iyú nacái. Càita wía nacái. Càmita waméeràawa Dios ícha, wáyacáiná abédanamata Jesús yáapicha, yái iwàlùericatéwa Dios yàatalé, aléera yáawàaná ínatawáise iyéerica templo irícu chènuníséerica. ²⁰ Jesús iwàlùacatéwa néré yàacùacaténá walí wawàlùanápínáwa néré Dios yàatalé, Dios imàacacáinaté Jesús sacerdote íwacalíná càiripínáta itàaníri wawicáú Dios yáapicha càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidàanaté Dios iri bàaluité.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Bàaluité Melquisedec, yácata Salem iyacàlená icuèrináca, sacerdote nacáicani íbaidéericaté Dios írípíná, yái Dios chènuníséerica, itàanicaténaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwíicáu. Néenialité Abraham imànica ùwicái áiba yàcalé icuèrinánái ípunita iwasàacaténá náicha ìirináwa ípidenéericaté Lot. Néeseté idécanaamité Abraham imawèniadaca nacuèrinánái, yási Abraham yèepùacawa ùwicái ícha. Yáté Melquisedec yàaca ípunitáidaca Abraham, itàidacaténáténi. Melquisedec isutacaté Dios ícha imànlínápíná cayábéeri Abraham iri. ² Dios iyúudàacaté Abraham, inaté Abraham imàacaca cawèníri yáasusi ofrenda iyú Melquisedec iri. Abraham yèepùadacaté madecaná cawèníri nacuèrinánái ícha, níái nacuèrinánái íbèeyéicaté Abraham ìiriná imanùbacanái yáapicha. Néese macái néená níái díeyéica cawèníyèi yáasusica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec iri ofrenda iyú, Dios iyúudàacáinaté Abraham. Melquisedec ípidená ímáanáca “Yái Wacuèriná mabáyawanéerica, icuèrica wía machacàníri iyú”, ímáanáca. Salem iyacàlená ípidená ímáanáquéi “Matuìbanái”; iná Melquisedec icuèricáinaté Salem iyacàlená, iná yéewa ímáanáquéi nacái “Yái Wacuèrináca, wía íyèeyéica matuìbanáiri iyú, cayábacáiná wáapicha Dios”, ímáanáquéi. ³ Profetanái càmitaté nacàlida walí Melquisedec yáanirimi ìwali, yáatúami nacái, yáawirináimi nacái. Càmitaté nacàlida walí càicaalínácaalíté Melquisedec imusúa íicá èeri, càita nacái càicaalínácaalíté yéetáwa. Iná yéewa yái Melquisedec càicanide iyúwa Dios íiri, abéeri sacerdote íyéerica càiripínáta, itàaníríca Dios yáapicha wenàiwicanái iwíicáu.

⁴ Iná pínáidacuéwa cayába ìwali yái Melquisedec, cachàinírícani macái wenàiwica ícha bàaluité. Cachàinícaté Melquisedec wáawirimi Abraham ícha, inaté Abraham imàacaca cawèníri yáasusi ofrenda iyú Melquisedec iri. Macái

nééná níái diéyéica yàasusica cawèniyéica, Abraham imàacacaté abéerinama nééná Melquisedec irí, yái cawèníiri yàasusi Abraham yèèpùadéericaté náicha níái nacuèrinánáica Abraham imàniyéicaté ípunita ùwicái. ⁵ Píaliácuéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté. Yái tàacáisi icàlidaca Leví itaquénáinámi ìwali níacata iwàwacutéyéicaté íbaidaca Dios irí iyúwa sacerdotenái. Dios imàacacaté sacerdotenái yeedáca cawèníiri yàasusi ofrenda piná néénánái íchawa, níái israelitaca. Macái nééná níái diéyéica yàasusica israelitanái yeedéeyéicaté iríwa, sacerdotenái yeedacaté náicha abéerinama nééná iyúwa ofrenda Dios irípiná. Càité sacerdotenái icobraça nía, éwita néénánáicaaníta nía, nadèniacáanítaté nacái nàawirimiwa abéerita, yái Abrahamca. ⁶ Quéwa yái Melquisedec éwitaté càmíccáaníta Leví itaquérinámini, càicáanítaté yeedáca ofrenda Abraham ícha; macái nééná níái diéyéica yàasusica Abraham idènièricaté, Abraham imàacacaté abéerinama nééná Melquisedec irí ofrenda iyú, cachàinicáináté Melquisedec Abraham ícha éwitaté Dios icàlidacáanítaté Abraham irí cáimiétacanéeri iyú imàniínápináté Abraham irí cayábéeri. Melquisedec nacái icàlidacaté cayábéeri tàacáisi Abraham ípidená ìwali yéewacaténáté Dios imànica Abraham irí cayábéeri, Melquisedec yáalimácáináté itàanica Dios inùmalicuise. ⁷ Iná yéewa macáita wáaliacawa cachàinícaté Melquisedec Abraham ícha, yácáináté Melquisedec yáalimácaté icàlidaca cayábéeri tàacáisi Abraham ípidená ìwali yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri cachàiniwanái Abraham irí. ⁸ Chái èeri írìcu israelitanái yèewi sacerdotenái yeedáca ofrenda néénánái israelita íchawa; macái nééná níái diéyéica yàasusica wenàiwica yeedéerica iríwa, sacerdotenái yeedáca abéerinama nééná iyúwa ofrenda Dios irípiná. Quéwa idécanáamité béeyéica níái sacerdoteca, yáté néetácawa, quéwa profetanái natànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise Melquisedec ìwali càide iyúwa Melquisedec iyaca nacáicaali siùcáise mamáalàacata càiripináta. Iná yéewa wáaliacawa cachàiníríca Melquisedec áibanái sacerdote ícha canánama. ⁹⁻¹⁰ Bàaluité Abraham imàacacaalíté cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí, néenialíté càmítàacá imusúá iicá èeri yái Abraham itaquérinápinacaté ípidenéericaté Leví, yái macái sacerdotenái yàawirimica. Siùca sacerdotenáica níái Leví itaquénáinámi, yá needáca ofrenda israelitanái ícha; macái nééná níái diéyéica yàasusi israelitanái yeedéerica iríwa, Leví itaquénáinámi yeedáca abéerinama nééná iyúwa ofrenda. Bàaluité Abraham idèniatàacáwa nía iiná írìcuwa, níara Leví itaquénáinámi, Leví nacái, Melquisedec yàacaalíté ípunitáidaca Abraham. Iná yéewa wáalimá wáimaca nàwali níái sacerdoteca, Leví itaquénáinámica, namàacacaté ofrenda Melquisedec irí, yácáináté nàawirimi Abraham imàacacaté cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí madécaná camuí ipíchawáiseté namusúá naicá èeri. Càica wáaliacawa cachàiníríca Melquisedec macái sacerdotenái ícha canánama, níái Leví itaquénáinámica.

¹¹ Néeseté madécaná camuí Abraham idénáamité, Dios imàacacaté itàacáíwa Israel itaquénáinámi irí. Yáté Dios yeedáca Leví itaquérinámi ípidenéericaté Aarón, yéenibe yáapichawa náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái, itàaniyéipínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa càmítaté yéewa Aarón itaquénáinámi iwasáaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwicháacáisi ícha càmíccáináté sacerdotenái yáalimá mabáyawanáca imànica wenàiwicanái. Ináté iwàwacutáca Dios ibànùca Cristo, yái áiba íwiitáaná sacerdote Aarón itaquénáinámi ícha, yái Cristo iyéerica càide iyúwaté Melquisedec iyáanáté.

¹² Dios imàacacáiná walí wàlisàí fiwitàaná sacerdote, yái Cristoca, ínà iwàwacutá ìyaca áiba wàlisàí tàacáisi sacerdote ìwali, áiba fiwitàaná tàacáisi profeta Moisés yàasu tàacáisi ìicha, yái tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. ¹³ Wáaliacawa iwàwacutáca ìyaca wàlisàí tàacáisi càmicáiná Leví itaquérinámi yái Wáiwacalica, yái Dios itàacáí icàlidéerica walí ìwali. Wáiwacali idèniaca áibata yàawiriáwa náicha níái sacerdote yàawiriáca. Canácatáita Wáiwacali yàawiriá yéénà íbaidaté Dios irí iyúwa sacerdote. ¹⁴ Wáaliacawa Judá itaquérinámicani yái Wáiwacalica. Bàaluité Dios ímacaté abéeri Judá itaquérinámi icùanápínaté israelitanái. Càmitaté Dios ichùulia profeta Moisés yeedáanápínaté Judá itaquénáinámi náibaidacaténaté Dios irí iyúwa sacerdotenái itàaníyépínaté Dios yáapicha wenàiwica iwicáu.

¹⁵ Iná wáaliacawa amaléeri iyú ìyaca áiba wàlisàí sacerdote fiwitàaná, yácáiná Cristo, yácata wàlisàí sacerdoteca íbaidéerica Dios irípiná càide iyúwaté Melquisedec iyáanaté, itàanicaténà wawicáu Dios yáapicha. ¹⁶ Bàaluité Dios yeedáca Leví itaquénáinámi sacerdotenáipínaté nía íbaidéeyépíná irí. Quéwa càmita Dios imàaca walí Cristo sacerdotepíná yàawiriá ìwalísewa, néese Dios imàacaca sacerdotecani yái Cristoca, Cristo idèniacáiná icáuca cachàiníriwa yái càmlírica imáalàawa, càmlírica nacái áiba yáaliméeri imáalàidaca. ¹⁷ Wáaliacawa báisíricani Dioscáiná idéca càí ímaca Wáiwacali irí:

“Sacerdoteca pía càiripínáta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanaté nulípiná”,

ímaca yái Diosca. ¹⁸ Yái quéechéericaté tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaté nalíni càinacaalíté iyú sacerdotenái iwàwacutáaná íbaidaca Dios irí, áta Wáiwacali yàanàacatalétaté. Dios idéca iwènúacawa ìicha yái quéechéeri tàacáisimica sacerdotenái ìwalíríca, machawàacacáinaté nía, níái sacerdoteca, càmiyécaté yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ìicha. ¹⁹ Níái sacerdoteca náibaidacaté Dios irí càide iyúwaté Dios ichùullaná profeta Moisés icàlidáanápínaté nalíni. Quéwa càmitaté náalimá mabáyawanáca namànica wenàiwica Dios iicá. Néese siúcade wadèniaca Cristo, yái cayábéeri náicha canánama sacerdoteca, mabáyawanéerica imànica wía Dios iicápiná, imàaquéeri nacái wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa.

²⁰ Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáallícaténáwa báisíiri iyú Dios idéca imàacaca sacerdotecani càiripínáta yái Wáiwacalica, itàanicaténà wawicáu Dios yáapicha. ²¹ Dios càmitaté icàlida càiri tàacáisi áibanái sacerdote ìwali, níái Leví itaquénáinámica. Néese Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáallícaténáwa báisíiri iyú idéca imàacaca sacerdotecani càiripínáta yái Wáiwacalica. Iná càí Dios ímaca Cristo irí:

“Núa, Picuèriná Dios, nucàlidacaté tàacáisi nuípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú yéewacaténà macáita náaliacawa báisíiri iyúcani, yá canácatáita nuwènúadapíná nuíwítáisewa ìicha. Núumacaté píri: ‘Sacerdoteca pía càiripínáta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanaté nulípiná’, càité núumaca píri”,

ímacaté yái Diosca Wáiwacali irí. ²² Jesús iyacáiná sacerdote càiripínáta itàanicaténà wawicáu Dios yáapicha, ínà wáaliacawa Jesús idéca imànica

walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábéeri íicha yái bàaluisàimi wawàsica, Dios imàníricaté israelitanái yáapicha icùanáté nía iyúwa yàasu wenàiwicanáwa. Yái wàlisài wawàsi Jesús imànírica walípiná Dios yáapicha ímáanáca Dios icùanápiná wía càiripináta, Jesús ìyacáiná càiripináta. ²³ Manùbacadé nái sacerdoteba bàaluisàna, Leví itaquénáinámica, càmicáinaté nadé náibaidaca Dios irípiná càiripináta néesatáinatéwa nàacawa, ináté càmíta nàalimá natàanica Dios yáapicha wenàiwicanái iwícau càiripináta. ²⁴ Quéwa Jesús càmliripiná yéetáwa, iná yéewa íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote itàanícáténá wawícau Dios yáapicha; càmliripiná Jesús imàaca íichawa íbaidacaléwa áiba sacerdote irí, canásiwata. ²⁵ Iná yéewa Jesús yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha báisíri iyú càiripináta, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái, wamawiénidacáténá Dios wáiwitáise iyúwa Jesús iyacáiná càiripináta isutacáténá Dios íicha walípiná, itàanícáténá wawícau Dios yáapicha nacái.

²⁶ Iná Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná báisírica íbaidéerica Dios irípiná, yái wawàwacutéerica itàanícáténá wawícau Dios yáapicha. Yá mabáyawanéericani, càmlirica nacái yáalimá imànica íbáyawanáwa. Yái Jesúscu, yácata áiba íiwtáaná wenàiwica cabáyawanéeyéi wenàiwica íicha, iyéerica siùcáisede déeculé náicha, Dios imíchàidéericaté chènuniré náicha canánama nái cáli chènuníseeyéica, icùacáténá macáita Dios yáapicha. ²⁷ Càmita iwàwacutá Jesús íbaidaca càide iyúwa áibanái sacerdote íiwacanánái. Iwàwacutacaté nanúaca pírái namànicaténá sacrificio Dios irí èeri imanùbaca. Quéechacáwa nanúacaté pírái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa nasutacáténáté Dios íicha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná íicha. Néeseté nanúaca áiba pírái iyúwa sacrificio àniwa wenàiwicanái íbáyawaná ìwalíse cayábacaténá Dios íicaca náiwitáise. Càmita iwàwacutá Jesús imàni cà, néese Jesús imànicaté abéta sacrificio abé yàawiríata, cawènírica càiripináta, imàacacaté icáucawa wáichawalíná, nanúacaténáténi cruz ìwali, yùuwichàacaténátéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalíse. ²⁸ Dios ichùuliacaté profeta Moisés yeedáanápináté Aarón itaquénái náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdote íiwacanánái, itàaníyéipinacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwícau. Quéwa èeri minanái meedá nía, cabáyawanéeyéica. Néeseté madecaná camuí Moisés idenáamité, Dios icàlidacaté tàacáisi íipidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalíacaténáwa báisíri iyúcani idéca imàacaca sacerdote íiwacalinácani, yái lírica mabáyawanéerica, imànírica macáita càide iyúwa Dios ichùullaná, yéewacaténá íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote íiwacaliná, itàanírira wawícau Dios yáapicha.

8

Jesús, mediator de un nuevo pacto

¹ Péemlacué cayába, ìyaquéi walí sacerdote íiwacaliná, yái Cristoca, itàanírira wawícau Dios yáapicha. Cristo idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Yá Cristo íbaidaca ìyaca iyúwa sacerdote báisíri templo irículé iyéerica chènuniré, Wacuèriná Dios imàníricaté, càmlirica wenàiwica imàni.

³ Iwàwacutacaté macái sacerdote íiwacaliná imàaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Dios irí, iwàwacutacaté nacái inúaca pírái iyúwa sacrificio Dios irí wenàiwicanái íbáyawaná ìwalíse yéewacaténáté Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái íbáyawaná íicha bàaluité. Iná iwàwacutacaté Jesucristo imàacaca

cayábéeri wawàsi nacái Dios irí ofrenda piná. ⁴ Jesucristo iyacaalícáwa siùca cháí èeri iricutá, càmita judíonái ibatàa íbaidaca Dios irí templo irícu iyúwa sacerdotetá, càmicáiná Leví itaquérínámini, yái Jesucristoca; yá nacái judíonái nadènlàca mamáalàacata néenánáíwa sacerdote íbaidéeyéica templo irícu inuéyica pirí iyúwa sacrificio wenàiwicanái íbáyawaná íwalíise càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté nàawirináimi, manúbacáiná níái judíoca càmlíyica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Quéwa canéerica iwèni meedáni yái náibaidacaléca siùcáisede, níái judíonái yàasu sacerdoteca, náibaidacáiná cháí èeri irícu meedá. Nàasu templo, yácata báisíiri templo yéenáiwaná meedáni, yái báisíiri templo iyéerica chènuniré, Dios iyacàle báisírira. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná ipíchawáiseté profeta Moisés ichùullaca israelitanái imànica Dios yàasu caplíma mabáyawanéeri, yái caplíma ímamisírira, israelitanái isutácatáipíná Dios ícha, yáté Dios ímaca Moisés irí: “Píibaida cáaliacáiri iyú. Pimàni macáita cayába càide iyúwa yái núsáidéerica pirí caplíma yéenáiwanápiná manuíri dúli ínatalé ípidenéerica Sinaí”, ímaca yái Diosca. Càité Dios yáasáidaca Moisés irí báisíiri templo chènuníseeri yéenáiwanápiná yéewacaténaté Moisés yáalíacawa càinácaalíté iyú iwàwacutáaná namànica Dios yàasu caplíma mabáyawanéeri israelitanái isutácatáipínaté Dios ícha cháí èeri irícu. ⁶ Quéwa siùcáisede Jesucristoca, yái íbaidéerica Dios íripíná iyúwa sacerdote íiwacalíná itàanícáténá wawicáu Dios yáapícha, yácata imànírira iyaca culto máiniíri cayába cachàiniwanái ícha yái culto sacerdotenái imànírira cháí èeri irícu. Càita Jesucristo idéca imàacaca wáyaca abédanamata Dios yáapícha Jesucristocáiná idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapícha, Dios icúaná wía. Yái wàlisài wawàsi, cayábéericani bàaluisàimi wawàsi ícha Dios imànírícaté israelitanái yáapícha, Dioscáiná idéca icàidaca walíni cáimiétacanéeri iyú imànínápiná walí cayábéeri cachàiniwanái.

⁷ Yái quéechéerícaté wawàsi càmita iyúudàa wenàiwicanái cayába imàacacaténá mabáyawanáca nía Dios iicápiná, íná iwàwacutácaté Dios imànica wàlisài wawàsi wenàiwicanái yáapícha. ⁸ Quéwa cabáyawanácaté Dios iicáca níara israelitaca namànicáináaté nabáyawanáwa. Càí ímaca Dios itàacái profeta itànèerícaté Dios inùmalícuise:

“Wacuèriná Dios ímaca: Aibaalípiná numànipíná wàlisài wawàsi náapícha níái Israel itaquénáinámica, Judá itaquénáinámi nacái, nucúanápiná nía cayábéeri iyú.

⁹ Yái wàlisài wawàsica càmlíripíná càide iyúwa bàaluisàimi wawàsi numànírícaté nàawirináimi yáapícha bàaluité numusúadacaalíté nía Egipto yàasu cáli ícha càide iyúwa wenàiwica itécaalí líriwa icáapi íwali. Néese càmicáináaté namàni càide iyúwaté nuchùulláná nía, ínaté núucaca nuíchawa nía, ímaca yái Diosca.

¹⁰ Néese Dios ímaca àniwa: Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipíná náapícha wawàsi àniwa, nucúanápiná nía, níái Israel itaquénáinámica. Càipíná numànica nalí, núa Nacuèriná Diosca: Numàacapíná nuíwítáise náiwítalícu, náalíacaténáwa nutàacái íwali nawàwalícuísewa, yéewanápiná neebáidaca machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulláná nía. Yá núapínácata Nacuèriná Diosca, níapínácata nacái nàasu wenàiwica cáininéeyéica nuicáca.

¹¹ Càmita iwàwacutápiná néewáidáyacacawa náalíacaténá nùwali, níái náapichéeyéica, nía nacái néenánáica, macáicáiná náalíapínáca nùwali, macáita púubéeyéi, béeyéi nacái.

¹² Yá numàacapináca nuwàwawa nabáyawaná fícha, càmita quirínama nuèpùà nuwàwalica yái báawéerica namàníricaté, ímacaté yái Diosca”, càì ímaca yái profetaca. ¹³ Dios idéca icàlidaca walí yái tàacáisica wàlisàì wawàsi ìwalírica, yái wawàsi Dios imànírica wáapicha Jesucristo ìwalíise, ínà yéewa wáalíacawa Dios idéca íicáca quéechéeri wawàsi càiride iyúwa éwisàimi, yái wawàsi Dios imàníricaté abéta israelitanái yáapicha, Leví itaquénáimi íibaidacaténaté Dios írí iyúwa sacerdotenái. Yá idéca imáalàacawa yái éwisàimi wawàsica sacerdotenái ìwalírica, Dioscáiná idéca imàacaca íichawani.

9

El templo terrenal y el templo celestial

¹ Quéechatécáwa Dios imànicaté wawàsi israelitanái yáapicha, imàacacaténá Leví itaquénáimi íibaidaca írí iyúwa sacerdotenái. Yáté Dios icàlidacaté profeta Moisés íríni, càinácaalíté iyú iwàwacutáaná sacerdotenái imànica culto cháì èeri írìcu Dios yàasu caplíma mabáyawanéeri írìculé, yái manuúri caplíma íimamisírica, israelitanái isutácatáipináca Dios íícha bàaluité. ² Namànicaté manuúri caplíma idènièricaté imàdàanáwa pucháiba. Idèniacaté inùmawa abéeri yáawàaná. Íinatawáise yái caplíma inùma wáluméerica iyacaté idàbàanéeri imàdàanáca íipidenéerité Mabáyawanéeri. Imàdàaná írìcu iyacaté abéeri lámpara, àicu cáiwínaca nacáiri íicacánáwa, sietéericaté icamalá imanùbaca. Iyacaté néeni abéeri mesa nacái, naliadéericaté íinata pan namàaquéericaté Dios írí ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. ³ Bamuchúamibàa caplíma írìcu iyacaté áiba yáawàaná, wáluma cáucuíri iyú. Íinatawáise yái pucháibàanáca yáawàaná, iyacaté áiba imàdàaná caplíma imáalàanáwa. Yái imàdàaná, yácata Dios ichàini iyacataléca, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama, ínáté imàdàaná íipidenacaté Mabáyawanéeri náicha canánama. ⁴ Iyacaté oroíri altar mesa nacáiri iyéericaté mawiénita pucháibàanáca yáawàaná írì. Neemácaté pumèníri isàni altar íinata nàacaténá Dios icàaluíniná. Iyacaté nacái Dios yàasu yàalusí nacáiri mabáyawanéeri nachanàidéeri macáita íinatabàa oro iyú. Yàalusí nacáiri írìculé nàawináidacaté oroichúa catùà ipuniéchúawa maná iyú, yái pan nacáirica Dios ibànuèricaté nalí chènuníise nayáapiná. Nàawináidacaté nacái Aarón yàasu àicu yàalusí nacáiri írìculé, yái Aarón yàasu àicu yéepuèricaté imusúadaca ííwináwa àniwa. Nàyacaté nacái íba yàalusí nacáiri írìcu, níái pucháiba sàabadéeyéica íba Dios itànèyèicaté ìwali itàacáíwa diez namanùbaca tàacáisi israelitanái yeebáidacaténaté iyúwa Dios ichùulíiná nía. ⁵ Pucháiba querubín yéenáiwana ángel càanabáiyéi náipunitawáaca nabàlùacawa nalíwáaca yàalusí nacáiri inùmabàalé íinata, naicáidaca yàalusí inùma írì. Dios ichàini icamaláná icànacaté mèlumèluúri iyú bamuchúamibàa náicha níái querubín yéenáiwana. Querubín yàanabái ipùata yàanacaté íwèréwáaca yàalusí nacáiri inùmabàalé iwícalé. Yái yàalusí nacáiri inùmabàalé íipidenéericaté “Dios imàacacatái iwàwawa wabáyawaná fícha”. Sacerdote íiwacalíná idàchíadacaté pírái íiranámi yàalusí inùmabàalé ìwali yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa israelitanái íbáyawaná fícha. Quéwa canáca nulí èeri cayába siùcade nucàlidàanápiná macáitani ìwali yái wawàsica.

⁶ Càité nachùniaca caplíma bàaluité. Sacerdotenái nawàlùacatéwa èeri imanùbaca írìculé yái caplíma imàdàanáca idàbàanéerica namànicaténá culto Dios írí càide iyúwaté Dios ichùulíanáaté nía nàanápinaté Dios icàaluíniná.

⁷ Quéwa abéericata sacerdote íiwacalíná iwàlùacatéwa írìculé yái imàdàaná imáalàidàanáca abé yàawíríata camuí imanùbaca, aláera Dios ichàini icamaláná

mèlumèluíri ìyacatáica, yáí Dios mabáyawanéerica náicha canánama. Sacerdote íiwacalíná iwàlùacaalítewa néré, iwàwacutácaté itéca pírái íiranámi. Itéca pírái íiranámi yáí inuéricaté iyúwa sacrificio íbáyawaná iwàllisewa, yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa sacerdote íiwacalíná íbáyawaná íicha. Itécaté nacái áiba pírái íiranámi sacerdote inuéricaté macái israelitanái íbáyawaná iwàllise, Dios imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná íicha, yáí báawéerica càmíricaté nàalíawa namànicaté. ⁸ Quéwa sacerdotenái imànicaté culto èeri imanùbaca idàbàanéeri imàdàaná irícu nàacaténá Dios icàaluíniná. Càita Espíritu Santo yáasáidaca walí wàalíacaténáwa idècunitàacá namànicaté culto idàbàanéerica caplíma imàdàaná irícu, yáté canáca yéewaná macái wenàiwica yàacawa mawíénita Dios íri, canácáinaté áiba yáaliméeri mabáyawanáca imànica nía Dios íicá. Càide iyúwa canàanaté yéewaná nawàlùacawa áiba imàdàaná irículé naicácaténaté Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri, càité nacái canácaté yéewaná wenàiwica nàacawa chènuniré nàyacaténá Dios yáapicha, càmítaté nacái yéewa nàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁹ Iná Espíritu Santo yéewáidaca wía siùca comparación iyú ìwali yáí caplímmami bàaluisàimica, caplíma yàasu wawàsi ìwali nacái. Ewítaté namàacacàaníta ofrenda Dios íri, nanúacaté nacái pírái iyúwa sacrificio Dios íri imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná íicha càide iyúwaté ichùullaná nía, càicàaníta càmítaté yáalimá pírái íiranámi mabáyawanáca imànica nía Dios íicá, níái yèeyéicaté Dios icàaluíniná pírái íiranámi iyú. ¹⁰ Yáí bàaluisàimi tàacáisica càmítaté idé iwàlísàidaca wenàiwica íiwítáise nàyacaténaté machacàníri iyú, néese yéewáidacáita nía meedá càirínacalíté yàacàsi Dios imàaquéeri nayáaca, càirínacalí wawàsi nacái Dios imàaquéeri nàiraca, càinacalíté iyú nacái iwàwacutáaná nàapidaca náichawa masacàcaténá Dios íicáca nía. Yáí bàaluisàimi tàacáisica ichùullacaté wenàiwica nachùnlanápinaté nàinatabàawa; yéewáidacaté nía Dios ìwali nacái, àta yéenáiwana yàanàacatalétaté Dios ichùnlanápinaté cayába wàlisai wawàsi yàasu wenàiwicanái yáapichawa Cristo iwàllise.

¹¹ Quéwa Cristo yàanàacaté. Siùcáise de Cristoca yáí sacerdote íiwacalíná íibaidéerica Dios íripiná, itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha. Yá Cristo imànica iyaca walí cayábéeri càmíricaté wenàiwica yáalíawa ìwali bàaluité. Imichàacatéwa chènuniré, déeculé capíraléeri cáli íicha, càide iyúwaté sacerdote íiwacalíná ichàbàanátéwa irícubaa yáí caplíma imàdàanáca idàbàanéerica. Yá Cristo iwàlùacatéwa templo chènuníséeri irículé, yáí báisíri templo, cayábéeri íicha, mabáyawanéeri íicha nacái yára caplímmami bàaluisàimica. Yáí templo chènuníséerica, càmírita wenàiwica imànicaléta, càmírita nacái ìya cháí èeri irícu. ¹² Cristo iwàlùacatéwa irículé yáí mabáyawanacataléca náicha canánama, Dios ìyacatái chènuníséerica, quéwa càmítaté Cristo ité chivo íiranámi, pacá yéenibe íiranámi nacái; néese Cristo itécaté íiranátawa iyúwa sacrificio yéetácáinatéwa macái wenàiwica íichawalíná. Càité iwàlùacawa abé yàawírlata imànicaténaté sacrificio; càmita quirínama iwàwacutá yèepùà imànica sacrificio àniwa. Cristo idéca iwàsàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta. ¹³ Bàaluité Dios ichùullaca sacerdotenái nadàchiadaca toro íiranámi, chivo íiranámi nacái wenàiwica ìwali níái wenàiwica Dios iiquéeyéicaté iiná casaquèeri iyú. Nachùchùaca becerra imenínámi wenàiwica ìwali nacái Dios íicácaténá nainá masaquèeri iyú yéewacaténaté nasutáca níawawa Dios íicha àniwa. Macáita yáí wawàsica namànicáitaté wenàiwica íinatabàa meedá. ¹⁴ Quéwa cawènicáinaté níara wawàsi bàaluisàimica masacàcaténaté Dios íicáca wenàiwica iiná, jíná

yéewa wáálíacawa cawènica Cristo ííraná cachàiniwanái náicha, masacàanápíná imànica wáiwitáise Dios íicápiná! Yáciná Cristo imàacacaté ícáucawa Espíritu Santo ichàini iyú, yáì càmíirica imáalàawa. Càité Cristo yéetácawa imànicaténáté càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yéetácátéwa iyúwa mabáyawanéeri sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná yéewa ííraná masacàaca imànica wáiwitáise canánama íicha yáì báawéerica wamàníirica itéericaté yàacawa wía yéetácáisi íriculé. Íná siúcáisede wáalímá wáibaidaca cáuri Dios íripíná.

¹⁵ Ináté càì Jesucristo iyúudàaca wía: Yéetácátéwa wáichawalíná yéewacaténá itàaníca wawicáu Dios yáapícha. Càita Jesucristo imànica walípiná wàlisàì wawàsi Dios yáapícha cayábacaténá Dios íicáca wía. Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, yáì báawéerica wamàníiricaté idècunitàacá wàyacaté càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná. Càité Jesucristo imànica walí yéewanápiná wía Dios imáideeyéica weedáca waliwa yáì cawèníirica càmíirica imáalàawa Dios icàlidéerica walí ìwali càmíetacanéeri iyú yàanápíná walíni. ¹⁶ Péemlacué comparaciòn romanonái íiwitáise ìwali: Ipíchawáise romanosàiri yéetácawa, yásì itànàaca cuyàluta icàlidacaténàni càide iyúwa iwàwáaná naseriaca yàasumi idècanáami yéetácawa. Quéwa canéeritàacá iwèni yáì cuyàlutaca àta náalíacatalétawa báisíiri iyúcani yéetácátéwa, yáì itànèericaté cuyàluta. ¹⁷ Íná càmíiritàacá cawèni yáì cuyàlutaca idècunitàacá cáucani yáì itànèericani, íná canáca yéewaná áiba wenàiwica yeedáca nalíwa yàasu cawèníiri càide iyúwaté icàlidáaná nalíni. Quéwa yéetacánáamiwa yáì itànèericaté cuyàluta, yásì cawèníirica nalí cuyàluta, níái yeedéeyéipínáca íriwa yàasumi. ¹⁸ Càité nacái Dios imànicaté quéechéeri wawàsi israelitanái yáapícha, yáté càmíiritàacá cawèni yáì bàaluisàimi tàacásica àta nanúacatalétaté pírái iyúwa sacrificio. Ináté israelitanái inúaca pírái iyúwa sacrificio cawènicaténáté namànica nalíwa yáì wawàsi Dios imàníiricaté náapícha. ¹⁹ Bàaluité profeta Moisés iléecaté Dios itàacái macái israelitanái írí, yáì tàacáisi Dios ichùulíerica neebáidaca nàyacaténáté machacàníiri iyú Dios íicá. Néese Moisés yeedáca púubanaméeri hisopo yéetaná yàana idènièrica pumèníiri íbáináwa. Yá yéepùaca hisopo yéetaná yàana quíiréeri lana iyú. Néese íisapíadacatèni pacá yéenibe ííranámi iyú, chivo ííranámi iyú nacái, yèewladéerica úni yèewi. Yá idàchladacaté ííranámi cuyàluta ìwali, yáì cuyàluta idènièricaté Dios itàacái Dios ichùulíericaté israelitanái yeebáidaca. Néese Moisés idàchladacaté nacái pírái ííranámi macái wenàiwica ìwali, yáì pírái ííranámi yèewladéerimica úni yèewi, masacàacaténáté Dios íicáca nía. ²⁰ Néese Moisés íimacaté nalí: “Yácata ííranámi, yáì pírámica yéetéerimicawa píbayawaná ìwalíiseucé masacàacaténacué Dios íicáca píá, yéewanápiná cawènica yáì wawàsica Dios imàníiricuéca píapícha, peebáidáanápíná iyúwa ichùullanacué píá”, íimacaté nalí yáì Moisés. ²¹ Moisés idàchladacaté nacái pírái ííranámi Dios yàasu manuírì caplíma ìwali, yáì nasutátáipínáca Dios íicha. Idàchladaca pírái ííranámi macái yàalubáisi imanùbaca ìwali nacái íyéerica caplíma íricu, nía nacái quírápieli nacáiyéica iwàwacutéeyéicawa nalí culto íripíná nàacaténáté Dios icàaluíná. ²² Càide iyúwa íimáaná yáì bàaluisàimi tàacáisi Dios imàaqueericaté nalí, iwàwacutáté namànica càiri culto pírái ííranámi iyú batéwa macái wawàsi íwalíná masacàacaténáté namànicani Dios íicá. Canácaté Dios imàacáaná iwàwawa nabáyawaná íicha càmicaalíté nanúa napírawa yéewanápináté pírái ííraná imusúacawa náicha wenàiwica íbayawaná ìwalíise. Iwàwacutáté pírái

yéetácawa wenàiwica íchawalíná. Càita nacái càmicaalíté Jesucristo yéetáwa wáichawalínátá íiranácáténá yàapídáidaca wáiwitáisetá, yá canáca yéewaná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íchatá.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Càité iwàwacutáca nanúaca pìrái iyúwa sacrificio masacàacáténá namànica manuìri capliima pìrái íiranámi iyú, capliima yàasu wawàsi nacái, yái capliima íimamisírica, nasutàcatáipínaca Dios ícha bàaluité. Yái capliimaca, yácata chènuníseeri templo yéenáíwanáca. Quéwa yái wawàsi chènuníseericáwaca iwàwacutácaté cayábéeri íiranámi pìrái íiranámi ícha, yái pìrái íiranámi masaquèericaté imànica bàaluisàimi capliima cháí èeri írìcu. ²⁴ Càmicáináté Cristo iwàlùawa írìculé yái capliima wenàiwica imàníricaté. Yái bàaluisàimi caplimaca yàasáidacáicata walí meedá càiride iyúwa báisíiri temploca chènuníseeri íicacánáwa. Cristo quéwa iwàlùacatéwa Dios yàatalé chènuniré náicha macái capìraléeri cáli chènuníseeyéica. Siùca Cristo ibàlùacawa Dios íipunita itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. ²⁵ Camuí imanùbaca bàaluité israelitanái yàasu sacerdote íiwacalíná iwàlùacatéwa írìculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama Dios ichàini icamaláná icànacataléca capliima imàdàaná írìcu. Ináté sacerdote íiwacalíná iwàlùacawa néré madécaná yàawiriáté itécáténá pìrái íiranámi. Càmitaté sacerdote íiwacalíná ité íiranáwa. Quéwa Cristo iwàlùacatéwa chènuniré itécáténá néré íiranáwa, yá càmitaté Cristo imàni càide iyúwa judíonái yàasu sacerdote íiwacalíná imàníná. ²⁶ Iwàwacutácaalíté Cristo iwàlùacawa néré camuí imanùbacatá, yásí iwàwacutá yéetácawa madécaná yàawiriátá èeri idàbacatáise bàaluité àta siùca nacáide. Quéwa siùca ipíchawáise èeri imàalàacawa Cristo idéca iwàlùacawa aléi èeri írìculé imàacacaténáté yàawawa yéetacáténátéwa iyúwa sacrificio abé yàawiriata càiripináta. Càité ichuìdaca wáicha wabáyawaná. ²⁷ Dios icàlidacaté iwàwacutáanápíná macái wenàiwica yéetácawa abé yàawiriata, néese idécánámi néetácawa, yá Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica. ²⁸ Càita nacái Cristo imàacacaté yàawawa yéetacáténáwa iyúwa sacrificio abé yàawiriata yéewanápináté madécaná wenàiwica ibáyawaná iyaca íwali. Néese yàanàpiná àniwa quéwa càmita quirínama yéetácawa wenàiwicanái ibáyawaná íwalíise, néese yàanàpiná iwasaàcaténá yàasu wenàiwicawa, wía icuèyéica yàanàca.

10

¹ Bàaluité Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés írì icàlidacaténáté israelitanái írìni yéewanápináté nàaliacawa Dios iwàwaca nàyaca machacàníiri iyú. Quéwa yái bàaluisàimi tàacáisi càmitaté yàasáida nalí amaléeri iyú macáita yái cayábéerica Cristo imàníiripináté walí. Iná yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé mabáyawanáca imànica wenàiwica Dios íicá, níái inuèyéica pìrái iyúwa sacrificio Dios írì camuí imanùbaca nabáyawaná íwalíisewa nàacáténá Dios icàaluíná. ² Yái bàaluisàimi tàacáisi yáalimàcaalíté mabáyawanáca imànica wenàiwicatá, yá nayamáidacaté nanúaca pìrái iyúwa sacrificiotá bàaluitécáiná mabáyawanácaalíté níatá, yá càmitaté nèepua achúmaca nánáidacawa nawàwawa nabáyawaná íwaliwatá. ³ Quéwa nanúacáináté pìrái iyúwa sacrificio, yáté nawàwalica nabáyawanáwa camuí imanùbaca. ⁴ Càmicáináté yéewa toro íiranámi, chivo íiranámi nacái imàalàida wenàiwica ibáyawaná.

⁵ Iná Cristo iwàlùacatéwa aléi èeri írìculé, yáté íimaca Dios írì:

“Pía, Dios, càmita quirínama piwàwa wenàiwicanái inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwallisewa, càmicáiná yéewa pìrái ìiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná, néese pidéca pibànùaca núa iyúwa wenàiwica nuétacaténáwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwallise.

⁶ Càmita quirínama casímái piicáca wenàiwicanái inúaca ipìrawa iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwallisewa, càmicáiná yéewa pìrái ìiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁷ Iná núumacaté pìrì: ‘Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi pinùmallicuíse numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios’ ”,

ìmacaté yái Cristoca. ⁸ Quéechatécáwa Cristo ìmaca càmita quirínama Dios iwàwa sacrificio, càmita quirínama nacái casímáica iicáca wenàiwica inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwallisewa, éwita Dios itàacái bàaluisàimi ichùuliacáanitaté namànica càì. Càmita quirínama cayába Dios iicáca nàasu sacrificio, càmicáiná yéewa pìrái ìiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁹ Néese Cristo ìmaca Dios irí àniwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios”, ìmacaté yái Cristoca. Yái tàacáisica ìmáanáca Cristo imáalàidáanápínaté macáita sacrificio bàaluisàna imàacacaténaté yáawawa iyúwa sacrificio nàamiricubàa, yéetáanápínatéwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwallise. ¹⁰ Idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná, Jesucristo imànicáinaté càide iyúwaté Dios iwàwáaná imàacacáinaté yáawawa iyúwa sacrificio yéetáanápínáwa abé yáawiríata càiripínata wenàiwicanái ibáyawaná ìwallise.

¹¹ Iyaca sacerdote judiosàiri inuérica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí israelitanái ibáyawaná ìwallise èeri imanùbaca. Namànica yái sacrificio bàaluisànamica madécaná yáawiría éwita càmicáaníta yéewa pìrái ìiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ¹² Quéwa Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wenàiwica ibáyawaná ìwallise càiripínata. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá yáawinacatéwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ¹³ Siùca Jesucristo iyamáacawa chènuniré idécunitàcá Dios imawènladaca ícha yùuwidenái. Yási áibaalípiná Dios imáalàidapíná imawènladaca Jesucristo yùuwidenái. ¹⁴ Yácáiná Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa wáichawalíná abé yáawiriatá, yáté mabáyawanáca imànica wía Dios iicápiná càiripínata, wía Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná. ¹⁵ Espiritu Santo nacái icàlidaca walí tàacáisi wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani càmita iwàwacutá Jesucristo yèepùa yéetácawa wáichawalíná àniwa. Càité Espiritu Santo ìmaca:

¹⁶ “Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipíná nàapicha wàlisài wawàsi àniwa nucùanápíná núa, núa Nacuèriná Diosca. Càipíná numànica nalí, núa, Nacuèriná Diosca. Numàacapíná nuíwitàisewa nawàwalliculé, nàalíacaténáwa nutàacái ìwali náiwitalicuwa, yéewanápíná neebáidaca machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulianá núa,

¹⁷ càmita quirínama nuèpùa nuwàwalica nabáyawaná, yái báawéerica namàníiricaté”,

ìmacaté yái Espiritu Santoca. ¹⁸ Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, iná càmita quirínama iwàwacutá wanúaca pìrái iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwallisewa.

19 Iná piacué nuénánáica, siúcáise de manuíca wáináidaca wawàwawa wáalimáanápíná wawàlùacawa macàaluíniná itiriculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios iyacàle chènuníseérica, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, itéenápinaté néré íranáwa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha. Càite Jesucristo yàacùca wáapunápiná yéewanápiná wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa. 20 Jesucristo idéca yàacùca walí wálisài àyapu cáuri wawàlùacaténáwa itiriculé yái Dios iyacàleca chènuníseérica. Yái Jesucristo yácata wáapuná cáurica imàaquéerica wamawiénidaca Dios, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, néese imichàacatéwa chènuniré déeculé macái chènuníseéri calí ícha. Péemiacué comparación: Bamuchúamibàa judionái yàasu templo iticu iyacaté manuiri yáawàanà wáluma cáucuíri iyú ibàlièricaté Dios ichàini wenàiwicanái ituí ícha. Inaté canáca yéewaná wenàiwica nàacawa Dios yàatalé. Quéwaté, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, yaté yái manuiri yáawàanàca icacanácátéwa bamuchúamibàa calí iwérénama, pucháibawaca yéewi, wáaliacaténáwa wáalimá wàacawa Dios yàatalé siúcáise de Jesucristo yéetácái iwalíise. Yá nacái Jesucristo iinàca, càicanide iyúwa yái yáawàanámica, iwàwacutácáinaté Jesucristo iinà icacanàcawa cruz ìwali yéetácáténáwa wáichawalíná yéewanápinaté yàacùca walí wáapunápiná wàacaténáwa Dios yàatalé. 21 Iyaca walí Jesús yái cayábéerica íiwacalíná cachàinírica, íibaidaca Dios irípiná, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Jesúscata yái icuèrica Dios yàasu templo chènuníseérica, icuèrica nacái wía, wía Dios yéenibeca. 22 Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise iyúwa, wàacaténá icàaluíniná báisíiri iyú. Wáibàacué wawàwa nacáíwa Dios iwéré cachàiníiri iyú yeedáanápíná wía yàataléwa, yácáiná Jesús íraná idéca yàapidáidaca wáiwitáise wabáyawaná íchawa, Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá achúmaca wáináidacawa wawàwawa wabáyawanámi ìwaliwa, yácáiná Espíritu Santo masacàacaté imànica wáiwitáise wabautizácaaltéwa ùni yáaculé. 23 Cachàinicué wáiwitáise mamáalàacata Dios ìwali, picácué nacái wawènúada wáiwitáisewa Dios ícha, néese weebáidacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú càide iyúwa wacàlidáaná waináwanáwa weebáidáaná, yácáiná Dios imàpiná waliwa macáita yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáaná walíni càimiétacanéeri iyú. 24 Wamichàidacué wáiwitáisewaaca cáininácaténá waicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, wamànicaténá nacái cayábéeri. 25 Picácué wayamáida wàwacáidáyacacawa wamànicaténá culto, wàaca nacái Dios icàaluíniná. Picácué wamàni càide iyúwa náiwitáise iyáaná níara abénaméeyéi càmiyéica iwacáidáyacawa wáapicha, néese wachàiniadacué wawàwawáaca siúcade. Iwàwacutá càì wamànica cachàiniwanái mamáalàacata wáaliacáináwa mawiénica Wáiwacali yéenáíwaná yàanàcatáipíná, èeri imáalàanápíná nacáíwa.

26 Wamànicaalí wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata wéemiacadénáami yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali, yá canáca walí quirínama áiba yéetéeripináwa iyúwa sacrificio wáichawalíná wabáyawaná iwalíise, canácáiná áiba Jesucristo ícha Dios iiquéeri càiride iyúwa cawèníiri yéetáanápínáwa wáichawalíná. 27 Iná wáuacacaalí wáichawa Jesucristo, yá iyaca walí wapíchalépiná abéta Dios yàasu yúuwichàacáisi máníiri caiyéinináca, cáaluiri waicáca, yá nacái manuiri quichái caluérica, ipucuéricawa iyaca cachàiníiri iyú, yeeméeripináca Dios yúuwidenái. 28 Bàaluité áibacaalí wenàiwica càmita imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés icàlidéericaté nalí Dios inùmalicúise, néese iyacaalté nacái pucháiba wenàiwica, càmicaalí

máisiba nacái icháawèyèicani, náalíacáináté imànica ibáyawanáwa, yáté càmita nacuèrinánái iicá ipualé, néese nanúacani ráunamáita. ²⁹ Iná píaliacuéwa nàuwichàanápínacawa manuísíwata cachàiniwanái nayamáidacaalí neebáidaca Dios líri namànicaténá írí báawéeri, càide iyúwa nabawàidaca nacáicaalíni nàabàli iyúwa; càide iyúwa nacái casacàaca nacáicaalí naicáca Dios líri íraná, caná iwèni naicácaíná Dios líri yéetáanáwa wáichawalíná; càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàanica nacái báawéeri iyú naquúniwa Espíritu Santo ìwali, yái cáininéerica iicáca wía. Yái Dios líri íranáca, yácata cawènírica imànica wàlisàì wawàsi Dios imànírica wáapicha iwasàcaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yái Jesucristo íranáca masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa Dios iicápiná. ³⁰ Wáalíacawa Wacuèriná Dios idéca íimaca: “Núacata yái yùuwichàidéeripínaca wenáiwica imàniyéica ibáyawanáwa. Núacata yái yèeripínaca nawèni”, íimaca yái Diosca. Idéca íimaca nacái: “Núa Dios, nùuwichàidapíná nùasu wenáiwicawa namànicaalí nabáyawanáwa”, íimaca yái Diosca. ³¹ ¡Máiníri caiyéinináca yùuwichàacáisiquéi cáuri Dios yùuwichàidacaalí wíawá!

³² Quéwa piwàwalicué càinacaalíté iyú pidàbaca péemíaca yái cayábéeri tàacáisca Jesucristo ìwali, píideníacatécué nacái piùwichàanáwa mamáalàacata matuìbanáiri iyú áibanái imànicaalíté píipunita manuírì ùwicái peebáidacáinái Jesucristo itàacái. ³³ Abénaméeyéicué píapichéeyéi nàuwichàacatéwa manuísíwata Wáiwacali iripíná macái wenáiwica yàacuèsemi. Aibanái càmíiyéi yeebáida Wáiwacali natàanicatè máiní báawéeri iyú nàwali, naicáani nacái naquúniná, nàuwichàidacatè nacái abénaméeyéi. Achúmacatécué piwàwa nàwali nàuwichàacáinátéwa. ³⁴ Pidécuéca píicáca napualé cáininéeri iyú pitécáténacué nayáapíná, níai píapichéeyéica yùuwichéeyéicatéwa presoíyéi ibànalícu, neebáidacáináté Jesucristo itàacái. Píideníacatécué nacái piùwichàanáwa casíimáiri iyú piùwidenái imelùdacaalítécué píasuwa píalíacáinacuéwa pídeníaca áiba píasuwa càmíiri imáalàawa chènuniré cayábéeri íicha yái píasumica cháì èeri írìcuírìca. ³⁵ Picácué píiméyáawa, néese manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali; peebáidacaalícué Dios itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata, yásì yàacué píriwa cawèníri manuísíwéeri chènuniré. ³⁶ Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise mamáalàacata píideníacaténacué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú, pímanícaténacué càide iyúwa Dios iwàwáaná yéewanápinacué peedáca píriwa nacái yái cawènírica Dios icàlidéericatécué píri ìwali cáimiétacanéri iyú. ³⁷ Iwàwacutá wàideníaca wàuwichàanáwa quiríta wacúanápiná Cristo yàacawa néese, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericatè. Còi íimacaté: “Caquialésíwata yàanàpináca yái yèeripínacawa néese, càmírita nacái idècuníawa càiripináta.

³⁸ Nùasu wenáiwica nuíquérica mabáyawanéeri iyú yeebáidacáiná núa, iyapíná càiripináta yeebáidacaalí mamáalàacata nutàacái, quéwa iwènúadacaalí nuícha íiwitáisewa icalùni ìwalíisewa, néese càmita cayába nuicá íiwitáise”, íimaca yái Diosca. ³⁹ Quéwacué càmíiyéi néená wía, níara iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha icalùni ìwalíisewa, yásì namáalàacawa. Néese wíata yái yeebáidéeyéica Dios itàacái mamáalàacata, Jesucristo iwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹ Báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáaliacawa báisíri iyúcani wawàwalicúsewa Dios imànnínápiná walí càide iyúwa icàlidáaná walíni; báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáaliacawa báisíri iyúcani iyaca báisíri wawàsi càmlíricáwa wadé waicáca watúí iyúwa. ² Cayábacaté Dios iicáca abénaméeyéi wàawirináimi israelitanái íiwitáise bàaluité neebáidacáináté Dios.

³ Weebáidacáiná Dios íná yéewa wáaliacawa Dios idàbacaté macáita itàacái iyúwa, macái wawàsi iyéerica cháí èeri írìcu, chènuníseeyéi cáli íinata nacái macáita, íná yéewa wáaliacawa Dios iwènúadacaté wawàsi càmlírica wadé waicáca imànicaténá macáita yái waiquéerica.

⁴ Bàaluité Abel yeebáidaca Dios ínaté imànica càide iyúwaté Dios ichùullianáni. Abel inúacaté ipírawa iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, isutácáténá Dios ícha imàcáanápíná iwàwawa Abel ibáyawaná ícha. Cayábacaté Dios iicáca yái Abel imànnínáca. Íná mabáyawanácáté Dios iicáca Abel. Quéwa Abel íbèeri ípidenéericaté Caín càmitaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulláná. Néese Caín yàacáita Dios írì ibànacale iyacanáwa meedá, càmlíricaté Dios ichùulla wenàiwicanái imàca Dios írì nabáyawaná ìwalísewa. Ínaté cayábèeri Dios iicáca Abel íiwitáise Caín ícha. Íná éwita Abel yéetácaánítátéwa madécaná camuí néese siúcade, càicáaníta siúcade wéemiaca iínáwaná ìwali, yásí wawàwalica càinacaalíté iyú yeebáidáaná Dios, yá wáaliacawa iwàwacutáaná weebáidaca Dios nacái.

⁵ Bàaluité Enoc nacái yeebáidaca Dios, yáté Dios itécani chènuniré méetáanámata icáuca yáapichawa. Càmitaté quirínama nàanàca Enoc cháí èeri írìcu Dios itécáináténi. Dios itàacái profeta itànèericaté icàlidaca walí Enoc iínáwaná: Ipíchawáiseté Dios itéca Enoc chènuniré, Enoc iyacaté machacànírì iyú ínaté cayábaca Dios iicáca íiwitáise. ⁶ Quéwa càmita wáalimá wáyaca iyúwa casíimáiná Dios iicáca càmicáalí weebáidani. Wawàwacaalí wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa wáaliacaténá ìwali, iwàwacutáca weebáidaca iyaca cáuri Dios. Iwàwacutá weebáidaca nacái Dios iicáanápíná wapualé, imàca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, wía icutéeyéicani manuísiwata wáaliacaténá ìwali.

⁷ Bàaluité Noé nacái yeebáidacaté Dios. Néese Dios yàalàcáináté Noé yùuwichàacáisi íchaná, yái ichàbèeripínacátéwa ipíchalé, càmlíritécáwaca idé Noé iicáca, ínaté Noé yeebáidaca Dios itàacái. Noé imànicaté manuiri arca lancha nacáiri iwasàanápínaté yéenanáíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yái manuiri yéesacáica imáalàidèeripínacaté macái èeri mìnánái. Noé yeebáidacaté Dios, ínaté yái arca Noé imànnírìca yáasáidacaté cabáyawanáca macái èeri mìnánáica, iwàwacutáanáté nacái nèetáca wabáyawaná ichùullacawa. Quéwa Noé yeebáidacáináté Dios, ínaté mabáyawanáca Dios iicácani iwasàanápínaté Noé Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

⁸ Bàaluité Abraham nacái yeebáidaca Dios, ínaté Dios imáidacaalíténi, yáté Abraham yeebáidaca írì, yá yàacawa yàasu cáli íchawa yàacaténátéwa áiba cáli nérépiná Dios yèeripínacaté írì. Abraham imusúacaalítéwa yàasu cáli íchawa, càmitaté yáaliawa alénacaalí yàawa. ⁹ Càmitaté Abraham iméyáawa, néese yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté iwàwacutácaáníta yèepunicawa iyúwa canéeri yàasu cáli idécanáamité yàanàca ínatalé yái cáli Dios icàlidéericaté írì iínáwaná ìwali cámiétacanéeri iyú, yàanápínaté Abraham írìni. Càmitaté Abraham imàni ícapísewa néenibàa, néese yèepunicáitawa yàacawa, iyacaté mamáalàacata ímamisírì caplíma írìcu. Càité nàyaca nacái níái Abraham írì ípidenéericaté Isaac, Isaac írì nacái ípidenéericaté Jacob. Ewitaté Dios càmicáanítáacá yàa nalí yái cálica càide iyúwa icàlidáanáté nalíni

cáimiétacanéeri iyú, càicáanítaté neebáidaca Dios mamáalàacata yàanápínaté nalíni áibaalípinácáwa. ¹⁰ Càité Abraham iyaca iyúwa canéeri yàasu cáli icùacáináté yàanàanápíná áiba yàcalé íiwitáaná néré, yái cayábéeri yàcalé chènuníseérica, ibàluèricawa cachàiníiri íba ínata càmírica imáalàawa, yái yàcalé Dios idàbéericaté.

¹¹ Sara nacái, úai Abraham ínuca, yeebáidéechúa Dios itàacái. Ewitaté càmícaníta yéewa quéenibeca úa máinícáináté béeruca úa, Abraham nacái máinícaté béericani, càicáanítaté Dios ichàiniadaca Abraham idèniánápínaté ìiriwa Sara yáapicha Abraham yeebáidacáináté Dios imàniínápínaté macáita machacàiníiri iyú càide iyúwaté icàlidáaná Abraham írini cáimiétacanéeri iyú.

¹² Càité Abraham idènlaca ìiriwa yái Isaac, éwitaté máinícáaníta béericani yái Abrahamca, nayúunáidéeri yéetápinácátéwa mesúnamáita. Néeseté Abraham ìiri ípídenéericaté Isaac idènlacaté yéenibe nacáíwa, itaquénái nacáíwa madécana. Íná yéewa siuca nàyaca manùbéeyéi Abraham itaquénáinámi càide iyúwa dùlupùta imanùbaca chènuníseeyéica, iyúwa nacái imanùbaquéi manuiri úni yàasu càina imuluíca càmírica wáalimá waputáaca.

¹³ Macáita níai Abrahamnáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, neebáidacaté Dios mamáalàacata tàì íiméeri iyú àta néetácatalétawa, éwitaté càmícanítaté needá nalíwa cayábéeri wawási Dios icàlidéericaté nalí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápínaté nalí nía. Quéwa neebáidacáiná Dios tàì íiméeri iyú, ínáté yéewa naicáca yái cayábéerica náiwitáise iyúwa, càmíri natuí iyúwa, yái cayábéerica Dios imàniiripínacaté nataquénáinámi irí cháì èeri írìcu, chènuniré nacái. Casímáicaté nawáwa naicácináténi náiwitáise iyúwa càide iyúwa waicácaalí wenàiwica déecuíséericáwaca wáicha, wamáidacani watáidacaténáni casímáiri iyú idècunitàacá wàacawa wáipunitáidacani. Càité nacái níai Abrahamnáica, casímáiri iyúca nèepunicáitawa nàacawa iyúwa canéeyéi yàasu cáli náaliácáinátéwa napáchiacáita nèepunicáwa írìcu yái èeriquéi, nadèniácáináté nàasu cálipináwa chènuniré. ¹⁴ Cawinácaalí càì icàlidéeyéica iináwanáwa náasáidaca amaléeri iyú nacutáca nàacawa natuíyáaca nàasu cálipináwa càmírica cháì èeri írìcuiri. ¹⁵ Càmitaté nánáidawa ìwali yàara cáli nàacatáiseecaté. Nánáidacaalítéwa ìwalitá, yáté náalimá nèepùacawa nérétá.

¹⁶ Quéwa nawàwacaté nàasu cálipináwa cayábáwanáiri, yái Dios yàasu cáli chènuníseérica, Dios icùacataléca macáita. Íná càmírita báì nàwalíse yái Diosca, néese casímáica yéemìlaca nacàlidáaná naináwanáwa nadènlaca Nacuèrináwa, yái Diosca. Càì wáaliacawa càmita báì Dios nàwalíse, Dioscáiná idéca ichùnìlaca nalípiná cayábéeri yàcalé chènuniré.

¹⁷ Abraham yeebáidaca Dios tàì íiméeri iyú mamáalàacata éwitaté Dios yáalimáidacáaníta iicáwani asáisi báisícaalí Abraham yàaca Dios iyéininá. Càité Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham: Ichùullacaté Abraham inúanápínaté ìiriwa Isaac iyúwa sacrificio yàacaténaté Dios icàluíniná. Càmita báisi Dios iwàwaca wanúaca irí wenàiwica, néese càicáicaté Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham. Yá Abraham iwàwacaté yeebáidaca Dios itàacái, íná íináidacatéwa inúanápíná Isaac iyúwa sacrificio Dios irí, yái abéerita ìirica, éwitaté Dios icàlidacáaníta Abraham írini cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté Isaac idènlaca madécana itaquénáíwa, Abraham itaquénáinámpiná. ¹⁸ Càité Dios íimaca Abraham irí idècunitàacá sùmàicani yái Isaac: “Nuicápiná iyúwa nàusunáíwa píiri Isaac itaquénáinámi”, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Quéwa Abraham íináidacatéwa inúanápínaté ìiriwa Dios irí Abraham yeebáidacáináté Dios yáalimá imichàidacani yéetácáisi íicha, yái Isaac, Abraham yáaliácáináwa

cachàinírica yái Diosca. Achúmacaté Abraham inúa líriwa, càmita imáisanía Dios íichani, yái Isaac. Quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ichùullacaténa Abraham ipíchanaté inúa líriwa. Iná Abraham yeebáidacáinaté Dios, ínáté yéewa Abraham yeedáca líriwa cáuritàcáwa, càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imicháidaca Isaac yéetácáisi íicha.

²⁰ Càité nacái Isaac yeebáidaca Dios. Iná icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica Dios imànínápinaté cayábéeri Jacob irí, Esaú irí nacái, níai Isaac yéenibe aslanáica.

²¹ Jacob nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenacaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, Jacob icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuise itaquenáí lípidená iwaliwa, níai José yéenibe pucháiba ùuculiyéica. Yái tàacáisi íimacaté Dios imànínápinaté nalí cayábéeri. Yá Jacob éwitaté machawáacacánítani béecái iyú, cáicánítaté íináidacawa cáaliacáiri iyú. Yáté imichàcawa quiríta yáasu cama íichawa, yá íibàca ichaquéewa lípináaníríca iwali icuadánápiná íiwitawa, yàacaténa Dios icàaluíniná. Càité Jacob yeebáidaca Dios éwitaté iwàwacutacáníta itéca yéenibewa macáita Egipto yáasu cáli néré.

²² José nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenacaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, yá José icàlidacaté yéenánái iríwani, níai israelitaca, namusúanápinatéwa Egipto yáasu cáli íicha áibaalípinaté. José yeebáidacaté Dios iyúudánápinaté israelitanái, iná José ichùullacaté nía natéenápinaté yáapimi chácátínápinácaalíté namusúawa Egipto yáasu cáli íicha, nabàllacaténaté yáapimi áiba cáli néré, yái cáli Dios imàaquéericaté Abraham irí.

²³ Néeseté nacái Moisés isèenái neebáidacaté Dios iyúudánápinaté nía, nía nacái néenánái israelitaca. Iná idécanáamité Moisés imusúaca íicá èeri, yá isèenái icuacaténi íbaacanéeri iyú máisiba quéeri cayábacáinaté naicáca íicacánáwa yái sùmai yáanaca càiride iyúwa wenàiwica íibaidéeripinaté Dios irípiná. Egipto yáasu cáli icuèriná ichùullacaté israelitanái nanúanápinaté néenibewa aslanáica, quéwa càmita cáalu Moisés isèenái, ínáté càmita namàni càide iyúwaté egipcionái icuèriná ichùulláná nía.

²⁴ Moisés nacái yeebáidacaté Dios. Quéechatécáwa Egipto yáasu cáli icuèriná fidu udàwinàacaté Moisés càide iyúwa uíriwa. Quéwa idécanáamité béerica Moisés, càmitaté iwàwa náimaca íwali itaquéricani, yái faraón icuèricaté Egipto yáasu cáli. ²⁵ Néese cayába cachàiníwanái íicacaté yúuwichàanápináwa Dios yáasu wenàiwica yáapicha, níai israelitaca, íicha yái iyáanápinacaté càasuíri iyú achúma èerínata náapicha níai Egipto yáasu cáli íiwacanánáica, imàníiyéicaté íbáyawanáwa casímáiri iyú. ²⁶ Moisés yáalimápinacaté idènlaca macáita cawèníri iyéericaté Egipto yáasu cáli icuèriná irí, naicácáinaté Moisés càiride iyúwa faraón líri, quéwa Moisés imàacacaté íichawa macáita, cawènicáiná cachàiníwanái íicacaté yái yúuwichàanápinacatéwa Dios irípiná càide iyúwa Cristo yúuwichàanápinatéwa áibaalípinaté. Càité Moisés íináidacawa yeebáidacáinaté Dios yáanápinaté cawèníri nalí chènuniré cawínacaalí yúuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái.

²⁷ Moisés yeebáidacaté Dios, ínáté yéewa itéca israelitanái Egipto yáasu cáli íicha, macàaluínináta rey ilúa íicha, yái icuèricaté Egipto yáasu cáli. Yáté cachàinica Moisés íiwitáise Dios iwali imacáténaté càide iyúwa Dios ichùullánáni. Moisés imànicaté cachàiníri iyú macàaluínináta càide iyúwa íicáidaca nacáicaalí mamáalàacata Dios irí, yái Dios càmíríca yéewa waicáca.

²⁸ Moisés yeebáidacaté Dios itàacái, ínáté ichùullaca israelitanái namànica

idàbàanéerité Pascua yàasuná culto càide iyúwaté Dios icàlidáaná Moisés iríni. Iná israelitanái nanúacaté napirawa oveja yéenibe. Macái capíi imanúbaca irícuíyèi iwàwacutácaté nanúaca abéeri oveja wàlisàì. Néese napusúa oveja íiranámi nacapèe inúma ìwaliwa ipíchana Dios yàasu ángel inuérica wenàiwica inúaca israelitanái idàbàanéeyéica néenibe aslanáica.

²⁹ Càita nacái israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté nachàbacawa Mar Rojo yàasu manuiri úni ìwaliabàa. Dios yàacùaca yèewi yái única nachàbàanápínawa abémàalé. Yáté nàacawa chuiri cáli íinatabàa. Càité Dios imàacaca naplàcawa nàuwidenái íichawa níai Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Néese egipcionái nawàwacaté nachàbacawa nacái náibàacaténáté israelitanái, quèwa Dios imàacaca ibàllacawa yái única, ínáté Egipto yàasu cáli néeséeyéi nàisicùmawaca.

³⁰ Néese israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca nía namànicaténaté ùwicái nàuwidenái íipunitawa, áiba yàcalé mìnánai, íipidenacataléca Jericó. Nàipnàanica Jericó itéesebàa siete èeri, yái yàcalé iwáiná itéesebàa càide iyúwaté Dios íimáaná nali, yáté iwáiná yúuwàcawa. ³¹ Ua nacái Rahab, Jericó iyacàlená minaluca. Quéechatécàwa uimácaté aslanái yáapicha plata ìwalinápíná. Quèwa uwènúadacaté úíwítáisewa ubáyawaná íichawa, yá uebáidacaté Dios itàacái. Ináté pucháiba israelitanái yàanàacaalíté Jericó iyacàlená néré naicáanápínatèni ipíchawáiseté macái israelitanái imànica ùwicái Jericó íipunita, yáté Rahab ubàaca nía Jericó iyacàlená yàasu úwinái íicha. Uyúudàacáináté israelitanái, iná càmitaté nanúa úa namawèniadacaalíté Jericó iyacàlená. Yáté càmita uétàwa náapicha níai Jericó iyacàlená mìnánáica càmiyèicaté yeebáida Dios itàacái.

³² Iyaca madécana càiri tàacáisi nàwali áibanáica yeebáidéeyéicaté Dios. Canáca nulí cayába èeri nucàlidacaténá naináwaná ìwali macáita, níai Gedeón, Barac, Sansón, Jeffé, rey David, Samuel, áibanái profeta nacái. ³³ Israelitanái neebáidacáináté Dios, ínáté Dios iyúudàaca namànica ùwicái Canaán yàasu cáli mìnánai íipunita needácaténaté nàasu cáli. Dios iyúudàacaté israelita íiwacanánai nacùaca wenàiwicanái machacàníiri iyú. Dios imànicaté nali madécana cayábèeri càide iyúwaté íimáaná nali cáimiétacanèeri iyú. Dios icùacaté nacái áibanái ipíchana león cháwi nacáiri iyáaca nía, iná yéewa nabàllacaté cháwinái inuma Dios ichàini iyú. ³⁴ Dios icùacaté áibanái nacái manuiri quichái íicha. Áibanái neebáidacáináté Dios, iná Dios iwasàacaté nía nàuwidenái íichawa iwàwéeyéicaté inúaca nía espada machete nacáiri iyú. Áibanái canáca cayába nachàini, quèwa Dios yàacaté nachàinipíná neebáidacáináté itàacái, yá namànicaté ùwicái cachàiníiri iyú, yá namawèniadaca nàuwidenái yàasu úwináíwa. ³⁵ Inanái nacái neebáidacaté Dios, iná Dios icàucàidacaté nali néenibe yéetácáisi íicha.

Quèwa áibanái neetácátéwa cabèesi iyú càmicáináté nawènúada náíwítáisewa Dios íicha nàuwidenái nacapèedáidacaalíté nía. Càmitaté nawènúada náíwítáisewa Dios íicha nawàwacáináté namichàacawa yéetácáisi íicha áiba èeripíná nàyanápiná cayába Dios yáapicha.

³⁶ Áibanái nàuwichàacatéwa nàuwidenái íicáanícaalíté naquíná, nacapèedáida nacái nía, nadacùaca nía cadena iyú, nàucacaté nía presofyéi ibànalículé neebáidacáináté Dios itàacái. ³⁷ Áibanái nacái neetácawa nàuwidenái nanúacáináté nía íba iyú, nasíeráidacaté nía nacái, nanúacaté nía nacái espada machete nacáiri iyú. Níai yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nèepunícatéwa macapèeta. Canáca nabàle cayába, nàwalica nabàlewa oveja íimami, cabra íimami nacái. Catúulécanácaté nía, naméeràacawa. Áibanái

yùuwichàidacaté nía. Aibanái imànicaté nali báawéeri. ³⁸ Ewitaté canácáaníta nawèni èeri mìnánái iicáca nía, càicáaníta cawènica nía èeri mìnánái íicha, máiníicáináté báawaca èeri mìnánái íiwtáise. Nèepunicatéwa canácatalé wenàiwica manacúali yùucubàa càinàwàiri, dúli yéewibàa nacái, nacutácaté utàwi nàyáanápínaté cáli iriculé, íba yéecalicubàa nacái.

³⁹ Macáita nía neebáidacaté Dios, íná mabáyawanacaté Dios iicáca nía. Quéwa càmítaté needá naliwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté nali íwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté nalíni. ⁴⁰ Yácáiná Dios íináidacatéwa wàwali, àta wamusúacataléta waicá èeri, imànínápínaté walí cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata náapicha, yéewanápíná Dios yàaca macáita wacáuca càmíiri imáalàawa náapicha, áibaali èeri imáalàacaalípínáwa.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Madécánacaté nía, níai wenàiwica iyéeyéicaté cháí èeri irícu yeebáidéeyéicaté Dios itàacái. Siúcáisede nàyaca chènuniré, iyúwa manuúri acalée wawicáulé, iicáidéeyéica walí naicácaténá càinàcaalí wàyáaná. Wadéca wéemíaca naináwaná, íná wáaliacawa iwàwacutá weebáidaca Dios tàì íiméeri iyú nacái. Péemíacué comparación: Iwàwacutácaalí wenàiwica íplaníacawa carrera íwali, yá imàacaca íichawa macái wawási ímíeri, càmíta nacái idacúa yàabáliwa, iwàwacáiná íplaníacawa cayába cachàiníri iyú. Càita nacái wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Wamàacacué wáichawa macái yái càulenéerica imànica walíni, wamàacacué wáichawa nacái wabáyawanáwa idacuèrica wía. Néese wáibaidacué cachàiníri iyú Dios írípíná; wàideníacué wàuwichàanáwa mamáalàacata matuúbanáiri iyú; weebáidacué Dios nacái tàì íiméeri iyú yéewanápíná wàanàaca chènuniré. ² Manuúcué wáináidaca wawàwawa mamáalàacata Jesús íwali. Jesús yeebáidacáináté Dios tàì íiméeri iyú náicha canánama, íná nacái yáalimá iyúudàaca wía weebáidacaténá Dios mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. Jesús yùuwichàacatéwa cruz íwali, càide iyúwa báawéeyéi yùuwichàanáwa máiní báiri iyú, cáiwíiri iyú nacái namànicáiná nabáyawanáwa manuúri cachàiníwanái náicha canánama. Quéwa éwitaté nawàwacáaníta nabáiniadaca Jesús nanúacaalíténi, máiní nacái cáiwíiricani, càicáaníta Jesús iicácaté yùuwichàanáwa càiride iyúwa achúméeri wawási meedá yáaliacáinátéwa casíimáinápínaté iwàwa manuúsiwata chènuniré yùuwichàacáisi idénáami. Néese idécanaámíté icáucàacawa, yá imichàacatéwa chènuniré yáawinacawa Dios yéewápuwáise icúacaténá macáita Dios yáapicha.

³ Íná píináidacuéwa Jesús íwali, yái íideníericaté manuúri yùuwichàacáisi cabáyawanéeyéi imànicáináté írì máiní báawéeri, nacuúsidacaté náichawani cachàiníri iyú. Píináidacuéwa Jesús íwali cachàinícaténácué píiwtáise íwali, ípíchaná chamáleca píibaidaca Dios írípíná, machawàacacáichacué nacái pía picalúniwa, Jesús yùuwichàacáinátéwa cachàiníwanáicué píicha. ⁴ Càmitàacáwa píuwichàacuéwa manuúsiwata àta péetácatalétawa iyúwaté Jesús yéetáanáwa. Íná picácué ínu pía, néese píimànicué úwicái manuúsiwata cachàiníwanái píibáyawaná ípunitawa píimànicáichacué píibáyawanáwa. Píideníacué nacái píuwichàanáwa matuúbanáiri iyú càinàcaalí báawéeri áibanái imàníricuécá píri íwalíise yái peebáidáanaca Jesús itàacái. ⁵ Picácué píimáicha càinacalíté Dios yáalánacué pía, Dios yéenibecáináué pía. Càì íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Péemíà nulí nuíri, picá caná iwèni píicáca Wacuèriná Dios imàacáaná píuwichàacawa yéewáidacaténá píimànica cayábéeri; picá nacái máiní

achúmaca piwàwa yùuwichàidacaalí pía cachàiníri iyú pibáyawaná ìwalísewa.

⁶ Yácaíná Wacuériná Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú wía cáininéeyéica Dios iicáca; yùuwichàida nacái wía macáita wamànicaalí wabáyawanáwa, wía Dios yeedéeyéica yéenibepináwa”,

íimaca yái Dios itàacáica. ⁷ Piidenílacué piùwichàanáwa Dios yùuwichàidacaalícué pía. Càicué imànica pírí yéenibecáinacué pía. Macáita wenàiwica quénibéeyéi néewáidaca néenibewa, nacapèedaca nía nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa yéewáidacaténacué piideníaca mamáalàacatani, yùuwichàidacuéca pía nacái pimànicaalícué pibáyawanáwa.

⁸ Càmicaalícué Dios yùuwichàida pía càide iyúwa yùuwichàidáaná yéenibewa canánama, néese càmítacué Dios yéenibesiwa pía, néese canéeyéica yáaniricuéca pía meedá. ⁹ Càita nacái bàaluité sùmanáicalité wía, yáté wasèenái cháí èeri iricu néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái wamànicaalité wabáyawanáwa, yáté wàaca nàimiétacaná. Iná Wáaniri Dios chènuníseeri yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yá iwàwacutá weebáca cachàiníwanái, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa cháí èeri iricu, wadèlanápiná yáapicha wacáucawa càmíri imáaláawa. ¹⁰ Bàaluité wasèenái cháí èeri iricuíyéica néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái achúma èerita càide iyúwaté nawàwáaná. Quéwa Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidaca wía nacái wamànicaalí wabáyawanáwa. Dios yùuwichàidaca wía imànicaténá walí cayábéeri, iyúudàacaténá wía nacái, yéewanápiná wàyaca mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná. ¹¹ Dios yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa, yá achúmaca wawàwa yátaca èericaní cáicáiná walíni. Quéwa idécánáami yùuwichàacáisi ichàbacawa, yá wéewáidacaalíwa cayába, yásí wàyaca machacàníri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, cayábaca nacái wáapicha Dios.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹² Iná pimichàidacué piíwítáisewa wàlisàì iyú píibaidacaténacué Dios irípiná cachàiníri iyú. Pichàiniadacué piwàwawa Dios ìwali piideníacaténacué piùwichàanáwa. ¹³ Piyacué machacàníri iyú càide iyúwa báisíri tàacáisi íimáaná yéewanápinacué píapichéeyéi càmíiyéi máiní cachàinica íiwítáise Jesús ìwali càmita nacaláawa Dios íicha, ipichaná nacái naméeràacawa íicha nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁴ Picutácué píalimáanáta piyacaténacué macái wenàiwicanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Càita nacái píalimáidacué piyaca mabáyawanéeri iyú, yácaíná cawinácaalí càmíríca iya mabáyawanéeri iyú, càmita yáalimá iya Wáiwacali yáapicha. ¹⁵ Piicácué píichawa cayába ipichaná abéeri péenacué iwènúadaca íiwítáisewa Dios íicha, yái imàníríca walí cayábéeri mawèníri iyú. Cawinácaalí iwènúadéerica íiwítáisewa Jesucristo íicha, càicanide iyúwa bànacalé idènièrica iyacaná ipisíriwa, iculálecáináni, inuérica wenàiwica. Càita nacái cawinácaalí iwènúadéerica íiwítáisewa Jesucristo íicha, càmita iwasápiná yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese báawaca meedá imànica áibanái íiwítáise Jesucristo íicha. ¹⁶ Piicácué píichawa ipichaná abéeri péenacué íimáca áiba yáapicha càmíríca unírísiwa, càita nacái càmíhúaca íinusíwa. Cayábacué nacái ipichanacué caná iwèni píicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericuécá imànica pírí. Picácué píináidawa iyúwaté Esaú íináidáanátéwa, yái Jacob ibèerica bàaluité. Caná iwèni Esaú iicátaté yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica

irí, yái Isaac ìrica idàbáanéerica. Iná abé yàawiriaté, máinicáináté máapica yái Esaúca, iná iwéndacaté íchawani yái cayábéerica Dios imàníripinacaté irí. Iwéndacani iméeréeri írìwani, yàacási ìwaliná. ¹⁷ Píaliacuéwa, Esaú yèepùacaalíté iwàwaca yáaniri icàlidaca cayábéeri tàacási Esaú ípidená ìwali Dios inùmallicúise yéewacatenáté Dios imànica cayábéeri Esaú irí idécanaámité Isaac yéetácawa, càmítaté Isaac yeebá Esaú irí éwitaté Esaú ícháanicáaníta manuísíwata Dios imànínapináté irí cayábéeri. Càité Dios yùuwichàidaca Esaú canácáiná iwèni Esaú iicacaté Dios imànínapináté irí cayábéeri.

¹⁸ Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri cachàiníwanái náicha níái israelitanái yàawirináimica. Bàaluté Dios ichùuliaca nabàlùanápínáwa manuírí dúlì ípunita, ípidenéerica Sinaí, néemiacaténá Dios icàlidaca nalí itàacáíwa. Níái israelita nacáidacaté dúlì irí ipucuéricawa manuírí quichái iyú, íbàlièrica nacáíwa catéeri iyú; cachàiníri cáuli nacáí ipuaca manuírí dúlì ìwali. ¹⁹ Néesee israelitanái néemlacaté trompeta isàna máiníri cachàini; néemla nacáí Dios itàacái idécunitàacá itàanica nalí. Níái yéemièyéicaté Dios itàacái, nasutáca Dios ícha wawàsi manuísíwata ipíchanáté itàanica nalí àniwa, máinicáináté cáaluca néemla itàacái. ²⁰ Càité nasutáca Dios ícha càmícáináté nàalimá nàidenlaca yái tàacási Dios ichùulièricaté iyú nía. Càì ímaquéí tàacásica: “Cawinácaalí wenàiwica, pírái nacáí yèericawa mawiénita manuírí dúlì irí, iwàwacutácué pinúacani íba iyú, càmicaalí nacáí ùlibàna iyú”, ímacaté yái Diosca. ²¹ Máinicáiná caiyéininéerica yái naiquéericaté néeni, ináté profeta Moisés ímaca: “Nutatácawa nucalùniwa”, ímaca yái Moisésca.

²² Quéwa piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pidécuéca pianàaca mawiéniré cáuri Dios iyacàle irí, áibaalí ípidenácatalé Sión yàasu manuírí dúlì, yái Dios iyacàle ípidenéerica wàlisàí Jerusalén chènuníséeri, alé madécanaá mil namanúbaca àngelnáí iwacáidáyacatalécawa nàacaténá Dios irí cayábéeri. ²³ Dios yéenibe nacáí nadéca nàwacáidáyacacawa néenibàa idènièyéica ípidenáwa cuyàluta chènuníséeri írìcu. Pidécuéca pianàaca mawiéniré Dios irí yái icuèrica macáita machacàníri iyú, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéí wenàiwica. Pidécuéca pianàaca mawiéniré nalí níara wenàiwica cayábanaméeyéica ííwítáise iyéeyéica siúcáise Dios yáapicha mabáyawanéeri iyú. ²⁴ Pidécuéca pianàaca mawiéniré Jesús irí nacáí, yái imànírica walípiná wàlisàí wawàsi Dios yáapicha, Dios icùanápíná wía iyúwa yéenibewa. Jesús yéetátéwa wáichawalíná, iná yéewa íiraná idéca yàapídadacuéca píwítáise píbayawaná íchawa. Yái Jesús íiranáca yáasáidaca walí Dios iwàwa imànica walí cayábéeri mawéníri iyú, iwasàcaténá wía yàasu yùuwichàacási íchawa. Jesús íiraná càmíta imàni càide iyúwa Abel íiranámi. Bàaluté Abel ibèeri ípidenéeri Caín inúacaté Abel. Caín iicacaalíté iméeréeri íiranámiwa cáli íinatabàa, yá cáaluca Caín, íináidacawa cawàwanáta áiba inúaca íipuínáí, Abel ìwalíse. Caín yáalacaté nacáíwa Dios yùuwichàidàanápínáténi. Quéwa Jesús íiraná yáasáidaca walí Dios iwàwa imàacaca iwàwawa wenàiwicanái íbayawaná ícha.

²⁵ Iná piicácué píchawa cayába ipíchanácué piwènúadaca píwítáisewa Jesucristo ícha, yái icàlidéerica walí Dios itàacái. Càmícáináté israelitanái neebáida Dios itàacái iyúwa profeta Moisés icàlidàanáté nalíni cháí èeri írìcu, ináté càmíta nàalimá naplacawa Dios yàasu yùuwichàacási ícha. Iná wáallacawa máinípiná cachàiníwanái wàuwichàanápínáwa wawènúadacaalí wáíwítáisewa Jesús ícha, yái chènuníséerica icàlidéerica walí Dios itàacái siúcáise. ²⁶ Bàaluté nàyacaté manuírí dúlì itéesebàa, ípidenéeri Sinaí, yáté Dios itàacái icusúacaté cáli cachàiníri iyú. Quéwa Dios idéca ímaca walí: “Abé

yàawiríata àniwa nucusúapíná cáli, macáí capíraléeri cáli chènuníiséeri nacáí, numáalàidacaténá macáíta”, ímaca yáí Diosca. ²⁷ Yáí tàacáisi íméeerica “abé yàawiríata àniwa” ímáanáca Dios ímáalàidapíná idàbacadéwa macáíta cháí èeri írícú, chènuníise nacáí, yéewanápiná yáawamita wawàsi càmírica ímáalàawa iyamáapínáwa. ²⁸ Càmíripináta ímáalàawa yáí wawàsi Dios imàníricaté wáapicha ímáacáanápíná wacúaca macáíta. Iná wàacué Dios írì cayábéeri, wàacué nacáí Dios icàaluíníná báisíri iyú càide iyúwa iwàwáaná wàaca iyéiníná. ²⁹ Yácáiná Wáaniri Dios càicanide iyúwa caiyéinínéeri quicháí ímáalàidéerica macáíta, yùuwichàidapínáciná manuísíwata macáí báawéeyéi wenàiwica càide iyúwa manuiri quicháí yeemácaalí macáí báawéeri.

13

Como agradar a Dios

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí, picácué piyamáida cáinináca piicáyacawa mamáalàacata càide iyúwa abémisana. ² Picácué piimáicha pitáidaca wenàiwicaná cayábéeri iyú, peedácaténácué piataléwa nía, cawínácaalí áibanáí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacáí yèepuníyécawa déecuise icapèe íchawa. Abénaméeyéi Dios yàasu wenàiwica nadéca càí namànica cayábéeri, yá needácaté nàataléwa ángelnáí Dios ibànuéyéica càiyéide iyúwa wenàiwica íicacánáwa. Inaté Dios imànica nalí cayábéeri.

³ Catúulécanácué piicáca presoíyéi, piyúudáacué nía, ipíchaná nàuwichàacawa máini. Piwàwalicué nía càide iyúwa piyaca nacáicaalí nàapicha néeni, nàyacáiná presoíyéi ibànalicu neebáidacáiná Jesucristo itàacáí. Piyúudáacué wenàiwica yùuwichèeyécawa íwalise yáí neebáidáanáca Jesucristo itàacáí. Piicácué piwènuáwa náicha, ábaalícáiná cawàwanáta iwàwacutácué càí piùwichàacawa nacáí.

⁴ Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéri iyú macáíta cawínácaalí idènièyéica iníriwa, ínu nacáíwa. Picácué piimá áiba yáapicha càmíchúaca pílusíwa, càmírica nacáí pinírísíwa. Yácáiná Dios yùuwichàidapíná macáíta imàníyéica yáalaniwa, cawínácaalí nacáí íiméeyéica áiba wenàiwica yáapicha càmíchúaca ínusíwa, càmírica nacáí unírísíwa.

⁵ Picácué cáininá piicáca plata. Casíimáicué piicáca yáí pidènièricuéca siùca. Picácué achúma píináidáanicawa piwàwawa cáinacaalícué iyú yéewanápiná peedáca wawàsi píimáapuërica. Yácáiná Dios idéca ímaca: “Càmíripináta numàaca pía, càmita nacáí núuca núichawa píawa”, ímaca walí yáí Diosca. ⁶ Iná yéewa wáalímá wáimaca macáaluínínáta:

“Nuíwacalí iyúudáapíná núawa; Iná càmita cáalupíná núa. Càmita cáalupíná nuicá càinacaalí báawéeri áibanáí imàníripináca nulí”,
càí wáimaca.

⁷ Piwàwalicué níara picuérinánáimi ancianonáí icàlidéeyéicatécué píri Dios itàacáí. Piwàwalicué cáinacaalíté nàyáaná machacàníri iyú, àta néetacatalétawa. Piwàwalicué neebáidáanáté Jesucristo tàí íméeri iyú éwitaté áibanáí inúacáaníta nía. Néese piyacué nacáí càide iyúwaté nàyáaná, neebáidáanáté nacáí Jesucristo itàacáí.

⁸ Jesucristo canácatáita iwènuáda íiwitáisewa áiba íiwitáisesi íwali. Càide iyúwaté íiwitáise iyáaná bàalutité, càita nacáí iyaca siúcáisede, càiripináta nacáíwa èeri càmíri ímáalàawa. ⁹ Iná picácué píbatàa áibanáí íméeráidacué pía méetáuculé ícha yáí tàacáisi peebáidéericuéca. Áibanáí nawàwacué peebáidaca madécaná tàacáisi yàacási íwalírica icàlidéerica walí càirínácaalí

yàacàsi wáalimá wayáaca. Macáita yái canéerica iwèni tàacáisi yàacàsi ìwalírica canácatáita idé iyúudàaca wenàiwica náalíacaténáwa Dios ìwali. Néese macái wenàiwica yeebáidéeyéica càiri tàacáisi, càmita cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Cayába cachàini walíni wamàacacaalí Dios imànica walí cayábéeri mawèníri iyú ichàiniadàanápíná wawàwa.

¹⁰ Bàaluité sacerdotenái inúacaalíté pírái iyúwa sacrificio macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, yáté càmita Dios ibatàa nayáaca yái iinásica. Càita nacái siùca, macáita inuényéica pírái Dios irí mamáalàacata nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca náiwitáise, canáca yéewaná náalíacawa Dios ìwali. Yácáiná Dios idéca imàacaca walí áiba sacrificio íiwitáaná, cayábéeri macái pírái íicha. Yái Jesucristo, yéetácátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio cruz ìwali wabáyawaná ìwalíse yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ¹¹ Bàaluité sacerdote íiwacaliná itécaté pírái íiranámi Dios yàasu manuírí caplíma imàdàaná iriculé, yái israelitanái isutácatáipínáca Dios íicha. Itéca írái imàdàaná iriculé, mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ichàini iyacatalécaté. Idàchladacaté írái yàalusi nacáiri ìwali, imànicaténáté ofrenda nacáiri Dios irí, isutácaténáté Dios íicha wawàsi imàacàanápínáté iwàwawa israelitanái ibáyawaná íicha. Quéwa neemácaté pírái iinámi méetàucuta nàyacàle íichawa. ¹² Càité nacái Jesús yùuwichàacawa, yéetácawa méetàucuta yàcalé íicha. Yéetácátéwa wáichawalíná, wía yàasu wenàiwicaca, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, Dios yeedácaténá wía yàasunáipínáwa íibaidéeyéipínáca abéerita Dios írípíná. Càita Jesús yàapídáidaca wáiwitáise wabáyawaná íichawa íiraná iyúwa, yéetácáinatéwa wáichawalíná. ¹³ Càide iyúwa Jesús yàanátéwa méetàucuta yàcalé íicha yùuwichàacaténátéwa, càita nacái iwàwacutácué wàyaca méetàuculé èeri m̀nanái íiwitáise íicha. Càide iyúwaté Jesús yùuwichàanáwa wáichawalíná, càita nacái iwàwacutá wèepunícawa yàapicha, wàuwichàaca nacáíwa írípíná weebáidacáiná itàacái. ¹⁴ Chái èeri irícu canácata wàyacàle iyéerica càiripínáta. Néese wèepunícawa wàacawa nérépiná yái yàcalé yàanèeripínáca ch̀nuníse áibaalípíná, yái Dios iyacàleca, wàlisàí Jerusalén. ¹⁵ Jesucristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripínáta Jesucristo ìwali. Yái wàanáca cayábéeri Dios irí, yácata wàasu sacrificio wamàaqueérica Dios irí ofrenda iyú càide iyúwa iwàwacutáaná wamàacaca íríni wàacaténá icàaluíná. ¡Íná wacàlidacué áibanái irí Dios iináwaná ìwali cayábéeri íiwitáise! ¹⁶ Picácué piméyáawa pimànica cayábéeri áibanái irí. Piyúudácué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pìasu iyúwa casímáicáiná Dios iicáca wamáníiná irí càiri sacrificio, wàacaténá icàaluíná.

¹⁷ Peebáidacué natàacái níara picuèrinánáicuéca ancianonáica. Pimànicué nacái càide iyúwa náimáaná nacùacáinácué pía. Nawàwa nacùacuéca pía cayába náalíacáináwa iwàwacutá nacàlidaca naináwanáwa Dios irí càinácaalíté iyú nacùanácuéca pía. Peebáidacaalícué natàacái, yá casímáica náibaidaca Dios irí. Quéwa, càmicáalícué weebáida natàacái, yá achúmaca nawàwa náibaidacalé ìwalísewa, yá nacái Dios yùuwichàidapínácué píawa.

¹⁸ Pisutácué Dios íicha walípíná. Wáalíacawa wadéca wáalimáidaca wamànica cayábéeri càiripínáta, íná càmita báí wía ìwalíse yái wamánírica. ¹⁹ Nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pisutáanápínácué Dios íicha nulípíná imàacàanápíná nuèpùacawa píatalécué caquialéta.

²⁰ Nusutácué Dios ícha pirípiná, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise, yá nacái imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi ícha, yái Wacuèriná cachàiníríca icuèrica wía cayába càide iyúwa pastor icùacaalí ipìrawa ovejanái. Dios icáucàidacaté Jesús, imàacaca nacái Wacuèrinápinácani Jesús yéetácáinatéwa wáichawalíná, íná yéewa Wáiwacali Jesús íiraná cawènica imànica yái wàlisài wawàsica Dios imàníríca wáapicha icùanápiná wía càiripináta. ²¹ Yá nusutácué Dios ícha pirípinácué ichàiniadánápinácué pía píalimácaténácué pimànica macái íiwitáaná cayábéerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nusutáca Dios ícha nacái imàacáanápiná macáita wáyaca càide iyúwa iwàwáaná Jesucristo íiwitáise cachàinírí iyú. ¡Wàacué cayábéeri Cristo irí, yái íyéerica cáimiétacanéeri iyú, icànéeri nacái mèlumèluíri iyú, icuèripiná nacái macáita càiripináta! Báisíta, amén.

²² Píacué nuénánáica, nusutácué pícha píináidánápinácuéwa cáaliacáiri iyú ìwali yái nùlànánácuéca pía cháí achúméerína cuyàluta irícu, nutànàacáináni nuchàiniadacaténácué piwàwa mamáalàacata. ²³ Nuwàwaca nucàlidacuéca nacái pirí wéenásàiri Timoteo iináwaná nadéca namàacaca yèepunícawa presoíyéi ibànaná ícha. Yàanàacaalí caquialéta nùatalé, yásí nutéca núapichawani, nupáchiacaténácué píawa.

²⁴ Nuwàwalicué macáita picuèrinánái ancianonái, macáita nacái níara Dios yàasu wenàiwica canánama. Níái Italia yàasu cáli néeséeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicué pía.

²⁵ Nusutácué Dios ícha pirípinácué macáita imànínápinácué pirí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú.

SANTIAGO

Saludo

¹ Núa, Santiago, yái Dios yàasu wenàiwica ìbaidéerica irípiná, Wáiwacali Jesu-cristo yàasu wenàiwicaca nacái núa. Nuwàwalicué pía, piacué doce namanúbaca Israel itaquénánámi nàawiría icàlalièyéicawa macái cáli ìnata.

La sabiduría que viene de Dios

² Píacué nuénánáica, iwàwacutácué casíimáica piicáca yái piùwichàanácawa macái yùuwichàacáisi íiwitáaná iyú. ³ Píaliacáinácuéwa piùwichàacaaliwa Dios irípiná peebáidacáiná Dios, yási péewáidacuéwa píidenlaceténá yùuwichàacáisi matuìbanáiri iyú, cachàiníiri píiwitáise yáapichacuéwa. ⁴ Quéwa píalimáidacué píidenlaca piùwichàanáwa mamáalàacata matuìbanáiri iyú cachàiníwanái cachàinícaténácué píiwitáise Dios ìwali. Yási píalimácué pimànica macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Aibacaali péenácué càmíri yáaliíwa cayába càinacaali iwàwacutáaná imànica ìyacaténá machacàníiri iyú, yá iwàwacutá isutáca yáawawa Dios ìcha imàacáanápíná cáaliacáicani, yási Dios imàaca cáaliacáicani. Càmicáiná Dios imáisanla wáicha wáaliacáica, néese imàacacué walí manuísíwatani, càmíta nacái icúsa ìchawa wía wasutácaali ìcha imàacáanápíná caaliacáica wía. ⁶ Quéwa iwàwacutá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaali ìcha imàacáanápíná cáaliacáica wía. Cawinácaali wenàiwica càmírica manuí ìnáidaca iwàwawa Dios ìwali, càmíta yáalimá yeebáida Dios tàì ìiméeri iyú, néese iméeràacawa méetáuculé Dios ìcha. Càicanide iyúwa màladàca manuíri ùni ìwali, càuli itéeri abéemàalé, néese yèepùacawa abéemàa iwéré àniwa. ⁷ Yái ìnàidéericawa càì, càmíta Wáiwacali imàacapíná cáaliacáicani. ⁸ Càmíta Dios imànipíná irí cayábéeri yácáiná yái wenàiwica éeruírca ìiwitáise ìnàidacawa abéeri wawási ìwali siùcatái, néese tàwìchanáami ìnàidacawa áiba wawási ìwali àniwa, yá càmíta yáalimá ìyaca machacàníiri iyú macái èeri imanúbaca.

⁹ Catùlulécanácaali áiba wenàiwica, yá iwàwacutá casíimáica iwàwa Dioscáiná iicácani càiride iyúwa cáimiétacanéeri. ¹⁰ Càasucaali áiba wenàiwica, yá iwàwacutá nacái casíimáica iwàwa càmicáiná cayába Dios iicácani yàasu cawèníiri ìwalíse. Níacáiná macái càasuíyéi wenàiwicaca nadènlaca maléená èeri nàyacaténá cháì èeri írìcu, càide iyúwa macái wenàiwica. Càica niade iyúwa íiwinási ìbàlùacaaliíwa masicái yèewi manacúalibàa, càmírica ìya càiripínáta. Càita nacái càmíta càasuíyéi idècunlawa cháì èeri írìcu càiripínáta. ¹¹ Eeri imusúacaaliíwa, yá ùuleca máiní. Yá chuíca yái masicáica, néese íiwiná nacái ìcalàacawa. Yá imàalàacawa cayábéeri iicacánáwa. Càita nacái càasuíri yéetápináwa, idècunitàacá imànica ìyaca yàasu wawásiwa yeedácaténá íríwa plata mamáalàacata.

Pruebas y tentaciones

¹² Aibaali wawàwacaali wamànica wabáyawanáwa, quéwa càmicaali càì wamàni, yási casíimáica wawàwa manuísíwata. Wadècanáami wáasáidaca càmíta wawènúada wáiwitáisewa Dios ìcha, yási Dios yàaca walí wacáuca càmíri imàalàawa càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéeri iyúni yàanápíná nacáuca càmíri imàalàawa macáita cáininéeyéica iicáca Dios.

¹³ Píwàwacaalícué pimànica píbáyawanáwa, picácué píináidawa Dios

yáalimáidáaná píá pimànnínápinácué pibáyawanáwa. Canácatáita Dios iwáwa imànica ibáyawanáwa, càita nacái canácatáita yáalimáida wenàiwica namànnínápiná nabáyawanáwa. ¹⁴ Néese píiwitáise báawéeri, yácata imáidéerica píá, yáalimáida nacái píá, néese idacùaca píá àta mánincataléta piwàwaca pimànica pibáyawanáwa. ¹⁵ Néese mánincáiná piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, iná pimànica pibáyawanáwa. Pimànicaalí piacawa pibáyawanáwa mamáalàacata àta pèetacatalétawa, yási piwàlùacawa iriculé yái yéetácáisi càmlírira imáalàawa méetàuculé Dios íicha càiripináta.

¹⁶ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Picácué píima Dios idéca itàanica pírí piwàwalicuise piwàwacaténásacué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Macáita yái cayábéerica wadènièrica, Dios yái iyéerica chènuniré, idéca imàacaca walíni, yái Wáaniri Dios idábéericaté camalási chènuniséeyéi, níái èeri, quèeri, dùlupùta nacái. Quéwa yái Wáaniri Dios càmlírira càide iyúwa èeri iyáaná, yái èeri iwènuéricawa yàacawa, càmlíri nacái icàna cayába càiripináta. Néese Wáaniri Dios canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. ¹⁸ Dios idéca yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa weebáidacaalíté báisíri tàacáisi. Càité Dios imànica càide iyúwaté iwàwáaná, yéewanápiná Dios yéenibeca wía, cayábeyéi áiba wawàsi íicha macáita Dios idábéericaté cháí èeri irìcu.

La verdadera religión

¹⁹ Iná piwàwalicué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Macáitacué píá iwàwacutácué péemlaca cáalíacáiri iyúni áibanái itàanicaalícué píápicha, yéewáidacaalí nacáicué píá. Néese píináidacuéwa cayába ipíchawáise pitàanica. Picácué nacái calúa píá ráunamáita. ²⁰ Cawinácaalí caluérica íiwitáise, càmita yáalimá imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²¹ Iná pimàacacué píchawa casaquèeri píiwitáisecawa, yá nacái pibáyawaná manuíríicawa. Néese peebáidacué yái tàacáisi báisírica píiwitáise cayábéeri iyúwa, yái tàacáisi néewáidéericuéca iyú píá; peebáidacaalícué yái tàacáisica, yási Jesucristo iwasàacué píawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

²² Báisíta iwàwacutácué péemlaca yái tàacáisica, quéwa péemlacaalícáita meedáni, néese càmicaalícué pimàni càide iyúwa íimáaná, yá pichíwáidacáitacué píawawa meedá. Piyúunáidacuéca cayábaca Dios íicáca píiwitáise, quéwa báawaca iicácué píiwitáise. ²³ Aibacaalí yéemlácáita Dios itàacái, néese càmita imàni càide iyúwa íimáaná, càicanide iyúwa wenàiwica iicácaalí inàniwa chapúalículé. ²⁴ Yá iicáca yáawawa chapúalículé. Néese iwènúacanacáitawa chapúa íicha, yá iimáichaca caquialéta càinàcaalí iicàcanáwa, iná càmita ichùnlà yáawawa. ²⁵ Weebáidacaalí Dios itàacái cayábéeri, yási Dios ichuìdaca wáicha wabáyawaná yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulínaná wía, Dios itàacáicáiná imáisanlaca wamànica wabáyawanáwa, quéwa yàalàaca wía wamànicaténá cayábéeri. Iná yéewa càmicaalí waimáicha Dios itàacái, wamànicaalí nacái càide iyúwa íimáaná, yá casíimáica Dios imànica wawàwa ìwali yái wamànírica.

²⁶ Picàlidacaalícué piináwanáwa peebáidáanása Dios itàacái, quéwa càmitacué píalimá picùaca pinùmawa ipíchaná pitàanica báawéeri iyú, yá pichíwáidacáitacué píawawa, canáca iwèni nacái yái picàlidáanáca peebáidánásacué Dios itàacái. Piyúunáidacuéca cayábaca Dios íicáca píiwitáise, quéwa báawaca meedá iicácué píiwitáise. ²⁷ Piwàwacaalícué píasáidaca Wáaniri Dios irí peebáidáaná itàacái báisíri iyú, yá pimànicué cà: Piyúudàacué sùmanái canéeyéica isèenái, nía nacái inanái inírimi yéetéeyéimicawa íicha ipíchaná

nàuwichàacawa. Picácué nacái pimàni pibáyawanáwa càide iyúwa áibanái èeri mìnánái imànníná.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Píacué nuénánáica, yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacái, yái cachàiníríca íiwitáise, icànéerica mèlumèluírí iyú, yá nacái icuèrica macáita cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha. Picácué piicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese cáininácué piicáca macái wenàiwica abédanamata. ² Píwacáidáyacatáicawa piacaténácué Dios icàaluíná, néese áiba càasuírí iwàlùacaalíwa pèewiré idènièrica anillo oro yáawamíyéita, ibàlewa cawèniírí nacái. Yáta nacái áiba catúulécanéri iwàlùacaalíwa, idènièrica ibàlewa éewisáimi, báawéeri meedá. ³ Néese, càmítacué pimàni cayábéeri, pitàidacaalícué cayábani yái idènièrica ibàlewa cayábéeri, yá nacái píimacuéca irí: “Píawinawa cháí cayábéeri yàalubáisi íinata”, quéwa píimacuéca catúulécanéri irí: “Pibàlùawa alé, càmicaalí nacái piwàwa pibàlùacawa alé, yá piawinawa alé cáli íinata”, càicuéca pidéca píimaca. ⁴ Pimànicaalícué càiri báawéeri, yá pucháibacuéca píiwitáise pìyaca, càmítacué cáininá piicáyacacawa abédanamata. Yá nacái píináidacuécawa báawéeri iyú meedá, piicáicáinácué càasuírí càiride iyúwa cayábéeri catúulécanéri íicha.

⁵ Péemíacué cayábani, piacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Dios idéca yeedáca yàasunáipináwa níara iyéeyéica catúulécanéri iyú cháí èeri iricu neebáidacatená itàacái tàì íiméeri iyú, yéewanápiná iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwaté Dios icàlídáaná cáimiétacanéri iyúni imànnínápiná nali cayábéeri, macáita cáininéeyéica iicàcani. ⁶ Iná, ¿cánácué máini báawaca piicáca catúulécanéeyéi wenàiwica cáiyéide iyúwa canéeyéi iwèni? ¿Cánácué pibáiniada nía? ¿Càmítasicué píalíawa càasuýéi nàuwichàidacuéca pía, namànicué nacái píri báawéeri needácaténácué píicha píasu ipíchanácué nacái pidèniaca yái pimáapuèrica? Yá natécuéca pía yàcalé icuèrinánái yàatalé nachàawàacatenácué píináwaná iwalí càmicaalícué píalimá pípayaidaca píichawa pimawèniacálecawa. ⁷ Níara càasuýéica naicáaníca Jesucristo iquíná, natàanica nacái báawéeri iyú iwalí, yái cayábéerica íiwitáise, cáimiétacanéri nacái, yeedéericuéca pía yàasu wenàiwicanáipináwa.

⁸ Pimànipinácué cayábéeri pimànicaalícué machacànírí iyú càide iyúwa Dios ichùullánácué pía, yái ichùullacanási cachàiníríca náicha canánama íiméerica: “Cáininá piicáca áibanái càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càita iwàwacutácué pimànica áibanái irí cayábéeri. ⁹ Quéwa càmicaalícué cáininá piicáca macái wenàiwica abédanamata, yá pimànicuéca piacawa pibáyawanáwa, cabáyawanácuéca pía nacái càmícáinácué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùulláná wía. ¹⁰ Cabáyawanácuéca pía, éwitacué pimànicaaná batéwa macáita iyúwa Dios ichùulláná, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pimànicaalícué abéeri wawàsi càmíricué Dios iwàwa pimànica. Yá cabáyawanácuéca pía iyúwa wenàiwica imànníyéica macái báawéeri íiwitáaná. ¹¹ Cabáyawanácuéca pía éwitacué pimànicaaná abéeri wawàsi báawéeri, yácáiná abéericata yái Diosca ichùulièricaté wía càmínápiná wamàni wabáyawanáwa macái íiwitáanáta. Dios íimaca: “Píca píimá áiba wenàiwica yáapicha càmíichúaca píinúsiwa, càmírica nacái píinrísiwa”, íimaca yái Diosca. Càita nacái Dios íimaca: “Píca píinú wenàiwica”, íimaca. Iná éwita càmícáanítacué píimá áiba yáapicha càmíichúaca píinúsiwa, càmírica nacái píinrísiwa, càicáaníta cabáyawanácuéca

pía pinúacaalícué wenàiwica. Càmitacué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. ¹² Weebáidacaalí Dios itàacái, yási iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Dios icàlidapiná waináwaná iwali, asáisi wamànicaalíté càide iyúwa itàacái ímáaná. Iná iwàwacutácué pitàanica cáaliacáiri iyú, piyacué nacái machacàniri iyú Dios iicápiná. ¹³ Níacáiná cawinácaalí càmlíyèica iicá áibanái ipualé, càmitapiná Dios iicá napualé áibaalípiná yùuwichàidacaalí nàwa, quéwa cawinácaalí iiquéyèica áibanái ipualé, yási Dios iicápiná napualé. Yá Dios iwasàapináca nàwa yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

Hechos y no palabras

¹⁴ Píacué nuénánica, caná iwèni Dios iicáca yái picàlidáanáca peebáidáanácué Dios càmicaalícué pimàni cayábèeri píasáidacaténacué peebáidaca Dios báisíiri iyú. Dios càmita iwasàapínacué píawa yàasu yùuwichàacáisi íchawa písàna iyúwa meedá yái càì píimacuéca. ¹⁵ Iyacaalícué pèewi asíali càmicaalí nacái inanái, yeebáidéeyéi Dios itàacái, canácaalí nabàlepiná, canácaalí nacái nayáapiná namáapuèrica yáta èrica, yá iwàwacutácué piyúudàaca nía. ¹⁶ Néese abèeri péenacué ímacaalí nalí: “Placuéwa cayába piwalícué pibàlewa, píacué piyáaca nacái piyáacaléwa cadénama”, ímacaalí nalí quéwa càmita yàa nalí yái namáapuèrica, yá canéerica iwèni meedá itàacái, càmicáiná itàacái iyúudàa nía. ¹⁷ Càita nacáicué pía: Báisícaalícué peebáidaca Dios, yá pimànipínacué áibanái irí cayábèeri. Càmicaalícué pimàni áibanái irí cayábèeri, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisíiri iyú.

¹⁸ Quéwa cawàwanátacué piwàwaca píimaca nulí: “Abénaméeyéi yeebáidaca Dios báisíiri iyú, èwita camicáaníta namàni áibanái irí cayábèeri. Áibanái càmita neebáida Dios quéwa namànica áibanái irí cayábèeri”, càicué piwàwaca píimaca nulí cawàwanáta. Quéwa pidécuéca piwènúacawa. Càmitacué píináidawa machacàniri iyú. Càmicaalícué pimàni áibanái irí cayábèeri, yá pidécuéca píasáidaca càmita peebáida Dios báisíiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios báisíiri iyú, yácata imàníríca áibanái irí cayábèeri. ¹⁹ Pidécuéca peebáidaca iyaca abéerita Dios. Yá cayábèeriquéi peebáidáanácuéca càì, quéwa macái demonio neebáidaca nacái iyaca abéerita Dios, yá natatàcawa nacalùniwa náaliacáináwa Dios yùuwichàidáanápiná nàwa. Iná peebáidacaalícaita iyaca abéerita Dios, càmitacué pimàni máníiri cayábaca wawàsi demonionái ícha. ²⁰ Picácué máiwitáise pía. Iwàwacutácué píaliacawa, càmicaalícué pimàni cayábèeri áibanái irí, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisíiri iyú. ²¹ Mabáyawanácaté Dios iicáca wàawirimi Abraham íwalíise yái imàníríca càide iyúwaté Dios ichùullanáni. Dios isutácaté Abraham ícha inúanápiná ìiriwa, yái Isaac, Dios iwàwacáináté yáalimáidaca iicáwa Abraham asáisi yeebáidacaalí Dios tàì íimèeri iyú. Yáté achúmaca Abraham inúaca ìiriwa iyúwa sacrificio Dios irípiná, quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ipíchanáté inúaca Isaac. Abraham yeebáidacaté Dios tàì íimèeri iyú, iná mabáyawanáca Dios iicácani. ²² Abraham yeebáidacaté Dios, imànicaté nacái càide iyúwaté Dios ichùullanáni. Càité nacái Abraham yáasáidaca yeebáidacaté Dios tàì íimèeri iyú. ²³ Càité ichàbacatéwa càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái íimèerica: “Abraham yeebáidacaté Dios, ináté mabáyawanáca Dios iicácani”, càì íimaca. Néese náimacaté Abraham iwali Dios yàacawéerinácani, imànicáináté càide iyúwa Dios ichùullanáni.

²⁴ Iná píaliacuéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios tàì íimèeri iyú imànicaténá càide iyúwa Dios ichùullanáni, yácata Dios iiquéerica mabáyawanèeri iyú,

ìwàlìise yáí cayábéerica imàníirica, càmfírìta abéta ìwàlìise yáí yeebáidáanáca Dios. ²⁵ Càité nacáí úara Rahab, càmfíchúa israelita. Quéechatécáwa uimácaté aslanáí yáapicha plata ìwalínápiná, quéwa uwènúadacaté uíwítáisewa Dios irípiná. Néese uyúudàacaté pucháiba wenáiwica israelitanáí ibànuèyéicaté. Ubàaca nía nàuwidenáí ìchawa. Uyúudàaca nía nacáí namusúacaténáwa áiba àyapulcubàa báawéeyéí wenáiwica ìcha. Ináté mabáyawanáca Dios ìcáca úa. ²⁶ Péemlàcué comparación: Càide iyúwa wenáiwica iiná yéetáanáwa idécanaami iwàwa cáuri yàacawa ìcha, càita nacáí cawinácaalí ìméeerica ìwaliwa yeebáidáanáca Dios, quéwa càmita imàni cayábéeri áibanáí irí, yá canéerica iwèni meedá yáí itàacáica iyúwa chéecáisimi, càmicáiná yeebáida Dios báisíiri iyú.

3

La lengua

¹ Píacué nuénánáí, iwàwacutácué càmita manùbèeyéí péená nabàlùadaca níawawa néewáidacaténá wenáiwica. Cayábacué nuénánáí ipíchanácué Dios yúuwichàidaca píawa. Píaliácuéwa Dios yúuwichàidáanápiná wíawa manuísíwata áibanáí ìcha, wía yéewáidéeyéica wenáiwica, càmicaalí wàya machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacáí ìmáaná. ² Madécaná yàawíríla macáita wía watàanica càmfíri máiní cáaliacáiri iyú. Càulenáca wacùaca wanùmawa ipíchaná watàanica báawéeri iyú. Cawinácaalí càmfírìca imàni ibáyawanáwa itàacáí iyúwa, yá béerica ìwítáise, yáaliéri nacáí icùaca yáawawa macáí cáaliacáiri iyú, ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ³ Péemlàcué comparación: Wachanàidaca achúméeri freno caballo inùmaliculé yéewanápiná caballo imànica càide iyúwa wawàwáaná. Càita wáalimá wawènúadàidaca manuírì caballo. ⁴ Càita nacáí nave manuínaméeyéí, lancha nacáiyéí yèeyéicawa manuírì ùni yáacubàa cáuli iyú. Éwita manuínaméeyéicáaná nía, éwita nacáí cachàiníri cáuli iwatàidacáaná nía nacáí, càicáaná yáí itéerica nave yáalimá iwènúadàidaca manuírì nave càide iyúwa iwàwáaná achúméeri téna nacáiri iyú. ⁵ Càita nacáí iyaca wanène; achúméeri wainá ìwalíseericaní yáí wanèneca, quéwa yáaliméeri imànica madécaná wawàsi, wáalimácáiná wamànica wanène iyúwa cayábéeri manuí, báawéeri nacáí manuíta. Yáí wàasu tàacáisi imusuéricawa wanùma ìricuíse càicanide iyúwa achúméeríina quicháí idábacaalí yeemáca manuírì ànalima. Càmicaalí áiba ichacàidani, yásí quicháí yeemáca ànalima macáita. Càita nacáí wía, éwita achúmacáaná yáí wanèneca, càicáaná yáalimá imànica áibanáí irí báawéeri manuísíwata, càmicaalí wacùaca watàacáíwa ipíchaná watàanica báawéeri iyú. ⁶ Càica wàasu tàacáisi iyacade iyúwa quicháí wáalimácáiná wamànica máiní báawéeri áibanáí irí watàacáí iyúwa, madécaná ìwítáaná báawéeri. Yáí tàacáisi báawéerica imusuéricawa wanùma ìricuíse, casacàaca imànica wáiwítáise macáí. Satanás, yáara demonio ìwacalínáca, yácata náiwacalica macáita wenáiwicaca itàaníiyéica báawéeri iyú mamáalàacata. Watàanicaalí báawéeri iyú, yásí watàacáí báawéeri máiní báawaca imànica yàacawa macáita yáí wamànírìca cháí èeri ìricu, càmita nacáí wáalimá wàyaca casíimáiri iyú áibanáí yáapicha. ⁷ Wía èeri mìnánáica, wáalimá macàalunica wamànica madécaná ìwítáaná pírái, cuwèesináí nacáí, culpiranáí nacáí, àapináí nacáí, áibanáí cuwèesi nacáí ìyèeyéica manuírì ùni yáaculé. Yá wáalimá wéewáidaca nía namànìcaténá càide iyúwa wawàwáaná. ⁸ Quéwa canácata wenáiwica idéeri macàalunica imànica inènawa icùanápináni ipíchaná itàanica báawéeri iyú. Yáí watàacáí báawéerica càmita quirínama iwàwa iyamáacawa.

Càicanide iyúwa àapi iculále inuérica wenàiwica, wáalimácáiná wàuwichàidaca áibanái wenàiwica báawanama watàanícaalí báawéeri iyú nàwali. ⁹ Máiní éeruiri wáiwitáise: Wàaca cayábéeri Wáaniri Dios iríwa wanène iyúwa. Néese wanène iyúwa nacái watàaníca báawéeri iyú áibanái wenàiwica íwali, wacuísaca wáichawa nía nacái, níai wenàiwica Dios idábéeyéica nàyacaténá càide iyúwa Dios inacáiyéi. ¹⁰ Abéerita wanúma írícúise imusúacawa cayábéeri tàacáisi Dios irí, báawéeri tàacáisi wenàiwicanái irí nacái. Píacué nuénánáica, càmita cayába wamàni cà. ¹¹ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná ipisíiri úni imusúacawa dápú néenibàa yáapichéi úni cayábéerica. ¹² Càita nacái higuera yéetaná càmita yáalimá yàaca walí olivo iyacaná. Càmita yéewa uva yéetaná abéya nacáiri yàaca walí higo iyacaná. Càmita yéewa puíwéeri dápú yàaca walí cayábéeri úni wáiréeripiná. Càita nacái càmita wáalimá watàaníca báawéeri iyú báisícaalí cayábaca wáiwitáise wawàwallísewa.

La verdadera sabiduría

¹³ Báisícaalícué cáalíacáica pía, cáiwitáise nacái càide iyúwa picàlidáanacué piináwanáwa, néese piyacué machacàniri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Càita píalimácué píasáidaca cáalíacáicuéca pía báisíiri iyú. ¹⁴ Quéwa máinícaalícué báawaca piicáca áibanái nàasu cawèníiri íwalíise, piwàwacaalícué nacái pichùullaca áibanái canánama, iwàwacutácué càmita piyúunáidaca cáalíacáica pía áibanái íicha, néese píasáidacuéca càmitacué píalía báisíiri tàacáisi. ¹⁵ Pimànicaalícué cà, yásí wáalíacawa píiwitáise píiméericuéca íwali cáalíacáicasani càmfíríta yái náalíacáica Dios imàaquéerica wenàiwica irí. Néesequí cháí èeri írícúirica meedá yái píiwitáiseca càide iyúwa èeri mìnánái ínàidáanáwa, Satanás ichùullacáiná náiwitáise. ¹⁶ Ata alénácaalí nàyaca wenàiwica báawéeyéica íicáca áibanái nàasu cawèníiri íwalíise, nía nacái iwàwéeyéica ichùullaca áibanái canánama, yásí napéliaca níawáaca, namànica nacái macái íiwitáaná nabáyawanáwa. ¹⁷ Quéwa cawínácaalí idènièyéica yáalíacáíwa Dios néeséerica, yá wáalíacawa ráunamáita cawínácaalí nía, nàyacáiná machacàniri iyú náiwitáise masaquéri yáapichawa. Masacàacáiná náiwitáise, ínà yéewa nàyaca nacái matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Càmfíyéi nacái calúa íiwitáise, yéemièyéica áibanái irí cáalíacáiri iyú. Naicáca áibanái ipualé, yá nayúudáaca catúulécanéeyéi. Cayábaca naicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, natàaníca machacàniri iyú, càmita nacái nachíwáida wenàiwica, néese namànica áibanái irí cayábéeri. ¹⁸ Wayúudáacaalí áibanái íyàanápínà matuíbanáiri iyú náapichawáaca, yásí wía nacái wàypapínà matuíbanáiri iyú. Néese áibanái íicápiná càinácaalí wàyaca, yá nawàwapínà namànica cayábéeri nacái.

4

La amistad con el mundo

¹ Píacué judíoca, ¿cánácué pimàni ùwicái píipunitawáaca? ¿Cánácué nacái pípélica píapichawáaca? Nucàlidacué píriwani. Máinícué piwàwaca peedáca píriwa cawèníiri wawàsi casímáicaténácué piwàwa, ínà pípéliacuéca píapichawáaca. ² Piwàwacuéca peedáca píriwa cawèníiri wawàsi, néese càmicáinácué pidé peedacání, yásí pinúacuéca wenàiwica peedácaténá yàasumi. Yá báawacuéca piicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri íwalíise, néese càmicáinácué píalimá peedáca píriwani, ínà pimànícuéca ùwicái píipunitawáaca, pípélica nacái píapichawáaca peedácaténácué áibanái yàasu. Càmitacué pidé

peedáca piriwani yáara piwàwéerica càmicáinacué pisutá Dios íchani. ³ Néese éwita pisutácáanitacué Dios íchani, càmitacué yàa piríni, báawacáinacué piíwitaíse pisutáca Dios íchani, písíimáidacaténacué piáwawa meedá báawéeri iyú. ⁴ ¡Píacué wenàiwicaca iwènùadéeyéica íiwitáisewa Dios ícha! ¿Càmitasicué píalíawa pidécuéca piùwide pimànica Dios, cáininácáinacué piicáca èeri iricúiyéi íwitáise? Cawinácaalí iwàwéerica iyaca càide iyúwa èeri iricúiyéi íwitáise ímáaná, idéca yúuwide imànica Dios. ⁵ Càmiríica caná iwèni yái tàacásica áiba profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Íimaca: “Máini cáinináca Dios iicáca wía, íná càmita iwàwa wawènùadaca ícha wáiwitáisewa ipíchaná cáinináca waicáca Dios ícha áiba”, íimaca. ⁶ Quéwa Dios iyúudàaca wía cachàiniwanáí mamáalàacata imànicaténacué walí cayábéeri mawèníri iyú càide iyúwaté profeta itànaná Dios itàacái bàaluité. Íimacaté: “Dios yúuwideca imànica wenáiwica icàlidéeyéica ínàwanáwa càmitasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníri iyú nalí cawinácaali yáaliéyécawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, íimaca. ⁷ Iná pimàacacué Dios icùaca piíwitaíse, pimànicaténacué càide iyúwa ímáaná. Pibàlùacuéwa tàì íiméeri iyú Satanás íipunita, picácué peebá írí, yásí ipíacuécawa píicha. ⁸ Piwènùadacué piíwitaísewa Dios íripiná, yá iicácuéca pipualé imànicaténacué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ¡Píacué cabáyawanéeyéica, pimàacacué píchawa yái báawéerica pimànírícuéca! ¡Masacácué pimànica piwàwawa pibáyawaná íchawa, yái pínáidéericuécawa báawéeri iyú piwàwalicúsewa, píacué pucháibéeyéica íiwitáiseca! Càmitacué píalímá cáinináca piicáca Dios cáininácaalicué piicáca èeri iricúiyéi íwitáise càimíyéica yáalía Dios íwali. ⁹ ¡Pícháanacué íwali yái báawéerica pimànírícuéca! ¡Picácué casíimáica piicáanica pibáyawaná íwaliwa, néese pícháanacué íwali! ¡Pimàacacué píchawa yái casíimáiná piwàwa pibáyawaná íwaliwa, néese iwàwacutácué achúmaca piwàwa pibáyawaná íwaliwa! ¹⁰ Picàlidacáinacué píchawa yái báawéerica pimàníríca Wáiwacali imàacacaténacué iwàwawa pibáyawaná ícha. Yásí imànicuéca pirí cayábéeri.

No juzgar al hermano

¹¹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní báawéeri iyú piwaliwáaca. Pitàanicaalicué báawéeri iyú áiba wenàiwica íwali, càita nacái báawacaalicué piicácani íwalíise yái imàníríca, càmitacué pimàni iyúwa Dios ichùullaná cáinináanápínacué piicáyacacawa. Càmitacué piicá Dios itàacái càimiétaquéeri iyú, néese píasáidacuéca báawaca piicáca Dios itàacái càiride iyúwa wawàsi canéerica iwèni. Quéwa pimànicaalicué càì, yá píasáidacuéca piicáca piáwawa càiride iyúwa cachàiníríca Dios ícha, picàlidacáinacué càmitasa iwàwacutá pimànica càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. ¹² Iyaca abéerita Dios, yái imàaqueérica walí itàacáiwa. Piwàwalicué nacái yái Dios imàaqueérica walí itàacáiwa, yácata nacái yúuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica, iwàsèeripiná nacái áibanái wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. Iná canáca yéewanacué pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica íwali, abéericáináta Diosquéi yáaliéericawa wenàiwica íiwitáise.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Siúcade péemlacué cayába píacué icàlidéeyéica càì: “Siúcade wàacawa áiba yàcalé iriculé, táwicha nacái. Yá wayamáapínacawa néenibàa abéeri camuí. Yá wamànipiná wàasu wawàsiwa weedácaténá walíwa plata mamáalàacata”, càicué píimaca. ¹⁴ ¡Picácué càì píimaca, càmicáinacué píalíawa càinápínacaalí pichàbàanápínáwa táwicha èeri! Canácata wéená iyéeri càiripináta cháì èeri

irìcu. Càide iyúwa waicácaalí samànéeri achúmasíwata, néese yáta canácani, càita nacái wáyaca cháí achúma èerínata. Càmita wáalíawa càicaalínápiná wéetáwa. ¹⁵ Iwàwacutácué càì píimaca: “Wáiwacali iwàwacaalí wamànica càì, yásí wáyaca néenibàawa, wamànica nacái wawàsi”, càicué iwàwacutá píimaca. ¹⁶ Quéwa máinicué piwàwaca pitàanica canúmaséeri iyú, cachàinicaínácué picáca piawawa. Báawaca meedá Dios iicáca yái cáimacáinácuéca piicáca piawawa. ¹⁷ Cawinácaalí yáalíerica càinácaalí iwàwacutáaná imànica cayábéeri, néese càmicaalí imàni càì, yá imànica iyaca ibáyawanáwa.

5

Advertencias a los ricos

¹ ¡Péemíacué cayábani, piacué judío càasuíyéica càmiyéica yeebáida Dios itàacái! ¡Pícháanicué, péemíanicawa nacái iwali yái báawéeri yúuwichàacáisi yàanèeripinácuécawa píwali! ² Yá báawapinácuéca píchani macáita piasu cawènírica. Cuwée iyáapinácuéca pícha pibàle cayábéerica. ³ Yá cayámipinácuéca píchani macáita yái piasu oroca, plata nacái. Cayàmicaalípinácué píchani, yásí macáita náalíacuéca piináwaná iwaliwa càmitacué piyúudàa catúulécanéeyéi piasu plata iyúwa, yái plata cáininéericuécaca piicáca. Yácué piasu cawèníri imáalàapinácuécawa pícha, néese piùwichàapinácuécawa cáiwíri iyú. Pidécuéca piwacáidaca madécaná cawèníri piásupináwa maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa. ⁴ Piasu plata yáasáidapiná cabáyawanácuéca piawa, yái plata càmiiricuéca pia wenàiwica irí libaidéeyéicátécué piri needácaténácué piri pibànacale iyacaná. Yái Wáiwacali cachàinírira náicha canánama, ichùulíerica nacái chènuníiséeyéi úwi, idéca yéemíaca catúulécanéeyéi lícháanica irí, níái libaidéeyéicuéca piri, nacháawàanácué piináwaná iwali, yá Wáiwacali yúuwichàidapinácué piawa. ⁵ Chái èeri irìcu piyacuéca cayábéeri iyú, càasuíri iyú nacái. Pidèniacuéca macáita yái piwàwéerica casíimáicaténácué piwàwa. Pidécuéca piyáaca cadénama, yá walíibàacuéca pia càide iyúwa pírái walíibèeyéi nawalíibàidéeyéica cayábéeri yàacàsi iyú ipíchawáise nanúaca nía. ¡Yá máinicué mawiénica piasu èeri Dios yúuwichàidacatáipinácué piawa càide iyúwa natécaalí pírái nanúacaténá nía! ⁶ Picálidacuéca pichíwawa picháawàacaténá mabáyawanéeyéi iináwaná iwali, néese pinúacuéca nía, éwita càmicáanítacué napélia pia.

La paciencia y la oración

⁷ Quéwa, piacué nuénánáica yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái, píideníacué piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta Wáiwacali yàanàacataléta. Péemíacué comparación: Yái ibànéerica ibànacalewa iwàwacutá icùaca mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta idàbacataléta unía yúuwàacawa. Néese iwàwacutá icùaca quiríta àta unía imáalàacatalétawa àniwa yeedácaténá bànacalé iyacaná. ⁸ Càita nacái picúacué mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidacué tàì íiméeri iyú nacái mawiénicáiná Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápiná.

⁹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní piríwáaca lúasi iyú, ipíchaná Dios yúuwichàidacuéca piawa. Yá mawiénica Dios yáasu èeri yúuwichàidàanápiná wenàiwica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli inùmalícu ipíchawáise iwàlùacawa. ¹⁰ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piyaca càide iyúwa profetanái icàlidéeyéicáté tàacáisi Wacuériná Dios inùmalícuise. Yáté nàuwichàacawa

Dios irípiná neebáidacáináté itàacái, quéwa nàidenìacaté nàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹¹ Wáaliacawa casíimáica nía siùcáisede bàaluitécáiná nàidenìaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú Dios irípiná. Píaliacuécawa Job iináwaná ìwali. Satanás yáalimáidacaté iicáwani cachàiníiri iyú. Ewitaté Job yùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta ìidenìacaté yùuwichàanáwa mamáalàacata; càmítaté iwènúada íiwitáisewa Dios íicha. Píaliacué nacáíwa idécánáamité Job yùuwichàacawa manuísíwata, néeseté Wacuèriná Dios imànicaté iri cayábéeri manuísíwata, máinícáiná Dios iicáca wapualé, catúulécáná nacáí iicáca wía.

¹² Quéwa péemiacué cayábani nuénánái yái tàacáisi máiníríca cachàini: Picácué píima “Báisi báisísíwata, Dios yáaliéricawa”, picácué càì píima. Picácué nacáí càì píima capiraléeri càli íipidená ìwali, càli íipidená ìwali nacáí, càinàcaalí áiba wawási íipidená ìwali nacáí. Píimacaalícué “Báisíta”, iwàwacutácué báisíríca pitàacáica. Píimacaalícué “Càmita”, iwàwacutácué báisíríca pitàacáica. Picácué píima: “Báisi báisísíwata, Dios yáaliéricawa”, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa.

¹³ Aibanáicaalí péenácué yùuwichàacawa, iwàwacutá nasutáca níawawa Dios íicha. Aibanáicaalí casíimái iwàwa, iwàwacutá nacántàaca casíimáiri iyú Dios irí nàacaténá iri cayábéeri. ¹⁴ Aibacaalí cáuláica, iwàwacutá imáidaca ancianonái, níara icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá imáidaca nía nasutácaténá iri Dios, napusúacaténá nacáí sèenási ipùdàlìcu idècunitàacá nasutáca iri Dios Wáiwacali íipidená ìwali.

¹⁵ Yá manuícaalí ancianonái íináidaca iwàwawa Dios ìwali ichùnlanápiná cáuláiquéeri, náaliacáináwa Wáiwacali iwàwaca ichùnliaca cáuláiquéeri, yásí ichùnliacawa yái cáuláiquéerica, yá Wáiwacali yeedápiná íichani, yái uláica. Cáuláiquéeri imànicaalíté ibáyawanáwa, yásí Wáiwacali imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha. ¹⁶ Iná picàlidacué píichawa yái báawéerica pimàníricuéca píriwáaca, pisutáyacacuéwa píichawáaca pimàcáanápínácué píwàwawa íicha yái píbayawanácuéca. Néese pisutácué píwaliwáaca Dios íicha ichùnlanápinácué píá. Cayábacaalí wáiwitáise Dios iicápiná, wàyacaalí nacáí machacànìiri iyú, néese wasutácaalí wíawawa Dios íicha, yásí Dios imànicué walí cayábéeri manuísíwata. ¹⁷ Píwàwalícué càinàcaalíté iyáaná Dios yàasu profeta íipidenéericaté Elías. Yácata abéeri aslali wanacáiri, quéwa Elías isutácaté Dios manuísíwata ipíchanáté unía yúuwàacawa, yéewacaténáté báawéeyéi wenàiwica nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa. Yá máisiba camui y medio canácaté unía; Dios imànicaté càide iyúwa Elías isutáaná íicha. ¹⁸ Néese Elías isutácaté Dios íicha àniwa unía yúuwàacaténáwa àniwa, yá yèepùaca unía yúuwàacawa àniwa càli ìwali, yèepùà bànacalé yàaca iyacanáwa.

¹⁹ Píacué nuénánáica, áiba péenácué iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios itàacái íicha, néese píyúudàacaalícué iwènúadaca íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yá pimànicuéca piacawa cayábéeri manuísíwata. ²⁰ Péemiacué cayábani, cawinácaalí iwènúadéerica áiba wenàiwica ibáyawaná íichawa, idéca icùaca cabáyawanéeri ipíchaná yéetácawa méetaculé Dios íicha càiripináta. Yá nacáí Dios imàacapíná iwàwawa ibáyawaná manuírí íicha.

1 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Pedro abéeri apóstol Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nutànàacué pirí cuyàluta piácué càmlíyèica ìya yàasu cáli ìnatawa, ìyèeyèica Ponto yàasu cáli ìnata, Galacia yàasu cáli ìnata nacái, Capadocia yàasu cáli ìnata nacái, Asia yàasu cáli ìnata nacái, Bitinia yàasu cáli ìnata nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta, piácué Wáaniri Dios yeedéyèica yàasu wenàiwicanápináwa càide iyúwaté ìnàidáanáwa bàaluité. Dios idéca ibànúaca Espíritu Santo piwàwaliculécué masacàcaténácué imànica piíwitáise, yéewanápinácué píibaidaca abéerita Dios irípiná, pimànicaténácué nacái càide iyúwa ichùullaná. Jesucristo ìiraná imusúcatéwa ícha cruz ìwali yéetácaalítéwa píichawalinácué, piácué yeebáidéyèica itàacái, ìná Dios idéca imàacacué iwàwawa píbayawaná ícha. Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàninápinácué pirí cayábèeri mawèníri iyú manuísíwata, imàacáanápinácué nacái pìyaca matuìbanáiri iyú.

Una vida de esperanza

³ Wàacué Dios irí cayábèeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica. Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata, ìná idéca iwàlisàidaca wáiwitáise wadèlìcaténá wacáuca wàlisàíwa chènuníisérica. Càita Dios idéca imànica walí cayábèeri Jesucristo imichàacáinátéwa yéetácáisi ícha. ìná yéewa manuíca wáinàidaca wawàwawa idècunitàacá wacúaca Dios imàninápiná walí càide iyúwaté ìmáaná. ⁴ Dios idéca iwàlisàidacuéca piíwitáise yàacaténácué pirí plasu cawèníripináwa chènuníisérica. Siùcáise Dios icùaca ìyaca pirípinácué plasu cawèníri cayábèeri, càmlírica yéewa áiba imàlaidacani càiripiná. ⁵ Peebáidacáinácué Dios itàacái, ìná icùacuéca pía ichàini iyúwa, iwasàcaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa èeri imàlāacaalípináwa, càide iyúwaté ìnàidáanáwa imàninápinácué pirí cayábèeri macáita naicápiná.

⁶ Ìná yéewa casíimáicuéca piwàwa siùcáise éwitàacáwa cawàwanáta iwàwacutácué piùwichàacawa manuísíwata achúma èerínatàacá, manuíri yùuwichàacáisi iyú. ⁷ Péemlacué comparaci: Nawasàca oro ùlèeri quichái iyú needacaténá ícha macái wawàsi casaquèeri yéewanápiná masacàasíwaca yái oroca, cawènírica nacái, quíramenlíri nacái. Càita nacái yái piùwichàanáuécawa yáalimáidacué iicáwa pía píasáidacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú. Píidenlacaalícué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú, yásí Dios iicácuéca peebáidáaná càiride iyúwa máinlíri cawènica macái oro ícha, orocáiná imàlāapinácáitawa meedá áiba èeriwa. Ìná peebáidacaalícué Jesucristo itàacái tàì ìmèeri iyú, éwitacué piùwichàacáanítawa, yá Dios icàlìdapinácué piináwaná cayábèeri iyúwa, imàacápinácué nacái pìyaca cáimíetacanéeri iyú yáapícha, pícamaláná mèlumèluíri irícuwa, Jesucristo yàacaalípináwa nèese àniwa.

⁸ Cáinínácuéca piicáca Jesucristo éwitacué càmicáanítàacáwa pidé piicácani pitúu iyúwa. Càita nacái peebáidacuéca itàacái siuca, yái càmlíricuécáwaca píicá, ìná yéewa piyanídacuécawa casíimáiri iyú manuísíwata Dioscáiná idéca isíimáidacuéca pía. Eeri mìnánáì càmita náalimá nacàlìdacani natàacái iyúwa cánácué yéewaná casíimáica pía. ⁹ Peebáidacáinácué Jesucristo, ìná idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹⁰ Bàaluité Dios yàasu profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmallicuise néewáidacatéwa Dios itàacái ìwali cachàiníiri iyú náaliacaténáwa càinàpináacalíté iyú wenàiwicanái yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yáté nacàlidaca Dios itàacái íiméerica Dios imànínàpinátécué piri cayábéeri mawèníiri iyú. ¹¹ Bàaluité Espíritu Santo, Cristo ibànuèrica, imàacacaté Dios yàasu profetanái yáaliacawa Cristo yàanànapínaté, yùuwichàanàpinaté nacáíwa, iyáanàpinaté nacái cáimiétacanéeri iyú chènuniré icamaláná mèlumlèlúiri írìcuwa Dios yáapicha icùacaténá macáita. Néese profetanái néewáidacatéwa cachàiníiri iyú náaliacaténáwa cawinàpinácaalí wenàiwicacani, yái wenàiwica Dios imàaquéericaté nacàlidaca iináwaná ìwali ipíchawáiseté yàanàaca, càita nacái càicaalínàpinácaalíté yéenáíwaná yàanàaca. Néese profetanái nàináidacatéwa mamàalàacata ìwali náaliacaténáwa càinàcaalíté íimáná yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nalí. ¹² Quéwa Dios imàacacaté profetanái náaliacawa càimínàpinaté nàasu èeri pinátani yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nacàlidaca Dios inùmallicuise; néese Dios imàacacaté náaliacawa yàacaté nalí tàacáisi pírìpinácué iyéeyéipinacaté madécaná camuí náamiwáise. Pidécuéca péemiaca Dios yàasu apóstolnái icàlidáaná piri Cristo itàacái, íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nacàlidacatécué pírini Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Cristo ibànuèrica chènuníise. ¡Máini Dios yàasu àngelnái chènuníiseeyéi nawàwaca náaliaca néemiaca càinàcaalí iyú Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Iná pimichàidacué píiwitáisewa píinàidacaténácuéwa cáaliacáiri iyú. Picácué picàma, néese piyacué cáimiétaquéri iyú, piicacaténácué píichawa cayába. Manuicué píinàidaca piwàwawa Dios ìwali picùacaténácué matuìbanáiri iyú Dios imànínàpinácué piri cayábéeri mawèníiri iyú Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. ¹⁴ Picácué pimàni pibáyawanáwa càide iyúwacué pimàníná bàaluité ipíchawáiseté píaliaca Dios ìwali. Néese peeabàidacué Wàaniri Dios itàacái. ¹⁵ Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná yái Diosca imáidéericuéca pia. ¹⁶ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité; Dios ímacaté: “Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná núa”, íimaca yái Diosca.

¹⁷ Píaliacuéwa càmita Dios iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná càiride iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese yùuwichàidapíná canánama báawéeyéi, ìwalíise yái báawéerica namànírica. Iná píimacaallicué Dios ìwali Wàaniricani, yá iwàwacutácué piaca iyéininá mamàalàacata idècunitàacá piyacuéca cháí èeri írìcu. ¹⁸ Dioscáiná idéca iwasàacuéca pía íicha yái píiwitáisemica canéerica iwèni, yái piawirináimi íiwitáise. Píaliacuéwa máníricaté cawènica Dios írini yái iwasàanacatécué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmitaté ipáyaidani oro iyú, càmita nacái quírameníiri plata iyú, yái wawàsi imáalèeripinácawa. ¹⁹ Néese Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa Cristo íiraná cawèníiri iyú, Cristo yéetácáinatéwa iyúwa sacrificio wáichawalíná. Bàaluité Dios ichùullaca yàasu wenàiwica nanúanàpinaté cordero iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, yái oveja wàlisài cayábéeri, canéerita isacàa. Càita nacái Cristo, yái cayábéerica íiwitáise, mabáyawanéeri nacái yéetácatéwa wáichawalíná yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ²⁰ Bàaluitésíwata èeri ipíchawáiseté, yáté Dios íinàidacawa ibànùanàpinaté Cristo yéetánàpináwa èeri mìnánái íichawalíná. Cristo idéca yàanàaca malééná èeri ipíchawáise èeri

imáalàacawa, iyúudàacaténácué pía. ²¹ Cristo idéca imàacacué peebáidaca Dios itàacái, yái Dios imichàidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. Néeseté Dios imàacaca Cristo iyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluiri iricuwa ìcùacaténá macáita. Càita peebáidacuéca Dios, picùacuéca pìyaca nacái Dios imànínápinácué pìrì cayábéeri.

²² Peebáidacuéca càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi báisírica, íná Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise cáininácaténácué piicáca áibanái báisíri iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piicáanápínácué nía càiyéide iyúwa péenánáíwa Wáiwacali ìwalísená. Íná iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa mabáyawanéeri iyú, báisíri iyú nacái, macáitacué pichàini iyúwa. ²³ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise pidèniacaténácué picáucawa chènuníserica. Càmitacué Dios yàa picáuca imáalèeriwa càide iyúwacué písèenáimi imànínáté cháí èeri iricu. Néese yái Dios cáurica, càmirica imáalàawa, idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise itàacái iyúwa, yái tàacáisi peebáidéericuéca. ²⁴ Càité nacái profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica:

“Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàacaalíwa ráunamáita, càide iyúwa nacái íiwichí yúuwàacaalíwa masicái íicha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama: Ewita càasuýéicaalí wía, cáalíacáiyéicaalí wía nacái, càicáaníta wáyacáita maléená èerita cháí èeri iricu.

²⁵ Quéwa Wáiwacali itàacái iyaca càiripínata”, càité íimaca yái profetaca. Yái Wáiwacali itàacái, yácata tàacáisi nacálidéericatécué pìrì píalíacaténácuéwa Jesucristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

2

¹ Íná piúcacué pílichawa píiwitáise báawéerimiwa macái íiwitáaná, macái chìwái nacái, macái nacái pucháibáanácué píiwitáise, yá nacái macái báawáanácué piicáca áibanái náasu cawèníri ìwalíse, yá nacái macái báawéeri tàacáisi íiwitáaná picálidéericuéca áibanái ìwali. ² Péemlacué comparación: Máini quíraslinái ícutáca ìnisi yáawamita nachàiniadacaténá naináwa. Càita nacái iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali cachàiníri iyú, yái machìwéeri tàacáisca, pichàiniadacaténácué píiwitáisewa Dios ìwali, àta Jesucristo yàanàacataléta iwasàacaténácué pía macái báawéeri íicha. ³ Càita iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali píalíacáinácuéwa báisíri iyúcani Wáiwacali iicáca wapualé manuísíwata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Abédanamacué pimànica píiwitáisewa Wáiwacali yáapicha mamáalàacata. Péemlacué comparación: Áibanái imàniyéicaté íba ícapèená, náucacaté náichawa abéeri íba canácáináté iwèni naicácani. Càita nacái abènaméeyéi èeri mìnánái caná iwèni naicáca Wáiwacali, quéwa Dios idéca ibàlùadacani iyúwa abéeri cachàiníri náicha canánama. Yái Wáiwacali, càicanide iyúwa manuiri íba cáuri Wáiwacali yàacáiná wacáuca càmiri imáalàawa. ⁵ Píacatacué càiyéide iyúwa cáuyéi íba, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios idéca iwacáidacuéca pía iripínáwa. Càicuéca píade iyúwa manuiri templo cayábéeri, Dios imànírira ícapèepínáwa, Espíritu Santo iyacaténá iricu. Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise píibaidacaténácué abéerita iripíná càide iyúwa sacerdotenái mabáyawanéeyéi, isutéeyéica Dios íicha áibanái iripíná, pimànicaténácué nalí cayábéeri nacái, pimàacacaténácué nacái píawawa Dios írì, píacaténácué írì cayábéeri nacái. Yácata sacrificio Dios iwàwéericuéca

pimànica irípiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa. Yá casímáipínacué Dios iicáca píasu sacrificio piyacáinacué abédanamata Jesucristo yáapicha, yái yéetéericatécué píichawalíná pibáyawaná iwalíse. ⁶ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi bàaluité Dios inùmallicúse. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuírí idàbacaténá imànica caplí dàalanama, càita nacái nubànùapíná israelitanái iríwa nacuerínápiná, níái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená írìcu, áibaalí íipidenéeri Sión. Máiní cayábéeri íiwitáise yái nacuerínápináca nubànueripínáca nalíwa, máiní nacái nùasu wenàiwicanái iwàwacutácani. Càicanide iyúwa cayábéeri íba manuírí, máiníirí iwàwacutácawa nacái caplí irípiná, yái íba wenàiwica needéerica nadàbacaténá namànica caplí. Cawínacaalí yeebáidéeyéipínáca itàacái, yái nacuerínáca, càmita achúma nawáwa neebáidáaná iwalísewa, numànipínacáiná nalíwa macáita càide iyúwaté núumáaná nalí”,

càité íimaca yái Diosca.

⁷ Máinícué cawènica pirí yái íbaca, yái Jesucristoca, píacué yeebáidéeyéica itàacái, quéwa Dios imànipíná cachàiníirí iyú áibanái írì càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái càide iyúwa yàasu profetanái itànàaná Dios itàacái bàaluité. Náimaca:

“Níái imàníyíecaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba, canácáinaté iwèni naicácani. Quéwa siúcade máiníirí iwàwacutácawa caplí irípiná yái íba náuquéericaté”,

íimacaté yái profetaca icàlidacatenáté Jesucristo iináwaná. ⁸ Càita nacái áiba profeta itànàacaté Dios itàacái Jesucristo iwali. Íimacaté:

“Áibanái càmítapíná neebáida itàacái, calúapíná nacái naicácani”,
cài íimaca yái tàacáisica. Siùca báawaca naicáca Jesucristo càmícáiná neebáida Dios itàacái. Yá Dios yùuwichàidapíná níawa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité.

⁹ Quéwa Dios idéca yeedácuéca pía yéenibepínáwa, íná yéewa càicuéca píade iyúwa abéeri wenàiwica yàawiría. Wacuèriná Dios idéca imàacacué pía sacerdotenápiná, píibaidacatenácué irípiná, pisutácaténá Dios ícha wenàiwicanái irípiná, píacatenácué nacái cayábéeri Wacuèriná Dios íríwa. Càicuéca píade iyúwa abéeri cáli néeséeyéi mabáyawanéeyéica, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapínáwa íbaidéeyéipíná abéerita Dios irípiná. Càita Dios idéca imànicuéca pirí yéewanápinacué picàlidaca iináwaná iwali idéca imànica madécaná cayábéeri ichàini manuírí iyúwa, yái Dios imáidéericatécué pía catéeri ícha, yái pibáyawanáca pimàníricatécué càmicaalíté píalía Dios iwali. Dios idéca imáidacuéca pía amalácaténácué imànica píiwitáise yéewanápinacué piyaca Dios icamalá írìcu, náapicha macáita yáaliyéyéica Dios iwali. ¹⁰ Bàaluité piyacuéca càide iyúwa canéeyéi yàawiría, quéwa siúcade Dios icuèyécúcuéca pía. Bàaluité càmítacué píalíawa Dios iicáca pipualé, quéwa siúcáise de píaliacuéwa Dios iicáca pipualé manuísíwata.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutacué píicha wawàsi manuísíwata píicáanápinacué píawa iyúwa wenàiwica yèepuníyécawa déeculé yàasu cáli íchawa, idécunitàacá piyacuéca cháí èeri írìcu, yácáinacué píasu cáli iyaca chènuniré. Picácué pimàni báawéeri càide iyúwa píiwitáise bàaluisáimi iwàwáaná, yái píiwitáise imàníricuéca ùwicái píipunita, ipíchanácué picaláacawa Dios ícha. ¹² Píyacué machacàníirí iyú cháí èeri írìcu yéewanápiná áibanái càmíyéica yeebáida Dios naicáca yái cayábéerica pimàníricuéca. Siùca

natàanícué pìwali báawéeri iyú càide iyúwacué pidéca nacáicaalícué pimànica pibáyawanáwatá. Quéwa pimànicaalícué cayábéeri siùcade, yásí áibaalípiná nàapináca Dios irí cayábéeriwa Dios yéemìacaalípiná èeri mìnáná iináwaná ìwali càinàcaalíté namànìirica, càinàcaalíté nacái nàyaca.

¹³ Pimànicué càide iyúwa nachùullianácué pía, macáita icuèyèicuéca píasu cáli, píasáidacaténácué cayábéeri íiwitáise yái Wáiwacalica. Peebácué itàacái yái náiwacalináca icuèricuéca píasu cáli. ¹⁴ Pimànicué càide iyúwa nachùullianácué pía, níara gobernadoriná náiwacaliná ibànùeyèicuéca platalé nacapèedáidacaténá báawéeyéi íiwitáise, namànicaténá nacái áibanái irí cáimiétaquéri iyú, cawinácaalí imàniyéica cayábéeri. ¹⁵ Dios iwàwacáinácué pimànica cayábéeri, yéewanápinácué càmita náalimá nacháawàaca piináwaná ìwali, áibanái máiwitáiseeyéica càmíiyéica iwàwa yáaliacawa.

¹⁶ Báisíta pidènlácué abéerita Píiwacaliwa chènuníiséerica, yái iwasèericatécué pía báawéeri íicha. Quéwa càmita Wáiwacali iwasàacué pía pimànicaténácué pibáyawanáwa meedá. Néese pimànicué abéerita càide iyúwa Dios ichùullianá, yáasu wenàiwicacáinácué pía. ¹⁷ Píicácué macái wenàiwica cáimiétaquéri iyú. Cáinínácué píicáca macái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níacáinácué péenánáica nía Wáiwacali ìwalíisená. Píacué Dios icàaluíniná. Píacué nacái íimíetacaná yái wenàiwica icuèricuéca píasu cáli.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Píacué áibanái yáasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawèniiri iyú. Peebáidacué píiwacali itàacáiwa cáimiétaquéri iyú, càmita abéta níái ichùulliyèyèicuéca pía éeréeri iyú, néese nía nacái báawéeyéica íiwitáise, imàniyéicuéca pírí báawéeri. ¹⁹ Cayábaca Dios iwàwa íicáca píidenlácuéca yùuwichàacáisi matuìbanáiri iyú mabáyawanácaalícué pía, piùwichàacaalícuéwa càì píslimáidacaténá Dios. ²⁰ Quéwa pimànicaalícué pibáyawanáwa, néese píidenlácaalícué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía, néese càmítacué cawèni Dios íicáca piùwichàanáwa, cabáyawanácinácué pía meedá. Quéwa nàuwichàidacaalícué pía ìwalíise yái cayábéerica pimànìirica, néese píidenlácaalícué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú, yásí cawènica Dios íicácué piùwichàanácawa. ²¹ Yácáiná Dios imáidacatécué pía píidenlácaténácué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía ìwalíise yái cayábéerica pimànìirica. Cristo yùuwichàacáinátéwa píichawalínácué yáasáidacaténácué pírí iwàwacutácué pimànica càide iyúwaté Cristo imàniná. ²² Canácatáita Cristo imànité ibáyawanáwa, canásíwata. Càmitaté ichiwáida wenàiwica, ibatáa abéeripináta. ²³ Nacúiscaté náichawani báawéeri iyú, quéwa càmitaté itàaní báawéeri iyú nalí. Nàuwichàidacaté Cristo, quéwa canátaté íbàulianá nía. Néese imàacacaté yáawawa Dios irí mamáalàacata, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica machacàniri iyú. ²⁴ Cristocata yái itéericaté ìwaliwa wabáyawaná yùuwichàanápinátéwa wabáyawaná ìwalíise iiná iyúwa cruz ìwali. Yaté Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná wamàacaca wáichawa yái báawéerica wamànìirica. Càité Cristo yéetácawa yéewanápiná wáyaca machacàniri iyú Dios íicápiná. Nacapèedáidacaté Cristo cabèesi iyú báawanama ipichawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Inácué Cristo ícháuná ìwalíise idéca píiuitáise ichùnìlacawa pibáyawaná íichacuéwa. ²⁵ Quéechatécáwa piméeràacatécuéwa méetàuculé Dios íicha càide iyúwa ovejanái iméeràacaalíwa canéeyéica icuèriná. Quéwa pidécuéca piwènúadaca píiuitáisewa Cristo irípiná

yái icuèricuéca píiwitáise cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icuacaalí yàasu ovejanáwa.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Càita nacái piacué inanái canìrìiyéica, pimànicué càide iyúwa pinìri iwàwáaná. Yási níara abénaméeyéi càmíiyéicatàacáwa yeebáida Jesucristo itàacái nawenúadapíná irí náiwitáisewa, éwitacué càmíicáaníta pialàa nía báawanama, naicácáiná pimànicuéca cayábéeri, piyacaallicué machacànìiri iyú nacái pinìri yáapichawa piacaténacué ímíetacaná càide iyúwa Dios ichùulianacué pía. ³ Piacué inanái canìrìiyéica, picacué máini píináidáanícawa ìwali cànínacallicué iicacánáwa. Picacué máini pichùnìlaca píiwita íbáináwa cawènìiri iyú. Càita nacái picacué máini picùada piwaliwa oroíri tùliquìchi cawènìirica. Picacué nacái máini picutáca píbàlepináwa máinìiri cawènica. ⁴ Néese pichùnìlacué cayába píiwitáisewa piwàwallicúsewa. Picacué cachàini piicáca piawawa áibanái ìicha, néese pimànicué áibanái irí éeréeri iyú. Yási casíimáicué Dios iicáca píiwitáise càiride iyúwa wawási cayábéeri iicacánáwa, càmìiri imáalàawa. ⁵ Càité nacái inanái namànica bàaluité, Dios yàasu wenàiwicaca. Nachùnìlcaté náiwitáisewa cayábéeri iyú nawàwallicúsewa bàaluité, yaté cawènica Dios iicáca náiwitáise. Manuicaté náináidaca nawàwawa Dios ìwali imànínápináté nalí cayábéeri càide iyúwaté ímáaná nalí. Namànicaté nacái càide iyúwa nàacawéeri iwàwáaná. ⁶ Càité Sara imànica, úai Abraham ínuca. Umànicaté càide iyúwa Abraham iwàwáaná. Yaté úumaca ìwali “nuiwacali”. Yá càicuécá píade iyúwa Sara íidunái pimànicaallicué cayábéeri piacawéeri iríwa, càmicaalí nacái cáalu piacué.

⁷ Càita nacái piacué aslanái cáinuíyéica. Piyacué píinu yáapichawa cáaliacáiri iyú. Peedacué úasupíná piacaténacué uímiétacaná. Pimànicué càì ulí cayábéeri cáaliacáiri iyú càmíicáiná cachàini úa càide iyúwacué cachàiníná pía. Piacué uímiétacaná nacái Dioscáiná idéca imànica ulí cayábéeri mawènìiri iyú yàacaténá ucáuca càmìiri imáalàawa càide iyúwa imànínacué píri. Piacué uímiétacaná yéewanápiná Dios yeebácuéca píri pisutáanacué ìicha.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Siúcade péemìlacué cayába, macáitacué pía. Abédanamacué pimànica píiwitáisewa piapichawáaca, piicáyacacaténacuéwa catùulécaneéri iyú, cáininéeri iyú nacái, abémisanacáinacué pía Wáiwacali ìwalíisená. Piicacué pipualéwáaca. Picacué cáimacái piicáca piawawa áibanái ìicha. ⁹ Picacué pimàni irí báawéeri cawínacalí imànìiricuéca píri báawéeri. Picacué nacái picuísani éwita icuísacaallicué pía. Néese pitàanicué irí cayábéeri iyú, pimànicué irí cayábéeri nacái, Dioscáiná imáidacatécué pía imànicaténacué píri cayábéeri. ¹⁰ Càité áiba profeta idéca itànàaca Dios itàacái:

“Píwàwacaalí piyaca manùba èeri casíimáiri iyú, yá iwàwacutá picùaca pinènawa pitàanicáicha báawéeri tàacáisi, picùaca nacái pinùmawa ipichaná picàlidaca pichìwawa.

¹¹ Piwènùada píiwitáisewa báawéeri ìicha, yá pimàni cayábéeri. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá matuìbanáiri iyú áibanái yáapicha; picacué pipéla nía.

¹² Yácaíná Wacuèriná Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica machacàniri iyú Dios iicápiná, yeebá nacái nasutáaná ícha; quéwa Dios yùuwideca imànica wenàiwica imàniyéica ibáyanáwa”, ìmaca yái Dios itàacáica.

¹³ Batéwa macái wenàiwica cayába naicápinácué píawa pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, yá càmítacué nàuwichàida píawa. ¹⁴ Quéwa éwita nàuwichàidaalí píawa ìwalise yái cayábéerica pimàniricuéca, càicáaníta Dios imànipinácué pírí cayábéeri. Picácué cáalu pía piùwidenái íchawa. Picácué nacái achúma píinàidacawa piwàwawa. ¹⁵ Néese piácué Píiwacali Cristo icàaluínináwa macái piwàwalicúsewa. Aibanáicaalícué isutá yéemiawa pía càinacaalí peebáidéerica, yá picàlidacué nalí Jesucristo iináwaná, yái peebáidéericuéca itàacái. Picàlidacué nalí cáimiétaquéri iyú, éeréeri iyú nacái. ¹⁶ Pimànicué cayábéeri, yéewanápiná áibanái itàanicaalícué píwali báawéeri iyú peebáicáinácué Cristo itàacái, yási báica nía natàacái báawéeri ìwaliwa, pimànicáinácué abéerita yái cayábéerica.

¹⁷ Pimànicaalícué pibáyanáwa, yási piùwichàapinácuéwa pibáyaná ichùuliacawa. Quéwa caná iwèni Dios iicá yái piùwichàanácucawa cabáyanáicáinácué pía meedá. Quéwa Dios imàacacaalícué áibanái yùuwichàidaca pía ìwalise yái cayábéerica pimàniricuéca, yási máini cawènica Dios iicácuéca piùwichàanáwa, càmíicáinácué cabáyaná pía. ¹⁸ Yácaíná Cristo nacái yùuwichàacatéwa mabáyananéeri iyú. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyaná ìwalise, abé yàawiríata, néese càmita quirínama yéetácatéwa. Cayábéericaté íiwitáise yái Cristoca, quéwa càicáaníta yùuwichàacatéwa wáichawalíná, wía báawanaméeyéica itécaténá wía Dios yàatalé, yéewanápiná nacái cayábaca wáapicha Dios. Yéetácatéwa càide iyúwa wenàiwica, quéwa cáucaté iwàwa cáuri mamáalàacata. ¹⁹ Néese idécanaamité Cristo yéetácatéwa, yáté yàacawa iwàwa cáuri iyú yàacaténaté iicáca infierno icàlidacaténaté nalí tàacáisi, níara yéetéeyéimicawa báawéeyéica íiwitáise nadacuèyéica presoíri iyú. ²⁰ Níacata càmíiyéicaté yeebáida Dios itàacái bàaluité Noé yàasu èerimité. Idécunitàacá Noé imànicaté arca, yái manuiri lancha nacáirica, yáté Dios idécuniacawa quiríta nawènúadacaténaté náiwitáisewa báawéeri ícha, níara èeri mìnanaíca. Ochocaté namanúbaca níai Noénáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nawàlúacaténatéwa arca iriculé, yá cáucaté nía manuiri yéesacái ícha, inuéricaté áibanái èeri mìnanaí canánama. ²¹ Yái yéesacái ìmáanáca càicanide iyúwa wabautizáanáwa úni yáaculé, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càide iyúwaté arca iwasàanaté Noénái úni yéesacái ícha, càita nacái Jesucristo iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha weebáidacaalí Jesucristo itàacái wabautizácaténáwa úni yáaculé. Jesucristo yáalimá iwasàaca wía imichàacáinatéwa yéetáacísi ícha. Yái wabautizáanácawa, càmita ìmáaná wáapídacáita wáichawa meedá, néese ìmáanáca wasutáca Dios ícha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa wabáyaná ícha, ichàiniadacaténá wía nacái yéewanápiná wáyaca machacàniri iyú Dios iicápiná. ²² Jesucristo imichàacatéwa chènuniré, yá iyaca siúcáise de Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha, macáita ángelnái, macáita demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníseeyéi, cháí èeri irícu nacái.

¹ Cristo yùuwichàacatéwa iiná iyúwa, íná càita nacái iwàwacutácué pichùniaca píiwitáisewa yéewanápinácué màulenáca pía piùwichàacaténáwa Cristo irípiná matuíbanáiri iyú. Wàuwichàacaaliwa wainá iyúwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, yásí chuìca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisáimi cabáyawanéerica. ² Néese idècunitàacá piyacuéca cháí èeri iricu, yá pimànipinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmliritacué càide iyúwa píiwitáise bàaluisáimi iwàwáaná. ³ Bàaluité piúccatécué madecaná èeri pimànicaténácué càide iyúwa èeri m̀nanaí imànlíná càmlíyéica yeebáida Dios itàacái. Pimànicatécué báawéeri macái íiwitáaná mamáalàacata mabáiníiri iyú áibanái yáacuésemi. Pimànicatécué nacái piíná iyúwa yái càmlírira Dios ibatàa wenáiwica imànica. Picàmacatécué nacái manuúri fiesta iricu, piyáacaalítécué piyáacaléwa manuú máiuitáiseeri iyú áibanái yáapicha icáméeyéicué piápicha báawanama, imàníyéicátécué piápicha nacái máini báawéeri wawási nainá iyúwa piacaténácué ídolo icáaluíniná, níái cuwáiná yéenáiwanáca. ⁴ Siúcacué piacawéeyéiná bàaluisàna náináidacawa naicáidacuéca pirí, natànúcué nacái píwali báawéeri iyú càmicáinácué quirínama piacawéeridaca nía namànicaalí nabáyawanáwa manuúsiwata málaléquéeri iyú. ⁵ Quéwa áiba èeriwa iwàwacutápiná nabàlùacawa Dios ípunita, yái Dios icàlitéeripináca iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa, macáita báawéeyéi, níái cáuyéicáwaca, nía nacái yéetéeyéimicawa. ⁶ Níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái cháí èeri iricu néemlacaté yái cayábéeri tàacáisica yéewanápináté nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha, éwitaté iwàwacutáacáníta néetácawa càide iyúwa macái èeri m̀nanaí.

⁷ Siúca mawíenícani yái èeri imáalàanápináca. Iná picùacué piawawa cayába pisutácaténácué piawawa Dios ícha cáimiétaquéeri iyú iyúwa cáalacáiyéi. ⁸ Máini iwàwacutácué cáinínaca piicáyacacawa. Cáinínacaalí waicáca áibanái, yásí wamàacaca wawáwawa nabáyawaná ícha, càinácaalí báawéerica namànírica walí, yéewanápiná nacái Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha. ⁹ Peedácué píataléwa áibanái wenáiwica casíimáiri iyú, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué calúa pía íwalíse, néese piyúudáacué wenáiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nèepunícaaliwa déculé nacapèe íchawa. ¹⁰ Dios idéca imàacacué pirí chàinisi abéechúanaméeri iyú pimànicaténácué píibaidacaléwa Dios irípiná. Dios imàacacué pirí piasu cawèníiri nacái, càide iyúwa iwàwáanácué imàacaca píriní, yéewanápinácué piyúudàayacacawa. Iná pimànicué cayábéeri píriwáaca càide iyúwa Dios ichàiniadáanácué pía. ¹¹ Picàlidacaalícué Dios itàacái, picàlidacué nalíni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Piyúudàacaalícué áibanái, piyúudáacué nía càide iyúwa Dios imàacáanácué píri chàinisi. Càinácaalícué pimàni, pimànicué macáita machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái yéewanápiná áibanái wenáiwica neebáidaca Jesucristo itàacái nàacaténá Dios irí cayábéeri. Jesucristo icùapiná macáita càiripináta íiwitáise cachàiníiri iyúwa, icànéerica mèlumèlúiri iyú chènuniré. Báisíta, amén.

Sufrir como cristianos

¹² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Manuúri yùuwichàacáisi idéca yàanáca píwalícué. Picácué píináidawa manuúsiwata piicáca yái manuúri yùuwichàacáisica yáalimáidéericuéca iicáwa pía càide iyúwa quichái masacàacaalí imànica oro, yáasáidacaténá asáisi báisícaalícué peebáida Cristo. Picácué píináidawa càmlínápinácué iwàwacutá piùwichàacawa.

¹³ Néese casíimáicué piwàwa manuísíwata pialimácáinácué pìidenlaca piùwichàanáwa Cristo irípiná càide iyúwa Cristo iidenlanáté yùuwichàanáwa, yéewanápinácué piyanídacawa cachàiniwanái Cristo yàanàacaalipiná cachàiníri iyú, icamaláná mèlùmèluíri irícuwa, icùacaténá macáita íiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁴ Casíimáipinácué piwàwa áibanái itàanícaalícué píwali báawéeri iyú íwalise yái peebáidáanácuéa Cristo itàacái. Yá casíimáipinácué piwàwa yáacáiná Espíritu Santo yàacawéeridacuéa pía mamáalàacata icùacaténácué píiwitáise Dios ichàini manuírí iyú. ¹⁵ Càmita nutàaní yùuwichàacáisi íwali yàanèrica èeri mìnánái íwali inuéyéica wenàiwica, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái imàniyéica báawéeri áibanái irí; nía nacái máníiyéica iwàwaca isutáca yéemlawa áibanái yàasu tàacáisi íwali. ¹⁶ Quéwa piùwichàacaalícuéwa íwalise yái peebáidáanácuéa Cristo itàacái, picácué báí pía íwalise, néese pía Dios irí cayábéeri náalíacáinácué píwali Cristo yàasu wenàiwica pía.

¹⁷ Idéca yàanàca nàasu èeri Dios idàbacatáipináta yùuwichàidaca èeri mìnánái nabáyawaná íwalise. Quéechacáwa Dios yùuwichàida wía siuca, wía Dios yéenibeca. Dios idéca idàbaca imàacaca wàuwichàacawa càide iyúwa wenàiwica icapèedáidacaalí yéenibewa, íná yéewa wáalíacawa máníipiná cachàiniwanái Dios yùuwichàidaca èeri mìnánái manuísíwata, cawinácaalí càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. ¹⁸ Iwàwacutá wàuwichàacawa manuísíwata cháí èeri irícu, éwita Dios yàasu wenàiwicacáníta wía, Dios yéewáidacáiná wía yùuwichàacáisi iyú àta wàacatalétawa èeri íicha. Íná wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápiná cabáyawanéeyéi wenàiwica càiripináta, cawinácaalí nacái báawéeyéica íicá Dios. ¹⁹ Íná wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios iwàwacaalí wàuwichàacawa Cristo irípiná, yá iwàwacutá wamànica cayábéeri mamáalàacata, wamàacacué nacái wíawawa Dios ícáapi irículé icùacaténá wía, yái Dios idàbéericaté wía, imàníripináca nacái walí càide iyúwaté íimáaná.

5

Consejos para los creyentes

¹ Siùcade nuwàwaca nùalàacuéa pía píacué ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, íwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Ancianoca núa nacái càide iyúwacué pía. Nuicácaté Cristo yùuwichàacawa cruz íwali, yá nucalídaca iináwaná íwali. Néese Cristo yàanàapinácaalí àniwa icamaláná mèlùmèluíri irícuwa, yásí wàypiná Cristo yáapicha cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá yáapicha macáita. ² Píacué ancianoca, picùacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níara wenàiwica Dios imàaquéeyéicuéa picùaca. Péewáidacué nía, picùacué nía cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa. Picùacué nía casíimáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Píacué ancianoca, picácué picutá madécaná plata. Néese píibaidacué Dios irípiná picùacaténácué yéenibe cayába macái pichàini iyúwa piwàwalícuésewa. ³ Picácué pichùulla nía cachàiníri iyú; picácué piwàwa náiwacalícuéa pía, níái Dios imàaquéeyéicuéa picùaca. Néese picùacué nía cayábéeri iyú, píyacué nacái machacàníri iyú Dios íicápiná, píasáidacaténácué nalí càníacaalí Dios iwàwáaná nàyaca. ⁴ Yá áibaalipiná Wáiwacalí yàanàapiná, yái Wáiwacalísiwaca, wía ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa cáininéeri iyú. Wacùacaalí nía cayábéeri iyú, yásí Wáiwacalí yàapiná walí wàasu coronawa

càmíiri imáalàawa, wáiwita ìwalfiripiná, yá wàypiná Wáiwacali yáapichawa ica-maláná mèlumèluíri írìcu càiripináta, cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá macáita yáapicha.

⁵ Càita nacái piacué càmiyéica máini béeyéi, piacué ancianonái ìmiétacaná, níai icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pimànicué nacái càide iyúwa nàalànacué pía. Piacué pímiétacanáwáaca piyúudàayacacuéwa, piacué cáimacái piicáca piawawa, càide iyúwa Dios itàacái ìmáaná, abéeri Dios yàasu wenàiwica itànèericaté:

“Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmìtasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèñiri iyú nalí cawinàcaalí yáaliyéycawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”,

ìmaca yái Dios itàacáica. ⁶ Iná piacué Dios icàaluíná, yái cachàinírica náicha canánama; pimànicué nacái càide iyúwa ichùullánacué pía. Picácué máini cachàini piicáca piawawa Dios iicápiná, picácué máini cáimacái piicáca piawawa. Néese áibaalípiná yàanàcatáipinátacué péenáiwana, èeri imáalàapinàcaalíwa, yásí Dios imànicué piri cayábéeriwa wenàiwicanái iicápiná. ⁷ Picàlidacué Dios irí yái cáalúunácué pílináidacawa, néese manuícué pílináidaca Dios ìwali, píibàacué piwàwawa iwéré, Dioscáiná iwàwalicuéca pía mamáalàacata, icùacuéca nacái pía.

⁸ Picùacué cayába piawawa cáaliacáiri iyú ipíchanácué pimànica píbáyawanáwa. Piicácué píchawa cayába ipíchanácué piùwide Satanás yáalimáidaca pía, piwènúadacáichacué piíwítáisewa Dios íicha. Satanás, yái icháawáidéerica waináwaná ìwali, yèepunícawa yáalimáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàacaténá nacaláacawa Dios íicha càide iyúwa león cháwi nacáiri caluérica yèepunícaalíwa, íicháanáca, canàicáináni, icutáca iyáapináwa wenàiwica. ⁹ Peebáidacué Jesucristo itàacái cachàiníiri iyú, yéewacaténácué píbàlúacawa tàì ìmèeri iyú Satanás íipunita, ipíchanácué piwènúada piíwítáisewa Dios íicha. Càmitacué pía abéta yùuwichàawa Cristo irípiná. Néese péenánácué iyéeyéica macái cáli íinata imanúbaca, nàuwichàaca nacáíwa siúcata Cristo irípiná càide iyúwacué piùwichàanáwa, neebáidacáiná itàacái. ¹⁰ Quéwa idécanaamicué piùwichàacawa Cristo irípiná achúma èerita, yásí Dios ichàiniadacué piíwítáisewa cayábéeri iyú peebáidacaténácué Jesucristo itàacái macàaluínáta tàì ìmèeri iyú cachàiniwánái mamáalàacata. Yái Diosca, yácata yái cáininéerica iicáca wía manuísíwata, imáidacaté wía wáyáanápiná abédanamata Jesucristo yáapicha, wacànacaténá mèlumèluíri iyú yáapicha càiripináta Dios icamaláná írìcu chènuniré. ¹¹ Wàacué Dios irí cayábéeri icùapinácáiná macáita càiripináta ichàini manuiri iyúwa. Báisíta, amén.

Saludos finales

¹² Nubànàacué piri yái achúmèerína cuyàlutaca Silvano yáapicha, áibaalí íipidenéerica Silas, yái wénásàirica yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Manuica nuínáidaca nuwàwawa Silvano ìwali imànínápiná cayábéeri càide iyúwa nusutáaná íicha. Nudéca nutànàacuéca piri yái cuyàlutaca nùalàacaténácué pía éeréeri iyú, nucàlidacaténácué piri nacái Dios idéca imànicuéca piri cayábéeri mawèñiri iyú yáasáidacaténá cáininácuéca iicáca pía báisíiri iyú. ¡Peebáidacué itàacái mamáalàacata cachàiníiri iyú!

¹³ Níai iyéeyéica cháí Babilonia iyacàlená írìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa càide iyúwa yeedáanácué pía, nawàwalicué pía. Càita nacái Marcos yái nuiquéerica càiride iyúwa nuiriwa

iwàwalicué nacái pía. ¹⁴ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú càide iyúwa abémisana. Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápínácué pìyaca matuíbanáiri iyú, píacué Cristo yàasu wenàiwicaca.

2 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Simón Pedro nubànùacué piri cuyàluta. Núacata abéeri Jesucristo yàasu wenàiwica, yàasu apóstol nacái Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nubànùacué piri yái cuyàlutata, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cáimiétaquéeri iyú abédanama càide iyúwa weebáidáaná. Càita Wacuériná Dios yái Jesucristoca, idéca imànica walí macáita abédanamata, icùacáiná wenàiwica machacàníri iyú, yái Jesucristo iwàsèrica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ² Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínácué píalíacawa Dios ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata, Wáiwacali Jesús ìwali nacái, yéewanápiná namànicuécá piri cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, namàacacaténácué nacái pìyaca matuìbanáiri iyú.

Cualidades del cristiano

³ Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini iyúwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ínà wadènlaca macáita yái chàinisi wamáapuèrica wàyacaténá siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná wacáuca càmíri imáalàawa yáapichawa, wàacaténá nacái Dios iyéiníná machacàníri iyú. Càité Dios imànica walí imàacacaalíté wáalíacawa Jesucristo ìwali, yái imáidéericaté wía irípináwa, wàyacaténá yáapicha icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétacanéeri iyú nacái, yái Jesucristo cayábéerica náicha canánama. ⁴ Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini manuíri iyúwa càide iyúwa íimáanáté, yái cayábéerica manuísíwéeri cawèníri nacái, yéewanápinácué pidènlaca Dios íiwtáise mabáyawanéeri, yéewanápinácué nacái iwàsàaca pía èeri mìnánái íiwtáise íicha imáalèeripinácawa yáséeri iyú nabáyawaná ìwalísewa, máinícáiná nawàwaca namànica nabáyawanáwa, níái èeri mìnánáica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Dios idéca imànicuécá piri yái cayábéerica, ínà píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, píalimáidacué macái pichàini iyúwa píyáanápiná mabáyawanéeri iyú. Néese, píalimáidacué píalíanápínáwa Dios ìwali cachàiníwanái mamáalàacata, píalíacaténácué cayábéeri ìwali báawéeri íichaná cáalíacáiri iyú. ⁶ Néese píalimáidacué picùanápíná píawawa báawéeri íicha ipíchanácué pimànica píbáyawanáwa. Néese píalimáidacué píidenlanápíná píùuwichàanáwa mamáalàacata matuìbanáiri iyúta. Néese píalimáidacué pianápíná Dios iyéiníná machacàníri iyú, pimànicaténácué cayábéeri áibanái írí. ⁷ Néese píalimáidacué cayábáanápíná píicáca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái, càide iyúwa yéénayaquéeyíwa. Néese píalimáidacué cáinináanápíná píicáca nacái macáita èeri mìnánái.

⁸ Pimànicaalícué manuísíwata macáita yái nucàlidéericuécá piri, yásí máini cawènica Dios íicáca yái pimànírícuécá. Cawènírica yái píalíanácuécawa Wáiwacali Jesucristo ìwali. ⁹ Quéwa cawínácaalí càmíta imàni càide iyúwa nucàlidáanácué piri, yá catáca íiwtáise càide iyúwa matuíri, càì nacáide iyúwa wenàiwica càmíri yáalimá íicáca déeculé, íimáichacáiná Dios imàacacaté iwàwawa íicha yái báawéerica imànírícaté quéechacáwa. ¹⁰ Iná nuénánái, Dios idéca íimáidacué pía, idéca nacái yeeduécáca pía yàasunápináwa, ínà iwàwacutácué píalimáidaca pimànínápíná cayábéeri macái pichàini iyúwa cawènicaténácué pimànica yái imáidáanácuécá pía. Pimànicaalícué càì, yá canácatáita pícaláacuéwa Dios íicha. ¹¹ Càita Dios itàidapínácué

piawa mainí cayábéeri iyú imàacáanápínacué pírí piasu cawêniripíná manuírí piwàlùacaténacuéwá yàcalé chènuníséeri iriculé Wáiwacali Jesucristo icùacataléca macáita càiripínáta, yái Wáiwacali iwaséerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha.

¹² Iná núcàlidapínacué píríwani càì mamáalàacata éwitacué péemlácáanítani bàaluité, píaliacué nacái iwali cayába, éwitacué nacái peebáidacáaníta tàì íméeseri iyú yái báisíri tàacáisi néewáidéericatécué iyú pía. ¹³ Idècunitàcá nùyaca cháì èeri iricu, iwàwacutácué nùlàaca pía numichàidacaténacué píiwitáise ipíchanacué píimáichaca yái tàacásica píaliéricuécawa iwali. ¹⁴ Wáiwacali Jesucristo idéca imàacaca nùaliacawa nuétáanápínáwa mesúnamáita. ¹⁵ Quéwa numànipíná macáita nùalimáanáta núcàlidacaténacué pírí yái tàacáisi báisíríca, yéewánápiná nuétacadénáamiwa, yá píalimápinacué piwàwalica yái tàacásica nuewáidéericuéca iyú pía.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Bàaluité wéewáidacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise cachàiníri iwali. Càita nacái wacàlidacatécué pírí Wáiwacali yàanàanápíná aléi èeri iriculé àniwa. Càmitaté wéewáidacué pía iyú yái píawirináimi íiwitáise cachìwéerica, yái wawàsi namànríca nàaliacái iyúwa nachìwáidacaténá àibanái. Néeseté wéewáidacuéca pía báisíri tàacáisi iyú waicácáináté Wáiwacali watuí iyúwa, yái Wáiwacali cachàiníri íiwitáise icànéerica mèlumèluíri iyú, yái icamaláná chènuníséerica, wàyacaalité yáapícha manuírí dúli ínata. ¹⁷ Waicácaté Wáiwacali nëenialité Wàaniri Dios imàacacaalité Wáiwacali imàacaca yáawawa waicácani cáimiétacanéeri, mèlumèluíri nacái icamaláná chènuníséeri yáapíchawa. Yáté Dios itàaníca chènuníse, yá icàlidaca tàacáisi Wáiwacali iwali íméeserica: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca. ¹⁸ Wéemlácaté yái tàacáisi chènuníséerica, wàyacáináté Wáiwacali yáapíchawa manuírí dúli ínatalé, chènuníséeyéi imàacacaalité yáawawa waicáca nía.

¹⁹ Iná macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté Dios itàacái Cristo iináwaná iwali. Càita wàaliacawa cachàiníwanái báisíri iyúcani Cristo yàanàanápíná àniwa. Iwàwacutácué péewáidacawa iwali yái tàacáisi Dios íméesericaté Cristo iwali, peebáidacué nacái, yácáiná yái tàacáisi imàacaca wàaliacawa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca. Yái Dios itàacái càicanide iyúwa lámpara icànacaalí catàcatalé àta Jesucristo yèepùacataléta yàanàaca àniwa aléi èeri iriculé. ²⁰ Quéwa iwàwacutácué piwàwalica abéeri wawàsi càiripínáta: Càmita yéewa wàaliacawa wéemlácani wachàini iyúwa meedá càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Dios yàasu profetanái itànéericaté inùmaliçuise. Néese iwàwacutá Espíritu Santo iyúudáaca wía wàaliacaténá wéemlácani, càinácaalí ímáaná. ²¹ Níacáiná Dios yàasu profetanái càmitaté nacàlida tàacáisi náiwitáise iyúwa càide iyúwaté nawàwáaná meedá; néese Dios yàasu wenàiwicaca nía icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanáté nacàlidacani.

2

Los que enseñan mentiras

¹ Bàaluité nacái israelitanái yèewi nàyacaté abénaméeyéi cachìwéeyéi iwicùlidéeyéica. Nacàlidacaté nachìwawa, náimacaté Dios yàasu profetanáicasa nía, icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càita nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nàanàapínacué péewiré. Yá

néewáidapíná wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, quéwa namànipíná càì ibàacanéeri iyú yéewanápiná áibanái iyúunáidaca cachìwéeyéi néewáidaca wenàiwica báisìliri tàacáisi iyú. Nàasu tàacáisi cachìwéeri itépiná wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi iriculé. Nacàlidapíná nachìwawa Wáiwacali ìwali, náimapíná càmìtasa Wacuèrináni, yái Jesucristoca yéetéericatéwa wáichawalíná iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Quéwa néesápínácaalíwa, yáta Dios idàbapíná yùuwichàidaca níawa manuísíwata. ² Madécaná icàlidéeyéica iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái neebáidapíná cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yá namànipíná macái báawéeri íiwitáaná mabáiníiri iyú nainá iyúwa wenàiwicanái yàacuèsemi. Iná nàwalíise áibanái natàanípíná báawéeri iyú báisìliri tàacáisi ìwali, wàwali nacái, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Níara cachìwéeyéica máiní nawàwa needáca nalíwa manùba cawèníiri, iná nachìwáidapínácué píawa cachìwéeri tàacáisi iyú néewáidacáinácué píá piacaténácué nalí plata. Bàaluité quéwa Dios íináidacawa yùuwichàidáanápíná cawínácaalí imàniyéica càì, idéca nacái ichùniaca nalípíná nàuwichàanápínácawa càmíiri imáalàawa, yá canácata iwasèeripíná níawa nàuwichàacái fíchawa.

⁴ Wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná nía, càmíicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná fícha níara báawéeyéica ángel iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios fícha. Néese yúucacaté nía inferno iriculé; yáté idacùca nía cadaena iyú icùacaténá nía iyúwa presoíyí catéeri irícu mamáalàacata àta áibaalípíná Dios icàlidacataléta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ⁵ Càité nacái càmìta Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná fícha níara bàaluisàna èeri mìnánáica. Néese ibànùacaté manuíri yéesacái imáalàidacaténáté macáita báawéeyéi wenàiwica. Dios icùacaté ocho namanùbaca wenàiwica yéesacái fícha, yái Noé, yàalèericaté wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa báawéeri fícha, yá nacái siete namanùbaca wenàiwica Noé yáapichéeyéica. ⁶ Càité nacái Dios ibànùaca manuíri yùuwichàacáisi imáalàidacaténáté pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra. Dios yeemacaté nía àta imenínáamicataléta imàacacawa. Càité Dios imáalàidaca níái wenàiwicaca yáasáidacaténá áibanái báawéeyéi irí, iyéeyéipínacaté náamiwáise, yùuwichàidáanápíná nía nacái cawínácaalí imàniyéica ibáyawanáwa. ⁷ Quéwa Dios iwasàcaté Lot Sodoma iyacàlená fícha. Yái cayábéeri íiwitáiseca Lot máiníté achúmaca iwàwa iicáca namànica nabáyawanáwa mabáinináwacata nainá iyúwa, níái Sodoma iyacàlená mìnánáica bàaluité.

⁸ Yái asìlali cayábéerica íiwitáise íipidenéericaté Lot, iyacaté báawéeyéi wenàiwica yèewi. Yáté máiní achúmaca iwàwa manuísíwata ìwalíise macáita yái báawéerica iiquéericaté namànica, natàanica nacái macái èeri imanùbaca. ⁹ Wáiwacalíca yái yáaliméerica iwasàaca wía fícha yái wawàsi yáalimáidéerica wía ípíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái. Siúcata Dios yùuwichàida iyaca níái báawéeyémica presoíri iyú àta néenáiwaná yàanàacataléta Dios icàlidacatáipínáta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ¹⁰ Máiní cachàiniwanái mamáalàacata Dios yùuwichàidapíná wenàiwica imàniyéica yàacawa ibáyawanáwa iiná iyúwa, yái casaquèeri wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Càita nacái Dios yùuwichàidapíná cawínácaalí càmíiyéica iwàwa Jesucristo Náiwacalipínáwa icùacaténá nía. Macáita níái yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càmìta nàa áibanái íimiétacaná. Càmìta cáalu natàaní báawéeri iyú báawéeyéi ángel ìwali, níái

cachàiniyèi demonio ñiwacanánáica icuèyéica yàasu cáliwa chènuníseeyéi cáuli iricuýéi. ¹¹ Néese Dios yàasu ángelnái cachàinica nía náicha macái demonio ñiwacanánái, quéwa éwita cachàinicáaníta ángelnái demonionái íicha, càicáaníta càmita ángelnái icuísá íichawa demonionái Wáiwacali yàacuésemi. Iná picácué wacuísá wáichawa demonionái.

¹² Quéwa níai cachìwéeyéica, yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càica níade iyúwa cuwéesinái máiwitáiseeyéi. Càmita nánáidawa cáaliacáiri iyú, néese namànicáita meedá macáita càinácaalí nawàwéeri namànica càide iyúwa cuwéesinái imàníiná. Càide iyúwa wenàiwica náibàacaalí cuwéesi nanúacaténáni, càita nacái Dios idéca íináidacawa íbàanápíná níai cachìwéeyéica yùuwichàidacaténá nía càiripínáta. Nacuísá náichawa demonionái máini báawéeri iyú, éwita càmicáaníta náalía cayába demonionái íináwaná ìwali; quéwa Dios yùuwichàidapíná cachìwéeyéi càiripínáta càide iyúwa yùuwichàidáanápíná nacái demonionái. ¹³ Níai cachìwéeyéica nàuwichàapínacawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái wenàiwica. Casímáica nàyaca càasuíri iyú, nayáaca nacái nayáacaléwa, cawèníri yàacàsica, nánáidacáináwa abéerita ìwali yái siùquéeri wawàsica. ¡Càica níade iyúwa casaquèeri wawàsi, namànicáiná nabáyawanáwa mabáiníri iyú pèewibàa pìwacáidáyacacalícuéwa pìyácaténá pìyáacaléwa! Camúnica nía, casímáiri iyúta nayáaca manuí nayáacaléwa cawèníri yàacàsi, nàiraca nacái. Náimaca neebáidáanása báisiiri tàacáisi, quéwa nachìwa meedá.

¹⁴ Naicácanacáita inanái, yá nawàwaca naimáca úapicha. Canácatáita chamàle namànica nabáyawanáwa. Náalimáida nawènúadáanápíná inanái íiwitáise, aslanái nacái namànínápíná nabáyawanáwa nàapichawáaca, níai wenàiwicaca càmlíeyéica yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Nadéca néeswáidaca níawawa nawàwacaténá nàasupínáwa áibanái yàasu cawèníri. Níata wenàiwicaca Dios yùuwichàidéeyéipíná càiripínáta. ¹⁵ Nadéca naméeràacawa Dios íicha namàacacáiná níawawa namànicaténá nabáyawanáwa. Namàni càide iyúwaté Beor ìirimica Balaam imànínaté. Bàaluité Balaam iwàwacaté icháawàaca israelitanái íipidená ìwali imapúacaténáté nía chàwicùli iyú, yéewanápináté báawéeri yúuwàacawa nàwali níai Dios yàasu wenàiwicaca. Càité Balaam iwàwacaté imànica yeedácaténá íríwa cawèníri wawàsi israelitanái yúuwidenái íicha. ¹⁶ Néese té Dios yàalàaca Balaam cachàiníri iyú ípíchanáté icháawàaca israelitanái íipidená ìwali chàwicùli iyú. Dios imàacaca Balaam ípira burro utàanica wenàiwica isàna iyú Balaam írì. Càité burro umáisanlaca Balaam imànica íbáyawanáwa, íná càmitaté yáalimá Balaam íbànùaca chàwicùli Dios yàasu wenàiwica ìwali, Dios icùacáináté nía.

¹⁷ Cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica siùcade cachìwéeri tàacáisi iyú, canéeyéica iwèni nía càide iyúwa dápu canéerica írì únì, càide iyúwa nacái cúulíri acalée cáuli itéerica quéwa canácatáita unía yúuwéeriwa wenàiwica íbànacale ìwali. Yá Dios yúucapíná íichawa níai cachìwéeyéica nàuwichàacaténáwa càiripínáta írìcu yái máinícataléca cúulica catá. ¹⁸ Níacáiná cachìwéeyéi nacàlidaca canéeri iwèni wawàsi canúmaséeri iyú. Idécanacáita wenàiwica yeebáidaca Jesucristo, nayamáidaca nacái namànica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi íimáaná, néese cachìwéeyéi idábaca yáalimáidaca nía namànínápíná macái báawéeri íiwitáaná mabáininàwacata nainá iyúwa áibanái wenàiwica yàacuésemi. ¹⁹ Níai cachìwéeyéica nacàlidaca wenàiwicanái írì cayábacasa wàyaca iyúwa canéeyéi íiwacali wamànicaténá càide iyúwa wawàwáaná meedá, náimacáiná càmitasa iwàwacutá weebáidaca iyúwa Dios

ichùullaná. Quéwa níái cachìwéeyéica càmita nàya iyúwa canéeyéi íiwacali, néese càica níade iyúwa presoíyéi, nabáyawanácáiná idacuaca nía cachàiníri iyú namànicaténá meedá nabáyawanáwa itéeripiná nía yéetácáisi iriculé déeculé Dios íicha càiripináta. Yácáiná cawinácaalí wawàsi idacuèrica wenàiwica íiwitáise, yácata yái wenàiwica íiwacalica. ²⁰ Cawinácaalí wenàiwicaná yáaliyéicawa Wáiwacali Jesucristo íwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá Wáiwacali iwasàaca nía èeri m̀nanaí íiwitáise íicha, macái casaquèeri wawàsi èeri m̀nanaí imànírica. Néese, níái yáaliyéicawa Wáiwacali íwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa cayábéeri íicha àniwa, yá namàcacaalí nabáyawanáwa idacuaca nía àta yái báawéerica icàbadàacatalèta nía, yá máini cachàiníwaná cabáyawanáca nía íicha yái quéechéericatécáwa. ²¹ Quéechatécáwa náaliacawa càinácaalí Dios iwàwáana wáyaca machacàníri iyú, néese nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo itàacái íicha, yái tàacáisi mabáyawanéerica Dios imàaquéericaté walí; íná Dios yùuwichàidapiná níawa manuísíwata cachàiníwaná náicha cawinácaalí càmiyéica yéemiácawaca Jesucristo iináwaná íwali. ²² Níái yèepuèyéica imànica ibáyawanáwa àniwa nadécanáami náaliacawa Jesucristo iináwaná íwali, càica níade iyúwa áiba comparaciòn íimáaná: “Auli yèepùacawa iyáacaténá yèeculéwa. Marrano nacái nadécanáami nàapidáidaca úa, yá uèpùaca utaliacawa casacàaliriculé àniwa”, íimaca yái comparaciònca.

3

El regreso del Señor

¹ Piacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, yáta pucháibáaná cuyàluta nutànericuéca pirí. Íná nudéca nùalàacuéca pía pucháiba yàawiría nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise masaquèeri pínáidacaténácuéwa cáaliacáiri iyú. ² Pínáidacuéwa íwali yái tàacáisi Dios yàasu profetanái icàlidéericaté bàaluité. Pínáidacué nacáíwa Wáiwacali Jesucristo itàacái íwali, yái ichùulièrica wamànica, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wía apóstolca Jesucristo ibànuèyéica wacalidacaténá itàacái, wadéca wéewàidacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali ichùullaná.

³ Péemiàcué cayába, iyaca abéeri wawàsi máinicué iwàwacutèeri píaliacawa. Ipíchawáise èeri imàalàacawa, yá wenàiwicaná iyáanápíná iicàaníyéica waquíná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Namànipiná nabáyawanáwa macái íiwitáaná càide iyúwa náiwitáise báawéeri iwàwáaná. ⁴ Nasutápiná néemiawa wía, namànica naquíniwa cà: “Pidécuéca píimaca walí Cristo íimacasa bàaluité yàanànapínaté àniwa. ¿Néenicué, cáná càmitàacá yàanà? Níara wàawirináimi iiquéeyéicaté Cristo nadéca néetácawa bàaluité, quéwa Cristo càmitàacá yàanà. Yá macái wawàsi iyéerica cháí yèepunicawa iyaca mamàalàacata iyúwataté iyáaná Dios idàbacatáiseté èeri àta siuca nacáide”, càipíná náimaca càmicáiná neebáida Dios imàalàidàanápíná yái èeriquéi. ⁵ Cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica càiri tàacáisi càmita báisi nawàwa náaliacawa càinácaalíté Dios imànica. Càmita nawàwa náaliacawa Dios idàbacaté chènuníseyéi cáli itàacái iyúwa bàaluité. Néese Dios ichùuliacaté chuiri cáli imusúacawa manuiri úni yáacuise. Néese iseriacaté úni yéewacaténaté yéená iyaca chènuniré, áiba yéená nacái iyamàacatéwa cháí. ⁶ Néeseté àniwa Dios imàacaté úni yéesacawa macái cáli íwali àta idapúadacatalétaté macáita. Inaté Dios imàalàidacaté macáita cháí èeri iricúrica úni iyú, yái manuiri yéesacáica bàaluité. ⁷ Quéwa siuca chènuníseyéi cáli, yá nacái cáliquéi iyéerica cháí èeri

irìcu siùca, Dios icùaca iyaca nía yeemácaténá nía quichái iyú áibaalípiná. Yá quichái yeemápiná nía nénéalípiná Dios icàlidapínacaalí báawéeyéi íiwitáise ibáyawaná iináwaná yúuwichàidáanápíná nía càiripináta.

⁸ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, picácué piimáicha Dios iicáca abé èeri ichàbacawa càide iyúwa waicáaná mil camuí ichàbacawa. Càita nacái Dios iicáca mil camuí ichàbacawa càide iyúwa waicáaná abé èeri ichàbacawa.

⁹ Aibanái nayúunáidaca idéca ichàbacawa wáicha Wáiwacali yéenáwaná yàanàanápíná àniwa càide iyúwa icàlidáanáté walíni. Quéwa càmitàacá ichàbawa yái Wáiwacali yéenáwanáca, néese Wáiwacali idècunlàcàcatawa icùacáiná iyaca áibanái nawènúadánápíná náiwitáisewa irípiná. Càita icùaca éeréeri iyú càmícáiná iwàwa yúucacawa íicha ibatàa abéeripináta, néese iwàwa macáita nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná.

¹⁰ Canácata yáaliériwa Wáiwacali yéenáwaná, càicaalínápínacaalí yàanàaca àniwa, càide iyúwa càmicaalí wenáiwica náalíawa cáiná èeri irìcucaalí cayéedéeri yàanàapíná nacapèe néré. Néese Wáiwacali yàanàapínacaalí àniwa, yásí chènuníiséeyéi cáli namáalàapínacawa máiníri yáwanái tiríríri isàna manuírì iyú, caiyéininéeri macái énu íicha. Yá macái wawási iyéerica iwasàapínáwa ùuléri iyú neemácáináwa quichái irìcu, yá nachalíapínacawa. Yásí macáita yái èeriquéi, yá nacái èeri irìcuírì wawàsica canánama neemápinácawa Dios imáalàidacaalí níawa.

¹¹ Dios imáalàidapíná macáita quichái iyú, macáita yái iyéerica. ¡Iná iwàwacutácué piyaca mabáyawanéeri iyú, píacué nacái Dios iyéininá!

¹² Picúacué Dios yéenáwaná yàanàaca. Pimànicué píalimáanáta yéewanápíná yéenáwaná yàanàaca caquialéta cachàiniwanái. Nénéalípiná chènuníiséeyéi cáli namáalàapínacawa quichái iyú, yá macái wawási iyéerica iwasàapínacawa ùuléri iyú quichái ipèrùu yèewi. ¹³ Quéwa wíata icùaca iyaca Dios idàbàanápíná wàlisài capíraléeri cáli, wàlisài cáli nacái, càide iyúwa Dios icàlidáaná walí imànlínápíná. Yá macáita iyéeripínáca néré, cayáapíná náiwitáise, iyéeyéipíná machacàníri iyú càiripináta.

¹⁴ Iná nuénánái cáininéeyéica nuicáca, idècunitàacá picùaca Wáiwacali yéenáwaná yàanàanápíná, yá pimànicué macáita píalimáanáta macái pichàini iyúwa piyacaténácué matubánáiri iyú áibanái yáapícha, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicápiná. ¹⁵ Picácué piimáicha Wáiwacali idècunlàcawéeri iyú yéewacaténá iwasàaca wía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Càita nacái wéenasàiri Pablo, yái cáininéerica waicáca, idéca itànàacuéca pírì cuyàluta píalíacaténácuéwa Wáiwacali yàanàanápíná, càide iyúwa Dios imàcáaná Pablo yáalíacawa. ¹⁶ Pablo idéca icàlidacuéca pírì càì Wáiwacali yàanàanápíná àniwa macái yàasu cuyàluta irìcuwa. Pablo idéca icàlidaca áiba wawási ìwali càulenéeri wenáiwica yáallá yéemíaca cànínacaalí íimáaná. Néese áibanái càmíyéicá yéewáidawa cayába, càmíyéi nacái yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, nadéca nawènúadaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmíta nacàlida machacàníri iyúni càide iyúwa íimáaná. Càita nacái nadéca nawènúadaca Dios itàacái profetanái itànèericaté. Iná Dios yúuwichàidapíná cawínacaalí càmíyéica icàlida Dios itàacái machacàníri iyú.

¹⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, píalíacuéwa cachíwéeyéi yàanàanápíná. Iná píicácué píchawa cayába ipíchanácué báawéeyéi íiwitáise ichíwáidacuéca pía nawatàidacaténácué pía nachíwa iyúwa déeculé báisíri tàacáisi íicha àta piméyáacatalétacuéwa peeabáidaca Jesucristo itàacái. Picácué peeabá nali. ¹⁸ Néese píalimáidacué píalíacaténáwa manuísíwata cachàiniwanái

mamáalàacata Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèERICA wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Pimàacacué nacái Wáiwacali ichàiniadaca pía íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái Wáiwacali cáininéERICA iicácuéca pía. ¡Wàacué Wáiwacali íríwa cayábéeri siùcáisede, càiripináta nacái! Báisíta, amén.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Wabànùacué piri cuyàluta. Wacàlidacué piri Jesucristo ìwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise bàaluité. Wacàlidacué piri Jesucristo ìwali, yái wéemièrica itàacái wàuiw iyúwa, yái waiquéerica watuí iyúwa, wíacáiná waicácaté Jesús, wamàaca nacái wacáapiwa ìwali. Yái Jesucristo, yácata Tàacáisi yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ² Jesucristo imàacacaté yáawawa waicácani yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu, yáté waicácani. Iná yéewa wacàlidaca iináwaná ìwali, yá wacàlidacué piri nacái yái tàacáisica Jesucristo ìwali, yái càmíirica imáalàawa, iyéericaté càiripiná Wáaniri Dios yáapicha, yái Jesucristo imàaquéericaté yáawawa waicácani. ³ Iná wacàlidacué piri iináwaná ìwali yái Jesucristo waiquéericaté, wéemièrica nacái itàacái, yéewanápinácué abédanamata píiwitáise wáapicha, wáyacáiná abédanamata Wáaniri Dios yáapichawa, yáapicha nacái yái Dios Iirica, Jesucristoca. ⁴ Iná wabànùacué piri cuyàluta, casíimáicatenácué piwàwa wáapicha.

Dios es luz

⁵ Wacàlidacué piri yái tàacáisica iyúwaté Jesucristo yéewáidáaná wía. Jesucristo yéewáidacaté wía wáalíacatenáwa mabáyawanáca Dios, imàaca nacái wáalíaca Dios ìwali, càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca cayába. Canéeri Dios íbáyawaná, canásiwata. ⁶ Wáimacaalí, “Wáyaca abédanamata Dios yáapicha”, quéwa wamànicaalí mamáalàacata wabáyawanáwa, yá cachìwéeyéi wía meedá, càmita nacái wàya machacàníiri iyú. ⁷ Quéwa, wáyacaalí mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná mabáyawanáwaca icamaláná irícuwa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. Dios Iiri Jesús íraná imusúacatéwa icháuná irícuísewa cruz ìwali, yá yéetácatéwa. Yúuwichàacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica.

⁸ Néese, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá ichìwáidéeyéi yáawawa meedá wía. Càmita nacái watàaní báisíiri iyú. ⁹ Wáalíacawa machìwéericani, yái Diosca, imàni nacái macáita càide iyúwa ímáaná. Wáalíá nacáíwa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. Iná yéewa wacàlidacaalí wáichawa Dios irí yái báawéerica wamàníirica, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, masacàaca nacái imànipiná wáiwitáisewa macái báawéeri íiwitáaná ícha. ¹⁰ Quéwa, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá waicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmita nacái weebáida Dios itàacái báisíiri iyú. Dios idéca icàlidaca waináwaná ìwali wamànica wabáyawanáwa.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué piri cuyàluta pímanícaíhacué píbáyawanáwa. Quéwa, éwita wamànicaalí wabáyawanáwa, càicáaníta Jesucristo, yái mabáyawanéerica iyéerica Wáaniri Dios yáapicha, yàacawéeridaca wía, itàanica wawicáu Dios yáapicha, Dios imàacacatená iwàwawa wabáyawaná ícha. ² Jesucristo imàacacaté icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái

báawéerica wamàníríca wàyaca. Càmlíritaté yéetáwa abéta wáichawalíná, néese yúuwichàacatéwa macái èeri m̀nánáí íchawalíná nabáyawaná íwalíse.

³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, yásí wáallíacawa báisíiri iyú wáallíacawa Dios íwali, wàyaca nacái abédanamata Dios yáapicha. ⁴ Aibacaalí càí ímaca “Núalíaca Dios íwali”, càicaalí íma, càmicaalí quéwa imàni càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, cachíwéeri meedáni yái wenàiwicaca, càmita nacái yeebáida báisíiri tàacáisi. ⁵ Néese àniwa cawinácaalí imàníríca càide iyúwa Dios ichùullaná, yácata cáininéerica íicáca Dios báisíiri iyú. Iná yéewa wáalimá wáallíacawa báisíiri iyú wàyaca abédanamata Dios yáapicha wamànicaalí càide iyúwa Dios ímáaná. ⁶ Cawinácaalí càí íméerica “Nùyaca abédanamata Dios yáapicha mamáalàacata”, càicaalí íma, iwàwacutá iyaca càide iyúwa Jesucristo iyáanaté cháí èeri írìcu.

El nuevo mandamiento

⁷ Píacué nuénánáí cáininéeyéica nuicáca, càmita wálisàí yái tàacáisi nutànèericuécá pirí. Yái tàacáisi, yácata tàacáisi peebáidéericatécué piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo írìpiná. Yái tàacáisi bàaluisàimica yácata tàacáisi péemièricuécá bàaluité. ⁸ Ewítacué péemiàcáanítani bàaluité, càicáaníta sìuca àniwade nutànàacué piríni, càide iyúwa tàacáisi wálisàita. Càide iyúwaté Jesucristo yeebáidáaná yái tàacáisica, càita nacáicué peebáidacani, píacué cáininéeyéica íicáyacacawa. Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa báawéeri ícha peebáidacaténacué Jesucristo itàacái, càide iyúwa waicácaalí catéeri ichallíacawa cachàiníiri camalási icànacaalí catéeri írìculé.

⁹ Aibacaalí càí ímaca “Nuebáidaca Jesucristo itàacái, nuèpuníca nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná írìcu”, quéwa meedá báawaca íicáca áiba wenàiwica, yá meedá yèepuníiriwa mamáalàacata íbáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé, máiníiri catáca. ¹⁰ Cawinácaalí cáininéerica íicáca áibanái, yácata yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yèepuníiri nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná írìcu, yá canáca wawàsi yáaliméeri iwènúadaca íiwitáise imànínápiná íbáyawanáwa. ¹¹ Quéwa cawinácaalí báawa meedá íicá áibanái, càmita yeebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú, yá yèepuníiri nacáíwa íbáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé. Yá càmita yáalimá imànica cayábéeri, ilúacáiná matuí imànica íiwitáise, càide iyúwa wenàiwica yúuquéeriwa càmlíná yáalíawa alénácaalí yàawa.

¹² Píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pirí cuyàluta Dioscáiná ídéca imàacaca iwàwawa píbáyawaná ícha, Jesucristo yéetacáinácuéwa píichawalíná. ¹³ Píacué, béeyéica, nutànàacué pirí cuyàluta píalíacáinácué Jesucristo íwali, yái íyéericaté èeri ipíchawáise. Píacué nacái úuculiyéica, nutànàacué nacái pirí cuyàluta núalíacáináwa pidécuéca pimawènladaca báawéeri Satanás.

¹⁴ Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta, píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, píalíacáinácué Wáaniri Dios íwali. Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta píacué béeyéica píalíacáinácué Jesucristo íwali, yái íyéericaté èeri ipíchawáise. Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta, píacué úuculiyéica cacháinicáinácué píiwitáise peebáidacáinácué Dios itàacái tàí íméeri iyú, núalíacáiná nacáíwa pidécuéca pimawènladaca báawéeri Satanás.

¹⁵ Píacué cáininá píicáca cháí èeriquéi. Píacué cáininá píicáca èeri m̀nánáí íiwitáise càmlíyéica cáininá íicáca Dios. Cawinácaalí cáininéerica íicáca èeri m̀nánáí íiwitáise, càmita yáalimá cáinináca íicáca Wáaniri Dios. ¹⁶ Aibanái

èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, canácata néená imànlíri càide iyúwa Wáaniri Dios ichùulianá, canásiwa. Namànicáita meedá càide iyúwa náiwitáise iwàwáaná. Càita namànica: Máini máaliawáiseeri iyú nawàwa namànica wawàsi càmírira Dios ibatàa namànica, nasíimáidacaténá níawawa meedá; máini nawàwa naicáca báawéeri wawàsi, càmírira Dios iwàwa wenáiwica iicáca, casíimáicaténá nawàwa báawéeri iyú meedá; namàaca nacái nawàwawa náasu cawènlíri lwalíwa, yá cáimacáica naicáca níawawa áibanái lícha. ¹⁷ Yái chéerica èeri írícúrica, macáita imáalàapínáwa, nía nacái èeri mìnánaica iwàwéeyéica báawéeri meedá, namáalàapíná nacáíwa. Quéwa, cawinácaalí imànlírica càide iyúwa Dios iwàwáaná, iyapíná Dios yáapicha càiripínáta.

La verdad y la mentira

¹⁸ Píacué, nuiquéeyéica càyéide iyúwa nuénibewa, yái èeriquéi imáalàapínácawa mesúnamáita. Pidécuéca péemlaca iináwaná lwalí abéeri asíali yàanèeripínáca lípidenéeerica Cristo yúuwide. Siúcasiwata madécáná Cristo yúuwidenái nadéca nàanàaca, íná yéewa wáaliacawa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínácawa mesúnamáita. ¹⁹ Níái Cristo yúuwidenáica nàacatéwa wèewísewa. Níacaté quéwa càmíyeyi wéénánáisiwa Wáiwacali lwalísená. Wéénánáisiwacaalíté níatá, yá nayamáacatéwa wáapichatá. Dios imàacacaté nàacawa wèewíse yéewanápiná wáaliacawa abénaméeyéi iyéeyéica wèewibàa, càmíta wéénánáisiwa nía Wáiwacali lwalísená.

²⁰ Cristo idéca ibànùacuéca pírí Espíritu Santo íná cáiwitáiseucéca pía canánama. ²¹ Iná nutànàacué pírí cuyàluta píaliacáinacuéca báisíiri tàacáisi lwalí. Píaliacué nacáíwa píicáca báisíiri tàacáisi chìwái líchaná. ²² Siúcade núcàlidacué pírí cawinácaalí cachìwéerica. Cachìwéericani, cawinácaalí càì íméeerica, “Càmírité Mesías yáara Jesúsmica”, càì ímaca imànica ichìwawa. Yácata nacái abéeri Cristo yúuwide, càmíicáiná yeebáida Wáaniri Dios itàacái, Dios líri itàacái nacái. ²³ Cawinácaalí càmírira yeebáida Mesíascani yái Dios lírica, yái wenáiwica Dios ibànùericaté icuacaténá èeri mìnánái, càmíta yáalíá Wáaniri Dios lwalí. Quéwa cawinácaalí icàlidéerica Dios líri lwalí Mesíascani, yái Mesías Dios ibànùericaté walí, yácata yáaliéerica nacái Wáaniri Dios lwalí.

²⁴ Iná peeabáidacué cayábani mamáalàacata tàì íméeeri iyú, yái tàacáisi nacàlidéericatéucé pírí bàaluité. Peeabáidacaalícué cayábani tàì íméeeri iyú, yási pìyacuéca abédanamata càiripínáta Dios líri yáapicha, yáapicha nacái yái Wáaniri Diosca. ²⁵ Jesucristo idéca icàlidaca walíni cáiméetacanéeri iyú yàanápiná wacáuca càmíiri imáalàawa, wáaliaca nacáíwa imànlínápiná càide iyúwaté ímáaná.

²⁶ Siúca nubànùacué pírí cuyàluta nùalàacaténacué pía náichaná níara áibanái iwàwéeyéica ichìwáidacuéca pía. ²⁷ Quéwa, iyacué pírí Espíritu Santo, yái Espíritu Santo Jesucristo ibànùericatéucé pírí. Càmíta iwàwacutá áibanái yéewáidacuéca pía Espíritucáiná yácata yéewáidéericucéca pía macái wawàsi lwalí. Espíritu yéewáidaca wía báisíiri iyú. Canácatáita ichìwáida wía. Peeabáidacué mamáalàacata Cristo itàacái, càide iyúwa Espíritu yéewáidáanacué pía.

²⁸ Siúcade píacué nuiquéeyéica càyéide iyúwa nuénibewa, peeabáidacué mamáalàacata Cristo itàacái manuicáténá wáináidaca wawàwawa wacácaalipíná Jesucristo, yàanàapínácaalí, ipíchaná báica waiácáca wíawawa iwéré wabáyawaná lwalísewa yàanàapínácaalí ániwa. ²⁹ Píaliacuécawa Jesucristo lwalí mabáyawanácani. Iná iwàwacutácué píaliaca nacáíwa báisíiri iyú cawinácaalí iyéeyéica mabáyawanéeri iyú, Dios yéenibeca nía.

3

Hijos de Dios

¹ Wáaliacawa cáinináca Wáaniri Dios iicáca wía, Dioscáiná idéca yàaca wáipidená “Dios yéenibe”. Báisíta, Dios yéenibeca wía. Iná áibanái èeri mìnánái càmiyéica Dios yéenibe càmita náaliawa Dios yéenibeca wía càmicáiná náaliá Dios iwali. ² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, siùcáise de Dios yéenibeca wía. Ewita càmicáaníta wáaliawa càinápinácaalí wáyaca áiba èeriwa, càicáaníta wáaliacawa Jesucristo yàanàpináca àniwa, yási wáyapináca càiwade iyúwa iyáaná, asáiripinácainá waiquéeripiná Jesús, càide iyúwa iyáaná. ³ Macáita icuéyéica Jesucristo yàanàanàpináwa, masacàaca namànica náiwitáisewa báawéeri ícha, càide iyúwa Jesucristo iyáaná mabáyawanéeri iyú.

⁴ Quéwa cawinácaalí imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa, càmita neebáida Dios itacái. Càmicaalí weebáida Dios itacái, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

⁵ Píaliacuéwa Jesucristo yàanàcaté aléi èeri iriculé yúucacatená wáicha wabáyawaná. Píaliacué nacáwa canácata Jesucristo ibáyawaná, canásiwata.

⁶ Cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha mamáalàacata, càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa. Macáita quéwa imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, càmitàcá nàináidawa Jesús iwali, càmitàcá náaliá iwali. ⁷ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, abénaméeyéi wenàiwica nawàwa nachiwáidacuéca pía, nàimacáinacué pírí cayábacasa pimànicaalícué pibáyawanáwa mamáalàacata éwitacué Dios yéenibecáaníta pía. Nachiwacáita meedá. Picácué pimàaca áibanái ichiwáidaca pía cái. Cawinácaalí imànírica yàacawa cayábéeri, yácata cayábéeri íiwitáise càide iyúwa Jesús iyáaná mabáyawanéeri iyú. ⁸ Cawinácaalí quéwa imànírica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, yácata Satanás yàasu wenàiwica, yái wàuwide Satanás, icháawáidéerica waináwaná iwali, Satanás imànicáináté ibáyawanáwa mamáalàacata èeri ipíchawáiseté àta siùca nacáide mamáalàacata àniwa. Ináté Dios Iiri yàanàaca imáalàidacatená macáita yái Satanás imànírica.

⁹ Báisícaalí Dios yéenibeca wía, néese càmita wamànipiná wabáyawanáwa mamáalàacata, wadèniacáiná Dios íiwitáise. Càmita wáalimá wamànica wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata, báisícaalí Dios yéenibeca wía. ¹⁰ Càita wáaliacawa càiyéinácaalí níai Dios yéenibeca, càiyéinácaalí nacái Satanás yéenibeca. Cawinácaalí càmiyéica imàni cayábéeri, nía nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata càmiyéica Dios yéenibe. Quéwa cawinácaalí imàníyéica cayábéeri, nía nacái cayábéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata Dios yéenibeca.

Amémonos unos a otros

¹¹ Yái idàbàanéeri tàacáisi péemièricatécuéca madécaná yàawiría íimaca wali: “Cáininacué piicáyacacawa”, íimaca. ¹² Picácué wamàni càide iyúwa Caín imànináté, yái báawéeri Satanás yàasu wenàiwicaca, inuéricaté meedá iméerériwa. ¿Píaliacuéwa cánaté yéewa Caín inúaca iméerériwa? Calúacáináté Caín iicáca yéenasàiri íiwitáisewa, yéenasàiricáiná imànicaté cayábéeri, quéwa Caín imànicáita meedá ibáyawanáwa.

¹³ Píacué nuénánáica, iwàwacutacué piwàwalica báawàanàpiná naicáca pía níai èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁴ Bàaluté wáyaca càide iyúwa yéetéeyéimiwa, canácáiná wacúca càmiiri imáalàawa. Néeseté Dios yàaca wacúca càmiiri imáalàawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yási wáaliacawa Dios idéca yàaca wacúca càmiiri imáalàawa. Cawinácaalí càmiirica cáininá

iicáca áibanái, iyaca mamáalàacata càide iyúwa yéetéerimiwa canéerica icáuca càmíri imáalàawa. ¹⁵ Cawinácaalí báawéerica iicáca áibanái, Dios iicáca càinide iyúwa inuérica wenàiwica. Píaliacué nacáíwa cawinácaalí inuérica meedá wenàiwica, canáca icáuca càmíri imáalàawa. ¹⁶ Jesucristo idéca yéewáidaca wía càinácaalí iwàwacutáaná cáinináca waicáca áibanái, Jesucristo imàacacáinaté icáucawa imànicaténá walí cayábéeri. Càita nacáí iwàwacutá wamàacaca wíawawa áibanái irípináwa yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁷ Pidènlàcaalí cayába píasuwa, píaliacaalí nacáíwa áibanái càmíta nadèña yái namáapuèrica, néese càmicaalí piyúudàa nía, yásí wáaliacawa càmíta cáininá piicáca Dios báisíiri iyú. ¹⁸ Píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué wacàlidacáita meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Picácué wacàlidacáita meedá cáininácawa waicáca áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese wayúudacué nía wáasáidacaténá cáinináca waicáca nía báisíiri iyú.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Wamànicaalí càì, yásí wáaliacawa weebáidaca báisíiri tàacáisi, wàyaca nacáí Dios iicápiná mabáiníri iyú, macàaluíninàwaca nacáí. ²⁰ Achúmacaalí wáináidaca wawàwawa wabáyawaná ìwaliwa, iwàwacutá wawàwalica cáaliacáica wáicha Dios, yáaliéri nacáí macáita wawàsi ìwali. ²¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmicaalí Dios imàaca achúmaca wáináidaca wawàwawa wawàwalicuésewa, yásí manúica wáináidaca wawàwawa mabáininàwaca Dios iicápiná. ²² Néese Dios yàapíná walí macáita wasutéerica íicha, wamànicáiná càide iyúwa ichùullaná wía, wamàni nacáí yái casímáerica Dios iicáca. ²³ Dios ichùulia weebáidáanápíná líri itàacáíwa, yái Jesucristoca. Ichùulia nacáí cáinináanápíná waicáyacacawa càide iyúwa ichùullaná wía. ²⁴ Cawinácaalí imàníyéica càide iyúwa Dios ichùullaná, níacata iyéeyéica abédanamata Dios yáapicha. Dios iyaca nacáí náapicha. Espíritu Santo nacáí imàacaca wáaliacawa Dios iyaca wáapicha, yái Espíritu Dios ibànuèricaté walí yàacawéeridacaténá wía.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, manùbéeyéi náimaca nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmaliçué. Picácué peebáida caquialéta natàacái macáita. Néese píináidacuéwa cáaliacáiri iyú nàasu tàacáisi ìwali quéechacáwa píaliacaténacuéwa asáisi báisícaalí natàanica Dios inùmaliçué. Nàyacáiná cháì èeri irícu madécaná cachìwéeyéica icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçué. ² Píaliacuéwa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmaliçué nacàlidacáiná Jesús iináwaná ìwali, Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí iyúwa asiali. ³ Cawinácaalí càmíri càì icàlidaca tàacáisi, canáca irí Espíritu Santo. Iyaca irí Cristo yùuwide iwítáise. Pidécuéca pèemlaca iináwaná ìwali, yàanàanápíná yàara Cristo yùuwideca iwítáise. Siùca idéca yàanàaca wàatalé aléi èeri irículé, yái Cristo yùuwideca iwítáise.

⁴ Piatacué quéwa nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, Dios yéenibecuéca pía. Pidécuéca pimawènlàdaca píichawa níara cachìwéeyéica, càmicáinácué peebáida nàasu tàacáisi cachìwéeri, iyacáinácué piwàwalicu Dios iwítáise, máníiri cachàinica iwítáise Satanás íicha, yái Satanás ichùulíerica èeri mìnánái iwítáise, càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Níara cachìwéeyéica càmíta neebáida Jesucristo itàacái. Cháì èeri irícuíri náiwítáise meedá, ínà nacàlidaca tàacáisi èeri yàasu wawàsi ìwali meedá, ínà yéewa èeri mìnánái yeebáca natàacái,

niái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁶ Quéwa wíata Dios yéenibeca. Cawinácaalí yáaliérica Dios iwali, yéemíaca wáasu tàacáisi. Aibanái quéwa càmíyéica Dios yéenibe, càmita néemia walí. Càita wáaliacawa càiyéinácaalí niái icàlidéeyéica tàacáisi Espíritu Santo inùmalicuise báisíiri iyú, càiyéinácaalí nacái niái icàlidéeyéica ichiwawa Cristo yúuwide íiwitáise iyú.

Dios es amor

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa, cáininácáiná Dios iicáca wía. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, yácata Dios isùmàireca, yáalia nacái Dios iwali. ⁸ Cawinácaalí càmírica cáininá iicáca áibanái, càmitàacá yáalia Dios iwali, cáininácáiná Dios iicáca wenàiwica. ⁹ Dios quéwa idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía, ibànùacáinaté Iiriwa, yái abéerita Iirica aléi èri iriculé, yéewanápiná wadènlaca wacáucawa càmíiri imáalàawa, Dios Iiri yéetácáinatéwa wáichawalíná. ¹⁰ Siúcata càmita nutànàacué nùyaca pírí iwali, yái cáinináanaca waicáca Dios. Néese nuwàwacué píaliacawa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata báisíiri iyú, iná ibànùacaté Iiriwa imàacacaténá icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha.

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata, càide iyúwacué númáaná pírí, iná nacái iwàwacutá macái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Canácatáita áiba èri mìnali iicácaté Dios. Quéwa, cáininácaalí waicáyacacawa, yásí Dios iyaca wawàwalicu, yàacawéerida nacái wía, yásí wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios iyáaná, yái cáininéerica iicáca wía. ¹³ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo. Espíritu imàacaca wáaliacawa báisíiri iyú wàyaca Dios yáapicha, wáaliaca nacáíwa Dios iyaca wawàwalicu, yàacawéeridaca nacái wía. ¹⁴ Wía nacái apóstolca wadéca waicáidaca Jesucristo irí watúí iyúwa iná yéewa wacálidaca áibanái iríni Wáaniri Dios idéca ibànùaca Iiriwa Jesucristo iwasàacaténá èri mìnánái Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, macáita yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁵ Cawinácaalí icàlidéerica Jesús iwali Dios Iiricani, Dios iyaca iwàwalicu, yàacawéeridacani nacái. Yái wenàiwicaca iyaca nacái Dios yáapicha.

¹⁶ Iná wáaliacawa, weebáida nacái cáinináca Dios iicáca wía. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, iyaca Dios yáapicha. Dios iyaca nacái iwàwalicu, yàacawéeridacani nacái. ¹⁷ Càita nacái wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios iyáaná, yái cáininéerica iicáca áibanái, yéewanápiná manuica wáináidaca wawàwawa mabáiníiri iyú áibaalípiná Dios yúuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica, wàycáiná cháí èri irícu càide iyúwa Jesucristo iyáaná. ¹⁸ Báisícaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, càmita iwàwacutá cáaluca wía Dios íicha, wenàiwicanái íicha nacái. Néese àniwa, manuísíwacalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, yá canácata cáaluíri waicáca, canásíwa. Quéwa, cáalucaalí wía, yásí yái cáalucáica yúuwichàidaca wíawa. Iná, cáalucaalí wía, yásí wáaliacawa càmitàacá cáinináca waicáca Dios manuísíwata, áibanái nacái.

¹⁹ Cáinináca waicáca Dios, yácáiná Dios cáininácaté iicáca wía ipíchawáiseté cáinináca waicácani. ²⁰ Aibacaalí càí íimaca, “Cáinináca nuicáca Dios”, càí íimacalí, quéwa meedá báawaca iicáca áibanái, yácata cachíwéeri meedá. Càmiccaalí wáalimá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica waiquéeyéica watúí iyúwa cháí èri irícu, néese càmita wadé cáinináca waicáca Dios yái càmíricáwaca waicá watúí iyúwa. ²¹ Jesucristo idéca ichùullaca wía càí:

Cawinácaalí icàlidéeyéica cáinináca naicáca Dios, iwàwacutá cáinináca naicáca áibanái wenàiwica nacái.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Mesíascani, yái Jesúsca, yái Wacuèrinàsàiri Dios ibànuèrica walí, Dios yéenibeca nía. Cawinácaalí cáininéeyéica iicáca Wáaniri Dios, cáinináca nacái naicáca Dios yéenibe. ² Cáininácaalí waicáca Dios, wamànicaalí nacái càide iyúwa ichùullaná wía, yásí wáaliacawa cáinináca waicáca Dios yéenibe nacái. ³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yásí wáasáidaca cáinináca waicáca Dios. Càmlírira máini càulenáca wáicha wamànínápiná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. ⁴ Macáita wía Dios yéenibeca, wáalimá wamànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, wáalimá wamàacaca wáichawa wabáyawanáwa yái báawéerica wamànírira cháí èeri irícu, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. ⁵ Wía yeebáidéeyéica Dios Iiricani, yái Jesúsca, wíawamita yáaliméeyéica imàacaca íchawa ibáyawanáwa, yái báawéerica wamànírira cháí èeri irícu.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

⁶ Jesucristo yàanàcaté aléi èeri irículé, yá imàacacaté wáaliacawa Dios Iiricani, ibautizácaalítéwa úni yáaculé, néese àniwa nacái íiraná imusúacaalítéwa icháuná irícuísewa cruz íwali. Iná idéca imàacaca wáaliacawa Dios Iiricani úni iyú, íiraná iyú nacáíwa. ⁷ Espíritu Santo icàlidaca nacái Jesucristo iináwaná íwali, Dios Iiricani, Espíritu icàlidacáiná báisíri iyúni. ⁸ Nàyaca máisiba chènuniré icàlidéeyéica walíni, yái Wáaniri Diosca, yá nacái Dios Íirica, yá nacái Espíritu Santo. Ewita máisibacáaníta nía, càicáaníta abéericata nía, abédanama náiwitáise náapichawáaca. Máisiba nacái níai icàlidéeyéica Jesucristo iináwaná íwali, Dios Iiricani, cháí èeri irícu, yái Espíritu Santoca, yái única nacái, yái íiranáca nacái. Níai máisibaca abédanamata náiwitáise nacàlidaca Jesucristo iináwaná íwali, Dios Iiricani. ⁹ Aibaalí wéemlaca wenàiwica icàlidáanáca walí. Quéwa, yái Dios icàlidáanáca, cawèníri cachàini manuísíwatani, Dios icàlidacáiná walí Jesús iináwaná íwali, Dios Iiricani. ¹⁰ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yáaliacawa báisíri iyú iwàwalicuísewa Dios Iiricani. Dios idéca icàlidaca Iiri íwaliwa Dios Iiricani. Cawinácaalí wenàiwica càmlírira yeebáidani iicáca Dios càiride iyúwa cachíwéeri, càmicáiná yeebáida tàacáisi Dios icàlidéerica Iiri íwaliwa. ¹¹ Yácata tàacáisi Dios icàlidéerica walí: Dios idéca yáaca wacáuca càmlíri imáalàawa, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. ¹² Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yácata yáaliéerica Dios Iiri íwali báisíri iyú, idènia nacái ícaucawa càmlíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí càmlírira yeebáida Dios Iiri itàacái, càmita yáalía Dios Iiri íwali báisíri iyú, yá canáca iri ícauca càmlíri imáalàawa.

Conclusión y consejos finales

¹³ Nudéca nutànaucuéca pirí yái cuyàlutaca píacué yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái píaliacaténáucéwa pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa.

¹⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios íwali, wáaliacáináwa wasutácaalí ícha wawàsi Dios iwàwéerica wadèniaca, yásí yeebáidaca walí. ¹⁵ Càide iyúwa wáallanáwa Dios yéemlaca wasutáaná ícha, càita nacái wáalía nacáíwa Dios yàapiná walí yái wasutéerica ícha.

¹⁶ Piicácaalícué wenàiwica yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànica iyaca ibáyawanáwa, quéwa càmlírira Dios inúa wía íwalíise, iwàwacutácué pisutáca

Dios ícha irípiná. Yásí Dios icáucàidaca yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmicaalí imàni ibáyawanáwa Dios inuérica wía ìwalíise. Iyaca áiba wabáyawaná ìiwitáaná Dios inuéricuéca wía ìwalíise. Càmita nuchùuliacué pisutáca Dios ícha nalípiná namànicaalí càì. ¹⁷ Macáita yái báawéerica wamàníirica, yácata wabáyawanáca, quéwa, ìyaca wabáyawaná ìiwitáaná càmíirica Dios inúa wía ìwalíise.

¹⁸ Wáalíacawa Dios yéenibe càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa mamáalàacata, Dios Iiri icùacáiná nía, íná báawéeri Satanás càmita yáalimá ìibàaca nía. ¹⁹ Wáalíacawa Dios yéenibeca wía. Wáalía nacáíwa Satanás ichùuliaca macáita èeri mìnánái ìiwitáise, càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ²⁰ Wáalía nacáíwa Dios Iiri idéca yàanàaca aléi èeri iriculé. Yá imàacaca cáalíacáica wía, wáalíacaténá Dios ìwali, yái báisísíwéeri Diosca. Wàyaca yáapicha yái báisísíwéerica, yáapicha nacái yái Iirica, yái Jesúsca, Dios ibànùericaté. Yácata abéerita báisísíwéeri Dios, yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ²¹ Píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué pía cuwáináí icàaluíniná.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànùacué piri cuyàluta. Nuwàwalicué pía manuísíwata, piacué iwacáidáyaquéeyécawa aléera, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa. Nuwàwalicué nacái níai piápichéeyéicuéca. Cáininácué nuicáca pía báisíiri iyú. Macáita nacái yáaliéyéica báisíiri tàacáisi, cáininácuéca naicáca pía. ² Cáininácué nuicáca pía weebáidacáiná báisíiri tàacáisi, yái tàacáisi iyéerica walí càiripináta èeri càmíiri imáalàawa. ³ Wáaniri Dios, Jesucristo nacái, yái Wáaniri Iirica, namànipinácué piri cayábéeriwa, naicápinácué piawa catúulécanéeri iyú nacái, namàacápinácué matuibanáica piíwítáise nacái, peebáidacáinácué mamáalàacata báisíiri tàacáisi, cáinináacáinácué nacái piicáyacacawa.

⁴ Casímáica nuwàwa manuísíwata nùanàacáiná abénaméeyéi péenácué piápichéeyéi iyéeyéica machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná, càide iyúwa Wáaniri Dios ichùullianá wàyaca. ⁵ Siúcade, piacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, cáininácué waicáyacacawa. Yái tàacáisi nutànèericuéca piri càmíirita wàlisài ichùullacanási. Yácata idàbáanéeri tàacáisica Jesucristo ichùulìericaté weebáidáanápíná: Iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa. ⁶ Cáininácaalí waicáca Dios, yási wamàni càide iyúwa ichùullianá wía. Bàaluité piwènúadacaalítécué piíwítáisewa Jesucristo irípiná, yáté péemlatécué Dios ichùullaca cáinináanápínácué piicáyacacawa.

Los engañadores

⁷ Nàyacáiná manùbéeyéi iwàwéeyéica ichìwáidaca wía cháí èeri irícu. Càmita nacáida Jesús iináwaná iwali Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùericaté aléi iyúwa aslali. Cawinácaalí icàlidéeri càì ichìwawa, yácata ichìwáidéerica wía, Cristo yùuwidecani nacái. ⁸ Cayábacué, ipíchanácué piúcaca píibaidacaléwa, yái pimànírica Dios irípiná. Píibaidacué cayába Dios irípiná, pimáaláidacué nacái pimànica yái pimànírica Dios irípiná yéewanápínácué peedáca piriwa macáita piasu cawèníriwa Dios iwàwéericuéca yàaca piri iwalíná, yái píibaidáanácuéca irípiná.

⁹ Aibacaalí yeebáidéeri áibanái yàasu tàacáisi méetàuculéeri Jesús itàacái íicha, yácata càmíirica yáallíawa Dios iwali. Quéwa, cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata Jesús itàacái, yácata yáaliériwa Wáaniri Dios iwali, iwali nacái yái Dios Iirica. ¹⁰⁻¹¹ Nàanàacaalícué pialalé áibanái yéewáidéeyéipínácué pía cachìwéeri tàacáisi iyú Jesús itàacái íicha, picácué pimàaca nawàlùacawa pi-capée iriculé. Picácué pitàida nía. Pitàidacaalícué nía, yásícué piacawéeyéináca pimànica níawa, níara imàníyéica ibáyawanáwa meedá.

Palabras finales

¹² Nuwàwacué núcàlidaca piri manùba tàacáisi mamáalàacata, quéwa càmita nuwàwa nutànàaca cuyàluta iricuni. Nucua àta núalimácatalépináta nùacawa nupáchiacuéca piawa, yéewanápíná casímáica wawàwa manuísíwata.

¹³ Níai piacawéeyéináca iwacáidáyaquéeyécawa chábái, Dios yeedéeyéica nacái yàasu wenàiwicapináwa, nawàwalicuéca pía.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànua piri cuyàluta, pía Gayo nùacawéerináca, cáininéerica nuicáca báisíiri iyú.

² Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, nusutáca Dios ícha imànnínápiná piri cayábéeri ìwalíise, yái macáita pimànníríca. Nusutáca Dios ícha nacái imàacacaténá máláicaca pía. Núlíacawa cachàinica píiuitáise Dios ìwali.

³ Casímáica nuwàwa manuísíwata nàanàacáiná nùatalé táquicha tàacáwa abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá nacàlidaca nulí piináwaná peebáidaca mamáalàacata báisíiri tàacáisi. ⁴ Canácata áiba tàacáisi càiri isímáidéeri núa càide iyúwa casímáiná nuwàwa nuémìacaalí nuéwáidacaléná iináwanáwa neebáidaca báisíiri tàacáisi machacàníiri iyú.

⁵ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, cayábéericaní yái píibaidacaléca pimànníríca Dios irípiná, yái cayábéerica pimànníríca áibanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, éwita déecuíséeyéicáníta nía, càmmíyécáwaca píalía píicáca.

⁶ Táquicha tàacáwa wàwacáidáyacacaalíwa chábài, wamànicaténá culto, yá nacàlidacaté walí piináwaná ìwali, nàimaca cáinináca píicáca nía. Siùcade, pimàni nulí cayábéeri, piyúudàa nía nàasu àyapu ìwalipiná, càide iyúwa casímáinápiná Dios ìicáca wamànica. ⁷ Nadéca nadàbaca nèepunícawa nàibaidacaténá Jesucristo irípiná, càmita nacái needá naliwa wawàsi áibanái ícha càmmíyéica yeebáida Jesús itàacái. ⁸ Iná iwàwacutá wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái weedáca wàataléwa nía, wàacawéeridacaténá nía, níai icàlidéeyéica yèepunícawa báisíiri tàacáisi.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Nudéca nutànàaca nalí abéeri cuyàluta, níara ìwacáidáyaquéeyéicawa aléera. Quéwa, Diótrefes càmita iwàwa yeebáidaca nutàacái, mánícáiná iwàwa ichùullaca nía macáita. ¹⁰ Yá nùacaalípináwa néré, yási nutànica yáapichawa ìwali yái càmmínaca iwàwa yeebáidaca nutàacái, icháawàcáiná yèepunícawa wía máiwitáiséeri iyú, báawéeri iyú nacái. Néeseca, iwàwaca imànica áiba wawàsi mamáalàacata, iná càmita yeedá yàataléwa wenáiwica wabànueyéica néré yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese, áibanáicaalí péenacué nawàwacaalí natàidaca nía, Diótrefes càmita ibatàa needáca nàataléwa nía, yúuca nacái nía pèewíise, píacué ìwacáidáyaquéeyéicawa néenibàa.

¹¹ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, pimàni cayábéeri càide iyúwa cayábéeyéi íiuitáise imànníná. Picá pimàni píbáyawanáwa iyúwa báawéeyéi íiuitáise imànníná. Cawinácaalí imànníríca cayábéeri, yácata Dios isumàireca. Quéwa, cawinácaalí imànníríca íbáyawanáwa, càmita yáalía Dios ìwali.

¹² Macáita wenáiwica, báisíiri tàacáisi nacái, nacàlidaca nàyaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Wía nacái wacàlidaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Píalía nacáiwa nutànica báisíiri iyú.

Palabras finales

¹³⁻¹⁴ Nudèna bàwina madécaná tàacáisi nucàlidéeripináca piri, càmita quéwa nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni, nuwàwacáiná nuicáca pía aquialéta, nutàanicaténá píapichawa.

¹⁵ Nusutáca Dios ícha imàacáanápíná matuíbanáica pía. Níái wàacawéeyéináca òyéeyéica cháí nawàwalica pía. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nalíni nuwàwalica nía macáita òyéeyéica néenibàa, níara wàacawéeyéináca.

SAN JUDAS

Saludo

¹ Núa Judas, Jesucristo yàasu wenàiwica ìbaidéerica irípiná, Santiago yéénàsàirica nacái núa, nubànùacué pirí cuyàluta píacué cáininéeyéica Wáaniri Dios iicáca, Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, píatacué nacái Jesucristo icuèyéica. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué iicáanápinácué pipualé manuísíwata, yéewanápinácué nacái matuìbanáica pía, yéewanápinácué nacái cáinináca piicáyacacawa macái piwàwalicuísewa.

Los que enseñan mentiras

³ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nuwàwacatécué máini nutànàaca pirí cuyàluta ìwali yái Jesucristo iwasàanáca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Siúcata quéwa iwàwacutácué nutànàaca pirí tàacáisi nusutácaténácué píicha wawàsi manuísíwata. Iwàwacutácué píalàaca nía cachàiníiri iyú, níara cachíwéeyéica, ipíchaná nawènúadaca yái báisíiri tàacáisica Dios imàaquéericaté abé yàawiriaté yàasu wenàiwicanái iríwa. ⁴ Péewáidacué wenàiwica macàaluínináta báisíiri tàacáisi iyú, níacáiná cachíwéeyéi nadéca nawàlùacawa ibàacanéri iyú pèewiré. Bàaluité Dios itàacái icàlidacaté naináwaná ìwali, níái cachíwéeyéica, càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápiná níawa. Báawaca naicáca Dios. Nacàlidaca nachíwawa báawéri iyú, náimaca cayábacasa waimáca manùbéeyéi yáapicha báawéri iyú, Dioscáiná imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, càita nacàlidaca nachíwawa. Náasáidaca càmíta nawàwa Jesucristo Náiwacalipináwa, yái abéerita Wáiwacalica, Wacuérinàsàiri nacái.

⁵ Ewítacué píalíacáanítawa yái tàacáisi ìwali macáita, càicáaníta nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani, piwàwalicaténácuéni. Bàaluité Dios imusúada israelitanái Egipto yàasu cáli íicha. Ewítaté Dios itécáaníta macáita nía Egipto yàasu cáli íicha, càicáanítaté imàalàidaca macáita néená càmíiyéicaté yeebáida itàacái. ⁶ Nía nacái àngelnái imàaquéeyéicaté íichawa ìbaidacaléwa Dios imàaquéericaté nalí, níara imàaquéeyéicaté ìyacatáíwa chènuniré, yá níaquéi Dios idacúacaté, presoíyéica imànica nía, catéeri irículé càiripinátawa, àta áibaalípiná Dios icàlidacatalépináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténa níawa. ⁷ Càide iyúwaté àngelnái iyáaná, càita nacái nàyacaté yàcalé mìnánáimi, pucháiba yàcalémi, Sodoma, Gomorra nacái, áiba nacái yàcalémi lyéeyéicaté mawiénita nalí, máini naimácaté manùbéeyéi yáapicha mamàalàacata càmíiyéica nàacawéeyéi. Nía nacái aslanái naimácaté nanacáiri yáapichawa namànicaténá yái càmírira Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inaté Dios yùuwichàidaca nía quichái iyú, yái quichái càmírira ichacàwa, càiripinéerita iyaca. Càita Dios imàacaca wàlálacawa yùuwichàidáanápiná macáita imàníyéica íbáyawanáwa.

⁸ Càita nacái níara yéewáidéeyéica wenàiwica chíwái iyú, éwita náalíacáanítawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìwali, càicáaníta namànica nacái báawéri. Néewáidaca wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú néemièricasa náamacani irícuísewa, namànicaténá nainá iyúwa yái càmírira Dios ibatàa wenàiwica imànica; càmíta nacái neebáida Wáiwacalí itàacái; natàani nacái báawéri iyú àngelnái ìwali. ⁹ Quéwa àngelnái íiwacalí íipidenéerita Miguel càmítaté itàani báawéri iyú àngelnái ìwali. Miguel itàanícaté chàinisíiri iyú Satanás yáapicha càirínácaalí náicha yeedéeripinacaté Moisés ichéecami, yaté Miguel

yáaliacawa canácaté yéewaná icuísaca íchawa Satanás báawéeri iyú. Inaté Miguel ímacáita Satanás irí: “¡Nusutáca Wáiwacali ícha yàalàanápíná pía cachàiníri iyú!” ímaca yái Miguelca. ¹⁰ Níata quéwa cachìwéeyéica aslanái natàaníca báawéeri iyú ángelnái ìwali, éwita càmicáaníta náalíawa cayába ángelnái iináwaná ìwali. Namànica meedá macáita càirínácaalí nawàwa namànica càide iyúwa cuwèesínái imànlíná. Iná namáalàidaca nacáuacawa Dios ícha.

¹¹ ¡Dios yùuwichàidapíná níawa!, nàyacáiná báawéeri iyú càide iyúwaté Caín iyáaná. Nawènúadaca náiwitáisewa néeswáidacaténá wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, needácaténá naliwa plata, càide iyúwaté Balaam imànlíná. Namànica nacái ùwicái nacuerínánái lípunitawa càide iyúwaté Coré imànlíná. Iná neetápiná nacáíwa meetauculé Dios ícha càiripínáta nabáyawaná ichùullacawa. ¹² Níái cachìwéeyéica nàyaca càide iyúwa casaquèri wawàsi, níacáiná mabáiníri iyú namànica nabáyawanáwa pèewi piwacáidáyacacalícuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa Santa Cena ipichawáise. Casímáiri iyúta nayáaca nayáacaléwa manuiri, nàiraca nacái macáaluínínáta. Iiwacanánái báawéeyéica meedá níara, camúnica nía nacái iyéeyéica íríwa meedá yàacási cadénama. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa acalée canéerica írí unía yèepunírícawa cáuli iyú. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa àicu màyacanéerica yàasu èeri yàanàacaalí, iná wenàiwica iwataaca àicu cáli yèewíise, yásí àicu yéetácawa báisíri iyú. ¹³ Níái cachìwéeyéica imànlíeyéica máiní yáaséeri nabáyawanáwa áibanái wenàiwica yàacuèsemi, nàyaca càide iyúwa manuiri màladàca. Cachàiníri cáuli ipùacaalí manuiri úni, yásí màladàca namichàidaca báawéeri úni icàli càina ínatalépiná. Níái cachìwéeyéica naméeràidaca áibanái, nàyacáiná càide iyúwa dùlpùta iméeréeyéicawa, càmlíeyéica icàna cayába wáapunállicubàa. Iná Dios ichùullapíná nàyáanápíná càiripínáta catéeri írìcu máinícataléca cùulica catá.

¹⁴ Bàaluité Enoc iyaca, yái sietééná Adán itaquérínámi waléerica iináwaná ìwali. Enoc icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse cachìwéeyéi ìwali càinàcaalí iyú Dios yùuwichàidàanápíná níawa. Enoc ímacaté: “Péemíacué cayába, nudéca nuicáca Wáiwacali yàanèeripínáwa náapícha níái yàasu manùbéeyéi mil namanùbaca ángelnáica mabáyawanéeyéica. ¹⁵ Yàanàapíná yéemíacaténá naináwaná ìwali canánama, yáasáidacaténá nacái cabáyawanáca macáita báawéeyéica íiwitáise, ìwalíise macáita báawéerica namànlírica, ìwalíise nacái yái báawéeri tàacáisi náiméerica Dios ìwali, níái báawéeyéica íiwitáise imànlíeyéica ibáyawanáwa”, ímacaté yái Enoc. ¹⁶ Níái cachìwéeyéica natàaníca ibàacanéri iyú nacuerínánái ìwaliwa. Báawaca naicáca macái wenàiwica. Máiní nawàwa namànica càinàcaalí báawéeri ísimáidéeri níawawa. Máiníyéi canúmaséeca nía, cachàiníeyéica iicáca yáawawa. Natàaníca cayábéeri iyú áibanái irí, needácaténá náicha wawàsi meedá.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Quéwa piacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, piwàwalícué yái tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yàasu apóstolnái icàlidéericatécué píri, íméerica càinàcaalí ichàbàanápínáwa wapíchalécáwa. ¹⁸ Náimacatécué píri: “Aibaalípiná malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abenaméeyéi wenàiwica naicáanípínácué piquíníná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Namànlípiná nabáyawanáwa càide iyúwa nawàwáaná”, náimacatécué píri níái apóstolca. ¹⁹ Quéwa níara cachìwéeyéica, nawènúadaca áibanái íiwitáise báawàanápíná naicáyacacawa. Náinàidacáita meedá írìcu èeriquéi. Canáca nalí Espíritu Santo.

²⁰ Quéwacué píá nuénánái cáininéeyéica nuicáca, peebáidacué tàì íiméeri iyú Dios itàacái mabáyawanéerica, yéewanápinácué cachàinica píiwitáise. Pimàacacué Espíritu Santo yéewáidaca píá, pisutáanápinácué píawawa Dios íicha. ²¹ Picácué piwènúada píiwitáisewa méetàuculé Dios íicha, yái cáininéerica íicáca wía. Néese manuícué píináidaca piwàwawa picùacaténá Wáiwacali Jesucristo yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa, íicácáiná wapualé.

²² Piicácué natúulécana píalàanápinácué níawa, cawinácaalí iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáisewa méetàuculé Dios íicha. ²³ Níái iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáisewa méetàuculé Dios íicha, càica níade iyúwa wenàiwica yúuwàacaalí yàacawa quichái iriculé, nawàwacáiná nacaláacawa Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa. Píalàacué níá, peedácué níá ráunamáita Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, càide iyúwa weedácaalí wenàiwica quichái íicha. Aibanái wenàiwica namànica nàacawa nabáyawanáwa manuísíwata. Báawacué piicá yái báawéerica namàníríca, quéwa piicácué natúulécana níái wenàiwicaca. Píalàacué níá cachàiníri iyú, namàacáanápiná náichawa yái báawéerica namàníríca, quéwa piicácué píichawa cayába, ipíchanácué cayábaca piicáca yái báawéerica namàníríca nainá iyúwa. Picácué pimàni náapícha píibáyawanáwa.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yái abéerita Diosca, iwasèerica wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa, yáta yáalimácué icùaca píá ipíchanácué pimànica píibáyawanáwa. Dios yáalimácué nacái itéca píawa chènuniré ibàlùadacaténácué píá íipunitawa mabáyawanéeyéica, máinícuéca nacái casímáica piwàwawa, Dios íyacàle chènuníiséeri írìcu, icànéerica mèlumèluwaca Dios icamaláná iyú. Wàacué Dios írí cayábéeri íwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníríca walípiná, máinícáiná cachàiníríca Dios íiwitáise, máiní cáimiétacanéeri Wacuèriná nacáicani, icuèrica nacái macáita, cachàiníríca náicha canánama, bàaluitésiwa èeri ipíchawáiseté, siùca nacáide, càiripináta nacáíwa, èeri càmlíri imáalàawa. Báisíta, amén.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Yái cuyàlutaca icàlidaca walí tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté Jesucristo yáallácawa ìwali ibàacanéri iyú áibanái íicha, yéewanápiná Jesucristo yáasáidacani Dios yàasu wenàiwicanái irí náallícaténáwa càinácaalí iwàwacutàanápiná ichàbacawa caquialéta. Jesucristo ibànùcaté yàasu ángelwa yáasáidacaténá yái tàacáisica Juan irí, yái Juan, Jesucristo yàasu wenàiwicaca.

² Juan itànàcaté báisiiri iyúni cuyàluta irícu macáita yái Dios itàacái Juan yéemièrica, yá nacái Jesucristo yàasu báisiiri tàacáisica, idécanáamité Juan iicáca macáita tàacáisi yéenáiwánási nacáiri irícuíse.

³ Casímáica iwàwa cawinácaalí iléerica nalíni, yái cuyàlutaca, culto irícu, yái tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí ichàbàanápináwa. Casímáica nacái nawàwa cawinácaalí yeebéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cháí cuyàluta irícu, mesúnamáipinácáináta iwàwacutá ichàbacawa.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Núa Juan nutànàacuéca pírí cuyàluta, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piacué iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Nusutácué Dios íicha pírípinácué, Espíritu Santo nacái, Jesucristo nacái, namànínápinácué pírí cayábéri, namàacáanápiná nacái matuìbanáicuéca pía. Dios iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyéeripiná càiripináta, càmlíri imáalàawa. Yái Espíritu Santoca máiníri cayábaca iyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita.

⁵ Jesucristo itàaníca báisiiri iyú, imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa íimáaná, icàlidacaté báisiiri tàacáisi éwitaté nanúacáanítani. Yái Jesucristo, yácata idàbàanéerica wenàiwica imichèericatéwa yéetáními yèewíise, idènièri iináwa càmlíri imáalàawa. Jesucristo ichùuliaca macái cáli icuèrinánái. Cáinínáca Jesucristo iicáca wía. Jesucristo íiraná imusúacatéwa icháuná irícuíse cruz ìwali àta yéetácatalétawa wáichawalíná. Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha.

⁶ Jesucristo idéca imàacaca yàasu wenàiwicaca wía. Imàacaca nacái wáibaidaca irípiná iyúwa sacerdotenái, wasutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, yái Dios Jesucristo Yáanirica. Máiní nuwàwaca macái wenàiwica yàaca cayábéri Jesucristo irí, nuwàwa nacái Jesucristo icùaca wenàiwicanái canánama càiripináta èeri càmlíri imáalàawa. Báisíta, amén.

⁷ ¡Jesucristo yàapináwa néese acalèe yèewíisewa! Macáita wenàiwica naiquéeripináni, nía nacái inuényéicaténi, naiquéeripináwa. Macáita èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida itàacái náichàanápiná nacalùniwa naicápinácaalí yàanàaca, cáalucáiná naicácani. Báisíta, amén.

⁸ Wacuèriná Dios cachàiníri náicha canánama, iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyapiná càiripináta, càmlíri imáalàawa. Wacuèriná Dios íimaca walí: “Núacata yái idàbéericaté macáita, núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. Iná núacata càiride iyúwa las letras alfa y omega”, càí íimaca walí yái Wacuèriná Diosca.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Núa Juan, péenásáricué, nùuwichàacawa píapichacué Jesús irípiná weebáidacáiná itàacái. Weebáidaca itàacái, íná wacùapiná macáita Jesús yáapichawa. Abédanamata nacái wáiwitáise Jesús yáapicha wàideníacaténá

wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú. Yáté presocaté núa Patmos yàasu iwàwata finata nucàlidacáináté Dios itàacái áibanái irí, nucàlidacáináté nacái Jesús iináwaná iwali. ¹⁰ Néese té áiba domingomí, Espíritu Santo icuàcaté nuíwitaíse. Yá nuémíacaté tàacáisi nuínatawáisewa, yái cachàiníri tàacáisi càiride iyúwa wéemíanà trompeta isàna. ¹¹ Yá íimaca nulí: “Pitànàa cuyàluta, picàlidacaténá nalíni càinácaalí piicáaná. Néese píbànù naliní níara yeebáidéeyéica nutàacái iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Níai yàcaléca náipidená: Efeso iyacàlená, Esmirna iyacàlená nacái, Pérgamo iyacàlená nacái, Tiatira iyacàlená nacái, Sardis iyacàlená nacái, Filadelfia iyacàlená nacái, Laodicea iyacàlená nacái”, íimaca nulí.

¹² Yá nuwènúa nuicáidaca nuínataléwa nuicácaténá yái itàaníríca nulí. Yá nuicáca siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyái. ¹³ Néese nuicá nèewibàa níai siete namanùbaca lámparaca càl íicacánáwade iyúwa asiali. Idèniàa ináawaniwa cáaléeri àta yàabàli ipùata néré. Idèniàa nacái cáucuúri iwaalíbapi oroíri yùucutalícubàawa. ¹⁴ Cabalèeri íiwita íbáiná càide iyúwa waicáaná cabalèeri lana, nieve nacáiri áiba. Ituí nacái nàya càide iyúwa waicáaná quichái ipèrúa. ¹⁵ Yá mèlumèluyéi yàabàli càide iyúwa waicáaná naquéesièrica bronce nacáirica nawasèrica ùuléeri iyú quéechacáwa manuúri quichái írìcu ipíchawáise naquéesiacani. Cachàinica itàacái càide iyúwa wéemíaná manuúri inánàba isàna yúuwèericawa íba yéewibàa. ¹⁶ Idèniàa siete namanùbaca dùlupùta icáapi írìcuwa yéewápuwáiséeriwa. Itàacái ìyaca càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserùnica. Inàni nacái icànaca iyúwa èeri icànáaná mèlumèluíri iyú cachàiniwaca machacànicaalí èeri.

¹⁷ Nuicácanacáitani, yá núuwàa nullacawa nunùmáawawa nucalùniwa yàabàli idaní càide iyúwa yéetèerimiwa. Quéwa imàacaca icáapiwa yéewápuwáisewa núwali. Yá íimaca nulí: “Píca cáalu pía núicha. Núacata yái idàbéericaté macáita. Núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. ¹⁸ Núacata yái Cáurica. Nuétátatéwa quéwa, péemla cayába, siúcáisede nùyaca càiripináta. Núacata imàaqueérica wenàiwica yéetácawa néenáiwaná yàanàcatáita nèetátáipináta; nucua nacái infierno, yàara báawéeyéimi íiwitaíse yúuwichàacatalécawa ípidenácataléca infierno. ¹⁹ Iná pitànàa macáita yái núsáidéeripináca piicá. Pitànàa nacái yái ichàbéericawa siúcade, yá nacái ichàbéeripináca áiba èeriwa wapíchalécáwa. ²⁰ Siúcade nucàlida píriini càinácaalí íimáaná níai siete namanùbaca dùlupùta piiquéeyéica nucáapi írìcu. Nucàlida nacái píri càinácaalí íimáaná níai siete namanùbaca cáaléeyéica lámpara oroíyéica. Níai siete namanùbaca dùlupùta, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái siete namanùbaca yàcalé mìnánái. Níai siete namanùbaca lámpara cáaléeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca náapichéeyéi iwacáidayaquéeyéicawa yáapichawáca yeebáidéeyéica nutàacái”, íimaca nulí yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

2

Mensajes a las siete iglesias

El mensaje a Efeso

¹ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yàara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Efeso iyacàlená írìcu: ‘Cài núumacuéca píri, núa idènièrica siete namanùbaca dùlupùta nucáapi

irìcuwa nuéwápuwáisewa, núa yèepunírìcawa nèewibàa níái siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyèica: ² Núaliácawa macáitacué pìwali yái pimàníricuèca; núaliácawa piibaidacuèca nulípiná cachàiníri iyú; núaliácawa piideníacuèca piùwichàanáwa nacái matuúbanáiri iyú; núaliácawa báawacuèca piicáca náiwitáise níara báawéeyéica wenàiwicaca. Núaliáca nacáíwa píalimáidacuèca piicáca nàasu tàacáisi níara icàlidéeyéica iináwaná iwaliwá apóstolcasi nía, quéwa nachíwa meedá. Pidécuéca píasáidaca cachíwéeyéica meedá nía. ³ Núaliácawa piideníacué piùwichàanáwa mamáalàacata. Núaliáca nacáíwa piùwichàacuècawa nulípiná manuísíwata nuípidená iwali peebáidacáinacué nutàacái. Càmitacué nacái chamàle píiwitáise piibaidáanápínacué nulí. ⁴ Quéwa nuicácué pìwali abéeri wawàsi báawéeri. Càmitacué cáininá piicáca áibanái càide iyúwate cáinináaná piicáca nía quéechatécáwa. ⁵ Iná píináidacuèwa iwali yái quéechéeri píiwitáise cayábéerica piúquerícatécué píchawa. Piwènúadacué píiwitáisewa machacàníri iyú, pimànicaténacué cayábéeri áibanái irí càide iyúwacué pimànináté quéechatécáwa. Càmicaalícué càì pimànica, yásí nùacawa caquialéta píatalécué, yá nuedácué pícha píasu lámpara iyacatái íichawa, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa. ⁶ Quéwa iyacué pirí yái cayábéerica. Báawacuèca piicáca yái báawéerica nicolaítanái imànírica càide iyúwa nacái báawáaná nuicáca yái namànírica. ⁷ Néese, càuwíyèicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Macáita cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nayáaca nayáacaléwa àicu iyacanáca yèerica nacáuca càmiri imáalàawa, yái àicu iyéerica paraíso néeni, Dios iyacàle irícu', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Esmirna

⁸ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Esmirna iyacàlená irícu: 'Càì núumacuèca pirí, núa idabéericaté macáita, núa imáaláidéeripínaca macáita nacái, núa yéetéericatéwa, néeseté yèepùaca nucáuacacawa: ⁹ Núaliácawa piùwichàacuècawa piyaca. Núaliácawa catúlulécanácuèca pía, quéwacué nuicáca pía càiyéide iyúwa càasuíyèi. Núaliáca nacáíwa càinácaalí iyú nacháawàanacué píináwaná iwali báawéeri iyú, níara icàlidéeyéica iináwanáwa judíocasi nía, quéwa càmiyèi judío nía nawàwalícuèsewa, càmicáiná neebáida nutàacái. Báawéeri Satanás yéewáidacaléca meedá nía. ¹⁰ Picácué cáalu piicáca yái piùwichàanápínacuècawa. Péemíacué cayába, mesúnamáita Satanás yúuca abénaméeyéi péenacué presoíyèi ibànaliculé yáalimáidacaténacué iicáwa pía macáita, piwènúadáanápíná píiwitáisewa nuícha. Yá piùwichàapínacuèwa diez èeri. Quéwa cachàinícué píiwitáise mamáalàacata, éwitacué nanúacaalí pía, yásí nùacué píríwa picáuca càmiri imáalàawa càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwicanái irí imawèniadéeyéica áibanái. ¹¹ Càuwíyèicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, canácatáita yéewanáwa pucháiba yàawiríeri yéetácáisi líbàaca níawa, canásiwa', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Pérgamo

¹² Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Pérgamo

iyacàlená irícu: ‘Càì nuchùullacuéca pía, núa idènièrica espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserùnica: ¹³ Núaliácawa macáita ìwali yái pimàníricuécá. Núalía nacáíwa piyacuécá aláera yàcalé Satanás icuacataléca. Núaliácawa peebáidacuécá nutàacái mamáalàacata tàì ìiméeri iyú. Càmitacué piméeyáa peebáidaca nutàacái éwitaté nanúacáaníta Antipas, yái nanuéricaté yeebáidacáiná nutàacái pèewi, piacué iyéeyéica yàcalé Satanás icuacataléca. ¹⁴ Quéwa nuicácué piwali máisibáwanáita báawéeri wawàsi, yái càmlírica cayába nuicáca: Pidèniacué piápichawa abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica càide iyúwaté Balaam yéewáidéanáná wenàiwica. Bàaluité Balaam yàalàacaté Balac yáalimáidéanápíná israelitanái namànicaténá nabáyawanáwa. Ichùullacaté nayáanápíná iinási nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíníná, cuwáiná yéenáíwanáca. Ichùullaté naimáca áibanái inanái yáapicha càmlíyéica náinusíwa. ¹⁵ Càita nacái, iyacué pèewibàa abénaméeyéi yeebáidéeyéica nicolaítanái yàasu cachíwéeri tàacáisi. ¹⁶ Iná piwènúadacué piíwítáisewa báawéeri ícha. Càmicaalícué càì pimànica, yásí nùacuéwa piatalé caqualéta. Yá numànipíná úwi náipunitawa nutàacái iyúwa, càide iyúwa wenàiwica namànicaalí úwi espada machete nacáiri iyú. ¹⁷ Càuwíyíeacalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icalidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawínacaalí imawèniadéerica báawéeri, nùaca iyáapíná maná, yái pan nacáirica íbàacanáta áibanái wenàiwica ícha. Núa nacái irí cabalèeri íba natànèerica ìwali wàlisàì ípidenápíná. Abéerita yái idènièrica yàasu íbawa, yáalia ìwali yái ípidenápínáca wàlisàì, canáca áibanái yáaliériwa ìwali’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ìimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Tiatura

¹⁸ Néese Wáiwacali ìimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Tiatira iyacàlená irícu: ‘Càì núumacuéca pírí, núa Dios íirica, núa idènièrica ituíwa càide iyúwa quichái ipèrúa iyáaná, núa idènièrica nacái yàabàliwa càide iyúwa naquésisèrica bronce nacáirica iicacánáwa. ¹⁹ Núaliácawa ìwali yái pimàníricuécá. Núaliácawa cáininácuéca piicáca áibanái, núaliácawa peebáidacuécá nutàacái. Núalía nacáíwa piyúudáacuécá áibanái, piidenlacuécá piúwichàanáwa nacái matuñbanáiri iyú. Núaliácawa pimànícuéca cayábéeri cachàiníwanái ícha yái pimàníricatécué quéecha, pidàbacaalítécué peebáidaca nutàacái. ²⁰ Quéwa nuicácué piwali áiba wawàsi quiríta. Pidécuéca pimàacaca ùyaca matuñbanáita pèewibàa, úái inanáica Jezabelca. Nacàlidaca uináwaná utàanícasa Dios inùmalicúise, quéwa uéwáidaca wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú meedá uchíwáidacaténá nùasu wenàiwica naimáanápíná áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanírísíwa, nayáanápíná nayáacaléwa nacái iinási nanuérica ídolo irí nàacaténá cuwáiná yéenáíwaná icàaluíníná. ²¹ Nudéca nùalàaca úa cachàiníri iyú uwènúadánápíná uíwítáisewa ubáyawaná íchawa, quéwa càmita uebá uwènúadánápíná uíwítáisewa ícha, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha. ²² Siúcade, péemiacué cayába, nùuwichàidapíná úa uláicái iyúwa, macáita nacái ìiméeyéica úapicha, nùucapíná níawa manuñri yúuwichàacáisi írículewa, càmicaalí nawènúada náíwítáisewa nabáyawaná íchawa, yái báawéerica namànírica úapicha. ²³ Nunúapíná nacái uénibe yéetácáisi iyú. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, néemlapínacaalí uináwaná ìwali, yásí nàaliácawa nùacata yái

liquérica náiwitáise, nawàwa nacái. Yási numànicuéca pírí cayábéeriwa, núuwichàidapíná nacáiwa píalimáwanama càide iyúwa imanuicanamacué pimànica cayábéeri, báawéeri áibata. ²⁴ Néese píacué Tiatira iyacàlená mìnánái càmíyéica yeebáida Jezabel itàacái, càmíyíi nacái yéewáidawa tàacáisi ìwali yáara náiméerica ìwali Satanás yàasu íiwitáise ibàacanéeriwa. Núumacué pírí, iyaca quiríta abéeri wawási iwàwacutéeri nuchùlupínacué pimànica. ²⁵ Peebáidacué mamáalàacata nutàacái càide iyúwacué peebáidáaná sìuca àta nùanàacatalépináta. ²⁶ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, imàníyíi nacái mamáalàacata càide iyúwa nuwàwáaná àta néetacatalétawa, numàacaca nacùaca nùapicha macái èeri mìnánái. ²⁷ Càide iyúwa Núaniri Dios imàacáaná nucùaca èeri mìnánái Dios íiwitáise iyúwa, càita nacái nùasu wenàiwica nacùapíná èeri mìnánái cachàiníri iyú, nàuwichàidapíná nacái macáita wenàiwica càmíyéica yeebáida nutàacái, càide iyúwa hierro ibaquiadacaalí catùà achúmáanamata yéemáanáami. ²⁸ Numàaca nacái nàyaca nucamaláná iricu, yái nucamaláná icànéerica càide iyúwa dùlupùta icànáaná waiquérica mapisáisiwata. ²⁹ Cáuwiyéicaalcué píá, péemlacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái írí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacalí Jesucristoca.

3

El mensaje a Sardis

¹ Néese Wáiwacalí íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica írí yáara nacuerínasàiri icuérica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Sardis iyacàlená iricu: 'Cài núumacuéca pírí, núa iyéerica yáapicha yái Espíritu Santoca máiníri cayábaca, núa idènièrica nacái siete namanùbaca dùlupùta: Nùalíacawa ìwali macáita píibaidacalécuéca. Nuémlacué piináwaná ìwali cáucasacué píá, quéwa nuicácuéca píá càiyéide iyúwa yéetéeyéimiwa. ² Pimichàidacué píiwitáisewa, pichàiniadacué píiwitáise cayábéeriwa iyéericuéca pírí quiríta, iwàwéerica ichàbacawa píicha, nuicácáiná yái pimànírícuéca càmíríca cayába Nucuériná Dios íicáca. ³ Iná plínáidacuéwa ìwali yái tàacáisi péemièricatécué, peebáidéericatécué nacái quéechacáwa. Pimànicué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná. Píwènúadacué píiwitáisewa píibáyawaná íichawa. Càmicaalcué pimichàida píiwitáisewa, yási nùanàacué píatalé càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáita wenàiwica icùà nùanàaca, càmitacué nacái píallawa chàcaalínàcaalí nuenáiwana yàanàa nùanàacatáipínacué píatalé. ⁴ Quéwa abénaméeyéicué péená Sardis iyacàlená mìnánái càmita nàya cabáyawanéeri iyú. Càide iyúwa wenàiwica icùacaalí masacàata ibàlewa, càita nacái abénaméeyéi péenacué nacùaca níawawa masaquéeri iyú, báawéeri íicha. Yá áiba èeripíná nèepunícawa nùapichawa nabàle cabalèeri yáapichawa namànicáiná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná cháì èeri iricu. ⁵ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nadèniapíná nabàlewa cabalèeri. Càmita nacái nutunúa náipidená cuyàluta irícuíse yái cuyàlutaca idènièrica náipidená macáita cáuyéica càmíyéica imáalàawa. Yá núcàlidapíná naináwaná ìwaliwa nùasunáica núa Núaniri Dios íriwa, yàasu àngelnáí írí nacái. ⁶ Cáuwiyéicaalcué píá, péemlacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái írí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacalí Jesucristoca.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Filadelfia iyacàlená iricu: ‘Cài númacuécá pirí, núa Mabáyawanéerica, núa yái Báisíirica, núa rey David itaquérinámica, imàaquéerica nacái wenàiwica iwàlùacawa Dios iyacàle iriculé, Dios icùacataléca macáita. Nuàucacaalí nalíni, yá canáta yáaliméeri ibállaca náichani. Néese nubállacaalí náichani, canácata nacái yáaliméeri yàacùaca nalíni. Péemlàcué: ⁸ Cayábaca nuicáca yái pimàníricuécá. Péemlàcué cayába, numàacacué picàlidaca nuináwaná iwali áibanái irí, càmítacué nacái yéewa nasàiwicaca pirí wawàsi, peebáidacáinacué nutàacái, càmítacué nacái piwènúada piwítáisewa nuícha, éwítacué càmícáaníta máini cachàinica pía. ⁹ Péemlàcué cayába. Nàyaca piyacàle néeni abénaméeyéi judío icàlidéeyéica iináwaná iwaliwá judíosiwacasa núa, quéwa nachíwa meedá, càmícáiná neebáida nutàacái báisíiri iyú. Satanás yéewáidacaléca núa meedá. Mesúnamáita numàacapiná nabàlùacawa nàulú ipùata iyúwa pílpunitacuéwa nàacaténacué picàaluíná. Yásí náalíacawa cáininacuéca nuicáca pía. ¹⁰ Pidécuéca peebáidaca nutàacái píideníacaténacué piúwichàanáwa matuíbanáiri iyú, íná nucùapínacué píawa áibaalípiná yúuwichàacáisi yàanàapínacaalí macái cáli iwali, yúuwichàidacaténá èeri mìnánái. ¹¹ Nùacawa néese caquialéta. Peebáidacué tái íiméeri iyú yái peebáidéericuécá; picácué pimàaca áibanái iwènúadacuéca nuícha píwítáise ipíchanacué piúcaca píichawa píasu cawèníiri coronawa Dios iwàwéericuécá yàaca pirí áiba èeriwa. ¹² Cawínacaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapiná nàyaca Nucuèriná Dios yáapícha càiripináta, càide iyúwa àicu íricusi ibàlùèriwa càiripináta Dios yàasu templo íricuírica. Canácatáita nàawa Dios íicha. Nutànàapiná nacái Nucuèriná Dios ípidenáwa nàwali yái Nucuèriná Dios iyacàle ípidenáwa nacái, yái yàcalé ípidenéerica Wàlisàí Jerusalén, íricuèripínacawa chènuníise Nucuèriná Dios yàatanáise. Nutànàapiná nacái nuípidená wàlisàíwa nàwali. ¹³ Càuwíyéicaalícué pía, péemlàcué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Laodicea iyacàlená iricu: ‘Cài númacuécá pirí, núa ípidenéerica Báisíiri, càmíirica ichíwáida wenàiwica, núa icàlidéerica báisíiri iyúni, núa idàbèericaté macáita Dios irípiná cháì èeri iricu: ¹⁵ Núalíacawa iwali yái macáita pimàníricuécá. Núalíacawa càmítacué máini piwènúadaca nuícha píwítáisewa, càmítacué nacái máini pimichàida píwítáisewa peebáidacaténá cayába nutàacái. Iwàwacutácué píináidacawa càinácaalí pimàníinápiná. ¿Píwènúadapínásicué nuícha píwítáisewa? ¿Néeni, pimichàidapínásicué píwítáisewa? ¿Càinásicué pimànipiná? ¹⁶ Néese, càmícáinacué peebáida cayába nutàacái macái piwàwalícuésewa, íná núucapínacué nuíchawa pía. ¹⁷ Picàlidacáinacué càì píwaliwa: “Càasuíyéica wía, máini nacái cayábaca wía. Wadéca weedáca waliwa manùba wàasupináwa. Càmita wawàwacutá Dios iyúudáaca wía”, càicué píimaca píwaliwa. ¿Cánácué càmita píalíawa cáuláicaca píwítáise píbáyawaná iyúwa? Dios íicácuécá pía càiyéide iyúwa catúulécaneéeyéi, màasuíyéi nacái. Matuíyéicué nacái píwítáise, báica nacáicué pía píbáyawaná iwaliwa iyúwa mabàléeri

wenàiwica. ¹⁸ Iná nùlàacué pía pimàacáanápínacué numànica pírí cayábéeri manuísíwata càide iyúwa wenàiwica iwéndacaalí áiba wenàiwica irí cayábéeri oro masaquèericaté namànica quichái irícu. Néese idécanáami numànicuéca pírí cayábéeri, yásí báisícata cásuífeyéicuéca pía chènuníisèeri cawèníri iyú. Peedacué nacái nuícha plíiwitáise piná mabáyawanéeri càide iyúwacué pibàlepiná cabalèeri, ipíchanacué báica pía pibáyawaná iwaliwa. Pimàacacué nuchùniaca plíiwitáise matuírca càide iyúwa natuí idàbená ichùniacaalí wenàiwica ituí, catuícacaténacué plíiwitáise, piallácacaténacuéwa nùwali. ¹⁹ Nùlàaca nùsunái cachàiníri iyú, macáita wenàiwica cáininéeyéica nuicáca. Nùuwichàidaca nía nacái. Iná pimichàidacué plíiwitáise wa càiripináta, piwènúadacué nacái plíiwitáise wa pibáyawaná líchawa. ²⁰ Péemiacué cayába, mesúnamáita nùacawa néese, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa caplí lípunita imáidacaténá wenàiwica iyéeyéica caplíricu. Cawinácaalí yéemiéyéica nutàacái, nawàwacaalí neebáidaca nutàacái, yá càica níade iyúwa wenàiwica yàacùacaalí icapèe inùmawa áiba irí, yeedacaténá yàataléwani. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nùyaca náapícha, nàyaca nacái núapícha, càide iyúwa wenàiwica iwàlùacaalíwa caplíriculé iyáacaténá iyáacaléwa yéénánái yáapíchawa.

²¹ Cawinácaalí imawènladéeyéica báawéeri, numàacapíná náawinacawa núapícha nùlubái ínatálé, nacúacaténá macáita núapícha, càitatéde iyúwa numawènladàanáté báawéeri, néese núawinacatéwa Núaniri Dios yáapíchawa, yàalubái ínatálé nucúacaténá macáita yáapícha. ²² Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, còi pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

4

La adoración en el cielo

¹ Néeseté idécanáami Wáiwacali còi íimaca nulí, yáté nuicáidaca chènuniré, yá péemiacué cayába, nuicáca abéeri caplí inùma yàacùacanéerica. Néese idàbàanéeri tàacáisi nuémièricaté itàanica nulí iyúwa cachàiníri trompeta isàna, yácata tàacáisi íimaca nulí àniwa: “Pimichàawa síisaara. Yá nùsáidaca pírí cainácaalí ichàbàanápínacawa áibaalípiná”, íimaca nulí. ² Aquialénamata Espíritu Santo icùaca nuíwítáise manuísíwata, péemiacué cayába, Espíritu Santo imàacaca nuicáca cayábéeri yàalubáisi ibàlùericawa chènunibàa. Nuicáca abéeri yáawinéericawa yàalubáisi íinata icúacaténá macáita. ³ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata càiride iyúwa waicáaná cuniéri íba cabalèeri lípidenéeri jaspe, iyúwa nacái waicáaná íba lípidenéeri cornalina quíréeri, cuniéri nacái. Yá mèlumèluwaca àrawàli icànaca yàalubáisi itéese càide iyúwa waicáaná cuniéri íba esmeralda ípulèeri. ⁴ Nàyaca yàalubáisi itéesebàa áiba veinticuatro namanùbaca yàalubáisi. Náawinacawa yàalubáisi íinata veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái. Idènièyèi cabalèeri ibàlewa. Nadènia nacái nàasu coronawa yáawami orota náiwita iwaliwa. ⁵ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata icànaca mamàalàacata iyúwa énu icànáaná, itàanica nacái càide iyúwa wéemianá cachàiníri énu isàna tírírcaalí. Nàyaca yàalubáisi lípunita siete namanùbaca lámpara nacáiyéi idènièyéica icamaláwa, quichái ipèrùna nacáiri. Yái quicháica, yácata máiníri cayábaca Espíritu Santoca. ⁶ Iyaca nacái calisa nacáiri yàalubáisi lípunita, abéeri calisa càiride iyúwa vidrio máiníri cuniaca. Yàalubáisi itéesebàa nàyacaté báinúaca cáuyéi ángel madécanéeyéi ituí naicácaténá napíchaléwa, naicácaténá nacái náinataléwa. ⁷ Yái idàbàanéeri ángel cáurica càiride iyúwa

león iicacánáwa. Pucháibáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa toro iicacánáwa. Máisibáaná cáuri ángel àniwa càiri inànde iyúwa aslali. Báinúacáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa áwa iicacánáwa idècunitàacá yáalanícawa. ⁸ Níái báinúaca ángel cáuyéica nadènlaca seis namanùbaca nàanabáíwa náalimáwanama. Macái cáuyéi ipuniyéiwa natuí iyúwa náinatabàawa, nallicúsewa nacái. Yá càì nàimaca èeripinama, táiyápinama mamáalàacata:

“¡Mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, yái Wacuèriná Dios cachàiníríca náicha canánama, yái lyéericaté, lyéerica nacái siùcade, lyéeripiná nacái càiripináta, càmlíri imáalàawa!” càì nàimaca.

⁹⁻¹⁰ Néese idècunitàacá cáuyéi ángel nàaca icàaluíniná, nàaca nacái iyéininá, nàaca nacái irí cayábèeri, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, lyéerica càiripináta èeri càmlíri imáalàawa, yá veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái náuwa naliacawa nanùmáawawa irí, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, nàacatená icàaluíniná, yái lyéerica càiripináta èeri càmlíri imáalàawa. Yá nalladaca nàasu coronawa yàalubáisi yàabàli idaní náasáidacatená Dios yàasu wenàiwicaca nía. Yá nàimaca irí:

¹¹ “Máiní cayábèeri píiwitáise, pía Wacuèriná Wáiwacali Dios, íná wàaca picàaluíniná, wàaca nacái píimíetacaná, wáalíaca nacáiwa máiní cachàiníríca pía, pidàbacáinaté macáita, yá nàyacaté píiwitáise iyú, pidàbacáinaté nía”, càì nàimaca nacántàaca.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ Néeseté nuicáca cuyàluta iwawanèeriwa icáapirícu yéewápuwáise, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yái cuyàluta iwawanéericawa idènlaca tàacáisi irículéwa, íinatawáise nacáiwa. Yái cuyàluta nadacuèrica cayába siete namanùbaca nadacuèrica iyúni. ² Néese nuicáca áiba ángel cachàinírí. Yá isutáca yéemlawa nía macáita. Íimaca cachàinírí iyú: “¿Cawínásica wenàiwica Dios ibatèeripiná iwasàaca yái nadacùanàcani, yàacùacatená yái cuyàlutaca?” íimaca yái ángelca. ³ Quéwa canáca náicha níái chènuníseeyéica, nía nacái iyéeyéica cháì èeri irícu, nía nacái yéetèeyéimicawa, canácata yáaliméeri yàacùaca cuyàluta, iléecatenátáni. ⁴ Yá nuícháanica manuísíwata canácáiná nàanèeri wenàiwica Dios ibatèeripiná yàacùaca cuyàluta, iléecatenáni. ⁵ Néese abèeri néená níái nacuèrinánáica íimaca nulí: “Picá píicháaní quirínama. Píicáida irí cayába, yái israelita icuèrinásàiri, rey David itaquèrinámica, idéca imawèniadaca báawèeri, yéewacatená iwasàaca siete namanùbaca nadacùanáca, yàacuèripiná nacái cuyàluta”, íimaca nulí.

⁶ Néese nuicáca Cordero ibàluèricawa nèewi yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Yái Cordero idènlaca ichànáwa bàaluítécáiná nanúacani iyúwa sacrificio. Idènia nacái siete namanùbaca ichàlewa, siete namanùbaca nacái ituíwa. Níái siete ituí íimáanáca càicanide iyúwa máinírí cayába Espíritu Santo Dios ibànuèrica macái cáli íinalaté. ⁷ Néese Cordero yàaca yeedáca cuyàluta icáapi yéewápuwáise íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ⁸ Néese Cordero idécanáami yeedáca cuyàluta, yá báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica náuwa nallacawa nanùmáawawa Cordero irí nàacatená icàaluíniná. Nacuèrinánái náalimáwanama nadènlaca arpa, nadènia nacái bacàa níawami orota ipuniyéiwa pumèníri isàni iyú. Yái pumèníri isàni íimáanáca

càicanide iyúwa nasutáaná Dios ícha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ⁹ Yá nacántàaca wàlisàì canción Cordero irí. Náima nacántàaca càì:

“Dios imàacaca peedáca yái cuyàlutaca, piwasàanápíná nadacùanàcani, pimàacacáináté nanúaca pía iyúwa sacrificio, yá piwèniacaté wenàiwicanái píranámi iyúwa Dios irípiná nèewíse macái yàawírí, macái itàanliyéica áiba tàacáisi iyú nacái, macái wenàiwica nacái, macái cáli néeséeyéi nacái.

¹⁰ Pidéca pimàacaca Dios yàasu wenàiwicaca nía, icuèyéipíná macáita píapicha, isutéeyéipíná nacái Dios ícha wenàiwicanái irípiná, yá nacùapíná macái cáli”, náimaca nacántàaca.

¹¹ Yáté nuicáidaca néré, yá nuémìaca madécaná àngel isàna ibàluèyéicawa natéesebàa yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca àngel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánaica. Nuicáca madécaná millones namanùbaca àngel, càmfíyèi wenàiwica yáalimá iputàaca nía, càsimalénàcaalí nía.

¹² Yá náimaca cachàiníri iyú: “¡Wàacué Cordero icàaluíníná, yái Corde-roca imàaquéericaté nanúacani iyúwa sacrificio, yácáiná Dios idéca imàacaca Cordero icùanápíná canánama, idéca imàacaca càasuírìcani, yái Corderoca! ¡Máiní cáaliacáirìcani yái Corderoca, cachàiníri nacái íiwitáise! ¡Cayábaca waicàcani, wàacué nacái icàaluíníná, wàacué nacái irí cayábéeri!” càì náimaca níái àngelca.

¹³ Nuémì nacái macáita Dios idàbèeyéica náimaca irí, macái iyéeyéica chènuniré, cáli ínatéeyéica nacái, nía nacái yéetèeyéimicawa, úni iricuíyéica nacái, macáisiwa canánama náimaca Dios irí. Càì náimaca:

“¡Wàaca cayábéeri irí yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, irí nacái yái Corde-roca! ¡Cámiétaquèeri iyú waicáca nía, wàaca nacái nacàaluíníná! ¡Máiní cachàinica náiwitáise càiripináta, èeri càmfíri imàalàawa!” náimaca.

¹⁴ Néese báinúaca àngel cáuyéica náimaca: “¡Báisíta, amén, càita nacái wáimaca!” càì náimaca. Níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái nabàlùacawa nàulù iyúwa nàacaténá icàaluíníná, yái iyéerica càiripináta, càmfírìca imàalàawa.

6

Los siete sellos

¹ Néeseté nuicáca Cordero iwasàaca idàbàanéeri néená níái siete namanùbaca nadacùanáca cuyàluta iwawanèericawa. Yá nuémìaca abéeri néená níái àngel cáuyéica íimaca cachàiníri iyú càide iyúwa tiríricaalí: “¡Aqualé, pía piicáca!” càì íimaca. ² Néeseté nuicáidaca néré. Yá, péemìacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái asìali yáawinéericawa caballo íinata idènlaca demápu imàiníripíná iyú úwicái. Yá nàawinàidaca corona íiwita íwali. Néese imawènladaca yàacawa imawènladacaténá mamàalàacata áibanái.

³ Néese Cordero iwasàaca pucháibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca pucháibáaná cáuri àngel íimaca: “¡Aqualé, pía piicáca!” càì íimaca. ⁴ Yá áiba caballo imusúacawa, máiní quíiréeri quéwa, càide iyúwa waicáaná irái. Nuicáca wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata. Yá namàacaca imàinínápíná úwicái cháì èeri iricu, ipíchaná wenàiwicanái nàyaca matuìbanáiri iyú, imàacáanápíná nacái wenàiwicanái inúayacawa. Yá nàaca irí cáaléeri espada machete nacáiri báipunitàcanaméeri caserùnica.

⁵ Néese Cordero iwasàaca máisibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca máisibáaná cáuri àngel íimaca: “¡Aqualé, pía piicáca!” càì íimaca. Yáté nuicáidaca

néré. Yá, péemiacué cayába, nuicáca cúulíri caballo. Yái yáawinéericawa caballo íinata idèniaca abéeri wapésáidáaná imiéri. ⁶ Néese nuémilaca tàacáisi nacáiri cáuyéi ángel yèewibàa, yá íimaca: “Abéeri kilo trigo ituiná iwèníri abéeri denario, yái abé èeri iwènicatáica. Máisiba kilo nacái cebada ituiná iwèníri abéeri denario, picá quéwa pimàni báawéeri olivo inàlیمانá irí, uva ibànacalená irí nacái”, còi íimaca.

⁷ Néese Cordero iwasàaca báinúacáaná nadacùaná cuyàluta, yá nuémilaca báinúacáaná cáuri ángel íimaca: “¡Aqualé, pía piicáca!” còi íimaca. ⁸ Néese nuicáidaca néré, yá péemiacué cayába, nuicáca áiba caballo éewéeri nacáiri. Yái yáawinéericawa caballo íinata íipidená Yéetácáisi. Aiba íipidenéerica Infierno yàacawa Yéetácáisi yáapicha. Namàacaca Yéetácáisi, Infierno nacái nanúanápíná madecaná èeri mñanái. Macái néená níai báinúaqueyéyica wenàiwicaca, abéeri néená yéetácawa. Yá nanúaca wenàiwicanái úwicái iyú, mñapicái iyú nacái, uláicái iyú nacái. Nachùulia nacái caluéyéi cuwèesi nanúanápíná wenàiwica.

⁹ Néese Cordero iwasàaca cinconá imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáca nacáucami altar yáapiré, níai Dios yàasu wenàiwicaca nanuéyéicaté neebáidacáinaté Dios itàacái, ìwalíse nacái yái tàacáisi báisíirica nacàlidéericaté wenàiwicanái irí. ¹⁰ Néese náimaca cachàiníri iyú: “Wacuèriná Dios mabáyawanéeri, wáallacawa pimànica macáita càide iyúwa píimáaná machìwéeri iyú. ¿Chácaalínápinácaalí piùwichàidapíná èeri mñanái ìwalíse yái nanúaná wía?” còi náimaca. ¹¹ Néese yàaca nalí cáaléeri nanáawanipíná cabalèeri. Yá ichùullaca nacùanápíná achúmáanata èeri quiríta àta nanacáiyéi yéetacatalétawa íibaidéeyéica Náiwacali irípiná, nía nacái néenánáica iwàwacutéeyéica yéetacawa càide iyúwaté néetáanáwa.

¹² Néese Cordero iwasàaca seisná imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáidaca néré, péemiacué cayába, nuicáca cáli icusúacawa cachàiníri iyú, yá catáca èeri càide iyúwa waicáaná cúulíri wáluma. Yá nacái macàpucuúcaalí quéerica, quíiraca úa càide iyúwa waicáaná irái. ¹³ Dùlpùta nacái nacaláacawa cáli íinalaté càide iyúwa higuera yéetaná imàacacaalí icaláacawa iyacanáca éemíirica cachàinicáiná cáuli ipùaca ìwali. ¹⁴ Yá capíraléeri cáli icacanácawa chènuníse càide iyúwa wáluma icacanácaalíwa. Néese iwawanàacawa abéemàalé, abéemàa néese nacái càide iyúwa cuyàluta ibáiná iwawanàacaalíwa. Yá canáca capíraléeri cálimica. Yá macái dúli manuínaméeyéi, macáita nacái iwàwata nachacàacawa nàyacatái íichawa. ¹⁵ Néese macáita èeri mñanái nabàacawa íba yéecalícubàa, íba isabàlicubàa nacái. Macáita nabàacawa, níai èeri mñanái icuèrinánáica, nía nacái wenàiwica íiwacanánáica, nía nacái úwi íiwacanánáica, nía nacái cásuífeyéica, nía nacái cachàiníyeyéica úwica, macáita èeri mñanái canánama, nía nacái íibaidéeyéica mawéníri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníyeyéica máiwacalináwaca. ¹⁶⁻¹⁷ Yá náimaca manuínaméeyéi dúli irí, manuínaméeyéi íba irí nacái: “¡Picaláacuéwa wáinatabàa, píbàacué wía ituí íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, íicha nacái Cordero yàasu yùuwichàacáisi ibànùeripínáca wàwali! Idéca yàanàaca wéenáiwaná nàuwichàidacatáipínáta wía, yá canácata wéená yáaliméeri lidenlaca nàasu yùuwichàacáisica”, còi náimaca.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Idécanaámíté nuicáca còi, yá nuicácaté áiba yéenáiwanási nacáiri, yá nuicáca báinúaca ángel ibàluéyeyéicawa chènuniré, iwicáubàa yái èeriquéi macáirica. Yá náibàaca macái cáuli ipíchaná cáuli ipùaca cáli ìwali, manuírí úni ìwali nacái,

àicunái ìwali nacái canánama. ² Néeseté nuicáca áiba ángel imichàacawa cáli ìnatáise èeri imusúacatáiscawa. Yá ángel idènlaca cáuri Dios yàasu néenáiwánápiná. Angel icàlidaca nalíni cachàiníri iyú, níái báinúaca ángel Dios yèyèicaté ichàinipiná nàuwichàidacaténá cáli, manuiri úni nacái. Yá ìmaca nalí: ³ “¡Picácué piùwichàida cáli, manuiri úni nacái, àicunái nacái càmicaalícá wachanàida Dios yàasu néenáiwánápiná napùdàlicu, níái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwica ìbaidéeyéica irípiná!” còi ìmaca yái ángelca.

⁴ Néese nuémìlaca càisimalénacaalí nía idènièyéica Dios yàasu néenáiwánápiná napùdàlicu. Namanùbaca nàyaca ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca israelitanái, nèewíse macáita israelita yàawiríanaica. ⁵ Doce mil namanùbaca Judá itaquénáinámi idènièyéica Dios yàasu néenáiwánápiná napùdàlicu. Càita nacái doce mil namanùbaca Rubén itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Gad itaquénáinámi. ⁶ Càita nacái doce mil namanùbaca Aser itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Neftalí itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Manasés itaquénáinámi. ⁷ Càita nacái doce mil namanùbaca Simeón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Leví itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Isacar itaquénáinámi. ⁸ Càita nacái doce mil namanùbaca Zabulón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil José itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Benjamín itaquénáinámi.

La multitud vestida de blanco

⁹ Idécanaamité nuicáca còi, yá nuicáca áiba yéenáiwánási nacáiri, péemìlacué cayába, yá nuicáca chinamáí wenàiwica canáca yáaliméeri iputàaca nía, macái ìiwitáaná cáli nèeséeyéi yéenaca, macái yàawiría yéená nacái, macái wenàiwica ìiwitáaná yéená nacái, macái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú ìiwitáaná yéená nacái. Yá nabàlùacawa yàalubáisi ìipunita, Cordero ìipunita nacái. Nadènlaca cáaléeri nanáawani cabalèeriwa. Nadènlà wislri nacáiri ibáiná nacáapi irícuwa. ¹⁰ Macáita náimaca cachàiníri iyú:

“¡Wacuèriná Dios, yái yáawinéericawa yàalubáisi ìinata, Cordero nacái, nadéca nawasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ìícha!” còi náimaca.

¹¹ Néese macáita ángel ibàluèyécawa yàalubáisi itéese, nacuèrinánái itéese nacái, báinúaca cáuyéi ángel itéese nacái, nàuwàa nallicawa nanùmáawawa yàalubáisi ìipunita nàacaténá Dios icàaluíniná. ¹² Yá náimaca:

“¡Báisíta, amén! ¡Wacàlidacué Wacuèriná Dios iináwaná ìwaliwa cayábéericani, wàacué nacái icàaluíniná! ¡Máini cáalíacáica Wacuèriná Dios, wàacué irí cayábéeri, cáimíetaquéri iyúcué waicàcani, máiníri cachàinica ìiwitáise càiripináta èeri càmlíri imáalàawa! ¡Báisíta, amén!” còi náimaca.

¹³ Néeseté abéeri néená níái nacuèrinánaica isutáca yéemìlawa núa. Yá ìmaca nulí: “¿Píalílasica cawínacaalí níái idènièyéica cáaléeri nanáawani cabalèeriwa, síisáanacaalí nacái nàanàa?” còi ìmaca nulí. ¹⁴ Néese núumaca irí: “Càmìta núalíawa. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni”, núumaca irí. Néese ìmaca nulí: “Nadéca namusúacawa manuiri yùuwichàacáisi ìícha. Dios idéca imàacaca iwàwawa nabáyawaná ìícha, neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa nabáyawaná ìwalíse.

¹⁵ “Iná yéewa nàyaca Dios yàasu yàalubáisi ìipunita. Náibaida irípiná táiyápinama, èeríapinama nacái yàasu templo chènuníseeri irícu. Yái yáawinéericawa yàalubáisi ìinata ìyaca náapicha icùacaténá nía.

¹⁶ Càmita quirínama máapica nía, càmita quirínama macàla nawàwa nacái. Càmita èeri yeemá níawa. Uuléri nacáiwa càmita ìisa nía quirínama.

¹⁷ Yáí Cordero iyéerica yàalubáisi ípunita icùapiná nàwa càide iyúwa pastor icùacaalí ipiranáí ovejawa cáininéeri iyú. Yá Cordero imàacaca nàiraca úni yéerica nacáuca càmlíri imáalàawa. Dios nacáí itunúapiná náicha natuíyáa”, càí ímaca nulí.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Néese nuicácaté Cordero iwasàaca cuyàluta íichani, yáí sietená namanùbaca nadacùanàcani, yá masànaca macáita chènuniré cawàwanáta media hora.

² Néese nuicáca siete namanùbaca ángel ibàluèyéicawa Dios ípunita. Yàaca nalí siete namanùbaca trompeta. ³ Néese áiba ángel yàanàaca. Idèniaca quicháí yàalu oro yáawamírica. Yá ángel ibàluàcawa altar ípunita. Nàaca irí manùba pumèníri isàni. Yèewiàdaca pumèníri isàni nèewi níái nasutáanàca Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. Néese ángel yeemáca pumèníri isàni altar íinata, yáí altar oro yáawamírica ibàluèricawa yàalubáisi ípunita.

⁴ Càita pumèníri íisalená imichàacawa ángel icáapi íicha chènuniré Dios ípunita, yáapicha yáí nasutáanàca Dios íicha, níái Dios yàasu wenàiwicaca. ⁵ Néese ángel yeedáca quicháí yàaluca, yá ipuniàdaca yàalu quicháí iyú altar íinatáiséeri quicháica. Néese ángel yúucaca quicháí yàalu chènuníse cáli íinatalépiná. Yá nuèmiaca madécaná énu isàna, madécaná tàacáisi nacáí. Nuicáca madécaná énu icànaca mèlumèluwaca. Cáli nacáí icusúacawa.

Las trompetas

⁶ Néese níái siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca trompeta nabàluàcawa napùllacaténá nàasu trompetawa.

⁷ Yáí idàbàanéerica ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá granizo íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli íinatalé quicháí yáapicha yèewièricawa iráí iyú. Yá yeemáca madécaná cáli. Macáí néená níái máisibéyéica cálica, abéeri néená yeemáca. Yeemáca nacáí manùbéyéi áicu. Macáí néená níái máisibéyéica áicu, abéeri néená yeemáca. Yeemáca nacáíwa macáita masicái iyéerica cáli íinata.

⁸ Néese pucháibáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá áiba wawàsi yúuwàacawa manuírí úni yáaculé, yáí wawàsi manuíríca dúli nacáiri íicacánáwa, yeeméericawa quicháí iyú. ⁹ Néese madécaná manuírí úni nachacamàacawa iráí iyú. Macáí néená níái máisibéyéica manuírí única, abéeri néená ichacamàacawa iráí iyú. Manùbéyéi néetácawa iyéyéica manuírí úni yáaculé. Ata alénáacalí manuírí úni ichacamàacawa iráí iyú, yá macáita néetácawa iyéyéica úni yáaculé, càita nacáí manùbéyéi nave imáalàacawa, lancha nacáiyéica yèyéicawa úni yáacubàa. Macáí néená níái máisibéyéica naveca, abéeri néená imáalàacawa náicha.

¹⁰ Néese máisibáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá manuírí dùlupùta nacáiri yúuwàacawa chènuníse yeeméericawa cachàiníri quicháí iyú. Yá dùlupùta nacáiri yúuwàacawa madécaná inanába yáaculé, únibàa nacáí, úni imusúacatáiseacawa cáli iricúise nacáí. ¹¹ Yáí dùlupùta ípidenéeri Ipisíri. Yá macáí néená níái máisibéyéica única, abéeri néená ichacamàacawa ipisíri iyú. Yá madécaná wenàiwica néetácawa úni iyú, ipisíricáináni.

¹² Néese báinúacáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá imáalàacawa máisibáaná néená èri icamalánáca, máisibáaná yéená nacáí quéeri icamalánáca, máisibáaná néená nacáí níái dùlupùta nacamalánáca. Càita catàca máisibáaná néená nacamalánáca. Càmita nacáí nacàna máisibáaná néená èerlapi, táiyápi nacáí.

¹³ Néeseté nuémìlaca néré, yá nuémìlaca áiba ángel áwa nacáiri imáidaca cachàiníri iyú idècunitàacá yáalanícawa cáli iwicáubàa machacànita. Yá ímaca: “Ímáincué piùwichàapinácawa, piácué èeri mìnánáica báawéeyéica íwítáise, casànapinácaalí áiba trompeta mamáalàacata, áiba máisiba ángel ipùlièyéipináca mesúnamáita!” còi ímaca.

9

¹ Néeseté nuémìlaca cinconá imanùbaca ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá nuémìlaca áiba ángel dùlupùta nacáiri iicácanáwa iricuèricatèwa chènuníse cáli ínatalépiná. Nàaca irí llave yàacùacaténá utàwi inùma yái máiníríca depuìwaca. ² Néese ángel yàacùaca utàwi inùma máiníríca depuìwaca. Yá ísa imichàacawa utàwi inùma iricuèse càide iyúwa yùucanlasi ísalená. Yái ísa utàwi iricuíséerica catáca imànica èeri icamaláná, macái cáuli nacái. ³ Néese wirlichu nacáiyéi namusúacawa ísa yèewíse, yá nàacawa cáli ínatábàa. Níái wirlichu nacáiyéica nadènlaca náiiwiwa náucacaténá wenàiwica càide iyúwa chália yúucáaná wía. ⁴ Iwàwacutápiná càmìta nàuwichàida masicái idàwinèericawa cáli íinata, macái bànacalé nacái, macái àicu nacái canánama. Abéta iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica canéeyéica irí Dios ípidená napùdàlicu. ⁵ Iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica cinco imanùbaca quèeripiná, càmìta quèwa íbatàa wirlichu inúaca wenàiwica. Yái icáicha cáiwica wenàiwica íríní càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁶ Néenialípiná wenàiwica nacutáca néetácáténáwa quèwa càmìta náalimápiná néetácawa. Máiní nawàwapiná néetácawa, quèwa yéetácáisi càmíripiná líbàa nía.

⁷ Níái wirlichu càica níade iyúwa caballonái úwinái ichùnìeyéica namànicaténá ùwicái. Nadènlaca corona oro yáawamíri náiiwita iwaliwa. Wirlichunái càiyéi inànide iyúwa wenàiwica inàni. ⁸ Nadènlaca nacái náiiwita ibáináwa càide iyúwa inanáí íwita íbáiná. Nadènlaca nacái nayéiwa càide iyúwa león cháwi nacáiri iyéi. ⁹ Nadènlaca náimamiwa càide iyúwa hierro náucutalícuwa, ípíchaná áibanái isutàaca nía. Casànaca nàanabái idècunitàacá náalanícawa càide iyúwa wéemlaná manùbéeyéi caballo yàabàli isàna ipìacawa itéeyéica madécaná carro ùwicái nérépiná. ¹⁰ Nadènlaca nacái nasìpiwa càide iyúwa chália íwi. Náiiwi idènièrica ícáichawa yùuwichàidacaténá wenàiwica cinco quèeripiná. ¹¹ Níái wirlichu nadènlaca náiwacaliwa, yái ángel icuèrica utàwi máiníríca depuìwaca. Ángel ípidená Abadón hebreo itàacái iyú, Apolión griego itàacái iyú, ílmáanáca “Ímáalàidèeri wía”.

¹² Yácata idàbáanéeri yùuwichàacáisi manuíríca yàanèeripináca èeri mìnánái íwali. Péemlácú cayába, nàyaca pucháiba yùuwichàacáisi mamáalàacata yàanèeyéipiná mesúnamáita.

¹³ Néese seisná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá nuémìlacadé tàacáisi imusuèericawa nèewíse níái altar iculuwí báinúaca, yái altar oro yáawamíríca, iyéerica Dios ípunita. ¹⁴ Yái tàacáisi ímaca seisná ángel irí ipùlièrica yàasu trompetawa: “Piwasàa báinúaca ángel idacuèyécawa manuírí inanába néenibàa ípidenèeri Eufrates”, còi ímaca. ¹⁵ Yá iwàsàaca báinúaca ángel nanúacaténá madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái máisibéeyéica wenàiwicaca abéeri néená yéetápinácawa náicha. Níái báinúaca ángelca Dios idacùacaté nía iwàsàacaténá nía áiba èeripiná. Abéerita Dios yáalíericawa cànínacalí horapiná, èeripiná nacái, quèeripiná nacái. ¹⁶ Nuémìlaca

càisimalénácaalí úwinái níái yèeyéipínácawa caballo íinata. Nàacawa doscientos millones namanùbaca úwináica.

¹⁷ Nuicáca càì níái caballoca yéenáwanási nacáiri iricuise. Níái yèeyéicawa caballo íinata nadèniaca nabàle dàaléeriwa nàucutabàawa, yái dàaléeri bàlesica quíréeri, capíraléeri nacái, éewéeri nacái. Caballonái nadèniaca náiwitawa càide iyúwa león cháwi nacáiri íiwita. Imusúacawa caballonái inùmallicuise: quichái, ísa nacái, azufre nacái, yái éewéeri íba yeeméericawa máini ùlèeri iyú. ¹⁸ Yásí madécaná èeri mìnánái néetápináwa, iyú yái imusuéericawa caballonái inùmallicuise, yái quichái, ísa nacái, azufre nacái. ¹⁹ Níái caballoca nadèniaca nachàiniwa nanúma iricuisewa, nasipi néeni nacáíwa. Nasipi ipùata càiri iicácanáwade iyúwa àapi íiwita. Nasipi iyúwa nanúapiná wenàiwica.

²⁰ Quéwa níái wenàiwicaca iyéeyéicáwaca mamáalàacata, càmiyéicáwaca caballonái inúaca, càmita nawènúadapiná náiwitásewa ícha yái báawéerica namáníríca. Càmita nayamáida nàaca demonio icàaluíná, ídolo icàaluíná nacái, yái cuwáiná yéenáwaná oróirica, platéeri nacái, broncéeri nacái, íbéeri nacái, àicuíri nacái. Níara ídoloca càmita náalimá naicáca, càmita nacái néemiá, càmita nacái nēepuníwa. ²¹ Càmita èeri mìnánái iwènúada íiwitásewa ícha yái nanúanáca wenàiwica, namánínáca nacái namàliyédewa, nayéedúaná nacái, naimáaná nacái áiba yáapícha càmicúaca náinusíwa, càmiríca nacái nanírísíwa.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Néeseté nuicáca áiba cachàiníiri ángel iricuèricawa chènuníse. Yá yéepuèriwa acalèe iyú, idèniaca àrawàli íiwita itéesebàawa. Inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná. Càiri icàwade iyúwa waicáaná quichái. ² Idèniaca cuyàluta icáapi iricuwa, abéeri cuyàluta achúmèerína yàacùacanéerica. Yá ángel ibàlùadaca yàabàli yéewápuwásewa manuiri úni yáaculé. Yá ibàlùadaca abéemàa yàabàli apáuwásewa chuítaliré. ³ Néese imáidaca cachàiníiri iyú càide iyúwa león cháwi nacáiri íchacaalí. Idécanáami imáidaca, yá siete namanùbaca énu natàaníca nasàna iyúwa. ⁴ Idécanáami casànaca énunái, yá nuínáidacawa nutànàanápínaté énunái itàacái, quéwa nuémiaca tàacáisi chènuníseeri. Yá íimaca nulí: “Pibàa tàacáisi áibanái ícha, yái tàacáisi siete namanùbaca énu náiméerica íwali. Picá pitànàa yái náiméerica íwali”, càì íimaca nulí.

⁵ Néese yái ángel nuiquéerica ibàluèricawa manuiri úni yáaculé, chuítaliré nacái, yá imicháidaca icáapi yéewápuwásewa chènuniré. ⁶ Yá icàlidaca Dios yàasu tàacáisi cáimietacanéeri iyú, yái Dios iyéerica càiripináta èeri càmiri imáalàawa, yái idàbéericaté capíraléeri cáli, nía nacái chènuníseeyéi cáli, nía nacái iyéeyéica cháí èeri írìcu, manuiri úni nacái, nía nacái iyéeyéica úni yáaculé. Yá íimaca: “Càmita quirínama Dios idècuníawa. ⁷ Yá yàanàapínacaalí sietená ángel yéenáwaná idàbacatáipináta ipùliaca yàasu trompetawa, yásí Dios imáalàidapiná imànicani, yái ibèericaté wenàiwicanái ícha, càide iyúwa icàlidáanaté yàasu wenàiwicanái íríwa, níái profetaca”, càì íimaca.

⁸ Néeseté nuémiaca àniwani yái tàacáisi chènuníseerica. Itàaníca núapícha àniwa, íimaca nulí: “Pia peedáca cuyàluta yàacùacanéerica icáapírìcu yái ángel ibàluèricawa manuiri úni yáaculé, chuítaliré nacái”, càì íimaca nulí. ⁹ Néese nùacawa ángel yàatalé, yá nusutáca íchani yái cuyàluta achúmèerínaca. Yá yàaca nulíni. Íimaca nulí: “Peedáni, piyáani. Idècunitàacá piyáacani, yá puchíchacani

pinùma irìcu càide iyúwa mába ituní, quéwa piyapicúa irìcu, yásí ipisícani”, ìmaca nulí.

¹⁰ Néese nuedáca achúmээрíina cuyàluta ángel icáapi irìcuíse. Yá nuyáacani. Puchìchacani nunùma irìcu, quéwa idécanáami nuwetúacani, yá ipisícani nudèerìcuíse. ¹¹ Néese náimaca nulí: “Tiwàwacutá picàlidaca tàacáisi àniwa Dios inùmalicúise manùbéeyéi wenàiwica ìwali, manùbéeyéi cáli néeséeyéi ìwali nacái, nàwali nacái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú, nacuèrinánái ìwali nacái”, náimaca nulí.

11

Los dos testigos

¹ Néeseté nàaca nulí cáaléeri metro sitùa nacáiri. Yá nuémìacaté tàacáisi ìmèerica nulí: “Aquialé, pìalimáida Dios yàasu templo, nasutácaalu Dios ìicha; pìalimáida altar nacái, càisimaléná metrocaalí nadèniaca. Piputàa nacái càisimalénácaalí wenàiwica yèeyéica Dios icàaluíná néenibàa. ² Picá quéwa pìalimáida templo ibàacháwalená, néese pimàacani. Nadéca nàaca templo ibàacháwalená càmíyéi judío irí. Yá nabawàidapináni nàabàli yáapiréwa yái yàcalé mabáyawanéerica Jerusalén iyacaléná, idècunitàacá nacùapínacani cuarenta y dos quéeriwa. ³ Yá nubànùapíná pucháiba nùasu wenàiwicawa nacàlidacaténá nutàacái nunùmalicúise mil doscientos sesenta èeri. Nadèniapíná nabàlewa cùulíiri wáluma cáucuiri, iyúwa nabàle iyáaná níái ìcháaníyéica yéetèeyéimiwa ìwali”, ìmaca nulí.

⁴ Níái pucháiba icàlidéeyéipínáca tàacáisi Dios inùmalicúise, níacata pucháiba olivo yéetaná, níacata nacái pucháiba lámpara ibàluéyécawa Dios ìpunita, yái icuèrica canánama. ⁵ Aibacaalí iwàwa imànica nalí báawéeri níái pucháibaca, yásí quichái imusúacawa nanùmalicúise, níái pucháibaca, yá neemápináca macáita nàuwidenáíwa. Càita iwàwacutá yéetácawa cawínácaalí iwàwéerica imànica nalí báawéeri. ⁶ Níái pucháiba nadèniapíná nachàiniwa nabàllacaténá capraléeri cáli ipíchaná unía yúuwàacawa néenialípiná idècunitàacá nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicúise. Nadènia nachàiniwa nacái nawènuadacaténá ùni irái iyú. Yá náalimá nabànùaca macái ìiwitáaná yúuwichàacáisica cáli ìwali iyúwata nawááaná.

⁷ Néese idécanáami namáalàidaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicúise, yásí caluéri cuwèesi imusuérìpináca utàwi depuìwéeri irìcuíse imànìpiná ùwicái náipunita. Imawèniadapíná níawa, yásí inùaca nía. ⁸ Yá nachéecami iriápináwa carretera irìcubàa manuiri yàcalé irìcu, Jerusalén iyacaléná, áibanáimi itàtàacatalécaté Náiwacali cruz ìwali. Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa Jerusalén iyacaléná mìnánái nàyaca càide iyúwaté Sodoma iyacaléná mìnánáimi iyáanáte, iyúwa nacái Egipto yàasu cáli néeséeyéi iyáaná. ⁹ Néese máisiba èeri y mediopíná manùbéeyéi wenàiwica macái cáli néeséeyéi naicàidapíná nachéecami irí, níái icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise. Càmita nabatàapíná áibanái ibàllaca nía. ¹⁰ Casímáipínáca èeri mìnánái iwàwa néetácanáamiwa níái icàlidéeyémica. Casímáica èeri mìnánái iwàwa íná nàapíná nalíwàaca cawèníiri, níacáiná pucháiba profetamica yúuwichàidaca èeri mìnánái.

¹¹ Quéwa máisiba èeri y medio idénáami, yásí Dios icàucàidapíná nía àniwa, yásí namichàapíná nabàllàacawa, yá máini cáalupínáca èeri mìnánái ìicáca níái pucháibaca. ¹² Néese néemàipíná cachàiníiri tàacáisi chènuníserica. Yá ìimapíná pucháiba irí: “¡Pimichàacuéwa sísaara!” càipíná ìmaca nalí. Yásí namichàapínáca chènuniré acalèe yèewiré nàuwidenái yèewísewa. ¹³ Yáta

cáli icusúapínáwa máiní cachàiníri iyú Jerusalén iyacàlená néenibàa, yá manùbéeyéi caplí náuwàapínáwa. Macái néená níái diyéyica caplica, abéeri néená yúuwàapínáwa. Yá siete mìl namanùbaca Jerusalén iyacàlená mìnánái néetápináwa cáli icusúacái iyú. Yá máiní cáalupínaca wenàiwica iyéeyéica mamáalàacata. Yá nàapíná Dios icàaluíniná yái iyéerica chènuniré.

¹⁴ Yácata pucháibáaná yúuwichàacáisi manuiri yàanèeripínaca èeri mìnánái ìwali, quéwa yàanàpiná caquialéta yáara máisibáaná yúuwichàacáisica.

La séptima trompeta

¹⁵ Néese sietená àngel ipùliaca yàasu trompetawa, yáté nuémíaca cachàiníri tàacáisi chènuniré. Yá náimaca:

“Wáiwacali Dios icùapíná macái èeri mìnánái Cristo yáapichawa, yái Cristo Dios imàaquéerica icùaca canánama. Yá icùaca macáita càiripínata, èeri camíiri imáalàawa”, càì náimaca.

¹⁶ Néese veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái yáawinéeyéicawa yàalubái finatawa Dios ípunita náuwàa nallacawa nanùmáawawa Dios irí nàacaténá icàaluíniná. ¹⁷ Yá náimaca:

“Wàaca pírí cayabéeri, pía Wáiwacali Dios cachàiníríca náicha canánama, pía iyéericaté bàaluité, iyéerica nacái siúcade, iyéeripíná càiripínata. Wàaca pírí cayabéeri cachàinícáiná píiwitáise. Pidéca pidàbaca picùaca macáita.

¹⁸ Calúaca píapicha níái èeri mìnánáica, quéwa báawaca piicáca yái namáníríca. Idéca yàanàaca néenáiwaná piùwichàidacatáipínata yéetéeyéimiwa báawéeyéi íiwitáise, píacaténá nacái cawèníri nalí, níái íibaidéeyéica píripíná, nía nacái profeta icàlidéeyéica tàacáisi pinùmálicuise, nía nacái píasu wenàiwicaca, nía nacái yéeyéica picàaluíniná, sùmanái nacái, béeyéi nacái. Idéca yàanàaca néenáiwaná pimáalàidacatáipínata macáita cawínàcaalí báawéeyéica imànica èeri mìnánái íiwitáise”, càì náimaca.

¹⁹ Néeseté nuicáca Dios yàasu templo chènuníseeri yàacùacawa, yá naicáca Dios yàasu yàalusi nacáiri templo iricúfírica, yái yàalusica imàaquéerica nawàwalica Dios imànicaté wawàsi israelita yàawirináimi yáapicha icùanàpináté nía. Néese manùba énu icànaca, néemíaca manùba tàacáisi, énu isàna manùba nacái, cáli icusúa nacáíwa, granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli ínatalé nacái.

12

La mujer y el dragón

¹ Néeseté nuicáca manuiri yéenáiwanási nacáiri chènuniré, abéechúa inanái yéepuèchúawa èeri icamaláná iyú. Udèniaca quéeri ùabàli yáapíse. Udèniaca nacái corona uíwita ìwaliwa, abéeri corona doce namanùbaca dùlupùta iyaca ìwali. ² Idéerícuichúacáwa úái inanáica. Yá uícháaníca cáiwicáiná ulíní umusúadacaténá iicá èeri. ³ Néese nuicáca áiba wawàsi chènuniré, péemíacué cayába, nuicáca manuiri màanu quíiréeri quéwa. Idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez ichàle imanùbaca nacái. Idèniaca corona íiwita ìwaliwa yàalimáwanama. ⁴ Yái màanu íbàaca manùbéeyéi dùlupùta isipi iyúwa. Yúucaca nía cáli ínatalépiná. Macái néená níái máisibéeyéica dùlupùtaca, abéeri néená icalàacawa cáli ínatalé. Yái màanuca ibàlùacawa inanái ípunita. Màanu icùaca iyàacaténá uiri idécanacáita imusúacawa. ⁵ Uái inanái umusúadaca iicá èeri yái aslali icuèripínaca macái èeri mìnánái cachàiníri iyú. Néeseta quéwa Dios yeedáca uiri chènuniré, íimáanaca Wáiwacali, yá Dios itéca yàataléwani yàalubái ínataléwa. ⁶ Uái inanái upíacawa manacúali yúuculé, chuiri cáli nérépiná,

canácatalé wenàiwica. Aléera ìyaca ulí ùyacatalépiná, Dios ichùnièricaté ulípiná. Néré nàapíná uyáapínáwa mil doscientos sesenta èeripíná.

⁷⁻⁸ Néese nuicáca namànica ùwicái chènuniré. Yái àngel íiwacaliná íipidenéri Miguel, yàasu àngelnái nacái namànica ùwicái màanu íipunita. Yái màanuca, nía nacái yàasu àngelnáica, namànica ùwicái Miguelnái íipunita, quéwa Miguelnái imawèniadaca nía, íná màanunái càmita quirínama náalímá nàyaca chènuniré. ⁹ Càita náucacani chènuníse yái manuiri màanuca, yái bàaluitéeri àapica íipidenéri Diablo, íimáanáca “Icháawàidéeri waináwaná ìwali”, íipidenéri nacái Satanás, íimáanáca “Wàuwidesàiri”, yái ichìwàidéerica macái èeri mìnánái. Yácata náuquéeri chènuníse cáli íinatalépiná, yàasu àngelnái nacái náucacawa yáapicha chènuníse.

¹⁰ Néese nuémlaca cachàiníri tàacáisi chènuníse. Yá íimaca: “Wacuèriná Dios idéca iwasáaca wía. Dios idéca yásáidaca íiwitáise cachàiníriwa icùacaténá macáita. Dios imàacapíná Cristo icùaca yáapicha macáita, yái Cristo Dios ibànuèricaté. Idéca Wàuwidesàiri yúucacawa chènuníse, yái icháawàidéerica wéenánái íináwaná ìwali, icháawàidéerica naináwaná ìwali Wacuèriná Dios írí èeríapinama, táiyápinama nacái, icháawàca naináwaná ìwali.

¹¹ Wéenánái nadéca namawèniadaca Wàuwidesàiri neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetèericatéwa wáichawalíná, nacàlidacáiná nacái naináwaná ìwaliwa Jesucristo yàasunáica nía, càmícaíná nacái nawèniadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha éwita áibanái inúacáaníta nía.

¹² ¡Casíimáicué piwàwawa, píacué iyéeyéica chènuniré! ¡Quéwa píacué èeri mìnánáica, máinicué piùwìchàapínacawa, yácaíná Diablo icháawàidéerica waináwaná ìwali, idéca iricùacawa chènuníse píatalécué máiníri calúaca íiwitáise, yáalíacáináwa ìyaca írí malééná èeri!” càì nàimaca.

¹³ Néese yái màanuca yáalíacáináwa náucacaténí chènuníse cáli íinatalé, yá ípiacawa úami úái inanái imusúadéechúaca íicá èeri. ¹⁴ Quéwa nàaca ulí pucháiba ùanabáipíná manuínaméeyéi úái inanáica, càide iyúwa áwa yàanabái, yéewanápiná úalacawa màanu íicha chuiri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica alé ùyacatalépiná, nàacatalépiná uyáapíná máisiba camuí y medio piná. ¹⁵ Yá màanu imusúadaca úni inùmalicúsewa inanái yáamiwáisepiná, càide iyúwa inanába, isicùmáidacaténá úa yéesacái iyú, úái inanáica. ¹⁶ Cálita quéwa iyúdàaca úa, yá yàacùacawa inùmasi nacáiri cáli yèewiré iwetúacaténá inanába màanu imusúadéerica inùmalicúsewa. ¹⁷ Néese máiní calúaca yái màanuca inanái yáapicha. Yá yàacawa imànicaténá úwi náipunita níái uénibeca áibanái, yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùlláná nía, icàlidéeyéica nacái naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía.

13

Los dos monstruos

¹ Néeseté nuicáca màanu ibàlùacawa manuiri úni icàinalená íinata, yá nuicáca cachàiníri cuwèesi caluéri nacái imusúacawa manuiri úníacúise. Yái cuwèesi idènlaca siete namanúbaca íiwitawa, diez namanúbaca nacái ichàle. Idènlaca corona ichàle ìwaliwa yáalimáwanama. Macái íiwita imanúbaca idènlaca íipidenáwa itàaníyéica casaquèeri iyú Dios ìwali, icàlidéeyéica Dioscaca yái cuwèesica. ² Yái cuwèesi càiride iyúwa cháwi íicácanáwa. Idènlaca yàabàliwa càide iyúwa sálu yàabàli. Idènlaca nacái inùmawa càide iyúwa león cháwi quíiréeri nacáiri. Néese màanu imàacaca íiwitáise cachàiníriwa

cuwèesi irí, yéewacaténá caluéri cuwèesi ichùuliaca manùbèeyéi wenàiwica cachàiníri iyú. ³ Abéeri néená níai caluéri cuwèesi íiwitaca idèniaca icháuná báawéeriwa imàaquéericaté íiwita yéetácawa, quéwa cháunási ichùniacawa, yá íiwita icáucàacawa àniwa. Yá macáita èeri mìnánái máiní nàinàidacawa naicáidaca caluéri cuwèesi irí, neebáida nacái càide iyúwa ichùulianá nía. ⁴ Yá wenàiwica nàaca màanu icàaluíniná yácáiná màanu imàacaca caluéri cuwèesi icùaca èeri mìnánái. Nàaca nacái cuwèesi icàaluíniná. Náimaca: “Máiní cachàiníri náicha canánama yái caluéri cuwèesica. ¡Canácata yáaliméerica ipéliacani!” còi náimaca.

⁵ Màanu imàaca nacái canúmaséecani, yái caluéri cuwèesica, itàanicaténá casaquèeri iyú Dios íwali. Yá imàacaca cuwèesi ichùuliaca èeri mìnánái cachàiníri iyú cuarenta y dos quèeri. ⁶ Cuwèesi itàanica casaquèeri iyú Dios íwali, itàanica nacái báawéeri iyú Dios ípidená íwali, itàanica nacái báawéeri iyú Dios iyacàle íwali, nàwali nacái níai iyéeyéica chènuniré. ⁷ Màanu imàaca nacái caluéri cuwèesi imànica úwi Dios yàasu wenàiwicanái ípunita. Yá cuwèesi imawèniadaca nía. Màanu imàacaca cuwèesi ichùuliaca macái èeri mìnánái. ⁸ Macái èeri mìnánái nàapiná caluéri cuwèesi icàaluíniná, cawínacaalí càmíiyéica idèni ípidená ichanéericawa Cordero yàasu cuyàluta iricu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Cordero yéeyéica icáuca càmíri imáalàawa, yái Cordero nanuéricaté. ⁹ Càuwiíyéicaalícué pía, péemiàcué cayába yái tàacáisi nùuméeripinácuéca pirí:

¹⁰ “Iwàwacutáacalícué náibàaca pía, yásí náibàacué píawa; iwàwacutáacalícué nanúaca pía espada machete nacáiri iyú, yásí nanúacué pía espada iyúwa”, càicué nùumaca pirí.

Iná iwàwacutácué píideniaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, peebáidacué mamáalàacata, píacué Dios yàasu wenàiwicaca.

¹¹ Néese nuicáca áiba caluéri cuwèesi imusúacawa cáli iricuise. Idèniaca pucháiba ichàlewa càide iyúwa oveja ichàle, quéwa itàanírira càide iyúwa màanu itàaníná. ¹² Idèniaca íiwitáise cachàiníriwa imànicaténá macáita càide iyúwa idàbàanéeri cuwèesi imàníná idècunitàacá iyaca caluéri cuwèesi yáapicha. Yá ichùuliaca macáita èeri mìnánái nàaca idàbàanéeri cuwèesi icàaluíniná, yái imichèericawa yéetácáisi fícha. ¹³ Imàní yàacawa nacái madecaná yái càmírica áiba idé imànica, ichùuliaca nacái quichái yúuwàacawa chènuníse wenàiwicanái iicápiná. ¹⁴ Yái idàbàanéeri caluéri cuwèesi imàacaca pucháibáaná cuwèesi imànica yáapicha yái càmírica wenàiwica idé imànica, ichíwáidacaténá èeri mìnánái. Yá pucháibáaná cuwèesi ichùuliaca namànica caluéri cuwèesi yéenáiwana yái idàbàanéerica cuwèesica idènièrica icháunáwa espada machete nacáiri yáami quéwa iyaca quiríta, cáucani. ¹⁵ Namàacaca pucháibáaná cuwèesi yàaca idàbàanéeri cuwèesi yéenáiwana icáucapiná. Yá ichàiniadaca yéenáiwana yéewanápiná itàanica, ichùuliacaténá nacái nanúaca macái wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, yái idàbàanéerica cuwèesi yéenáiwana. ¹⁶ Ichùuliaca nacái natànàanápina cuwèesi yéenáiwana macái wenàiwica icáapi yéewápuwáise íwali, càmicaalí nacáapi, néese napùdàllicu áibata, macái sùmanái, béeyéi nacái, càasuíyéi nacái, catúulécaneéyéi nacái, nía nacái yèepuníiyéicawa máiwacalináwaca, nía nacái íibaidéeyéica mawèníri iyú áibanái irí. ¹⁷ Iná canáca yáaliméeri iwèniaca, iwèndàanápina nacái canácaalí irí yái cuwèesi yéenáiwana, yái cuwèesi ípidená, càmicaalí ípidená, néese ípidená yàasu número áibata.

¹⁸ Iná iwàwacutá cáaliacáica wía. Péemiàcaalícué càinacaalí íimáaná, yá iwàwacutácué píaliacawa cuwèesi yàasu número íwali, wenàiwica yàasu

númerocáináni. Yácata yái númeroca, seiscientos sesenta y seis namanùbaca.

14

El canto de los 144,000

¹ Néseté, péemiacué cayába, nuicáca Cordero ibàlùacawa Sión yàasu dúli ínata. Nàyaca yáapicha ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca wenàiwica catànèyéi ipùdàlicu Cordero ípidená iyú, Yáaniri Dios ípidená iyú nacái. ² Néese nuémìaca manuiri tàacáisi chènuníiséeri càide iyúwa wéemlaná madécaná inanába isàna, càì nacáide iyúwa wéemlaná cachàiníri énu isàna tirírìcaalí, càì nacáide iyúwa wéemlaná madécaná inuèyéica yàasu arpawa namànicaténá música. ³ Yá nacántàaca wàlisài canción yàalubáisi néenibàa, nàacuèsemi nacái níai báinùaca cáuyéi àngel, nacuèrinánái yàacuèsemi nacái. Canáca áibanái yáaliméeri yéewáidacawa nacántàanápínáquéi canciónca, níawamita ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca èeri mìnánái, Dios iwàsèyéica cháì èeri írìcuíse. ⁴ Níacata càmiyéica iimá inanái yáapicha. Nàacawa Cordero yáapicha àta alénácaalí yàawa. Níacata Dios iwàsèyéica írìpínáwa càide iyúwa idàbàanéeri ofrenda èeri mìnánái yèewíse, Cordero írìpíná nacái. ⁵ Càmiyéita cachìwa masacàacáiná náiwitáise.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ Néese nuicáca áiba àngel yáalaníacawa cáli iwicáubàa machacànita, idènièri cayábèeri tàacáisi càmiiri imáalàawa icàlidacaténáni èeri mìnánái írì, macái cáli néeséyéi írì nacái, macái yàawírì írì nacái, macái wenàiwica itàanliyéica áiba tàacáisi iyú, macái wenàiwica íiwitáná írì nacái. ⁷ Yá íimaca cachàiníri iyú: “Peebáidacué Dios itàacái. Placué nacái írì cayábèeri, máiníacínacué mawíénica péenáwaná Dios icàlidacatáipínata èeri mìnánái iináwaná iwali, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa. Iná placué Dios icàaluíníná, yái idàbéericatè capirálèeri cáli, yái cálica nacái, puíwèeri úni nacái, úni càmiiri puíwa nacái”, càì íimaca.

⁸ Néese áiba àngel yàacawa idàbàanéeri àngel yáamiwáise. Yá íimaca: “Idéca imáalàacawa yái manuiri yàcaléca, Babilonia iyacàlená, idéca imáalàacawa. Babilonia iyacàlená mìnánámi nàalimáidacaté macái cáli néeséyéi namànínapíná nàapicha nabáyawanáwa máiní báawèeri”, càì íimaca.

⁹⁻¹⁰ Néese áiba àngel yàacawa náamiwáise. Yá íimaca cachàiníri iyú: “Aibacaalí yàaca caluéri cuwèesi icàaluíníná, yéenáwanási icàaluíníná nacái, áibanáicaalí imàaca natànàaca caluéri cuwèesi ípidená napùdàlicu, nacáapi iwali áibata, yá Dios yùuwichàidapíná níawa báawanama máiní báawèeri yùuwichàacáisi iyú. Dios yùuwichàidapíná níawa quichái ùlúleri béecaná iyú, ípidenéeri azufre, Dios yàasu àngelnái yàacuèsemi, Cordero íicápiná nacáwa. ¹¹ Yái quichái íisalená imichàacawa càiripínata èeri càmiiri imáalàawa, yái quichái yùuwichàidéerica nía. Canácatáita nayamáidawa nàuwichàacái íichawa, èeríapi, táiyápi nacái, caw-inácaalí yèeyéica caluéri cuwèesi icàaluíníná, yéenáwanási icàaluíníná nacái, nía nacái imàaquéyéica natànàaca nàwali caluéri cuwèesi ípidená”, càì íimaca.

¹² Iná iwàwacutácué cachàinica píiwitáise, piacué Dios yàasu wenàiwicaca, plideníacaténacué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú, piacué yeebáidéyéica càide iyúwa Dios ichùullaná, yeebáidéyéica nacái Jesùs itàacái.

¹³ Néese nuémìaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá íimaca nulí: “Pitànàa yái tàacásica: ‘Casíimáica cawinácaalí yéetèyéipínacawa siùcáise de yeebáidéyéica mamáalàacata Wáiwacali itàacái’, càì pitànàaca”, íimaca yái tàacásica.

Néese Espíritu Santo íimaca: “¡Báisícata, casíimáica nía, nayamáidapináwa nàuwichàacái fíchawa, yáacáiná yái cayábéerica namàníricatè áibanái irí yàapínacawa náapicha!” còi íimaca yái Espíritu Santoca.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Néesetè, péemiacuè cayába, nuicácatè cabalèeri acalèe. Yá nuicáca abéeri yáawinéericawa acalèe íinata càiride iyúwa asiali íicacánáwa. Idèniaca oroíri corona íiwita ìwaliwa. Idènià nacái macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. ¹⁵ Yá áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo chènuníiséeri fícha, yá imáidaca cachàiníri iyú irí yái yáawinéericawa acalèe íinata. Íimaca irí: “Písiaca píasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedácaténá ituíná ìyacaná. Idéca yàanàaca yàasu èeri weedácaténáni, mísicáináni, yái ituínásica íyéerica cáli íinata”, còi íimaca. ¹⁶ Néese yái yáawinéericawa acalèe íinata isíaca yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa cáli ìwalibàa, yá yeedáca ituínási cáli fícha.

¹⁷ Néese áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo irícuíse chènuníiséeri, idènièrica nacái macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. ¹⁸ Yá áiba ángel yàacawa altar fícha, yái ángel icuèrica quichái. Yá imáidaca cachàiníri iyú irí yái ángel idènièrica macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. Yá íimaca irí: “Pí-wichùà nía píasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedá uva ìyacaná abéyéeri uva yéetaná fícha íyéerica cáli íinata, quíiracáiná níái ìyacaná uvaca”, còi íimaca. ¹⁹ Néese ángel iwichùaca nía yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa, yá yeedáca uva ìyacaná cáli fícha. Yá yúucaca uva ìyacaná manuírí yàalusí iriculé napisúacatalépiná uva ituíní. Yái yàalusí íimáanaca càicanide iyúwa Dios yàasu yúuwichàacáisi, yúuwichàidacatalépiná báawéeyéi wenáiwica. ²⁰ Yá napisúaca uva ìyacaná méetàuculé yàcalé fícha. Yá madécaná iráí imusúacawa yàalusí fícha. Yái iráí yéesáidaca àta caballo yàasu freno néenibàa idepuíwaca. Trescientos namanúbaca kilómetros idècuní imusúacawa yàalusí fíchawa yái iráica.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ Néesetè nuicáca chènuniré áiba manuírí yéenáíwanási nacáiri icalùadéerica nuicáca: siete namanúbaca ángelnái idènièyéica siete namanúbaca yúuwichàacáisi manuírí. Níacata namáalàidáanaca macáita. Idécanáami siete namanúbaca yúuwichàacáisi yàanàaca èeri mìnánái ìwali, yásí imáalàacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi cháí èeri irícuíríca.

² Nuicá nacái càiride íicacánáwa iyúwa manuírí úni asáiri yáaculé càide iyúwa waicáaná vidrio yéewladéeriwa quichái yéewi. Nuicáca wenáiwica imawèniadéeyéica caluéri cuwèesi, càmicáiná nàa icàaluíniná, yàasu yéenáíwanási nacái. Càmita nacái namàaca natàanàaca nàwali caluéri cuwèesi íipidená yàasu número. Yá nabàlùacawa idùlepi yái manuírí úni asáirica yáaculé, nadèniaca arpa Dios yèerica nalí. ³ Yá nacántàaca Moisés yàasu canción, yái Dios yàasu wenáiwica íibaidéericatè Dios irípiná. Nacántàa nacái Cordero yàasu canción. Yái canción íiméerica còi:

“¡Máiníri cayábaca macáita yái pimáníríca càmíríca wadé wamànica, pía Wacuérina Dios, cachàiníri náicha canánama! Píacata icuèri macáita machacáníri iyú, báisíri iyú nacái, pía icuèrica macái cáli néeséeyéi.

⁴ Macáita nàapíná píimétacanáwa, cáalucáiná naicáca pía. Macáita nacái nàapíná pírí cayábéeriwa, pía Wáiwacalica. Píacáiná abéerita mabáyawanéeri. Macái cáli néeséeyéi nàanàapíná píataléwa, yá nàapínaca

picàaluínináwa naicácáiná picùaca macáita machacàníiri iyú”, càì nàimaca.

⁵ Néeseté nuicáca yàacùacawa yái templo iyéerica chènuniré, yái templo mabáyawanéeri Dios iyéerica irícu. ⁶ Yá siete namanùbaca ángel namusúacawa templo irícuise idèniyeyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Lino yáawamica nabàle masaquèeri mèlumèluíri nacái. Nadènia nacái nàwallàbàawa cáucuíri cinturón oroíri nàucutalicubàawa. ⁷ Néese abéeri néená níái báinúaca cáuyéi ángel yàaca náalimáwanama abéechúa bacàa yáawami oroichúata, níái siete ángelca. Níái bacàa ipuniyéiwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú, yái Dios iyéerica càiripináta, èeri càmlíri imáalàawa. ⁸ Yái templo chènuníséerica ipuniacawa ísa iyú, imusuéricawa Dios yàatanáise, yái Dios iyéerica icamaláná mèlumèluíri irícuwa, yái Dios máiníri cachàinica íiwitáise. Yá canáca yáaliméeripiná iwàlùacawa templo irículé àta namáalàacatalétawa níái siete namanùbaca yùuwichàacásica siete namanùbaca ángel idèniyeyéica.

16

Las copas del castigo

¹ Néese nuémìaca cachàiníiri tàacáisi templo irícuíséeri, yái templo iyéerica chènuniré. Yá íimaca nalí níái siete namanùbaca ángelca: “Placuéwa, picasáaca yùuwichàacáisi cáli ínatálé, yái Dios yàasu yùuwichàacáisi iyéerica siete namanùbaca bacàa irícu”, càì íimaca nalí.

² Iná idàbàanéeri ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáli iwéré. Yá cachàunáca èeri minanáí idèniyeyéica caluéri cuwèesi yéenáíwaná napùdàlicu, macái wenàiwica yèyeyéica cuwèesi yàasu yéenáíwanási icàaluíniná. Báawéeri cháunási imusúacawa nàwallíse, yásaca imànica nasàni.

³ Néese pucháibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri úni yáaculé. Yá macái manuíri úni ichacamàacawa yéetáními íiranámi iyú. Yá macáita néetácawa iyéeyéica manuíri úni yáaculé.

⁴ Néese máisibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa macái inanába yáaculé, macái úni yáaculé nacái, úni imusúcatáiseacawa cáli irícuise. Yá nachacamàacawa iráí iyú. ⁵ Néese nuémìaca ángel yái icuèrica úni, íimaca Dios irí: “Pidéca piùwichàidaca nía machacàníiri iyú, pía Dios mabáyawanéerica, iyéerica siúcade, iyéerica nacái bàaluité. Cayábacata piùwichàidaca nía.

⁶ Nadéca nanúaca plasu wenàiwica, plasu profetanái nacái. Siùca pidéca placa nàirapiná iráí. Cayábacata piùwichàidaca nía càì, néetácaténáwa, nanúacáinaté plasu wenàiwica”, íimaca.

⁷ Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi altar irícuíséeri, yá íimaca: “¡Báisícata, Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama! ¡Pidéca pimànica càide iyúwaté píimáaná! ¡Yácata nabáyawaná iwèni! ¡Pidéca piùwichàidaca nía machacàníiri iyú!” càì íimaca.

⁸ Néese báinúacáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa èeri ìwali. Yá yèepùacawa máiní ùuléerica yái èeri icamalánáca. Yá èeri icamalánáca yeemáca wenàiwica càide iyúwa quichái yeemáaná wía. ⁹ Yá wenàiwicanái yeemácawa ùuléeri iyú báawanama, yá nacuísa náichawa Dios báawéeri iyú, yái Dios ibànuerica nàwali yùuwichàacáisi, càmita nacái nawènúada náiwitáisewa neebáidáanápína càide iyúwa Dios ichùullaná nía.

¹⁰ Néese cinconá ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa caluéri cuwèesi yáalubái ínatálé. Yá catáca èeri, caluéri cuwèesi yàasu cáli icuacataléca wenàiwica. Néese yàasu wenàiwica naamiadaca nanènewa yùuwichàacáisi iyú.

¹¹ Nacúisaca Dios báawéeri iyú, yái Dios chènuníseérica yùuwichàidacáiná nía cáiwíiri iyú, cháunási iyú nacái. Càmita nacái nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íchawa.

¹² Néese seisná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuúri inanába yáaculé ípidenéri Eufates. Yá chuica yái inanába yéewacaténá nachàbacawa chuúri cáli ínatàbàa, níara icuèyèica cáli íyèerica èeri imusúacatáisewa.

¹³ Néeseté nuicáca máisiba demonio casaquèyeyéi íiwitáise. Abéri demonio imusúacawa màanu inùmalicuise, áiba demonio imusúacawa caluéri cuwèesi inùmalicuise, áiba demonio nacái imusúacawa cachiwéeri iwicùlidéeri inùmalicuise. Níai demonio casaquèyeyéi íiwitáise càyéide iyúwa balùta iicacánawa. ¹⁴ Demoniocáiná nía yáalimèyèica imànica yái càmlirica wenàiwica yáalimá imànica. Néese demonionái nàacawa macái èeri mìnánái icuèrinánái yàatalé, nàwacáidacaténá nacuèrinánái namànlínápiná ùwicái Dios íipunita áibaalípiná Dios yàasu èeripiná máiníiri caiyéinináca, yái Dios cachàinírica náicha canánama.

¹⁵ Wáiwacali íimaca walí: “Péemiacué cayába, nùapínacawa néese àniwa isicúasiwata càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáipináta wenàiwicanái icúa nùanàaca. Casíimáica iwàwa cawínacaalí icuèrica nùanàanápíná, ílibidéeri nacái nulípiná àta nùanàacataléta, ipíchaná íbáiniacawa nuwéré íbáyawaná ìwalísewa”, càí íimaca Wáiwacali.

¹⁶ Néese demonio casaquèyèica íiwitáise nàwacáidaca macái èeri mìnánái icuèrinánái alé ípidenácataléca Armagedón hebreo itàacái iyú.

¹⁷ Néese sietená ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáuli irìcubàa. Yá nuémíaca cachàiníiri tàacáisi imusúacawa chènuníseéri templo irìcuise yàalubáisi yèewíise. Yá íimaca: “¡Yácata imanùbaca!” càí íimaca. ¹⁸ Néese énu icànaca mèlumèluíri iyú, nuémíaca nacái manùba tàacáisi, casànaca nacái énu madécaná. Yá cáli icusúaca nacáiwá máiní cachàiníiri iyú, máiní cachàiníiri náicha macái cáli icusúacái waiquèerica cháí èeri irìcu. ¹⁹ Néese manuúri yàcalé iseríaca yèewiwa máisibawaca, cálicáiná yàacúacawa cáli icusúacái iyú. Yá namáalàacawa níai yàcaléca macái cáli ínatéyèica iyaca. Néese Dios iwàwalica manuúri yàcalé Babilonia, yùuwichàidacaténáni manuúsiwata. ²⁰ Macái iwàwata nasawíacawa manuúri úni yáaculé. Manuúnaméeyéi dúli nacái namáalàacawa canánama. ²¹ Granizo yúuwàa nacáiwá chènuníse wenàiwica ìwali, yái granizo manuúnaméeyéi íba nacáiyéi cuarenta namanùbaca kilonaméeri cawàwaná imíaca, àta wenàiwicanái icúisacataléta íchawa Dios báawéeri iyú, ìwalíse yái yùuwichàacáisica granizo yúuwèericawa nàwali, máinícáiná báawacani.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Néeseté nuicáca abéri nénéá níai siete namanùbaca ángel idènièyèica siete namanùbaca bacàa. Yá íimaca nulí: “Aquialé, núsáidaca piicá yùuwichàacáisi yàanèeripínaca ùwali úai íiméechúaca manùbéeyéi asianái yáapicha plata ìwalínápiná yáawinéechúacawa manùbéeyéi úni inàniacubàa. ² Macái cáli icuèrinánái cháí èeri irìcuíyèica nadéca naimáca úapicha nàacawéeyéi íchawa. Nía nacái èeri mìnánái nadéca nacàmaca úasu ìiracalési ipuúri iyú, umàaquèerica nalí naimácaténá úapicha”, íimaca nulí.

³ Néese yái ángel itéca núa manacúali yùuculé, càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. Yá nuicáca inanái yáawinéechúawa quíiréeri cuwèesi íinata. Cuwèesi ípidená madécaná ichanàacawa cuwèesi ìwalíse, yái ípidená íiméerica

“Dioscata núa”. Idèniaca siete namanùbaca fiwitawa, diez nacái namanùbaca ichàle. ⁴ Uái inanáica udèniaca ubàlewa capìralesiwéeri iicacánáwa, quíréeri nacái. Udèniaca nacái madécaná tùliquìchi, oroíri, cawènichúa íba nacái, cawènichúa perla nacái. Udèniaca nacái bacàa ucáapirìcuwa, abéechúa bacàa oro yáawamíchúa ipuniéchuáwa iyú ubáyawaná umánírica manuísíwata Dios iiquéerica máini báawéeri iyú, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha casaquéri iyú ùacaténá cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná, níái ídoloca. ⁵ Udèniaca uípidenáwa íbàacanátá upùdàlicuwa: “Manuíri Babilonia iyacàlená, uái náatúaca macái inanái iiméeyéica aslanái yáapicha plata íwalínápiná, náatúa nacái macái èeri mìnánáica imàníyeyéica íbáyawanáwa nàacaténá cuwáiná icàaluíniná, níái ídoloca”, càì ímáanáca yái uípidenáca. ⁶ Yáté nuicáca ucámaca uái inanáica ùluracáiná náiranámi, níái Dios yáasu wenàiwicamica, náiranámi nacái níái nanuényéica neebáidacáiná Jesús itàacái. Nudécanámi nuicáca úa, yá máini nuínáidacawa manuísíwata nuicáidaca ulí, càmícináté núalíawa càinácaalí ímáaná yái yéenáíwanási nacáirica.

⁷ Néese ángel ímaca nulí: “¿Cáná yéewa máini cáulenáca píchani? Yáca numàacapíná píalíacawéera càinácaalí ímáaná, uái inanáica, càinácaalí ímáaná nacái yái caluéri cuwèsi itéerica úa, idèniérica siete namanùbaca fiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. ⁸ Yái caluéri cuwèsi piiquéerica iyacaté, quéwa càmíri íya siùca. Néese imusúapínáwa depuúwéeri utàwi írìcuíse, néesecáwa imáalàapínáwa. Eeri mìnánái yàapíná caluéri cuwèsi icàaluínináwa, macáita canéeyéica ípidená ichanàacawa cuyàluta írìcu èeri ípichawáiseté, yái cuyàluta idèniérica náipidená macái wenàiwicaca Dios yéeyéica icáuca càmíri imáalàawa. Quéwa èeri mìnánái máiniiripíná cayábaca naicáca yái caluéri cuwèsi íyéerica bàaluité, néese yéetácatéwa, quéwa yèpuèripínáwa cáuca àniwa.

⁹ “Siùcade péemiácué cayába, píacué cáalíacáiyéica, píalíacaténácuéwa càinácaalí ímáaná: Níái siete namanùbaca fiwitaca ímáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca dúli, inanái yáawinéechúacawa íinata. ¹⁰ Ímáanáca càicanide iyúwa nacái siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyeyéica wenàiwica néenibàa. Cinco namanùbaca nacuèrinánái nadéca nacaláacawa, yá nadéca néetáacawa. Abéeri néená icùaca wenàiwica siùca. Aiba yàanàapínáwa icùacaténá wenàiwica. Quéwa yàanàapínácaalí, yá icùapíná wenàiwica malééná èeri. ¹¹ Yái caluéri cuwèssica íyaca bàaluité, néese yéetácatéwa, yácata ochonáca nacuèrinásàiri, quéwa abéeri néenácani, níái siete namanùbacaca, yá nacái imáalàapínáwa.

¹² “Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica ímáanáca càicanide iyúwa diez namanùbaca nacuèrinánái càmíyeyéicáwa idàba icùaca wenàiwica. Quéwa nacùapíná níawa malééná èeriwa yáapicha yái caluéri cuwèssica. ¹³ Yá abédanamata náiwitáise níái diez namanùbaca nacuèrinánái náibaidáanápiná caluéri cuwèsi írì, namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, namàacáanápiná nacái caluéri cuwèsi icùaca náasu cáli néeséeyéi. ¹⁴ Yá namànipíná ùwicái Cordero ípunitawa quéwa Cordero imawèniadapíná níawa, cachàíníricáináni náicha canánama èeri mìnánái icuèrinánáica. Níacáiná nacái Cordero yáapichéeyéica, Cordero idéca imáidaca nía, idéca nacái yeedáca nía yáasu wenàiwicapínáwa, nadéca nacái neebáidaca itàacái éwita nàuwicháacánítawa”, càì ímaca nulí yái ángelca.

¹⁵ Yái ángel ímaca nulí àniwa: “Pidéca piiicáca uái iiméechúaca manùbéeyéi aslanái yáapicha plata íwalínápiná, yáawinéechúawa manuínaméeyéi úni inàniacubàa. Níái manuínaméeyéi úni ímáanáca càicanide iyúwa macái fiwítáaná wenàiwica namanùbaca, macái cáli néeséeyéi nacái, macái wenàiwica

itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacái cháí èeri iricuíyéica. ¹⁶ Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa nacuèrinánái iyéeyéica caluéri cuwèesi yáapicha. Máiní báawaca naicápiná úái íiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalínápiná. Yá náucaca úa abéechúata, mabàleta. Néese nayáapíná uínámi, yá neemápiná uchéecami quichái iyú. ¹⁷ Dioscáiná idéca imàacaca náináidacawa namànnínápiná càide iyúwa iwàwáaná namànica, íná níái diez namanùbaca icuèyéica cáliqueí, abédanamápináta náiwitáise náapichawáaca neebáidáanápiná caluéri cuwèesi itàacái, namàacáanápiná nacái icùaca nàasu cáli néeseeyéi, àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Dios icàlidáanaté. ¹⁸ Uái inanái piiquéechúaca, yácata manuúri yàcaléca ichùulièrica macái cáli icuèrinánái”, càì íimaca nulí yái ángelca.

18

La caída de Babilonia

¹ Néesetè àniwa nuicáca áiba ángel iricùacawa chènuníise. Yá cachàinírica íiwitáise. Cáli icànaca iyú yái ángel icamaláná cayábéerica. ² Yá íimaca máiní cachàiníri iyú:

“¡Idéca imáalàacawa yái manuúri yàcalémica Babilonia iyacàlená, idéca imáalàacawa! ¡Yá demonionái iyaca néenibàa! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi demonio icùacani yái yàcalémica! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi màsibèe, casaquèeyéi cuipira nacái nadéca namànica nabànawa néenibàa, namùlubè nacáíwa!

³ Níacáiná macái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuúri iyú, imàaquechúaca yáawawa nalí naimácaténá úapicha. Níái icuèyéica cáli canánama cháí èeri iricuíyéica nadéca naimáca úapicha, úái càmlíchúaca náinusíwa. Nía nacái cacharreroca cháí èeri iricuíyéica nadéca càasuca nía úapicha, ùyacáiná máiní càasuúri iyú umànicaténá ubáyawanáwa málaléquéeri iyú”, càì íimaca.

⁴ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá íimaca:

“Pimusúacuéwa yàcalé íicha, píacué cáininéeyéica nuicáca, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa úapicha, ipíchanácué nacái nùuwichàidaca píá úapicha.

⁵ Máinícáiná manuúrica ubáyawaná, íná iwàwacutá Dios yùuwichàidaca úa. Dios yáalíacawa ìwali, yái ubáyawanáca.

⁶ Pìuwichàida úa ìwalíise yái báawéerica umànírica áibanái írí, yá pìuwichàida úa cachàiníri iyú pucháiba yàawiríricatái yáwanái íicha yái báawéerica umànírica áibanái írí.

⁷ Càide iyúwa cachàiníná uicáca úawawa, uedáaná nacái ulíwa macái cawèníri, càita nacái pìuwichàida úa, pimàaca uícháanica. Uumacáiná uwàwalicúsewa: ‘Núacata icuèchúaca macái wenàiwica. Canácatáita nuícháaníwa càide iyúwa manírfíchúami íicháaníná’, ùumaca uínáidacawa ulíwa.

⁸ Íná yéewa abé èeri iricu yàanàapíná ùwali yái ùuwichàanápinácawa, yásí uícháanícawa umáapicawa, yá uetápiná nacáíwa. Néese uemápinácawa quichái iyú macáita, cachàinícáiná Wacuèriná Dios íiwitáise, yái yùuwichàidéeripínaca úa”, íimaca.

⁹ Néese níái icuèyéica cáliqueí, íiméeyéica úapicha càmlíchúaca náinusíwa, níái iyéeyéicaté càasuúri iyú úapicha, yá náicháaníná cáíwíri iyú ùwali, naicáciná uemámicawa. ¹⁰ Yá nabàlùapínácawa déeculé uícha, cáalucáiná naicáca ùuwichàanácawa. Yá náimaca nalíwáaca:

“¡Catúulécanáca waicáca pía, pía yàcalé manuírica Babilonia, yái yàcaléca cachàinírimica! Aquialénamata abé hora irícu, Dios idéca yúuwichàidaca pía”, càipinà nàimaca.

¹¹ Nía nacái cacharreroca cháí èeri irícuíyéica, náicháanípínà nacái ùwali. Yá máiní achúmaca nawàwa nacái càmicáiná quirínama wenàiwica iwènlà náicha nàasu natéerica. ¹² Natécaté néré oro, quíramenlíri plata nacái, cawèniyéí íba nacái, perla nacái, cayábéeri wáluma lino nacái, wáluma capíralesíwéeri iicácanáwa nacái, wáluma seda nacái, quíréeri nacái, macái líwitáaná àicu pumènlíri isàni nacái, macái wawàsi nacái namànlírica marfil imànicaná, macái wawàsi nacái namànlírica cawènlíri àicu imànicaná, bronce imànicaná nacái, hierro imànicaná nacái, cawènlíri íba mármol imànicaná nacái. ¹³ Natécaté nacái canela, casànlíri nacái, incienso pumènlíri isàni nacái, pumènlíri mirra nacái, perfume nacái, uva ituní ipuúri nacái, séenási nacái, cayábéeri harina nacái, trigo ituínà nacái. Natécaté nawéndacaténà nacái napíranáíwa pacá, oveja nacái, caballo nacái, carro nacái, wenàiwicanái nacái nawéndacaténà nía yàcalé mìnánái irí. ¹⁴ Cacharrerónái nàimapínà yàcalé irí: “¡Canáca pírí íyacanási cawènlírica, caséericaté piyáaca! ¡Idéca yúucacawa píicha càiripínàta píasu cawènlíri yàacàsica, macái píasu cayábéeri wáluma nacái! ¡Canácatáita pianàa nía àniwa!” nàimaca.

¹⁵ Níái iwéndéeyéicaté càiri wawàsi yàcalé mìnánái irí, yeedéeyéicaté nacái naliwa plata yàcalé mìnánái ícha, nabàlùapínàwa déeculé yàcalémi ícha, cáalucáiná naicáca yàcalémi yúuwichàanàwa. Yá náicháanípínà cachàinlíri iyú, máiní achúmaca nawàwa. ¹⁶ Yá nàimapínà naliwáaca:

“¡Catúulécanáca waicáca yái manuúri yàcalémica! Yàcalé mìnánáimi nadèniacaté nabàlewa cayábéeri lino, wáluma capíralesíwéeri iicácanáwa nacái, quíréeri nacái. Cachílanáca nía nacái oro iyú, cawènlíri íba iyú nacái, perla iyú nacái.

¹⁷ ¡Yá abéericuíseta, abéeri minuto irícu, idéca imáalàacawa macáita nàasumi cawènlírica!” nàimaca.

Macáita idènièyéica nave lancha nacáiri, nía nacái cacharreroca yèeyéicawa nave irícu, nía nacái íbaidéeyéica nave irícu, yèeyéicawa manuúri úni yáacubàa, nabàlùapínàwa déeculé yàcalémi ícha. ¹⁸ Naicápinà yàcalémi ísalenà imíchàacawa yàcalémi ícha, yásí nàimaca náicháaníca cachàinlíri iyú: “¡Canácata áiba manuúri yàcalé càide iyúwa yái yàcalé cayábéeriquéi!” nàimaca. ¹⁹ Yá namutúapínà cáli ichùmalé náiwita ínatabàawa, càide iyúwa náiwitáise íyáaná máinicáiná achúmaca nawàwa. Yá náicháanípínàcachàinlíri nasàna iyúwa. Yá náima:

“¡Catúulécanáca waicáca yái yàcalé manuúrimica! Yàcalé yàasu cawènlírimi iyú nadéca càasuca namànica níawawa, níái idènièyéica yàasu navewa lancha nacáiri manuúri úni yáacubàa. Aquialénamata abéeri hora irícu idéca imáalàacawa macái yái yàcalémica”, nàimaca.

²⁰ Quéwa casímaicué piwàwa yàcalémi íwali, píacué iyéeyéica chènuniré, píacué nacái Dios yàasu wenàiwicaca, píacué nacái apóstolca, píacué nacái profetaca, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise. Casímaicué piwàwa Dioscáiná idéca yúuwichàidaca yái yàcalémica íwalíise macáita yái báawéerica umànlíricatécué pírí.

²¹ Néese nuicáca áiba cachànlíri ángel imichàidaca manuúri íba macàpucuíri. Yá manuúca yái íbaca càide iyúwa manuúri íba nàulùanápínà iyú trigo ituínà. Néese ángel yúucaca yái manuúri íbaca manuúri úni yáaculé. Yá ímaca:

“Càita nacái piúcapinácawa, pimáalàacawa ráunamáita, pía yàcalé manuíríca Babilonia iyacàlená. Yá canáca náalimáaná nèepùà nàanàaca pía àniwa.

22 Càmita nacái nèemlapiná nasàna piasu calle iricubàa, níái inuèyèica sànasi arpa iyú, nía nacái icántèyèica, nía nacái ipùlièyèica íwa, trompeta nacái. Canáca nacái íbaidéyèi néenibàa canácáiná náibaidéeripiná. Càmita nacái nàulùapiná ituínási.

23 Càmita napucúadapiná lámpara néenibàawa. Càmita nacái namànipiná matrimonio, máinícáinaté cachàiníri naicáca níawawa níái yàcalémi yàasu cacharreroca, nía nacái yàcalé mìnánáimi naméeràidacaté canánama èeri mìnánái Dios ícha nàasu màliacáisi iyúwa.

24 Nanúacaté Dios yàasunái profetamica icàlidéyèicaté tàacáisi Dios inùmalicúise, nía nacái Dios yàasu wenàiwicamica, nía nacái canánama nanuèyèicaté neebáidacáiná Dios itàacái, cháí èeri írìcu”, ímaca yái àngelca.

19

1 Néeseté àniwa nuémìaca cachàiníri tàacáisi nacáiri, càide iyúwa wéemlaná manùbéeyèi wenàiwica itàacái iyéyèica chènuniré. Yá náimaca cachàiníri iyú: “¡Aleluya! Wàacué Wacuèriná Dios iríwa cayábèeri Dioscáiná idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wàacué icàaluíniná, máiní cachàiníri íiwitáise Wacuèriná Diosca.

2 Yácáiná Dios yùuwichàidaca báawéeyèi wenàiwica machacàníri iyú. Idéca yùuwichàidaca úái inanái íiméechúacaté aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, úái iwènúadéechúacaté macái èeri mìnánái íiwitáise namànicaténá báawèeri naimácáinaté úapicha càmlichúaca nàinusíwa. Dios idéca imáalàidaca úa unúacáinaté wenàiwica íbaidéyèica Dios írípíná”, náimaca.

3 Néese náimaca àniwa:

“¡Aleluya! Wàacué Dios irí cayábèeri. Yái uísalená imichàacawa càiripináta, èeri càmíri imáalàawa”, náimaca.

4 Néese níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica, nía nacái báinúaca cáuyèi àngel nàuwàa nàliacawa nanùmáawawa Dios íipunita nàacaténá icàaluíniná, yái yáawinéericawa yàalubái íinatawa. Yá náimaca: “¡Báisíta, amén! ¡Aleluya, wàacué Dios irí cayábèeri!” náimaca. 5 Néese nuémìaca cachàiníri tàacáisi yàalubáisi néesèeri. Yá ímaca:

“¡Piacué irí cayábèeri, yái Wacuèriná Diosca, macáitacué pía íbaidéyèica írípíná, piacué nacái yèeyèica Dios icàaluíniná, piacué sùmanái, béeyèi nacái canánama!” còi ímaca.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi nacáiri càide iyúwa wéemlaná madécaná wenàiwica imáidáaná, càide iyúwa nacái wéemlaná manùbéeri màladàca isàna, càide iyúwa nacái wéemlaná casanéeyèi énu manuíyèi tiríricaalí. Yá náimaca: “¡Aleluya, wàacué cayábèeri Wacuèriná Dios cachàiníri íríwa, yái cachàiníríca náicha canánama, idàbacáiná icùaca macáita!

7 Yá casíimáicué wía, wayanídacuéwa manuísíwata. Wàacué Dios irí cayábèeri. Idéca Cordero yéenáiwana yàanàaca yeedácatáipínata íríwa yàacawéetúapíná. Uái yàacawéetúapíná udéca uchùnliaca úawawa.

8 Idéca imàacatà ùwalica ubàlewa cayábèeri líno, masaquèeri nacái, mèlumèluíri nacái. Yái cayábèeri wáluma líno ímáanáca càicanide iyúwa yái cayábèerica Dios yàasu wenàiwicanái imàníríca”, còi náimaca.

⁹ Néese ángel ímaca nulí: “Pitànàani: ‘Casíimáica níái wenàiwicaca Dios imáidéeyéica Cordero yàasu matrimonio nérépiná, yeedápinácaalí iríwa yàacawéetúapináwa’, càì pitànàacani”, ímaca nulí. Néese ímaca nulí àniwa: “Yái tàacáisi nucàlidéerica pírí, báisíiri tàacáisicani Dios inùmaliçuíséerica”, ímaca nulí.

¹⁰ Yá nubàlùacawa nùlulù ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, quéwa ángel ímaca nulí: “Picá pimàni càì. Nùacata íbaidéeri Dios irípiná càide iyúwa pía, nía nacái péenánái icàlidéeyéica mamáalàacata naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía. Pía Dios icàaluíniná”, ímaca nulí. Yácáiná Espíritu Santo imàaquéericaté profetanái icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuíse, yácata Espíritu imàaquéerica Jesús yàasu wenàiwica icàlidaca iináwaná ìwali.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Néeseté nuicáca capiraléeri cáli yàacùacanéerica chènuníse, Dios ìyacàle nacái, yá péemiacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata, yácata Wáiwacali, ípidenéri Cayábéeri íiwitáise, Machiwéeri nacái. Machacàníiri iyú yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica, imànica nacái náipunita ùwicái. ¹² Yá mèlumèluíri ituí càide iyúwa waicáaná quichái ipèrúa. Idèniaca madécaná corona íiwita ìwaliwa. Idèniaca ípidenáwa ìwaliwa, quéwa abéerita Wáiwacali yáaliáwa càinácaalí íimáaná yái ípidenáca. ¹³ Wáiwacali ináawani idéca yáapúacawa irái yáaculé, yá idèniaca ípidenáwa, Dios itàacái. ¹⁴ Chènuníseyéi úwi nàacawa yáamiwáise. Nadèniaca nabàlewa cayábéeri wáluma lino cabalèeri, masaquèeri nacái. Nàacawa náalimáwanama cabalèeri caballo íinata. ¹⁵ Wáiwacali yùuwichàidapiná èeri mìnánái itàacái cachàiníiri iyúwa, macái cáli néeséeyéi càmíiyéica yeebáida itàacái. Yùuwichàidapiná níawa cachàiníiri iyú. Yá imáalàidapiná wenàiwica imàniíyéica ibáyawanáwa máiníiri báawaca Dios iicáca, yái Dios cachàiníríca náicha canánama. Imáalàidapiná níawa càide iyúwa wenàiwica ibawàidacaalí uva ìyacaná ipisùacaténá uva ituní. ¹⁶ Idèniaca ípidenáwa ináawani ìwaliwa, icuuchuí ìwaliwa nacái: “Nacuèrinásàiri, níái macái cáli icuèrinánáica. Náiwacali nacái níái macái èeri mìnánái íiwacanánáica”.

¹⁷⁻¹⁸ Néese nuicáca áiba ángel ibàluèericawa èeri ituí irícu. Yá ímaca cachàiníiri iyú wáchulinái irí yáalaníiyéicawa chènunibàa: “Caquialécué, piyacáidáyacacuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa cadénama yái yàacási Dios ichùnièripinácué pírí. Piyáacaténácué piyáacaléwa nainámi níái ichùulièyécaté wenàiwica, nía nacái úwi íiwacanánáimica, nía nacái wenàiwicanáimi cachàiníiyéica, nía nacái caballomica, nía nacái yèeyéimicawa caballomi íinata, nía nacái macái wenàiwicamica, nía nacái íbaidéeyéimica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníiyéimicawa máiwacaliyéimica, nía nacái sùmanáimica, bèeyéimica nacái”, càì ímaca yái ángelca wáchulinái irí.

¹⁹ Néese nuicáca yái caluéri cuwèesi, nía nacái ichùulièyéica èeri mìnánái. Nuicá nacái náapicha nàasu úwinái ìwacáidáyacuéeyéicawa namànicaténá ùwicái Wáiwacali ípunita yái yáawinéericawa cabalèeri caballo íinata, náipunita nacái yàasu úwinái yèeyéicawa yáapicha chènuníse. ²⁰ Yá náibàaca caluéri cuwèesi. Náibàaca nacái cachiwéeri iwicùlidéerica, imànírica yái càmíirica wenàiwica idé imànica idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha, ichìwàidacaténá wenàiwica imàaquéeyéica nachanàidaca caluéri cuwèesi ípidená nàwali, nía nacái yèeyéica cuwèesi yéenáíwaná icàaluíniná. Yá náucaca caluéri cuwèesi quichái irículé icáuca yáapichatawa, yàasu cachiwéeri iwicùlidéeri yáapichawa manuírí quichái irículé, yàara manuírí yàawa nacáirica ipucuèericawa mamáalàacata cachàiníiri

azufre iyú, càiripinéerita iyaca. ²¹ Néese yái Wáiwacali yáawinéericawa caballo íinata inúaca cuwéesi yáasu úwináimi macáita. Inúaca nía itàacái iyúwa imusuéricawa inùmalicuise. Yá macáita wáchuli nayáaca nayáacaléwa cadénama úwinái ichéecami yéetéeýemicawa àta cadécataléta níai wáchulica.

20

Los mil años

¹ Néeseté nuicáca ángel iricùacawa chènuníse. Idèniaca llave icáapi iricuwa yàacuèripiná iyú depuúwéeri utàwi inùma. Idèniaca nacái manuúri cadena icáapi iricuwa. ² Néese ángel íbàaca màanu, yái bàaluitéeri àapica, idèniérica ípidenáwa càì: Diablo, ímáanáca “Icháwàidéeri waináwaná iwali”, Satanás nacái, ímáanáca “Wáuwidesàiri”. Ángel idacùaca màanu cadena iyú mil camuú piná. ³ Néese ángel yúucaca màanu depuúwéeri utàwi iriculé. Yá ángel íbàliaca utàwi inùma. Ibàliaca utàwi inùma cachàiníri iyú màanu iwicáu àta imáalàacatalétawa yái mil camuúca, ipíchaná màanu ichiwáidaca èeri mìnánai. Néese mil camuú idénáami, yá iwàwacutápiná nawasàaca màanu àniwa maléénà èeripináta.

⁴ Néese nuicáca madécaná yàalubáisi. Níai yáawinéeyéicawa yàalubáisi íinata nacùapiná wenàiwica nàuwichàidacaténá cawinácaalí imàniyéica íbáyawanáwa. Nuicá nacái wenàiwica yéetéeýemicawa nawichuèyéicaté ícha íiwita nacàlidacáinaté Jesús iináwaná iwali, nacàlidaca nacái Dios itàacái áibanái irí. Càmiyéicaté yàa caluéri cuwéesi icàaluíniná, yáasu yéénáiwánási nacái. Càmitaté namàaca áibanái nachanàidaca caluéri cuwéesi ípidená napùdàlicu, nacáapi iwali áiba. Yá nèepùapináwa cáuca àniwa, yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuúpiná. ⁵⁻⁶ Yácata idàbáanéeri namichàanácawa. Casímáica nía, mabáyawanéeyéica nía nacái, níai imichèeyéipinácawa yéetácáisi ícha idàbáanéerica namichàanácawa. Yá machàinica náicha yáara pucháibáaná yéetácáisica. Sacerdotepináca níawa íbaidéeyéica Dios irípiná, Cristo irí nacái. Yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuúpiná. Quéwa áibanái yéetéeýemicawa càmitàacá namichàapináwa yéetácáisi ícha àta imáalàacatalétawa yái mil camuúca.

Derrota del diablo

⁷ Néese mil camuú idénáami, yásí ángelnái namusúadapiná Satanás iriculé yái nadacùacatalécani. ⁸ Yá imusúapináwa ichiwáidacaténá macái èeri mìnánai, nía nacái ípidenéeyéica Gog, Magog nacái. Yá iwacáidapiná nía namànicaténá úwica. Chínamáipináca níai úwica càide iyúwa càina ituíná.

⁹ Yá nàapináwa namanùbaca iyúwa chínamáinama níai úwica, Israel yáasu cáli ínatalé, yá nabàlùapináwa itéseebàa yái Dios yáasu wenàiwica iyacàleca, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Néeseta quéwa Dios íbànùapiná quichái chènuníse, yásí yeemáca macáita níai úwináimica. ¹⁰ Néese Diablo, yái Satanás icháwàidéerica waináwaná iwali, yái ichiwáidéerica wenàiwica, Dios yúucapináni quichái iriculé, yáara manuúri yàawa nacáirica ipucuéricawa iyaca mamáalàacata cachàiníri azufre iyú, alé iyacatalépináca yái caluéri cuwéesica, yá nacái yáasu cachìwéeri iwicùlidéerica. Yá nàuwichàapináwa càiripináta èeríapinama, táiyápinama nacái, èeri càimíri imáalàawa.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Néeseté nuicáca manuúri yàalubáisi cabalèeri. Nuicá nacái yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yá cáliqueí, yá nacái capiraléeri cáli

chènuníseérica nachaliácawa, yá canáca nía quirínama, Dios imáalàidacáiná nía, yái Dios yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ¹² Néese nuicá níai yéetéeýeímica canánama, níai manuínaméeýeica, nía nacái púubéeýeica. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita. Néese cuyàluta nàacùacawa. Yàacùacawa nacái áiba cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyèica icáucawa càmlíri imáalàawa. Néese icàlidaca naináwaná ìwali níai yéetéeýeímica, càide iyúwa naléénà cuyàluta írícúse naináwaná, càinàcaalítè namànlíná idècunitàacá cáuca nía. ¹³ Macái wenàiwica yéetéeýeicatéwa manuíri úni yáaculé namusúacawa úni yáacuíse, yá nabàlùacawa Dios íipunita. Macáita nacái yéetéeýeimiwa nàanàca yéetácáisi íicha, càliculí íicha nacái, síisáanácaalítè néetácawa. Yá icàlidapíná naináwaná ìwali canánama càinàcaalítè namànlíná idècunitàacá cáuca nía. ¹⁴ Néese yúucaca yéetácáisi quichái írículé; yúucaca infierno quichái írículé nacái, yái infierno báawéeýeimi íiwtáise yúuwichàacatalécawa. Yúucaca nía quichái írículé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa iyaca mamáalàacata quichái iyú. Yácata pucháibáaná yéetácáisisica, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa quichái iyú càiripinéerita iyaca. ¹⁵ Yá macáita wenàiwica canéeýeica íipidená ichanàacawa cuyàluta írícú, yásí yúucaca nía quichái írículé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata quichái iyú, canácáiná náipidená cuyàluta írícú, yái cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyèica icáucawa càmlíri imáalàawa.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Néeseté, núa Juan, nuicáca wàlisài capíraléeri cáli, nuicá nacái wàlisài cháí cáli, imáalàapínacáináwa yáara idàbáanéerimica capíraléeri cálica, cháí idàbáanéerimica cálica nacái. Canácata quéwa manuíri úni. ² Néese nuicáca mabáyawanéeri yàcalé, yái wàlisài Jerusaléna. Íricùacawa chènuníse Dios yàatanáise. Cayábéerica yái yàcaléca Dios ichùnièrica cayába. Cayábéeri íicacánáwa càiride iyúwa inanái íicacánáwa udécanáami ùwalica ubàle cawèníriwa ùcawéeri írípínáwa, ípichawáise umànica matrimonio yáapicha. ³⁻⁴ Néeseté nuémíaca cachàiníri tàacáisi Dios yàalubái írícúiséeri, yái yàalubáisi Dios yáawinacatáicawa, icùacaténá canánama. Yá càí íimaca: “Péemla cayábani, siúcáise Dios iyaca èeri mìnáná yáapicha. Yèpunípináwa náapicha, icùapíná nacái níawa. Dioscata yàacawéeridapíná nía, Nacuèrinápiná nacáicani. Dios itunúapíná náicha natuíyáa macáita. Canáca yéetácáisi néré. Càmlíyèipíná íicháaní néenibáa. Càmita achúma nawàwa. Canáca cáiwíri yácáiná idéca imáalàacawa càiripínáta canánama yáara quéechéerimicaté iyaca”, íimaca nulí.

⁵ Néese Dios, yái yáawinéericawa manuíri yàalubáisi íinata, icùacaténá canánama, íimaca: “Péemla cayába, numànica nùyaca macáita wàlisàita àniwa”, íimaca. Néese íima nulí àniwa: “Pitànàacani, càide iyúwa nùumáanà píri, báisíiricáiná nutàacáica íiná píalimá peebáidacani”, íimaca nulí yái Diosca.

⁶ Yá íimaca nulí nutànàacaténá tàacáisi: “Nudéca numáalàidaca numànicani. Nùacata yái iyéericaté èeri ípichawáiseté, nùacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Cawinácaalí macàléerica iwàwa, nùaca lírawa úni yèeri icáuca càmlíri imáalàawa, mawèníri iyú quéwa nùaca lírani”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁷ Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca: “Cawinácaalí imawènlàdéeyéica báawéeri, nùaca nalí macáita yái cawènírica mawèníri iyú, níai nuénibeca. Nùacata nacuèrinápináwa. Níacata nuénibepíná nacáíwa”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁸ Néese íimaca nulí àniwa

yái Diosca: “Quéwa cawinácaalí níái càmlíyéica yeebáida nutàacái cáalucáiná nàuwichàacawa nulípiná, nía nacái iwènúadéeyéica nuícha íiwitáisewa, nía nacái càmlíyéica yeebáida nutàacái, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái íiméeyéica áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlíríca nacái nanírísíwa, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáíwaná icáaluíná, nía nacái macáita cachìwéeyéica, iwàwacutápiná nàacawa manuúri quichái iriculé yái manuúri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata azufre iyú, máiníri ùuleca, càiripinérita iyaca. Yái quichái ípidenéeri ‘Pucháiba yàawiríeri yéetácáisica’”, íimaca nulí yái Diosca.

La nueva Jerusalén

⁹ Néeseté áiba ángel yàanàca nùatalé, abéeri néená níái siete namanùbaca ángelca idènièyéicaté siete namanùbaca bacàa ipuniéyéicawa iyú yái siete namanùbaca yùuwichàacáisi Dios ibànuèripínaca namáalàidáaná canánama yùuwichàacáisica cháí èeri írìcuíríca. Yái ángel íimaca nulí: “Aquialé, núsáidacaténá piicá úara Cordero yàacawéetúapínaca”, íimaca nulí yái ángelca.

¹⁰ Néese Espíritu Santo imàacaca nuicáca ángel itéca núa, yéenáíwanási nacáiri iyúta quéwa, alé chènuníiri dúli íínatalé. Néese ángel yásáida nuicáca Cordero yàacawéetúta, yái cayábéeri yàcalé mabáyawanéerica, ípidenéeri Jerusalén, írìcuèricawa chènuníise Dios yàatanáise. ¹¹ Yái yàcaléca mèlumèluírícani Dios icamaláná iyú. Mèlumèluíri càide iyúwa cawèníiri íba cabalèeri ípidenéeri jaspe, cuniéri quéwa iyúwa cayábéeri vidrio. ¹² Yái yàcalé idèniaca itéesewa iwáináwa chènuníríca, manuúri nacái. Yái iwáiná idèniaca doce namanùbaca inùmawa. Macái inùmata abéeri ángel ibálùaca icuàcani. Macái inùmata náipidená ichanàacawa doce namanùbaca yàawiríca Israel itaquénáináimica.

¹³ Nuicáca máisiba inùma iwáiná íwali este iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca norte iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca sur iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca oeste iwérecata. ¹⁴ Yái yàcalé iwáiná doce namanùbaca íba yáapíiséeyéi náalimáwanama náipidená ichanàacawa níái doce namanùbaca apóstol yèepuniyéicatéwa Cordero yáapicha.

¹⁵ Yái ángel itàaníríca núapícha idèniaca oroíri metro yáalimáidacaténá yàcalé, ibálàí néeséeri iwáiná nacái, inùma nacái. ¹⁶ Yái yàcaléca abédanaméerita ibálàí icáalaca. Néese ángel yáalimáidaca metro iyúni yái yàcaléca. Dos mil doscientos namanùbaca kilómetros icáalaca, càita nacái icáalaca ichènunica, càita nacái icàcumàa icáalaca. Abédanamata icáalaca yái yàcaléca. ¹⁷ Néese ángel yáalimáidaca iwáiná yàcalé itéeséerica. Sesenta y cinco namanùbaca metros ichènunica càide iyúwa èeri mìnáná yáalimáidáaná wawàsi.

¹⁸ Yái iwáináca yáawami cabalèeri íba cawèníiri ípidenéerica jaspe. Yái yàcaléca yáawami orota càide iyúwa masaquèeri vidrio. ¹⁹⁻²⁰ Doce namanùbaca manuínaméeyéi íba iwáiná yáapíise. Iba imanùbaca ichanéerica íwali abéeri íiwitáaná cawèníiri íba: jaspe, cabalèeri íba; zafiro, capíraléeri, cuniéri íba; ágata, capíraléeri erúamàwaca, samànéeri íba; esmeralda, ipuléerisiwa, cuniéri íba; ónice, éewéeri, samànéeri íba; cornalina, quíréeri, cuniéri íba; crisólito, éewéeri, cuniéri íba; berilo, ipuléeri, cuniéri íba; topacio, éewéeri, cuniéri íba; crisoprassa, éewaca nacáiri, samànéeri íba; jacinto, chubénaméeri, cuniéri íba; amatista, capíralesíwéeri, cuniéri íba; ²¹ Níái yàcalé inùmaca doce namanùbaca yáawami perlata, cabalèeri íba cawènírica. Inùma imanùbaca imàníiri abéeri perla ícha, iwáiná inùmapíná. Yái yàcalé yàasu manuúri carretera yáawami orota, cuniéri vidrio nacáiri.

²² Canácata templo yàcalé irìcu nasutàcàalupináca Dios íicha. Yàcalé imanúicata nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàinírìca náicha canánama, nàaca Cordero icàaluíniná nacái. ²³ Càmita iwàwacutá èeri icànaca yàcalé iwali, quèeri nacái, icànacáiná iwali yái Dios, Cordero nacái nacamalánáca. ²⁴ Macái cáli néeséeyéi yèepunícawa yàcalé icamalá irìcu. Wenàiwica íiwacanánái natéca nàasu cawèníriwa yàcalé iriculé. ²⁵ Yàcalé inùmaca canánama canácatáita ibàllawa èeríapi. Canáca catá néré. ²⁶ Natéeripiná nàasu cawèníriwa néré yàcaléiriculé, níái macái èeri mìnánái càasuíyéica. ²⁷ Quéwa báawéeyéi íiwitáise canácatáita yéewaná nawàlùacawa néré. Cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmirica nanírìsiwa, càmicáhuaca nacái náinusiwa, nía nacái cachíwéeyéica, canácata yéewanápiná nawàlùacawa néré. Níawamita idènièyéica íipidenáwa ichanàacawa Cordero yàasu cuyàluta irìcu, yái cuyàlutaca idènièrica náipidená canánama níái Dios yéeyéica icáuca càmfiri imáalàawa.

22

¹ Néeseté ángel yáasáida nuicáca masaquèeri inanába, yèeri wacáuca càmfiri imáalàawa. Asáiri yáaculé manuísíwata càide iyúwa waicáaná vidrio. Yái inanába imusúacawa Dios yàalubái yèewíse, yái yáawinacatáicawa Cordero yáapicha, nacúacaténá canánama. ² Yái inanába iwatácawa bamuchúamibáa yàcalé yàasu manuíri carretera yèewibáa. Aicu nabàlùacawa carretera idùlepibáa, càita nacái abéemàawáise nabàlùata nacáiwa néenibáa. Yái áicuca, yácata yèerica wacáuca càmfiri imáalàawa. Idènlaca iyacanáwa, doce yàawíríla yàaca iyacanáwa macái camuíta. Quèeri imanúbacata càyacanácani. Yái áicu ibáináca cayábèeri dabéca ichùnèrica macái èeri mìnánái. ³ Yàcalé irìcu, canácatáita íya wawási Dios íiquéerica iyúwa báawéeri. Dios, Cordero yáapicha, íipidenéerica Jesucristo, nacùapiná èeri mìnánái néenibáa. Nàasu wenàiwicanái yàaca nacàaluíniná. ⁴ Naicáwa Dios inàni néréwa. Nadènlapiná Dios íipidená napùdàlicuwa. ⁵ Canáca néré catéeriwa. Níái iyéeyéipináca néenibáawa càmita iwàwacutá napucúadaca lámpara, càmita nacái iwàwacutá èeri icànaca nàwali. Wáiwacali Diosta icànápiná nàwali. Nacùapiná macáita Dios yáapicha càiripináta, èeri càmfiri imáalàawa.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Néeseté ángel íimaca nulí: “Báisíiricata yái tàacáisica, íná yéewa pálimá peebáidacani macái piwàwalicúsewa. Yá nacái Wáiwacali Dios, yái imàaquéerica profetanái icàlídaca tàacáisi inùmalicúise, idéca ibànùaca yàasu ángelwa yáasáidacaténá yàasu wenàiwicanái irí cainácaalí ichàbàanápináwa mesúnamáita”, íimaca nulí yái ángelca.

⁷ Wáiwacali íimaca walí: “¡Péemlàcué cayábani, nùanàapiná mesúnamáita! ¡Casímáica nawàwa cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica Juan itànèrica cuyàluta irìcu, yái icàlídèrica cainácaalí ichàbàanápináwa!” càì íimaca yái Wáiwacalica.

⁸ Núa Juan, núacata yái yéemièrica, íiquéerica nacái macáita yái tàacáisica. Idècanáami nuémìlacani, nuicácani nacái yái wawàsica, yá nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, yái yáasáidéerica nulí yái tàacáisica. ⁹ Quéwa ángel íimaca nulí: “Picá pimàni càì. Núacata piacawéeriná íibaidéerica Dios iripiná piapicha, péenánái yáapicha nacái níái profetaca icàlídéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise, náapicha nacái níái yeebáidéeyéica tàacáisi pitànèrica cháì cuyàluta irìcu. Píaca abéerita Dios icàaluíniná”, íimaca nulí.

¹⁰ Néese ímaca nulí àniwa: “Picá pibàani áibanái ícha yái tàacáisi pitànèrica cháí cuyàluta írìcu, icàlidéerica càinácaalí ichàbàanápínáwa, mawiénicáiná yái èerica”, ímaca. ¹¹ Cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, iwàwacutá nawènúadaca náíiwitáisewa nabáyawaná íchawa caquialéta. Cawinácaalí nacái cayábéeyéica íiwitáise iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata, nía nacái masaquèeyéica íiwitáise iwàwacutá nèepunicawa mamáalàacata mabáyawanéeri iyú”, ímaca.

¹²⁻¹³ Wáiwacalí ímaca walí: “¡Péemiácué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! Yásí nutéca cawèníri, yá nacái yùuwichàacáisica numàaquéeripínáca macáita wenàiwica írì náalimáwanama càide iyúwa imanuícanama nadéca namànica cayábéeri, báawéeri áibata. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté; núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Núacata yái idàbéericaté macáita, imáalàidéeripíná nacáíwa macáita”, ímaca.

¹⁴ Casímáica cawinácaalí masaquèeyéica imànica íiwitáisewa báawéeri ícha yéewacaténá nayáaca nayáacaléwa yái àicu iyacaná yèerica nacáuca càmíri imáalàawa, yéewanápíná nacái nawàlùacawa iwáiná inùma írìcubàa wàlisàí Jerusalén iyacàlená írìculé. ¹⁵ Déeculé yàcalé ícha nàyaca níara casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái iiméeyéica áiba yáapícha càmíichúaca náinusíwa, càmírica nacái nanírisíwa, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáináí yéenáíwaná icàaluíná, macáita nía nacái casímáiyéica ichìwáidaca áibanái wenàiwica.

¹⁶ “Núa, Jesús, nudéca nubànùaca nùasu ángelwa icàlidacaténácué pírì yái tàacáisica, nalipíná macáita yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Núacata yái rey David itaquérínámica. Núacata nacái idàbéeripíná Dios yàasu èeri máiní cayábéeri càiride iyúwa mèlumèluíri òlupùta ichanèericawa mèlumèluwaca mapisáisiwata èeri imanùbaca”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Yái Espíritu Santo, úa nacái Cordero yàacawéetúapíná náimaca Jesús írì: “¡Aqualé!” càì náimaca Jesús írì. Macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisica, “¡Aqualé!” càì píimacué Jesús írì. Macáitacué pía nacái iwàwéeyéica icáuca càmíri imáalàawa, aqualécué, peedácué pírìwani mawèníri iyú, càide iyúwa macàléeyéi iwàwa iwàwáaná líraca úni.

¹⁸ Yá nùalàacué pía cachàiníri iyú macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisi Juan itànèrica cháí cuyàluta írìcu, icàlidéerica càinácaalí ichàbàanápínáwa. Aibacaalí itùculáda néeni áiba tàacáisi àniwa, Dios yùuwichàidapíná yái wenàiwica yùuwichàacáisi iyú, yái yùuwichàacáisi Juan itànèrica ìwali cháí cuyàluta írìcu. ¹⁹ Aibacaalí yúucaca tàacáisi cuyàluta írìcuíseta yái icàlidéerica càinácaalí ichàbàanápínáwa, càmita Dios imàaca iyáaca iyáacaléwa àicu iyacaná yèeri wacáuca càmíri imáalàawa, càmita nacái Dios imàaca iyaca mabáyawanéeri yàcalé írìcu, yái àicuca, yái yàcaléca nacái waléeyéica ìwali cháí cuyàlutaca írìcu.

²⁰ Yái Wáiwacalí Jesús icàlidéerica walíni yái tàacáisica ímaca: “Báisíta, nùanàapíná mesúnamáita”, càì ímaca yái Wáiwacalica.

Néeseté núumaca: “Báisíta, amén. ¡Aqualé, Wáiwacalí Jesús!” càì núumaca.

²¹ Nusutácué Wáiwacalí Jesús ícha pírìpínácué imàníinápinácué pírì cayábéeri.